INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

vlasnik
Mladen Starý

[illegible]

~~M. [illegible]~~

7/10 84

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

vlasnik
Mladen Starý

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

IV. tečaj

V. 4–6

god. 1864.

Odgovorni urednik i izdavatelj

Mijo Krešić.

U Zagrebu 1864.

Brzotiskom Antuna Jakića.

65

Digitized by Google

AP56
.N24
v.4-6

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY

Digitized by Google

6-27-61

KAZALO.

I. Pjesničtvo.

1. Umjetne pjesme.

a) Izvorne:

„Hrvatulje“ od Veljka Rabačevića. Br. I. XIX. XXII. XXIV. XXVII. XXXIV.
„Zlatu svomu“ od J. V. br. II.
„*Tri* suze“ od J. V. br. II.
„Moje zlato“ od Jos. Eugena Tomića; br. II.
„Milica“ od Jos. Eug. Tomića; br. III.
„Domorodne iskrice“ od J. G. Krasanina (iz Glasnika) br. III.
„Podunavke“ pjevao Ilija Banstolski Sriemac; br. IV. VI. XXIX. XXXII. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVI.
„Miroslavu“ izpjevao Gjuro Klarić, br. VII.
„Mlada Hrvatica“ od Gjure Klarića br. VII.
„Uzor“ pjesma od J. V. br. VIII.
„Pisanica mojoj vjerenici“ od Gjure Klarića; br. X.
„K imendanu“ Jos. Eugen Tomić; br. XI.
„U pametar“ Jos. Eugen Tomić; XI.
„Šah-mat“ od Veljka Rabačevića. XII.
„Povratak u Zagreb“ J. V. br. XII.
„Tvrda vjera“ Veljko Rabačević; br. XIII.
„Zagreb“ poviest u stihovih od Veljka Rabačevića; br. XIV.
„Čežnja“ od J. V. XIV.
„Josipu Viktorinu“ spjevao Vinodolac, br. XVI.
„Slika i prilika“, od J. P. P. br. XVII.
„Zdravica“ od Jos. Eugena Tomića. XVIII.
„Nadpisi“ od N. J.—č—ć-a, br. XIX
„Zlatna čaša“ (iztočna priča) od A. Šenoa. XX.
„Spomeni me se“ od † br. XX.
„Vatra“ spjevao J. K. br. XXI.
„Grob“ od A. Šenoa, br. XXI.
„Ostaj tu!“ od Nikole J. br. XXI.
„Brojanice“ od Veljka Rabačevića, br. XXIII. XXV. XXVI.
„Vilinskomu nedonošćetu“ od Veljka Rabačevića br. XXIV.
„Otvorenjem naše izložbe u Zagrebu“ Od Gjure Klarića br. XXV.
„Crkvica na briegu“ od J. Žumberčanina; br. XXVI.
„Pjesnikovo veselje“ od J. G. Krasanina; br. XXVII
„U slavu razdieljenja nagradah na prvoj izložbi trojedne kraljevine“ od Gjure Klarića; br. XXVIII.
„O berbi“ od Gjure Klarića; br. XXX.
„Nevjera“ balada od Jos. Eugena Tomića; br. XXXI.
„Tko je naš?“ od Jos. Eugena Tomića; br. XXXIII.
„Sa sjevera Jelki“ od F. K. br. XXXIV.
„Uz srebrnu kolajnu“ itd. Gjuro Klarić br. XXXV.

b) Prevedene:

„Pjesme večerne“ od Hálka, preveo A Šenoa. Br. XIX. XX.
„Ah! neni, tu neni“ preveo L. Vukelić; br. XVII.
„Žežulinka“ pr. Ling; br. XVIII.
„Znielka“ pr. Ling; br. XVIII.
„Ostaj tu!“ preveo Gjuro Klarić; br. XXIII.

c) Narodne:

„Ono je blago, što je srcu drago“ narodna pjesma iz Krajine; br. XXXVI.

II. Pripovjedke.

a) Izvorne:

„Krivnja i kazan“ pr. B. Ž. br. I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII.
„Slika i prilika“ mala crtica iz života, od B. L. XXXIII. XXXIV. XXXV.

b) Prevedene:

„Ženit se il umrieti!“ iz magjarskoga preveo Mirogojski; br. III. IV. V. VI. VII.
„Na otoku St. Mruricio;“ br. III.
„Ukradjeni kovčeg.“ br. VIII. IX. X.

Digitized by Google

„Ideali iz svakdanjega života," s českoga preveo M. M. D. br. XI. XII. XIII. XIV.

„Sv. Ivan Nepomuk i gospojinska tajna" preveo Jastrebarčanin; br. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII.

„Mužikaš" češki napisao Hálek, preveo A. Šenoa; br. XIX. XX. XXI.

„Za tri dana kasnije" po českom, priredio V. Vrban; br. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVI.

„Harambašina obitelj" od Chocholouške, preveo M. M. Divković; br. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX. XXXI.

„Uhoda" preveo G. H. Jastrebarčanin. br. XXXII. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVI.

c) Narodne pripovjedke:

„Zlatna jabuka sa srebrna duba," priobćila Marija F. br. IV.

„Razbojnik" priobćio M. G—š. br. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX.

Crtice razne.

„Hajdemo u Poljsku;" br. I.

„Ogled na godinu 1863;" br. I. II.

„Glas iza Dunava" br. I.

„Grozni požar crkve u San-Jagu;" br. V.

„Strahovitost rata." Br. VI.

„Starost čovječanstva;" br. X.

„Čudnovati san," što ga je sanjao Pozorović; br. XV.

„Bezposlica je mati svake opačine," od G—š; br. XVIII.

„Amerikanski dvoboj u Europi;" br. XIX.

„Dionizijevo uho" od F. br. XXI. XXII.

„Život po francezkih kasarnah" od P. V-ća.; br. XXXII.

Životopisi.

„Vuk Štefanović Karadžić (sa slikom.) br. VIII.

„Baron Jovan Bajkart Valvazor" napisao Slavoljub Perok. XIX.

Narodno bogatstvo.

„Izložba trojedne kraljevine." Br. XI. XVII. XXV. XXVI. XXVII. XXX.

Povjestnica

zemljo-narodo i putopisi.

„Kraljevica" od Janeza; br. IV. VI. VII. VIII. IX. X.

„Pustinje zapadnih Indijah," priobćio putujući Hrvat. Br. XXVIII. XXIX. XXX. XXXI.

Kritika.

„Razjasnjenje g. B. br. X.

„Sud o Zvonimiru." XXVII. XXVIII. XXIX. XXX.

Dopisi.

Dopis iz Pešte VII.

Iz Karlovca br. VII.

Iz Praga; br. X.

Iz Karlovca; br. XVI.

Iz Beča; br. XIX.

Iz Beča; br. XXII.

Iz Sriema; br. XXVI.

Iz Karlovca; br. XXX.

Iz Bosne od 10. studenoga; br. XXXIII.

Osim toga priobćivani su u „**Feuiletonu**" svi znamenitiji pojavi u družtvenom našem i književnom svietu; donašana obširna izvješća o kazalištu; priobćivane: zagonetke, smjesice, svaštice itd.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. siečnja 1864.** **Broj 1.**

Krivnja i kazan.

Godine 17— okolo devete ure na večer, u jesensko liepo ugodno i toplo doba — projuri najživahnijim sokakom našega grada S.... dvoje mladjenacah i baci se do babine kule. Tkogod ih vidje, svatko govoraše za njimi: eno ljubovnikah.“

Koračivši njekoliko koračajah izvan grada, popeše se na njekakvu glavicu, a od ovud hitiše i okom i skokom put rečene kule. Razgovarajući se o koječem, neopazi ih nijedno, da se za njimi krade njeko momče, zamotano u kabanicu, pazeć pomno na svaki njihov mig i korak. Dosegav već blizo kule, stadoše ljubovnici. Stadši oni, stade i to momče. Rekav njekoliko sladkih besjedah, nazdravi Ljujo Zorici svojoj:

„Da si mi zdrava za danas, sladka moja Zorice,“ stisnu joj ručicu, donese uljudno i nježno do ustiuh i poljubi ju od srca. Za danas divi se sama sebi u zrcalu — znam bo, da ćeš se po staroj navadi onim darom kititi.“

„Darom li tvoje ljubavi, Ljudevite, srce moje?“ odvrati dieva, „ta griešila bih, kad bi u tom poslu otezala. Ali neću samo ja — no i majka moja gledati će dragocieni dar. I ona gleda rado kćerku svoju nakićenu. Ja znam, da te ove mindjuše mnogo novacah stoje?“

Ljudevit nehtjede da odgovori, već popostà časak, skoči k njojzi, sgrabi ju za ruku, stisne ju, pa kliknu muklo ali strastveno:

„Što je meni do zlata i srebra? Da ga imam na miliune, ja bih ga bacio pred tvoja koljena! Šteta, što sam sin samo zanatlijin! Moj je otac imućan — no ne bogat. Dar ovaj, koji ti poklonih, kupih ja za one novce, što mi otac —“

Nemože dalje — morade prestati; glava bo njegova klonu na prsi, a trudno oko zagleda se u crnu zemlju.

Nevidje, da ga Zorica motri, kažuć veselo medna usta; a neopazi niti toga, da se nješto porugljiva naniza okolo njezinih rajskih ustijuh.

Na jedanput skoči sa zemlje, sgrabi ju s nova za ruku te izusti oštro i strastno:

„Ljubi me, Zorice, ljubi — ko što ja tebe, pa traži i zadnju kap srca moga, ja ti ju poklanjam.“

„Zar još dvojiš o mojoj ljubavi? Zar ti nezavierih viernosti i preko hladnoga groba?“

„Tako jeste, prihvati delija. I ja vjerujem tvojoj kletvi. Da ju ikad prekršiš — to neznam, kamo — do koje skrajnosti hrlila bi osveta — hrlio jad duše moje!“

Njeki strah obuze dievu, te poče pri zadnjoj njegovoj rieči drhtati kao šiba na uzburkanu moru. Nemogav čuvstvu odoljeti, trgnu ruku svoju iz njegove desnice.

„Kamo to smiera? Zašto mi otimlješ ruku — jadna dievo?“ kliknu Ljudevit kano zmija ljuta!

„Ti si strašno — nečuveno uznemiren.“

Digitized by Google

„Jao, kad sam ti ovih posljednih danah mnogo jada kod kuće prepatio. Moj otac —“

„Znadem! On je proti našoj svezi!“

„Slobodno; ali je moja volja kolika i njegova. Mi ćemo se svakako vjenčati — izuzam, da mi te tko na silu otme. — Nu, još jednu: „živila moja sladka Zorica!“

„Nemogu danas — nemogu — oprosti.“

„Kaži prije, zašto ne!“

„Jer mi otac reče, da brže kući dodjem, jer da imade nješto silna sa mnom govoriti. Dadoh mu poštenu rieč. Sutra oko dvanaeste eto mene opeta k tebi. — Dočekaj me slavjem sluha svoga, da ti se mogu, čim na prag stupim, snizati pred vilinski skut.“

Još samo jedanput da te u ruku poljubim, Ljubice moja! Poljubi ju i ode.

Čim se on udalji, mahnu putem do babje kule. Stigav unutar, otvori Zorica vrata pa što ikad može u drugi pod k majci.

Ljujo usuprot prodje jednakim putem doma, koj nebijaše udaljen. od Zoričina niti pol dobra sata

Kao što je ono momče prije za njim i zaZoricom išlo i prisluškivalo, tako sliedjaše sada samo njegove stope: Ljujo se ogleda.

„Oho, Luka! Ti li si to?“

„Jest, upravo ja,“ odvrati on, zamotan u kabanicu, „ja, poslužnik vašega vierna prijatelja, prevejani lop—, izkrivljen vrtoglavac, premda malko i pozločest ćeno.“

Ljujo nehtjede da s njim dulje starči, već mu odbroji, što ga idjaše; pa svojim putem. Uvidio bo bijaše iz njegova govora, a kamo-li ne iz držanja, da je pijan; no ipak prihvati prije ovako:

„Što? Luka! Ti si se opet čepom obrisao. Opet pijan. Pazi, more, i odvadi se zlosretnoga vinca, inače će te gospodar morati protjerati.“

„To ne to! Jok vala! jok vala, poče popievati. „Ta on nemože biti bez mene, ja sam njegvo desno oko, već mnogu dragu prebacismo skupa. On se uzda uvjek u moje poštenje. Hodite, pa mi neklafrajte više inače —“

„Ništa više kurjače?“

„Zar želite, da vam smiešice nabrajam?“

„Kakve smiešice?“

„Nikakve. Ja neću da počimljem kod opanakah pa da tjeram do najdubljih škornjah. Ja imadem rado svoga gospodara; jerbo mi nezamjera ako i potegnem kojiput malo više, nego što treba. Pa i vas imadem rad, moj gospodine. Vi ste dobar čovjek — duša, angjeo ste vi — posudili ste mi zadnjiput 5 for. za liečnika, kad mi je mati bolestna bila. Tim novcem spasili ste njezin život. Bog da više nikad čaše neiztrusio, ako vam to zaboravim. Ja se uzdam još u svoju baku — makar i jesam: „triput ništa.“

„Da te ova majka imade tako rado, ko što ti pripovjedaš, ostavio bi se ti vinca već davna. Je-li samo to, radi česa si amo došao ili te je gospodin poslao k meni kakvim nalogom?“

„Ništa više, moj gospodine. Ja sam sám od svoje volje došao. Mene nije nitko k vam poslao, prosta volja, najbolja škola. Vidite, moj gospodine! Vi imadete mladu! Liepa je to moma! Oči biserne — gizdav stvor. Blago mu, koj okusi slast njezinih medjih ustah! — ali — ali —“

„To tvoje „ali“ čudno zvoni u Zoričinu uhu.“

„Žao mi je. Ali sveto pismo govori o njekakvih prepunih jamah. A i zlatna ura često je od mieda. Makar jabuka na spretu i pocrvenila — ipak može biti pišiva. Ja neću tim ništa da reknem, posve ništa — no vi ste dobro učinili mojoj majci; s toga gospodine — s toga otvorite i uši i oči, inače bi mi bilo žao, kad bi — ništa više — lahku noć. Dobro mislim po vas. Makar i jesam nevaljalac ali sam ipak pošten — ta djavô nije nikad onako crn, kao što ga rišu.“ Ode jednakim pravcem niz ulicu.

Ljujo poče za njim gledati i čuditi se.

„Što bi to moglo biti?“ poče sam sobom. „Kako može ovaj pijanac ovako zagovietljivo Zoricu tužiti i preda mnom ju sumnjičati? Aha! Sad znam! Nedavno — i to bijaše, ako se nevaram, na njezin godovni dan — posla Filip njojzi vienac cvieća; koji joj ista pijandura donese. Tamo se ponašaše tako neotesano, da ga morade van iztjerati. Osvetiti se hoće, nesnaga, i mene podbosti, samo da sumnjam o svojoj Zorici. Pseto jedno! Ta moja Zorica — to je angjeo i u viernosti i u ljubavi. Ja bih sgriešio proti Bogu i proti njoj. kad bih samo zeru podvoumio.“

Sada ode i on. Služavka Angjelija izadje predanj na vrata.

„Baš pravo dodjoste, mladi gospodine. Gospodin Joso pita već oddavna za vas — srdi se, čeka vas gore u sobi.“

„Ja sam odmah gore.“

„Ode u prvi pod. Srce njegovo igraše kano strune na gudalu, čim popade za ključanicu. Slutio bo je, da će taj dogovor biti ozbiljan, dà žestok. — Otvori vrata, udje unutra.

Sobica, u kojoj sjedjaše Ljujin otac, bijaše uredjena starinskim ukusom. Stiene ukrašene sli-

Digitized by Google

kami pradjedovah, djedovah, znanacah, prijateljah i tako dalje.

Otac Ljujin bijaše starac od 70 godinah; na obliču njegovu bijaše ugnjezdjena njeka oholost. Oči okrugle, trepavice sive! Iz očijuh sievaše ubojita vatra, koja nepoznade granicah kad se razpiri. Starac otaj, pred jedno desetak godinah udovcem, imadjaše dva sina, starijega Ljuju i mladjega Dragutina, Ljujo svrši nauke u V— te bi bio imao biti odvjetnikom; a Dragutin se posveti trgovini. Častohliepni starac veseljaše se svojoj djeci; od jednoga bo nadaše se čitavu pravniku i govordjiji, od drugoga bogatu trgovcu. Osobito ga radovaše Dragutin; jer si bješe uzeo štedljivost i radinost životnim pravilom. Ali pored svih takovih vlastitostih nagibaše starac srcem svojim uvjek bolje za Ljujinu stranku. Nadaše se od njega, kako rekosmo, veliku gospodinu; čega radi plaćaše s početka drage volje i dugove, koje bješe Ljujo, još kano mlado djače — počeo gomilati. No čim starac doču, da se njegov Ljujo s liepom Zoricom u ljubavi nadtječe, pa toga radi nove dugove pravi, uzplamti gnjevom ko star panj, kad se plamenom upali. U snu posanja, da će upravo ta nesretna, ljubogriešna dieva učiniti konac sreći njegovoj; s toga odluči prekinuti tajni taj savez svojim otčinskim ugledom. Zato upravo bješe urekao taj dogovor na taj večer.

„Otče dragi, uzme Ljujo, ti si želio sa mnom nješto govoriti. Evo mene. Kaži mi što bi rad."

Starac puhnu njekoliko putah srdito, pogleda sina oštro, izmjeri ga od pete do glave te mu reče:

„Sjedi polag mene."

„Ljujo sjedne na stolac."

Starac puhne njekoliko putah u lulu — baci ju na stran pa:

„Slušaj pozorno, što ću te pitati."

„Bit ćeš služen," odvrati Ljujo.

„Tako laskavim i nježnim odgovorom da mi više neodgovaraš, služi se njim drugom sgodom, a sa mnom govori onako, kao što treba."

„Što sam uradio," zapita Ljujo, malko uzbunjen, „da me tako nagovaraš?"

Starac skoči gnjevno sa stolca.

„Što da si učinio, lopove jedan? Gle ti njega, kano da mu Bog zna tko govori, niti se maknuti nezna! U kratko vrieme, neima tomu dvije godine potepao si mi pol premoženja, da, cielo majčino baštinstvo, družeći se s malovriednici. — Još se i sad povlačiš okolo s dugonoscem, nevaljalicom Filipom. Liepe družbe! Ta on će za malo svoje ime okaljati sramotom i stidom pa —"

„Ništa više, otče. Filip je moj prijatelj, čovjek plemenit, koj niti je učinio, niti će kad učiniti što takova, što bi mu zabrazdilo stidom u lice!"

„Tako li misliš!? A što će biti, ako se prevariš u svom mnenju. U svom životu nevidje ja samo sinovah grofovskih i velika roda, već i takove čeljadeti, koja znade prebacivati kartami, varati, od poštenih ljudih novce posudjivati pa ih onda izsmiehivati A temeljem bijahu pokvarenci prvi — razlika izmed njih i izmed tatavah sizaše na toliko, na koliko koj kojiput više vješalam uteče."

Sada se uzpali starac još jače. Iz očijuh sievaše mu munja, a ustnice treptahu srditošću ko šiba na vjetru. Ljujo se neusudi niti rieči progovoriti, da obrani Filipa; bojao bo se je, da nebi starca još jače razljutio.

„Ja hoću, da se ti kaniš Filipa," popostav prije jedno dva časa. „To je prvo. Drugo ti strogo prepoviedam pohadjati kuću one dieve — kćerke udovice Vjeverićke. Ja sam čuo o njezinoj kćeri mnogo toga, pa iz ustah onakovih ljudih, koji znadu nješto prosuditi! Ti nisi prvi, koga su Sirene svojom sviralom k sebi privabile, da ga najprije opliene a onda prevare."

„Moj otče," ustade Ljujo. „Tvoji se pazioci mrzko prevariše. Ded mi kaži onoga lopova, koji ti je Zoricu tako ocrnio. Ja ću ga pozvati na račun."

„Dosta! Ja već znadem, što je potrebno znati. Samo hoću, da ti dieve ote više nevidiš. Ako budeš mene slušao, kako se sinu pristoji, i ako počmeš knjigu grliti ko prije, ja ću te opet pomagati gdje bude od potriebe. Ako pak toga nebude — kano da se nikad nevidismo. I ja ti odmah sada velim, da mi se nikad više pod krovom nepokažeš. Ja ti nedam više ni krajcara, a ti gledaj kako ćeš se provući. Više ništa —"

Rieči ove uzpališe Ljuju baš mrzko. On se prodje njekoliko putah po sobi, da se domisli, kako da odgovori starcu, koji ga uvriedi, psujuć Filipa, što više — njegovu buduću suprugu. — Napokon stade predanj sasvim ozbiljno:

„Dobro je, samo mi daj ono, što je preostalo od materina baštinstva. Ja više nikad — tvoje pomoći."

„Već neima nigdje ništa. Onih 500 for., što ih još bijaše, morao sam jučer platiti, da te zbog duga nezatvore."

„Što, zatvore? Duga?"

Ljujo probliedi ko smrt. — Nemogav dulje obstati, nasloni se na peć, da sluša, što će starac dalje:

*

Digitized by Google

„Jest," poče stari, „tako smo daleko došli. Židov onaj, od kog si darove kupovao bio je sinoć kod mene i kazao mi, kako kod njega stojiš. Ja nemogoh tolike sramote podnašati, da bi gledao, gdje bi moje diete pod okovih stenjalo. Ja sam morao te novce uzeti — i prekosutra platit ću — s tvoje majke ostavkom — židovu dug."

„Oh pseto jedno! Ta obećao mi je, da će me njekoliko danah čekati. — Ma ubit ću ga, čim ga domašim, tako mi —"

„Da, da, samo ubi čovjeka, koji svoje novce traži. Ti si mi brajne — već sada čitav pravnik, pak ćeš lje i sudija čitav biti. Ništa više. Ja dug platim — a ti budi prosjakom. Radi što — i kako znaš. Kako rekoh. Pokornu i vrlu sinu vrata su moja uvjek otvorena, a nepokoran, da mi već sutra praga neprekorači. Sada odlazi, pa promisli do sutra!"

Po tom zapali starac lulu nažge svieću, pa se smiri na divanu.

Ljujo htjede još nješto da reče, no starac spuca petami — pokaže mu prstom vrata — udari još jednom o tla — soba se strese.

Pozeleniv sramom i jadom, ode Ljujo u svoju spalnicu. Tu se sjede sietan do zla Boga, na stol; pokrije obraz rukami pa udari u plač. — Odahnu malko, razvedri se brzo. Saviest njegova osvjedočivaše ga sve čaše, da otac imade pravo. Poče promatrati prijašnji svoj život. Opetujući tako dan na dan dodje napokon tako daleko, da je stao proklinjati onaj čas, kada se na sviet porodi i u zlo družtvo pusti; kada za volju svomu prijatelju Filipu sbog liepe Zorice, koju obožavaše, silan dug natrpa.

„Jest, otče moj," govoraše on sam sobom, „ja sam doista zaslužio taj udes, koj me postiže. Psuj me i ruži kako hoćeš, samo nediraj u moju zlatnu Zoricu i vjernoga mi prijatelja Filipa. Prijatelj je na mom srcu rastao. On je i zadnji krajcar sa mnom dielio, on ubio na dvoboju momka; koj moje poštenje povriedit naumi. Ja sam osvjedočen, da mi je on vjeran prijatelj. Ta i jučer se preporučî kod Zorice u moje ime što najtoplije može. Preporukom svoga otca gradi on meni liepu i sigurnu budućnost. Ma sav sviet bio lažljiv, on će ostat meni — samo on plemenit i vrli —"

Njetko pokuca na vratih.

Obazriev se ko striela. „Tko je?"

Služavka njegova oglasi se muklim glasom: „Gospodine, prijatelj vas dolje čeka."

„Da li Filip?"

„Dà, upravo on."

„Brže, brže s njim gore."

(Dalje će slieditì).

Soneti.

Pjevao Veljko Rabačević.

1.

Zaviest.

Zavidjam ga, tko ti gledat smije
Ono oko divno, suncoliko;
Zavidjam ga mila moja diko,
Komu uho glas tvoj rajski pije:

Zavidjam ga, komu lice grije
Lahor laki milog daha tvoga;
Zavidjam ga, kao vraga svoga,
Tko o tebi dušo sanak snije;

Pa se lakom molim kasno, rano,
Samo meni da t' je slušat dano,
Samo mojim gledat te očima,

Poljubcem ti sklopih oči, usta,
Nek nesanja svietom čeljad pusta,
Da u mene takov biser ima.

2.

Zlatna riba.

Kao more grud sniežana ti je,
A u moru tome zlatna riba,
Divno srce ti se dušo ziba,
A vrh mora oči, zviezde dvije;

Zlobne zviezde! od vas spasa nije,
Za vam brodim, bura brod mi šiba;
Ah Karibdi taj se neugiba,
Tko po vami jadra svoja vije;

Leti biedan — ribu da uhvati,
U pučinu ah se sunovrati,
Zlobne zviezde mladog momka smele;

Bježi srce njega — bježi nada,
Vrtlog viečni vije momka mlada:
Mog života evo slike ciele!

Hajdemo u Poljsku!

(Prizor u sudbenoj palači u Parizu.)

Pred sudom stoji čovjek imenom Hebert, koj premda je jednostavni orguljaš po ulicah, kućah i dvorištah parižkih, ipak je političkoga značaja. Kako sam očitovà, služio je jur svakomu državnomu sistemu, koji u posljednje doba u Francezkoj vladaše. Pod Ljudevitom XVIII., Dragutinom X. svirahu mu orgulje legitimističke napjeve; kad su Bourboni iz Francezke protjerani bili, zasvirao njim

Digitized by Google

na put za onda obične porugljive pjesme; za vrieme Republike razprostro je on obljubljenu melodiju „Armez Napoleon il est si bon“ i tim je u narodu pripravljao izbor Napoleonov. Hebert jest zbilja politički karakter, ulični propoviedaoc, koj velika dnevna pitanja na svojih orguljah riešava, pa uz to mnogo novacah zaslužuje — toliko, da uz ovaj neznatni posao uživa godišnjega dohodka od 5000 franakah. Za vrieme krimskoga pokreta grdio je Austriju, a danas je prijatelj Poljakah. „Hajdemo u Poljsku!“ ovu pjesmu, koja se rodi na ulicah Faubourga St. Antoina, a danas se pjeva po svih kutih, upeljao je Hebert u najgizdavije strane Pariza. „Hajdemo u Poljsku!“ orgulja Hebert uzprkos redarstvenoj zabrani, pa mu je ta pjesma liepi novac doniela. Ali on nemari zato, već igra nanovo „Hajdemo u Poljsku!“ i vazda ga prati mnogobrojni sviet odlikovanjem i pohvalom. Ovakove demonstracije za Poljsku učinile su, da mu je oblast orgulje uzela, zatvorila ga i zabranila mu nadalje s orguljami oduševljavati puk za političke simpatije. Nu Hebert znao si je i tu pomoći, pa je odsada bez orguljah pjevao svojim hrapavim glasom „Hajdemo u Poljsku!“ i opet ga baciše u buturnicu. Budući da je propao sa orguljami i pjevanjem, to si je nabavio jedan ormar sa kipovi u kom se je moglo za 3 novčića kroz staklo vidjeti junačtvo Muravieva i Bergovo; Poljakah na vješalah, batinanja poljskih gospojah i kako Kozaci nabadaju djecu. Pokazujuć ovakovih slikah razdraženomu občinstvu, zavapio bi ogorčeno: Eh bien, s toga „Hajdemo u Poljsku!“. Al ni to nije trpila policija; konfiscirala mu je i taj ormar, pa ga opet zatvori. Svakoga inoga minula bi volja dalje demonštrirati; nu Hebert je čovjek tvrdih načelah i dosliedan, vatreni prijatelj Poljakah. Jednoga večera, kad su iz djelaonicah vraćajući se ljudi gomilice kupovali i čitali večerne političke listove, tad stupi Hebert medju njih i zavapi oduševljeno: šta hasni sve to čitanje kad se Poljska u krvi davi, zato „Hajdemo u Poljsku!“. Tim je bačena lozinka u narod i tisuć kriepkih grlah zagrmi: „Hajdemo u Poljsku!“

Nu providnost u slici njekoliko „sergeants de vile“ prosvjedovà proti toj vatri, raztjerà pjevače, a stekliša Heberta zatvori. Evo ga danas, gdje stoji pred sudom skrušeni siromah griešnik. Al Hebert znade ne samo orguljati, pjevati, kipove kazati, nego i govoriti.“ Dà, reče on, ja sam pjevao „Hajdemo u Poljsku!“ jer je dužnost Francezke da priteće u pomoć težko ugnjetenomu nesretnomu narodu; zar nestoji više Francezka na čelu prosvjete; zar neočekuju narodi svoje oslobodjenje od nas; zar nije rekao naš cesar, da je Francezka pozvana djelovati svuda, gdje se civilizacija nogom gazi?“

Predsjednik mu prekine rieč: manite se tih phrazah, vi ste opetovano bunili ljude, a to, kako vam je znano, nije dopušteno.

Okrivljenik: Bunio? zar buni svećenik, koj opominje pobožni sviet na kriepostan život?

Predsj. Niti ste vi pop, niti je ulica crkva. Vi se imate držati zakonah, a zakoni zabranjuju svaku demonstraciju.

Okriv. Gospodine predsjedniče! tko može reći što je pravo? Ja ću se okladiti s vami, da ćemo ipak marširati u Poljsku!

Predsj. Za sada jošte ne, a da nebudete nadalje smetali javnomu miru, sjediti ćete 3 mjeseca u zatvoru i platiti 300 fran. globe.

Okriv. Ja sam mučenik za pravednu stvar Poljske, trpjeti ću radostno u tu plemenitu svrhu, nu velim opet: da ćemo napokon marširati u Poljsku.

Ogled na godinu 1863.

Putnik hrleć k svomu cilju, sad brzim korakom prolazi dolinom, sad se opet sa svih silah uzpinje na gore; sad se vere kroz šikarje, a sad opet kobaca se preko močvarah i barah — sunce se spušta k zapadu i prekrasnim rumenilom okrašuje nebeski svod. Napokon se uzpne na najviše brdo, baca oko na okolo, motri provaljen put, te se iz dna duše moli svevišnjemu tvorcu na glas zvončića, obližnje kapelice, hvaleć ga, što je već toliko provalio; kajuć se što je na više mjestah stranputicom udario, te si čvrsto preduzima sutranjim danom podvostručiti sile, da čim prije dospije k željenomu cilju.

Evo i mi poput putnika provalismo jednu dugu godinu, punu tuge i jada, punu zlokobi i nevolje. Jednu smo godinu stariji: mnogo koješta izkusismo, valja nam se dakle uzpet na brdašce, da bezpristrano i bezstrastveno prosudimo jednogodišnje putovanje naše, te da uzmognemo u buduće zanemareno tim uzpješnije popraviti; jer mudar se uči iz prošlosti i sadašnjosti, kako mu valja stupat u budućnost.

Dan na dan opazismo, da Hrvati neimaju u ovo egoistično doba nigdje pravih prijateljah, ako sami medju sobom i s braćom si to nebudu, te se one poslovice „neuzdaj se u me, nego u se i u svoje kljuse“ držali nebudu.

Digitized by Google

Medjutim tješimo se nadom bolje budućnosti, kao što veli naš obljubljeni pjesnik Mirko:

„Zato duhom klonuti netreba,
Valja čvrste stalne biti volje;
Nek se pakô smije, neka vreba,
U budućnost gledaj bit će bolje.“

Što smo u današnjosti zanemarili, to ćemo u buduće nadomjestiti, držeć se ponajprije Solonove izreke: γνῶθι σεαυτὸν. A valjano ćemo svoj narod i srodna plemena upoznati, kad savjestno proučimo i bezpristrano prosudimo našu povjest; kad na dno zavirimo jezikoslovju; kad dobro uvažimo socijalne razmjere sadanjega vieka: kad ćemo razlikovati ne riečju u novinah il vikom u javnih skupštinah, već činom u svagdanjem životu religiju od narodnosti. A kad to uzbude onda se istom nadati možemo slogi tamo — gdje je do sada jošte nebje, bez koje neima na nijednoj strani jakosti, jer pravo veli Francez: „l' union fait la force!“

Medju žalostne dogodjaje prošle godine ubilježiti imamo, sveobću hladnokrvnost, mlitavost i nemarnost proti hrvatskom jeziku, hrvatskoj nošnji i običajim. Ta kojim god gradom hrvatskim prodješ, vidiš tudje običaje, tudju nošnju, čuješ tudji jezik! To je naša rana, koja nas vrlo peče, s koje nijedan ini narod neboluje, te upravo s toga pjesnik pjeva:

„Nemože se dom naš proslaviti,
Dokle tudje kod nas još uztraje.“

Napose pako moram turobnim srcem spomenuti, da naš krasni spol nije više blagoćudnoga i plemenitoga roda Tugina i Vugina, već tužno majmunstvo tudjinstva. Odtale lako uvidimo, kako možemo u narodnom duhu uzpjeti, kad se već u klici otruje svako sjeme narodnosti.

(Konac drugi put.)

Glas iza Dunava.

Namienjen hrvatskoj omladini.

Povod momu glasu, što-no ga prigodom nove godine šaljem omladini hrvatskoj, dadoše mi crni glasovi: da je prošle godine više časopisah što političkih što zabavnih s polja jugoslavjanske književnosti izčeznulo, dočim nas početak rečene godine vrlo uzradovà, kad nam se s raznih stranah javljalo o zametu sad ovoga sad onoga časopisa. Ta kobna viest zateče njekoje naše časopise, bojeći se da će i njih takova sudbina postići, uztraje-li još i nadalje nemarnost, koja se iza razpusta narodnoga sabora 1861. godine u duši našega obćinstva, a napose narodnih pisacah i podupirateljah književnosti naše reć bi upravo uvriežila. Tek što nam se koji časopis pomoli na književnom polju, i tek što proživi malo, već dodje mraz i cviet mu ofuri. Zato svaki list prestajući izlaziti javlja i tuži se, da mu je i nehotice umrieti, kad neima dovoljne niti novčane niti književne podpore. Što nam je Neven u predlistopadsko doba uvehnuo i Jadranske vile pjevati prestale, nemožemo se toliko čuditi; jer nam bjehu onda crni oblaci domovinu zakrili a njemština srca obuzela: ali kad čovjek pomisli, da je ovo doba, kad bi trebalo, da narodna stvar najbolje cvieta. S nehajstva obćinstva i književnikah. „Zviezda“ dalmatinska doskora potamnila, i da su se zato i drugi naši zabavni listovi pobojali, da nebi i oni istom bolesti umrli, svako domoljubno srce valja da proplače tim većma, što vidimo kako se iskra narodna u nas brzo ugasuje.

Da se ta bojazan naših zabavnih časopisah ukloni i da nam ove nove godine bolje procvietaju, pozivljem te, mila omladino hrvatska, koje sam i ja vjerno udo, ti budući čvrsti stupe i preliepa nado domovine naše, da se latiš što bolje umne knjige i mudra pera i da pomažeš što više zabavne časopise naše, jer se oni u ovo smućeno doba i onako najvećma tvojoj podpori nadaju: ti si jim bo bila dosada prvom podporom, pa gledaš da budeš i od sada, kad su već takva vremena nastala, da je s malom iznimkom beletristika jedino na mladjem naraštajn ostala, dočim se stariji pisci većinom politike drže, vojujući za dobro i spas domovine naše.

Mi neimamo sada više od dva strogo narodna, zabavna i poučna lista, ta dva valja da svojski podpomažemo, da nam ove nove godine još bolje procvietaju.

Primi dakle, mila omladino hrvatska, srdačni pozdrav od svoga vjernoga druga i prigrli ovo njekoliko prijateljskih riečih, što ti jih šaljem iz daleke zemlje; drži se jedino pravih i iskrenih domorodacah a okani se krivih prorokah, jer bi te stranputicom zaveli. Dao Bog, da ove moje rieči u mladjahnih srcih hrvatskih dobra odziva nadju!

Za Dunavom koncem god. 1863.

V. R.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. siečnja.

T. Mlado nam se ljeto čini kao javna svetkovina preporoda, kao rodjeni dan ukupnoga čovječanstva. Ne samo ovaj ili onaj slavi si slučajno dan svoga rodjenja, nego svi živući počimlju ovim danom novi život; družtva drže svoje skupštine i obnove; računi se polažu i kao u novom odsjeku vremena snuju se novi poslovi i nove zabave. Prag, što stoji medju starim i mladim ljetom evo prekoračismo, neznajući što nam dobra nosi — što-li nam bude raztužilo srca u toj novoj godini; nu bilo kako mu drago, valja nam da odvažnim duhom mudro koracamo napred bez žapa k svetom cilju.

Evo će dani opet rasti i toplije će biti naskoro sunčani zraci a ogrijana će narav oživjeti na novo i probuditi u svakom čovjeku novu nadu, pa — žalibože — polag pravila družtvenoga — na temelju sebičnosti, koju sviet javno prezire a ipak samo njoj se klanja — ufa se i uredničtvo ovoga časopisa, da će kod občega zelenila i „Naše gore list“ zeleniti se, gojen ljubavju hrvatskoga občinstva.

U našem vjestniku moramo se jošte i na posliednje dane stare godine ogledati, što bijahu u mnogom obziru zanimivi.

Osim one velike znamenitosti u kršćanstvu i crkvene svečanosti kod velike službe božje u našoj veličanstvenoj stolnoj crkvi imadu ovi blagdani i u družtvenom životu nješta izvanredna, pred čim sve ostalo važnost gubi. Mlado i staro veseli se tim svetim danom, pripravlja se i kupuje svašta, čim bi si ukrasilo dan narodjenja spasiteljeva.

To su dani užitka i mira, jer svi poslovi — dan prije do vrhunca napeti — najednoč su prekinjeni, pa i neumorna štampa i umno pero počiva, novine neizlaze, kazalište je zatvoreno i javne su zabave umukle; al tim je živahniji dom, kamo hrli svatko iz daljine, akol' mu je iole moguće, da proživi to od malih noguh već idealno vrieme, u krugu svojih milih. Ugodne posljedice toga pojava oćutiše i naši fiakeri i omnibusi od kojih njekoliko danah prije i na badnjak nedodje nijedan prazan sa kolodvora, al — nije svaki dan božić.

Kao svake godine dobiše i ljetos djeca naše sirotinje božićnice u sjajno plinom razsvjetljenoj palači njeg. uzoritosti, naime darovah svake vrsti u izobilju, sakupljenih od darežljivih stanovnikah Zagreba.

U strieljani bijahu kroz svetke izloženi dobitci izigravanja na korist stradajućih Magjarah — do 400 predmetah u vriednosti od 2000 fl. Do 15 tisućah srećakah po 10 n. bje tiskano i sve skoro razprodano. Ona tri Magjara, što no prije njekoliko godinah donesoše pomoći gladujućim žiteljem u njekih mjestih naše domovine, neslutiše da će postignuti i njih još teža nevolja i da će jim se Hrvati doskora odužiti. Hodie mihi, cras tibi — ruka ruku pere, a obraz obadvie. Premda smatraju bojazlivi ljudi ovaj pojav njekom magjaromanijom, to ini pako misle, da junačka dva naroda mogu si sućut izraziti, al ipak ako treba za svoje pravo poteći i na mejdan, jer se stvari poklanjaju al sveto pravo nikomu. —

Ravnateljstvo družtva „Dvorane“ oglasilo je za svoje članove četiri zabave s plesom i jedan sjajni bal na 25. siečnja; o napredku družtva neznamo više nego što nam javlja „Agram. Zeitung“. Vrieme karnevala je ljetos kratko, treba dakle da se požure obožavatelji Terpsichore da nezakasne, jer ako i bude ove godine možebiti raznoga plesa i skoka ne samo u „Schlesvig-Holstein meerumschlungen“ nu na parketih bi se ipak mogla poroditi dulja stanka rad nepredvidljivih krizah i rad samoga Budgeta, kojim se nemože sve pokriti kao ni dlanom sunce zakloniti.

Čuli smo, da se pripravlja za buduću godinu Ballet iz domaćih silah, koga će naš učitelj plesa g. Coronelli uvježbati. Kad imamo operetah, zašto ne i baletah? — al ipak nam leži na srcu ponajviše izbornik narodnih izvornih komadah, veselih i žalostnih, nu i tim će nas valjda vila spisateljica obradovati, budući da je upravljajući odbor sa zakladami hrvatskoga kazališta razpisao nagrade za 6 dramatičnih djelah i to od 200 for. do prevoda od 40 for. — Već je kako nam je javljeno unišao jedan zanimivi prevod s franceskoga: „Prvi mejdan mladoga Richelieu-a“ od našega dobro poznatoga g. Augusta Šenoje.

Iza gostovanja mimičko-plastičnoga i gymnastičnoga Valterova družtva trudi se ravnatelj narodnoga kazališta g. Freudenreich, da si privuče čim veće občinstvo, na koje imade danas upliv, osim tolikih Concert-soireah po gostionah takodjer i plinom razsvjetleno jahalište Lambergerovo, u koj ide sila naroda. Ova će konkurencija svakako narodnomu zavodu mnogi stotinjak odmamiti, nu pozorno sastavljeni Repertoir i marljivo predstavljanje, kao i karneval spasiti će saisonu, što mi Freudenreichu želimo od srca.

— Na koncu godine slavila se je i u Zadru tisućljetna slava sv. Ćirila i Metoda. U metropolitanskoj crkvi služio je sv. misu nadbiskup sam. Svršetak svetkovine bijaše sjajna besjeda, što ju je družtvo Matice i Čitaonica u dvorani „Luxardo“ prigotovilo na zabavu domorodnomu občinstvu. Prvi krat razlegahu se po dalmatinskom zraku napjevi Lisinskijevi, Livadićevi i Ložičarevi uz krasnoslovje Preradovićevih na glasu pjesamah i Sundečićevih stihovah „Vršitbe“.

Sve bijaše uznešeno od ove u narodnom duhu izvrstno izvedene Akademije i mi smatramo ovaj pojav kao predteču inih sličnih zabavah, za kojimi sliede obično naskoro i dramatički pokusi, kao što je to i kod braće Slovenacah, koji su prošloga mjeseca predstavljali u Čitaonici — dok nekorače dalje na pravo kazalište — veselu igru „Dobro jutro“ što je toli dobro djelovalo, da su — vele „Novice“ — čitaoničke akcije za 50% skočile. Živila nam braća!

— Dne 18. prosinca p. g. obdržavana besjeda slav. pjev. sbora u Beču kod „Sperla“ bijase veomo puna i jedna od najsjajnijih. Vatreno i točno izvedenje obih sborah pod ravnateljstvom prof. Fürchtegotta, pokazà veliki napredak druž-

Digitized by Google

tva. Silni sbor od Križkovskoga dopao se je već kod koncerta u Brnu izvanredno, pa je i ovdje prekrasno izpao. Isto tako zadovoljiše mnogobrojne slušaoce i ostali komadi na glasoviru i pjevani. Naš gospodin Brany, koj se slučajno sada bavi ovdje u Zagrebu, deklamirao je Čengić - Agu od Mažuranića. Čudimo se da nije u tom slavj. kolu sudjelovao i naš zemljak Epstein.

Koncert.

Da naše pjevačko družtvo „Kolo“ liepo napreduje osvjedočismo se opet u koncertu, što ga je isto priredilo u slogi sa strieljačkim družtvom na korist stradajućih Magjarah dne 30. prosinca p. g. Prvikrat odvaži se „Kolo“ na veće glasbene produkcije, kao što je liepa Ouvertura iz opere „Ciganica“ od Balfeja, koja je tako vješto uredjena, da ono gusalah, čelo, violin, flauta, fisharmonika i glasovir djelovahu toli ugodno na slušaoce, kao i podpuni koj orkestar. Medju inimi komadi dopao se je najbolje i veliki sbor „Miserere“ iz opere „Trovatore“. Toliki uspjeh družtva dade se postići dakako samo složnim sudjelovanjem svih članovah, a poglavito neumornim trudom tekničkoga ravnatelja g. Ližičara, učitelja na glasoviru.

Što smo već višeputah napomenuli, to se je taj večer opet občenito ocutilo, da su naime prostorije strieljane pretiesne za današnje okolnosti, gdje se svekoliko domorodno gradjanstvo želi sastajati u tih dvoranah, koje nam starci naši sagradiše, a mi nimalo nepromienismo. Razprostranjenje sobah bi vješti graditelj mogao i malimi troškovi izvesti, pa bi vriedno bilo budućega ljeta ozbiljno o tom misliti.

Bal poslje koncerta i vučenja srečakah trajao je do zore, a uspjeh čitave lutrije saznati ćemo istom kasnije.

Kazalište.

Plin svuda i na sve strane; na ulicah, po dučanih i kavanah, po dvoranah i jahalištu, pa i u kazalištu. Kakva je to svjetlost! Na mlado ljeto zapališe prvi krat plin u našem krasnom kazalištu i nevidjena do tada sjajnost sine u sve knte ložah i galerijah sa bogatoga svjetionika i inih stotinu plamenah.

Gdje god svjetlost sine, tuda mračtvo mine, pa tko još dvoji o tom, da u nas neide zapadni Raffinement napred?

Preuzvišeni gospodin naš kancelar, došav dan prije iz Beča rad groznice ovamo, posjeti takodjer toga večera naše kazalište, što nam je drago, budući da se čini, da je promjenom zraka ljuta zimljica popustila. Kao poznavatelj jezika imao je priliku osvjedočiti se o napredku igračah i o smjesi jezika, što se sistematično uvadja u taj zavod, uzprkos svemu prigovaranju občinstva.

Igrahu taj put romantičku dramu „Portos, Atos i d' Artagnan, ili tri kraljičina muškatira“. — Svi igrači dadoše si truda i djelovahu svaki po svojoj sposobnosti na čim točnije predstavljanje.

G. Andrijević bijaše u svojoj ulozi kao sin Lady Winterove posve dobar, a Freudenreich Cromvell izvrstan; Kostum polag povjesti one dobe dosta vjeran. Občinstvo bijaše neobično tiho, reć bi diplomatično hladno a svi prostori puni, premda je cirkus imao svoj kontingent kao i njemački lakrdijaši u gostionah i koncerti u pivari itd., a bura sniegom sipala, kao da želi naknaditi ljetos ono, što nam jur tri zime uzkrati.

Radujte se slaštičari, kavedjije i svi prijatelji sladoleda, bit će leda, jerbo sjever opet oštro vlada. —

Češki „Humoristički listi“

prestadoše koncem prosinca, te su u posljednih svojih brojevih kao iz rukava bujno sipali paprenih dosjetakah. Medju inimi ilustracijami vidjeti je u 13 broju, gdje umira mati (Hum. listi) pružeć ruke nad svojom djećicom („Bič, Blesk i Rolnički, novi satirički listovi, koji će odma po smrti Hum. l. uzkrisiti). Djeca plaću klečeć, svako providjeno svojim orudjem — bičem, bljeskom i krugljicami — a mati jih tješi: „Neplačte mila djeco moja! Budi vam na utjehu, što sam skrbila za dobre pestinje, koje će se za vas starati kô za vlastiti svoj rod, a dobri ljudi ljubiti će vas, da nebudete u svietu kô pastorčad. Uvjerena sam da ćete ostati djeca u mom duhu“ itd.; na stoleku je vidjeti bočicu sa liekom, na kom je naslikan V. §. Zatim sliedi vele dosjetljivi zavjet: U ime slobode tiska, V. §. i državnoga odvjetnika, Amen. — Dalje imenuje svoju djecu „Bič, Blesk a Rolnički“ universalnimi baštinici; ostavlja jim svu satiričku sol, papriku i hren, Diogenevu svjetiljku, deset tisućah gromovah, bljesakah i raketah, s kojimi budu mogli udarati po natražnjacih itd. Napominje takodjer česku mladež, družtvo historičko Njemacah u Českoj i germanske listove Tagesbote, Bohemiu i Morgenpost, Bergera, Giskru, Brinca i „Staatsministra“. Kao svjedoci podpisani su: Demokrat Hlas i Lidumil Narodny.

Druga opet slika predstavlja krilatoga zmaja, naime hum. l. komu njeka značajna osoba mačem od samih §§. odsjekla glavu; al eto na mjesto odrubljene glave narastoše nove tri glave — „Bič, Blesk i Rolnički“.

Na koncu je sprovod hum. l. u kom je naslikano do 20 tugujućih osobah, po portraitu obće poznatih, s nadpisom „le roi est mort, vive le roi!“ a medju napisi na vlastiti svoj grob čitamo i sliedeće:

Hier ruht ein Blatt,
Dessen ich war schon satt;
Es hat in seinem Leben
Mir keine Ruh gegeben.
k. k. Staatsanwaltschaft.

Hier im graussen Loche
Liegt die giftige Mähre,
Für die „Korunari“
Eine bittre Lehre.
Davidleben.

Tuj v tom vječnom hladu
Leže ti „Humory“
Što djelahu v svietu
Škandal i rumori.
Poznata imena.

„Zaščiščajušćimi“
Slište vel'ko slovo!
Mene ste malovali,
Što sad 'mate s toga?
Jezbera.

Obaviest.

Ovaj prvi broj šaljemo i svoj onoj gospodi, koja nisu jošte obnovila predplatu za tekuće polugodište IV. tečaja (sa 2 for. 50 novč.) i molimo jih, da izvole predbrojiti se naskoro, a u protivnom slučaju da nam povrate list.

Napokon molimo onu gospodu, koja svoj dug jošte nisu namirila, da to što prije učiniti izvole.

Odpravničtvo „Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— za pol godine . . . . . 2. 50 za četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. siečnja 1864.** **Broj 2.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Nekoliko časakah, eto ti u sobu momka blieda kao stiena — uzbunjena na duši i tielu. Vas zaplakan, sniza se Ljuji u naručaj, ogrli ga rukami kličuć: „Prijatelju! oslobodi me, oslobodi ako Boga znadeš!“

Ljujo se poplaši, skoči sa stolca: „Za Boga, što je — što je s tobom?“

Odvede ga na divan i spusti ga nanj. Sjede polag njega — popade ga za ruku i počme:

„Sad mi kaži, ljubezni prijatelju, što ti je — što bi rad?“

Filip nagne glavu na njegove prsi, počme sobom trzati i jaukati.

„Tako ti neba — i na zemlji što ti je najmilije — neoklevaj — već nariči, što ti se pripeti?

„Izgubljen sam, zlatni brate. Moje je poštenje povriedjeno — pogaženo je, ako tebe nebude.“

„Poštenje tvoje — nije moguće, kako? tko?“

„Neznam sam, koja me nesreća sdruži danas sa sinovi Sofronijevimi. Zavedoše me, te podjoh s njimi u gostionu. Ja se nemogoh otepsti vragu, i njegovoj braći. Igrajuć napih se i preko guta, izgubih sve, što kod sebe imadoh, založih dobnik, dragocienu iglu, a k svemu tomu obećah jošte 500 for. Sutra u deset urah urekoh, da ću platiti u gostioni kod „Sloge“ — ubila ju nesloga!“

„Nesretniče — što si učinio?“

„Čega nikad dosta oplakati neću. No to mi je zadnjiput što sam se dotaknuo „kartah i kocakah“ — u to se ime zaklinjem pred Bogom i tobom, sa svim, što mi je duši najmilije.“

„Hoćeš li ostati kod ote prisege?“

„Hoću, hoću. Pa dvojiš li o tom?“

„Ne, brate. to je tvrda zavjera.“

„Prisega ova, budi osvjedočen, jest neporušiva i prije će mi procviliti tane slabašno čelo, nego ju ja prekršim.“

„Kukavice moja, kakova je to misao?“

„Ja moram pri tom ostati, jer nemogu platiti. Od otca sam dobio neima tomu četiri tjedna, silu novacah. Zakleo se je, da mi za tri mjeseca neda više ni krajcara. Skupci oni, od kojih sam dosad posudjivao, iznevjeriše me upravo sada. Ako mi nemožeš pomoći, to budi uvjeren, da smo se danas zadnjiput vidili — Bože moj — ovako mlad svietom se razstati — jao — to je grozno.“

Strah zavlada s obojicom — tišina u sobi kô u hladnu grobu.“

Ljujo stade prijatelja motriti.

Najedanput prodre nova misao prsi njegove. Težko mu bijaše na srcu gledat prijatelja svoga, koj malo prije mjesto njega svoj život na kocku stavi, a sad nezna, da li mu je živjeti ili umrieti.

Ohrabriv se malko — stavi desnicu na rame i počme ga tiešiti:

„Neboj se brate, još nije sve izgubljeno?“ Tvoja nesreća i moja je bieda. Ti dužan, ja tužan. Morda da budem mogao za sad barem polovicu izplatiti.“

„Što? Zar si tako moguć? O zlatni Ljujo izbavi moj život iz paklenoga ponora.“

„A svoj ću unj strovaliti — zapenta Ljujo muklim glasom. No što biti mora, neka bude.“

Digitized by Google

Obrati se k Filipu: „Počekaj brate samo nekoliko časakah. Nadaj i uzdaj se u me.“

Ljujo skoči brže bolje po skalah dolje pa jednako k otcu. Osim stare Andje nebijaše nikoga kod starca. S petim duhom — uzavrielom krvi pokuca on na vrata. Nitko se nejavi. Stari ležaše na postelji. Popade za ključenicu — pa u sobu. Na lievu ruku vode vrata u otčevu spalnicu a s desna leži otčeva blagajna, u kojoj je osim gotova novca sijaset dragocienih stvarih bilo.

Ljujo se doškulja do spalnice i poče prisluškivati, da li se tko tuj miče. Starac spava tvrdo, nečuje ni stope ni glasa sinovljeva.

„Ah Bože dragi! Daj ti, da se on neprobudi dok se ja neobogatim i neizvedem što namjeravam. Sada omaši se ključa. Štionac otčev bijaše navadno otvoren, pa i taj put nadje Ljujo ključe i ode u blagajnu. I premda se u njoj nevidjaše niti prsta pred očima, podje njemu ipak za rukom naći škrinjicu s novci. Prigne se, da kuša, koj bi mogao pristati. Ali u isti mah pričini mu se kano da njetko stavi ruku na njegovo rame i kano da mu se otac oglasi: „Nesretno diete! Zar misliš otca okrasti? Zar se nebojiš njegove kletve?“

Tako ga opominjaše njegova čista saviest. No on mišljaše u istinu, da je tko živ unutra. Vas u strahu poče hvatati rukom, kano da bi htio oto strašilo budi od sebe odbiti budi ga uhvatiti. Noge mu počeše drhtati. Strah i trepet tako ga bje obuzeo, da mu je sve pot s ćela curio; no pored svega toga prignu se on ipak po drugi put ka kovčegu. Opeta začu se nječiji glas; ali nebijaše taj niti otčev niti saviesti njegove — već njegovoga kukavnoga prijatelja. „Sutra tane kroz čelo moje, ako nebudem mogao izvršiti, što sam obećao.“ Brže poćme on prvim ključem — i nesreća baš htjede, da mu odmah prvi pristade. Poklopac se otvori. Drhćućom rukom potraži novaca; napipa punu kesicu. Podignuv ju, počeše dukati zvoniti. Brže smukne on tim u žep, zatvori kovčeg pa sa ključi na staro mjesto. Vidiv, da mu to za rukom, poče razglabati baš sofistički: „Ta ti nisi oplienio svoga otca tim. To je materino blago — tvoja baština, kojom slobodno pomogneš prijatelja. Zašto drhćeš tako? Uzroka tomu neimaš nikakova. Ako si nepravdu učinio — morati ćeš ju nadoknaditi, jerbo pravdi i kazni nemožeš uteći.“

Ode k Filipu. Kad on k njemu, promieniše se one stope obadva, kano da bi ih munja omunjila. Filipa počme hvatati sdvojenje, a Ljujino lišce, mrtvačko pokrivalo.

„Ljujo, brate, gdje si bio dosad? Ta strah me popada, kad u te pogledam.“

„Nije mi baš dobro, no za kratak čas nebude mi ništa. Nebudi te briga. Evo prijatelju, uprav onoliko koliko trebaš.“

Izvadi kesu iz žepa, iztrese na stol.

Opaziv Filip zlato — skoči od radosti: „Ljujo prijatelju, od kud tebi tolik novac?“

„To je moje i božje. Zadnji krajcar, što ga imadem.“

„Pa ćeš ga ti za me žrtvovati?“

„Žrtva prijateljstvu! Nebio te vriedan, kada ti za tvoju volju nebi svega učinio.“

„O brate, ti si moj angjeo. Ja tebi dugujem životom. No bio mi Bog sudcem, ako ti ljubavi ljubavju neodvratim!“

„Ja netrebam druge zamjene,“ odgovori Ljujo, nego da nastojiš izbaviti me iz sužanjstva, u koje me baci ovaj novac, a bojim se, da neću morati na to dugo čekati; jer ova svota bijaše drugomu njekomu namienjena, koji mi se tamnicom grožijaše.

„Mili i ljubezni moj Ljujo. Ja ti se zaklinjem životom svojim. Neće proći ni tjedan danah — ti ćeš biti slobodnim. Za koji dan eto ti k meni moga ujaka. Ja ću mu kazati kako si ti veledušan. On će te odkupiti. — Da vidimo sada je-li tuj 500 for.

„Broj brate,“ odvrati Ljujo, pa se sniže na stolac, pokrivši rukami stidni obraz. Meni drhću ruke, no to te neka nesmeta; već ti rekoh, da mi nije dobro. Kad sam čuo, da si tako nesretan, odmah me je zlovolja popala.

Filip sbroji i nabroji upravo 500 for.: „Hvala brate Bogu i tebi. Moje je poštenje na svietlu. Sutra u deset eto mene čista. Prijatelju moj, ovoga ti neću zaboraviti ni na skradnjem času. Ako te i zatvore, budi uvjeren, da ćeš za osam danah slavno van izaći. Ja ću kazati svim svojim prijateljem, kako si ti pošten, kakova si ljudina.“

Još jednom pritegnu ga k sebi, a onda novcem u žep. „Meni je odlaziti. Da si mi zdrav — dok se vidimo.“

Ljujo ga sprovede sviećom dok se oslobodi skalinah.

Na najdoljnjem pragu sjedjaše služavka driemajuća. Čim Ljujo vrata otvori ona ti se probudi.

„Andjo“, prihvati Ljujo, „da nekažeš nikomu niti istomu čaći, da je moj prijatelj Filip ovako kasno kod mene bio. Ako me iole imaš rada, to ćeš mi učiniti.“

„Od srca rada, mladi gospodine. Od mene neće živ stvor rieči ćuti. Lahka noć, gospodine.“

Digitized by Google

„Bog dao.“

Ljujo se odvuće gore sve polahko. Stignuv u sobu, sjede, pa poče koje šta premišljavati. „Bit će vraga sa starcem. No on me imade rad, pa ćemo se mi dva već pomiriti — makar kad — sve ako me i protjera od kuće. No trpio ja, što mu drago — tješiti će me ipak ljubav i prijateljstvo. — Jao Zorice moja. Što me najbolje peče, jest briga i bol, koju ćeš ti ćutiti na svom srcu, ako mene nebude dugo kod tebe. No povratak, to je radost, koja razbija i razpršuje svaku bol.“

Tek okol pol noći podje na počinak — ali ga san stiže tik predadan. No i to nebijaše san, samo gorki driemež; jerbo ga neprestano uznemirivaše jad i gnjev otčev.

— —

2.

Sapet i uznemiren nutarnjom dušogrizom ostade Ljujo baš do pol noći u sobici; a onda pohiti k svojoj Zorici kano što joj obeća. Samo u nazočnosti svoje ljubovce, na njezinu skutu nadaše se miru i pokoju.

Liepo djevojče dočeka ga neizgovornom usrdnosti i obilatom nježnošću. Dragocjene naušnice, koje joj dan prije darova, bješe već objesila; a kosu zlatnu splela i nakitila po najljepšem ukusu. Biele, opune ručice odsievahu kano sunce mnogobrojnimi zlatnimi i dragocienimi nakiti, no još dražestnije nego sve to blistahu njezine srećom i ljubavi kreseće se oči. Kad ju spazi, zaboravi momak na sve, što počini prošaste noći. Primaknuv skamijicu (podnožnicu) sjede na nju, a glavu nagnije na skut ljubovce pa ju poče motriti; ali i ona opojena dirajućimi pogledi i strastnom nježnosti prignu brzo glavu do njegove. — Ništa im neporemeti toga blaženoga časa. Majka Ljubičina bješe odišla za poslom, te se nemože prije dva sata natrag povratiti.

Tako minuše dva sata, koja se Ljuji nečinjahu ko dva časa. A onda se začu njekakov štropot, nječije stope.

Zorica se brzo iztrgnu rukam ljubovnikovim koje se bjehu poput bršljana savile okol njezina vrata.

„Eto majke! skoči Ljujo. Morala nas je viditi, gdje se poljubismo.“

„Ne! To je Filip,“ odvrati Ljubica brzo i pocrveniv ko paprika. „Ja barem mislim, da je on, jer će ti koraci biti mužki.“

„Pravo imadeš,“ prihvati Ljujo, ni neopazivši da je ona porumenila, „ja poznam njegov korak.“

Njetko pokuca na vratih.

Eto Filipa; ali sasvim drugoga izgleda nego što bijaše prošasti večer. Njegov obraz bijaše doduše blied, ali mu iz očiuh sjevaše njekakva radost i živahnost. Filip bijaše liepo momče; duga haljina, svilen izvezen prsluk stajaše oko njega kô da bi ga salio. Ljuju nadkriljivaše svojom ljepotom.

Zorica baci po njem njekoliko putah pogledom pa porumeni još jače nego-li prije.

Ni ovoga plama neopazi Ljujo; jer čim Filip u sobu stupi, odmah poleti prama njemu, i stade se s njim zdraviti i razgovarati.

„Dakle, dragi Filipe, je-li sve gotovo?“

„Sve,“ odvrati ovaj. „Strahu već ni spomenka, a radosti, pune su mi grudi.“

Okrene se k Zorici.

„Ljepotice zlatna, vaš ljubovnik oslobodi me od velike neprilike. Ja mu moram biti zahvalan do groba. Oprostiti ćete, što ga tražim baš ovdje kod vas, te ga njegovoj božici na njekoliko časakah odvesti moram.“

„To doista nije liepo, moj gospodine,“ odvrati Zorica namrgodjena. Jos imadosmo govoriti koječega.“

„Divna gospodično, bit ćete tako dobri, pa ćete sve to sačuvati za večeras. Obećao sam njekim svojim prijateljem, da ću im predstaviti gospodina Ljuju, kojega izvrstnosti opisah što najživahnije mogoh. Čekaju nas u kavani.“

Hajde dakle, prijatelju zlatni! Mi nesmijemo više ni časa počasiti, jer mi drugovi za tobom tako čezne kano ozebao za suncem. Svi žele upoznati se s tako umnim i izvrstnim čovjekom.

Ljujo nemože odoljeti tako laskavu pozivu. Razstade se ljubovnicom, obećav joj, da će okol osme ure opet doći.

Odoše, i već bjehu do skalinah došli, kad se najedanput ogleda Filip vičuć:

„Zaboravio sam rukavicu; čekaj, ja sam za čas ovdje.“

Ljujo polahko niza stube, a Filip ode natrag k Zorici. Neprodjoše niti dva časa eto njega natrag.

Popadši se izpod ruke, odoše oba mimo Zoričina prozora do bližnje gostione, koja nebijaše odtuda ni na jedan puškomet.

Tamo nadjoše podobar broj mladićah. Skoro nijedan nebijaše poznat s Ljujom. Filip predstavi svim po redu, hvaleć i kujuć ga u zviezde. Prijateljski pozdravi i rukovanje započme usrdnošću.

„Danas ste, gospodo i braćo svi moji gosti; a našega prijatelja Ljuju hoćemo najprije da pozdravimo dobrim vincem.“

*

Digitized by Google

Gostionar bude odmah pozvan a jestiva i pila naručeno svake ruke. Sada pozove drugove da se presele u drugu zakutniju sobicu.

„Ovdje ćemo, gospodo moja, moći veselje sprovadjat. Ovdje nas neće nitko buniti.“

Svi se posjedaše okol stola. Gazda donese sam 12 bocah najbolje crvenike.

„To je na moj račun,“ poviče Filip.

„Samo veselo,“ odvrati gazda, pa onda kroz vrata.

Počme se točiti. Zdravica za zdravicom, a čaša poskoči za čašom. Svi se ustanu i napiju najprije Ljuju ponudivši mu čašicu bratimstva. Zabunjen krikom i vikom, a k tomu očaran rajskom crvenikom zaboravi kukavni Ljujo, da je obećao k Zorici na večeru. Nemišljaše on na nikakve pohode i zamjere već gledaše samo na to, da ga koj vincem nepreteče. Od poldana do večera, pa od večera do polnoći nepresta nikad trkanje i pjevanje!

Okol pol noći ustade se Filip sa svojimi drugovi. Većina ode šepereći kući, a on težke glave. On se krenu zadnji iz gostione; jerbo morade najprije spraviti na divan Ljuju, koj bijaše pijan kao čep.

„Tako,“ reče Filip gospodaru, „sada nek počiva. Pustite ga, neka spava dokle god bude htio. Čim se kasnije probudi, tim bolje ponj.“

Plati, što bijaše dužan, pa ode!

(Dalje će sliediti).

Zlatu svomu.

Divno zlato materinje
Svakom božjem' oku jesi;
Meni nad sve si milinje, —
Iz očicah žar ti kriesi.

Žarak oka navabi me,
Te mi srce od dragosti
Zaigralo, usili me
Prosit u tebe milosti.

Od miline tvoje kose,
Od vedrine tvoga čela
Suzice mi oko rose,
A krili se mašta vrela.

Na divne ti puštam grudi
Pjesmu slastnu, omiljelu;
Srce tvoje u požudi
Stupam stopu u veselu.

Od čarobnih ti usnana',
I bisernih od zubića'
Pjesma mi je skroz nizana,
I ljuvena kopren bića.

Jer od usnah tek pomaman
Primih pero pjesnikovo,
U pol noći uze' osáman
Pjevat divno zlato ovo.

Neskanjaj se, dušo moja,
Prigrliti k srcu pjesme;
Ti bo vrutak mog' si poja,
Ti nit zlatna moje česme.

J. V.

Ogled na godinu 1863.

(Konac.)

Badava se svaki dan proti tomu viče, kad se uvjek, kao što Zagrebci reći običavaju, pod uho meće. O koli bi bio naš narod sretnijim, da se primi naš krasni spol krasnoga svjetovanja, štono mu ga naš pjesnik daje:

„Ogrlite dakle što je vaše,
Na života put što Bog vam poda;
Da budete jasne zviezde naše,
I najljepša dika našeg' roda!“

„Ženam našim.“

Sa žalošću moramo nadalje bilježiti, što jošte nebijasmo sretni doživiti Akademije i sveučilišta. Akademija je doduše u načelu potvrdjena, a konštituiranju valjda još nedospje hora. A što se sveučilišta jugoslavjanskoga tiče, o tom niti slovca! Nismo-li, kao što i prije bijasmo, dok nam se možda tko usmili.

Bilježimo takodjer propadnuće P r a v n i k a i Z v i e z d e! Malo imademo časopisah i ti nam propadaju, to je vrlo žalostna posliedica naše nemarnosti, kojega-li grieha našega vremena. Jedan jedini list pravničke struke, opet jedan jedini beletrističke u cieloj Dalmaciji radi nemarnosti občinstva u podupiranju, što novčanom što pismenom morade propasti! A kako drugi časopisi životare, lako se možemo osvjedočiti iz svagdanjih tužbah uredničtvah sbog maloga broja predplatnikah.

Ta zašto bi držali, odgovaraju njeki, hrvatske časopise, kad imade njemačkih i magjarskih izvrstnijih i obširnijih. A dajte molim vas podupirajte hrvatske časopise, kao što tudje podupirate, ja kriv, ako nećemo imati i Moniteurah i Belletrističkih Weltah!

Digitized by Google

Spominjemo u obće slabo stanje hrvatske književnosti. Koliko je ljetos knjigah svjetlo božje ugledalo. Odgovara-li broj izašlih knjigah intelligenciji hrvatskoj, silam kao što i potrebočam sadanjega vieka? Koledarstvo prolazi, pjesničtvo svakako — a strogo znanstvenih knjigah neima skoro nijedne do pukih njekoliko prevodah. Sveučilište nam je na vratih, a mi ćemo ga golih rukuh dočekati. A tko je opet tomu kriv? S jedne strane jošte nepojmimo sveobći onaj zelus znanostih, kao što n. p. Niemci il Francezi; a s druge strane kako da tko što i uzpiše, kad se mora bojati slaboga razpačanja! (a komodität?)

Sa žalošću bilježimo, što nam nije za rukom pošlo Šafařikovu knjižnicu nabaviti. Sveučilište i Akademija zahtjevaju obširne knjižnice, da uzmognu obširno i svestrano napredovati. S toga bi valjalo sa svih silah o tom nastojati, da se u Zagrebu jedna velika knjižnica ustanovi. Njihova je uzoritost u tom poslu mnogo žrtvovala, nabaviv Neustädterovu knjižnjicu; a druga gospoda, koja što god obećaše za nabavu Šafařikove knjižnjice, mogla bi istu svotu fondu za pomnožavanje narodne sveobće knjižnice darovati, čim bi opet sjajno zasvjedočili, da jim je stalo do višega naobraženja.

I to nas peče, što nam je domorodno družtvo dvorane u Zagrebu propalo. Dvorana, stečište intelligencije hrvatske, ognjište svega krasnoga i uzvišenoga propade. Narodni dom, koj će i onako proći u ruke akademičkih članovah, bi se najbolje mogô nadomjestiti novom sgradom, izključivo za plesanje i ine zabave; kao što si i Magjari veleliepu redutu u Pešti grade, koja će moći do 10.000 gostovom mjesta dati. Za takovu sgradu u Zagrebu imade priličnih mjestah, što bi svakako ponajprije starešinstvu grada na srcu ležati moralo, kao što u obće poljepšanje cieloga grada. Samo malo sloge pa čvrste volje, te će svega bit s vremenom!

Napokon sa žalošću bilježimo, što nam nije vjeresiona u životu, prem je krvavo potrebna i što zemunsko-riečka željeznica neće prolaziti glavnim gradom Hrvatske.

Ubogi Zagreb, prem najveći i najznamenitiji u Jugoslaviji, spade na „einfache Station von 15 Minuten!“ Tko je tomu kriv? —

To indi i jošte više (jer tko bi sve nabrojio) nas je ljetos ošinulo, te nam liepe nade razpršilo, štono smo ih koncem lanjske godine gojili — glavni uzrok svakako jest narodna mlitavost i nemarnost socijalno gospodujuće klase. Pogledimo der malo susjednu braću Magjare, kako oni u svih narodnih poduzećih oduševljenjem napreduju; jer su svi u tom složni, da valja narod prosvetiti; jer znadu kod tog posla svaku tvrdoglavost zabaciti. Neima nijednoga poduzeća, kojemu nebi bila vodjom sjajna narodna aristakracija magjarska. Tako valja da se i naša aristokracija za njom povede, te udari stazom boljka hrvatskoga naroda. Neima bo za njih ugleda van u domovini, u kojoj se radja i koja ju hrani!

Premda nas je kako vidimo toliko nevoljah prošle godine prešlo, ipak nepropuštamo bilježiti i bolju stranu, koja nas barem tješi, da ćemo ipak jedared uzpieti.

Prva je poluga narodnoga naobraženja svakako narodna učiona. Pa zaisto u tom obziru nemožemo na ino van iz dna duše Bogu hvaliti, što nam naše narodne učione napreduju u svih prepisanih strukah, te se pojedini narodni učitelji upravo natječu, tko da povjerenu si školsku djećicu izvrstnije i uzpješnije poduči. O tom se je mogao svatko lako osvjedočiti, prisustvujuć izpitom jesenskim u raznih predjelih naše domovine. Kakovim milinjem djeca odgovaraju sad iz vjeronauka, sad iz slovnice hrvatske, sad opet iz povjestnice hrvatske.*) Slava indi narodnim učiteljem na njihovom trudu na tako težkom poslovanju, kao što je podučavanje uboge djećice! Samo neka nam i u buduće na tom putu uztraju, pa će nam zarudjeti jedared bolja budućnost.

Drugo s veseljem bilježimo, što se braća nam Slovenci sve to više bliže štokavštini hrvatskoj, te se je nadati da će s nama i sa Slovenci prije doći do sjedinjenja i usavršenja čistoće jezika, nego-li s braćom Srbi, koji se žalibože dan na dan od nas odaljuju. Samo da nam bude jedared sveučilište hrvatsko, onda će braća Slovenci radje slušati hrvatska viša predavanja nego-li njemačka gdjegod; a to da će akademiji put olakotiti, tko da neuvidja.

Treće s radošću spominjemo, što su braća nam Dalmatinci življe nego-li ikad oćutili, da se valja složiti, što opet osobitomu djelovanju narodnoga

*) Izmedju ostalih spominjem, da prisustvujuć izpitu u ludinskoj narodnoj učioni, svim na licu veselje i radostan podsmjeh na ustah zatitrà, kadno veleć g. podjašprišt zapita jednoga dječaka: Jesi-li ti Magjar ili Niemac? A on mu oduševljenjem odgovori da je Hrvat, te poče prekrasno pripovjedati došašće Hrvatah u sedmom stoljeću, narodnu dinastiju itd.; al sve osobitom kratkošću i praecisnošću, što ide u pohvalu g. učitelju Valpotiću, koj je izvrstan izvadak hrv. povjesti dječakom predavao; što bi se svakako i ostaloj g. učiteljem za primjer staviti moglo.

Digitized by Google

lista na slavu služi. Doći će doskora vrieme, kad će dalmatinski Hrvat moći nas ogrliti u slobodi i narodnosti. Isto tako nas veseli, što se narodan duh počeo širiti i po Krajni; jer kao što mogoh opaziti, sad ipak imade nješto više izabranih dušicah, koje shvaćaju duh vremena. To je sve doduše malo, al ništa zato; jer će i to dobrim plodom uroditi.

Četvrto s radošću bilježimo, što nam je naš premilostivi vladar izpunio dugo očekivanu želju, te školsko savjetničtvo vrlomu učenjaku preč. g. Račkomu podielio. Taj velecienjeni muž poznaje nedostatke i potreboće nastavne struke u našoj domovini i imade čvrstu volju, te se možemo koječemu nadati.

Peto brojimo ustanovljenje narodne čitaonice i matice u Zadru, što nas tim više raduje, buduć će biti pravim stečištem domorodnih Dalmatinacah i ognjištem domoljubnih mislih, koje će jošte bludeću braću u narodno kolo privesti.

Šesto brojimo liep pojav svetkovanja tisućnice pokršćenja Slovjenah i proslavljenje slavjanskih blagovjestnikah sv. Ćirila i Metoda. Tim smo pokazali očito pred cielim svietom u koliko štujemo blagodat božjega slova, navještena po svetih Apoštolih, i koliko štujemo svetu katoličku crkvu, ka kojoj oba ona sveta blagovjestnika pripadahu.

Sedmo brojimo napredak barem kakov takov našega kazališta, kao što i osobito djelovanje zemaljskoga glasbenoga družtva i „Kola“ hrvatskoga. Zagrebačko je občinstvo više putah doživilo ljetos koncertah, na kojih su rečena družtva dovoljno pokazala, da su vrstna zabavljati dapače i uzhititi. Pohvalno spominjemo što Kolo izdaje narodne četverospjeve, te tim se dugo očekivanoj želji zadovoljava. Samo neka uztraju marljivo u svom ràdu, a občinstvo neka podupire njihovu dobru nakanu. Dobro bi bilo da se i u inih gradovih konštituiraju stalna pjevačka družtva, kao što n. p. u Českoj; jer istom tada se imademo nadati narodnoj umjetnosti.

Jošte pribrajamo liepu ideju, koja se već oživotvorava, naime izložbu Trojedne kraljevine, koja će pokazati javno koliko mogu hrvatske duševne i fizične sile djelovati.

Mislim da smo nabrojili sve što se s nami prošle godine sbilo! Nova godina poče, a i mi trebamo dalje da idemo. Mnogo se imademo nadati od ove godine; jer ćemo doživiti svakako nov sabor, pa će se valjda sve stvari na bolje okrenuti. Naše časopistvo će se umnožati, bit će i za učenjake i za krasni spol, samo valja podupirati liepe namjere mnogih domorodnih poduzetnikah. Godina 1864. bit će za Hrvate vele znamenita, valja da ju na svoju korist obratimo, da nam neode poput sjene. Samo sloga neka vlada, pa ćemo napredovati, ako Bog da i sreća hrvatska!

Mirogojski.

Moje zlato?

Kakvo mi je moje zlato,
Što da reknem? — čedo drago,
Ko janje je umiljato,
Uzorito, krasno, blago.

Nestaška je u zabavi,
Občiniti srce znade,
Zatravljuje u ljubavi
I srdašcu pokoj krade.

Sva je sladka, sva ugodna,
Al još od sveg' ljepše što je:
Duša ti je domorodna,
Ljubi rod svoj, ljubi svoje.

Vesele je ćudi lùče,
Nujno riedko biti može,
Kadkad samo uzdahnut će,
A da za kim? znaj ti Bože!

Jos. Eugenij Tomić.

Tri suze.

Tri mi suze s oka pokapale,
Nekapnuše suze veselice,
Veće suze — gorke pelinčice;
Dugo li su oko natapale!

Prve dvije smrt su tugovale,
Težku smrtcu otca i majčice;
Té bi znao pregorjet suzice,
Jer su davno s menom se razstale.

Treća mi je pokoj sav otela,
Suza smrti ljubeznice mile,
Ka hladnomu grobu me pripela;

I té kobne stopice mi cvile
Ah na grobu ciglom moga zlata,...
Težke li ste, suze, moja plata!

J. V.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. siečnja.

T. U posljednjem broju javismo o koncertu „Kola“ u strieljani a od tada imali bi reći o koncertu glasbenoga zavoda u Dvorani, što je sudjelovanjem g. Asbotha, izvrstnoga guslara postigao višu umjetničku znamenitost od običnih koncertah. Gosp. Brany stupio je tom sgodom prviput iza svoga učenja u Beču kao početnik pred občinstvo sa deklamacijom „Čete“ i dopao se je vrlo dobro. Željeli bi još zavodu tomu, da mu postanu svi oni nebrojeni slušaoci — podupirajućimi takodjer članovi.

O prvoj Soiréei u Dvorani ponavljamo samo što nam Agramer Zeitung kaže, naime: da je bilo sve, što no Njemac veli, animirano, a Arangement elegant.

Početak ljetošnjega karnevala je uz sve socialne nevolje i kukavno novčano stanje počeo živahno, te je program redovitih plesovah u toli kratkom mesopustu dosta obilan.

U kazalištu je kao novost igran 9. o. m. „Grof de Monte Cristo“ od 7 satih do skoro pol noći, nu veoma dobro i reć bi izvrstno; tim više je morao propasti onaj neizmjerno dosadni komad „Kveker i plesačica“ što je dovučen na daske u nedjelju, uprav dan prije velike županijske skupštine. Moramo doista žaliti, da se taj večer nije predstavljao ljepši koj komad, da nam se i ono domorodno občinstvo, koje riedko imade priliku u Zagreb doći, nasladi kazališnom zabavom, a ovako je moralo upravo svoje njegodovanje očitovati.

— Velika skupština županije zagrebačke sastala se je 11. o. m. prvi krat u novo i veličanstveno uredjenoj županijskoj dvorani, što baš dolikuje dostojanstvu tako slavnoga tiela. Občinstva bijaše na parketu i na galerijah tolika množina, kao da je zemaljski sabor. Osim historičke važnosti ove prve skupštine, o kojoj nam napripada govoriti, zanima svekoliko občinstvo davno jur izgledana obustava „Pozora“. Premda i o tom govoriti nije naša zadaća, a tim manje, što nam je od predsjedničtva visokoga kralj. namjestničkoga vieća po c. k. redarstvenoj oblasti stigla opomena, da neka neprekoračujemo sa svoga beletrističkoga programa na polje političko — što mi niti nenamjeravasmo nikada, — to ipak mislimo, da nam je slobodno izjaviti sa gledišta literarnoga, da će svaki rodoljub žaliti, kad nam budi kako propada književnost, časopis za časopisom — a Journali bez dvojbe spadaju na literaturu. —

— O predstavi „Marija Stuart“ dne 12. o. m. progovoriti ćemo na kratko, da je g. Brany na našem kazalištu prvi krat pokušao igrati i to dobrim uspjehom, nu ipak nećemo da izrećemo pobliže svoj sud o njemu, dok ga u ostalih jošte predstavah „Vilim Tel“ i „Teuti“ nevidimo. Ova žalostna Šilerova igra ispala je pred punom kućom dosta sjajno i moramo srcu odoljeti, te izreći podpunu pohvalu gospodični Bajzovoj (Marija Stuart) koja je, shvativši svoju ulogu krasno ju izvela čuvstvom i dostojanstvom. G. Adelsheimova igrala je poznatom jur vještinom, te bi imali jošte samo čestitati g. Banu, koj je razvio svoj talenat marljivošću, te ga želimo na toj stazi obodriti, da upotriebi naravni i riedki dar božji na uzveličenje našega liepo napredujućega hrvatskoga kazališta, kojim ćemo se, ako dalje tako podje doskora moći zbilja ponositi, te neće više nikomu doći na pamet, da si zaželji ine zabave u tom našem hramu.

— Što se bliže primiče vrieme za izložbu tim rastu ogromnije poslovi izložbeni i radostno će svatko razumjeti, da stvari dobro uspjevaju, jer se pokazuje dobra volja na svih stranah. Drugi dan božića sastadoše se tri odbora na tri razna mjesta grada i sva tri se hvale, da su naša gg. obrtnici shvatili misao, te da će okol toga složno prionuti, da si osvjetlaju lice pred domovinom i pred onima, koji su naučni smatrati naše ruke neukimi. Njeki govorahu s ponosom, kako hoće da pokažu svietu što su kadri izvesti. Njeki krojač obeća čitavu galeriju ženskih odjećah, što ju nose hrvatske seljakinje; jedan hoće da postavi velike crkvene orgulje na ogled, drugi magnatsku svećanu haljinu hrvatsku, francesku i magjarsku, naše slaklane izvanrednih proizvodah o kojih nitko i nesanja da se u nas prave, tvornica likerah od našega revnoga kemika Pokornoga, čitavu izložbu tvorinah, koja će biti kadra svakoga tudjega takmaca izrinuti itd. Treba da svaki domoljub i izvan Zagreba upućuje i nagovara ljude, da se neuztegne nitko, koj šta tvoriti znade, pa da tu netreba samo izvanrednih djelah, nego i najprostijih za svakdanju porabu, jer su mnogi u toj misli, da se primaju samo tako zvani „Meisterstücki“. Ta naša izložba povukla je već na se pozornost i izvanjskoga svieta, te su došle razne ponude i razpitivanja a i želja je izražena, da bi i strani smjeli svoje proizvode izložiti, nu jer to nije izložba svieta, nego samo Trojedne kraljevine, to bi mi postigli upravo suprotivni uspjeh, kojim bi domaćoj industriji više nanieli štete nego-li koristi; izuzamši proizvode velikih tvornicah, gospodarstvene sprave i orudja, što će našoj vlasteli pokazati napredak mehanički gospodarstvene pomoći.

Varaždinske sitnice.

Znam da misliš, da spomenuta vatra još i sada traje, jer ti se jošte odazvao nisam. Ili ćeš misliti, izcrpilo mu se vrelo, pa neima što da piše. Ima bogami dosta; mogao bi, da ti po duši kažem, upravo njekoltko foliantah napisati. Baš si me i sam sjetio, da koju o trotoiru rečem; nu što rekoh, ta to se i nemože nazvati trotoirom. Unutarnji grad potaracan je samim izabranim kamenjem; savjetovao bi te, ako dodješ ovamo, da se dovoljno prije hranom providiš, jer ćeš morati preko samih Montblankah, dok do mene dodješ. Starci naši kažu, da si ni oni noguh polomili nisu, pak su ipak liepu starost doživjeli; ali se oni skrbe i za druge, da živieti mogu, to jest za čižmare, kojih ovdje sila ima, te na svojih štapovih nose čizme na pazar. Kad

Digitized by Google

na sajmu mimo njih prodješ izbulje ti oči, kao sarajski čifuti, hvale si robu, kako su njihove čizme prostrane itd.; svaki misli za Varaždin najbolje, bar može njekoliko obojakah i po pol snopa slame obući, da si sačuva noge od kurjih okah. Osim trotoira moram spomenuti i trgovačku školu, koja se u sgradi s napisom: „Probitati et bonis artibus“ drži. A zašto ju moram spomenuti? — jer se u njoj po djelatnicih mladeži školskoj hrvatski, a po nedjeljah trgovačkoj predaje njemački.

Neimate samo vi u Zagrebu „drei Mann hoch“ jaku vojsku, već i mi, samo s tom bitnom razlikom, što vaša ima junakah, a naša kukavicah, koji nam ništa nahuditi neće. Pusto im djelovanje bilo! Jedan se od njih poput Aezopove žabe napinje, da sastavi njemačko kazališno dobrovoljačko družtvo, psuje narod naš veleć: „Dieses kleine Völklein will andern grossen Völkern nachmachen“ itd. On sam je vješt glumac, poznat jošte dobro odprije, kadno je u Šillerovih razbojnicih „Šuftərla“ u fraku igrao, kao da je zanj stvoren. Pomenuti gosp. Šufterle sakupio je okol sebe viernu družinu, da slavi i kod nas već oživjeli „Silvester-abend“. Blaga rosa iz galerije nedade im mirno dovršiti.

Već višeputah poželih vidjeti naše kazalište. Znam, da ćeš reći, zar ga jošte vidio nisi? Nisam, ta ti dobro znadeš, da sam mnogo godinah u tudjinstvu probavio. Al eto mimičko-plastičko družtvo pruži mi sgodu, da povirim u Thalijin hram rodnoga mi mjesta. Ja se dakle obukoh, misleć, da mi i tu valja — naime u varaždinskom kazalištu — kao naobražen čovjek osvanuti, kad al tamo, unidjem u njekakvu mračnu sobu, u kojoj je, ako se nevaram, do šest svićah kukavno titralo. Umah pomislih, to bi bilo najljepše ročište za naše mračnjake. Oglodani i ostrugani zidovi nalik su prostoj krčmi; dà rekoh, uzame stojećemu prijatelju, ovamo ćete vi dovući občinstvo, gdje se mora smrada za plaću nanjušiti! Prednju stranu partera zauzimlju foteli; bolje će biti, ako reknem, poderane klupe. Zadnja je pako pod galerijom, kojoj neima dugo obstanka, jer se je svaki čas bojati, da će se u parter srušiti; nu hvala Bogu nije nikada puna, kako čujem. Pozorište je prilično uredjeno, samo što više putah koj miš u orkestar skoči. Ali neka bi i to bilo, samo da nije to dom, u kojem se je surovost njekih udomila! Jer što sam svieta prošao, nevidjeh tako surovih ljudih, kao što upravo taj večer u kazalištu. Pomisli samo, da je njeki gospodin — ja ga bar po njegovom izvanjskom sudeć za to držim — pod predstavom smotku zapalio te pušio; drugi opet klobukom na glavi, te pruživ nogu u drugu klupu posprdno motrio, što se tu sbiva — ali zato je on nauke na bečkom sveučilištu svršio, pak tko će se š njim? — Kukavice! na čast vam bilo surovo ponašanje!

Na sam Božić odlučim u župnu crkvu, da čujem pjevanu misu. Ali što sam čuo? Njekoliko hrapavih glasovah. Sav sbor sastoji iz četirih osobah: iz soprana, za koji neimade Varaždin stalne pjevačice ili bolje rekav nikakove. Pa odkuda bi ju i uzeo? — Ta za 20. godišnjega službovanja nije ni moguće izvježbati koju tu pjevačicu.

Dne 6. o. m. bio je ovdje za stradajuće Magjare koncert u financijalnoj dvorani, kamo se sila svieta nagomila. Koncert se otvori jezgrovitim proslovom. Sve je prilično izpalo; samo se čudim, da nismo nijedan, ma baš nijedan naš sbor čuli, do jedine slovenske „Savice“. Osim nje budu jošte dva četveropjeva magjarski izpjevana i — „Ständchen.“

Tako se je i Varaždin odazvao sveobćoj želji, da se i mi sjetimo braće u nuždi, te im vratimo milo za drago. Ujedno im želim, da ih Bog občuvaj od onakvoga glada, kakov su god. 1861. imali, da neposegnu opet preko Drave, po koj komad naše zemlje! Nu vidit ćemo, hoće li se odazvati, da pomognemo i našoj pravoj braći Primorcem, koji su takodjer ljuto postradali.

Vidiš dakle, da je u mene torba puna, samo se potrpi, bit će toga i više.

Purgar.

Šipci.

(Iz vrta Petrice Kerempuha.)

1.

Oglas.

Svoj gospodi što sir, maslo trže
Pokorno se tim na znanje daje,
— Požuri se svaki bolje brže —
Kod knjigarah da se svud prodaje,
Dovršena uprav ovih dana',
U pet činah drama ovjenčana.

2.

Kriva logika kravara.

Bielka, ona naša stara krava
Dala nam je njekad mlieka vele;
Ludjak Gjoko veli: Zato slava
Ide i mlado to Bielkino tele.

3.

U svakoj šali polak istine.

Vidim često, već kad danak sviće,
Baš na putu pokraj guste šume
Čovječinu, — gdje se vazda skiće,
I seljakom vikne: „Stani kume!“
Jel to hajduk, koja li je vjera?
Odvjetnik je njeki iz Zagreba,
Po razkršću svetoga Ksavera
Na kliente kakve jadnik vreba.

Konjićev skok.

Od Franje Valpotića.

vi	ša	ska	Zdra-	la	No-	ma	pr-
uz-	de,	Zdrav	o	No-	nak	mi-	vim
mi	kr-	dr-	brat	va	svi-	vi	da-
Ro-	ve	sva-	bru	Zdra-	vog	du-	ću
ki	nu	vo!	zdra-	no	srie-	o	lje-
bi-	ni	bra-	sva-	Do-	dah	svi	kom
o:	slav-	o	Sriet-	vas	da	ta	nu
slav-	te,	Bog	ski	o	o	na	ma

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. siečnja 1864.** **Broj 3.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Drugi dan okol jedanaeste probudi se Ljujo težkom glavom. Poče trti oči — premišljavati, kako dospje na takovu ložnicu. Tekar onda, kad opazi prazne boce pade mu na um jučerašnje kolo. Težkim uzdahom diže se sa divana, pogladi malko vlasi, uzme šešir pa sve onako traljav polagance kući. Došav kući popita služavku:

„Jeli otac kod kuće?“

„Neima ga, gospodine. Gospodin je otišao na pijacu nješto kupovati, pa će, tako naruči, doći tekar okolo dvanaeste, jerbo se u to vrieme nada njekakova židova.“

„Oh! Nesreća ga odnesla! To je upravo onaj kradikesa, koj me hoće da zatvori.“

„A znade-li otac, da ja nisam kod kuće spavao?“

„Nezna ni to, barem nije nikoga pitao za vas.“

„Tim bolje!“

Ljujo ode u sobu, umije se, počešlja i promieni vinom polivenu opravu liepom i čistom.

„Tako,“ reče, „sada ću čekati, dok se vrati. Za jedan sat znati će on, što sam ja kriv; — ali neskrivih ja ništa, samo uzeh ono, što mi pripada po pravu i po Bogu.“

Premda je on tom pretvorom svoje srce tobože utaložiti namjeravao, neostavi ga ipak unutarnji nemir, već se povečavaše svakim časom; a srce udaraše tako silovito, da mu i grudi htjedoše popucati. Na jedanput otvoriše se vrata na predvorju. Eto otca!

Ali neprodje ni pol sata, počme opeta njetko uza skale stupati. To bijaše čifut.

„Eto ih! Sad su skupa,“ pomisli Ljujo. Još njekoliko časakah — i grozni trenutak mojega života.“

Opeta prodje četvrt sata u najvećem nemiru, Tada se otvoriše doljnja vrata. Ljujo pozna po hodu i glasu, da se židov kući vraća.

„Što će to reći?“ popita sam sebe, „Ako se je otac samo zagrozio, da će židovu platiti, ako još malko počeka, onda još nezna, da sam ja —“

„Andjice! Je-li sin doma?“ zapita starac.

„Jest gospodine. Eno ga gore u sobi.“

Brže skoći Ljujo sa stalca i nehtjede čekati dok bi služavka ponj došla, pohiti sam k starcu. Nadje ga na stolcu.

Pred njim stajaše blagajna otvorena.

Čim Ljujo unutra stupi, pogleda ga starac gorkim posmjehom, pa pokaza prstom na otvorenu ladicu: Dakle si već tako daleko dotjerao! Ti si već tatom postao!

Ljuju prodjoše trnci; no se ipak ohrabri, pa pogleda starca ozbiljno i malo ne strogo. Ali se isti ustade i proti njemu.

„Taj tvoj prkos pokazuje, da si već sasma izgubljen. Tako kano što si ti mene sada — tako gleda zločinac sudca. Ali znaj, da pred tobom nestoji više otac nego sudac, i taj ti veli: Odilazi od njegove kuće. Da mi već nikada praga neprekoračiš. Tvoga imena nebude već nikada u mojih

Digitized by Google

ustnih, a i ti moga da više nespominješ. Dužnička ti je komora već otvorena, a do skora će se i vrata za tobom zatvoriti. Tko će te od tud izbaviti a tko tamo braniti? Ti ćeš morati po prosjački s ostalimi uzmici izgledati, neće-li ti tkogod odkuda koricu kruha baciti. Tamo ćeš ostariti, posiediti — tamo i ludu glavu izgubiti."

Starac popostoji malko; ali sada počme Ljujo.

„Varaš se starče. Ja imadem dosta prijateljah. Filip, komu sam ja uzete — neću da tajim — novce posudio, brzo će naći sredstvo, kojim da me izbavi. Njegovom pomoći proturati ću se ja u svietu i bez otčeve pomoći; otčevo bo srce odtudji se mene sdavna već zato, što sam ja u nježnoj mladosti potrošio ono, što mi po Bogu i pravu pripada."

„Dakle si Filipu dao ono, što si ukrao. Filipu? Dakle se u njega nadaš slobodi, poštenju i budućoj sreći? Ti ćeš se mrzko prevariti. Tvoje ime gadno će ti se osvetiti. Ja ti imadem samo jedno kazati. Proč izpod mojega krova! Eto ti pô sata vremena; spravi si opravu skupa, knjige u red, pa ala; ako me neposlušaš, odma ti dadem dozvati njekoliko težakah, pa će te oni iz kuće izpratiti. To bi ja već bio učinio da mi nije bilo do mojega poštenoga imena. Sakri se, gdje god znadeš, jerbo će te židov s ostalimi tužitelji doći poiskati."

Izrekav to težkim srcem, okrenu starac ledja i ode; a Ljujo mjesto da se baci otcu na koljena i da ga uprosi za milost, ostade njekoliko časakah na mjestu, pa onda kroz vrata.

„K Zorici," reče on. „Ljubica će moja još ono malko, što mi ostade sačuvati; a onda bježim k Filipu. On će me znati tako sakriti, da me nitko neće moći naći dok se nenabere toliko novca, da se dugovi namire; a proricanje otčevo, hoće-li se izpuniti to ćemo vidjeti."

Sada spravi u ladicu ono malo oprave i njekoliko knjižicah, što jih imadjaše, pa zazove služavku.

„Anice! Ded mi priskrbi koga god, da mi ovo odnese. Ja odilazim proč izpod ovoga krova i nebude me više nikad pod njim. S Bogom ostaj vierna drugarice moje mladosti. Otac me odbi, no barem me ti nemoj zaboraviti i svoje sklonosti uzkratíti. Možda dodje vrieme, da ti naplatim tvoju viernost i tvoj trud. Ako bi me želila vidjeti ili sa mnom štogod divaniti, naći ćeš me kod Zorice. Ti znaš, gdje ona stanuje."

Starica se sniza oko njegova vrata i proplače. Ona mu otvori mjesto majke mnokrat svoje prsi, ona ga poljubi mjesto svoga sina, koj joj odmah po porodu umre. A onda se požuri, da mu volju izpuni.

Za četvrt sata eto ti Ljuje kod Zorice. Došav u predvorje s mamkom, koj mu robu ponese, zamoli, da ga malko pričeka, dok se on od Zorice povrati. — Ode joj kazati, što mu se dogodi.

Ali kad to tamo nadje on vrata, vodeća do njezine majke, zatvorena. Sidje opeta dolje pa upita služkinju.

„Zar nije gospa sa ćerkom kod kuće?"

„Nije," odgovori ona. „Baš sinoć — već kasno — ostaviše obje kuću."

„Što će to reći: ostavili kuću? Zar su se preselile?"

„Na službu moj gospodine."

„A kamo?"

„Nemogu služiti njihova gospodstva nehtjedoše mi kazati. No ja mislim, da su odišle na put."

„Kamo na put?"

„Sigurno na dalek — dok su sve pokućtvo mojemu gospodaru prodale; a opravu si u velike sanduke pozabile i odpratile."

„Bože moj! Hvala tebi budi; što bi to moglo biti, da je Zorica odputovala. Pa se ni meni nejavi? Što se sgodi? Što može značiti to potajno putovanje? No možda Filip štogod o tom znade, dà, tako će biti; ona se je valjda bojala, da nebi list mojemu otcu u ruke dospjeo. Idem k njemu."

Za pol ure eto ga kod Filipa. Slugi reče opet da ga pričeka dok se vrati.

Ljujo smukne brže bolje u kuću, da popita za Filipa. Ali još neprekoraći niti četirijuh skalah, dade mu pismo vratar, čovjek obučen u samo zlato. — Razpečati ga brže; da vidi što je u nutra. U listu bijaše samo ovo:

Mili moj mladiću!

Javljam ti ovim, da sam danas iz ovog grada odputovao, samo da se kako tako riešim čete vjereničke. Bog sam neka znade, hoću li se ikad natrag vratiti. Ja odilazim u dalek sviet, tja u Ameriku. Podje li mi tamo po volji, poslat ću ti onih 500 for. što mi ih netom posudi. Nebudem li pako u stanju povratiti jih, bit ćeš tako dobar, pa ćeš ih žrtvovati našemu prijateljstvu. Budi zdrav.

Tvoj prijatelj Filip.

List izpade Ljuji iz ruke, ali ga on brzo podiže i još jedanput prečita nevjerujuć svojim očima; no što bijaše pisano osta opeta pisanim. Tužni i grozni glas osta isti.

Ljujo neznade, što da počme, već izidje na ulicu, pa uze premišljavati: Zorica odputovala, Fi-

Digitized by Google

lip se odselio -- bijaše mu grozno na to samo pomisliti!

Medjutim izidje njekakva stara baka i podje ulicom jednako prama njemu:

„Gospodine mladi, zar ste vi to? Hvala Bogu da vas nadjoh. Ja sam bila već kod vas, no nenadjoh vas kod kuće, a niti mi tko znade kazati, kamo odoste.

Pogledav staricu malo bolje, spoznade ju odmah. To bijaše mati Lukina, sluge Filipova. Tu staricu pohodi Ljujo jednom, kad je na smrtnoj postelji počivala i donese joj 500 for. o kojih Luka netom pripovjedati stade.

„Dakle vi mene ištete, gospo?“

„Da, upravo vas. Imadem vam nješto kazati, što vam moj sin poruči.“

„Vaš sin? Nepoznam ga.“

„Moj sin ode s gospodinom na put. Odilazeć reče mi, da nepopitkujete, kud je vaša Zorica odišla. Ta gospodična mrzko vas prevari. Ode s njim put daleka svieta.“

Ljujo se popade za nju, samo da neopadne kad je tako groznu viest začuo.

„Pa tko je taj gospodin, o kom malo prije nješto spomenuste? Kako se zove?“

„Ja mu bogme neznam za ime. Sin mi ga nehtjede imenovati.“

„O dobro ga ja poznam! Netrebate mi ga imenovati. To je Filip. Filip i Zorica, prijatelj i ljubovca! Malovriednici! Izdajice! Bože moj, daj ti meni, da samo pametnim budem.“

Sada se iztrgnu starici, koja ga naumi tješiti i milovati, iz rukuh, pa brž bolje ulicom.

Starica pogleda još njekoliko putah za njim, pa onda svojim putem.

Sada neznade Ljujo u onakovoj hitnji ino, već htjede do kakve god rieke ili jezera da se utopi; na brzo se premisli pa: „Neću! Trebat će osvete.“

„Ja ću onoga lopova, onu bezsramnu i nevjernu ženu vidjeti još jedanput u svom životu, pa onda neka pokaju svoje griehe. Ta ni Boga nebi bilo, kad im se to nebi dogodilo Kano što pravedni sudija mene kazni za raztrešenost i nepokornost prama otcu, tako će on kazniti takodjer izdaju ljubavi i prijateljstva, te će predati bezsramnike u moje ruke.“

Nehtijuć natrag kući, a i bojeć se, da ga nebi zatvorili radi silnoga duga, pobjegne iz grada. I nebrineć se mnogo za slugu, koji nošaše stvari za njim, preskaće on brž bolje sve ulice, jednu za drugom i izadje iz grada. Višeput se namjeri na bogata sela, ali u nijednom nehtjede dulje ostati nego samo toliko, što si mogaše ugušiti glad komadićem kruha, a ntišiti žedju žlicom mlieka. Putujuć cio dan, zateče ga noć na sried glavnoga druma. Morade prenoćiti sve u prostoj krčmi. No bojeć se, da nebi tko god pošao za njim u potjeru, nehtjede drugi dan više glavnim drumom, već se baci stazom. Ono malo novca, što sobom ponese, malo da sve nepotroši u rečenoj krčmi. Vidiv da će biti zlo ponj, morade on nješto drugo poprimiti. Kud god podje svagdje morade kruha prositi. Višeput mu se smilova koja baka ili starac komadićem, ali mu na više mjestah i vrata podaprieše.

Tako putovaše on 12 danah i 12 noćih. Dvanajsti dan nedobi nigdje ništa. Koga god zamoli, nitko mu nedade niti mrvine krušca ili česa drugoga. K tomu bješe i zima pritisla. Vihri se počeše nadtiecati, a kiša lievati kô iz kabla. Iznemogav studeni i kišom dopade se kukavac groznice. Studen ga poče tresti a zubi mu ko list na vjetru plesati. Ali sve tako slab i nemoćan morade dalje.

(Dalje će sliediti).

Milica.

Kao zora na iztoku,
Il vilinskog čedo krila,
Takva ti si mojem oku
Ej Milice dievo mila.

Divni vrt je tvoje lice,
Gdje lier cvati s ružom milo,
Koralj su ti ruj-ustnice,
Ej Milice divna vilo.

Biljur ti je vedro čelo,
Uzvisito, zoroliko,
Sniežan briežak njedro bielo,
Ej Milice moja diko.

Posmjeh ti je trak nebeski,
Danak suncem što je granô,
Tvoje oči munje, treski,
Ej Milice sladka rano.

Tvoj je cjelov uživanje,
Komu slična neuživah,
Tvoj ogrljaj snebivanje
Ej Milice željo živa.

Jos. Eugenij Tomić.

Digitized by Google

Nežnit se il umrjeti!

(Humoreska.)

1.

S one strane Dunava imade u jednoj županiji, nedaleko blatnoga jezera, mjestance Kótyagfalu zvano, gdjeno je prekrasan vlastelinski grad; u gradu medju inimi krasno uredjenimi sobami jedna žutobojadisana, u sobi više svileno-modrih divanah, a na jednom od tih otegnuv se upravo u čas, kad začimlje humoreska, starac veseljak. Zovu ga većinom „Kiskótyagi, Nagykótyagi, Kótyagi, András ur.“ Netom što se naobjedovao, te bi si zaisto po običaju koj čas prispavao, da ga razne misli nezaokupiše radi lista, što ga je upravo dobio. I to je u njem:

„Cienjeni gospodine! Petnaest je godinah tomu, što sam nadstojnicom ženskoga zavoda ovdje, te sam imala liepu priliku naučiti željeznu strpljivost. Al vaša razuzdana nećakinja, gospodična Avrelija kao da je nakanila riešit me te liepe krieposti, te bi mi valjalo opet drugih petnaest godinah, da si ju opet pribavim. Pred njom nije već moći obstati, tri ju već učiteljice ostaviše a mene vragometno znade srditi. Ta vi ste ju gospodine morali prije ovamo poslati, jer u petnaestoj godini gospodične već ostavljaju zavode, a vi mi ju istom sada o vrat objesiste. Možete se sjećati kako sam ju težko primila, jer sam znala u napred, da će tom razmazankom biti dosta posla. Slušajte der dalje jade moje! Kad mi na šetnju s gojenci, ona izadje iz reda, a šetajući mladići, koji neimadu valjda nikakova posla, kad cieli bogi dan po ulicah steplju, diviše se vašoj nećakinji, jer je medju nami govoreć riedke krasote! te nas sad s bliza sad opet s daleka sprovadjahu, kako je pojedini umio pravila čednosti. Vi si nemožete predstaviti, kako je to ružno, kad ih tako malo imade, koji poznavaju pravila prave čednosti. Ja mislim, da bi valjalo ženske postaviti mužem za učitelje, da ih nauče najfinija čuvstva, jer oni do njih nikad nedospiju. Riečju, gospodine, ja nemogu dosta već pozatvarati prozore svoga zavoda pred učećom mladežju, od koje dvojica trojica obićavaju stajati na vratih protivna stana zrijuć u vis, kao da na zviezde paze. Medjutim ja dobro znadem, da im nisu zviezde na pameti, već nebi-li se na kojem prozorčiću pokazala vranokosa Avrelija. S toga sam prinuždena, da vam ju izručim, te vas ujedno molim, da ju izvolite kući odvesti. Ostajem itd. U Pešti na 17. srpnja 1859. „Gyöngyházy Amarantha, nadstojnica ženskoga odgojilišća.“

Kao što opomenuh, „András ur“ bijaše u misli zaduben. Šeprtljanje Gyöngyházino ga vrlo nesmuti, jer je i sam dobro znao, da mu je nećakina vesele ćudi, te je samo prestroga nastojnica mogla u njoj opaziti razuzdanost. Srdilo ga je, što je morala napomenuti osobitu ljepotu njezinu, kao da on to i sam nezna, da je Avrelija najkrasnije djevojče na cielom svietu.

Da i lista nije bilo, on bi si bio Avreliju kući dopremio iz Pešte, kamo ju je već i onako dosta naobraženu s ote svrhe samo poslao, da vidi i druge ljude, ne samo Kótyagfaluske i da se malo po gradsku pokrene.

Sad ustane, sjede k pisaćemu stolu pa piše udovi Harsányićevoj, da ako kani u Peštu, neka mu dovede Avreliju. Ujedno priklopi k listu kesu novacah, da sve pokupi, štogod se Avreliji uzhtije, a dugove da izplati. „András ur“ bijaše prije nekoliko desetak godinah pravnikom u Pešti, te mu jošte živo ostade u pameti, da tamo nije moći godinu danah bez dugovah proživiti. Na koncu ju jošte umoli, da mu dade dvie priklopljene „blackwodske“ britve u Kohlberga u hatvanskoj ulici nabrusiti. Medjutim, ako bi možda dugovi Avrelijini nadmašili svotu novacah, neka jih nenabrušene opet kući donese.

Gotov s tim zovne slugu i upita ga, da-li je „diák“ kod kuće.

Djak Stjepko bijaše njekakov nećak starćev, kojega je poslje odlazka Avrelijina pozvao tja iz marmaroške županije, da mu vrieme prikrati, posto je već sad vrli mladić svršio učione.

Al ljuto se prevari naš starac! Stjepko bijaše doduše čestit mladić, no nikakov veseljak, kakov se starcu pohtjeo. On ti o ničem drugom nesboraše van o svojih knjižurinah; badava ga starac vodi u posjete, on je ipak radje kod kuće kod svojih lučbenih strojevah, kojimi je umio takova čuda praviti, da su se starcu sreberne kose u vis dizale, motreć ga kod experimentacijah.

Našemu indi starcu bijaše vrlo težko cielu godinu proživiti s tako učenim mladićem. Jedva je već izčekivao, da dodje Avrelija, da ga razveseli. Krom toga je gojio tajne želje, o kojih je mislio, da će se izpuniti, kad se ova dva sastanu. Nije mu bilo naravno po volji, što Stjepko nevoli boraviti s gospojami, no ipak se je nješto tješio, da će ga već svladati njegova prekrasna Avrelija!

Pozove si indi djaka, da mu saobći, da će doći Avrelija, o kojoj mu je često govorio, te je mogao lako nanjušiti starčeve osnove. Držao se,

Digitized by Google

kao da nezna kamo nisani, al upravo ozbiljno odluči da se neće ženiti.

Strastven bijaše naravoslovac, te si je upilio u glavu, da se samo bez žene u naravoslovnoj znanosti usavršiti može.

Al nije bilo našemu Stjepku tako smjelo srce, da se o tom pred starcem izrazi, jer je znao, da bi s toga njihovo prijateljstvo na jedan mah do vraga prošlo.

Zadovolji se s tim, što je odlučio starčeve liepe osnove pokvariti, dočim će bez kraja Avreliji ogadit se. Mislio si, da bi to vrlo opasno bilo za učenjaka ženiti se, pa se s toga valja čim prije te neprilike okaniti.

Premda je to sve tako čvrsto odlučio, ipak ga nješto žacne u srcu, kako da će moći osobitoj krasoti Avrelijinoj odoljeti? Ta starac znade o tom bez kraja besjediti:

Izvrstno pleše, liepo jaši, osobito zabavlja, te joj nikad veselja neuzmanjka itd.

Ovaj put mu je opet s velikim užitkom o njoj sborio, a naš Krunoslav 'mar da se nije pomeo želeć, da već jedared dodje. Dvostrukom marljivošću opet se maši svojih strojevah, vrativ se u sobu, te reče:

„Kao što starac pripovjeda, gospodična Avrelija mora da je pravi huszárkáplár."

(Dalje će slieditи.)

Na otoku St. Mauricio

dogodi se nedavno sliedeća čudnovata pripovjedka: Prije 6 mjesecih nadju njekoga bogatoga trgovca Klodomira Frenois-a mrtva i grozno prostrieljenoga u njegvoj kući. Lice mu bijaše podpuno razpršeno, a na podu uz njega ležaše samokres, kojim bje to samoubojstvo izvedeno. Na stolu nadjoše pismo sliedećega sadržaja:

„Ja sam propao ... Njeki lopov prevari me, ukrade mi 250 tisućah — neostaje mi ino, nego sramota, koju neću da preživim. Mojoj suprugi prepuštam brigu, da ostavši imetak razdieli medju moje vjerovnike; napokon molim Boga, moje prijatelje i neprijatelje, da mi ovaj čin oproste. —

Clodomir Frenois."

Nad tim dogodjajem upropastiše se svi znanci. Raztužena udovica ode u samostan i ostavi razpravu čitavoga imetka svomu njetjaku, njekomu liečniku. Sumnja glede te kradje, što bijaše uzrokom samoubojstva, pade na njekoga John Moona, commisa kod Klodomira Frenois-a, koga je nješto prije toga žalostnoga slučaja nestalo. Njekoliko mjesecih iza toga dodje John Moon opet na otok. Upitan radi svoga odsuća, odgovori on, da je u poslovih pokojnoga si gospodara bio u Francezkoj da utjera njeke zastariele dugove, pa ako je zbilja pokojnik njega okrivio, to je on valjda učinio pod izlikom da sakrije deficit, što ga je sam prouzročio. Tim kô da se je stvar svršila; al za jedno dva mjeseca pokuca okol 5 satih u jutro njetko na vratih glavnoga vjerovnika, gosp. Williama Burnetta. Sluga otvori vrata od sobe i prijavi njekoga stranjskoga, koj želi s gazdom govoriti, al mu imena nehtjede reći. Gosp. Burnett ustade i ode u posjetnicu.

Tu nadje u naslonjaču s odvraćenim licem njekoga gospodina, revno čitajućega „Morning-Post" kô da je poznat prijatelj kuće. — Čim vam mogu služiti gospodine? zapita gosp. Burnett čudnovatoga stranjskoga. Ovaj se okrene i pozdravi prijazno, a gosp. Burnett zakrikne užasno. Klodomir Frenois, njegov dužnik, koga je on sam do groba pratio, stajaše pred njim. Što se je zatim medju njim, gosp. Burnettom i slugom dogodilo, to će čitatelj nižje saznati. Gosp. Burnett išao je mnogo putah od kuće i vidjevali su ga višekrat ulaziti kod sudca.

Za njekoliko danah, baš kad-no je John Moon udobno u svom perivoju srkao čaj, ugrabiše ga iznenada Policemeni, te ga bace u zatvor. Pred sudom izpitivahu ga radi zločina, a on se nasmjehne pun nevinosti i očitova hladnokrvno, da je takovo okrivljenje neumjestno, budući da nikakova svjedočanstva proti njemu neima. Ja bih se, reče on, zakleo na mrtvo tielo moga gospodara, da sam nedužan. Predsjednik suda zapovjedi, da se jedna vrata otvore a u nutra stupi sam glavom Klodomir Frenois. Groza svali sve nazočne, a gospoje pobjegoše iz dvorane. John Moon padne drhćuć na koljena i očitova se krivim. Sir John West, branitelj Moonov nehtjede dopustiti, da je okrivljenik zbilja kriv, te se trudiše dokazati, da je sličnost samo osobe pokojnikove prestrašila Moona i da je nedostojno od strane suda, da se takovimi sredstvi služi. Na to progovori gosp. Frenois, tobožnji samoubojica sliedeće: „Po obtuženiku učinjenu tatbinu opazih istom onda, kad je on već davna bio pobjegao; ja sam uvidio da bi svi moji koraci za uhvaćenjem njegovim bili u zalud, opazivši nadalje, da sam sav imetak izgubio, odlučih ubiti se. Bijaše upravo 9 satih u večer kad sam list napisao, koj se je na mom stolu našao, zatim

Digitized by Google

nabih pištolju i nastavih ju na usta. — Kad najednom začuh lupati vani, sakrih kuburu i otvorih vrata; njeki čovjek stupi u sobu, koga odmah upoznah za grobara. Nosio je mrtvaca, što ga je bio doneo momu netjaku liečniku. S početka mu nebijaše pravo, da je mene našao, upitah ga: zar je moj netjak kod vas naručio to truplo? Nije gospodine; nu ja mu kadkada takovo donesem, kad je koja sgoda. Al za Boga, nemojte me izdati, jer bih izgubio službu i kruh. Najedankrat se dosjetim nečemu, poklonim grobaru dva dukata i odvučem mrtvo tielo u svoju sobu. Truplo bijaše od moje veličine; tielo najme od jednoga ribara, što njegva obitelj za malo proda u rečenu svrhu. Ja ga svučem, te mu svoje vlastito navučem odielo, izpalim pistolj u glavu, da mu nije bilo poznat lica, zatim se dobro preobučem i odputim se na jedan franceski brod. Što sam slutio to se je i dogodilo. Moj commis začù moju smrt, ohrabri se; nu nije mislio, da, dok je on bezbrižno na otoku živio, da sam ja taj čas u Franceskoj iztraživao, gdje je on moje glavnice namiestio. Evo me sada da odkrijem tu prevaru i potražim svoje vlastničtvo.“ John Moon odsudjen je na doživotnu tamnicu.

Domorodne iskrice.

Od J. G. Krasanina (iz Glasnika).

1.

Jesi-li vidio kada iz mramora izkljesan stupac, koj ti predstavlja čovječju sliku? — sliku, koja sjedeć na kamenitom stolcu pod zagušćenim ogromnim hrastom služi na ures kakovomu gospodskomu perivoju; koja, nasloniv lakat na koljeno, podupire lievicom zamišljenu glavu, a desnicom držeć priprtu knjigu, spustila ju mrtvole preko desnoga koljena. Ako nisi takova prizora opazio, dodji jednom sa mnom i uvjeriš se, da ne lažem. Jedinu razliku mogao bi opaziti tu: da u mene takovo negibljivo stanje malo traja, ali mnokrat se opetuje i po koja suza na oko poviri. Da svrneš okom na naslov knjige, pročitaš: Narodne pjesme. — Narodne pjesme! opetovati će kojgod začudjenim svojim glasom i pomislit će: ta što ovaj čovjek nahadja zanimiva u narodnih pjesamah, u tih pjesamah, što je prosti puk prosto spjevao? Ako li je pjesnik, zašto neuzme na ruke štogod pravilnijega, štogod vrednijega, uzvišenijega, nego da tako u zalud vrieme trati? — Eh moj prijatelju, ti se odviše varaš! Kud ćeš boljega nauka, kud mirisnijega cvieta, nego li na tom polju? Tudjer svakud ti probija vjerojatna povieat naroda slavskoga, tudjer ti romoni nedužna ljubav, tudjer cvieta iskreno prijateljstvo, grmi kruto oružje, škripliju osvetni sastanci, ori se sloga i sloboda; tudjer ti svega, česa ti srce i duša zaželi; s toga u mojoj ruci narodne pjesme, s toga ja svaki čas kano stupac neganjiv, jer zamišljen u ratoborno nu veselo, neuko nu pjesničko življenje svojih pradjedah. Omladino mila! želiš-li jednom postati pravom ljubiteljicom svoga naroda, uzmi ga učiteljem; uči danom i noću narodne pjesme i postati ćeš vatrenim domorodcem i narodnim pjesnikom, ter sinom naroda pjesničkoga.

2.

Svaki izobraženiji čovjek, ma izučio škole gdje mu drago, odmah kako izuči nauke, netom kako omuži, morao bi svratiti svu svoju pomnju i pozornost na one dužnosti, koje su najbliže sdružene s njegovim stališem. Kad su te ovršene, kuda bi morale njegove misli udariti? o čemu se zabavljati? Prva budi mu misao: knjiga domorodkinja! Što prudi takovomu učenijemu čovjeku vikati: Ej i ja sam ti pravi domorodac, ako mu nepomaže ni riečju, ni perom, ni mošnjom? — te opet se hvastati: I ja ljubim svoj narod i jezik; zar misliš, da nebi mogao i ja napisati pa štogod vrednijega i pametnijega nego onaj Titius, ali mi se, brate, neće. — Liepe gojiš, prijatelju, misli, ali ono: „brate, neće mi se“ oskvrnuti će i još koju god najsvetiju dužnost! Mnogi i mnogi mogli bi mnogo koristiti narodu, ne samo riečju nego i perom, ali ono prokleto „neće mi se“, ona varalica guja, lienost, što truje srce i dušu, ota slastiva ugadjalica nedopušta mladiću, izučivšu nauke, da se poprime knjige, da oživljuje onu klicu narodnoga osiećanja, da podpaljuje onaj slabi plamen domorodne ljubavi, što se pojavio po naucih u narodnih školah, nedopušća mu, da se pobrine za svoj narod. — Nemnijem, da se takovi late pera te kano iz vedra neba da banu na književno polje, kano kakovi Danti, Šileri, Gundulići, nego da se drže onoga načela: guta cavat lapidem non semel sed saepius cadendo, t. j. bez muke neima nauke. Kolika nije radost, veselje i zadovoljstvo svakomu, koji iole pomogne svomu narodu!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Književnost.

Djela Stanka Vraza. Prvi dio. Djulabije.

Davno bijaše već zaključeno, da se izdadu ostala djela obljubljenoga pjesnika Stanka, nu razne zaprieke nedopustiše, da to tako brzo bude kako se je željelo sa mnogo stranah. Matica ilirska nastojala je okol toga, da se uklone sve tegobe i kupila je od sestre pokojnika dragocieni rukopis, te se odvažila, da i one jur tiskane pjesme nanovo preštampa. Taj sretni zaključak razveselio je sve one, koji štuju vilu slavnoga našega pjesnika, tim više, jer su svi iztisci od god. 1840. razgrabljeni. Ovo novo izdanje nebi se moglo sjajnije pustiti u bieli sviet, nego što ga je evo Matica tiskom Albrechtovim doniela na dar čitajućemu općinstvu, kao krasnu božičnicu ili prikaz k mladomu ljetu, što je ujedno i ljepši i dugotrajniji jošte spomenik duhu pokojnikovu, nego što mu je onaj gvozdeni na groblju svetoga Jurja, koga kite mlade ruke na god mrtvih. Kad budu jednom gotove sve te knjige, to će biti ta djela jedan od najkrasnijih uresah svake knjižnice glede njihove poetičke vriednosti, a vezane u onih prekrasnih koricah i nakićene liepom vignetom kako jih naš Mučnjak veže, bit će veleliepi dar za naš liepi spol, kada bude znao uvažiti takov prikaz. U našoj književnosti nije bilo dosad takovih vezovah i samo kod inostranskih važnijih djelah bijasmo naučni ugledati tako ukusni rad, te moramo pohvaliti i preporučiti ovoga domorodnoga početnika, koj ozbiljno o tom nastoji, da pokaže, što i naše ruke znadu. Mi se ufamo, da će u budućoj izložbi njegova umjestnost dostojno krasiti rukotvorni dio.

Što se djela samoga tiče, mislimo da bi suvišno bilo govoriti o izvrstnosti pjesničkoj, jer je ime Vrazovo poznato po svoj Jugoslaviji. Čemu su prigovarali njeki, jest rogati samo č, koga današnji dan osim tobože školastikah nepiše nitko; nu ova malenkost nepači nas toliko, jer nam se tim svetija čini uspomena na pokojnika, koj je za ono vrieme i sam služio se takovim slovom. Ciena je toj prvoj knjizi 80 novč.; a sjajno vezana sa zlatorezom stoji 1 for. 50 n.

— Pučka knjižica **Šimun Posavac** nakićena kipom Šimuna Posavca izašla je tiskom Kraljevićevim a izdanjem sbora duhovne mladeži u Djakovu, i stoji 40 novč.

Književnik. *Časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku i prirodne znanosti.* Uredjuju i izdaju (podporom Matice ilirske) Dr. Fr. Rački, V. Jagić, J. Torbar. Godina prva, svezak I., izašao je i razdieljen članovom Matice ilirske. Književnik izlazi svaka tri mjeseca kao četvrtljetnik u svezcih od 8—9 tabakah i stoji 5 for. na godinu. Sadržaj prvoga svezka je „Naš pravopis, od V. Jagića; Ocjena starijih izvorah za poviest, od Dr. Fr. Račkoga. Opatija B. D. Marije u Topuskom, od I. Kukuljevića; statistički odlomci, od Dr. P. Matkovića. Naglas u riečih hrv. jezika, od V. Pacela. Vlasice ili trihine od p. Erjavca. — Kritika raznih djelah. Knjiga je u velikoj osmini štampana u tiskarni Albrechtovoj.

— **Niz bisera jugoslavjanskoga.** (Uredio Nikola Stokan, — izdao Vjekoslav Pretner, — tiskom Dra. Ljudevita Gaja.) Netom je izišao izpod tiska zabavnik „Niz bisera“, na koj se je tako dugo čekalo. Izdavatelj toga zabavnika dao si je truda, da mu što vrstnije sile ovaj „biser“ naniže; ako nije dostigao svoje svrhe, biti će krive kojekakve okolnosti, koje se nagevieštati dadu. U „Biseru“ imade sabrana (skoro i saviše) narodna blaga, pjesmah i pripovjedakah, a osim toga pjesamah i prosta sloga od pojedinih naših pjesnikah i pisacah. Kad je već stara rieč, da je naš narod — narod pjevajući, nije ni čudo, da je pjesništvo u ovom zabavniku dovoljno zastupano i to daleko bolje nego što je prosti slog. Pjesma divnoga našega P. Preradovića „Ljubav“, najljepši je biser, kojim ova knjiga sieva, i to gledeć nesamo na uznositu maštu pjesnikovu, nego i na onu dražest jezika, kojom je pjesnik svoje misli zaodjeo. Isto su tako vriedne svake uvage pjesmotvori dra. Demetra, Sundečića, Subotića, Joanovića, Kaznačića, naše vriedne pisateljice Anke Vidovićeve itd. Dakako, kao što u svakom žitu ima kukolja, tako nisu ni sve pjesme u ovoj knjizi izborite. Poeta non fit sed nascitur, to je pametna rieč, koju bi svakomu valjalo pamtiti, koj nije rodjen za pjesmu, jer inače smiešno je gledati, kako muči svoje bezkrilato kljuse, da ga ponese nebu pod oblake. Takovom prilikom čovjeku i nehote na um pane ono, što naš P. P. pjeva zločestu pjesniku:

„Ti Pegazu svomu
Viek uzdižeš glavu,
Sve badava brate —
On misli na travu!“

Nije nam do toga stalo, da napominjemo ovdje kojekakve neskladnosti i mahne iz tih lošijih proizvodah, jer ih svatko, koj je kraj očijuh, može sam naći — neg jedino savjetujemo izdavatelju, da se odsele čuva krivih biserah.

Kako već napomenusmo, prosti slog lošije je zastupan. Od pripovjedkah vriedi da se spomene „Prokletstvo i blagoslov“ od Vl. Nikolića. Jezik, kojim je pisana mogao bi biti bolji. Osim ove ima ih još njekoliko, većinom izvornih, do jedne „Agatokles“, koju je Nikola Begović „pretočio“ (iz petaka u desetak?). Proizvode naše braće Slovenacah ostavljam na razsudbu slovenskim čitateljem, kao kompetentnijim u toj struci sudcem.

Iz stare naše dubrovačke literature ima „Biser“ čedo Palmotićeve vile „Natjecanje Ajača s Ulisom za oružje Akilovo“; urešen je slikom „Bogataša naše gudbe“ Vatr. Lisinskoga i velikoga mitnjaka naše vile Gjona Palmotića; pogledom na svoj vanjski oblik i tisak odgovara prilično ukusu, samo što je, kao zabavnik, golema formata a naslov smiesa ćirilsko-latinska.

Veliki broj predbrojnikah, koje je izdavatelj za svoju knjigu sakupio, dovoljno jamči, da je u njega mnogo dobre volje i truda pa je željeti, da u njem uztraja i za dalje. S druge strane nebi s gorega bilo, kad bi se naši vještiji pisci latili pera i nedržali izpod svoje časti, da rade na polju beletristike; jer uz sve to, što se toliko danas piše i sklada, ovo nam je polje sveudilj na ugaru. E. J.

Digitized by Google

— **Theoretisch-praktisches Lehrbuch** der serbischen Sprache von Stanoje Boschkowitsch (zašto ne Bošković?) Pest 1864.

U predgovoru veli pisac: „Auch ist die Sprache der Serben daselbst allein, d. i. völlig gesondert von der Sprache der Kroaten (!) bearbeitet, indem man letztere leider noch mit dem fabelhaften Namen „ilirische Sprache“ (1864?) zu benennen pflegt. Den grellen Unterschied zwischen beiden Sprachen siehe: Glasnik družtva s. s. von Daničić“ koj opet ovako piše:

„Koliko je ime hrvatsko čuveno u svetu, sam je narod hrvatski vrlo nepoznat (onomu, koj o povjesti hrvatskoj ništa nezna) — — jezik njihov rad sam pokazati i to iz knjigah, u kojima se ili izrekom kaže, da su pisane hrvatskim jezikom, ili ako se u kojoj to nekaže a ono je u njoj jezik sa svim onaki, kakav je u onima u kojima se to kaže,“ te navadja u to ime zakon vinodolski:

„Pistule i evangjelia po sve godišće hrvatskim jazikom stumačena, i novo prištampana i s pomnjom privijena po načinu novoga misala narejena po svetoj materi crikvi. V Bnetcih 1586.“

Mi neznamo što se takvimi dokazi inoga postignuti želi, nego da smo toboš dva naroda, svaki posebnim jezikom, dočim svaki nepristran čovjek uvidja, da je to sve njekad bilo jedno te isto, a danas, jaučuć za slogom napada se svakom sgodom na naše svetinje — nu hvala Bogu, bez željenoga uspjeha. Šafařik, veliki prokrovitelj Srbaljah tumarao je takodjer po toj tmini pišuć opet protivno glede istih izvorah.

„Diese (serbischen) Urkunden rühren her von dalmatisch-chorwatischen Fürsten (sic!) Das alte Chorvatien gehörte von jeher der Sprache nach zur serbischen Volks- und Mund-Art; was die ältern Schriftsteller dieser (chorvatischen) Gegenden chorwatisch nennen, ist rein serbisch (!!!)“ Tko neopaža tu upliv Vukov na Šafařikov duh? —

Dalje navadja „aus der Sprache der katholischen Illyrier, oder Serben des abendländischen Ritus,“ naime: „Aelteste Periode. J. 837—1400. Lateinisch-illyrische Diplome dalm. chorwatischer Fürsten“ medju ostalim takodjer napis u crkvi sv. Martina u Senju:

„U ime Boga gospodina, leta MCCCIII. kada zida Ilija pop Rilacina sina unuk, a praunuk Slavine kneza na čast Bogu gospodinu i svetomu Martinu.“

Šafařik dakle navadja taj napis u katoličkoj crkvi za jezik srbski, a noviji mudraci pako za hrvatski „als grellen Unterschied von der serbischen Sprache“ valjda s toga, što se dativ piše svetomu mjesto svetome. —

Nu hvala Bogu, evo je danas došao osvješteni narod hrvatski do toga, da može takovomu čudnovatomu nastojanju mirno reći: parce eis domine...

U tiskarni A. Jakića dotiskuje se:

„Babica“ novela, II. svezak iz českoga od gdj. Lj. Mařikove. Stajat će 50 novč.

„Reštauracija“ Novela od Kalinčaka iz slovačkoga.

„Evangjelistar“ od preč. Franje Dra. Račkoga s bugarskom glagoljicom.

„Rudoslovje“ školska knjiga sa slikami od Živka Vukasovića.

Dolazi pod tisak do koji dan:

„Robinson Crusoe“ u hrvatskom prevodu sa 100 slikah troškom A. Jakića.

„Cvietnjak pobožnosti“ izvorni molitvenik za mladež, sa slikami, troškom A. Jakića.

„Stavo-hrvatska čitanka“ za gimnazije od V. Jagića, iz pismena bugarske i hrvatske glagoljice i staroslavenske ćirilice.

Kazalište.

Bez da se išta a tom govorilo osvanu nam iznenada dne 16. o. m. na našem kazalištu izvorna tragedija „Prehvala“ od J. Subotića i to na korist naše umjetnice gospodične Ivane Bajzove. Žalostna ta igra ima 5 činah i trajala je skoro do pol noći, al prilično napunjena kuća nepokazà dovoljnoga oduševljenja, da bi se mogao taj komad uzdržati na Repertoiru — a najnepristraniji sudac jest uvjek občinstvo.

Niti nama nedopušta prostor, da o tem proizvodu potanko prosborimo, i s toga ćemo se izraziti na kratko: da žalimo od srca, što pjesnik, obdaren toli krasnim talentom, uz svoje ostalo zvanje nemože posvetiti se uzvišenoj zadaći narodnoga dramaturga, da ono, što je dosad diletantizmom pokušao, daljnim študijom tjera do savršenstva. Mi smo toga uvjerenja, da je pisac, motreć iz kuta svoje lože sam opazio mahne svoga djela, koje se samo kod predstavljanja pokazuju.

Ima dosta komadah, koji se preliepo dadu čitati, te mogu uznieti svakoga, al postavljeni na pozorište gube onu željenu plastiku, koja nam se kod djelah izvježbanih francezkih spisateljah toli dopada. Istina je, da je ova tragedija potekla iz drevne dobe, te je težko pogoditi u svem narav, život i polet junaka one mytičke dobe, ali pri svem tom neda se opravdati njeka nejasnost u činu i rekli bi praznina, kojom taj komad obiluje. Mnogi dialogi su bez zanimivosti i prave jezgre, osobito koji su izkićeni pleonazmi; mnogi su prizori nenaravni, jer se neslažu s naravi naroda, iz čijega je krila izradjen dogodjaj, niti s vremenom u koje pada. Strašivi vojvode a i sam župan u onaj čas, kad jim Grci osvajaju grad, te neodvažnost, koja je u tom preveć upadna zamršuje držanje, a drugim uzkraćuje priliku, da se mašu svoje dužnosti. Nedokućivo je, da slavom opojeni Grci nisu dalje potražili onoga, za kim su bili pošli, već se, napadnuvši grad samo tim zadovoljili, da su ga napali. Čini nam se, da se ono boravljenje u kraljevu dvoru, pa držanje pojedinih junakah i same „Prehvale“ u njem neslaže s dostojanstvom, s ugledom i etiketom, koju dvorovi zahtievaju vazda od svoga podložničtva.

Mi smo iskreni i velimo odprto kako mislimo, te smo u nadi, da to nije grieh u očih prijateljah umjetnostih a želimo zaista, da nas poetički duh pjesnika „Vladislava“, „Prehvale“ i „Zvonimira“ razveseli mnogimi jošte komadi po obliku proizvodah dramatičkih vještakah nove škole i napredka. Sposobnosti za pisanje izvornih komadah jesu vrlo riedke, a onaj, koga je nadahnula vila, da čati sveti nagon do pera, te uzastopce nam izradi ovako velika tri dramatička djela — neka neprestaje tvoriti, jer će mu svaki daljni trud izvrstnijim plodom, roditi a sviet će se radovati njegovu umu.

Predstavljalo se je vrlo dobro, a Prehvala bijaše izvanredna. Jedino što se opazilo kod svih, to je bio neumjestni i nenaravni naglasak, koj su svi po istom kalupu naglasivali, kao da je po čijem naputku, što se u nas Hrvatah upravo nemože dopasti. U kratko činimo pozorne one, koji neznaju ili nesmiju znati, da se drugi padež j. br. kod dvoslovčanih riečih pravilno drži naglaska prvoga padeža — po tom učimo se izgovarati i naglašivati rieč: župan, župana, a ne zupána. Ž.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. veljače 1864.** **Broj 4.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Putujuć još njeko vrieme, dodje do njeke grofovije, dvie sto miljah od kuće. Bijaše već pol noći kada tamo prispje. Svi spavahu. U nijednoj kući svieće! Mrka koprena zastiraše vedrinu neba, a još gora njegovo tužno srce. Sad bi mu bio angjeo čuvar bolje duši učinio, da mu ju k sebi uzme, nego što mu pusti potucati se amo tamo od nemila do nedraga; ali tielo njegovo, sudarajuć se s duhom, čeznjaše još za životom i nukaše ga, da kuca na vrata, pa bila čija mu drago. Ali što će, kad je sve tako gluho i njemo, da nitko nečú ni vike nit klopanja. Morade dalje, misleć, da će možda moći kod koje druge kuće naći utočišća; ali se ni tuj nečú mukli glas njegova slabašna udarca. Opaziv, da na prvoj strani neima ništa, predje preko puta, nebi-li morda na drugoj koga god probudio. Ali na nesreću spotrknu se na cesti o kamen i popruži se u tminu kako bijaše dug i širok, te razbi čelo tako, da mu se poče pamet miešati. Ostade tako ležeć kano da su ga razbojnici izprebijali.

No dočim su ljudi bili svoje oči naokolo postiskali, otvori se božje oko, prodre zračne tmine i spusti se milostivo na nemoćnoga mladića. Njemu nekucnu jošte zadnji sat, njegovu bo duhu i tielu pokloni Bog još dugi život, da pokaje kano starac što sakrivi kano mladić.

Ležeć tako, začù na jednom štropot kolesah. Težka kola na dva konja dodjoše na njesto, gdje on lezaše krvav, malo-ne sasma u nesviesti.

U kolih sjedjaše svećenik sa njekim drvorezcem, a treći bijaše kučijaš.

Čim konji do čovjeka na tlih lezećega dojezdiše, prestrašiše se. Svećenik nosaše sestri toga čovjeka svetotajstvo. Sestra umre, a brat se vraćaše kući. Još samo njekoliko časakah i bili bi kod dvora parokova; ali se konji poplašiše i počeše skakati u zrak.

„Tomo, što je to?“ zapita župnik, sav u zabuni. „Što je konjem, da neću dalje. Nije-li možda popucala uzda ili remenje?“

„To je sve u redu,“ odvrati sluga. „Ali evo nješto leži pred njimi. Čini mi se, da je klada, a čini mi se opet kano da je čovjek.“

„Za Boga miloga! Tomo, daj meni uzdu, a ti sidji, pa vidji, što je.“

Toma sidje i vidje.

„Nu što je?“ zapita župnik sav u strahu.

„Njekakov čovjek,“ odgovori sluga. Obraz mu se kupa sav u krvi, no u koliko mi se čini, on jošte živi.“

Starac skoro od 70 godinah, nemareć za svoje siede godine, skoči s kolah brž bolje. To isto učini i njegov drug.

Kad oni dolje, bješe u istinu onako, kano što sluga reče.

Drvorezac uzme s kolah svieću, da im posvieti. Parok se prigne i metne ranjeniku ruku na prsa, da se osvjedoči je-li mu još srce igra.

„Jest! Nesretnik jošte živi, no moramo se brinuti o pomoći, dok je vrieme.“

Digitized by Google

„To će pri meni dobiti," odvrati drvorezac. „Do moje kuće neima više od 20 koračajah.

Tako daleko moći ćemo ga odnesti. Brže Tomo, pa pazi, jer se tuj radi o čovječjem životu."

Nesretni Ljujo bude odnešen u tudju, ali prijateljsku kuću, a parok tjeraše kola sve polagano.

3.

Stigav u preddvorje kucaše Petar drvorezac, žestoko na vrata, dočim je Toma onesvješćena Ljuju sam na rukuh držao.

Njekoliko časakah prodje — vrata se otvoriše. Marija, žena Petrova, starica poštena, poleti svićom na vrata.

U kratko nacrta Petar njojzi što je i kako — da joj donese na pol mrtva gosta, pa da mu odmah postelju priredi.

Marija bijaše dobra i poslušna žena. I nevidiv bolestnika, požuri se ona odmah na posao i priredi krevet, koj je i onako za njezine goste vavjek pripravljen stajao. Brže razpravi ona pokrivalo, podglavke i što je već trebalo, pa onda s njim u postelju.

Za čas eto ti Ljuje na mehkom ležištu; no on nepoćuti, da-li je isto mehko oli tvrdo, jerbo ležaše svejednako još nesviestan. Medjutim dodje i župnik. Tomi naloži da kola i konje kući odvede i zatvori.

„A ja," reče, „ostajem ovdje do sutra; gospodarici kaži, da se neka nebrini za me i neboji. Kaži, kako je, pa mirna Bosna."

„Sada počmu Ljuju čistiti. Najprije mu operu čelo i obraz. Na čelu bijaše široka no ne pogibeljna rana. Parok razumio se i u ljekarstvu, zamota i zaveže mu glavu, što je najlaganije i najnježnije mogao. No prije prodje jedan sat nego-li Ljujo progleda.

„Hvala Bogu," uzklikne parok, kad opazi, da je momak progledao. „Samo mir, prijatelju, nebojte se, kod dobrih ste ljudih. Oni vas smjestiše u svoju kuću, kao što se pristoji pravim, pobožnim kršćanom; pa će vas kršćanski i podvoriti, dok vam Bog podpuno zdravlje udieli.

Badava očekivaše parok odgovor na tako mile i utješujuće besjede. Oči Ljujine izgledahu smućeno, grozničavo, a na usta sipahu rieči pokazajuće, da mladić nije pri pravoj pameti.

„Ta ovaj momak nije samo ranjen, nego je i grozničav," reče parok. „Trebati će tuj duže vremena dok on sasma ozdravi. Dragi prijatelju, to će vam malo i neprilično biti; ali znate što gospodin veli: što vi kojemu siromaku učiniste, znajte, da meni učiniste."

„Niste trebali, gospodine, toga ni napominjati, ja znadem, što će reći kršćanska dužnost. Tako isto znade i moja gospoja Nije-li istina Marijo?"

„Dakako; siromašni mladić, tako je još mlad, tako milih potezah, da se čovjek mora splakati, kad ga pogleda, — pa je već tako nesretan. Mi ćemo učiniti što na nas spada; poslati ćemo po liečnika, da mu štogod valjana prepiše; pa ćemo ga morda kako tako smrti oteti."

Tako i bi. Neprodje tomu niti pol sata, eto ti liečnika. „Hm, hm. Ovaj siromah imade pogibeljnu vručicu. Ako prije neumre — moći ćemo ga za osam danah izbaviti. Po tom odtrći kući i donese mu sam vračtva.

Svećenik čekaše i čuvaše s Petrom bolestnika dokle gód liečnik nedodje. Stopram o zori ode kući.

— —

Deset danah prodje — kako se Ljujo nastani kod poštenoga Petra. Medjutim se i okrene i vrieme na topliju. Sunce toplo i oživljujuće baci njekoliko trakovah kroz prozor u sobicu, u kojoj kukavni Ljujo ležaše otimljuć se sa smrću i životom. Zadnje ove noći, poslje kako sleže, minuše ga prvi put svakakve sanjarije i privide. Zadriema čvrsto i mirno. Na prsijuh mogao si bio spoznati, da mu je dihanje olakšano.

Na postelju bolestnika zavirivaše malo djetešce otoga poštenoga čovjeka, osmogodišnja kćerka imenom Julija. Ako čovjek ob ikojem djetetu smije reći: ovo diete imade angjeosko lice i srce, to se je moglo reći ob ovoj djevojčici. Liepo, bielo i gladko lišce uresivahu dva golubinja oka i poput rese spuštena kosa, koja sizaše tija preo ramena. Smieh toga djeteta bijaše neopisive dražesti, i svatko, tko ga vidje smijuće, osjeti u sebi nagon da ga ogrli i poljubi.

To djevojče bješe nagnulo svoju glavicu tik na usta bolestnikova, da sazna, je-li barem diše. Iz njezinoga lišca i očijuh sjevaše radost za znak, da se je bolestnik u sladkom snu utopio. Hoteć se od njega udaljiti, dotaknu se njekako svojom kosom njegova obraza. Premda taj doticaj bijaše tako slab, da bi ga drugi mogao jedva i poćutiti, prouzroči ipak da bolestnik malko glavu podignu i oči otvori.

Djevojčica se malko ustraši, stupi natrag i htjede u bieg, ali se brzo ohrabri, stupi predanj, prekrsti ručice i zagleda se u njega.

Ali Ljujo nedodje još k pravoj sviesti. Još svejednako bacaše očima po sobi, promišljavajuć

Digitized by Google

gdje leži. Napokon baci okom na to diete i zapne. Pogledav ga malko, otvori slabašna usta i zapita:

„Šta se dogodi sa mnom? Gdje sam? A čije si ti diete moje, da stojiš polag mene poput angjela čuvara?“

Čuvši djevojčica njegove rieči pristupi bliže:

„Dragi gospodine, vi ste kod drvorezca Petra. To vam je moj otac, koj vas sahrani ovdje, našav vas njeku noć ležećega posried puta sasvim iznemogla i stučena. Hvala Bogu, da opet govorite, Kako će se radovati moj otac i majka pa i isti plovan, koj je dosad svaki dan amo dolazio! Je-li istina, da vas je groznica ostavila, da ćete doskora ozdraviti? Onda ću vas voditi u vrt. Gledajte samo na prozor, gdje moja liepa jabuka diže veselo grane pune rumenila. Ja ću vam ubrati njekoliko, kad sasvim ozdravite i kad se nebudete više nikakvim liekom služili. Ala, kako će me radovati, ako vam moje jabuke budu tečne!“

Čuvši bolestnik mile rieči djevojčice, stisne opet oči. Bijaše mu, kano da sanja štogod ugodna.

Najedanput otvore se vrata. U nutar stupi Petar a bolestnik se probudi.

Djevojčica poleti k njemu i prišaptne mu:

„Otče, otče! Dobro da si došao. Čuti ćeš nješta jako ugodna. Bolestnik se je malko osviestio i govorio je sa mnom malo prije.

„Hvala Bogu, da je tako. To smo mi već sdavna očekivali.“

Stupi k postelji i stade ga motriti. No on kano višjim njekim nagonom podpiren, progleda najedanput, pruži Petru ruku i počme:

„Gospodine, kako sam čuo, vi ste spasili moj život. U koliko se mogu sjećati, opadoh ja negdje njeku noć na ulici i onesviestih se.“

„Istina, dragi moj! Ja i gospodin plovan nadjosmo vas na sried ceste u krvi sasma ogrezla. Mi vas digosmo i odnesosmo kući. Ima tomu već 10 danah, kako se to dogodi. Tako dugo ležite kod mene puni nesviesti.“

„Vi ste me dakle dali dvoriti, moj gospodine? Bože moj, hvala tebi budi! Dakle još imade dobrih ljudih na ovom svietu!“

Petar pogleda Ljuju sasma ozbiljno i začudjeno. U to mu prišaptne kćerka:

„Kako mi se čini, opeta ga spopađe vrućica, pa bunca u neznan.“

„Mir, diete moje. Hi van, ja imadem s bolestnikom nješto govoriti.“

„Tako, otče, samo nu moram prije nješto kazati.“

Poleti k njemu, popade ga za ruku i prišaptne.

„Hoćete-li skoro ozdraviti, moj gospodine, da se budemo mogli po vrtu šetati i veseliti. Ja ću nabrati liepa i dobra voća.“

Stisnuv mu ruku, ode!

„Ovo je diete pravi angjeo,“ odgovori bolestnik, pogledav na Petra. „Kad sam se malo prije probudio i ovo djevojče pred sobom opazio, pričini mi se, kano da se preselih s ovoga tužnoga svieta u raj.“

(Dalje će sliediti).

Podunavke,

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

I.

„Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što misliš, pa se nerazlievaš?
I momu dragomu pute neotvaraš itd.
Narodna pjesma.

Tako obali na dunavskoj
Jednom sjedjà dieva,
Izgledajuć dragâ svoga
Grozne suze lieva.

Zaklinjuć te oj Dunave!
Da pobrzaš tokom,
Da bi dragog ugledala
Što pre željnim okom.

Jer već treća u čekanju
Godina joj ode,
Al joj dragi nevrati se
Tokom tvoje vode.

Pak još veli, da će čekat
Godinicu dana',
Dok se dragi nepovrati
Do nje mila stana.

Ako li pak i donde se
Dragi još nevrati,
Da će svoje biele dvore
Crnim zavit dati.

Te će zanj' ko izgubljenim,
Dok joj život traje,
Plačuć žalit, tebi javljat
Svoje gorke vaje.

Digitized by Google

Neženit se il umrieti!

(Humoreska.)

(Nadalje).

2.

Kako se prvi put sastadoše.

Avrelija se dovezè.

Stjepko, čim je dočuo, kako vrata neprestrano škripllju, i pod prozorom svakakve sanduke sanduićiće, i šta ti ja već znam opaziv, poleti kroz stražnja dvorska vrata u bašću, da se malo slobodnijega zraka naužije i tako prvi sastanak zaprieči. Al kad tamo, morade prieko liepih glavicah zelja prolaziti, a na nesreću eto mu u susriet ujaka!

Kamo te vrag nosi djače?! Neznaš-li, da je Avrelija došla?" Na to ga bez milosrdja pograbi za haljinu, pa hajde s njim napred. Dva tri koraka eto ti Karsányieve gospoje, s kojom se starac dvie tri rieči razgovori, a Stjepko u dobar par izmakne.

Kao pomaman poleti natrag u svoju sobu, zaključa se dva puta i otegne se sav onemogav na divan. Prvi je indi sastanak sretno izbjegao, al kako će kod objeda biti? Medjutim naš će se Stjepko dotle marljivo baviti sa pokusi svojih strojevah, koji će mu kriepost uliti, da ostane čvrst pri svojoj odluci.

To bi se valjda i sbilo, al na njegovu nesreću bijaše njegov prozor naproti konjušnici, odkuda je čuo glasno zapovjedanje starčevo, da se izvede iz konjušnice netom kupljeni konj „Büszke."

„O ne, ne, ljubezni ujače! Radje ću ga u konjušnici pogledati!" odgovori često zvoneći glasić, koj je mladoga učenjaka i nehotice uzbunio. — „Ta i onako rada sam viditi i ostale; što radi Alkibiad? Ima-li Juno opet ždrebe, a Hera?.. Je-li već bilo gradjansko jezdenje?"

„Jošte ne!"

„Tim bolje, poći ćemo i mi! Dakako vi ćete ujaće s nami poći, a ne taj tupi nječak vaš, koj bježi pred menom kao vrag pred tamjanom! To je savršen glupak!"

Starac se na to nasmije, da se zemlja potrese pa reče: „Neimaš sasvim pravo... malo ozbiljan i samotan, al uz sve to krasan!"

„Šta krasan?" opetuje Avrelija posmjehnuv se... nevin, tih gospodičić, koj naočale nosi, stihove sačinjava, svištajuć govori, mjesečinom šeće, neizmjerno mnogo čaja pije da što ozbiljnijim izgleda! Mili ujače, radje bi, da je tko drugi, nego taj šupeljak!"

Dalje nije čuo Stjepko, što su sborili, jer su upravo u konjušnicu uljezli, al to mu već bje dosta, da mu se voltin stup, što-no ga je upravo u ruci imao u kut složio. Zastidio se bjednik. Predbacivao si, da je upravo svojim dječinskim ponašanjem sve to zaslužio. Al uz sve to ostade pri tom, da je Avrelija nevaljanka i da ju valja iz svih silah mrziti.

Zaključiv to, opet se maši svojih strojevah, al eto ti opet buke, koja ga pomete.

Stranom srdit, stranom ljubopitan stupi k prozoru, pa eto se naš učenjak zagleda poput nječega pred novimi vrati.

Pa i imao je viditi čudo nevidjeno! U sried dvora jaši strielohitro Avrelija na liepom paripu, te od veselja vrišće!

„Ha! Samo još toga treba, da ja toga zmajića za ženu uzmem! Liepe-li mi ujak osnove goji! Da nisam već odavna odlučio neženiti se, zaisto bi to u ovaj par odlučio!"

To je doduše naš Stjepko rekao, al ga ipak njeka sila, prikvači uz prozor, dok je god mogao zrieti toga zmajića. Dapače, kad je Avrelija već iz dvora izjašila na polje, sve se je više napinjao, da ju vidi.

Istom sad otvori sobu, izidje, te srietiv se sa Harsányievom, poljubi joj ruku, na što ona nebudi liena odvrati mu cjelov 55 godinah starimi ustnami. Govor se zametne na daleko i široko, dok se nevrati Avrelija.

Avreliji se opet pohtjelo, da kakovu vragoliju učini, jer je polagano prolazila sobami, dok se na jedared neustavi, da uzčuje što se ono dvoje u susjednoj sobi razgovara.

„Vi ste vrlo zao Stjepko! Dakle vam se nedopada Avrelija?"

Avrelija si pomisli: „Briga mene, dopadam-li mu se ili ne — tomu molju knjigah."

„Dakle vam se nedopada!" opetuje gospoja nemogav izmamit odgovora na prvo pitanje.

„O dakako, milostiva gospojo; dopada mi se kao što i ine jezdilice. Jaši izvrstno... pleskat će joj svakako, čim se gdjegod pokaže. Ja s moje strane nebi nikad rado tako dugo takova predavanja!"

To se Avrelijina srca vrlo kosne, te ju zaboli. Tako nespretnih riečih nije jošte nikad čula, nit je pomislila, da će čuti. Lice joj plane živom vatrom, da se sama preplaši, pogledav se za čas kradimice u zrcalo. Glavica joj klone sa stida i gnjeva... nije niti rieči više čula, kako je Harsányieva terala našega Stjepka. Jedva jedvice se malo oporavi, da uzmogne dalje slušati.

„Ta što govorite, vi nepoznate Avrelije!"

Digitized by Google

„Imao sam sreću pol sata vidjeti ju, gdje na hatu vješto uzdom kreće ... može-li se Avrelija i inače poznavati... Dà! plesati je jošte nevidjeh!“

„Da ju vidite plesati, ona bi vas svojom milinom očarala.“

Na to ti naš Stjepko posve hladnokrvno.

„Neplešem!“

„O, Bože moj! To-li je to dosadljiv čovjek;“ pomisli si Harsányieva, neznajuć, da-li bi se srdila il smijala.

Avrelija i dalje sluša, al ne s toga, kao da ju zanimaju nespretne rieči Stjepkove, već ona slušaše, neznajuć nit sama s kojega uzroka.

„Al toga nemožete zanickati, da je Avrelija vrlo krasna!“

„Ja poznajem samo jednu — duševnu krasotu,“ odgovara lakonički naš mladi učenjak.

„Dobri Bože! Ta vi Stjepko govorite poput starca od 60 godinah.“

Dapače jošte gorje, pomisli Avrelija, sjetiv se staroga učitelja Franceštine, koj znade vješto klanjat se, liepih ružah doniet, liepo plesati, prem je starac od 60 godinah. Zajedno se sjeti na njekoga, koj je običavao u Pešti kraj zavoda šetati se, gore gledati itd. Taj nije sborio o tako dosadljivih stvarih, kao što taj Stjepko; o krasoti duha, o znanosti itd. već kad je prolazio onuda, uvjek je uzdahnuo, da se je tja u drugi kat čulo. Kadkad je i poljubce prsti šiljao, na što su učiteljice rekle, da je to bezstidnost, da se to nepristoji. A to se indi pristoji, da mladić nepleše, radeć se zabavlja knjigami, nego-li s gospodičnami? Pa zašto su indi mladići? Dotle je naša gospodična u mudrovanju doprla, kad na jednoć stupi u sobu, tko?... ćaćko.

„Pa ti sama tu Avrelice?

Sasvim smetena, nemogaše niti rieči prosboriti.

„Dušo, angjelčiću moj! nemogu se te dosta nagledati, tako si krasna. Poravnaj si malo vrankose svoje. E da te sada moj djak vidi, zaljubio bi se uz sve moje strojeve. Kako ti se dopada Büszke?... Nu gdje je taj pusti djak?

U taj par pokaže se na protivnih vratih Harsányieva, a za njom neposredno Stjepko, nespretno koracajuć, klonuvši glavom.

Oj, da znaš što su u prvi čas mislili!

„To je taj, koj o meni zlo govori! Ta kako bi ga mogla ljubiti?“,

„András ur“ se samo veselo podsmjehivao, te nije mogao dokučiti, kako se to dvoje tako hladnokrvno primiti mogu!

(Dalje će slieditи.)

Zlatna jabuka sa srebrna duba.

(Narodna slavonska pripoviest).

Bijase jednom njeki kralj, koj je imao tri kćerke, tri jagode rumene, a svaka bi ga moljakala, kad bi znao kuda odputovati, da joj ma kakovu ponudicu donese; samo najmladja, inače i otcu i majci najsladja a u njedrih odrasla, nikada ništa nezaprosi.

Nebi tomu dugo, kralj se opet sprema putovati, a najmladjoj kćeri zaželi srce, što nikada za života, zlatnu jabuku sa srebrna duba. Kralj, poljubi si djetcu, otidje i nigdje nemogaše — dugo već putujuć — opaziti srebrna duba sa zlatnimi jabukami, dok ga sreća nesvrati uzkom stazicom preko kršja i ponorah u gustu šumu, u kojoj mahom opazi zlatnu jabuku na srebrnu dubu. Sav zapanjen priskoči dubu i prihvativ mladu hvojku, odtrgne zlatnu jabuku; al kad on to, eto ti golema psa, gdje laje, prieteć kralju, a što bi zaciknuo, pas ti se stvori grdnim čovjekom; — valjani Bože! kakva nikad zemlja neponese, pa stade kralja ljuto koriti i grditi, što mu odtrgnu zlatnu jabuku sa srebrna duba.

Nije ni čudo, što otaj grdni čovjek više, ta on je zemlji onoj gospodar!

„Neljuti se, grdni čovječe! ta ja ću ti ju hiljadustruko nagraditi; traži, što želiš?“

„Dobro,“ reče grdni čovjek, „daj mi ono, što ti je u kući najmilije, što ti je u srcu niklo a okol njega se ovilo, što ti prvo na susriet dodje.“

„Hoću, kraljeviću!“

Kralj ode sa zlatnom jabukom k dvoru svomu, al kad unj, eto ti mu na susriet najslaje kćerke, gdje pita kralja: „Jesi-li mi doneo zlatnu jabuku?!“

„Jesam kćeri,“ odgovori kralj, „da je i nevidjeh!“ pak užge plakati, pripovjedajuć joj sve i sva.

„A ti, zlatna mi jabuko,“ nastavi jadikujuć, „putuj ovim i ovim putem onomu grdnomu čovjeku, te mi se zdravo povratila!“

Žurno se spremila kraljeva mezimica nu put i stupajuć tragom otčevljim, stiže u šumu za pol biela dana; nu kad na ono mjesto, gdje stojaše zlatna jabuka, — imaš što i čuti i vidjeti: praznu zemlju, otvori se bezdno a ona sunovratice upravo u pol zemlje, gdje bi veliki liep grad od temelja do tjemena u crno obučen. Kraljica kćerka ugleda liep vrtić, te pošeta unj a svrnuv okom lievo, opazi opicu, koja joj reče: „Noćas, malo prije pol noći, dodje nješto k tebi, ono te bude bockati i ščipati počelo po cielom tielu, al da mi nepisneš, ako ti je do života stalo.“

Digitized by Google

Tako prodje dan i nastane noć, a kad je bilo okolo pol noći, eto zbilja se nješto uvuklo kraljevoj kćeri, pa ju stalo nemilo šćipati, kao što to reče opica, a kraljeva kći nije ni pisnula. Kad je jutro osvanulo, žurno je pohitila u vrt poznatoj opici, te joj sve pripovjedala, što je noćju preživjela a opica joj na to reče: „Dobro, te si držala jezik za zube; tako ti bude i druge i treće noći, ali da si vazda tiha, kao morska riba!“

Taj isti dan odgalio se komad grada crnim suknom. Druge noći domiljelo opet nješto kraljevoj kćeri, te ju bockaše i šćipaše kao i prve noći, samo bjesnije i bez milosrdja, nu ona šutiše kao bukva u gori. I tu noć sliedeći dan svukao se je drugi komad grada s crna sukna. I treću noć bilo kraljevoj mezimici pretrpiti veliku muku; nevidljiva ona njeka sablast stade ju u toliko šćipati, da su joj se već komadići mesa odtrgavali a bol joj u toliko dodijala, da ju nije mogla više mukom premučati, pa podviknu plahovito: Joj! U to ti se stvorio nuza nju mlad i liep čovjek, prosborivši, da je on kraljem i gospodarom onomu gradu i da je željan s njom se ženiti. Kraljevska kći primi ponudu a on sakupi sav narod, štono bijaše u tom gradu zaklet, predoči mu svoju ženu i novu kraljicu, koja tako njega i hiljadu zapanjenih i okamenjenih opet sa životom sastavi.

Sve, sada živo, pozdravljaše veselo svoga izbavitelja, a kralj učini veliku čast za sav narod, te se gostijahu punih 8 danah.

Priobčila Marija F.

Kraljevica.

Osam godinah već je prošlo, kad sam zagledao prvi put hrvatsko primorje i hrvatsko more. Sve mi se činilo, kano da stojim u jednoj golemoj puštoši, koja leži preda mnom s jedne strane suha, kršna i brdovita, a s druge vodna i ravna ali jednako žalostna. Nad ovom pustarom treptjaše crveno, žeguće, uprav afričko sunce i med njim i med njom gušaše čovjeka suha, tanka para, te pritiskaše kano siva, nestalna maglušina jadnu zemlju. Samo gdjegdje po koj dolac, a još češće dolčić, a u njih samo gdjegdje po koja smokvica ili maslina, plemenita primorčića, ili drugo koje po najviše ponizno stabalce, pa simo tamo raztrešene kletce, kućarice, kuće i dvorovi, mjestimice i za čudo biela sela, gradići i gradovi bijahu ugodna ali nedovoljna za me promjena i dobar ali sumnjiv zrak života naravskoga i ljudskoga, što oživljuje ovu pustaru. Vidjah tudjer ceste liepe i neliepe i uzke, strme stazice, ali po njih veraše se ponajviše čeljad crnomanjasta, žuto-zagoriela, suha i koštunasta; svaki raz njezina lica svjedoči mi, da je, ako nigdje, to u ovom primorju istina, da ima čovjek potom svoga obraza živjeti. Videć ova i još gora zla, raztužila mi se duša, u sebi pomislio sam: Bože mili! na svemu ti hvala — hvala ti i na ovom daru, ako i predobro vidim, da sam ja, došav simo možda za dugo, dugo vrieme, izgubio bolju polovicu života i bića svoga.

Bože mili! hvala ti na ovom daru! kličem i sada, osam godinah kašnje. Basna o morskoj čarobiji istinita je i dan danas: još ti pjevaju tankoglasne Sirene, mamljive djeklice, krasnu kazku o njih, kano sto i sto drugih zlatnih izrekah božanskoga Homira stoprv sam ovdje i pravo čuo i pravo razumio. Kad gledam ovu bezkonačnu, sinju, zelenu, modru, tmastu, kadgod i rumenu pučinu, kad pazim kroz ovaj sladki, čisti, kristalni zrak ovo nebo jasno i vedro kô božje oko, kad mi tumaraju noćju zanešene oči ovim prozornim podnebesjem od zviezde do zviezde, koje sve vidjahu se i veće i sjajnije nego od mora dalje prema turobnomu sjeveru: tada mi je priznati i živo se uvjeriti, da bi izgubio zbilja bolju polovicu života i bitja svoga, ako me odnese nemila sudbina opet iz ove razkoši, iz ovoga kadgod više nebeskoga, nego pozemnoga bilo sna, bilo bdienja.

Pa i ona biela sela, gradići i gradovi — koli ljubko, smielo, lastno i ponosito je to sve nanizano ili uz samo more, ili na rátovih i brdašcih jedno više drugoga do najviših glavicah. Koliko sladkoga prijateljstva i drugovanja sam se tu naužio, koliko darovah blage naravi i dobrih ljudih tù nakušao! Iz dugoga toga niza primorskih biserah vadim sada jedan, koj možda nije najprvi ali svakako niti najzadnji, da ga opišem potanje: grad Kraljevicu. S Rieke donese te čamac onamo za dvie ure po dobrom vjetru, a iduć cestom dospieti možeš lahko i pješice za tri. Put jednako liep je i jedan i drugi. Okolina je Kraljevici takova, kao što ju zabilježih za primorje u obće: nješto malo zeleni; slastne mendole ali riedke; plemenite ali nizke smokve; amo tamo mlada i stara, ali jednako skućena i kvrgasta smriečevina; nu najviše ipak oštre mieline i tvrda kamenja.

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. veljače.

Više godinah se je reklo, da nam se je zemaljska krugla pomakla njekamo u toplije krajeve bliže sunca, pa da neće biti više one zime kô što in illo tempore, al od mladoga evo ljeta pritisnù ljuti sjever živo srebro po svoj domovini na 18—20 stepenah R. izpod ništice, da si i najvatreniji ljubitelj studeni, leda i zimskoga razkošja — sanjkanja i sklizanja nemogaše ljepše zaželiti, dočim je u Petrogradu u isto vrieme Termometer stajao na 2° a u Napulju — nečuveno — spao na 7° pa k tomu jošte i ognjeviti Vezuv pokrio se snieżnom plahtom. Zrak bijaše lagan, čist, kô ribje oko, a dim se dizao ravno u vis poput Ditmajerovih raketah, te je jedva koncem siečnja postalo blažije.

Biti će pripovjedanja o toj zimi svake vrsti, od magnetičke privlačnosti mrzla gvoždja i mokre ruke do smrznutih živinah, ljudskih mrtvacah i vučjih posjetah, kao što su njeki dan dovezli ovamo grdnoga vuka, ubijenoga kod jedne kuće u Brdovcu, kamo dodjoše 4 takova gosta u pohode. U Českoj smrznù se 9 djece iduć iz selske učione na sried ceste. Silne prehlade i pogibeljne bolesti pučanstva priečiti će mnogoga, da se užije slasti i blagodati — veseloga karnevala, što se uprav nalazi na vrhuncu svoje uvehle slave, ako mu nebi jošte na koncu ovjenčala se glava sjajnim korsom.

— Nedavno je tomu, što je gdčna. Anka Vakanova, imenovana začastnim članom hrvatskoga pjevačkoga družtva „Kola“, radi svoje dobre volje, izkazane tomu domorodnomu družtvu. Doznajemo takodjer iz Karlovca, da je ondješnja narodna čitaonica imenovala svojim zač. članom gdčnu Minu Prešernovu, radi njezina domorodna nastojanja, koje je čestoputah zasvjedočila pred licem svoga naroda. To su u našoj domovini novi i riedki pojavi, eda Bog dâ, da se ih još više dočekamo.

— Matica naša držala je 28. p. m. svoju godišnju veliku skupštinu, u kojoj nebijaše ništa izvanredna pretresivano. Koristno djelovanje ovoga družtva odobrava se. Imetak Matičin je na temelju najboljega reda.

— Na žalost moramo napomenuti njekoliko nesretnih slučajevah prošlih deset danah. Dvoje djece izgorjelo je po noći velikom nemarnošću ljudih, kojim bijaše povjerena ta sirotčad — dok su lahkoumnici njegdje blagovali.

Kod pucanja na bogojavljenje pravoslavno razpršiše se dva mužara i oštetiše njekoliko ljudih. Kod najznamenitijega zlatara ovdje ukradjeno je noćom zlata i srebra u vriednosti do petnaest tisućah. U obće se misli, da su to morali počiniti tudji lupeži, koji su čudnovatom vještinom na brzo otvorili Wertheimov umjetni lokot i težke brave, pa u najživahnijoj ulici — Ilici, u gostioni kod cara — kuda sviet u svako doba prolazi, a noćni stražari najvećma bdiju. Dosada neima jošte nikakva traga do odkrića toga razbojstva. Ukradjeno je od prilike: 1 service srebra za 24 osobe, 30 zlatih satovah a 60 srebrnih, 40 zlatih lanacah, toliko opet narukvicah, mindjušah i igalah, 100 prstenah, 30 srebr. i zlatnih duhanicah, bisera i dragoga kamenja itd.

Književnost.

U tiskarni A. Jakića tiska se: **Pjesmarica** sbirka najljepših hrvatskih pjesamah, koje se rado i obično u narodu pjevaju; sabrao i o svom trošku izdaje S. S. Kirinski.

Knjižica će biti urešena slikom slavnoga hrvatskoga narodnoga umjetnika samouka „Ferde Rusana“ i njegovim životopisom.

Poviednik. Vjekoslav i Julijo Pretneri pozivlju k predplati na „Poviednik“ sbirku što izvornih, što iz svih evropejskih jezikah prevedenih romanah, novelah i pripovjestih, što će izlaziti dva puta na mjesec. Ciena mu je na godinu 12 for., a cielogodišnji predplatnici dobiti će na dar litografiju „mladu krajišnicu“ po slici pokojnoga slikara Vjekoslava Karasa.

Milovan. Sbirka hrvatskih napjevah za jedan, dva i tri glasa uz glasovir, za četverospjev, za mužki i mješoviti zbor; izdaje hrv. pjev. družtvo „Kolo“ u Zagrebu. Knjiga I. 1 kamena dieva od F. Livadića. 2. Brodar od V. Lisinskoga. 3. Poputnica hrv. junaka od Ferde Rusana, izašao je 3. svezčić, a ciena mu je 85 n.

Krvava košulja; izvorna pjesma iz crnogorskoga života izaći će u dva izdanja, latinicom i ćirilicom. J. Sundečić u Zadru pozivlje obćinstvo, da se na to njegovo poveće djelo izvoli predbrojiti do konca ožujka po 50 n. za svaki eksemplar po volji. Do sada se je već predbrojilo na 389 iztisakah, kako to čitamo u „Narodnom listu.“

Algemeiner Slaven-Kalender. I. Jahrgang 1864. Izdavatelj Alexander Andrich (..ich!) u Biogradu. Eto napredka i u posestrimi Srbiji, kakvomu se nismo nadali. Sadržaj toga obćenitoga slavj. koledara jest njemački prevod iz českoga „Die Hexe von Prag,“ 4 pjesmice i članak o slavjanskoj literaturi od „Emila Csakre“ (Tko tu zagonetku razrieši, zašto da se taj koledarčić zove „Allgemeiner Slaven-Kalender“ platiti će 5 for. globe, na korist „Šlezvig-Holsteina meerumschlungen“).

Cvijeta. Dubrovnička povijest. Na predbrojidbu ovoga djela pozivlje Medo Pucić u Dubrovniku po 60 n. za jedan iztisak. Ako se neskupi barem 300 predbrojnikah neće knjiga izaći na sviet.

Što želimo a što da činimo? Predlog za sporazumljenje od njekih hrvatskih domorodacah (od kojih?) kano rukopis tiskano u narodnoj tiskarni Dr. Ljud. Gaja.

Uvietno ili bezuvietno? Mnienje o riešenju naših državopravnih pitanjah, tiskom Drag. Albrechta.

Sadržaj obadvih brošurah preštampan je u naših dvih političkih novinah. Jošte ima jedna tiskarna ovdje, nebi-li nam i ona treću kakvu brošuru izniela, kad su ostale dvie to učinile.

Digitized by Google

Požežki djak, ili: ljubimo milu svoju narodnost i grlimo sladki narodni jezik, prvi naški izvorni roman od M. Kraljevića, jest u tiskarni istoga doštampan, iznosi 27 arakah u šestnajstini. Ciena mu je 1 for. 25 n. i za 8 danah može ga občinstvo imati.

Wo ist des Deutschen Vaterland?
— So weit die deutsche Zunge klingt!

Da braća Njemci na nas uvjek misle služi nam za dokaz Pozivy razposlat po Hrvatskoj „zu Beiträgen für Schlesvig-Holstein meerumschlungen“ — i to kako se komu svidi „Wöchentlich, Monatlich“ ili „Ein für alle mal.“ U svoj Austriji sakupilo se je do danas 407 for.

Al ne samo novacah traže oni u nas nego i mišicah, kako to Kladeradač liepo zove na Exekuciju u „Schlesvig-Holstein:“

Wacht auf Kroaten und seid stark:
Es geht zum Streit gen Dänemark!
Der Däne ist des Trutzes voll,
Will halten nicht das Protokoll.
Wollen ihn zwingen, nnd wär es mit Hieben,
Ehrlich zu halten, vas wir ihm verschrieben
Ratačing!
. . . . . .
Kroaten, thut drum eure Pflcht, (!)
Das heischt Europas Gleichgewicht.
Auf! Schafft in Deutschland endlich Ruh!
Lord Russel lacht euch freundlich zu.
Und was wir thun an den dänischen Belten
Wird man uns einst in — Venedig vergelten.
Ratačing.

Šipci.

(Iz vrta Petrice Kerempuha.)

4.

E pur si muove!

Zaškripiti mogu te šarafom,
Zlim šarafom, — strogim paragrafom;
Dan za danom ptice plaćenice
Mogu dirat pošuro ti lice;

I duhovnom mogu t' šibat spremom,
Političkom ljutom anatemom;
Al badava! jer se — ajme bieda!
Um i srce konfiscirat neda.

2.

Dar centralnomu muzeju.

Čitali ste valjda u novinah
O muzeju novom umjetninah,
Stvarih riedkih, vele čudnovati',
Što će se u Beču osnovati;

Mnogi veće taj muzej nadari,
Bit će tamo uzoritih stvari';
Pa da mene glava uznosita,
Iznenada milostivo pita:

„Da čujemo sada tog zlobnika,
Šta ti daješ čudnog kukavice?“
„Ja? Slavenskog dat ću urednika,
Nevina i čista, bez parnice.“

Zagonetka.

Od J. V....ć.

Tri su slova, pitje znače,
Dobro kod nas poznato je;
Tobož' zimi da se pije,
Nebi rekô da s' i ljeti,
Ono prvo nepripeti.
Zimi s' pije, da s' ugrije,
Ljeti pako od navade.
Kako rekoh mnogi znade:
Kakvo j' pitje i dapače —
Kad se ono uprav pije.

Od repa se kad počima,
Odmah nješto nova ima:
Da — i ovo tekućina,
Al u mjeri povećoj je,
Naša joj je domovina,
(Od pravieka,)
Utočišće od pravieka,
Jer u Dravu se izlieva.
Naravski se razumieva —
Tekućina, da je rieka!

Razriešenje konjićeva skoka u br. 1.

16	47	14	9	12	49	28	31
45	8	17	48	33	30	11	50
18	15	46	13	10	27	32	29
7	44	19	58	1	34	51	60
20	39	2	43	26	59	64	35
3	6	23	38	57	54	61	52
40	21	4	25	42	63	36	55
5	24	41	22	37	56	53	62

Zdravo bio slavni rode!
Zdrava mila bratska krvi
Zdrav mi svaki slavski brate,
Sretno svima danak prvi
Novog ljeta osvanuo:
Bog vas zdrave uzdržao,
Novim duhom nadahnuo
Dobru sreću svima dao.

Razriešiše ga gg. Gjuro Hadvig. Jos. F. Devide. Ivan Potočnjak. Franjo Mražić. Gjuro Ristić.

Obavienst.

Onoj gospodi, koja bi željela I. II. i III. tečaj „Naše gore lista“ nabaviti si, možemo sa podpunimi iztisci služiti i to za sniženu cienu od 3 for. a. v. Nudimo takodjer

„Ladu,“ Almanak od god. 1862. za 25 n.

„Toma Morus“ dramu u 5 činah od Silvija Pelika za 25 n.

Hrvatski koledar za 1864. za 50 n.

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. veljače 1864.** **Broj 5.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

„Velite „tužni“ sviet! A zašto?“

„Zašto, pitate gospodine?“

„To ste vi, moj gospodine,“ odvrati Petar, „morali već mnogo zla pretrpiti; kako se tako tužite, premda ste još mladi ko jabuka?“

„Zla? Jest, gospodine! Ja izkusih zlo već u najgorjem njegovom stepenu. S toga mislim, da bi bolje bilo, kad biste me bili pustili na onoj cesti, te mi neizkazali onoga milosrdja, koje obielodaniste; barem bi me smrt bila lišila težke i gorke budućnosti.“

„Samo je jedna muka za čovjeka na ovom svietu,“ odvrati Petar, „a ta je: nemirna savjest. Siromaštvo nije toliko zlo; ono je samo za njeko vrieme pečal, ali imade časah, gdje se ista niti nećuti. Marljivost i poslenost izkorienjuje svako zlo.“

Na ove rieči uzdahnu Ljujo no neodgovori ni slova.

„Ja neću, moj gospodine, da vam narivavam pouzdanje. Vi ste još preslabi, da biste mi mogli izpripovjedati svoju nesreću, koja vas postiže. Ja se nadam, da ćete vi za osam danah ozdraviti, pa onda mi cielu stvar razjasniti. A dotle budete kod mene kano i dosad. Medjutim pazite samo na to, da vam bude svjest mirna i čista; jer će vam samo taj put doprinesti najviše k zdravlju i tiela i duha. Ja sad idem za poslom; nu prije mi kažite svoje vriedno ime. Rado bismo znali kako nam se gost zove.“

Ljujo postoji malko, a onda odgovori.

„Ime moje obitelji, milostivi gospodine, moram vam za ovaj put zatajiti; ali moje vam kažem drage volje. Meni je ime Ljujo.“

„Dobro. Ja netrebam više. Lahko za ostalo počekam, baš nisam znatiželjan. Dakle, dragi Ljujo, budite samo mirni i spokojni, pa se držite točno lječničkih prepisah. Lječnika eto k vam za koj čas. Čuti ćete, što će vam kazati.“

Petar ustade i htjede, da će van; no bolestnik ga zamoli:

„Gospodine, ako smijem prositi, pošaljte mi, ako je moguće čim prije malu kćerku. Barem će mi raztepsti brige i umanjiti tugu. Sretna majka koja rodi takvo diete!“

Na ove zadnje rieči probi Petra rumen od radosti i on se nasmije:

„Nu dobro, mala će Julika biti odma kod vas. Dapače će smieti kod vas boraviti po cio dan, samo ako lječnik dopusti. Što nas pako sretnim scienite imadete pravo; jer sam ja sa svojom gospojom doista sretan i presretan, te nemogu Bogu dosta zahvaliti, da nas ovakovim djetetom ukrasi i usreći. Možda nadari i vas danas sutra takovim darom.“

Sada ode, pomisliv u sebi: Ja se nadam da nećemo požaliti one pomoći i truda, koga imademo s ovim stranim momkom. Mladić je doista siromah, ali mi se vidi baš poštena srca.

Ljujo ostade sam skoro četvrt sata. Slaboća, koja ga bje prije popala, popusti. Duh njegov ućuti lahkoću, te on može promatrati svoje stanje. Lišen skoro svih životnih sredstvah progonjen sudištem,

Digitized by Google

a za put nesposoban počivaše jadan na tudjem mjestu. „Ako moji vjerenici saznadu za me," pomisli, „kako ću pobjeći? Pa ako ni toga nebude, kakva mi je budućnost! Znanosti, koje kod kuće izučih, nedospievaju, da bih si mogao priskrbiti kakov krušac medju stranimi ljudi, medju tudjom ćudi i tudjim jezikom. Pa šta će mi ovaj život, kojega mi cvjet ugrabi izdaja ljubovce, kojega sile ukrade i raztepe tobože najvjerniji prijatelj?" Takove misli, takove brige razbijahu njegovu glavu više od četvrt sata. A morda bi se bio sličnimi misli i dulje mučio, da ga lječnik nepreteče.

Došav isti k njemu; počme mu žilu pipat; pa i nepopitav ga, što i kako mu je, pokima glavom njekoliko putah: „hm, hm, da je znalo, bilo bi moralo doći. Vračtvo je dobrano prudilo. Ali — kad se stari u posao razumije — tad mora dobro ići. Je-li istina? Da mene nebude, već bi vas sigurno crvi tamo u polju točili, te se nasladjivali sladkim i mladim vašim mesom? Zahvalite Bogu i starcu, što ćete na skoro moći trkati, ko jaganjče, kad se osovi na zdrave noge. Za 14 danah dotjerati ćete dotle — — pst -- samo uzimljite marljivo. Evo vam — svaku uru jednu žlicu — ali — ali punu. Bog vam u pomoći!"

Nehtijuć počekati, hoće-li bolestnik reći štogod na to ili ne, prodje lječnik kući. No, mjesto njega dodje za njekoliko časakah Julija.

„Otac mi kaza, gospodine, da vas vrlo raduje, kad sam svami. To mi isti lječnik dopusti. Zar vas to u istinu raduje?"

„I kako, dušice zlatna! Dodjider bliže do mene, pa mi daj ručicu. Oh da si mojom sestricom, ljubio bih te kano jutarnje sunašce proljetni cvjetak. Kako bih sretnim bio, da imam takovu sestricu."

„A kako opet ja, da ste mi vi bratom," odvrati djevojčica i ogrli ga ljubezno. Vaš glas zvuči milo kano zvonce. Vi ste gospodine, ugledno momče. Znate što? Najbolje ćete učinite, ako ostanete kod nas, kad ozdravite. To će se dopasti mojoj majci i otcu. Oni vas od srca sažaljuju, što ste tako bolježljivi. Majka moja proli gorke suze kad vas opazi onaj večer sasma ranjena.

„Diete moje! Ja nemogu ovdje ostati, da bi sve htio! Ja sam siromah, pa bi tim bio tvojim, dragim roditeljem samo o neprilici."

„To sigurno ne. Otac imade dosta posla, pa biste mu pomogli. On je drvorezac i razumije se u svoj zanat vrlo dobro."

„Ali ja, dušice moja, neznam ni beknuti u tom."

„Što se nezna, to se može naučiti. Ta mi smo imali kod sebe već više dječakah, koji neznadoše takodjer ništa u tom poslu, ali se naučiše. Ja vas liepo prosim, ostanite kod nas. — Sad mi kažite, kako se zovete. Ja se zovem Julijom; a vi?

„Ljujom."

„To mi se ime tako dopada kano i vi sami. Ostanite kod nas; dragi Ljujo, pa mi budite bratom, a ja ću vašom ljubeznom sestricom!

Ove rieči nagnaše Ljuju sve bolestna na smieh. Pogladi ju po glavi:

„Sve da bi se ja i podao na to, težko da bi tvoj otac dopustio."

„O tom ši nerazbijajte glave. Otac će sve učiniti, štogod ga ja zamolim. A ja ću ga zato prositi baš od srca. Ja ću mu reći: „Otče, tolike djevojčice imadu bratca, samo ga ja neimam. Ja bi rado, da mi Ljujo bude bratom. Daj, da bude ako me ikoliko ljubiš. Pristanete-li samo vi na to, otac će već dopustiti i onda se više nerazstajemo do groba."

Dok je Julija ovo govorila, slušaše ju Ljujo zatvorenih očijuh. Činjaše mu se kano kakvomu putniku, koj nakon težka i golema puta, neimajuć nigdje ništa, gdje bi samo glavu spustio, još zabludi i pustarom se maši, pa trpeći kišom i olujom željno izgleda, hoće-li mu dobri Bog pokazati barem kakvu stazicu, kojom bi se mogao oprostiti divljega ponora, pa se napokon na kakvu čarobnu špilju namjeri; dakle kano putniku, komu se nakon tvrda mraka i grozne patnje otvori vilinski raj, u kojem se nasladjuje svakim milinjem, kojim Bog obiluje.

„Dakako," poče mu duša sama govoriti, „diete ovo doista je angjeo, kojega ti Bog posla, da se neizgubiš. Drži se njegova naputka, radi što ono veli, samo ako ti je moguće. Već si prebacio dobar dio pogibiva života, stupi na drugu stazu i započmi nov život. U sionom ovom svietu popi nazloba i izdaja tvoju mladost. Pametnim pako i umjerenim životarenjem služeć si pòtom svoga čela svakdanji kruh, moći ćeš si izvojevati kano čovjek, ako i ne presretnu, ipak primjernu i zadovoljnu kocku."

Dok je on tako premišljavao, odmaknu se Julija malko od njegova kreveta. Mišljaše bo, da je zaspao, pa da neće više da sluša, što ona govori. Nehoteć ga tobože buditi, odstrani se i sjede k prozoru, pa ga odtuda stade promatrati, sboreć sama sobom:

„Dakako, on će ostati kod nas. Da, on mora

Digitized by Google

ostati i biti mojim bratom. S bog tako liepa i pametna brata zaviditi će me druga djeca.

Ali najedanput progleda on, pa zavrisnu:

„Julijo zlatna?“

„Što dobra, gospodine?

„K meni amo, angjelu rajski. Evo ti moje ruke; ako tvoj otac privoli, ja sam tvojim bratom.“

„Vriskom djetinske radosti poleti djevojčica u njegov naručaj.“

Od toga časa promjeni se Ljujina narav. Za tjedan danah šetaše se po vrtu sa Julijom. Djevojčica pokazivaše prama njemu svakim danom veće nagnuće. Mnogu crnu brigu iztjera mu iz glave svojim čevrljanjem, mnogiput poljubi ga pouzdano kano rodjenoga brata! Petar sam obljubi sa suprugom svoga gosta. Gojiše ga kano rodjeno svoje diete. Od sada pohadjaše i župnik češće Petrovu kuću. Kad bi god k Petru došao, neprodje nikad, da nebi Ljuju vidio. Iz razgovora spozna, da Ljujo nije najnižjega stališa, već da je on i izobraženost po glavi gladio; no da je ujedno i njeka tuga morala obuzimati njegovo srce. On nehtjede doduše navaljivati silom na njega, da mu povjerenje svoje izrazi, no ga poče mamiti na to sve s daleka i prijaznim načinom. Tim putem dotjera, da se je Ljujo u njega sasma pouzdao. Sada već nemogaše srce njegovo na ino, nego da i ono žalosti, što je posiedovaše, sa sebe strese. Zato umoli jednom svoju sestricu, da ga odvede do župnika; željaše bo s njim govoriti u četiri oka. Djevojčica ga odprati do župnikova dvora. Ona ostade vani igrajuć se s drugom djecom, a on ode sam u nutra. Župnik primi Ljuju usrdno i odvede u svoju knjižnicu. Vrata se zatvoriše a oni sami posjedaše.

Kad se vrata s nova otvoriše, bijaše župnikovo lice ozbiljnosti sasma puno; a na Ljuji mogao si opaziti, da je morao plakati. Oba sidjoše dolje, gdje se Julija s djevojčicami igraše.

Napokon ostaviše dvor i udriše natrag k Petru. Župnik idjaše uz Ljuju sasma zamuknuo; a Julija oblietaše sad ovoga sad onoga birajuć ružice, gdje god joj koja pod ruku dodje. Nabrav si tako podobra dva stručića, dade jedan župniku, a drugi svomu bratcu.

Došavši kući, nadjoše Petra u radilnici opregom stegnuta. Bijaše taj čas upravo sam samcat; djetići bo djelahu negdje u susjedstvu.

„Petre, deder pustite sve na stran, imademo nješto važna s vami. Bacite tu blanju na stran, pa da čujete.“

„O zašto ne, drage volje! Pa zar nebi išli u sobu?

„Za sad ne,“ odvrati župnik. Ovo je mjesto za naš dogovor baš najprikladnije. No budite tako dobri, pa dozovite amo još i vašu gospoju, jer bez nje nebude ništa.“

Petar skoči brže bolje i dozove ženu. Neprodje tomu nit pet časakah eto ti gospoje Marije. Čim se ukaže, odreže svoj naklon i pruži Ljuji prijazno desnicu.

Julija morade van iz radnice. Sada se pak obrati župnik k drugarom pa sasma ozbiljno:

„Sami, dragi moji rekoste, da ste sasvim obljubili ovoga mladoga momka, koj evo pred vami stoji, i koga vi otčinskom brigom smrti oteste, i da će vam onaj dan, kad on bude morao od vas odići i prosjačku palicu s nova poprimiti, do groba crnim i paklenim pred očima biti. Nije-li tako?“

„Doista tako,“ odgovore oboje jednoglasno.

„Žalostni taj dan nemora se slučiti,“ nastavi župnik. „Mlado ovo momče, želi kod vas ostati i to do smrti. Ono namjerava kod vas izučiti zanat, da vam uzmogne danas sutra u vašoj slaboj i siedoj starosti biti čvrstom polugom. Budući pako, da nikakva mužkoga djeteta neposjedujete, mora vas radovati što imadete mužko čedo kod sebe, koje vam može lahko sinom služiti. Da će na to isto i ono drage volje pristati, o tom neima dvojbe. Uzmite ga k sebi, ja vas sam prosim. Vi ste ga najprije na tielu smrti oteli, a sad mu možete spasiti i dušu. Budući da ono neima nikoga na ovom svietu u koga bi moglo ovako nevoljno pomoć i utjehu zaprositi, to bi se znalo lahko dogoditi, da bi moglo sdvojiti, te zadnje dane svoga života u gorkom jadu okupati. Nemojte ga nikada popitkivati za pridjevak ili ime budi otčevo budi majčino. Tih imenah neka nestane na ovom svietu. Ako se nakon godišnjega boravljenja u vašoj kući osvjedočite, da je Ljujo vriedan vašega imena, pokrstite ga svojim pridjevkom. Budi mi Bog svjedokom, da nikad dičnijega imena imati neće! Evo vam ga, odgovorite mu sada na to.“

Petar pogleda na ove rieči ženu; a ona opet njega. Te sporazumjev se već pogledom baci oboje očima na Ljuju, koj željno izčekivaše što će biti. Napokon poče Petar:

„Ženo, što ti misliš o tom, što gospodin župnik reče?“

„Ja mnijem, da nam je ovu sirotu Bog poslao. Ako ti tako mniješ onda smo kod kuće. Ma i neznali mi za njegov pridjevak, mi ga moramo pod zaštitu uzeti, dok nam to gospodin plovan preporučuje.“

Digitized by Google

„Dobro! Neka bude! Amo ruke, mladi gospodine.“

Na to uzdahne Ljujo iz dna duše.

„Ljujo, ded mi oštro u oči pogledajte.“

Ljujo učini to milim pogledom a ujedno kano znakom duboke zahvalnosti.

„Želite-li vi ostati kod mene djetićem i pomoćnikom, te svoju dužnost izvršavati? Moći ćete si pošteno ime steći te još s vremenom i drago ime zadobiti.“

„Ja se zavjetujem, zlatni gospodine,“ odgovori Ljujo. „Vaša kuća, to je moje zadnje utočište na ovoj zemlji. Kaznile me kazni neba, ako ju kada pogrdim i ostavim.“

„Dobro dakle; ja cienim vaše rieči. Čim osietite, da ste dobro zdravi, možete odmah zanat započeti. A da ću vas ja za kratko vrieme naučiti, samo ako budete htjeli, o čem nedvojim, budite podpuno uvjereni.“

Sada pade Ljujo na koljena, te smoči Petrove ruke suzami srdačne zahvalnosti.

Istim mahom poliše suze i Mariju.

Parok stupi napred; pogladi djetića po glavi i počme:

„Blagoslovio Bog prvi tvoj korak, kojim nastupaš novi život. Pred tobom evo leži prostrano, obradjeno novo polje. Sij marljivošću i ljubavju, pa se možeš već unapred radovati liepim plodovom.“

U isti mah otvoriše se vrata, mlada Julija pokaza glavu. „Smijem li ja unutra,“ zapita ona, drhćućim i veselim glasom? „Doma neima nikoga a meni je samoj dug čas.“

„Slobodno, nado moja,“ odvrati majka. „Dodji der amo, čuti ćeš nješto nova, što će te veoma uzradovati.“

„Samo brže, majko,“ klikne djevojka, poletiv prama njoj ko zvrk.

„Gospodin ovaj, koga ti tako ljubiš, ostaje kod nas.“

Djevojku obuze niema radost. Izbulji oči pa: „Žar je to i sbilja istina?“

„Istina, diete, istina,“ prihvati otac. Ljujo ostaje kod nas u nauku. Za osam danah vidjeti ćeš pred njim plavi opreg.“

Julija poleti k majci, poljubi ju, zatim k otcu pa i njega, a onda skoči k Ljuji, koj klečaše svejednako suze proljevajuć:

„Hvala Bogu,“ reče, „sad imadem brata, i to tako mila i liepa, da se nebi s nijednom djevojkom mienjala!“ Ovije obije ruke oko njegova vrata i zagrli ga čistom i nedužnom nježnosti.

Za osam danah izpuniše se Petrove rieči.

(Dalje će slieditи).

Neženit se il umrieti!

(Humoreska.)

(Nadalje).

3.

Što je sanjao Kotyági András ur?

Naš starac je već u 25 godini počeo o tom misliti, da-li bi se oženio il ne? Te tako uvjek misleć i misleć i ljeta prodjoše te on ostade bez žene. Sad mu istom puče pred očima, da je ludo uradio. Da pako više takovih ludih stvorovah nebude na zemlji, naumi Stjepka hoćeš nećeš oženiti. Toga doduše nije mogao shvatiti, kako može čovjeka drugoga proti volji oženiti, al ipak se tješio nadom, da će mu to za rukom poći. Kako-li će to Avrelica i Stjepko jedan drugomu pristalim biti! Po ciele satove znao je o tom misliti. Ta nije ni čudo, kad se poslje objeda vrlo lako može maštom zabavljati, kad mu pun trbuh pa otegnjen na mekih dušecih.

Vidio je već to dvoje uza se ruku u ruku, šapčuće ljubezne rieči, jedan drugoga gledjuć i cjelove kradeć; kad se jedared uzmu, dat ću im cielo blago, nek si gospodare u ime božje, a ja ću u spokojnosti cieli ubogi dan pušiti. Već si je trô glavu kakovu će frulu, kakov mač il kakva konja za buduće male angjelčice kupiti. Mlada će me obitelj pod stare dane veseliti, pa ću sretno živiti. To će biti krasno vrieme!

Nije tomu bilo niti dvie nedjelje, pa već je Avreliji dosadio ladanjski život. „E da je tu onaj, koj se je u Pešti pod prozorom šetao. Zaisto da je tu, pokazao bi mu put kroz vrata stari ujak! Ujak moj imade zaisto zao ukus; ta kako ga može hvaliti, kad neznade nit ruke niti noge pristojno držati, pa uz sve to osoran?“

„Ujače!“ rekla je jednom Avrelija, „evo vam Stjepka!“ te zače svako njegovo nespretno gibanje naslieditи.

„Smij mu se samo smij! Još ćeš si ga zaželiti!“

„Zjevat ću, kad ću ga viditi!“

Ujak stane sad opet na široko i daleko tumačiti o ženitbi Stjepkovoj.

„Mogu si misliti,“ reći će Avrelija. „Radje bi u samostan pošla nego-li za njega; a opet dobro znadete dragi ujače, da neimam volje da budem duvnom. Ta to jednostavno crno ruho sasvim čovjeka maškaradom pravi.“

„Ali!“

„Ništa ali; istom neću više da slušam niti rieči. Podjimo ujače jašit, ta jučer ste mi obećali!

Digitized by Google

Što će starac dobričina, nije inače mogao! Dok se konji iz konjušnice poizvedoše, uzme Avrelija bič, pa odleti pod prozor Stjepkov pucketat, dok ga malo nasrdi. Našega je mladoga učenjaka to vrlo srdilo, al se ipak tješio nadom, da će već kakov vjetrogonja doći po nju, da ju odvede, pa će moći spokojno učiti! Al starac je inače mislio! Svoje sanjarije znao je potanko Stjepku si pripovjedat, a ovaj će uvjek na to:

„Ja se neću nikad ženiti!"

„Ali ja hoću, da se ženiš, čuješ-li mulče! Ja hoću!"

„Promotrite samo mili ujače, kolika je to šteta po znanost ženiti se!"

„To sam ja već sve uvažio!"

„Radje ću umrieti, nego-li se ženiti!" odgovori mladić vatreno, a u srcu pomisli: „Bit će bolje po te Krunoslave, da se odneseš odtale u marmarošku županiju, tamo te osim medjedah i kurjakah ništa nesmeta. Bit će zlo!"

4.

Kako je Stjepko skoro zaglavio.

Bilo je na početku proljeća. Medjutim tom prigodom nećemo upotriebiti pjesničke obširnosti o krasoti proljeća. To smo samo zato naveli, da je proljetno doba, što je naš Stjepko upravo iz špilje izišao, te se šeće cvatućom baščom. Vrtila mu se po glavi Liebigova lučbena razprava, te nije ni opazio da po krasnih ljubicah gazi. Po ujakovoj želji bi morao bio na Avreliju misliti, nu kad već nemisli što ćemo mu? Nije voljan bio da se prvi put s njom na samu sastane kod dolazka, morao ju ju evo danas u bašti sriesti!

„Vrlo dobro, što vas tu vidim Stjepko," uzvikne se iza njega skakutajuća Avrelija, kao da se najednoč pred njim stvorila, „pomozite mi brati ljubicah!"

„Ako zapovjedate!" odgovori Stjepko pokloniv se njekako.

Avrelija htjede puči od smjeha.

„Ta za Boga miloga Stjepko, kakovim to glasom odgovarate? Mislio bi čovjek, da sam vas na smrt pozvala! Znate-li da ste u par poput ovce na žrtvu odredjene?"

Stjepko se do ušiuh zarumeni te po kratkoj stanci odgovori.

„Ja, Avrelijo, neću biti nikad tomu spodoban.

„Rada sam znati," odgovori djevojče, „čemu bi vi mene prispodobili?"

„Najkrasnijoj ruži, kameliji."

„Koja neima nikakova mirisa!" Na to se nasmije, a Stjepko zacrveni.

Sad polagano popodju onamo, gdje je najviše ljubicah bilo.

„Ta vi ste čudnovat čovjek," uzvikne se opet, „nit mi ruke nepružate."

Da je naš Stjepko deset putah učenijim bio, nebi mogao inače, nego joj pružiti ruku. Njezina se biela ručica krasno ovila oko njegove, a ramenom se prikuči k njemu. Tako blizo ženske ćućaše naš učenjak, da mu u glavi i srcu nješto zavrije, dok napokon nestignu k ljubicam.

„Naberite mi Stjepko mnogo ljubicah — vrlo mnogo!" reče ona skakutajuć.

„Koliko vas volja Avrelijo!"

„Zašto me zovete Avrelijom, kad me svi drugi zovu Avrelicom?"

„Zato, jer mi se taj naziv vrlo djećinskim čini."

„Dakle ja nisam diete?"

„Bar nebi trebalo, da budete."

„Niti vam netreba, da budete, što jeste!"

„Što sam?"

„Starac — kvrgonja!"

„A vi diete!"

„Dobro indi; ako sam diete, ime mi je Avrelica!"

„Jest," odgovori lakonički.

„Izgovorite ga indi!" zapovjeda djevojče.

Na to će Stjepko polagano, mal ne šapćuć izreć: Avrelice!

Avrelija se milo nasmjehne, a mladi učenjak istom sad opazi, kako imade blisteće se oči i krasnu smedju kosu.

„Vidite Stjepko, kako sam vam dobra, a vi toga nezaslužujete. Naberite der sada ljubicah meni, a ja ću vam."

Rieči, glas i svako gibanje Avrelijino tako očara našega Stjepka, da je počeo priznavati, da je Avrelija zaista krasno djevojče. Već joj nije želio, da ju uzme kakov vjetrogonja, već da bude čim sretnija. Medjutim je Avrelija prispodabljala Stjepka, sa onim njekim, štono je u Pešti pod prozori zavoda hodao, te se doskora uvjerit htjede, da Stjepko nije upravo tako dosadan, kao što je mislila, i .... Dalje joj misli zapeše.

(Dalje će slieditи.)

Nastavljenje članka „Kraljevica" slieditи će u budućem broju. *U.*

Digitized by Google

Grozni požar crkve u San-Jagu.

U San-Jagu, u južno-amerikanskoj republici Chili, bijaše crkva „Compania di Jesus", crkva družtva Isusovacah, najvećma pohadjana po ženskom spolu i to, po bratovštini ili družbi pobožnih sestarah pod imenom „kćeri Marije". Na blagdan prijeća blažene djevice Marije preduzeo si je svećenik istoga hrama, imenom Ugarte, da nakiti kuću božju izvanrednim veleliepjem i razsvjetom od 20000 svjetiljkah. Istoga dana u 7 satih u večer sjala je crkva, nakićena sa zastavami i svilnimi traperijami na najbogatiji način, da se je sve zagledalo u krasotu veličanstvenoga prizora. Bijaše tu do 2500 osobah, mužkih samo blizu 200 i 300 djece, a ostalo sve ženski spol, medju kojimi mnoge gospoje i gospodične od najodličnijih obiteljih grada. Više od 500 ljudih, nemogavši unići stajahu izvan hrama. Rasvjeta bijaše kamfinom (vrst plina). Na glavni žrtvenik postaviše gorostasnu sliku neoskvrnutoga začetja djevice Marije, a okol nje opet razsvjetljene prozračne kipove. Nječijom nepazljivošću proli se kamfina blizu tih transparentah, što se na nesreću odma upali. Kao da je striela pukla bukne golemi plamen i užge u tinji čas uljevnu sliku, traperije, drveno djelarsko djelo i sve živo u blizini. Zavikaše: vode! vode! al neopisivom brzinom razprostre se vatra, podkriepljena množinom lahko upaljivoga gradiva i nesretnoga toga kamfina, da je množina svieta u mah bila ognjem okružena. Oni, što bijahu blizu glavnih vratah, spasiše si naglim bjegom život, ali doskora zaglavi se izlaz silnom navalom množine i padšimi ljudi — pa nikud nikamo. Osim glavnih vratah imala je crkva jošte 5 manjih vratah, od kojih bijahu dvoja samo na pol otvorena, a ostala na nesreću zatrpana kojekakvimi stvari — nu za čas zabrtve se stiskom i ti izlazi.

Sada nastadoše prizori najgroznije naravi. Najstrašniji opisi paklenskih mukah nedosižu do užasnosti one nesreće, što za četvrt sata predade do 2000 ljudih mučeničkoj smrti. Za njekoliko trenutakah pretvori se sav gornji dio crkve u plameniti strop; goruci dronjci zastavah i zavjesah, pucajuća stakla svjetilkah i upaljeni kamfin padahu na glave, zbijene u nepomično klupko množine ljudske. Sretne one kukavice, što bjehu silnom stiskom udušene. Ostali — blizu do 1800 gorjeli su živi poput mučenikah na lomači.

Grozovito bijaše slušati jauk i lelek u crkvi nalazećih se, ko iz gorućega pakla u zdvojenju tulećih nesretnikah.

Kriepki i odvažni muževi priskočiše u pomoć i iztrgoše ponješto iz gomile, al mali samo broj spašen je u naglosti velikim trudom, jer u smrtnom strahu podivljeno ljudstvo držaše se jedno drugoga, pa se tako prikvačilo klupko na pragu užasne propasti.

Napokon bacahu duga užeta, da se svjetina prihvati, te da jakošću upreženih konjah potegnu što više s mjesta, al i to pomagaše slabim uspjehom. Medjutim se je drveni krov upalio, a dolje postade sve to tišije — samo se začù kadkada jaukanje umirajućih i gorućih ljudih. — Na jedankrat začuju vani stojeći strahovito praskanje i — srušeni plamen-krov pokri 2000 mrtvih tjelesah.

Sav dogodjaj trajaše jedva 20 časovah — al koliko nečuvenih mukah pretrpljeno je u tih groznih 20 minutah!

San-Jago jest grad od 70.000 stanovnikah. U živi čas prodre tužni glas na sve kraje i sve bližne ulice napuniše se ljudmi — nu sve nadvlada strah i trepet, kô da su svi sišli s uma — pomuti jim se pamet. Čupahu si lasi u zdvojenju, plačuć i vičuć da se perom neda opisati. O pojedinih slučajih požrtvovanja i junačtva pripovjeda se; da su mnogi Englezi i Amerikanci popeli se po ljestvah i kroz prozore spustili se na užah u crkvu, da spase što je moguće. Više njih propade tom sgogom, jer se udaviše u moru od dima, ili jih nesretnici potegoše u kolo vlastite propasti. U 10 satih pogorjela je crkva do poda.

Drugi dan počeše razvaline prekapati; — tu se je istom odkrila podpuna grozovitost i veličina nesreće.

Rodjaci i znanci tražiše bolnom dušom svaki svoga. — Medju nesretnici nalazijahu se 300 djevojakah od 15 do 18 godinah. Šta osta od tolikoga svieta, koj bijaše dan prije u cvietu svoga života? — Taj prizor je i najtvrdje srce od kamena morao ganuti do gorkih suzah. Veći dio trupljah bijaše od ozdo sačuvan, ali glava, vrat i prsa izgorjela, jer su u gomilu krčovito stisnuta tjelesa gorila od ozgor. Nemoguće bijaše dotičnim pronaći svoju djecu, roditelje, prijatelje itd. Na 200 kolah odvezoše takvih tjelesah na groblje, gdje jih zakopahu u jedan golemi grob.

Dragocienosti crkvene spašene su sretno.

Odbor gradjanstva zamolio je vladu i dozvoljeno mu je, da se nesretni taj hram više nepodigne, nego da se razvaline posve uklone i na tom mjestu da se postavi spomenik za vječitu uspomenu potomstvu na užasnu tu noć. Zaključeno je takodjer, da se crkve u San-Jagu samo danju imaju otvarati.

Digitized by Google

FEUILLETON.

†

Vuk Štefanović Karadžić

76 godinah star, umré 7. veljače u 4 sata po podne u Beču.

Ako se ikomu u narodu može na grobu reći: tu počiva velezaslužni muž za svoj narod — to se mora reći ovomu starcu, koj je kroz sav svoj život trudio se, da po svojoj mogućnosti podigne ponos svoga roda, da odkrije tajne i krasotu našega jezika i da upozna sviet sa slavom naše pjesme.

Ako se mi Hrvati i nismo u svemu slagali s njim, to nam je on bio vazda „naš starina Vuk“ koga smo cienili kô otca svoga, koj nas je učio mnoga i mnoga. Kao pčela po cvietu sabirô je po svietu poslovice, pjesme i pričice sve i svuda, što bi se možebiti bez njega bilo izgubilo za vavjek, te nam je ostavio liepu sbirku narodnoga blaga za nauk i zabavu nam i našim potomkom. Kao da se želi oprostiti s narodom, putovao je prije dvie godine opet po svih ovih krajevih i kad mu na banketu u Dvorani napismo zdravicu, kao svomu književnomu milomu veteranu, zablišti mu suza u oku i tronut nad ljubavi i štovanju Hrvatah, zahvali se starac i — to mu bijaše njegov „S Bogom braćo hrvatska!“ kojim se liepo od nas odieli na viek viekovah.

Pokopan je u St. Marxer groblju ne daleko od mlada pjesnika Branka Radićevića, al daleko od svoga zavičaja u tudjem svietu.

Bog da mu duši pokoj da!

Vjestnik.

Zagreb 12. veljače.

Poklade — ah, minule su! Gost naš, karneval, što nas pohadja svake godine samo po jedankrat, da nam smuti glave u lovu za veseljem, da nam — pune kese izprazni, ili da nam natovari teret, što se neda mnogomu zavedenu s vrata skinuti niti do novoga mesopusta — ostavi nas da se kajemo. Neode on od nikuda jošte, da neostavi za sobom traga, budi ugodnih uspomenah, ili — jadikovanja i bolesti. Nam se sve čini, da gosp. Karneval nije bistvo u jednoj samo osobi, nego da je tu pod krinkom sakriven božić Leljo sa čikom Lozićem, koji skupa u družtvu čine huku, buku i lakrdijah, da mnogoga s tih dvajuh uzrokah uz svu radost i razkošje najposlje zaboli i glava. Ljetos bijaše mu kratak pohod, a veli se: čim kraći, tim veseliji, nu uz sve zamamljive sposobnosti njegove neće se pohvaliti, da je povukao zagrebačko občinstvo u onaj vrtlog veselja, kô što mu to za rukom pošlo prije njegda — „neda se, kaj to sve hasni, kad ni penez!“ — Sav napor neimade one živahne boje pravoga zdravlja, one šale i paprenih dosjetakah, biča i bleska, pa su se gospodin Kurent pokunili, opazivši da jim ljetos nesluži pravi zrak. O — i mi smo postali uredni i ugladjeni ljudi, pa nas nezanima više nikakva razdraženost, nezanese nas odma takov stekliš, a ako se i obučemo kadkada dugim nosom u domino ili si privežemo pravu krinku na obraz, to bar nitko neće misliti, da to činimo zbilja sa kakve zabave, nego jedino kô praktični ljudi za ljubav gospodujućoj modi, koja danas je a sutra nije — al sve samo hladnokrvno!

U kratko moramo kao sdušni kroniste zabilježiti u knjigu dogodjajah, da su poklade god. 1864. u nas bile izvanredno hladne (18° R.) ne samo glede studenoga vremena nego i sbilja hladne krvi radi i — jaspre i —, ako bi se dvojilo o tom, to stavljamo za dokaz evo čitavi „Revue des deux mondes“ t. j. kritiku zabavah višega i nižega čovječanstva.

Najprostija vrst ljudih, težkom zimom, sniegom i bezposlenošću pritišnjena proživi blagdane u razkošju — ako je imala kukuruznice, slanine i kupicu vina, jer je njegdašnji puran za 6—8 grošah postao danas skupi „Export Article“ za druge brade, te se zove u pravom smislu za mnogoga permamentni — meso - pust.

O balovih nješto bolje klase čitasmo veoma malo oglasah po uglih, niti se je čulo što o njihovoj bučnosti, a one nedjelne zanimive plesove u kazalištu sa maskami desperatnoga ukusa, mislimo da nije grieh premučati. Jedino bi, da nam je više prostora, natisnuli na vjekovitu uspomenu klasički slog onih, po fat dugačkih humorističkih cedulja — izuzam onaj nješto odviše klasičan posljednji oglas od 7. veljače. Maskirani plesi u novo uredjenoj kazališnoj dvorani nestoje naše občinstvo mnogo novacah, tim više podhvatnika; bijahu bo bez stiske i veoma čedne naravi.

Fino družtvo našega grada dielilo se je na dvie strane, u strieljanske dvorane i dvorane dvoranske. Tu moramo opet izpovjedati, da neima niti ovdje Mr. Carneval važnoga povoda da se diči velikim uspjehom.

O balovih naše Haute vollée nebijaše takodjer spomena nigdje, a sukromni pozivni ples bio je jedini na kolodvoru. Da se Champagne-cu nedaje više baš nikakva čast. nije toliko zasluga domorodne čvrste volje, koliko uzrok inih okolnostih. — Pa nije-li značaj ovoga karnevala, kao što ga zabilježismo — mrzao prama onomu veseloga quondam Zagreba?

Nošnja bijaše svuda ukusna i većim dielom narodna. U redu plesovah čitasmo: hrv. kolo, tramblanku, četvorku, kör, mazurku i Danicu. Walzer nije plesan nigdje — a oni, što-no misle i danas, da je u dvorani bio sbilja ono Walzer, onaj pravi iz lerhenfeldskoga plesa po Straussu i Lanneru na njemački narodni ples podignuti Walzer, varaju se kruto, budući da to bijaše samo „Kotrljak“.

U strieljani imadosmo samo jedan sjajni družtveni bal i njekoliko večernjih zabavah više „po domaći“. Isto tako bijahu „Soirées dansantes“ i u dvorani, kojom prilikom se ima postupati ekonomično sa Apollosviećami i toiletami, a jedan samo veliki bal, kojom sgodom stoji „Portier en pleine parade“ na stubah plinom razsvjetlenoga narodnoga doma. Šteta, što nije i u krasnu salu jur doprla ona svjetlost plina, koja malo-ne vlada po svem Zagrebu.

Digitized by Google

Na veliki dan pokladah, u torak po podne okol 2 sata domisli se zimska reakcija da nam opet pokvari vrieme, što se već bilo liepo popravilo, te stane na novo sipati sniegom ko iz vreće, a uzprkos tomu napuni se Ilica i trg sa bezbrojnim ljudstvom, što-no se živahno sjeća lanjskih pokladnih šalah, pa u nadi, da će i ljetos biti krabuljade, stajaše do noći u sniegu i studeni, al — uzalud, jer kako rekosmo, i princ karneval postade hladnije krvi. Bilo je ipak njekoliko sanicah s maskami a za pojedinimi glumci nagrnuše batalijuni dječakah. Opazilo se je, da su od strane gradskoga redarstva dovoljni učinjeni koraci, da se nedogodi kakov izgred — si vis pacem, para bellum.

Kruna svemu i završenje pokladovanja bijaše posljednji Rendezvous, ročište zastupnikah svih stališah na večer u novo uredjenoj redoutnoj dvorani — u onih historičkih prostorijah, gdje bijahu ročišta parlamentarnih zastupnikah god. 1848. i 1861., na podu znamenitu pò 5. kolovozu. Dvorana je upravo ukusna a plinska luč čarobna. Sala se napuni glavom do glave, pa kakvimi glavami! — cviet grada i okolice, a gospodične kô da su angjeli s neba sišli i pretvorili se u zemaljske kćeri roda teutonskoga; al i vilah Hrvatkinjah opazi nam oko domorodno više nego ikada. Nastade žamor krabuljah i liepih gostovah; a glasba pod ravnateljstvom prof. Švarca mami ljubezno na ples, al — nepleše se, jer je to svećani samo „S Bogom“ veseljaku gostu.

Obćenje na tom balu teklo je u polyglotiku. Hrvatski jezik dakako bijaše na divanu prvi, a za njim njemački ne samo kod tolikih stranih, nego i naših ljudih; govorilo se je takodjer mnogo franceski, talijanski pa i englezki. Ovom sgodom priobčiv jedan dialog, pitamo tko je tomu kriv, da nam liepi spol nije dosta oduševljen za svetu stvar? — Njekomu gospodinu bje predstavljena mlada gospoja, koja ga kao rodjakinja liepo pozdravi, veleć mu po njemački: „Ah, da znate kako sam si već zaželjela vidjeti sladku si domovinu Hrvataku, od koje sam 5 godinah bila udaljena. Tek u tudjem svietu naučila sam ljubiti svoj narod; doduše negovorim baš izvrstno hrvatski, književni naime pravilni jezik, al ja ću se to doskora naučiti, jer bi mi bila sramota, da nepoznajem svoju knjigu.“ Na ove prekrasne rieči iz ustiuh na pol ponjemčene gospoje, što bi svako domoljubno srce diglo u višje krugove nebeskoga raja — znate što odgovori on? — „O, zašto, da se trudite tim, ta u našem finijem družtvu i negovori nijedan „Anständiger Mensch“ drugčije nego njemački“.

Što mislite, tko je dakle krivac? k tomu pitanju pridajemo i drugo: kojemu narodu spada ovakov Genie? — u Hrvatskoj je rodjen, magjarski se nosi, a njemački samo sbori?

Poklade su minule — i evo nam korizme, dobe za pokoru svake vrsti griešnikah! T.

Koncert.

Zemaljski glasbeni naš zavod dao je 5. o. m. svoj drugi ljetošni koncert. Program nalikuje ostalim programom: sbor, Quartet za gusle, Duet iz koje opere, glasovir i opet sbor sa njekoliko malih promjenah. Ako se tih 7—8 brojevah izvrstno izvedu, kao što to obično i biva, to je zahtjevom u njekom obziru zadovoljeno, nu ako se pako pomisli, da slični koncert bez ikakvoga izvanredna napora i ostali naši gradovi bi izvesti mogli, pa možebiti slučajno gdje manjim virtuozitetom, to bi mi slobodno zaželjeti smjeli, da u Koncertih glavnoga grada trojedne kraljevine budu zastupani i poveći klasični predmeti: Oratoriji, symfonije i novije ouverture, da nas dovoljna teknička sredstva grada upoznadu duhom onih liepih mislih majstorah na glasu. Mislimo da nismo nečedni s gledišta onoga, kad se ovaj zavod zove — zemaljskim zavodom. Čuli smo mi nastojanjem zavoda i krasnih većih stvarih — Porinovu ouverturu itd. nu tako sretni bijasmo samo kadkada kod izvanrednih samo prigodah.

Rečeni koncert ispao je veledobro i baš to nas bodri, da glasno očitujemo napomenuta pia desideria, jer vidimo da ima u zavodu i izvan njega silah, koje bi u slogi izveli veličanstvenih stvarih, pa ako je „Dvorana“ u tu svrhu premala, to nam je u gradu osvanula nova dvorana, koja bi se ufano otvorila vili umjetnici.

Sbor „Pušku na klin“ (a eto ju baš sada snimiše sa klina za Šlezvig-Holstein) izpjeva mužki sbor pohvalno. Petoglasje za gusle od Onslova nije učinilo onoga utiska, što učiniše promiene za glasovir, gusle, violu i violončelo od Maysedera, igrane po onakvimi umjetnici prve vrste, kao što su gg. Asboth, Švarc, Felbinger i Ertl. „Fingalova špilja“ za glasovir od Mendelsohn-Bartholdyja za 4 ruke izvedena je gospodičnom Marijom Kuševićevom i g. Kafkom izvrstno, nu ova ouvertura nemože na sluh tako djelovati kao što je krasna, kad bi se izvela čitavim orkestrom.

Radujemo se, da je jednom opet počelo širiti se načelo, da za obću slavu narodnu valja svakomu članu naroda prionuti u složno kolo. Dobro se sjećamo, da je njegda i naša aristokracija javno sudjelovala kod kultusa liepih znanostih, a danas nismo tako sretni, da nam se ste strane prednjači, nego moramo da rekrutiramo sile za naše Koncerte samo iz gradjanskoga stališa, gdje se radi materijalnih sredstvah težjom mukom dadu postignuti umjetnički resultati diletantizma. G. Dr. Kralju bijaše u duetu ovaj put čisto grlo, te je svojim umiljatim tenorom u družtvu baritona g. Sima krasno pjevao ariju iz Belizara. Sborovi slagahu se dobro, a onaj posljednji Ensemble iz Puritanah dopade se obćinstvu izvanredno.

U oglasu toga i prijašnjega Koncerta čitasmo, da će se strogo na to paziti, da nedodju nepozvani gosti. Koliko je nama poznat izkaz članovah podupirajućih i čitavo pozvano obćinstvo, to smo uvjereni da je tu bilo dosta nepozvanih gostovah, koji su došli više rad plesa, što je sliedio, negoli sa slastoljubja glasbenoga. Inter parenthesim bi se usudili napomenuti, da nam se onakov Bal — poslje toli esthetičnoga užitka Muzike, nemože dopasti niti ovdje niti ondje s nikakvoga gledišta. Koncerti, neznam bi-li rekli — družtveni ili zemaljskoga zavoda, davaju se na korist i zabavu podpomagajućih članovah, pa bi — mislimo — pravo bilo, da se pozovu samo oni, koji budi kako zbilja podpomažu zavod, a svaki ini prijatelj glasbenih zavodah neka bi platio ulazninu, ma bila i što manja, da pomogne i on bar kakogod takovu krasnomu družtvu, što se trudi da nam poljepša kratke časove života. Pisući o glasbi, moramo veseljem primjetiti, da je učenica ovoga zavoda, gospodična M. Malingerova iza tri mjesečne vježbe u Pragu, primljena pohvalnim pismom ravnatelja glasbenoga konservatorija u zlatom Pragu u učionu za opere, što je liepim dokazom, da je i naš zavod kadar probuditi i uspješno gojiti svetu klicu umjetnosti do toli visokoga stepena; a što bi moglo jošte biti u nas, kad bi to bio zbilja zemaljski zavod, kako si ga misli uredničtvo „Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. veljače 1864.** **Broj 6.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Svaki čitatelj biti će tako pozoran, pa će prebaciti zajedno s nami u duhu dobu od 30 godinah, da uzmogne domašiti onu periodu, kojom se počimlje drugi odsjek ove pripovjesti. Mnogo osobah, koje dosad napomenusmo, pada s pozorišta. Stari Ljujin otac preseli se u vječnost već pred 20 godinah.

No prije nego predade dušu Bogu velikomu pomiri se ipak sa svojim sinom, koj već danas nosi ime „Sokolović Ljujo“ pridjevak Petrov, i boravi kod svoje kuće, kamo dojuri malo prije otčeve smrti. Brat Ljujin življaše zajedno s njim, u istom gradu i ljubljaše ga bratinskom ljubavju. Stari plovan, Petar a i njegova stara i poštena Marija zaspa već sdavna snom pravednih. Već sdavna cvietà i mienja se doba nad njihovimi prhlimi kostmi. Sve ove pokojnike oplaka Ljujo Sokolović istinski i muževno. Samo jednoga gubitka nemože pregorieti; a taj bijaše: gubitak sladke svoje ljube, liepe Julije, koju smo već toliko putah nježno opisali. Ona uli težkomu bolestniku toliko putah duh blažena pokoja u dušu, koliko god mu je ista najbolje bolovala; ona mu otvori, stojeć i dajuć tvrdu vjeru Bogu pred oltarom, sladku i ugodnu budućnost; ona proživi kano njegova supruga uzanj 16 punih godinah; ona mu napokon, razstajuć se nemilo s ovim svietom i ostavljajuć njega na kormilu trudnoga života, svojim podsmjehom označi, da će doći još jednom vrieme, kad će se blaženi njezin duh nasladjivati u rajskom perivoju s njegovom čistom dušicom i uživati božji mir.

Njezina dakle smrt, težki taj gubitak pobi vedrinu i jasnost vedrog i jasnoga čela Sokolovićeva. Težko da bi bio mogao udarcem, tako groznim udarcem, dugo sisati rajske dare Boga velikoga na ovoj zemlji, da mu ljubezna njegova Julija neostavi dvie djevojčice, dva angjela, žive slike i prilike pokojne supruge.

Dužnost mu dakle nalagaše, da za ovo dvoje živi i tegobe zemaljskoga raja muževno podnaša. Ali polag svega toga nesta, kano što rekosmo, sa njegova lica na vieke svake žive iskre, svakoga veseloga žara. Tuga i ozbiljnost odsjevaše sa njegova srca tamno s njegova pogleda.

K ovomu zlu pridruži se i drugo. Začu naime, da se je Filip, koj mu bijaše ukrao ljubovcu i odveo, opet kući povratio, pa da je zabaštinio i imetak i pridjevak njegova pokojnoga otca. Filip bijaše sada tako rekuć cieli Lord, posjednik neizmjerna imetka. Imadjaše liepu, bogatu ženu, visoka roda te još k svemu tomu i jedno jedito diete. No budući u Sokoloviću već sdavna izumrla svaka iskra osvete, nehtjede se on za toga nepoštenjaka mnogo brinuti, a niti se zanimati udesom Zoričinim, kojoj bješe povjerio i dušu i tielo. Dali ona

Digitized by Google

živi ili je već umrla, da-li ju je Filip ljubio ili odbio, da-li ju je kod sebe zadržao i usrećio ili pak palicom prosjačkom providio; sve to nedodje njemu ni na kraj pameti. On življaše od sada kano pobožan kršćanin te marljiv i pošten zanatlija u krilu svoje dječice i u kolu drugih, vjernijih prijateljah nego što mu Filip bijaše. Po smrti otčevoj nedodje on više nikad u svoje rodno mjesto; jer mu bijaše omrzlo, da već bolje nemože. Ono mu bijaše pred njegovim očima sve do smrti gorkim i nemilim pozorištem te izvorom jada i nevoljah. Sam dakle nedodje u domovinu nikada po smrti otčevoj, premda imadjaše tamo i brata; već samo pošiljaše tamo kad i kad na molbu bratovljovu svoju stariju ćerku Danicu.

Ona se zadržavaše tamo višeputah po tjedan, dva i više, no zadnjiput otegnu i pol godine. Došav natrag nakon tolike prošlosti, opazi on, da iz njezinih očijuh nesjeva više ljubka iskra radosti, već njeka okorela tuga i zamišljenost.

Nacrtav tako glavni sustav ove pripovjesti udarismo sada za jedan korak dalje.

Bijaše tjedni dan; vrieme toplo i ugodno, satih pet po podne. U kuću Sokolovićevu stupi tudje momče, jedva da mu bijaše 30 godinah. Čim ono u sobu stupi te dužnosti svojoj zadovolji, ustade Sokolović i odvede ga u liepu sobicu. Taj čovjek bijaše stolarom i vjernim prijateljem pokojnoga starca Sokolovića. Stas njegov bjaše vitak, sdanje kriepko, uzrast ugledan; a s lica mu odsjevaše blagost i dobrota. Odjeća mu bijaše čista, liepa, najnovijega kroja. Ime mu bijaše Krsto Golubić.

Došav u sobu, sjede. Ljujo ode za časak van, a on ostade sam. Na njem si mogao opaziti, da je nemiran no se ipak nehtjede izdati na toliko, da bi to bio mogao svatko na njem razpoznati. Sjedeć tako u sobi, zamisli se nješto i poče glasno:

„Ja ljubim samoću, ali mi je već dosadila. Na vieke djetićem biti, neće reći biti sretnim i veselim. Kada pak vrla i mudra gospodarica po kući razpravlja, onda napreduje sve po malo, onda se laglje svašta skuka. Pri tom ostajem i pokušat ću odmah uprositi djevojku."

Na to začuje koracanje nječije pa prestane.

„Aha," kliknu, „eto mojega prijatelja Ljuje Sokolovića. Sada će kucnut odlučan čas. Hm; to je čudnovato pitanje, ali srce bije neodoljivo, silnije no ikad prije."

Vrata se otvoriše. Ljujo, čovjek već od 54 godinah, stupi unutra.

Krsto skoči sa stolca i stupi predanj.

„Veselio vas Bog!" pruži mu desnicu.

Ovaj ju stisnu i odvrati:

„Dobro mi došli prijatelju i susjede. No što vidim?! Vi ste odjeveni danas kano da je nedjelja. Ta to neide u sriedu?"

Krsto se malko smuti i pogleda mu u čelo.

„Dà, ali kad čovjek ide po poslu, kakvim ja danas, onda nehasni ino već se nakititi što tko ljepše može."

„Vi valjda čekate gospodina Vladimira, morda ćete mu stol praviti?"

„Ne tako prijatelju. Ja se doputih do vas, da sagradim novu sgradu na vlastitom svom zemljištu, no k tomu trebam vaše pomoći."

„Moje, prijatelju?"

„Dà, upravo vaše;" rumeni ko plam jutarnjega sunca. „Ja namjeravam sgraditi sgradu, koja će mi biti kućom božjom, te mirnim hramom moje budućnosti, to jest, ja se želim oženiti, te uzeti, moj gospodine, ako je vaša volja, koju god izmedju vaših kćerkah!"

Ljujo se preseneti. Pruži mu ruku i odvrati:

„Susjede! Da vam istinu kažem — vaš mi se predlog dopada. To sam ja uvjek želio, da vas zapane koja moja kćerka."

„Mislite li zbilja tako?"

„Tako mi Bog pomogao. Djeca moja, to je moja jedina radost. Pa da se za njihovu budućnost nepostaram? Mladiću je lahko. On se protuče u svietu kako sam hoće. On se može boriti sa svojim udesom i prkositi neprijatelju dokle ga volja, ali djevojka?! Njezino nježno i mehkoputno sdanje — to je izvrženo stostruko mu udesu. Njezina sreća i nesreća visi samo o volji čovječjoj."

„Nu, ja se nadam," odgovori Krsto smiehom, da će biti štogod od otoga. Ako se vi budete brinuli za moju buduću vjerenicu, znajte, da će vas za deset godinah kasnije sjedina probiti. Ah, gle, u što se ja pustih? Još ni neznam hoće-li vaše diete htjeti meni ruku dati?"

„Zato se nebojte. Ja sam osvjedočen, da ste svakoj mojoj kćeri srcu prirasli."

„Tako? Zar su vam one same kazale."

„Jest. Upravo jučer kada o vam nješto govorismo."

Krsto malo da neskoči u zrak od radosti.

„Gospodine, vi ćete me još usrećiti. Ja se radujem tomu kano diete božiću. Ej! ovaj liepi ljubezni angjeo — pa mojom suprugom."

„Tako jest, prijatelju i to čim vi budete htjeli."

„Danica, moja Danica, no gospodine, nemojte da se samo ja radujem."

Krsto zagrli svoga tasta.

Digitized by Google

No ovaj ga odrinu istim mahom od sebe: „Stante, počekajte malko," izbulji oči, „što je to? Vi imenovaste Danicu?"

„Jest, prijatelju, upravo nju."

„Bože moj! hvala tebi budi. — Ja sam mislio — —"

„Šta dobra — kazite?"

„Da ćete reći Angjeliju, mladju moju kćerku."

„Ne, ne, Danica je moja!"

Na to postade Ljujo sasma ozbiljan, i skoro da nerečem namrgodjen.

„Hm, to su čudne stvari."

„Kako to?" zapitat će Krsto. „Zar morda mislite, da ja Danice nisam vriedan."

„Moj prijatelju! Te djevojke neima u svem našem kraju, koje vi nebi bili vriedni. Malo je takvih poštenjakah, kakvi ste vi. Ja sam nješto drugo htio; ja mislim da s Danicom nebudete tako sretni, kano što bi vi zaslužili."

„A zašto ne, moj gospodine? Ta ona je liepa, preliepa za me, a k tomu dobra srca, dobra duša, ko dobar dan. Što imate sami proti svojoj kćeri."

„Prije malo — no sad i preveć," odvrati Sokolović. „Odkad ju poslah k bratu na imanje, promjeni se sasvim. Od priproste djevojke, postade eto ciela dama današnje mode! A takova nije za jednoga rukotvorca. On bo mora imati ženu, kano što bijaše moja pokojna Julija, zdrava uma i poštena, čista srca; koja svojim gospodarenjem od krajcara hiljadu napravi; koja ljubi svoga muža više no sve naslade i varalije ovoga svieta; koja odgojiva djecu u pobožnosti i strahu božjem. Ako se pako namjeri na kakvu kinčanicu, i bedastu vrtoglavu prevejanku, gizdelinku, koja ga preziranjem mjeri i gleda ramenu, što nije tako izobražen, pače preobražen kano ona, to ti je ženitba ništa ino već pustara bez hlada i vode; bez koje se prosi u Boga samo skora smrt a ne dugi život."

Krstan pohulji glavu i stade misliti; onda se okrene prama Sokoloviću i stade mu brojiti:

„Pravo imadete, moj gospodine! Ali se sve to neproteže na vašu Danicu. To je istina, da se ona rado čisti i kiti, ali to nije nikakov grieh. Ona igra krasno i milo na glasoviru, a pjeva i izvadja liepe, ugodne pjesme ko slavulj proljetni, a to je upravo ono, što mene raduje. Ona će se i s gospodarstvom upoznati sve po malo. Pa ako i toga nebude — ta ja sam hvala Bogu pri dobroj kesi, pa ću joj služavku platiti. To sve nije ništa moj prijatelju. Ako neimate nikakovih drugih razlogah, to se ja nadam, da vi moje prošnje nećete odbiti. Daničino je srce sklono i milo ko sunce jutarnje — nas dvoje lahko će se pogoditi."

Sokolović nehtjede ništa da odgovori, već se sprodje njekoliko putah sobom gore i dolje.

Neprodje tomu ni pet časakah — što se on okrenu i odlučno odvrati:

„Dobro, kad ste baš na to navrli, neka bude u božje ime. Ako je itko moguć Danicu na dobar put dovesti — to ste sigurno vi, moj Krstane. Evo vam moje ruke, a ja ću za vas i kod Danice dobro stati."

Zagrliše se.

Ali ovaj ogrljaj prekinu se dolazkom dvih mladih, liepih djevojakah. To bijahu liepe kćerke Sokolovićeve: Danica i Angjelija. Obje dodjoše uprav sa šetnje.

Danica bijaše djevojka ponosite ljepote, uzrasta vitka i visoka, očijuh golubinjih, a kose uredne i crne; lica mila i okrugla, koje, premda izgledaše malo i bliedo, bijaše ipak dražestno i čarobno. A mladja djevojčica bijaše živi kip pokojne matere. Ljubezna ko angjeo, kose vilinske, obraza ljubičasta, kresećih se očijuh kano mati; očijuh velju, s kojih se blistaše izraz neopisive radosti, nedužnosti i usrdnosti.

Danica nosaše taj dan upravo onu opravu, koju donese od ujaka. Bijaše dakle već po izvanjskom prava Dama. Angjelija usuprot bijaše odjevena sasma prosto, tako da je njezina odjeća sačinjavala samo razliku medju gradskom i seoskom.

Angjelija poljubi srdačno najprije otca, a onda stupi do Krste i pruži mu ruku.

Danica poljubi otca. Krstan usuprot, koj promatraše sa strane taj liepi stvor, učini samo naklon, kakov takovim zorkam dolikuje. Nakon toga ode ona na stran pa spravi šešir i mantilu.

„Vi ste se morale danas daleko šetati kad ste tako zasopljene?" prihvati Ljujo.

„Nismo baš predaleko. Dogodilo se je bilo nješto takova, pa se zadržasmo. Bacismo se naime lugom. Hodeć malko stazom, začusmo najedanput kako nječije diete plače. To bijaše Luka, sin kume naše Vukeličke. To se diete bješe popelo na njekakvo visoko drvo, no se s njega omaklo i glavu si znatno oštetilo. Trebalo mu je dakle pomoći. Danica uze svoj rubčić i sveza mu glavu."

„A moja je Angja," reče Sokolović, gladeć ju po licu, „već sama po sebi dobrota."

Angjelija poleti i poljubi mu desnicu. „Otče nehvali samo mene. I Danica učini tomu djetetu dobru pomoć."

*

Digitized by Google

Na to poleti Krstan, koj je sve do sad promatrao Danicu sjedeću na stolcu polag prozora.

„Vidite-li gospodine, da je i ona dobra i ljubezna.“

Ljujo popostoji malko, no onda odvrati i on:

„Pravo, djeco moja, dobro učiniste. Znajte da takove stvorove i plaća neprestano sliedi. To se barem sada dogodi jednoj izmed vas. Danice, deder dodji bliže k meni.“

(Dalje će slieditì).

Podunavke.

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

II.

„Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što misliš, pa se nerazlievaš?
I momu dragomu pute nedtvaraš itd.
Narodna pjesma.

Tako i ja na obali
Sad dunavskoj sjedim,
U njegovu mutnu, brzu
Vodu snužden gledim.

Al ja neimam izgledati
Ni mila ni draga,
Što je bilo bitisalo, —
Nestalo mu traga...

Pa ipak mi na srdašcu
Težak teret leži,...
Čini mi se od obale
Dunavske je teži...

Pa ipak mi nadimlju se
Moje slabe grudi,...
Kô kad vihor miran Dunav
Na talase budi.

Ipak mi se vid očinji
Muti i preliva,...
Kano što to sa Dunavom
U proljeće biva.

A to sve sa uspomenah
Prastarih i novi',
Kojim Dunav i srce mi
Izmjenice slovi.

Pak ti jadan čas zaplačem
Kô za dragim dieva, —
Čas mi srce uzburka se —
Oko žarom sieva.

A čas mi se u milinah
Topi srce mlado,
Kano da ga slasću pita
Njekadašnjom Lado...

Čas kô crvak skuči mi se
U najzadnjem kùtu,
Pa uzdiše da olahkša
Njeku bólu ljutu...

A čas opet kano diete
Prokšeno i mazno,
Skače, pjeva, zadirkuje,
Priželjkuje razno...

Neženit se il umrieti!

(Humoreska.)

(Nadalje).

4.

Kako je Stjepko skoro zaglavio.

Ruku pod ruku opet se vrate kući oba kiticom ljubicah u ruci. Šteta što ih nije vidio „András ur“. Oba su bila osobito vesela. Avrelija zaćè djetinskom pouzdanošću govoriti o budućem vesprimskom plesu, o novom odjelu itd. Stjepku se dopalo to cvrkutanje slavića, te napokon reče:

„Pa to vam je dosta? Ala imadete čudnovate želje!“

Avrelija uvriedjena baci nanj oko. U posmjehu kojim je Stjepko izrekao posljednje rieči opazi ruganje, a u samih riečih osornost. Mislila je tužna, da će ga osloboditi obične nadutosti, al evo ju u srce pogodi; sva uzavrće, lice joj plane živom vatrom gnjeva. Polagano iztrgne ruku svoju iz njegove, pa će:

„Oprostite, što sam o tako neugodnih stvarih sborila. Hajde da razpravljamo o munjevnom brzojavu, pa će mi se zievati!“

„Zar sam vas uvriedio Avrelice?“ upita začudjen.

„Niste, samo mi se hoće zievati; jer što da činim uz vas?“

Stjepko nije tomu znao nit slovca primjetiti, već se udvorno, prem malo nespretno pokloni i udalji.

Ušavši u sobu, otegne se na divan, pobaca knjige na zemlju, kojih nije jošte nikad takovom srećom počastio. Srdio se je na Avreliju, sama sebe, dapače i na same knjige. Sad mu istom u oči pane kitica ljubicah, na koje je u srditosti zaboravio, te ih na stol postavio. Sad opet skoči, pograbi kiticu, otvori prozor, ta kakovim se okalja činom, kojega stidim se opisati. Sve je ljubice po redu izčupao. Jedva su samo tri ostale, kad se sjeti što da je uradio, povuče se od prozora, neznajuć što da učini sa tri ljubice. Dugo ih je u ruci držao, no o tom je bio osvjedočen, da ih neće uvjek u ruci držati. Poslje dugoga razmišljavanja smilova se trim ljubicam, te ih vrže u crven papirčić i spravi u jednu ogromnu knjižurinu. Pot ga je pošiknuo po čelu, otegne se opet na divan, te zaboravi na znanosti. Uvjek su mu ljubice po glavi išle, samo da ih Avrelija neopazi, poći će ih u večer pobrati.

Digitized by Google

5.

Dvie nevolje.

Avrelija bijaše svjedokom strašna dogodjaja, kad ih je Stjepko kroz prozor bacao. Liepu glavicu savije u biele ručice. Bolilo ju je veoma djevičansko srce.

Pjevajuć, smijuć podje pod prozor Stjepkov i pucketaše silno bičem, samo da ga nasrdi. Svakake je ludorije sbijala, samo da ga uvriedi, al on kao da se ga niti neprima.

Starcu nebijaše to nimalo po volji, što se ovo dvoje uvjek koše. Svemu tomu mora da bude taj ludi djak kriv, jer Avrelija nemože biti krivom; al ja ću već izčesati! Badava krsti vuka, kad on opet u goru.

Mjesto Stjepka joj drugi njeki vjetrogonja dvoriše, o kom se on izrazio, da joj upravo pristoji. Gledjite der ih ujače, kako znadu liepo plesati.

„Bolje bi bilo, da i ti znadeš plesati," reći će starac turobno, taruć si čelo. Prem se srdio na Avreliju, ipak bi mu radje bilo, da je kod Avrelije prazno mjesto, a ne onaj vjetrogonja uz nju.

Prolazi vrieme, nosi breme; Avrelija pleše, pjeva, smije se, a Stjepko uči marljivo. Tri ljubice svejednako počivaju u ogromnoj knjižurini, a on se gradio, da mu je srce posve ladno.

Već putih ga je starac silio, da izjaši kadkad s Avrelijom, al on neće pa neće.

Jedno poslje podne izvedu iz konjušnice netom nabola Büszke-a, Avrelija ga je već želila viditi. Pitala je slugu što da mu fali.

„Od njeko je doba sasvim podivljao; čim oćuti čovjeka na sebi, namah ga sbaci. Jučer je upravo Jancsia bacio."

„No djače, bili ga zasjeo?" upita starac nećaka si.

„Pustite ga ujače, za danas se nemože na njem jašiti."

„O, kako nemože," upadne Avrelija porugljivo „samo nespretnjaci nemogu; te se umah proti ujakovoj volji baci na hata.

Konj začè vrtiti se, bacati, otresati trh, al ona ga čvrsto zasjede. Sad na jednoč diže glavu u vis, te strielo-hitro proleti krug, štono mu ga bičem pokaza. Starac zače pleskati, svi se čude, samo se naš Pišta snuždio.

Sad opet poskoči jošte silnije, griva mu se nadigne, a iz nosnicah kao da vatru siplje. Uzde ga već nemogoše uzdržati, te poleti ća na kraj dvora, upravo pram dubokoj vapnenici. Avrelija u sdvojnosti uzvikne, jer nemože da uzdrži konja, da u jamu nenaleti. U taj par skoči Stjepko, koj je nedaleko od vapnenice stajao, upravo na kraj vapnenice naproti letećemu konju, hoteć ga bielom mararom mašuć na drugi kraj svrnuti. Al živina nerazumije, već leti napred!

Starac posve oniemi, srebrne mu se kose u zrak dižu, čvrsto stišnjenimi rukami stoji kao okamenjen videć propast Avrelijinu. „Jošte jedan čas, i već neima Avrelije; ubit će se, past će u jamu! Ta i bjednoga će Stjepka svaliti u propast, koj svejednako uzplamćenima očima očekuje odivljelu zvier.

Upravo kad je imao konj poletiti na njega, izvine mu se malo uprvši se jednom nogom čvrsto o zemlju a drugu pruži napried i razkrili pram Avreliji ruke.

„Skočite der za Boga k meni Avrelijo!"

Djevčino bliedo lice se malo razjasni, kad joj doprie do ušiuh taj glas; otvori na polag oči, al nemogaše dugo uzdržati pogleda Stjepkovoga, pade bo već skoro u nesvjest. Htjede pram Stjepku skočiti, al ju njeka moć uzdržavaše. Pruži ruke pram Stjepku, te poče s konja padati. Kad bi upravo imala s konjem u jar propasti, Stjepko ju obuhvati, a konj, koj već jednom nogom bijaše nad jazom odere joj komadić odjela, te se strovali u dubljinu...

Stjepko opaziv Avreliju spadenu, poveseli se iz srca, al kad osjeti djevče u rukuh, pa ga misao proleti, da se to učenomu nepristoji, mal da ju na tla nespusti, te u dobar par priskoći sdvojeći starac. Prvi pogled Avrelijin bijaše Stjepku darovan. Pruži mu nježnu ručicu, zahvali mu se angjelskim podsmjehom za tako vitežki čin i popodje uz ujaka pram dvoru.

Kad se već dobro udaljila, opet se podsmjehom zahvalnim ogledje na Stjepka, a ovaj ju sve dok neunidje u sobu očima sprovadjaše. Medjutim ruka mu je vrlo gorjela, što-no mu je Avrelija stisnula.

(Dalje će slieditи.)

Kraljevica.

(Nadalje).

Grad stoji na samom počelu drage bakarske, vijuće se prema zapadu; izmedj njega i suha, pusta briega zarinulo se more prema iztoku, stvoriv bez mudrosti čovječje najmirniji zaklon za mornare i brodove, lukom kraljevičkom nazivan. Nad

Digitized by Google

lukom i ponješto oko nje diže i bieli se hrvatska Kraljevica. Recimo najprije kô što dobri kršćani, koju o crkvi.

Začudio sam se i dirnulo me čuvstvo uprav neugodno, kad stupiv u nju ne nadjoh ni onoga uresa, bez koga nebi smjele stati dan danas ni poveće seoske crkve. Sve ti je ostarjelo, crnkasto reć bi, čadjavo, a slike i kipovi riedki, bez ikoje umjetnosti naobraženi i izrajani. Prijatelj kraljevički, komu se radi toga potužih, poklimao rameni i zamrmljao: To znamo i mi; popravili bi koješta — nego kako, kad nedadu Bakrani. U crkvi opazio sam pod svodom ugarski grb naslikan. E dobro, pomislih u sebi, na zlu mjestu baš nije; tà uprav u primorju spasili su Hrvati ugarsku krunu od Tatarah, kojim ju Magjar po kratkoj, neslavnoj obrani predao. Nu domoljub želi svakako, da nad ugarskim znakom ponosi se kruna i grb hrvatski. Tu ne reci nitko: neda ovaj, neda onaj; za njekoliko forintih učinilo bi se i domaćoj svetinji što ju ide. — Crkvi prizidana je njeka sgrada s dvorom i krivimi, starinskimi prolazi i triemi; mučno mi je bilo pogoditi, jeli to kasarna, magazin ili konjušnica. Prijatelj videći, što pazim, primjeti: to je stan našega plovana. Kad se na to sgrozim, potrese glavom: Imaš pravo, to nije posve pristojno, ali šta ćeš — drugčije nedadu Bakrani. Plovan je u Kraljevici gosp. Randić, koj živi s pukom u najboljem prijateljstvu. To je velik dokaz njegova poštenja ali i mudrosti njegove. Živjeti bo uvjek skladno s ljudmi pametnimi i izobraženimi, kô što su Kraljevčani, nije tako lahko, kako s prostimi seljaci, kojim se može zapovjedati pa slušaju. — Ostale kuće stoje u gradu tako šarovito u najklasičnijem, oku ipak ugodnom neredu, da ćeš što takova u ostaloj Hrvatskoj zaman iskati. Valja znati, da se Kraljevica razpružila kosom primorskoga Krasa bez ikakove prave ulice. Tu se vereš uz brdo, niz brdo; ceste prohodi, staze, stazice, briežuljci, jaruge ili visoke gromade kamenja diele gotovo jednu kuću od druge. Simo tamo pritisnule se kuće uprav o brieg, dižući se na dolnjoj strani čitav pod visoko, a na gornjoj s briega unići ćeš pod sam krov, kano u kakovu kozačku kolibu. Taracu dakako neima traga: njekoji putevi okovani su već po naravi drobnim ali šiljastim kamenjem, kano da stupaš po oštrih šiškah. Kraj njeke staze opazio sam dugačak, dubok jarak bez ikakova oklepa; noću, ili očaran sladkim primorskim vinom, možeš se tu strmoglaviti i dobaviti najljepše prilike, da bez težke i duge bolesti u bolji sviet se preseliš. Priznati mi je, da sam se, videć grad ovakov, prvi put sav zablenuo i pitao prijatelja, nebi-li dalo se barem štogod ljepše prirediti, „Bi, reče on, te i mnogo, ali nedadu Bakrani.“

Veće gostione, gdje ih može i po više prenoćiti i svaku potrebu dobiti, Kraljevica neima. Nego se može prespati lahko kod gostoljubivih stanovnikah; dobrim vinom bez jela poslužuju čovjeka i krčme i krčmice, kojih ponješto u svako doba, u jesen i poviše ima, gdje se toči ciela, domaća kapljica, od koje još nikoga nije glava zaboljela. Da je Kraljevica ipak grad, svjedoći ljekarna, kafana a još više pokućtvo. Ne samo u bogatašah, nego u svakoj skoro kući naći ćeš liep inglezki porcelan, zrcala s pozlaćenimi obodi, gospodske stolove i snažne, visoke, rahle postelje, gdjegod i bogat ures iz srebra i zlata. U obće možeš opaziti njekakov „comfort“, njeku u sjevernih hrvatskih gradićih nevidjenu udobnost i gospoštinu, koja lje nepotiče iz plodne možda zemlje, nego jedino iz dobitka pomorskoga.

Najznamenitiji i najveći nakit grada Kraljevice njezina je velika, krasna luka, kojoj u čitavom ovom primorju drugarice neima. Koliko brodovah može u njoj stati, neznam, ali to vidi i nevješti putnik, da ima svega što služi trgovini na korist i mornaru na utjehu: lahak, posve prikladan dolaz i ulaz, duboku vodu, golemu širinu i dovoljnu dužinu, bezopasnost proti jugu, i priličnu obranu proti buri. Oko luke je jedino za me krasno šetalište. Ide se po dobroj debeloj pločadi, s koje gledaš sada kuće i kućice gradske i prigradske, a sada opet široko sinje more, sinje nebo i sinju visoku Učku ogradu i pregradu zemlje Istre sve do troglavoga kožljaka. Ali neizrečena tuga ti pada na srce, videć ovaj divni pristran pust, prazan, skoro tih kano groblje. Samo kadkada zaziblje se koj čamac ili čamčić, samo kadkada zaniše koja ribarska ladjica, s koje čuješ možda i veseo razgovor, ili kratku, umiljatu, primorsku začinku, ali najčešće ništa; a samo jedan put na dan vozi poveći brod čeljad do Rieke na trg, a s trga natrag. Po ovoj pločadi vidio sam jednoč prolaziti njekoga Ingleza, nješto sama sobom mrmljajuća. A što je ovaj Inglez to mrmljao na pol gnjevno a na pol tužno? Tko zna! Meni se činilo, kano da uvjerava i „God dam! postavite ove mornare i ovu luku u moju zelenu domovinu, pa evo vam glave moje, ako neće ovo gnjezdo žalosti i mrtvila za 10 godinah 50.000 srećnih, bogatih gradjanah svojimi brojiti.“

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 22. veljače.

Suhoparnost javnoga života nepruža nam ovput osobitoga gradiva za viestnik, te bi imali dakle pisati historiju ovih 10 danah o blatnom sniegu, vlagi i kiši, pa o ponovljenoj tvrdoj zimi i novom sniegu, što sve nije od zanimivosti nikakve, osim za lučbenika, koj bi htio znanstveno iztraživati vriednost snieżne vode i kosmetični upliv njezin na lica liepoga spola. Mnoga će krasotica priugotoviti si iz snieżnih kapljicah kakov arkanum: Eau dès Princesses ili Lait virginal za snieżnu si kožu i to na više godinah, kao što i naši slastičari naspraviše si leda u veliko; jer Bog zna, hoće-li k ljetu biti opet toli krasne zimske hore, kakve nam evo i danas jošte, na radost djece, što se vježbaju u nabacivanju bombami; dočim smo prošle godine u isto doba uživali se već najkrasnijih proljetnih danah. Jedini predmet što nam uz glasove sa ratištah daje povoda za razna razmišljavanja jest nova brošura „Politički razgovori na južnoj promenadi u Zagrebu."

Kazalište nepohadja se mnogo iza pokladah, a uzrok tomu nehajstvu neznamo kako da si tumačimo: Izložbeni poslovi počeli su zanimati sav naš obrtni i umietni sviet; usljed česa se je otvorila živahna prijava izložiteljah, što nas nadom hrani, da će se sve prostorije ogromne sgrade liepo napuniti.

— Njegova uzoritost g. stožernik Gjuro Haulik postao je počastnim gradjanom sl. i kr. grada Križevca i Koprivnice u znak zahvalnosti za podieljena dobročinstva.

— Njegova preuzvišenost g. biskup Štrosmajèr imenovan je počastnim članom slav. Čitaonice u Splietu.

— „Aufruf" u Agramerici „zur Bildung von Hilfsvereinen" za Šlezvig-Holšteinske borioce, sjeća nas na zaključak našega gradskoga zastupstva u posljednoj sjednici, da se pozovu sva naša družtva na sabiranje prinesakah, što novčanih što stvarnih, na korist od glada stradajućih naših primoracah. U to ime odredi sl. zastupstvo iz gradske blagajne 500 for. Darujmo jim u ime Boga!

Ad vocem „Agramer Zeitung" napominjamo, da se je raznio glas po Zagrebu, da je g. barun Šmerling uzô na svoju ruku ovaj list, te da će od 1. travnja izlaziti u novoj slici na velikoj četvrtini i na poldrugom arku svaki dan kao službeni list. Gosp. Štauduar će iza toliko godišnjega svoga djelovanja na razvitak hrv. jezika i narodnosti kao i ustavnoga našega prava — počinuti i uživati se blagoga mira.

— Osoblje hrv. narodnoga kazališta sa svojim ravnateljem g. Freudenreichom na čelu čestitaše na rodjen dan presv. g. J. Subotiću, predsjedniku hrv. zemaljskoga kazališnoga zavoda, kojom sgodom mu darovahu srebrnu kupu sa napisom.

— U glavnoj skupštini dioničarah prve hrv. štedionice čitano je izvješće o poslovanju družtva, po kojem je mjenbeni promet god. 1863. iznašao: jedan miliun i blizo 200 tisućah forintih!

— Od ministarstva trgovine došlo je pitanje na ovdješnju trgovačku komoru: pošto da bi se moglo postaviti na kolodvor cent leda, što bi ga njeko družtvo svake godine slalo u južnu Ameriku i Afriku. Da Bog da, došao nam i u to ime koj groš u zemlju!

— U Zadru igrali su ovih pokladah djaci u katoličkom sjemeništu pozorištne igre na hrvatskom i talijanskom jeziku. Dvorana je bila urešena narodnimi bojami a puna odličnim družtvom, navlastito kad se je igralo hrvatski. Domoljubi raduju se što jim od svuda poniču novi dokazi o napredku narodnoga duha.

— Družtvo „srbske slovesnosti" suspendirano je, budući bijaše namjera velikoj skupštini, da imenuje Garibaldija, Mazinija i Hercena, počastnimi članovi. G. profesor Jovanović, kolovodja te agitacije odpušten je iz državne službe.

— Košut je u Milanu u ime glavnoga odbora magjarske nezavisnosti (országoš függetlenségi magyar bizottmány) odredio narodni zajam za oslobodjenje Ugarske. Te državne obveznice štampane su u tiskarni „Allcanza" glaseć na 10,000 for., 5000 i sve niže do 5 for.

— Bečka „Presse" čudi se što je redarstvo u Ljubljani naredbu izdalo, da se na krabuljnom plesu nesmiedu praviti nikakve političko-značajne maske. Što bi — veli „Presse" bilo iz naših veselih „Narren-Abend-ah", kad bi bila i u nas u Beču — toli bojazljiva Policija.

— Novi austrijski zajam povečao je državni dug sa 40 miliunah, koji se imaju za 55 godinah povratiti u svoti od 120.983,000 for.

Književnost.

Ulomci svetoga pisma obojega uvjeta, staroslovenskim jezikom iz rukopisah i tiskanih knjigah hrvatskoga razreda, izaći će u Zadru trudom svećenika Ivana Brčića za 2 godine. Knjiga će biti razdieljena u 5 svezakah od kojih se II. dotiskuje. Za predbrojnike stoji svaki svezak jedan forint. Izdavatelj nada se, osobito u svećenstvu, debelu broju predbrojnikah, da uzmogne trošak namiriti, što mu mi želimo srdačno.

— Novi politički list pod imenom „**Domobran**" izlaziti će doskora u Zagrebu, tiskom g. Albrechtovim a uredničtvom g. Deželićevim. „Glasonoša" opažuje, da će taj list biti umjereno liberalan u smislu konservativne stranke. Medjutim dok Pozor, Pravac ili druge koje posve liberalne novine izlazile budu, čitaju po Zagrebu domoljubi veoma mnogo „Politiku" što izlazi u Pragu i redovito donaša članakah tičućih se hrvatskih pitanjah.

— **Ogledalo srbsko za** jezik, povjestnicu i smjesu književnu. Urednik i izdavatelj Dr. Jovan Hadžić-Svetić u Novom Sadu pozivlje na predplatu za ovaj časopis. Ciena za cielu godinu jest 3 for. a izlazit će svakih 5 nedjelah svezak po 2 tabaka na velikoj osmini. Čim se prije predplatnici jave, tim će prije prvi svežčić izaći.

Digitized by Google

— **Poviednik.** Drugi svezak oglašenoga jur podhvata Prettnerova izašao je ovih danah i prodaje se po 80 novč. svežčić u ovdješnih knjigarnah.

— **Sbirka različitih četverospjevah** mužkoga sbora glasbenoga zavoda izašla je troškom družtvenim u 4 svezka. Svaki svezak imade 4 manja svežčića sadržavajuća: Tenor I. i II., Bas I. i II. Svaki svezak stoji 1 for.

— **Pjesmarica.** G. Gjuro Deželić izdaje sbirku pjesamah, što se obično pjevaju u veselih družtvih. Djelce to tiska se kod g. Dr. Albrechta u žepnom formatu i sadržavati će: djetinske pjesme, uzvišene, davorije, ljubovne, napitnice itd.

Strahovitost rata.

Poznato je mnogomu od naših čitateljah, kako se je Amerikanac Elihu Burit trudio, da grozovitost rata opiše. Ta plemenita duša pisala je nebrojene članke proti toj krvavoj košulji čovječanstva i navadjao slične misli iz raznih novinah i djelah veleumnih ljudih, nu njegove propoviedi ostale su dakako glas vapijućega u pustinji, a na žalost njegvu i štovateljah njegovih načelah razigra se tim goropadnije ta pošast ljudska, od koje se moli u našoj svetoj crkvi: Bože nas občuvaj od glada, nagle smrti, kuge i rata; razigra se velimo tim žešće u krimskom ratu, kadno se kô i ljetos u sried zime nagomilahu mrtva tjelesa pod zidinami Sevastopolja, Inkermana i Balaklave, a skoro zatim kod Magente i Solferina. Danas nam stižu opet glasi tužni, poput onih od St. Jaga, kako nam ginu grozno ljudi u tudjoj zemlji. U njekom dopisu iz Šlezviga čitamo naime sliedeće:

Upravo sam se vratio od Flensburga, kamo sam bio pošao da vidim kako stvari stoje. Što dalje prama sjeveru, tim više leže na cesti i po polju prebačeni topovi, razlupana kola od džebane i baruta; bliže Flensburga vidio sam dva ustrieljena husara, a mlake od krvi naznačuju da se je već tu započeo boj. Na putu od Oeverseea do Helligbeka ležahu 4 mrtvaca i 5 konjah, gdje su prije 36 satih jur pali. Kod Oeverseea promieni se slika. Svuda su radili seljaci i vojnici, kopali su velike jame, nosili na velike hrpe telečake, puške i kehare za fišeke. Tu mi je rečeno, da ću putem još više stotinah padših viditi; razgledah se vozeć, i pomislih da su izvješća o ljutom boju bila pretjerana, nevidivši ništa dalje; al kod zakreta, jao, vidih opet 30—40 u grabi kraj ceste, samih Austrijanacah, sve u glavu pogodjenih. Užasom odvratih glavu — ali, kud sam god okom bacio svuda ležahu mrtvi vojnici, tu pojedini, a tamo čitavi redi. Dalje opet kraj šume morao je bjesniti boj još gore, jer je zemlja bila pokrita na mjestah sa mrtvaci a snieg nakvašen krvju. Još dalje od te šume jest jedna livada do 400 stopah širine a za njom teče živica, gdje su Danci učvrstili se, jer su pred tom živicom gomilice redom ležali Austrijci a za plotom mrtvi Danci. Okolica se dalje diže u brieżuljak, gdje su opet ležali mnogobrojni lovci što je dokazom, da su se težko boriti morali dok su Dance maknuli s mjesta. Isto tako malo dalje opazih silu mrtvih konjah magjarskih dolamah i katanskih kapah od Lihtenšteinskih konjanikah, pa takova grozna Galerija mrtvih, il od boli vijajućih se ljudih i konjah pratila me tja do Flensburga, kuda neprestano vire iz pod sniega strašna lica, prostrieljana i sabljom razsjećena, a koliko je toga pokrio snieg što tri dana pada. U poldrugi sat padoše tu od pukovnije Belgijanske 600 ljudih, a od lovacah 700. Od jedne satnije dodje iz boja samo 27 momakah.

Jedva što traje 8 danah ta vojnica, pa već nisu za poznati ti ljudi, a kako ne kad tabore pod vedrim nebom po toj ljutoj zimi, a težki hodi iztrgaše jim noge; u divljem boju izmučeni sustadoše, pa još k tomu slabo obskrbljeni. Prije nedjelju danah čvrsti i rumeni momci — dok je bilo svega dosta, kruha, mesa i oriža — oslabiše eto danas da jih čovjek mora pomilovati, pa su to još oni zdravi i pobjedonosni ljudi, a jao, kako oskudjevaju istom ranjenici na polju u sniegu po 2 dana, koji na nesreću nisu umrli. Pišu novine, da sviet neima niti pojma o žalostnu stanju bolnicah, što bi se imale nazvati smrtnimi zavodi, jer kod tisućah ranjenih nebijaše nego njekoliko samo liečnikah itd.

Bože svemogući! — kada će ogranuti sunce bolje sreće ljudem na zemlji, kada će na mjesto sebičnosti osvanuti doba ljubavi, kada će se izmjeniti ubojita kopja i mačevi sa plugom i srpom; kada će se pretvoriti jaukanje nesretnikah u hvalospjev svetoga mira. Krvavi rat i boj progutao je neizmjerno blago, a kako bi bilo djelovalo na čovječanstvo, da su upotriebljene one nebrojene miliarde na prosvjetu ljudstva?

Kršćanstvo zahtjeva, da poboljšamo sudbinu živućih na zemlji, da pretvorimo sviet u raj — al dok bude načela rata na svietu — neima prave sreće za narode.

Listovnica.

(Ponješto zakašnjena).

G. M. L—ću. Vaše prvence smo pročitali i čini nam se, da je zbilja u vas pjesničke žilice. Premda nemožemo za sada upotriebiti vaših poezijah, to vas ipak želimo obodriti da i dalje pokušate pisati, pa ćete duljim vježbanjem postići ono, čemu se nadate, naime: da se bude občinstvo nasladjivalo sa proizvodi vaše vile.

G. P. u S. Od prilike to isto ćutimo se prinukanimi i vama javiti. Na novo poslato dobismo.

G. Purgaru. Primismo sa zahvalnošću, nu žao nam je da vam nemožemo odma izpuniti želju.

G. B. J. u V. Vi zahtjevate, da vaš rukopis za dva dana pročitamo — to neide, niti za dva mjeseca; jer imamo i drugoga posla. Nezamjerite — al to neide. Pozdrav.

G. Janezu. Brojeve ljetošnje poslasmo vam, iz kojih ćete se osvjedočiti, da štujemo vaše pero.

G. Andriji K. Dug smo vaš izravnali sa 3 for. a glede novoga pošiljanja netarite si glave.

G. A. L. u B. Žao nam je, da ste zakasnili s vašim dopisom. Pisma pošiljajte kako vas je volja.

F. V. u L. Poslatih 9 for. primismo i hvala vam na ljubavi. Da su svi ljudi tako točni — eh, kamo sreće!

D. J. u B. Poslata vam 3 broja vratila nam je pošta sa: Wird nicht angenommen. Mi smo vam dakle na novo odpravili po vašoj želji. Ufamo se, da ćete biti danas i glede napomenutoga zadovoljni.

G. Edi Igliću. Hvala na crticami, koje će doći na red — ali sa h—om; jer se nemožemo odvažiti na golu eufoniju. Pozdravite znance.

Mirogojskomu. Vaš dopis je za ovaj broj zakasnio.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. ožujka 1864.** **Broj 7.**

MIROSLAVU.

(Na rodjeni dan).

Tko l' hrvatski uvjek sbori,
Tko l' se naški viek odieva; —
U kolibah i u dvori'
Tko li samo slavski pjeva?
Pun hrvatske vruće krvi,
Miroslav je svagdje prvi!

Tko l' na daskah vješto glumi,
Tko l' vesela družtva ravna —
Tko l' najbolje cienit umi
Pradjedovah djela slavna?
Pun hrvatske vruće krvi,
Miroslav je svagdje prvi!

Tko l' svedj jednu misô goji...
Tko li značaj svoj nemienja?
Tko l' je, koj se ništ' neboji
Ni kundakah ni kamenja —?
Pun hrvatske vruće krvi,
Miroslav je svagdje prvi!

Zato Bože drži zdrava,
Uztrajana, čila, jaka
Našeg dragog Miroslava,
Rodoljubna narodnjaka!
Da pun slavske vruće krvi
Bude vavjek svuda prvi!!

Gjuro.

Mlada Hrvatica.

Ja se smjelo tim ponosim
Što sam roda hrvatskoga,
Što hrvatsko srce nosim
Puno duha narodnoga. —

Svakom kažem — tko me pita —
Otvoreno baš u lice:
„Da sam roda plemenita,
Da sam prava Hrvatica!“

Nestidim se običajem,
Turkom, riečju, nit pjesmicom —
Uz sve naše ja pristajem
Dušom, srcem i desnicom. —

Za tudjinstvo ništ' nemaram
Šta će meni tudje stvari?
Zašto da se za nje staram
Kad me boljim Bog nadari —?

Rod svoj slavni i dom mili
Štujem, ljubim preko svega;
Što mi srcu neomili
Nek od mene dalje bjega. —

Tako rode, tako dome
Naumih ti danas pieti:
Viek ću ostat vierna svome
Dok ću živjet il umrieti!

Gjuro Klarić.

Digitized by Google

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Danica sjedjaše zamišljena polag prozora, pa nečuh očevih riečih. Njezino oko provirkivaše kroz prozor kano da bi tražilo štogod, na čem bi počiniti moglo.

Ljujo morade zazvati Danicu po drugi put. Na to skoči kano iza sna i poleti k njemu.

U kratko prišaptnù joj; da Krstan dodje k njemu radi nje. Da mu ju on obećа samo pod pogodbom, ako mu ona ruke neuzkrati.

Danica se preseneti i stupi natrag. Njezino lice probliedi. Srce počme udarati, kano da namjerava razbiti grudi; no ona metne ruku na prsa, kano da bi htjela borbu udušiti, pa baci očima u pod, neodgovoriv na to niti rieči.

Ne samo njezino već i Angjelijino lišce probliedi u isti hip. I ona se silno uzdrhta, no toga nepazi niti otac ni Krstan; njihove oči zanimahu se samo s Danicom.

„Ele kćerko moja! Zar nemisliš na Krstov predlog niti slova odgovoriti. Ovaj smjeli momak ljubi te iz dna duše.“

„Vruće i istinski,“ prišaptnu on tronutim glasom gledeć nepomično samo na nju.

Ali ona mučaše još sve jednako. Činjaše se, kano da joj se je duh odselio iz rajskoga shraništa i poletio sladkom sanjarijom lovu u potjeru. Napokon ohrabri se i ona, okrene se prama Krstanu te muklim glasom:

„Gospodine zlatni! s vašim pitanjem sasvim me presenetiste. Deder budite tako dobri, da mi udielite samo toliko vremena, da se mogu pošteno promisliti.“

„Otac popade kćerku za ruku: „Kod ovakova čovjeka, diete moje, kakov je Krstan, netreba otezanja i premišljavanja. Dakle odmah, hoćeš-li ili nećeš? On će i ovo zadnje muževno i s razborom podnesti, pa makar mu pobilo sve sladke nade.“

Danica obori opet glavu; sklopi ruke i počme s nova prositi, da joj dopuste premisliti se.

U to opazi Angjelija, da Krstana strah popada, s toga poleti k sestri, ovije joj ruke oko vrata i uzkliknu:

„Sestrice, reci „hoću“ ako Boga znadeš; jer takova čovjeka, kano što je Krstan, neulovi opeta u prvi mah, ako ga sada odbiješ. Kakva te sreća čeka s njim. Ti ćeš dobiti muža, koj vriedi najljepše i najbolje žene pod milim nebom.“

„Tako i ja velim,“ pridoda Sokolović.

Što se je pak u isti trenutak kupalo po duši Daničinoj težko je pogoditi, a kamo-li opisati. Ali pored svega toga dignu ona glavu, pogleda Krstu vatreno, pa sasma ozbiljno prem drhćućim glasom:

„Kako pravo, tako bilo zdravo, Krstane, evo vam desnice. Ja sam vašom suprugom.“

Krstan kliknu od prevelike radosti. Željno dočeka ponudjenu desnicu, no neusudi se jošte ljube svoje pritegnuti na grudi, niti ju ogrliti.

I staroga Sokolića poliše suze od radosti.

Pa i angjeoske oči njegove kćerke Angjelije napuniše se radostnimi suzami. Odmah poleti k Danici i poče joj srdačno nazdravljati i čestitati. Ali za njekoliko časakah iztrgnu se ona iz sestrinih rukuh, pa bježi iz sobe.“

„Što je Angjeliji?“ upita Krstan. „Zašto pobjegne tako naglo? Ta kad je vjerenici mojoj čestitala — zašto nečestita i meni?“

Ljujo poćuti odmah s koje strane vjetar duva, pa nehtjede odgovoriti ni slova, samo se obrati k zetu i kćeri pa im svečano progovori:

„Kakovim vas blagoslovom ja iz dubine srca svoga blagoslivljem, takovim vas blagoslovio Bog sa prestolja svoga.“

Danica nagnu glavu na prsa očeva; a Krstan zagrli tasta i usreći ga cielovom punim opojene radosti. Zatim ga zamoli Ljujo, da mu bude i na večer gostom.

„Primam s radostnim srcem,“ odvrati Krsto. Da-li ću pak moći pokraj mile i visoke svoje zaručnice od radosti večerati, to je stopram pitanje. Medjutim u božje ime! Ja moram ipak prije kući, da vidim što mi djetići rade; pa ću se onda povratiti. No najprije velim to, da nezaboravih nikad ovoga časa, kojim sklopiste pouzdanje grudih mojih s vašom kćerju. A vi Danice, da nikad nepožalite što me izabraste. Ma i nebio ja liep i izobražen, kano što ste vi, to budite uvjereni, da u meni još tuče srce, koje će vas znati cieniti, srce velju, koje će ono, što sada punom i svetom ljubavi ogrli, do zadnje kapi krvi, do zadnjeg daha, vierno i srdačno ljubiti i grliti.“

Dade obim ruke i ode. Tast ga izprati s ljubicom Danicom tja do preddvorja.

Vrativši se natrag, zatvori se Danica u sobu i udari plakat. Bože moj — spusti glavu na postelj a oči sakri rukami — pomozi ti meni, da uzmognem održati što obećah, te zadovoljiti vierno i podpuno svojoj dužnosti. Tebi i otcu svomu za volju, dajem

Digitized by Google

Krstanu ruku. Ja moram onu sliku, koja sjede na moje srce u S—u ugušiti u mom srcu, pa se isto i razpuklo. Moram — pa moram.

Začu otčeve stope; no prije nego što on u sobu prispje naumi ona obrisati suze, ali joj nepodje za rukom. On spozna, da je plakala, zato ju upita:

„Ti si plakala, Danice, ja sam osvjedočen, da se to dogodi samo s tvoje radosti.

„Jest, upravo sa sreće," odvrati dieva i nasmije se. „Ta nebi bila vriedna zvati se tvojom srećom, kad se nebi radovala takovu dobitku."

„Ja ti nebi nikad oprostio, da neizabere Krstana, ili da ga izabere samo sa straha."

„Ja ga izabrah, jer nenadjoh nigdje boljega."

„Pravo kažeš, diete moje. Da pako ovoga vriednoga momka sasvim usrećiš, kano što on zaslužuje, slušaj moj saviet: Prije nego prekoračiš njegov prag, s Bogom sa svimi modami, koje donese netom od ujaka. Opravi se onako, kano što dolikuje gospodji ili ženi seoskoga zanatlije; dakle onako čisto i primjerno, kano što je tvoja seka Angjelija. Ti nisi ružna. S toga netrebaš pred licem svoga supruga nikakve druge cifre, nego čistu opravu, pa vedro, veselo lice i dobrostivo srce. Takova bijaše tvoja pokojna majka. Pa upravo tim učini ona, da sam laglje prekukao cielu svoju tužnu i čemernu prošlost, koju mi nanose vjetrenjatost moja, tražeć preblaženu sreću u kolu prevejana i tobože izobražena svieta. Tu sreću težko sam platio, mnogi težki dan a i mnogu nevoljnu noć žrtvovao. Ona, donese mene već u mladost na sjevalo sdvojenja, ona me liši poštenja i izvrže sramoti. Dodji dakle diete moje, pa sjedi do mene. Ovaj čas uprav je zato, da ti pripovjedam kako sam sproveo mladost. Uviditi češ iz mojih riečih, u čem leži prava sreća."

Danica posluša otca. Pomakne svoj stolac bliže k njegovomu pa uperi oči i napne uši.

Kad je otac spomenuo ime Filipovo, te ga nazvao zlokobnom zviezdom svoga života, pričini se njojzi, kano da ju počimlju sile ostavljati. Mrka koprena navuče joj se na oči. Da se brže za stolac otčev neuhvati, eto ti se strovali na zemlju.

Na to dovrši otac povjest svoju, rekav:

„Danice! budi samo onakova, kano što bijaše tvoja majka, onda ću one stope položit ruke svoje na tieme tvoje te zazvat: Bože hvala tebi; što mi pripravi utjehu u starosti!"

Plačuć strovali se dieva otcu na koljena, čuvši ote rieči, pa mu zasvjedoči:

„Jest — ja odlučih biti vjernom drugaricom svoga Krstana. Ja moram pokazati, da sam zaslužila zvati se kćerju poštene majke. Strpi se samo, pa me ravnaj i u buduće. Otče, ti si još silan, a ja sam slabi stvor. Ako ikad opaziš ili čuješ, da sam sišla sa staze svoje pokojne majke, predstavi mi njezinu sliku, i eto mene natrag na pravoj stazi."

Na ove rieči podignu starac kćerku sa zemlje, zagrli ju rukami i poljubi otčinskim poljubcem:

„Bog je čuo, diete moje, tvoj zavjet. Ako ga samo nepovriediš, to znaj, da će te i on blagosloviti kao što te ja blagoslovih. A sada otari tvoje suze. Tvoga zaručnika eto odmah ovdje. Dočekaj ga veseljem i smjehom kô što mladi dolikuje, a ja mislim, da drugčije niti nemožeš; tvoje bo srce puno je zahvalnosti, a ćutljivo za dobro. Budi vesela, da se i mi veselit uzmognemo."

Sada ode starac u radnicu, da vidi, što mu djetići djelaju, pa da ih, u oči nečuvene svetkovine, prije razpusti.

Dieva poče razmišljavati ob onoj zlatnoj dobi, koju sprovede kod ujaka. Tamo se spozna na njekoj rečenoj zabavi sa sinom Filipovim. Taj mladić preuze se na toliko, te je počeo misliti: ovo je čedo seosko liepo, pa je lahko s njim ugodne čase sprovadjati, pa ju poče često pohadjati. Budući pak on liep te u ljubovnih pokretih vješt i okretan kano mu i otac, privuče brzo Daničino srce k sebi.

Sigurno bi bila ta kukavna djevojka postala žrtvom te razpuštene i strastne varalice, koju je ona držala zorom i suncem svoje sreće, samo da joj nestiže list od otca, kojim potaknuta morade ostaviti ujakovu kuću. Ona morade naglo odići, s toga se nemože njemu izpričati niti se s njim čedno — po prepisu — razstati. Ali njegova slika počivaše danju i noćju na njezinu srcu. Tekar u kasnije doba dade posluh i razumu, koj joj neprestano vikaše: Nesretni stvore, izčupaj otu ljubav iz svoga srca; jer te ovaj mladić može imati samo svojom nasladom, a nikad pravom i ljubljenom suprugom. Zato pokuša ona, nebi-li kako utišala plamteću ljubav i zasljepljeno nagnuće prama njemu. I premda neljubljaše ona Krstana dosad, odluči ipak otcu za volju pritegnuti na srce njegovu sliku, a izčupati iz njega kip nesretnoga Filipovića.

Ali rekao bi čovjek, da se dvoje strasti, s kojimi se ona morade boriti, počeše nadtjecati. Nebi tomu dugo, što ona zatapa kip Vladimira, sina Filipova. Šetajuć se sa sekom velikim drumom opazi dva momka na konju. Prvi joj se učini kano

*

Digitized by Google

da je Vladimir. Ona neznade dakako u prvi mah, da-li on kamo putuje ili je pak došao da nju poišće. Ali ipak odluči sve u tako dvojbenu stanju, da će pobjeći od kuće, ako bi on slučajno došao u njezinu kuću radi zadnjeg uzroka.

Medjutim zapade i sunce. Pomrčina se navuče i kuharica donese večeru na stol. Čim večera na stolu eto ti i Danice kući sa sestrom. Krstana nadjoše tamo. On se bješe zadubao sa starcem u živahan govor.

Stupivši Danica u sobu, pohiti Krstan odmah preda nju:

„Moja će ljubezna supruga bez dvojbe dopustiti, da ja njojzi o desno sjedem?“

„Drage volje, prijatelju; — pruži mu desnicu.

Nato ju popade izpod ruke i odvede za stol, i sjede pokraj nje. Angjelija učini s otcem to isto.

Prije nego će pravo posjedati i započeti blagovati, odkrije se starac i sklopi ruke. Njegov primjer poprimiše svi. A onda počeše ugadjati kršnomu tielu i jelom i pilom. No kad oni, da će po pečenki, zaću se najedanput pred prozori konjski štropot i glas: pomoć, pomoć!

Svi poustadoše.

Angjelija bijaše prozoru najbližja. Pogleda brže krozanj.

„Što je, diete? Što, za Boga?“ upita starac sav u zabuni.

„Njetko pade s konja. Mora, da je visoka roda jer se liepo nosi. Eno! Sluga ga diže. Jao za Boga; mlad je taj gospodin — nemože ni maknuti nogom. Samo da ju nije slomio!

„Pomoć, pomoć,“ oglasi se po drugiput,

„Hajdmo Krsto,“ prihvati starac, da pomognemo nesretniku.

Vrata se otvore, a on van.

(Dalje će slieditи.)

Neženit se il umrieti!

(Humoreska.)

(Nadalje i konac).

6.

Dialog, zatim njetko plače.

Odkako je Avrelija svoju lakoumnost mal ne glavom platila, sasvim se promjeni. Prodje ju djetinska ludost. Već nije mogla Stjepku u oči pogledati. Kad su na samu bili, nije mogla nit govoriti. Medjutim prijateljstvo se ničim neporemeti. Naš mladi učenjak držao ju je za dobro diete, pa je tako s njom i postupao. Da si ga upitao, zašto pocrveni, kad se s njom razgovara, zašto nješto osobita ćuti kad je s njom na samu, nebi ti pored sve svoje učenosti znao odgovoriti. Medjutim to opazi, da se Avrelija promjenila. Mislio si, da ju je morala njeka osobita nesreća stići, što je na prekojučeranjom vesprimskom plesu samo do 5 satih plesala, dočim bi povrh toga bar do sedme plesala. Bogme on ju upita, da-li nije to uzrokom njezine tuge?

„Vi se čudite mojoj ozbiljnosti,“ reče, pogledav mu u oko, „zar vas zanima moja kob?“

„Kako ne, sladka Avrelice, zar vam nisam prijanom.“

„Imate pravo, vi ste mi prijatelj!“ To izustih zadubi se u misli. Možda je jošte koju rieč izčekivala iz ustiuh Stjepka, nu sama nije znala, da-li očekiva.

„To velite Stjepko, da sam ozbiljna. Nečini-li mi se pravo? Niste-li mi rekli, da nebudem već djetetom?

„Ta vi niste ozbiljna.“

„Nisam-li ozbiljna?“

„Niste, već turobna!“

Avrelija se zacrveni te nastavi:

„Pa naravno, vi mislite, da mojoj tuzi samo ples ili koje ruho uzrokom biti može?

Stjepko se nasmješi.

„Srdite-li se na me Avrelice?“

„Nesrdim, al ste zaslužili!“

„O zaisto, ja sam već više putah zaslužio!“

„Ja se samo sjećam onoga časa, kad ste mi život spasili.“

„Kad se neusmjelih zasjest Büszke-a?“

Avrelija baci proseći pogled nanj i pruži mu ručicu svoju.

Stjepko oniemi; te bena tako je bio bezobziran, da je opet svoje trice iz torbe izvadio. Sad se usmjelio osobito!

„Indi nesjećate se na ljubice?“

Avrelija neodgovara. Okrene glavu, jošte joj stvar nije po volji.

„Šta biste rekli, da vam koju pokažem od onih?“ upita ju Stjepko moleć, te izvadi iz listnice crven papirčić, u kojem bijahu tri osušene ljubice. Neznam pravo reći, zašto ih je uvjek kod sebe nosio, ako ne s toga, što se to nepristoji za učenu knjižurinu, gdje su prije bile.

„Sad ćete mi oprostiti?“ opet prosi Stjepko.

Djevče još svejedno sjedi okrenuta od njega, no nije se upravo jako srdila; ali Pišta nebijaše tako pametan, da to opazi. Sad će opet tako sladkim prosećim glasom, kao što ga nemožeš od učenjaka zahtjevati:

Digitized by Google

„Avrelice!“

Na to se Avrelija hitro okrene. Oči joj se od veselja razjasniše, lice plane a usne nasmjehnu. Što je ćutila, što-li mislila, toga sama nebi znala izreći. Dugo je izčekivala, pa je ipak nenadano došlo. Al naš mladi učenjak se u takove stvari nerazumije, pa opet ponovi.

„Prašćate-li mi?“

Avrelija ga pogledje, umiljato mu namigne i spusti glavu. Žuki je čas to po nju bio. Morala je iskusit, da joj je sve samo san; jer evo pred njom sjedi Stjepko bezćutljiv poput sanja ili poput knjižurine, koja o matematici sbori.

„Nepraščam ne!“ uzvikne se ona.

„E vala, pogodih uzrok vaše tuge!“

Avrelija ga pitajućim okom pogleda, pa mu odgovori: „Vi neznate u srcih čitati?“

„Moguće; al ćete ipak dopustit!

„Što takova?“

„Da nije težko u srcu od 16 godinah čitati.“

„Malo težje, nego-li u knjigah.

„Hajdemo, da rečem, što čitam u vašem srcu, a vi odgovarajte, imam li pravo?“

„Vi ćete opet staru kozu o vesprimskom plesu i o ruhu?“

„Neću!“

„Avrelice, vaše je srce ranjeno, al nebojte se, takova rana nije smrtna.“

Avrelica mu smeteno odgovori:

„Govorimo der o čem drugom!“

„Al govorimo der upravo o tom!“

Na to Avrelica strielohitro skoči sa stolca; htjede odići, a htjede ostati.

„Nebojte se Avrelice, ta ja sve znam!“

Ona htjede da odgovori, al joj jezik zapne. Stjepko je mislio, da se izdala, pa nastavi:

„Ta šta se strašite tako? Alberto Sopronyi je čestit mladić, te sam uvjeren, da ćete biti s njim blažena.“ A na to pomisli u srcu: Takova je ljubav ženah; izsmiju znanost, te za trulu jabuku dadu srca svoja. Pa ipak sam tako lud bio jošte sanjati! Avrelija se na jednoč otrese mislih, u koje se je udubla, te reče:

„Vi me nećete nikada razumjeti! Bolje bi vam bilo, da se nikad nit nevidjesmo!“

To nije Avrelija rekla o Sopronyiju, već to je nišanilo na našega Stjepka, uz kojega se je sada raztužit morala.

„Avrelice,“ opet će, „znam što vas muči. Bojite se, da ujak nepristane uz tu svezu!“

Vidi se, da je naš Stjepko uz svu svoju učenost ipak lud bio! Avrelica jedva razumjela rieči Stjepkove, potvrdi mu ih!

„Istina je doduše,“ nastavi opet, „da vam ujak namjerava drugoga za supruga priskrbiti, a ne Sopronyija. Sve je samo sanjarija bilo!

„Sve je bilo samo sanjarija;“ potvrdi mu turobnim glasom Avrelija; a on nastavi:

„Ujaku će se to na žao dati, al on vas imade odveć rado, nego da vam sreću zaprieči.“

„Sreću moju?“ reći će Avrelija, „mislite-li Krunoslave. da ću bit sretnom?“

„Kako-li to osobitim glasom odgovarate, Avrelice? Ja vas nerazumijem.“ Avrelica težko uzdahne.

„Budućnosti nitko nepoznaje,“ reče ona ozbiljnim glasom. „Vi ćete mi ostati prijateljem uvjek jelde Stjepko?... Vjerujete-li indi zaisto, da me Sopronyi ljubi, i da ću s njim sretna biti?“

„Vjerujem.“

„Hvala vam — hvala velika!“ te stisnuvši mu ruku odalji se. Već se nije mogla uzdržati, da nezaplače, te čim u sobu udre, poče gorko plakati. Eto ti Avrelice, koja je u Pešti kao kakov zmajić sve bunila, kako gorko plače!

7.

Što se sbilo s ljubicami i još nječim?

Avrelica tvrdo odluči past žrtvom. Odreče se svake naslade, tješila se barem tim, što će drugoga ako ne sebe usrećiti.

Ona je Sopronyija tako ljubila, kao što svakoga vještoga plesača, a Sopronyiju, kao zaručnica sa 1000 jutarah zemlje kao mirazom!

To si svatko lako predstavit može, a Stjepko joj takovu sreću želi. Dapače on sam podje k ujaku, da zamoli Avreliju za Sopronyija, koj je vrlo čestit mladić. Osobitim je počitanjem o njem sborio, da ga nit samo jedanput neimenova vjetrogonjom. Andràs ur je doduše sve to poslušao, al na koncu nit grom jače neudari. nego-li on:

„Koji te je vrag na to postavio, da prosiš djevojku za drugoga? Da si mi se odnio izpred očiuh! Umah u taj čas!“

Naš se mladi učenjak zaisto odnese, raztužen, što mu je tako njegova velikodušnost naplaćena. Al starac hoće da cieli dvor prevrne, te napokon teško odluči, da će dati djevče tomu vjetrogonji, kad vrag za vragom gleda. To je i zaslužila, kad neće onoga ljubiti, što no ga joj ujak odabra. Pozove Avreliju k sebi, da ju zapita, da-li joj se dopada indi taj vjetrogonja!

Djevče se prepade s oštroga pogleda; tvrdih

Digitized by Google

riečih ujakovih, te joj jezik zapne. Al će na to starac:

„Odgovaraj, kao da si pred božjim sudom! Ljubiš-li toga vjetrogonju?“

„Neljubim, al on mene ljubi!“

„Briga mene za to; ti nećeš zanj poći, pa ćeš mojom Avrelicom ostati.“

Na to ju zagrli i oba zaborave na Sopronyija; ujak jer ga netrpi, a Avrelija za ujakovu volju. Medjutim dade Stjepku javiti, da se neka više u tudje stvari nemješa! Toga svega nije shvatio, al mu bijaše jošte gorje kašnje čuti, da želi Avrelija u duvne poći. To je pako još više razljutilo starca! O tom nije nikad ni pomislio. Nije mogao naći riečih, kako da ju izpsuje.

„Ti hoćeš indi u duvne? Misliš-li, da ćeš i tamo jašiti i cielu noć plesat moći!“

Takove rieči znao joj je po ciele satove opetovati, al Avrelija ostaje čvrsto kod svoje odluke. Ona već nejaši nit nepleše; radje čita knjige il se zabavlja ručnim djelom.

Zaista ciela kuća se pokrenula. Avrelija postade ozbiljnijom a Stjepko veselijim; badava je joj hotio svačim ugadjati, kad ona neće nikakovih radostih. Medjutim, za to vrieme su Stjepkove knjige spavale; što je mislio, što-li činio o tom Avrelija nije ništa znala. Niti nije znala zaisto dotle, dok jedanput slučajno prolazeć po sobah, mladoga učenjaka neopazi kod prozora, a u učenih mu rukuh i osušene ljubice. Tako mu lagano dodje iza ledjah, da ju nit neopazi. Ljubopitno ga gledaše od straga, što da će raditi s tri ljubice. Naš Stjepko nije ništa drugo radio, van uzdigao ih k usnam svojim i goruće ih cjelivao. Djevče si ručicom pritisne prsa, al nemogaše se uzdržati, da neuzdahne glasno.

Stjepko se na to okrene, al eto ti pred sobom opazi Avrelicu vesela lica i blistečim očima, tako su jasno sborile o ljubavi, da ih i sam Stjepko razumio. Sav izvan sebe, rad blaženosti toga časa poleti k njojzi, poljubi joj bielu ručicu i goručimi usmi prosbori na polag umrlim glasom:

„Oj dušo moja, da si znala, kako sam te ljubio!

8.

Kako se je svršilo?

Za čas pusti naš Stjepko ruku djevčinu, mučeć odleti pa se zatvori u sobu. Sad padši u sdvojnost baci srdit pogled na dugu povorku knjigah, na razastrte zemljovide, na munjevne strojeve i lučbene priprave; velike retorte, malena stakalca itd. te težko uzdahne:

„Propao sam!“

Čega se je vavjek bojao, sbi se; zaljubljen bo bijaše! Ćutio je ljubav u srcu, znao je, da ga Avrelija vierno i goruće ljubi! Drugim ljudem bilo bi to veliko blaženstvo, al naš Stjepko je više cienio lučbu nego-li ženitbu.

Jedno mora da pusti: il znanosti il Avreliju! Rukami si čvrsto prikrije učeno čelo. Što da radi? Tu već neima obstanka. Zemlja mu pod nogama gori. Prvi čas mišljaše, da pobjegne na kraj svieta, pa da tamo živi boreć se znanostmi. Već neće nikad viditi žene; bježat će od njih, više nego-li od smrti. Medjutim njemu svejedno, vidi-li žene il ne; jednu već ljubi i tu će vavjek ljubiti. Što mu koristi uskočit?

Sad ga opet još strašnija misao prodje; da se ubije! Zašto da živi dulje, kad se nemože znanostmi baviti.

Neženit se il umrieti!

Sav u sdvojnosti nagne glavu učenu na učene foliante, misleć na dalje što da radi. Rado bi živjeti, jer je mlad i zaljubljen, a opet bi dobro bilo da se ubije, pa da se tako rieši ljubavi.

Našemu Stjepku bi težko bilo ubit se, al u marmarošku županiju natrag uskočit vrlo lako!

Punih 5 satih prodje, što je držao ta svoja exercitia u zatvorenoj sobi, al kad na jednoč začuje strahovito lupanje na vratih i ujakove rieči:

„Sad je konac tvojim ludorijam! otvaraj vrata.“

On na to otvori vrata i starac unidje srdito koracajuć:

„Koji je to vrag? Djevče htjede jučer poći za duvnu, a danas skače od veselja neznam sam kakova!“

„Ljubezni ujače,“ reče Stjepko sav u strahu i jezik mu zapne.

„Govori, inače —“

„Ljubezni ujače!...

„Barem toliko znadem, da sam ti ljubezniv ujak, nu više ništ neznam.“

„Ljubez...“ opet počima Stjepko, al eto ti na vratih opazi Avreliju, poleti k njojzi te joj uhvati bielu ručicu.

„Srdačna Avrelice!...“ povede ju k ujaku, klekne pred njim, ruku u ruku, prikučiv si liepe glave.

„Ljubezni dobri ujače, blagoslovi der nas!“

András ur ih blagoslovi, al nemogaše ono sve izreći, što je ćutio u svom srcu:

„Znao sam ja to dobro, da to nemože inače biti, nego kao što sam ja već unapried odlučio!“ reče zadovoljno u nepresežnoj mudrosti svojoj.

S magjarskog pohrv. *Mirogojski.*

Digitized by Google

Kraljevica.

(Nadalje).

Sada je zlo, to se niekati nedá, ali se ne zna, što bude: rieč Inglezova se mora izpuniti, ako i ne tako naglo, i u zemlji hrvatskoj. Kad sam se vozio jednoč po samom ulazu u dragu bakarsku, tješio sam se šalom za sada ali budućom istinom. Odgovara ti ovdje divna jeka od brdah i pečinah pet do sedam putah jasno i glasno, da ljepše na daleko nigdje. Svrnuv okom prema Kraljevici i Bakru zavikoh: Hoće li ovi zaljevi, ove luke uvjek u toj praznini driemati ili neće. Pet do sedam putah zaorila mi Vila primorčica Jeka: neće, neće, neće . . . — Nagledao se ovdje i naslušao, popinjao bi se ja vazda na onaj pusti brieg, koji dieli luku od mora. U noge bô me šiljasti g r u h; ove staze dolikuju planinskoj divjoj kozi ne čovjeku. Kad bi se ja ovako ljutio, da neima do pučine gladka puta, opet bi mi prijatelj po staroj arii odpjevao: Mislilo se i na to već, ali sve zaman, k a d n e d a d u B a k r a n i. Ovako bilo mi je brieg obaći, svaki put sio bi tu na samom koncu na kraj, jer bijaše odavle pogled najširi i narav najbujnija. Nije ti nebore bujna na pustom briegu: tu ne vidiš oko sebe ništa, osim koje biline divljeg kuša, što obara slabahnu, vehlu glavicu na tvrdi kamen, a kadkada i koje bistrooke gušterice, koja bez straha na te povirkuje, grijući se ovdje na titrajućem žaru u svojoj slobodici. Ali tim bogatija i veličastnija kaže se u viečnom moru. Mnogo puta sam se vozikao u lahkom čuniću ovuda i prignuo se na krmu, pazio bistre dubljine pod sobom. Kakova bijahu to čuda, koji podvodni svietovi! ovdje zelena dubrava, da se pojedina, duga, tanka stabalca čamca dotikahu, malo dalje gladka, mamljiva, biserna tratina, da se ljepšom po zemlji ne šetješ i goleme crne ploče bez života, gdjegdje i tamno-modri kotlovi, kojim do dna nevidiš, kano podmorska jezera. A kako ti tu nutra posvuda to puzi, gmiže, vrvi, trči, leti, sjaje: sitne ribice bez broja, što bježe pred grabljivimi većimi sestrami, crvi, raci, pauci i bog zna kakova još gmizad i luščad. Pa kako se svi ti različiti, čudni stvorovi životu raduju: svigdje i svuda veselo, brzo sticanje, gibanje, občenje, kadšto prijazno, kadšto s ljute borbe i ubitačno.

Potvrditi mi je, da sam ova čuda gledao i opet gledao ali se jih još nagledao nisam. Ovdje pred pustim briegom je bilo, gdje sam zaronio i ja prvi put u hrvatsko more. Prije vidjelo mi se tamno, ogromno, strašno, a kako ljubko tada! Još mi je živo u pameti ono čuvstvo, što me onaj put obuzelo. Kako mati u naručaj diete, tako rahlo i ljubezno primili, ogrlili, i zaljuljali su me mehki valovi, šaptjući oko mene sladkim žamorom neznane tajne glase, kano da se samnom brate i ljube ali me ujedno srdačno kore, što sam toliko krzmao i odgadjao. Domaći ljudi ipak ne haju toliko za poëziju, koliko za korist morsku. Skoro u svako doba ljeta može se ribariti pred lukom, na vratih drage bakarske, za Frankopanovim gradom i oko pustoga briega. Nije me volja, pripoviedati te potanje, za me bilo je i tu mnogo novoga i zabavnoga. Gledajući u noći na debelo more, opazio sam često velike, razgoriele svietiljke, kojim sipahu se drobné, žive iskre na okolo ili jim nagibaše dugi, žarni plamen svaka i najmanja sapica sada ovamo pa opet onamo, čuo sam zajedno i oštro praskanje tih sviečah. Ove svietiljke služe duge liestve na briegu, podignute u vis, malo ne osovno; što jih drži nisam opazio prvi put, ali vidio sam na vrhu čovjeka nagibša se preko grede i motreća sve jednako morsku dublinu pod sobom. Ovakih lieštavah ima po hrvatskom primorju mnogo, svaka je znamen, da se hvata ondje t u n a, debela, zdatna riba, ljubimica u Trstu ali ne manje i u Beču. Čini se, kano da joj godi osobito stan uprav oko Kraljevice: čistoga dobitka ima občina od toga naj manje 4000 forintih na godinu. Zapitav prijatelja, kamo idu ti novci, jer se ne popravlja nigdje ništa, dobijem i tu stari i vjekoviti odgovor: Novci do duše, po pravici su naši, ali jih ne smiemo uživati, n e d a d u B a k r a n i. Nego pred gradom ima kadgod i groznija i dičnija lova, lova uprav kraljevskoga. Svako ljeto skoro doplavaju ovamo i golemi morski psi (pesci cani) pogibeljni i ribam i čovjeku. Na velikoj pečini uprav naprama Kraljevici vidio sam prije šest godinah ležati ovakovu strašnu zvier, što su zatukli ju bili ne bez velike muke ribari. Kako mi rekoše, težila je do p e t d e s e t c e n t a h, režala je na čovjeka trostrukim redom šiljastih, na pilu izrezanih zubovah, da rado vierujem, što se o njoj pripovieda, kako je više putah i najjačega junaka, na kuse strta, u toj jazovnoj gubici nestalo. Kažu, da prevali kadgod jednim udarcem i poveće čamce. Još mi je na smieh, kako si je služio prije njekoliko godinah njeki pustolov liepe novce samom pripoviedkom, da je bio u trbuhu morskoga psa dva čitava dana, dok ga je kod Senja izrigao i od toga da mu je ruka slomljena. Potvrdjivao je to J o n i n o čudo silnim repom te životinje, koju je tobože slavno ubio. Na njegovu nesreću doznalo se je prebrzo, da je rep njekomu kapitanu ukrao i da si je potro

Digitized by Google

ruku, padši u vinu s visoke pečine. Siromak bio je krajišnik, i još mu se na ledjih poznaje biljeg nagrade, što mu je izplatiše za bujnu šalu drvenim novcem u Gospiću.

S mora i daljine vratja se pogled natrag prema gradu, ali se upre brzo kano očaran u njeku tmastu, staru židinu. A što to bje? Oko mene trepeće duh grozan i veleliepan, duh udesa ljudskoga, povjesti ljudske. Tla, koja gazim i pazim sveta su velikom uspomenom i gorkom i veselom. Ne samo kod Drača i Farsala, i ovuda primorjem i starom Curictom, današnjim Krkom, grmiela je kobna borba med Pompejem i Cesarem za gospodstvo rimsko, za gospodstvo ovoga svieta. Viešti mornar liburnski i dalmatski pomagao jednomu, pomagao drugomu, samo na se nije mislio. Viek prolazi — Rim se ruši — primorjem zaore slavenski, hrvatski zvuci. Uprav ovdje, na mokrih vratih širokoga svieta, postavilo si je dično pleme hrvatsko temelj i prestolje svoje sile i svoje slave, raztući morem i kopninom, dok bilo sloge i ljubavi. Ali kleta svadja digne brata na brata, dobitak i djedinu obiuh ugrabi Madjar, lukavi pomiritelj, i nenaravni, novi pobratim. Hrvatska kraljevina u tvrdih šakah njegovih rušila i krnila se to s juga to s iztoka. Ali božja kazna stiže grieh ako ne svagda u prvom, to zaufano i tja u devetom pokoljenju. Neduh Tatarin pleše Ugarsku i goni kralja, svojim narodom ostavljena. Ali nije se iznevjerio mu Hrvat, uprav u ovoj krajini, kažem po drugi put, spasio si je kralja tudjega i madjarsku krunu, slavensku tlačnicu. Sinje more zacrvenilo se tada krvlju azijanskom, mješte ribami napunilo se nepodobnimi tielesi hrvatskom, s velike česti primorskom uprav šakom oborenih bjesnikah Evropa opet je disala slobodno i jadni primorac mogao se nadati, da će sudbina i njemu mir i božji blagoslov poskititi. Prazne nade! Mletački lav strahovito potresao je grivom i na Hrvata, susjeda si prekomorskoga ali (to uprav bilo mu zazorno) i pomorskoga zazinuo; a krvavi Turčin, tavu neprijatelj ali ujedno i sudrug otvorio ždrielo na iztoku. Nego jošte je živio stari Bog. Baš ona tmasta, stara zidina bila je grad, često i stan onih božjih bojovnikah Frankopanah, koji očuvaše zemlju si povjerenu smielom desnicom i razumnom glavom. Svaki put proticala mi žile njeka čarobna slast, gledajući ovaj crni, starodavni, opustieli grad. Bože mili! kakov ti je sada: barbarska ruka poskidala je s njega istom zadnjih godinah bogati ures to zidarski to kiparski! sada je ulaz u to svetište zabranjen, budući je na pol kasarna a na pol tvrdja s njekoliko topovah — tvrdja bez moguće obrane, ako nasrne neprijatelj. Nego misao vodi čovjeka rahlo i sladko u slavnija, davno prošasta vremena. Ovdje stajao je najjači tabor hrvatskoga primorja, koga su njegovi najbolji junaci branili. A tko su bili ovi Frankopani? Možda krvnici i samosilnici, ko što svi skoro vrstnici njihovi! Istina, da su ponosili se velikom gospoštinom po Vinodolu, Modrušu, i ne manje po hrvatskih otocih, ali njihova duša poznavala je Boga i ljudsku pravicu. Desnica branila je dom i vieru a izza boja jošte krvava potvrdjivala ljudomile, mudre zakone, što si jih pisao na slobodnih skupštinah slobodni puk. Ovaj njihov puk nije rabotao težke rabote, niti mu brieme nemilih nametah ramena žuljilo nije. Ista ruka, koja odbijala je tudje vragove, gradila je uz more i crkve i manastire, dizala pobožnosti čovječjoj i slavi previšnjoj žrtvenike, davala Bogu što je božjega. Bili su Frankopani najplemenitiji plemići hrvatski i svakom sgodom i prilikom pravi, dobri otci med dobrom, sretnom djecom, poddanici svojimi. Zahvalni narod još jih nije posve zaboravio. Otočanin krčki obukao se u crno s njihove pogube i oblači se još dan danas u crno, gorko uzdišući, da je po njihovoj smrti blaženstva sa zemlje nestalo. Crn mrak zastro je od onog doba ovo primorje. — Niemac, Lacman, Madjar, kadgod uzastopce kadgod i zajedno dielili su tu narodnu baštinu, rovali i trovali narodnu sviest, ćud, nošnju, običaje, jezik, knjigu i vieru, dok se narodu opet stari Bog smilovao. Sada istom kako rekoh, javlja se opet pramalietje, prerod i uskrs, ali misao vodi me rahlo i sladko još dalje, opet u slavnija u buduća vremena. U ovoj primorskoj krši spava duh hrvatski, ovdje počiva, ako sva znamenja nevaraju, budućnost veličine hrvatske. Bez mora ljudi dan danas ili umiru ili služe drugim, s morem ako i padnu, brzo se opet oporavljaju. Pazi ove divne, božjom rukom stvorene luke, ove lahke, mamljive valove, vodeće svikud i svikamo, ove vješte, smjele primorce, kojim je more i otac i majka i zavičaj, misli si to primorje svezano željeznimi prugami s banatskom oranicom, s slavonskom, srbskom i rumunjskom mekotom a dodaj tamo još dobre ceste po primorskom pogorju — pa zar ti ne trepti pred očima golema promjena, pretvarajuća ovaj kamen u veliko, bujno, bogato, preživo trgovište u palestinu hrvatske zemlje. Primorac nesumnja a s njim niti ja, da će ta slika istinom postati. Vrieme leti, ali ovaj let primorac razumije i na njem svoje nade osniva. Zanj se ne bojim, ali se bojim za one

Digitized by Google

strane (ima jih dosta i naša Slavija) koje su od mora daleko i pozova letećega vremena bud ne čuju, bud ne razumíju. —

Stanovnikah ima u Kraljevici do dvie tisuće. Prva pomisao dan danas je, jesu li gradjani domoljubni ili ne. Za primorce svaki tim je ljubopitniji, što znade, koliko grkih neprijateljah ima slavenština n. pr. na Rieci. Hvala Bogu! primorje ima u tom samo jednu Rieku, sva ostala mjesta kano Bakar, Kostrenja, Novi, Senj pa i naša mila Kraljevica stoje od njekda u prvom redu hrvatskih narodnjakah, i ovaj duh još sveudilj raste, čim dospjevaju djeca do mladićtva a mladići do muževnosti. Koliko mrtvilo ležalo je prije petnajst godinah još na ovoj zemlji: vladao je Madjar, zapovjedajući u „ugarskom (!) litoralu“ talijanskom besjedom: škole ili ne bilo ili se mladi duh kukavnom latinštinom krmio. Jedina crkva gojila je kako od pamtivieka domaći jezik ne samo kô što posvuda u pripovjedi, nego po blagom običaju senjske biskupije i u pjevanju i na misi: njoj jedinoj i umiljatosti poezije Kačićeve ima primorac zahvaliti, što mu nije tudja bujica narodnosti podkopala. Ali u obće može se reći, da istom od god. 1848. prokrčila si je Hrvatska opet put do svoga mora, probudiv ondješnje svoje sinove iz težkoga, dvovječnoga sna. Obćine osvjestile se, te počele obavljati svaki posao domaćim govorom i pismom, podigle si učionice s domaćom naukom; napisale ime trgovine, obrta, često i broda domaćim slovom; a njekoje dodale tomu i više. Bakar ima narodnu čitaonicu već odavna; od jeseni prošle godine ponosi se njom i Kraljevica.

(Dalje će sliediti.)

Dopis.

Pešta na 18. veljače. Vrieme je u nas najednoć kao proljetno! Dva tri-li dana sunce tako liepo grije, kan da smo u sried travnja. A i hora je već promjeni temperature, ljetos bo nas je zima pošteno ošinula sa R. 24 stupnja kao da smo u Tobolsku, da, nije čudo, ako se svaku noć po koj minorum gentium deus, opojen pálinkom il rusim vincem, po sried ulice smrzne, dok ga ranim jutrom istom obilazeći peštanski panduri otegnjena nenadju; da, i sam Dunav, ta veličanstvena rieka smrznu se posve. To dakako Peštancem i Budimcem u dobar par dodje, jer za vrieme triuh tjednah netrebahu na lančenom mostu plaćati za prelaz po dva novčića, kad im je po ledu obćenje mnogo lagljim postalo. Morao si se zaista čuditi, došav na dunavsku obalu, opaziv najživahnije obćenje, pješke i na kolih, kao da si na sried trga. Svaki se dan slegla neizmjerna množina ljudih na smrznut Dunav — svakomu se pohtjelo po Dunavu hodati, jer to se riedko sbije, da se tako smrzne kao ljetos. Al u nedjelju si istom vidio cieli šaren budimsko-peštanski sviet na ledu, kao da hoće kakovu narodnu svetkovinu slavit. Gospoda, gospoje, gospodične, svih razredah i dobe — sve se to sanjkalo po Dunavu pa tja do mrke noći; a u večer upališe i baklje, samo da se duže zabavljaju. Netrebam spomenuti, da su slastičari, perecari, krčmari na ledu dobro bili zastupani, u kratko, to je bio čitavi zabavni vašar.

Na 24. siečnja sleglo se do 40 hiljadah ljudstva i magjarske novine spomenuše kao njekakov omen, da je upravo na taj dan, prije 516 godinah na isto tako smrznutom Dunavu do 40 hiljadah ljudih uzkliknulo „Eljen Mátyás Király!“ budući težko očekivali izbiranje od strane saborisajućih za onda poslanikah na rakoškom polju.

Kad se je stao led otapljati, stražiše panduri na obalah, da se neide više na led, nu jedan zanešenjak htjede muževnim se pokazati, te podje po ledu iz Pešte u Budim, al jedva dodje do budimske obale — propadne u Dunav. Kašnje ga izvukoše na pô mrtva.

Za pokladno vrieme bilo je ovdje mnogo balovah i velesjajnih. U gradsku blagajnu je za siromake unišlo 800 stotinjakah! Magjarske se novine većinom tužile, što krasni spol nedolazište u čisto narodnom već na francezku izkvarenom magjarskom odielu. Ta nije ni čudo, jer čim Modezeitung što nova donese, pa ma baš nit pare valjalo, to se mora uvesti, si totus fractus illabatur orbis! Al moram svakako spomenuti, da su svi skoro sjajniji plesovi bili priredjeni za stradajuće u Alföldu.

Svagdanji je govor, kako da se stradajućim na brzu ruku pomogne; jer bieda je sad u zimi jošte većom postala. Zemlja, o kojoj njekoć, a i sad s ponosom njeki govore: „Extra Hungariam non est vita, et si est vita non est ita!“ na to spade, da joj pučanstvo od gladi umira. Doduše mnogo se toga radi za biednike, al je to sve malo; jer bi valjalo najmanje 20 milijunah uzajmiti, da se stradajućim pomogne. U tom se djelu milosrdja kršćanskoga osobito odlikuje družtvo gospojah ovdješnje aristokracije, koje svaki dan rade, te švelom to opet šiljanjem kruha u one krajeve, gdje je bieda mah preotela.

Digitized by Google

Grofica Bathyánijeva udova predloži kako ste već i drugdje čitali, u jednoj sjednici spomenutoga družtva gospojah, da se ovdje za dva tri dana ustroji P a z a r poput onih u Londonu i Parizu, u kom bi gospoje razne stvari prodavale! Misao bude sveobćim oduševljenjem pohvaljena i predlog primljen, a listovi magjarski priobčiše velikim applauzom, da će se tim načinom mnoga tisuća za stradajuće sabrati.

Velika sgrada družtva Lloydova bude za taj Pazar priredjena, te od svih stranah dodju stranom darovi, stranom na prodaju razne stvari. Kolikom je znatiželnošću izčekivalo obćinstvo peštansko, kad se je u četvrtak na 11. veljače u podne taj Pazar otvorio. Dvorana bijaše liepo ukrašena i na više razredah razdieljena, a u svakom razredu po jedna grofica t r g o v k i n j a.

Ulazna ciena za prvi dan bijaše jedan forint, al svi prvi dan došavši dadoše po 100 stotinjakah za ulaznicu — vrli starina grof Stjepan Karolyi dade za ulaznicu liepu banku od t i s u ć u forintih.

Kad si u nutra stupio, to nisi mogao odoljeti, da u svakom razredu štogod nekupiš, jer osobitom umiljatošću znadu grofice pojedinim stvari nuditi, da jim se nemožeš oteti — dakako samo onim osobito nudjahu, o kojih su znale, da imadu mnogo novacah.

Grof A. došav u dvoranu, podje u razdjel grofice Z., koja pantljike za ure, navezene svojim imenom i druge stvari prodavaše. Ona ga umah umiljato upita, što da želi tako visoki gost. Grof se malo zamisli pa reče, „jedan poljubac“. Grofica se malo na to prepane medju tolikimi — — al doskora odvažno odgovori: „Jedan poljubac stoji tisuću forintih za stradajuće od gladi!“ Vitežki grof tu vitežku taksu namah izplati!

Prvi dan je posjetilo do 7 stotinah same više aristokracije, a drugi dan, pošto je ulaznina na 50 novčićah smaljena bila, sgrnulo se toga jošte više.

Drugi dan rano dodje jedna seljakina s punom košarom jajah, te proturav se do grofice Bathánijeve, preda joj za stradajuće u Alföldu, a ona joj se srdačno zahvali i na razstanku stisne ruku.

Izmedju svih trgovkinjah se najbolje odlikovà vojvodkinja Odeschalchijeva, koja je umah kod vrata otvorila sjajnu gostionicu. Druge grofice srdiše se na nju; jer je sve gostove umah znala k sebi privuć; dapače tja u Pariz dade brzojavno upitati jednoga grofa, ondje stanujućega, nebi-li izvolio čašu líquera!

Njeki grof dodje u tu Restauraciju, da si čim god želudac okriepi i upita ju, što da je dužan, ona mu odgovori 15 stotinjakah! Malo mu se odveć vidilo, al plati, ode i za čas se opet natrag vrati, veleć, da mu neka dade dvaput šunke. Ona ga posluži, a grof će na to „Aufschreiben!“

Nu grofica uzme kredu, pa na velikoj tabli napiše „N. N. gróf adós 25 frttl“ (dužan 25 for.) Opaziv grof svoje ime napisano kao dužnika, brže bolje posegne za listnicu da izplati to, da neznade cieli sviet, da je ostao dužnik!

Jedan mladić kupi Album, pun svjetlopisnih slikah, pa umoli da mu se trgovkinje unj podpišu. One na to pristanu, al za svaku takovu autografiju tražiahu po pet stotinjakah.

Najviše novacah je svakako prispjelo od samih ulaznicah, trgovačkih stvarih je jošte mnogo preostalo, koje će kako čujem putem dražbe prodavane biti. Kao što se iz službenih izvadakah vidi, cieli dohodak za stradajuće u četiri dnevnom Pazaru iznaša do dvadeset hiljadah forintih! Liepa svota! Al, to je kao ništica gledeć na veliku oskudicu hrane i odiela. Hoće li se i u vas što sličnoga stvoriti na korist gladnih Primoracah?

O čemu da vam jošte pišem? — Liepa sgrada za magjarsku akademiju se gradi na dunavskoj crti — a kad će se naša bar u 'život uvesti! Veleliepa i gorostasna redoutna dvorana je za zabave peštanske intelligencije već sagradjena na mjestu njegdašnjega izgorjela njemačkoga kazališta — a kad ćemo mi u Zagrebu imati što takova? Budimski kolodvor će s peštanskim biti svezan željeznim mostom preko Dunava. U Budimu će sad istom plinom razsvjetljenje uvesti se, — možebit će razjasniti mračnjačtvo, koje u Budimu vlada... Peštansko kazalište bi liepo napredovalo, al mu manjka osoblja sposobna za pjevanje — nervus rerum gerendarum je dovoljan! Poznata gospodična Murska je ovdje vrlo obljubljena, te ju njekoji listovi u zviezde kuju, samo joj manjka znanje magjarskoga jezika. I Steger-Stazić jest ljubimac Peštanacah!

U budimskom tako zvanom pučkom kazalištu predstavljahu 65 putah igrokaz (ördög pilullái) vražje pilule, od prosinca pa sve dosad uzastopce dan na dan! Čudan-li je ukus ovih Budo-peštanacah. Od nove godine izlazi ovdje svakdanji belletristički list — vele da imade do 2 hiljade predbrojnikah.

Drugiput, ako Bog da štogod zanimivijega — a za sad s Bogom! *Mirogojski.*

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. ožujka.

T. Šah kralju i — mat! reče moj učestnik kod partije u Karalavoj najživahnijoj kavani, i sbilja niti makac nikuda. Uzdahnuv nad nenadanim porazom pogledam na dobnjak i opazim da je već 7 satih minulo, a danas je davno izgledana predstava „Zvonimir“ — „Da, da, — vi Zvonimirci dakako morate večeras u teatar, da vidite krunu hrvatsku Grgura VII.“ Pa i idemo da nezakasnimo, a vi? — u gostionu; chacun a son gout.

Došav do Kase, radovah se, što sam si prije već priskrbio ulaznicu, jer kod te silne navale bio bi morao čekati jošte pol ure na dobru sreću. Unišav u kazalište nadjoh si jedva mjesta, bacih odma okom na ložu pjesnikovu i — eto njega glavom, gdje uprav opažen i pozdravljen živahnim pleskanjem i uzklikom primi darovan mu krasan vienac u znak harnosti, poljubi ga, nakloniv se dubkom punoj kući i zahvali se tronut na izraženoj mu naklonosti. Orkestar prekine ouverturu i zagrmi u obćenitu slavu. Kolika je muka za spisatelja, kada, ravnajuć svoj komad iza kulisah, opazi, da je vox populi niem i hladan, da mu list za listom gine iz ložah i partera — a koliko pak nasuprot milinje razlieva se po grudih sretnomu pjesniku, kad mu ovacija ječi sa svih stranah i sve naperi oči u vedro mu čelo!

Kad se digne zaviesa i komad stane teći rieč po rieč kako knjiga glasi, otvori kritika uši i natakne si oštre naočale, da pazi i da prati svaku besjedu bilježeć mahne i pogrieške ili krasotu divnih prizorah, da napiše strogo izvješće o svemu; al koliko krat uništi takov recenzent nacrt svojih nazorah i prione napokon uz javno mnienje.

Velika je i riedka to umjetnost sastaviti igrokaz da bude savršen skrozimice, da budu sa divotom jezika naslikane tajne i strasti čovječjega srca, da budu ugodno predstavljati se mogli čini za oko i uho. Ne samo da se k tomu hoće živahne mašte i velikoga znanja, nego i neumorna truda i marljivosti, da zanimivo predoči svietu svoju misao, svoje uzore. Ima u nas neizcrpivoga gradiva za svaku vrst dramatičke radnje, pa zašto se tvori toli malo slikah iz života pradjedovah naših, što nam bi oplemenilo izopačene tečajem vremena ćudi i uzdiglo pravedni ponos, koga baci pakost i neznanstvo u blato i skoro posve utamani — zašto se tvori toli malo? — zato, jer se neradjaju svaki dan tako darovite duševne sile, koje bi to kadre bile izvesti, a mnogomu umom nadarenu manjkaju družtveni finiji odnošaji, koji bi mu otvorili pogled u registar griehah i kriepostih, u otmeniju uljudnost i modnu pristojnost.

Ovakve su mi se misli vrtile po glavi višeputah, pa i ovkrat t. j. odkako se umiriše ruke i usta od pleskanja, „Živio“ i glasbe, pa do časa, kad se ban Petar sa Lieposavom ukazà na pozorištu.

„Zvonimir, kralj hrvatski“. Ovaj igrokaz u 5 činah prodje dakle 28. veljače preko daskah našega kazališta, sjajno i veličanstveno. Obširno mnienje o tom umotvoru našega narodnoga dramaturga Dr. J. Subotića, napisalo je vješto pero prošle godine u Pozoru, kad-no je knjiga ugledala ovaj magleni sviet. U toj kritici ima toga, što bi za željeti bilo, da se je kod izvedenja uvažilo, a što bi se u buduće izpraviti moglo na još ljepši uspjeh. Premda je kritik tamo izreko svoj sud o razvoju komada, bez da je ikada vidio predstave, to je ipak po svojoj misli predočio si utisak komada na občinstvo, sakupljeno pred pozorištem; nu temeljito to pogoditi je mnogo teže, nego-li prosuditi jezikoslovnu i historičnu stranu.

Za dokaz tomu eno prizora o ludosti Lieposave, koj po onom sudu imao bi ostaviti gledaoca hladna, dočim upravo taj prizor bijaše veoma u srce dirajući, a plač Amikov uz svu naslikanu ćutljivost postao je dugočasnim, jer se vuče na široko. Drama indi postiže pravu cienu istom kod predstave kad ju valjani igrači dobro shvate. Da je ona grozna kitica kletavah Petrovih prebogata užasnimi stihovi, to se je u obće opazilo. Odbijajuć takve malenkosti ima ovaj igrokaz prekrasnih momentah i dopao se je izvanredno; jer je pogodio pisac onu pravu ćut hrvatskoga domoljubja u mnogih dialozih, a poglavito su gromovitim pleskanjem pozdravljene rieči Zvonimirove u trećem činu:

Doklie sabor od bana sazvani
Kog' hrvatskim kraljem nenareče
Ban hrvatski dotlie se nikomu
Kô hrvatskom kralju nepoklanja.

Sila može svašta učiniti:
Ali težko svakoj onoj zemlji
Gdje je zakon, što je jača snaga;
Težko svakoj državi u svietu
Gdje se sili svaki sliepo klanja
I nèbrani pravo po dužnosti.

Tomu uspjehu radovati će se svaki prijatelj našega napredka, a pisca će takvo priznanje obodriti, da nanovo zamoči pero i obogati repertoir sa proizvodi iz domaće poviesti — koj predmet, vješto izradjen djeluje vele koristno, te se neće staviti ad acta, poput mnogih inih pokusah druge ruke.

Medju igrači ide g. Freudenreicha (Zvonimir) najveća pohvala, a za njim g. Andrijevića (ban Petar), koji imahu glavne uloge. G. Bana zadača bijaše taj večer kratka, ali dosta znamenita i rieši ju posve dobro kao i g. Brani (ban Boleslav). Branijev čisti izgovor i pravi hrvatski naglasak moramo naročito ovdje napomenuti, u koga bi se mnogi naših predstavljačah mogli ugledati. Ostala gg. doprinesoše revno svoj trud k sjajnom cilju. Gospodična Bajzova zaslužila je ovaj put ime prave umjetnice, jer joj je igra nadkrilila sve dosad u nas vidjeno, a osobito je proučila posliednji čas života Lieposave, što nemože nijedan spisatelj perom naslikati niti igrača uputiti, nego samo umjetnica izvesti podpunim shvaćenjem težke zadače. Odielo za krunisanje nabavljeno je posve novo i čujem da je stajalo do 900 for.

Poslje krasno dovršene predstave pozdravi spisatelja

Digitized by Google

pred kazalištem silna množina svieta sa „Živio Subotić!“ u koju viku upletoh i ja svoj glas domorodnoga oduševljenja.

— Prošle subote 29. velj. dušale su se zadušnice (parastos) u pravoslavnoj crkvi za Vuka Stef. Karadžića u prisutnosti mnogobrojne hrvatske inteligencije. Sve što se knjigom bavi kao i ino gradjanstvo dodje da posljednju čast izkaže veleznanomu književniku i u tolikom broju, da je mala crkvica bila taj dan pretiesna. Poslje svete službe progovori presv. g. Dr. J. Subotić žalobno slovo, koje nam N. N. donesoše podpuno. Govornik bijaše vlšekrat tako ganjen, da je suznim očima morao prekinuti svoju krasnu žalobnu besjedu i reče na koncu „S Bogom! i lahka mu zemljica“ što i svi nazočni s tuge punim srcem želiše pokojniku.

Dopis.

U Karlovcu. —ć. Opet se je pokazalo, što sloga i dobra volja izvršiti može. Dne 28. o. m. dao je kapelnik slujnske pukovnije J. K. vrli domoljub na korist zaklade vojničkih kapelnikah u miru, u dvorani narodne naše Čitaonice veliko glasbeno-stihoslovno sielo. Dvorana bje dubkom napunjena; iza ouverture spjevoigre „Freischütz“ izvedene krasno slunjskom glasbom sa više gg. dobrovoljacah, stupi na pozorište obljubljena i obće štovana domorodka gospodična H. Prešernova; sakupljeno občinstvo primi svoga ljubimca sa urnebesnim „Živila“, a ona očara slušateljstvo, prosboriv milozvučnim svojim glasom krasnu pjesmu „Djed i unuk“ od P. P. Iza toga bje šturak za gusle o spjevoigri „Linda“ gudan kapelnikom K. Sada je sliedio, „Bjesan rogovnik“ pjesan govorena dobro poznatim i vrlim domoljubom g. Gj. K. pratnjom glasbe po gg. O. H. i U.; krasnoslovje ovo uzhitilo je svekoliko slušateljstvo u najvećem stepenu; zatim dodje „Saveznica“ četverospjev od Mozarta, pohrvatio Gj. K. a pjevano veleliepo po gg. dobrovoljci.

Iza maloga odmora bje u drugom razdjelu najprije ouvertura „Prometeja“ od Bethovena izvedena čitavim mnogobrojnim glasbenim tielom; iza toga krasnoslovio je M. D. „Čeznuće za domovinom“ pjesan od F. B. slušateljstvo je s velikom dopadnošću primilo ovo stihoslovje, i poslje toga bje svirano slunjskom glasbom „Suglasje za rog“ od Vhita, zatim „Glasbeno sudaranje“ za trojicu, sasvim izvrstno izvedeno kapelnikom Kv., O. H. i U. napokon sbor iz spjevoigre „Norma“ izveden pjevačkim družtvom i cjelokupnom glasbom; pjevanje je toli uzhitilo sve slušateljstvo, da su gg. pjevači jednoglasnim uzklikom za opetovanje uprošeni bili, što su oni i dobrovoljno učinili.

Poslje toli sjajno dovršenog siela sliedila je večera, uz koju je glasba svirala, a družtvo pjevačko mnoge i najmilije naše pjesme pjevalo, zabava je trajala do pol noći, a svaki nazočan bivši, ostavio je dvoranu sa podpunim zadovoljstvom prostorije narodne Čitaonice, gdje mu se je i duh ugodno zabavljao i srce razveselilo. Tako valja!

Svaštice.

* Hufeland, glasoviti pisac „Makrobioteke“ zaključuje svoj životopis sliedećimi riečmi: „Milost kraljeva bijaše odlučila da podigne mene i porodicu moju na plemstvo, nu ja sam se na toj milosti zahvalio s toga, što bi se tim mojoj djeci usadilo u srce načelo ponositosti, po kojem bi se smatrala za nješto uzvišenijega i zbilja za njekakvu plemenitiju krv; pa usljed toga prezirali bi ostalo gradjanstvo, kao nješto prostijega i nižega. Nadalje bi jim tim prošlo u krv osvetiti se nad najmanjom uvredom tako zvanoga poštenja, da — napokon bi u slučaju htjeli samo životom protivnika oprati tobož nanešenu jim ljagu, t. j. ušla bi jim u krv načela krivoga mnienja o poštenju plemstva, što se nipošto neslaže sa zapovjedi kršćanstva. Osim toga svega uči nas izkustvo, da se tako opojena mladež manje uči od gradjanske i riedko kad izgleda ima, da si čestitim obrtom svoj kruh nezavisno zasluži, te da se plemičke djevojke i manje udavaju. Napokon smatrao sam ti za dužnost da štujem gradjanski stališ, iz koga sam pronikao, te da uzdržim njemu upravo ono malo časti i zaslugah, što sam si u svieta stekao.“ P. L.

* Gospoje u Englezkoj. Posljednji pregled ženske radnje u Englezkoj odkriva nam mnoge zanimivosti. Tako ima tamo 10 gospojah, koje tjeraju znameniti posao bankierski, te premeću sa miliuni; 7 jih je, koje imaju založne novčare; 274 pomočnice po dučanih (t. j. ženskih Commis-ah); 25 ženskih poslovnih putnikah; 54 mešetarkah, 38 što imaju otvorenih dučanah; 29 marvinskih liečnicah, 419 slagaricah u tiskarnicah; 43,964 poljskih težakinjah, 13 gospojah, sto izučiše liečničtvo; 2 ranarnice; 12 zubarskih liečnicah; 6 stenograficah; 3 občinske pisačice, 4 učiteljice krasnoslovja; 4 magičkih čarobnicah; 1 zviezdoznanka i 8 naravoslovkinjah itd.

* U Francezkoj sakupljeno je dobrovoljnih prinesakah za stradajuće Poljake do 3 miliuna franakah.

* 21. veljače pao je snieg u Turinu i po svemu Piemontu u tolikoj množini, da je za čas prestao sav željeznički savez, a povoz iz Genue dovukao se jedva sa 4 lokomotiva do Turina. U Turinu moradoše svi fiakeri i Omnibusi praznovati radi debela sniega. Čudnovato!

* U Italiji ima 84 svećeničkih redovah sa 2389 samostanah, u kojih prebivaju 63,239 kaludjerah i duvnah. Imetak tih bratovštinah iznosi 2000 miliunah a dohotak godišnji do 76 miliunah. Dočim ima u Francezkoj u 36 mil. stanovnikah 17 nadbiskupah i 71 biskupa, broji Italija u 21 mil. stanovnikah — 44 nadbiskupa i 185 biskupah; po tom računu bi na Hrvatsku došlo do 12 biskupah.

Odgonetka zagonetke u broju 4.

Rum. Mur.

Odriešiše gg.: Franjo Valpotić, Filip Šafar, Mio Prelog i Stj. I..ć.

Razjasnitba.

U 1. broju ljetošnje „Danice ilirske“ ima pjesmica „Danici“ s podpisom P. P. Buduć da ovako njeki slavni naš pjesnik podpišuje svoje pjesme, pomisliše ljudi, da je i ovo njegov umotvor; nego mi smo ovlašteni izjaviti, da on za Danicu nijedne pjesme nije napisao. Tu je dakle njetko tudje zvono na svoje tele privezao.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. ožujka 1864.** **Broj 8.**

Vuk Štefanović-Karadžić.

U današnji broj natisnusmo evo dobro pogodjenu sliku Vukovu, koj se rodi 26. listop. 1787. u Jadru, selu Tršiću, a kako jur javismo umre 7 velj. u Beču u 77. god.

Ovaj preporoditelj srbske knjige i političke ideje radio je neumorno sa oduševljenjem na korist svoga naroda, neobziruć se na visoke misli o Iliriji i velikom Jugoslavenstvu. Ako i nije svuda i svagda govorio i pisao proti nepraktičnom gibanju, što se je zaleglo u kraljevskom Zagrebu i težkom mukom gojilo više od četvrt vieka, slabo razprostiruć se po zemlji hrvatskoj i naših susjedah, a ono je slavni Srbin djelovao tim postojanije tielom i dušom pod svojom crven kapom za jednu jeditu ideju, za veliko i slavno Srbstvo, te je radio, kako mu se za probitačnije svidilo na korist svoga, pod težkim jarmom musulmanskim zaostaloga plemena.

U toga slavnoga muža valja da se ugleda i svaki Hrvat, da i on istom revnošću njeguje i ljubi svoj rod, svoj jezik i zemlju slavnih praotacah, kao i sveta svoja prava. Zasluge su njegove za književni naš sviet u obće velike, budući da je tečajem svoga djelovanja napisao čitavu malu knjižnicu, koja je za svakoga spisatelja velevažna, osobito za onoga, komu nije od djetinstva posve poznat jezik hrvatsko-srbski.

Djela njegova su sliedeća: Mala prostonarodna slaveno-srbska pesmarica u dva svezka. Pismenica srbskoga jezika. Serbisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch. Srbski riečnik. Narodne srbske pjesme. Versiones novi testamenti serbicae specimina. Danica. Žitije Gj. Arsenijevića Emanuela. Srbski bukvar. Miloš Obrenović, knez srbski. Narodne srbske poslovice. Montenegro und die Montenegriner. Odgovor na sitnice jezikoslovne I. Hadžića, M. Svetića. Odgovor na utuk T. M. Svetića. Odgovor na laži i napadanje u srbskom Ulaku Vuka Štef. Karadžića i Save Tekelija. Pisma visokopreosv. gosp. Platonu Atanaskoviću. Novi zavjet gospoda našega Isusa Krista. Gospodinu sa 2 krsta. Kovčežić za istoriju jezik i običaje Srbah sva 3 zakona. (Srbi svi i svuda). Srbske narodne pripovjedke i zagonetke.

Digitized by Google

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Julija ostade pri prozoru da vidi krozanj, što vani biva.

„Gledaj, obrati se k Danici, eno otca i Krstana pri njem. Vode ga u sobu.“

Danica neodgovori na to ni rieči.

Julija poleti k njojzi, pa ju oštro pogleda.

„Za Boga, sestro, što je tebi? Ti izgledaš kano da ćeš sad u grob? Kako samo drhćeš! Zar si se tako prestrašila?“

„Tako je,“ odvrati Danica, ali tako tiho, da si ju mogao jedva čuti.

Vrata se otvoriše; a na vrata pokaže se stranjsko momče, naslonjeno o Krstanu i starom Sokoloviću. Za njimi stupi i sluga.

„Prigledajte vi samo konje mi ćemo već podvoriti gospodina.“

Sluga ode.

„Nebojte se ništa,“ reće kuće gazda, „samo se sjedite na stolac. Taki ćemo poslati po lječnika.

„Hvala vam liepa, ali samo brže; bol je pogibeljna i strašna.“

„To je njegov glas,“ uzdahnu Danica i omagli na pod.

Osam danah ostade taj strani momak u Sokolovićevoj kući. Noga, koju ošteti, padši s konja, zacieli brzo, te on podje već četvrti, peti dan u šetnju. No budući još preslab za daleki put nepusti ga Ljujo nikamo. Mladić taj kaza, da se zove N... L... i da je sin bogatoga trgovca L...ća iz S....ka. Slugi mu bijaše ime Luka, no taj Luka imadjaše već blizo 60 godinah. Kukavni Luka imadjaše tu nesretnu navadu, da je na vjeke kad god mu se što neobična činilo, okom na stran bacao.

Neznani delija N. L. radi koga Danica u nesvjest pade, bijaše liepa struka, mila pogleda, gladka lica, obsežna duha. Čim se malo oporavi bijaše mu prva briga, da dobije Danicu, da se može s njom zabavljati. To mu podje za rukom; ali kakvim je pogledom Krstan pratio to druženje? I u njem se prebudi tajna iskra preljubja; ali se on nehtjede nezadovoljnim pokazati prama svojoj ljubici, jer je nehtjede žalostiti; jer se je još svedjer prama njemu ponašala svesrdno i umiljato. Ali tim nižim okom gledaše on tudjega deliju, želeć vruće, da ga čim prije pod krovom tastovim nestane.

Cielo to vrieme upravljaše Julija gospodarstvo. I u njoj se bje pobudilo njeko nezadovoljstvo sa stranim otim mladićem, no ni ona nehtjede pokazati kano niti Krstan, da goji i najmanje kakovo sudarje prama njemu. Odkad Krsto izjavi, da želi Danicu imati suprugom, odtad postade ona tako tihom i krotkom kô kakovo janješce. Od sada čeznjaše ona za samoćom da samo uzmogne poljevati čim gorčije suze.

Stari Sokolović imadjaše posla na sve strane; s toga ni nemože doći svemu na vrh. Malo kad dobi samo toliko vremena, da se može porazgovoriti sa svojimi gosti. Dakle neznade ni toga, da se taj strani čovjek s njegovom Danicom druži.

Tako dodje i nedjelja, koje bi se bio imao Krsto vjenčati. Svi susjedi budu pozvani na svatbu.

Bijaše jutrom okolo 10 satih. Danica, nakićena, sjedjaše u sobi, očekujuć goste. Sjedeć na stolcu imadjaše pred sobom njekakvu knjižurinu, koju joj bje donio N. L. ili da pravo reknemo, sam Vladimir. Bijaše to roman, pun ugodnih sanjarijah. Na njezino oko napuni se puna suza i odsjevnu kano iskra, kada taj gost polag nje pouzdano sjede.

„Nu! Danice, jeste-li već pročitali?“

„Jesam gospodine! Ali je konac veoma žalostne ruke.“

„Dakle oplakujete sudbinu junakinje, koja se u toj knjigi opisuje?“

„Doista gospodine! Ona umre tužna, razpuknula srca. To je morala biti grozna smrt!“

„Dvije debele varnice kanuše joj s oka na knjigu.

Mlado momče sgrabi ju brzo za ruku; pa promjeni glas, uze osobitom važnosti:

„Ona se je mogla ugnuti te izbjeći groznu svoju sudbu. Zašto postade ženom jednoga zanatlije, proti volji svojoj, proti istoj ljubavi? Ljubav, koju gojiše prama njoj onaj mladi momak, bijaše istinska, puna svetoga plama. On ju je prosio; pa zašto ga je odbila.“

Na to dignu Danica glavu, pogleda ga čvrsto al ozbiljno:

„Zar nije morala tako radit? Nije li joj se otac zagrozio, da će ju inače udariti otčinskim prokletstvom, da će ju odbaciti i od kuće odagnati?

„Zar može kletva komu nahuditi, koj je nedužan? Pa tko je dao to pravo njezinu otcu, da se on protivi ljubavi? Tko mu je dao vlast silit ju, da uzme tako oduran stvor?“

Danica gorko uzdahne.

Digitized by Google

„Bog, moj gospodine," odvrati dieva — „Bog, koj nareče: diete mora roditelje slušati, pa moralo baš tim slušanjem izgubiti svoju sreću.

„Ne, ne. Tomu nije tako. Onda bi stvoritelj bio krvnikom, a laž fanatičnoga svieta tvrdom istinom. Ja sam o tom osvjedočen sasvim drugčije. Dobri bo duh, koj spoji dvoju ljubav u jednu, skrbi takodjer i zato, da za tom ljubavi i sreća poteče."

Danica zamuča! Baci knjigu na stol pa se okrene! No, momče nastavi dalje:

„Zar sudbina nesretne Marije nečini nikakva utiska na vas. Zar nemislite na vašu vlastitu budućnost?"

Danica ustade sa stolca kano da bi ju munja ošinula:

„Gospodine," reče tronutim glasom, „ja sam već mlada —"

„Ali nesretna," prihvati Vladimir. „Na vašem bliedom liščU, na vaših mutnih očijuh stoji to upisano. Vi ćete morat dovršiti život istom sudbom, kojom i nesretna Marija, ako se brzo neodlučite i tužnoj sudbi neizbjegnete."

Popade ju za ruku i stisne podobro!

Uzalud poče ona sobom trzati hoteć mu se maknuti:

„Gospodine," poviče ona, „uzalud vaše rieči, ja ih nesmijem slušati. Večeras će biti moje vjenčanje — moj zaručnik — ja — ja ga cienim kô sunce nad sobom!"

„Ali ga neljubite, niti ga nemožete, vaše srce pade već sdavna drugomu u dio; a taj drugi —"

Danica se iztrgne isti trenutak, čim on to izreče i poleti do vratah, ali se i on požuri, te joj stade na put.

„Jao ostanite, kliknu momče razpirenom strasti, „ostanite, počekajte Danice, zaklinjem vas! Ovaj drugi, to — —"

„Muk, muk," pretrgnu njezin glas.

No tudjinac nastavi neobaziruć se na ništa:

„Taj drugi, zlatna Danice, jesam ja; koj odvraća nagnuće i privrženost vašu onim plamom, koga čovjek može samo pomisliti. Ali zašto to? Ta vi znadete već sdavna, da sam vam ja ljubav svoju očitovao. Ah ondje očitovao -- odkud mi tako brzo izbjegoste. Ja sam htio sdvojiti, kad sam začuo, da ste vi odišli. Odilazeć neostaviste mi ništa — posve ništa, no hladnokrvni pozdrav, kojeg mi vaš ujak izruči — ni ruke mi nehtjedoste pružiti."

„Zar nisam morala tako raditi?"

„Kako, kojim načinom, da vam opišem tugu i pečal, koju poćutih, začuvši, da ste vi odišli. Ah čovječe — čovječe! Vriednost i cienu ljubovce stopram si onda u stanju dokućiti, kad te sudbina kakova s njom razstavi."

„To je istina — istina — živa," uzdahne ona.

„Brže od strijele odlučih odluku. Naumih vas još jednom vidjeti, pa prešao — pomislih — vas sioni sviet. Zaputiv se za vami, dodjoh evo ovamo. Budući da mi je otac kazao, kako je težko sagriešio prama vašem, te kako je mrzko ime „Filip," u njegovih ušijuh — moradoh si ja ime promjeniti, te se poslužiti prevarom, koju će mi ljubav oprostit."

Danica ga pogleda izbuljenimi očima.

„Što? Zar je onaj „smuk" s konja — bio — ?"

„Podnipošto laž, ljubeznice moja. Ja se sam strovalih s njega, ja sam stavih svoj život na kocku — pa išao, pomislih, četveronožice po svietu. Ja moram obitavati blizu vas. Odbacite me — ako vam srce dopušća! Ja sam ovdje već osam danah. Ja sam vidio onoga momka, kog vam otac silom narinu, a vidio sam i to, kako ste vi postajali sve bliedji i bliedji, ja sam znao i znadem, na što i kamo su smjerale one gorke suze, koje ste vi potajno proljevali, ja napokon poćutih, da vaše srce još za mojim bije.

„Smilujte se gospodine," poče mlada moliti sklopljenimi rukami.

Ali momak neobazriev se na sve to, mahnu stranputice, da zadovolji nagonu svojih strastih i kliknu glasno:

„Tako mi moga i otčeva života, ja te moram riešiti i osloboditi tih tako odurnih i mrzkih verigah. To će nam vrieme biti dostatnim. Samo srdčanost — hrabrost Danice! Digni glavu — pa tvoja ljubav, koju prama meni gojiš, ulit će ti jakost. Pruži mi, za sada ruku; pa spoji tvoju sudbu sa mojom."

Srce Daničino skoro da nepuče. Sve se smrči pred njezinimi očima. Glas toga ljubeznoga mladića bijaše baš sirenski; a oči mu sjevahu žarom i plamenom. I ona bijaše već na putu, da mu savije ruke oko vrata; no duh pravedni neodbježe još njezinih silah. Najedanput probudi se ona iz ote obmame:

„Što? gospodine? Ja da pobjegnem s vami? A moj otac — moja sestra?"

„Uprav njegova desnica strovaliti će te u zlu propast. Nije-li tomu tako? Nije-li te strah pred njim nagnao na to, da si obećala svoju vilinsku ručicu jednomu seljaku?"

„Proč odatle, zmaju pakleni, proč od mene,"

Digitized by Google

kliknu dieva i razkrili ruke. Ja nemogu — nemogu da pobjegnem s tobom!

„Dobro dakle," odvrati Vladimir. „Puklo kud puklo, neka bude skrajnost. Kad se svi gosti sakupe, te tvoj otac korači da vam prstene promjeni, onda, onda ću stupiti medju vas, te zaorit: „ona ljubi mene, ona je moja!" Neka se samo koj podstupi uzeti mi ju, ako mu je stalo do života! Tako je. To se mora dogoditi — i dogodit će se, zaklinjem ti se živim Bogom i svojim zdravljem."

Danicu prodjoše trnci i popade ju neodoljiv strah.

„Moj otac — gospodine! Vi nepoznate njega, kad se on razsrdi. A k tomu da začuje ime Filip."

„Ma me baš ubio, ja moram umrieti pred tvojimi koljeni."

(Dalje će sliediti.)

Ukradjeni kovčeg.

Prije osam ili devet godinah išao je njeki Englez M. Vinter, koj je dvanaest godinah živio u Americi — dobro izpitan, ali ipak dobro okretan uz sriednih godinah, sveže boje, kratkih lasih i kuštravih zalizkah — njekoga jesenskoga dana posve lagano, noseć u ruci jedan smedji kožnati kovčeg, po šetalištu Manšestera, fičukajuć si pjesmicu. Upravo je naumio, da si izabere mjesto u povozu, koj ide u London, kad no on na protivnoj stranki opazi jednoga gospodina, u kom je svoga suučenika spoznao, koga već nije vidio od kako je bio iz Londona otišao. On pozdravi dobroga si prijana, bocnuv ga u rebra, nazove ga Bob Valdšotom, i stisne mu srdačno ruku, našto se on kao iza sna probudi i pripravlja se punim licem na njekakov posmjeh, dok napokon nepadne u grohotni smieh.

I Bob htjede slučajno to jutro u London putovati; s toga sjedne Vinterom u isti razdiel vlaka, a poslje njih sjedne se jošte njeki tudjinac, visok, krupan u crnom odielu, držeć u ruci jedan pamučni kišobran, što je isto tako žalostno izgledao, kao što i sam on, u istom razdielu do njih. Poslje se ovaj stisne u kut, te povuče iz džepa njekakove smazane i poderane novine i žrtvovao se je velikom marljivošću nauku, dočim njegov dugi, nu tanki nos sa crvenom kvrgom, došavši na kakov zanimivi članak, još večma se pocrveni.

Vinter i Bob pogledaše kad što crnoga suputnika; nu zabavljahu se opet dalje i jedva što su se opitali o jednom ili drugom poznancu, već su prošli mimo velikog tvorničkog prediela, a sisali sveži zrak slobodnoga Londona. Poslje njekih osobnih pitanjah svrnu govor na posjede, u kojoj je točni stari Bob pokazao veliku uglednost, te tako jim ugodno prodje vrieme. — Bijahu već blizu Londona, kad-no Bob svoj debeli kažiprst pruži i pokaže na kovčeg Vinterov.

„Da-li je to sva tvoja prtljaga, Davide?"

„Nedaj Bože," odgovori Vinter; „u pratežnih kolah imadem još jedan kovčeg, skoro tako velik, da bi se ti lasno dao u njem pokopati. Ovo je samo moj kovčežić," turne ga nogom pod sjedalo, „koga ja nesmijem s očiuh smetnuti; jer imade u njem puno vriednih stvarih. — Kao djelo naše šumadije neima dakako liepoga izgleda; nu veoma mi je koristan i za moj posao prikladan. Sjetih se sada, da moram odmah iz londonskoga kolodvora u Brigton, da pohodim moju netjakinu, te vratiti ću se tekar za njekoliko danah. S toga bi mi drago bilo, da mi hoćeš jedno mirno svratište najmiti, u kojem bi ja vrativši se natrag stanovati mogao, a dotle da bi tamo ovaj ručni kovčeg ostavio; jer ga nebi rado svakuda sa sobom vući, ako bi ga mogao sigurnim rukam povjeriti."

Tudjinac, pamučnim kišobranom, zagledao se je još više kod tih riečih u svoje poderane novine, te mu se je nos zarumenio poput paprike.

„Tako," odvrati mirno Bob, pošto je tu stvar promislio, „tebi je toliko do toga, da spraviš taj dragocieni tvoj kovčeg, dokle se vratiš iz Brigtona. Nu nebrini se toliko, već ga ostavi jednostavno u prtlažnoj sobi, a platiti ćeš 2 penze pa ćeš biti posve siguran."

Pošto je vlak stao, izadju oba prijana i podju u hambar prtljagah, gdje je Vinter svoj ručni kovčeg predao i za rečene novce jednu žutu cedulicu dobio, na kojoj je stajao broj 398 i putničko dobro napisano. Takovu cedulju prikeli jedan poslužnik na kovčeg i tako se rieši te brige.

Vraćajuć se Vinter i Bob susrietnu svoga suputnika s velikim nosom, koj je takodjer svoj kišobran namjeravao povjeriti željezničkomu družtvu; s toga plati one dvie penze iz njekoga potajnoga žepa, primi takodjer žutu cedulju brojem 399 i polag napisano „kišobran," koju on u isti žep spravi i udali se. Za tri sata dodje drugi nepoznanac, koj se je po svomu izgledu činio, da je brat prijašnjemu, te i on preda jedan kovčeg u naznačenoj sobi.

Jutrom drugoga dana dodje pred kolodvor jedna prilična karuca, iz koje sadje jedan liepo odjeven gospodičić; on upravi svoje koračaje prama

Digitized by Google

pratežnoj sobi, predade cedulju brojem 398 i primi Vinterov kovčeg, te se odmah odveze.

Poslje dva dana dodje Vinter u pratežnicu, pokaže svoju cedulju i zahtjevaše svoj ručni kovčeg; a budući da ga nisu nigdje mogli naći, podje jim za rukom, da su pronašli, da je taj kovčeg odneo njeki gospodičić, koj je tako dobro krivu cedulju načinio, da je težkom mukom pazitelj mogao pripoznati ju od pravih.

Na daljnje iztraživanje bijaše nadzornik redarstva one staje pozvan, a ovaj jih poslje tri dana obavjesti, da tat Vinterovoga kovčega nije nitko drugi, nego suputnik dugim nosom. Vinter je nesmotreno svomu prijanu odkrio, da je kovčeg njegov pun vriednih stvarih, i da ga namjerava u pratežnici izručiti; pa to je i njihov suputnik čuo, te je i on svoj kišobran povjerio, samo da tako može dobiti cedulju, koja će mu kod pravljenja krive koristiti; takodjer je on putem saznao broj Vinterov, bez kojega nebi mu cedulja ni najmanje koristila.

Nadalje je mislio nadzornik, da je onaj drugi kovčeg istoga dana u tu svrhu predan, da može dobiti cedulju nadpisom „putničko dobro", te po tom krivo napisati; jer kada su taj kovčeg otvorili, ništa nisu u njem našli, do dvie slamom i papirom omotane opeke. Nadzornik mu je obečao, da će mu svakako, ako ne baš sve, a to nješto pronaći.

(Dalje će slediti.)

Uzor.

Višnji tvorac kada zemlju stvori
Tebe zadnju na vidik iznese,
Najljepše je tebi dô urese,
I k srcu ti liepo progovori.

Najnježnije tvorčevo si djelo:
Podobna si bieloj golubici,
Da golubak u tvojoj se slici
I nagleda i pjeva veselo.

Prosti dakle meni slobodnjaku,
Što umačem perce u vodicu,
U vodicu — čistu bisericu,
Da te bielim svijetu opakû.

Da si meni, hrano, omiljela,
Nek naslika kistac taj maleni,
Što se krade vilam kao dar u cieni,
Jer si svojstvî svojim me zaniela.

Ti si oku zviezda nevidjena,
Ti si srcu prekrotko jagnješce,
Ti si meni prvo čeljadešce,
Za kim duša postà uznešena.

J. V.

Kraljevica.

(Nadalje).

Da je bilo čitateljem vidjeti, kô što meni, kolikim uzhitom, koli oduševljenom svetkovinom slavio se njezin početak u ovom gradu, bili bi se uvjerili o neizmjernom uspjehu, kojim pokročila je narodna ideja zadnjih godinah u primorju. Reakcija još može nastati, ali ubitačna, kô što jednoč, biti nemože: opet je oživio duh, surova pako sila duhu nikada odoljeti neće, jer bi bila ovakova pobjeda proti prvomu zakonu božje naravi. Veselo pozdravila je Kraljevica i zamet jugoslovjenske akademije i odazvala se izgledu velikoga narodnoga mecene tisućom forintih, premda je mala, bez bogate okoline, a sada i bez glasovite trgovine. Medju domoljubi biti će mnogim čitateljem poznat g. dr. Jakovčić, poslanik na toli čestitom, zadnjem hrvatskom saboru. Budi mi slobodno napomenuti i g. S. Tomca, predsjednika kraljevačke čitaonice i mladoga gospodara g. Polića. koji pokažuju izvan kuće i u kući (ugledali se u ovakove primjere i doma njemčareći Zagrebčani!) ne samo riečju, nego svakom prigodom i činom, kako duboko i valjano su duh našega vremena i potriebštine svoga naroda razumjeli. Po mužkih ravnaju se i drugarice njihove, ženske: gdje su ove svomu jeziku protivne, dokaz su očit sramote svojih otacah, muževah i ljubovnikah. U Kraljevici, a u primorju u obće ženski spol još je narodniji, nego mužki: ovaj će ti zabluditi često u talijanštinu, onaj riedko ili nikada. Radostno gledao sam, kako se otimlju za svaki novi broj domaćih kojih novinah i časopisah, ne samo drobna djeca ženskoga, kano mužkoga spola, nego i odrasle krasotice. Vidiv u prijatelja jednoč zamazanoga i izprevitoga „Glasonošu", pitam, odkle mu ova nesnaga. „To je," veli mi, „posve naravski, prošao je kroz mnoge ruke, osobito mlade, djevojačke: seke nedale mu mira, dok ga nepročitale do imena štampareva, pa su mi ga evo pobilježile," Hvala Bogu! uzklikoh, krasan li ti je svjedok domoljubju ovaj nečisti, sgužvani „Glasonoša". Veselije sam ga motrio, nego ikada ikoj mokar list izpod pečatnje. Kako Kraljevica, napreduje cielo skoro primorje. Ako je istina, da stoji sviet na mladih i da nam rišu budućnost oni, nadati se je svakako domoljubu sve većih i krasnijih narodnih plodovah i u ovoj do sada toli nepoznatoj i zanemarenoj Krajini sveobće domovine.

Uz veliku večinu pravih rodoljubah ima Kraljevica i njekoliko ljudih, koji najvole govoriti ta-

Digitized by Google

lijanski, ali to su čeljad posvo nedužna, na moru odučili su se ponješto narodnomu jeziku te si pomažu sada, kako mogu i znadu. O njih nemože se reći, da na domaću stvar mrze, niti jih neima više nego šest ili sedam i zato nebi jih bio niti napomenuo, da mi nedodje na pamet jedna znamenita glava toga družtva, koju poznaje u onoj okolici svako diete, jer je njekakov „curiosum" kakova ima svako poveće mjesto, da mu se našali i nasmije. Ovu znamenitu glavu učinio bi ja, ako se potvrde njezini računi, svakako za stalna ministra državnih financijah. Sam kaže, da neima više imetka nego 200 forintih, ipak tumači svakomu, koj ga hoće slušati, bilo u kafani ili na cesti, da mu nose ti novci usljed svakojakih dubokih kombinacijah svaki dan do pet cvancigah čistoga dobitka. Što bi učinio ovaj mudrac, kad bi imao na godinu njekoliko sto milijunah forintih! Stvar je jasna, da bi mogao svojim gospodarenjem za njekoliko godinah i najveći državni dug izplatiti; šteta, što gine ovaj veleum u ovakovoj zabiti, te da velikaši ove zemlje zanj niti neznaju.

Posluh i pozor! Kraljevica ima i stranku njemačku, ako i nije brojna. Ni to se nemože reći, da je „zwei Mann hoch", jer ima u svom sboru samo dvie ž e n e. Što rekoh, ž e n e! jednoj bi govorio do duše istinu, ali bi bocnulo onu drugu, o kojoj se to još neda tvrditi. Dakle dvie djevojke! pst! jednoj bi po svoj prilici to zeleno ime ugadjalo, ali nebi bilo prilično njezinoj drugarici. Kako ćemo dakle tu vojsku krstiti? „Dvie ženske" bilo bi još najpravilnije, ali faj! ženske zovu se samo „vanjske, seljačice, kmetice, paurice," ne pako gospoje u dva sežnja i pol širokih krinolinah. Da neuvriedim nijedne, budi rečeno, da su to dva božja stvora onoga spola, koj nije ni mužki ni srednji. Dakle Kulturträgerice i u Kraljevici! Jeste brate! i baš korenite, nebi se zaista kajao, da si jih gledao, kano ja. Ni u najčišćem narodnom družtvu neće ti govoriti medju sobom, nego „hochdeutsch" a là „Fremdenblatt" ili „Hansjörgel". Jedna s jedne, druga s druge strane stola, pa prigni glavu te daj: gak-gak-gak! kano voda po strmcu na mlin. Ali još su ti dičnije na ulici. To znadu dobro, da su medju „poludivljaci i surovci primorskimi" same samcate izabrani puk božji: ta misao daje jim divan ponos, spajući njihove „iche" u onu glasovitu unergründliche Gründlichkeit des tiefinnerlichen deutschen Gemüthes. Čas ti se miču razložito, lagano, pravilno, baš filozofički: čas opet stoje, gibljući to palcem, to kažiputem, to mezimcem, tleskajući jezikom tanko, oštro: ili miču glavu desnom, lievom, u vis, ničice. Lete ti ljute rieči brzo, brže od munje, kadgod i opasnije, ako ne za imetak, to za poštenje ljudsko. Na ustih nevidiš jim ipak ništa nego med i slador i to uprav rek bi meden med, ocukran cukar. Kako sladko ciedi se njihova: Meine Liiiiiebe! achchch! Weeer hätte daas gedaaaacht itd. sve onako, kako se uči dan danas u gospodskih inštitutih ženska mladež. Ako pitaš, brate! tko su ove dvie Kulturašice, mogu ti kazati samo to, da se Kraljevica ponositi nemože, da jih je rodila, nego da su ipak obadvie prave rodjene Hrvatice. Kada tvrdoglavi Kraljevčani mudrosti ove njemčarije nikako dokučiti nemogu, reći će jim one polak pomilno, polak gizdavo: E, was! wir wollen der Welt zeigen, dass sich auch geborene Kroatinnen deutsch ausbilden können! Risum teneatis amici! ali bi se čovjek zajedno i razplakao.

Gledeć na poslovanje, Kraljevica posvema je grad morski. Njezini mladići su brodari ili pisari na brodu, gospodari, razumni kapitani, a starci, puno izkustni mirovnjaci iza mnogoljetnoga mornarenje, pisarenja i kapitanstva. Da su Hrvati najprvi mornari na osrednjem moru to je istina stara, i obće poznata. Ovaj život nosi do duše bez broja i kraja pogibeljih, ali zajedno i veliku nasladu, te ima u sebi štogod veličastnoga. Kada se razgovaraju Kraljevčani medju sobom o svojoj pomorskoj braći, to će jedan: Jeli brod Antunov, Bog zna, već dospio u Novu-jorku. Na dan čini puta toliko — pak će krcati ovdje, ondje — a stati na ovom mjestu toliko, na onom toliko — ne! nije došao još niti bez nevremena; ako mu je sve u redu, ima još do grada, Boga mi, sto miljah. A vaš Andrija, pita drugi, ne piše ništa? jeli prebolio u Rio-Janejru. Ljuta vam je bol, ona groznica — a ljudi u gradu tvrdi kano kamen i bez poštenja. Kad mu prvi neveseo nješto odmrmlja, primjeti treći: Da ste li čuli, da je Ive brod ostavio, pa da kopa sada na Suecu. Biti će laž, odgovori četvrti, pripovjedao nam je u Alesandrii svaki dan, da će u Žmirnu u svoje ime i za svoj novac po smokve: nu, tko zna, možda imaš pravo, bio je uvjek vrtoglav. Kakova je to opet bila bura u tom jadnom crnom moru, počne peti, biti će, porušila više nego jedno drevo. Nesretna je ona voda. Muči, prigovara šesti. Bio sam ti u Odesi deset godinah i više, poznajem ju i njeno more bolje možda, nego kuću svoju.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Vjestnik.

Zagreb 12. ožujka.

T. Iza tri bezsnježne godine jedva dočekana sniegopadna zima pokri ljetos pol svieta mečavom, bielom neizmjernom odjećom, pa eto, sav je već taj debeli led i snieg liepo se raztopio i nestalo ga je na tihom, kao i žarkoga domoljubja u mnogih srcih, što su ga njegda krila u obilatoj mjeri, a danas se griju na toplijem suncu, pa jim godi kao i nedužnoj dječici toplina na naših Žvercih, nu to tudje sunce neraztapa ledena srca. — O materijalnoj koristi sniega za polja, šume i liepe naše gorice nedvoji nitko, dapače su mnogi, kojim je više stalo do poezije neoskvrnjenih sniegovitih prizorah extra muros, nego-li do zelenih slobodnih gorah — ali nas, koji gazimo gradski pločasti tarac, kuda tisuć noguh ljudskih i kopitah raznih stvorovah pretvoriše padani snieg u zaprljanu plahtu — nas veseli kad mu nestane traga, da se možemo užiti sunčana dana i bez gumicipelah, nu i tu nam radost kvare proljetni vjetrovi i tmasti oblaci na obzorju našem, te neima tako na svietu ništa savršenoga, pa zašto da bi morali biti i značaji ljudski kakve iznimke tih općenitih pravilah?

— U sriedu u 5 satih poslje podne odsudjen je po kr. žup. sudb. stolu gosp. Ivan Perkovac, urednik „Pozorov“ radi žestokih članakah u svom listu na gubitak od 250 for. jamčevine i tro-mjesečni zatvor, a g. Ante Jakić, gradjanin, bivši zastupnik naroda na hrv. saboru, vlastnik tiskarne i knjigarne na globu od 100 for. radi prestupka, što su ti članci „Pozorovi“ tiskani u njegovoj štamparni. U sudb. dvorani sakupiše se mnogi prijatelji obsudjenih da čuju sudbinu njihovu.

— G. Horlivy dao je 4. ožujka svoj oprostni Koncert u dvorani, kamo se sakupi prilični broj slušateljah. Koncert bijaše liepo izveden sudjelovanjem mužkoga sbora glasbenoga zavoda i mnogih diletantah.

— Kao novost na našem kazalištu vidismo Offenbachovu operetu „Suprug pred vrati“. Što smo god slušali Offenbachovih operetah to su sve umiljate „ljušne“, jer vlada u njih fini francezki duh i ugodna muzika, što se dopada uhu i ne strogoga baš glasbenika. Da je g. Banu grlo služilo, kô što prirodjena mu okretnost, koja se u njegovoj igri vrlo dopada, to bi bila opereta učinila jošte bolji utisak, jer su uloge koristnice gosp. Norvegove, gosp. Traveničeve i novoga tenora g. Plemenčića vrlo dobro ispale.

— Zvonimir je 6. po drugi put isto tako krasno predstavljen pred sasvim punom kućom, a g. Döring dao je 8. u kazalištu Koncert na glasoviru i pokazao se občinstvu kao podpuno vješti umjetnik. Odkako je zanimiviji izbornik pohadja se dovoljno naš narodni zavod.

— Po izvješću ravnateljstva glasbenoga zavoda u Zagrebu za godinu 1863. dalo je družtvo 8 koncertah, u kojih sudjelovahu učitelji i pitomci zavoda, mužki sbor pjevačah, prijatelji glasbe i glasbena kapela garnizonska. Zavod broji 13 utemeljiteljah, 50 članovah doprinašajućih po 12 for. na godinu, 60 članovah po 6 for. i 6 čl. po 2 for. Primljeno i potrošeno je iste godine 4120 for. — Imetak družtveni sastoji u razteretnicah u vriednosti od 10.850 for. — Dohodak bijaše lani od članovah 972 for., od kamatah 542 fr. 50 novč., dar od pokrovitelja, nj. uzoritosti 157 for. 50 n. podpora grada Zagreba 210 for., po saboru dozvoljena podpora državna 800 for. Zavod obstoji jur 36 godinah. Obučavana su lani 42 učenika obojega spola.

Našastar družtveni pokazuje nam 716 komadah glasbovine (Muzikalijah) 36 glasbilah: gusalah raznih, medju kojimi se nalaze kremonske violine od Amatija (1691) od Leidolfa, Thira itd. Violončeli, kontrabasi, frule, oboe, klarineti, fagoti, rogovi, talambasi, glasoviri itd. zatim potrebno pokućtvo.

Iz ovoga izvješća vidi se, kako slabimi silami taj vele koristni zavod razvija svoje djelovanje, učeć omladinu u glasbi i pružajuć občinstvu plemenitu zabavu, sudjelujuć u božjem hramu kod svečanih prigodah itd. Za čudo je zbilja, da kod tolike sympatije za glasbene produkcije, taj zavod uživa toli slabe podpore u občinstvu, što bi se moglo jedino pripisati općenitoj novčanoj oskudici.

— Gospodarski odbor za jugoslavensku akademiju i sveučilište obnarodovao je ljetošnji imenik darovateljah, po kojem ima imetka svega 197.806 for. 41 novč. na što je već izplaćeno 143.499 for. 75 novč.

Književnost.

Ogledalo srbsko za jezik i povjestnicu. Od ovoga časopisa izašao je I. svezak u Novom Sadu, uredničtvom Dr. Jovana Hadžić-Svetića. Sadržaj prvoga svezka je većim dielom jezikoslovan, nu vrlo zanimiv danas, kad se o tom pitanju svestrano i u „Književniku“ razpravlja. Želimo tomu znanstvenomu podhvatu istu podporu, što ju i „Književnik“ u občinstvu uživa.

— U A. Jakićevoj tiskarni dotiskane su prošle nedjelje sliedeće knjige:

Lahkoverni. Vesela igra u 3 djanjih. Spisal Bernard Tomšić, bivši učitelj v Vinici na Kranjskem; na svetlo dal Ljudevit Tomšić.

Rudoslovje, ili zemljoznanstvo za više gimnazije, sastavio Živko Vukasović, učitelj prirodopisa.

Imenici darovateljah za utemeljenje jugosl. akademije i sveučilišta. Izdani po gosp. odboru.

— Nadalje dotiskan je i može se u knjigarni gosp. Ante Jakića dobiti prevod slovačkoga romana **Restauracija**, od Jana Kalinčaka. Preveo ga je Jos. Eug. Tomić. Knjiga se preporuča osobito pogledom na naše narodne poslovice.

— Ove će nedjelje izaći iz iste tiskarne brošura: Razprava tiskarske parnice „Pozorove“.

Digitized by Google

Varaždinske sitnice.

Čudne li stvari! puna torba!? a od mene ti ni glasa, nećeš samo ti reći, već si je i mnogi purgar srce izkalio veleć: „hvala Bogu, vre je jenput zamučal taj lažitorba, nema kaj bi pisal, ali kak bi ga vender človek zezvediti mogel — ja bi takaj koj groš „k coj“ dal, da ga malko sfruštaju.“ Nu nemisli, da sam s koncepta izašao ili možda, što Bog sačuvaj, da sam i ja omlitavio, što ti već preko mjesec danah nepisah. Ti si to sasvim čovječanski protumači, naime ovako: bile su poklade, — u koje vrieme pametan čovjek bar ono neradi, što nemora — ali nastala je i korizma — za vrieme koje mnogi žali, što je po koju ludost prošlih pokladah počinio, osobito, ako si je nevaljalu drugaricu u kuću doveo, a množina ih za svojimi novci tuguje, koji su po više forintah na sreće izbacili, pa uza to traljave stvari dobili! ja sam dobio sam škatulju za žigice u vriednosti od 5 novčićah, moram cielo izpuniti, da nepomislim na fiorine. Nije-li to sgoditak, i to golemi!?

Kako vidiš, ja sam se stavio na mudrovanje, samo, da se kako izpričam; nu zašto to, kad ti od mene mudrovanja netražiš? ta ja te znadem, ti ništa nevoliš bolje, no da svietu šale i viesti donosiš itd. Od onoga vremena odkada ti nepisah dogodi se kod nas mnogo znamenita. Duh narodni širi se po gradu, te obara slabu sgradu naših protivnikah: „Vendég fogadò“ pretvori se u ogromnu narodnu bojadisanu gostionu, dobrovoljačko hrvatsko kazališno družtvo se sastavlja, ravnateljstvo njemačke kasine pretvori se u narodno ravnateljstvo dvorane, kommunikaciju izmedju nas i Magjarah prekinù sama narav, pače i isti grad učini „einen Riesenfortschritt“ umnoživ osvjetu još sa četiri svjetiljke, u kojih se petrolej pali, riečju, to ti je sasvim drugi grad.

Želim, da te potanko o njekih točkah ubaviestim i to prvo o dobrovoljačkom kazališnom družtvu.

Na čelu istoga stoje sami odlični muževi, i to naši, (da nebi možda pomislio „die Praterherrschaft“), koji su se u odbore podielili, da tim uspješnije djelovati uzmognu. Dva odbora pozivahu gospodje, koje su s najvećom pripravnošću taj poziv zagrlile. Slava jim!

Samo bi željeli, da se kazalište čim prije otvori.

Njemačko se ravnateljstvo zamjeni sa hrvatskim. Već je i skrajnje vrieme bilo! jer promotrimo li samo, da su se iz „knjige željah“ želje hrvatskih muževah derale, a kojekakovi „Wünsche“ ostavljali, pače i izpunjivali, to je sigurno svaki čestiti domorodac očekivao obnovu ravnateljstva, koja se i sbilja 28. veljače sjajno svrši. Da tom prilikom nije manjkalo žestoka prepiranja razumjeva se samo po sebi; nije bo šala iz časti toli zaslužno! staro! ravnateljstvo sbaciti. Osobito nam se tom prigodom dopade njeki pristar gospodin sa svojimi premudrimi theorijami.

Izmedju nas i Magjarah prekinuta je svaka sveza! Tko nevjeruje neka se potrudi k Dravi, pa će se o tom osvjedočiti. Zato i grne pučanstvo k toj Tirolki, kojoj je već i prieko 40 godinah, dakle bi se već odavna bila opametiti mogla! da se osvjedoči, kakovu silu voda ima. Bilo je tu ljudih, koji po pet godinah Drave vidjeli nisu, a i takovih, koji su stali argumentirati, da voda istu takovu moć i u želudcu ima, pa su se s toga i zakleli, da će odsele vavjek vino piti, koje bar u ničije mostove nedira.

Polovina mosta ode put Osjeka, da i ondašnjim žiteljem pe koj glasak iz Varaždina odnese, s kojim i onako u paralelli stoji. Oba se grada u svem podpunoma slažu, samo je u tom Osjek napredniji, što ima svoje vlastito glasilo, onaj kobni „Lokalblatt“!

Čuj dalje; ja sam ti se silno ohrabrio, da si već spremam gradivo za hvalospjev i vjedro za suze, kad će početi se prvi kamen za trotoir u grad voziti. Suze dakako na kurja oka. Krasna li eposa u našoj literaturi, komu sam za junaka namienio onoga Talijana, koj će mu prvi temeljni kamen položiti, a kad će se početi podzemni kanali graditi, izpjevati ću oprost s Varaždinom na vječna vremena, kako im je naime težko razstati se s gradom, sa kojim su tako dugo u kollegijalnosti živjeli, miomiris po ulicah i sobah širili, pa i mnogoga u hladno krilo primili, koj no se s Vinkom Lozićem pobratio.

Konačno ti javljam, da sam se poveo za ovdjašnjim njekim Evrejcem, koj traži purgarstvo, pa i ja predah molbenicu za izpražnjeno mjesto Rabina, da budemo, kad već mora ~~biti~~ u podpunom smislu kollege. Dopisnika pako Agrameričinoga poslao bih na bojno polje, da nam i odanle točno opiše nječiju hrabrost, koju on i u mirnom stanju već predvidja. S Bogom. Purgar.

Zagonetka.

Od J. V....ć.

Četir slova sačinjaju,
Vrlo kržljav i star stvor,
Često vidiš velik sbor,
Kad se stvori ti sastaju:
Tada žamor vel'ki biva,
Govor ti se tu preliva,
Sad iz ovog, sad u ono;
A najposlje što izadje?
„To, da dodje sve do svadje.“
Čim zazvoni k crkvi zvono,
Eto hiti stvor taj prvi,
Čime počmu zimski dani,
U zapećak odmah vrvi,
Nevidiš ga nigda vani.

Od repa nas proštij sada!
Imaš i onda jednakoga —
Stvora onom', al mužkoga:
Ovog stiže božja pravda,
Na rieč čvrstu Ilijinu,
Budući proli krv nevinu;

Izpravak.

U posljednjem broju bit će opazio blagi čitatelj njekoliko tiskarskih pogriešakah, naime: u pjesmici „Mlada Hrvatica“ gdje stoji: Turkom — mjesto Surkom, kod svašticah o Hufelandu mjesto: makrobiotike stoji makrobioteke.

Molimo da nam se takove pogrieške oproste, jer kod stotine pogriešakah, koje se kod korekture imaju izpraviti, a slagar više putah previdi sve zabilježeno urediti, — dogodi se, da se uvuku falinge na kojih pregledatelj nije kriv; nu dužnost nam je ipak moliti za oprošteanje.

Uredničtvo.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. ožujka 1864.** **Broj 9.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Danica neznade, što da odgovori. Njezina duša bijaše već iznemogla, s toga se strovali od muke na stolac; no varavica nastavi dalje.

O ded usliši moju prošnju! Deder sliedi glas ljubavi! Ja netrebam više, samo jednu rieč, i moj sluga pripravit će kola, na kojih ćemo moći pobjeći. Konji su nam strieloviti. Ti ćeš i onako još prije vienčanja na vrt. Tamo ću te pričekati. Odotud ćemo pobjeći i za njekoliko trenutakah eto nas sasma sigurnih. Pomisli, da moj život stoji na istoj kocki, na kojoj i tvoj, da nam obadvih duše jedno te isto kolo igraju.

„Sve da to učinim — prihvati Draginja muklim glasom, da i raztrgam svete sveze, koje me vežu na moga roditelja, da se i pobunim proti otcu, da i ostavim Krstana, da i započmem to nenaravno i kazni božje vriedno djelo — kako da vas sliedim gospodine? Je li bi vi htjeli — dà, mogli učiniti me svojom suprugom?“

Na to uzdahne napastnik dubokim uzdahom.

„Ljubeznice moja, za ovaj mah nemoguće!“

„Dakle s Bogom! Bog dragi bit će tako milostiv, te će objačiti moju pokornost prema mojemu milomu roditelju.“

Korači za jedan korak bliže do vratah.

„Danico! Ti dakle odilaziš?“

„Ja doista mogu usrećiti onoga momka, koj mi na srcu leži; ali mogu ujedno i sama nesretnom postati; no nikad da budem zabačenom!“

Ove rieči izusti ponosno, te prodje kroz vrata.

Mlado momče ostade još njekoliko časakah u sobi. Zadnja Daničina rieč bijaše strielom, koja pogodi njegovo srce. Njegova ljubav, ako smijemo najvišju strastnu požudu za dražestnom dievom krstiti ljubavju, bijaše istinska. On je namjeravao kititi Danicu sa svim uresom svieta, te ju cieniti i štovati kano najsvetiju i najmiliju baštinu, ali se s njom vjenčati? Njegov otac, stari Filip, vrebaše oprezno na svaki njegov mig i ljubezni pogled. On bi bio mogao plat.ti ljubav novcem; ali dopustit mu, da uzme gradjanku kakovu — to podnipošto. Da je njegov sin što takova učinio; s Bogom mu onda svako baštinstvo. U takovom slučaju bilo bi mu baštinstvom ubožstvo i potištenost; koje nebi nikad mogao preboljeti ma bio on u Draginju zaljubljen koliko mu drago. Prodje sobom njekoliko putah; gore, dolje; smisli ovu, smisli onu; udari se jedanput pestju u čelo, udari i drugiput samo da smisli kakvu sretnu i blaženu smisao.

„Ona mora biti mojom. Ja je nemogu pregorjeti; no što da učinim -- kojim putem da udarim — tako popitkivaše sam sebe.“

Najedanput prodre misao njegovim čelom kano da bi munju napustio:

Digitized by Google

„Mir samo, kliknu on. Eto! Nada mi se pojavljuje. Moj stari — moj Luka, to je prevejano zviere, lukavije od djavlja. Ono već izbavi i mojega otca iz takove kaše. On će dati i meni savjet.“

Brže potraži Luku. Nadje ga u suši, gdje ležaše Sokolovićevo drvlje. Baš bijaše nahranio i započeo rediti uzde.

„Zar ti sam, poviče Vladimir?“

„Sam bogme, kô osamljeni panj. Što vam je, gospodine, te ste tako uznemireni?“

Kaza mu sve što i kakó mu se pripeti s Danicom, pa ga onda sgrabi za rame:

Deder napni sile, starče, pa me izbavi iz ove neprilike. Ti ljubiš igre — — evo ti 100 fr. samo izumi sredstvo, kojim bi mogao skloniti Danicu na put. Čuješ li — 100 fr. su tvoji.“

Utisnu mu u ruku kesicu s novci.

Luka izbulji oči. Toliko novacah nedobi u prvi mah! Pogleda jih njekoliko putah, pa onda turi jih u žep! Sada počme misliti. Prigne glavu i počme hmkati.

„Luka, zar nećeš ništa da odgovoriš?“

Luka pomjeri gospodičića od pete do glave.

„Gospodine, počme on, djevojka je ota vele kriepostna.“

„A — to i ja znadem.“

„A otac njezin pošten čovjek, muž od oka, koga je nj. visost, vaš otac pred njekoliko godinah unesrećio. Hoćete li vi htjeti njegove stope slied — — —“

„Šuti magare“ prekine gospodičić, „zar misliš da sam i ja nevaljalac. Moma ljubi i štuje mene više no svoj život. Ona bi htjela za mnom poći te pobjeći još prije vienčanja, samo da joj mogu kako zasvjedočiti, da ću ju uzeti.“

„Ali bi tom ženitbom mogao i vaš imutak i vaša dostojanstva preći na vašega brata, odgovori Luka.“

„Žalost, što je baš tomu tako. S toga i jesam u takovu sdvojenju. Pomoć, Luka, pomoć! Tva će plaća biti dvostrukom, ako me samo k cilju dovedeš.“

Na ovo metnu Luka prst na čelo i sklopi oči. Poče misliti. Stotina forintih nebi bila dostatna da se pomoćju njihovom izvrši kakovo ništetno i malovriedno djelo. Ali 200 forintih nemože njegovo odoljeti srce.

Što bi izbrojio „pet“ podiže Luka glavu i kano pobjedonosno:

„Ja domaših, gospodine, domaših!“

„Sredstvo?“

„Da!“

„Brže, kaži brže.“

„Vi se morate podmuče vjenčati.“

„Budalo! Ta to vjenčanje nebi moglo na vjeke ostati tajnim. Pa da moj otac to dočuje — — ne — ne, taj savjet nevalja.“

Luku probije čudnovat smieh.

„Gospodine! Pa i saznao vaš otac za to, pa što s toga?“

„Ja nerazumijem što ti hoćeš otim.“

„Gospodine, odmah ćete me razumjeti, čim vam nješto rečem, ali tiho — samo tiho — možda tko sluša pred vrati.“

Oba umuknuše. Luka otvori prozor i pogleda kroz vrata u preddvorje pa odovud na vrt. Opazi Krstana s viencem u ruci, kojeg splete svojoj budućoj vjerenici.

„Tko je? upita Vladimir.“

„Nesretni Daničin ljubovnik. No ništa zato. Hajdmo u vrt. Jer bi im se možda ovdje učinila dva oka preveć. Tamo ćemo biti sasvim sigurni.“

„Dobro je.“

Prodjoše u vrt. Vladimir najprije, a Luka za njim; ali najedanput začu prvi, da njetko za njim pade. —

Stari Luka spotrknu se na nesreću pa se popruži po putu, kako je dug i širok.

„Bies ga odnio, Marko što radiš?“ zaviče Vladimir okrenuv se.“

Starac se digne.

„Samo sam si malko koljeno ožulio — inače neima nikakva kvara; no mi samo hajdmo — vrieme bježi, a kratko je.“

Krstan stojeći još svejednako na vratih, opazi, da oni namjeravaju u vrt. Pokimav glavom, zapita:

„Što je? Toliko mi je barem poznato, da se onaj djavo Lukom zove, a on njega imenova Markom. Ta mi se stvar vidi odveć smiešnom. Zašto uzimlje tudje ime u ovoj kući. To moram svakako priobćiti staromu Sokoloviću. A i povrh togao sluči se mnogo toga, što se mora ugušiti prije ženitbe.“

Krstan ode sada k tastu. Nadje ga u sobi gdje je baš pripravljao vjence za slavje svoje mile kćerke.

Pozdraviše se srdačnim rukovanjem.

Kako si bješe preduzeo, tako izpovjedi Krstan tastu sve od a—z. Reče mu medj ostalim i to, da se Danica od njekoga vremena ponaša prama njemu čudnovato i da ju zateče njeki večer plačuću u vrtu.

Digitized by Google

„Gospodine, reče, budite uvjereni, da je otim suzam njetko drugi kriv.“

„Tko to? prihvati starac kano izvan sebe.“

„Vladimir, odgovori zet.“

Ta nije moguće, odvrati tast smiehom. Što vam pade na um? Ta vi ste već ljubomorni — pa to s čovjekom, koga moja kći vidje stopram pred osam danah. Fuj, nije li vas sram susjedu?“

„A tko zna, nije li se ona s njim poznala već u Š..... kad je bila kod strica. Ljubav, gospodine — ljubav ima oštro oko. Ja bi htio prisegnuti, da su se oni morali vidjeti — bilo, gdje god mu drago.

Starac poče srdito kimati glavom.

„To nemože biti: ta moja bi Danica meni to na svaki način kazala. Odlazite s otim — oči vas prevariše.“

„Nu, prihvati Krstan; ako mojim očim nevjerujete, nećete barem ušiuh mi nepravdom potvoriti. Baš malo prije začuh, stojeći na vratih, gdje Vladimir Luku drugim imenom imenova.“

„Tako? Pa kojim to?“

„Markom, susjedom.“

„Stari Sokolović uzdrhta čuvši ove rieči. Sve ga sile odbjegoše — sav mu obraz pobliedi.

„Za volju božju, moj Petre i susjedu — što je vam? prihvati Krstan, sav zabrinut i uznemiren.“

„Pustite mi mir, prosim vas — To će taki minuti, odvrati starac.“

„Krsto neznade sada drugo, već sjede na stolac pa se podboči rukami.

(Dalje će sliediti.)

Ukradjeni kovčeg.

(Nadalje.)

„A što si ti imao u tvom kovčegu?“ upita ga Bob. —

„Osim dvih ovratnicah, dvih četkah (kefah,) jedne britve i jednoga toka starinskim nakitom, kog moja supruga svojoj netjakini šalje, buduć se sada u Maloj Atenskoj nenosi, neće mnogo tat naći“ odgovori mu Winter. Ali znaj, Bobe! taj kovčeg ima dvostruko dno, a medju jednim i drugim nalazi se osim do dvadeset po prilici svezkah banknotah, za koje me još nebi toliko glava boljela, još njekoliko dragocienih dokaznicah, koje sam radi parnice, o kojoj sam ti već pripoviedao, doneo upravo iz Amerike. Bez ovih nebi odvietnici ništa opravili; a ako jih nedobijem više, to će mi supruga velik zapisak izgubiti, a ja ću se siromašniji morati vratiti, nego što sam amo došao.“ —

„A ti si taj posao redarstvu povjerio?“

„Jesam.“

„To ga lje više nećeš vidjeti,“ odgovori stari Bob. —

Zašto je ovaj žitar to rekao, netreba razglabati; dosta, on ga je predobro poznavao, da bi išao njegove rieči oprovrgavati.

Težkim srcem legne u večer Vinter u krevet; ali zahman, nedade mu se usnuti. Dokaznice, to je bio predmet, oko kojega su se vrtiele sve misli njegove. A što ga najviše u nutri peklo bijaše to, što je kod opisivanja tata nadzorniku redarstva zaboravio naznačiti osobinu, po kojoj bi ga lasno prepoznao nu niti sada mu nemogaše na um pasti. —

Ali čim je više o tom mislio, tim mu je više ta osobina u njekakovu zaboravnost uzmicala, dok mu napokon tihi san neučini konac razmišljanju.

On je ostavio svoju domovinu, da ovdje nješto dulje praznuje, a buduć su mu dokaznice zginule, to mu je prosto bilo, da se po svih ulicah londonskih bezposleno prošeće. Oso bito je šetao po ozloglašenih miestah jedne i druge strane rieke; ali se ipak nesusretne s onim, koga je tražio. —

Prodju poslje toga i dva mjeseca. O njegovom kovčegu nebijaše niti glasa te kada je posljednji put kod nadzornika u posjetu bio, reče mu ovaj: da neima više nikakove nade, da bi ga našao. Vinter se dakle osvjedoći, da je Bob pravo govorio. Isti večer išao je, kao što na tjedan dva ili tri put običavaše, u kazalište, kojega mu je ravnatelj već od Amerike poznat bio, gdje mu je ovaj mnoge usluge učinio. Ravnatelj se je uvjek brinuo, da mu ostavi u kutu koje lože mjesta i posudi mu pod predstavom očalin, lorgnet, koj je Vinteru izprva smetao; ali poslje ga vrlo obljubio. Dakako on se nije s njim služio samo da gleda na pozorište, već i na prizemlje i promatrao je one osobe, koje su se hranom dovoljno obskrbile, jer to ga je veoma zanimalo, kako su se ljudi kriepili jelom i pitjem, da se mogu bolje smijati ili plakati, pod predstavom.

Iste večeri upravi on svoj pogled, razgledavši se po prizemlju, na triem, te opazi u prvom odielu svoga prijašnjega suputnika, s platnenim kišobranom, kako je dobre volje orahe hrustao i kako mu se njegov dugi nos pocrvenio; Tada se istom sjeti, da je to ona osobina, na koju je kod opisivanja tata zaboravio, te radi česa si je on toliko glavu razbijao. —

„Tu si ti, moja kitice!“ pomisli si Vinter zatvarajuć dalekozor. —

*

Digitized by Google

„Počekaj malo, pobrinuti ću se, da mi sada neizmakneš papke. —

Svršiv se predstava, stane Vinter u kut do vratah, koja su vodila iz galerije, opazi svoga čovjeka te ga sljedjaše. Tako je on neprestano išao za njim, neizgubiv ga iz očijuh, kroz više ulicah, preko rieke u predgradje i već misljaše Vinter, da će se taj svat cielu noć klatiti. Napokon ga ipak opazi u jednoj uličici, u kojoj su bile same kućarice okružene vrtovi, u kuću osmoga broja unići. Saznavši o tom na toliko vrati se veseliji, nego se je ikada vratio, odkako je svoj kovčeg izgubio, u svratište. —

Rano drugi dan podje on svomu prijatelju, ravnatelju kazališta, pripoviedaše mu što je pronašao i što namjerava učiniti; a ovaj mu to odobri. Našavši on bez muke broj osmi, razgledaše se po susjednih kućah, dok napokon naopazi na prozoru, na proti osmomu broju ležećoj kući, jednu ceduljicu, kojom se obznanjuje, da je u toj kući jedna soba za neoženjenoga unajmiti. On se je za njekoliko časah pogodio gospodarom kuće i do večera spremio se u svoj novi stan. Sjedeć prvoga dana kod čaše čaja promišljavao je, bili nanjušeni trag povjerio redarstvu; nu prije nego li je to učinio, htio je Boba za savjet popitati, koj se tada opet u Londonu desijaše.

„Pazi i nadalje sam, prijatelju moj, pa netrudi više redarstva," odgovori Bob. „Doista, redarstvo — ja bi rado znao, što ono koristi!"

To se je Vinteru činilo tako pametno, da je odlučio, sam dalje iztraživati. Drugi dan počeo je on već paziti na susjeda, te je pazio neprestano dan i noć tri tjedna. Poslje toga zabilježi on sljedeću opazku u dnevnik: „Memorandum glede susjeda Chudvinka. Stanovnici su ove ulice u obće ili trgovački pomoćnici ili koji imadu svoje poslovnice u City; nu Chudvink nije od nijednog od ovih posalah, akoprem ja još neznam čim se on bavi; zanat, kako mi se čini, nevodi nijedan.

On neustaje prije desete ili jedanaeste ure iza jutra, tada popije kafu sa toplimi žemljičkami. poslje toga mu donesu rakije i smotakah, te se jih uživa najboljim tekom, dok nestane kleti svoju suprugu; a poslje opet nastavi prijašnji posao. Zatim ide pregledati svoje golube, što traje njekoliko satih, a nagledavši se jih do sita, ide od jedne do druge proste krčme, u kojih je kao svakdanji gost dobro poznat, te se istom sumračjem vraća kući, da prima razne posjete ili da svoj zanat, kakov mu god bio, tjera. Nu sada mi se i nehotice nameću njeka pitanja, kao: Zašto supruga Chudvinkova, ako tko pokuči, svaki put dvie zasunke odturi? Jeli to ona čini radi poznatoga straha pred hajduci, ili se samo pretvara?

Zašto polaze uredno četiri puta Chudvinka na tjedan tri čovjeka, nu svaki zasebice dodje te njekako pokuči, a ovaj ga odmah pusti? Što ovi ljudi svaki put do treće, četvrte ure u jutro rade, dočim ipak u pol jedanaest ili jedanaest urah sve svieće u kući utrnu, kao da su se već svi polegli? A zašto se ovi gosti opet posebice udaljuju od kuće? U kojoj namjeri izlazi Chudvink sa svojom suprugom svaki ponedeljak oko pol devete ure iz kuće, te uzmu jedan kožnati kovčeg sa sobom, koj je veličinom i oblikom posve momu odgovarao, da bi ja priseći mogao, da je onaj moj, da nije crno bojadisan. Te napokon, zašto idu oni uvjek u jednu kuću, gdje se nigdar dulje od pol ure nebave i ravno nigdje se nenavrativši opet unidju u broj 8.?" —

Čim dulje je Vinter taj uhodnički sustav nastavljao, tim više je želio tu tajnu bez pomoći redarstvene izpipkati, koja je zastirala život naproti mimostanujućega prijatelja. „Ovu lukavu liju uloviti" reče sam sebi, „bolje mi se dopada, nego li u Maloj Atenskoj za stolom stajati, lakotnu mieru u ruci držati ili čaj na lote vagati." — Vinter je sve više mislio, da je onaj kovčeg, štono ga Chudvink svakoga ponedeljka sobom nosi, njegov, akoprem imade drugačiju boju, te je želio samo još saznati, da li je on već njegove dokaznice našao. Buduć je on veoma znatiželjne naravi bio, preduzme si on jedne večeri, da će pušeć poći u vrt, koj leži pred njegovim stanom, i tamo iz bližjega golube gledati, koje je sam Chudvink hranio. Susjed je imao poseban vrtić, a u ovom malo stanje za golube, te Vinter morao je biti zadovoljan, što je kad što samo pomoljenu glavu kroz prozorčić viditi mogao. Tako se oni po malo spoznaše. Izprva bio je Chudvink veoma plašljiv, dapače surov, te nije niti htio Vinteru odgovarati. Amerikanac pako bio je veoma blage ćudi, te se i nadalje s njimi zabavljaše, dok napokon i Chudvink nepopusti, ne samo što je odgovarao Vinteru već je iz kuće izašao, te ga u odgojivanju golubah podučavao. S toga jih je bilo moći često zajedno vidieti, Chudvink se zabavljaše golubovi, a Vinter svojom lulom od stive. —

„Koliko bi ova dva prva goluba stajala?" upita Vinter jedno jutro, pokazavši na dva goluba koja poletivši, opet se spustiše na krov.

(Konac će sliediti.)

Digitized by Google

Kraljevica.

(Nadalje).

Što ti to babe o njem blebeću! Tu se vozi krmah na tisuće, razbij jednu, pa evo ti krike, kano da se ruši sviet, ali ti je, kano da smaže jato muhah, gdje se stuklo na stotine brodovah, velih i malih u kanalu ili pred kubom. Na putu u Kaliforniju vidio sam vam to na svoje oči da mi se ori sada još po ušiuh krič i lelek tonućih jadnjakah. — I tako teče razgovor dalje. Prsi šire se slušaocu, videću, kako se razteglo djelovanje tih tvrdokostih, junačkih mornarah cielim krugom ove zemlje, ali godi i srcu, kako ti toliko stranah i narodah, toliko ljudih i ćudih ova čeljad poznaje, i kako toliko praktično umiće, da uprav istinite prosvjete ova prosta haljina krije. Skoro svaka kuća ima koga na moru, njekoje i po dva po tri i često po više godinah. Više putah se već dogodilo, da se mladić oženio ali mladu za malo danah ostavio, da se nisu vidjeli mnogo mjesecah, mnogo ljetah, kadkada i nikada više, ako mu se more iznevjerilo. Čudno mi je bilo prvi put, gledajući, gdje ide iz crkve svjetina. Ženskih puna cesta, mužkih, gdje sam ja stajao jedan, dva, tri, pa jošte dva zajedno, to bješe kako sam mislio i vidio, sve. Prijatelj mi se nasmije, te mi pokaže prstom još pet do šest mužkih dušah, koje su vršile i dovršile svoju pobožnost pred vrati njeke narodne kuće, kuda prolazile su najviše mlade djevojke. Pa šta je i to, rekoh ja, danas je nedjelja, pa ti evo ne vidim više od deset odraslih mužkaracah. A on doda nato: E, ne misli, da naš puk nije pobožan, jedan moli se sada Bogu u Marsiliji drugi u Carigradu, tretji u Londri itd. a najviše na slobodnom moru, pod širim nebom, i velikim Bogom. To je mornarska sudbina!

Ćudi su kraljevčani poštene, ko što Primorci u obće: to svjedoče javno za muški spol i knjige sudbene a za ženski krstne. Marljivost stanovnikah ovdješnjih je neumorna, uprav divna i za onoga, koj je došao iz Češke ili Kranjske; medju svimi Hrvati su oni u tom naj prvi, za težak posao imaju njihovi lieniji susjedi prislovicu: „daj mi novaca i primorca, pa podje za rukom sve“! Vozeći se svietom, š njim obćeći i učeći se od njega su oni medju svimi Hrvati i najbistroumniji, najvještiji, najspretniji, riečju: u svačem najpredniji. Šteta, da njihova braća tako slabo za ovakov primjer haju, te se još slabije ili nikako unj ugledavaju.

Osobito veselje je čovjeku, da se Kraljevčani, ko što sam već napomenuo, svemu dobru od vremena nadaju. Ponosito gledaju na svoju luku, na svoje more, ponosito govore: Dajte nam željeznicu, mjesto papira srebro, pa malo više slobode, za sve drugo ćemo se sami brinuti, ali prije svega oslobodite nas — Bakra. Već njekoliko putah rekao sam, što govore stanovnici o Bakranih. Čitatelj možda pita, što to ima Kraljevica s Bakrom, da se to prigovaranje zavrglo. Njekoliko rieči će stvar razjasniti; Kraljevica spada k bakarskomu municipu. A što je ovaj municip? za županiju je premal, a grad opet nije, jer spaja osim grada Bakra i grad Kraljevicu i više velikih selskih obćinah, kano Trsat, Dragu, Kostrenju. Za ovu kažu, da ima sama do sto svojih kapitanah na moru. Municip dug je po prilici tri ure, i jednu do dvie širok, i neima uprav nikakove naravne sloge, budući ga diele na nejednake komade njekoji bregovi, jedna visoka gora i duga bakarska draga. U staro vrieme bio je po svoj prilici autonomni grad jedini Bakar i tada možda veći nego sve ostale obćine i zato po pravu gospodar. Ali dan danas imaju sela s gradom Kraljevicom možda tri puta više ljudih nego Bakar. Ovaj ostao je središte municipa sve do sada dakako s magistratom i sudom. Ima već 20 i više godinah, od kada se obćine s Bakrom svadjaju. Kazati ću, što govore i jedni i drugi. Bakrani ovako: Vi ste nam nenavidni radi magistrata. Zašto? ta i vi ste vlastni birati, koga hoćete. Ima vas više, što vas dakle prieči, da si izaberete ljude, koji su vam po ćudi. Proti vašoj većini ne bismo mi ništa mogli. Prigovarate nam da trošimo municipalne dohodke na svoje ljude, na svoje činovnike i zavode. Pa zašto nedolazite na naše skupštine, većinom glasovah mogli biste novce po svojoj glavi opredieliti, što se pako tiče suda i magistrata u obće, to nije samo naš nego i vaš — platjamo dakle ne samo svoje nego i vaše ljude. Mi vas nezatiremo, niti vas zatirati nemožemo: ali čvrsto ćemo se držati jedne stvari, naše prastare pravice, da Bakar i na dalje stolica ovoga municipa ostane.“ Tomu odgovaraju Kraljevčani i seljaci: Sve, što kažete, su prazne rieči. Vi nas globite, uživajući naš dohodak do zadnje krajcare. Kako kukavne su naše škole: i Kraljevica je grad, ali ima samo jednoga, jedincatoga učitelja za mužku i jednu jedincatu učiteljicu za žensku mladež. Crkve su nam puste, i kakovi putevi i sve što je občinsko! Vaša uprava je preskupa, mi niti netrebamo municipa, volimo pod županiju riečku, gdje će naši novci nam ostati. Za vaše

Digitized by Google

skupštine uprav zato nemarimo. Laž je, da može doći u vaš magistrat naš čovjek. Vašim ljudem bakarskim nevjerujemo a tko će naših seliti se u Bakar, koj bi imao po vašu i nadalje glava ostati. S vami neimamo nikakova posla više. Koliko put smo već odlučili ne samo većinom, nego u jedan glas, da nećemo više nikakova bakarskoga municipa. Kad se opet sastane sabor hrvatski, razdjeliti će nas, ako Bog da, za uvjeke." Mržnja, kako se vidi je velika i tako žestoka, da mi kaza njeki kraljevčanin, „da voli Bacha natrag, nego vlast bakarsku, za Bacha da je bilo bolje, budući upravljala je Kraljevica svojim novcem sama," a drugom prilikom opet njeki Bakranin: „ako sabor municip poruši, da će onda Bakrani pristati uz Riečane proti Hrvatom." To je bila dakako strast pojedinih, za ovakove stvari je jedna stranka i druga prepoštena i prepametna, da jih može željeti i iskati, ipak je ovdje svadja velika nesreća za Primorje i nemože uroditi dobrim plodom. Ja ljubim jednako Bakar kako Kraljevicu, te želim od srca, da se pomire i slože, nego ako se radi kojekakove štete i koristi već nikako složiti nemogu, da se u božjem miru razdiele ali svakako opet kano dobri susjedi sprijatelje. Nastojte oko toga mudri gradjani i jedni i drugi, da vaš sadašnji gnjev nepredje kano zlokobna djedina u krv vaše djece, vaših nasljednikah, kojim ste dužni i po vieri i po razlogu ostaviti ljubav, ne pako klete mržnje na srodnu i uprav na najbliž braću. —

Mladu štiocu biti će možda na jeziku još jedno pitanje: A djevojke kraljevičke? jesi možda osljepio te jih nevidio, ili nije prilika o njih govoriti te se nečeš zamjeriti. Prijatelju! nisam ti niti osljepio niti od mladih sazro. Da su domoljubne, već si čuo, sada priznajem i to, da su medju svimi primorskimi sestricami za me najmilije i najljepše, iste toli ponosite Bakranke nemogu se s njimi natjecati. Da si me vidio, kako sam se posvadio jednoč (dakako u šali, ali je bilo i pol istine) s Bakrani poradi njih, vjere mi moje, ti bi bio zadovoljan, ako ne s onim, koj jih zagovarao, to svakako s ljepoticami, koje su vriedne čovjeka na tako živu obranu potaknuti.

(Konac će slieditи.)

Pjesme večerne

pjevao V. Hálek, preveo A. Šenoa.

I.

Kad sam zlatne kroz zviezdice,
U to nebo povirio,
Tebe vidjeh put svetice,
Ja kô da sam angjeo bio;
Harfu shvatih smielom rukom,
Pjevah pjesan slave tvoje,
A svi svetci muče mukom,
Samo gledju svi nas dvoje:

I sam Bogo svemogući
Stvor tvoreći časak stanu,
Vidjeh gdje mu biser vrući,
Alem suza s lica kanu.

II.

Deder dušo moja, de poklekni,
Molitvi je uprav sada hora;
Iznad šumah već se ljeska mjesec,
A tvoj vojno skoro otić mora;

Nu neslaži rukuh bielih dušo,
Već me grli, ja ću tebe mila;
Onda su se mjesto dviuh rukuh
Do dva srca k molitvi složila

Usta svoja k mojima pritiskaj,
S jednih ustah nek se Bogo prosi,
Ja ću rieči u usta ti složit,
Dah svoj mili nek ih k nebu nosi;

Pa ć'mo priniet najčistiju žrtvu
Vjeruj dušo liepo se moleći:
I angjeli, kad se u nebu mole,
Mole samo tako se grleći.

III.

Do dvie misli ko dvie zviezde
Od Boga se porodiše,
A te zviezde ljubljahu se
U svem nebu baš najviše;

Tu ti jedna zviezda spade,
A to drugu ljuto boli;
Bogo im se smilovao,
Poslo je i drugu doli.

Mnogo danah, mnogo noćih
Najadiše tu se jada,
Dok se nisu jednom sreli
Kao mladić i kô mlada;

Kako sreli, pogledjeli,
Prepoznali oba s mjesta;
Liepu sreću uživali,
Dok sa svieta jedne nesta.

A kad jedna preminula,
Drugu zvala sa tog svieta,
I Bog ju je k sebi pozvô,
Pa su zviezde i opeta.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Vlastnik.

Zagreb 20. ožujka.

Tko god bude pozvan da piše danas sutra ljetopise našega hrvatskoga kazališta, taj će ufano godinu 1863-4 zabilježiti kao prelaz s početka na sjajniju dobu naše umjetnosti. Ako se i neće da govori o kakvom savršenstvu toli glede samih predstavljačah, koli glede jezika, koj je, reć bi, baš ove godine slabo napredovao, a ono će se u obće priznati, da nam je ljetošnji izbornik zanimiviji nego-li ikada, te da su teatralne naše sile pohvalnom odvažnostju pustile se na poveće dramatičke proizvode, da — i na operete!

Medju izvornimi komadi napominjemo najizvrstnija djela: „Zvonimira“ i dne 13. ožujka na korist g. Branija. „Teutu,“ dramu u 5 činah.

Teuta! — komu nije poznat ovaj klasični komad, što ga 20 godinah jur čita naša naobražena mladež i u obće prijatelji naše knjige? G. dr. D. Demeter, upoznav se uzoritimi djeli svih velikih pjesnikah svieta, napisa ovu dramu za najkrasnije dobe svoga života bujnom živahnostju pjesničkoga uzleta i vatre, i s toga je taj pjesmotvor postao tako izvrstnim, da mu ima jedan samo prigovor u obćinstvu — da je po našem ukusu predugačak; trajaše bo predstava do jedne ure po pol noći. Nu uz tu svu neobičnu dugotrajnost ostade kuća puna sve do svrhe. O klasičnosti ove tragedije, jedan je glas i taj se je pokazao isti večer na vele dostojni način. Ovacija, nedavno izkazana pjesniku Dr. J. Subotiću ponovi se ovom sgodom jošte većom vatrom, te nam se čini da neimamo krivo ako mislimo, da su sjajni oni časi velevlasja najkrasniji od svih što jih Dr. D. D. doživi.

Na kratko želimo reći, da je historično odjelo staro ilirsko i rimsko one dobe posve novo i dragocieno nabavljeno, kao i dekoracija predstavljajuća požar rimskoga broda na jezeru skadarskom, — da su gg. Brani, Freudenreich, Andrijević i gosdč. Bajzova bili opet izvrstni g. Tomaševićeva i ostala gg. predstavljači ne samo dobro naučili svoje uloge nego i vrlo dobro igrali. Medju čini vukla se je stanka kô jesenska magla, što je uztrpljivost obćinstva veoma mučilo. Hoće li nas pjesnički duh g. Dr. usljed takvoga priznanja njegovih sposobnostih skoro opet razveseliti kojim stihotvorom iz bogatoga vrela naše krasne hrvatske povjesti?

— „Pozor“ dakle nije samo privremeno obustavljen, nego je izdavanje njegovo „na vieke viekov“ po višjoj naredbi sasvim zabranjeno. Nasuprot će „Agramerica“ kako jur javismo, prvim travnjem preporodjena započeti novi svoj tečaj pod novim upraviteljstvom.

— Od njekoga vremena pojavljuju se u Zagrebu tatbine i nasilja u većoj mjeri, a nije moći odkriti djelatelje tih zločinah, koja se izvadjaju oružanom rukom.

— Izložba plodinah i rukotvorinah Trojedne kraljevine napreduje u njekih krajevih zemlje vrlo veselim uspjehom, Iz Gline prijavljeno je 190 predmetah, dočim iz Karlovca, Rieke i drugih mjestah neima niti glasa, kô da se tomu po narod naš velekoristnomu podhvatu nedaje ona važnost, koju zaslužuje od strane svih stališah naše plodne domovine.

— Na poziv sl. gradskoga poglavarstva izabralo je družtvo Strieljane i Kola jedan odbor, koj će istim onim načinom sabirati novacah za stradajuće Primorce, kao što se je radilo za žitelje u Ugarskoj. Tomu odboru je na čelu g. Pavao Hac. Čujemo da će osim lutrije, koncerta i bala dati se i jedna predstava u kazalištu po diletantih i to valjda jedna operета.

Chrobatus Porphirogenitanus.

G. Ante Kuzmanić, novi urednik dalmat. Glasnika vadi mač proti nastojanju predsjednika Matice dalmatinske g. Petranovića i došav do gusta veli mu neštedice u broju 20. o. g. medju raznimi prigovori takodjer i sliedeće očitovanje:

„Ja sam po tankoj i po debeloj krvi Chrobatus Porphirogenitanus; to na sva usta ispoviedam, ma i svi Jugoslavenf, Iliri i Domorodci, i Srbi, i Srbhrvati, i Dalmatinsko obćinstvo, i Slavjani, i Sloveni, i Slovinci i našinci na me hajku podigli: reci popu pop, a bobu bob. Dalje: ovo je hrvatska ruka, hrvatska starina od Velebita ćak do Kleka; Uskoci i došljaci, prijateljski u nas prihvaćeni — nisu nam osvojači: tko se medju nama rodio, i odrastao, ma njegovi stari iz Amerike, iz Misira, iz kraja svieta potekli, on je opet Hrvat; hrvatska plemena utanačiše mir s kraljem Kolomanom; imadosmo svoje kraljeve, banove, knezove hrvatske; ovo je hrvatska stečevina; i ona iz poštovanja k slavnomu imenu „Dalmacija“ ima se sve do vieka zvati Dalmatinska Hrvatska,“

Ovaj naš narod hrvatski nevalja da se ciepa na tolika blekasta imena; nisu samo čakavci i kajkavci Hrvati i različna su hrvatska nariečja bivala i u staro vrieme.“ itd.

Razjasnjenje g. B.

napisao. V. R. Žumberčanin.

Čitajuć „Srbski Dnevnik“ naidjem slučajno u broju 202. i 203. lanjske godine na podlistak, gdje g. B. opisuje Žumberak počam od dolazka Žumberčanah u rečeni kotar pa sve do njihova obraćenja u krilo katoličke crkve. Doduše nebih se bio inače latio pera, da odgovorim g. B. na njegov opis Žumberka, da me nisu njekoje točke rečenoga članka zatekle, koje ja kao pravi Hrvat i rodjeni Žumberčanin nikako pregorjeti nemogu.

Umah na čelu svoga članka veli g. B., da je čuo od mnogih vojnikah krajiških, idućih u Italiju, pripoviedati, kako su vidili žumberačke pastire, gdje su kraj ceste stada pasli; pa buduć da jim narodna nošnja žumberačka umah oči osvoji, upitaše jih: da tko su i što su, na što jim, veli, odvratiše: da su Vlasi. Iz toga te iz njekojih pristranih

Digitized by Google

knjigah izvadja i tvrdi g. B. da su Žumberčani pravi ovejani Srbljі. Zatim umah nastavlja veleć: da će biti i samim nam Žumberčanom drago, ako koju o nas progovori, jer da su ga i tako njegovi znanci već odavno na to nagovarali, da barem znaju, tko smo i što smo.

Meni je kao pravomu Žumberčaninu veoma milo, što se je g. B. u toliko potrudio, da je koju o nas rekao i svietu objelodanio, nu podnipošto nemogu dopustiti, da nas g. B. onamo pribraja, kamo mi nespadamo, niti smo ikada spadali, tim većma, sto mislim da neće niti jedan prosti kamo li naobraženiji Žumberčanin na to privoliti. Što su naši pradjedovi u šestnaestom vieku turskomu okrutničtvu izbjegli, te pod žezlo hrvatskoga sjajnog kralja pribjegli, to nikako nesliedi, da smo mi Žumberčani Srbljі, premda držimo Srblje za narod vrli i štujemo ga; a još se manje to može iz onoga zaključiti, što su g. B. krajiški vojnici pripoviedali, da su jim kazali žumberački pastiri, da su Vlasi; jer niti su svi Bošnjaci niti svi Hercegovci Srbljі, odakle su i naši pradjedovi proiztekli, zato se usudjujem i nehotice pomisliti da g. B. spada u onu vrst ljudih, koji na sva usta dražeć viču: „sve i svuda Srbljin," i to tim više mogu pomisliti, što je prava historička istina, da je njekada na jugu sve do rieke Bojane a na jugoiztoku do Drine pripadalo hrvatskoj državi; a o toj tendencioznoj idei nije prije nitko nikada niti pomislio do najnovijega vremena, kadno je silom posijano zrno razdora medju Hrvate i susjedne Srbe.

Žumberčanin znade svaki i sliednji, da je Hrvat i katolik obreda grčkoga. Koliko imade hrvatskih obiteljih, medju kojimi su njekoje iz Žumberka, kojih su se djedovi njekada u Kranjskoj naselili: tako n. p. imade tamo Kukuljevićah, Radićah, Rebićah itd. kojih su posljednje dvie starinom Žumberčani; ali zato mi Hrvati netvrdimo, da u Kranjskoj ima sada Hrvatah, akoprem su njihovi djedovi bili pravi Hrvati.

Što veli g. B. da Vraz pribraja Žumberak Kranjskoj a Partaš Hrvatskoj nagovieštajuć mimogred, da bi se moglo kranjsko vojvodstvo po historičkom pravu zavaditi sa Hrvatskom, uzvaži li ono što je Vraz pisao, što bi po svoj prilici tomu prijatelju milo i drago bilo. Medjutim Vraz nije rekao, da je Žumberak sada kranjsko zemljište, nego je samo to kazao, da je taj kotar prije dolazka Žumberčanah u područje kranjskih grofovah spadao; ali se zato Hrvatska neima bojati nikakove prepirke sa susjednom Kranjskom poradi toga zemljišta; jer je medja izmedju Hrvatske i Kranjske umah njekako iza dolazka Žumberčanah opredieljena i potvrdjena i to ponajviše radi neprestanih svadjah, koje se poradjahu usljed pašnjakah i šumah medju Žumberčani i susjednimi Kranjci, što nam svjedoči i narodna pripovjedka o krvnom kamenu u Žumberku, natiskana u Arkivu g. 1863.

Gospodin B. veli nadalje, da su Žumberčani Srbljі po narodnosti i da jih imade preko 7000 i to: 5000 unijatah a ostalo rimokatolikah, te goji nadu, da će se Žumberčani, čim bolji dan Krajini osvane, preseliti medju svoju sretniju braću u Sriem i Banat, što bi, veli, bili već odavno učinili, da jih vojničtvo neveže.

Na to mi valja primjetiti g. B. da vrlo krivo ima, jer vidim, da mu taj narod jošte nije dobro poznat, dočim su unijati pravi štokavci i to jekavci, a rimokatolici pravi čakavci, koji su se sadašnjoj svojoj braći sjedinjenoj prigodom njihova preselenja od Senja u Žumberak pridružili, te podjedno š njimi u novu domovinu odselili, akoprem se miali, da su mnogi izmedju njih već od prva tamo obitavali. Iz toga se dakle svakako vidi, da g. B. ili nepozna dobro toga naroda, ili mu se pak hoće jurišati i na čakavske Hrvate, kad je, misli, štokavske jur osvojio. —

Što g. B. praznu nadu goji, da će se Žumberčani preseliti medju svoju sretniju braću u Sriem i Banat, to je samo pium desiderium centralizacije, koj se neće nikada oživotvoriti. Žumberčani su već preko 100 godinah pod nebom hrvatskim te su jim kršne njihove planine omiljele, da jih već nitko nebi mogao iz njih izmamiti, pa da se upravo na čelo stavi i sam najžešći propagator B.

Što veli g. B. da još i sada ima staraca, koji pripoviedaju, kakove da je muke taj narod trpio braneći se od unije, to mi neka oprosti, ako mu odvratim, da se vrlo vara, i da mu taj dokaz upravo ništa nevalja; jer u koliko je meni znano, neima sada ni jednoga starca u cielom Žumberku, koj bi početak tamošnje unije znao; pa da sve i jest koj, to jamačno g. B. nije nikada š njim govorio. Neka se dakle okani g. B. dirati u naše odnošaje.

Smješice.

— „Na stran dečki! moj konj netrpi magarce" reče njeki gizdelin jašuć po Maksimiru. — „Pak kak je to, čuju" zapita ga jedan „da neće njih dole hititi?"

— U Londonu se čuje neprestano na ulici vikanje koje kakvih prodavaocah a najviše jedan refrain: „Only a penny" na primjer kao njekad u Zagrebu „tri za groš!" Njeki šaljivdjija okladi se u odličnom družtvu, da će čitav sat stajati u najživahnijoj ulici sa punim pladnjem pravih dukatah u zlatu i vikati „Only a penny!" pa da ipak neće nitko htjeti da kupi njegove gineje. — I zbilja je to učinio; čitav sat je kričao: „Hajde Ladies and Gentelmen" kupite, kupite od mene pravih pravcatih gineah od suhoga zlata „only a penny!" — al nijedan se kupac nedade ni blizu. Sat minu a on dobi liepu vadlju.

— Kad je prije njekoliko godinah „Dianabad" u Zagrebu gorio — odišlo je njekoliko težakah u bližnju krčmu da se malo okriepe, al eto za njimi pandura: „šta radite vi tu, zar neidete gasiti?" — na to mu odgovori jedan Zagorac polićem u ruci: „Vem gasimo, gospon pandur, kaj nevidite?"

— Bila se je porodila vatra u jednoj kući u K. Sila svieta sakupi se da gasi, al eno jednoga gospodina puškom u ruci na sried ceste, gdje nišani na dimnjak. „Koj vam je bies, šta ćete s puškom?" zapita ga jedan znanac „Pustite me" odvrati mu „ja sam čuo, da ka kad u dimnjaku gori, da je najbolje da se u dimnjak puca." — „Al Bog s vami" uputi ga susjed — „ne izvana nego u nutra u dimnjak!" — moramo primjetiti, da taj strieljac nebijaše Hrvat.

— U jednom družtvu pripoviedaše njetko: da se je sinoć otrovao njeki zloglasni gospodin O., čovjek brbljav, koj je svakoga znao ogovarati. — „Ah" reče na to jedna gospoja „to se je morao valjda ugrizti za svoj otrovni jezik."

— Njeki Amerikanac jašio je uz jednoga Irca mimo vješalah. „Gdje biste vi bili" upita Amerikanac „kad bi na ovih vješalah bilo ono, što tamo spada? —

„Za sjegurno bih tad sam jašio" odgovori mu Irac.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. travnja 1864.** **Broj 10.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Kako ga ovo ime uznemiri. „U toj stvari mora nješto biti; ja sam pravo slutio.“ Najedanput osvjesti se stari, skoći ko jelenče i sgrabi Krstana za ruku:

„Marko, kliknu, Marko? Jeste li dobro čuli?“

„Na to mogu odmah priseći,“ odgovori Krsto.

„On u mojoj kući — pod mojim krovom — on, koj pripomaže k mojoj nesreći, koj — — mir, mir starče — rane one već malo zacieliše, nekidaj ih s nova. No ja moram govoriti s otim čovjekom, moram vidjeti, niste li se vi Krstane prevarili. Ako se on i zove Marko — ta takovih je hvala Bogu više u našoj okolici. Znate li gdje je taj čovjek sada?“

„Ode s gospodarom u vrt.“

„Budite tako dobri, pa mi ga pozovite na njekoliko riečih.“

„Drage volje gospodine; samo me prije poslušajte, što ću vam kazati. Gledajte, da vam ovi gosti čim prije kuću ostave; jer se ja svejednako bojim, dapače sam tvrdo osvjedočen, da je i Vladimir i njegov sluga — koji pod ovim krovom tudja imena nose — da su, velju, upravo oni moji zlokobni angjeli. Riešite se ih, gospodine, riešite, ako znadete, što je mir i pokoj jedne duše!“

Sada ode, da izpuni nalog.

Odstraniv se on, stade stari Sokolović šetati sobom gore i dolje, i govoriti sve sam sobom:

„Ta nije moguće. To nemože bit. Ja bih ga bio morao spoznati odmah na prvi pogled.“

Ali nepomisli on jadan na to, da je od onog vremena, kako on zadnji put vidje slugu Filipova prošlo već preko 30 godinah, te da su te godine i njega i slugu Filipova sjedinom probile.

Pet časakah ode na vrata, pa dok se je opet sjeo eto ti samoga Marka.

„Kako čujem, vi želite sa mnom govoriti?“ Sokolović pogleda vučiku od pete do glave pa:

„Bliže momče, samo bliže.“

Starac posluša i korači do njega.

Stupivši Marko na sried sobe, ustade se Sokolović, sa stolca, dovuče se do njega pogladi ga po ramenu:

„Ded me pogledajte,“ progovori starac srdito —

Starac učini i to; ali brzo baci starimi i skoro sjedimi trepavicami na zemlju.

„Što? Gospodine! Ta vi se ni neuzdate pogledati u me — i u moje čelo?“

„Ja? Taki, zašto ne?“ zapita Vladimirov sluga.

„Pa dajte učinite rodu glas, moj Marko, ili da bolje rečem, moj Luka.“

Luku popade strah; poče se tresti — stupi njekoliko koračajah natrag.

Ali se i Sokolović ohrabri, pa za njim okre-

Digitized by Google

nuv sasvim drugčije i licem i pogledom.

„Dakle me neprevari," reče. „To ste vi, Marko — ali ne Luka — sluga nevjernoga i izdajom opojenoga čovjeka, koj mi ukrade pred trideset godinah Zoricu i s njom pobježe put biela svieta. Odgovorite mi, pogledajte u brk, pa se usudite onda zatajiti što goder, ako vam paklena savjest dopuštja."

Starac stoji kano trdi kamen! Neće ni da se makne. Nezna još, što da odgovori. Napokon se ohrabri pa pretvorom:

„Jest — istina je prava — zašto da vas varam. Imadete pravo, što me Lukom zovete —"

„Tako?" prihvati Sokolović. „Pa ste se vi još usudili ugnjezditi se pod moj krov pod tudjim imenom?"

„Ja sam odbacio prvo ime, Luka, već pred trideset godinah."

„Zašto to?"

„Jer bijaše i tomu uzroka."

„Kažite, kakovi su to uzroci?"

„Kano Luka počinih zla, koliko tri vuka."

„Recite vi radje; počinih toliko zla, koliko mi moji zli drugovi savjetovaše, osobito moj prijašnji gospodar."

„Baš je i tako pravo. Ali da već jednom na konac dodjemo: Luka bijaše cieli nevaljalac; a Marko je opet pošteni delija — na to mogu i prisegu položiti."

„Pa taj pošteni delija, velite, misli i po me pošteno?"

„To se razumije. Nemojte misliti, da ja na ono zaboravih, kako vi jednom moju majku smrti iztrgoste. Spomenite se i na to, da sam vas i ja njekoč odbijao od Zorice."

„To sam dobro zapamtio i mogu se sjetiti."

„Nu, pa što ćete više?"

„Dobro! Budite samo na miru. Ja vam sve vjerujem i ja vam opraštjam, što ste bili u zlu družtvu sa bezstidnim Filipom — ali to samo pod jednom pogodbom."

„Kakvom to?"

„Da nagovorite svoga gospodara, kako god znadete, da mi se još danas izpod krova odnaša — ako hoće —."

„Pa zašto to tako brzo? Kakvi uzroci?"

„Ja sam čuo, da se je on zaljubio u moju Danicu, vjerenicu kršnoga Krstana. Ali ona neće da dieli s njim ljubav — niti je nesmije — ona je samo moja kći — i ničija više. A da se što takova dogodi, pa da prevari mene i svoga zaručnika — ja neznam kojim putem i do koje bi skrajnosti letiła moja jarost. Želite li dakle sbaciti s mene nesreću, to mi izpunite želju.

Luka poče misliti i tek što bi dva rekao:

„Pravo imate gospodine — reče. — Evo vam moje desnice! Moj će goso proći još večeras."

„To je liepo! Za to vas niti nemogu zadržavati. S Bogom. Radujem se, što ste vi postali sasma drugim čovjekom. Gledajte: obazrite se takodjer na zadnja kola. Vi ste eto stari — a malo-ne i nemoćni. Moglo bi se dogoditi, da bi još danas sutra i službu izgubili. Kad vam dakle zlo podje nezaboravite ni na moju kuću. Još nijednoga siromaka nepopade bieda pod mojim krovom. Tako mi pomogla sveta trojica, neće ni vas biti poledica. Ja ću se vavjek sjećati na uslugu, koju mi danas učiniste, te se brinuti i za vas, u koliko mi sile dopuste."

Sada mu pruži ruku u znak razstanka.

I najokorielijega griešnika srce poznaje čase, u kojih se skida kapa pred kriepostju. To bijaše sada i s Lukom. I on se prignu, te poljubi Sokolovićevu desnicu.

Ali ju ovaj brzo iztrgnu. No poćuti ipak polag sve brzine, da mu na nju pade ledena suza sa starčeva oka.

„Sada znajte, reče, da ste se zadobavili kod mene podpunoga pouzdanja. Bog s vami — i blagoslov sveti s onim dobrom, koje danas mojoj učiniste kući."

Sada svaki svojim putem.

Odišav van i opaziv da ga nitko nevidi, poče Luka mrmljati i pesću se u čelo lupati.

„Čovječe, čovječe, što si bio naumio uraditi? On je pružio tvojoj majci ruku u nevolji, on ju ponudja eto i tebi, kada ti do nevolje dodje, a ti namjeravaš njegovo diete požudi i divljoj nasladi žrtvovati — pa gle! za 200 fr. koje će prvom prigodom ili karte ili kocke pozobati? — Ne — ne — božja me ruka udarila, čim to uradim. Ja ću se kanit toga nesretnoga novca — te umoliti staroga Filipa da me odstrani od svoga sina; jer bi polag njega mogao nevaljalcem postati — jest — tako je i to će bit odmah."

Htjede da se vrati natrag u sobu Sokolovićevu; no prije nego što desnicom za kljuku pograbi domisli se nječemu drugomu:

„Šta bi si tim pomogao?". reče „Ta moma ljubi Vladimira baš strastno. On je pri novcu. Moći će si lahko drugog druga pogoditi — prije ili poslje — koj će rado prodati savjest svoju za gotov novac. Pomozider pameti, pomozi!"

Nagnu glavu na ruke kano da bi Bog zna

Digitized by Google

što osnovati htio. — Ali za kratak čas ustade i prodje dalje, da potraži gospodara, a za četvrt sata eto ti ga na konju, kako ostavlja Sokolovićevu kuću.

Podne prodje već davna!

Sokolovićeva kuća puna gostih-svatovah.

Šešta ure po podne odredjena bi za vjenčanje.

Prije nego će na konja, prišaptnu Luka Danici na pragu stojećoj.

„Gospojice, Danice! Za jedan sat ostavit će vas moj gospodin. Zaklinje vas po meni, da mu izkažete tu ljubav pa da dodjete s njim se razstati. Eno ga u vrtu — sad će sdvojiti. Ako ste radi da neumre a do toga mu malo manjka, to mu izpunite želju."

Kako, kojim načinom da se opre jadna takovu pozivu? Vidjeti još jedanput onoga, kojeg bi slika viekom u njezinoj duši živjet imala — to bijaše gorka suza, koja kaplje u kalež nevolje, koga bi imala u družtvu sa Krstanom prazniti. Pogledav oprezno na sve strane odjuri ko striela u vrt. Tamo ju očekivaše Vladko u hladu, kojega joj vjerni Luka naznači.

Njezino srce presta biti, kad joj Vladko blied, te pun tuge i nevolje u susriet dodje. Kleče predanj pa stisnu ledna usta na drhćuću njezinu desnicu.

I nju poliše suze. I ona pokaza ćut nevoljna i stužena srca spustiv glavu na njegovo rame.

„Ljubiš li me, ljubiš li me?"

„Do vieka, do groba!" odvrati ona. „Ali odilazite gospodine; vaše bo boravljenje pod ovim krovom nije ino već strah, užas i paklena muka za mene nevoljnu."

„Istina je, odvrati on; ja odilazim; ali ne bez tebe. Još jedanput: zaklinjem te nebom, rajem — bježi, bježi sa mnom."

„Gospodine — ni rieči o tom! Ja bi morala dušu izpustiti, kad bi do toga došla, da vas baš moram prezirati."

„Toga nebude, draga, dok ti ja svoju ruku ponudjam."

Mladoj momi poče se narav buniti. I veselim — i žalostnim pogledom pokri ona njegov obraz; no on nastavi opeta dalje:

„Nećudi se, nedvoji sladki stvore, dušo moja, znaj da sin jednog velikaša vodi sobom kćerku samo jednoga zanatlije, da mu bude vjernom drugaricom. Jedan sat odavde — u lugu, leži selo: Uzdarje. Moj se Luka pozna s tamošnjim župnikom. On bijaše već kod njega te mu kaza, da ćemo još večeras po njem u božje ruke stavit svezu stalne budućnosti. Čuješ, razumiješ li; mojom suprugom moraš da budeš!" —

Sad se smieša u njezinoj duši težka borba — dužnost i strast ljubavi žarke. Ali, kô što uvjek tako pobjedi ljubav i sada. Već pripravna da zajezdi — ali se jošte sjeti otca i sestre — pa kliknu klikom nevoljnim:

„Dobri, no kukavni moj otče! bjegom svojim potamnut će stari dani tvoji."

„Oprostit će" prihvati Vladimir i "kako rado, kada jednom začuje, kako sretno sunce grije njegvu kćerku na skutevih mojih. Moj ga otac rani jednom gorko — za to će sin morati i znati otčeve griehe oprati kiteći mu kćerku bogatim kruhom vječne ljubavi i mile nježnosti! Blagoslov i mir procvasti će iz naše sveze za naše roditelje!"

Daničina duša bijaše za dom sve to hladnijom. Obuhvativ ga obima rukama vrisnu od radosti kano zmija ljuta:

(Dalje će slieditи.)

Ukradjeni kovčeg.

(Konac.)

„Ova dva prva?" upita Chudvink. „Nu, da reknem dvie gineje, to bi posve slahko bilo."

„To je za moju kesu odviše," reče Vinter. „Ja jih netrebam za se; nu ja bih rado svomu prijatelju s njimi veselje učiniti. Nu — ciena je previsoka."

Taj dan nismo se dalje pogadjali; nu drugi dan počme sam Chudvink:

„Ej, susjede, bili bilo jedan funt i petnaest šilingah?"

„Nu, to već; ali je još odviše."

„Ali za Boga, vi nećete lje nikoga obogatiti," reče Chudvink —

„A nebih niti rado. Znate šta, ja ću vam obečati što će biti pravo; dati ću 25 šilingah i dvie ulaznice u amerikansko kazalište."

Nu dakle neka bude! Uz to pristajem. Moja gospoja i onako ljubi to kazalište, a i ja se neustručavam polaziti ga. Ja ću jih vam za njekoliko časah predati."

Kuća na desno do Chudvinkove bijaše prazna a poslje podne pogodiv se svojim susjedom za golube poželi Vinter nutarnje pregledati. Njegova gospodarica uzme ključ i odpelja ga, da si pregleda prostorije nu nedopadahu mu se tako, kao

*

Digitized by Google

što on tobož misljaše. Jedne maglovite zimske večeri išao je Chudvink sa svojom suprugom, dakako dobro obskrbljeni s jelom, u poznato kazalište. Vinter je upravo gledao na prozor i vikne jim uljudno „dobru zabavu," na što mu se Chudvink prijaznije nego obično zahvali. —

Iste večeri oko deset satih zatvori Vinter svoja vrata i otidje na cestu. Razgledav se, akoprem je već pretmično bilo, okolo, podje žurnom nogom niz ulicu, zakrene na uglu i dodje u jednu uzku ulicu, koju s jedne strane okružavahu vrtovi, a s druge zidine, što se do kućah druge ulice protezahu. Vinter je na glavi imao malenu kapicu, a na nogah spletene cipele; takodjer je imao u jednom žepu svjetiljku, radi koje se je sam razbojnikom prispodabljao. —

Lagano se spusti ulicom, te se oprezno obaziraše na sve strane, dok napokon na jednom mjestu nestane. Malo se popne i skoči prieko zidine u vrt, kroz koj dodje do kučice, kod koje je već prije njekoliko putah bio.

On otvori prozorčić od kuhinje i provuče se u prednju sobicu, koju je prijašnji dan dobro pregledao. Zatim se na prstih odvuče kroz stube do njeke sobe, koja je tako nizka bila, da bi posve lasno glavu razlupati moći.

Kroz njeko malo okance prevuče se Vinter dolje — nu valja priznati, da je to vražje djelo nenaučnom čovjeku; dapače već je mislio, da će ugreznuti u okancu, te sramotno u toj mišolovki čekati, dok će koga dozvati moći. Ipak se taj prizor sretno svrši, te on dodje do osedlana krova, s koga se u tmini dva ponora protezahu. —

„Ah" reče Vinter sam sebi, otirajuć si znoj s obraza, „to je prokleto djelo, a ja bi ipak rado znati, da li je tako baronu Trenku kod srca bilo, kada se je iz svoje tamnice oslobadjao. O da me vidi sada moja supruga Mary Jane; nu bolje će ju radovati, kad joj budem pripoviedao." —

Počinuv se malo penjao se je rukami i nogami do prozora u krovu. On ga htjede iz vana otvoriti; nu opaziv, da je iz nutra zatvoren, razbije on laktom okno (staklo) i rukom si dalje otvori sav prozor; zatim pipaše na sve strane oprezno, da se na razbijeno staklovje neobreže. Sada opet postoji malo, da se sjeti, kako bi se filozofički dalje proturao, prije nego li se izvrgne strahovitomu jaru, koj se crniji činjaše, nego li se crna boja pomisliti može; nu buduć je već tako daleko došao, nehtjede se više vratiti, već svoju šalu dovršiti. Privezav prozor vrpcom za komin, te se napokon spusti kroz prozor, što je u krovu načinjen bio; nu tada mu se izmakne ruka, te se je prije u golubinjaku našao, nego li je i mislio, pošto je po sried golubinjaka pao. —

Na to je nastala velika buka od poplašenih golubah. Njeki su poljeteli te ga obljetali, drugi su kroz okanca svoja izljeteli, a opet njeki su se stiskali i cvilili po kutevih. —

Vinter sam stajaše njeko vrieme kao niem; jer takovomu prizoru nije se niti najmanje nadao. Nu umiriv se opet sve, izvadi svoju svetiljku upali ju, te potraži vrata od golubinjaka. Našav jih otvori je, te tiho sidje po stubah u prednju sobu, gdje je kovčeg bio. On se naokolo obazre i opazi, gdje njegov kovčeg na čavlju visi. Izprva posumnja, kako bi se njegov kovčeg u crnca pretvoriti mogao, koga je Chudvink svakoga ponedeljka na šetnju nosio. Ruka mu zadrhće, kada ga je snimao i staro rublje van bacao. Zatim izvadi iz djepa jedan mali ključ i otvori ono potajno dno. Nu, hvala Bogu, sve je unutri bilo. Sve dokaznice i banke bile su onako, kao što jih Vinter prije njekoliko mjesecih još u Americi složio. Zatim spravi pomno te dragocienosti u djep, metne natrag svu (prtljagu) odjeću i objesi ga na prijašnje mjesto, te podje natrag po stubah, da može kroz golubinjak opet vratiti se.

„Hm" reče Vinter u sebi, „kad sam već tu, ogledat ću se umah i za tajni zanat Chudvinkov. Dakle na posao."

Odlučiv Vinter to, stupi u prvu sobu, nu prestrašiv se veoma skoči natrag. Bila je to Chudvinkova spavaonica, a kreveti su u takovom redu bili, da je i sbilja Vinter morao se vratiti. Druga vrata, na koja Vinter htjede unići, bila su zatvorena; nu buduć je ključ u ključanici bio, to on njim obrne i vrata se otvore. U ovoj sobi mu se na prvi pogled odkrije ciela Chudvinkova tajna. U jednom uglu bila je malena peć, a u drugom hrpa koviva, dapače i raztaljena, po podu i stolu, koj je u sriedini sobe stajao, ležale su razne slike različite veličine i spodobe. K tomu još razne posude za taljenje, koje bi samo onaj poznao, koj jih rabi, kup sadre, a na prozoru do zatvorene vratnice bili su natrpani šilingi i polovine krunah od najljepše bieline. Iz ovoga uvidi Vinter odmah, da Chudvink i njegovi noćni sudruzi nerade ništa drugoga, nego krive novce. Pazljivo zatvori on vrata, te nastavi svoj put po stubah dalje; zatim zatvori opet prozor, koj je za komin privezao bio.

„Ipak je čudnovato," reče Vinter u svojoj sobi sam sebi, „da je moj putni kovčeg pod svoje stare dane morao kriti krivi novac, koga je Chudvink

Digitized by Google

svakega ponedeljka nosio u grad, i to da ga valjda promieni? Nečudim se takodjer sada, od kuda je krivi onaj novac, što ga ja primih ovih danah. Ala će redarstvo razbuliti oči, kada sazna, što sam jučer vidio — a ja hoću sve odkriti i sutra u jutro odmah idem iz ove ulice, te ću se u mom starom stanu nastaniti."

Kad se je Vinter poslje osam danah svojim prijateljem Bobom po onoj ulici šetao, u kojoj je prije stanovao, opazi da je Chudvinkova kuća sada pusta. Oni stupe u bližnju krčmu, da se malo okriepe, te jim tu stane riečiti krčmar pripoviedati, kako je njeke noći redarstvo pohvatalo cielo družtvo, što je krivi novac pravilo; gnjezdo njihovo da je sada razpršeno, a ote dobre ptičice sjede sada u svom zasluženom kavezu. — Više nemam ništa primjetiti, osim da se je Vinter veoma težko oprostio svojim prijateljem Bobom, te otišao u *Malu-Athensku* k svojoj supruzi „Mary Jane."

PISANICA MOJOJ VJERENICI.

O Božiću, dušo mila,
Kad mi dadê božićnicu —
Liepo si me spomenila:
Da ti spremim uzkrsnicu!

Evo dakle uzkrsnice,
Pisanice našarane;
Dajem ti ju na ručice
Sniežno-biele i miljane. —

Na njoj ti je više slika',
I prilikah dobrog smjera —
Na njoj risah raznolika,
Od nožićka i od pera:

Srce, krst i sidro — kaže
Tebi sveto vjerovanje:
Da ti duša mâ ulaže
Ljubav, vjeru i ufanje . . .

Grb naš stavih posried cvieća,
Jer narodna je svetinja!
Zviezdu, mjesec, da te sjeća
Da si rodom Hrvatkinja. —

Što no gore još vidjevaš,
Male knjige pjesmarice,
To će reći: da mi pjevaš
I „Prvence" i „Kriesnice."

A odielo našeg kroja
Što j' na kraju, dušo zlata!
Bila želja tvâ i moja:
Da si dika svog Hrvata!

Gjuro Klarić.

Kraljevica.

(Konac.)

Sabralo se nas više po običaju u „narodnoj kafani" u Bakru, te bilo govora tu o svačem, o liepom vremenu i ljutoj buri, o slaboj trgovini i golemoj bakarskoj luci, o sadašnjem jadu i budućoj želježnici i tako sve dalje, dok nam dotekao i do mladih ljepoticah. Ja sam prošao pol svieta, reče star kapitan, ele na ovako srdačne seke nisam se namjerio, kako su naše Bakranke. Uzanj pristali su i drugi, a ja daj, postavi se sam proti svima te brani što žešće možeš pristalije Kraljevčanke. Nastao je prepir; mi se gonili simo tamo, jedan Bakranin napomenuo jednu, drugi opet koju drugu sugradjanku, tvrdeći, da onakovoj u Kraljevici ni siene neima. Ja sam se zbilja već smeo, jer poimence nisam poznavao baš mnogo Kraljevčankah, da jih mogu postaviti na drugu teglju tih ljubovnih mjerilah. Onaj kapitan pomagao mi je napokon sam; pitajući me, mogu li mu barem u obće kazati, da zašto volim Kraljevčanke nego Bakranke. Obrana bila mi je sada lakša i priličnija. Sjednem, molim i ostale sjesti te slušati.

Prvi razlog, započeo sam, što jih volim, je taj, što su mi draže.

Ho, ho! nasmiju se Bakrani, to je u istinu dokaz, proti komu vojevati nemožemo, ali nemožete ni vi proti nam, koji tvrdimo to isto za Bakranke.

Drugi razlog je, govorim dalje, što mlade Kraljevčanke sbore samo svojim materinskim jezikom. Sladje od meda izlieva jim se iz ustiuh ovo mehko ljubezno, srdačno, bogato, primorsko narječje. O vaših Bakrankah pako znam barem jedno ne baš ugodno pripećenje. Čuo sam jih jednoč kod crnoga orla na Rieci i dugo sam razmišljao, kakov jezik da govore. Jedino to sam razabrao, da je njekakov-romanski, ali drugo ništa: nije vam imao niti deklinacije, niti konjugacije, osim budućega vremena, koje bijaše n. pr. za magiare (jesti)

Digitized by Google

„mi vojo manžar“ (jesti ću) ali toga futura što ja znam, neima niti Francez, ni Španjolac, ni Vlah, nego kako uči Miklošić, samo Rumunj. U Istri ima njekoliko Rumunjah, koji se zovu Čiribirci, ovako bi moglo biti, da su razgovarale se vaše mlade uprav ovim narječjem. Mislim, da mi nije zamjeriti, ako volim kraljevsku materinšćinu, nego li tu babilonšćinu bez smisla i zakona.

Bakrani stadoše njekoji niekati što govorim, drugi opet potvrdjivati, da je to žali Bože istina, ali samo za njekoje, u obće da su i Bakranke dobre domaćice.

Treći razlog, velju ja, obraz je jednih i drugih. Oprostite braćo, ali je istina, da njekoje Bakranke nalikuju previše njekojim Trštjankam ili Riečkinjam. Vidjeli ste po svoj prilici i vi već ono dugačko, suho, crnkasto, bliedo zagašeno, kadgod skoro mrtvačko lice, što je poteklo gdje gdje (ne kažem u obće: ima vam i prekrasnih Trštjankah i Riečkinjah) u primorsku krv iz nesretne primiesi svakojake tudjinštine. A pogledajte mi moje Kraljevčanke, ovaj veseli, obli, puni puncati obraz, ovaj mehki ljer na njem, ovu živu, crvenu ružicu na njem, ovaj lahki, dražestni, srdaćni posmjeh, ovaj blagi, zdravi oganj u oku, u svakom okretu ljubezne, crnokose glavice, pa mi po duši recite, nije li čovjek uprav prisiljen, dati prvu nagradu ljepoti kraljevičkoj?

Na ove rieči Bakrani se uzbunili i počeli dokazivati, da neimam zdravih očiuh, da sam nepravedan, pristran. Kad su se ponješto opet umirili, govorim dalje:

Četvrti razlog su nožice (Bakrani me pogledaju i slušaju pazljivije). U Bakru nose skoro sve one dugaćke, gradske haljine, koje jim se oplitju baš nespretno po nepodobnoj, francuzkoj bačvi. Kraljevica je i u tom narodnija: tu vam imaju mlade kraće, prilične, uprav naredne suknjice ili surčice. Vidi se mala čizmica, ponješto i maljušna, mamljiva nožica u čistih kao snieg bielih hlačicah, te ti stupka i skakuca tako gibko, kano mlada srnica po planinskom sniegu, da se je nemožeš nagledati. Videći nju sudim pravedno, da je narav ove liepe nožice podarila Kraljevčankam u obće, pa i onim, kojim jih poradi francuzke nošnje, koje dakako i ondje ima, svojima očima baš nevidiš.

Grohotom nasmiju se na to Bakrani, tvrdeći svi zajedno, da u tom možda pravo imam. Bio sam dakle u toj borbi ja dobitnik, ili, da bolje rečem, pobiedile su Kraljevčanke. Nije mi trebalo svaliti na protivnike i ostale razloge, kojih sam imao još čitavih šestnaest za juriš pripravnih, samo se bojim, da mi Bakranke neće tako lahko te pobjede oprostiti. —

Da reknem na svrsi jošte jednu. Čitatelj biti će uvidio, da mi je Kraljevica po pravici draga — draga radi mora i morskih čudesah, radi luke, radi Frankopanah, radi stanovnikah, radi djevojakah i radi budućnosti. Štogod mila našao je svaki, ako i kadgod što drugo nego ja. Bio je ovdje sammom Crnogorac te mi rekao, da mu se čini kano da je kod kuće. Kad ga pitam, kako to? veli, da se i ovdje Bogu vreća raztrgla. Kad je Bog svjet stvarao, dielio bi svakoj strani jednako zemlje i kamenja. Nego nad Crnom gorom pukla mu vreća, u kojoj bilo kamenje i zato jim je stan pust i tvrd, da nikomu na svietu takov. — Milo je bilo i njemačkomu putniku Mülleru, komu se nasladjivala baš kraj luke velegermanska duša, to se zna, za Bacha još, kako će ovuda Njemci naseljivati i svojom čudovitom vještinom ne znam u koliko godinah ili mjesecih ovaj kamen u debelu rajsku oranicu pretvoriti. To su šale, ali ima i istine. Ovuda vozio se je često njemački poštenjak i učenjak doktor Lorenz, sabirući gradiva za svoju duboku i mudru knjigu: Quarnero. Više putah me je uvjeravao, da je za naravoznanca Kraljevica pravi Eldorado; toliko divnih i različitih tvorovah i stvorovah, ribah, travah, mahovah itd. da neima ovo more nigdje, kako uprav oko Kraljevice, počamši od Zadra pa sve do Mlietakah. Premilo je bilo ovo mjesto i Tebi, moj prijane Frane, koj uz blagoga prijatelja, koga svi znamo i počitujemo, boraviš sada u Djakovu sretnije dane, nego jednoč u Primorju, proganjan radi poštenja i pravice. Koliko krasnih besjedah i izrekah, našastih ovdje, obogatilo je tvoj zlatni riečnik! Još te se spominje i ona dobra duša, kojoj si, loveći stare knjige i rukopise, svu biblioteku nemilo razhitao, da jadna ni sada još nezna, kako će ju opet urediti. Mila biti će Kraljevica i Primorje cielo svakomu Hrvatu, komu je srce za narav i za povjest otvoreno. Brinuli se u obće Hrvati više nego dosele za svoje Primorje, za svoje more, ta za sudbinu svoju! Tko može, ne išti tudjinstva, nego dodji simo, biti će zadovoljan u svako doba, najviše pako zimi, koja je ovdje malo ne svagda blaga i umiljata bez sniega i leda. Obljubiti će ove ljude, ove krajine (to mogu jamčiti) uprav tako, a kano rodjen Hrvat po svoj prilici još i usrdnije nego pisac ovih redakah, primorski gost i slovenski brat.

Janez.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. travnja.

Što je ovih 10 danah najvećma zanimalo naše občinstvo? — Vazam, uskrs — ovaj najuzvišeniji blagdan u svemkolikem kršćanstvu. Premda nam dolazi ista svetkovina svake godine na isti način, to se ipak sve raduje ovomu svetku i dobi pramaljetnoga pojava iza dugotrajne studeni, kao i 40 danah duga posta i pokore. U stara vremena pazilo se je strogo na to, da se korizma nebi mutila kakvom vikom i bukom, i Bože sačuvaj, da bi se narušila pobožnost svieta kakovim ratom — a danas! danas nesmeta svietu niti „hebdomas pigra“ — veliki tjedan, niti uskrsovanje, da si sa bedemah na „diplami“ i drugud s topovi nedo*xivlju u ljubavi* kršćanskoj „Resurexit!“ — Oltari i sva crkva je u crno obućena, orgule su ušutile i zvona oniemila, sve je tiho; al lumbarde ore se od mora do mora kano da će se svieť rušiti. Pišu novine, da je na groblju u Flensburgu izkopan veliki grob na račun živahnije akcije, t. j. veselijega boja! Jošte sije proljetno sunašce u tu odkritu duboku zemlju, i ptičice milo pjevaju nad tom jamom, i djeca skaču igrajuć se okol te prazne jame, i mnogi, koji će počivati u toj groznoj postelji, piju jošte rujno vino i vesele se Gjurgjevu zelenu danu, nu za koj dan napuniti će se ta jama tjelesi, punimi užasnih ranah i zatvoriti se do sudnjega dana — a „Kamerad“ se veseli toj sudbini, samo da se u mirnoj garnizoni nezahrdja svietlo oružje!

Tihi dani prošli su u Zagrebu na tihom u postu i u molitvi, da Bog oprosti griehe onim, koji su krivi ljudskoj nevolji i da nas spasi jednom od zla i napasti. Od crkve do crkve vrviše nebrojena množina puka tako pobožno i nedužno, da bi čovjek pomislio: da tu zbilja neima nijednoga farizeja, pa ipak ih ima, kojih neće popraviti ništa na svietu, jer jih drži za perčin uzor egoizma, što nedopušta onu pravu i svetu molitvu k otcu nebeskomu.

U stolnoj crkvi stoji svake godine „božji grob“ posried hrama, poput odra. Uz svetost ideje jest ovaj starodavni spomenik od prevelike zanimivosti za prijatelja umjetnosti i starinah, jer ima šta da vidi i da se čudi prekrasnomu umjetnomu djelu vezenja, staru jur više vjekovah. U svakoj je crkvi sveti „grobek“ u drugom ukusu postavljen, od kojih se onaj u sv. Katarini odlikuje svojom liepom jednostavnosti, dočim je kod milosrdnih sestarah nakit i razsvjeta sjajnija, okol koga se toliko molećih dušah nabralo, da nije bilo moguće bliže pristupiti. Uskrsnuće obavilo se je kô svake godine svečano po svih crkvah redom, a najposlje kod sv. Marka u sumraču uz sjajno razsvietljenje trga s plinom, a svih kućah množinom sviećah po prozorih, što ovaj sveti čin tim ljepše uzvisuje.

Na sam vazam ovrši nj. uzoritost sv. misu velikom podvorbom a na koru izvelo je blizu 100 glasbenikah i pjevaćah klasično sastavljenu misu.

Proštenje kod sv. duha i u Remetah poremećeno je Zagrebcem nemilim daždom, što je opet pomrsilo financijalne osnove sv. šimunskih vinarah i glasovitih pečenarah, a i drugim ljudem pokvarilo pazar.

Na vazmeni ponedeljak dodje nam na kazalište hrvatska opereta „Šerežanin“ od varaždinca Köka. Taj komad igran je prije njekoliko mjesecih u Beču, te su njemački listovi izrekli svoj sud — njeki pohvalno a njeki su djelo kudili. Mi se usudjujemo reći, da ova opereta nije po onom kalupu, ko što su Offenbachove, ali da je ipak vrlo liepa i da ima u njoj više ugodnih napjevah. Onaj prizor došasća Šerežanina morao se je dopasti svakomu, jer je glasba i sva slika toli junačka, da je g. Ban osvojio si tom zgodom nagnuće svega občinstva; g. Plemenčić bit će nam jošte dika naših operetah. Da je g. Norvegova kao rutinirana pjevačica svoju zadaću valjano riešila, osobito u onoj ptičjoj pjesmici, netreba nam napominjati, al samo da si dade više truda okol hrvatskog jezika! G. Kontilovića pjevanje bijaše kratko, nu pokus taj ispao mu je dosta dobro, al se ipak ufamo da se neće upuštati u veće pjevačke zadaće, van da se prihvati te umjetnosti s temelja, bez koga nemože imati nitko one sigurnosti, koja se zbilja zahtjeva. Da je dekoracija u toj operети boljim ukusom priredjena bila, bio bi i plastični utisak komada mnogo povoljniji. Čin ove en miniatur opere je veoma jednostavan i kratak. U originalih smo dakako jošte početnici.

— Smrt Pozorova ovila je sva srca u crninu t. j. opozicionalnih samo ljudih, a tuguju za njim i toliki slagari, tiskari, urednici, pisari, poslužitelji i raznosaći. Mnogi se priučiše na Pozor kô na svakdanji kruh, pa jadikujuć pitaju kao popo bez rakije: šta ćemo sad čitati? — Bože moj, čudnih ljudih takve ćudi, koji, naučiv se na nješto, neće da čuju o čem drugom — kô da neima u Zagrebu i više listovah. Pozorovu smrt spominjaju i mnogi njemački časopisi, žaleći sudbinu takova junaka, komu je značaj dobe, poput „Atroposa“ prerezao životnu žicu. Svatko dodje po smrti polag svojih zaslugah, budi kao griešnik u pakao ili u purgatorij, ili kao čestita duša u raj; Pozoru je ići na njekoliko mjesecih u čistilište, al na ovaj sviet vratiti se neće više nikad!

Starost čovječanstva.

U zelenoj dvorani Akademije znanostih u Beču govorio je Dr. Gustav Jäger, ravnatelj bečkoga zvjerinjaka, vrhu predmeta velike znamenitosti — starosti naime čovječjega pokolenja. Prvi krat je u Beču o toj zadaći javno pred občinstvom prosboreno a nagrnulo je toliko ljubopitnih, da je dvorana bila premala za toliko slušateljstvo, te će za buduće čitanje predsjedničtvo akademije potražiti veliku salu na sveučilištu.

Ponajprije izpričao se je Dr. Jäger, što si on kao Zoolog izabra ovaj tema, mjesto da to ostavi gg. Geologom, pa veli, da on tu stvar smatra samo predrazpravom glede loze čovječje, što poslie opet prelazi na anatomičko i to na sravnivajuće polje, on priznaje i sam, da je to pitanje vele škakljivo i sklizko radi sukoba sa vjerozakonskimi sta-

Digitized by Google

rinskimi nazori, a kako je to i pogibeljno, tomu da nam služi za dokaz sudbina Galileja.

Višje naravoslovje broji jedva koj viek, dočim su vjeronauci stari toliko, kao što i čovječanstvo samo. Razni nauci o božanstvu bijahu od vajkada smjesa pravih ćudorednih nazorah i krivih pojmovah o prirodoznanstvu — nu duševni napredak novije dobe trudio se je da razstavi vjeronauk od nauka stvorenja svieta; ako je i bila u židovstvu kosmogenija u vjeri, to je u kršćanstvu ona izčeznula i ostao samo nauk o božanstvu. Bogoslovje je dakle nauk o stvoritelju — a naravoslovje razlučeni opet nauk o stvorenom, i s toga se to može svako posebice njegovati i obradjivati bez da bi zato bio neizbježiv sukob — razumjeva se to, kao koristna dioba radnje, jer nije jošte osvanulo doba vasione svietske prosvjete.

Kad nam sveto pismo kaže, da je čovjek stvoren iz ila, tad ide naravoslovac odmah da iztraži: kako velik da je bio taj komad zemlje; jer nam je Bog zato stvorio sietila — da pametno mozgamo o svem. Naravoslovju dakle je zadaća, da iztraži tjelesni začetak a ne duševni. — Gosp. Dr. Jäger prelazi zatim na samu stvar i dieli svoj govor u tumačenje geologičkih i palaeontologičkih istinah, 2. u sravnivajuću anatomiju, 3. u izvadak starosti i loze čovječanstva iz tih znanostih.

Godine 1838 uztvrdio je Francez Boucher de Perthes, da će se prije ili poslie naći ostatakah ljudskih iz neznane dobe; jer je on našao sjekire, kopja itd. u formaciji zemlje iz dobe predpotopne. Iz prva rugahu mu se i izsmjehavahu ga razni mudraci, nu on neizgubi tvrde volje i dalje iztraživati, dok napokon nije naukoslovje prihvatilo se takodjer posla i dalje radeć došlo do toga, da je u vajkadašnje nedokučivo doba čovjek živio u isto vrieme kada i gorostasna njekadašnja zvier Mamut. Do sada se je opazilo na 35—40 raznih mjestih svieta, gdje su našaste kosti i razno orudje i sprave u takovoj dubljini zemlje, da se može podpunom izvjestnostju reći, da je čovjek već pred više stotinah tisućah godinah živio. Dokaz tomu je od prilike ovaj: Njeki vršaj naše zemlje postaje sleganjem, što se naravno i danas opaža, na primjer finski zaliev promienjuje svoju razinu (niveau) svakoga vieka za jednu stopu. Ako je dakle vrsta zemlje narasla od koje dobe na 20 fatih, to se može lasno proračunati, koliko je tomu trebalo vremena; a najnovijimi izkustvi daju se navesti primjeri, koji dosižu na 200,000 godinah. Gosp. Dr. Jäger, tumačeć na dalje o tom zanimivom predmetu, pokazuje starodavne lubanje i kosti i zaključuje svoje predavanje sa naputkom na djelo „Schleidens Ursprung des Menschengeschlechtes", C Vogts Vorlesungen über den Menschen". Ova se predavanja nastavljaju i na dalje a slušatelstvo prati najvećom pozornostju izvrstni način besjedjenja. *Po W L.*

U zlatnom Pragu.

A. III. Kad se primakne post, onda počivaju biele nožice što su se za pokladah naužile kola vilovita, al nam zato post nosi drugu zabavu, jer je to doba glasbenih nasladah. Česko pjevačko družtvo dva je već puta zabavljalo občinstvo. Kod druge zabave pjevala se i Lžičařova „Četvorka hrvatskih napjevah" nu pjevači nisu se bili čestito izvježbali, pa su se liepe naše pjesme kojekako, kadkad baš naopako pjevale. Nu nije ova nesgoda razlog, što vam pišem, već je naša mlada zemljakinja Ema Vizjakova. Red pražkih koncertah završila je zabava pražkega konzervatorija i to na sam uzkrs a u kraljevskom kazalištu. Gospojica Vizjakova pjevala je tom prilikom ariju iz Cimarozine opere „Orazii e Curiazii," i to tako vješto i živahno, da je sve občinstvo — a Pražani su tanka uha — živo udarilo pljeskati a naša liepa zemljakinja morade dvaputa pred občinstvo izaći. Da vidite kako ju strogi kritici hvale, evo vam riečih od jednoga od najvještijih: „Nesjećamo se" veli taj kritik u ovdašnjem lištu „da je pražki konservatorij ikada imô učenicu toli liepa i silna glasa; a pjevajuć svoju ariju nije se ni najmanje plašila, već se je svatko morao čuditi, kako joj je čisto, i živahno glas zvonio, i do najvišjih se zvukovah milo i zvonko uzpinjô. Po svem se vidi, da će biti gospojica Vizjakova ne samo vještom no baš osobitom pjevačicom." Mi slušajuć liepe glasove naše Hrvatice a čitajuć veliku hvalu baš strogih sudacah nemožemo neg kliknuti:

Živila hrvatska umjetnica Ema Vizjakova!

Jučer se, hvala Bogu, odieli česka vila dramatična posve od njemačke. Donekle bijaše i jednomu i drugomu kazalištu jedna te ista glava, a to rodom Niemac. Da tomu gospodinu česka Vila nije bila mezimica, već da je sve njemicu sladjim i finijim kolačem darivao, to je naravski. Od jučer imaju Česi svoje ravnateljstvo, svoje družtvo u svojem kazalištu. Ravnatelj, rodom Čeh, najmio je veliko i čestito družtvo i za operu i za igrokaz. Medju pjevačicami valja mi spomenuti gdjcu Zaviszanku rodom iz Varšave, i Brennerovu iz Pešte. Sudeć po jučeranjoj operi „Židovka" polazit će i Niemci više českù neg njemačku operu. I za igrokaz, osobito za veselu igru imade liepih vještakah, a u tragediji se osobito odlikuje gdjca Otilija Mala i obrazovanjem, ljepotom i osobitom dramatičkom vještinom. Izvorni repertoir je dakako veoma malen; izvorni dramatički pokusi redomice propadaju, zato ga treba popuniti prevodi iz francezkoga. Bečkih ludorijah comme chez nous — hvala Bogu nestalo je s českoga pozorišta.

Smješice.

— Njeki liečnik zapisao je jednomu bolestniku, koj se je živo prehladio previše lieka; siroma bolestnik oznojio se je uslied te medecine po noći tako strašno, da su ga drugo jutro našli utopljena u znoju.

— Njekoga šegrta je majstor izprokšio, pa se je dogodilo, da jedne nedjelje nješto trebao, te reče dečku, da mu to učini. „Danas nesmijem, odgovori mu dečak, sveto pismo veli: šest danah je Bog stvorio za radnju a na sedmi da se počiva; vi ste majstore inače pobožan, pa bi to morali znati!" — „Gledaj ti njega, to si ti sebi dobro zapamtio, ti gursuze, ti izvračaš sveto pismo na svoju korist" odgovori mu majstor — „ali u svetom pismu stoji i to: tko je medju vami, koj nebi magarca ili vola, da mu padne nedjelom u zdenac — odmah išao vaditi?" — „Jest majstore, to je nješto drugoga, da ste vi u zdenac opali, bogme vas nebih pustio, da poginete tamo."

— Njeki lienčina, bude upitan od njekoga gospodina, zašto da vavjek tako dugo spava, a ovaj mu odgovori. „Svako jutro moram se posavjetovati, što da činim, jer marljivost me tjera iz kreveta, a lienost me opet drži, te tako nastane pravda izmedju marljivosti i lienosti, pa kad se pravda svrši, nadjača marljivost, i — tad se ustanem da idem k objedu.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. travnja 1864.** **Broj 11.**

K imendanu.

K tvomu godu golubice
U tanke ću sunut žice,
Nanizat' ti sitnu pjesmu;
Sve što tebi rekoh sade,
U srdašcu mom imade
Svoj izvorak svoju česmu.

Što da li ću prvo reći,
U har liepoj tvojoj sreći
Da ti dade višnja sila:
Eda Bog ti dao zdravlje
I života sretna slavje:
Mnoga ljeta sretna bila.

Za ovijem želju želim:
Da rod ljubiš srcem cielim,
Kô i dosad stalno, javno:
Ljubi knjigu našeg' znoja,
Ljubi ruho našeg' kroja
I hrvatsko ime slavno.

A sad dievo tihomice
Nek zatihnu tanke žice
I izumre pjesma smierna:
Dà — života bud' mi dûga,
Budi rodu dobra drûga —
I pjesniku svomu vierna.

U pametar.

Sjećaj me se, jerbo časa nije,
Da mi Mino nisi u pameti,
K tebi uviek moja misó leti,
Uviek duša k tebi mi se vije.

Sjećaj me se, jer mi neprestano
Uzdah tvojim imenom izdiše,
Jer mi s tebe na oku se niše
Mnoga suza, sladka moja rano.

Sjećaj me se, jer svaki trenutak
Posvećujem uspomeni tvojoj,
Sve je tvoje što j' u duši mojoj:
Svaka miso i svaki obćutak.

Sjećaj me se, jer sva moja slava
Bit će, tebe nosit na srdašcu,
Dok mi s' oko raduje sunašcu,
Dok na grobu nenikne mi trava.

Jos. Eugenij Tomić.

Digitized by Google

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Otac tvoj“ nastavi on, „ljubi te dosta! Pa na što sve neće takov otac na plačne i vruće molbe svoga djeteta pristati, kada mu se isto sniže pred koljena!?“

„Jao! ja se neusudjudjem na to ni pomisliti.“ Na to eto ti Luke:

„Eto i Julije“ prihvati odmah; „išće seku svoju. Gospodine zadnji je čas.“

„Nesretnice! zar misliš otezat!? Želiš li, da nas obojicu propast i pakao proguta“ — kliknu Vladko u skrajnom sdvojenju.

„Ne, ne; prišaptnu. — Eto, uzimlji, vodi me proč — proč bieloga svieta.“

Sve joj se smrknu pred očima — nesvjestna sniže mu se u naručaj.

Vladko udari znak!

Brže bolje skoče oboje prama stražnjem zakutku u vrtu, do vratah vodećih na prosto polje. Tamo čekahu kola gotova, pripregnuta o dobra dva paripa! -- —

Vladko dignu ljubeznicu, pa ju ponese do kolah.

„Sada, kobi zlatna, uspješi naš bjeg“ reče sav u strahu.

Luka otvori kočiju.

Vladko dignu zoru svoju na kola, posjede ju, a Luka skoči sam do kučijaša:

„Dobre plaće“ reće; „ako junački potjeraš te nas za rana na mjesto dovezeš.“

„Ala!“ viknu ovaj — kočija se maknu — a izpod nje iskre odaskoče! -- —

Čim iz vrta, dodje Julija unj:

Poviče! „Gdje si se sakrila?“

Bože moj, pomisli, gdje bi ona mogla bit? Svatovi već čekaju; a u kući neima niti mlade niti mladoženje. Ej! Doista sjajan čas života! Vjenčanje jedne djevojke; mlade i liepe pa sa momkom onakovim kano što je Krstan. Blažena kojoj njegov prsten u dio padne! Evo! Sva je narav radostna. Nebo vedro, sunce sjajno, cviet je gizdav — a ja — doista radostna, premda ni sama neznam zašto — upravo danas suze na oči navaljuju.

Kukavna Julija. Opojena ljubavlju prama momku, koj si njezinu sestru izabere! Dušom i tielom zanj zauzeta — nesmjede sretnih i blaženih čuvstvah pred nikim očitovati!

Nenašav sestre, vrati se jadna natrag. Stupiv u sobu, nadje sve pripravno:

„Nu što je, poviče otac — jesi zvala Danicu?“

„Jesam. Tražila sam ju po vrtu, ali ju tamo nenadjoh.“

Grudi starčeve počeše se odmah grčiti!

„Da je Luka“ pomisli starac, „ostao čovjek svoje rieči, da je napast i nemir kuće moje odišla — barem bi mi jedan kamen sa srca spao. No Danice, Danice! Kakovo ponašanje prama gostom?“

Kako on te rieči malo ne glasno izusti, pokaže se na vratih bliedo dugo lice. To bijaše Krstanova slika. —

„Gospodine Sokoloviću! Deder dodjite samo na njekoliko riečih van.“

Starca probi studen — posluša ga i podje ipak.

Čim on van — prihvati Krstan sav zabunjen:

„Gospodine i prijatelju! Grozna i strašna nesreća.“

„Nesreća?“

Da, da, i kakova! Vaša kći.“ —

„Danica!“

„Pobježe s Vladimirom, prokleo ga Bog!“

Starca popade strah — malo da se nesruši.

„Ja sam sám“ nastavi Krstan, „kola vidio, kad sam iz sobe stupio, da amo podjem. Najprije poletiše poljem, a onda glavnim drumom. I premda se oni strielonosno potjeraše, neizbježe ipak mojim očima, da u kolih drži njekakvo momče bielo obučenu djevojku u naručju. A ono magare nepošteno, slugu mu vidjeh sjedećega polag kučiša. Njega sam pak sasvim dobro spoznao. Oh stvoritelju sladki! Kakva pečal za vas starca, a kakova bol za mene kukavna!“

Starac neodvrati ni rieči već poleti najprije u kuću a onda u vrt: „Danice, Danice!“ Vrata zakutna nadje otvorena, a pred vrati trag konjah i kolah. Za njim podje i Krstan.

„Nu, gospodine! Je li sada vjerujete, što sam vam kazao?“

„Vjerujem — vjerujem! Oh — bezstidni — razpušteni stvore — nevaljala krvi — nesretno blago — No jao si ga svim! Bog dragi dat će mi tu sreću, ja ću ih već naći — no jao si ga onda — —“

Izrekav pun gnjeva ote besjede, krenu natrag da vidi, jesu li konje sobom odveli — Na sreću ne! Nadje ih, no ne u lievu već ih opazi na polju pod orahom.

„Ha!“ ciknu „Krsto! Vidiš li, nevaljalci ostaviše nam sami sredstvah. Moći ćemo naćem u potjeru! Brže na konje! Po tragu ćemo. Božja pomoć i eto jih u naših rukuh!“

Digitized by Google

„Tako gospodine, tako. Samo za njimi. Pade li Vladko u moje ruke, žalostna mu majka.“

Posjedaše konje. I nepogledav što i kako gosti u sobi borave, potjeraše hitro! —

Nekoliko satih — — i eto u selu Uzdarju u krčmi Stjepanovoj, u najskradnjoj sobici petero glavicah. A to bijahu: „Vladko, Danica, pop i još dva seljaka, koji podjoše u svjedoke vjenčanja; Luka pako, koj s njekoliko zlatih vjenčanje pospješi, čuvaše pred vrati, da nebi tkogod nahrupio te rajske zabave vjenčanja prekinuo.

Metnuv uši do ključanice, stade prisluškivati, hoće li skoro gotovi biti.

„Taki će bit svečanost gotova! ciknu od radosti. Mojih 200 for. eto već u žepu! Što da dalje bude — kakvim će pravcem stvar krenuti — budućnost će riešit. Ali sam i ja svojoj savjesti opet jednu krpu prišio; no ništa za to, samo kad nije stara! Od kad me sjedina probi, poćutih ja mnogo putah, kako je to neugodna stvar, kako je to zlokoban crv, koj toči grudi ljudske, kada čovjek kano pomaman danju okolo leti, a obnoć se opet bezpokojno po ložnici prevraća.“

I ovaj se razgovor prekinu. Mladjenci izidjoše župnikom i svjedoci iz male ote sobice u dvoranu. Vladimir pozove odmah vjernog svoga Luku te mu naloži, da bogato svjedoke nadari. Župnik se zahvali i ode. Isto tako i svjedoci. A Luka za njimi da izpuni gospodarov nalog.

Mlado momče neznade si po vjenčanju nigdje mjesta naći. Neopisivo veselje prodre živce njegove; Danica bijaše njegova. Nitko neopazi, da se kod vjenčanja prevara dogodi. Najveće blago, najveća sreća, za kojom je njegov duh već odavna čeznuo, pade Vladimiru u dio!

Odmah pohiti on k svojoj gospi, koja sjedjaše blieda i tronuta na stolcu u sried dvorane. Njezina glava bijaše podprta rukami, a oči pune gorka plača:

„Dakle — Danice moja; digni der glavu! Ti si sad već mojom i nijedna vlast na ovoj zemlji nemože nas rastaviti.“

Mlada, ali blieda gospa pogleda ga milim — ali tužnim pogledom:

„Jest, ja sam tvoja i u životu i u smrti.“

„Pa ipak plačeš svejednako — grlice moja?“ odvrati on. „Ta ote bi suze morale već jednom — barem sada preći u rajski posmjeh.“

„Ove suze kaplju za mojeg otca, uzdahnu ona muklim glasom, koj neposveti ni neblagoslovi naš savez, kojega jadna ranih — i onako u tužno srce — smrtonosno! Hoće li mi kada oprostiti? Ej! Jadna! Nikad — nikad niti on meni oprosti, niti ja njega vidje! Ja sam zanj — a on za mene — kano da više nijednog na svietu neima.“

Vladimir pohiti, zagrli ju i poljubi u oči:

„Sve će to promjeniti, reče za utjehu, kad on začuje da je naša ženitba sretna, i kad se ja pred svietom pohvalim, kakovo golubče ulovih.„

„Pred svietom? Kako to razumievaš?“ zapita Danica čudeći se.

Opeta primaknu on stolac, sjede se pokraj nje i zagrli strastno.

„Deder, reče, budi samo trenutak mirna pa slušaj.“

„Ja sam ti prije nego te sklonih na bieg kazao da je svećenička sveza najprečji put do našeg sdruženja. Ti se pouzda u me i oddieli — premda razkidana srca — od svog milog otca i srcu prirašćena kućišta. Ja izpunih, što obećah. Ti si moja mila ljuba, ali o tom nesmije još za sad nitko ništa čuti. Ja sad moram na to paziti, da dobijem stališ, koj će me od otca sasvim neodvisnim učiniti. Dok se to nesbude dotle nesmije nitko znati da ti imaš kakovo pravo do mene. Mi ćemo sada jednako do moje kuće. Pa kad dodjemo već blizo, nećemo odmah u grad, nego ćemo pogoditi stan, gdje u kakvom selu nedaleko od grada. Tamo ćemo živiti po seoski sretni život, sprovadjati sladke dane u blaženom miru i pokoju, koga nam može jedino smrt — i nitko drugi poremetit.“

Danica slušaše kano niema — ali se njezino lišce sasma ukoči.

„Ako pak tvoj otac začuje za naše tiho prebivalište — ako on saznade, da sam ja — Bože, kakvim će me imenom krstiti!?“

„Neboj se ti! Ja ću već gledati, da vas dvoje nikako skupa nedodjete. No dosta o tom, radosti moja — tako mora biti, kano što ja rekoh. Ja nemogu biti bez velike časti i ugleda; pa niti neću da cieli život u tmini sprovedem. Ja sam diete visoka roda, plemenite krvi. U našoj domovini neima časti, do koje nebi ja imao pravo. Ja želim, zlatice moja, i najveću čast postići, da sviet ne samo mene već i polag mene i tebe spočituje. Danice! Pusti ti sve samo na volju svoga supruga, on će se već brinuti za sretnu našu budućnost. Koja samotna godinica proći će lahko ljubavi za volju. Budućnost će bogate darove donieti za ono, što sada u samoći proživiš i prepatiš.“

Danica se neusudi na ove rieči ni pisnuti, već se smota oko njegovih grudih ko mladica oko svoga debla, pa mu prišaptnu podpunim pouzdanjem:

*

Digitized by Google

„Dao Bog, da sve na dobro dodje. Ja stavljam drage volje svoju sudbinu u tvoje ruke!“

Dok su mladjenci tako medju se govorili i u sobici se zabavljali, namrči se nebo na sve strane. Gusta oblačina zasegnu zapadom, a gromovita grmljavina sa užasnimi strielami poče se sve bolje primicati. Ali oni još u blaženom raju. —

No najedanput doleti Luka u sobu i pretrgnu rajske sanjarije:

„Gospodine! Zapovjedaste malo prije, da se pripravimo u daljnji put; ali gledajte vi ote drzovitosti: Kučijaš veli, da on neide pred oluju za nikakovu plaću. Vi znate kakvi su putevi do nas. Po danu prodje čovjek jedva bez kakove napasti i pogibelji, a kamo neće o sried noći!“

„Ali mi moramo svakako dalje“ prihvati Danica, skočiv sa stolca —“ mi moramo — nije drugo — bilo sada pješice ili na kolih. Ako moj otac u trag udje, pa se za nami pusti?! Dalje prijatelju, samo dalje zaklinjam te Bogom!“

Čim ona zadnju rieč izusti, bljesnu bljesak na sve svieta strane, a za njim pohrli gromovita striela pa udari nedaleko od sela Uzdarja.

„Morat ćemo ovdje prenoćiti, ženo moja, odgovori Vladko pogledav na prozor van. Vihar strašno kosi dubljem, a oluja vije nam se već nad glavom.“

Danicu obuze strah. Sva potrnu!

„Jest“ reče ona, taruć ruku rukom — „istina je -- da nam se oluja vije nada glavom. Ja dobro spoznajem u cieloj ovoj tutnjavi mukli i grozni glas svoga otca! Eno u svjetlosti bljeska gnjevom napunjene slike njegove — strašne kano kerubin, kad ga Bog šalje, da koga sbog kakve krivnje naplati. Smiluj se zlato, smiluj mi se ufanje moje! Dalje, samo dalje odavde, sva se zemlja trese poda-mnom. Grom će me opaliti na ovom mjestu, gdje stojim — -- ako —.“

Tuder zapne. Rieč izumre na njenu jeziku, vrata bo se otvoriše, a njezin otac sa Krstanom o desnu stupi na prag i pokaže smrtonosnim prstom na nju nesretnicu.

Danica se sniže kano mrtva u Vladkov naručaj, čim otca opazi; ali joj Vladko brže prišaptnu:

„Samo se drži! Tvoj će dragi tebe obćuvati — niti jedna vlas neće se stranom bacit!“

Petar Sokolović, komu nakon višečasnog iskanja podje napokon za rukom obreti njihovo prebivalište stupi jadom opojenim licem i otrov bacajućimi očima pred napastnika kćeri svoje, pa ga zapita grozećim glasom:

„Gospodine! Jeli vi znadete, tko sam ja?“

Vladko posjedne najprije Danicu na stolac, napne sve sile — pa odgovori razjarenu starcu sasvim mirno i lagano:

„Ja vas držim, gospodine dragi, takvim, tako plemenitim čovjekom, koj nas neće prije odsuditi, dok nesasluša razloge, koji nas prinukaše, da zajedno pobjegosmo.“

Starac nehtjede ni čuti ovih riečih, već nastavi dalje:

„I znadete li, tko, i što ste vi sami, moj gospodine?“

„Momak, koj vaše diete iz dna duše, istinskom ljubavi njeguje“ odvrati Vladimir, „te koj iz ljubavi — —.“

„Vi ste nesreća jedna, moj gospodine“ planu starac — „vi ste nezahvalnik; diete, koje nezna štovati svete slavjanske gostoljubivosti, koj okalja poštenje, te nesretni stvor, koj vam malo-ne mrtav polag vas čami, ukrade, odnese, iz otčinske kuće po tatsku odvede i iz naručaja pravednoga i poštenoga ljubovnika iztrgnu. Ali božje oko i njegova sveta pravednost, to su ti čuvari! Božja desna, dade meni, da polag svega vihra i oluje, u pravo, sgodno vrieme nadjoh pakleni vaš stan, ona me dovede dovle, ona ulovi krivca, ona ga podvrže pravednoj kazni, ona osveti okaljano poštenje moga čestitoga doma.“

Na zadnje Sokolovićeve rieči, počeše Vladkove oči iskre kresati. Popostav malko osovi se delija te dignuv glavu gizdavo ko jelen:

„Deder te gospodine, ublažite svoje rieči. Vi ćete odmah bolje o meni misliti, čim mi dopustite samo toliko odmora, da se uzmognem opravdati.“

„Moje je uho gluho za svako pakleno slovo proizlazeće iz lažljive torbe! Ta čin je sam tako čist i jasan kano nebeski bljesk, koj nas upravo sada razsvietli. Nesretnica leži evo ovdje klonute glave, a srca još klonutijega. Gospodine u kratko, moje diete natrag, ili — —.“

Stupi do Danice i htjede da ju rukom domaši.

Vladimir baci ruku na stran i porinu ga natrag.

„Vaša kćerka nesmije trpit kazni; ona bo je pod višjom vlasti, nego što je otčeva. Vi ste je sami prisilili, da to uradi. Vi ju htjedoste podvrći žezlu i vlasti jednoga momka, koga ona niti vidjeti nemože. Ona podje za mnom, koj već u S . . . njeno srce, njezinu dušu ljubavlju opojih Ona pristade na moje molbe!“

„Da bude bestidnicom — odvrati starac srdito.“

„Varate se gospodine. Ona mora biti mojom ženom, zaklinjem vam se i nebom i zemljom.

Digitized by Google

S toga se pazite — i — — —.“

„Vašom ženom? Nikad više“ jekne starac. „Ona je vjerenica ovoga momka“ — pokaza na Krstana — „njega mora do oltara slieditі. Jeste-li čuli. Ona mora — pa i hoće, makar je ja sam za vlasi tamo vukao; jer što ja jednom rečem, toga više neporičem. Još vam jednom kažem: mojim djetetom amo, ako nećete, da do skrajnosti tjeram!“

Oči starčeve pune iskrah; ruke ukočene, tvrde kano kamen. A Vladko se muči, kako se drži.

„Gospodine! Već je prekasno! Već nas veže sveza, koje neprekinu više nitko pod sionim nebom.“

Ove rieči udariše starca kano grom sa vedra neba. Potegnu se natrag — strovali na Krstana i počme jecati:

„Što? Ti da si se usudio, izdajice — Danica je već — to nije moguće — Bože, nemoguće.“

Danici neizbježe, premda ležaše na pol mrtva ni jedna rieč, koliko ih god izbrojiše. Čim ona posluti, da otac njezin dvoumi i o poštenju njezinu govori, napne sve sile, skoči na noge i progovori:

Nije — nije tako! Varaš se otče! Ja sam —“

Ljubeznik zatvori joj usta. Posjede opet na stolac i prišaptnu na uho:

„Muči, ako tvoj otac istinu sazna — moja je sreća za vieke s Bogom.“

A onda obrati se k starcu pa oholo:

„Gospodine! Nemojte me više dražiti! Vi neznate koga uvrediste, koga opsovaste:

„Ja sam Vladimir sin Filipov.“

Ime Filipovo smieša svu krv u starcu on se ukoči. Da mu je imenovao tata, ili kakva svietom razglašena zločinca, nebi bio većeg utiska nanj učinio nego ga učini otim zlosretnim glasilom.

Pogleda ga groznim pogledom pa onda jecnu iz dna duše:

„Filipoviću — sin Filipov!“

„Jest! Ja sam“ nastavi drug Daničin „sin bogatoga i plemenitoga Filipa, koj namjerava vašu kćer učiniti svojom suprugom. Evo vam moga sluge, Luke. On će moći posvjedočiti, je-li istinu govorim.“

Luka mignu glavom i nepogledav starca u oči.

„Istina je! Ja sad služim sinu gospodina i nekadašnjeg gospodara Luke.“

Starac, koga Krstanova desna od pada sačuva planu gnjevom, da ga već nitko utješiti nemože čim začu opeta ime Filipovo. Jedva jedvice da ga Krstan malko pridrža.

(Dalje će slieditі.)

IDEALI.

Iz svakdanjega života. Iz češkoga od M. M. D.

„Es ist 'ne alte Geschichte,
Doch bleibt sie ewig neu',
Und vem sie just passiret,
Dem bricht das Herz entzwei.“
Buch der Lieder.

I.

Mirko, Milutin i ja.

Obično se tvrdi, da se razgovori mladih muževah uviek o stvarih nadzemnih s velikom žestinom začimlju, te da se kukavno dovršuju — s malenkostmi; ili — inače rekav — začimlje se ozbiljna razprava o filosofičkih sustavih, stvarih, tičućih se ponajviše koristi čovječanstva, prelazeći na dnevni red, a dokazi pro i kontra se križaju, kao kad se praši; malo po malo se ipak odustane od te theme, razgovor se sve više odaljuje, postaje sve užji te užji, dok se napokon sve neusriedotoči oko krasnoga poglavja. — Per parenthesim se ipak moram ograditi proti tomu, kao da tim mislim naš krasni spol nazvati malenkostmi; — upravo obratno; nu naprama tim bo-žanstvenim, uzvišenim ideam jesu i liepe modre oči kao i gavrankose — ipak samo malenkosti!...

Akoprem mi se u prijateljskom razgovoru ne samo jedanputa tomu slično dogodilo, želim ipak o jednom takovom razgovoru sliedeće pripoviedati.

Bijaše zimski večer. Na polju bijaše mećava, vjetar biesnio je silno; ali mi smo bili zadovoljni. Ja posietim svoje najmilije prijatelje, kojih već odavna vidio nisam. Stariji, Mirko, medjutim se oženi; njegova gospoja, Ljudmila, je ljubežljivo kućom upravljala, a ljubav se takodjer jošte neizhlapi: tako divno, da je bila milota kod njih časove boraviti! Mladji, Milutin, bio je jošte samo quoad formam slobodan, a srce mu je već podosta sapeto bilo, te se je tješio, da čim prije sladko breme bračno na se uzme; njegova Minka bila je

Digitized by Google

personificiran ideal . . .

Gospodja Ljudmila postavi ruski samovar na stol; čaj je bio gotov, a jezici nam se bujno odriešili. Ah! skoro da se i nespominjem svega, o čem se je govorilo — o literaturi u obće, a o pjesničtvu napose; s pjesničtva prodjosmo na pjesnike, s pjesnikah na ljubav, s ljubavi — eo ipso na dame; da sbilja, na žilicu svakoga razgovora mladih ljudih! Kao neobhodno potrebito.

„Milutine," počmem šaljivo, „jesi-li još uvjek tako okorjeli idealista, kakov si njekada bio?"

„To jesam," bijaše mu odgovor; „čarobnu tu ćut neću nikada iz srca odstraniti; to je zaista najsladja naslada, kad je čovjek osvjedočen, da u krasnom spolu jošte nije ona čista, zlatna ljubav utrnula, onaj plamen, koj je tako čist kao jasan biser, koga nije kadra nijedna ruka na svietu zabrljati."

„Sretan onaj, tko to vjeruje; govorio si ipak iz osvjedočenja: možeš li mi samo i jedan dokaz dati o toj ljubavi, koju nazivlješ jasnim biserom? Možeš li tvrditi, da je pravi biser bio, koj nije nikakovim prostim razmišljanjem, nikakovom brigom za budućnost, nikakvom strastju, u kratko, običnim materijalismom okaljan bio?"

„U tom se mi nikada sporazumjeti nećemo," odgovori Milutin, „tebi su bo sve djevojke materijalne . . ."

„A tebi su sve ideali; koji od nas dvojice govori istinu?" dodam ja.

„Valjda nijedan," nasmiehne se Mirko.

„Nu ja kažem, da je ona nesebična, čista, bezobzirna, ona postojana i zlatna ljubav tako riedka, kao i biela vrana; priznajem, da je to moguće kod četernaest i petnaestljetne djevojke, u kojoj se prva čuvstva dosada nepoznate ljubavi razvijati počimaju; moguće da za tren, čini se, da je prava ljubav: kada pako djevojka, kako se kaže „k pameti dodje," te se oprastja s ideali, te je „kod podpunoga razuma."

„Svakako ti tu stvar sa vlastitoga gledišta promatraš," reče Mirko; „budući si sám opasat u ljubavi, to želiš svakomu svoje vlastito osvjedočenje narinuti, a što tvoja Ljubica nije ideal, to nećeš nijedne dražestne kćeri Slavkine za takove pripoznati."

„Podnipošto, dragi Mirko; možda se jošte spominješ one dobe, kad sam i sám u ideale vjerovao, kad bi se sa svakim nevjernikom grdo povadio bio; nu vi oba dobro znate, da je sama ljubav u meni ugušila krasno povjerenje; vi znate, kako sam ja žestoko ljubio."

„A kako onu bivšu ljubav jako mrziš, znamo takodjer."

„Varate se . . . Ljubi li muž iz svega srca, ljubi li prvi i posliednji put; pak ako je kod prvoga vrutka svoje ljubavi prevaren, te naravski već neljubi, nu ipak se s tugom sietja prošle dobe, dakako da bi rado, ma samo još jedanput, vidjeti svoje pokorenje te poćuti svoj gubitak, da se samo još jednom vrati ta čista, zlatna, krasna doba, ta sveta ćućenja da se za jedan tren povrate."

„Ecce idealista!" nasmiehne se Mirko.

„Nikakov idealista," kliknem ja; „nu kad hladan razum svoje prijašnje mjesto zauzme, na kojem je prije žestoko udarajuće srce stolovalo, akoprem se rado kadkada i ljubavi rugam, ipak nije u meni sva poesia ugasila, a u bezposlenosti rado se uronim u sladku prošlost. Nu tim ipak nepripoznajem jošte djevojke za ideale u ljubavi . . ."

Čaj se je dopio; u peći praskaše oganj, na polju je snieg neprekidno kidao, tako da nam se nehtjede sobe ostaviti.

Za časak ušuti sve . . . kao da su sa mnom nezadovoljni. Mirko zbog gospodje Ljudmile, Milutin zbog Minke.

Ja prekinem opeta mučanje.

„Poznavali ste oba našega kolegu Gjoku . . . znana vam je i njegova ljubav, poznajete i njegov duboki um, a poznajete i njegovu bivšu Milicu . . ."

„Bivšu?" zapitaju oba najedanput.

„Da upravo bivšu! Na koliko ste ju poznavali, nebiste se sigurno stidili proglasit ju za ideal — nu da vidimo taj ideal!!"

„Kazuj nam, kazuj, što se je s njom sbilo?"

„Dobro. Nisam prijatelj velikih rodoslovjah; s toga ću pripoviedati jednostavno, bez svakoga okolišanja."

Zapaliv si dobro smotku, pripoviedao sam.

II.

Upoznavanje.

A ja ipak tvrdim, da nevalja u djevojakah idealizam tražiti. Kod nas u R . . . bijaše posvetilište. Poznato vam je obima posvetilište po manjih gradovih. Prijatelji sa sviuh stranah se pozovu, kolačah se napeče, jela se i odviše pripravi, a tri se podpuna dana živi bez brige. Nedogodi-li se na ladanju ciele godine ništa znamenita, nedodje-li tudjinac ciele godine u doticaj s domaćimi, to se sigurno o posvetilištu sbude. — Kod nas je bio o posvetilištu, to se razumjeva, i ples. Mene posieti kolega Gjoko, pak što je čudnovato, oba podjosmo u večer na ples. On, imajući vlastite nazore o seoskih djevojkah, te držeći ih samo za puko sredstvo gospodarstva vani, kao da neprestano keceljicu pred sobom imaju te se po kuhinji vezu, nije se mnogo nadao o toj zabavi.

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. travnja.

U koga je valjan Barometer i ini fizikalni strojevi, onomu nije od velike muke nagadjati vrieme ili nevrieme na dan ili dva — al to je velika umjetnost pogoditi u napried na čitavu godinu i više, kada da će sinuti toplo sunce, kad li šinuti bura i oluja. Humbolt, Arago, Mathieu de la Drome i ini mudri ljudi dadoše si truda da metcorologičkim naukom dodju do čim većega uspjeha u toj struci, te jim je sbilja pošlo za rukom — popisati silu božju teorijah svakomu po svojem izkustvu — nu ipak su u tom bar svi naši astronomi složni: da se proljeće g. 1864. počimlje dne 20. ožujka u 8 satih, 51 času u jutro, kad sunce stupi u znamenje ovna — To stoji u svakom koledaru crno na bielom; nu čitave prošle nedjelje i do danas stalo je po svih gorah i poljah bielo na crnom, da premda je stupilo sunce u znamenje ovna, ipak o pramaljetnoj krasoti neima divana, nego na novo o drugom izdanju leda, sniega bure, bunde i opaklije. Naše kajsije — mandalice vjerovahu takodjer pouzdano koledarskim prorokom, nu prevariše se ljuto u njima i klonuše jadne sirotice u cvietu svoga života. Kao ljubiteljem mira, pokoja i reda, proljetnih slastih i kajsijah mora da nam se opasno čini, kad se golemi sgadjaju neredi — ne samo na ovoj čalarnoj zemlji, nego da se i gore već poremećuje red na takov izvanredni način.

— Kalup za spomenik Jelačića bana dogotavlja se već u glasovitoga kipara Fernkorna u Beču, te će jošte tečajem ove godine započeti se lievanje iz mjeda. Podnožje priredjuje se već takodjer, i to iz domaćega moslavačkoga granita. Trošak iznašati će polag proračuna do 90.200 for. a unišlo je svega skupa do danas samo 41.246 for.

Odbor za spomenik proglašuje obširnije izvješće o tom i pozivlje občinstvo na prinoske u tu svrhu, da namiri golemi manjak od 49 tisućah.

— Doznajemo, da se je u Karlovcu sastao odbor gospojah, koj će se pobrinuti, da i Karlovčanke šta doprinesu k veličju naše izložbe. Sabrale su, veli se, do 600 for. pa će jamačno kakovu liepu garnituru prigotoviti. Radi se, kako čujemo i o tom, da se stvori dobrovoljačko družtvo predstavljačah, medju kojimi medjutim težko će se naći članovah iz gradjanskoga stališa i od prijašnjih dobrovoljacah, jer je glas, da se pri sastavljanju toga naumljenoga družtva nije toliko pazilo na sposobnost i vještinu u predstavljanju, pače više na to, da li spada samo inteligentnoj strani ili na imućnu „Gentry.“ Uspjeh zavisi samo od sloge.

Izložba u trojednoj kraljevini.

I.

U sjednici trgovačko obrtničke komore u Zagrebu dne 12 kolovoza 1862. podnio je tajnik g. J. F. Devidé izvješće o svom putovanju i troniedjelnim bavljenju kod svietske izložbe u Londonu, te zaključi ovimi riečmi:

„Ta druga svietska izložba u Londonu, o kojoj sam imao evo čast u kratko izvjestiti, dovršiti će se doskora a toliki narodi svieta vratiti ćedu se s toga golemoga borišta na polju obrta i umjetnosti u svoje zavičaje, koji boljim a koji slabim uspjehom.

I trojedna je kraljevina učestvovala tamo i stavila se prilično na glas; jerbo bijahu od 34 izložitelja odlikovani 11 kolajnami, a 10 jih je pohvalno napomenuto. — Dakle 32⅓ % s kolajnami a 29½ % s diplomi, u cielom 62% svih izložiteljah.

Učešće ovo naše države na londonskoj svietskoj izložbi bijaše na svaki način mnogo manje, nego-li što bi bilo moralo — što bi bilo moglo biti. Tomu su krive razne okolnosti, a poglavito ubitačna predsuda one slabe procienbe vlastite snage. Priučeni jur na prazne riečí naših zavidnikah, da smo kukavni, siromašni i nepoznati — izvan ako se porodi gdje krvavi koj rat, da smo tad ljudi od oka — klonusmo i sami ponješto i narod nam izgubi uzdaju u samoga sebe. Uzmemo li k tomu jošte i tu okolnost, što nam se u prijašnje doba uzkrati svako sredstvo za podignuće gospodarstva i obrtnosti, što se nije nitko obzirao na nove ceste za veliku trgovinu, a vjeresioni zavodi jošte i dan danas nisu oživotvoreni — tudji filialni ne, a domaći vlastiti jošte manje, tad nije ni čudo, što nismo u prosvjeti i obrtnosti stupili na onaj stepen, koj se pristoji za hrvatski narod.

Povjest, ova najbolja ućiteljica svih vremenah, kaže nam put, kojim se može doći do svrhe, kad je kriepke volje i složnoga djelovanja u bistrih glavah naroda, u glavah, na koje imadu upliv iskrena njihova domoljubna srca.

Kad je za dobe francezke revolucije pala sva trgovina i obrtnost u Francezkoj, prihvatila je direktorialna vlast prvu tu veliku misao, da izložbom svih plodinah i tvorinah zemlje opet oživi zamrli promet i pazar. Napoleon je ovu ideju sjajno izveo godine 1798 i odredio opetovanje takovih izložbah za g. 1801. 1806. te je iz njegove glave nikla ona praktična misao, da se porotom sude naizvrstniji proizvodi izložbe i da se nagrade kolajnami.

Vele znameniti uspjesi bijahu povodom, da se takve izložbe sve to veličanstvenije nastaviše god. 1819. 1823. 27. 34. 39. 44. i 1849. Sve ove izložbe bijahu izključivo francezke, te su za kratko vrieme i Njemci pokušali sliediti ovaj primjer najizobraženijega naroda svieta i priredišе slične izložbe u Berlinu god. 1827. i. t. d. zatim i u Pragu god. 1838. Od te dobe razvile su se zemaljske izložbe sve to više, da se dan danas skoro po svih naprednjih državah poduzimlju takove od 5 do 5 godinah.

Trojedna kraljevina nije do sada jošte bila tako sretna, da bi se na toli gorostasni podhvat bila upustiti mogla, da stupi tim načinom pred sviet, da pokaže čim joj zemlja plodi i što joj narod tvori, da si na tom sastanku podoštri um i ukus oplemeni, da se upozna sama sobom i s napredkom inoga svieta, da tim putem ide do bogatstva poljodjelca i gradjanina, kao u obće čitave domovine.

S toga si uzimljem slobodu predložiti, da slavna trgovačko-obrtnička komora izvoli viećati o tom, kako da se

Digitized by Google

priredi za godinu 1864. u Zagrebu velika izložba blaga, plodinah, tvorinah i umjetninah čitave države hrvatske, t. j. Trojedne kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, gradjanske i vojničke."

Ovaj domoljubni predlog tajnikov podupru i ostala gg. bivša kod izložbe u Londonu, imenito g. Gjuro Crnadak Antun Jakić i Franjo Šivic i uslied jednoglasnoga zaključka prihvati komora oduševljenjem tu liepu ideju, te imenuje odmah privremeni jedan odbor, koj bi imao pozvati gospodarsko i obrtničko družtvo, da taj odbor sa njekoliko članovah iz svoje sredine podkriepe. Već 18. kol. proglasi se „Glavni odbor za izložbu trojedne kraljevine u Zagrebu" ustanovljenim, te započe gorostasnu svoju zadaću.

(Nastavit će se.)

Statistika.

Poštovni promet u Hrvatskoj i Slavoniji godine 1863.

Prostih pisamah, plaćenih ili oprostnih . . .	1,748.714
nefrankiranih	356.117
preporučenih pisamah	252.860
pisamah sa robom na ugled	49.517
otvorenih sa nakrstnim zavitkom	144.633
bezplatnih službenih pisamah	946.684
Novinah	269.031
svega.;	3,498.525

Na voznoj pošti.

70.752 zamotakah u težini 425,031 funt; 251,251 novcem i inom vriednostju obterećenih pisamah u težini 451,825 fnt. a u vriednosti 73,236.143 for.; po c. k. pošti putovalo je 6519 osobah.

Godine 1863 prodano je u Austriji i u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji austrijskih smotakah 40,432.415 komadah, inozemskih smotakah 86·600kom. burmuta 75.500 fnt. duhana za pušiti 1,487.200 fnt. i 625.900 zamotakah ili 28.166 ft. Vriednost svega popušenoga i posrkanoga duhana iznaša 1,486.005 for. u Hrvatskoj i Slavoniji i to za 48.766 manje nego-lí god. 1862. Najveći potrošak bijaše u Českoj, naime za 9,754.236 for. zatim u Ugarskoj za 9,039.078 for. u Dalmaciji za 481.651 for. itd. svega skupa u čitavoj monarkiji za 55,809.480 for. To je izvanredni luksus muževah, dočim gospoje netroše u to ime niti pare, pa ipak se viće na njih da mnogo trebaju. Od te svote broji se na svaku glavu, dakako mužkoga pučanstva (17,437.067 računajuć starce i djetcu) 61 komad; a u Hrvatskoj i Slavoniji (434.449 mužkih glavah) po 94 komadah na svaku *D.*

Smješice.

— Njeki kraljević, od prilike 7 godinah, prouzrokovao je kod ljudih veliko čudo svojom ogromnom pametju. Nalaziv se jednom u družtvu kod njekoga staroga vojničkoga častnika, dodje govor i na djecu; tad progovori častnik, „Djeca, sa izvanrednom pameti gube ju pod stare dane sve to više." „Ako je to tako" reče kraljević „onda mora, da ste vi imali u svojoj mladosti nedosižívu pamet."

— Njeki starac, koj je na smrtnoj postelji ležao, dao si je dozvati svoju mladu ženu, te joj reče: „Draga ženo, kako vidiš, rastati mi se je s tobom, jer mi stoji smrt nad glavom, nu prije smrti molim te jedno: ako se budeš udala, neuzmi Ivana N., znadeš bo, da s njim nisam dobro živio Žena mu pako odgovori. „Nije mi niti na kraj pameti uzeti Ivana N. jer sam se već drugomu obečala.

— Bilo god. 185.. kada se je učitelj N. doselio u župu P. a biaše nepotvrdjen. Da se bolje omili mjestnomu g. žup. uvjek ga pozdravljaše, uljudno. „Sluga sam pokoran gospodine župniće!" Ali odkako je učitelj potvrdjen, stidio se pozdravljati rečenim pozdravom. Nego od poslje pozdravljaše on g. župnika sliedećim, ali nerazgovjetnim pozdravom. „Dobro jutro, sluga" (ili polag dobe dana). — Tako trpiše dugo, dok jednoć se g. učitelj malo neopi rujnog vinca — te dodje onako u vrućini na večer gosp. župniku, i pozdravi ga, ali malo čvrstijim glasom. „Dobar večer sluga!" — Aha, g. učitelj! Sada ja vaš pozdrav razumijem, dosele ga nisam mogao razumjeti. Tak sam ja sluga, odkada? Učitelj reče: prosim, prosim, gosp. župniče! niti ste vi moj, niti ja vaš sluga. — Odsele bijaše g. učitelja pozdrav tretji i to: „Dobro jutro želim! gospodine župniče!" —

— Nedavno išao je sliepac „Joža" u mlin, pitati dali mu je mlinar žito samlio, a u ruci nosio je svetiljku u kojoj je gorjela svieća — to bijaše u večer. Napomenuti se ima, da je rečeni sliepac svaki put sam bez vodje znao, koj kuda vodi — pipajuć stazu štapom, a i od malenih noguh jest kod rodjene svoje kuće. Tako iduć jedne večeri s svietiljkom s kojom si je tobož svietio, susretnu ga dva dosta pijana čovjeka, pak u smieh „O Joža budalasti! komu svietiš?" Sliepac im odvrati. „Takovim pijanicam kô što ste vi, da se u mene nezadenu, te tako mene i sebe nesruše."

— Tužba: Gospodin Smoljković, kod koga smo imali ovrhu voditi, nije nas pustio u kuću, nego nas je s prozora grdio i psovao: da smo hulje i nitkovići, što mi s ovim vierno i vlastoručnim podpisom potvrdjujemo.

Gjoko Batinarović. Petrica Lisičević

Odgonetka zagonetke u broju 8.

Baka — Akab. Razriešiše gg. Gjuro Rožman u Petrovini; Zorko Franjo u Varaždinu. Dominik Antolković, I. Valpotić. Matilda R . . . Slavoljub Rožić.

Konjićev skok.

Ivana P—ak-a djaka.

ra-	tvor	nek	da	is-	ti,	mo	Hr-
mi	Ka-	bi	vid-	kaš-	kô	te,	Da
naš	da,	zlo-	se	Pa	na-	va-	se!
ti,	na-	mo	Da	ne	Po-	mi	Ne-
vien-	na-	bra-	nad	zna-	mo!	strie-	ste;
tjo	na-	mo!	na-	le	svla-	ta	sajd-
rod-	ce	bra-	mo	mi	vog	smi-	da!
pried,	sjd-	nost	Spra-	šu	Sa-	ne-	pu-

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO - POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Urednictvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. travnja 1864.** **Broj 12.**

Šah-mat.

Pod bijelim sjedio čadorom,
Zaogrnut vojničkom odorom
Na bubnjiću čovjek plavo-kos;
A pred sobom u šarenu dasku
Svu je sbio oštra vida pazku,
Sve u dasku viri dug mu nos.

Sad se smišlja, dasku motri mučè
Skok konjićem, sad kraljicu vuče,
Sad iz lule trese smiešeć prah;
Tko 'e za daskom pitaš prikovan tom?
E da znaš! Sa svojim adjutantom
Igra sada velki Frico šah.

Lija Frico lukavo juriše
Adjutanta tjera sve to više
1 šah-kralja sve u gori škrip,
Tornjem amo, a kraljicom tamo;
Dva tri puta — treba jošte samo,
Adjutant je „mat“ za jedan hip.

Puče puška! „Napred momci! Hura!“
Grom zagrmi Trenkovih pandura',
„Mat“ si sada dragi Frico ti!
Dotisnu se vraže do tabora,
Pa harači kao crna Mora,
Svaki pandur sječe Prusa tri.

Skoči kralj: „Šta! Grom i pakô! Zar da“ —?
Al orjaška bježi perčin-garda,
Nemareći ni za kralja svog,
Pobacala nebotične čapke
Vratolomce brusi duge papke
„Joj, panduri! smiluj nam se Bog!“

„Kukavice! Gdje je ordonanca?
Bog vas satro; amo moga vranca!“
Lupajući nogom grmi Fric.
Bježi Frico! bome nije fajde;
Uz slavonske gromovite gajde
Kralj na vranca, pa ti u bjeg žic!

Al je bilo zašto biti borbu,
Sve je palo u pandursku torbu:
Kraljev šator, kesa, draga, šah;
A pandurčad pune čaše kucka,
Igra kolo, veselo propucka
U pandursko slavlje pruski prah.

U Zagrebu stoji još danaska
— Nek ju gleda pošteni Hrvat —
Ta šarena šahovica daska,
Gdje načini pandur Fricu „mat.“ *)

* Što sam pripovjedô sbilo se u istinu; daska šahovica čuva se u zagrebačkom Muzeju.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Filipe, poče on grozno vikati — Filipe sinu pakleni, sinu prokletstva! Ime oto, smrt je tvoja. Krsto, puštaj me — puštaj zaklinjem te. Moram da ubijem ovo pseto — hoću da ga zadavim, da me nepečali dulje."

Na to poleti Danica ko striela i sniže se otcu pod noge:

„Mene ubi, otče! mene umori, ali milost — milost njemu!"

„Proč nesretnice jedna" zaviče starac, rinuv ju na stran. „Ti okalja spomen plemenite i čestite svoje majke tja u grobu."

Na to razpali se i Vladko, poleti, dignu Danicu sa zemlje:

„Amo der" reče, „da te iztrgnem iz pandžah razjarena lava."

Htjede, da ju odvede u sobicu, u kojoj se vjenčaše; ali mu Sokolović skoći na put i sgrabi ga za ruku.

„Zločinče!" ciknu, „triput proklet bio! Već golo ime tvoje označuje, kakvo si strašilo. I otac ti strovali njekoč mene jadna u bezdno pakleno; a ti hoćeš eto da istim putem udariš. A drugčije ni nemože biti: Otrov-drvo radja plod otrovan! Zadovoljština — ili će odmah druga biti — ti si kano i tvoj otac kopile pakleno!"

Mjera srčbe napuni se tim!

Brže popade Vladimir Danicu ljevicom, a desnom trgnu nož, koga si već prije za obranu pripravi; zazviždnuv s njim zrakom, diže ga u vis pa poleti proti starcu.

Ali u isti mah priskoči Luka te odbi ruku na stran, ali mu nemože ipak izbiti noža iz desnice. Vladko skoči i baci ga do stiene.

Oćutiv Luka udarac, poviče jošte jednom: gospodine, pomislite — da je to otac. —

„Puštaj mu mir" prihvati Sokolović. „Pomozi mu i ti, pseto jedno. Evo me; napadajte obadva na mene, kukavna seljaka. Evo prsijuh — bodite bodežem — kad ste mu probili poštenje njegovo."

„Van šnjim! Van šnjim nesretnikom" — razsrdi se Vladimir tresnuv petom o tla.

„Smiluj se prijatelju, prihvati Danica — otac mi je! Krstanu, pomozite, oslobodite, razstavite." —

Medjutim bijaše se on već medju nje upleo. Srčano kano lav pograbi Vladimira najprije za šišanjak, iztrgnu mu bodež iz ruke i baci na stran; a onda ga popadne po junački, stisnu za vrat da jedva dihati mogaše!

Dok je Krstan takmaca si držao, vikaše stari Sokolović:

„Pusti ga, Krstane, pusti; neka bude ubojicom mojim. Ovdje moram pasti te njega i nju —"

Rrrrr! Tresk! Opali grom nad kućom — sva se zemlja strese —

Srgrabiv obima rukama glavu, ciknu starac. „Bože stvoritelju," i pade na tla!

„Jao za Boga!" priskoči Krstan, „što je?"

„Umira," priteče Danica i strovali se pokraj njega.

„Istina je, istina! Ja umiram — odvrati starac pun jada tronutim i muklim glasom — ja umiram — a ti živi — da, moraš da živiš; smrt bo — to bi bilo preveliko dobro za te. Živi sjajno i zadovoljno — uživaj slasti paklena grljenja, dok te jednom od sebe odbaci — kano pseto koščurinu, kad već slasti neima."

Starac zaniemi! Sila ga iznevjeri.

Danica leži pokraj njega u nesvjesti.

Luka se okrenu od žalostna prizora i nagnu glavu na stienu!

Jedini Krsto osta žilav. Jedini se on prignu do svog starca, kano majka do sinka nejaka i položi desnu svoju na srce njegovo, da pokusi; je-li krvca jošt u starcu bije.

Grozni ovaj prizor razsvetli se bljeskom nebeskim — a glas groma zagrozi se momku stojećemu na strani te gledajućemu sve to hladnim i zmajevskim srcem.

VI.

Tri godine minuše, odkada se grozni onaj danak sluči.

Stari Sokolović, kojemu ne pade sreća u dio da odvede diete svoje kući, bješe grozno obolio — no se sve polahko smrti otepao. Njegova se narav bje malko umirila. On življaše poslje zadovoljan u krilu nove obitelji, koja se bješe oko njega stvorila. Na strani mu jednoj osladjivaše siede dane zlatica Julija; a na drugoj unuče mladjahno, koje jedva mogaše starca svoga: „djedom" nazivati.

S ovo njekoliko riečih zadovoljit će se svatko i moći uvidjeti, da je Krstan, starcu neizmjernim gubitkom, pružio desnicu liepoj Juliji. Da neostave sjedog starca osamljena, te da isti nekuka pod siedu starost svoju, radi sudbine svoje, bješe se Krsto sa svojom obitelji k njemu preselio. Ljubav djece njegove, a k tomu dražestni i nedužni posmjeh, kojim ga unuče njegovo dan na dan usrećivaše,

Digitized by Google

ohrabri starca, da mu jošte jedanput raj zemaljski omili; premda na njegovu srcu skroz do groba počivao težki kamen klete nepravde i tištio ga tim žestje i težje, čim je više putah na stariju kćer svoju mislio, živeću negdje na paklenu krilu kletoga napastnika — grozne ubojice. — Mnogi, mnogi list dobi starac od Danice; ali nijednoga nepročita njegovo biedno oko, već ga posla odkud bješe došao. Da se je ona odrekla sjajnosti i otrovane sreće, pa se povratila k njemu — makar kako kasno — sav gnjev — svako otčinsko prokletstvo bilo bi se odselilo s duše njegove; ali tako — tako — odbi on i one molbe, kojimi ga je ljubovca Krstanova oplakujuć sestru svoju — čestje napastovala. — Ova življaše dugo vremena — sve bez starčeva znanja — sa sekom svojom u pismenu dogovoru. To bijaše jedina tajna, koje ona otcu nikada neodkri. Pred njezinimi očima lebdjaše sve jednako sretno čuvstvo, koje Bog usadi u nježne grudi ljubavi sestrinske. — Danica pisaše svake ruke, a treću godinu malo-ne uvjek tužne listove, i žalostne glase. Mnogo putah uzpisa ona, da je pripravna odreći se svakoga blaga i sjajna života, te se povratiti na kućište k iznemoglu starcu, pa mu se baciti na gola koljena, i oplakivati gorkimi suzami težke griehe prama svomu rodbinstvu —

Dakako! Ona se neizrazi niti jedanput, da je s Vladimirom nezadovoljna; no baciv pogledom samo za časak u njegove dvore (življaše doista na selu — pet miljah od otca,) osvjedočit ćemo se odmah kako stvari stoje!

U sobici tik zemlje, polag prozora, pred kojim ležaše premda malen, no ipak ukusno cvietjem ukrašen vrtić, sjedjaše Danica podbočite glave. Oprava bijaše joj krasna, najnovijega kroja. Zlatom izvezene ovratnice riešahu vilinski vrat, a drago kamenje odsjevaše s drobušnih prstićah. Sami darovi uznešena ljubovnika. On sam nakiti grle svoje, opojen rajskom ljubavi, otim nakitom. Vladko bijaše momak za ljepotu, zato morade ona i kod kuće zlatom odsjevati. No kako god mu drago to biserje odsjevaše — ona dva golubinja oka, ona dva alem kamena, s kojih čitaš nutarnju čovječnost — ona blistahu svedjer punimi suzami, ona nukahu i tamna lišca, da nezamjene bjeliła svoga. Dočim se je dakle sjajnost s prstah i vrata njezina sa sjajnosti jutarnjeg sunašca natjecala — bijahu lica njezina uvjek jednako spuštena i blieda a oči uvjek pripravne na suze. Tako tužnu i tronutu nadje Vladko jedno jutro polag prozora. Malo prije nego on u sobu stupi, dobi ona list od sestre. Muž njezin neznade zanj, kano u obće za nijedno njezino pismo, a niti nesmjede znati, budući joj bješe strogo naložio, da svako dopisivanje i dogovaranje tako s rodom kano i sa svakim drugim prekine. Odmah po udatbi svojoj obdržavaše ona to i pokoravaše se vjerno zapovjedim njegovim; ali kasnije nemože nagonu srca odoljeti, pa se pusti sa sestrom u dogovor. Najprije se upozna u Luku i privuče ga na svoju stran — pa po njem mienjaše list za listom — glas za glasom.

Stari ovaj sjedina promjeni od onoga dana, kako pripomaže k tuzi staroga Sokolovića, cielu svoju narav. Nit ga veseli igra, niti ga nasladjivahu pjesme — niti ga zanimahu prijatelji — cieli sviet omrzi mu, a ljudi postaše pakleni duhovi.

Prama Vladku ponašaše se naravno i podano, ali što god mu isti naloži, ničesa neovrši on s radostju i ljubavi — premda glede točnosti, na koju se bješe navadio — nikada nepogrieši. Sasvim drugačije bijaše ponašanje njegovo prama mladoj gospi. Njezine zapovjedi ovršivaše on najvećom pripravnosti, gledajući uvjek i na to; kako da joj veću radost pripravi. On znadjaše dobro, da Danica ljubi cvietje; s toga je on ne samo ljeti, već i zimi, uvjek sobicu njezinu cvietjem morao nakititi pa smogao ga iz oka il iz boka. Onih 200 for. koje zasluži pripomagav unesrećiti Sokolovića nepotroši on, već ih dade njekomu znanu na kamate. —

Rekosmo, da je Danica dobila list. U listu pisa seka seci, da je starac zdrav i da se vele raduje s Ivicom, koj mu neprestano na koljenih počiva i djedovsko milovanje pije. „Naši dani prolaze u miru i zadovoljstvu, kano voda blaga i mirna potočića uz svoje obale. Uživamo u miru i ljubavi svakdanji krušac, te hvalimo i slavimo Boga jutrom i večerom, što nas usreći s ovako milim i ljubeznim djetetom, koje je prava radost ostarielu djedu, a jedina utjeha meni i otcu svomu. Ali naša sreća nije još podpuna. Samo onda počivalo bi medju nami pravo zadovoljstvo, pravi raj i blaženstvo, kad bi ti u našem kolu bila; jer znaj, da te ja i moj Krstan još istom, starom ljubavi grlimo i njegujemo. On ti je već oprostio, njekadašnju nevjeru, kako sam ti već pisala — te sada već neželi ništa ino, nego dočekati onaj blaženi trenutak, u kojem bi ti mogao to isto pred licem izpovieditи. Ej! Zašto je to vrieme, zašto taj čas još tako udaljen? Ali će doći, Danice moja, morati će doći i to vrieme — srce bo moje uprav tako sluti. Bog će bitja ona, koja narav u ljubav pretvori, te koja samo zlobna kob razstavi — opet sdružiti prije nego smrt takovo sdruženje prepriečit uzmo-

*

Digitized by Google

gne. Ufaj, nadaj se, sestro moja. Moli Boga dan i noć, da i taj sat jednom — i čim prije sretno kucne. Taj bo bit će najsretniji na ovom svietu za me — a jamačno i za te.“

Ovaj list pročita Danica opetovano, i koliko ga god putah čitati stade svaki ga put pritisnu na sladka usta i pomoći gorkimi suzami. Pročitav ga, smjesti ga u njedra, pa se stade šetati sobom gore i dole snujuć razne misli. — — Stade. Oči joj zakresiše gorućom vatrom.

„Samo srčano“ — poviče sama sobom. „Srčanost Danice, srčanost! Reci mu, reci samo otvoreno! Moli ga, da osvietlja tajnu pred svietom; pa ako ti se protiviti počme — prisili ga na to. Grozna je to pomisao, biti poštenom ženom, a pred svietom ruglom potištenim. Šta će mi sjajnost svieta, kojom me drug moj obsipava? Prostakinje seljačke okreću lice svoje od mojega — a ljudi me preziru ko kakvu utvoru, kad god sa služavkom crkvu polazim, da izprosim pred žrtvenikom gospodnjim svojoj duši pokoj. Da! Danas mora odlučno bit -- puklo kud puklo! Jao! Eto, proricanje roditelja izpuni se. Gdje je moja sreća! Ja je do sad jošte nepolučih; a hoću li ju ikad? Težko kada -- drug bo moj nije već onim, kojim bijaše. Nježnost njegova oledeni ledom. On — on koj nemogaše prije nit jednog časa prez mene biti — nemari sada po ciele nedjelje za me. Griešno — grozno bi bilo samo pomisliti — samo podvoumiti o njegovoj ljubavi — o njegovoj vjernosti.“

Danica se uzdrma pomisliv na to. Groza ju popade, razne slutnje prodrieše živce njezine!

Nječije stope čuše se vrtom. Odmah ih spozna Danica — bijahu bo njezina Vladka. I ona skupi sve sile — pa podje predanj hrabreno, odlučno. —

U sjajnoj odjeći stupi on na prag. Na obrazu počivaše mu zlovolja, dugočasnost! Poljubi joj za utjehu ruku i reče:

„Draga moja! Evo me k tebi, da se razstanem s tobom, moram bo na njekoliko danah od kuće.“

Danica pogleda ga začudjena.

„Što? I da opet proč? Ta tekar si sinoć s puta došao.“

„Razni poslovi — pa moram tamo biti.“

„Pa zar ja nesmijem jošte s tobom, da te izpratim?“

„Još ne“ odvrati ovaj hladnokrvno.

„Pa što bi bilo, kad se ja nebi htjela tim zadovoljiti?“

„Hoćeš nećeš — moraš, zlato moje! Jer ja nepoznam za ovaj čas druge molbe do te.“

Vladko se obrati — pa ode na stran, do gajbice, u kojoj se njezin slavuljić perutaše — i pruži ptičici komadić sladora!

Danica poleti za njim i uhvati ga za ruku:

„Prosim te samo malo! Ded poslušaj, što ću ti kazati.“

„Drage volje — ali samo brzo — eno, sluga već sedlja konja. Ako se morda opet tužiti želiš deder samo u kratko — da vremena netratimo.“

Danica htjede, da sve izbroji, što joj na srcu ležaše, s toga nemari mnogo na njegove rieči:

„Vladimiru! Tri godine podnašah ja nevolju polag tebe — kroz tri godine nesmjedoh se još nijedanput izraziti, da sam tvojom suprugom. Ja sad zahtjevam — i to bez odvlake, da mi poštenje pred svietom osvietljaš.“

(Dalje će slieditи.)

POVRATAK U ZAGREB.

Oj koli si sad mi krasan
Omiljeli moj Zagrebe!
Sad mi tek je pojam jasan,
Što si svakom' od potrebe.

Pušti, da u tvome krilu
Nadjem opet prijatelje,
Otca, sestru, ljubu milu,
I sve sladke svoje želje.

Da pozdravim tvoje lice,
Tvoje hrame i palače,
Tvoje dvore i kućarice, —
Da mi oko 'dilj neplače.

Ti bo sveto mjestance si,
Što si nalik velikanu,
S voljom, duhom naše sve si,
Tiem si spreman na obranu.

Ti njetilo slobodice,
Mjesto bujno igre, šale;
Narodnosti prve klice
Na tvom tlu su proklijale.

Sveto mjesto jednom rieči,
Što putniku dahnut dadè;
Tuj će Hrvat pokoj steći,
Pristanište plahe nade.

Komu srebro, komu zlato,
Drugo, što je komu drago,
Otimat se neću za to,
Meni ti si prvo blago.

J. V.

Digitized by Google

Ideali.

Iz svakdanjega života. Iz češkoga od M. M. D.

Mirko, Milutin i ja.

(Nadalje).

Dakako da se nemože takodjer kazati, da su naši lađanjski plesovi uzor. Na pozivnici obično stoji: „Početak u osam satih.“ Ali moj Bože, tko može zahtjevati, da koja dama prva u salu korači? To bi bilo odviše prosto, te bi se vrlo snizila. Prije ju mora djevojka ubaviestiti, da li je već tkogod u sali; donese li odgovor, da nije, ajde opet — a to traje tako dugo, dok se koja tudjinka ili odvažnija neodvaži, da stupi prva u salu, tako, da se dvorana, uzmemo li, da to na brzo biva, istom okol deset satih napuni. Sada nastaje ozbiljna kritika, kombinacije ciele obitelji u starijih damah, elegantni i neprikladni nakloni se čine, nježne i fine i neslane dosjetke si gospodične šapću u uho; — o zajedničkoj zabavi neima tu ni govora.

Nije dakle čudo, što si Gjuka, došav k nam na ples, tri druga izabra, da se s njimi tarokira. Sreća mu se nasmiehnula, neigraše no dvojku, jednu i sam, deset tarokah, tous les trois i pagat ultimo, to je sve na dnevnom redu bilo.

Poslie devete stupi u dvoranu obitelj gospodina Veselkovića: otac, u obće štovani gradjanin, majka, u podpunoj paradi, a s njimi dvie kćeri, Ivana i Milica. Ivana bila je već neviesta, Milica pako, budući po prilici šestnaestgodišnja djevojka, koja je istom iz odgojilišta izašla, pokaza se na tom plesu prvi put javno.

Nije potrebno, da vam ju opišem; da je Milica ljubežljiva to znadete. Uz crne rudine riese ju neobično jasne modre oči; budući malo blieda, to ju samo na liščih rumen krasi; nu zato imadjaše koralne usne a za njimi se blistahu, kad bi se ljubko nasmiehnula, dva reda maljušnih zubićah poput bisera.

A taj stas! Personificirana Junona! — Tko je ugledao krasnu glavu, ovitu rudinami, činilo mu se, kao da vidi prekrasnu sliku. Dodam li jošte, da je Milica, budući umom bogato nadarena dostatno znanstveno naobražena bila, da — to samo mimogred spominjem, jer do takovih malenkostih kod damah odviše nedržim — da je krasno glasovir udarala, krasno slikala, da je odriešito francezki govorila, da joj je iz očijuh podosta sentimentalnosti sievalo — tko nebi dakle dopuštao, da je Milica za ideal kao stvorena?

Gjuka, uočiv Milicu, nebijaše svoj gospodar; ostaviv karte, zamoli me, da ga gospodinu Veselkoviću predstavim; te se brzo uhvati u kolo s čarobnom Milicom, nemareć za oštre poglede na okolo sjedečih gospodičićah; poslie plesa vodio se je s njom. Bio je liep čovjek, k tomu pravnik — kakovo je dakle čudo, što mu je za rukom pošlo, predobiti Miličinu naklonost? Djevojče nebijaše nikad medju svietom, nebijaše obiknula na ljubezne rieči iz ustiuh a sada joj se je to pružilo, za čim joj je srce već odavna čeznulo — ljubezna zabava!

Gjuka se već neudalji od nje, osim, kada je htio s njezinim otcem ili materom njekoliko riečih prosboriti, da ih umoli, da jošte ostanu. A kada se je već čitava obitelj kući spremala, a Milica mu na razstanku, porumeniv se na liščih, ruku stisnula, nebijaše na plesu više zanj nikakova mjesta.

Kod kuće, zagrliv me, reče: „Budi da me Milica ljubi, to mora biti moja, — ili ću poluditi.“ — Ja sam se tomu nasmijao.

Kod mene ostade drugi i tretji dan; ta oba dana posieti obitelj gospodina Veselkovića, te — nije poludio. Dakle ga je sbilja ljubila!

III.

Ljubav.

U Gjuki se prije toga nikada neporodi ono vruće čutjenje, koje tako neizrecivu bol, pa ipak i neizrecivu razkoš u srcu radja. Ljubav je zaista spojen kontrast ugodnosti i strasti; tu čovjek ciglji gori u radosti, u snu i na javi ćuti svoju radost, nasladjuje se u dubokoj nasladi kao u neizmjernom moru skrajnih ćutjenjah; — osim toga ruši si svojevoljno u malenom trenutku kule, koje si je u zraku sagradio, nestalnost ga muči, plaha dvojba i ubitačna žestina ga obuzimlje, a sam se drži za nesretnika.

Čudna li je zaista zagonetka — to ljudsko srce! —

Gjuka nebijaše prije toga nikada pravo zaljubljen; obletao bi djevojke, nu ipak samo tako kao i leptir cvietje u ljetu obletjuje; budući ipak uza to dosta ozbiljan, to je uvjek opet odletio, u srcu mu pako nepreosta nikakov dublji utisak.

Pripovieda se o njekom tropičkom cvietu — da je bio mnogo i mnogo godinah bodljikom, suha i neznatna trava; jedne noći podigne se opet u vis, posipan samimi raznolikimi cvietići, a miomiris mu se je širio na daleko. — Tako bude i s Gjukom. Dugo se je protivio; sada ipak pora-

Digitized by Google

žen poče u njem onaj plamen buktati, u njem se razvije bujni cviet ljubavi, te ga tako obuhvati, da mu nebijaše moguće, pretvarati se — da je unj, kao miomirisni vonj, unišla ljubav.

Miličin otac nebijaše proti tomu, što si je njegova kći s Gjukom dopisivala. — A nije ni pojmiti mogao, zašto si nebi pravnik, koj će za nekoliko godinah svoju ljubovnicu „obskrbeti“ moći s djevojkom dopisivao? Ta opazka je doduše dosta prosaička; nu u svietu je glavna te koristi najprije proza; kad se je svoga podpunoga prava dočepala, onda se istom smije poezia s koga kutića pomoliti.

Naskoro po onom posvetilištnom plesu slavila je Miličina sestra, Ivana, svoju svatbu. Bivši neprestano u tihom gospodarstvu, neimajući dakle punu glavu kojekakvih osnovah, izabra si poštena i pristala mladića, koj imadjaše krasno gospodarstvo, te ju je u istinu jako ljubio.

A divio sam se veoma, kad nam za kratak čas, pošto sam se s Gjukom opet na sveučilištu sastao te prvim njegovim pouzdanikom nazvan, kad nam rekoh, poziv na svatbu stigne. Podjemo. A kad je mladoženja s nevjestom kod žrtvenika klečao, a Gjuka s Milicom za njimi stajao: sigurno su mnoge ustne od prisutnih šaptale: „To će takodjer biti mili par.“

Taj dan bijaše veseo. Kod gostbe pilo se je u zdravlje mladenacah, bučno se je govorilo, smijalo, a mnogi je bockao Milicu, koja bi mogla danas slikaru za angjeoski prototyp služiti, da li će ih naskoro na svatbu pozvati.

U odaljenoj sobici, pošto ga blaženi mladoženja pozornim učini, opazi Gjuka Miličino slikarenje. Ta djevojka imala je sigurno dosta uma, osobito za slikanje ružicah. Gjuka je to sve zaljubljeno promatrao, te se je divio umotvoru one, k kojoj je bio tako čvrsto pripet.

Zamišljen, te pregledajuć sama sebe, nije ni opazio, da je Milica za njim u sobu stupila, te ga pozorno promatrala. Pa gledji — naišao je i na slikariju, koju promatrajuć, udari mu rumen na lice, a srce mu od radosti zaigralo — — to bijaše njegova vlastita podoba!

U Miličino srce se je dakle tako duboko njegovo lice uvrežilo, da neimajuć ga pred sobom, da ga je ipak rekoh izvrstno pogodila. Pa stojeći kod prozora, gledao je tužno napolje, te mu se činilo, da i hladna voda, što no izpod prozora mirno žuborijaše, veselom pjesmom šumi, da mu se njive, koje se na daleko za riekom pružaju, nasmiehuju, a te modre gore, da mu kimaju, kao da i one tu zlatnu razkoš ćute. Nebo bijaše tako čisto i jasno, da nije ni oblačića bilo vidjeti na njem; nijedan vjetar nije smetao sveti mir. Samo se je čuo šum iz sobe, gdje se je blagovalo.

Gjuka stajaše dugo nepomično; vidio je, da mu se je san ipak izpunio; ćutio je, da se je cielo nebo u njegovu srcu nastanilo, a u unutarnosti orilo mu se je do tisuću najrazkošnijih melodijah.

Iz te zabune probudi ga tiho jecanje.

Obazre se — te opazi Milicu, koja si je pospano lišce, nehoteći na počinak, rukama sakrivala a liepe rudine joj padaše na oči.

Začudi se i prepane — stupi tihano k njoj, hoteći joj biele ruke sa lica maknuti; nu ona to nedopusti. Pa da vidiš, on opazi, kako joj niz biele ruke potekle suze; te baciv se pred njom na koljena, obuhvati joj ruke, nu ona ih već nehtjede maknuti.

Plačuć nedade se svladati, kad ju nježno zagrli te pošto je osušio te suze, taj najdragocieniji biser zanj, kad je cjelivao te mekane koralne usne, te joj plač prestao a za posljednom suzom se nasmiehnula, i to tako ljubezno i čarobno, kao što se jasnomodro nebo smije razkošnomu jutru svibanjskomu. —

Ah, Milice, da nas taj trenutak za uvjeke spoji! Milice, hoćeš li me uvjek ljubiti?“

„Ljubim te — te neću nikada prestati — bez tebe bi ja umrla; bez tebe bila bi cviet bez rose.“

„Milice, ja bi poludio, da mi se iznevjeriš.“ Ja da ti se iznevjerim, Gjuko? Pitaj suncokret, zašto se uvjek samo po suncu ravna? On to nezna — a ja takodjer neznam, zašto za tobom čeznem — zašto li, kad snivam, o tebi snivam, kad bdijem sietjam se, da sam o tebi snivala! Gjuko, hoćeš li da ti ljubav svoju prisegnem? Oh, ja ti se kunem! . . .“

Te opet sakrije krasnu glavu rukama . . .

Mogo bi vam sada pripovjedati, u kakovom blaženom položaju je Gjuka tumarao, kako je nerado odlazio, kako se na razstanku težko u bašći Veselkovićevoj opraštao, kako su si vruću i vječnu ljubav obečali; nu vi me poznajete, kao odviše flegmatična, pa da nebi koj god od vas to za profanaciju ljubavi držao, kad bi si u pripoviedanju kadkada i reflexiu dozvolio, koja nebi takodjer odviše ljubav potvrdjivala, — zato ću radje nastaviti.

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. travnja.

Finis coronat opus. Tako si valjda pomisli i gospodična T. na koncu naše kazališne hore i spuntav se njekim djevojačkim načinom, poput glasovite Gallmeyerice, nehtjede da se posliednja predstava „Svatba kod svietiljkah“ — u kojoj bi bila morala pjevati ulogu Katarine, dočim je samo igrala rolu „nieme portičke“ rad težke bolesti — onim dostojanstvom svrši, kô što bi to bila zahtjevala važnost ozbiljnoga časa, u kom se izražuje občinstvu zahvalnost na blagonaklonosti, kao i privremeni „S Bogom!“ Al baciv koprenu vrh sablaznivih teatralnih pripoviedčicah posliednje nedielje bilježimo na kratko, da je naše hrv. kaz. družtvo iza 6 mjesečnoga djelovanja povoljnim uspjehom zaključilo ovu saisonu i da polazi ovih danah u svom zvanju u susjedni naš Karlovac, gdje namjerava dati njekoliko predstavah. Zatim će ići valjda u pohode našoj braći slovenskoj.

— Milo nam je gledati, što nas u novije vrieme braća iz Dalmacije češće polaze, da vide našu zemlju i gradove, naše običaje, krieposti i mahne. Tako dodjoše ovih danah dva vriedna domorodna lica u naš grad, koja pozdravljamo liepo bratinskim pozdravom i to velečastnu gospodu: župnika M. Pavlinovića i Jovana Sundečića. Valjalo bi da i naši domoljubi upoznadu prediele dalmatinske, one njekad bogate zemlje, gdje nam pradjedovi učiniše tolika slavna djela, dok jim tudji jaram neskrši gospodstvo u vlastitoj jim kući. Kako nebi zanimali svakoga Hrvata oni prastari pomorski gradovi: Spliet, Trogir, Šibenik, Zadar pa Dubrovnik! U koga ima sredstvah, taj neka putuje, a našinac ponajprije po zemljah svoga roda.

— O izložbi našoj počelo se je sve to više pisati, govoriti i — raditi. Ovih danah imadosmo opet sgodu vidjeti jedan predmet jur dogotovljen; naime veoma krasan sag, što ga je ovdješnja privatna učiteljica, gospodična Valdherova kroz tri mjeseca neutrudljivo izradila i što će glede ljepote, ukusa i osobitoga prelievanja bojah, predstavljajućih razno cviećе, na izložbi povući pozornost občinstva na se te zauzeti odlično mjesto u predielu umjetninah. U obće valja pohvaliti trud ove gospodične, koja je kao rodjena Njemkinja iz Beča, došav prije njekoliko godinah u naš grad i uvidiv potrebu znanja hrvatskoga jezika a naročito učiteljici, prionula uz nauk, te joj podje za rukom da je za kratko vrieme mogla položiti izpit. Postignuv tako znanje hrv. jezika, prevede francezku slovnicu glasovitoga Ahna sa svojimi opazkami u naš narodni jezik, koja je slovnica lani troškom g. Hartmana izašla. Ovaj prvi dokaz ljubavi inostranke prama našoj narodnosti razveselit će svakoga našinca, a njoj želimo svaki napredak i uspjehna toj lepoj stazi.

— Broj predbrojnikah na Sundečićevu „Krvavu košulju“ premašio je već dvie tisuće. Ta je predbrojka u našoj književnosti dakako izvanredna, pa će biti i djelo ufano nješto osobitoga. Vriedno bi bilo da se saznade, koliko se je tom sgodom prijavilo prijateljah za izdavanje ćirilicom, a koliko za ono latinicom, što će na samoj knjizi valjda biti zabilježeno; jer bi se po tom mjerilu mogli naši spisatelji za buduće ravnati.

— „Narodni list“ u Zadru proglašuje u jednom članku svoga 29. broja, one slavne borioce, koji su na posliednjem saboru podigli krieпki glas za sveto pravo hrvatskoga jezika na zemlji dalmatinskoj, gdje danas jošte gospoduje idiom talijanski. Vriedno je, da se imena tih domorodacah znadu po svem narodu hrvatskom, te jih s toga stavljamo i mi u svoj časopis na slavu njihova žarka domoljublja, — naime: gg. Gjorgjić, Jerković, Klaić, Kulišić, Ljubiša, Pavlinović, Pulić, Radulović, Sablić, Tripković i Vojnović. Neka jim i nadalje sjaje pred očima ona sjajna misao, što je jedina kadra našemu rodu otvoriti zlatna vrata ljepše budućnosti. —

— Govori se mnogo o velikoj obće slavjanskoj čitaonici u Beču, za koju umoli 10 licah dozvolu kod namjestničtva te je već potvrda pravilah uručena grofu Cerninu, koj će biti valjda predsjednikom toga, za bečke Slavjane vrlo potrebitoga zavoda.

— Iz Draždjanah pišu 10. travnja, da od 160 odsudjenih nesretnikah poljskih, što bjehu iz Vilne gonjeni u ledenu Sibiriju, jedva je dospjelo njih 41 do krajne sibirske; svi ostali umriješe putem od težke nevolje. —

— Dočim je u Beču 10. o. m. zapao stopu debeo snieg, pa i kod nas sve u bielo zavio, a u Českoj okolo Budjejovicah ležao pol fata visoko — javlja se iz Švajcarske, domovine plazah (Gletscher), da je tamo bilo već zrelih trešanjah ljetošnjih!

Kazališne viesti.

Nedopušćajuć nam prostor, da reknemo podulju ob ljetošnjem živovanju našega kazališta, donašamo evo pod zadnje barem toliko, da se tim to naši kazališni drugovi utješe to pako narod, kojemu smo cielu jesen i zimu donašali kratke crtice o kazališnih predstavah, uvjeri, da „kazalište“ naše nije više krilata rieč spuzlu jeziku, s kojega bi zalietala sad u ovaj zakutak sad u onaj, da joj se sad ovaj podrugava sad ju onaj prezire, već da je ono zavod, kojim se mi po primjeru za prosvjetom težećega naroda, moramo ponositi. Već onaj korak, koj je učinjen, tim, te je naše kazalište postalo dvoranom, po kojoj se izključivo ori samo zvuk našega grla, zaslužuje, da mu se ustupi mjesto u ljetopisih narodnih. Tim korakom, velimo, učinjeno je ono, što ide naš narod po njegovih zaslugah, po pravdi i ljudskoj i božjoj, ali je ujedno proglašena tim i dužnost, da se te dvorane ima vjerno držati svaki onaj, koj kano tuzemac u svojoj zemlji boravi i gorke i sladke dane; te koj, svjestan si hrvatske krvi i hrvatskoga porekla, želi, da mu u onoj zemlji, na kojoj ga je prvi put sunce ogrijalo, počivaju i trudne kosti. Nu dva su reda takovih ljudih, koje ta dužnost na taj hram veže: ljudi najme, koji su s njim tako uzko skopčani, da se niti bez njih nemože držati, a za tim oni, koji štite sjegurnost njegova obstanka svojim posjetom. I jedni i drugi učiniti su

Digitized by Google

ove godine po mogućnosti svoju, a za drugu neka nose jamstvo u svom srcu, da će i nadalje ostati vjerni stupovi narodne svetinje; jèr jao po jedne i po druge, utrne li u njihovih prsiuh gorući plam za toli koristan zavod. Mi smo, hvala Bogu, preživili onu nesretnu periodu, koje je narodno kazalište bilo borištem dvijuh protivnih silah, pa znamo, kako nam je bilo vani i u kući, a nebismo više radi da to opet doživimo. Svaki pako strah glede toga utamaniti ćemo tim, budu li obje strane vjerne slušalice čiste savjesti i hitre sluge srca, koje gori za toli koristan hram. Tko je ove godine čestje polazio kuću Thalijinu te pomno motrio ràd kazalistnoga družtva, a obzirom se obzirao po njezinih prostorijah, mogao se je uvjeriti, da je obim stranam stalo do toga, da se umjetnost, ponos i ljepota udomi i u našu kuću, mogao je zaključiti i to; da se naš sviet, koj bijaše čist i nepomičan dosad, drži još sveudilj onih zakonah, koje si je uzeo za osnovu svoga boravljenja u granicah poštenja i nepomičnosti; a vidio je i to, da oni kojim je vjetar puhao već prije u sve strane, drže svoj obraz i dan danas onako, da im nije na njem poznati je-li jim ga obrijao jug ili sjever. — Radostju vidismo i to, da su kazališni članovi bili sve to vrieme vjerni programu, oglašenu po njihovu ravnateljstvu onoga dana, kada su se prvi put, vrativši se sa svoga iztočnoga puta, sa pozorišta poklonili mnogobrojnomu obćinstvu. Osobito nam bijaše milo što smo ove godine čestoputah imali sgodu gledati igre, koje su se rodile u našem narodu i koje on kano vriedan baštinik neka na svom nježnom krilu takodjer i nježno njeguje. Kazališni drugovi radili su od početka pa sve do svršetka s veće strane dovoljnom snagom a većina ih upravo pravom voljom i odvažnostju; zato im narod nemože reći ino, već im pritisnuti na srce odziv stotine srdacah: „Živili!“ onim pako, koji još nisu došli tako daleko, želimo da im trud urodi dobrim rodom. — Sada pako, gdje se upravo razstaje kazališno družtvo s obćinstvom, o kojem čujemo, da će na put, namjeravajuć igrati cielo ljeto to ovdje to ondje, velimo mi: sretni i zdravi i jedni i drugi, dok jim se opet sukobe veseli pogledi u kazališnom prostorju — a oba neka ostanu tomu zavodu vjerna dokle god jim bude i zorica svitala i danica zalazila.

L.

Književnost.

Od „**Književnika**“ izišao je i drugi svezak; sadržaj mu je posve znanstven i vrlo zanimiv u razpravah naših filologičkih celebritetah. Istom kad se ta borba o pravopisu dovrši opazit će se, koliko je kojoj glavi bilo moguće obratiti si nasljednikah. Mnogobrojni predbrojnici na taj četvertgodišnji časopis čitati će bez dvojbe zadovoljstvom znamenite članke, kojimi je i ova druga knjiga obilato nakićena.

— „**Sidro**“ Glasilo trgovine, obrtnosti i narodnoga gospodarstva izlazit će troškom i uredjivanjem g. A. Jakića u Zagrebu, svake nedielje u jutro. Ciena je listu na cielu godinu 4 for. a na pol godine 2 for.. List na ogled razposlat je danas u bieli sviet

Svaštice.

— U Englezkoj je porez u tri godine umaljen sa 165,200.000 franakah, u Francezkoj pako podignut, budući da lanjski državni trošak od 1.720 milionah proračunan je za ljetos na 1.800 milionah franakah, nu i dohodak zemlje se je umnožao, pa jih neboli toliko.

— U Filadelfiji je kod jednoga Meetinga njeki Mr. Davis iz Baltimora završio svoj govor ovako. „Kad jednom smrvimo južne buntovnike, tad nam valja izvesti račun na čisto sa dviemi europejskimi narodi. Grieh od „Alabame“ i dogadjaji meksikanski probudiše nas iza sna. Napoleon mora da bude bačen sa amerikanskoga kopna, a otoci od Bahame nesmiedu biti nadalje utočišta pustajinska. Radujem se na onaj dan slave, kad-no ćedu crne stupati regimente u stare zgrade od Montezume, kud su njekad muževi od Newyorka i Pensylvanije marširali. Pa ako nam Bog poživi Admirala Duport-a, tako se nadam jošte i to vidjeti, kako će njegove lumbarde nad svodom svetoga Pavla gospodariti i kako će podrtine gizdavoga London-mosta svaliti se duboko u valove rieke Temse.

Smješice.

— Izpit vojnički. Kapral: Pješak netreba nikad da se konjanika boji. Reci ti meni; s koliko njih bi se ti podufao hrvati?

Vojnik: Kad bi koj na me nasrnuo, ja bih ga mirno pričekao dok bi mi se približio na četrdeset koračajah, pa bi ga tad ustrielio.

Kapral: Dobro! — A šta bi ti radio, kad bi dva na tebe došli?

Vojnik: Kod prvoga, koj bi došao, bi konja pošteno udario po nozdrvi, da bi se pustio u bjeg, a toga drugoga bi ubio iz puške.

Kapral: Vrlo dobro! Ali kad bi tri na tebe navalili?

Vojnik: Prvoga bi konja lupio po glavi, drugoga bi baganetom probô da se sruši, a trećeg bi iz puške skrhao.

Kapral: Sve je vrlo dobro i eto ste sad uvidili, da neima junaka nad pješakom i da se on netreba nikoga bojati.

Vojnik: Molim pokorno gospodine kaprale, a šta bih činio, kad bi došla četvorica nad mene?

Kapral: Jezik za zube, skote nevaljali! Što buncaš — takov slučaj nemože se dogoditi, jer bi inače i to stalo u našem reglamau; šuti pa nepitaj više tako budalasto.

Zagonetke.

Ivana P—ak-a djaka.

I.

Dvie su rieči vrlo znamenite
Al kod svake glave različite
U jedne je glava mehka jako —
A u druge toj protivna pako!
Rep tielo ista bratja prave
Ak' se samo drugčije nestave; —
Prvu gusto siromak ti ima
A često se i bogatca prima!?
Kad se ovoj mehka glava pravi
Ima s' nješto čudna u naravi;
A vidja se osobito tada:
S jedne strane kada sunce svieti
S druge pako gusti oblak sjedi!

II.

Sprava sam ti, bez koje s' nemože
Na ognjištu ni smlačiti vode.
Pogledaš me malo samo straga —
To nijednog nećeš naći mora
U koma se nedižem kô gora. —

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. svibnja 1864.** **Broj 13.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Tako li je to? Meni je vele žao, draga moja, da se tvoje želje izpuniti nedadu. Pa k čemu me siliš tako? Zar ti se nedopada ovaj ugodni, seoski život? Zar bi imala u krilu svojih roditeljah ugodniji?

„Istina je“ odvrati Danica, „ja neimadoh u krilu svojih roditeljah niti gospodskih imanjah, niti se považah na četiri sivca, niti me sljedjaše dvorjaničtvo, niti uza me titraše svilena odora, niti mi s vrata odsjevaše zlato, niti s prstah predrago kamenje, — ali dokle god bijah kod svoje kuće uvjek rekli bi ljudi za mnom: evo kćerke poštenoga Sokolovića — evo — ali ovdje — ah Bože — ovdje — ovdje!“

Izdahnu iz dubine grudih, sklopi ruke i obori pogledom u zemlju.

Vladko stane kimati glavom.

„Dosad mi se niti jedanput nepotuži — ali kako to, da se sada najedanput pobuni?“

„Mučah — jer uvidih, da prije drugčije biti nemogaše. Mučah, velju, jer mi ljubav tvoja naplatjivaše svaku uvriedu. No to se eto preokrenu. Ti već nisi, koj si bio. Bog, hvala mu budi — i pravedno nebo pošteno mi naplati nepokornost prama svomu roditelju.“

„Muči — i nepisni više niti rieči o prošlosti,“ pohrli Vladko uzpaljen.

„To je samo u tvojoj vlasti — da ja na prošlost zaboraviti uzmognem. Ali Vladimiru! Dugo sam mučala — dugo mjerila — sad je pak mjera već prepuna — mora se izprazniti — ja se bojim da ćeš požaliti onaj dan, kojim se spoznadosmo.“

„Gle, gle! Kakva je to opet vrtoglavost!?“

„Bogme golema. Ti si sam kriv, da je vjera moja počela malaksati. Tvoje klatenje — tvoje predugo boravljenje — tvoja hladnokrvnost — Vladimiru, zaklinjem te onim, što ti je sveto i milo, neuzkraćuj mi ljubavi, neodbijaj me od sebe! Ja sam tvoja supruga — dopusti da se i zvati smijem. Daj mi udieli već jednom pravo, što me ide.“

Na ove rieči poliše ju suze. Sklopljenimi rukami pade ona predanj i upre očima.

„Kčemu takov položaj? srce moje“ prihvati Vladimir. „O kakovom to pravu buncaš.?“

„Ob onom pravu, koje mi podieli svećenik one strašne noći, koju zakupi vječitom mukom svoje saviesti.“

Ledeni posmjeh skriža Vladimirovo lice.

„Deder ustani“ reče „naskoro će se sve medju nami odlučiti. Ustani — pa s Bogom — dok —.“

Razpaljena dušom i tielom, skoči Danica i ciknu kano ljuta guja:

„Bilo kako mu god drago — moja strpljivost predje granice. Ja više neprosim — već zapovjedam i to odvažno, da mi se pravo podieli. Pa nepodieliš li mi ga — znaj, da i u meni bije krvca moga otca. Ti odlaziš! Dobro je — Ti putuješ put liepoga S . . . . — slobodno — i ja ću za tobom!“

Digitized by Google

„Ja vam, gospojo, prepoviedam“ odgovori Vladimir

„Šta me je briga za vaše prepovjedi — ja za nje nemarim.“

„Dakle vabite si sami nesreću na glavu?“

„Kakvu nesreću? Ta imali gdje na svietu veće nesreće nego: „pripadati mužu, koji zatajuje svoju suprugu?“

„Da li tim zaglaviste?“ popita Vladko.

„To je moje tvrdo osvjedočenje, neodoljiva odluka. Sutra ćemo se vidjeti u S . . . . Ja ću vas naći, pa se vi sakrili, gdje vam drago.“

„Ti dakle tjeraš baš do skrajnosti? Ako je tomu tako, to znaj, da me neće moja žena po S . . . . tražiti.“

„Hoće, gospodine! Tako mi svete trojice — hoće.“

„To je nemoguće, draga moja!“ odgovori Vladko paklenom namjerom „ti bo si“ — ti nebijaše nikada mojom suprugom.“

Na ove rieči ukoči se Danica ko mramorna stiena; a on nastavi dalje:

„Onaj čovjek, koj nas pred tri godine u Uzdarju vjenča nebijaše svetjenikom; već igraše, čitavo podmitjen, kolo njegovo. Ako meni nevjerujete, gospodično moja, pitajte mojega Luku, pa ćete se osvjedočiti. Mislite li me dakle još u S . . . . tražiti?“

Stiena mramorna oživi opeta.

„Otče moj! otče moj!“ ciknu Danica i omagli na stolac . . . .

Vladko: Ja vas ljubljah onda pravim srcem, čistom ljubavi, te vas mogoh samo tim načinom k sebi primamiti. A gojio sam doduše čvrstu nadu i odluku učiniti vas danas sutra pravom svojom suprugom. No vi mi ogadiste i ohladiste život ovaj svojimi suzami, svojim preljubljem i tužbami na toliko, da mi se najbolje čini, ako se prijateljski mirnim načinom razstanemo. Vaša je budućnost osigurana. Ovo malo, seosko imanjice, vaše neka bude. A životnu podporu u novcu poslat ću vam od svoje kuće, čim tamo prispijem. Možete onda živiti po volji, kako vam se svidi, te si izabrati druga, kakovog budete htjeli. Polag svoje ljepote i pameti imati ćete ljubimacah na jata.“

Sada joj se nakloni i doda:

„Ja sam gotov, a vi učinite, što znate.“

Malovriedni ovaj momak, kojemu jadna Danica žrtvova mladost i mir duše svoje, razpali ju do zla Boga. Ciela njezina narav napuni se jada i čemera. No kano što god on njojzi tako odvažno odreže i ona njemu:

„Gospodine! Vaše rieči bile bi mi doista udarile smrtni udarac da nepomislih na to, da Bog neišče tim moju smrt već pokajanje i pokoru. Vaše zlato, krvnu zakupu sramote svoje — odbacujem i prezirem. Vaše nakite i dragocienosti možete natrag uzeti — a ja odlazim još danas iz ove kuće. Svojim potom i žuljevi svojih rukuh služiti ću si kruh svakdanji, dok me opet ruke uvriedjena starca k sebi neuzmu; a vas predajem posebnom sudcu. Sried najsjajnijega života, pokraj najljepše supruge, kucati će on svakom kaplju krvi vaše i opominjati vas, kako ogorčiste život poštena i nemoćna starca s jedne, a kako razkidaste mladjahne grudi nedužne djevojke s druge strane.“

Vladka popade njekakva studen; te se za časak zapanji; ali se brzo trgnu te odleti u vrt.

Danica ga izprati suznim okom svojim:

„Hajde, hajde nesreće moja. Učinio si me sirotom — no znaj, da me tvoja milostinja povrh toga neokalja više.“

Da se sasvim oporavi sprodje dieva njekoliko putah od kuta do kuta po sobi, premišljavajuć, kuda li bi na koju li stranu.

Ali najedanput stade. Popade se za čelo, kano da bi htjela izvabiti iz njega sjajnu zviezdicu, koja bi joj imala novi put naznačiti.

„Što? — ako me i prevari, prišaptnu sama ako i jest laž, da sam ja suprugom njegovom, da mi samo toliko vremena dade, dok bi bila mogla namjere njegove domašiti — prije nego mu na put stadoh? A našto sve nije moći takova čovjeka sklonuti? Samo jedna osoba na svietu znade s njime kretati — a to je Luka. On je doduše vjeran svomu gospodaru, ali on i mene ljubi, s toga neće po svoj prilici oglušiti se na moje molbe.“

Stupi k prozoru, i uperi oči na vrt. Najedan put opazi Luku, gdje izlazi iz lieva i kako se od kuće odpremlje.

Ali Bog htjede — te on baci okom na prozor kod kojega ona stajaše. Brže mu dade znamenje da dodje k njoj.

Odmah poleti Luka u kuću — željan što da bude! —

„Zapovjedate gospo?“ Zapita sav usopljen.

Danica stupi k njemu, pogladi ga po ramenu i zapita:

„Nazivljete li me gospojom? Gospojom — gospojom! Deder dignite oči, pa me pogledajte.“

To on učini i nesluteć, da se je štogod s njom i njezinim suprugom dogodilo. Ali čim ju pogleda usuknu se odmah natrag, opaziv da su vilinska lica i oči njezine postale mrtva sliedovanja! —

Digitized by Google

„Bože sveti“ kliknu starac, udariv rukami — „gospo, što se je to dogodilo?“

„Što? Dakle da vi o tom još ništa neznate?“

„O čem to, gospo?“

„Gospo! Jesam li to? Jesam li supruga Vladkova?“

„Kakovo pitanje? Kakov glas?“

„Čovječe! Samo istinom napolje“ trgnu Danica rukom. „Kaži istinu, ako vjeruješ u Boga, koj istinu nagradjuje — jesam li ja supruga Vladimirova — ili nisam —?“

„A tko vam to reče?“ upita Luka.

„Tvoj gospodar“ — odvrati ona. „Gospodar! On mi reče da si ti svjedok — pače početak ovoga nečovječjega djela. Od tebe dakle zahtievam sada, da mi kažeš istinu.“

Luka obori očima i zaniemi.

„Čovječe!“ — poče Danica. „Zar nećeš, da mi na pitanje odgovoriš?“

„Zlo — sve zlo! Što da vam odgovorim“ — zamrmlja starac, da ga jedva i razumieti može. A onda se razpali, pa prkosito:

„Gospo! Što je — na ovo pitanje — ja — neznam — što.“

Danica ga pogleda oštrim pogledom.

„Nesretniče! I jezik ti neda laži govoriti!

Istina je dakle! Ti si unesrećio kćer onoga muža, koj no ti njekoć u pogibelji desnu pruži — ti ju strovalio u neizgovornu sramotu. Da, ti si i onoga nevaljalca -- bezbožnika pogodio i platio, koj pogrdi sveto evangjelje — samo zato, da mene baciš u pakleno ždrielo, koje me eto sada samo izbaci.“

„Što? Ja da to učinih?“

„Nepretvaraj se preda mnom, strašilo svieta!“ pritegnu Danica. „On da nepovjeri drugu svomu, s kojim sagrieši proti zemlji i nebu — nikakove tajne? Nekrabulji više — čovječe — već istinu ljubi. Mene već nauči nesreća na sve.“

Danica zamuča. Razdražen jadom promatraše Luka liepu gospodaricu sklopljenih rukuh. Najprije pogleda ju smielo u obraz, a onda pristupi k njoj i počme:

„Gospo! Više godinah bijah ja razuzdanom svojevoljnom glavom. Cieli moj život nije ništa inog no lanac smutnjah, no nikad nebijah tako zločestim, da bi zaboravio na ono, što sam vašemu otcu dužan. Što sam pak ja osnovu osnovao i svojemu gospodaru kod vaše pratnje pripomogao — imao sam uzrok. Nješto me pritjera na to sila, a nješto sreća, o kojoj sam mislio, da ćete ju polučiti.“

(Dalje će sliediti.)

Tvrda vjera.

Nisu stari mene odhranili
Za pjevača, za pjesme kovača,
Al badava otimat se sili,
Narav brate! ta je vazda jača.

Deder kušaj! pokosi mi travu,
Skini grane sa zelena drva;
Podizat će travka opet glavu,
Cvast će drvo kako cvalo s prva.

Učenjak sam htio biti strašan,
Zavih ti se sav u pergameni,
Od nauke bio sam ti prašan;
S muke bio me je pot ledeni.

Al iz svega mudrog toga kala
Sve je nikô iznovice cvietak;
Duša mi je pjesmu zapjevala,
A to bilo duši velik svetak.

Pa ja jadan svetcem svieće pali,
I molitve šalji njima vruće,
Nebi li mi vraga iztjerali,
Što mi pjesme vražje te šapuće.

Dogoriele svieće zavietnice,
Obumre na usnah šapat sveti,
S nove pjesme planulo mi lice.
K zlatnim zviezdam živi duh poleti.

Sve što oko moje svietom gledi,
Sve što sjaji, živе, što se miče,
U mom srcu se u pjesmu redi,
Sve se slaže, sljublja se i sriče.

Nek i skoči graja blebetuša',
Nek si na me crnu žuč izkali;
Što je takva mlada moja duša,
Slavni Bože! baš ti srce hvali.

Srce moje korien mi je zdravi,
Zelen granje s koriena tog niče;
O slobodi pjevat ću i slavi
Momu rodu živim glasom priče.

Ma me zato i neodhranili,
Ja netražim svietom inu sreću;
Kad mi crvi korien raztočili,
Onda tekar više pjevat neću.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

Ideali.

Iz svakdanjega života. Iz českoga od M. M. D.

Mirko, Milutin i ja.

(Nadalje).

IV.

Ljubav zatim gori.

Podjimo opet u Prag. Sjetimo se za časak one dobe, kad smo jošte bili dionici školskoga praha. Vjerujte mi, da se rado spominjem tih časovah; tada je vruće prijateljstvo cielu našu uzajemnost obuzimalo, jedan je bio s drugim kao brat s bratom; svaki si je sam za se podigao vlastite zračne kule, te je čekao, hoće li mu se onaj jasni ideal oživotvoriti, što no ga je već odavno u srcu nosio. A osim vlastitoga ćutjenja nas je jošte zabavljao uzajemni razgovor; koliko putah nam zasja oko živim plamenom, kad smo se o našoj budućnosti pogovarali. Jamačno da i vi tako sudite. -- Nu ah! kako su riedki oni, kojim se je onaj krasni san izpunio! Sve je izčeznulo, kao noćne sanjarije. Poezija je iznenada izgubila svoju sjajnost, koja joj je glavu obasijala, a na zlatnom njenom prestolju nastani se gola proza. — Uzaludan nam razgovor! . . .

Ali vjerujte da se najteže smominjem Praga, kad čitam: „Danas i danas obdržavat će se na žofijskom ostrovu češka besieda.“ — U tih smo besiedah bili sva trojica; znadete dakle, zašto ja te obznane u novinah tražim. Kojekakove uspomene mi tu dolaze na um, a kod mnogih mi rumen na lice udari, te mi je, kao da sám priznajem, da sam krivac.

Eto vam uza to i dokaz, da i tri redka, ta obična novinarska obznana, čovjeka uzbuniti mogu.

Sjetite se, da smo danas tri godine svi tri u českoj besiedi bili, da smo nješto odviše kasno došli, te da, kako obično u českih besiedah biva, sero venientibus ossa. Što smo se namučili, dok smo si njekoliko plesovah na svoju kartu ubilježiti mogli! Pa ipak nisam imao za sve Engagement.

Mazurka se je upravo doplesala; ja pogledah kroz pilove iz male u veliku dvoranu, smotrim hrpu mladićah, koji se okol njeke zviezde usredotočili bjehu; te stupiv bliže, kako se začudih! Crne rudine na razkošnoj glavici, modro oko, bieloputna, ružičasto rumenih liščah, koralne usne, a za njimi dva reda majušnih zubićah kao biser: u kratko, naša ljubežljiva Milica se je izvrstno zabavljala, a u hrpi obožavateljah opazih i Gjuku, koj se je iz same ljubomornosti usne grizao. Milica si je prisvojila dražest i krasotu, tada ste ju ipak i vi vidjeli, pa mi kažite, nije li to, uzprkos gospodje Ljudmile i gospodične Minke, u istinu ideal krasote? . . .

Kad se je hrpa leptirah ponješto udaljila a Gjuka sa Milicom sam prolazio, pristupim i ja k njim. Oba me liepo pozdrave, Milica kao zemljaka i prijatelja Gjukinoga, Gjuka pako bio je veseo, što ima pred sobom jedinoga čovjeka, koj ga je podpunoma shvatio, te se nehtjede u srce Miličino kradimice uvući.

Zamolim ju za njeki ples. Ona mi reče, da se je već obećala, a sve su se već obećale bile. Moram izpovjediti, da nisam tada odviše plemenito radio bio. Pristao sam doduše na Miličin ples, te opaziv tamo u kadrili toliko križićah (valjda se nehtjede njekoji od gospodičićah cielo ime upisati, pa u tom je vrlo pogriešio.), izbrisah križić te se cielim imenom sam upisah. — Da znadem, koga li sam lišio onaj put krasne zabave s Milicom, još bi ga i sada za oproštenje molio.

Milica me brzo izviesti, koja se u govor uplela, — Gjuka, pun tuge, da se njekoliko blaženih časovah naužije, priskrbio joj je ulaznicu, a ona ju s materom primi.

Za malo opazih, da se je okolo Milice osobito njeki razkošnik vrtio, a bilo je jasno vidjeti, kako ga je Gjuka, prolazeć s njom, pronicavim pogledom promatrao, ostavio bi ju, te se nebi više vratio; ali nije fajde, ipak se od nje ni nemaknu — a Milica je s njim tako ljubezno govorila, da mi se i samu dopade.

Englezki kroj pokazivao mi je čovjeka po najnovijem Journalu; frak poput vreće, prsluk, na kom se je blistao težak zlatni lanac, uzke hlače, kao da si na dvie štapine navukao crnu latku. Riedka svietlo gavran-kosa pokrivala mu je glavu, na žutkastom licu nebijaše rumenila, upalo oko, na koje namakne kadšto očalnik, koj opet odmakne. Sve je svjedočilo, da se je naužio svega.

I samoga me poče strpljivost ostavljati, što se je Milica s tim čovjekom, koj je izprazno brbljao, tako rado zabavljala, te mu se tako ljubko divi. Ali žene su — salva venia — tašte; pa ako im se mnogi nedopada, akoprem ga mrze, ipak rado primaju naklone njegove, te rado podnose ašikovanje njegovo. To nije upravo najkrasnija strana krasnoga spola.

Digitized by Google

Gjuka se ogleda; oko mu je biesnilo. Videć njegov vatreni pogled te stupiv bliže, razabrao sam jošte malo od razgovora, što no ga je onaj razkošnik s Milicom vodio.

„Ah! kako je to samo moguće," govorio je njoj na brzo, „već tako dugo u blizini vašoj boraviti, samo dva sata od R. udaljen biti, pa vas ipak nijedanput nevidjeti. Kako se je to dogoditi moglo, da je najkrasnija i najmirisnija ružica ciele naše okolice u sieni sakrita, da za nju niti znao nisam?"

„Pa je ipak tomu tako, gospodine barune!" (onaj nepoznani elegant morao je dakle barun biti); „gospodin Gjuka posvjedočit će vam, da sam iz R. gdje moj otac gospodarstvo ima."

Moj dvor je samo dva sata od R. odaljen! Ah, kakova šteta, takov biser, pa se po ladanju skriva! Nu i biser je dugo u dubljini morskoj sakriven."

„Ali se biser traži u toj dubljini; nas pako, kukavne po ladanju nitko negleda, pače mrze nas."

„Nemrze! podnipošto, gospodično — dozvolite li, da se poklonim vam i vašemu gospodinu otcu, i to namah čim se na svoje dobro povratim . . . Da, požurit ću se čim prije, da se uklonim gradskoj buki, te da se u vašem ljubeznom oku naslađujem."

„Bit će nam osobito drago, ako nas izvolite posietiti, gospodine barune . . ."

Kadrila bijaše upravo na redu; Milica se upravo obeća barunu. Gjuka se odstrani — ja se obazirah, ali njemu neima ni traga. Barun se skoro ni neudalji te večeri od njezinoga boka, dok ju napokon i do kočije nesprovede, u kojoj se s materom u gostionu odveze.

To mi nedade u zoru mirovati; prospavav njekoliko satih podjem k Gjuki. On nije ni spavao; postelja stajala je nedotaknuta, sam pako bijaše blieda izgleda, a na moje pitanje, što mu je, neodgovori no: „Ništa, malo me glava boli."

Poslie podne dodje k meni, a jučerašnji ples ni nespomenù, toliko reče: „Rano podjoh u gostionu, nu Milica se s materom već odveze." — U srce mu nehtjedoh dirati, znao sam bo, da biesni — da li pravom, ili ne, tko zna? — Mučao sam.

Milici je pisao list, pun laskavih izrazah, pa ako mu i uteče kadkada gorko slovo, to ga na to sigurno samo plamteća ljubav potaknu.

Milica mu ipak odgovori, da nepojmi niti njegovu odsutnost, niti sadašnje njegove izraze; spomenu, da nije podnipošto baruna odbiti mogla, da je nanj prije odlazka iz Praga čekala. Zapamti si njekoje ulomke iz njezina lista, u kom se u istinu neobično razjari:

„Ah, kako sam zažudila, da te vidim, — tako mi je bilo neugodno i težko — samo tvoj poljubac raztjerao bi mi bio sve oblake iz čela . . . Gjuko, tebi jedinomu prisegla sam ljubav. Tebi ću uvjeke vierna ostati.

Ah, nepropusti ti, ljubezni Gjuko, da nepoćutiš onu groznu bol, koju poćutih ja, kad sam tvoj, u koga svu ljubav stavljam, tvoj list rekoh primila.

Neznam, što je to; kad ti drugda pišem, teče mi pero samo od sebe; ali danas — danas mi se kod svakoga slova prsa stežu.

Neznam, zašto mi se je ruka tresla, kad sam tvoj list primila. Časak ležao je predamnom nerazpečaćen. Sabravši se ipak, slomim pečat — a prvi pogled na tvoja draga, akoprem mrtva slova ipak me ponješto upokoji.

Gjuko, ti si tako dobar; a ja da te neljubim? Nikad, nikad, neće utrnuti ta ćut samim Bogom u srce ljudsko usadjena.

Još jedanput pročitam tvoj list — a suza mi na oko.

Sjeti se Gjuko za časak, da sam ti vječnu ljubav prisegla.

Ah, znadem ja to dobro, da je samo jednu moguće ljubiti — a meni da je moguće samo tebe.

Tvoje nepovjerenje me plaši. Ti mi nevjeruješ, ti kažeš, da je ljubav ženah samo šala i lukavost. Da li to i o meni valja? To se nećemo nikada sporazumjeti! — Ti, ljubezni Gjuko, o svojoj Milici tako zlo misliš? Vjeruj, da si se taj put prevario! Ah, nenapastuj me već nikada!

Plačem, a ipak se nemogu na te srditi; nerazdruživom svezom sam na te pripeta — ljubim te uvjeke! S Bogom!"

Gjuka se umiri; naskoro upoznade svoje napastovanje, pa zato se i požuri, da ju u listu za oproštenje zamoli, živio je mirno i zadovoljno. Budući posljednju godinu u Pragu, pravio je izpite a u tom suhom kupu proze zablista mu samo kadkada poetična zviezda — list Miličin. — U srpnju razstadosmo se s Pragom za uvjeke, ja odoh kući, i on isto tako, čekajući kamo nas nestalna sudbina baci. Na razstanku stisne mi ruku veleć: „Slutim, da neću biti sretan — piši mi, što radi Milica."

(Konac će sliediti.)

Digitized by Google

SVETI IVAN NEPOMUK I GOSPOJINSKA TAJNA.

Iz dnevnika moga prijatelja.

I.

Svršiv nauk lječničtva, pripravljah se na glavni izpit. — Akoprem mi je sviest mirna bila — jer nisam ništa koristna propustio naučiti, što bi mi u mojoj službi uztrebalo i svakomu ogranku ote razgranjene znanosti se posvjetio — ipak sam se brinuo za budućnost svoju, koja mi obečaše još širje polje ote znanosti otvoriti. —

Nije me izpit, koj sam smatrao igračkom, toliko plašio, već što sam se osvedočio, da će se dogoditi, gdje moja znanost neće dovoljna biti kod kakove velike pogibelji. Ja sam već na toliko proučio život i praksu lječničku, da sam znao, kako često prisutnost duha i podpuno znanje ljudskoga značaja više koristi nego li svi liekovi; nu znao sam takodjer, da hladnokrvna odvažnost i dublje znanje ljudih neda se naučiti iz filozofičkih ili lječničkih knjigah, dapače, ako nije već klica od naravi u nas. —

Otvorio sam knjige i čitao, nu nisam znao, što čitam. Ja sam samo na moju budućnost mislio.

Mučeć se cio dan tako podjem pod večer, da se malo razbistrim, šetati. Žurio sam se, nu neznadoh kamo i zašto, tako rekuć trčao sam po Pragu i najednom nadjem se na mostu Vltave.

Bijaše upravo već 15. svibnja. Proljeće je već bilo nastalo. Zamišljen u moje nauke nisam ni mislio, da je već sve pozelenilo i prolistalo, te to me tada tim većma razveseli. —

Na mostu bijaše neobična stiska. Jedva su pojedina kola mogla kroz tu stisku proturati se. Došav ja njekako do sriedine mosta, sieti me pjevanje crkvenih pjesamah, koje prije radi žamora čuti nisam mogao, da je danas pred-večer Nepomukove svećanosti.

Kako rekoh, na sriedini po prilici mosta stanem do jedne štatue, a da se ugnem stisci, naslonim se na ogradu, te bacim pogled u glibljinu mirno tekuće rieke.

Neznam kako je to, da, akoprem sam mnogo putah kroz most taj pošao, nisam nikada mnoge one štatue dobro promotrio. Otu sam večer prviput promatrao štatuu svetoga Nepomuka, a do njega kamenitu ploću, na kojoj je zlatnimi slovi zabilježeno bilo, da je sveti Nepomuk iz onoga mjesta 16. svibnja god. 1383 u rieku bačen. —

Život ovoga mučenika, koga je papa Benedikto II. proglasio svetim, veoma me zanimaše. Pravo mu ime bijaše Ivan Velflin. Rodio se je u selu Pomuk, u sriedini Češke, a odhranjivan bi izprva u Saacu, a poslje u novom po Karlu IV. utemeljenom sveučilištu u Pragu. Kao revni svećenik i propoviednik bio je on veoma obljubljen, a napokon postane metropolitanskoga kaptola kanonikom i izpovjednikom kraljice Ivane. —

Kralj Večeslav lieni htio je iz ljubomornosti saznati od pobožnoga izpovjednika izpovjed kraljičinu. Pošto ga nije mogao na to sklonuti svimi prietnjami, dade toga revnoga pastira u tamnicu baciti, pa pošto nije niti to koristilo, pusti ga na slobodu, te mu izkazivaše sve moguće časti. — Pobožnik ostade nepomičan. — Po drugi put bačen bi u tamnicu; nu niti najveće muke nemogahu mu jezik na odaju prisiliti. Krvnici Nepomukovi čekahu, dok mu rane malo zacieliše, samo da bi se on više smrti preplašio. Ovi ga odpeljaše na most Vltavin. Prisutni kralj Večeslav zahtievaše još jednom u posljednom trenutku, da oda tajnu, nu uzalud; na to mu svezaše ruke i noge i još mu pustiše vremena promišljati; ali oduševljeni dobrina nije više htio slušati svoje krvnike i njihovoga vodje. Zadubljen u tihu molitvicu jedva je počutio onu strahotu, koju je sam kralj učinio, udariv mu žig gorućom bakljom. Vierni izpovjednik mučaše i umre u valovih rieke. — U puku vlada priča, da se je u onaj mah, kada su Nepomuka strmoglavili, pet zviezdah u brpi pokazalo na nebeskom svodu; s toga rišu zaštitniku Češke vrh glave tih pet zviezdah. — Svečanost svetoga Nepomuka obdržava se po čitavoj Češkoj. — Staro i mlado, bogato i siromašno hiti onu večer na most, da ga zasiplju cviećem. Na mjesto pet zviezdah kresijaše se pet crvenih svjetiljkah, ciela štatua obkružena je razsvetljenim lukom, a ovaj je sav cvietjem posut. Tuljipane, Aurikle, biele i modre boje, koji se u to vrieme najljepše razcvatoše, donesoše mu na dar. — Naslonjen na ogradu opazim do mene jednoga mladića klečećega, koj je glavu svoju naslonio na podnožje štatue i najvećom pobožnošću molio. —

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. svibnja.

Koncert, što ga je glasbeni naš zavod priredio u nedielju 24. travnja u kazališnoj sgradi, na korist stradajućih Primoracah, može se računati medju najizvrstnije. Našim gradskim muzikalnim silam pridruži se i garnizonska banda, te su u slogi prekrasno izveli sve brojeve zanimivoga programa. S napunjene kuće pritekao je liepi novčić na pružen dlan uboge sirotinje, a bio bi taj novčić i ljepši jošte i obiljniji, da se neizgubi u obće zveket novacah kao što i lani okriepljujuća voda iz vrela nesmosnom žegom izsušene zemlje. Nestašica, oskudica raste kao pirika trava i drač, gdje bi treba da cvate liepi cviet — bujnom krasotom na obradjenom slogu ovoga kratkoga čovječjega života, a zašto? zato, što zli vrtljari malo haju za mirisnim cvietjem. Mora da je tako u svih kruzih, budući da neznamo, zašto bi inače bio toli taman ostao onaj sjajno priredjeni ples dvoranski dne 25 travnja, u svrhu podpore gladnih, na kom plesu bijaše toliko plesačicah, koliko prstih na jednoj ruci.

Hvale vriedno je družtvo osiguravajuće „Phoenix" koje je po nastojanju svoga ovdješ. poslovoditelja g. F. Kalabara poklonilo na korist stradajućih 50 fr., po primjeru naše hrv. štedione, koja je darovala u isto ime 150 fr.; — Hoće li se i ina gg. ugledati u ovakove čovjekoljubive čine.?

— Zanimivo je za ovo naše doba narodnoga napredka, što je gradskomu vieću predana molbenica na višju vlast od strane zagrebačkih protestantah, da se u Zagrebu naime oživotvori Filiale ljubljanske evangeličke obćine (deutsche evangelische Gemeinde) sa vlastitom crkvom, obćinskom kućom i učionom. Naše slobodoumno zastupničtvo neimade proti tomu ništa, dapače zaključi, da bude ta želja naših nadošlih sugradjanah tim dostojnije izvedena, poduprieti tu molbu, — nu tim uvjetom, da nebude područnica nikakova „obštestva" izvan trojedne kraljevine, nego posve samostalna obćina; razumjeva se pridatak: sa hrvatskim jezikom u svem. U istoj sjednici zamoliše i sinovi izraelski dozvolu, da si na Jelačićevu trgu sagrade hram „Sinagogu." Zastupstvo se i tude odluči u svojoj liberalnosti za dozvolu, nu pod zahtjevom, da se ima na svaki način ulica s jednog trga na drugi otvoriti, a sgrada da mora biti arhitektonički kras toga najznamenitijega našega trga. I o novom gradjenju hrama pravoslavne braće bijaše nedavno mnogo govora, nu opet umukne sve, a vrieme bi bilo skrajne, da se ona stara, bezukusna na pol u zemlji ležeća sgrada podigne po zahtjevu vieka, a onaj drveni zvonik, komu ravna u svoj Bosni neima, da prestane riesiti glavni grad Zagreb, kao što i drveni plotovi pod šetalištem na Žvercih.

Varaždinske sitnice.

Jedva što smo si domovinu od jedne nesrećne pošasti prije malo vremena očistili, eto opet druge, gdje se poput pticah selicah k nam krade, da nam i ono malo, što mukom izliečismo, opet okuži. A ta pošast je „die wandernde Bühne," koja ovdje već prieko mjesec danah boravi te nas samimi izbornimi komadi traktira, kao što su: „Unsere Lehrbuben" „Die Milch der Eselin" „Der Schneider als Naturdichter" itd.

Kako čujem dobilo je isto družtvo dozvolu samo za 14 predstavah, tako se bar govori. Oh! kako se radujem, kako mi srcu godi, kad samo pomislim na ½8 uru, kad sviet upravo grne u taj hram; na licu bi im čovjek nepsycholog čitao radost, koju već unapred ćute, što će po koju „zlozvučnu moralnu pjesmu" — s dopuštenjem — čuti, kakovih Njemci na hiljade broje; čovjeka pako, koj još nije onaj stepen „naobraženosti njemačke" postigao, te koj „liekarnom mnogo posla neima," stid ošine. Ali to sve nekoristi, dapače čuo sam iz ustiuh njeke g. „so was hört man auch in Wien"; toj odgovaram ovdje, kad joj nemogoh ondje; jest, ali oprostite, tamo se prigodom takovih komadah broji medju slušateljstvo sva noblesa bečka kao: „Die Herrn Kutscher, Hausknechte i Köchinen," ako se dakle medju ovakove uvrstiti želite, ja neimam ništa proti tomu!

Tko bi bio malo prije na to i pomislio, kad sam ti javio, da se je kod nas hrvatsko družtvo sastalo, da će se prije njemački predstavljati?! — Tko je tomu kriv?! — A tko drugi no mi sami, t. j. naši odbori, koje ja i pohvalih; što to koristi sjednice držati, a ništa nenarediti!

Da se je ta stvar onomu pravomu rodoljubu povjerila, koj je ciele zime okol toga nastojao, da sastavimo družtvo, koje bi nam u to mrtvo vrieme, a još mrtvijoj varoši zabavah pripravilo, jamačno se nebi na našoj zemlji i pozorištu kakvigod tudjinci kočili, koji će nas po Bellingovoj methodi pameti naučiti, a na sramotu našu!

Razlozi, s kojih sviet jatomice unutra sili, jesu: zabavah ovdje nikakovih neima, vrieme samo sililo je čovjeka, da doprinese po koju krajcaru stradajućim — ne Primorcem — već Njemcem. Novacah dosta, za ono što netreba — a za ono što treba?! — A ima nas napokon, koji njemački neumijemo; tempora mutantur, pak Bog zna što još neće od nas biti.

To su, mislim, tako jaki i neoborivi razlozi, da ih i najveći filozofi stare i nove dobe oboriti neće.

Prije ipak nego li dovršim, nemogu nikako zamučati, kakovom je snagom isto družtvo štićeno bilo i to kod prve predstave osobito; šest pandurah, naoružanih od pete do glave, stajalo je pod cielom predstavom u paradi! Eto ti Naše gore listu viek narodnoga napredka!!

Zadovolji se s tim, dok ti koju o izložbi nejavim.

Purgar.

Svaštice.

— Doktor umre, a bolestnik ozdravi. Prošloga mjeseca pozvaše Dra. D u Parizu k njekomu pogibeljnomu bolestniku. Došav u sobu, stupi odma do bolestnikove postelje da mu obadje bilo, nu onaj hip probliedi i sruši se na stolac i — umre ubijen od kaplje. Grozni taj slučaj dirnuo je bolestnika toli žestoko — al na sreću dobrim uspjehom, da je od tog časa bolest gubila silu a zdravlje povratilo se za njekoliko danah.

Digitized by Google

— Dr. Stephenson proračunao je, da kad bi sva ona zemlja, koja je gradjenjem željeznicah u Englezkoj prekopana — bila na jednom kupu, da bi sačinjavala brieg od 1 ½ milje višine i toliko u promieru. Svake godine posjeku se do 3—400,000 dubovah pod pruge željezne. Godine 1862 proteče u Englezkoj do 4 miliuna povozah i preko 105.141,140 miljah. Da si čovjek tu gorostasnu duljinu laglje predoči, veli on, da je sunce 95 miliunah miljah udaljeno od naše zemlje, a da je daljina svega putovanja na englezkih željeznicah u jednoj godini još mnogo dalje dosegla.

Smješice.

— Svatko, koj šumski zakon prekrši ili koje drvo ošteti, dobit će 25 degenekah, a koj takvoga oda, taj će dobiti 5 forintih nagrade.

Mišo „Čuješ more, ajde da zaslužimo novacah; ti prekini ono stablo a ja ću te uhvatiti, pa ćemo tad dieliti onih 5 for.

Glišo „Pa hajde de — ja nemarim“

Za jedan sat kasnije, poslie natovarenih 25 — „Hej Mišo! gle djavola — kamo on. Jel to liepo? Ja imam sad batine a on novce!“

— Sudac, koj se razumi u pismo. — Amerika je bila i biti će zemlja praktičnih ljudih. — Major Folej iz Covingtona (u Kentukyu) jest dobar dokaz onoga, što prije rekoh. Njegove presude imale su teorijom, kažnjenikom i zakonikom pobliže posla. Sve to ga je podučavalo i davalo mu izkustvo! —

Jednoga dana dopeljan bi pred njega zao suprug, koj je ružnu navadu imao, da je svaki dan svoju suprugu tukao. Namjesto da krivca zatvori, a siromašnu suprugu tim izvrgne još gorjemu mrcvarenju, zadovoljio se je major tim, što mu reče: „Odlazi i pazi da te više nikada radi toga neobtuže; jer za svaki udarac, što ti svoju suprugu tučeš, primiti ćeš ti od moje ruke dva.“ Major Folej je gorostasnoga stasa, a njegova jakost je u obće poznata — zločesti suprug odmah se poboljša. —

Drugi put dopeljan je njeki drzoviti skitalica, strašilo grada i ciele okolice, pred prvoga načelnika grada u Covingtonu. Čudnovatim mirom prizna (sasluša) skitalica predbačene krivnje. Zatim ga osude na zatvor, koj mu je jako dobro poznat bio. Major pako nije bio voljan takovoga skitalicu na državne troškove uzdržavati, već se ga odluči riešiti. —

„Tamničaru!“ reče, dižuć se sa svoje stolice, „vodite ovoga u tamnicu, te ga dobro čuvajte do četvrte ure, a onda mu učinite konac. „Vi znadete, da vaša dvocievka nefali!“ Rekav to mudri Salumun sjedne, a uznika odvedoše u njegovu sobicu. Moći si je pomisliti kako je tomu pri duši bilo; pet satih živio je u smrtnom strahu. Svaki glas tamničarske ure probudio je u njem novi užas. Okolo četvrte ure dodje tamničar dvocievkom o rameuu u njegovu sobicu kojega već pogled skoro mu dušu izagna iz tiela. — Al kad dodje opet u 5 satih — neima više uznika niti ga dalje netražiše.

— Njeki suprug izgubi na žalost svoju suprugu. Ona je mnogo prepatila, a njeka mlada djevojka njegovala ju je do njezine smrti. Mrtvu položiše u trugu. Žalostni udovac stupi k raztuženoj djevojci i upita ju, čim da joj naplati njezinu brigu. „Ničim gospodine, ničim“ odgovori ona, „nu ja imadem veliku molbu,“ nastavi prekidajuć i na kriepko nagovaranje udovca reče: da ona želi posljednji put još čuvati umrvšu. To joj on dozvoli, nu nemogaše se uztegnuti, da to svojim rodjakom nereče, koji su ga veoma korili, što joj je to dozvolio, budući da ga ona sigurno namjerava pokrasti. Nu dozvoljeno je bilo, a što se reče, to se neporeče, te su odlučili, samo da popaze na nju. — Lies zatvoriše, a jednoga straźmeštra staviše u drugu sobu. — Djevojka sjedne uz lies; tiho je sjedela i molila. Dvanaesta ura udari, čuvarica ustane, pokuša pokrovac liesa dići, što joj i za rukom podje te primi mrtvu. To je i čekao stražmeštar; on skoči odmah napried i primi djevojku. Drhćuć blieda od straha, što je tako zatečena, prizna ona poklopljenih očiuh: Da je ona prošle noći svojom krvju majci svojoj list napisala, te ga je gospoji toj predati htiela. Njeki ju mladlć snubi, nu ona da se nemože odvažiti, što da odgovori, bez dozvole svoje majke, s toga da je htjela tu priliku upotriebiti, te njoj to izjaviti i ujedno ju za odgovor umoliti. —

Anagram.

Od Franje Valpotića.

123456789	kralj Farao imadiaše.
62345678	ljubovci vela muka.
1284564	u svakom gradu se nalazi.
8541764	trgovište u Hrvatakoj.
641454	ćest svetotajstva.
454154	medju stranim narodom čovjek.
841454	spada na trgovinu
8575684	skriva i odkriva obraz.
14148	imadu ptice, a vidiš i u psa.
84148	čest njekoga odiela.
1484	brieg u našoj domovini.
8754	njeko sočivo.
1454	nosi drvlje, a drobi kamenje.
841	udri-li te, pak to vidiš — neboj se.
548	njeka smiešna životinja.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 11.

55	52	21	50	23	40	35	38
20	49	54	27	34	37	24	41
53	56	51	22	17	26	39	36
48	19	44	57	28	33	42	25
45	58	47	18	43	16	29	32
6	3	8	61	30	63	12	15
59	46	5	2	13	10	31	64
4	7	60	9	62	1	14	11

Samo napried braćo ajdmo!
S pravog puta mi nesajdmo!
Pa nad nami nek se iste,
Nenavidne striele smieste;
Pokažmo se ko Hrvati!
Da mi znamo vience brati,
Kada zlotvor naš bi rada,
Da narodnost našu svlada!

Razriešiše gg. Franjo Valpotić, Filip Šafar, Vladovit Štefani, Gjuro Hadvig, Goluban Apel i Franjo Zorko.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mije Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. svibnja 1864.** **Broj 14.**

ZAGREB*)

Liepo mi se poredala gora,
A pred gorom silan hum do huma
Kao talas uzburkana mora;
Goru, hume ovjenčala šuma:
To je braćo! divno ono mjesto,
Gdje se diže naš hrvatski priestô,
Pod tom gorom, na tih humih sad
Sjaji se naš mili Zagreb-grad.
Al bje doba — sviet ga nespominje —
Gdje nebilo te hrvatske slave,
Neg sve pusto — i sried te pustinje
Nisi našo žive ljudske glave;
Šušanj grmlja, nebotični hrasti,
Pjev vilinski, rika od sablasti,
Bjesnih vodah urnebesni grom
Jedini bje glas u kraju tom.
U toj davnoj, maglovitoj dobi
Ovom pustom i samotnom stranom
Silnoj vojsci proći kob ukobi,
Silnoj vojsci a pod slavnim banom;
Tu si vojska sva taborom legnu,
No joj grlo ljuta žedja spregnu;
Svaki viče: „Vode, vode daj!“
Odkud vode? — suha je cieli kraj.
S ljute žege sva ti gori gora,
Biesnim riekam korita su niema,
Silnom hrastu puca suha kora,
Ma ni kapke na travici neima;
Sve izlapi, sav se kraj izsuši,
Težko, težko ovdje žednoj duši!
Svanut će joj tude crni dan,
Poginut će vojska, propast ban.

Tu se bane dosjetio brže,
Iz koricah kao žarku munju
Mač junački s crne zemlje trže,
I zatako mač svoj oštri u nju,
A na mjestu, gdje ga ban zabode
U vis prsnu zraka bistre vode:
„Zagrabite momci!“ viknu ban
„Spašeni smo, život sačuvan!“
Momci piju ali ban govori:
„Hvala tebi utočište milo!
Ti nas, gdje nam duša već izgori,
Napojilo. smrti izbavilo;
Slavna bit će jednom ova zabit,
Tu će narod silu svoju grabit,
Tu zažeći slave svoje plam,
I slobode podizat si hram.“
Davno minu ova sgoda veće,
Ime bana nespominje pjesma,
Al što reče, sreća neporeče,
Jošte teče živa ova česma;
„Zagrabite“ ban je prorokovo,
I životom stvori mu se slovo:
Povrh gore i uz kitni dol
Svanu „Zagreb,“ kraljevski naš stol.
S tebe grabi narod svoju snagu,
U te gleda Hrvat sjajna zviezdo!
Naša tvrdjo proti svakom vragu,
S' žarke loze sokolovo gnjezdo!
Gdje ban zabô mač svoj, mili rode!
Tu si zabô ti naš stieg slobode,
Drži mi se tvrdo stiega tog,
Osvietlô mu lice stari Bog!

*) Nek se gospoda korieno-dubei nesmute s moga grieha. Na radost im mogu kazat, da „Zagreb“ po meni nepolazi od „zagrabiti.“ Ja mislim da je „Zagreb = Zahrib“ toliko koliko Zabreg; ta čita se u starih listinah „grad na brdu Griču pokraj Zagreba.“ Priča ova pripovieda se u Zagrebu, ja sam ju djetetom od svoje služkinje čuo i da nepropadne spleo sam taj filologički grieh u ove kitice. *Veljko Rabačević.*

Digitized by Google

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Moja sreća!“ uzdahnu Danica, duboka uzdaha — „sreća? Ded me pogledaj, kako sam ti sretna.“

„Ja sam mislio“ počme Luka nadalje „na plemenštinu svoga gospodara, te se uzdao u njegovo veledušje. Da sam ja slutio na to — nebi nikada — —.“

„Zar se mislite tim opravdati?“ zateče Danica.

„Gospo draga! Da vam ja sve izpripoviedati smijem, nadam se, da me nebi prokletstvom ošinuti smjeli — pa niti htjeli. Ali što ćete? Moj je jezik pripet — barem dotle, dok i njemu do skrajnosti nedodje.“

„Pa zar nije ista već pred vrati?“

„Nije, gospo — jošte.“

„Luka! Vi lažete!“

„Poklonite mi samo njekoliko danah — samo jedan — sigurno nebudete žrtvom — prisižem Bogu i —“

„A možete li mi i na to prisesti, da ću biti njegovom suprugom?“

„Na to vam pitanje, zlatna gospo — nemogu u ovaj par odgovoriti. Najprije moram sa svojim gospodarom govoriti. Srpljivost i srčanost dotle — samo vam to — preporučujem. Vjerujte meni, da vam nije možda nitko tako podan kano ja; jer povrh majke svoje neobožavah nikoga pod vedrim nebom tako — kano vas. Ja ću nastojati o tom, da moj gospodin ono oživotvori, čemu dosad samo prividnu zraku pusti. Ja znadem sredstvo — —.“

„Ja zabacujem svako sredstvo“ reče Danica. „Nikada — nikada neželim, a niti neću da budem drugaricom onoga čovjeka, koj moje poštenje ugrabi.“

„A i nemorate, da budete njegovom suprugom — naglasi Luka iz dna grla; vi bo ste —“

Prekinuv govor poleti k njoj i poljubi počitanjem u nježnu i nevinu desnicu:

„Gospo! Još vas jedanput zaklinjem, da mi se samo za kratko vrieme pouzdate. Tako mi poštenoga imena — i mojega i majke moje — vam će se sjajno zadovoljit.“

Rekav oto, ode u vrt.

Danica opazi, da on udara jednako prama družinskoj kućarici. Zadnje rieči Lukine zadadoše joj podosta brigah; uzbuniše ju sasvim. Iz njegovih riečih mogla je lahko zaključiti, da ju Vladimir prevari — da ona nije pravom njegovom suprugom. Komu da vjeruje? Gospodaru ili slugi? Premisliv se malko, opazi napokon, da Luka nije sluga, već gospodar!

„K čemu — ne — ne!“ počme buncati sama sobom — „ja nevjerujem nijednomu. Oba bo su zlobne guje! Bog me evo opominje: Ti sagriješi! Pokaji se — i čini pokoru!“

Popade ovratnice, odtrgnu ih s vrata, poskida prstenje i baci sve u zapečak:

„Proč — proč od mene — kliknu — vi sviedoci moga nepoštenja. Vi me pečete gore od žeravke. —

Kako sam siromašna i uboga amo došla, tako kukavno hoću da i odovud prodjem. Niti odieća ova, koju mi on kupi, neka mi nebude više glasilom krvničtva. Priprosta ona opravica, u kojoj se vjenčah, u kojoj od kuće pobjegoh, u kojoj kućište obezčastih — ova neka još jednom bude pokrivalom i zastorom tiela moga, čim prekoračim prag, koj me zavede u bezdno nevolje.“

Na to će ju suze obliti! Brže bolje poskoči k prozoru, otvori ga, i zazove:

„Vladimiru! Vladimiru. Klela bi-li te — ali te ljubim jošte. Ja ti praštjam. — Moli Boga da ti i on oprosti.“

Brza koraka ostavi dvoranu i povuče se u spavaonicu!

VII.

Malo zatim izidje i Luka iz svoje kućice da potraži gospodara. Nadje ga polag lieva, gdje stajaše uz konje, koji imadoše poći na put. Na njegovu licu počivaše gnjevna duša. Čelo nabrano — a doljnje ustnice zubi prikvačene!

„Oprostite gospodine!“ prihvati Luka. „Prije nego na put krenemo imao bih vam nješto kazati. — smijem li?“

„Šta dobra? — Samo brže, da nestojimo dulje.“

„Uprav malo prije imao sam sreću progovoriti njekoliko riečih s vašom gospojom.“

„Da li s Danicom?“

„Sa budućom Vladimirovičkom.“

„Ej da! Težko da će ikada od te melje kruha biti.“

„Dakle ju odbaciste?“

„Jest. Pa šta se ti briniš tim?“

„Istina je, i više, nego morda mislite. Ja sam osiećam žalost i meni se smiluje svaki, koga stiže ovakova sudba.“

Vladko pogleda slugu čudnovato. Nategnu ustnicami, kano da se komu narugati kani.“

Digitized by Google

„Ali pomislite, gospodine, da je sirota u sdvojenju. Što će biti, ako jadna odluči nesretnu odluku: života se mentovati — grob svoj medju valovi koje god rieke ili mora poiskati? — Vi ste onda bacili strašno breme na svoju saviest — te će vas onaj, koj nevinost mrzko osvetjuje, prije ili poslje grozno udariti."

Na ove rieči probliedi Vladko kô stiena. Luka pomisli, da su ga njegove rieči ganule, ali nebi tomu tako; Vladimir bo počme ovako:

„Idi nevoljo! Zar misliš, da se tako lahko ubija? Tko joj je branio — mogla se je uživati milinja u mojoj kući, mogla živiti u izobilju i bogatstvu — ali ona zabaci radje moje velikodušje — pa kako si prostre tako neka leži — mene nije više briga za nju."

„Ali ja — ja ću to učiniti" razpali se starac. „Ja idem za njom. Bog dragi bit će mi od pomoći te ću ju dostići."

„Kušaj, stara kvako," prihvati Vladimir preziranjem. „Spoji sudbu svoju s njezinom. Ja znadem da si ju ti i prije otčinski ljubio — pa kako si mogao onda tako joj možeš i sada otcem biti; a ja neodstupljujem od onoga, što već jedanput rekoh. Ovo imanjice dadoh njojzi — pa njezino neka i bude. Obodvoje vas može lahko mirno i spokojno na njem boraviti."

„Što ja namjeravam, moj gospodine, to ćete vi tekar čuti. A sada s Bogom. Ja odoh! No prije vam kažem jošte samo to: čuvajte se, da se opet gdje god neoženite, dok se ja nevratim. Bili vi čijega i kakva mu drago roda, i za vas imade zakonah, kano za svakoga drugoga, koj se dvoženitbom otereti."

Ode kano striela.

Vladko pogleda plašljivo za njim:

„Što je to bilo?" pomisli. „Što to htjede zadnjimi riečmi svojimi? Dvoženitba? Smiešno! Ta onaj svetjenik na Uzdarju — nije bio pravi — ono bijaše njeka pijandura, nevaljalac, skitalica. Staro ovo magare htjede me samo u strah natjerati, ali mu loša sreća. Čvrsta duba vjetar neprelomi! Alo! Brže u S . . . u družtvo veselih, bogatih mladićah! Nadjem li Luku tamo — i počme li me nagovarati — jadna mu majka. Sve ću mu peruti izčupati. Ja ću i njemu doći na kraj."

Uzjaši konja — pa u trk . . .

4.

Dva mjeseca kasnije, u večernje-jesensko doba, eto ti u Sokolovićevoj kući čistoga njegova roda. Večera bijaše već minula, a na uri poče deveta biti. Stari Sokolović sjedjaše polag peći držeć unuče u ruci, i zabavljajuć se njim.

„Dosta za danas, ljubezni moj golube," reče starac. „Djeca moraju rano u zibku, jerbo ponoćni san prudi zdravlju. Julijo! Donesider topao vanjkušić da nam diete neprezebe. Bog te blagoslovi — i čuvaj ove noći!" pusti ga majci na skut.

Krstan htjede da nješto progovori, al opazi kako starac uzdahnu iz dubljine grudih i u isti mah poleti Julija k njemu i prišaptnu mu na uši:

„Tiho — tiho. Valjda misli na Danicu. Nemoj više o tom govoriti, već predji na što drugo!"

U isti mah potjera vjetar kišom u prozore i zazuji pjesmom zimskom:

„Strašna bura vani" — reče Krstan. „Nu ništa zato. I ona nam nosi nješta dobra. Ugodno li je zimi u toploj sobici mirovati!"

„Ali kako željno izčekuje mnogi putnik, koj po ovakovom vremenu okolo tumara, takovo utočište;" prihvati Julija.

„Jest. Pa jošte ob noć, bez novca, izgladnio — smrzao — pa morda i nemirne saviesti — to je kocka, koje lišio Bog svakoga pravoga djeteta."

Tako pridoda starac sjetiv se tamne prošlosti, sjetiv se grozne one noći, kad ga Julijin djed na putu nadje i u sobu sahrani.

Opet zaurliće vihar uz prozore i baci listjem i drvećem o stienu.

(Dalje će slieditі.)

Čežnja.

Dok ljuveznih slastih nisam znao,
Kadšto bih te samo pogledao;
Ovakov bi pogled svjedok bio,
Živ svjedočić — ljubahan i mio.

Pogled taj u lake brojih griehe, —
Nekradući griešniku utjehe,
Nevodeć ga pred izpovjednika,
Da s' okaje s grieha prevelika.

Uz pogledak jedan što ih nastà:
Nesluteći tolika prirasta
Lak se griešić u težak izvrže,
Iz korice mira nemir trže.

Želja svak dan postajala veća,
Da te oku namjeri mi sreća:
Nemir srce ugriznù mi, sputì,
Nevidjeh li po tisuć te puti'.

J. V.

Digitized by Google

Ideali.

Iz svakdanjega života. Iz češkoga od M. M. D.

Mirko, Milutin i ja.

(Nadalje).

V.

Ljubav ohladi, on — se onesviesti.

Gjuku neprevari sumnja. Ja takodjer saznadem, došav kući, mnogo toga, nad čim se začudih i raztužih.

Barun iz češke besiede, imajući nedaleko od nas gradić, bijaše svakdanjim gostom Veselkovićevim; babe blebetuše znale su već sve potanko: da će se u jesen svatba obdržavati, da već roditelji njezini miraz pripravljaju, da barun niti bez nje ni biti nemože, i više podobnih lažih.

Akoprem nisam to sve vjerovao, kako mi se kazivalo, ipak mišljah, da neima rieči, na kojoj nebi bilo ma i malo istine, te odlučim k Milici poći. Slučajno zatekoh kod nje upravo baruna, a divio sam se, što me je Milica tako hladno i bojazljivo primila, u oči mi pako nemogaše iskreno pogledati.

Toliko je bilo sigurno, da je barun prije toga u svom dvoru ples dao, kako se je u obće govorilo; radi Milice. On pozove svu honoraciju našega grada, a Milica bijaše ipak, tako se kaže, kraljica plesa.

Barun mi je bio od ljudih, koji su ga dobro poznavali, opisan kao čovjek, koj se je svega svieta naužio a ljubavi ponajviše, sada pako vrieba na nevinu i ljubežljivu Milicu. O iskrenom mišljenju njegovu bili su svi pametnjaci podobro uputjeni.

Pisao sam dakle na zahtievanje Gjuki: „Dodji brzo k meni; jošte nije ništa propalo, nu pogibelj grozi.“

Gjuka primi pismo. Upravo na taj dan bila je urečena plovitba u bližnje selo, gdje su se u ljetu radi romantičnoga položaja sastajali. Tako bijaše i danas. Gjuka se ipak popne na brieg, akoprem iznemogao, kad je već bilo vrieme, da se ukrca.

Podjosmo; ladje bijahu pripravne, cielo družtvo sakupljeno, ipak se je čekalo — kako su i njeke dame, promatrajuć sa strane Gjuku, podobro smješeć se svjedočile — na gospodina baruna i gospodičnu Milicu.

Gjuka uzplamti kod toga razgovora, u ostalom neodade ipak ničim svoje unutarnje ćutjenje. Upravo počeše gospodjice barunah razmjer Gjukine ljubovce na prama barunu pretresivati, kad-no dodje barun s Milicom i njezinom materom. Majka prijala je barunu, budući ponosna, što se je takov gospodin, kakov je barun, u njezinu kćer zaljubio, te radi toga se ni neobazre na Gjuku; Milica ipak pobliedi, čim opazi iznenada onoga, komu je prvu ljubav prisegla; ona ružičasta rumen, koja joj je lice tako krasno rumenila, izčezne. Nu ipak — akoprem joj je oko nesigurno po družtvu bludilo — ipak rekoh, pruži mu radostno ruku, izjaviv mu svoju dopadnost nad njegovom prisutnostju.

Gjuka ni neodgovori; nu tko ga je pozorno promatrao, kao ja, morao je opaziti, kako se je lecnuo, te kako ju je čvrsto za ruku stisnuo. I Milica je morala to opaziti, budući je oči u zemlju oborila.

Družtvo se sada podieli u više ladjah, u prvoj je bio, osim njekoliko drugih, dakako barun s Milicom i njezinom materom; ja s Gjukom ukrcam se u tretju, akoprem bi bili radje prvu imali.

Na svih ladjah začme ugodna zabava — pjevanje, bučan razgovor i zvuk gitarah; tko je bio razpoložen, nije mogao tugovati; ja nemogoh veseo biti, videć gdje Gjuka bliedi, te neprestano taman pogled na prvu ladju baca.

Ploveći već četvrt sata po prilici, dospijemo na mjesto, gdje se rieka dieli, praveć u sriedini nejasan otočić. Na lievo teče voda na mline, na desno je znamenita dubljina, a u upravnoj crti od rta otokova do protu ležečega desnoga briega srazuje se voda i tare; vriedno je, da se to mjesto dobro razmotri.

Prva se je ladja upravo približavala k strujenju, neznam, iz koga se je razloga čitavo družtvo upravo na prednoj strani zaustavilo. Čim milena ladjica prvim krajem u strujenju zaroni, obrne se zadnji dio — svi se omame — pa u tom se je ipak čuo proricav glas — zajaukati.

Začudjeni gledasmo svi na površinu — ali nigdje nikoga; na prvoj pako ladji razkrili gospoja Veselkovićeva ruke te vapi: „Pomozite, gospodine barune, za Boga, pomozite!“

Nu barun se ni nemakne, već si je usne grizao. U tom se pomoli iz dubljine glava, te se opet sakrije; to je bila Milica koja pade u vodu . . .

Gjuka se trgne iz svoje zabune, čuvši pronicavi vapaj, te gleda, kako je gospodja Veselkovićeva ruke razkrilila, i uoči djevojku. Sada, videći Milicu u pogibelji, skine sa sebe odjeću, te se baci u strujenje. Kao grom razdieli valove, dok

Digitized by Google

nedodje na mjesto, gdje se je Milica po prviput pomolila, uroni a za časak izadje opet, držeć u desnoj Milicu oko pasa, a drugom doplovi do briega.

Milica bijaše onesviestjena; glava joj je natrag visila, lasno odjelo joj se na iznemoglu tielu priliepi, i tako se oslobodi ta krasota. — Bijaše blieda kao smrt. Gjuka ju položi na travnati brieg, te ju poče buditi; a kad to isto i ostali članovi družtva učiniše, podje im za rukom Milicu naskoro uzkrisiti. Videć uza se, pošto se osviesti, Gjuku, klikne: „Prosti, prosti, dragi Gjuko!“

Odnesu ju u bližnju kuću, gdje se za malo sasvim oporavi. Barun, stideć se svoje kukavštine te opaziv, da ga Veselkovićeva gospodja, zirnuv mu u oko, priekim okom gleda, ode, neoprostiv se s nikim. —

Kad su se pako ostali u večer uz brieg kući vratjali, a Milica se na Gjukino rame čvrsto naslonila, ah, kako silno je srce njegovo udaralo! Milica uvjek jošte blieda i slaba, šaptala bi mu tako nježno o ljubavi, da mu se opet lišca rumeniti stadoše.

Kako ga je ljubko za oproštenje molila, što je samo za časak poslušala. Govorila je tako ozbiljno, tako ljubko, da nebijaše moguće nevjerovati joj — ah, kako rado vjeruje ljubeće srce! — O ženske nestalnosti i nepostojanosti!

Sada opet nenaruši mir tih mladih ljudih upravo ništa. Barun se u grad ni nepokaza, bojeć se, da ga neizsmiju; kod Veselkovića se tim manje pojavi. Pošteni stari Veselković, koj ga i onako već prije toga u svojoj kući rado vidjevao nije, nehtjede o njem ni riečce čuti. A da daljni razgovor preprieči, zaruči Milicu s Gjukom, koj je imao volju, da ju za suprugu uzme, čim zadobije liepo mjesto.

Ovaj se put Gjuka s nami veselo razstane; bliza budućnost nasmiehavala mu se rumenim liščem te ga napunila blaženostju.

VI.

A taj ideal!

Reći ćete mi sada: takovih pričah znamo i sami više no što treba; tko je kriv, što su djevojke nestalne? — A valjda ćete i misliti, da je Gjuka dobio mjesto, te da se je s Milicom bez dvojbe oženio, nije li istina? —

Što se prvoga tiče, neprevariste se, nu što se drugoga tiče — vrlo!

Gjuka zadobi malo poslje one nesretne plovitbe mjesto u Ugarskoj, i to tako dobro, da se je za ženu pobrinuti mogao. Zatim se i ja odlučim na opredieljeno si mjesto, nadajuć se, da mi čim prije poziv na svatbu stigne.

Gjukin list sam primio; nu sasvim drugoga sadržaja, no što sam se nadao.

Eto vam njegova pisma — divite se, što mi je pisao: „Najdraži, jedini prijatelju! Nadaš li se radostnoj viesti? Ludjak je, koj se može nadati od žene sreći. — Ja sam bio ludjak, biesnio sam, nisam jeo ni pio, s nikim se nerazgovarah, srce mi je tako silno udaralo, da sam svaki čas čekao, hoće-li se brzo razpući . . . Sad sam nješto mirniji . . . Ah, uvehle su mi ruže, krasne nade mi se razprše, one kule što no ih smielo u zraku sagradih, jesu mi razvaline, na kojih sam samcat časove boravim. Milice već za me neima! . . .“

„Čuj što se je sbilo.“

„Pisao sam roditeljem Miličinim, da mi se je najvruća želja sada izpunila imajući stalno mjesto, da možemo svatbu slavit, samo da oni sami s Milicom oprediele rok i dan, da sve potrebno pripravim. Naskoro mi doduše odgovore u kratko, ali kao da me je grom udario. Bijaše pako sliedećega sadržaja:“

„Milica uteče prošloga tjedna s onim barunom, koj joj, tjeran putenostju, ašikovaše, koj se je u pogibelji njezinoj kao baba pokazao, koji od onda ni u kuću doći smio nije, s njim se je pako ipak tajno dogovarala, — Milica dà uteče, skupiv sve što je imala, svu dragocienost, sve zlato i srebro, neoprostiv se nikim, nerekav staromu otcu i u tuzi gibućoj majci niti s Bogom. Samo ostavi malen listić, u kom se izpričava, da nemože odoljeti njekoj tajnoj moći, koja joj neda od baruna otići, da priznaje svoj prestupák, nu da si pomoći nemože — da se s njim na put sprema — u Pariz u London — da moli za oproštenje roditelje, rodjake i Gjuku, ali da će se kao barunova supruga povratiti.

„Nu, kako ti se čini moja Milica, moja bivša Milica? . . . Sad sam odaljen sam samcat medju tudjinci, nigdje nevidim nimalo sućuti — veliki nerad i slaboća me obuze, te nečeznem za drugim no tebe uza se imati, progovoriti s tobom koju iz propale dobe, a zatim umrieti . . . Krasni moji sanci! Krasni moji sanci! . . .

„S Bogom, dragi prijatelju! nečudi se, ako začuješ, da me više neima! . . .“ Složiv taj list, mučah.

„A što je s Milicom?“ zapita Milutin

Na to pitanje otvorim drugi list.

„Prečitani list Gjukin primio sam upravo prije četvrt godine; kao dodatak znajte sada njekoliko riečih iz lista, što ga upravo, iduć k vam, od kuće dobih. Mjesto, tičuće se moga pripovjedanja, je sliedeće:

Digitized by Google

„Kao novinu ti javljamo, da se je Milica Veselkovićeva prekjučer u biednom stanju kući povratila. Bojeć se otca, je sveudilj kod udate sestre Ivane. Barun ju je na putovanju tako zlostavljao, da se je radje povratila. Na skoro će se slavit — ne svatba, nu krštenje . . .“

Prečitav ga, zašutim.

„Uboga Milice!“ uzdahne gospodja Ljudmila.

„Tomu se nebi nikada nadao bio!“ govorahu Mirko i Milutin.

„Nije li istina, da bi ju bili kao takovu, kakovu ste ju poznavali, za ideal proglasili bili? pa vidi, taj ideal! . . .“

„Šteta najviše za Gjuku, — njegov bistri um potamni.“

„Mislš li? nevjeruj toga; upravo obratno, kad se samo bura slegne, osviestit će se on opet te će svimi silami oko plemenite čovječanske uzajemnosti nastojati; uvjek nije jedina cilj života ljubav, a i bez ljubavi može takodjer nješto uzvišena proizvesti.“

„Vidim, da odviše neprijate našemu spolu,“ nasmije se gospodja Ljudmila; „ali vidite, ja se nedržim za nikakov ideal, mogu se ipak pohvaliti, da bi Mirka uzela bila, da nije ništa do ljubavi imao!“ —

„Moguće,“ odgovorim, „nu ja ipak u ideale nevjerujem!“ —

(Konac.)

Sveti Ivan Nep. i gospojinska tajna.

Iz dnevnika moga prijatelja.

Buduć smo oba izvan lukovah bili, nisam ga mogao pred sjenom štatuinom dobro viditi; nu na toliko, koliko se je dalo opazio sam, da ga njeka velika tuga mori.

Nisam mislio, da čovjek mojih godinah može ovako pobožno moliti. Ovo me veoma smuti i činilo mi se je, kao da se moram ovomu pridružiti — Po svoj prilici da sam ga morao uznemirivati jer on ustane lagano, te podje neobazirajuć se na me prama gradu.

Njekoliko sam ga koračajah sliedio; nu izgubih ga s očiuh, te srdit sam na se vratim se na prijašnje mjesto.

Mjesto da sam molio, mislio sam o kobi onoga svetca, koj je volio tako si groznu smrt odabrati nego li joj se ukloniti.

O kraljici činilo mi se je, da je veoma nečovječji postupala, što nije tajnu svoju kralju odkrila te tako bi život svoga izpovjednika spasila. Ako je kraljica sagriešila prama svomu mužu, zašto je onu krivnju sa sebe na nedužnoga izpovjednika bacila? ako je bila čista, zašto je iz pristalnosti život jednoga čovjeka žrtvovala. Na posljedku sam premišljavao, da li je sbilja vriedno jednu tajnu, bila od mužkarca bila od ženske, životom svojim platiti. Krije li tajna krivnju, to nemože za nju drugi, koj ju znade, zadovoljiti. Čovjek se može za poštenje, za domovinu, za nevinost žrtvovati, nu za krivnju, pa još ne za svoju, to je odviše! Ako je tajna nedužna, to suznalica nije u pogibelji — Neznam, da li sam na glas govorio, ili pako imade ljudih, koji i u tmini vidè misli na čelu napisane — dosta, — za menom mi odgovori tanak glas:

„Tko pako može dokazati, da je sbilja krivnja ono, za što ju ljudi običavaju držati? Nepristrani sudac, te ako je mudar, može malim trudom nedužnost pronaći. Što pako pomaže, ako se tada istom čija nedužnost pronadje, kad je već osvjeta udarila bodež u srce?“ —

Probudiv se tim iz svojih sanjarijah ogledam se, i opazim, da je to njeki čovječac rekao, koj je visok šešir, takove čizme i kratki kaputić imao. Obraza nisam ništa iz pod šešira viditi mogao, a da sam bio znatiželjan, to bi se morao kleknuti. Ja sam se dakle proti šeširu obrnuo i rekao:

„A što bi u ovakovom slučaju koristilo, da i jedan treći bi tu tajnu znao?“ upitam ja. „Jedino što bi bjesnilo jednu više žrtvu imalo . .“ —

„Što?“ prekine mi govor čovječac, „vi dakle mislite, da bi ženska i radi tajne pokrivljena biti mogla? Ženska se lasno prestraši, te nemože niti progovoriti, udari u plač i poveća samo sumnju.

Ako li je mužkarac do nje, to će on svojom muževnošću i mirom opet ohrabriti njezinu slabahnu narav; pa da još treći nadodje, te bi on sve sravnao i svakoga ih sumnjičanja oslobodio.“

„To bi još u njekih slučajih valjalo,“ odgovorim, „nu uvjek imade iznimkah. U obće se laglje može nevini opravdati, nego li jedan sučestnik. Prisutnost čovjeka ohrabruje i to potvorenoga, nipošto branitelja. Prisutnost samo hrabroga ohrabruje. Tko je malodušne naravi, taj će i ostati. Vi dakle nenavedeni slučaj držite iznimkom; a ja vam moram primietiti, da su ovakovi slučaji u obće iznimke navadnoga života. Da imade iznimkah od iznimkah, to bi se mi — kao u prijašnje doba uticati morali k Bogovom. Pa koliko li nije nevinih ljudih spaljeno na lomaći, koji su sami najbolje znali, da su nedužni! Gdje je njekoć sliepa sreća, mać ili pest razpravljala, danas sudi izkustvo i zreo sud. Sada bi na primjer meni težko bilo, da ima čovjek od vašega po prilici stasa pravo koje, pa da mu ja hoću nasiljem nepravdu dokazati.“ „Priznajem, da sam svladan,“ odgovorim, diveć se šeširu, „akoprem ja nasilje, koje proizticе iz dubokoga znanja, ne na tielo, već na dušu protežem.“ —

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 10. svibnja.

I danas nam nalaže dužnost, da napomenemo jedan koncert na korist stradajućih u Primorju, što ga je dalo družtvo „Kolo“ u Strieljani na 7. svibnja. Sile „Kola“ nisu takove, da bi same mogle prirediti koj „Monstre-Concert“ al to, što je na Programu bilo, to se je izvelo podpuno dobro, da, izvrstno. Ouvertura iz opere „Le Pardon de Ploërmel“ od Mayerbeera, Mečta iz „Norme“ i Trio od Mayedera dopao se je općenito, a sborovi „Tatry,“ „Kalendár a ne farár,“ „Savica“ i poskočnica „Pjevajmo“ učiniše vrlo ugodan utisak. Mnogi od nalazećih se u tom koncertu zapita si druga: A kako je to, da nije sala punija, kad je u toli plemenitu svrhu? — Gdje je ovaj i onaj, koj bar nebi tu smio faliti nipošto? —

Kad je upravo o Strieljani govor, napomenuti nam je, da je novo ravnateljstvo toga družtva u svojoj odbornoj sjednici imenovalo jedan odbor, koj bi imao što skorije predložiti osnovu za prezidanje i povećanje prostorijah, za ukrašenje čitavoga posjedovanja, za izplatu starih dugovah; te kojimi da bi se najpraktičnijimi sredstvi mogla ta svrha postići, da ovaj u cieloj domovini najstariji zabavni zavod, koj je godine 1788 ustrojen, stupi već jednom u novu horu preporodjenja po zahtjevu današnjega narodnoga razvitka. Tko bi ljetopise i zapisnike družtvene pregledao, našao bi doista više takovih liepih zaključakah i odborah „ad hoc“, i pokusah za regeneraciju, nu svi ostadoše na papiru i nijedno nije ravnateljstvo kadro bilo izvesti taj pium desiderium. Hoće-li ovomu odboru za rukom poći, da taj cilj postigne i reforme uvede, od kojih bi se moglo nadati oživu u našem gradjanstvu?

— Sniegovit i kišovit travanj, pun nesgodah, vjetra i promjenljivosti, kao i svaka doba preporoda budi socijalnoga, političkoga ili proljećnoga u naravi, minu, al žalibože i svibanj — mjesec inače tolikih majalskih slastih od njegda, kad-no bi imao biti čist zrak i nebo vedro, da žuborenje krilatih kolegah otvori u zelenu lugu poetičku žilicu tihim i zaspalim pjevaocem našim, da izmami koju kiticu stihovah iz punih jim grudih — nastupi evo po aprilskoj stazi i donie nam sve nevolje zimske. Ono toplo sunce što nam se u pramaljetno vrieme ukazuje, iznevjeri nam se te nas danas vladajući planet — „Venus“ s nova šiba mrazom, sniegom il olujom, koj nam provizorij već dodija do zla Boga, a tečajem zimske dobe i onako uzdrmani naši starodavni dubovi prezeboše skoro do korjena, da bi jim i životne snage i zelenila nestati moglo. Al stari Bog na nebu smilovati će se već jednoć jadnoj raji zemaljskoj, te joj prikazati onaj pravi pramaljetni razvitak bez mraza i zimske zlobne sebičnosti, bez koje neima niti mirisnoga cvieta niti željenoga ploda.

— Umrla je u našem gradu dne 7. o. m. opet jedna historična osobnost od prevratne dobe, Mirko Lentulaj, banski namjestnik u miru. Sprovod u nedielju poslie podne u 5 satih obdržan je sa svim dostojanstvom toli visoke časti, što god mu glavni grad izkazati mogaše. Kud je mrtvac praćen iztaknuše vlastnici kućah žalobne zastave i prvi krat je upotriebljena ovdje plinska luč u znak tuge za pokojnikom.

— U Križevcu dalo je pjevačko družtvo „Zvono“ svoj prvi koncert dne 2. svibnja u županijskoj dvorani, na korist stradajućih Primoracah. Predsjednik družtva je poznati rodoljub g. Škender Fodroci, a tehnički ravnatelj g. Lakser. Uspjeh čitave zabave, Koncerta i Tombole bio je najpovoljniji. Križevčani su uzhićeni tim liepim pokusom umjetničkih svojih silah, od kojih će jim procvasti sve to savršeniji užitci.

— „Novice“ su doniele jedan dopis iz doljne Austrije o Hrvatih u Moravskoj, o kojih je i u hrvatskom koledaru god. 1863 kratak opis sa slikom. Nas Hrvate dakako zanimaju takovi članci veoma, te s toga vadimo iz onoga dopisa njekoje crtice. Pisac veli: „Čakavcem na čast!“ Bivši na proštenju u svojoj najbližoj okolici, zagleda on iznenada medju čistimi Njemci procesiju ljudih slavjanskoga običaja i obličja, a kad jih zapita, da odkuda oni dolaze, odgovori mu jedan: iz Prerave; pa mu prida — „naj dojdu gospodin v Preravu k nam, pa jim budu naš gospodin sve povedali.“ Došav zbilja naš putnik u one krajeve našao je u arkivu spis, u kom se nalazi: da su god. 1584 — pred 280 godinah, kadno je žestokimi ratovi onaj kraj opustošen postao, dopeljani Hrvati onamo po njekom baronu Teufenbachu u tri sela, što jih Njemci krstiše „Neuprerau,“ „Fröllersdorf“ i „Gutenfeld.“ Danas živi u tih 3 župah do 2000 dušah, samih čistih Hrvatah, koji sve svoje šege i navade, kao najveće svetinje svoga naroda ljube i štuju. Tamošnji župnik veli, da se braća jim na jugu neka slobodno ponose njihovim hvalevriednim ponašanjem, budući da su vrlo dobri gospodari, djelavni i pošteni, da se nitko nesjeća, da bi ikad koj od njih bio u kakvoj kaznenoj iztragi; tu nejma pijanicah, kartašah niti drugih nevaljanacah itd. Pitao je njekoga 84 godinah starca „Čača! ča, li mislite vi, budu-li vaši unuci kada tvrdi Njemci, jer jih sad marljivo uče u školi njemački, a kako vi kažete i u crkvi.“ — Ognjevito, skoro ponješto razdražen odgovori mu. „Gospodine! jošće ostaneju Hrvati za tisuć let!“

Nadalje javlja isti slovenski domoljub; da knjigah hrvatskih neimaju do onih, što jih dobivaju iz Ugarske, naime iz Eisenstadta i Šoprona, gdje su jim zemljaci Hrvati. Koliko bi mi dobročinstvo učinili kad bi ovoj našoj braći poslali duševne hrane — a svaki spisatelj ima neprodatih knjigah u nas ponješto! Zaključuje svoj dopis riečmi: Oj renegati, crno vam bilo lice; dodjite simo i stavim što vam je drago, da se od te male hrvatske vejice — onoga orijaškoga drva — budete naužili plodorodnoga duha i konačno preobrnuli! Krv nije „voda! Obazrite se na taj rodoljubni čakavski rod i pamtite si muževnu besiedu 84 ljetnoga neukoga, al rodoljubnoga starčeka: „Jošće ostaneju za tisuć let Hrvati!“

Digitized by Google

— Po naših uglih pribiti su njemački pozivi na zabavu u postojinsku špilju (Adelsberger Grotte) na trojački ponedeljak. Hoće li biti u našem gradu velikoga odziva, to neznamo, nu drago bi nam bilo, da nas tko od naših izvjesti o toj svetkovini. Premda sve to biva u našoj susjednoj Kranjskoj, bojimo se, da će to imati ne slovenski ili kakov kosmopolitički značaj, nego upravo njemački, jer čujemo da se „Rohrschützen-Geselschaft“ (valjda družtvo strieljane) Turneri i Liedertafel iz Ljubljane, Trsta i Graca onamo spravljaju.

— U Pragu će se ove godine duhovni blagdani izvanredno svetkovati. Dati će se i koncerti, na kojih će sudjelovati do 80 českih pjevačkih družtvah sa više od 1200 glasovah. Tako sdružene sile djelovati će gorostasno na sluh občinstva, pa nam tu i nehotice pada na um, kako bi to krasno bilo, kad bi prigodom izložbe u Zagrebu sastala se i naša pjevačka družtva: od glasbenoga zavoda, „Kola„ karlovačkoga, križevačkoga, varaždinskoga, osiečkoga družtva itd. te „viribus unitis“ izpjevala nam sborovah iz Porina i drugih operah, Simfonijah itd.

— Ravnatelj gradjevinah u trojednoj kraljeni g. Josip Boufleur stavljen je u mir i tom sgodom darovahu mu gospoda činovnici kod graditeljstva vele krasni Album na uspomenu. Gosp. B. bijaše obljubljen u našem občinstvu, te žali svatko, tko ga poznaje, da nas ostavlja; nu za čudo je svakomu pravomu Hrvatu, što nisu gg. dala tomu Albumu značaj hrvatski, kao hrvatske krune činovnici hrvatskomu glavaru na hrvatskoj zemlji, nego kao „Mitbeamte“ ili „Gesamt Personale“ itd. kako to u Agramerzeitungu broj 106 stoji. T.

Svaštice.

— Pitanja i odgovori. Pred sudom u Beču staše nedavno privrženik „Politike“ te ga pita predsjednik medju ostalim i ovo:

Predsj. Je li je to istina, da ste vi 1848. god. s Njemci držali.?

Tužitelj. Ja nespadam k nikakvoj stranki.

Predsj. Jeli je to istina, da vi običajete kadkada nositi crvenu košulju? (!!)

Tužitelj. Da, al vrlo riedko.

Predsj. Je li je to istina, da ste vi starosta družtva „Sokol“ i utemeljitelj više slavjanskih družtvah?

Tužitelj. . . Jest.

Predsj. Jeli je to istina, da ste vi prije bili privrženik njemačkoj strani?

Tužitelj. Moji su roditelji češki, otac iz Litomerice a mati mi je pražanka.

Predsj. Na koliko je meni znano, bile su Litomerice prije njegda njemački grad, to je valjda istom u novije vrieme postao taj grad českim. (!)

Isti tužitelj izgubio je pravdu proti dvojici radi uvriede poštenja, te obsudjen jošte i na parbeni trošak. —

— Ovoga ljeta je 500 godinah odkako je jagelonsko sveučilište u Krakovu, u njekdašnjem zavičaju naše loze, u život stupilo. Po svoj zemlji namjeravahu ovaj u poviesti prosvjete toli znameniti god, što svečanije svetkovati; nu iz poznatih svietu razlogah zabranjen je veći dio svečanostih, te će se obvršiti više na tiho.

Smješice.

— Hej kume! deder plati mi već jedanput dug, povikne jedan malotržac svomu kumu Janku, koj mu 20 for. bijaše dužan, — ovaj jedno jutro dodje i pruži si vjerovitelju 2 for. te mu kaže „kume, evo ti polovice a onu drugu (0) polovicu ostanem ti dužan t. j. ništa.

— Učitelj. Antunc, kaži mi, znadeš li oduzimati? Ja imadem pet golubovah, te ubijem od njih tri, a dva odlete, koliko mi ostade? — učenik. „tri mrtva.“

— Njeki gospodin vidio je liepe kraljevine na Markovom trgu i zapita piljara: što hrpica stoji — „10 novih“ — šta, 10 novih? tko bi vam toliko dao, vi ljenčina — Zašto vi neidete što raditi nego da gulite ljude; a piljar mu odgovori: Hej gospone moj, kaj njim smrdi, to niti meni nediši.

— Ženo! poviće suprug, donesider mi nješto pečenke. — Neimam je, dragi supruže. — No, pa mi bar dohvati nož i vilicu, da učinim kano da jedem, jerbo sam veoma gladan.

— Pritužen si, da se bez djela okolo skitaš, povikne redarstvenik njekomu skitalici, „zašto neradiš?“ S toga dragi gospodine, jer bi morao odmah i dohodarinu platiti.

Anagram.

Od Franje Zorka.

12345678	grad u Turskoj.
567821	„ „ Štajerskoj.
145232	na to mužkarci mnogo troše.
86252	pečina
86254	ljubovci najveće blago.
2328	grad u Ugarskoj.
5678	u svakoj državi se nalazi
4567	djeci najmilije
3212	domaća pernata životinja
123	ime po cielom svietu najslavnije
823	dobivaju prosjaci.
678	lienčini mrzka stvar.

Konjićev skok.

po-	O-	iz-	ma-	bit	va-	re,	I-
vam	sta	trie-	pet	vi-	gla	sa-	lja,
ce,	U-	vr-	O-	mo	kriep-	sti-	va-
Gu-	ca	si-	do	hun-	vam	Si-	ki
lo.	sun-	ba-	sve	la,	i	še	na
sr-	re,	ma-	nut	sjat	ce.	ži-	le
će	vrie-	za-	Al	ha,	vru-	je,	će-
sti-	iz	pak	će	još	lo,	du-	vot,

Razriešenje Anagrama u br. 13.

Peharnik, neharnik, pekarna, Krapina, napara, arapin, kapara, krinka, papak, kapak, paka, kira, para, kap, rak.

Razriešiše ga gg. M. Lenac, Franjo Zorko, F. Šafar, J. Devidè, J. Sremec, Dobroslav Kalamutić i N. Katkić.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. svibnja 1864.** **Broj 15.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Sve zamuča a Krsto i Julija skoče sa stolca. —

„Što je djeco moja?“

„Zar niste ništa čuli?“

„Ništa — samo kako vihar sa prozori strese.“

„Ne — to — ja sam čula — mora da je nješto drugo.“

„Meni se čini kano da njetko pokuči na vrata u preddvorju.“

„Morda da je susjed“ pomisli Krstan, ako je tkogod, te će mu služavka odprieti.

Julija se neprevari.

Služavka stupi u sobu:

„Gospodine! Evo njekoga vani — pita za vas.“

„Tko bi mogao biti? Vodi ga unutra.“

Vrata se odprieše.

Eto Luke, zamotana u kabanicu, mokra skroz i skroz. Stoji na pragu. Svi se prepadoše, kad ga uočiše.

„Dobar večer!“ nazdravi on muklim, strašivim glasom i stupi unutra.

Starac ustade sa stolca, stisnu šake proti njemu.

„Šta bi ti rad ovdje — djavlu pakleni — zli duše krova moga? Zar opet dodje, da s nova posiješ nesreću?“

„To ne! Ja dolazim, da si proštenje izprosim!“

„Nikada, dok je siede na ramenu glave! Ja te mrzim — proklinjem — prezirem.“

„Otče!“ pretrgnu Julija „umiri se malo, moglo bi ti zdravlju naškoditi!“

„Prijatelju! odilazite s Bogom. Svojim dolazkom, mogli biste mojemu tastu i smrt donesti.“

Luka se ni nemaknu natrag. Dapače korači još jedan korak bolje napried.

„Nikakovu smrt — već vam donesoh novi život. Gospodine! Ded poslušajte, pa onda sudite!“

„Ne — ne! Ja neću da vas slušam,“ povikne starac i krenu na stran.

„Niti ove viesti, gospodine: da vaša kćerka Danica suprugom bogatoga i plemenitoga Vla . .?“

„Laži laži — kakvih se ni sam djavô nebi domislio!“

VIII.

Luka pokima glavom — skinu kabanicu i odloži na stolac:

„Mislite li, gospodine, da sam ja po ovakovu vremenu, pa pješice — zato k vam došao, da vam torbu lažih donesem? Ne! Gospodine! Ja dolazim da vam istinu kažem. Ja vas prosim, da mi dopustite što reći, a najprije da mi dozvolite sjesti. Trudan sam vam tako, da niti stati nemogu.“

Stari Sokolović neprogovori niti rieči, već se pusti lagano na svoj naslonjać.

Krstan pako primaknu stolac i ponudi:

„Dajte prijatelju! Sjedite malo bliže do peći,

Digitized by Google

mokri ste, da se osušite. Ali jao si ga vam ako nas opet prevariti namjeravate."

„Učite se, gospodine, ljude bolje poznavati" odgovori Luka i primaknu se k peći.

Sada segnu rukom u žep, i izvadi iz njega listnicu.

„Samo malko počekajte, odmah ćete vidjeti!

Otvori listnicu i izvadi komadić smotana papira.

„Evo čitajte, gospodine."

Krstan pograbi papir i otvori ga.

„To je" — začudi se.

„Vjenčanica" prihvati Luka.

„Jest upravo ona. Deder ženo draga, pogledaj, velikimi slovi — razgovietno: Danica se vienča s napastnikom. Ima tomu već treća godina. Evo podpisa plovanova i svjedokah."

Julija pogleda kartu. Sgrabi je iz ruke i pokaže starcu.

„Otče dragi, evo -- evo ti Daničine vjenčanice"

Starcu se uzdrmaše ruke čim ju u šake primi. Crna koprena, koja zastiraše njegovo nabrano lice, poče se odstirati.

„Istina! počme on — prava vienčanica. I crkveni pečat."

„Dakle onaj večer," počme starac, „kada od moje kuće pobježe, postade ona suprugom sramote? Pa zašto nam nikad o tom ni rieči nekaže?"

Morade se najprije mužu zakleti, da neće nikomu kazati, da je suprugom njegovom. Osim toga nebijaše ista vienčanica niti u njezinoj nit u njezina muža rukuh. Dapače ona niti neznade o njoj ništa."

Sokolović počme Luku mjeriti.

„Što će to reči?"

„To će reći," odgovori Luka: „Niti Vladimir sam neznade, da je ona pravom njegovom suprugom.

„To mi se doista čudno vidi."

„Dakle riešite već jednom otu zagonetku," pritisnu Krsto.

„Odmah. Vladimir neznade, jer je mislio, da onaj svetjenik, koj ih vjenča, nije pravi, no kakov nevaljanac, koga ja, tobože, podplati."

„Pseto jedno."

„Ja pako prevarih njega, učinih kćerku vašu pravom njegovom zaručnicom. Ja ovu vjenčanicu sve potajno napravih, da se uzmognem jednom, pomislih, ako bi do česa došlo, s njom poslužiti."

„Dakle već dodje pravi čas?"

„Jest!"

„Deder te malko razgovjetnije."

„Taki, taki. Samo mi prije obečajte, da ćete me mirno i pozorno slušati."

„Ja sam, dragi moj, već toliko pretrpio," reče Sokolović, „da se mogu suprotstaviti svakomu zlu — koje bi mi se dogoditi moglo. — Govorite dakle."

Sada počme Luka nabrajati sve, štogod se sbi, odkada se Danica odseli i nedaleko S .... u selu nastani pa sve do onoga dana, kada ju Vladko, ni nesluteć, da mu je pravom suprugom, ostavi; te ona — — pobježe. Napokon zaglavi:

„Jošte isti dan prebacih, preiskah, cielu okolicu misleć, da ću ju gdjegod naći. Ali sve uzalud sudeć, da se je za Vladimirom tja u S .... zaputila, udarih ja i tamo. Tamo nastojah iz svih petnih žilah, da joj u trag udjem; klanjah se Bogu iz svega srca dan i noć, no svi moji napori ostaše bezuspješni. Gdje bi kukavica mogla sada biti to ja neznam — ali da još živi, kaže mi nutarnjost moja; viče glas nutarnji, kojemu se slobodno povieriti mogu gospodine! Ona živi, da, mora živiti, da dodje do časti i mjesta, koje ju ide kano pravoj zaručnici. Ali Vladimir ni iz daleka na to nesluti. Ali čim za Danicu čujem, gdje je, odmah ću s njom i s ovom karticom pred njega te ga strovaliti sa litice oholosti u niz zemskog pokajanja. Sokoloviću gospodaru dragi, a vi Krstane! Ja sam vas tražio i eto našao, da vas utiešim i osviedočim, da Danica neproda jošte svoga poštenja i da vas sklonim sobom na put, nebi li ju prije zajedno našli. —"

„Tako, tako priskoči Krstan — Sutra rano — odmah zorom idem ja s vami. Moja supruga neće ništa proti tomu reći — barem se tako nadam."

„Bog sačuvaj" doda ona — „dapače te htjedoh i sama na to nagovoriti. Jao Bože! Koja radost, ako ju gdjegod nadjete! Otac će joj oprostiti o tom ni dvojbe. Jelde otče? Ti bi htio opet svoju kćerku iza težka pokajanja u svoj naručaj primiti?"

Rekav to poleti k starcu i ogrli ga.

„Vidjeti ćemo, odvrati onaj — vidjeti i to. Sutra dakle na put — put liepoga S ....

„Mi?" začudi se Krstan.

„Da, da, upravo mi."

„Otče, što mislite vi — što hoćete tim, da reknete?"

„Da ću i ja s vami."

„Vi? Tako stari? — Pa još boležljivi i slabi."

„Već gola misao," reče starac ustav sa stolca, „sama ona ojačiti će me, jer se nadam sa napastju kćeri svoje malo potanje porazgovoriti. Ali dosta o tom! Sutra ćemo dakle svakako na put."

Pruži Luki desnicu.

Digitized by Google

„Čovječe! Ja vam oprastjam," počme tihim glasom. „Počinite dobro pod krovom mojim i onako ste trudni. Alf ćemo najprije malko založiti."

„Kćeri draga. Deder se pobrini za gosta."

Brže prostere ona stol. Donese svega po nješto i stavi bocu vina.

Založiv njekoliko zalogajah, zaprosi Luka za ložnicu.

„Hodite sa mnom" uzme ga Krsto izpod ruke „gore u gornjem podu imademo dobru postelj, gdje obično goste sahranjujemo."

„Dakle će i nočas prijatelj ove kuće kod nas prenoćiti — da takov prijatelj, koj naumi zadnje dane svoga života samo tomu posvetiti, da nadje nesretnu gospojicu — da ju opet okiti njezinimi pravi." —

Stupi još prije k Sokoloviću pa mu prišaptnu: „Gospodaru! Tko dobro sije, dobro i žanje. Ako nam se Bog smiluje, te nam pomoći svoje neuzkrati — onda — onda će sinuti sunce radosti i ogrijati još jednom vaše ostariele dane!"

Ode zatim na počinak. —

Sada se spremiše i domari na isti posao.

Nakon tolika vremena uvrsti stari Sokolović opet svoju kćer Danicu u večernju molitvu. Jošte jednom zamoli on suznim okom Boga na visinah, da mu dade kćerku samo još jedanput prije smrti vidjeti. —

5.

U njekakvoj dosta kukavno uredjenoj kućarici — tja pod krovom, u zakutku grada S . . . . sjedjaše mlad ali blied ženski kip polag prozora zadubljen u švelo. Na njezinu mršavu ali vilinske ljepote — liščU, bijahu jošte traci nedavno minule bolesti. Polag sve prostote, polag kukavne oprave mogao si ipak zaključiti, da je taj stvor morao dugo u višjih kruzih boraviti. Njegov bo govor bijaše umiestan; jezik gladak, izobražen a kretanje dopadno i umjereno. — Bijaše to nesretna supruga Vladimira, sina Filipova.

Odmah onaj dan, čim ostavi imanje na selu, udari Danica jednako put grada S . . . . No budući svuda nepoznata — zabludi na križanju polja vilinskoga. Dugo — dugo morade okolo tumarati, dok se na njekakovo selo nenamjeri.

Upravo kad se smrkavaše stignu ona u selce Jelenmirje — sastojeće od jedno pet kučicah. Tamo nadje utočište kod njeke poštene starice; tamo joj kazaše, da zabludi. Sutra dan, dade joj poštena starica momka, koj ju izprati skroz do glavnoga druma vodećega u grad S . . . . Premda nevikla daleku putovanju stignu ona ipak jošte isti dan na mjesto. Stigav u grad, naumi se odmah u kakov god zakutak povući, da uzmogne život radnjom obezbiedjivati, suzami i kajanjem griehe svoje prati te jednom razkidana srca gdjegod — samo u miru Bogu dušu predati. Najpriečija joj želja bijaše, da niti njezina nova, odbačena obitelj a niti njezini domari za nju nezačuju.

Cieli njezin imetak bijaše u rubac zamotan — cieloga dakle nosaše sobom. — Imadjaše njekoliko komadićah rubenine, njekoliko forintih, i jedno pet, šest pisamah; koje sestrinih, koje svakovih. Prvu noć prenoći u njekoj prostijoj gostioni. Drugi dan preseli se zorom odotud. Podje jednom — podje i drugom — napokon namieri se na njekoga zanatliju. Kod njega pogodi stan i smiesti se sasvim. Posredstvom gospodaričinim koja imadjaše dvije kćerke, viešte švelje — dobi ona dosta posla — dobi toliko, da si mogaše hranu i opravu obskrbljivati — a više si niti nepoželi. Ono njekoliko krajcarah prodje kano na vatri. Neprestanim plačem, sjećajuć se mnogokrat nevolje, koju morade pregorieti — sjećajuć se neprestano i kratke svoje sreće, izcuriše joj oči — te nebiše za nikakovo valjanije švelo. — Nemogav si dakle švelom kruha zaslužiti — pade gotovo u skradnju pogibelj. Neimajući čim stana platiti, protjera ju gospodar izpod svoga krova. Bez kuće, bez odjeće tumaraše jadna više danah — po večerih skoro zimskih po ulicah gradskih. Napokon omagli sasvim iznemogla na pragu nječije bogate kuće. Sramežljiva i onako od naravi neusudi se u nikoga podpore zaprositi. Sunce nagnu već priek podne. Poče se sve bolje k večeri približavati. Smrknu se. Uda njezina počeše se smrzavati. U takovoj nevolji neznade ino, već klekne pa stade Boga moliti, da joj se smiluje ili pomoćju ili smrtju ; a onda pade u nesviest . . . . . .

Probudiv se nakon poduljeg vremena — poćuti na jedan put, da je na mehkom krevetu — u liepoj toploj kući. Progledav, opazi polag sebe staru njekakvu gospoju sa vračtvom i sviećom u ruci. Njeka bo mlada, liepa gospoja, posjednica one kuće gdje ona omagli dade ju k toj starici donesti. Ali čim ona k sebi dodje, popade ju odmah zimica i pritisnu tako, da neznade više tjednih sama za se. Napokon izbavi ju i iz te nevolje njeki vješti liečnik.

Ozdraviv malko, nedobi ona niti samo pol sata da bi bila sama u kući te da bi mogla o svom položaju što dublje pomisliti. Vrata se otvarahu neprestano. A na nje došao bi sada liečnik

Digitized by Google

sada opet brižna gospodarica. Stupiv tako jedan put predanj, poče starica opaziv u cielom Danicinom stanju njeku sietnost:

„Draga moja, što je vam? Vi niste ženska svoje rieči! Zar mi neobečaste jutros, da ćete cieli dan vesela biti? A sada mi pokazujete eto obraz kano da vas je opet kakovo zlo snašlo. Baš mi liečnik malo prije reče, da ste zdravi ko riba u vodi. Vi ni sami nemožete pomisliti, kako to mene veseli.“ —

„Zašto vam nebi barem to za volju učinila“ — hoće, da se na smieh sili. „Vi ste najpoštenija žena u cielom ovom gradu. Vam imadem zahvaliti što i danas dišem. Vašim njegovanjem sinu meni zraka života.“

„Gospo! Imadem vam nješto vrlo ugodna javit.“

„Što to?“ prihvati Danica.

„Za njekoliko časakah eto vam i Sofije, vaše zaštitnice u pohode.“

„Bog ju blagoslovi. Bit će mi drago, ako ju budem licem poznala. Ona učini mnogo! Ej! Hoću li joj kada moći ljubav ljubavlju vratiti?“

„Toga ona nezahtieva. Ona je zadovoljna, ako joj rećete samo: „hvala.“ Gospo! To vam je duša! To je i moj pokojni muž znao mnogokrat reći. On ju dignu mnogokrat u naručaj. — Doista angjeo, rekao bi on.“

Medjutim začuje se stropot karučni ulicom. Starica skoči prama prozoru da vidi — tko je.

„Duše mi — eto je!“ skoči starica.

Danici se uznemiri srce. Duša njezina poćuti, da će ta osoba morati njekakov upliv — budi dobar ili zao — na njezinu budućnost imati. Sva se uzdrhta. Krv joj uzpali lice; čim se Sofija na vratih pokaže.

Mlada djevojka, ljubka kao angjeo, bogato odievena sa slugom za sobom stupi za njom i nasmije se čim Danicu vidje. —

IX.

„Dobar dan draga i mila prijateljice“ reći će ta divna gospodična pružajuć ruku Danici.

Danica ustade sa stolca. Golim pogledom, dražestnoga stvora, na kojeg obrazu napisa Bog: „Ja sam poslao stvor ovaj na zemlju — da ljubi i biva ljubljenim“ — prestade strah na srcu. Duboko se nakloni ona mladoj gospodji.

„Gospojo!“ reče — ganutim glasom — „kako sam sretna — kako me raduje, što vas mogu osobno viditi!“

Sofija odgovori na to pokimav glavom — i pokaže radost milim podsmiehom. A onda se obrati k slugi, koj stajaše pri vratih imajuć u rukuh veliku njekakvu pletenicu:

„Janko, daj tu pletenicu simo — pa onda možeš vani pričekati.“

Danica promatraše medjutim gospu — dražestnim pogledom, pokazujuć neprestano sniegobiele zube.

Odstraniv slugu počme gospa:

„Samo sjednite draga, ja ću polag vas. Hoću da se malko s vami porazgovorim.“

Odmah poleti starica sa čistim stolcem.

„Nu kako se ćutite, draga moja?“ popita gospoja pruživ Danici desnicu.

„Hvala ljubavi i njegovanju, koje mi izkazaste — na tielu podobro; al kako ću vam se odužiti?“

„Negovorite o tom. Vi nedugujete meni, već ja vam.“

Danica se zapanji.

„To bi i ja rada znati,“ pridoda starica sjedajuć na stolac; a mladoj gospi uteče smieh!

„Ali gospo! Vi još sve jednako zlo izgledate! To bi moralo već prestati. Ako imadete možda kakovu pečalnu brigu, povjerite ju meni. Ako vam mogu pomoći — drage volje.“

Danica obori očima i uzdahnu težkim uzdahom.

„To je samo u božjoj vlasti!“ reći će ona muklim glasom.

„Pa će se tim prije i sgoditi“ doda Sofija. „To je sigurno, da zla nikomu neučiniste. Na vašem licu vidi se tuga njeka no nikakova krivnja.“

Danicu popade strah. Oči napuniše se zuzami!

„Netreba plakati — danas želim ja sve radostne vidjeti — jer je takov dan.“

„Dan radosti?“ uzme Danica.

„Što ćete tim da reknete — to bi ja ipak rado znala,“ doda starica.

„Rado? Ta danas ću na vienčanje!“

„Ej! Moram da vam čestitam,“ poče starica od radosti skakati! „Je li on mlad — liep, bogat? No gle? Ta to se već samo od sebe razumije.“

„To vam je mlad, vrlo mio i okretan mladić. Takovoga mi majka opredieli.“

„Pa je li ga ljubite?“ počme Danica.

„A kako ne? Ta on je tako krasan i mio, kano da je naslikan, podvoran — ljubak — ko golubak.“

Danica popostoji malko i stisnu joj nježno ruku: — —

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

Sveti Ivan Nep. i gospojinska tajna.

Iz dnevnika moga prijatelja.

„Tielo i duša stoje u tako uzkom odnošaju," prekino mi čovječac, „da ja neznam, gdje nam valja jakost izkati.

Uzmimo da bi njeki razbojnik jakih mišicah bio pred sudom; on bi slušao tužbu proti njemu posve mirno; lagao bi i branio se neustrašivo, dapače niti glas nebi ga odavao; taj bi bio neustrašiv, te bi morao po vašem mnenju, u sebi ćutiti da je nedužan. Usuprot drugi, koj je slabe naravi, čim čuje tužbu, već ga strah obuzme, te mora dakle kriv biti, buduć je slabe naravi. Čovječe, vi ste vaše mudrovanje iz knjigah izcrpio, a u njih se mnogo o tom govori — vi ste još neizkusan, da bi život mogao proučiti. —"

U onaj mah bi dao onaj prsten, koga sam na malom prstu nosio — valja napomenuti, da je to sav moj posjed bio — da mi je čovječac htio lice pokazati; a buduć mi nije htio pokazati, tako sam se na njegov šešir razljutio, da bi ga najvolio bio razderati. Nepreostade mi drugo, nego porugom na njega — najme na šešir; jer mu gospodara nisam još niti vidio — gledati.

Čovječac prekine taj govor i upita me, da li mislim još kod štatue ostati.

Činjaše mi se, kao da je njeka ironija u njegovom glasu bila. Ja nisam znao, kako ću dugo još ostati, nu upitam ga, što ga je donielo k ovoj pobožnosti. —

„Ja sam sliedio onoga mladića, koga ste vi u njegovoj pobožnosti bunili" odgovori.

„Vi ga dakle i pobliže poznadete?"

„Tako, na polak," odgovori on na kratko. „A na koju stranu vi želite ići, da li u stari grad ili manji," pa pošto sam mu rekao, da u prvo, reče on:

„Dobro, tamo i ja idem, pa možemo još jedan komad skupa ići."

Mi krenemo s mjesta; nu još dan danas sam osviedočen, da bi mi čovječac isto odgovorio, da sam mu rekao, da idem u manji grad. —

Pošto smo jedno vrieme mučeć jedan uz drugoga išli, reče čovječac:

„Vi mi se vrlo dopadate."

„Od srca mi je drago," odgovorim uljudno.

„I mislim, da mi nećete zamieriti, ako vas upitam za ime i stališ."

Ja mu obodvoje kažem.

Čovječac se malo razveseli i reče mi: „Dakle mi smo prijatelji!"

Iduć još njeko vrieme mučeć i nješto promišljavajuć uz mene, upita me za moj stan i tek što sam mu i to rekao, zakrene u jednu ulicu, rekav mi:

„Naskoro ćemo se opet vidjeti!" i izčezne.

Svršiv drugi dan svoj posao dodjem kući i nadjem list sliedećega sadržaja:

„„Ja sam vam rekao, da mi se vi dopadate, pa dok vi mene, što ja želim i nadam se, bolje upoznate, osvjedočit ćete se, da ja neobičajem nikada ništa reći ili obećati, što nebi izpunio. To ja nedržim za nikakovu vrlinu, nu protivno od toga bio bi znak značajne slabosti, što si nebih rado sam pripisati. Slučajno se je dogodilo, da vam već danas koristiti mogu, te samo o vami zavisi da naznačite granice, do kojih će moj razgovor budućemu vašemu odnošaju koristiti. Glavne su pogodbe, da mučite o svem što ste vidili ili čuli.

Večeras 20 časah prije 9 ure stajati će moja kola pred vašom kućom. — Čim 9 kucne biti ćete na odredjenom mjestu."

Dr. Fel . . .

Drugo nisam mogao čitati.

Moji sudruzi običavaju svoje ime tako nečitljivo podpisati, kako se ikada bolje može. Ja promišljavah dugo, nebili mi to neprijatelji zamku stavili; nu na koliko se sjetiti mogah, neuvredih nikoga; a sastanak moj s malim liečnikom bijaše slučajan, te sam za nevriedno držao, da bi me jedan ili više njih uhvatiti hotjeli. —

Tako promišljavajuć kucne pol devet, te još se nisam posve spremio, stanu već kola pred kućom.

Kako sam unje zašao, to već neznam. U kolih našao sam jedan zamotak, na kom je moj napis i „odmah otvorite" stajalo. U nutri je bilo nekoliko liekovah proti krču, sprava za žilu pustiti i drugih sitnarijah. —

Strahovita kiša poveća nastalu tminu, a svetiljka u karuci još više mi je prečila, da nisam mogao ulice, kroz koje smo se vozili razabrati. Čim stanu kola, čuo sam 9 uru udarati; glas zvona činjaše mi se poznat, kao da je iz vječničkoga zvonika. —

Medjutim nije mi kada bilo ogledati se i promišljavati. Odmah mi jedan pomogne s kolah i preda me vrataru, a ovaj jednoj sobarici. Ona me peljaše kao što i prijašnji, mučeć u veoma prostranoj kući, koja je više palaći naličila, kroz njekakove malo razsvietljene stube, zatim kroz tamnu, opet razsvetljenu i opet na pol tamnu sobu; u ovoj posljednjoj reče mi moja voditeljica „s tiha," otvori jedna vratca, pokaže mi, da unutra stupim — i izčezne. — Na to opazim, kako je njeka druga

Digitized by Google

ženska osoba kroz tajna vrata otišla, čim sam ja stupio u sobu. Za tim nastane sveti mir, nebijaše grozan, niti čudnovat, već upravo svet. Činjaše mi se, da se je i isto disanje iz ovih prazninah izselilo, nu ipak je sve naokolo život odavalo. Sve od alabastrene zidovne ure zlatnimi kazali, na kojih se manjutki obračahu, nečuvši ništa od kotačah, — do mekana skoro žitka saga, koj se je pod mojimi nogami svijao. Isti zrak, što me obkruži, odavaše život; nu od nikuda niti glasa. Polovina sobe bila je posve razsvetljena, a druga polovina bila je tamnija; jer je zaslonjač, zelene boje, zastirao svetlost. —

Jedva sam njekoliko časah imao kada razmatrati te stvari, kadno me ugodni ženski glas zovne mojim imenom. Imao sam majku i četiri sestre i Bog zna koliko rodjakah, koji me uvjek „mili Srečko“ zvahu; u taj mah činjaše mi se, kao da prvi put usta gospojinska moje ime izgovaraju, barem nisam nikoga čuo tako mekano izgovoriti. Napnem još jednom svoje uši; jer sam mislio, da se opet moja mašta s menom igra; nu nevarahu me uši, po drugi put zovne me isti glas, nu još umilnije „Srečko.“ Niti neznajuć zašto, počmem drhtati i nadjem se u drugoj strani sobe.

Nu to bi još mogao dokučiti; nu kako je to, ja sam polag jedne ženske sjedeo, i njezinu ruku u svojoj držao, to mi je zagonetka i ostati će valjda za uvjek — „Ohrabri se mili Srećko,“ — reče ona umiljato, pošto je valjda iz drhtanja rukuh moju nutarnju uzbunjenost opazila — „ohrabri se! — Ovo je posljednji sastanak — što ti ja još dozvoliti smijem — mnogo ti imadem još kazati — nu moje su još sile slabe, a moj suprug ostavio me je samo na njekoliko časah samu.“

„Moj suprug?“ — ponovim ja — „moj suprug? dakle prekršaj!“ Na to se ja osvestim i htedoh joj svoju ruku izmaknuti; nu ona me držaše grčovito. —

„Nemoj Srećko, molim te!“ reče ona jecajućim glasom. — „Neumnažaj mi mukah, koje radi tebe patim“ prigovori; „naša je sudbina odlučena, udario sat — moramo se razstati, — tako mora biti!“ —

„Priznajem, da su me ove rieči tako nepoznatom ovom pomirile, da joj već nisam zamjeravao, što me je — kako sam iz svega razabrati mogao — drugim njekim Srećkom zamjenila i već sam bio odlučio opomenuti ju, da se ona vara, kadno ona svoja dva prsta na moja usta metne, da šutim.

(Dalje će sliediti.)

Pjesme večerne.

pjevao V. Hálek, preveo A. Šenoa.

IV.

Da mi umrie, snilo mi se dušo!
Čuo sam ti na počinak zvonit,
Čuo plač za tobom i jecanje,
Za te vidjeh svuda suze ronit;

Prostrieše ti posteljicu čudnu,
Na tvoj grob su tvrdi kamen dali,
Na taj kamen, da napišem pjesmu,
Od mene su smierno zahtievali:

Oj vi ljudi, ljudi od kamena!
Uzmite si srce moje evo,
A u tvrdi kamen upišite
Ono sve, što jošte nisam pjevo;

Ljubavi mi niste vjerovali,
Rieč ste moju odbili smiešeći,
Kad vam tvrdi kamen progovori,
Taj će mož'bit sve vam bolje reći.

V.

Žarko sunce o pô dneva
To je žarka ljubav moja,
A noć — danu mila sjena,
To je tiha ljubav tvoja.

Ti razpiri silni oganj
Nalik zemlje žarkom zrnu,
Al si oganj zapustila,
Pa od sebe plami trnu.

Ljubavlju se htjedoh častit,
Al mi padnu tek mrvice;
Nije čudô, što mi jadnom
Uvenulo mlado lice.

No će srce sve pregorit
Nemoć shrvat' silnom moći,
Ah al neznam dal' sam nalik
Više danu ili noći.

Pisano je: dan i noćca
Do vjekovah sve se minu,
Samo jednom se poljube,
Gdje pod večer oba splinu.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 22. svibnja.

I sbilja nam evo pramaljeća! Po svih divnih okolicah biela Zagreba razštrka se i mladež i stareš, da se naužije „Majales," ljepote naravne, da zapjeva cieli „index" pjesmarice pa uz to mimogred i izprazni koju torbu i čuturu ili barilo. Osobito je jutrom u Maksimiru igralište pred Reštauracijom, koja će uz toliko poljepšanje toga perivoja ufano takodjer doći do željene reštauracije, te se može tu vidjeti bitkah, izvedenih takvom strategiom od onih, na kojih sviet ostaje, kao da su ju naučili u Šlezvig-Holšteinu; a na jezercu pak bijaše već i borbah a la Helgoland; tu se brodi, salutira, puca, napada i igraju sve bojne igre do utonuća broda — sve u majalskom jogunluku da se igraocem i gledaocem srce smije. Maksimir naš dražestni djela upravo svoju „Toilettu" za veliku svečanost otvorenja veleliepe kapelice sv. Jurja, te će nam doskoro dati povoda dosta o njem govoriti. Tu bar imade jošte dobrano izvorne poezije, dočim nam je u ostalom nestaje sve to više, kao što se i dan danas i pristoji, kad-no je nastala „Saison morte" u literaturi, u socializmu i u krasnoj Politici, koju sada malo tko otvoreno tjera, jer tjera ona (u aps) onoga, koj se usudjuje nju tjerati, s čega se ugiblju naši svakdanji listovi mnogoj diplomatičkoj mudroliji u domaćih gorućih pitanjih. G. Ivan Perkovac sjedi i siedi ondje, gdje sjedjaše nedavno i Kvaternik. Čudnovato, kako se igra slučaj s ljudmi; kako se ljuto pograbiše dva Hrvata kao najžešći dušmani u Pozoru, u brošurah i prilogah, pa jih napokon liepo zatjera sudbina u istu onu malu sobicu u poštarskoj ulici, gdje pred rešetkami straži garda pandurska slavne županije zagrebačke, i tako „Pozor est morte, vive le Domobran!" na mjesto stekliša evo nam prave umjerenosti.

Ovaj novi literarni podhvat porodio se je od duha današnjih okolnostih, dakle će valjda i procvasti, kad mu je hora. Oblik lista je dosta ukusan, tiskan je novimi slovi i baš časopis in optima forma, kako to typografijska umjetnost danas zahtieva; da, toli ugledan, da se i same N. N. za njim povedoše te promieniše lice svoje.

Osim tih journalističkih promienah neima u književnosti nikakvoga znamenitijega pojava do kataloga izložbe naše, što se tiska u Jakićevoj tiskarni evo rekuć dan i noć. Ovo važno statističko i narodno-gospodarstveno djelo izaći će u tri jezika u 6000 iztisakah, te će živahno zanimati sve ljude praktičnoga života, kao što i filologe zanimaju one jezikodubske razprave o rogatom ě, ili ono važno pitanje: da-li imadu pravo ahavci ili protivnici jim. Medjutim, dok se to viteškim načinom razmrsi na bojnom polju „Književnika" i „Glasonoše" započela je Strieljana svoju junačku igru na trojački ponedieljak i pucalo se je, da su nam se tuškanečki slavulji morali preseliti tamo dalje do Cmroka, da bar ponješto naslade uši ljubiteljah liepe idiličke „Doline" quondam „Sofien-Weg" nepazeć, da li su isti obožavatelji njihova pjevanja ili trče po toj stazi pijuć „Seidlitzer-Wasser" da si izliečе želudac, što si ga pokvariše možebiti čitanjem uvodnih članakah ili našega Feuilletona.

Na koncu opažamo, da se u Zagrebu opet igra komedija t. j. da je Circus g. Lambergera započeo svoje gymnastičke predstave i da se mnogo pohadja. Koncert na glasoviru njekoga g. Trnka u Dvorani ispao je vrlo mršavo, a nije ni čudo da neide občinstvo naše u takove Koncerte, kad-no je naučeno za 40 novč. slušati muziku, kako nam ju priredi naš zemaljski glasbeni zavod nedavno, pa evo sutra opet članovom i pozvanim gostom gratis.

— Zadušnice za pokojnoga bana Jelačića držale su se jučer i opazit je bilo mnogo manje občinstva nego ikada prije. —

— Vraćajućim se u domovinu Dalmatincem gg. Mihovilu Pavlinoviću i Jovanu Sundečiću izpjeva u nedielju u večer mladež naša pred gostionom „Kod Jagnjeta" više narodnih pjesamah u znak harnosti, koju goji svaki Hrvat prama domoljubom, koji su toli vatreni borioci za svetu stvar našega naroda. Drago nam je, što možemo javiti da je idea velikoga koncerta u vrieme otvorenja naše izložbe, sjedinjenimi silami pjevačkih družtvah, kako smo ju izrazili u posljednjem broju N. g. l. već prigrljena po odboru za osnovu svečanostih, imenovanom od glavnoga odbora za izložbu.

Čudnovati san.

što ga je sanjao Pozorović.

Krasne njeke večeri sjedjah — nije tomu davno — na preliepoj našoj južnoj promenadi. — Bijah sam, što mi je upravo godilo; jer sam ovako mogao slobodno navraćati i sliediti svoje misli, koje su mi danas više nego obično dušu oblitale.

Sjednem na klupu, odanle mogoh najljepše pregledati pred nogama ležeći grad i divnu okolicu ovkraj i onkraj Save. —

Tihi i blagi noćni putnik, bliedi mjesec bio se već prilično visoko popeo, te razlievaše srebrno-bliede trake preko zagrebačkih tornjevah, kućah i sve okolice, dajuć ovako cielomu gradu njeku magičnu, neopisivu sliku.

Tamnimi poljanami vijuga se šumeća Sava poput srebrne crnim sagom provezene niti; njezin, moje uši slabo udarajući šum pričinio mi se kao jeka, krasne pjesme Mihanovićeve.

Teci Savo, Dravo teci
Nit' ti Dunaj silu gnbi, itd.

Bacim oko na grad. Eno ondje na kraju savske ulice diže se poput tamna gorostasa golema sgrada, tik samostana milosrdnih sestarah; taj spomenik tudjega, nedavno minuloga gospodstva. — S kaptolske strane diže se rekao bih, nebu pod oblake crna sgrada; čini se: vjekovi i žarki traci sunčani, ocrniše joj lice; ali tielo, divni hram, jedini spomenik iz davnih vremenah, stoji krepko, krepčije nego možebiti ikoji u cielom gradu. — O da nam taj hram božji, pomislih, može pripoviedati, koliko bi toga saznali, kolike bi nam tamnosti razjasnio; ali ovako — on šuti.

Digitized by Google

Iz Ilice dopiraše tek slabi žamor ljudski; inače je sve tiho, — rekao bi, duh božji bdije nad središtem naroda hrvatskoga. —

Nasloniv se na klup uzmem razmišljati. Upravo taj dan čuo i vidio sam stvarih, s kojih mi srce plakaše. — Jadna moja domovino! — Da razvedrim dušu, svratih misli na druge predmete. — Na jedan put prečini mi se, kao da se otvara krasna pred menom panorama. Poznata lica iz povjestnice, stanu pred mojim očima hodati. Tu vidih junaka, kako se bori s neprijateljem, koji djecu majkam otimlje, te ih cuckom baca; upoznam Ljutovita, velikoga župana posavskoga, gdje pogiblje izdajstvom svoga sunarodnika. Gusti oblak zastre taj dogadjaj. Za kratko vrieme raztvore se magle, sunčani traci prodrieše ter razsvetljiše domovinu našu; sreća privine se kraljevini hrvatskoj, te ju podigne do visine, na kakovoj nebje nikada niti prije niti poslje. Kormilom naše domovine upravljaše tada najslavniji hrvatski kralj Petar Krešimir veliki. — Nu s njegovom smrti poče sreća odvraćati lice svoje od Hrvatske; nebilo tomu dugo, eto već drugi — tudjinac maše žezlom i vjenča se krunom Zvonimirovom. Od toga vremena odjekivahu češće poljane naše bojnom krikom. — Eno kako hrle divje čete preko Drave; čete, koje skučiše polovinu svieta pod svoje pandže te robeć i ubijajuć prolaze domovinu. Grad naš Zagreb izvali se u pepeo; ali tamo iza Kleka, blizo sinjega mora hrvatskoga digao se silni grob, na njem hrvatska vije se zastava; oko nje sastaju se junaci po izbor, u njihovoj sredini muž Zvonimirovom ovjenčan krunom; on se klanja našim junakom, rukuje se s njimi, hvaleć njihovu hrabrost, koja mu spasi dvie kraljevine.

I opet zavlada vrieme burno, silna mećava i nepogoda, koju napokon raztjeraju sunčani traci. Iz Zagreba giblje se odlična družba, te se ustavila kod savskoga mosta. Nije dugo čekala; iz silne prašine pomole se biele perjanice, pa zatim bane sjajna družba na vilovitih hatovih. U sriedini njezinoj jaše mladić, koj je na poziv Hrvatah ostavio blagoslovljene zemlje talijanske, te došav ovamo, da zauzme baštinu Držislavićah. Takov se prizor ponovio dva puta u manje od dva vieka. Uz to tekla je čovječja krv riekami, narod naš boriaše se neprestano. —

Sried tih metežah pojavio se novi neprijatelj, sva Europa uzdrhće; na glavi trepti mu mladi mjesec; put si popločio ljudskimi glavami; njegovi brodovi plove krvavimi riekami; silne svoje pandže naperio proti Hrvatskoj i Ugarskoj. Uza to stane bura još silnije biesniti; nebeskim svodom razliegaše se pucnjava gromovah i blista sjajnih munjah, čovjek bi mislio: eto sudnjega dana. Na jednoć zatutnji grom toli silovito, da se potresoše stožeri pô Europe, naoblačenim nebom šikne munja, pri njezinom svjetlu vidimo kulu u današnjoj vojničkoj krajini; u dvorani njenoj sjede odličnjaci naroda našega, pred njimi poslanici prisizući u ime svoga gospodara, da će on vjerno štovati njihova prava. — Uzvišeni taj prizor, sgradu i cielu našu domovinu pritisne izza toga ljuta nevolja, težka tmina. Do tri vieka odjekivahu poljane hrvatske silnom grajom urnebesnim jaukom i zveketom. Napokon prestane sve, nebo se razvedri, sunce božje prosine, te razsvetli raztrganu, potištenu sa sto ranah krvaveću domovinu, te iznemogli od neprestana hrvanja oslabljeni narod.

To bijaše tužan prizor; ciela domovina širok grob, u njem leže tisuće i tisuće slavnih naših junakah, koji padoše braneć m a č e m u ruci svoju vjeru, slobodu i svoja stara prava.

Malo postojalo tako, kad eto pojavi se junak, nevidjen do sada u svietu; mlad liep i vrlo prijatan, ljudi okrstiše ga duhom vremena; na čelu nosijaše krasan nadpis: n a r o d n o s t, s l o b o d a i r a v n o p r a v n o s t. On zatrubi da se orilo gorom i dolinom, a glas njegove trublje probudi pojedine spavajuće Hrvate. Obrisav oči, opaze oni da su predugo spavali; uzmu dakle druge buditi, te se odprave na posao. — Radeć i neumorno budeć sunarodnike svoje liepo već poskočiše; kad se nenadano digao silni vihar po Europi, crni oblaci pritisnu u tinji čas. i naš zrienik a iz njih provaljivahu gromovi i munje. Sva se Europa tresla s bojne krike; hrvatska krvca tecijaše u Italiji, Magjarskoj i pod Bečom. — Oluja medjutim prestane, nebo se razvedri, inim narodom sine sunce, nu nam nastane strašna tmina; crne ptice dolete, i nastane se kod nás, te počeše već i domaće tjerati iz njihovih gnjezdah; kreštanje neobično i nasilno tih tudjicah zagluši sasvim umiljati žamor domaćih. Tad —

S Crne Gore do Urala
Od Balkana do Triglava,
Kliče naša majka Slava:
Oj Slavjani, nedajmo se!

Ova pjesma prekine me u mislih; ali me sjeti ujedno i tužne naše sadašnjosti. — Uzmem razmišljati o najnovijih dogadjajih, koji u istinu nisu podobni domoljubno srce utješiti. Slika budućnosti skoči pred mene; nu tko bi pogodio, što nosi u svom skutu? Ali ete taj otajstveni skut poče se razvijati; ja opazim, kako se opet mrči nebo nad hrvatskom zemljom. — Braća eno ondje, gdje upravljaju gospoda noseća sablje, pružaju nam ruke, ali mi ih nemožemo uhvatiti, jer medju njimi i nami stoje ljudi, kojim bi čovjek rekao, da su našinci. Braća eno druga stanujuća u kolievci naroda hrvatskoga, vape k nam; mi ih očekivamo razkriljenim rukama, ali zagrlit ih nemožemo, jer nam čudni ljudi to prieče. A u samoj našoj poderanoj kolibici čudno se mješa. Ukućani zahtievaju svoje stare šege, a starješine njekako nisu voljni tu želju podupirati. Čudni su ljudi ti naši starješine; grade se svojim rodoljubljem, kuckaju na svoje zasluge, a pri tom klanjaju se stranomu starješini, laskaju njemu, nemare za oderani krov obće kućarice, nego revno grade i prigradjuju svoju vlastitu komoricu.

Ukućani položiše svu vlast u ruke tih svojih starješinah jer mišljahu, da će oni isto onako odvažno i krepko braniti družinu kao što su onda, dok bijahu njim ravni. Ali se ljuto prevare. Starješine, dobiv vlast u ruke, ráde samovoljno. Ako koj ukućanin štogod prigovori, bace ga u buturnicu; tako su jednoga zatvorili, pa onda iz kuće protjerali, drugoga skinuli s časti i bacili u tamnicu, trećemu uzeli svakdanji kruh, četvrtoga osobitoga vikača, koj je svoju i ostalih ukućanah nezadovoljnost priobćivao bacili u tamnicu. Uzprkos svim jasno i glasno sborećim ovim činom govore oni ipak, da rade neprestano oko dobra svih ukućanah, da neće tudjincu nikada u prilog služiti itd. itd.

Radeć tako na jednoj strani, zabranjuju medjutim djeci ukućanah pjevati kako jim drago; sami sbore medju sobom i sa svojom obitelju uvjek tudjim jezikom, onim jezikom, proti kojemu su prije toli silno vikali; sada brane onaj narod, o kojem govorahu prije, da je najveći i zakleti dušman narodu našemu, i da nam valja vojevati proti njemu svimi silami. Ukućani nevjeruju im doduše upravo ništa, ali oni haje i nehaje za to.

Uz tudje graktanje pristane njekoliko domaćih, već odavno dobro poznatih ptičicah; koje su već u svom životu pjevala i „Szozat“ i „Nosim zdravu mišicu „Wo ist des —“ a pjevale bi i kinezku, samo da im tko dobro plati. Sried toga žamora niti se nečuje mrmljanje ukućanah. Tako bilo dugo, dosta dugo; najedan put, počeše se susjedi komešati, a to probudi . . . .

„Če imate kakšne . . . . .

do devet hrapavih glasovah pjevalo je ovu pjesmu. Ja se prenem, pogledam na uru; već je 12; ala sam dugo spavao, ali i čudnovato snivao. Hvala Bogu, pomislim, da još nije onako, kako mi se u snu prikazalo.

Dignem se te uputim kući. Sav ostali dio noći promišljavah o neobičnom svom snivanju. — Ž.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. lipnja 1864.** **Broj 16.**

Vriednomu sinku majke Slavije

JOSIPU VIKTORINU.

Kad pročitah od njega uredjenu i meni poklonjenu ovogodišnju „Lipu.“

Dugo snivah sanak godni,
Dugo neznah ništ o tebi
Ništ o tebi duhu s nebi,
Duhu svietom svim urodni,
Što Slavijo jesi ti?
Što tvoj život vječiti?

Što je ljubav? ah! što dom moj?
Sve to meni tudjin kleti,
Dike, kîm nam slavu pjeti,
Kê su vriedne slavi vječnoj,
Sve izbrisa duši môj,
Tudjinacah pusti roj!

Tako basah, ah sramote!
Slaven rodjen, Slave neznat!
To je božje dare preznat!
Dok vas Tatre, vas ljepote
Čudne n' uzreh; viknuh; — stoj!
Slaven, Slaven otac moj!

Tatre! Tatre! sjedo marno
Mîh djedovah, svih Hrvata'
Primte hvalu; kô od plata
Nek vam bude srce harno.
Bit će, bit će krvca mâ,
Za vas mile vjekoma!

Živte bratjo mâ Slovaci,
Dižte barjak sada u vis
„Sloboda“ mu budi napis.
Nek se nose s vas oblaci
Jer slavenski otaj dom
Kôg imate; — baš pravom

Živ Slovačka! I tva djeca
Višja kâ su od Krivana;
Zdravstvuj rode mog Milana,
Učitelja, slavnog pjevca
Zajemnosti sveslavske,
„Slávy dcery“ svebratske!

Zdrav bud ti moj Viktorinu!
Buditelju slavskih sinah.
Radi, radi! u visinah
Ak ne tu, tvû domovinu,
Sljedit će ju blažen raj
A i Tebe — što t' Bog daj!!

Vinodolac.

Digitized by Google

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Dao Bog; da vaše budućnosti nepomrači nitko nit samo za trenutak! Bog vas blagoslovi! Pa to će i biti; jer on rado blagoslivlje djetcu svojim roditeljem pokornu; no nepokornost skušava težkimi i dugotrajnimi kušnjami.

„Zar može i dobro diete roditelje svoje raztužiti?“

„Dobro? Ne! Ali imade djetce, koja — ja poznam jedno takovo, koje i svoga ljubeznoga roditelja, jednomu gospodičiću za volju, odbježe — pa to diete jadikuje danas.“ —

„Nu to je moralo pokajati griehe.“

„I kako!“ odvrati Danica. „Suzom i molitvom, moli ono već dugo Boga za proštenje. No on mu neoprosti; jer još uvjek zvuče zvuci: Tko otca ili mater prezire — njegova će ruka usahnuti.“

Sofija stade Danicu promatrati.

„To je grozno!“ kliknu ona. „Pa tko je to — tako nesretan?“

Danica skoči sa stolca i pade pred njezina koljena i zaplače.

„Ja sam to, sladka zaštitnice!“

Sofija se uzbuni! Neznade što da počme.

Napokon se obrati k starici, da joj pomogne sirotu dignuti.

Sofija metne ruku na Daničino rame:

„Ako je tomu tako — draga moja — ako vas takova kazan čeka — to je dužnost svačija, da se za takov stvor zauzme. Ja vas, draga moja, nikada nezaboravih.“

„Niti ja“ prihvati starica. „Dok budem gibati mogla, dotle znajte, da i u meni imadete prijateljicu.“

„Ja ću se za vas starati.“ — „Na to mislim već sdavna. Čim se ja udam, možete k meni u službu — ali što rekoh — u prijateljstvo. Vam mora jošte jedanput sviet i život omiljeti.“

Danicu poliše suze, prigne se i dade joj poljubac.

„Promislite dobro moju ponudu“ reče gospa, a da sam žena svoje rieči, to ova moja baka dobro znade.“

„Istina je! To ja znam već odavna.“

„Ostajte dakle s Bogom, draga moja. Ja sad moram kući, da se za vjenčanje pripravim. Evo vam pletenice, — naći ćete, u njoj svašta. Želim da i vi, svatbu moju vesele sprovedete. S Bogom draga! Nadajte se u me, u Boga!“

Pruži Danici ruku i ode.

Starica poleti za njom i odprati ju do karučah. — —

Sada poliše Danicu suze. Brže, dok sam sama pomisli, hoću da kleknem i Bogu zahvalim:

„Dobri milostivi Bože! Tvoja sveta desnica neodbježe mene jošte! Inače nebi tvoj angjeo bio k meni došao!“

Eto bake natrag. Prvo joj bijaše, da otvori pletenicu:

„Gle — gle! Krasna jela — pa i vina! Dobro, pečenka neka ostane do večeras — a vino ćemo odmah kušati. Gospojice! nemojte zlo o meni misliti! Stara baka ljubi čašicu vinca! Hodite, da i vi malko okusite! Ej kakov miris — tek!! —

Danica se zahvali na toj dobroti: „Meni vino neprija,“ odgovori.

„Kako ne! Što je dobro — dobrim i prija! Ta vino veseli srce čovječje! I vi morate veseli biti — osobito kada to i gospa želi.“

„Nemojte, prosim vas! Zamienite me vi — Pite u zdravlje njezino — a ja ću se Bogu moliti.“

Starica nehtjede dulje oklevati, već nagne — pa se nasladi i okriepi.

„Gospo! Ja sam eto malo razigrana, a želim da vi naskoro budete.“

Danica strese glavom.

„Hoćete, da se okladimo?“ pritegnu baka.

„Ja neznam kako bi to moguće bilo“ odvrati Danica.

„Kod Boga je sve moguće, draga moja. On će i vas razveseliti — ja ću već izpuniti njegove zapovjedi, na koliko uzmognem.“

„Zar ste vi njegovo orudje?“

„Bogme upravo ja.“

„Ded kažite, kako to?“

„Dakle čujte —“

Prigne se do ušiuh njezinih i prišaptnu nekoliko riečih.

„Za Boga!“ skoči Danica! „Odkuda vam te novosti. Od koga doznaste, da ja imadem rodbine?“

Baka udari u smieh!

„Tako sam sanjala“ — reče

„Zaklinjem vas — kažite istinu.“

„Dobro! Neka i to bude. Ali sjedite prije; eto drhćete od pete do glave.“

Danica sjede, uperi oči u staricu, a starica počme:

„Kad vas je vrućica — gospo — istina — kad vas je vrućica držala — istina — živa

Digitized by Google

istina — vidite, gdje me udarili — onako nesviestni . . . .“

„Samo dalje — nepretrgujte“ reće Danica.

„Onda vam izpade iz žepa njekoliko listićah — pisamah.“ —

„Pa ti listovi?“ doda Danica usopljena.

„Ja ih pročitah i saznadoh tako, da imadete rodbinstva. Kukavče jedno pomislih! Kakova šteta, da se takova izgubi. Pomislih: Piši joj odmah bratu ali ne, jer ga neima — već sestri te joj javi, da joj sestra na smrtnoj postelji leži — i ako brže pomoći nebude — da će proći kamo i moj pokojnik — moj bo starac sigurno je u nebu — na to bi htjela prisegnuti.“ —

Danica se uznemiri:

„Što ste uradili za Boga? Moja sestra nesmije za me znati. Imadem razlogah — i kakvih, što joj se zaklonih.“

„Nemojte tako! Ta rod mora rodu pomoći — zato nisam pogriešila. Budite na oprezu; rodjaci vaši mogu svaki čas izbanuti, sutra, preksutra — ili možda još danas — a dok sunce zapane — koliko je jošte?“ —

„Ne — podnipošto ne — oni nesmiju za me znati. Ja bježim iz vaše kuće — ja se moram gdjegod sakriti — jao za Boga — što uradiste!“

Poče biesniti — po sobi amo tamo letiti — napokon da će kroz vrata.

Premda je starici tim težki kamen na srcu ležao — stupi joj ona ipak na put:

„Ded kušajte, gospo, ako ste glava — pa me odtisnite od ovud. Na ova vrata neidete vi prije, dokle god vaš rod amo nestigne. Ako ste tako navrli to nemožete drugud već na prozor a taj put stati će vas glave — gospo! Šestdeset stopah od poda do zemlje nije šala! Dakle budite na oprezu — pa se u me uzdajte — ja neću sigurno — a niti nisam radila proti vašoj sreći.“

Jedva da starica to izbroji, pokuči njetko na vrata.

Starica se okrenu. To mi se kucanje, pomisli, čini posve stranjskim.

Danicu obuze strah i nevolja! Jedva čeka, što da bude!

„Slobono“ viknu baka.

Vrata se otvoriše.

Najprije stupi unutra starac Luka.

Danica počme vikati — i na stran bježati.

„Hvala Bogu! Eto je — eto nesretnice“ — prihvati Luka. „Samo unutra — unutra gospodo.“

Eto ti starca Sokolovića a za njim Krstana.

Ugledav Danica otca, jeknu groznom vikom i sniže se na staričine ruke.

Na to stuži se starcu, vidiv diete svoje bliedo — mršavo — eto skoro mrtvo, do groba s toga poviče tronutim glasom:

„Diete moje! Danice moja. Sunce ded mi se probudi.“

Poleti k njojzi i priliepi poljubac na studena usta . . . .!

„Još neumre! poviče baka, samo mir. Ja se u te stvari dobro razumijem. Ta vidila sam hvala Bogu i svoga muža mrtva — ali on izgledaše sasvim drugačije.“

Njekoliko časakah — — otvori Danica oči.

Blago, miroljubivo i pomirujuće oko susrete se s njezinim — a to bijaše njezina starca. Na njegovih grudih počivaše veče — njegove slabašne ručice držahu ju — nad zemljom.

„Danice! Sunce moje! Hvala tebi Bože! — Jošt je živa.“

„Otče moj!“ ciknu danica tronutim glasom — i savi ruke oko njegova vrata . . . .

Krsto usuprot gledaše plačnim okom riedki ovaj prizor — srce njegovo uzplamti radostju kada vidje — kako se sviet pomiruje.

„Ej! Mnogo li pretrpi!“ reće Luka — na to — „no što bilo, da bilo — ja ću joj naplatiti.“

„To sve imadete meni zahvaliti, priteče starica. Na moje pismo dotrči cieli rod. Istina! Dobro — kad čovjek štogod znade.“

Premda starac ništa nereče, da li praštja griehe ili ne — poćuti Danica ipak cielovi i grljenjem njegovim podpirena njeki nutarnji pokoj — s toga nemogav dulje čuvstvom odoljeti, kliknu zvučnim glasom:

„Otče dragi! Isti mah, čim ti mene tako mirno i nježno pogleda, poćutih ja jasnije no ikada prije kako grozno — kako mrzko okaljah tvoju ljubav — kako težku ranu zadadoh tvomu srcu!“

„Diete moje, pogladi ju starac — nisi samo ti — no sam i ja pogriešio! Otac nesmije djeteta svoga nikada prokleti. Kletva bo ona, kojom te jadan udarih — nezadade samo tvojemu životu no i sjedoj glavi mojoj težkih brigah. Evo! kako posiedih od onda! —

„Uzimlješ li me dakle natrag k sebi? Smijem li opet pod tvoj krov?“

„Slobodno, zoro nova života moga! Samnom — moja i priek groba.“

„Kako će se Julija radovati, rodice moja, progovori Krstan, pruživ joj desnicu. I ona bi bila s nami došla, al nemogosmo svi na put.“

Danica stisnu ruku njegovu dobrano.

„Dakle mi i vi opraštate, moj gospodine?“

*

Digitized by Google

„Oprostih vam dušom i tielom! Vam imadem zahvaliti, što sam danas tako sretan. Da vi neizbjegoste — nebi Julija nikada mojom suprugom.“

U ovako presretnom trenutku zaboravi Danica, da na njoj počiva jošte jedna grdna rana, koje nemože niti otčevo pomirenje izbrisati. Pogledav bo na Luku — strovali se sa vrhunca liepih nadah opet u bezdno prokletstva!

„Ne — ne!“ ciknu na jedanput — „ja nemogu s vami. Vi nesmijete pod svojim čistim i poštenim krovom okaljana stvora vidjeti. Ovaj čovjek — kad njega pogledam — sve su mi sramote — sva opaka djela moja pred očima. Ja sam izgubljena — izgubljena za vieke“ —

Bez svakoga oklevanja i zatezanja segnu starac brže bolje u žep i izvadi vjenčanicu.

„Čitaj, kukavno — ubijeno moje diete.“

Brzo baci ona okom na pismo — prihvati ga na usta — sniže se otcu na koljena te razkriliv obje ruke prama nebu:

Hvala ti Bože trojedini! Ti si dobar — ti milostiv — ja sagrieših i to težko podvoumiv o tvojoj pomoći.“

Neprodje tomu ni četvrt sata — sve se umiri. Starac, Krstan Danica i Luka — svih četvero sbori ugodan sbor. Sada saznade Danica da ju otac dugo po gradu iskaše — pa da bi ju bio težko i našao da nebude lista staričina. Koga Julija brž bolje za njim pošalje.

„Božja pomoć, starče! Ja sad mogu s tobom. Sad sam dakle pravom suprugom — sad se nebojim više, da ću obezčastiti sveti otčinski prag. Kada ćemo na put? Da li odmah zorom?“

Starac htjede nješto, da progovori, ali ga brže predteče baka:

„Gospo! Ta nije moguće, da ćete prije od nas nego si ljubeznicu svoju — Sofiju — vidite. Danas nemožete — dakako — s njom biti — danas piruje. Nebi vas imala kada primiti i s vami se ljudski porazgovoriti. Ostanite još danas ovdje — sutra ćemo svi u pohode. Njoj će biti vrlo drago kada začuje, da ste već udati. Ona pozna vašega supruga. O! To je vrli momak — liepi Vladimir Filipov.“

„Filipov — začude se svi — počeše jedan drugoga motriti . . . .“

„Eto boginje — skoči Luka — sada će pravdu krojiti — Sada će oholo momče pokornu zemlju grliti.“

X.

Dvor gospodski! U dvoru liepa, ukusna sobica — u sobici svilen divan — na divanu pako počiva oholo i bogato lice, plemeniti Filip.

Na proti njemu, u drugom zakutku, plamti peć svojim žarom i baca svjetlost njemu na lice. Da ga vidiš — rekao bi — to ti je mlad, liep mio momak, da bi se i vile zanj jagmile.

Puna želudca, — razigrane glave počiva goso baš po volji. Zlatnim čačkalom u ruci — bocka zube i premišljava sjajnost svoga dvora i daleku budućnost svojega jedinca.

Gospodin ovaj obnašaše veliku čast u domovini; na koju ga podiže nješto podosta mudra glavica a nješto opet sjajnost i okretnost vanjska. Premoženje njegovo smalji doduše razsipnošću sinovljevom ponješto; ali ga bogatstvo neizvjeri jošte, sin bo njegov ženi se opet s Milkom Zlatarićkom momom bogatom i liepom. Po njoj namieravaše otac i sinu steći uglednost. Nadaše se tomu tim većma što mu i sina nadari Bog ljepotom i bogatimi darovi uma.

„To je ipak djavolsko diete“ govoraše starac sobom. Za Milku su se i grofovi lovili, ali im ju on ote. Tko hoće kćerku, mora i majčino milovanje poznavati. A u tom bijaše on, da mu je trebalo vrstnjaka tražiti. Mati staroga — daleka zamašaja — hoće da i kćerka na visoko skače. Tkogod nesmiede ni na oči. A moj Vlado dobro je znao, da starici treba pod stare dane samo o bibliji sboriti. Zato sprovede mnogi večer čitajuć svete knjige polag nje na divanu. — Ta i ja sam tako radio dok sam mu majku domašio! Bog joj dušu pomiluj. Istina je, da se i ona pokaja, što za mene podje, ali je ujedno i utjehe poznavala. Zorica bijaše dobra i predobra duša — samo dosadna i dugočasna. No njoj ide bolje u nebu, nego bi joj da je još na zemlji, zato ju i podsieče smrt! Neka počiva tamo gdje je.“ —

Njetko stupi u hodnik. On morade stati.

Eto ti mladog Vladimira!

„Oho! Sinko. Ti si Boga mi veseo? Što je takova!?

„Evo me upravo od Milke — buduće Ljubovićke moj dragi otče.“

„Dakle od svoje liepe drugarice? Dobro. Nasladjujte se slastmi i željami — dok. — Dali i ona tebe ljubi istim žarom, kojim ti nju?“

„Ja se nadam, da će tako biti.“

„Pa gdje su ti sredstva za to — moje diete?

Pametan budi; jer se s tvojom — ako Bog da — budućom punicom nedadu šale sbijati. Pazi da nečuje štogod, kako si prošlost sproveo.“

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

Sveti Ivan Nep. i gospojinska tajna.

Iz dnevnika moga prijatelja.

(Nadalje.)

Nemogu izreći, kako mi je tada kod srca bilo. Osim mojih rodjakinjah nisam se nikada ženske ruke dodirnuo, a da bi na mojih ustah bila — nikada. —

Krv mi je udarila u glavu. Mislim, da me je ovaj doticaj u nebo premestio, jer sam se dao dalje milovati, kao da sam ja pravi Srećko. —

„Prekršaj to nije“ — nastavi ona — „što ti ja dozvoljavam, da me još jednom vidiš; ja sam samo prekršila dužnosti vanjskoga obreda. — Slobodno me zato kude. Što su se moje misli često, a u posljednje vrieme uvjek — s tobom bavile, nemože me nitko kuditi; ja sam prekršila dužnosti supruge, jer imadem glede tebe mnogo veće i svetije izvršiti.“ —

Na to poćutim njezine drhteće prste na svojih ustih — njezin glas bijaše sve tišiji napokon reče:

„Moram ti tajnu jednu odkriti, koja se tebe kao što i mene tiče!“ —

Ja se skoro onesviestih, te sam valjda morao zaviknuti. Što sam ja tada mislio, što li se okol mene sbivalo, gdje sam bio i što sam govorio, to neznam; nu malo se sjećam, da su ustne njezine mojim se približile, dotaknule — napokon i pritisnule, te mene samo, milim Srećkom zvale, predbacivale mi moju slabost i molile me, da se čim prije udaljim. —

Upravo nakanih molbu izvršiti i ustati što mi veoma težko bijaše, kadno se troja vrata na jednom otvoriše. Prije nego li se mogah osviestiti, skoči jedan čovjek strahovitom vikom u sobu, prehiti zaslon svieće, da se može po svoj sobi viditi, te mi pokaže svoje divlje obličje, koje ja nisam imao vremena promatrati, budući se je gospoja posve u moj naručaj bacila. — Nu dok je ta divljačina prama zaslonu išla, položim ja glavu gospojinu na jastuk kreveta i stanem po djepu tražiti liekove. Ali na moju nesreću ostavio sam je u kolih. Ja pohitim po nje onim putem, kojim sam došao, a divjačina pusti se za menom u potjeru strašnim urlikanjem. — Vani nabasam na maloga liečnika nu nisam se htio kod njega uzdržati; jer su mi važnije stvari po glavi išle; a divljačina onaj morao se je kod njega ustaviti. On me nije više proganjao, dapače niti se nije više pokazao; jer došav ja natrag, nadjem s malim liečnikom još jednoga podobro staroga čovjeka, odevena po generalski, koj nije niti malo onoj divljačini naličio, već me znatiželjno i skoro stidljivo motrio. Sada se nisam brinuo, da pogledam liečnika maloga u lice. U onoj sobi, gdje sam ostavio onesviestjenu, bilo je sada toliko ženah, da smo se jedva gibati mogli; jedva sam si mogao put prokrčiti do bolestnice. Nu tu nije bilo nikakove pogibelji; jer je za kratko vrieme krv opet cirkulirala. Zatim jim zapovjedim, da postave opet zaslon pred svieću i da se odstrane; jer bi jih se bolestnica prestrašiti mogla. —

Otišavši ove ženske, mogao sam se ove gospoje po volji nagledati. Bila je krasna kao štatua, koju je načinio Bounarotti, te kojoj je narav nadahnula život, da ju postavi u sviet za uzor ljepote. — Nikada nisam poslje nastojao, da si uspomenu ovu po prilici 20 godinah stare gospoje iz glave izbijem. Ona otvori oči i milo me pogleda. Ah taj pogled bijaše tako umiljat i čaroban! makne svojimi bliedimi ustnicami i šaptne „Srećko!“ Pa ova usta su se mojih dotaknula, ova su mi tajnu odala, a sada se čini, da me pitaju: tko si i što ćeš ovdje?

Moja ćutila stanu se opet gibati; jer kada sam obima rukama primio spuštenu desnicu, s tiha ju k sebi privuče. —

Htiedoh joj žilu pipati, držao sam ju za prste; htiedoh govoriti, utažiti ju, utješiti, nu moj jezik odrveni, a glava se okameni. —

„Gospodin general pita za zdravlje milostivne gospoje,“ reče jedna nadošla sobarica, koju nisam prije opazio, dok se ona neoglasi — Ja joj ništa neodgovorih, nego prignuh do glave krasotičine, tako da su mi se usta dodirnula njezinoga uha, te joj tiho prišaptnem: „I ja se zovem Srečko, te ću šutiti.“ Zatim izadjem iz sobe.

U prednoj sobi nadjem svoj šešir i jednoga poslužnika, koj me po nalogu grofovom umoli, da samo malo počekam. Nu meni se nije to shodno vidilo, s toga niti neodgovorih poslužniku, već pohitim po stubah, te skočim još u neprestano na me čekajuću karucu i viknem kučijašu, da tjera. Nu ovaj se ustručavaše, veleći: da milostivni gospodin želi me sprovesti.

„Tjeraj!“ viknem mu mnogo oštrije; a toga se morade valjda kučijaš preplašiti, jer za nekoliko časah nadjem se pred kućom.

Glava me zaboli, s toga se odmah legnem — probudiv se drugo jutro preda mi moja gospodarica listić sliedećega sadržaja:

„„Vi ste vašom odvažnostju i pazkom život jedne, a poštenje dvih osobah spasili; ja sam vam mnogo dužan i neznam drugoga sredstva, kako da se

Digitized by Google

odužim, nego vam nudim moje prijateljstvo. Sada odlazim iz Praga.““

„„Šutite. Još ćemo se može biti viditi.““

F . . . .

II.

Ovo njekoliko riečih bile su mi jasan dokaz, da pisac nije nikakov izdajica. — Da se nebi u meni ikakova sumnja porodila, preduzmem si, da ću ovaj dogodjaj posve izbiti si iz glave, pa čim mi se ona krasotica u mislih predstavi, išao sam kud god šetati, samo da ju zaboravim. — Zatim načinim izpit, a buduć mi se je ljepša budućnost u nastalom ratu ukazala stupim u vojničku službu. — Četrnaest danah poslje onoga dogodjaja ostavim Prag, da se izpričam svojim rodjakom, koji su nedaleko od Praga obitavali, a za tjedan danah bio sam kao nadljekar na putu u Italiju. — Ovdje polazim šest mjesecah. —

Jednoga dana — pošto već dulje vremena nije došlo do okršaja, a bolestnike svoje povierio sam obim podljećnikom, — išao sam šetati da se užijem svežijega zraka. —

Pred vratih Sondrije, jedva pol milje udaljenih od grada, već na kraju naših stražah prednjih stigne me njeki mladi častnik, koj je po prilici s istoga razloga šetao. Čim ga opazih, pričini mi se kao da sam se s njim već njegdje sastao. On je bio kod druge regimente, s toga nisam ga niti poznavao. — Mi se razgovarasmo o dogodjajih posljednjega vremena. Ja sam u razgovoru napomenuo ime generala B., koj je u posljednjoj bitci pao; na to se moj drug veoma prepane, te ga pogledim i veoma se prestrašim, opaziv tu nenadanu promjenu. Njegov obraz, i bez toga njekom nutarnjom bolju upao, posve potamni. Nabrano čelo, njegove bliede ustne, a ponajprije mrko oko i još mrklji pogled, što me stigne izgovoriv to ime, napane me mržnjom i osvetom. — On se sasvim zamisli i reć bi, zaboravi na mene. Niti je čuo što, niti odgovarao. Dapače kada sam rekao, da je pogibeljno dalje ići, nije me slušao, već se je sio na kamen pod njekom agacijom i obrne mi ledja.

Gledajuć njega povedu se i u meni svakojake misli. Jedna misao nadolazila je k drugoj, nadjem se u Pragu, u onoj čudnovato razsvetljenoj sobi, gdje me grle one ručice, kojih nisam nikada zaboraviti mogao. Njezin ljubomoran suprug, mali lječnik, poslje toga svaki znatniji dogodjaj prodje mi po glavi, mislio sam, da sam na mostu Vltave polag štatue sv. Ivana Nepomuka. — U ovaj mah poćutim, kao da sav iz nutra gorim. Lice onoga molećega mladića, koga sam u njegovoj pobožnosti uznemirio — naličilo je posve ovomu častniku. Čim dulje sam ga promatrao, tim sam veću sličnost nalazio. —

„Ja sam tako slobodan, pa ću vas nješto pitati“ — rečem častniku.

„Oprostite gospodine, da sam se tako zamislio, nu ako se nevaram, nije to prvi put, što vas zadirkujem. Nesjećate se vi, kako vas je prije godinu danah pred Nepomukovom štatuom njeki tudjinac u pobožnosti vašoj uznemirivao? —

On me dobro pogleda i reče oklevajuć: „Dakako, da se sjetjam.“

„Težko bi mi bilo, da bi za tadanje ponašanje oproštenje molio, jer ste veoma na moju nutarnjost dielovali.“

„Pa što ste vi o meni znali?“ upita me znatiželjno.

„Ništa drugo, nego da ste veoma pobožno molili. S toga, što ste vi kod toga mučenika bili, nješto mi unutri šaptaše, da je vaša sudbina nješto u rodu sa mučenikom i da ste vi bez vaše krivnje veoma nesretan.“

„Onu još večer nisam posve svoje nesreće poznavao,“ reče težko uzdahnuv.

„Izgubiv vas s očijuh,“ nastavim ja, „upoznao sam se njekim čovječcom, za kojeg još i sada neznam, tko je. Bio je to mal, na pol obraštjen čovječac, o kom ništa drugo neznam, nego da me je jednom u škakljiv položaj metnuo; može biti, da ga vi pobližje poznate?“ —

Opet se smrkne čelo častnikovo, te on oborenih očijuh odgovori: „O žali Bože, dobro ga poznajem, te samo još jedinu želju gojim, da se ga mogu gdje dočepati.“

Ja sam još nepomično do častnika stajao, i upravo se htiedoh do njega sjesti, kadno u daljini jednoga puškometa opazim u grabi samo tulo od šešira, a odmah zatim i glavu njekoga šuljajućega se Talijana, koj je želniji pljena, nego li okršaja. Ja sam proti prvoj navali bio na pol obranjen agacijom, pod koju se je moj drug sjeo. Čim opazih tu pogibelj, viknem častniku, da se baci na zemlju; nu prije nego je to mogao učiniti, puče puška, za njom još jedna i udari u drvo do moje glave. —

Trgnem sablju i poletim, križajuć od drva do drva, proti groznomu ubojici. Nedadoh mu vremena, da još jednom nabije. —

(Dalje će slieditі.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 2. lipnja.

Kad tko neopazi po svojoj volji kakov važni uvodni članak u našoj političkoj žurnalistici, to baci odmah okom na brzojavne viesti i Feuilleton, što su obično najznamenitije danas stvari skoro svakoga broja, a osobito kad su feuilletonske viesti vještim uredjene perom.

Feuilleton je i u nas došao do časti, jer ga svi naši listovi počeše gojiti te ga kite pjesmami, novelami itd. uz svoju glavnu zadaču, uz ozbiljne članke o sreći ili pogibeljih, prietećih narodu ili o napredku čovječanstva u obće, kako koj urednik shvača odnošaje ljudih i narodah.

Nu bile te viesti baš i zlatnim pisane perom, to se ipak nedopadaju sve i svima. Svaka, pak i najgorja stvar ima svojih štovateljah i privrženikah, s toga na primjer, mrze svi opaki ljudi onoga, koj kriepostno živi a opet čestiti se ljudi ugibilju spletkarom i himbenim stvorovom koliko jim je to moguće i s toga opet težko je umiesiti pogaču, da ide svakomu u tek. Ukus je različan; jedan je oduševljen o kakovom predmetu, recimo o kakvoj slici, pjesmi, članku ili budi čemu, dočim to imenuje drugi pravim škandalom te da može, utamanio bi pisca slagara i onoga, koj kotačem vrti. Mi znamo da su časopisi bečki, njeki veoma hvalili operetu „Serežanin“ a drugi su ju osudjivali; njeki možebiti sude o „glumištu“ kao i „Glasonošin“ pošuričar, dočim se opet ovdje u mnogom misli inako, kako ham to i N. N. u broju 104 obečahu, da će o sudu glede predstavah nar. kazališta koju reći. Nije dakle nikomu moguće svim po želji izpeći kolač, al samo kad je veći dio zriela občinstva zadovoljan tad smo i mi zadovoljni, da se kad i kad i naše malo zvono čuje, baš kad i velika zvone zvona.

Istina je, da nam, redje izlazećim listovom, koji se politikom nebavimo malo preostaje gradiva, o kom bi mogli inače pisati, nego li što to sa strogo narodnoga gledišta motreć stvari pišu i ine ruke, al ipak uz svu pazljivost uredničtvah promakne se kad i kad i po koja gladka nu važna stvar, pa ju neumorno oko tjednićara uhvati lasnije. Dokaz tomu je, što nam svi naši listovi neopaziše, da je hrvatski kazališni odbor upotriebio i njemački jezik, da objavi po svih uglih zagrebačkomu občinstvu viest o talijanskoj operi, dočim bi to njemački, slučajno ovdje se boraveći žitelji grada iz Agramerzeitunga bili lasno razumieti mogli; neopaziše, rekosmo, do jedinoga „Sidra“ — koje je i tu pogodilo javno mnienje, rekav, da občinstvo naše slabo haje u ljetno doba za talijanskim pjevanjem, jer se i zbilja prijavi tako slabi broj, da nam se u tu svrhu neće ljetos otvoriti vrata Talijina hrama.

Ljetom nas zove sve van pod vedro nebo, što nam sviedoči i sv. crkva, jer su glavne svetkovine, počam od uskrsnuća do posljednjega proštenja napolju; tako se evo malo i veliko radovaše uzvišenoj minuloj svečanosti tielovskoj ili brašančeva, te uzdisahu k Bogu miliuni da bude taj dan krasan bez oblakah. Tisuć bielih opravah nakićenih čeka u pripravi taj dan i mnogo diete, koje obično ustaje kad već sunce stoji visoko, digne se to jutro za rana pred zorom, da se brižno razgleda, jeli će možebiti s koje strane neprijazni oblačić navući kišu, te pokvariti mu veselje liepe procesije. Ove je godine poslužilo vrieme, te je obhod obavljen sa svom sjajnošću što je naš glavni grad prisustvom tolikoga pučanstva, vojničtva i sjajnih glavah naših oblastih izvesti moguć, nu bez karakterističkoga nakita ružičnoga, kad nam se je proljeće ljetos u svibnju iznevjerilo; samo nam je njeg. preuzoritost bila bolestju prepriečena uzveličiti taj sveti čin, koj se je opetovao u nedielju i danas u više crkvah grada.

O trećem koncertu glasbenoga zavoda sa obligatnim plesom u Dvorani napominjemo, da je kao i ostali veoma liepo i složno izveden i da sl. občinstvo osobitim nagnućem polazi ove zabave. Da nevelimo ništa o došastju g. Zellnera mislilo bi se od nas, da nemarimo za klasičnu rokoko muziku, nu takova šta nesmije se mimoići, ko što su to kako se čuje, u Gradcu hladnokrvno primili, jer to već fini ukus zahtieva od redaktorske časti. G. F. A. Zellner poznati celebrität u njemačkom svietu jest rodjen Zagrebac, nu od mlada već u Beču, baveć se višimi pojmovi klasične muzike i priredit će sutra u Dvorani svoj prvi „historički koncert“ spojen s predavanjem na harmoniumu. Sadržaj je polag programa sastavljen iz francezkih, njemačkih i talijanskih napjevah 15. 16. i 17. vieka, na što su mnogi ljubitelji glasbe vrlo ljubopitni. Domoljubje umjetnikovo mora da je golemo, kad ga je prinukalo da dodje iz Beča u svoj rodjeni grad, da nas upozna ovimi umotvori davnih vremenah i dalekih narodah; s toga već razloga biti će ulaznice razjagmljene. —

Osim tih dvajuh hist. koncertah razveselit će nam tužna naša srca doskora opet jednim koncertom gospodična Agneza Bučekova, pjevačica, kako nas o tom „Glasonoša“ unapried obaviesti.

Kad smo lani govorili o zabavnoj vožnji u daljnje krajeve rekli smo takodjer, da će biti od sad više putih prilike za jevtino i skupno putovanje i evo nam ljetos podhvatiše dva naša sugradjana g. F. Kalabar i g. Mihajlović takovu spekulaciju kao pokus, i to, kako oglas javlja, željeznicom iz Siska do Trsta i dalje Lloydovim parobrodom u Mletke, u onaj starodavni fantastički grad sa čudnovatimi arhitektoničkimi spomenici njekadašnjega gospodstva, u kom igrahu i naši stari dalmatinski Hrvati svoju rolu. Ciena vožnje simo i tamo je po 18 for. i 26 for. Prijavilo se je prvi dan odmah do 30 putnikah.

U večer 31. svibnja dogodila se je u Ilici velika nesreća. U kući Muževićevoj gdje g. Bothe ima svoje poslovne prostorije, nezna se kojim se načinom upališe u jednoj čvrsto zatvorenoj zidanoj komorici nagomilani prskavci, (rakete). Vatrotvorna sila raztrga zid, što u onaj mah ubije u bližnjoj sobici čovjeka, a žena jedna umrie grozno osakaćena strahovitom smrtju drugi dan, a drugi njeki mladić spasi se njekako, al žalostna mu majka i on je užasno izranjen da će jedva bol preboljeti.

Digitized by Google

Jošte nam je u kroniku dogodjajah upisati, da je zagrebačka „Čitaonica“ po nalogu vis. predsjedničtva nam. vieća po redarstvenom poglavarstvu našega gradskoga municipija jučer 1. lipnja zatvorena, iz razlogah, koji nam bliže poznati nisu. Malo ima čitaonicah u našoj domovini, koja je preživila tolike faze u toli kratko vrieme. God. 1860 bje dozvolom bana Coroninia otvorena, nu opet na skoro zatvorena ces. kr. policijom. Iza nove konstitucionalne dobe sastanu se polag pravilah i višjim ponovljenim dopuštenjem družtvena rudera na novo i evo jim sad konac i kraj. Vele znamenito bilo bi danas sutra čitati vas životopis ovoga od nemila do nedraga tumarajućega družtva, dok mu smrtno nezazvoni zvono.

Pjevačko družtvo „Kolo“ razpisalo je poziv na pjevačka družtva domovine i ostala slavjanska, da dodju prigodom izložbe u Zagreb na narodnu svetkovinu te je izdalo obširni program za 5 danah t. j. 19. do 22. kolovoza, koj se dieli na svečani doček, skupne pokuse i veliki sastanak, svečanu službu božju s pjevanjem vokalne mise u C-dur od Haslingera, pohod izložbe, koncert ukupnih družtvah u kazalištu, zabavu u Maksimiru i Banket. Poprat družtvah do kolodvora.

Da bude torbica viestnika posve puna, završujemo vjestju, da će se ljetos jošte graditi na žviercih Realka na 3 poda, liepim licem prama Savi, što će nam naš grad vele krasiti.

Dopis.

— *ć. ć.* Iz Karlovca — Dne 12. svibnja o. g. predstavljalo je narodno kazališno družtvo na ovdašnjem kazalištu izvrstnu sliku „Nagradu,“ izvorno djelo dvajuh Karlovačkih rodoljubah. Akoprem su igraoci — izvan gospoje Ružičke i gospodične Bajzove, pak upravitelja g. Freudenreicha — svi mrzlo i baš slabo svojim ulogam odgovarali, to se je ipak „Nagrada“ Karlovačkomu u velikom broju sakupljenomu obćinstvu tako dopala, da je svoju dopadnost neprestanim, a kad kada i dugotrajnim pleskanjem i izazivanjem igračah povladjivalo i pokazale, a najbolji dokaz dopadnosti bio je taj, što su gg. sastavitelji „Nagrade“ po dugotrajnoj viki i izazivanju prije svršetka igre na daske pred obćinstvo stupiti i tamo dva ogromna liepa vienca za priznanje njihove zasluge primiti morali.

Mislili smo, da će naš „Glasonoša“ taj izvrstni komad slike i taj ugodan večer obširnije opisati, ali se prevarismo; jer „Glasonoša“ pod imenom Pošuričara natuknu samo nješto kao kroz zube, gdje taj novi umotvor dne 12. svibnja t. g. na daske stupio, a o samoj stvari ili komadu neprogovori ni rieči. A zašto to? zar se „Nagrada“ kao i svaki novi pojav na literarnom polju kritici podvrgnuti nesmije? da se, ako je valjan radujemo, a ako je loš, da se lošo popravi, ili pako ako je nevaljan, da se odsudi. To smo izgledali od Pošuričara „Glasonošina“ kao naučenjaka, da on svoje mnienje i svoj sud vrh „Nagrade“ na vidik iznese pa gledaj čuda, napomenu samo mimogred o predstavi „Nagrade“ a o tvoru i jezgri toga umotvora ni biele ni crne, dočim je sbilja u svojih pošuricah do sada sve povladjivao što je hvale vriedno, a osudjivao, što mu se nevaljalo činilo.

Ovo mučanje pošuričara stavlja nas u sumnju, da je pošuričar, ili iznenadjen vrlinom izvrstnoga ovoga komada, ili je ogorčen ništetom njegovom? Sada bilo to jedno ili drugo, ipak je za željeti, da pošuričar dosljedan i u odsudi istinit bude, i da nam kaže; jesu „Nagradi“ valjan jezik? ima li poetičkoga uzleta? jeli značaj osobah dobro nacrtan? jeli sklad uredan? jeli se iz toga komada čemu naučiti možemo? Ovo želimo od pošuričara „Glasonoše“ čuti, da nam koju o „Nagradi“ progovori, i da nam naše osviedočenje o plemenitom smjeru toga komada još bolje potvrdi i odobri, ili protivno ništetnost i mane njegove odkrije i dokaže.

Konjićev skok.

Ivana P—ak-a djaka.

di	vi-	nas	bi-	tjo	pried-	skoj	Će-
Nek	ti!	na-	la!	slo-	mo	bra-	na
ša	vo-	do-	mi-	ku	brat-	gda	ta-
pre-	la,	bi-	mo	Slie-	žno	u	će
gom-	Drž-	nost	bla-	ti,	zi	da	sva-
har-	nas	Po-	di-	nje-	i	i-	slo-
moć	tra-	jim	A	gom!	Sret-	ju	sve,
svo-	ne-	će	nim	mo	ći	U	no

Razriešenje Anagrama u br. 14.

Carigrad, Gradac, cigara, draga, dragi, Arad, grad, igra, raca, car, dar, rad.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 14.

34	49	22	11	36	39	24	1
21	10	35	50	23	12	37	40
48	33	62	57	38	25	2	13
9	20	51	54	63	60	41	26
32	47	58	61	56	53	14	3
19	8	55	52	59	64	27	42
46	31	6	17	44	29	4	15
7	18	45	30	5	16	43	28

Istina je, još zastire,
Gusta magla vaše čelo,
Al iz srca vam izvire,
Kriepki život, vruće vrielo.
Upotriebit samo valja,
Sile duha, pak će sunce,
Opet sinut, i do mala,
Obasjat vam sve vrhunce.

Razriešiše gg. Filip Šafar, M. Lenuzi, Vladov. Štefani, Mirko Pogledić, F. Valpotić, Gjuro Hadvig, Gjuro Rožman, Josip Klobučar, Vjenceslav Skriljan, Ivan Pajlok i Ivan P—ak.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. lipnja 1864.** **Broj 17.**

Krivnja i kazan.

(Nadalje.)

Takova šta se nebojim — Jer već tri god. neučinih ništa — što bi sviet znao.

„Ja znam, da si ti to vrieme vani — tobože kano pravi muž s njekom mladom i liepom osobom živio; no u toj stvari nebi ništa. Posliedicah neima — osoba ta bude odstranjena — kano što to u sadanjem vieku obično biva.“ —

Premda je Vladko dosta svojevoljan i raztresan bio — učiniše te rieči ipak veliki utisak na njegovo srce. Rumen mu probi na lica. Od ovoga dana kako ono pobježe nečuje on nikada ništa o njoj. Hoteć tobože barem s njeke strane saviest opravdati — tiešaše se sve sam sobom: „Ona ode kući, da prosi otca za oproštenje.“ — Da si je sama smrtni udarac dala — na to niti nepomisli — i sve kad bi mu se ta misao u pameti pobudila, znao ju je on brzo zaviti.

„Zar neznaš ništa na ovo odgovoriti?“

„Oprostite, oče! Večeras sam baš odveć raztrešen. — Vi htjedoste.“

„Ob onoj glavi, koju si svojom ljubeznicom nazivao. Pa kako si mogao tri godine polag nje obstati? — Ja doista nebi bio tako strpljiv. Ona osoba, koja mi je najdulje ljubeznicom bila — bijaše Zorica. I ona bijaše rajske ljepote — ali ujedno djavolske zloće! Jednu godinu sprovede sa mnom njekako — ali poslje ode k materi. Bijasmo svi u inozemstvu. Nu ja se povratih kući! . . . .

Vrata se otvoriše — sluga stupi unutra.

„Gospodine! Dolje su eno dva čovjeka, koja bi rada s vami govoriti.“

„U ovo doba negovori se sa mnom.“

„Ajd! Kaži da do mene nije moguće.“

Ode — ali ga za njekoliko trenutakah eto i natrag.

„Gospodine! Neće! Nedadu se nikamo! Jedan mi od njih reče, da imade nješto za vas važna.“

„Kako izgledaju?“

„Ja mislim, da su sa sela.“ odvrati sluga.

„Nije li se štogod dogodilo?“

„Daj ih pusti. Neka dodju,“ umoli Vladimir. „Ja idem na stran. I onako sam punici obećao, da ću ju pohoditi. Čitati ćemo štogod — ma bilo baš iz Davidovih pjesamah, s Bogom!“

„Nezaboravi i mene izpričati. Kaži, da bi i ja došao, ali da me upravo kostobolja popade — i ja bi dioničtvovao pri toj pobožnosti vašoj — ha, ha, ha!“

Sluga čekaše svejednako kod vratah!

„Zar ti nekaza nijedan, kako se zovu?“

„Ja sam ih pitao; no mi odgovoriše, da za ime smije samo vaše gospodstvo znati.“

„Hm. To će biti doista čudne tajne. Daj, napali svieću, pa ih zovi gore.“

Odmah bude sve u redu.

Jovan ode po goste.

Digitized by Google

Odmah se počme goso po divanu namještjati. Napokon sjede kô kakov magnat, koj kani krivce saslušati.

Vrata se otvore; a na vrata sluga sa dva starca i reče:

„Evo, to vam je ni gospodstvo.“

„Dobro, prihvati stariji — sada na stran. Mi želimo s gospodinom na samo govoriti.“

„Oho! polahko! Zar ćete vi u mojoj sobi zapovjedi dieliti? Jovane! Nikamo odatle!“

„Nu sad govorite, što kanite,“ obrati se prama obojici.

„Kad vaše gospodstvo drugčije nedopuštja neka bude,“ odgovori stariji; i stupi bliže k divanu.

„Gospodine Ljuboviću! Ded me pogledajte,“ uzme Sokolović. „Zar me nepoznate? Ded me dobro promatrajte.“

Gospodin posegnu odmah u žep i izvadi još druga dva oka. —

„Momče! Neide! Vi ste mi sasvim nepoznati.“

„Kako mi se vidi, moj gospodine, to bi meni bolje pošlo. Ja bi vas makar za 30 godinah medju hiljadami i hiljadami odmah na prvi pogled spoznao. — Dakako, Lujo imade malo bolju pamet — nego njegov — — — Filip.“

Rekav to — poče glasom tresti.

Goso usuprot potrni od pete do glave, čim začu, „Lujo“ — i poče ga sav zapanjen motriti.

„Što? Vi da ste? — —.“

„Lujo . . . . . gospodine! Nebiste li barem sada tako dobri bili pa svoga slugu na stran poslali?“

Odmah reče on slugi da odilazi — i on ode!

Grobna tišina u sobi.

„Vi ste dakle Lujo?“ . . . . popita smiešnim glasom.

„Ja sam bio, gospodine, ali sada nisam. Pred trideset godinah — kada no oto ime sramotom obavih — odbacih ga na vieke. Ja se zovem sada Sokolović — te sam već od onda i stolarom postao.“

„Oho, stolarom! Ako se nevaram, gospodine — vi se htjedoste jednom posvetiti pravam.“

„Istina! Ja sam učio pravo, ali sam ipak pogriešio proti pravu, da sam odgovoran i pred Bogom i pred ljudma -- segnuh najme za kesom otčevom tatbinski — ukradoh mu preko 500 for. te oslobodih s njimi jednog si prijatelja. — No vi ste morali već štogod i o tom začuti.“

Starac se počme čuditi — a goso baš po gospodski njega mieriti.

Sokolović se prepane te obori očima u zemlju. — — --

„Zar niste o tom ništa čuli?“ počme Sokolović.

„Ja se bogme nesietjam — tomu ima tri Adamova vieka. No vi ste — ja mislim, amo došli, da mi kažete što je i kako je.“

„Da — tako je, gospodine moj!“

„Ali oprostite prijatelju — ja sam odveć ograničen — nadam se gostim —“

„Ja sam taki gotov, priteče Sokolović. Dakle onaj prijatelj, koj me samo po imenu Lujinom poznade — jest — da, ništa no lupežina!

„Oho! Gospodine. Deder te polahko!

„Gospodine. Ja ću biti tako slobodan, te ga još jedanput lupežom nazvati; a nedvojim da ga to isto neće i od vas dopasti — dakle znadete da onaj, koj prijatelja za novce prevari, pa mu još ljubeznicu ukrade i odvede — nije ino nego — još jedanput: lopov od lopova.“

Goso zaniemi. Ali Krsto začu slučajno, kako on zubi škrkutje.

„Takov čovjek“ — počme zanatlija dalje — „takov prijatelj postade zmijom, koja mi život podjede — eto! on se kasnije oženi — dobi sina, — pa opet ota nakaza stupi na stazu otčevu. I to tepče doklati se pred tri godine pod moj krov i odvede mi kćerku ljubeznicu — — Sad ću vam pak, gospodine dragi — ime i otčevo i sinovljevo kazati.“

„Tiho!“ nasrnu goso. „Ako se pred ovim momkom, pokaže na Krstana — usudite pošteno i ugledno ime imenovati — zlo po vas. Taki su sluge ovdje — taki ćete na prozor — — hoću tako mi Boga! — —“

Sokoloviću uteče smieh.

„Tako vam Boga!“ reče, „koj usadi u vašeg djeda potomstvu same lopove! Jest. — Gospodine. Takov je i vaš sin! Nevaljalac, izdajica — kradikesa kano i otac! Tarite oči, koliko vam je drago, zovite sluge, ako hoćete odmah — da pokušamo iz skrajnih silah. Ali nemojte ni na to zaboraviti, da je u mojoj vlasti, sina vašeg i na konop objesiti. On se jučer, kako začuh, oženi ili se pako kani oženiti s njekom bogatom baštinicom — on — oženiti — kano muž druge ljube. — Liepe ženitbe — moći će ga i glave stajati? ako ga neodbijom . . . .“

„Moj sin oženjen! To je laž!“ — skoči gizdelin.

„Kakva je to krpica?“ digne se Filip opet.

„Vjenčanica vašega sina — sa mojom kćerju Danicom.“

„Nikada — nikada.“

„Gospodine! Hoćete, da vam ju pročitam?“

Digitized by Google

„Krsto! Stupidar malo bliže, da mi je nebi iztrgao; jer se ovaj gospodin neplaši nikakova sredstva, gdje samo može spasiti poštenje — ili da bolje reknem — zamazati nepoštenje svoje kuće!“ — —

Sokolović se potegnu natrag.

Krstan stupi medju nje.

Vjenčanica bude pročitana!

Filip se strovali na divan. Sva mu se krv upali — i pritisnu prama srcu. Lice mu postade — smrtnom pećom! —

„Nu gospodine?“ prihvati Sokolović, pročitav sve do kraja.

„Dajte — dajte, da ja sam vidim i pročitam otu karticu.“

Zanatlija nedade, već mu ju donese obadvimi rukami pred nos.

Filip kriknu kô pomaman — i pade opet na divan. —

„Istina je!“ — zapenta podmuče. „Ah nesrećo jedna — pa meni nekaže!“

„Nekaže, gospodine — jer nit' sam neznade — Nevaljančina jedna — htjede da prevari — no njega prevarišé. Ali ne ja — no Luka, koj bijaše i vam od pomoći, kadno mi Zoricu ukradoste.“

„Ta stvar mora sasvim jasnom biti“ — odgovori goso opet. — Potegnu za zvonce.

Eto sluge.

„Idi brže k gospi — pa mi dovedi Vladimira — reci, da bi rado s njim biti. Kaži, da je nješto silna!“

„Ded! Izvolite sjesti“ — obrati se Filip k Sokoloviću i Krstanu. „Mojega sina eto taki. Onda ćemo dalje!“

Posiedaše oba . . . . i eto sluge.

„Gospodin Vladimir je ovdje.“

„Za Boga, otče — što se dogodi?“ kliknu opaziv, da je vas problieđio!

„Ded se obazri.“

Vladimir pogleda na sve strane.

„Oho! Vi — vi ste ovdje!“ prestraši se.

„Uprav ja,“ odvrati Sokolović hitro. „Došao sam k vam, da mi kažete, kamo je moja Danica dospiela.“

„Danica? Ja za nju neznam.“

„Što? Dakle da vas — vaša — žena odbježe. Jeli moguće?“

„Moja žena? to nije kći vaša nikad bila — niti —“

„Zbilja? — popitajte si otca! Čuti ćete, što će on na to reći. Baš malo prije pokazah mu vjenčano pismo.“

Vladimir pogleda otca — strah ga obuze.

„Tako je — tako —“ prišaptnu ovaj gnjevnim srcem. „Ti si se oženio sa kćerju ovoga zanatlije — Sokolovića, kako reče. Vienčano pismo sasvim je u redu. Tvoj drug — Luka — ovo pseto — on te prevari.“

„Smrt — prokletstvo — i paklina cruа!“ Vladimir stisnu zubmi pa lupi nogom o tla!

„Ja vas pitam sada: Kada će biti budućoj Danici Ljubovićki dopušteno, da zasjede dvore gospodske?“

Ljubovića zamaknuše oba.

„Što? Zar nemislite svoje vierne i poštene ljube natrag pozvati? Hoćete, da udarim sudbenim putem?“

„Izgubljen sam!“ skoči Vladimir.

„To i jeste — neizpunite li svoje dužnosti.“

„Ja ću učinit što moram“ — doda Vladimir.

„Ne — podnipošto ne,“ prihvati mu otac. „Ta će se stvar dati i drugčije izravnati. Dopustite prijatelju — da njekoliko reknem!“

„Gospodine!“ viknu Sokolović „nespominjajte mi toga imena; to bo ste ime vi okaljali.“

„Dakle, Sokoloviću, slušajte.“ —

„Istina je, počme Ljubović, da je kći vaša pravom suprugom mojega sina, i da ju on mora k sebi uzeti — ali samo na njezinu volju. Ali kakov ju život čeka u ovoj kući, kad je on neljubi. Njezina sudba — njezina sreća tužna i nepodnosljiva. Slušajte. Ja vam ponudjam — da vam ostavljam svotu — kakvu sami hoćete — samo ako mi premoženje dostatno bude — za koj dan — vi ste izplatjeni.“

„Samo dalje — dalje“ — prihvati zanatlija.

„Vodite dakle kćerku svoju kući.“

„Ala! Liepe li mi ponude!“

„Kano što vienčanje tajnim bijaše, tako lahko će biti i lučenje.“

„Jako pametno! Kako vidim — vi ste jošte stara prevejana glavica!“

„Evo vam 10, 20, i više hiljadah ako pristanete“ — —

„A što bi bilo, da ja 100.000, zaišćem!?“

„Učinili bi me prosjakom — ne — toga vi nećete učiniti, ja se barem nadam!“

Sokolović stade misliti — obrati se k Krstanu

„Gospodine učinite mi tu ljubav pa dozovite i moju kćerku amo!“

„Danicu?“ skoči Vladimir — „a što bi ona ovdje!?“

„Da ju predstavim njezinu poštenomu svekru. Ja mislim da se on nesmije svojom snahom tako

*

Digitized by Google

sramiti kano ja svojim zetom. To mi je doista kršan zet — poštenoj djevojci priseći — zadati ljubav i viernost — pa ju onda kano kakovu najprostiju kukavicu odtjerati. Ali eto pravednosti — eto Nemide eto i osvete prije ili poslje! Sa mnom se sastade kano s mladićem, a s ovim čovjekom tamo, koj čami blied u strahu, sastat će se kano s kakvim starcem. Idi Krsto pa dovedi Danicu."

Ode.

Konac.

Buduć gostiona, u kojoj Sokolović s Krstanom odsjede, nebijaše ni na puškomet odaljena dojuri Krstan veoma hitro.

Kad on u gostionu, nadje Danicu bliedu leđenu ko snieg; no čim si svaka uzri, podje predanj.

„Gospodine? Šta ćete mi liepa donesti. Kako to, da vi sami dolazite — gdje je otac?"

„Ostao vam je kod svekra i muža, dok vi dodjete."

„Što zar i njega — početnika moje nesreće — nadjoste?"

„Jest draga rodice!"

„Jeste li mu izbrojili djela? — Što reče? — što učini — govorite — govorite!"

„Strese se kano gromom. On niti izdaleka nepomisli, da bi u Uzdarju moglo onako biti."

„Pa što reče na posljedku! Jeli mi otac štogod poruči?" —

„Još nismo gotovi — da, stopram sada ćemo i početi" — —

„Zar vas je s toga proč poslao! Valjda će sam s njimi govoriti?"

„Ne gospo — već treba k tomu još i treče, vrlo važne osobe — a to ste vi."

„Kako — vi da dolazite?" —

„Po vas. Brže kakvu god suknju zagrnite pak idemo."

Danica se zapanji. Poče premišljavati, hoće li joj sile izdržati — kad opazi čovjeka — kojega njezino srce slabo — ali recimo istinu, za kojim srce njezino jošte plemenitim žarom plamtjaše.

„Brže gospo. Vrieme bježi — a otcu je težko."

„Zar je on u istinu to zapovjedio, da k njemu dodjem?"

„Jest!"

„Neka bude — premda će mi to biti najtežjim časom u mojem životu."

(Konac će slieditи.)

SLIKA I PRILIKA.

Vjetrić zuji po mladici hvoji,
Krilašcem ju ljubko zakriljuje,
Da joj cvietak prieki žar netruje
Brižljivo ga blagim hladom poji;

Ali hvojka nećutljiva stoji,
Nezahvalna, lahorca nečuje;
A čim „vjetar drzovit" zahuje . . .
S njim se krili . . . dok joj cviet razdvoji.

Dievu pazim — oko v glavi mi je,
Za nju krvce vruće žao mi nije;
Al ona jao drugog' — vihra — ljubi.

Vjetar šuštljiv „riečih medenije',"
Koj joj ljubav samo ustma trubi —
Cvietu, da te „vihar" neodrubi!? . .

J. P. P.

„Ah! není tu není"

od Lavoslava Vukelića.

Ah nejma nejma tu
Što želi srdašce,
Ah nejma nejma tu
Već radosti.
Sve što sam željela
Voda m' je odniela
Ah, nejma nejma tu
Već radosti.

Uvjek mi davaju
Što srce nepita
Uvjek mi davaju
Što za me nij':
Daju mi udovca
Udovca s pô srca;
Prva mu uzè pô
Men' osta pô.

Nejma ti proljeća
Bez žarkog sunašca
Nejma ti proljeća
Bez cvijeća.
A nejma radosti
A nejma ljubavi
A nejma ljubavi
Bez mladića!

Digitized by Google

Sveti Ivan Nep. i gospojinska tajna.

Iz dnevnika moga prijatelja.

(Nadalje.)

Talijan, opaziv da idem mu u potjeru, udari u bieg i bi mi bio utekao, da ga nije njekoliko konjanikah, koje je ovo puškarenje domamilo, i u dobar čas uhvatilo. Jedan hitac razstavi i ubojicu životom. —

Ja odtrčim natrag na staro mjesto i nadjem častnika krvlju oblivena.

„Tražio sam smrt u bitci," — reče on, dočim sam mu ja ranu pregledao — „nu što sam ju tu našao, vrlo mi je žao. Lupež taj me je dobro svhatio." Ja sam ga molio, da šuti; jer mu je svakom riečju krv bolje briždila; nu on me sve slabijim glasom umoli, da mu jednu iz slonove kosti malu sličicu, kroz koju je tane u prsa prodrlo, pred očima držim. —

„Predajte joj — ovu sliku — moj posljednji pozdrav — i da mi oprosti" —

Naskoro sam se osvjedočio, da mu neima više spasa i umolim toga nesretnika, da mi kaže svoje ime i one gospoje, kojoj da to predam. —

„Ja se zovem — Srečko Ringer" — reče on prekinutim glasom — „slika ova — je moje Ivane." — Posljednje rieči izgovorio je već nerazumljivo.

Klečeć nad nesretnikom nisam prignut niti opazio, da je jedan od jašiocah, koj su razbojnika uhvatili, s konja sjašio i za menom stajao, dok nije on uzkliknuo: „Za Boga, što se je to dogodilo!?" okrenem se i prepoznam maloga liečnika. — —

Nesretnik ovaj morao ga je takodjer po glasu prepoznati, jer sakupiv još jednom svoje sile kušao se je podignuti i za mač latiti. Zašušne još rieč „izdajica" i svali se mrtav natrag. —

Ovo me uzdrma, te nisam želio s čovjekom, u doticaj doći, koj mi je već i prije sumnjičiv bio a radi ove posljednje rieči oduran. Čovječac pako, pošto je Ringer preminuo, poleti prama meni i objesi mi se oko vrata. Nemogah se nikako njegova ogrlaja otresti, te on je poćutio istu bol sa mnom, s toga sam na novo posumnjao.

„Život njekih ljudih" — reče on veoma tronuto, — „jest lanac iz samih brigah i mukah. U onaj mah, kad je sreća koga obasjala, dodje grom iz vedra neba, te se sve razstepe i uništi. — Siromašni Srečko! Da je bar još jedan časak živio! Zar ti je tvoja sudbina, pošto si se svih mukah napatio, morala i to veselje zavidieti, što bi ti sada odkriti mogao!"

Do toga dodju i jašioci, te pomoćju maloga liečnika naprte ga s ubojicom na svoja ledja, da ga dostojno u gradu sahrane.

Mi smo šuteć išli za nosioci i ja sam se već tim zadovoljio, što mi je ovaj mali drug obećao, da će mi sve odkriti, što se njega, pokojnoga Ringera i mene tiče. Prispjevši u grad prijavio sam sve višjemu vojničkomu sudu. —

Kad sam ja pripoviedajuć do onoga dogadjaja došao, kako je ovaj čovječac onoga Talijana uhvatio i ubio, te se izrazio „ovaj gospodin" pokaže čovječac smijuć se artiju, kojom se je izdao za grofa Feltdorfa, liečnika, carskoga ratnoga ranarnika i nadzornika vojničke bolnice. —

Vojnički častnici ga opomenuše, da bi se on u taboru mogao mnogim opasnostim izvrči, ako neće vojničko odielo obući, po kojem bi ga bolje poznavali, nego li po papiru, odgovori grof, da to on sada nečini u vojničkoj službi, nadalje, da on baš sada dolazi iz Tirolske, nadalje da neće niti u buduće vojnički se odievat, buduć da je on višju oblast glede toga molio i dobio dozvolu.

Svakako nije niti stas njegov za to prikladan bio. Častnik mu se pristojno nakloni. Ja sam sé oprostio s grofom, kao s mojim poglavarom, na vojnički način i vrativ se kući nastavim svoj posao. — Drugi dan prilično rano dodje grof Feltdorf k meni.

„Nedolazim u službenom poslu," — reče on veoma prijatno. „Ako ste, kako mi se čini, već svoj posao obavili, to ste njeko vrieme prosti, ako se šta izvanrednoga nedogodi." —

Potvrdiv mu to sjedne, a ja do njega i on počme:

„Ono, što ste vi vidili, da ja činim i ona rieč „izdajica" umirajućega porodila je po svoj prilici sumnju proti meni, a osobito pako onaj noćni dogodjaj, na koj ste, kako mi se čini zaboravili. Ponudih vam već prije svoje prijateljstvo, a to vam neka za dokaz služi, da sam vas ja čestitim pronašao i da ste vriedni moga štovanja; nu kako vi o meni sudite, to neznam al ćete se najbolje osviedočiti kakov sam, pošto ću vam sve odkriti. —

Onaj mladić, kojega žalostan konac jučer vidismo, rodio se je u Pragu i zove se, kako već valjda znadete, Srećko Ringer. Otac njegov, koj je već rano umro, ništa mu neostavi do brige za svoju ostarelu majku i mladju od njega sestru. Srećka je njegov otac odhranio, što je bolje mogao kao tokar, koj živi od rukuh. A buduć da nije mogao uzdržavati svoju obitelj drugačije, nastavi on zanat otčev. —

Digitized by Google

Neumorno je tierao taj zanat. Njega je obradovala plemenita dužnost da je kao mrav radio dan za danom, a svršiv svoj posao polazio bi javne dvorane, gdje su učenjaci predavali, samo da se bolje naobrazi. Tri godine življaše tako Srećko, kadno slučajno dodje u kuću bogatoga bankiera .... Kći ovoga ohologa, na svoje kupljeno plemstvo bogataša veoma se obradova nad izobraženošću ovoga mladića, te mu pruži priliku, da je više putah mogao u kuću doći.

Ovi obadva veoma liepi, sve više se sprijateljiše, jedan obljubi značaj drugoga, pa pošto su jim razne nepogode na put stajale, pretvori se to u strastnu ljubav. — Oni su našli prilikah, gdje su se mogli vidieti i porazgovoriti, a to tim laglje buduć da je Ivana njekoj Francuzkinji za odgojivanje izručena bila, koja nije baš nikakovih izvrstnostih imala, samo da je Francuzkinja bila, koja se je rado u ogledalo navirivala. —

Preko jedne godine živili su ovi ljubovci plivajući u razkoši ljubavi, gdje jim je dan časom, a čas danom bio, svaka rieč knjiga, a svaki poljubac vez viečnosti. Kako rekoh, preko jedne godine živio je Srećko i Ivana u najvećoj ljubavi, dokle žalostna sudbina s njimi krene.

III.

General B. spoznao se je Ivanom, ponudi joj ruku i otac pristane na brak. Ivana se tvrdokorno suprotivi, te pošto je sve uzalud, odkrije ona cielu tajnu svojoj odhraniteljici. Ova mahom to reče otcu a on generalu. Svako su sredstvo upotriebili, da ove ljubovnike s dobra razstave; davali su Srećku zlata — ove kukavice! — ako se hoće Ivane odreći pa pošto je i to uzaludno bilo, silom se poslužiše. Srećka su iz naručaja majčina i sestrina iztrgli te kao novaka odvukli, akoprem je glede porodice prost bio, ipak ga prisiliše na osamgodišnje službovanje. Poslje tri tjedna vjenča se na pol nagovorena, a na pol prisiljena Ivana s generalom. —

Kako se to sbude nije nikada siromašni Srećko saznao. —

Ja sam se za njekoliko mjesecih spoznao s generalom, čestje sam ga polazio, pa opaziv, da neima uzroka, zašto bi na me ljubomoran bio, spoznam se i s njegovom gospojom, koja mi odkrije njihovu ljubav. —

Ponajprije pomognem Ringerovoj majci i utješim ju na toliko, da ga nisu kao mrtvaca oplakivali, obećah jim, da ću jim po mogućnosti od njega glasove donašati i izposlovati, da će jim slobodno pisati, što je, kako sam čuo, ulovljeniku veoma zabranjeno bilo.

Poslje toga prodju do tri četvrtine godine; jednom dodjem u stan udovice Ringer i nadjem kod nje mladoga čovjeka, koga sam po opisivanju prijašnjem spoznao za Srećka. —

Tople majčine i sestrine preporuke na toliko me obodre, da sam jim sve odkrio, što sam god znao. Ipak mu poslje velikih naporah podje za rukom, da je pobjegao, te akoprem je u Pragu samo njekoliko satih bio, ipak je već generalici njekoliko riečih napisao i umolio, da bi se samo na njekoliko časah sastali. — Nu nije svojega imena napisao, buduć je znao, da ona pismo pozna te kako je meni rekao, nije drugo namjeravao, već iz njezinih ustah saznati, da li se je dragovoljno njega odrekla, ili su ju prisilili.

Ova tajna mi obustavi krv u žilah. Znao bo sam, da je generalica zaokružena uhodami, da će ju svako službince odati, te na koliko sam ju ja poznavao, da će ona Srećkom se sastati, što će ju jamačno upropastiti. —

Odmah pohitim u generalovu palaču. — Novci razvezao sam jezik vratarov, komu se je Srećko povierio, da mu pribavi odgovor; saznao sam, da je taj kroz ruke generalove prispio u ruke Ivanine, da ovaj vratar primio je odgovor iz rukuh generalovih — ovaj pako po svoj prilici od sobarice — te ga još kod sebe ima, da ga preda onomu gospodinu, koj je obećao da će po njega doći. Ja sam taj odgovor od njega odkupio i podmitio ga, da šuti, uzeo sam svaku preteću pogibelj na se, podučio sam ga, da onomu gospodinu reče, da sutra dodje, generalu pako da javi, da je list već predao. Zatim otvorim naglo list, a u njem je samo stajalo:

„Sutra u večer okol devete.“ — —

Što je general dozvolio ovaj sastanak, tumačio sam si, misleć, da bi on rado svoga takmaca na novo kazniti.

Svakako mi je valjalo osnovu generalovu uništiti, nu zahman sam si razbijao glavu, kako bi to učiniti mogao. —

Pod večer istoga dana sastao sam se s vami kad sam žalostno svaki koračaj Ringerov motreć stigao na most svetoga Nepomuka. — Čuo sam, što se sami sobom spominjaste, te akoprem je onomu protivno bilo, što sam ja želio čuti, ipak je dovoljno bilo, da sam u vašu nutarnjost zaviriti mogao. Iz daljnjega razgovora opazio sam, da se nisam prevario; ja sam znao, da naš razgovor nije baš malo na vas djelovao, te preduzeh si, da ću vas, neodkriv vam ipak nijednu ime, onog noćnog dogodjaja upotriebiti. — —

(Konac će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 10. lipnja.

Dok nam izložba naša sa svimi svojimi posliedicami neulije novi život u tromu krv našega čavedanja, moramo se zadovoljiti tekućimi zaspanimi odnošaji, te za najzanimivije dogadjaje smatrati rubriku skoro permanentnih koncertah. Muzika i pjevanje; svake nedielje, „samo da nješto veselo je.“ „Circenses“ dovoljno — nu „panem“ nebi falilo da ga je obilnejše; jer kako čujemo, došlo je preko 130 molbenicah za kojekakve službice kod izložbe, a mnoge i „za ime božje!“ —

Književnost hoće da nam zadriema, kazališta neimamo, o zavodih težko izgledanih ni divana, promet tvrdo spava a dim od francezko-naših lokomotivah slaba nam je hrana; neostaje nam sbilja za sad ništa nego koncertirati i koncerte kritizirati.

Prvi historički koncert g. Zöllnera bio je velesjajan, ali reć bi, jošte bijaše sjajnije občinstvo ovdješnje, iz okolice i tja s kranjske dežele; pravi „Concert spirituel“ u kom je stajao Thermometer glasbene umjetnosti na visoko. Čuli smo sve one prastare misli inostranih kompositerah, što počivaju jur 3—4 vieka u hladnoj zemljici, od dobe kad-no sviet jošte nije ni znao za slasti koncertah, pa su nam veleućutljivi pobožni zvuci „Bojne pjesme“ od Kemnata domamili pred našu dušu starodavne one njemačke vojnike, koji su crkvenim glasom prije mejdana tužno zapjevali svoj „Kyrie eleison“ dočim se ide danas živahnom polkom „Hura! udri, udri!“ u krvavi boj. Stara ona vremena bila su doduše ćutljivija, tišje naravi, umjerenija, bez razdraženosti i upliva brzotiska i brzojava, pa je taj klasični značaj pretočio se u sve njihovo gibanje, jer je i sve okol njih bilo čvršće naravi, tako rekuć, pravo težko i suho zlato i srebro u materijalnom i duševnom smislu, a mi pak mnogo lagljih mislih, kad baš stanemo o čemu misliti; lagani kao i današnja artijska doba; u nas ide s toga sve laglje bez brige od danas do sutra; što Bog dade i sreća junačka. Prostor nam je pretiesan, da bi našim čitateljem, kojim nije sreća u dio pala da se naslade riedkim užitkom toga koncerta mogli opisati sve potanko i po redu, zato velimo samo, da nam se čini uz sve historičku znamenitost ostalih komadah za prave „Kunstkenner“ najkrasniji onaj Adagio iz G-moll peteroglas od V. A. Mozarta, koj je toli divan i božanstven umotvor velikoga glasbenika, a predavan na najprikladnijem glasbilu za takove komade, na harmoniumu, pa zaista vještimi rukami g. Zöllnera, da je svaki pozorni slušatelj ćutio ono milinje, što je moralo razlievati se po duši Mozartovoj, kad mu je vila šaptala glas po glas u tanko muzikalno uho. Najveću dopadnost postigao je sbor vitezah iz pjesmene igre „Urotnici“ za sbor i glasovir od Franje Schuberta, koj nas obću želju imadoše dobrotu gg. pjevači opetovati, jer je i sbor krasan i pjevanje bilo složno. Gospodični Mihićevoj baci oduševljeni jedan slušaoc liepi stručić cvieća, kano revnoj diletantici u času kad joj pleskahu stotine rukuh iza napjeva iz opere „Mitrane.“

Večeras biti će drugi i zadnji historički koncert i želimo, da se g. Zöllneru nasmije sreća opet onako punom kućom, da dobije volju iztraživati i hrvatske starine kao rodjen Hrvat. —

U „Domobranu“ čitali smo odredbu vis. nam. vieća gledè zatvorenja „Čitaonice“ gdje na koncu primjećuje sl. uredničtvo, da tude netreba nikakova komentara; nu ipak ćujemo, da se je našla nuždа za komentar, budući da je ravnateljstvo uložilo utok na vis. dvorsku kancelariju.

Mi pako za stalno znamo, da ono izvieštje: da je narodna „Čitaonica“ stopila se „Handels-Casinom“ nije na točnom temelju, budući da su „en massa“ pristupivši mnogi članovi „Čitaonice“ kao koreniti Hrvati pretvorili samo njemački kasino u „Čitaonicu i trgovačku kasinu“ te uveli hrv. jezik mjesto vladavše njemštine a „narodna čitaonica“ kao samostalno družtvo polag svojih pravilah, svojim permanentnim ravnateljstvom i svojim čitavim pokućtvom bijaše kroz sve to vrieme namišljenoga stopljenja u prostorijah Strieljane, te bi se jamačno bilo preselilo u tu kazinu, da je ona fuzija zbilja izvedena.

K tomu se zna i to, da je u trgov. dvorani bio po novoj reštauraciji zauzeo stolicu predsjednikovu veleuč. g. dr. Mirko Šuhaj, na mjesto gosp. Kollera, a kod družtva „Čitaonice“ stajao neprestano na čelu presv. g. barun Dr. Kušlan. Pokućtvo trg. dvorane razprodano je i družtvo prestalo, dočim je „Čitaonica“ iz prijateljskoga si družtva Strieljane istom u novije vrieme preselila se u svoj vlastiti stan kod gosp. Haca. Daljni komentar navadjati nije nam zadača i s toga prelazimo jošte na jednu, za naš časopis, velevažnu stvar, najme — kad su već svi domaći i njeki strani listovi to napomenuli — da je uredniku N. g. l. prispiela od visokoga predsjedničtva kr. namj. vieća kroz o. k. policiju opomena, da se ima strogo držati unutar granicah podieljene mu dozvole, jer da je u 15. broju natiskani „Čudnovati san“ po smislu i smieru ukor i skroz političkoga sadržaja.

Našim vriednim predplatiteljem velimo u istinu tom sgodom, da smo si ovu otčinsku opomenu naše visoke vlasti duboko upisali u srce i vruće preduzeli, u ovom listu nikada više neprimati članke, koji miriše po zabranjenoj nam politici.

Mi uvidjamo podpuno, da nam feuilletonskim kovačem nepridada kovati političke sisteme, budi sjevero-amerikanske ili staro-evropejske. Da onaj historički „Čudnovati san“ toliko te politike sadržava nemislismo ni u snu, te ćemo se u buduće čuvati takovoga živahnoga snivanja, kao što već učinismo jučer ozbiljno, kad nam je njeki gospodin opet u stihovih donio njekakov „San o banu Balaši i biskupu Vrhovcu,“ pa i nepročitav dalje nego samo kobni naslov: „Čudnovati san“ odbacismo ga, da nas nezaboli glava te i nehotice nam se izmakne rieč „apage!“ nepeljaj nas u skušavanje. Napokon činimo pozornim sl. občinstvo na Poziv što se na koncu lista nalazi.

Digitized by Google

— Matica srbska preselila se je iz Pešte u Novi Sad, gdje će na svaki način uspješnije moći odgovarati liepoj svojoj svrsi. U četvrtak 30. travnja p. st. bila je prva glavna skupština, koja se je otvorila svečanim bogosluženjem a prangije javljale su svietu radostno zbitje u narodu srbskom. Poslie prizivao se je sveti duh i zatim se svetila voda u dvorani presv. g. Vladike Platona.

G. Jovan Hadžić pozdravio je g. episkopa, koj se liepo zahvali na pozdravu a zatim progovori predsjednik Matice g. Pavle Kojić i pročita se novi ustav matičin kao i povjestnica družtva. Kod obnove ravnateljstva bje izabran za predsjednika g. biskup, za podpredsjednika g. Jovan Hadžić i jošte 12 članovah.

Isti taj dan slavila se je tristogodišnjica Šekspirova na srbskom narodnom pozorištu, pa će se jošte izdati posebni Šekspirski Album.

Svečanosti kod izložbe.

U „AgramerZeitungu“ bijaše njeki dan mala opazka glede svečanostih prigodom zemaljske naše izložbe, nu moramo razjasniti stvar onoj gospodi, koja mišljahu da je to čitavi program, dočim je to pregled po Kolu osnovanih zabavah. Podpuni program jošte nije po glavnom odboru proglašen nu ipak znamo za onaj, što ga je odbor „ad hoc“ pod predsjedničtvom presvietloga g. Grofa Kulmera izradio, koj se medjutim jošte, izvan onoga po „Kolu“ razpisanoga poziva, može promieniti. Evo sliedi osnova, kako ju izradi odbor za priredjenje zabavah i svečanostih u svojoj sjednici dne 22. svibnja.

18. kolov. biti će sjajna služba božja u katedralnoj crkvi na slavu narodjenja nj. c. kralj. ap. veličanstva, kod koje će prisustvovati svi dostojanstvenici i zemaljske oblasti, svi članovi glav. odbora izložbe i područnih odborah.

Po dovršenoj crkvenoj svečanosti sakupiti će se glavni odbor na mjestu izložbe, gdje će predsjednik njegov govorom pozdraviti svietloga bana i ostale dostojanstvenike, te izložbu uz sviranje pukovne bande i pucanje topovah proglasiti otvorenom.

Sgrada izložbe ima biti tom prigodom urešena barjaci, vjenci i nakićena cviećem što ukusnije i ljepše bude moguće.

U podne bit će u Dvorani sjajni ručak za gg. članove glavnoga i svih područnih odborah, kao i za gg. izložitelje, na subskripciju; na gglleriji svirat će podpun orkestar.

Dne 19 kolov. Doček i primanje pozvanih pjevačkih družtvah po družt. „Kola“ i gg. pjevači glasb. zavoda, zatim sastanak na Strieljani; muzika će pratiti prispjevšu gospodu gostove. A na večer veliki instrumentalni koncert glasbenoga zavoda.

Dne 20. kolov. na dan sv. Stjepana svirati će pukovnička banda u Maksimiru poslie podne, a u večer obdržavati će se sjajni ples u kazališnoj dvorani, dočim će parter biti priredjen za blagovanje, a na pozorištu svirati će drugi orkestar na zabavu občinstva.

Dne 21. kolovoza; sva pjevačka družtva pjevati će kod sv. mise pod vedrim nebom ili po zlu vremenu u hramu božjem.

Po podne biti će natrkivanje seljakah i drugih dobrovoljacah na konjih uz stanovite nagrade, a u gradjanskoj Strieljani veliko pucanje na oba cilja. U večer toga dana biti će vokalni koncert pjevačkih družtvah u narodnom kazalištu.

Dne 22. kolovoza ići ćedu sva gospoda pjevači u Maksimir, gdje će u novoj crkvici sv. Jurja pjevati kod sv. mise, te će za tim cieli dan tamo provesti pjevanjem, zabavom i skupnim objedom, kamo će jih pratiti glasba i tamo do konca svirati.

Listovnica.

— g. Kirin . . . u S. Primismo 10 for. i razdielismo po nalogu. Od Milovana šaljemo vam 3 svezak a 4 nije jošte izašao.

— G. J. u Beču. Oprostite, što vam nismo jošte odgovorili. Biser smo vam priskrbili i poslat ćemo vam ga, ostalo je u redu. Zar neima tamo ništa nova za naš list? al samo vas molimo, da nepišete ništa o p.

— G. Vinodolcu. Vaš sastavak je vrlo liep nu predugačak, pa bi nam previše mjesta uzeo, što ga nuždno trebamo za pripovjedke, koje nesmijemo na odviš dugo vući.

— G. Tereziji K. Povjestnica od g. Lehpamera nije za dobiti u nijednoj knjigarni i kako čujemo, nije u obće na prodaji.

Poziv na predplatu.

Jošte jedan imamo broj izdati na račun prvoga polugodišta IV. tečaja i s toga pozivamo najučtivije slavno občinstvo, da izvoli obnoviti predplatu poznatom cienom:

za tri mjeseca sa 1 fr. 30 novč.
za pol godine sa 2 „ 50 „

Za daljnju preporuku našega časopisa navadjamo, da ćemo osim izabranih pjesamah, liepih novelah i inih sastavakah, imati osobiti obzir na Feuilleton, za koj ćemo izvanrednom prigodom naše izložbe tvorinah i plodinah dosta imati zanimiva gradiva, čim ga želimo urediti na zabavu čitateljah naših.

Upravljamo jošte jednu liepu molbu na domoljubje gg. naših predplatnikah, da naš časopis, koj se ima u današnjih okolnostih dosta goropadnimi neprilikami ljuto boriti, preporuče i svojim znancem, koji su kadri domorodnoj dužnosti zadovoljiti i knjigu našega življa poduprieti.

Onu gospodu, što nam za list duguju, molimo da nam pošalju dotične novce što skorije.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. lipnja 1864.** **Broj 18.**

ZDRAVICA.

U složnu nas evo kolu
U naokrug kitnu stolu,
Na kojemu milo blista
Naših lozah kaplja čista.

Svi smo ovdje svojad vriedna,
Svima nam je majka jedna, —
Zato čaše u visinu:
Da bog živi domovinu!

Bila nam je njegda jaka,
Eda bila opet taka! —
Budućnosti ljepše klica:
Živila nam trojednica!

Digla joj se davna slava,
Oživjela stara prava,
Užila se svoga ploda:
To je ustav i sloboda!

Živi ustav i sloboda,
Da nam štiti sreću roda,
Da nas čuva crna posta
Uz tudjinu gladna gosta.

Narodnost nam nek se širi
I ugaslu sviest uzpiri,
Što će uviek imat brigu
Njegovat nam kroj i knjigu!

Sve što j' naše neka živi:
Svaki slavski sokó sivi,
Sve našinke, koje glede,
Da nam sreću unapriede.

A koj zlobno na nas reži
Il' odrodjen drugud teži:
Tako njemu bog udieli,
Kako nami dobro želi.

Sada družbo svak' po volji
Zdravicom si zadovolji:
Pij za drago, pij za milo,
Eda bog dá hman nebilo!

Jos. Eugenij Tomić.

Digitized by Google

Krivnja i kazan.

(Konac.)

Danica uzdrhta stupiv pod Ljubićev krov. Lagano — ali u strahu stupa ona unutra. Uočiv muža sabere sve sile, pa se stavi dostojanstveno.

Opaziv Vladimir bliedu suprugu svoju, za kojom pred godinu danah srce gorućim plamom plamtjaše — izgubi sile — i obori očima u pod.

„Gle vra — — — to ti je liepa žena. Sada stopram uvidjam, da je on lahko mogao tri godine s njom sprovesti.“ —

„K meni sirotno diete moje,“ poče Sokolović — pruživ joj ruku.

Pozdraviv Danica najprije Ljubovića dostojno stupi tik do otca —

„Gospodine! Evo pred vami žrtve laži i potmanjosti. — Pozdravite suprugu svoga sina, barem dobro došlicom — ako ništa više.“

Gospodin Ljubović počme ustne grizti a Vladimir stajaše nepomično.

Danica slušaše govornika čudom i čemerom. „Da, da. Ti si supruga. — Toga suda neima, koj bi ti mogao to pravo odpravdati. To znade i tvoj ljubeznik. Samo u tvojoj snazi stoji, da li ćeš danas sutra u ovako sjajnih dvorovih na svilenih divanih, na mehkih dušecih pod zlatom i dragim kamenjem počivati, po gradu se voziti i kano gospoja visoka roda i ugleda s dvorjanici za sobom prijateljske pozdrave primati. Jest. Tako će biti — ja znadem; oba bo vrata nesmiju ti zatvorena biti.

„Jest!“ reče Danica, „ja poznam svoja prava — pa ću ih znat i braniti.“

„Sjajni taj život, što te čeka razsvietljat će i nježnost tvoga supruga. Ti ni nemisliš, kako te on ljubi. Čim saznade da si jošte na svietu — sinu sunce s njegova obraza. On požali — da, suzami oplače, što te odbi kano — — Kadgod na te pomisli — s Bogom bi mu mir i pokoj! Eno ga! Gori plamom čekajuć da te klečeć zaprosi za milost. Eno — gledaj! Sretna dušo, kako krili rukami, da te samo čim prije uzmogne na svoje grudi pritisnuti!“

Danica se strese više putah — upiruć okom na Vladimira; no on gledaše neprestano prekrštenih rukuh na pod.

„Gospodine Sokoloviću,“ počme stari Ljubović „Ja vam praštjam otu porugu, koju vi mojemu sinu nanesoste — ali tim nebude još konac.“

„Oho! — vi mislite već na konac. Dobro — baš sam zato i dozvao kćer amo. Diete moje! razsrdi se Sokolović „gospodin ovaj nije samo visoka državnoga dostojanstva, već je i trgovac. Nudi ti silan novac.“

„Zašto to — otče?“

„Da odstupiš od svoga prava. Trideset hiljadah polaže u gotovu na stol, ako se odrekneš naslova: „gospoja Ljubovička“ te se razstaneš s njegovim sinom i na tihom — kano što se vjenčaste.“

Grozna bol udari mladjahno srce ćutljiva stvora — koj kliknu kano biesan:

„Novce? — Novce za onu muku, koju pretrpih, za onu žalost — koja me potišti — Novce!“

Vladimira popade strah — poče ju plašljivo gledati.

„Ne — ne!“ uteče mu tihim glasom.

„Tiho — mir,“ priskoči otac. „Puštjaj, da ja baratjem.“

„Dobro dakle, gospo! Vi možete doći pod krov moj — kano supruga moga sina. To će biti liepi život. Kano golub s golubicom sprovadjat će Vladko dane s vami, ta žena spada k mužu.“

„Moj muž odbi mene, gospodine moj.“

„Jer nepregleda sreće svoje u cielosti njenoj, inače bi sigurno.“ —

„Ne — Ja se vratjam s otcem svojim na milo djedinstvo“ —

Lukavi goso pridoda brzo, misleć na živu istinu:

„Gospo! To mi nedopuštjamo. Kano štogod vi svoje pravo branite — tako ćemo i mi svoje — ako nebude drugčije, — bit ćete sudom prinuždeni ostati u mojih dvorih. — Dosta je — Mi želimo i hoćemo, da kod nas ostanete.“

Na to skoči Sokolović proti Ljuboviću:

„Jest — vi ju želite zadržati, da ju uzmognete mučiti te svojim preziranjem i otrovnim jezikom smrtne joj udarce udarati. Kano kakov bolestan golub u zlatnoj krletci — tako će čeznuti i ona za onim bitjem — koje jedino ljubljaše — za mnom. No morda, da i glede toga sunce bolje sine — te ne samo u vas već i u vašem sinu kakovo takovo milosrdje podpiri. Imade praška, koj rado ubija! Zlatna je sila silna — lahko se nadje ljudih — koji će rado prodati saviest svoju za takove ptičice — —“

„Gospodine!“ — razsrdi se starac — „vi hoćete — da na skrajnost podje.“

I Vladimir zakresi srdčbom:

„Mi otrovnici — mi da otrov kupujemo?“ —

Digitized by Google

„Da — da — vi!“ odreže Sokolović. „Ja poznadem — vašega otca već od 30 godinah. Već onda pokazao je, da se neplaši nikakva sredstva — samo da domaši svomu cilju — pa se nebi jamačno ni sada toga plašio. Zato nesmije janje u čeljusti razbojničke. Danica će sa mnom. Na mojih grudih neka pije slast života — na njih neka s nova oživi. No čim s vami dogotovimo — posjetit ćemo i kuću nove ljubeznice. Plemenita duša neka znade, kakov je otac — a kakov sin. Pripovjedati ću joj takodjer sjajnu mladost vašu. Nedvojim da mi neće bit zahvalna, ako ju odvratim od sramote, koja bi joj sjela na glavu stupiv s vami u rodbinstvo. Naskoro — još večeras — — No tim nismo jošte gotovi. Potražiti ću još kojega vašeg prijatelja — pa mu odkriti staru krabulju — da, po sokacih ću vikati, kako sagriešiste protî Bogu i ljudem. Hajdmo djetco — hajde Krsto — da idemo tamo.“

Izpod jedne ruke popade mu se zet a izpod druge kći. — — —

Da je Ljubović bilo moguće — to bi bio sigurno i starca i kćer smrtno udario — njegove bo oči zakresiše kano u tigra — u svakoj žili uzklija, uzavri smrtni otrov. On znadjaše, da svojom biesnoćom neće ništa opraviti proti oružju, koje bijaše u rukuh Sokolovićevih — nu ipak stisnu šake. Ali ga u isti mah odstrani sin. Ovaj bo skoči mu kano grom s vedra neba na put, baci se pred Danicu na koljena, popade se oko nje te drhtjućim glasom:

„Danice! Danice, neubijaj mi poštenja! Neuzimlji glasa — s njim bo rivaš me u hladni grob!“

„Na stran!“ — skoči Sokolović. Htjede da ga odrine.

Ali mu u isti mah prihvati Danica ruku.

„Otče! Zaklinjem te zdravljem i veseljem — pusti ga — pusti neka kaže.“ — — —

„Dalje, gospodine! Samo dalje“ — uzme Danica „Ja ću slušati! No ustanite prije. Nepristoji se da bi tako visoka glava padala pred ovako prosta koljena.

— „Ne — ne! — Pustjaj me, da klečim u prahu, dok mi obećaš, da se nećeš držati otčevoga pravca! Gledaj! Ja se snizujem pred tobom, Ja spoznajem — da sam kruto proti tebi sagriešio. Neću da se izpričavam — za to bo neima izpričanja pod suncem, već hoću da se pokajem iz dna duše svoje. Ti si moja žena — ti i ostani mojom. Uzmi me, Danice — opet na svoje grudi, — primi opet na svoje srce. Angjeli su milosrdni — oni neće da griešnika zabace — znaj da si i ti bitje nebesko, ako mi oprostiš!“ — —

„Nesretniče! — Slabosti jadna!“ poviče mu otac — tihano u duši — ali se brže osviesti i pomisli: „a što onda ako se on samo pretvara!? onda mu se je morati čuditi.“

Videć Danica čovjeka, koj joj toliko biede pripravi snižena pred sobom — baci pogledom na nebo, te joj uteče na usta: „O Bože — pravedan si ti.“ — Ali i ona morade odvažnost pokazati. Nekoliko trenutakah — prosvieti se duh njezin — te reče:

„Otče! Ovaj momak sagrieši proti meni. Hoću da ga ja kaznim — dopusti! —“

„Sudi, kćeri draga — kako ti je drago“ —

„Veselio vas Bog — ustante — ja vam opraštjam!“ —

Momak skoči kano živa iskra — i htjede da joj poljubi desnicu — — ali mu ju ona iztrgnu.

„Dost“ — reče „sad je za vieke medju nami odlučeno.“

„Danice! Ti praštjaš — a ipak“ —

„Ja ti praštjam, jer mi je samoj praštanje potriebno. Ali poljubacah, koji mi padoše u dio za onih ugodnih danah dok sam bila na vašem srcu — nesmijem više primiti — oni bi učinili od mene milostinju pomilovanja. Ded te me slušajte. — —

„Ja pristajem na lučenje, koje vaš otac predloži, no samo pod jednom pogodbom.“

Jao sada će na moje imanje, pomisli stari Filip. —

„Odrecite se ženitbe sa Sofijom!“

Momak probliedi.

„Ja poznam angjeoski taj stvor. Ona učini meni golemu ljubav — za koju joj velika hvala po njoj me evo i danas; ona bo nadje me gladnu, smrznutu, bolestnu na ulici i podvori me, čim! —“

„Gospodine! Griehota bi bila, da najljepši božji stvor pod vedrim nebom i žarkim suncem ugrezne vietarnjastim, i svojevoljnim momkom u nevolju. A to bi vi lahko učinili — kad ljubavi traga više neima. Vi doduše uzvišenoga i plemenitoga ovoga stvora nemožete odbiti — tomu bo protivi se zakon — ali bi kukavnomu stvoru razkidali srce nevjerom — kano — kano što — i sa mnom učiniste. Obvežite se na ovu ponudu — ja vam onda puštjam mir za vieke. To je zadnja moja rieč — u toj struci. Ja se pak zaklinjem živim Bogom, da sam ja nakana to učiniti. Vjenčajte se sa svakom drugom osobom s kojom vam srce uzhtije samo — samo ne — Sofijom od mene se nebojte nikakove preprieke.“

Vladimir stupi natrag i pozove otca u kut.

*

Digitized by Google

Govore podmuče . . . .

Zatim oživi Ljubović s nova:

„U božje ime — sine moj! Pristani i na tu pogodbu — — Ali tko će mi dobar stati za Danicu, da će ona svoju rieč držati?“

„Ja!“ prihvati Sokolović sam „već mi s toga morate vjerovati, što nisam vaše vrsti čovjek no prosti samo zanatlija. Osim toga je i stvar sama vrlo prijatna. Vaš sin moći će si drugaricu naći — a pirovanje će moći takodjer javnim biti. Ja ostajem još osam danah ovdje. Još ovih danah saznati ćemo mi, jeli Sofija podje za vašega sina ili ne! Molim, da mi odgovorite.“

„Eto vam odgovora! Već sutra nebude med mojim sinom i Sofijom nikakva sporazumljenja.“

„O sretno i plemenito diete! Ti si dakle oteto za sad pandžam ovoga nasilnika! A budućnost posvetio ti Bog takodjer srećom.“

„Jesmo li dakle gotovi, Sokoloviću“ — prihvati Ljubović.

„Još ne,“ odvrati zanatlija. „Tim zadovoljiste samo pogodbi moje kćerke — a sada ću se opet ja pogadjati. Onih 30.000 for. želim, da podielite siromakom. Vi ste i onako slavohljepni — a tim bit će slave i sto godin poslje smrti. Činili vi sad štogod mu drago, ja nepopuštjam ni za dlaku. — Zaklinjam vas konačno onim trenutkom, kojim ja proti svojemu otcu sagrieših.“

Filip opazi već na licu Sokolovićevu, da on neporeče — što već jedanput reče, te nemoguć se izbaviti srdito reče:

„Neka ti bude i to.“

Još jednim tužnim i zadnjim pogledom baci Danica na svoga muža — a onda odoše svi iz sobe. —

Tri dana kasnije zatrube novine: Ženitba Sofije sa Vladimirom Ljubović obustavljena — dokinuta je. A opet tri dana kasnije javiše iste novine: N. N. poklanja raznim pobožnim zavodom 30.000 for.

Malo postojalo vrieme; Danica korači opet na otčinski prag, te počme sa sestrom opet stari ugodni život. Život svoj posveti podvorbi ostarjela otca te odgojivanju ljubezne djetčice sestrine, koju njegovaše ko da im je majka. Uspomena na tužnu prošlost učini mnogi put na ćutljivo srce njezino veliki utisak. — Premda nesretna ipak življaše zadovoljno tako, da joj više nikakve oluje nahuditi nemogoše.

Stari Ljubović umre četiri tjedna kasnije a godinu danah po tom razglasiše novine: Danas oženi se Vladimir Ljubović s njekom plemenitom veoma bogatom, ali i pristarom gospojom.

Tako se razstade Danica s njim, da više nitko nikad neznade. Čuvši ona zadnje viesti — oplače još jednom nesretnu ljubav i pusti ju na vieke sa svoga srca!

Luka se preseli k Sokoloviću i preživi svoje ostariele i siede dane u prijateljstvu sa njegovom obitelji! —

Napokon umre i stari Sokolović 20 godinah kasnije na rukuh svoje djetce i unučadi. On umre sretno, ruka bo ljubavi sklopi oči njegove. —

Pr. B. Ž.

Žežulínka.

Kukavica ptica
Tužno kukala:
Javi mi se gdje si
Javi premila.
Ti si samo ti jedina
Srce moje izranila
Jav' se premila.

Slavulj ptica mala
Sitno pjevala,
Da je ljubav naša
Za vjek prestala:
Ti da 'š poći za drugoga
Ja do groba ostat moga
Jadan za tobom.

Uzgojih golubče
Pak mi uteče,
A što za njim plačem
Na to s' nesvrče
U zelen se lužak svrati
K men' se više nepovrati!
Ah ne povrati!

Znielka.

Težko pukom kad jim orô slave
Na timoru smrtnim snom zadriema,
Kad jim tudjin pogazi zastave,
Bojni brod jim gnjije kraj bedema.
Po mirinah čemprez i agave —
A gdje majka sinka na boj spremà,
Zadnji sinci roda, siede glave
Mru bez slave, kano robčad nema.
Sviet se podlì nejma časti glasa,
Gine snaga, oružje pjevano
I slobodna rieč se tamniči;
Sramno djelo tek se još veliči,
Gadnom bludu žrtvuje se krasa,
I dojenče već je žigosano.

Ling.

Digitized by Google

Sveti Ivan Nep. i gospojinska tajna.

Iz dnevnika moga prijatelja.

(Konac.)

Buduć da sam se upravo na vas liečnika namjerio, to je moja osnova sasvim drugi pravac dobila. Da nebi vi možebiti išli iztraživati, poslužio sam se svojom dokaznicom, te sam se nazvao „liečnikom“ namjesto grofa; istom pod konac htjedoh vam odkriti, što bi vam bio odmah mogao sa njekoliko riečih. — Njekoliko trenutakah mogu često životom mnogih odlučiti, — ja sam prispio samo njekoliko časah poslje devete u palaču generalovu, pa je skoro prekasno bilo. — General je bio prenagao. Kad vas je progonio imao je dvocievku pištolju u ruci. —

Težkom sam ga mukom sustavio i uputio, da ste vi mladi liečnik, koga je na naglo oboljeli kućni doktor poslao, koj je najbolji moj prijatelj i komu sam ja to sve odkrio za šalu — da se opita za zdravlje grofičino. U isto vrieme javi sobarica, kako sam ju prije naputio bio, da je ovdje malo prije njeki tudjinac bio, koj se je poplašio toga štropota i pobjegao.

General se zastidi radi prerane svoje ljubomornosti, pa ipak bi sve bilo propalo, da vi niste odmah otišli, buduć me je kod sebe zadržao.

Hoćete vi sada filozofički odlučiti potom, što ste od mene, grofice i grofa čuli, tko je imao pravo, grofica ili njezin suprug, te bili vi još kod ovakovih okolnostih odgovarali gospoje, od ovakovih dogodjajah? —

Što ste vi od grofice čuli, kojoj sam ja sve odkrio drugoga dana glede promjene, bilo mi je sve do sad tajna, nu ipak sam ja u svojih odsudah umjereniji bio negoli vi, akoprem ste bili osvedočen, da je ona veoma zabrazdila.“

Ja nemogah na taj prigovor ništa odgovoriti.

Feltdorf pruži mi ruku i nastavi:

Jošte mi preostaje, da vam protumačim „izdajicu.“

Nisam znao, kako bi drugačije preprečio, da se nesastane Srećko s groficom, što bi jih jamačno bilo upropastilo, nego upotrebim pomoć od poznatoga mi generala. Na moje zahtievanje uloviše Srećka, odvedoše ga natrag u Terezin, odkuda je pobjegao. Nu da on taj udes laglje podnaša, tako sam uredio, da je on mislio, da ga je sama Ivana mojom pomoćju odala. A to je on mogao opaziti, da sam joj ja pomagao, buduć sam ga ja, pošto su ga uhvatili, sprovadjao a opet morao sam se prisiljeno neprijazno držati — o, da sam se radje s njim plakao! —

Lasno ćete si protumačiti, da ja nisam iz drugoga razloga išao u Terezin, nego da toga nesretnika oslobodim kaznah, koje su ga po zakonu čekale, što mi napokon velikom mukom podje za rukom. Njegov regimenat pošalju radi nastala rata u Talijansku, te on radi svoje hrabrosti i znanosti postane častnikom. Vrativ se ja natrag u Prag nenadjoh vas više, niti nemogoh ništa o vami saznati, osim da ste stupili u vojničku službu,

Za kratko vrieme pozovu i mene, da primim ovu službu, u kojoj sam i sad; a ja sam bio pripravan, da koristim po mogućnosti domovini svojoj i čovječanstvu. Preduzeo sam si, da ću vas i Ringera potražiti; a da ću vas tako brzo naći nisam mislio.

Siromašnomu Ringeru donio sam povoljne glasove, nu koji ga već nisu mogli stići. General B. molio je odmah poslje onoga dogodjaja, kod koga ste i vi bili, da ga premeste iz Praga. Prieteći prevrat u Francezkoj pobuni svu vojsku na granicah; a da će tako brzo do rata doći, nije se mislilo. —

General živio je svojom suprugom tako dugo u Insbruku, dok ga nije rat bliže dovabio; supruga pako njegova nije podnipošto smiela od njega. Smrt njezinoga supruga neuzkoleba ju niti malo, jerbo nesamo da ga nije ljubila, dapače bojala se je njega, koj joj život utamniči. Onih četernajst mjesecih, što je š njim živila, samo je suze lievala. — —

Rekav vam sve — što sam o tom kazati imao odlučite, sada na koliko je Ringer pravo imao, glede „izdajstva.“

Ja ga umolih na to za oproštenje i ako može, da sve zaboravi, što sam ja o njem podvojio.

Pomoćju moga prijatelja Feltdorfa dobio sam poslje njekoliko tjednah odpust od vojničke službe. Vrativ se u domovinu nastojao sam svoju sabranu znanost bolje upotriebiti, negoli se na bojnom polju može. —

Došav u Prag, prva šetnja bila mi je na most sv. Ivana Nepomuka.

Do ovdje je izvadak iz dnevnika moga prijatelja.

U svibnju god. 185., vrativ se poslje višegodišnjeg putovanja u domovinu, posietio sam svoga staroga znanca — Srećka. —

Stupiv u kuću, u kojoj je on stanovao, veoma me preseneti sjajnost i bogatstvo što se svagdje pokazivaše. Srećko je bio samo nješto stariji od mene, te je bilo nemoguće, da bi on već toliko bogatstvo stekao, kojim bi on tako sjajnu palaču kupio i vratara i toliku družinčad uzdržavati mo-

Digitized by Google

gao. On je bio, kao što i ja siromašnih roditeljah s toga sam pomislio, da je on to bogatstvo suprugom dobio. Nenadjoh ga kod kuće, nu saznah, da se je milostivom gospojom i gospodinom Feltdorfom izvezao na šetnju. Kočijaš se je, kako saznah, već vratio i zapovjed dobio da pričeka svoju gospodu oko devete ure u jezuitskoj ulici. — Željan da vidim naskoro svoga prijatelja udarim putem proti mostu.

Bilo je nješto preko osam urah; sunce je zapalo bilo, a most je pako bio posve razsvietljen. Neizmjerna množina ljudih, ugodan miris ružicah, i svečano pjevanje sjeti me na svetkovinu Nepomučku.

Stanem na sredini mosta, znadoh bo, da se oni ovuda vratiti moraju. Jer da je i bio svojom suprugom kod štatue, to ga radi množine nebi opaziti mogao; a Srećka sam radi njegove ogromne osobe mogao opet spoznati, pa akose i je za ovih posljednjih godinah znatno promjenio. A mogao sam jih spoznati i po malom grofu Feltdorfu, za koga sam znao da je s njimi. Sbilja opazim tri osobe prama meni ići i ove sam držao za očekivane, te nisam se prevario. —

Srećko me srdačno ogrli, zatim mi predstavi svoju suprugu i već od prije poznatoga grofa po imenu i opisu. —

„Prijatelji moga prijatelja jesu i moji prijatelji," reče Feltdorf, primi me izpod ruke, te mi predloži, da Srećka njegovom suprugom pustimo, neka se odvezu kući, a mi da ćemo jih pješke slieditи. Nu ovi su htjeli, da se s njimi odvezemo; ali obečavši jim, da ćemo najdulje za pol sata doći, odvezoše se oni. Rekav Feltdorfu, da mi je Srećko vrativ se iz Italije sve nepogode izpripoviedao, da medju nami neima tajne, te da još jedino želim saznati, kako je on tako sretnim suprugom postao, učini me Feltdorf na to pozornoga, da bi ja dobro učinio, ako o tom nebi ništa u prisutnosti gospojinoj napominjao, a i samoga Srećka glede toga čim više štedio.

„Gdje se je ljubav zavriežila, tamo neima prijateljstvo nikakova prava," reče Feltdorf. „Ja sam, koj živim s njimi u nerazdruživom prijateljstvu, nisam ništa drugoga saznao, osim da se je Ivana po smrti generalovoj poslje jedne godine u Prag vratila, da je dugo bolovala i da ju je Srećko izliečio. A da je uspomena Ringerova u Srećku i Ivani ostala, svjedoči nam to, što svake godine na ono mjesto hodočastvuju gdje je Ringer skrušeno molio. Ja jih takodjer moram tamo sprovadjati, što rado činim.

„To vam je gospojinska tajna." — — —

Pr. Jastrebarčanin.

Bezposlica je mati svake opačine.*)

(Mladosti u prilog.)

Bezposlen je onaj, koj ništa neradi.

Al i to je danguba: kad neradiš ono, što bi ti valjalo raditi, ili kad neradiš onako, kako bi to trebalo.

Ništa nije odurnije u mladića, što bezposlica, što lienost.

Ta čim se, oj mladiću, ponosi prošlost tvoja, da si već stao provoditi danke u bezposlici?

A sadašnjost tvoja? Ona ište od tebe, kako si mlad, da se što jače zamahneš, što življe oživiš, što više uzletiš; a bezposlica je prerana ostarjelost, obumrlost, gnjilež.

Budućnost zahtieva od tebe gromkim glasom, da posluješ. Ako je tvoja — valja ti se skrbiti; um i srce hoće da se naobraze. Ako li nije tvoja, ako za tebe neima više budućnosti, onda valja da što uradiš, kako nebi praznih rukuh, ali zakopav božji dar poput nevaljanoga sluge talenat, došao pred gospodina.

Bezposlenost je neharnost prama Bogu, koj nam je dao duševnu i tjelesnu snagu, da ju upotriebimo. —

Bezposlenošću otimlješ najdragocieniji dar božji: vrieme.

Bezposlica te grdi, ter se po njoj odmećeš od neprestance poslenoga stvoritelja.

Bezposlica je nepravda. Mi smo članovi družtva ljudskoga; od nas se pravom ište usluga u obitelji, u državi, u crkvi.

Nepravda je osobito glede onih, koji su težkom mukom stekli, što mi u tutanj razmećemo; ter glede onih, koji bi krasno uložili, što s naše krivnje ostaje bez roda.

Bezposlica je gadan primjer braći tvojoj: idući za tobom, naučit će se dangubiti. Morda će se i ona potužiti na providnost božju, kad s lienosti nećeš da joj u pomoć pritećeš, te svakdanji napor bratski joj olahkotiš.

Pa koja razlika izmedju bezumne naravi i takva ležaka! ona — vazda poslena, držeć se nepromjenljivoga zakona, da nemože bolje, ovaj — uklanjajuć se svakomu naporu, razbija namjere božje. —

Za bezposlicom ide često i vremenito zlo, preziranje, siromaštvo. Prolaziš li vrtom ljenjakovim, gle — pun mu je koprivah, prikrilo ga trnje, a zid mu se porušio!

*) Kad je već slog bio gotov, opazismo istom, da je g. — š isti članak dao i sl. uredničtvu „Kat. Lista." U.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 24. lipnja.

Skoro u svakom broju imamo napomenuti po koj koncert. 21. o. m. pjevala je u dvorani gospodična Agneza Buček, prva pjevačica dvorske opere draždjanske, više Bravour-arijah iz operah „Lombardi," „Ernani" i „Robert le diable" kao i dvie hrvatske pjesme velikim uspjehom. Njezin je glas izvanredno jak i milozvučan. Danas daje ona svoj oprostni koncert.

— Kaošto smo u zadnjem broju obznanili izradio je odbor sastavljen „ad hoc" iz raznih družtvah i zastupstvah, za priredjenje svečanostih kod otvorenja naše izložbe, jedan program, pa ga je i u drugoj sjednici potvrdio, koja je po jednostranoj želji uprav radi preinačenja sazvana, al — bez uspjeha. U toj drugoj sjednici je glasbenomu zavodu naznačen večer 19. kolovoza za instrumentalni „Monstre-Concert." Nu uz svu tu odborovu dosliednost ipak se nije taj program jošte proglasio, niti se nebude, nego će biti i po treći put pozvan odbor da preradi osnovu. Da je tu njekakvo nesporazumljenje medju glasbenim zavodom (Musikverein) i hrvatskim „Kolom" od kojih svako misli „L' état c' est moi" to se vidi odmah, jer neteče iz takvog vrela nikad čista voda; nu tko je tu mutilac — to ovdje razpravljati nije nam na misli, nego izraziti samo vruću želju, da glasbeni zavod s „Kolom" uvjek „viribus unitis" izvadja krasna djela na uzveličenje naroda, iz koga su proiztekla oba; jer mu i onako raste nevolja preko glave nesamo od tudjih i domaćih tudjinacah nego i od rodjene krvi, od „nepolitičkih" pjesnikah, koji Hrvatu pred „otvorenim nebom" kao i na zemlji medju svimi narodi pripisuju tužnu rolu čovjeka „koj se pametju bori" „i još doma driemljuć oči tare" „dok nezakasni naroda poklisar" „te zatvorena nadje vrata neba" — (vidi Feuilleton u br. 29 Domobrana)

— U nedielju 19. o. m. otišao je zabavni povoz, vodjen g. Kalabarom i g. Mihajlovicem u Trst i Mletke, nakićen narodnimi zastavami. Na kolodvoru bijaše neobične živahnosti, sve čekaonice i hodnici napunjeni i metež za put pripravnih veselih licah vrlo ugodan oku. Putnici su skoro sami mladi ljudi, znatiželjni vidjeti široko more, glavni emporium Austrije, Trst i staru, njekoč gizdavu Veneciju. Vratili nam se sretno, obogaćeni izkustvom i naukom, što se u toli kratkom času od 10 danah sakupiti dade.

— Radostno opažujemo opet živahniju djelatnost. Družtva za povjestnicu i starine Jugoslavenah u Zagrebu, koje je 7. o. m. držalo svoju sjednicu.

U toj sjednici pretresane su i zaključene vele znamenite stvari.

Medju ostalim i to: da se ima opet obratiti na visoko namj. vieće sa molbom, da obzirom na predstavku od 1860 god. —, obzirom na zaključak saborski od god. 1861 i predstavku družtva od 6. siečnja 1864 blagoizvoli' već jednom učiniti shodne korake za premještenje Muzeja — ono malo narodnoga blaga, do nepropane u tiesnih prostorijah, vlastnih sobah ili od moguće vatre. Zatim se odluči, pismenom molbom uteći se vis. namj. vieću, da u višjega mjesta izhodi dopust za izkapanje starinah hrvatskih na razvalinah solinskih blizu Splieta i da u tu svrhu predbježno dozvoli 300—600 for. iz koje god zaklade. Nadalje da se izravno na vis. dvorsku kancelariju molbenica upravi, da se Akademija što prije kod najvišjega mjesta potvrdi. Da se napokon sazove svake četvrt godine javna skupština, u kojoj će se držati historične, starinarske itd. dissertacije.

— Članovi hrv. kazališnoga družtva vratili su se iz Karlovca i neće moći po zaključku ići u Ljubljanu bielu, budući da je ces. kr. vlada u Kranjskoj dozvolila po čitavoj Kranjskoj dramatički predstavljati, samo ne u glavnom gradu, Ljubljani, gdje se je udomila vila Njemkinja. Daljnje kazališne viesti javljaju, da je upravljajući odbor pomnožao Repertoir opet sa 7 novih prevodah i da je kazališni pitomac g. Petar Brani u Beču predstavljao Kosinskievu ulogu u Šilerovih razbojnicih.

— Preminuo je 22. lipnja ovdje Josip Partaš, učitelj preparandije u 44 god. poslie dugotrajne bolesti i ostavio udovicu sa četvero djece. Pokojnik trpio je više ljetah na očiuh a posljednje godine, iza nesretne operacije, izgubio je vid da se niti književnimi niti školskimi poslovi nije više mogao baviti, kojim se je bio sasvim posvetio. Njegovo domoljublje bijaše iskreno i svakom sgodom pokazao se je onako, kako valja za pravoga Hrvata. Osim njekih knjigah izradio je on i onaj zemljovid stare Hrvatske, što je prošle godine uz „Napredak" ugledao sviet. Ovaj domorodac zaslužuje, da mu svaki Hrvat reče: Dao mu Bog viečni mir i pokoj!

Književnost.

U Genevi namjerava odpušteni profesor Vlad. Jovanović izdavati srbski list „Sloboda". Znamenito je to, veli „Politika" za štamparska odnošenja Srbije, toga jugoslavenskoga Piemonta. — Na ovaj laskavi kompliment naklonit će se srbski Cavouri i adnexionistički drvavnici.

— Temešvarski vladika Maširević namjerava tečajem srp. započeti izdavanjem političkoga lista u Novom Sadu, tri puta na tjedan, u koju svrhu si je izabrao za urednika g. Hadžića, alias Miloša Svetića, poznatoga srbskoga jezikoslovca i povjestničara. Program toga časopisa može se slutiti. —

— G. Ivan Filipović, učitelj na kaptolskoj učioni namjerava početkom listopada izdavati zabavno poučni list za našu mladež pod naslovom „Bosiljak" triput na mjesec za godišnju cienu od 2 for.

— Čestitar za mladež od Stj. Novotnija, tiskom Dragutina Albrechta a nakladom knjigoveže E. Mučnjaka. Tvrdo vezan stoji 35. novč.

— U tiskarni A. Jakića dotiskana je „hrvatska pjesmarica" kitica izabranih hrv. pjesamah za pjevanje, 16 tabakah na 16. za 50 novč.

— Cvietnjak pobožnosti, molitvenik za školsku mladež od Franje Žuzela, župnika, 12 tabakah, vezan za 90 novč.

Digitized by Google

Svaštice.

Danski zarobljenici u Beču i austrijski srebrni novac. Velika je to utjeha za svakoga nesretnika kad vidi, da ima sunevoljnikah ili takovih, koji jošte težju trpe muku; s toga je danski poslanik u Beču upoznao danske robove sa srebrnom riedkom jasprom, darujuć jim svakom po njekoliko austrijskih kovanih novacah.

I austrijski su srebernjaci zarobljenici od god 1848, pa k tomu jošte mnogo strožije čuvani nego-li Danci, koji se bar po kući i dvorištu slobodno giblju, dočim moraju žutaci i bieljaci čamiti u tamnom podzemnom zatvoru, te nevide ni sunca ni mjeseca, ni biela dana i samo mali jedan dio tako je sretan, da smije za težki odkup (agio) kadkada mienjati svoju tamnicu. Danci imaju medjutim tvrdu nadu, da će jih doskora zamieniti, a kukavni srebriš neima ufanja, da će tako brzo gibati se u slobodi zlatoj. S. Z.

— Ovih danah našli su u Parizu tielo njekoga Peplovskoga, čovjeka od 62 god., bivšega batalions-šefa u poljskoj vojsci kod posljednjega nesretnoga ustanka, gdje je u jednoj samo bitci, kod Grohova, dobavio se 26 ranah. Pismo, što su u njega našli glasi ovako: Rieke od krvi i suzah, u kojih se evo utaplja i davi moja sladka domovina i ono gadno nehajstvo svieta za nečuvene boli i muke naroda poljskoga, otele su mi svu snagu da živim i nadalje kukavni ovaj život. 22 god. težka progonstva moga živio sam u miloj nadi, da ću ipak jednom vratiti se u domovinu, u sretnu i neodvisnu, nu kad me je i opet prevarila nada, a k tomu se ćutim prestarim da bi mogao doživiti novih dogodjajah, odlučio sam nesnosnomu takovu životarenju učiniti konac, Boga moleć, komu su poznati svi težki jadi duše moje, da mi oprosti u svojoj milosti ovaj čin skrajnjega zdvojenja. —

— Poljski general Dembinski, njekadašnji glavni zapovjednik poljske vojske kod ustanka god. 1861 i madjarske bune god. 1849 umro je u 73 godini u privatnoj bolnici „maison de santé „u Parizu u kojem gradu prebivao je od godine 1850 iza kako mu je pošlo za rukom osloboditi se progonstva u Kiutahiji. U Parizu živio je dosta oskudno, kao što i veći dio narodnih nesretnikah u inozemstvu.

— Kadno je druga deputacija poljskih seljakah nedavno došla u Petrograd, da se nakloni caru velikomu i da se očituje proti poljskomu ustanku, dodje uslied programa i u crkvu katoličku. A kad iznenada zapjeva njeki poljski oduševljeni djak zabranjenu pjesmu „Bože cos Poljske“ prionu bogme i seljaci svi u sboru i izpjevaše ju do kraja, bez da u svojoj seljačkoj nedužnosti i izdaleka pomislit mogahu koliko tim sagriešiše proti naredbam Muravieva. To je njeki prijatelj odmah Gouverneru prijavio kao golemi prekršaj, nu ovaj mu odgovori: Ako su ti Poljaci milomu Bogu izpjevali zabranjenu pjesan, a to neka jih on sudi, to na mene ne spada.

— Latinica — pismo svega svieta. Ces. kr. ravnateljstvo poštah čini občinstvo pozornim, da se neka služi na svaki način latinicom kod naslovah na svih predmetih što se šalju u Ameriku, budući da se nerazumiju poštarski činovnici u Ameriki, budi u njemačka ili koja god druga slova te s toga da proiztiču tolika zakašnjenja i ine neprilike. Čini se, da će i ta gotičko-njemačka pismena za koj decenij u Muzeum se povući, da se odpočinu od svoje dovršene misije, kao što i naša hrv. glagolica pa valjda jošte i druge azbuke.

— U posljednjoj groznoj bitci sjevero-amerikanskoj tukoše se 200.000 ljudih osam danah i nemakoše se s mjesta, nego gaziše po riekah krvi dok svi skupa iznemogoše podpuno. Tu je palo s obih stranah do 90,000 ljudih:

Hej, krasne li zabave 19. izobraženoga vieka!

— Za izabiranje grčko-nesjedinjenoga nadbiskupa i metropolite u Karlovcih sazvan je ilirski narodni sabor 1. kol., koja funkcija kod Sinoda izručena je barunu Filipoviću.

— Novi časopis u Českoj. Ozbiljna rieč svim Čehom! Nije dobro čovjeku samomu, nije ni Čehu bez humora! Ako je umro Bič, Blesk i Rolničky ipak neće poginuti humor gdje „Osa“ živi! — Za volju uzajemnosti česko-slavjanske izlazi „Osa“ u Brnu pomoćju subvencije, sastavljene od svih slobodno mislećih i radikalnih domoljubah, koji se nazivlju akcionari, a svi zajedno dioničarska družba. Svim, koji žele u tu družbu pristupiti obznanjujemo evo ustanove: 1 akcija stoji 2 f. a. ban. Dužnost akcionarah, poslati ta dva for. do tiskarne Vil. Foustky u Brno, gdje se nalazi gnjezdo ose. Osa leti od tuda svaki mjesec dvakrat.

Anagram.

12345678910	Krstno ime.
7235942	Po izgovoru gdjekojih Primoracah ime mjeseca.
567982	„ „ „ „ nazov ustroja uredjujućega kosu.
123495	Običajni biljeg djevičanske krieposti.
94238	Najplemenitiji stvor božji.
78919	Ime samo kriepostim odlikujuće.
29423	Simbol poniznosti.
76853	U tih mjestih poljodielci ponajviše obituju.
52349	Svaka stvar u sebi to imade.
13789	Brodarom su često od prieke potriebe, ili od težke muke.
19823	Odgovor na poziv prešnoga posla.
2349	Jedna izmedju najljutjih zvierih na kopnu.
5234	Bez toga neima puške nit samokresa.
1897	Tako se običaje imenovati jedna najvažnija čestica žepne ure.
198	Obalom se često gorostasno penje.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 16.

12	15	10	63	6	53	38	49
9	64	13	16	3	50	5	52
14	11	62	7	54	37	48	39
61	8	55	2	17	4	51	36
24	1	60	31	56	35	40	47
59	28	25	18	21	46	43	34
26	23	30	57	32	41	20	45
29	58	27	22	19	44	33	42

Držmo složno bratjo mila,
Nek nas vodi naša vila!
Sliedimo ju njenim tragom —
Pomoć će nas svojim blagom!
U slozi će bratskoj tada
Sretno ići sve, i svagda —
Ćemo u napredku biti
A neharnost predobiti!

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. srpnja 1864.** **Broj 19.**

MUŽIKAŠ.

Napisao V. Hálek, preveo A. Šenoa.

I.

Veseo vam je momak bio taj Brožkov Ivo. Kamo se god namjerio il u domu il na polju sva ga je kuća puna bila. Sve je on šta s mislio, da su ljudi smiehom pucali, pa ga je zato i svatko volio. I staro i mlado bi Ivo natjerao na smieh, nu nije pri tom dirnuo u ničije lice. „Vrag je taj Brožković“ rekle bi mome. — „Al to nek Bog zna, odkud Ivi sva ta vragolija i jogunija!“ primjetili bi starci.

Pri tom nisi nikad čuo istu šalu po drugiput, sve bi se novoj dosjetki dosjetio, a samo onda bi štogodj ponovio, kad su to ljudi od njega iskali. Kad je momak zatitrao, svi su znali, da će tu šta osobita biti. Ljudi se tomu već i nisu čudili; jer su mislili, da drugčije biti nemože, kad se čovjek punom glavicom narodi. A i jest to divan dar od Boga, kad znaš drugu razigrati srce, a pri tom da sam neproplačeš.

Znatel' ljudi, tko je taj Brožkov Ivo bio?

Brožkov Ivo je bio mužikaš. Ljudi su govorili, da su Brožkovići cigla mužikaška krvca. Ivin otac, djed, pradjed, šukun i Bog zna već koj djed redomice bijahu mužikaši, a nijednomu nije bilo ni na kraj pameti, da se prevjeri, da nebude mužikašem.

Kao da i drugim čim nisu biti mogli; otac učio sina, sin opet sina, a tako se to u rodu odvićivalo od pameti. Što je umio otac, umio i sin — nije dakle čudo, da je i Brožkov Ivo bio mužikašem. Al ako su mu otci i djedovi valjano svirali i gudili — nisu tako, kao što je Ivo. Bijaše ih, hvala Bogu, čitava četica, i mnoga se sieda glava rado spominjala, kako je za mladosti uz Brožkove note mome okrećala — al kako rekoh, s Ivom nije se nijedan mogo. Zato je i sviet govorio, da nad Ivom neima Brožkovca.

U Brožkovu rodu od djeda do sina — kako ga je majka porodila, kako mu nestalo prvih suzicah, kako mu se ručica čega primati smiela — nije mu se primala igranja već gusalah, a tek momče postajalo na nejake nožice, tek jednim okom smotrilo azbukicu, već je lučcem po žicah vrndalo. Zato bi ljudi rekli, da se Brožkovac nerodi neg s guslami. To je živa istina, da je u njih svako čedo umielo prije prebirati note neg pismena.

Sad sam vam pripovjedô cielu historiju Brožkova roda, sad sam gotov, jer mladjeg Brožkovića od Ive nebijaše. Nu toga valja nam na tanko po-

Digitized by Google

znati. Brožkova „banda“ bijaše na glasu po svem kraju; nit se pirovalo, nit se pokapalo, u kratko nit se sviralo nigdje, gdje Brožkovci svirali nisu.

Al su to i ljudi baš po redu bili, prava milina da je se naslušaš. Ivin se starac često pred sinom hvalio, da u njem slavicu razpiri, hvalio se starac i pred drugim svietom, koliko putah da je u kneževu gradu svirati morao, koliko da se knezu ta njegova svirka ljubila, kako je s obilne kneževe ruke na svaku glavu po žut cekin pao. To su svi znali, da Brožkova banda, kad je knez na svoj grad ljetovat prispio, ne jedanput u gospodskom dvoru svirati morao.

Brožkovci bijahu od vajkada Včelovičkoj bandi „glavom.“ Zato se je i govorilo „Včelovička banda“ Brožkova banda il u kratko „Brožavci.“ Kako bilo od otca na sina mužikaštvo prešlo, tako i glavarstvo nad bandom, a mužikaši ni posanjali, da si drugoga biru; bilo je, kao da je Bog samo Brožkovce zato stvorio i što Brožkovac reče, nitko neporeče.

Za vrieme, o kojem mi se evo pričat hoće, glavarstvo bijaše upravo u Ivina otca, al su mužikaši i Ivu rado slušali.

I samomu starcu je to drago bilo gledati, kako mu se krv nije izmetnula, bijaše mu drago i s toga jer je vidio, da će po njegovoj smrti, imati mužikaši baš čitavu glavu.

Mužikaši su čestito živjeli. A kako da mužikaši u nas zlo živu! Kamo oni pali, tu su i zasvirali, tu se je pilo — pa da nebudeš vesele volje? Ivo bi rekao, da mu je svirka i ručak i večera, a sve bi pokazivao prstom na staroga basača, kako se taj tek svirkom hrani, a da bi isto tako crvenim bio, da i toliko nepije, koliko pije — to sve da je od muzike. Stari bi se basač nasmjehnuo, i namjestio si očale, što su mu se bile nosa dotrta skliznule — namjestio očale, da mu nepadnu u vrč, pa je sve gledao te gledao Ivu. Kao da mu starac gudac njekako nije vjerovao. E da kako, što si stariji, to i više znaš, pa se u mlada manje uzdaješ.

Najveća je nada bila, kad su mužikaši veseljem pošli u to il ono selo! Svetak se pričinjao, da je veći svetak, da su dva svetka u jedanput. Momam su noge od rana jutra same od sebe titrale i skakutale, momci su slagali i zviždukali sve poznate pjesme, a novim se veselili. Majke su milo gledale svoje cviećе, svoje djevojčice; samo starac otac bi štogod zamrmljao a kad ga je stara tužila, onda bi starac rekao, da su ipak momе vriednije od momakah, jer da im bar netreba tolika sila novacah za muziku. Al u djevojakah sva je nedjelja danah bila puna trista brigah. Hoćeš li pregaču uzeti, il samo bielu zarubljenu suknju; hoćeš li vrpcom preplitat kosu, il da ti bude prosta; hoće li Frane s njom u kolo il će za drugom — pa tu da si od brige mlada glava neposiedi. —

A djecu da vidiš! Milo mi je jošt i sad se spominjati, kako smo se selom gonili. Svu nedelju danah ni makac od otca, ni da si pisnio, al nedeljom kao da starac nemari, a kad su svirali popusti tata biesu našemu posve uzdu.

Blago djeci, ta veli se: mladost radost. Po cieli božji dan igrala se djeca bande, i Jankica pred njima bio tobož Brožek. Udri nas ciela cika i piska onda njekakov marš ili polku, sve da oglušiš, a ako je tata zatiskao oba oka, nije mogao zatisnuti oba uha; nije s toga čudo, što bi se kadkad na nas ljudski odsjeko: „Napasti jedna, zar vas obsjeo vrag, zar nemožete mirni biti?“

A bili smo i živi vrazi, to je istina; nu da si nas opet vidio, kad su mužikaši glavom u selo došli, onda nas cela četa ma ni pisnula. — Na čelu bande je hodio stari Brožek, a kraj njega Ivo noseći i svoje i otčeve gusle. Za starcem klarinetista sve mrgodeći se na nas — a mi udri na to u smieh. Za ovim su hodili trubači, fagotista, a svoj bandi pritucalo bijaše starac noseći na ledjih „bajs;“ često bi mu se noga putem zadiela o kamen, često očale spuzle nosu — a tu je starac stao, namjestiv očale, pa kasaj za četom dalje.

Kad bi mužikaši pali pred krčmu, u kolo se razredili, i mi oko njih; stari kadkad i mladi Brožek lupnuo bi lučcem na gusle, banda udari svirat galop. Al se je već bilo nagrnulo staro i mlado pred krčmu, i kad je Ivo opet lupnuo lučcem, da si vidio kako je vrva mravom u krčmu srtala.

Samo mi dječaci ostali smo pred prozori, jer sve što se nam pričinjalo da smo najveća gospoda u selu, tu je ipak bilo od debelog krčmara i šibaj i svietljaj, ako se koj od nas u krčmu zašuljo.

Juh! tu vam je bilo cike i krike, svirke i prepirke sve do biela dana.

II.

Ako je omilio bio Ivo starcu i mladiću, gosi i momku sa svoje šale, jošt su ga radje gledale djevojke. Nije samo što je mlada veselju i šali rada, već je mnoga mlada u glavici prebirala i mislila: „Poći za mladića, koj se nikad žalostiti neće — to mora da je prava slast!“ Pa u istinu si vidio, da djevojkam Ivo većma prija, neg drugi momci. Uštinu li Ivo hotice il nehotice koju momu

Digitized by Google

nije ti ga ona karala, već bi mu se milo nasmiehnula; progovori li Ivo slovce s kojom eto ti djevojčadi, gdje se roji oko njega, kao pčelice oko cvieta. A tek kad bi se s kojom uhvatio u kolo! ta je to svemu svietu sve do druge muzike dokazivala, da je s Ivom igrala. Ivi kan da je svirka po svem tielu titrala i kuckala, zato i nije bilo nad njim plesača, a djevojke sve su se na njega liepile. No nije se on mogo toliko toga naigrati, koliko drugi momci, ta bilo mu guditi za stolom, kako su drugi htjeli. Samo po koj put, ostavio bi stol, pa pošo u kolo.

Sad znate, zašt djevojci nije šala bila, plesati s Ivom.

Najviše je plesao Ivo s Kroupinom Milkom, kadkad baš s nikojom drugom. Milka bijaše mlinarova kći, al nije bila jedinica. Osim nje bilo je u kući šestero djece, troje mužko a troje žensko. Sviet je govorio — da starac Kroupa svu svoju djecu tako lahko po tudjih mlinovih poženiti i poudati neće. Al starac Kroupa je njegdje slabo mario za to benevetanje, jer je bio od pameti ohola glava, i rado je vidio, da mu djeca pred svietom osvietljaju lice. Sinovi mu bijahu već svi dozrieli momci, pa su najbolje plaćali mužikašem; zato kud oni okom, tud mužikaši skokom, a Ivo je govorio da bi stari basač Kroupinom za volju ma o pol noći nasadio na hrt nosa očale, da im zagudi. I Kroupine djevojke već nisu bile gaćaške, najstarija od njih Milka po imenu baš je bila posliednju nedelju sedamnaest godinah navršila. Na muziku je hodila Milka i dvie joj mladje sestre, najmladja jošt je ostajala kod kuće, Kroupine djevojke sve su bile najljepše izcifrane, a kako se one odievale, tako se djevojke po svem kraju za njima povadjale.

Kroupine kćeri sve bile po novoj modi, pa kako je krojač krojio njim, tako je morao krojiti svim. Ljudi su doduše o tom koješta šaputali, al šta ljudi! Ljudi su vazda lajave ćudi.

Danas kano da je sva radost svega svieta spala na Včelovice. Danas su Brožkovci ostali u svom selu svirati; zato nebijaše nigdje veselja, što ga je bilo u Včelovicah.

Ivo je danas zaplesao, kako je banda zasvirala. I Milka je već bila došla, pa si je Ivo mislio da će mu biti kašnje i onako za gusle sjesti kad se bude magla mužikaških glavah hvatala. Zato sad Ivo tjeraj pa obrtaj do mile volje!

Kad se Ivo kolom obrtao, tu da ljudi pucaju od smieha, jer Ivo je znao svaku na se prilikovati, da bi bio rekao ne Ivo neg onaj drugi pleše. Zato toliko grohote. I starac gudač gledjuć Ivu njekako nije mogao odoljeti, udri on u smieh, da mu očale na zemlju padoše; pa je neumijuć polku na pamet morao stat, da digne očale. Ivo je to opazio, stao, nakesio se! kao kad starac prez očalah u kolo žmirka, i udari krupnim glasom brundati „bajs“ I pravo je učinio, jer starac od smieha nije smio ni gudalom potegnut, starcu bijaše od težka smieha sjest.

S toga da ti se sva krčma zazpliva od veselja i Milka se nasmiehnula, pa je Ivi rekla, — neznam za šalu il za istinu — da bi ga živo poljubila, da tu neima ljudih Ivo pogleda Milkine oči, pogleda Milkina ustanca — tvrde mi vjere, da nebude ljudih, cmok bi to cmoklo, sve da srce prekipi.

Odsad Ivo nepleše, već plešuć mahniće. Trvdo k sebi Milku privinuo, i Milka se dala. Htjelo mu se Milki reći, kako ju voli. Ta to Milka vidi na svoje oči činilo mu se, da to nije dosta, već bi najbolje bilo reći joj: „Milko, ljubim te!“ a ona da mu odgovori: „I ja tebe!“ Al za čudo, Ivi se nedalo, te nedalo! Sve mu se slovo uztezalo, sve mu se po glavi vrtilo, da mu Milka odgovori „Al ja za vas nemarim!“ s toga je Ivo oniemio.

Noge su mu klecale, Ivo je morao sjesti. Sjeo za stol, uhvatio gusle, ni gudalom ne lupnuo, nego čudno zagudio, sam te sam. Gusle cilikale, cvilile kano da mu srce cvili. Nije to bila polka ni galop, ne, to je bila druga čudna veoma čudna nota. Ljudi od čuda postojali, Ivu gledali, Ivu željno slušali, kao kad ti djetetu majka čudnu bajku priča gusle kan da mu plaču, divno su zvonile, divno romonile, da druga ogrliš, da neprijatelju oprostiš. Ljudi nisu znali, šta je to. Taj glas od srca a u svačije srce milo dirajuć, toga pokrstiti nemožeš, al pri tom sve ti srce kaže, da ti se pjesma ova već u duši ozivila kao rieč mila prijatelja. Nitko neznadjaše, odkud Ivi to čudo, i sam starac gudac skinuo očale, te stao paziti oči na Ivu, a stari Brožek od ponosa i radosti da klikne: Neima od Brožkovacah mužikaša nad Ivom!“

A Ivo sve igra te igra, kan da oko njega ni duše neima, kan da oko njega ni uha ni sluha neima. Bog bi znao kamo se dušom preselio.

Možebit mu se skita duša po milinjih dvorovih; tamo ti ptice zlatokrile nižu čudne pjesmice, tamo sa srebrna cvieća prše divne mirodije, što dušu uspavaju, srce razigraju, tamo se sve sljublja, sve slaže, tamo je ljudska duša sretna — ah presretna! Al tamo i čovjek pozna, da je sam na

*

Digitized by Google

samu. U srcu mu nikne želja, srce i duša mu izčezava, da mu treba druga, srcu srca, duši duše. Al ne — nije se Ivi onamo zaniela duša. Gudba mu grmi kao daleka olujina, tutnji ko biesno kolo razuzdanih vjetarah — ne, ne to nisu ti liepi Vilin-dvori; krš je to — pusta krš, gdje oluja stoljetne obara hrastove, gdje se gavran grakčuć krilima bjesnilu otima, dok ga ljuta vijavica neshvati i u propast sunovrati, da se jadan tamo nakrvi dok se izkrvi sam bez druge do tuge. A bura leti, srta put divlja konja, pod njom krši se hrast, gdje kopitom lupne, tu i krš pukne; kud bjesna proleti, tude se prah zavitla nebu pod oblake, da se zamrači sunce, da potamni nebo; a zemlja jeca i stenje ljuto, u dubini, svojoj utrobini.

Tamo da je Ivo bez tora i odmora, gdje se ni silni hrast sili oteti nemože, gdje ni tvrda ljut striele božje odbijati nesmije? Ako je on to, gle kako bjega od drveta do drveta, od hridi do hridi da zakloni glavu — al je jadan zakloniti neće, na sve strane bura bjesni, sa svih stranah ljuta ga bije; neima krši kud bjesan prozujila nebi, neima stabla, koga raztrieskati nesmije.

Tko Ivu gleda, krv mu stine, tko ga sluša, srce mu nebije. Groza te hvata — kan da se i na te hrast obara, pa da te smrvi ko mlinski kamen drobno zrno pšenično.

Ivo jedva diše; al kolo oko njega kan da je izdahnulo; svakomu je na licu groza, svakomu u srcu strah. Stari gudac držeći očale nezna bil plako od radosti il straha. Svi se plaše, svi trepeću; Ivo težko dišuć stane ko bjesan hat od bjesna puta — a i vrieme je. Nestane li hat, propao i on. Čudno ga ljudi gledju, već i gledati nemogu; a sta su vidili? Bjesnilo, i njih zavlačilo bjesnilo, a oni već od težka duha nemogu za njim.

U to Ivi pukla struna — svi su tihi, ni sam Ivo nediše. Časak stao — pa zagudi staru polku, svi mužikaši za njim, a stari gudac natisne brže očale, da mu se „bajs“ neiznevjeri. Ljudi udri u smieh, reko bi da im se duša otela strašnu snu — gdje koj stao, tu i zaigrao, zavrti se kolo, zatunjilo kolo, pa leti, leti do biesnila, do mahnila, i sve što bilo, kan da nebilo.

Ivo već nije išao u kolo. Sjedio za stolom pa gudio, kad je bio na njem red. Za čudo ga nije živa duša pitat smiela, koja da ga je ono čarobija snašla.

(Dalje će slieditи.)

Hrvatulje.

I.

Oj visoko, previsoko
Ća na drugom tamo katu,
Zapinje mi moje oko
Na djevojki, mome zlatu:
Gledala je grožđje lija,
Tako gledam sada i ja.

Al neradja nam gorica
Naša grožđja kiseloga,
Ti si živa Hrvatica,
Znam da nećeš dati toga,
Da o tebi svud se glasi
„Oj djevojko kisela si!“

I tako ti liepa duša,
Sklanjaj k meni lišce gladko,
Daj! o daj, da lija kuša,
Tebe rujno grožđje sladko!
Pusti liji da te zoba,
Da te zoba sve do groba.

II.

Odkada se sviet obrće,
Bio vam je jednak vazda,
A u svietu tomu odvjek
Stari Bogo kuće-gazda,

Odkada se sviet obrće,
Jednako se ljudi snube,
Rade, plode, snuju, kuju,
Biju, smiju, mrze, ljube!

I ja sam ti božjeg svieta
Od koljevke vjeran sinak,
Navade se stare držim,
Ljubim, pjevam, — kano inak

Da se mladi rado gledju,
Bože mili — to se pjeva,
Odkad su se poljubili
Otac Adam, majka Eva:

Pjevat će se to te pjevat,
Dok je koja glava živa;
Što sam i ja ljudsko čedo,
Tambura mi nije kriva.

Ma nek laju loši ljudi,
Ti s čizamah prah otresi,
Pjevaj braco ko što i ja
„Moma meni draga jesi!“

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

Životopis.

Baron Jovan Bajkart Valvazor.

Nu, poklie vratiti nie ga moć, počini
Tere mu živiti imenu daj čini.
Piši, da pravi drum sliedil je u svemu;
Reč, nauk i razum ki bješe u njemu.
Kaži da d o m o v i n u srčano ljubljaše
I razlog da želje njegove vladaše;
I tudjer ostale njegove sve pobroj
Krieposti i hvale, kojih mal nie broj.
D o m i n k o Z l a t a r i ć.

Laćam se pera da ponašim zaživotne kršne sgode i nesgode muža, što no posveti miloj si otačbini cjeo život a savkolik imutak — muža, kojega djelokrug se nesteže na ciglu Kranjsku — njegov zavičaj — veće zaokupi i ostale jugoslavenske austrijske pokrajine, a gdješto zasječe i u povjestnicu sveslavjansku. —

Bajkart Valvazor osvanu u bieli sviet u Ljubljani na 28. svibnja 1641 god. Roditelji mu bjehu bogatari, počem bude mladomu Bajkartu šala u mnogovrstnih znanostih savršeno se izobraziti, pak suviše u tu svrhu obići i strane države, imenito Francezku. — Nad sve ino omili već za mlada darovitu mladiću povjestnica, a starožitnosti u obće upozna čestim putovanjem, da no njegovoj krasnoj domovini ima vrlo malo, da il s gola ništa poznavaocah po široku tudjinstvu; sa šta mu se dade na žao, pak tvrdo odluči dokazati bielu svietu njenu dražest i obilje, sa kojeg mu drago vidika. —

Gorljivo čeznuće što mu je u mladjanih grudih tinjalo, planu domala strastnim prionućem za nauku prošlosti. Što naumi to i dično k kraju prigna. Svojski se maši rada; nacrta djelo primjerno njegovomu petnomu nastojanju te je nanizao silom skupociena povjestnička bisera, velevažna ne samo za Kranjsku, da i za susjedne slavjanske drugarice a okrsti je domovini na slavu: „Ehre des Herzogthum's Krain."

Dano sav viek izvije u tjeskobnoj natezi te neprekinutoj postojanosti oko ovoga mučnoga al plemenitoga namišljaja, živ su nam dokaz njegovi umni proizvodi. — Pa budući neimade pri ruci mjestimice skladištah, natrpanih dovoljnim gradivom za svoju porabu, ono bude prinudjen o vlastitu trošku na daleko i široko probijati zemlje, sela i gradove, sabiruć poput pčele čisti med za svoju košnicu, da uzmože ovako što cjelokupno sastaviti. Neka nam indi nije za čudo što konačno — tako duboko zagazi u trošak, te morade izpred smrti prodati grad si i dragocjenu knjižnicu, što ju kupiše za sitnariju zagrebački Isusovci, gdje se za dugo sačinjahu kranjski stališi da ju preuzmu. Koliko novacah ga stojahu sami onoliki narisi, što su više manje svakomu njegovu djelu pridodane? — Takvih se domoljubah, duše mi neradja svagda i svagdje! —

Ima doduše u Hrvatah poslovica: „kako tko radi onako i prodje;" ovdje se davori pored svega obratno sgodi — zateče bo Valvazora smrt jednolika — u tuzi i nevolji — bez kuće i kućišta — izvržena svim nepogodam oskudice. — Što više? — zemlja, na čije uzveličenje pregori vasionu imovinu, da isti život si prikrati — neustupi nekoliko stopah za hladan grob njegovim smrtnim ostankom. — Pravo se rieč veli: „čim čovjek spade na prosjački štap, svatko se ga uklanja." Plemeniti duh, gdjeno se sticahu sva ona uzvišena svojstva prava domoljubja, izpusti na Krškom mjeseca rujna 1693 god. — Krasno li pristaju ovamo istinske rieči njekoga slovenskoga pjesnika:

„Za Krajno premožen
Za Krajno učen,
Za Krajno ubožen,
Za Krajno rojen!"

Najvažnije a i najslavnije od Valvazorovih djelah je ona kršna rukoviet: „Ehre des Herzogthum's Krain" tiskano u Gradcu 1683. Budući ovo djelo znatno zasieca u drevni hrvatski narodan život i povjestnicu, neće biti s gorega, ako ovdje izjasnimo glavni sadržaj pojedinih svezakah. U p r v o m s v e z k u izbraja one davne narode što u koje doba naseljivahu Kranjsku. — Opisuje mjesta, trgovišta, župe, sela, brda i doline, jezera i rieke, zrak i podneblje, bilja, rude i prirodne sobstvenosti kranjske zemlje, itd. U d r u g o m s v e z k u popisuje različite narode (njih 11) što se redomice seliše u Kranjsku. Slovjeni bjehu bili po njegovu deveti narod, što onamo oko god. 548 stiže. Svašta tude sbori Valvazor o Slovjenih i Vendih, o jeziku slovjenskom i njegovu razširenju — spominje ćirilicu i glagoljicu. „Oče naš" napečata osim na latinskom u 13 nariečjah slovjenskih. Nadalje crta nošnju i običaje Kranjacah, Istrianacah, Hrvatah itd. U dodatku pobilježi sve znamenitije pisce u Kranjskoj od sv. Ćirila i Metoda sve do svojih časovah. Razlaže zatiem vjeru u Kranjskoj, stane govoriti o poganih i njihovih kumirih; razpravlja obrnuće drevnih Kranjacah katoličkoj vjeri po sv. Marku i Hermangoru; razvija razgranjenje luteranštine po Kranjskoj, ter ove napokonje strmeno okrenuće; obielodanjuje podobro one prepone sv. Metuda za uvedjenje domaćega slovjenskoga jezika kod sv. mise u mjesto tudjega latinskoga u Kranj-

Digitized by Google

skoj i Koruškoj; navodi potom dozvolu istoga — potanje sumnićanje papino da sv. Metud tobož krivu vjeru uči — a napokon opetovanu zabranu slovjenštine kod sv. obredah. — U trećem svezku sliede vladari kranjski sa svojimi grbovi, pak izvrstni narisi svih mjestah, trgovištah, starih i novih gradovah, manastirah ujedno sa dogadjaji i znamenitostmi; saviše dodani su svuda slovenski nazovi.

Četvrti svezak je od prevelike ciene po nas Hrvate; obsiže bo opise i nariše više hrvatskih mjestah i gradovah — turskih stražarah i ratovah; konačno izbraja sve ratove po Kranjskoj i susjednih pokrajinah od pravieka do svoje dobe.

Okrom ovoga napisa Valvazor sljedeća djela:

2) Passions Büchlein — u Bogensbergu 1679.

3) Topographia ducatus Carnioliae modernae. sa 300 bakrorezah — u Bogensbergu 1679.

4) Topographia arcium Lambergianarum, castellorum et dominorum in Carniolia ad vivum iconigata — u Bogensbergu 1679.

5) Metamorphosis Ovidiana, u bakrorezih a svakoj slici dodana je latinska pjesmica — u Bogensbergu 1680.

6) Topographia archi-ducatus Carinthiae modernae sa 200 bakrorezah — u Bogensbergu 1680.

7) Topographia Carinthiae Sabisburgensis — u Bogensbergu 1681.

8) Theatrum mortis humanae tripartitum, u tri diela sa slikami; u trećem svezku su naslikane raznolike paklene muke — u Ljubljani 1682.

9) Godine 1671 prevede u Bambergu nepoznato njeko djelo iz francezkog jezika na njemački.

10) Charta geografica Croatiae — u Bogensbergu 1685.

11) Charta geografica Carinthiae — u Bogensbergu 1685.

12) Charta geografica Carnioliae — u Bogensbergu 1685.

13) Topographia Archi-ducatus Carinthiae sa slikami — u Norimbergu 1686.

14) Ein satyrischer Ovidius sa 170 slikah.

15) Lumen naturae u 6 svezakah.

16) Flos physico-mathematicus u 3 svezka.

Evo ti od kraja do konca duševna ploda toga, reć bi, nedokučivoga domoljubnog veleduha, kojno treba da je svakomu i sliednjemu uzorom iskrena domoljublja; ćim si kako je pravo i dostojno ovjekovječi slavnu uspomenu dokno uzbude harnih koristnikah njegova roda i plemena! —

Kao što se vidi, po slici što nam je donio vrstan „Slovenski koledarček“ Dr. Bleiweisa 1853 gdjeno je predstavljen na viteźku; bješe morao biti vitka stasa, lica okrugla, kosa mu u pramovih previsjela ramena, izraz obličja bez brkovah mu je prijazan, al uz to ozbiljan te njekako pečalan od onolikoga — zaživotnoga naprezanja i patnjah. —

Slav. Perok.

Amerikanski dvoboj u Europi.

U Francezku luku „Cherbourg“ navrati se konfederirani južno-amerikanski gusarski brod „Alabama“ da tamo nakrca ugljevja i da si nješto popravi; nu eto i sjevero-amerikanskoga bojnog broda „Kearsage“ da ga malo pripazi i poslje vani gdje napane. Zapovjednik „Alabame“ kapetan Semmes odluči odmah pograbiti se s njim te sazove momčad svoju drugi dan u 8 satih, da joj u vatrenoj besjedi očituje, da evo valja dušmana pobiti ili umrieti. Hura! povikoše mu ljudi, živila južna vojska! živila Francezka! Dan prije izdao je kapitan Semmes jednu brošuru, u kojoj oprovrgava englezke viesti. On reče, da je u svom gusarskom značaju napadao samo brodove sjevero-amerikanske, da je s njimi postupao čovječno i samo zato takove brodove popalio, što jih radi oružanih lukah nije mogao odpraviti na željeno mjesto.

Kad je junak dobro oboružan bio pusti se u pol deset na more a kao sekundant mu francezki oklopni brod „La Couronne“ da bude išlo sve u redu kako to medjunarodne ustanove propisuju.

Sve žiteljstvo grada i okolice nagrnu, da vidi nevidjeni prizor, a iz Pariza dojuri jedan „Train de plaisir“ sa više tisuć ljubopitnih i okupiše sve visine sa durbini u rukami. „Kearsage“ ga dočeka 9 miljah izvan pristaništa i kako dospje „Alabama“ na junačku igru, zaleti se na dušmana da mu se prihvati kraja i brk u brk iznenada zakvači te smrtno udari. Al mudri Republikanac sjevera opazi dobro tu nakanu, izmakne se vješto i obrati red svojih lumbaradah te pozdravi bok gusarov nemilo. Poldrugi sat minu u groznom pucanju od 250 hitacah i već se je činilo kao da je „Alabami“ bolja sreća, jer je nanovo jurišala svom silom parnoga broda, al joj eto probije težko tane srce njezino, golemu stienu željezna kotla, te se morade povući žalostno natrak.

Kapetan Semmes uvidiv da je ljuto ranjen hoće da se spasi pomoćju jadarah svojih, al mu loša sreća, jer nepuhne vjetar pravi. „Kearsage,“ opaziv da parni stroj neprijateljev nemože dalje raditi, odluči da ga još zadnji put smrtno ošine, približi mu se, te ga podvori čitavom stranom svojih topovah, što mu dosta bijaše da bude mirna vojska. Brod sa svojimi 130 mornari poče tonuti i za kratak čas proguta ga more i primiše ga vodeni dusi — da oni svrše misiju, koju bi bila na zemlji učinila vatra. Što nebje ranjeno udari u plivanje i sva tri nazočna broda „Couronne“ „Deerhound,“ englezki i „Kear sage“ spasiše ljudih što se je moglo.“

Ogorčenost je kasnije na toliko narasla da je sva žandarmska četa cherbourgska morala na noge da preprieći krvoproliće u gradu medju jednimi i drugimi privrženici, koji se noževi klati namjeravahu.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 4. srpnja.

Nu, to bijaše opet tjedan, kao da nas u svom gnjevu želi Jupiter pluvius poplaviti u toj suznoj dolini, a grozna ruka krvnikova dobi opet iznenada posla i smaknu zlotvora, koj ubje dva čovjeka. Al nećemo da opisujemo užasnu pripovjedku — eto dosta da vidimo prst božji, komu neuteče griešnik, nego ga postigne višje vlasti oštra striela. Prodjimo na interesantni thema kiše i zla vremena, kojim nas muči dan i noć ljetošni planet. Ah to vrieme tjera kao i lanjska žega u sdvojenje mnoge gospodare, uništuje liepe nade na polju i u goricah i tare brigom i strahom ljude u zemaljskoj nizini, pa uz toliku vodu spava ipak hydropathička saisona, osim „Karlovih varih.“ Sveti Medardo hoće da se obistini poslovica o njemu. Da ove godine neće doći pitanje o zagrebačkomu vodovodu na zeleni stol našega zastupstva, o tom smo podpuno uvjereni, nu „hoćemo li — nećemo li — jedanput ćemo ipak morati“ i o tom ozbiljno nanovo prosboriti.

— Izašla je u Beču jedna knjiga u formatu brošure: politička razmatranja na razkršću hrvatskoga naroda, pisana njemačkim jezikom, da ju mogu poglavito uvažiti i oni Hrvati, koji nerazume hrvatski. Kao njemački spis nemožemo ga staviti u naše hrvatske književne viesti, al javljamo o njem, jer je veliku stran konversacije, zauzimao prošle nedjelje.

— Najznamenitije u našem socialnom životu jest kazališna predstava naše gg. pravnikah, koji će večeras izvesti na korist stradajućih Primoracah „Nemanju“ izvornu srbsku dramu u 5 činah od J. Subotića. U toj igri sudjelovati će iz naklonosti prama svrsi takodjer dvie vriedne domorodke.

— Ljubitelje umjetnosti činimo pozornimi, da si pogledaju u gostioni kod ugarske krune gorostasnu uljevnu sliku iz povjesti kršćanstva, koju je naslikao Ivan Videki u Mletcih, gdje je ista bila prošle godine u galeriji kipovah izložena. Jošte se može njekoliko danah uz malu ulazninu vidjeti.

— „Srbobran“ politički list stupit će nanovo pred obćinstvo uslied rodoljubiva poziva mnogih licah i šalje u sviet svoj program, koj je onaj isti kao što i prijašni. Ciena je listu 5 for. na pol godine.

— Od njekoliko danah vidimo ići od kuće do kuće častnoga jednoga otca Franjevca, sabirajućega prineske za crkve i učione po Hercegovini. To je svećenik Petar Bakula, koj nas u „Domobranu“ i “Nar. Novinah“ liepo pozivlje da priskočimo u pomoć braći u nevolji. Radujemo se, što smo u knjigi dobrovoljnih darovah opazili mnogu darežljivu ruku, a želimo da se napuni knjiga plodonosnimi podpisi te da se podupre toli sveta svrha.

Dopis.

U Beču 23. lipnja.

Kako si ti, mili „Naše gore liste“ u posljednjem svom broju na onu opomenu za „čudnovati san“ smjerno savio zeleni svoj listak, da ti ga neopuri politički mraz, to ja vidim, da mi nije s tobom zametati političkih razgovorah, jer ako ti snivanje škodi, još bi ti više moglo nahuditi da javno govoriš o takovih stvarih. S toga ja ponajprije udaram u sasvim mirovnu žicu družtvenih i obiteljskih odnošajah, te ti veselim srcem javljam, da ćeš doskora pozdraviti mnogo svojih drugovah, mnoga svježa i vesela lišća, koja će se doskora opet vratiti u milu svoju maticu, u „hrvatsku goru,“ da se u njoj užije domaće njege i hrane. A i bit će tu ljetos za nju, kako još nijedne godine, od kada se vraćala u mili svoj zavičaj, užitka, koj bi i u toj duhovnoj i umjetnoj prestolnici hrvatska omladina zahman tražila. Tim mislim ja na prvu izložbu trojedne kraljevine, koja je mnogomu našemu neprijatelju i protivniku trn u oku, jer se boje, da će ova pomoći hrvatski narod u napredak, pak će jim se i jamačno strah izpuniti, a ti češ o tom, „N. g. liste,“ kako nam to obeća u zadnjem broju, liepa i obilna izvješća podnositi, da se ovi, „koji bi radi, pak jih ni', ondje bili, gdje si ti“ barem u duhu vesele s onimi, koji će si i oči pasti na liepih izložcih. Samo napred hrvatski rode!

Kako sam god inače vesele ćudi, opet mi se je ovih danah moralo lice smrknuti. Nebih rado, da me tko prozove zlogukom i brzorekom, ali mi se svakako nesmije zamjeriti, ako ovdje u Beču, gdje se svaki dan do dva do tri puta naoblači i razvedri nebo, za oblaka, ponesem kišnik, kako ga u novije vrieme krste. A ti su se oblaci opet u posljednjih brojevih ovdješnjega lista „Ost i Westa“ počeli dizati. Budući da nisam nakanio pisati o kobnoj politici, zato ću se stegnuti na sasvim ravnodušne primjetbe, koje kanim staviti sl. ured. rečenoga lista na blagovoljno uvaženje. Jer nemisleći ja, da bi si rečeno uredničtvo, koje izdaje list za s v e Slavjane, dakle i za Hrvate, udarilo zadaću, tek utišanu razmiricu hrvatsko-srbsku i nastalo dobro porazumljenje opet iz mračnoga groba uzkrisivati, držim si za svetu dužnost, natuknuti mu njeke kamenčiće, pače i kamenje, koje bi moglo postati smutnjom. Ovamo ja računam ponješto najnoviji članak „Ost i Westa“ koj radi o historičko-političkoj zadaći Srbije, u kojoj se malo neumjerenim načinom precienjuje srbski narod nad svimi drugimi južnimi Slavjani, ter se na nas Hrvate, makar se to naročito i nespominje, baca doista nezaslužena sjena. Nu još je više svakoga iskrenoga prijatelja hrvatsko-srbskoga prijateljstva morao presenetiti onaj pod II. točkom iz českih „Narod. listah“ pretiskani članak, koj takodjer radi o zadaći srbskoga naroda. Nebi čovjek vjerovao, da nije tiskano, kako se ondje broj Srbah u 5,000.000 razmašio, a Hrvati se skupili u šačicu od 1,000.000 Ali je od svega ovoga čuda najveće čudo, što se ondje kaže, da ima u Austriji 2,700.000 Srbah

Digitized by Google

Uredničtvo „Ost i Westa“ moglo bi se dakako izpričavati, da je ono samo pretisnulo ovaj članak, ali će nam ono izvoliti dobrohotno oprostiti, ako mi čitajući ovakove članke bez ikakove opazke i izpravka, pače uz onakove pohvalne primjetbe, kao što je ona na čelu toga članka, nebudemo smjeli gojiti odviše laskava suda o njegovu statističkom i etnografičkom znanju. U tom članku ima nadalje još i taj curiosum, da su Hrvati spadali pod Dušanovo carstvo. Toga do sada još nije nitko rekao niti napisao. Ja mislim, da bi dopisnik ove historičke priesnice prije mogao naći krunu Dušanovu i pritisnuti ju na vedro čelo svoje, nego samo jednim histor. dokazom podkriepiti ovu znamenitu izreku. I to je slavno uredničtvo „Ost i Westa“ propustilo bez opazke. Ono se dakako može pravdati, da je samo pretiskalo ovaj članak, ali će nam oprostiti, ako budemo samo umjerene misli gojili o njegovu historičkom znanju. Najposlje se veli u tom članku: da je Dušanovo carstvo uzor (ideal) za Srbe, pa da oni moraju opet osvojiti historičke granice ovoga carstva t. j. da osim svih Srba Hrvate (kojih bi imalo biti 1,000000) i Bugare (kojih je hvala Bogu 5,000000) sprave pod ovo obnovljeno carstvo. Što se odatle izvodi, i što bi se moglo izvoditi, kada bi svim politikom bila onakova glava na ramenih, kakova je u onoga mudroga dopisnika, to ostavljam svakoj pametnijoj glavi. I tu se može slavno uredničtvo „Ost. i West.“ izvinjavati, da je te rieči pretisnulo, ali nam i opet neka oprosti, ako nam se nebudu mozgu otimale previsoke misli o njegovih političkih kombinacija. Toliko će biti dosta dotičnikom, da skrenu s ovoga nevaljaloga puta, na kojem bi mogli opet pozlieditи tek cieleće rane.

Upravo sam sada u Slavjanskoj kavani pročitao u Danici kratku viest o umjetničkom podhvatu slavnoga skladatelja Davorina Jenka.*) On kani izdati „Srbske pjesme“ itd. Da vidimo, koje su to? Medju ostalim čitam tri, za koje ja nevještak i nestrukovnjak odlučno znadem, da su medju Hrvati nikle i dosele samo pod hrvatskim imenom pjevane, a te su: „Sam se Mio po moru vozio“ „Plovi plovi ladjo moja“ i „Siva magla“ koje onako krasno pjeva naš glasbeni zavod. A rado je još i koja druga od onih hrvatska, što će sl. Ured. N. G. L. i članovi rečenoga zavoda ili našega dičnoga „Kola“ pa i drugi naši vještaci još i bolje znati. Čemu dakle to nepravedno i samoživo otimanje hrvatske svojine? pa još počinjeno od Slovenca, koj bi tu kao umjetnik i član druge narodnosti imao biti prost od svih predsuda i svake pristranosti. Zar da se umjetne pjesme hrvatske, poput narodnih, koje su dobranim brojem i medju hrvatskim narodom skupljene, samo pod srbskim imenom šire i bane? — Jer ako se želi g. Jenko — koga mi inače vrlo štujemo već i radi jedinoga „Napreja“ — odužiti za koje medju braćom uživano dobročinstvo, to je on vrlo krivim putem pošao, ako to misli najshodnije učiniti uvriedom hrvatskoga naroda, koj je nemanje slovenske braće svom iskrenošću na poštene hrvatske grudi pritisnuo. Ako li mu je popuniti nedostatak pravih srbskih pjesamah hrvatskimi pjesmami i napjevi, to ima — mislim — shodniji i pravedniji način i naslov. Neka se rekne hrvatsko-srbske ili makar srbsko-hrvatske, pa se neka kod svake pjesme na čelu naznači, čija je. Ovo je pravi put, koj nijednoga naroda nevriedja, a oba zadovoljuje. Nameće mi se pitanje. Zašto nije glasilo mira i uzajamne ljubavi ništa primjetilo na ovaj po vanjskom vidu nepravedni, dakle ne odviše ljubezni podhvat? A zar nebi takov danas sutra jauknuti mogao: Vae mihi, quia tacui?! G.

*) I nama je došao taj poziv u ruke te radujuć se svakomu napredku, drago nam je da i umjetna pjesma uspjeva u naše braće, nu „svakomu svoje.“ Mi smo u ostalom naučni, da na nas udara i ovaj i onaj, al buduć je providnostju božjom u nas jaki štit, koj nas Hrvate brani i koga neima svaki zavidnik naš, to smo mirniji postali, te se flegmom smijemo svakomu nenaravnu nadimanju. Narodni naš ponos hrvatski diže se na temelju divne historije naše sve to bjelodanije i čim se učenost i znanje širi tim više raste samosviest; nu dakako — valja ipak gudalom po prsti onoga, koj krivo gudi. Tu imate vi posve pravo; samo flegmatično — pa s argumenti. Ur.

Nadpisi.

I.

Nazovi domorodcu.

Slavio sam tvoju slavu,
Viencem vio tvoju glavu;
Sad se činah mojih stidim.
Zašto? — Skroz i skroz te vidim.

II.

Pseudo liečniku.

Gdje si momče? kog' sad vidaš?
Komu l' mrenu s oka skidaš?
Bježi kući, eno! s jada
Tvoje srce ljuto strada.

III.

Strašljiv spisatelj.

Što pred sudom vašim stojim,
S toga jesam plašljivica.
Učenih se baš nebojim;
Al' se bojim kukavicah'.

IV.

Vještak li je, oštra oka,
Uma bistra i visoka,
Ta i ondje, gdje jih nije,
Manah nadje, da jih bije.

V.

Sve se više gore dižeš;
Neumorno ti bo radiš:
Lievom rukom ovcu gladiš,
Desnom za se vunu strižeš.

VI.

Zašt' se širi crn
Tak' oholo trn?
A što pitaš rode:
Da ubode.

N. I — č — ć.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. srpnja 1864.** **Broj 20.**

ZLATNA ČAŠA.

(Iztočna priča.)

„Hvaljen Alah i proroku slava!
Čast mudrosti amana i dina;
Al tako mi puna moja glava,
Nij' radosti životu bez vina;
Zato djeco! dok u torbi para',
Uživajte slasti božjeg dara!"

Viknu, huknu čašu Abdul-Ada,
Praznu puna izmienjuje čaša,
Mari on što pokisla već brada,
Mari on što s' magla glave maša:
Pij pa pij! da danak pokratimo,
Pij pa pij! da nočcu prevalimo!

Al što mi se tužan Ada smrknu?
Mora da ga nješto ljuto peče;
Čas se smrknu, čas mi vince srknu,
I zlovoljan sam si Ada reče:
„Nepije se vino s criepa blatna,
Ado! da je tebi čaša zlatna!"

Skupi bolan, što još ima zlato,
U Bagdadu put pazara šeta:
Tu Židovah lisičavo jato
Sviet varaka, svoju robu meta,
Moj si Ado „Ču li me Židove!
Hoće mi se čaše liepe nove!"

Lija Čifto povijao oči
Sad na Adu, sad na dragu robu,
Ševrdajuć skok na noge skoči;
„Gospodaru, zapovjedaj robu!
Čašu hoćeš? to je briga mala,
Evo jedne sjajne od kristala!"

„Idi more, neću toga criepa,
Odmah vidiš da je vina manje;
Radost prava, mora da je sliepa,
Sliepo mora biti živovanje,
Istinu — oj uzeli ju biesi!
Bolju čašu Čifto mi iznesi!"

„Evo ljepše baš od srebra čista,
Vriedan stanak rumenoga vina;
Gle, gosparu! kako ti se blista,
Baš ko da je prava mjesečina."
„Šibaj Žide! svietlost srebra blieda,
Groba sjeća mene starca sieda."

Žmirka Čifto, žmireć bradu gladi,
Zadrhtala od radosti ruka,
I pozorno divno čudo vadi
Od dna dubka željezna sanduka,
Čašu — suho zlato, alem kamen:
Planu čaša kao živi plamen.

Digitized by Google

„A! — to valja! dajde čašu ovu!
Dat ću za nju makar sto žutaka,
Dô bi vjere bradu prorokovu,
Sedamdeset rajskih djevojaka',
Čudo božje! — sjajnije od sunca
Daj ju, daj ju!“ — jadni Ada bunca.

Čifto neda — „Daj mi sto cekina,
Broji novce mili gospodaru;
Samo za te tako je jeftina
Jer smo stari znanci na pazaru.“
Ado sad da vadi punu kesu, —
Jadni Ado! — kesa ode k biesu!

Dok je birô starac u toj graji,
Pet se prstah u žep mu došulja;
Punu kesu shvati u potaji,
Punom kesom otisnula hulja:
Ado bliedne — Žido čašu skrije,
Ado trne — svjetina se smije.

Ode starac — sa tolike rane
Ljutu pečal vidiš mu na licu,
I pod stare svoje mora dane
Sve do groba piti kiselicu,
Pit ju mora a iz blatna criepa.
Nado liepa — što si tako sliepa?

* * *

Sad mi kaž'te liepe gospodične!
Nistel' i vi mojemu junaku,
Starom Adi kako tako sličnе?
Vjere jeste! — a ma baš na dlaku!
Smijte se vi — baš do volje puste,
Istina je živa sve, što čuste.

Već gaćaška nisi — cvietak pucka,
Jad je momi otčinsko ognjište,
Za brkovi malo srce kucka;
Mlada momka vjerenika ište;
To je ženi željna čaša ota,
Iz koje se pije slast života.

Dodje mladić, brušen liep i vitak,
Ali šta! kad jadnik nema novca;
Puka ljubav — to je slab užitak,
Bez runa se nekupuje ovca:
Majka kaže: „Dala bi ju rada!
Al je kćerka moja odviš mlada.“

Evo vojna suhonjasta starca!
Kesa zlatna — al se glava bieli,
Ruža nij' za bielogrivca jarca —
I majčica učtivo mu veli:
„Gospodine, dala bi ju rada
Ali mi je odviš-odviš mlada!“

Dok židovska sreća tak ti nutka
Robu — momke i stare i mlade,
Vrieme, tat taj, zlato iz zakutka
Tvu ljepotu kukavnoj ukrade,
Dodje l' pravi — sad već nije hasna —
Taj te neće nevjestice kasna!“

Dugo birat posô je izlišan,
Na noge se! tko je mlada moma,
Pa kad dodje mladić ti na nišan,
Ti ga svati objeručke odma'!
Brže zamuž! dok si mlado cviećе,
Stare bake ni sam djavo neće. —

A. Šenoa.

Mužikaš.

(Nadalje.)

Blied je bio, blied kô sama smrt. Da sudiš radost po njem, blieda bi to radost bila.

A jel znao, zašto je takov bio? Valjda nije. Nu ćutio, da mu se gudalo njekako izmiče. Gudio da gudi, al oći mu leću sve za Milkom, a kud će mu pamet neg za očima?

Prije malo vremena dodje u krčmu knežev sobar; taj sad u kolu okreće Milku. S toga i Ivo unj tako živo upire oči, da vidi, šta će sobar s Milkom. A Milka? Čini se, da je Milki dobro. Od sobara bar ni krenula, na Ivu ma ni svrnula okom. — — Ivi se pričinja, da se on Milki samo ljubi, kad udari u šalu, da joj ljubi samo ko — komedijaš. I tvrdo se u duši zaklinje, da se već pošaliti neće; prvi put, što je živ, želi si Ivo, da nebude takov, kakov jest. Zar Milka ljubi sobara? Skoro bi rekao da ljubi. A sobar — kako joj se udvorava. Možebit joj šapće u ovaj čas „Milko, ja te ljubim!“ A ona mu na to „I ja tebe!“ „Luda ja!“ sam se psuje Ivo, što se nije Milki izpovjedio.

Baš se igrala polka, kad iz kola nestalo Milke, i za njom kneževa sobara. Nitko neopazi toga — ta tko će kad kolo igra — nitko do Ive! On je to dobro vidio, jer kud Milka i sobar skokom, tud Ivo okom. Lupne Ivo gudalom, da polka stane,

Digitized by Google

mužikaši pomeću strojeve na stol, a Ivo leti iz krčme strielimice. Gleda desno, gleda lievo — pod prozori skupilo se štogodj babah, po selu se goni štogodj dječakah, — al Milki ni traga ni glasa. Zapita dječaka, da li je vidio Kroupinu Milku; na to dječak, da nije, pa Bog! A šta će i dječaku Kroupina Milka. A babe da pita? — liepo bi se bio privezo pustu jeziku.

Vratio se k stolu. Cielu se noć nije nasmiehnuo, cielu noć u kolu nezaigrao. Starac gudac gata, da Ivu nješto peče. Sve ustma primiče vrč, sve žmiri prez očalah na Ivu. Al i to je prošlo. Živa duša, ni sam Ivin otac nije znao, da Ivu nješto peče. —

III.

Nedaleko od Včelovicah stoji vrh, kažu mu Hlumek. Na Hlumku stoji crkva sv. Trojice; danas je tamo proštenje.

Tu vam se sleglo svieta, baš do puste volje. Mlado i staro — sve što se poslu oteti moglo — sve se sročilo Hlumku. Mome nakićene, momci nacifrani, jedan drugomu baš prava slast.

Pa da se nagledaš, što se toga oko Hlumka skupilo! Šator do šatora, daščara do daščare kao prst do prsta; pod šatorom silna sila licitara i marcipana. Ono momče, što se tamo hvata otčeva skuta, kako si to izvalilo oči na licitar. Otac mu dokazuje, kako će sad u crkvu, kako će po večernji sastati se s babicom iz Novih Dvorovah. Al mari mali za otčevo dokazivanje, kad mu se taj licitar po glavi vrti. Pustio mali tatu, pa izbuljio oči na sladkiš. Sad tekar tata opazi da pripovjeda al tek u zrak, jer mu se sinčić izgubio. Sreća po sinka, što je babo o proštenju blažene ćudi, inače bude i zlo i naopako.

Babo mu kupio marcipana, al šta je to, kad nema onog husara od licitara! Tog da ima, ni s carom nebi se mienjao. Škoda, da se babu neće, što se sinčiću hoće; inače mu nefali husar.

Eno tamo i Kroupina roda! Gizdavo gleda stara Kroupina djevojke svoje, jer od njihova neima ljepšeg nakita. Al negleda samo stara, gledaju i drugi ljudi, pa se čude kako sve to djevojkam liepo dolikuje — osobito najstarijoj. E šta! da tek znadu, što mi znamo, da ju zovu Milkom!

Ako su staroj Kroupinoj djevojke ponos, to su joj i sinovi gizda. Momci ko borovi u gori. Ljudi bi rekli ugledav jih „ala momakah od oka!“ drugi bi odgovorili: „Ta to su Kroupini iz Včelovicah!“ a stara si majka misli: „To mi je porod od srca!“

Nu da vam se napričam o svakom i svačem, što se na proštenju desilo, nebude pričanju ni kraja ni konca. Mal da nisam zaboravio na dječariju Včelovičku i na Jankicu; i opet oni igraju na Brožkovu bandu; glava im je Laži-Brožek — Jankica. Jankica osovio glavu, kano da nad njim gose neima. A šta bi bilo proštenje bez muzike? A kakva bi to muzika bila bez Brožka? Da, neima zato gose nad Jankicom.

Kad eno s one strane Brožkovacah! Juh! Sav sviet za njima. I Jankica u trk onamo, sve što zna, da je kraj njegovu gospodstvu. Ljudi idu iz crkve, Brožkovci stali u kolo, Ivo lupne gudalom, starac si utrô očale — pa sviraj. Na to se razriedili mužikaši sve dva po dva, pa ovako pošli u krčmu, za njima silan sviet, kao da je procesija.

Tu vam nješto moram natuknuti. Već se danas pred crkvom govorkalo koješta o Milki i kneževu sobaru. Ljudi su doduše tvrdili, da račun jošt nije čist. Kroupini ljudi da sve o tom šute, pa zašto ih pitati, da se badava opečeš. Al svatovah, to su govorili, svatovah će svakako biti. I Ivu je njetko zato upitao, nebili on o tom štogodj znao; jer mužikaš i svatovi dobro znadu jedan za drugoga. Neznam jel Ivo zato znao il nije — nu rekao je onomu čovjeku da nezna. Čovjek onaj nije ni mario, kako se Ivo čas rumeni, čas bliedne, kako si je trô pot s čela, a s oka? —

E! možebit mu onamo kapka s čela kanula. To je bilo tvrdo, da će Milka i sobar svoji biti, samo je jošt trebalo, da i knez privoli. Drugi su jezikom opet drugo premetali — da li je Milka za sobara, a sobar za Milku, dal je jedan za drugoga. Ono jato ženskadi, što se tamo u kolo sbilo misli doduše, da je Bog jedno stvorio za drugo; Milkinoj gospodskoj navadi da je i onako knežev dvor najbolje mjesto. Al nisu tako mužkarci, jer mužki sve misli da mu je dužja pamet, što su mu kraće vlasi. Od sobara govorahu, neće bit Milki velike sreće; sobar da se je doduše nagledao dosta svieta, nu da se nerači takovu čovjeku stavan stanak; on da je vjetrogonja, a Milka da mu nije prva — i da mu neće biti ni zadnja, on da je — al tko bi do Boga znao i izpričao, šta je tu susjed susjedu dokazivao i prišaputao?

Zbilja! i to se je govorilo: da bi bila Milka prava šteta; stari Kroupa da bi to doduše rado vidio, kako ga polaze gospoda iz kneževa dvora, al i tih gostah je čovjek skoro sit, jer kamo oni pali, kan da je pala zla godina.

Krčma bijaše danas puncata. Starijí su doduše jošt sjedili za ručkom, jer o proštenju omašna je

*

Digitized by Google

gostba. Zato bijaše oko krčme sila dječarije. Da sve to navali unutra, pukoše kući zidovi.

Sad se i večer primiče. Ljudih sve više u krčmi. Starci posjedali pod brajdom pred kućom a mladji u kuću u kolo.

Brožkovci su danas svirali kao na takmu. To se je i onako znalo, da njim po svem kraju na vještini premca neima. Nu danas se prikupilo mnogo momakah iz drugih selah, a Brožkovci da svomu selu osvietljaju lice. Dva momka Včelovička tudjemu momku rekla: „To je svirka, šta?“ Al tudji momak ni neodgovora, već poleti u kolo, da se naužije slasti, kakve Bog njegovu selu namjenio nije.

Milka je živo igrala i po srcu i po dobroj volji. Ivi kan da je to drago, jer je više gledao Milku neg na note. U taj čas položili mužikaši sviralo i gudalo na stol, a Ivo podje Milku molit, da šnjime zaigra.

„Galop!“ viknu Ivo mužikašem, stari Brožek im namignu, starac velegudac nasmoli si gudalo, naravna si očale, i svi udariše u galop.

Ivo se je strielimice okretao. Ni časak nije stao, sve je letio, da se naužije slasti kao žedan kapljice, kan da se je naužit hoće za cielu noć. Milka je doduše ćutila, kako mu ruka drhće, al Bog zna od čega. On ni da joj je riečcu rekao o tom, što mu srce davi, i tko zna, bil to Milka i pogodit znala.

Danas se je prviput sviet čudio, da od Ive ni šalice neima. Sad se tekar mnogi sjeti, da je Ivi od više vremena sve vragolije nestalo.

Svrši se i galop. Ivo jedva stoji. Milka mal da nije ciknula, kad joj je Ivo ruku stisnuo; al se razljutila nije videći, kakve je danas ćudne ćudi. Drugi sviet toga i neopazi; a tko će i sa svoje velike radosti svrnuti okom na tudju tužicu.

Pa sve da se je Ivo i srušio — Bože moj! bilo i pred njim, bit će i unapred.

Htio je nješto progovorit, al mu se grlo sgrčilo, i rieč ga izdaje. Teda negda mukom iztisnu slovo i zapita Milku: „Zar neće bit na proštenju sobara?“ Pri tom mu je glas tako silno drhtao, da se djevojka sva prepade. Nu mišljaše ona, to da je od mahnitog plesanja. Zašto pako da je pri Ivinih riečih probliednula kao krpa, toga nit je znao Ivo niti ona.

„Danas je pošo s knezom u Prag,“ odgovori ona, a glas joj je u to drhtao, kao listić o vijavici. —

Izvinu Ivinoj svoju ruku i ode na polje.

Ivo za njom.

„Milko! spasenja mi moga, nebi vam sreća sa mnom gora bila, neg s onim,“ reče joj momak uhvativ ju za ručicu. Sad mu srcu odlanu.

Djevojka se njekako smuti i smućena Ivi reče: „To sve samo ljudi pričaju. Nevjerujem, da će šta biti.“ —

„Milko! recite mi po duši, jel vam sobar knežev srcu drag?“

Ona se okreće i desno i lievo, da si oprosti ruke, al ih je Ivo ljuto uhvatio, pa neda.

„Milko, zaklinjem vas živim Bogom, recite mi po duši, jel vam knežev sobar mio? Ako jest, tvrde vjere, za smrtnoga mi vieka, vam ni slovcem dodijati neću.“

Djevojka muči, Ivo se stvori kamenom. Sad si je Milka lahko ruke oprostila, i u krčmu odletila. Kad je Ivu opet sviest snašla, podje i on u krčmu; Milke tamo već nebijaše. Zapita brata joj gdje da je Milka, a taj mu odgovori, da ju glava nješto zaboli, te da je pošla kući.

(Konac će sliediti.)

SPOMENI ME SE!

U daljinu tudjeg' svieta
Ja odlazim dievo sad,
Tam ću biti mnoga ljeta
I podnosit' težki jad.

Kada sunce zrake svoje
Iza gorah promoli
Nek s' spomenu misli tvoje
Neizmjerne mê boli

Kada mjesec svoje trake
Počme bacat' na ciel sviet
Kad noć pusti svoje mrake
Tvê nek dodju misli griet'!

Kada smrt mi mriežu baci
I otvori tame grob
U grob na me grudu baci
Misleć: „Bio mi je rob!“

O! tada ću miran biti
U grobu ću mirno spat',
Jerbo na me će misliti
Mila tvoja blagodat.

†

Digitized by Google

ZA TRI DANA KASNIJE.

Po Českom priredio V. Vrban.

U glavnom gradu vlada običaj, da si svatko, želeći imati stan badava, u najam uzme sobu, kuhinju a uz to jošte kakovu sobicu, nastani se u veću sobu, metne u manju sobicu, u koju se kroz kuhinju ulaziti mora, postelj, stol, dvie stolice, ormar za odjeću i jednu škrinju, ako je više elegantan, noćni stol, naslonjač, a na zemlju, žuto bojadisan, star, dašto doljnu, nješto novije izgledajuću stranu, gore obrnjen čilim, (a to samo s tog uzroka, da se pod tako skoro opet čistit nebi morao), zatim bolje zrcalo i na jednoj nogi okruglju, štedljivo pilovinom napunjenu pljuvaljku, radi toga, što elegantni ljudi neće toliko slinah imati, kao prostiji čovjek, na primjer kakov studiosus ili siromašan činovničić, komu često nesamo slina, već i skomine u ustiuh nastanu. I tako se priljepi dolje na kućnih vratih cedulja sliedećeg sadržaja:

„Hir ist Ein Kabined mäbiliert, miet sehberadn Einkank Für Einen Solliten Hern zu verlassen. I. Sti. 3. Sto. Thi. Nro: 18."

To je hrvatski, kad je čovjeku za rukom pošlo, da taj uzor njemačkog pravopisa pročita, da se kaže: „Ovdje je kabinet sa pokućtvom i posebnim ulazom, a taj kabinet da može uredan gospodin, ili bolje gospodin uredna ponašanja, u najam uzeti, kad hoće."

Čovjek ide gore, pogleda to — hm, izgled u dvor — ali dobro je pokućtvom obskrbljeno, a gospodarica, došavša otvoriti, osigurava, da taj gospodin, koj će se prvog seliti, pet godinah ovdje stanovaše, da je to dobar gospodin, da će im za njega žao biti, kad ga izgube, i da je sada postao viši činovnik.

„No, a šta se mora plaćati?" prekinimo to.

„Prosim, osam forinti," odgovori gazdarica skrušeno.

„A-ah!" uzdahne prestrašen džep. Ali gospodarica već govori:

„To prosim sa podvorbom."

„Bez podvorbe?" „To prosim sedam i pol for."

„Nije moguće! Izvolite samo izračunati! Dvanaest putah sedam i pol, to čini na godinu — pet put dvanaest šestdeset, i dvadeset četiri — osamdeset četiri — i šest — to čini za Boga vas prosim, devetdeset forinti u srebru, što zahtieva ovdje domaći gospodar toliko? To bi za čitav stan najmanje tri stotine i pol došlo!"

Nu, ali drugčije već nije; svatko bi rad živio, pa niti kokoš badava nekopa, a sedam i pol forinti dojde — mora dojti. Za čitav stan dojde devetdeset, najviše sto i deset forinti, a siromak gospodin u sobici mora to skoro sam plaćati.

U ulici K*, broj 319, bijaše takodjer takova spekulativna obitelj, kojoj bijaše glava krojački meštar gospodin Antun Pastović i stanovaše sa svojom obitelju u trećem katu, sa izgledom na ulicu, u malenoj sobici od straga stanovaše njeka gospodična. Gospodin Pastović bijaše samom krojačkom učenosti posiedio, a to već prije mnogo godinah, i to radi toga što si glavu za novo odjelo veoma razbijaše, a krojačka glava — nije li za to, „eto je i nestane!!" S tog uzroka prestade takodjer gospodin Pastović, uvidiv veoma dobro uzrok svog siedenja, pripravljati novu odjeću, te se zabavljaše samo prepravami, obraćanjem i razpuštanjem nove već odjeće. Često preklinjaše novu nespretnu sadašnju modu, jadikovaše, koliko je prije i za koli odličnu gospodu odjeće načinio, a takodjer se je rado poklonio, uloviv više putah za ženinimi ljedi kakov grošić. U ostalom bijaše dobričina, te nije niti kokoši uvriedio. Njegova žena bijaše tiha, marljiva gospodarica, čitav dan je radila bez odmora. Imali su kćer, šestnaestgodišnju Mariju, i osamgodišnjeg princa Franju. Sad otidjimo u Pastovićevu kuhinju, i pokučimo desno na vrata. Tihani „Herein," ozove se iz nutar, i mi stupivši unutar stojimo pred gospodičnom Jelisavom Klapavićevom. Je to djevojka, skoro sirčetu nalična, a spreda joj fale dva gornja zuba; ali nije tako ružna, te si znade dražestno vlasi česati i koprenu objesiti. To dakako može znati, jer bijaše kroz tri godine sobaricom.

„A gospodična je već tako rano ustala? Ta istom je osam satih!"

„O, to izvolite rano kazati, gospodine Petroviću? Ja već u to doba svaki dan od zajutraka otidjem."

„E to možebit nije moguće. Ja se nebi niti usudio unići amo, da nisam, posjetiv gospodina brata, čuo, da je k vam otišao. A već je i otišao?

„Ta nije ovdje jošte ni bio, gospodine Petroviću; jošte nije nikad tako rano došao; to je valjda već prije zajutrak uzeo."

Digitized by Google

„Prosim dakle, gospodično, što putah za oproštenje. Biti će po svoj prilici u K—voj kavani, pogledat ću onamo.“

„A prosimo, gospodine Petroviću, dobijete li ga jošte ondje, izvolite mu kazati, da ga već očekivam, da mu imadem nješto veoma važna reći; hoćete mu to kazati?“

„O doista, gospodično, ako je ondje, mora umah doći!“

„Dakle sigurno?!“

„Sigurno, gospodično! — Ponizno se preporučam!“

„S Bogom, gospodine Petroviću! izvolite nas jošte posjetiti, prije nego otidjemo.“

„Kad izvolite, činit ću to dragovoljno! — O prosim, izvolite se samo prišteditи, gospodično! Sluga ponizan!“

Vrata se za gospodinom Petrovićem zatvoriše, a gospodična se vrati k šivaćem stolu. Šivaše si novu haljinu toplu za put, jer moraše s bratom otići, koj no bješe kao akcesist iz glavnog grada njekuda u Slavoniju premješten, da ondje vodi gospodarstvo, dok se neoženi, a studeni očekivaše posliednjim stupnjem, zamjenjujuć se prosincem.

U njenom obrazu bijaše njeki nemir poznati, a igla joj u ruci letila, kao da ju tko tjera.

Za četvrt sata njekako otvoriše se vani vrata, mužki koračaji se ozvaše i glas brata Betičina se začû izvana želeć gospoji Pastovićevoj, u kuhinji se sa pranjem rublja zabavljajućoj, dobro jutro! Betica se skoči, a u sobicu unidje gospodin Andrija Klapavić.

„Dobro jutro, Barice! Ovdje je opet vruće. Zašto tako ložiš? Ta čudo je da se čovjek nezaduši!“

Barica neodgovori, dade se poljubiti i pričme brzim glasom:

„Andrija! sutra nemožemo otići!“

„Tako? A zašto nebi mogli?“

„Ja neimam haljinu jošte gotovu, a nije moguće, da ju dogotovim, pa da cielu noć radim.“

„No, to je liepa stvar! A što si radila, da nisi jošte gotova? Ta već si prije četiri dana pričela, te si kazala, da ćeš za tri dana pripravna biti.“

„Neljuti se, Andrija! mene je jučer i prekjučer neizmjerno glava boljela, a to znadeš, kad me glava boli“ —

„Moraš se lećі, znadem. — Idi mi s tvojom glavom!“

„Ali, Andrija, šta ću ja!“

„No, to ja znadem. Ali što sada? Put odvlačit nije moguće, gdje bi prebivala? Sutra je prvi, a stan je ovdje bez dvojbe već iznajmljen.“

„Nije jošte,“ vikne Barica radostno; „gospoju Pastovićevu sam već uprosila, ako je moguće, da istom poslie trećeg iznajmi moju sobicu, a ona mi to već obeća.“

„A zašto trećeg?“ rekne zlovoljno gospodin Andrija. Ta biti ćeš valjda sutra s haljinom gotova.“

„E dakako!“ pretrgne mu sestra govor. „Nu dakle si to računaj: sutra ću dogotoviti haljinu i sve pripraviti, da mogu prekosutra u škrinjicu složiti; to će biti drugoga, do podne ću biti pripravna sa svim, a na večer — vidi da bi se mogli jošte na posljedku sa znanci razstaviti?“

„Meni je svejedno — ja ću poći s tobom, ali ja bi rad, da pogledamo jošte u kazalište; moraš gledati, da budemo do pol sedam gotovi!“

Barica uzdahne, radi toga progovori prosećim glasom:

„Ja to nisam tako mislila, Andrija!“

„Ne? dakle kako?“

„Franjica je spekla kolačićah, Anica će donieti masla i njekakve slaštice, Maria mrzlu pečenku, mislim dakle, da prikupimo malo vrhnja za kavu, a šećera i kave imademo jošte, pa možebit čašicu čaja i —.“

„I bacili opet dva fòrinta kroz prozor, ne?“ zamrmljaše na to gospodin brat.

Barica skloni glavu, odstupi za korak od Andrije i ušuti sklopljenimi očima, poigravajuć se sa pregačom. Zatim rekne, kao da je Bog zna kako bratovoj volji odana: „Kada dakle nedopuštaš, moram im poručiti, da —.“

„Ništa im neporučuj, da možebit nemisle, da sam kakov neuljudnik.“

Barica opet pristupi spustiv pregaču, otvori oči i nasmijav se rekne:

„Ti si dobar, ta to ja znadem, zar ne?“ I pogladi ga.

„Dobar, dobar! Ja sam dobar; samo da te mogu tih nespretnih otajnostih odučiti, da mi svagda prije kažeš, nego što ugovoriš, a ne istom onda kad čovjek već nemože reći: „Ne!“ O vi ženske ste brzo pokoljenje, za vas se mora rano uraniti!“

„Nezadirkuj, Andrija!“

„Ali to ti kažem, danas je to posljednji put! U buduće neću više nikakov obzir uzeti; radi što hoćeš, a čim što takova opet kasno kažeš, reći ću: „Ne! i pri tom ostaje!“

„Nemrmljaj više!“ prosjaše opet i položi mu ruku na usta.

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 11. srpnja.

Razigrala se krvca — i dok se pera lome i krâna se kopja krše na tom polju ravnu (?) o uvjetnom ili bezuvjetnom načelu, o starom pravu i pravici novoj i dok njeki bojazljivo iza grmja slušaju i motre protivničko disanje — rade i misle opet drugi neumornim trudom od biele zore do tamne noći, kako da postave čvrsti temelj novomu blagostanju naše mile domovine, jer je staro skoro izcrpljeno do dna. I sbilja je neobhodno potriebno, da se pravi domoljubi prihvate posla i prouče sve okolnosti i mane našega vremena, da na praktičnom polju upoznadu sredstva, kojimi bi se mogli ponješto bar izliečiti ljute naše rane. Izložba trojedne kraljevine biti će nam liepim zrcalom, u kom ćemo se u vjernoj slici prvi put ogledati, kakvi smo, u čem smo snažni a u čem pako slabašni. Svaki našinac mora da pozdravi podhvat naše trgovačke komore, koja je posliednje dvie godine novim oživjela životom. Da nebi iz ovoga viestnika narasao narodno-ekonomički članak, na koju vrst je povlašćen naš trgovački časopis „Sidro“ to bilježimo samo, da se je glavni odbor za našu izložbu preselio u izložbenu sgradu na savskoj cesti, gdje si je uredio svoje pisarne. Silne one prostorije stojahu jošte do prekjučer puste i prazne, a evo je učinjen prvi korak da se uslied onih prijavah od 3800 izložiteljah, od dana na dan sve to više napune nebrojene sobe i dvorane kao labirinat egipatski. Vidili smo već i njekoliko škrinjah robom iz Rieke primorske — Čudnovato! Onaj dio tobož litorala magjarskoga prvi prionu da pošalje svoje sanduke na oltar hrvatske dike kao znak vierne ljubavi svojoj majci domovini! Živilo naše hrvatsko primorje!

— U mnogih stvarih dolazimo mi našim izvješćem kasno, premda ima to mnogo ugodnoga za pisca, jer je taj čas imao priliku čitati mnienje inih glasilah, pa može svoje nazore ponješto modificirati; al ipak ima svaki značajni čovjek svoje načelo i svoj nepromienljivi sud, ma se i neslagao uprav čitavim svietom. O predstavi naših diletantah gg. pravnikah pravoslovne akademije, dne 4. srpnja na korist stradajućih Primoracah, skoro je prekasno da reče i N. g. l. koju, nu valja nam na svaki način izraziti, da smo u obće čuli svuda najugodniji sud o njoj. U nas jest i mora da je svedjer svaki domorodni podhvat predmetom ljubomorne njege pa bi uslied toga doista ispao vrlo blagi sud i vrhu loše igre, kao što, iskreno veleć, izrečen bje toliko putah kod recenzijah toli komadah koli predstavljanja našega kazal. družtva; al ovdje možemo radostnim srcem izpovjedati, da nas je pokazana vještina u dramatičkoj umjetnosti vele ugodno zatekla, što nam opet potvrdjuje, da je naš narod nadaren od Boga velekrasnimi sposobnostmi uma i tielesne snage, da nam se ono tajno ufanje za buduću sreću našega hrvatskoga roda sve to većma širi. Da je naša kazališna sgrada dvostruko tolika, to bi se bila taj večer napunila, pa da je komad bio koj mu drago, to bi ipak sve pohrlilo onamo, da vidi zanimivi prizor, izveden po diletanti našega družtvenoga cvieta, mladeži akademičke. Gg. dobrovoljci nestupiše na one vruće daske, da nam upravo svojim umjetničtvom prikažu sliku savršenstva dramatičke igre; oni stupiše plemenitom namjerom za krasnu svrhu, na pomoć onim, koji jaučn: „Kruha, sine! umriet ću od glada; kruha otče! plaču sitna djeca“ — kako to nerečeni prolog glasi — i s toga neima kritika onoga prava da zaoštri pero — nu, da ga i zaoštri, morala bi priznati, da su sve uloge tako podpuno naučene, da bi se ona šaptalnica bila mogla tom sgodom suspendirati, da nam pokazahu shvaćenje pjesnikovih mislih svojim neobičnim predstavljanjem, da nam čistim izgovorom i pravim naglaskom nasladjivahu uha, te da je bilo občinstvo posve zadovoljno. Za toliki trud i požrtvovanje mora se i tiskom javno izraziti ono priznanje, koje je tečajem same predstave toli sjajno izraženo.

Ako su one pozorištne daske vruće za mužkarce, koli moraju vrućje biti za nježni spol, za naše krasotice, koje se riedkom pripravnošću odvažiše sudjelovati i tako liepo izpuniše svoju zadaću, da neznamo ni mi drugo reći nego

Takvih ženah, da je nama
Okol knjige i u djelu
Na vilinskiem na daskama
Uz kolievku i u sjelu.

Gospoja Slavica Bedekovićeva i gospodična Milka Račkova zaslužiše podpuno one znakove oduševljenja, ono cviećе i kitne vience, kojimi jih nadari domorodno čuvstvo

Za taj sjajni večer izabrani komad „Nemanja“ izvorna drama u 5 činah od Dr. J. S. poznat je u obće iz povjestnice srbskih vladalacah.

Pjesniku bje na koncu takodjer izkazana čast izaziva.

Unišlo je svega, čistih 346 for. Živila nam dobrotvorna ovakova srca, te jim godinami rasla ljubav za rod, da kao muževi danas sutra potenciranom budu silom znali raditi sve i sva za plemenite svrhe.

— Jedva što se je zabavni mletački povoz vratio kući spremio se je u nedjelju drugi željeznički vlak iz Zagreba u rimske toplice. 150 osobah odvezlo se je u jutro u 6 satih onamo, zabavljalo se do noći te okol pol noći vratilo se čitavo družtvo u Zagreb.

— Već 1. kolovoza stupit će u život ovdje „Službenički zavod“ kao što je to po mnogih većih gradovih. I doba bi bila, da se jednom maknu oni odrapavci „slubženici“ što po „Harmici“ vas dan straže, pa da se pouzdani ljudi uzmu, da služe občinstvu uljudnim načinom i sigurnostju. Samo da se i taj „Institut“ neizvrgne!

— Češki je narod ovih danah opet izgubio jednoga od svojih najvriednijih sinovah; umro je naime Prokop Chocholoušek, 47 godinah star, obće poznati spisatelj i publicista u Pragu. Njegova su djela većim dielom novelistička, nu radio je i na političkom polju godine 1848, a u najnovije vrieme kod uredničtva časopisa „Hlas.“ Život mu bijaše radi njegovoga političkoga vjeroizpoviedanja dosta putah gorak, nu trpio je muževno i evo pretrpio.

Lahka mu zemljica!

Digitized by Google

Književnost.

G. Ivan Berčić, svećenik u Zadru pozivlje u „Glasniku dalmatinskom“ na predplatu svoje slovnice i veli:

Svi se učenjaci dan današnji u tom slažu, da od staro-slavenskoga ili crkveno-slovinskoga jezika nisu potekli ostali slovinski jezici, nego da im je staroslovenština kao najstarija sestra, i kao takova da čuva u sebi prvobitni sastav, od koga mogu se izvesti najtanja pravila onim ostalim jezikom. To je razlog, s' koga se ovaj jezik drži za sriedište iztraživanju slovinske filologije, kojemu plod može biti to obilniji, što su ovomu jeziku književni spomenici mnogi na broju toli u glagolskom, koli u grčko-slovenskom pismu. On goji, i na njeki način uputi ka književnomu razvoju srbsko i rusko narječje, te je po tom tumač najstarijim srbskim i ruskim spomenikom, a ponješto i knjigam ostalih narječjah. Ovaj jezik slovinski jezikoslovci sve to više uče, budući, da im je potriebit isto onaka, kako rimskom gotički, a indo-europejskomu sanskritski t. j. staro-indijanski. Jezik ovaj jest napokon od njeke pomoći i za bogoslovne nauke, što su nanj prenešene knjige sv. pisma većim dielom prama grčkomu prevodu LXX tumačiteljah, ili prama grčkoj matici.

Slovnicah ovoga jezika ima počimljuć od XVI vieka, al sastavljenih prama knjigam izkvarenimi ruskim oblici i riečmi a tiskanim grčko-slovinskim pismom. Ovoga stoletja ugledalo je bieli sviet njekoliko njih složenih i prama zdravim starinskim izvorom a grčko-slovinskimi pismeni napisanih, i prama njekim glagolskoga pisma a bugarskoga i hrvatskoga razreda. Iztumačene su ove slovnice latinskim ruskim, českim i njemačkim jezikom, a u svih su staro-slovenski primjeri obučeni grčko-slovinskim pismom; ali nije bilo još tiskane slovnice, koja bi prikazala, kakov je ovaj jezik jedino u glagolskih knjigah, i koja bi glagolicom navela primjere.

Kako pak jezik nije jednak u svih glagolskih knjigah, jer je mnoge od njih pokvario kad hrvatski, a kad ruski, ćutila se je odavna potrieba, da bi se tko bavio slovnicom udešenom prama čistim glagolskim knjigam.

Toga se je posla latio pisac i naumio je dati tiskati onakovu slovnicu staro-slavenskoga jezika, tumačenu hrvatskim narječjem, al porad njekih razlogah držeć se knjigah hrvatskoga razreda, i uvodeć njeke popravke, koje se svakako hoće na miesto pokvarenih oblikah. Razjasnjeno će takodjer biti u ovoj slovnici po čem se čisti staro-slovjenski jezik odlikuje od pohrvatjenoga i porusenoga.

Pisac pozivlje književnike, i sve rodoljube, da bi se na ovo dielo predbrojili ili da bi ga predplatili. Rok je predbroju i predplati do 30. rujna t. g., iza kojega dana ciena će knjizi poskočiti.

Ciena iztisku na tvrdoj artiji za predplatioce je 1 for. 70 novč., a za predbrojnike 2 for. 20 novč. iztisak na prostoj artiji za predplatioce 1 for. 50 novč. a za predbrojnike 2 for. — a. vr.

Tko bi predplatio deset iztisakah, il predbrojio se na isto onoliko iztisakah, dobio bi jedanaesti iztisak na dar.

Zanimivost ovoga diela je takova, da bi ga imali dobaviti si ljubitelji staroslavenskoga jezika, i svi Slovinci, koji žele savršeno naučiti svoje narječje; i zato se on nada, da će mu se skupiti tolik broj predplatiocah i predbrojnikah, kolik mu se hoće da namiri troške.

„Književnik“ Od ovoga časopisa za jezik i poviest hrvatsku i srbsku i prirodne znanosti izašao je treći svezak i sadržava:

Pjesnici hrvatski.
Hrvatsko stihotvorstvo.
I. Stih i naglas narodne pjesme.
II. O hrvatskom heksametru.
Iz prošlosti hrvatskoga jezika.
Ocjena starijih izvorah za hrvatsku i srbsku poviest sriednjega vieka:
III. Domaći ljeto- i zgodopisi.
Geologičke crtice.
O njekojih pjenezih grčkih iz otoka Hvara.
Hrvati na izmaku XV. i na početku XVI. vieka.
Zatim kritika novijih djelah.

Kad čovjek ovo krasno gradivo pročita ili bar pregleda, to mora opaziti, da nam je ovakove znanstvene knjige trebalo kao žednomu okriepljujuće hladne vode. Ovaj treći svezak je osobito zanimiv. Književnik izlazi početkom svakoga četvrtoga mjeseca u svezcih od 8—9 tabakah, te stoji na godinu 5 for.

Svaštice.

— Unterrichtsrath u Beču držao je već svojih 70 sjednicah podpunih i pojedinih odsjekah, u kojih su poslovi takodjer i trojedne kraljevine kao i Ugarske riešavani.

— Proklete knjige. Iz Rima se javlja, da je „Index-Congregacio“ bacila prokletstvo na 13 novih knjigah, medju kojimi se nalaze: „Les Misérables“ od Viktora Huga, romani od Balsaca i Soulie-a, Renanov „Život Isusov,“ baruna Orlacha djelo „Jesus, Moses i Mohamed“ Vicejašprišta Salvonija „knjiga vrhu crkve“ i Marcinijev „sinoptički tableau“ iz Danteove „božanstvene komedije.“

— Najstrahovitija oluja našega vieka biti će od 22. studena do 3. prosinca ove godine. Mathieu de la Drome u Parizu, glasoviti proricatelj vremena, pozivlje sve ljubitelje takovih prizorah u naravi da dodju u Mletke, gdje će vidjeti tako veličanstvenu strahotu razuzdanih elementah, kakovu od davna nevidje oko čovječansko.

— Strašna nesreća. Čitamo u „Courrier des États-Unis“ od 3. lipnja sliedeće:

Paklene sprave razpukoše se 27. svibnja kod Newperna i uzrokovaše pravi strah. Kola koja polaze gvozdenim putem iz ovoga grada na tri ure, odoše da ukrcaju četiri paklene sprave od grdne veličine, i to one, kojima su u stegi držale Neuse od strane Kingstona.

Kad kola stigoše, jedna od spravah, po slučaju, udari u nješto; jedna od kapsula plane i u taj odmah se razpuče. Za njom pukoše i ostale tri sprave.

Urnebes, veli očevidni sviedok, može se usporediti, kao kad bi se na jedan put opalilo hiljadu topovah.

Vojnici, koji se tu zatekoše, poginuše; glave, trupovi i noge, razletiše se na milju puta daleko. Kula s koje se znamenja davahu, i zgrada pouzdaničtva, od dasakah sagradjene, odletiše u visinu 800 stopah, i okolinu pokriše sa komadi klačarde. Regimenta New-Yorka br. 132, najviše je pretrpila kod te strašne nesreće. Četrdeset ljudih ostalo je na mjestu mrtvih, a broj ranjenih nije ni poznat.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. srpnja 1864.** **Broj 21.**

Mužikaš.

(Konac.)

IV.

Ivo već Ivo nije. Sve ide samodrug, sve šuti, a nesmije se nikomu. Ljudi bi selom postajali gledajuć ga, kako je blied i tužan. Nu Ivo nije s nikim govorio, zato i sviet neznadjaše, sa šta ota tuga. A pogadjaš? Tko bi pogodio, koj da crv srce jede.

Najviše se je s toga pečalio stari Brožek. Ta sin mu bijaše jedina radost, jedini ponos; i taj njegov mezimac bio momak veseo, da je i starcu s toga srce poskakalo. Zapita starac Ivu, što je sada neveseo, ovaj sve kima glavom, sve šuti.

Pod večer bi se najvećma raztužio.

Pod večer ga je muka osvajala, da je jedva i odisati mogao. Tu bi uhvatio gusle, i zagudio kan da mu gusle plaču, da plače i onaj, koj ga sluša. Barem stari Brožek si je pri mjesečini slušajuć sina mnogu suzicu utro.

Kašnje nije samo cieli večer već i po noći gudio. — —

Noćnik zatrubio svoju pjesmicu i videći da u krčmi još svieća gori, pošo bi onamo zapalit si lulu i rekao bi seljakom:

„Brožkov Ivo sve još gudi.“

Nu i to kan da mu nije dosta, gudio je Ivo i noći po polnoći dugo i dugo.

Rekao bi bio čovjek da mu u guslah sjedi začaran koj duh, koga do Ive ni živa glava razumjeti nemože. S tim duhom on govori kao sa milim prijateljem, s otcem, — kao sa svojom dragom samo od toga duha da mu odlane. Ali i taj duh š njim nariče i plače, njemu dokazuje — šta? — A tko bi to do Ive znao. Ta i dječaci slušajući ga i nečujuć polku il takva šta, neg onu čudnu notu, neveselo bi oborili glavu, i neveselo otišli, kad se po takvoj gudbi ni zaigrat nemože. Jankica hodi po selu kao mokra kokoš, tužniji od tužnoga Ive; te su mu Ivine bugarije tako pomele glavu, da ni nezna kako će svojoj bandi Brožkom biti. Samo drobna ptica pjevačica čini se — Ivu razumije. Svaki dan bi mu doletila pod prozore, na lipovu grančicu sjela, o lipovoj grančici i desno i lievo kljunak otrla, zacvrkutala pa prr — prnula lahkokrila preko groblja, preko crkve za selo — daleko za selo.

Ivo po više nedjeljah već nije gudio po krčmah. Starac misljaše, da bi se u krčmi malo pošalio, malo razvedrio — da bi duši lakše bilo. Jednom to Ivo i učini po volji otčevoj i podje u krčmu. Prijatelji su ga grlili, živo ga izljubili, punim ga vrčem nudkali i molili, da se malko pošali — al Ivi nije bilo na šalu, on nije mario za sav sviet. Starac gudac dobro je uhodio iza očalah, da Ivu nješto peče. Starac po srcu kan da bijaše Ivi pravi otac, zato i ovaj put nije pio neg tri vrča, i to bijaše za čudo! —

A Milka? — Šta je s Milkom?

Digitized by Google

Da pitate Ivu, on toga znao nebi. Samo kad se njeno ime spominje, muka ga hvata, i on ide, da ga i nečuje.

Za posliednje doba ljudi sve više pričaju o Milki; i od zadnje nedjelje sviet po selu neustaje i nelegne nego dokazivajuć, kako će joj drugi dan svatovi biti.

Bilo u subotu po podne. Starac Brožek uhvati Ivu za ruku veleć:

„Ivo! danas se tvoje pomoći minuti nemožemo; treba nam svirat u mlinu, pa tu da bude svirka valjana.“

Ivo pristane. Starac otac se začudi, da mu sin ni slovca neprigovara.

Danas bijaše sve selo veselo, a kako da nebude o prstenovanju?

Djeca klicala i skakutala, i starci nisu tužni bili. —

Evo večera, evo i mužikašah Brožkovacah na sastanku da podju pred mlin.

Ljudi gledaju iz prozora, idu li već; mome pred kućom podbočile ruke čekajući, a dječarija leti selom ko ribice hladnom vodicom. Tamo u zamaku vreba Jankica sa svojom četom, dok dodje muzika, da i on svoje glave razredi, kako će mužikaši.

Kad Brožkovci izadjoše, tek su tri zviezde na nebu titrale.

Sad je sav sviet skočio na noge. Domaćine izadjoše pred kuću, a mlada je krv jurila za muzikom sve do Kroupina dvora.

Mužikaši se u kolo razrediše, i za čudo — Ivo bijaše medj njimi danas najveseliji. Šalio se sa starim „bajsom,“ i koješta sbijao; svatko bi bio dao glavu, da Ivo opet Ivom, kakvoga svaki i voli i želi; da je sva tuga Ivina bila svietu tek sanjarija. Stari je Brožek danas gudio baš milom voljom i basaču starcu se pričinjalo, da mu se očale s nosa maknuti neće.

Da to je bio taj stari naš Ivo, to je on bio; sviet je mislio, da je Ivu opet našao. Jankica klica od radosti, kad vidi, da se Ivo neodmetnu šali! Kao da je sam sebe opet našao. I dječarija je zato bila danas pusta vragolija. Dva puta su bili već mužikaši odigrali. Stari mlinar izvadio mužikašem sud piva, i ovi ga nisu žedni gledali već ljudski grlo nakvasili. Stari se „bajs“ nije mogao načuditi kako je pivo danas sladko.

Mlinar stajaše na pragu, a mlinarica bi kad i kad pogledala na polje, djevojke su lukale iz prozora, sinovi se smiešali medj mužikaše, al Milka — ona se za čudo jošt nepomoli.

Da je barem na časak izašla i mužikašem se zahvalila, al ni toga nije učinila.

Tako je sada po prilici mislio; jer je upravo sada njeko veselje opet i dušu i srce osvajalo. Dobro da se već mrak hvata, pa toga i nitko nevidi; jer bi mnogoga s njegova prizora minula radost.

Vrčevi se izpraznište, a Kroupini su ih momci iznova napunili. Nudili su pivo i Ivi, nu ovaj uhvati vrč, i neposrkav ni kapi, podade ga svom susjedu. I nehotice mu se gudalo dodirnulo gusalah, a Ivo iznenada zagudi.

I u dvoru i po selu sve se utiši. Mlinsko kolo slabije klopoće — barem ga sada nitko nije čuo. Ivo gudi — a šta gudi? Ivo govori guslam, kan da se dva prijatelja grle, kojim se je dielit na dugo — dugo vrieme — možebit na vjeke. Živo čuješ, kako tužno im srce kuca; progovorili bi, nu im se rieč otima. Sjajna suza — to je sve što ti kazat znadu — da nije mrak, vidio bi mnogu suzicu. O tko tako živo govori, tomu izvine rieć iz dna duše. A sad — ta to bi čovjek slušao cielu noć. Sad — kan da se oba sjetiše onog blaženog doba, gdje im srce uz srce boravilo, duša uz dušu plandovala; no svu tu milinu probija otajstven glas, glas žalosti, što im duša zajedno plandovat neće, što im srce od srca skinuti valja.

Čuj! sad se oba osviestila. Kobi se oteti nećeš — s Bogom druže! Mućè se razstanu — ovaj na desno, onaj na lievo, da se nikad više neugledaju. Zar i sad jošt nije svršeno? Zar nisu oba prijana bile mužke glave? Ne — nisu oba; ono srce što je pošlo u sviet, ono bijaše žensko; a što je ostalo, bilo je mužko, al mekano kano žensko. Slavulju se nerazliega pjesma tužnija, neg što iz tog samotnog srca; sva sila mu spala na žalost — žalost ljutu ranjena orla, što se ponosi ranom, što nespušta krilah, da si jade zemlji dotuži, što na tvrdu timoru pušta krvcu nek teče, dok izteče. Al ne — još jednom razvija ponosito krila prema suncu, kad mu je poginuti, nek nepogine kukavicom. Zatim ostavi sunce, leti leti u pustu pukotinu, da ga nitko nevidi — nitko! I posljednje njegovo uzdisanje, posljednji blagoslov „S Bogom drago srca moga!“ ni toga živa duša čuti neće. Ivo dogudi, možebit u taj par i orao poginu.

Ivo opet bijaše veseo; grlio otca, veselo se smijao, i staromu „basaču“ rekao, nek mu pivo nosi. Napio se, lupnuo gudalom, zagudio galop, kan da i ništa nije.

Sad već nisu titrale na nebu samo tri zviezdice, o! sad ih je bila sila — da ih prebrojiti nećeš. —

Digitized by Google

Kad mužikaši krenuše iz dvora, nitko ni neopazi, da Ive medj njimi neima. Ivo zakrenuo za mlin, pa stane pred prozor. Odanle je Milka gledala zviezde.

Bog bi znao, tko je Ivi rekao, da je tu Milka?

„Milko! sretna i presretna bila! to ti želim od srca; moja je pjesma gotova; ja i sviet mi neimamo više računa!“ reče joj Ivo uhvativ ju za ruku.

Djevojka zadrhta kao šibka na vodi.

„Milko, — Boga ti, ljubiš li u istinu svoga ženika?“

Djevojka ciknu, kan da ju je guja ujela, te zatvori prozor.

Za čas nisi čuo, neg klopotanje mlina.

V.

Minulo njekoliko danah, pa evo ti svatovah.

„Njekoliko danah“ to je lahko reći, al mnogomu srcu težko tih njekoliko danah preživjeti.

Kad si sretan, ej to ti leti vrieme, kô ladja pučinom morskom, gdje joj se vjetar do jadrah dotisnuo; al kad si tužan, onda se dan za danom lieno povlači, kao puž sa svojom kolibom. Sretan je čovjek ptica krilatica, kojoj pod suncem ništa nedodija; nesretan je čovjek težak ko želva — i samomu sebi dodija.

Da je bilo, po sobarovoj volji, danas nebude muzike, jer da to nije gospodski. Al stari je Kroupa bio tvrde volje, pa je bila muzika.

Pravo reče Ivo, da mu je pjesma gotova. Od onog se dana gusalah netaknu, nego visjahu na klinu, kao sablja junakinja za mira; a to je kipilo i rovalo u Ivinoj duši ljuto — ljuće nego ikad; ma ni gusle jedine drugarice nisu mu pi glaskom srca blažiti smiele. Da ih je uhvatio, popucale bi im sve žice, kao što mu srce puca. Niem je kao složeno jezero, kao šuma gdje vietrovi zadriemaše; al jezeru na dnu bjesnilo kipi i vrije, al u šumi ljuti crv glodje živi korien. Ivo nije blied, kao prije, al mu je lice kao ogriznuta jabuka. Dok je smio tugu u gusle prelievati, nije on toliko ćutio; sad, sad ostaje tuga u njem, pa mu je težko, sad ga to davi.

Ivo nije išao gudit u krčmu; kasno pod večer dodje i on, da vidi svatove. Nedalo mu srce inače morao je vidjet, kako je Milka sretna. O toj njezinoj sreći su ljudi koješta govorili; al tko će šta prigovarat o svatovih — ta mladi i mlada moraju da su sretni.

Mladoženja nije igrao s Milkom neg s drugimi. Tete su primietile, da se i pristoji

Mladoženja izadje, Ivo za njim. „Za volju Milkina srca, čuvajte ju ko svoju glavu, ljubite ju kao svoje srce!“ reče Ivo mladoženji, i vrati se u krčmu. —

Sobar se čudjaše tim Ivinim riečim. Al od današnjega veselja nebijaše mu kad, prebirati te rieči na tanko. Ta to je i onako naravska stvar.

Kad Ivo opazi da mladoženja s nevjestom neigra, podje k njoj, nek š njim zaigra. Tvrdo privinu Milku k sebi.

„Imam vam koju reći Milko,“ reče nevjesti tako živo, kan da mu je svaka rieč žarka suza.

„Govorite Ivo,“ reče ona na to. To im je bio sav razgovor. Ivo je htio govorit. Al grčevita ga muka uhvati a nije ni pisnuo. Noge mu klecaju.

„Milko!“ kliknu, pa se sruši.

Milka ciknu, tako da je svakomu srce prosviralo, i svirka stala.

Ivu već probudili nisu. Ljudi su govorili, da je na zlo mjesto pao. Možebit! —

Svrši se muzika, veselju ni spomena.

Treći dan pokopaše Ivu. Čudna je to muzika bila. Stari Brožek da si počupa vlasi pokapajuć zadnjeg Brožka. Drugovi su mu ostali bez glave. A starac „basač?“ Kad je onu grudicu bacio u Ivin grob, tu mu vruća suza kanu na očale, kan da je to od otca. Jankica od žalosti razpusti bandu. A Milka? Živila je u gradu, i kad je za godinu danah primila majka od nje pismo, ljuto proplače, jer da Milka sretna nije. U tom ju pismu Milka zamoli, da cviećem nakiti Ivin grob.

VATRA.

U dvorani, a kraj mene
Crnooka s' šeta dieva,
Kada god me, ah, pogleda,
Vatra joj iz oka sieva.

Nu smiešeće usne njene,
Rumene i ljubko male
Kažu meni, da te oči
Sievanjem se samo šale.

Jao Mino, moje zlato,
Nemoj mi se vatrom šalit',
Jer ćeš lako nemilice
Koga s njome, ah! opalit.' —

„Vatra! vatra!“ evo vidiš
Veće gori srce moje!
„Čim ću gasit'? pitaš, dušo? —
Daj mi ljubit usne tvoje.

I. K.

Digitized by Google

GROB.

Slušaj mene sinko,
Grob nij' stvar jednaka:
A ti nedaj, da na groblju
Tvoja bude raka.

Tam ti slave neima,
Poput mlade trave
Popást će te svakog ljeta
Župnikove krave;

Bolje u samoći,
Pamti sinko sade,
Nek ti povrh tvoga groba
Lipicu posade;

Liepo je pod lipom
U grobu snivanje,
Milo ti je u proljeću
Ptičica' pjevanje;

Ljetom će na lipi
Procvast cvieće bielo,
Mome će ti i mladići
Doći na posielo;

Iz tebe će lipa
Sladka soka piti,
U u lište pčelice će
Meda nakupiti;

Slušaj mene sinko,
Čuvaj svoju slavu,
Jošt će liepe djevojčice
Tobom sladit kavu.

A. Šenoa.

OSTAJ TU!

Kako milo ptice poju,
Kako buji ružah cviet;
A ti vriedjaš dušu moju,
U daleki ideš sviet.
Ostaj tu. Oh! nejdi van,
U mom srcu uzmi stan.

Nečuje se onkraj svieta
Naših pticah tanki glas,
Niti ruža ondje cvjeta
Miloduha kô kod nas.
Ostaj tu. Oh! nejdi van,
U mom srcu uzmi stan.

Ja te ljubim, ljubim vjerno
Iz dna duše, srca mog;
Ti mi držiš ruku smjerno,
Kroz plač veliš: „S tobom Bog.“
Neplači, i nejdi van
U mom srcu tvoj je stan.

Dr. Nikola I.

ZA TRI DANA KASNIJE.

(Nadalje.)

Andrija se upravo pripravljaše na novu periodu, a Baričina ruka, nješto malo pritisnuta, upravo ju u samom uzlu pretrgne; te mu je moralo upravo tako biti, kao onomu kokotu, na koga je, kad upravo vrat podigne, hoteći liepo zakukurikati, dječak košaru smetja izsipao. Govor mu izniknu.

Andrija prestade mrmljati, i odloživ sada šešir i gornju haljinu, takne ruke u džep, i stade po sobi prolaziti, imajuć upravo toliko mjesta u njoj kao u kavezu divja zvier. Barica ga pusti te opet k švelu sjedne.

Za čas se opet, ugrijav si po nješto ruke u džepu, sustavi zlovoljni gospodin akcesista u svojoj, četiri koraka širokoj i dugoj sobi, primi se desnom rukom za vlasi i razkuštrav je malo, pričme, kao da hoće posliedice svoga dugoga razmišljanja na glas opetovati:

„Moram dakle i stan do petnaestoga platiti, ili se za ta dva dana njegdje u gostioni nastaniti!“

Barica prestade malo šivati, i obrati se k njemu, dok je on svoja četiri koraka amo tamo pričeo mjeriti. Za čas se osmjeli te rekne:

„Što neimaš kakvog znanca, kod koga bi te dvie noći prespavao? Možebit gospodin Kladić?“

„Prosit koga!“ zabuči Andrija, i sustaviv se časak i porediv si vlasi, dok se konačno razabra rekne: „Kašić će mi to učiniti! Ići će danas u večer kući na dopust, a ja ću mu ključe opet donieti; ići ćemo na svaki način.“

I obrativ se, stavi šešir na glavu i odjenuv se haljinom, i navlačiv rukavice pristupi k sestri, da ju poljubi.

„Dojdješ li jošte danas?“ upita ga ona, odvratjujuć njegov poljubac.

„Možebit,“ reče Andrija, i brzim već na vratih „s Bogom!“ odtrči k gospodinu Kašiću.

Iduć dolje po stubah, susretne dva gospodina, jednog u civilnoj odjeći, drugoga kao poručnika njeke pješačke pukovnije. Obojica sustaše, a onaj u civilnoj odjeći skinuv šešir upita Andriju, vode li te stube dobro, da najdju vrata broj 18.

„Dobro idete,“ odgovori taj, i nezadržavajuć se, požuri se dalje.

Strani dojdju gore, i pozvoniše na vratih, vodećih u kuhinju gospoje Pastovićeve.

Digitized by Google

„Ovdje je sobica za iznajmiti?“ upita vodja častnikov gospoju Pastovićevu, došavšu otvoriti vrata.

U to podje mimo [redacted], noseć njekuda dolje zapovjed, i oba gospodina opazivši nju, odstupiše sa vratah i pozdraviše veoma udvorno djevojku sa oborenima očima prolazeću: Častnik reče tiho talijanskim jezikom svomu voditelju:

„Aj, to je ljubezna prikaza — nješto za tvoje sanje, Francesco!“

Ovaj mu nemogaše odgovoriti, jer gospoja Pastovićeva reče:

„Jest, gospodo, izvolite pogledati; ali stanuje ovdje još gospodična.“

To rekavša, potrka na vrata, i poprosiv Baricu za dozvolu, uvede onamo oba gospodina. Ovi ju pozdraviše, pogledaše na brzo sobicu, i unišavši opet u kuhinju, upitaju što dodje za platiti. Gospoja Pastovićeva im reče, gospoda bijahu zadovoljna i htjedoše umah kaparu dati.

„Ali prosim gospodo, prije nebude prazno, nego do trećega,“ reče gospoja stidljivo.

„Tako?“ oglasiše se oba pogledav jedan drugoga pitajuć.

„Što misliš?“ upita častnik svoga pratioca.

Taj je časak šutio, nu brzo reče:

„Dobro dakle; evo dva forinta kapare, i trećega ću se doseliti.“

„Pozdraviše gospoju Pastovićevu i razgovarajuć se talijanski odoše.

Ova dvojica bijahu: pravnik gospodin Franjo Gerardi i njegov bratić, poručnik gospodin Antonin Terrini, oba Talijani.

Taj dan rano, okolo pol osam, bijaše u stanovitoj kući na „Novom trgu,“ u prvom katu stanujuća udova gospoja Katarina Tjeravićeva u žestokoj svadji s njekim odvjetničkim koncipistom, gospodinom Oštrovićem, koj kod nje u zadnjoj sobici stanovaše.

Svadja se je zametnula radi cvilećeg i veoma ružnog psa gospoje Katarine, koga gospodin Oštrović nikako trpjeti nemogaše. Bijaše to takodjer nesnosan pas, upravo kao utielovljena misao rugote. Imao je malu glavu, zašiljenu gubicu, oči pune uviek vlažnosti a ujedno zelene, rudastu kožu, brbat pol gol, rep kao miš a noge sve svinjene. Osim toga, prem gospodin Oštrović već dva mjeseca u kući bijaše, kadgod je kući došao, pozdravio ga je mrha pas uviek ljutitim, graktajućim lajanjem, da mu već taj njegov glas nesnosan bijaše. Kad je god gospoja Katarina k gospodinu Oštroviću unišla, dokotura se i taj pas s njom, te upravo kao da hoće tim svoje neprijateljstvo dokazati, ostavi svaki put nemilu uspomenu za sobom za čistjenje. Oštrović mu već prvi mjesec dade požderati punu zdelicu mlieka smješanog s nječim otrovnim; ali mu je pas za dva dana kasnije tim češće sobu ponesnažio. Gospoja Katarina negovoraše o ničem, nego o svom dražestnom „Herciku,“ a jednoč probudi i u noći gospodina Oštrovića iz sna, za Boga proseć, da dodje pogledati, da njenomu Herciku u istinu nješto fali, jer nemože cielu noć očiuh stisnuti.

„No, to bijaše već preveć!“

Gospodin Oštrović zakleo se je, da će se neprijateljskomu psu i gospoji Katarini osvetiti, čim mu se prva prilika pruži.

Jučer otidje gospoja Katarina u večer njekuda u družtvo, a neznam s kog uzroka nije Hercika s njom smio. I razstane se s njim turobno prirediv mu posteljicu i otidje težkim srcem.

Gospodin Oštrović dodje u sedam satih kući, i vidiv da je gospoja Katarina odišla, pogleda, nije li njezin šešir i pletivo ovdje, jer je od toga zavisilo njegovo poslovanje. Obojega manjkaše, tiho se dakle ukrade u svoju sobicu, da neprobudi spavajućeg psa; tu opazi čvrst konopac, unidje po prstih, i stojeć nad zavidnim psom, htjede mu ga oko vrata stegnuti. Pas začme, kao da u snu blizu smrt sluti, čvrketati, tako da mu je gospodin Oštrović, bojeći se da se neprobudi, zatisnutimi zubmi prebacio zanjku prieko glave, i — čvrsto stegnuo. Pas trzaše sobom, a pandjami ogrebe ruku Oštrovićevu, zatim se sruši i za njekoliko časovah ga nestade.

Osvjedočiv se gospodin Oštrović, da je već mrtav, skine mu zanjku sa vrata, zagladi mu kožu položi ga kao da spava, i brzo se vrati u svoju sobicu, gdje oprav si sa ogrebene ruke krv, spavati leže, te je i brzo usnuo, i spavaše mirno po dovršenoj radnji.

Gospoja Katarina se vrati poslie devete, i videć Herciku da spava, nehtjede ga buditi, te se takodjer legne u svoju postelj.

Rano, jedva što je oči otvorila, prekriži se u postelji, zievajuć zazove: „Hercika, idi amo, srdašce, idi u posteljicu, na, psps!“ Ali Hercika prvi put u svom životu taj poziv nije čuo, niti se je ganuo.

„Sirotče, tvrdo spava,“ misljaše gospoja Katarina; „valjda je sinoć za menon dugo plakao, a na taj način čovjek uviek dugo spava. Ali u to doba običavaše već ustati, Hercika moj, jeli čuje?! Na — such — pspspspspsps!“

Hercika se niti negane.

Digitized by Google

„Ali za Boga, što si oglušio?“ zovne jošte glasnije gospoja Katarina tako, da je već gospodina koncipista probudila. „Umah idi ovamo, ti neposlušniče! — Hm hm, što je to? Hercika! — psps — na — šećera, evo! — Ali bože moj, to je kao da ga je tko očarao!“

Gospodin Oštrović si u drugoj sobici zatiskavaše dušekom usta, da se nečuje, kako se smije.

Sad ustane gospoja Katarina, neprestano glavom vrteć, uzme si papuče, prebaci na se doljnu opravu, priveže si i noćnu čepicu, te nosom napried bježaše k ležu neposlušnoga Hercika.

Hoteć ga probuditi gladjenjem segne po njem rukom; ali kao da se je kužne ozliede dotaknula trgne groznim uzklikom natrag.

Približiv se zatim jošte jedanput, podigne crknjenomu Herciku glavu, te se osvjedoči, da imade izplažen jezik i napuhnjen vrat — a sada ustane neizmjernim naricanjem, i odbježi upravo k gospodinu Oštroviću, kakova bijaše naricajuć:

„Ah, moj ljubezni gospodine, pomislite si moju žalost, moj dragocjeni Hercika odè, neima ga više — prieko noći je crkao!“

Od suzah nije vidjela, kako se gospodin Oštrović u usnice grize, nemogav smieha zatajiti, ali iduć upravo, baci se neprestanim plačem prieko njegove postelje.

Njezin lakat se upravo dotakne kroz perinu Oštrovićeva želudca, a to prouzroči, da se je na glas smijati pričeo.

Dakako tomu bijaše oštar lakat gospoje Katarine na pol kriv, hoteć se sada gospodin Oštrović neprijaznog škakljanja u jutro osloboditi, skoči kao perom podignjen, da podigne ruku gospoje Katarine; na nesreću joj dodje pod rame na ono mjesto, gdje smo najviše škakljivi, i tim učini početak sliedeće bure.

Gospoja Katarina uzklikne, jer škaklanjem, prem nehotice učinjenim, skoro plakati stade, kako sliedi:

„Kako — vi — vi gospodine koncip — gospodine Oštroviću — gospodine glupače bi bila skoro rekla, vi se nebojite mene u mojoj dubokoj razcviljenosti grditi, smijati mi se, vi za menom starom ženom kako ste se odvažno usudili posegnuti, vi jedan nećutljivi čovječe, — vi krivobožniče jedan — vi bezbožniče!“ (Sad si je odahnula.)

„Ta ja sam već odavna slutila, što je u vami! Neidete cielo vrieme u crkvu, čitate same poganske knjige, niti nevino to zviere, moga dragoga ljubeznoga Hercika,“ primjetne iznovnim plačem „niste mogli nikada trpjeti! Valjda me je gospodin Bog njegovom smrtju za to kaznio, što sam vas tako dugo u ku[illegible]trpjela! Ali sada mi se tu uru jošte odavle [illegible] drugčije vas dadem policajom van baciti, jeste [illegible]i, je li me razumite!?“ razpali se, videći, da se gospodin Oštrović u grčevitom smiehu po postelji baca, te kao da ju nečuje nehoteći ustati.

Odleti u svoju sobu, neprestano plačuć, proklinjajuć i moleć sve u jednom, brzo se odjene i odtrči po policaja. Ali dolje ju domaćina, izsluženi vojnik i jošte priličan muž, susretne, i saznav to i što namjerava, uzdrži od toga neznam već kakovimi riečmi.

Unišavša k njemu ostade tu prieke jedne ure, pa da i dva dana žali, nebi prežalila Hercika, njezino jedino na svietu dragocieno stvorenje.

Kad se je vratila, bijaše upravo gospodin Oštrović sa odjevanjem gotov; uzme šešir te izadje iz svoje sobice.

Gospoja Katarina se od njega okrene, i pristupi zatisnutimi zubmi k prozoru.

Gospodin Oštrović hotomice prodje bliže nje, i obrativ se malo i udušiv smieh, rekne ozbiljnim glasom:

„Gospoja Tjeravićeva, ja si idem sada drugi stan tražiti; prosim izvolite se strpjeti s tim policajom!“

To bijaše odveć velika uvrieda gospoji Katarini. Obrati se kao da ju je tko zavrtio, otvori usta, da otvori opet klopotac; ali oholost u taj par naglo nastavša zatvori joj u ustah govor, gospoja Katarina poguta slinu, i stojeć nosom u vis, kao njeki blažene uspomene „gospodin Franjo“ pred neudvornim kumom seljakom, podigne desnicu — (ne, to bijaše lieva, jer je desnom zatim za njim se zagrozila) — te mu pokaže, neprogovoriv ni rieči, vrata.

Gospodin Oštrović stade se smijati, učini joj što udvorniji naklon i otidje. A sada se istom gospoja Katarina desnicom zagrozi.

Oštrović je tražio cieli pred podne novi stan. Konačno dodje pred jednu liepu kuću, te čitaše na vratih pribitu cedulju, da se nalazi ovdje u prvom katu takova i takova soba za iznajmiti.

„Ali to će biti preveć liepo za mene,“ mišljaše. Ali što, pogledati nestoji ništa, kažu kramari, a gospodin Oštrović se takodjer toga držaše i unidje u kuću.

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Dopis.

U Osieku 16. srpnja.

Drugi si ljudi taru glavu, što će biti već jedared iz toga dogovaranja i dogovaranja: hoćemo li? nećemo li? — pa ipak moramo t. j. zagrizti u kiselicu pak se pokazati kakvi je koji, je li šaren ili biel, ili plav ili — žut, a Osječani svom brigom nastoje oko svojih domaćih poslovah, kao što valja, te se pokazuju skrbnimi starešinami za svoj grad i za svoja prava. Sbilja da neima toga njihovoga organa, koji se krsti „Lokalblatt“ nebismo ništa ni znali, da se tako žestoko bore u svojih skupštinah, koje su postale sasvim znamenite osobito što se tu govori baš od srca i na sva usta. Samo bismo željeli da se i dobro i koristno unapriedjuje, ali ne da se zapriečuje te da se misli, Osiek mora biti uvjek za sto godinah unazad kao što nam dokazuje i sbilja skupština gradskoga zastupničtva dne 7. o. m. 1864. Sasvim se odobrava štednja do njekoga mjerila ali prekomjerna štednja na uštrb nauka — to je malo pretjerano.

Učitelji pučkih učionah traže pripomoći novčane, da si nabave koj poučni časopis, pak da izdaju svake godine programe, a starešinstvo to zabacuje te nedozvoljuje možda s toga razloga, da netrieba učiteljah koji naprieduju u nauku i izobraženju, već da ostanu onakvi kakvi su bili, kad su svršili svoje nauke. Sve bi bilo koje kako, samo da neima ljudih kojim ništa nije sveto; on će napasti na svakoga a kamo li nebi napao na ono, što mu je u grlu zasjelo, a to ti je da nije po njegovoj volji sve uredjeno. Malo ima ljudih na svietu koji neshvaćaju tu veliku korist, znati je jezik one zemlje, u kojoj su i u kojoj imaju cieli svoj imetak zahvaliti. Englez došav u hrvatsku uči hrvatski, Francez, koji samo na njekoliko vremena dodje u Hrvatsku svojim poslom, prouči i nauči se bar najpotrebitije u tom jeziku, a Osječanin, koji nije možda dalje ni došao već do Pešte ili Beča, on da udara na to što je njemački jezik „verdrengt“ iz pučke učione. Nemožete ni povjeravati „Lokalblattu“ da bi njeki Šmidt podnio interpellaciju u tom pogledu, da nas neuvjeravaju ljudi, koji su u skupštini bili i svojima ušima čuli, da je rekao, da mi moramo: „Deutsche Lehrer aufnehmen“ ako nebude drugčije. To je i smiešno i žalostno od g. Šmidta, jer neima prvo prave logike u njegovu zahtjevanju; u narodnom se jeziku mora učiti a njemački Lehreri valjda neće učiti doljnjogradsku djecu u narodnom jeziku, kao što sadašnji učitelji za ljubav petorice ili šestorice neće učiti djece doljnjogradske, koja nezna ni beknuti njemački ili će ju učiti valjda „Vater unser bethen,“ da se već za malih noguh privikne svoje prezirati a tudje neštovati, jer ga nerazumije — a drugo nema temelja takova interpelacija, jer se neosniva na nikakovu pravu! — To bi mogao svaki čas koji zastupnik udarati na učitelje i na učione, jer mu nisu po njegovu kalupu i njegovoj ćudi. — To sam vam htio prijaviti, da vidite kako se radi u Osieku i čemu se imamo nadati od takovih ljudih! —

DIONIZIJEVO UHO.

U velikoj gradskoj dvorani imadjaše biti večeras gradjanski ples. Na taj ples spremaše se medju inimi takodjer i gospoja bogatoga trgovca Hallera, — koja je, premda već i petu periodu svoga života vršila, ipak još dražestna bila. — Hoteć pokazati odličnim gospojam gradsku sjajnost svoje kuće, nariesi se, što je bolje mogla.

Nu, prije nego je sa svojim sinom Arnoldom na ples otišla, pokuša nagovarati svoga supruga, da podje s njom; ali on samo nepomično pokraj vrućeg ognjišta sjedjaše, podrugivajuć se taštim ženam, koje akoprem imadu odraslih sinovah, ipak još nezaboravljaju na dječinske plese i Piknike. — Pošto nije nikakova odgovora dobila, ostavi gospoja Hallerica zlovoljno sobu, samo reče na odlazku, da će s gospojom Vernericom i sinom Arnoldom pogoditi put u dvoranu. — Trgovac i njegov prijatelj primaknu se bliže ognjištu; a bukteći plamen dopade se njihovim očima bolje nego svi svetionici i girandoli u dvorani. Razgovarajući se duže vremena o svačem, zametnu rieč o predmetu, koj je jednoga od ove dvojice jako zanimao. —

Kaži mi iskreno prijatelju, reče Verner, koji je razlog da neprivoljavaš na ženitbu tvoga sina s gospodičnom Langfeldovom? Gospodična Langfeldova je bogata, k tomu liepa i izobražena, a što još više, tvoj sin ju ljubi. — Ja dakle neuvidjam, zašto nebi privolio na tu ženitbu?

Od svoje strane privoljavam, reče trgovac; ali samo moja gospoja neće da pristane uz to, i premda nemislim kao ona, to ipak kažem, da baš neima krivo.

Te tvoje rieči probudiše samo u meni znatiželjnost, te nemogu shvatiti, kako možeš uz one misli pristati, s kojimi se neslažeš. —

Položaj stvarih moraš prosuditi s onoga gledišta, s kojega jih smatraš, reče Haller smijuć se, i vidiš prijatelju, ja i žena moja nismo na čistom u toj stvari; no to sve tiče se jednoga dogadjaja, o kojem sam ti htio već više putah pripoviedati; jer neimam te namjere, da ti ovdje pripoviedam, nego da ti odkrijem tajnu, koju sam već preko dvadeset godinah zamučao, a sada ju povjeravam srcu svoga vjernoga prijatelja. Slušaj dakle: „Već je tomu dvadeset godinah, da sam se u svoju gospoju zaljubio, ti znaš, kako je ona liepa bila; nu ako je i nisi poznavao, još bi mogao i sad suditi, kako je negda liepa biti morala; no ja sam ti bio više ljubomoran, nego li zaljubljen. Štovanje, koje je sa svih stranah dobivala, dopadaše mi se na toliko kao supruga, na koliko mi po ćudi bijaše. Gizdav bijah radi toga, što joj nije para u ljepoti bilo; ali s druge strane bojah se posliedicah te ljepote.

Tako življah godinu danah oženjen, i supruga mi rodi sina, od to doba opazih, da je ona njekoga čovjeka, koji je čudnovat ali mladji od mene bio, rado primala, to bijaše jedan od onih mladih, liepih bezposlicah s udvornim ponašanjem, koji svoje vrieme igrajuć Seladona trate; dočim mi jadni supruzi svoje na to upotrebljujemo, da usrećimo supruge svoje. Kad me je bies ljubomornosti mučio, vrtile

Digitized by Google

su mi se po glavi vrlo čudne i pretjerane misli, a napokon i ova, da bi si dao u tu svrhu jedno od takovih skrovištah načiniti, kakova se još dan danas u Siciliji Dionizijevo uho zovu. Dadem si dakle u tom zidu (pokuca zatim na zid, i samo se je mukli glas čuo) bez znanja supruge prirediti shodno skrovište, gdje sam mogao svaku rieč čuti, kad su se u sobi razgovarali. Gospodin pl. Langfeld (on bijaše pred dvadeset godinah taj zavodnik) pohadjaše dan na dan gospoju moju. Izgovorah nemanjkaše kod njega, sad joj je donio kitu cvieća, sad joj opet dao kakov liepi umjetnički saviet itd. Njih dvoje se već dobro sprijateljilo; te dok je ona kitu cvietja plela, gledaše mladi delija, da svojom izkiti prozu družtvenoga života tisućom ljepih Arabeskah, i da nisam u tako neugodnu položaju bio, morao bi se zaisto bio diviti njegovoj okretnosti, kako je sve sile napeo, da mladu gospoju zabavi, samo jedan pogled iz njezinih krasnih očicah, mišljaše on, da je tim zadosta naplatjen za sav svoj trud i napor.

Buduć sam uviek kod njihova sastanka prisutan bio, opazih najedanput, kako brzo napreduje to zavodjenje, kako već diže svoju licomjernu glavu, kako je pooštrilo svoj nesramni pogled, i kako je već razastrlo svoju mrežu, te pripravno bilo, da svoj plien zahvati i zaduši. Gospoja Hallerica predstavi gorljivim i strastvenim molbam Langfeldovim uviek svoju dužnost kao mati i žena i svoje nagnutje naprama meni; ali još nebijaše ovaj mladi čovjek klonuo duhom; jerbo je u svom životu izkusio, da čvrsto i postojano uztrajanje najbolje je sredstvo, da nadvlada svaku sumnju gospoje. Jedan dan predbaciv joj okrutnost i potvoriv ju, da mu nesreću želi i da je prisiljen zdvojiti, zaboravi se moja gospoja na toliko, da mu očito reče: „Netrebam vam kazivati, kakovo je čuvstvo probudila u meni ljubav vaša; znajte, da niste vi po tom nesretni.“ Na ove rieči, koje je za pravo očitovanje smatrao, nebijaše njegovu uzhitjenju ni kraja ni konca. — „Milostiva gospojo“ uzklikne on, te joj pade pred noge, — „hvala, hvala po sto putah za ovu liepu rieč. Puno sam trpio od onoga časa, kad sam vas upoznao, i više putah sam si smrt želio; ali sad hvalim Bogu, da sam živ ostao . . . Sad samo jedno prieči mojoj sreći, da neimate toga muža, vi bi moja bila da vas nije odveo, da vam nije oteo slobode, onda bi vi svoju sjajnost vaše blažene ljubavi na me izlila, te bi bio najsretniji na svietu! O nesreće od čovjeka!“ . .

— Taj čoviek suprug je moj, otac mojega djeteta, reče gospoja Hallerica ozbiljno i radi toga dvostrukoga naslova nemogu trpiti, da ga u mojoj prisutnosti psujete.

Oni se razstanu, a ja u strašnoj razdraženosti izadjem iz skrovišta.

Što sam tada trpio, nemože se izreći. Vječne paklenske muke mučile su me čitava dvadeset i četiri sata. — Već nisam ni malo dvojio, da moja gospoja neljubi gospodina Langfelda, te kako on reče, da sam ja jedina zaprieka koja mu prieči, da ona nije njegova, bez te sigurnosti bio bih se ubio.

Najprotivnije osnove letile su mi kao munje po glavi tako, da nijedne nisam zapamtiti mogao, niti čitave noći spavati, niti se primiriti.

Sliedećega jutra stupi sluga u sobu, gdje sam s gospojom si bio, te mi reče, da služkinja želi sa mnom govoriti. Neka dodje, rekoh mu, gospoja se pako htjede, da se udalji; nu ja ju zamolih, da ostane: „Ti znaš“ rekoh joj, „da pred tobom neimam nikakove tajne.“ —

Služkinja stupi u nutra, iz očiuh joj strah sievaše, lice joj bijaše potišteno i bliedje od biele krpe, što ju je u ruki držala.

O Bože, što se je sbilo? zapitah ju, ti si posve uznemirena, možda ti je čokolada pregoriela? —

O da znate, milostivi gospodine, kakova mi se je nesreća dogodila, reče poštena služkinja jecajućim glasom. —

Jutros za rana donese mi njetko, koga nepoznam ovaj mali zamotak u sobu; ja ga otvorim, te nadjem u njem dvie stotinjače, tu bočicu i malo pisamce, u kojem mi bi pisano, da tekućinu iz bočice saspem u vašu čokoladu, koja da će tim deblja postati, te da si za nagradu uzmem one dvie stotinjače.“

(Konac će sliediti.)

Smješice.

— Njeki Prus pripovjedaše o jednom bubnjarskom majoru da je tako dobar sluh imao, te je odmah upoznati mogao, da li je koža na bubnju od jedno iil dvo-godišnjega teleta, a kada je išao kroz vrata u Brondenbourg, tako je jako bacio u vis svoju batinu srebrnom kvrgom, da je za groš voća kupiti, i natrag iz grada doći i batinu uhvatiti mogao. K tomu pridoda njeki putnik, da je u Napulju posve drugoga majora vidio; ovaj kada je oko 11 ure kroz trg prošao, to se je još oko 12 ure njegova siena vidila.

— Tko je sedlo kupio? Jednom je bilo osobito mnogo u njekom dučanu posla. U večer reče kalfa rukovoditelju dučana, da je on u jutro jedno sedlo dao na veresiju, nu zaboravio komu. „Ništa zato,“ odgovori rukovoditelj, „potražite izmedju svih naših kupovnikah, koji bi sedlo rabiti mogli, pa ga svakomu uračunajte; tim načinom pronaći ćemo lasno pravoga kupca.“ Sedlo je bilo 24 uračunano.

— Za njeko vrieme upita rukovoditelj: „Nu kako je sa sedlom?“ „Tko je kupac?“ Račundjija krene rameni „sedlo sam 24 uračunao, a 18 ih je već bez protivlenja platilo; nu pravoga kupca još nisam pronašao.“ — „Liepo, liepo!“ odgovori rukovoditelj, „nastavite vi to, napokon ćemo ipak pronaći. —

Konjićev skok.

Vladovita Štefani-a

vla-	va-	mo-	da	tvo-	kra-	Da	re,
ra	sko-	jom	Srdj-	la	Ka-	niš	I
lo-	sti	na	tit	lje-	li	šde-	la!
či	vr-	be- u	ni'e-	de	cie-	ve	scie-
svie-	ve-	iz	stva	kro-	se	str-	ra,
la?	mie-	ne-	zi-	si	kê	sti,	do-
I	sna	Vr-	svê	Kud	ho-	mo-	pro-
re.	Ah!	i-	o-	la	ti	gra-	la-

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krežić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 20	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. kolovoza 1864.** **Broj 22.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

Iz Českoga po Chocholoušku
od M. M. Divkovića.

I.

Oblaci se crni tjerahu po noćnom svodu nebeskom; tu se vjetrom gonjeni sakupljaju, tu dopuštaju opet, u raznolike fantastičke oblike razstavljeni, zviezdatomu obzoru, da za časak na zemlju poviri, kadno opet druga hrpa navali te obzor i pokrajinu tminom zagrne. Noć je bila neprijazna i kobna.

Gdjekoje zviezde zasjaše u prostorih medju oblaci, bilo je moguće donjekle i pokrajinu pregledati. U dolini upravo na podnožju gorah, podižućih se gore u visinu tako, da se jele i smrieke sa svojimi vrški skoro oblakah dotiču, te vihrom amo tamo bacane, činilo se je, da se samo zato prigibljju, da mraku dragovoljno put prokrče — u dolini pod gorami vidjelo se je tamno gradivo kućaricah daleko raztrešenih, nad njimi se pako, kao na piramidah u sjaju zviezdah polumjeseci blistahu na munarih posred grada Sarajeva.

Pokrajina bila je u noćnoj tišini zaniemila, samo je vjetar bjesnio po gorskih jazih, te zavijao gustom šumom poput vukodlaka u pustari.

Te bosanske gore su razdieljene u vrletne doline i propasti, tu viri iznad drvetja gola pečina tamo se opet strminom spušta u dolinu, a noga putnikova mora prije njekoliko putah oštre pečine proći, močvarne jaze pregaziti, nego što se popne na vrh, odkud sokolovo oko, kad je jasan dan, cielu pokrajinu na obe strane široko i daleko vidi — na zapad prieko Sarajeva, na iztok tja do Drine gdje se jošte srbske šume crne. I tu na vrh gorah je zemlja razrovana, tu se pojavljuju bezdna, tamo se opet diže u vis pečina, dubokimi špiljami pretrgana; čitavi pogled javlja divlju prirodu, kao da je upravo ovdje kanila pokazati obraz najveće ružnosti. U jednom od tih bezdnah, kamo nemože prosto oko doseći, bio je razapet čudnovati šator. Do dvadeset muževah ležalo je različito po rudini, u sriedini bješe dogorio velik oganj, samo gdje i gdje buktio je jošte plamen a iskre su letile u vis. Muževi oko ognja, da kažem oko žeravice razredjeni, javiše u prvi mah svoj zanat. Izpod kapah čvrsto na glavu nasadjenih, protezahu se duge kose, glavni dokaz, da to nije uboga raja, kojoj surovo gospodstvo tursko pod smrtnom kaznom zapovjeda kosu brijati, na znak robstva; odielo, nemarno prebačeno preko krepkih tielesah urotnikah, činilo se je, da ima više služiti za to, da čuva oružje, naime pušku, handjar i samokrese od

Digitized by Google

rose, nego da pokrije spavajuće pred noćnom olujom. Hajduk nečezne za udobnostmi, ta nije ni imao gdje priviknuti tomu; sunčana žega i mraz se ga netiče, u postojanom boju sa silnici svoje domovine i s grditelji vjere Krstove odučio se je već odavna liepomu stanu, a u svakdanjih bitkah okorjelo je izranjeno njegovo tielo pod svodom nebeskim. —

Nad tom dolinom, u kojoj se utaboriše hajduci, virila je čunasta pečina, sa sviuh stranah nepristupna, u sriedini kao sjekirom u dvie pole razdvojena, a u tom se je otvoru crnilo duboko bezdno. Sredni dio te pečine, vireći nad taborom hajdučkim bijaše ovisan, kao da je umjetno priredjen; samo od traga, gdje se je od druge pole odielio, bijaše zarašćen nizkim grmičem, koj je svoje korenje u malih brazdah učvrstio. U polovini visine pružala se je špilja, koja bi lasno dobro utočište pružala, samo da se zna, kako bi tamo čovjek dospio. A kako da si neznadu hajduci pomoći? Medju spavajućimi podigne jedan glavu, metnuv kapu na stran, koja mu je prieko učiuh dopadala, obazre se na okolo, pogleda gore k oblakom, da li su se u istinu opet za časak razbjegli, tako da je mjesec u posljednjem četvrtu, tamnim lukom opasan, svjetlo svoje dosta široko po zemlji razlio. Probudiv se obazre se još jedanput bistrije na sudruge svoje te strese srdito glavom.

„Do vraga!“ zamrmlja za se, „opet ga neima i opet se skiće taj nesretni sin!“ Kod posljednih si riečih usta prekrsti, da nebude duši na uštrb, što mu je nehotice kroz usta prošlo, a da niti slina, koja je bila na jeziku kod izustjenja vraga unj neudje, plune. Nije bo dobro, da prva rieč u jutro imenuje vraga!

„Ponoć prodje,“ govoraše sa sobom, te još jedanput podigne oči svoje gore, gdje je već opet mrak mjesec zastrô.

„Hm, kako predvidih, bit će to dobra expedicija; malo tamno, ali vjetar neda kišit: a nemože ni liepo bit.“

Te staviv dva prsta od svake ruke medju usta zazviždne a pronicavi se glas odzivaše u više putah opetovanih slovkah po gustoj šumi. U pukotinah pečine još se dugo neušuti glas zviždanja i već su svi ostali bili pripravni, akoprem su u taj par obično u tvrdom snu počivali.

„Na noge, na noge, junaci! Tako valja!“ potvrdi stari glavom. „Dobar nas komad puta čeka do grada; bolje da ih mi dočekamo, nego da nam uteku ti musulmanski psi. Sveti Savo! zvaše ogorčeno, „ala ti bi ti vrazi imali veselje u Sarajevu, šaptale bi te poganke po svih haremih, da je ludi Turčin nadmudrio staroga Mladena, a ja bi se morao do zemlje stiditi, zar ne djeco?“ Ustav obrati se k sudrogom svojim, popravi si pás te stavi zanj samokres i handžar.

„Što to harambašo!“ odazva se jedan iz čete gladeć si rukom kundak od puške, „to bi nas stajalo više nego njekoliko turskih glavah, mi bi si pošli po nje u Sarajevo; svakako se Turčin nebi dugo smijao.“

„Vjere nam, nebi!“ odazove ih se više za potvrdjenje, a ostali budući odviše zabavljeni pregledavanjem oružja i strieliva, potvrde samo glavom. — „Hm, moguće, da imaš pravo, Stanišo!“ reče Mladen, „nu ja nemislim, da bi ma samo i jedna turska glava na ramenih ostala, dok ju odrubiti mogu,“ dovrši baciv pušku prieko ledjah, a istom na nju, crnu kožom obšivenu struku. „Ali kažite mi djeco!“ obrati se na jedanput k četi „zar vas nijedan nije vidio moga Marjanka, toga nesretnika gdje odlazi?“

Svi se na okolo obazirahu; sada istom opaziše, da se je Marjanko, mladji Mladenović, dok su oni spali, ukrao.

„To neće biti valjan hajduk“ reče srdito Mladen, „budući nebi ostavio brata prije boja nikada.“

U tom zašušti granje u šumi, te na koliko se iz tmine razabrati dalo, zavikne iz visine u dolinu njetko, gdje su jošte časom iskre skakale iz ugljevja: „samo ravno amo“. Mladen upozna sina si Marjanka.

„Amo dodji!“ vikne mu naproti, udariv nogom o zemlju.

Pokorni Marjanko stane umah prignutom glavom pred otca.

„A zašto ti tako sada preda mnom stojiš nesretniče?“ otrese se nanj otac, podbočiv se desnicom a lievicom gladeć si crne brkove. Prije no što mogaše Marjanko odgovoriti, obrati se stari Mladen k supruzi na stranu. „Majko!“ reče, „ti li si?“ Ta već znam, što želiš; nu ja ti kažem, što je istina: ti mi sasvim mladića kvariš, a hajduk iz njega nikada.“

Žena Mladenova, koja se veoma nenadano prepane, poljubi muža u ruku, gospodaru si, po iztočnom običaju. „A tko je dao Marjanku sreberno pero (znak junačtva) gospodara, nego ti, što je uhvatio Emira Dženđjafić-bega, a drugove mu raztjerao?“

„Istina, istina,“ potvrdi Mladen, obazrev se pohvalno na sina, „on ima čvrstu desnicu, kao i brat, a hajdučku odvažnost baštinio je od otca.“

Digitized by Google

Hvastao se je harambaša Mladen, ravnajuć si pojas, kao da je zamišljen; „ali to sve neopravdava njegova grieha, što je već višeputah ostavio naš tabor, a danas opet, kad je upravo četa urečena. Sveti Savo! možda su te oči koje poganke zavele, mladiću?“ obrati se k sinu.

„A što bi se možda vratio proti otcu Alekso?“ nasmije se žena potajno, nasloniv se na njega.

„Oh, oh!“ uzdahne Mladen, „s tobom je majko zlo začeti; ne zlo!“ nastavi još jedanput te ju silnimi rukami zagrli. Obojica bijahu već od davna godine goruće ljubavi prekoračili, u kojih srce strastveno bije, ali još i sada se je vidjelo, da u njih nije utrnuo oganj mladosti, još i sada se je podsmjevalo proljetno rumenilo prvoga — spoznanja, akoprem već muž podosta star, hajduk i harambaša, ipak je gojio ljubav naprama ženi si, pače i štovanje kao napram gospodarici, kao da — žalostno! — na jugu nesmatraju žene ravnopravnom s mužkarcem, već samo za prvu službenicu svoju.

„Ali sbilja Marjanko!“ obrati se na jedanput k sinu, „kako si ti mogao stražami proći, da te nitko neopazi?“

„Brat Krstić pošao je sa mnom otče,“ odgovori, „a Jovan preuze stražu mjesto njega.“

„Tako valja!“ nastavi harambaša, „jer tako mi svetoga Alekse! sve bi straže dao povješati, ma bio i moj vlastiti sin, da nepaze, kao što veverica, kad sa stabla na stablo skače. Sveti Savo! ta nebi bili sigurni pred krvnikom, prokletim neprijateljem Krstovim, ni časak; napali bi na nas po volji, dakako u snu, to stoji, a glave naše bielile bi se, na porugu hajdučtva, na sarajevskih vratih. „A gdje ti je brat Krstić?“ zapita najednom.

Na to se opet udalji žena Mladenova, pristupi k ognju, koj je opet visoko buktio, hajduci pako sjedjahu na okolo, pržeći si slaninu te pijući rakiju iz ogromne čuture, koja putovaše od jednoga do drugoga.

Čim je žena harambašina k njima pristupila, pozdrave ju svi, staviv ruku na srce i na čelo, to je pozdrav uzvišen, kojim kao da se kaže: „Srce moje ti je odano, a duh moj te kuje u zviezde.“ Ali samo onim, kojim se hoće osobito štovanje očitovati, izkazuju takovo štovanje kao da drže za nepristojno, prije odgovoriti, nego što budu i sami nagovoreni; a žena harambaše Mladena nečinjaše se samo suprugom njegovom biti, već i gospodaricom, nasljednicom i gospodaricom hajdukah njegovih.

Sada, gdje je na nju pao žar plamena, bilo je vidjeti tu ženu, koja je, upravo protivno običaju toliko štovanje kod tih divljih ljudih uživala, koje je takovimi slobodan život učinio, koja je osim zajednice i njeko pravo po zakonu baštinila, u vjekovitoj pogibelji, u postojanom boju sa sliedbenici Muhamedovimi, bili ti već pravi Osmanlije ili domorodci, svakako goje proti tim veću mržnju nego li proti Turkom; svakako su ti Turci, a koji god izmedju njih hajdukah dopane, za život sigurni, dočim bosanski renegat smrti neuteče, pa da si i nastoji glavu punimi koli zlata odkupiti. „Neima Turčina bez poturice!“ plane ljutit hajduk, handžar mu se po zraku vije, a glava poturice se oprašća s truplom.

Harambašina žena podigne ponosito glavu poput kraljice, odgrne dugu koprenu, kojom si je lišca odstupiv od supruga svoga, sakrila, te pogledav na okolo smiešući se, zagrne si opet lice koprenom.

Nebijaše to žena hajdukova, upravo privikla svim nepogodam čudnovata života, koji brzo izbriše rosu ženske nježnosti iz čela, a cviet krasote iz liščah, mjesto toga pako čelo nabere, a lišcu i očim podieli neprirodjenu ozbiljnost. Još i sada poznavale su joj se sve dražesti, jedva se je opaziti moglo, da su joj već oči tolikimi promjenami leta i zime oslabile, da je sjaj pobliedio, a oštri vjetrovi, da su joj nježnu pút okorjeli. Kako je pako morala krasna biti u prvom cvietu mladosti! Dugo i dragocieno odjelo, dragocienije, nego što je možebiti beglerbeg na prvoj kaduni u haremu svojem vidjeti mogao, — dosizalo joj je do petah, rubi joj se po rosi rosiše, a crvene cipele joj mokru travu gaziše.

„Tomiću!“ govoraše položiv ruku na jednoga izmedju hajdukah, koga je izranjeno lice svjedočilo, da je u mnogih bitkah s Turci i poturicami bio, „i vi druzi,“ namigne ostalim, „dajte mi čuvajte osobito Marjanka — Krstića i Marjanka: promislite, da nisam samo žena harambašina, već i mati!“ dovrši moleć. Marjanko njezin dragorodjenik bijaše mezimče.

„Dok je meni na ramenu glava živa,“ odgovori Tomić, „nestigne jatagan glave sina tvoga, gospojo moja; tane je ipak težko suzbiti, kad iz puške izleti.“

„Tako jest, tako!“ oglase se hajduci na okolo poluglasno.

„Dike s Bogom!“ reče ona, te pozdraviv hajduke, kao i prije, udalji se; našto se ti poprimu dvostruko jela i pila, da nadomjeste, što su za kratka boravljenja harambašine supruge kod njih zanemarili.

*

Digitized by Google

„Tako, tako! sada tako — hohoho!“ bilo je sada čuti, gdje se Mladen glasno smije, koj je medjutim sa sinom u tajnom razgovoru boravio. „Ej vjere ti, vjere Marjanko, tuda tvoji putevi, kao na kakovo dobro; ali do vraga! što to na me spada?“ prekine se sam u govoru. „Osim Boga nesmije nitko znati, niti otac niti mati, gdje se je hajduk s ljubavju sastao.

„Nu, a Krstić?“ — nasmije se opet „ne, takova šta neće ni na kraj pameti doći nijednomu sljedbeniku Muhamedovu, budući da je svaki prelud.

„Jeste li se već najeli junaci?“ obrati se k hajdukom.

„Što to, harambašo!“ odzove se Tomić, koj je upravo komad slanine začeo, ali nemogav je dočeti, brzo ga stavi u torbu, „Uvjek imamo torbu sa sobom, a puna čutura nesmije da fali!

(Dalje će slieditі.)

Hrvatulje.

III.

Čito sam u starih knjiga',
Da je žena prava napast
I najljuća svietom briga,
Što mužkarca može zapast;
Stvor prevejan, pecav, mitljiv,
Srcem varav, licem blag,
Lukav, lažan, nenasitljiv;
Riečju, da je žena vrag.

Al i sviet je, slušah, pobro!
Živi pako — što tu radit?
Jeli mudro, jeli dobro.
U paklu se s vragom vadit?
Gdje si, da si, tako živi!
Ma i bila žena vrag,
Mi mužkarci nismo krivi,
Da nam je taj vražić drag.

IV.

Ja sam bio kojekuda
Duž široke zemlje bože,
Djevojke sam ljubkovao,
Već kako se ljubit može;

Madjaricu skoč-djevojku,
Driemnu Njemku naher-glavku,
Jabučicu kranjsku Micu,
Talijanku žac-žeravku;

Al od srca djevojačkog
Probudi me sve pokora,
Što sam pošo stranputice
Iz hrvatskog milog tora;

Ne i neima ljepše mome,
— Bila plavka ili crnka —
Neg domaće naše diete,
Ta hrvatska mila srnka:

Na sićanoj bieloj noni
Zavije se, okreće se;
Milo, zlobno i čarobno
Mile joj se oči krese;

Sad živano sad lagano
U njedarcu trepti srce,
Ko plavetnom na talasu
Rumenjasto ružin-perce;

Liepa je — o stvor najljepši,
Što ga smisli božja miso;
Liepa je — ko stih najgladji,
Što ga pjesnik kad napiso —

„Šuti!“ vikat će mi ljudi,
„Šta ti luda glava sanja?
Tko nevidje nikad toruja,
Taj se lud i peći klanja.“

Vidio sam ja tornjevah
Mnogo svietom baš po sreći,
Ali uprav zato ljudi
Klanjam se ja našoj peći.

V.

Baš o branju negdje po Miholju
Tucah vam se gustim vinogrado
Na stazici sretoh se sa srećom,
Sreo sam se tu sa svojom mladom.

Mlada nezna, šta će, kud će jadna,
Hvala Bogu, što ju tu zatekoh,
U dvie rieči, sve što kazo nisam,
Sve što ćutim u taj par izrekoh.

Žarila se mlada — spusti oči;
Smiešeć čupka trator-cvietak mučke
Smiešeć žmirka na me izpod oka,
Ja ju shvatih sretan obieručke;

Sad da jošte ugovor naš tajni
Zapečati poljubac baš čestit —
Klepetalo klepnû — mlada u bjeg!
Vrag je morô strah taj tu namjestit.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

ZA TRI DANA KASNIJE.

(Nadalje.)

Mi ćemo prije gore pogledati i malo se sa obitelju upoznati.

Domaćina, gospodin Gjuro Kolić, bijaše prije urarski kalfa, te se je priženio na svoj imetak, uzev udovu iza pokojnog Jandrevića, gradjanskog pekara, u kog se bijaše radi njegovih liepih očiuh zaljubila.

Gospodin Kolić poprime obima rukama pružanu si sreću, jer bijaše udova još dosta liepa, bez djece i bogata. Sad već bijahu zajedno dvadeset godinah, i svatko držaše gospodina Kolića starijim nego njegovu suprugu. Imadjahu sina, dvadesetgodišnjega Dragutina, i dvie kćeri kao ljubimce, Angjelinu i Pavlinu. Domačica bijaše uviek proti tomu, da dodje slobodan čovjek u kuću; ali gospodar govoraše uviek:

„Šuti, moja draga, pusti mi moju radost! Ja bi rad, da dodje na primjer kakov siromašan, dobar čovjek — ti već znadeš — i na taj način dobile bi naše kćeri svaka dobroga muža“ —

„Kao što si ti, ne?“ upane mu obično u rieč supruga, te bijaše za čas mir, dok je opet najedanput Kolić bez ikakvog uzroka najamnikom svoje sobe odkazao, uviek govoreć, da im radi toga odkazuje, jer mu se nedopada, te s time neslaže, što on hoće. Njegda se upravo dogodi, da njegova supruga s njim u toj namjeri u protuslovju bijaše; ali tu se opet nepogodiše, dok nedodje opet novi najamnik na stan, ali samo na kratko vrieme.

Posljednji najamnik kod gospodina Kolića bijaše gospodin Franjo Gerardi, rodom Talijan, te bi se bio jošte Koliću ponješto dopao, da nije slučaj doveo najedanput njekakvog rodjaka Gerardievog, častnika, u grad u posadu, a Kolić nemogaše odkad je živ vojnika trpjeti, te si pomisli umah poslje prvog njegovog ugledanja, da će Gerardiu odkazati: da to nebi ništa za njegove kćeri bilo — znademo, kako častnike rado ženska srca zanimaju — a što napokon sa častnikom?! Otidje Bog zna kuda, i neće li se žena, kupiv ga drago, za njim potucati, i morati odlučena od njega živjeti; kakov je to život! — Gospodin Gerardi se mora izseliti. —

I drugi dan reče domaćina milomu gospodinu Talijanu, da mu je žao, ali da si izvoli drugi stan potražiti, da će tu sobicu sada sam trebati.

Gerardi si je već našao stan, nu dodje tako, da mora barem jošte za tri dana prositi za noćište, jer će se istom trećega u svoj novi stan seliti moći. —

Što da učini Kolić? Dopusti mu, ali nije uzeo za pol mjeseca plaće, koju mu Gerardi htjede da plati. — —

Upravo se bješe sjeo pred objedom k toploj peći, paleć svoj svakdanji duhan i sipajuć dime u strop, kadno unidje k njemu Angjelina javljajuć mu, da je ovdje njeki gospodin, te da bi rad tu sobicu pogledao; kaže da je liep, mlad gospodin. Neznam prolazi li ukus materin na kćeri, ali i Angjelini se oči gospodina Oštrovića veoma dopadahu. —

„Tako — da je liep, kažeš?“ ozove se otac i reče žešćimi riečmi: „Odpravi ga, to je valjda kakov vjetrogonja; što s takovim?!“

Ali Angjelina nebi to za cieli sviet učinila, i to gospodinu Oštroviću rekla; tim većma želeć, da dodje taj mladi muž u kuću, stade ga sustavljati, veleć:

„Ah ne, tatice, to nije vjetrogonja, to mu negleda s tih modrih očiuh, vieruj mi!“

„Pogledala si mu u oči, što?“ primjetne otac.

„E ma dašto da ga moradoh pogledati,“ odgovori Angjelina.

„No, a jeli ti se dakle dopada, što?“ reče opet otac.

„Ja ću ga pozvati,“ reče Angjelina bježeć brzo van po gospodina Oštrovića, te pokazaše tim bistar razumčić i svim našim krasoticam prirodjenu brzinu in punkto — hm.

Kolić se odkašlja i zamumlja izpod brkovah: Nesretna djevojko, ti — leptiru! — Samo dalje, reče glasno, jer se pročuje kucanje na vratih; i gospodin Oštrović unidje.

„Sluga ponizan!“ reče i pristupi bliže k gospodinu Koliću.

„Moj naklon!“ rekne taj i nategne si svoju domaću kapu nješto na čelo.

„Izvolite ovdje imati sobicu za iznajmiti?“ rekne opet Oštrović i u smetnji pogleda liepi stan a jošte više kradomice po strani Angjelininoj, koja ovdje stajaše i oči s njega spustila nije. „Gle belaja,“ prodje mu misao glavom, kao munja, „možebit mi viri iza vrata trak, da me ta gospodična tako motri; ili možda — gospodine Bože! možebit mi je gdjegod haljina razparana!?

I obrati se malo na stran, medjutim mu odgovori Kolić:

Jest, jest, dakako, ali što, prosim, s kim imademo čast?“ —

Digitized by Google

„Ja sam odvietnički koncipista, a zovem se Antun Oštrović," odgovori glasom što čednjim nakloniv se. A Angjelina podigne kod tih riečih lukavu glavicu i gledaše pobjedljivo otca.

„Tako, tako, hm," reče opet onaj, i ruka mu nehotice segne po glavi, da potegne kapu opet nješto natrag. „Dakle vi izvolite biti odvietnički koncipista? A što ćete, smijem li pitati, hoćete li pisati?"

„Pripravljat ću se za odvietnika."

„Tako? Hm — a što, kad ćete postati već odvietnikom — i gdje?" pitaše dalje neudvorni Kolić.

„Nadam se, da ću već za jednu godinu odvietnički posao tjerati," odgovori Oštrović.

„Za jednu godinu? tako? A to će vam dobro nositi, što?"

Oštrović ga nije pogledao, te se htjede već čuditi, zašto ga domaći gospodar tako izpitkuje a od prave stvari se oddaljuje; ali lievo nješto pred njim stajaše Angjelina, te mu bijaše, kao da iz njenih očiuh dolaze rieči proseće za oproštenje otčeve neuljudnosti, iz njenoga posmjeha kao da cvate poziv, da se samo ovdje nastani. Radi toga malo se nasmijav odgovori:

„Prve godine nadam se, da ću dosta dobro izilaziti, a biti će mi na ruku, kako se nadam, otac moga njegdašnjega gojenca, gospodin barun L., i to se nadam, da budem dobar život imao."

Kolić se malo začudi čuvši Oštrovićevo pripoviedanje „Ah!" a sada istom svoje čudjenje na vidik iznese te rekne:

„Odvetnikom biti, to je liepa čast, na moju istinu, pa jošte tako mlad; — ali valjda nisu ni vaši roditelji štedili novacah, — te imadu sada radost — što?!"

„Prosim, gospodine," reče Oštrović većim povjerenjem, jer mu se činjaše da glas gospodina Kolića uljudnijim postaje, „dok je jošte otac živio, podupiraše me svim, što mu je malen zanat iznašao, ali kad je prije četiri godine umro, moradoh sam za svu svoju hranu i sve svoje potrebe" —

„Dopustite," upane mu u rieč Kolić, „ali vaša gospoja mati jošte živi — što?"

„Dašto," reče Oštrović, „jošte živi u K., te je zdrava."

„Imadem samo brata, taj študira na Rieci"

„Kako to? pa takodjer već sam za se skrbi?"

Oštrović pogleda k zemlji, te kao da što neistinitog kaže, odgovori:

„Ne, imade istom četrnaest godinah; te plaćam ja po mogućnosti za njega."

Angjelina se jošte pobjedonosnije uznese i radost joj se po cielom obrazu zažari, kad je otac nješto uljudnijim se pokazao prama Oštroviću te popošao i rekao, pruživ mu ruku:

„Gospodine koncipista, dobit ćete moju sobicu, vi ste dobar gospodin, rad ću vas uzeti, vjerujte mi!" —

Oštrović stajaše kao u očitovanju; ali Angjelina ga s njega prene, sasvim blizo stojeć i veleć:

„Ali, otče, ta gospodin koncipista nije jošte svoju sobu niti vidio, što neće li mu biti prikladna?!"

„Istina, idi kćerko, te mu ju pokaži! Ali što?! Kako ćemo učiniti?" prekine si sam rieč, „Trećega će istom prazno biti! Kad se morate seliti?"

„Gle neprilike! a kako ćemo dakle učiniti!" vikne gospodin Kolić počesav se za uhom.

„To doista neznam," reče gospodin Oštrović u smetnji; „veoma mi je žao, ali ja se sutra moram izseliti!"

„Otče, to ću morati dakle umah gospodinu Gerardiu reći, da se sutra izseli, ne?"

„Ah to neide," reče otac, „dopustio sam mu do trećega, a to neide, neide to! U istinu, to neide! Ali što?" obrati se k Oštroviću; „možebit ćete moći jošte ta dva dana u starom stanu ostati?" „Odkažite, i do petnaestoga vas nesmiju iztjerati; platite toga pol mjeseca, ja ću radje sam to štetovati, a meni ćete platiti do prvoga drugi mjesec.

Oštrović obeča, da će pokušati, te da će poslje podne posliedice kazat doći, na to otidje novom opomenom s Angjelinom, da pogleda sobicu. A nije mu ni na um palo, što će najamnine doći.

Idući predsobjem, susrietiše Pavlinu. Angjelina pokaže gospodinu Oštroviću vrata k gospodinu Gerardiu vodeća, i kad je unišao, obrati se k sestri stojećoj ovdje s obrazom komičnu znatiželjnost pokazujućim.

„Znaš, tko je to?" upita ju.

„Dakako, da neznam," odgovori ova s posmjehom — —

„Ti ga ovamo vodiš, pa da neznam, da je došao stan pogledati?"

„E, ma nisam tako mislila; htjedoh reći, jeli znadeš, tko je taj liepi budući najamnik?"

„To dakako neznam, ali je sličan študentu većemu," reče Pavlina nješto uznešenim glasom.

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. kolovoza.

Evo jih, to su ti „pasji dnevi!“ Zrak je sparan i neugodna je ta nagla promjena iza tolike kiše i hladnoće kao nagla na burzi „la baise“ i „la hause“ ili u politici radikalizam i nagla reakcija, pa s te sparine sakriva se što god može u hlad, u toplice, u glasoviti „Römer-bad“ i „Rohitsch“ gdje se troše novci u ljepšem družtvu finijega porekla — nego li u jamničkom samotnom perivoju, u Krapini u Stubici itd. Da su nam znali naši stari Jamnicu podići, bila bi i ona na glasu, al mi? — mi to nismo kadri, jer je ljepše doći na gotovo — nego li samomu nješto stvoriti; — tko bi se jošte i tim mučio, kad je, ah! Rohitsch toli krasan i gotov! — Zagreb je uslied toga postao tišjim, mirnijim u svakom smislu, u družtvenom i poslovnom u političkom i umjetnom. Čini se kano da sve driema, jer preživanje poznatih brošurah nije moći računati za život, a dok nas u toj krasnoj tihoj noći socijalnih odnošajah nedirne električkom snagom nova kakva misao — radujemo se, što nam glavni odbor za izložbu povlači svojom neumornom radinošću svu pozornost na se. O toj iskri, koja nam ima upaliti luč nove zlatne dobe za našu obrtnost, valjat će nam doskora više progovoriti.

Urednik ovoga časopisa bijaše poslie dvie godine opet ovih danah u Beču i dok je on po toj kobnoj Vindoboni, po oriaški napredujućem tom gradu promišlavao o sudbini svoje narodnosti, o mlitavosti i nehajstvu ili opakosti, vladajućoj tolikom pretežnijom stranom naše inteligencije i dok je on čitajuć po uglih Beča „Pränumerations-Einladung“ na „Ost und West“ branio taj list, na koliko to Hrvat može — proti onim, koji tvrdiše: da Slavjanstvo nije moglo izabrati si . . s . retnijega branioca, nadje — došav kući: Abfertigung an die Redaktion des „Naše gore list“ pisan u istom časopisu. Abfertigung! — kolikoga li preziranja u toj rieči! — Ala su to visoka i možna gospoda, ti bečki politički redaktori (sam „Pressin“ bivši redaktor posjeduje u Döblingu vilu od četvrt miliuna for.) Da je medjutim na mjesto tako dostojanstvenoga „Abfertigunga“ visokoslavna Redakcija dala si truda dotičnoga „dopisnika“ temeljito ~~opovrći~~, a ne ovomu sniženomu uredničtvu — toli jezgrovitu, kategoričku tobož lekciju čitati sa svoga prestolja, to bi doista više bila koristila stvari, nego što je gospodsko oholim bacanjem „tendencioze Lügen“ „Absichtliche Entstellungen“ Wir halten es für ganz und gar unwürdig eine Polemik zu führen itd. prouzročila, kojimi „Frazami“ i Expektoracijami se može budi kakvi tudjinac zadovoljiti, al ne pravi i pošteni Hrvat, koga srce boli, kad ga crne zli dusi pred svietom i sistematično nasrču na njegovu poviest; slavu i ponos, šireć sebične pretenzije dan i noć. Sliedeće su malenkosti, al ipak udaraju biljeg na istinu, koju tvrdimo: Eno u „Telegrafu“ gradačkom, gdje nas dopisnik, živući medju nami, al od tudje krvi — biedi, da naš narod imade „Lieblings-Neigung des Zilinder Hüte Entreibens“ česa neka se bar ~~točajem izložbe čuva~~!

Da sbilja po našimi prijatelji sviet drži ove krajeve koljevkom barbarizma, neka služi i ovo za dokaz. Jedna Englezkinja, kojoj savjetovahu liečnici u Beču, da ide u varaždinske toplice, zapita na željeznici pisca ovih redakah: da je čula, kako je Zagreb zamazan grad — i zaniekajuć joj to, reče: nješto znam da je zamazano — grad ili pučanstvo. — Evo — kako nas sviet huljiti i biediti smije, pa kad se kao čudo stane gdjekoji samo braniti — navale neumjestno s gornje i dolnje Save dobri prijatelji; — al kad nam se savjetuje riečmi: „Sapienti pauca“ to nećemo ni mi dalje polemike tjerati i s toga nismo podugačko, al temeljito razjasnjenje našega dopisnika primili u ovaj broj.

Bivši u Beču posjetismo nas njekoliko Zagrebčanah i novouredjenu kavanu „Baner“ u produljenoj „Kärnthnerstrasse.“ Napis na toj kavani je takodjer i slavjanski; s jedne strane: Kavárna, a s druge strane: Slovanska kavárna. Kako je to, pomislih, da nisu imali Hrvati, kao svakdanji gosti toliko upliva, da bi na mjesto dvajuh českih, bio jedan češki napis a drugi hrvatski? — Zar nije i tu nonchalanca našinacah, dočim braća nam Srbljи imadu na jednoj kavani napis upravo omiljelom im ćirilicom. Imajmo braće otvorene oči u najmanjih sitnicah, kao i kod najvažnijih državopravnih pitanjah.

Osjećasmo nadalje, kako to godi domoljubnoj duši, kad u onoj gromadi od pol miliuna ljudih nadješ jedno mjestance, gdje se kao roj pčelah sabiru naši ljudi — Slavjani, a napose, kad ti šumi po glavi od one njemačke silne buke pa začuješ tuj mile naše glase, kao sladku jeku s hrvatskih gorah, kad zagledaš na stolu sve naše hrvatske i slovenske časopise, pa i češke i srbske, da, Agramericu, Politiku itd. Premda ova nova kavana jošte nije ono središte, koje bi imalo biti, da se nadju srodni dusi u svako vrieme, to se ipak stiču onamo našinci, te smo u toj kavani nas njekoliko Zagrebčanah, Karlovčanah i Samoboracah ugledali prviput onu krasno izvedenu sliku Karasovu, što ju je revni g. Kosta Stojšić o svom trošku upravo izdao. Tu kavanu preporučujemo svim našincem, koji polaze u Beč, ne samo s navedenih uzrokah, nego jer je i sbilja na prekrasnom mjestu, na uglu „verlängerte Kärntner-strasse“ gdje se razvija najgorostasniji metež orijaškoga prometa u tom novom bečkom svietu, medju divnimi palačami, a izgled na glasoviti most „Elisabeth Brücke“ pa kao u panorami na silne sgrade, evangjeličku učionu, politeknički zavod, arhitektonički hram sv. Karola itd. Kad se je našao kavedjija, koj nam tolikom žrtvom pruža takovih užitkah, valja da mu se odazovemo i da ga podupremo.

— I opet nam je iztekla godinica odkad zaplakasmo na onom grobu „srpanjskih žrtvah“ — što-no njekad sieva od množine svietiljkah i bakljah i vienacah i zastavah, a opet njekad se nečuje ni u tmini žalobne pjesme, kojimi znadoše odjekivati medvedgradske gore. Takva je godina i ljetošnja. Sve je obavljeno na tihom, čemernim čuvstvom bez pjesme i razsvietljenja. U crkvi nebijaše onoga niza djevojčicah s vienci, niti pravnikah s golimi sabljami, niti one množine ~~svieta, kojim se je običavala napuniti crkva svet. Marka.~~

Digitized by Google

Slavni magistrat glavnoga grada izkazao je čast pokojnikom i sveta misa bje služena kod triuh oltarah „Requiescant in pace!“ —

— Statistički Bureau. „Magyar Šajto“ javlja da je ugarsko namj. vieće zaključilo oživotvoriti jedan statistički ured za svukoliku Ugarsku. Na čelu toga ureda stajati će jedan ravnatelj a uz njega vješt i marljiv tajnik sa potrebitim osobljem za pisarije. Samo takovim načinom saznat se može podpuni promet države, na temelju koga i visoka vlada i narod sam može dalje raditi za uspješniji razvitak proizvodah i povećanje narodnoga blagostanja. Hoće li biti i u nas ikad takov Bureau — to Bog znade; za sada morat ćemo se zadovoljiti izvješćem, što ga je, upotrebljenjem svih izvorah sastavio glavni odbor za izložbu, te će to djelo u slici kataloga primiti mjeseca kolovoza slavno občinstvo u ruke.

Dopis.

U Beču koncem srpnja.

Što bi to moglo biti, da gimnazijska mladež grne u akademičku zgradu? pomislih iduć sveučilištnim trgom; pa zapitah njekoga, a on će mi, da se danas završuje škol. godina akademičke gimnazije, pa će se mladež uz pjevanje i krasoslovje, primiv svaki zasluženu plaću, oprostiti s mukom i baciti željenu odmoru u naručje. Kako bi bilo, da i ja pogledam tu svečanost, makar su mi preko glave odavno prohujale one blažene godinice, gdje mi je to bilo moje milje i omilje. Amo još znaličnost, kako se ta sastavljena njemačka omladina umije veseliti na oproštaju, ima li u takovih zgodah i u nje vruće krvce, pa u tih mislih evo i mene u prekrasnoj „Auli akademičkoj.“ Ali neima tu stiegovah makar i germanskih ili austrijskih, nevidiš ni careve ni Šmerlingove slike, ničija glava nije viencem ovjenčana i već se nisam dobru nadao. Krasoslovilo je njekakvo djače latinski ni nemahnuv rukom i podbadalo braću na neprestani duševni rad, od koga bi Niemce trebalo već i odvraćati, dotjeravše dotle, da već neznadu što bi radili, nego ciepaju dlake i kalaju vlasi, — zatim grčki-dvoslov iz njekakove grč. tragedije, najposlje i njemački govor ob onih petih slovih: A. E. I. O. U. pa jih na pet šest načinah razriešio. „Alles Erdreich Ist Oesterreich Unterthänig“ tako najprije, reče, njeki car ova slova iztumačio, koj je morao njegdje davna i davna živjeti. Nadalje: Aller Ehre Ist Oesterreich Voll', još jedno njemačko tumačenje izpade mi, ali mu je bio smisao: da ima sav sviet pasti pod Austriju: napokon dva latinska razvoda: Austria Est Inclyta Omnibus Virtutibus, što nebi bilo ništa drugo nego prevod ili izvor gornje njemačke izrieke, pa i u nas poznata rieč; Austria Erit In Orbe Ultima, samo mi je za čudo, kako nije mladi govornik i one versije spomenuo, po kojoj se buduće vrieme zamienjuje sadanjim. Da vam pripoviedam o pljesku, kojim je mladež pratila ovaj dosta oduševljeni govor (jer se u njem što jače naglasilo „deutsche Bildung“ napram „Slavische Emsigkeit;“ siromašni Slavjani, ako se ničim nemogu ponositi, a to jamačno Adamovim poreklom, jer i Niemci priznavaju, da su pravi Adamovići, zato stvoreni, da se hrane uza znoj lica svoga) da ti o gromovitom „Živio“ t. j. „Hochu“ pričam? Varaš se, sve tiho, jedva šapat njekakov i slabi žamor, kad je govornik dorekao.

A ja sam u duši klicao: Živila vilovita mladež hrvatska! A da si mi slušao to pjevanje! Sve su noge poigravale: dakako, samo da se čim prije svrši. Jer Niemac kad hoće, da se naužije glasbe i pjevanja, onda zatakne uši pamukom, pa metne dvoje naočale na nos, da bolje vidi, kako se jadnu igraču prsti lome po žicah s nenaravnih i pretjeranih skokovah, ili kako mu nabreknuše žile s prenavljajućega se glasa. I u glasbi bezuvjetno gospodstvo nmu a srce treba da ostane hladno i ledeno!

To može valjati za Niemca, a ja sam Bogu hvalio da mi je otac Hrvat. Kad bih dakle hotio, da sve ovo saberem u kitiću — kako njeki naš slovničar običaje — ili prosto govoreć, kad bih se zapitao: što se otuda učimo? Istinu: „Extra Croatiam non est vita, et si est vita, non est ita“ pa bih tomu dodao i drugi korolarij, da naši domorodci — koji žele dobro živjeti, a tomu su vikli — neidu nipošto ovamo a ponajpače škotskoj kapiji na domak; ali to nije vaš ni moj posao.

Što ima još nova? Da, jeste li čitali u „Vaterlandu,“ što je grof Sečen — ovaj sin dviuh domovinah, Hrvat rodom, Magjar srcem — nanjušio u Ž . . . . . ćevoj brošuri? Panslavizam, revoluciju i šta ti ja sve neznam. — Sladko li će se pisac nasmijati na ovakovo tumačenje, pa nemislim, da će ga glava zaboljeti s one galantne ponude jednogodišnjega postom pooštrena zatvora, kojim ga „Kritika“ nudja. Po Sečenovoj politici imao bi i preuzv. naš kancelar doskora zamieniti Šmerlinga u državnom ministarstvu.

Čudnih stvarih. Svakako se tu opet pokazalo staro bratinstvo magjarsko, premda mi nebismo rekli: da i dan danas većina Magjara onako misli; te nemislimo, da bi se stanoviti listovi imali povoda radovati s ove nadri magjarske izjave, jer mi Hrvati znamo i za onu latinsku poslovicu: „tempore tempara tempora“ i za onu hrvatsku pjesmu: „Niti desno niti lievo, već po stazi djedova!“ *D.*

Smješice.

Što sam jeo? Njeki častnik od englezkoga mornarstva bio je kod njekoga mandarina gostom. Obična jestiva kinczka donesoše na stol, medju ostalim svjetio se je najbolje pečenkom, koja je veoma liepo izgledala. On se toj pečenki pristrani; slegav se već prvi komad u želudcu, pobudi se u njem sumnja, da li je to janjetina, pokaže prstom na pečenku buduć nije znao kinezki pa zableči kao janje: „Be, be!“ Kinez koj ga je dobro razumio, zakima smiešeć se glavom, te reče: „Hau, hau!“ Kinezu je pasja pečenka išla dobro u tek.

— Velika starost konja. U Toussaintu u južnoj Francezkoj, kako „Courrier“ iz Ziona javlja, poginuo je nedavna konj njekoga bogataša, koji je bio 52 godine star.

Listovnica.

Gj. K. Ovaj put nebje moguće; radujemo se vašemu dolazku.

— D. u P. Žalostan, što vas nevidjeh gori. Sreća i Bog, da je uviek njetko na našoj zviezdarnici na straži. O prijatelju vam neznam ni slova; čini se kao da nije više tamo. S Bogom!

— G. Ant. O. u Varaždinu. Vi nam poslaste počet. god. 3 fr. ostaje dakle dug do konca godine 2 fr. a. v.

Konac od „Dionizijeva uha“ sliedit će u budućem broju.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. kolovoza 1864.** **Broj 23.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

Dakako, Tomiću! posvjedoči Mladen, „za drugo prazna čutura niti nije, no da se o pećinu razbije. „No, djeco, sada idem!“ Obrativ se pako k ženi, koja je medjutim k njemu pristupila, skine joj koprenu, te poljubiv ju u čelo govoraše umiljato, mal da ne žalostno: „Sretno se vidjeli, Andjelko, majko, danas nesmiješ ni ti, niti ikoja druga ostaviti dvor, — hm dvor! nasmjehnuv se pogleda pećinu — „ta ni sultan se nemože ponosit takovim dvorom. — Danas ti nemogu ni jednoga junaka na obranu ostaviti; neodvaljuj kamena, pače bilo bi probitačno, da se niti na vrh dvora nepopneš. Učini tako, majko! spomene još jedanput.

„Nikada neima mira, nikada!“ jadikovaše žena, a mladen je čutio, kako je u naručaju njegovu drhtala.

„Pripravno umirem, triputa umirem s tobom i sa sini svojimi.“

„Hm!“ pobliedi Mladen, „mogu li ja zato, što poturčeni pas samo tako dugo rieč drži, dok mu slina sa ustiuh kapne? — Hajdukah nebi bilo, da neima silnikah.“ Pogladiv si dlani lice, podigne ponosito glavu veleći: „Koji junak nije, neka ostane tudjer; Turčin je vrebao na glavu moju, „a —“ udaljiv se na korak od žene, postavi obje ruke na ramena njezina — „a po običaju mom,“ vikne grozovito; „rubit ću glave turske,“ doda hladno odvrativ se od žene.

Žena se prepade, stavi obje ruke na srce, kao da će time bol ugušiti, koja joj u jedan mah srce razširi, glava joj klone, a mukli joj se uzdah kroz usta vije. — S uzdahom pogleda žena harambašina, — gdje ju iz težke misli budi mladić, sin joj, klečeći pred njom i cielivajuć joj ruke „Sinko, sinko!“ uzklikne, strastveno ga na srce tiskajuć, a gdje ti je brat Krstić?“

„Susret ćemo se na putu“ odgovori Marjanko; „ali majko. —“ Na to vikne harambaša Mladen, mirno i polagano, zatim brze i odlučno, a za časak vidjelo se je, kao da su stabla u odaljenoj pokrajini najedanput oživjela; s brdovite strmine žurili su se oružani muževi sa sviuh stranah k ostalim dole.

Marjanko se oporavi, a: „Bog te štitio, majko!“ reče odvračajuć se; nu mati mu se nasloni na prsa, držeći glavu u rukuh, te mu lišca i usta poljubci posipa.

„Sada mi je, kao da te više neću vidjeti“ naricaše a suze joj po licu kapahu, močeće sinova lišca, „a Krstić ode, kao da i neima majke!“ Za časak zašuti. „Nu tako hoće otac, a nemože inače,“ reče opet, kao za se, možebiti zamišljena u minula ljeta. „Idi, sinko, idi, Marjkanko!“ težko se odluči, Bog te štitio, tebe Krstića i otca: zaštitniče moj, sveti angjele, nepuštaj da plačem nad grobom vašim — ah!“ trgne sobom, „hajduci neimaju groba

Digitized by Google

u posvećenoj zemlji, ptice kljuju meso njihovo, a vuci se kolju za kosti njihove, glave im se pako biele na vratih stolicah pašinskih."

Govoraše pako takovom dirajućom hladnokrvnošću, kojom i ludjak, koji si u svom paroxismu vlastite rane trga, a kapajuće kapi hrvi prima s tajnom radosti igračke.

S udivljenjem pogleda Marjanko majku, tako ju još nikada nije čuo govoriti, a nemogaše je pojmiti.

„Ali ja sam žena hajdukova," govoraše razjareno, „ja sam majka hajdukah, — inače nemože biti." — —

„Marjanko!" zovne otac harambaša zapovjedajućim glasom.

Sada se istom sjeti harambašina žena, podigne glavu, zagrli još jedanput sina, nu ne više suzeć, te ode mirnim korakom upravo k pećini, k otvoru koga nebijaše vidjeti, dok nije unj stupila, te se umah za njom zatvori; a nebijaše opet ništa vidjeti do strme pećine, umjetno izsjećene.

Marjanko stupi u krug hajdučki, kojih se je broj za osam umnožio, pošto su se na drugi poziv Mladenov na okolo raztegle straže u glavnu četu sakupile, da čuju zapovjedi harambašine.

Hajduci stajahu u krugu, Marjanko stupi medju nje posliednji. Harambaša Mladen stajaše u sriedini njihovoj; oči mu plamtiše, tielo biaše mu upravno, lievicom podbočen stajaše junački, kao zapovjednik; nebijaše već otac junačke djetce, brat hajdukah, prvi medju sudruzi, već vodja, zapovjednik, gospodar života svakoga izmedju njih, uvjek davaše zapovjedi za expediciju, a takovimi se zapovjedi počima četa. Hajduci stajahu prignutih glavah oko njega, te poslušahu pozorno, da im slovo neuteče.

Harambaša govoraše glasno i razgovjetno: „Junaci, već dvie nedjelje čekamo na trgovce drinopoljske, koji dolaze svake godine u blagoslovljenu Bosnu našu, da pokupe od pašah i begovah, što su ti utjerali od uboge bratje naše, nesretnih kršćanah. To je griešni posjed, a Bog neće, da se samo pravovjerni kršćan brine i gine, a turski pas da razsteplje kršćansku krv: za to smo mi hajduci. Nije nam junaci, ni do fine bale platna, ni do zlata, akoprem je to bogumilo djelo, kad se poganu uzme kršćansko; ali tko od vas nepozna Tejsia-agu, (koji se je godine 1832. pokazao kao vješt robitelj i plenitelj u Bosni) toga djavla kršćanstva, koji nepomilova ni jednoga, niste li bar jednoga kršćana vidjeli krvariti pred stanom njegovim? Tvoj otac, Stanišo, dovrši tamo; tvojoj braći Tomiću; odrubi sam gam glave, sa ramenah; tvoju sestru Jovane obezčasti, te posla obezčaščenu na carigradski pazar.

Sve to govoraše harambaša tako hladno, kao da mu nije do drugoga, nego da svrne pozornost hajdukah sa trgovacah drinopoljskih na Tejsiu-agu ali hajduci škripahu zubmi, žuć im skoči u glavu, a razjarenost se primi mozga njihova, strašne — kletve sipahu iz ustiuh. Harambaša dade znak rukom, hoteći, da zloba u prsih bukti, te da se onda istom pokaže, kad dodje doba činu. Hajduci poslušahu opet s prignutimi glavami.

„Toga mi uhvatite, junaci!" nastavi harambaša, „mi ga moramo živa uhvatiti, da mi nijedan neposegne za životom njegovim. On podje s trgovci preobučen, taj se bo djavo boji sam i sjene ubijenih kršćanah. Ali trgovci nepodju najedanputa; paša nam htjede kašu skuhati; ali će ju taj stari pas sam jesti!" razsrdi se hajduk harambaša, „te zato podje jedna karavana napried od sarajevske ceste k Priepolji.

Ala sam znatiželjan, — kako će ti oni, kao trgovci preobučeni panduri i subaše izaći, a na te ću vrebati ja, već za to, da nelove drugoga sokola već mene. A osim toga valja mi se s Muhamedpašom izravnati. Druga Karavana, i to trgovačka, podje za jedan sat kasnije, a s tom bude Tejsia. Tomiću!" obrati se k njemu, „tebi preporučam Tejsiu, uzmi sa sobom Ptanišu, Jovana i još nekoliko junakah, da vas je svih deset, više dati nemogu; dosta vas je, budući se trgovci malim poplašiti dadu, samo mi uhvatite Tejsiju. Stanove te si izaberite nad izvorom Miliaske, to je krasno stanovište, proslavljeno čini hajdučkimi, a čestoputah je već brza Miliaska tursku krv do Sarajeva tjerala. Ali čuj Tomiću, prvu karavanu propusti, nijedan vas netrgni handžar, budući će okolo vas proći; budući poznate sina moga Krstiću, taj će ju povesti." — Zamakne nasladjivajuć se u radosti, koje je u njem porodilo začudjenje hajdukah: „A sada djetco! na put. Ja ti nijednoga nepridajem Tomiću, izaberi si koga hoćeš; Marjanko ipak podje samnom."

Hajduci se razdiele u dvie čete.

„Bog nas blagoslovio sve!" vikne sada Mladen, skinuv kapu s glave.

„Djetco! Koga pogodi pogansko zrno, sretno je umro, budući za vjeru Krstovu!"

To mu je bila molitva i pobožno spomenuće; pokriv opet glavu, obrne se, da odlazi. Prije ipak nego što je napred koračio, pogleda još jedanput pećinu, šaptaše nješto sa sobom, ali svrativ u taj

Digitized by Google

par misli na expediciju, podigne glavu, zasuče brke te stupaše gore. Druga četa, vodjena Tomićem, stupaše za njim, u dva puta imali su put.

Nijedan izmedju hajdukah neprogovori ni slovce niti pred odlazkom, niti kod polazka; uvjek govoraše harambaša svašto, što će danas biti, idjahu pako šumom i pukotinami pećinah, da šuma i pećine na sto uha slušaju, to dobro znadu hajduci, i s toga se svaki mišlju zabavlja, kako bi više turskih glavah odrubio, no drug mu.

Po odlazku njihovom gospodovaše u dolini, gdje su utaboreni bili, i gdje je pećinasti dvor u vis strčio, grobna tišina. Oganj ugasi, brzo i plamen, rosa padajuća obilno u jutro ugasi i posljednji ogarak. Mrak poče sve više izčezavati, kao što je i harambaša prorekao, na iztoku zasja obzor grimiznim žarom, mrak, po nebu izčezavajući, obojadisa rube svoje u tom grimiznom moru, oblaci se polože pred sunčana vrata, poče jasno biti, ali sunce nezasja, bilo je naoblačeno.

II.

Muezim proglasi sa visine munare glavni mešit u Sarajevu, da je već sunce u krug podneva stupilo, zovuće sve vjerne na molitvu Alah — il — allahovu, eto jedva što su se čule rieči njegove, zagrmi top sa Gorice (tvrdjave Sarajevske) a vjerni grnuše mjesto na molitvu na ulice, i pazare, hrliše na vrata, tjerani znatiželjnošću zašto je taj top upravo u čas molitve na strah zagrmio. Brzo se raznese glas od ustah do ustah, da je karavana Drinopoljska napadnuta, da je musulmanskim Bošnjakom zarobljen dragi Tejsia-aga, te da je samo njekoliko trgovacah imajućih brze konje, u Sarajevo prispjelo, nespasiv ništa do života. Pače još više, i za trgovce odredjeni panduri kadijini te subaše pašine da su dielom izginuli, dielom hajdukah dopali, s njimi ujedno pet agah sarajevskih i dva buljukbaše nizama, koji se redomice alkarenom zakleše, da će donieti glavu Mladenovu i glave hajdukah za ures sarajevskih vratah. A tako krasno izmišljenu lukavost, izmisli sam effendi-kadi, rodjeni Bošnjak, Mahmud-baša se začudi, a vjerni ga slaviše za to dva dana, kao ljubimca prorokova, kako se je dogodilo, da im ta lukavost neizpade za rukom, na koji se način dokopaše nje hajduci? — Pozornost vjernih se ipak brzo drugamo obrati; iz Gorice stupahu brzim korakom odjeli nizamah dole, cestom priepoljskom.

Musulmanski Bošnjak nezavidi Bošnjaku kršćanu, nu jošte više su mu omraženi reformatori turski, nevjernici, kako se nazivlju, i sve što od tih proizlazi; najveću mržnju goje ipak proti nizamu vojsci carskoj, na europejsku odjevenoj. Njim jedinim kažu Bošnjaci, najfanatičniji muhamedanci, da je prezrena vjera prorokova, a vlada polumjeseca, da se približuje propasti: Reforme vlade turske odvratile su srdca muhamedanskih Bošnjakah od „nevjernika sultana," te dotle dotrerale, do kuda nije ni jedna europejska politika do dan danas dotjerati mogla, da su sada istom počeli Bošnjaci misliti na preobračenje. „Što će nizamu krst!" (budući carska turska vojska na križ remenje nosi) čulo se je medju Bošnjaci, „ako moramo biti nevjernici, to će biti liepo, da postanemo kršćani, kao što bijahu i otci naši, koji krenuše vjerom na Kosovu.

Glasan smjeh i dosietke porode se sa svih stranah, ubogi nizam, koji bje u prvoj razjarenosti od paše poslan, da razvidi cestu drinopoljsku.

Takova sgoda, u kojoj se čovjek proti svojoj poda k nizamu te ga javno izsmiehiva, nepruža se svaki dan, a Sarajevci nezapuste takodjer izpitivanje i razne smješice.

„Oj nizame!" reče jedan, „Boga mi! krasni momci; nu delije komarci," vikne na nje, „orla morate po zraku hvatati."

„Ne, ne, Bekire!" vikne drugi, „milosrdje! Budi im Allah milostiv, ta vidiš, kako se ubogi nizam muči."

„Ta ima dosta vremena," nasmije se tretji, „da se i sutra nagleda njeki, gdje su buljuk-baše nizama blato jeli; Mladena možebiti neće uhvatiti."

„Dakako nizam, pa uhvatiti Mladena!" zavikne drugi stresav rameni; „ta Mladen je Bošnjak, te akoprem kaur, ipak bolji, no sav nizam."

Brzo izčeznu izpred očiuh izsmjehavajućih nizam. Govor se sada zametne o Mladenu i činih njegovih, te kao što bijahu prije toga ogorčeni smjelošću hajdukah, da su i lukavost samoga effendikadije, rodjenoga Bošnjaka, ljubimca prorokova, za ništo držali, bili su mu sada veoma zahvalni, budući im se je prililika pružala, da si načine zabavu s nenavidnim Muhamedom i s nizamom, s kojim je paša tako nesmotreno proti hajdukom postupao.

Po ulicah po pazarih nebijaše o ničem drugom govor, nego o nesmotrenosti pašinoj, te kako je nizam smješnim učinjen. U istinu, da se nisu u prijašnjih bitkah i u pravom boju o moći nizamovoj osvjedočili bili, ohrabrila bi ih bila ta prigoda, da se obore na pašu, koji je kao namjestnik bosanskoga vezira, usuprut svim pravom sarajevskim, koja glase; da vezir niti namjestnik nje-

*

Digitized by Google

gov preko 48 satih u obsegu grada boraviti nesmije; već njekoliko godinah na tvrdjavi Gorici sjedio, a da može čim bolje nemirni grad na uzdi držati, urodi stanove za nizam te okruži grad topovi. Razjareni tim još bolje, starci pako sječajući se sa sadašnošću, govorahu: „Vremena se već promjeniše“ „Bog jest velik!“

Na tvrdji samoj gospodovala je takodjer tolika razjarenost, kolika i u gradu. Savkoliki nizam stajaše u pripravi čekajući na zapovjed pašinu, na brzu ruku podpuno naoružan, kao da se boje navale hajdučke na čvrsti grad. Tolik strah prouzroči odvažni čin Mladenovih hajdukah; akoprem to nebijaše ništa neobična, da se je morala sila cieloga pašaluka sabrati, da se uništi hajdučka družba samo jednoga harambaše, ili da se bar u drugi pašaluk raztjera.

Tako strašno se je pokazalo hajdučtvo Turkom, da se neusudjuju ni mešita ni džamije tamo sagraditi, gdje nisu štićeni zidovi i vrati.

(Dalje će slieditі.)

BROJANICE.

I.

Tebi sam se dušo zavjetovo
Ko što putnik čudotvornom liku,
Kad te gledah zapelo mi slovo
Od ljepote tvoje na jeziku.

Muče motrim milo tvoje lice,
Nalazeći sve miline nove
S čarah tvojih složih brojanice,
Brojanice — male pjesme ove,

Al nam nada liepa često laže,
Svaka molba nebu neodoli,
Zavjet sveti uvjek nepomaže
Ni ja jadan ništa neizmoli'

Sve mi ote nemilost ti ljuta
Do jedino brojanice male,
O da znadeš koliko su puta
Ruke mi taj spomen prebirale!?

II.

Pavuljka se titra i svietluca
Za divotna vedra dana ljetna
Kad joj sunce zlatnom zrakom puca
Pavuljka bje duša moja sretna
A to sunce? Neima ga već sada
Zagrnu ga oblak gust i taman
Pavuljka se tebi suncu nada
Al se nada jadna zaman, zaman.

III.

Oj ti noći što si crna
Crnilo me tvoje sjeća
Onih liepih crnih očih,
Što su bile moja sreća.

Oj ti dane bieli dane
Zašto si mi tako jasan,
Što spominješ neprestano
Lik mi dragin mlad i krasan.

Kud ću, kamo? Sve badava
Danju noćju snom il bdijuć
Sve se meni draga javlja,
Sve se javlja sladko smijuć

I u grobu, mislim, neću
Od nje mirno moć počivat
I u grobu mislim da ću,
Samo o njoj, o njoj snivat

Što nam Bože, nisi dao
Kad nas neće koja žena,
Da sa liepim likom gine
I ta tužna uspomena.

IV.

Kad si tamo pred oltarom stala
Sva ko andjô nevina i biela
Zelen vienac vrhu liepa čela
Jesi l' onda na stran pogledala
Tam gdje stoji kraj oltara slika
Slika živa jadnih paklenikah!

Jedan lik se iz tog plama diže
Jadniji neg druge slike ti je,
Ljuće njega ljuta muka bije
Ljuće plamen pakleni ga liže
Ljuće ga je viečna kletba pekla,
Kad si ono strašno „Da“ izrekla

Taj baštinik propasti paklene
Taj izgnanik najljepšega raja
Ko nežive nego da očaja
Znaš ga dušo? Zar ti neznaš mene
O taj prorok-slikar slutio je;
Da će tude pucat srce koje.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

ZA TRI DANA KASNIJE.

(Nadalje.)

Nisi pogodila, djevojko, doista nisi pogodila! produlji Angjelina, i prinukaše sestru, da još jedan put pogadja.

„Dakle je to možebit kakav literat ili napokon slikar," progovori Pavlina.

„Nješto si bliže, ali samo za korak, više ne," reče opet Angjelina. Nezgadjaj, jer nećeš pogoditi, vjeruj mi! Ja sam bila već bliže istine, uočiv ga istom; već mu iz očiuh svieti. Jesi li vidjela njegov pogled? Znadeš kakove oči imade? — Modre kao sagafilja, a razumne, to mi vjeruj. Počekaj dok izadje, pogledji je dobro, pa ćeš možebiti prije pogodit."

Pavlina se stade smijati, ali upravo tim htjede sakriti napetost svoje znatiželjnosti, te reče:

„Angjelina malo ušuti, za čas opet reče, nemoguć svoju tajnost na dugo sakriti:

„Vidiš, on će biti za godinu danah odvjetnik, te je veoma dobar čovjek, podupire mladjega brata; otac mu obeča, da će ga na stan uzeti, te mu je u oči rekao, da je dobar."

Dalje nemogaše svoj pohvalan govor nastaviti, jer je Oštrović sobicu pregledao i van izlazio.

Angjelina mu podje u susret, i reče njegove oči gledajuć:

„Kako vam se dopada, gospodine? — Ovo je moja sestra Pavlina" rekne brzo i opet ga motreć primjetne: „Jeste zadovoljni?"

Oštrović pogleda s jedne na drugu i nakloniv se Pavlini progovori:

„Gospodične, ništa bolje neželim, nego da bi se mogao ovdje nastaniti; vi ste veoma uljudne napram meni!"

Djevojke neznadjahu, što će odgovoriti, obe ušutiše. Ali Angjelina nije dugo šutila, te prene Pavlinu iz smetnje rekav:

„Izvolite dakle dalje ići, i recite našemu otcu, da ćete se doseliti. Ili ne," pretrgne opet svoj govor, „radje ništa nerecite, te dodjite poslie podne. Hoćete doći?"

„Kako izvolite," reče Oštrović.

„Ali prosim vas gospodine koncipista," reče Angjelina postaviv se pred njega, „pustite to izvoliti te radje recite, da ćete doći, ali za stalno."

„Dakle ću za stalno doći," progovori Oštrović nasmijav se.

„A ruku na to!" kaže Angjelina ujedno se nasmjehnuv te držaše svoju ruku pred njim.

Gospodin Oštrović nije krzmao, prime podanu si ruku i stisne ju nehotice malo. Angjelina nevideć kako se Pavlina po strani začudjenjem smije, reče njegovu ruku držeć:

„A sad idemo opet u sobu, gospodine koncipista!" —

Zatim otidje s njim u sobu, a Pavlina ih je zastupce sliedila.

Akcesista Andrija Klapavić je sjedio u sobici Kašićevoj. Bijaše prvi studeni, u večer počme već svoje pospane oči sklapati, u peći praskaše vesela vatra, vani ropotahu u tmini kola, a uz to se pomješa odbijanje bližnjih urah jedna za drugom, navieštajuć osam.

Andrija se ukopa dublje u naslonjač, uzme si spavaću haljinu i sklonuv bradu k prsam, žmuljio je pomalo medju zubmi smotku. Obkoliše ga misli o budućnosti, bližje poklade i nada, da će se ljetos ipak konačno možebit zaljubiti. U duhu se je vidio u družtvu, na plesu, djevojakah kao božicah hrpa, sve gledaše na njega, a on je s najkrasnijom, najbogatijom plesao, te joj pogledao u oči vruće kao žar sunca u ljetu na blizo se vrtećeg, — i trgne sobom, kao kad se tko najedan put iz sna probudi, jer u podpuno nastavšoj tmini opazi pred sobom stati tamnu sjenu njekakve žene. Nije mnogo falilo, te bi bio uzkliknuo i svetim se krstom blagoslovio, kako se je prestrašio.

Osoba pred njim stojeća, skloni se sada k njemu a iz njenih ustah — izadju šaptom sliedeće — rieči:

„Jednom ipak nedodjoh uzalud. Vidim tvoje začudjenje, vidjeh s tvoga zatečenja, da si me poznavao, Adalberte; ali neboj se, nedodjoh, da se potužim, nenadjoh grozeć, ali s prošnjom idem k tebi, moj dragocieni! Ti me moraš uslišiti, nemoram li gorčinom propasti. Čim sam te uvriedila, da si napram meni tako ohladnio? čim sam zaslužila tvoje preziranje? Ti si me tada pustio stati, neprogovoriv ni rieči, da svoje grozno držanje pravednim učiniš, a ja sam skoro zdvojila. Tvoj brat mi je rekao, da si me u sumnji imao, kao da sam ti se iznevjerila, i njegovim savjetom me ovdje vidiš na putu, na koj se nikad nebi odvažila bila. Adalberte, kaži mi dakle, zašto mi nisi vjerovao, kaži, što je tvoja Ludmila skrivila, da si ju tako težko kaznio!"

Digitized by Google

„Ej ti nesretni Kašiću!“ pomisli si Andrija, opametiv se ponješto iz svoga straha. „Ti si mi liepe stvari pripravio!“

Strana gospoja nastavi šaptajuć dalje, sklonojuć se pred njim sve to dublje:

„Ti šutiš? ti na mene niti pogledati nećeš?! Adalberte, prvi put, što me uzalud tako prositi puštaš po pogreški, koju neznam, kao što Bog nad menom moju zakletvu čuje! Ja znam, ti si mislio, da mi gospodin Gerardi može nješto više biti, nego neobični posjetitelj naše kuće, a ja ti se zaklinjem, svoje, blage uspomene, majke pokojne sjećajuć se, da ga nisam, posjetiv Pavlinu Kolićevu, niti okom opazila. On se sada odanle seli, a moj otac ga neće uslied moje prošnje nikad više pozvati. Vidi evo moje dokaze, i nevieruješ li mi jošte, to mi bar reci, da otidjem, da zdvojim!“

„To je doista jedna vrla djevojka,“ pomisli sada Andrija, i brzo se sjetiv, što mu je činiti, preuzme na čas ulogu svoga prijatelja, jer je znao, da će mu time samo uslugu učiniti. Skloni se nad klečećom pred njim djevojkom, podigne ju i posadi u naslonjač, sam pako pristaviv si drugi, stolac sjedne pokraj nje, i počme upravo šaptajuć da se neizdade:

„Ludmilo, ja ti vjerujem! — Bio bi prisegao, da nisi ništa skrivila, ali — oprosti mi — nisam niti sam u sebe povjerenja imao!“

„Ti mi opraštaš?“ vikne strastveno djevojka i baci mu se okolo vrata, tražeć njegova usta, i našav je, goruće cjelivajuć.

Na to nebijaše Klapavić pripravan. Polije ga neizmjerna vrućina, kao da kod goruće peći stoji, a srce mu poče buktiti predbacujuć mu, da čini izdajstvo — tatbinu svetinje. Ali znajuć, da već nemože natrag, neće li sebe i stranu djevojku u smrtnu nepriliku privesti, radi toga pomisli: „Ima li biti, nepusti u polovici,“ i — nagradi dovoljno Ludmilino cjelivanje. Ali kako to rekosmo, bijaše mu kod toga, kao vragu u crkvi.

„Sutra ću odići na dopust,“ reče konačno Andrija šaptajuć, „ali ću samo četernaest danah ostati, moja draga; ali kad bi se možebit prije vratio, dozvoli mi, da ti pišem; na svaki način, čim se vratim, doći ću opet u bivše sladko hodočašće k tvojim nogam, moj angjele!“

Kad je Ludmila odlazila, nemoguć se dugo razstati, izadje Andrija za njom van, da ju po stubah sprovede. Sad je istom u njem strah biesnio, kao kladivo kovačko, jer mogaše svakim trenutkom tko sa svićom izaći, i ciela radost bi bila pokvarena. Ali sreća mu bijaše naklona, i sprovodiv Ludmilu dolje, uzme jošte jedan dugi poljubac za razstanak.

Vrativ se, bježaše po sobi kao pomaman. „Eto na — to je slučaj — to me je sada do vraga zaplelo — a neće li mi htjeti Kašić vjerovati — ili ako mu o tih poljubcih rečem — on će me zadaviti. — Ali ne, mora mi momče na koljenih zahvaliti, da ga pomirim s toli angjeoskim bićem; luda, niti ju nezaslužuje. Ljubomoran je radi nje te se ljuti, misleć, da mu samo nevjernom hoće biti, a sam?“ —

Dalje prestade glasno govoriti. Njegovi brzi koraci se pomalo umiriše, konačno si razsvieti, svuče se i baci u perine, tražeć, da u rukuh božice sna zaboravi na svoje druženje Ali obično o onom snivamo, o čem nećemo; možda se je Andriji slučajno dogodilo.

(Dalje će slieditи.)

OSTAJ TU!*)

(Preveo iz njemačkoga za koncert gospodične Bučekove Gj Klarić.)

Vihar lomi hrastje vani,
Zrak se gromom grozi nam,
A ti na put jur urani.
Što je? Bog neg znade sám. —
Oj! tu stoj! i mir si daj —
U môm srcu ti je raj!

Kud ćeš zlato moje drago
Kroz tanahnu strmnu brv?
Ta evo t' sve moje blago,
Život, srce, istu krv . . . .
Samo stoj! i mir si daj —
Moja grud ti budi raj!

Ja te ljubim, ah! kak vierno —
U dnu duše tiela mog;
A ti stišćeš ruku smjerno,
Plačuć jecaš: „s tobom Bog!“
Oj tu stoj i mir si daj —
Moja t' duša vječni raj!

*) Ova pjesma prispije nam rukuh, prije one tiskane u predposljednjem broju, nu bivša zametnuta dodje poslie pod tisak. Ured.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. kolovoza.

Jošte njekoliko samo danah i pasti će one stroge cedulja „Zabranjeni ulaz“ s vratah izložbenih prostorijah, a razvit će se na vrh sgrade trobojne zastave Hrvatah u znak da je otvorena izložba Trojedne kraljevine. Tad će se i obilnije otvoriti izvješće o toj mukom i velikim trudom oživotvorenoj idei, o kojoj danas nemožemo drugo javiti, nego da se dvorane i sobe sve to više pune i da kola za kolami nose dragocjena blaga, proizvedena obrtničkom mišicom ili njednom rukom školske mladeži i umjetnim ukusom vještakah. Koliko krat i od koli mudrih ljudih (!) moradosmo slušati izrazah: „a šta bi mi mogli izložiti, ta mi smo siromasi i neimamo ništa“ — nu da vidimo, gospodo! izvolite se razgledati za koj dan po toj palači novoga vieka, i sjetimo se hrv. poslovice: Uzdaj se u se —

Novi program za svečanosti tečajem prvih 5 danah otvorenja izložbe potvrdjen je i bit će zabavah dosta za inostrane i domaće, nu „Kolo“ nije pristupilo u kolo toga programa, radi u novinah proti njemu učinjenoga oglasa.

— Plandovanje po Zagrebu. Ugodno nas dirnù što se gadni oni plotovi na južnom šetalištu bar na jednoj strani ruše, te pristojnijim, pače iz svakoga obzira i svrsi shodnijim zidom izmienjuju. Valjalo bi, da taj primjer sliede glede decencije gradske svi posjedatelji daščenih plotovah ili da „senatus populusque urbis Zagrabiae,“ koj i onako sada na južnom šetalištu sgradu realke zida takodjer i taj posao u ruke prime, te one plotove o kojih već jednom natuknusmo, poput druge gradje načini i troškove na posjedatelje poreže, kao što se je razpolagalo kod polaganja pločnika. Doista nam se smiešno čini, što upravo ona čest žiteljstva, koja tek nedavno zadobi prava gradjanska i koja osim toga glede darežljivosti na glasu nije — u tom poslu prednjači, a još čudnovatije bi bilo, da ostanu oni kao alem dragi kamen, nedosliedivim primjerom grada.

Mi ljubimo južno šetalište naše više od svakoga inoga mjesta u gradu i to ne samo što je mjesto, komu na daleko neima para, što se tiče krasote položaja, već i radi svoga upravo zagrebačkoga klasiciteta. U tornju na zapadnoj strani, kog danas više neima i koga nam je u slici sačuvao gosp. Mijat Novak, bje zazidan mač, s kojim se smrtno kazni kralj seljački, buntovnik Matija Gubec; kroz Žverce nalukavahu se njegda gradski stražari u vrieme boja gradjanskoga, dodjoše i prolaziše uhode po tamnoj noći; na tornju iztočno-južnom udara sveudilj zvono u deset satih u znak, da se imadu vrata gradska zatvarati i sudimo, da ondje mnogi, čestiti inače gradjanin, u doba, kada o promenadi ovdje ni spomena nebijaše — snivaše pod vedrim nebom sladki sanak nuz gradski zid, kad u težkoj borbi sa Vinkom Lozićem zakasni, te nestiže do zidinah prije nego li umukne kobni zvon.

Neima gotovo Zagrebca, koj nebi bio na tom šetalištu od malih nogah učio hoditi od postinje, neima koj pod njekadašnjimi starimi akacijami nebi u šali i igri dječinskoj bio sproveo mnoge onih časovah, koji mu bjehu opredieljeni, da nauči sboriti, kao što to njekad Rimljani govorahu; koj u njekadašnjih kavanah — od kojih će nam se opet vratiti jedna u novoj sgradi — nebi u zabranjenoj tad djakom igri kartah i biljara i u pušenju isto tako prepovedanih cigarah dangubio, mjesto da sluša nauke mudroljublja i pravosudja. Neima najokon niti Zagrebčice, koja sada kao i onda nebi se svrnula s puta kud god, da prolazeć tim šetalištem nesusretne slučajno onoga, od koga bi jamačno znala da tamo čeka, ma i gladan i žedan; neima gospojice ni gospodične, koja povodom muzike nebi si doma ogledala nježno lice prije nego-li izadje — dali je rumeno, dali blistaju oči, jeli šešir udobno nataknut — pa u namjeri da gleda sviet i nju gledaju drugi; koliko o Bože, nježnih uzdahah, koliko sladke šaptnje primiše u obranu grane u cvietu mirišućih ondašnjih akacijah — a koliko će takvih pokriti i sadašnji divji kesteni dok se razrastu. —

Želimo dakle, da se ova ljepota našega grada svestrano njeguje, uzčuva i nakiti, da se dovoljno ukusnimi klupami obskrbi, kakvimi su klupami sada sva javna mjesta po Beču i Gradcu itd. napunjena i kakvih će biti na našoj izložbi iz domaće tvornice u Petrovoj gori —

DIONIZIJEVO UHO.

(Konac.)

Ja pogledam svoju gospoju, uzmem bočicu, držim ju prama svieći, pustim njekoliko kapih tekućine, što je u njoj bila na komadić sladora, te podam molomu dugokosomu Azoru, koji je otvorenom gubicom i modrima očima gledao, kao da je kod prvoga prizora prisutan bio; a čim jadno živinče progutne užasni komadić, počeše ga grčevi stezati; pogleda me onda žalostno, pruži se i — crkne. —

Moja gospoja bijaše blieda kao krpa, i ukočena gledaše pred se. —

Dobro, draga Marijo, rečem služkinji, ja znam, o čem se radi, predaj ove novce na moje ime u sirotinsku pjeneznicu, te uzmi za nagradu tvoje viernosti ove banke, na koje ću se i ja svagda sjećati; ali ti zapovjedam, da nikomu o tom nepripovjedaš, neka ostane kano zakopano medju nama; sada odlazi i pazi, da mi čokolada nebude debela.

Jedva što služkinja sobu ostavi, moja gospoja oporaviv se od ukočenja, stane jecati, i padne mi na grudi u znak najsrdačnije nježnosti. Mišljah, da smrt psa uzrok trzanja toga, koga je moja gospoja vrlo rado imala, zato ju nisam nisam niti tiešio.

Pošto je njekoje naredbe učinila, otidje u svoju sobu, gdje je onda bolno o tom dogadjaju razmišljavala. Kad je Langfeld u navadnoj uri došao, odbi ga ona, bez dvojbe, neposlav mu prije nit ikakovo pismo. Drugo jutro naravno da već nije došao, a naskoro zatim i ostavi grad. Nastani se u gradu B., odkuda nas je za kratko vrieme obaviestio o zaručbi svojoj sa bogatom gospodičnom N . . . kod koje je sigurno znao udesiti bogato znanje plodne svoje udvor-

Digitized by Google

nosti, koja je često kod moje žene, ako predpostavimo, da ga je mnogo napora stajalo, da takovu bogatašicu u svoje mriežе zaplete, ncgo da poštenu gospoju zavede.

Poslie sastajasmo se š njim u družtvu, kod nas bijaše i to često putah, inače se nebi porodio plamen ljubavi u moga sina za njegovom kćerju.

To je užasan dogadjaj, koga si mi sad pripoviedao, reče Verner, sada shvaćam podpuno, zašto se tvoja žena protivi toj ženitbi; a ipak si nemogu protumačiti, kako ti možeš na savez tvoga sina s kćerju otrovnika pristati.

Otrovnika, tko, zar on, Langfeld?

Da, nije li on služkinji poslao novce i bočicu, da te otruje?

Nipošto, varaš se prijatelju. —

Drhćem, možda ću se još na strašniji zločin sjetiti, tvoja gospoja —

Stani! vikne Haller, moja je gospoja nesposobna za najmanji čin, i kod cieloga dogadjaja bila je samo kriva radi njekoliko nerazboritih riečih, koje nisu imale nipošto domašaja, koj sam vam u tadašnjoj svojoj ljubomornosti primjetnuo.

Po zadnjem razgovoru Langfeldovim i žene moje, sumnjah na njekakov zločin; ali za mali čas držao sam Langfelda za taj čin nesposobna; jerbo u ono vrieme bio je on pošten čovjek, koj je bio sposoban, da osramote kuću; nu nesposoban, da u kući komu smrt zadade, odlučim se dakle da zadnji put izkušam svoju gospoju, ja sam pošaljem novce i otrov služkinji, te odlučim, ako me izdadu, da nepijem ono jutro čokolade.

Ali dočim si ti Langfelda u očiuh svoje gospoje strašnoj potvori izmetnuo, to sam samo u duhu svoje gospoje oteo poštenje čovjeka, koj je meni htio očito ga oduzeti, to je istina, nu ja mislim, da s toga nisam pogrešio proti pravilu morala.

Poslie pokajah se, nu nisam znao, koje bi sredstvo odabrao. Napokon mi dodje ovo sredstvo kao najbolje na pamet, a bio sam o njegovom uspjehu takodjer osvjedočen; jer moja gospoja, koja je strogo religiozno odhranjenje primila, i od početka najzdravijemu moralu podvržena, mogla je samo onoga prezirati, koga je sposobnim držala, da joj je posjedovanje njezino opačinom odkupiti mogao. Što sam predvidjao, dogodi se; nagnutje, koje je prama Langfeldu imala, pretvori se u najveću mržnju, i da popravi svoju pogriešku, ljubila me je od svega srca. Cieli taj dogodjaj stajaše me 400 fr. i izgubih psa, koga radi sreće svoje niti nesažaljujem, i neima zaisto muža, koj se nebi sretnim scienio, da bi si pokoj za tako mali novac odkupio.

Od onoga vremena nisam već polazio skrovišta, niti neznam, gdje mi je ključ od njega, ušesa dakle toga sirakuzanskog tirana stoje već 20 godinah zatvorena. Moja gospoja od ono doba mrzi čokoladu, niti hoće, da o njoj što čuje, umrla bi, da najbolju čokoladu pije.

Gospodin Langfeld sada je bogat, sretan i ugledan, i jedna je samo osoba, koja mu počitanje odriče, što i zaslužuje; ti pako znaš, da se ja trudim, da i tu osobu š njim pomirim. —

Jedva što je Haller to izustio, otvore se vrata od sobe, a unutar stupi gospoja mu u kućnom odielu.

Što, zar si ti ovdje, upita Haller, kako je kasno? Jesi li se već povratila od zabave?

Jedva sat poslie pol noći, dragi Rudolfe, reče smješeć se gospoja; nebijah niti na zabavi, ženitba našega sina, o kojoj si mi večeras govorio, tako me je zabavila, da sam Arnolda s gospojom Vernericom pustila, neka idu, ja pako odoh da mogu sama o toj stvari razmišljati, da me nitko neuznemiruje. Ja sam istóga mnienja, kojega i ti; neuvidjam bo što bi više moglo priečiti ženitbu našega sina s gospodičnom Langfeldovom, i od srca rado na to pristajem

Kad se upravo Haller nakani, da se začudi vrhu promienjena mnienja svoje gospoje, pruži mu ona mali, fino izradjeni ključić, i reče, dočim joj je ljubki posmjeh na ustnah igrao:

„Evo ti mužu ključ, koj sam nedavno našla, i koj je kako mi se čini, tvoj.“

Gospodin Haller velikim čudom i veseljem izbuljí oči u svoju gospoju.

Ljubezni mužu, reče gospoja Hallerica — najnježnijim glasom: „Dionizijevo uho od Sirakuze sudilo je ovdje.“

Haller skoči od srca se smijuć, i zagrli si gospoju. On sam pade u onu mriežu, koju je on njoj prije 20 godinah načinio bio.

Mjesec danah kašnje, kad su prvi traci proljetja narav na novi život probudili, slavljahu svatbu Arnolda Hallera s dražestnom Viktoriom Langfeldovom. *F.*

Zagonetka.

od *V. Š.*

Gonetka ti jesam laka,
Jer me znade baka svaka;
Sobar za me baš nehaje,
Veleć bluni mjesto da je.

Učenjak me vrlo ljubi,
Te sbog mene misô dubi;
On o meni knjige piše,
Svakovrstne like riše.

Razriešenje Anagrama u br. 18.

Vienceslav.

Razriešiše gg. Vladovit Stefani, Fr. Ivan Pajlok.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 21.

23	54	29	50	21	42	17	48
30	51	22	25	46	49	20	41
55	24	53	28	43	18	47	16
52	31	26	11	60	45	40	19
3	56	61	44	27	10	15	36
32	63	2	59	12	37	8	39
57	4	33	62	9	6	35	14
64	1	58	5	34	13	38	7

Ah! nesviesna oholosti,
Kud se ni'esi prostrla!
Da li scieniš tvojom, vlasti
Srdjbe ukrotit mora vrla?

Vrla mora, kê gradove
I kraljevstva ciela ždere,
Kada skoči na valove
I izide iz svê miere.

Tiskom Antuna Jakliča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. kolovoza 1864.** **Broj 24.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

Paša sam, iztrgnuv se iz naručaja blagoj lienosti, u koju Turci veliku važnost polažu, šetaše se po selamniku (dvorana audiencije, sasvim razjaren, njekoliko čibukah ležalo je raztrešeno na tlih, a kadkada se ustavi, te stane trgati šarpiu sa dragocienih sagovah, kojimi bijaše pod pokrit. U ulazu selamnika stajali su zapovjednici pojedinih odielah nizama, motreći pozorno na pašu, koji se nije stidio groziti se bim-baši bastonadom (batinami po tabanih,) koji mu je sve ostalo sat prije predstavio, svakako smješnost, sada se istom na hajduke s nizamom spremati, a sada se opet srdi, što je spremio nizam, te se smješnim u Sarajevu učinio. Svaki je sada čekao, na koga će žuć zlobe izliti, te si predstavljahu, kao da već čute batine po tabanih. A bilo se je što i bojati paše uzprkos njegovoj europejskoj uniformi, budući se nije ništa, upravo ništa za ono doba u družtvenih ni u urednih odnošajih Turska sa svimi reformami promjenila.

Duh ostao je onaj isti, koji je i prije bio, paše i begovi obukli su uniformu nizama hoćeš nećeš, ali su ostali zato despoti, kakovi su i bili, kad su nosili zlatom obšiveni kastan. A namjestnik vezira bosanskoga, Mahmud-paša, nebijaše još najgorji, on je bio već skoro cieli Švaba (europejac,) veliki prijatelj reformah, to je i cielo uredjenje selamlika svjedočilo: nijedan drugi divan se nije vidio na okolo, do parižkoga. Okna selamlika čekala su na okolo jošte na staklu, budući su bila polupana tako, da se osim njekoliko črepovah nije ni znalo za staklo.

Sada su dakako turske reforme jasno dokazale svoj upliv i na unutarnjost, budući imadu muževah, koji nezaostaju mnogo za napredkom i duhom vremena, koji bi, četiri-stoljetnim nemarom, pregnilo tursko carstvo uništio bio, da nije bilo tudje pomoći; ali takovi su muževi redka trava, kao oaze u arabskoj pustari.

„Tataru ajde za njimi, da se povrate!“ naglasi sada paša nakon dugoga razmišljanja, te se opet prošeće selamnikom.

„Taj Mladen!“ nastavi opet, „zar sam ja njegov pas, da blato žderem?“

Razsrdi se po turski, zaboraviv na svoju švabsku izobraženost, a timi turskimi izrazi, kao da mu je odlanulo, te se ublaži. Njekoliko putah se sprodje jošte selamnikom, te bijaše opet, kao drugda, udvoran, pun sladkosti do poniženja, pa je jošte pokazao i salonsku udvornost, do koje mu je mnogo stalo bilo. Sjedne, te spustiv ruke zapovjedi s udvornim posmjehom, da svi tako učine.

Udariv rukom o ruku pokaže se crnac rob na pragu, te stavi obje ruke na prsa.

„Čibuk, kavu!“ čula se je kratka zapovjed.

Rob se natražke udalji iz sobe.

„Ovamo!“ zovne paša; a rob pristupi opet.

Digitized by Google

„Ordonanc!“ A rob ode.

Muhmed-paša, na koliko bijaše moguće, priuči se europejskimi običaji, a da tim jasnije dokaže svoju ljubav pram vladinim reformam, prisvoji si kraćinu komande nizama u svih razgovorih sa stvorovi pod njima stojećimi.

Za malo eto dostojanstvenika u selamliku.

„Čim dodje mollah,“ (veliki sudac) naloži mu paša mirnim, sladkim glasom, „a i drugi neuim, da dodju upravo simo, buljukbašo!“

Dostojanstvenik nakloniv se, ode tako pravilnim korakom, da bi se paša obradovao bio, nu neopazi ga, bijaše bo zamišljen. „Zar da ja na nje čekam?“ zlovoljan u sebi, „kao da su oni gospoda, a ja rob njihov.“

Čekaše na predpostavljene Sarajevce, zlovoljan ipak, što tako dugo nedodju; mollah, kadije i svi ostali bijahu pravovjerni Muhamedanci. Muezim ih pozva na podnevnu molitvu, a nijedan izmedju njih se nemaknu preko praga, dok nije dovršio molitvu i koranom propisano pranje. Služba Allahova ima prednost pred službom ljudskom; u istinu su danas molitvu preobično produžili, a to samo zato, da pokažu paši, kako im je malo do toga, te da razsrde omraženoga polušvabu, s toga polukaura. Rob donese kavu i čibuke, razdieli je medju goste, postavi jedan stol u sriedinu a nanj posudu s miomirisnim drvetjem i žeravicom, da si svaki po volji zapali čibuk.

Napokon dodju izgledani: mollah, ulemi, kadieffendi, nadzornici pazarah i gospodari najodličnijih spahijskih obiteljih. Tih posljednih bilo je svih ukupno samo pet, ostali su ili stranom na bojištu izginuli u borbi s nizamom svojevoljno, za vlastitu slobodu, te za običaje i stari kroj, ili su obukli uzko odjelo nizama, strašna uspomena za starce, koji su jošte vidjeli knezove i junake bosanske u širokom, svojevoljnom kroju, junačke čine izvršivati na expediciji proti srbskoj raji i proti Moskovitom. Mučeć ih pozdravi paša, te im ponudi stolice, da sjednu.

Mollah se obaziraše s preziranjem na te kaurske uredbe, na pašu i dostojanstvenike njegove sa sažaljenjem, te kojih se noge niti kod sjedanja, po odluci njegovoj, naužívahu odmora. Bez razmišlanja svuče gornje odielo, složi ga te sjedne na noge. Primjer njegov sliedili su i ostali gosti. Paša se razsrdi, nu poznavajuć već okorjelost buntovnih Bošnjakah s toga nereče ni riečce, samo si preduze, sramotiti surove Bošnjake svojimi europejskimi običaji. I njim se dade kava i čibuk; divan (sabor) bijaše sakupljen, nu savjetovanje trajalo je jošte u mučanju, svi su gledali samo krasne čibuke, te su gledali u blaženoj zaboravnosti na dim.

„Dakle nije za rukom pošlo, kadi-effendi!“ progovori napokon paša.

„Nije,“ reče taj bezbrižno, nesvraćajući očiuh od dima proizlazećega iz čibuka.

„Bog jest velik!“ dodade mollah.

Opet nastane prijašnje mučanje.

„Nu ja kažem,“ začne za časak opet paša, „da ja glavu Mladenovu i glave hajdukah imati moram.“

Kadi-effendi strese rameni, — gledajuć dim čibuka.

„Da samo dobijemo glave našinacah od njih“ progovori jedan od begah.

„Zdravo, Džindjafić-beže!“ obrati se paša k njemu, „u tom nam možeš ti najbolji savjet podieliti. Kako čujem, tvoj je sin pobratim jednoga izmedju Mladenovićah,“ doda lukavim pogledom.

„Što ja znadem?“ odgovori beg hladno.

„Pa stavimo — da i je tako, kao što kažeš, svietli gospodaru, to neće Emin pobratima svoga izdati. —

„Hm, hajduk kaur i moslemin u pobratinstvu!“ doda paša posprdno.

„Pobratinstvo nije jošte nizam,“ predbaci mu mollah. „Bošnjaci nevide nikakva prestupka alkorana u pobratimstvu moslemina sa krsćanom; to bo je stari običaj, a običaj je više no sve zapovjedi korana.“

Paša plane od zlobe, nu ipak se umiri.

„Dobro dakle,“ reče bezbrižno, „ako tvoj sin neizda pobratima kaura, ostat ćeš ti na tvrdji, Džindjafić-beže, a nebude li Mladenović za tri dana u rukuh mojih, odletiti će ti glava s trupla.“

Taj izraz, kako se je činilo, nedolikovaše nimalo skupštini, pogledi njihovi bijahu tako srdito na pašu napereni, da se paša i proti svojoj volji prepade „Bog jest velik, a ti samo rob volje njegove, pašo!“ rekav odlučno Džindjafić-beg, zapaljuje si žeravicom čibuk.

„A je li te je čestiti vezir Vedži, pašo opunovlastio, da životom razpravljaš?“ zapita ga jedan od ulemah, a ostali namignuše glavami, za dokaz, da se slažu s tim pitanjem.

Paša opazi, da je zabasao, a neznajuć u prvi mah način kojim bi se liepo izkopao, zašuti. Dugo je trajalo mučanje, zabavljahu se njegovom smetenošću; a tko zna, kako dugo bi jošte u mučanju sedjeli, da ih nije sveukupno neočekivani prizor veoma elektrisirao.

Digitized by Google

Oba buljuk-baše nizama, koji su u jutro s expedicijom, koja je bila za hvatanje hajdukah odredjena, otišli, budu na nesreću uhvaćeni sami, te na jedan put otidju u selamnik.

Dolazak buljuk-bašah prouzroči neobičan utisak; paša se prepane, a i Sarajevci, koji su svoj jad u bezbrižnosti i izvanjskom dostojanstvu skrivali, ustanu na polak. Ali samo kratko vrieme je trajala ta uzrujanost, paša si opet pribavi svoju važnost, a mollah sa svojom pratnjom priašnju bezbrižnost.

„Dakle vi sami?“ upita paša.

Zapitani posvjedoče.

„A kako je bilo moguće, da je hajdučki pas takova šta izveo?“ pitaše paša dalje, negledeć u govoru na europejsku ugladjenost.

„Blato smo jeli, čestiti pašą!“ progovori jedan izmedju buljuk-bašah; „jer je to sve već dogovoreno bilo prije, nego što smo pošli na put. Arbanas, koj nas je vodio, bio je sam Mladenovac.“

Te rieči prouzroče novo začudjenje.

(Dalje će slieditи.)

VILINSKOMU NEDONOŠČETU.

Oj Perune stari bože!
Koj obrvom krenut može
Kako kažu, cieli sviet,
Tvoja sila, kud je? kamo?
Zar su tvoje munje samo
Kazališni vatromet?

Vilin-izvor je li bara,
Gjeno blatni roj kumara'
Zuji traljav napjev svoj?
Što su tvoje uši gluhe;
Da ti smiju crne muhe
Lik božanski kaljat tvoj?

Liepo 'e žabah kveketanje,
Divno vrabca cvrkutanje,
Milo beći kozlić mlad;
Al milije od tog svega
Mlada pjesma se razliega,
Što nam pjeva Zvonko sad.

Uzpeo se na magarca,
Vriedna njemu vilin-šarca,
Pa mi udri tad u kas;
Put olimpa, put smetišta,
Tu ti neće momče ništa
Nadpjevati slavni glas.

Kozje mlieko jedva prsnu
Na jezik mu, — već uzkrsnu
Novi Vilin-bogatir;
Kozje mlieko ga poškropi,
A on kô da veće popi
Sav kastalski božji vir.

Lucić, Gjorgjić, Gundulića
Ti tek samo pućpuriću,
On je samo pjesnik — on:
Ej kad mi se junak diže,
Teše, kreše, slaže, niže,
To ti zvoni kao zvon.

Zvoni, vrnda i šepesa
I do vraga i do biesa,
Kriva noga, pijan srok;
Zviezde-oči, Koral-usta,
Prazna slama, graja pusta,
Sve kaljužni samo-tok.

A Peruna ne te neima,
A moj Perun kô da driema,
Driema kao debeo puh
Preni mi se starče sada,
Pa izbavi od tog jada,
Naš hrvatski zdravi sluh.

Ta znao si ljudski pucat,
Kad na nebo smio kucat
Smieli Faetonović,
Deder nek ti ljuta šaka
Smoždi i tog vilovnjaka,
To je samo ludi ptić.

Od kanafa razbij žicu,
I ljeskovu tamburicu,
Pjesničku im soli slast:
Gladi mu o bože ledja,
Neka vilah već nevriedja,
Pa nek ide pure past.

Oj Perune gromom lupaj
Žari, pali, kukolj čupaj,
Da vilinski uspie cviet:
Nek vidimo, neka znamo,
Da ti munje nisu samo
Kazališni vatromet.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

ZA TRI DANA KASNIJE.

(Nadalje.)

Isti dan, skoro isto doba, kad smo Klapavića posjetili, dodje u gostionu „k ugarskoj kruni," nazvanu, njekako dvadeset i dviegodišnji mladić, te si uzme sobu plativ umah unapried za jedan dan, i uzev sobom ključ ode.

Gospodin Oštrović vrativ se k gospoji Tjeravićevoj, moljakaše ju uzalud, da ga pusti ovdje jošte dva dana, da će joj za čitav mjesec platiti; izprva ga nehtjede ni slušati, nu konačno mu ipak kratkimi riečmi odvrati, da je ovdje već novi najamnik bio, te da će se u večer doseliti.

Videći dakle, da mu nije moguće ovdje dulje ostati, otidje Oštrović k Koliću, da to kaže i ujedno svoju žaobu izjavi, da nemože na stan doći. Kolić, koj bješe svojoj suprugi o njem već rekao, nehtjede niti čuti, da se gospodin koncipista drugam seli, te da gospodin Gerardi mora dozvoliti, da kod njega spava. Toga mnienja bijaše i domaćina, a Angjelina je sa strane pogledom prosila. Odlučiv konačno, reče Oštrović:

„Veoma me je dirnulo doista, što me tolikom naklonosti nagradjivati izvolite, i buduć je to moja vruća želja, da budem sretan, našav takov stan, to se neću dalje seliti. Nu gospodina Gerardia neću nikako obterećivati, i možebit će bolje biti, da se za ta dva dana u kojoj gostioni nastanim."

„Kako sami izvolite, gospodine, samo kad dakle već znademo, da nam se nećete iznevjeriti," rekne Kolić, potresav mu ruku. „Ali to si prosimo, da nas ta dva dana svojom pritomnosti počastite, kad god vam vremena uzbude; što ne moja draga?" okrene se k gospoji.

Njoj bijaše posve pravo. Kćeri nije nitko ni pitao, ali to se razumieva, da nebi bile rekle — ne.

„Sutra ćete možebit našega sina kod kuće zateći," primjetne gospoja Kolićeva; ali najbolje bi bilo, niste li se već obečali, gospodine koncipista, da nas k objedu posjetite; možete?"

Oštrović prime poziv, i za njekoliko časovah otidje, od svih sve do stubah praćen.

Na putu se navrne u gostionu „k ugarskoj kruni," najmi si sobicu, i davši svoje stvari u nju donieti, otidje u gostionu da nješto večera. Povečerav vrati se gore u dobro ugrijanu sobu. Sjedne k peći, uzme knjigu i stade čitati.

Mogaše njekako osam satih biti, tu čuje šuštenje dvih dolazećih osobah u susjednu sobu, za čas je opet sve ušutilo.

On zaboravi na to, i prije nego što se je legao izadje jošte van i zatvori za sobom vrata.

Vrativ se nije pogledao na broj svojih vratah; ali misleć, da ide dobro, takne u ključanicu ključ i okrene. Vrata se otvoriše, a on unidje — u tudju sobu, i zateče njekog mladića s damom u prijateljskom têtе à têtе.

Sviećnjak bi mu bio skoro iz ruke izpao, kad je taj gospodin proti njemu skočio prietećimi psovkami i licem podnipošto dvoličnim. Nije ga niti nagovorio, već okrenuv se brzo ugasne svieću i odtrči.

Vrata zaskrinuše za njim, te bijaše vrzanje ključanice čuti, napokon sve utiši.

Oštrović stajaše u tmini treseć se od straha i studeni, neznajuć, bi li desno ili lievo krenuo, da nadje svoju sobu. Krene desno, dodje do prvih vratah, i segnuv po ključanici, osjeti da neima ključa. —

„To je možda moja soba," pomisli i turi ključ u vrata; nu prije nego je vrata otvorio, oglasi se iz nutar njeki hrapav glas:

„Tko je!?"

„Prosim sto putah za oproštenje!" poviče pred vrati Oštrović klepetajuć zubmi.

„Išao sam u tmini mimo."

Nu u isti mah se već vrata otvoriše i sa sviećom u ruci izadje proti njemu njeki tust gospodin.

To bijaše doista dobar čovjek, jer se stade srdačno smijati, kad mu Oštrović na tiho svoju nezgodu pripoviedaše, te mu posvieti, veleć:

„Bože moj, zašto niste evo ovdje kod stubah pozvonili, da vam konobar svietilo donese?"

Na to Oštrović dašto ni pomislio nije, a najposlje u takovoj tmini nije sigurno i probitačno k stubam se približiti. Nije to smiešno, ali u istinu bijaše na hodniku tmina kao u vreći; a o kakovoj svetiljki nebijaše ni traga.

Gospoda se pozdraviše sa „lahku noć," a Oštrović je, našav svoja vrata, brzo usnuo, buduć ga je drhtanje po pretrpljenoj studeni, u vrućinu po cielom tielu uljuljalo.

Drugi dan ustade rano, odjene se i pošto je skoro cielu uru radio, izadje, da štogod pojede.

Upravo s njegovimi vrati otvoriše se i susjedova, a s njih izadje onaj mladi čovjek, koga je Oštrović sinoć toli nedužno uznemirio.

Jedan drugoga pogleda, Oštrović ga pusti, da ide napried, zatim sidje i on po stubah dolje, te gledaše za njim, dok nezakrene za ugao.

Digitized by Google

Bijaše dan prije odlazka. Danas u večer imadu se sakupiti s Baricom poznate djevojke, da se za posljednji put razgovore i poigraju. Nu osim njih moralo je biti i gostah drugoga spola. Gospodin Petrović se je skoro sam pozvao, a s Anicom će doći njeki činovnik, Starić, njezin proglašen uprosnik. Biti će njekako pet satih. Barica dodje upravo iz grada, gdje je za 1 for. 20 novč. bocu punčevine, za 10 novč. orahah, zatim mjericu i pol vrhnja kupila. Sva je umorena, jer se vani naoblačilo, a Barica nije kišobran sobom poniela.

Na putu se je ustavila kod djevojakah, koje imadu doći, pogledala je, imade li svaka sve pripravljeno, opomene ih, da dodju najkasnije do sedme, te da nezaborave gospodu sobom dovesti; Petrović je za Franjicom sav gorio — cieli ludjak, te se sam hvalisao, da on gospodični Franjici već godinu danah „kur reže."

Došavša kući u svoju sobicu, samo što je rubac i šešir snimila, htjede otići gazdaricu upitati, nije li već gospodin brat već ovdje bio, nu upravo se otvoriše vrata i on unidje.

„Liepog pol sata!" reče skidajuć šešir, „gdje si tako dugo bila?! Nikad nedodješ, kako kažeš, a ja moram ovdje svaki put kod tih ljudih uzaludnim govorom vrieme trošiti."

„Nu nemrmljaj već opet, Andrija," stade Barica prositi, noseć mu u susriet poljubac, „ta žurila sam se, što bolje mogoh, da samo što prije kući dodjem."

„Rado ti vjerujem," upane joj Andrija u rieč „iz grada si se dašto žurila, nu to ti nebijaše nuždno, da kod djevojakah tako dugo ostaneš!" „Ali kad se vi jedared sastanete, neznate se razstati."

„Andrija ta neprigovaraj već opet, to nije tako kasno."

„Istina je moglo bi još kasnije biti."

„Ne," uzdahne Barica, „ti si danas opet njekako zlovoljan!"

„O nisam nimalo," progovori Andrija, te stade po malenoj sobi koracati.

U njega bijaše to uviek kritičan znak, i svaki put mu ine misli dolažahu. A tako bijaše i sada. Najedan put sustane pogleda na okolo, zamrmlja, odkašlje si i opet pričme:

„Kako dakle raditi, tu neće svi stati."

„Ah ta hoće," primjetne Barica; „biti će nas po prilici —"

„No, broji dakle!" upane na to Andrija.

„Ja, ti, Maria, Ana, Franjica, to nas je pet, gospodin Petrović i Starić, sedam, domaća Marica, osam; gdje ćeš za sve mjesta naći?"

„Gledji! na klupu ćemo tri sjesti, naprot njim opet tri, a ostala dvojica napoprieko jedan prama drugomu."

„Jest tako, ali na što će sjesti? mi imademo samo dvie stolice."

„E gazdarica će nam rado ine posuditi, zato se nebrini."

„Ali onda se nećemo moći ni ganuti ovdje; otvori li tko vrata, eto mora jednog srušiti."

Barica se stade smijati, pa opet reče:

„Što nebismo mogli stol amo na drugu stranu malo pritegnuti, a postelju amo? pokušajmo dakle!"

„To ćemo morat peć izbaciti, inače nikako, jer može opet tko vrata otvoriti, pa gurne ovog ovdje ključem u ledja."

Barica se stade opet smijati, Andrija se za čas nješto inog domisli, počesav se malo po glavi:

„E znadem što. Ovaj sandučić ću staviti k prozoru, na njem može jedan sjediti, ovaj sanduk odavle, ormar za odjeću, bliže k postelji, klupu do prozora, a s naslonjačem ovamo. Vidiš to će bolje biti?! Stol amo bliže k prozoru, vrata će se moći bez pogibelji otvarati, a straga kod peći imat ćeš više prostora, kad odstranimo sandučić."

„Hm," primjetne Barica.

Andrija se spremi umah na posao, i prije četvrt sata bijaše čitav arrangement gotov.

Stol biel ruhom prostrt, stolice pripravljene, kava se melje, a Andrija slagaše kitaru.

Znadeš li, Barice, da će gospodin Petrović u Ugarsku?"

„Jest, ići će za glavnoga nadziratelja, e — eto na — malo nezaboravih, to ti je prva štacija za Kanižom — može se sretnim scieniti."

„Doista. A sad će se bez dvojbe i oženiti, neznaš?"

„Zašto pitaš?"

„Hm, zašto pitam? Što ti je to tako čudno, da pitam?"

„Nije, ta vi ženske ste i onako sve —"

„Ali za Boga, ta pusti taj naš spol već u miru! Misli si, da nisam ništa ni pitala."

„Dakako, pasti samo u prepirku radi gospodina Petrovića."

„Ta neprepirem se za njega, ali s toga, što si opet na uboge žene navalio —"

„Istinom udariti, htjela si reći?"

„Idi, s tobom nije moguće ni časak govoriti, da neizkušavaš i neljutiš čovjeka."

„Šta, ti si čovjek?"

Barica se morade smijati, nu obrati, da ju neopazi, i meljeć kavu rekne brzo:

Digitized by Google

„Kakva te to čudna želja uvjek mori, da nam uvjek ime „čovjek“ nijećeš!?“

„No, ne, što ti to već opet dokazati moram, da je Bog najprije prvoga čovjeka stvorio, a zatim ženu? Da je žena takodjer čovjek, stalo bi, da je Bog zatim drugog čovjeka stvorio, a ne ženu.“

„A što namjeravaš tim postići? Misli si dakle da smo samo žene, pa što imaš od toga?“

„No, radost, da osim nas plemenitih muževah drugih ljudih na svietu neima, da smo gospodari svega stvorenja.“

„A mi opet gazdarice, zar ne?“

Andrija stavi kitaru na stran, i svali se s velikim smjehom na klupu, da se je skoro zagutio.

Barica se bješe malo razžestila, te stajaše zažarena pred njim, naznajuć ni sama, što da uz toliki smjeh, i pogled radi.

Konačno progovori Andrija sve to veseliji visokim glasom kao ženskim „Uhu!“ a to bje njegovoj sestri nenadana pomoć, otvori usta i stade se smijati, da joj suze iz očiuh vrcahu.

U taj par pokuči njetko, a sa Franjicom unidje g. Petrović, a za njimi g. Starić sa gospodičnom Anom.

„Dobro došli gos — gospodarice svega — stvorenja — i vi oba čovjeka!“

Ovako nagovori Andrija smješeć se unišavše, a oba para ustadoše stojeći i gledajući se medju sobom, te mišljahu u istinu, da poćimlje ludovati. Barica se prestade malo smijati, te im pripoviedaše, zašto je njezin brat tako osobito veseo, zatim odložiše svi dobre volje šešire, haljine te sjedne svatko na svoje opredieljeno mjesto.

Ostavimo malo taj prizor, koj se u takovu družtvu puno razgovarajućem se, neda nikakvimi bojami narisati, jer govori jedan preko drugog, svi najedanput a svatko što drugog, smjehom si ti prikratjuju i gube brzo, ugodno, drugda dugo vrieme; tu si imadu svašta pripoviedati, novostih i pripoviedkah odviše, a prije nego do stvari dodju dokoleba se i vrieme; a za tim i ustanovljeno doba, da se gosti razstanu.

Tako bijaše i kod gospodina Klapavića: kava, čaj, paprenjaci, pivo, pjevanje i prepiranje — sve je već svoju pritomnost izgubilo; ura poslje pol noći udari opominjajuć na povratak, a ne samo jedno driemajuće oko posvjedočavaše, da mora čovjek takodjer spavati, ako ga je volja, da ga drugi dan driemavica nesvlada.

(Dalje će sliediti.)

Hrvatulje.

VI.

„Ti si Lutor!“ slušah staru tetku
Vikati mi jednom po sto putah',
Što sam jadan — bilo baš o petku
Okusio mrvicu pršuta;

Ali ja sam pravovierno diete,
Pa kad goder mala maša dospi,
Pošao sam mladić u Remete
Poklonit se čudotvornoj gospi;

Tam gdje bjahu njegda bieli fratri,
Na proštenje mila zovu zvona,
Slanina ti prska tu o vatri,
Tu je vinca našeg — tu i ona!

Odbubnjali prohodni bubnjari,
Već umuknu starih glas orgulja,
U fratarski perivoj se stari
Noga moja kradomice šulja.

Tu na hvojki ptice vietrogonje
Kljuju, zoblju, rumenoga drienjka,
Ja sam sjeo blažen na klup do nje,
Zaklanjala nas je hladna sjenka.

Sklopila je trepavke svilene,
I ručicom krije cviet njedara,
Postvara usnice rumene, —
U pjesak mi ime šibkom šara;

Sve silnije grud joj se lelija,
Bielom nožkom o nožicu depa;
Plane — o vrat ručice mi svija,
Bože, bože, al je bila liepa!

A s cjelovah ozvala se hvala
Zaštitnici remetske doline,
Što je momu mladom srcu dala
Svu milinu sried ove miline

Od tog doba prodje mnogi danak,
Al u srcu sve još zvone zvona,
Živi jošte mili Gospin stanak,
U tom srcu žive još i — ona.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 17. kolovoza.

Sutra će dakle osvanuti dan slave, na koj se pripravlja naš narod poldrugu godinu; dan slave, na koj se je znatiželjno izgledalo sa svih krajevah domovine hrvatske. Premda se nije zanimao sviet od jedne stožerine do druge, kao kod izložbe svieta u Londonu ili Parizu, al se je ipak zanimao sviet i izvan naših kraljevinah — po čitavoj Austriji i upro oči u središte naroda hrvatskoga, u naš glavni grad, u kom se je razvila misao, koja nije mogla u ovo doba prodrieti uz toliko nastojanje ni u Beču niti na drugoj kojoj točki carevine. Divnim naporom pošlo je za rukom našemu glavnomu odboru, da izvede golemi podhvat, koga u svojoj maloj trgovačkoj sjednici osnova njekoličina muževah, oduševljenih za napredkom svoga milog roda. Pošlo mu je za rukom sakupiti tvorine krasne naravi podnebja našega, proizvode marljivih rukuh naših obrtnikah i umjetnikah, te poredati jih na ugodni pregled u sgradu, okol koje vrvi već nedjelju danah ljudstvo, vireć unutar kroz rešetke i čekajuć u nestrpljivosti. Tko je motrio posljednjih danah dolazak želježničkih povozah i drugih putnih prilikah bit će opazio množinu svieta, koga domami ova sgoda, štono ima u povjestnici naše kulture sjati kao dokaz, da nam je mišica dorasla nesamo puški i krvavomu maču, nego i za djela civilizacije.

Ako se je tolika svietina odvažila potrošiti za daleki put, da vidi i uzveliči ovaj dan nove dobe, to se mora priznati, da su i izložitelji položili na oltar svete stvari silni svoj trud i novac, da osvietljaju lice majki domovini.

Iz dalekih stranah plodne Slavonije, kao iz kršnih ličkih planinah i primorja našega, od svuda gdje hrvatski narod živi, donio je svatko što je najizvrstnijega imao i čim misljaše ukrasiti košnicu domače marljivosti, od najsurovije plodine do najukusnije radnje, do savršena glasovira i kronometra i klasičkih slikah.

Uspieh ove naše izložbe za naš narod i zemlju ovu može se preračunati i unapried, a ćutiti će se pomoćju božjom za kratko vrieme po svuda.

Naši svakdanji časopisi izvjestit će čitajuće obćinstvo obširnije o tom gibanju narodnoga života, pa ako nam i nije moguće onom točnošću sliedit jih, to ćemo i mi nastojati, da umnožimo viesti, koje će biti svjedokom vladajućega oduševljenja — žedje za djelom, jer bez obrtna djela, koje teče korak za korakom uz naše ratarstvo, neima narod važnosti u svietu, neima blagostanja, pa neima ni slobode, jer siromak ostaje vazda robom budi čijim.

Komu bje danas dozvoljeno doći u izložbu, taj je glavom kimao dvojeć, da će biti do sutra sve u redu, ali stotine i stotine rukuh djelahu neopisivom marljivošću u dvorištu okol strojevah, kakvih nije bilo jošte u nas, okol stajah i blaga i u sva četiri kata.

Dok su ovdje umorena uda čeznula za počinkom, hrlila je opet druga množina u kazalište, da se nasladi duševnom zabavom na jeziku hrvatskom. U velesjajno razsvjetljenoj kući, nad punim parterom nanizahu se po ložah kao u tri vienca domaća i strana gospoda, nakićena u slavu sutrašnjega rodjen-dana njegovoga veličanstva, kralja našega. Jedva što je izveden komad „Poglavica noćne straže“ dignuše se od glavne straže dvie vojničke bande i svirahu po gradu u sredini nebrojena ljudstva, a bieli mjesec gledaše prijazno na tu vrveću množinu i sjaše prejasno jošte i kad se je pustilo već sve na počinak i sladki san.

18. kolovoza. Kao što bje sinoć najugodniji večer, tako nas probudi jutros oluja i grmljavica; silni gromovi mienjahu se gruvanjem topovah a vojničkoj muzici po gradu smetaše zorom kiša kao iz kabla. Nestalno to ljetošnje vrieme eto hoće da nam kvari radost, na koju se pripravljahu tisući; nu ipak nam se smilova na toliko, da se je onaj važni momenat mogao izvesti na najpovoljniji način. U 9 satih napuni se veličanstvena naša prvostolna crkva, da se kod svećane službe božje pomoli višnjemu, da nam zdrava uzdrži našega prejasnoga vladara, da nas vodi k najljepšoj slavi, do sreće narodah, koja jedina čini države jake.

Kod te sv. mise sudjelovahu na koru članovi našega glasbenoga zavoda i mnogi diletanti, a napomenut nam je osobito gospodičnu Emu Vizjakovu, koja nam se vrati od pražkoga konservatorija te nam na tom svetom mjestu zapjeva opet svojim čarobnim glasom, kao slavulj mladi na slavu Boga a ljudem na veselje.

Poslie toga svetoga čina po našem uzoritom stožerniku sastade se glavni odbor za izložbu u svojoj sbornici, da se zatim razdieli na svoju današnju službu.

Desetorica odbornikah odpravi se u hintovih sa predsjednikom presv. g. grofom Kulmerom da doprate njegovu preuzvišenost g. bana, a drugih 10 dočeka ga na stubah, dočim ostali čekahu u dvorani. Dvadeset i pet kućnih služnikah, svi jednako obučeni, a vratar u bogatoj narodnoj odjeći, pisarsko osoblje i ostala gospoda činovnici izložbe stajahu svečano na svom mjestu dok se obavi važni trenutak otvorenja. U prostorijah goleme palače sakupi se do tisuć osobah uz ulaznicu od 1 for. a s doksata kod velikih stubah divno bijaše vidjeti na dvorištu različna svećana odiela narodna u najvećoj sjajnosti kao i vojničko od najviših dostojanstvenikah. Od velikih županah vidjesmo tu presvietlu gg. Delimanića, Zmaića, Kukuljevića i Vukotinovića, kao takodjer i njekoje ostalih naših velikašah. Ako je bilo unutar ograde ljudih na tisuće, to je bilo izvan zidinah nebrojena puka, koga privuće onamo nevidjeni jošte prizor. Poslie 12 satih dodje preuzvišeni ban, koga na stubah pozdravi predsjednik izložbenoga odbora i doprati u dvoranu, kamo prije njegova dolazka imadjaše pristup samo liepi spol. U sried dvorane pod krasno priredjeno nebo stupi ban na uzvišeno mjesto i progovori obćinstvu svečane besjede o svrhi ovoga narodnoga podhvata i — tako bje uz pucanje topovah izložba otvorena. Sviet se zatim izgubi po svih sobah i dvoranah, da se nagleda izložena blaga, a u dvorištu zaigra vojna banda.

U tri sata po podne zasjedne stotina gostovah za stol u istoj sgradi, da se odahne i okriepi iza tolikoga truda.

Digitized by Google

G. grof Kulmer, napije najprije zdravicu našemu prejasnomu kralju, pa preda zatim ravnateljstvo stola gospodinu Mirku Bogoviću i Gj. Deželiću; jer je stol bio odviše dugačak za jednoga ravnatelja. Polag navade stare razigrahu se u veselu družtvu sve žilice i nazdravljahu svemu što je krasno i uzorno i što zahtjeva pristojnost uglednoga družtva.

Napijalo se je domačim vinom: sretnijoj budućnosti naroda hrvatskoga, napredku čovječanstva i solidarnosti interesah narodah, gostom stranim i izložbenomu odboru, krajišnikom, Madjarom i Dalmatincem, od kojih je upravo pod objedom stigla brzojavna čestitka iz Splieta; napijalo se je gradjanskomu stališu i plemstvu. Jedan se Englez zahvali na napitoj mu zdravici u dugačkom govoru na englezkom jeziku, na što mu jedan Hrvat odgovori takodjer englezki, a drugi opet raztumači družtvu na hrvatski što rekoše oba. Tu bijaše govornikah talijanskih, njemačkih i magjarskih a urednik „Politike“ pan Skrejšovský progovori češki. Sva ova poliglotička pojavljenja slagahu se u najljepšoj slogi, a duh hrvatski, tumačeć svoje najsvetije težnje bude priznat izrazom plemenite solidarnosti sa duhom napredujućega vieka.

U kazalištu predstavljahu taj dan „Zvonimira, kralja hrvatskoga“ sa pohvalnom točnošću i krasnim uspjehom. Opazismo, da je čitav komad, a navlastito onaj krasni prizor krunisanja učinio u toliko nazočnih stranih veli utisak.

19. kolovoza. Istom danas bje moguće izložbu svestrano obići, nu da se razgleda sve, tomu treba više vremena. Jučer je ona tisuća ljudih predbježno prošla kroz dvorane a danas gibahu se do 1200 osobah katalogom u ruci polaganije i pozornije, te se izgubiše u prostranih prostorijah. Potanji opis zanimivih predmetah trsit ćemo se da bude sliedio, nu do ovoga časa vidjeti je, da bi izložba blaga bila ljepša, da nije marvinska kuga učinila toliku smetnju. Strojevi domači i inostrani nalaze se za svaku struku obilno i primjetilo se je u obće, da je izloženo drvo i vino nješto izvanredna, nevidjena jošte. Glavni kontingent izložbe dakako stavila je kraljevina hrvatska, a iz slavonske su došle velekrasne stvari, poglavito iz Osieka, dočim se je sriemska županija posve iznevjerila ovomu podhvatu našega naroda. Krajna naša zastupana je takodjer, nu vrlo slabo, a Dalmacija posve neznatno.

Kad nam bude moguće mirnije razgledati sve, što su tu marljive nagomilale ruke, tad ćemo se upustiti u potankosti; za danas javljamo jošte, da je koncert glasbenoga zavoda veoma sjajno izpao i da je taj večer kao i kod ostalih predstavah dubkom se napunila kuća.

21. kolovoza. I na Feuilletoništu pade uz sav flegma toliko silnih utisakah kroz ova dva posljednja dana, da mu nedospije pero do ruke, te smrvljen od toli napetoga živovanja jedva da se odahne i da sabere sve misli u jedan red za javni referat. Tko je Hrvat, taj znade da je Kraljevo onakov uzvišeni dan u nas, koj se slavi ne samo kao drugi veliki blagdan, nego da je to proštenje, na koje dolazi svaki, komu je to ikako moguće. Da je ovo proštenje ljetos razvuklo se od dva dana na čitavu nedjelju i da se od tolika pohoda razlieva svuda žamor i da sve ječi od vreve ljudske, da je došao Circus Trostov, 5 lavovah iz Suhrovoga Cirkusa, bandah, da je koncertah, sjajnih kazališnih predstavah, korsa u Maksimiru i inih zabavah — to je naravno sve zasluga izložbe. Iz daleka svieta došlo je slabo ljudih, te se nadamo da će oni kasnije doći, nu našega je naroda i iz bližje okolice došlo sijaset; iz Beča ponješto, a iz Pešte samo mala deputacija od gospodarskoga družtva. Jučer bijaše u izložbi takodjer preko tisuć ljudih, a danas je narasao broj na 2542 osobe bez onih, što su uzeli ulaznice na cielo vrieme po 5 fr.; od ovih su ostavili mnogi kuću oduševljeni a njeki bar posve zadovoljni, nu nijedan bez priznanja povoljnoga utiska. Budući da se u sgradi nalazi gostiona i slastičarna, čitaonica i pisarna za stranjske, kao i mnoge ine udobnosti, to i neostavlja svatko u podne izložbu, jer bi nanovo morao platiti ulaznicu, s toga je u čitavoj sgradi neprestani čudnovati život — kakvoga neimasmo u Zagrebu jošte nikad. U podne bijaše objed na Strieljani, gdje sviraše gradska glasba uz pucanje mužarah, a u Maksimiru lovačka banda iz Karlovca, koju je grad o svom trošku nastojao dobaviti. Maksimir je doživio već mnogo krasnih danah a jučerašnji po podne bijaše opet jedan od onih najživahnije vrsti; sam Bog neka znade, od kuda se nagrnu onoliko hintovah na 4 konja sa bogatim livreom, ona množina elegantnih kočijah, koja neprestano na maksimirskoj cesti smetaše nebrojenim pješakom, i neznamo, kako bi se to klupko razmotalo, da su ostale one sajmarske kolibe na trgu, što jih zastupstvo odpravi na novi trg. Videć kasno jošte onaj nebroj ljudih po perivoju mislio bi bio svatko, da će biti oglašeni ples u kazalištu prazan, al kad tamo, imaš što da vidiš. Novo priredjena plesna dvorana i galerija, zatim u kazalištu parter i lože napunile se, kao da neima nigdje više niti duše. Obje vojne bande zabavljahu plesače i gledaoce koji u ljetnoj sparini plivahu u potu. Občinstvo bijaše izabrano — to će reći: sjajnoga pokolenja i bogatih raznih nošnjah, al „Kolo“ se nije plesalo. Da su gostione prepune bile sve do kasne noći na užas umorenih konobarah, to se razumiji i da je o spavanju bilo malo divana.

Danas je nedielja. Opet se počimlje isti život jošte i živahniji, jer dolaze ljudi sajmari i sve što može hrli u našu izložbu.

Danas se ima jošte obaviti velika svečanost, naime glavno pucanje na strieljani sa plesom, na koju zabavu su pozvani mnogi gosti.

Koncert.

Svaki je zavod zagrebački iz svih silah nastojao, da čim sjajnije zasvjedoći svoje bivstvovanje prigodom izložbe, a tako i naš nar. zem. glasbeni zavod svojim koncertom od 19. kolovoza. Svaki se je našinac radovao tomu danu, a kazalište je bilo puno puncato. Kad si smotrio program koncerta, sami skoro naši komadi iz spjevoigre Lisinskove I. i II. čin, a osim toga i drugi znameniti komadi.

Kruna koncerta bila je gdčna. Ema Vizjakova, koja nam pokaza, kako je moći daleko dotjerati, samo kad je volje i uztrajnosti. Ona je upravo svojim ćurlikom (trilerom) uzhitila občinstvo, koje joj svoje priznanje neprestanim pleskanjem i izazivanjem izrazi. Živila nam naša Zagrebkinja na ponos narodu, iz koga proizteče, a višnji dao, da naskoro kao prva pjevačica u našoj operi — koje žalibože neimamo — na pozorište stupi!

Koncert se otvori „s narodnom ouverturom Müllerovom“ — komu dugujemo zahvalnošću, samo pazimo da se nereče, da je postradao! — Spomenuta i ouvertura „Vlasta“ izvedene su točno i liepo, što se ima osobito upisati g. Asbothu, koji je orkestar i sborove ravnao.

Prvi čin Porina nije se mogao občinstvu dopasti, budući je znatno prikraćen i osakaćen, a občinstvu je već podobro poznat; dakle je moralo i proti svojoj volji izčekivati ono, što je izpušteno, a osim toga nije bilo one točnosti i krieptine, što smo ju prošle godine čuli. Sbor je bio doista velik; nu imali smo priliku vidjeti, da su mnogi u sboru samo „picti masculi“ t. j. figuranti bili.

U trećem činu Porina „sbor hrvatah i hrvaticah“ opazili smo, da su pjevačice vrlo dobro u svojih glasovih pod učene bile i čvrste u taktu, što se ima osobito zaslužnomu g. L. u slavu upisati, koj se neumorno oko napredka povjerene si mladeži trudi. Mužki sbor bio je preslab, osobito na onom mjestu „Smrt i oganj,“ prvi tenor isto tako, a k tomu i hrapav.

Glasbeni zavod je daklje nastojao, da pribavi sl. občinstvu što prijazniji večer, što mu je stranom i za rukom pošlo, tim više, što smo vidjeli sbor bourbonskimi kokardami nakićen! kad su trikolori „zu schreiend!“ . . . . . M.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieza u Zagrebu i poštom 5.— za pol godine . . . . . 2.50 za četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. rujna 1864.** **Broj 25.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

Bismillah! vikne Mahmud, „što govoriš, buljuk-bašo? Uviek je bio Ali, jedan od najboljih kavazah mojih!“

„Ali leži u grabi pod baštom u sjeni krilah Asraelovih“ (andjela smrti,) odgovori buljukbaša, „a odjelo njegovo obuče Mladenović.“

Glas sveobćega začudjenja razbijao se je po selamniku. To bijaše odvažan i oštrouman čin, što ga je Krstić Mladenović izveo. Arbanasa kavaza posla u vječnost, a u odjelu njegovu vodjaše kadijine pandure i pašine subaše upravo pod ždrielo hajdučkih pušakah. Vodje expedicije, koji su za rana sumraka odjezdili, nisu ni opazili tu prevaru te se nisu ni brinuli za kavaza, koji im uviek na čelu, obraza svoga nikada nepokaza, ta paša sam im je izabrao za vodju najboljega od svojih kavazah, kako je dakle moguće bilo pomisliti na prevaru ili zavodjenje?

„Nizam se je opio na pazaru rakijom,“ oglasi se kadi-effendi, „a govor napita nije pod ključem. „Bismillah!“ reče, i neobaziruć se rado na to, da se nizam osramotiti može, a to se ipak dogodi —

„Stavimo da lija neide svojim krznom k krznaru ipak bi nerado saobćio nizamu tajne.“

Dostojanstvenici nizama mučali su, nisu bo mogli ništa na to odgovoriti, budući je živa istina, da vojnik nizama i posliednju paru za rakiju dade, kao da i to k francezkoj uniformi spada.

Nu paša ga nije slušao, njegove su misli bile drugdje, samo odraz njihov zrcalio se je u oku i na čelu njegovu, nebijahu po prilici prijazne.

„Tejsia?“ šaptala su mu usta, „nadjem li to u tebe, onda sam izgubljen!“

Buljukbaša, koji je bio javio bezuspješnost plana, kadi-effendijem izmišljena, izvadi listnicu (dostojanstvenici nizama nose još i sada listnice mjesto bogatih pojasah iz kašimirskih šalah.) a iz nje papir te se približi paši.

Taj se uzbuni, nu sasvim se jošte neoporavi. Prepane se, te mrko pogleda na buljuk-bašu; sada istom bijaše si svjestan, podigne glavu te se siljaše, da se pokaže bezbrižnim.

„Što to?“ zapita, čim mu buljuk-baša papir izruči. —

Na to će taj „to ti piše hajduk Mladen, svietli pašo! Nas je samo zato odpustio, da ti taj list izručimo.“

Paša se trgne, kao da ga ljuta guja ujede. „Taj se je pas usudio!“ govoraše u najvećoj ljutosti; „ali on je gospodin zarobljenikah“ doda mirnije, „a Bismillah! možebiti i moj,“ šaptaše sam u sebi.

„Čitaj!“ zapovjedi poslje kratka razmišljanja, sam se ipak nedotakne papira, koji no dolazi iz hajdukovih rukuh.

Digitized by Google

Buljuk-baša se stavi na svoje mjesto, te otvoriv pismo, počme čitati:

„Mahmud-paši, namjestniku čestitoga vezira bosanskoga Vedžija (koga bog blagoslovi!) piše Aleksij Mladen harambaša sliedeće: — Što si naumio, namjestniče, s panduri i subašami? Sova neuništi sokola, a u gnjezdu njezinu neobitavahu nikada sokoli. Ja sam pustio svoje sokole na nje, te su svi u jednu zanku pali; drugi put ćeš se sjetiti, namjestniče! da, tko proti vjetru pluje, da si vlastitu bradu popluje; — nemoj dakle slavne junake s pitomimi subašami i panduri dražiti.“

„To je pasji sin!“ plane od zlobe Mahmud-paša. — —

„A to ti piše hajdučki harambaša, Aleksij Mladen,“ nastavi buljuk-baša. Oba buljuk-baše nizama ti puštam i povraćam, buduć nisu službenici tvoji, već službenici Vedžijevi, čestitoga vezira, milosrdnoga ubogoj raji, a vezir je sluga svietloga cara u Stambulu, ja neimam nikakove moći nad njim. Znaj nadalje, kijajo! da je Tejsia-aga, proklet po cieloj Bosni, u mojih rukuh. Ja sam hotio samo nad Tejsiom sud držati, da se osvjedoče krvnici naši, poturice sveukupne, a najbolje bezi i spahije sarajevski, da neuteče božjoj pravednosti nijedan, dok će biti hajdukah na zemlji; ali će se i nad tobom sud držati kijajo“ —

Mahmud-paša se prepane, nu opaziv, da je pogled na njega obraćen, sakrije unutarnju bol s prisiljenim posmjehom.

„Ti si pružio ruku za životom mojim,“ nastavi buljuk-baša, „ti si hotio obezčastiti krevet supruge moje; zato će sada glava tvoja pasti. Znaj, da si mi Tejsiom i ti u rukuh, s tobom mi već neima razgovora.“

Sarajevci nisu bez radosti te rieči slušali, gdje se kaur hajduk, strašni harambaša Mladen, s Mahmudom oprašća, koga su ća do smrti mrzili, zbog njegovih francezkih običajah i raznovrstna krvoločtva, ali radost njihova netrajaše dugo.

„Dalje, dalje!“ vikne paša, hoteći svoju razjarenost sakriti s vičućim preziranjem; krupni ga znoj na čelu probije, što je svjedočilo, koliki je utisak grožnja hajdukova nanj učinila. „Što piše taj pas dalje?“

„A to piše harambaša Aleksij Mladen begom Sarajevskim,“ čitaše buljuk-baša, „tim slivarom, vražjim sinovom, kojih su se pasji otci iznevjerili Bogu i domovini na Kosovu, prokleti za uvjeke!“

Mollah čupaše si dugu bradu, kadija, ulemi, bezi, svaki je na drugi način javljao svoj strah, što je ponješto umirilo Mahmuda u vlastitom strahu.

Buljuk-baša nedade se time pomesti, već nastavi dalje; „Age i panduri, dopali su mojih rukuh, budući su svi Sarajevci; Znaj! što ih čeka. Nu junaci moji zaključiše, za taj slučaj i poturicam milost podieliti. Dosta nam je svim Tejsia i Mahmud, te zato u zajedničkom dogovoru sliedeći odkup zaključismo: Mojim se junakom pohtjelo slanine, za svakoga agu da pošalju pet svinjah, za svakoga —“ dalje nije čitao, čibuk pašin padne mu na glavu, te pošto se je odbio, rastepe se o tlu. Kod toga strašnoga prizora musulmanskoga zaboravio je paša, da se to njega netiče, već Sarajevacah. Džindjafić-beg se razpali, iztrgne buljuk-baši list iz rukuh, te ga stavi na žeravicu, da je u jedan mah planuo.

„Ti si hotio njekoga od Mladenovacah imati za tri dana, čestiti paša?“ obrati se k njemu a laberti mu drhtahu, svaka žila tresla se je u njem kao u groznici — „imat ćeš ga!“ doda za časak.

Mahmud potvrdi glavom, te dade znak rukom da je sjednica svršena.

„Bismillah!“ krikne od veselja za tim, „tri dana je velik rok, nu dostatan. Ta kaur nerazumije ništa, on je mogao od mene Sarajevo tražiti, a ja bi mu ga predao, samo da moja pisma nedodju u ruke padišine. Ah!“ zamisli se, „sada nemoram ostati za uvjeke namjestnik, i ja mogu bit vezirom, a zatim? Miloš postade iz roba knjaz srbski, kao što nijedan pred njim, zašto ja nebi to isto i u Bosni dokazao?“ Opet se zamisli. Za tri dana imam istom dobiti jamčevinu, da neće moje namjere drugamo stići, do u moje ruke? Bismillah!“ progovori odlučno, „hajduk kaurski ima bistro oko i čvrstu ruku, nu um njegov nedosiže dalje, nego dokud zrno puške njegove dopire. Kako bi ja sada predobio te ohole bege, da nije Mladena i njegova pisma?“

Dugo se je jošte šetao selamnikom, zadubljen u visoke misli i daleku budućnost.

III.

U večer raztjera sunce oblake na zapadu, te obasja svojimi traci Sarajevo. Oj krasna ti pogleda na Sarajevo, na taj uzor sviuh gradovah za Bošnjake, od njega neznadu za veličanstvenijega! Na okolo visoke gore šumami pokrite, a u sriedini široke doline razprostire se Sarajevo sa svojimi tornjevi, sa svojimi munarami iz raznobojnih opekah; njegovi kioski, njegovi pazari s tornjići, olovenimi, viju se u polukrugu na okolo, četverougljasta tvrdjava, Gorica nazvana, koja se iz doline sve tanja u visinu podiže, te na tjemenu

Digitized by Google

gore postavi još svojih dvanaest čvrstih tornjevah, koji do oblakah dosižu. Gorska rieka Miliaska teče od jugoiztoka upravo k Sarajevu, skače prieko pećinah, vije se po dubljinah u spodobi virah, te pošto se izpravi, hrli poput šipke opet dalje, dok se napokon u dolini sarajevskoj njezini valovi neumire, te odtuda rašilje trakove na sve sarajevske vrtove, tako da grad priliči ukusno uredjenu perivoju.

Glavni trak Miliaske teče tihim tekom kroz Sarajevo, gdje se mnogobrojni mostovi u polukrugu nad njom viju, a sada se istom za gradom dogadja opet to, što je i bilo: postaje divlja gorska rieka. Kao što je krasan i divan pogled na Sarajevo, tako je isto neprijatno razmatranje unutarnje. Već na prvi pogled ukazuje se grad neprijateljski koji neprestaje boj voditi medju jednim te istim rodom i plemenom. Pojedine ulice su sveukupno ogradami providjene, a često navaljuju stanovnici susjednih ulicah jedan na drugoga, obiteljska mržnja nabožna i politička u jednakom smjeru razstavila je stanovničtvo sarajevsko u toliko neprijateljnih taborah, koliko ima plemena, pače koliko obiteljih a nije tomu davno, što se bezbrižni putnik na jedan put u sried boja dviuh stranah nadje.

Ulice Sarajevske su labyrint vratah i vrataščah, a spojeni medju pojedinimi česti grada drže se ponajviše stražnjih dielah kućah pomoćju ogradah. Sada pako, pošto je nizam na tvrdji Gorici, prestadoše bojevi a vrata se ruše; nu na početku godine 1840. pokazivali su svi vjerni ukupno jošte obraz podpune slobode.

Brzo se sakrije sunce za gore, a sumrak večernji poče se nad Sarajevom i okolicom njegovom širiti. —

Cestom priepoljskom, uzduž Miliaske se vijajućom; idjahu dva muža k Sarajevu. Na koliko se je jošte u mraku razabrati dalo, bijahu to dva mladića, najviše im bijaše 20 godinah, a jedan se je činio po prilici za godinu starijim, akoprem su njegova čvrsta uda, njegova ozbiljnost, koja se je u svakom pogledu i kretaju pokazivala, veću dobu javljala, dočim mu je sudrug opet za cieli viek nježnosti mladji bio. Njegove nježne črte obraza mal da nisu sve pokazivale odveć veliku ljubav žene, da oko neodkriva muževne odvažnosti, te da nesvjedoči junačko čelo, da mu prirodjena nježnost neotimlje hrabrosti, da, pozvan na boj, neizbjegava isti, te da se neplaši, kad se glava protivnikova s truplom rastaje.

Jošte neizadjoše iz posljednjega gaja, odkuda se sarajevski vrtovi začimlju, kad je već noć svojimi krili pokrajinu pokrila. Medju borećimi se mraci, pokazivale su se modre pruge nebeskoga svoda, posute treptajućimi zviezdami.

„Marjanko!“ govoraše stariji od noćnih putnikah, položiv ruku na rame sudrugu si, „tako ti vjere Krstove, nedaj se sladkimi rieči varati, da nepadneš djavlu u ruke.“

„Što misliš, brate Krstiću!?“ odgovori taj, „ljubav kao sunce jasna, nesmuti se nikada.“

„Neljubi li je i Džindjafić-beg?“ zapita Krstić.

„Ljubi,“ reče Marjanko, „nu on je moj pobratim. Čuj, Krstiću! nastavi, od moriv se, „znaš, na onoj expediciji na agaza Sienickoga, kad je išao iz Sarajeva, praćen begovi, tamo gdje je slavio ženitbu svoju, uhvatim ti Emin-bega. Tri put poleti na me, nu uvjek mu se jatagan njegov odbije na mom handžaru, po četvrti put padne natražke, jatagan mu izleti iz rukuh te tako razoružan pade mi u ruke. „Slučaj me je porazio, ne ti,“ reče Emin, „jadni hajduče!“ te si razgali prsa; ja — dakle odložim handžar, Krstiću, te si prisegosmo pobratimstvo, on koranom, ja pako kuneći se ranami Krstovimi i najsvetijom Trojicom.

„Zašto je dakle uhvatjeni Emin-beg nedokučivim načinom iz našega tabora utekao,“ progovori Krstić.

„Zato,“ reče Marjanko, „nu nekazuj nikomu ništa o tom, ni otcu, ni materi, što sam ti odkrio, i što ću ti odkriti — čuješ li? — sklopili smo pobratimstvo medju sobom, nu nismo znali, da smo oba slobodu srca svoga postavili u sunčane oči Fatime. Prošle godine vidio sam ju po prvi put i duša moja zapela je u njoj. Nu dosta o tom, ja sam ju ljubio, a kći begova ljubila je hajduka. Jedne večeri, već je lišće sa drveća padalo, sastanem se s Eminom u kiosku njezina otca, oba pružismo ruke za vrati, nu prije nego što sagriešimo proti svetomu pobratimstvu, sjetimo se, te čekasmo zajedno na Fatimu.

Napokon dodje ona, oba stupismo pred nju, da bira medju obama, budući mi radi pobratimstva kod izbora učestvovati nesmijemo. Dugo razmišljaše, napokon mi padne u naručaj, a Emin, otrv si suze s oka, zagrli me, te ode. Kako je plemenit moj Emin!“ uzklikne u radosti, od toga vremena neprilizi se Fatimi, on je nadzornikom i stražarom njenim u mojoj odsudnosti.

Krstić, zamišljen, nedokučiv njegove rieči, stresav glavom, reče poluglasno. „Turčinu vjerovati, značiti sitom vodu grabiti.“

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

Otvorenjem naše izložbe
u Zagrebu.

Od vjekovah bje zastrto
Vedro lice majke Slave
Pod debelim crnim velom,
Mračnim poput guste magle,
Da joj jedva kad i kada
Sunašce dopriet je moglo,
Da tak tužno neizumre
Kô pokrito mrazom cvieće.
Nu to vrieme hoće svoje,
I vremenom sve se dodje. —
Majke Slave crno velo
Oslabilo ostarjelo,
Čas za časom, sve po malo
Na komade se razpalo.
Iz starinske te cunjice
Van poviri vedro lice,
Nježno čelo majke Slave,
Kao sunce iz oblakah. —
Ugledaše vriedni sinci
Krasno lice majčice si,
Na komu su sve ljepote,
Sve miline i vrline —
Što li um pomislit može,
Što l' je oko vidjet kadro.
Sinci majci s lica snime
Zadnju mriežu pustog vela,
Obljube joj ljer-ustnice,
Obljube joj biser-grude,
Obljube joj zlato krilo,
Pak se divnim čudom čude
Nad udesom, koj no htjede
Da najljepša svih ljepotah
Bude svietu sakrivena
Kô u špilji kamenitoj
Silno blago i bogatstvo!
Eto danas rumen-lica
Trojedne nam majke mile
Pred očima cielog svieta
Kô djevojke na udaju.
Oko nje je svega dara
Čime nebo zemlju dari,
Sve u sjaju i obilju,
Sve u slasti i u milju,
Da ju štuje inostranac
Kao rodjen domaćina,
Da joj se i o n a j klanja
U k ô m za nju nebje mara;
Tu je hrane s njenih poljah,
Tu je pića s njenih gorah,
Tu trobojnog miris-cvieća
Iz njezinih perivojah,
Tu je kroja i pletiva
S nje'nih ovcah i bubicah
Tu je kova s nje'nih rudah,
Tu je mlieva s njenih mlinah,
Tu j' posudja i orudja
S nje'nih šumah i briegovah,
Tu j' tvorine raznovrstne
I obične i umjetne —
Udjelane sve domaćom
Sjekiricom i pilicom
Sried zapriekah i sto mukah
Od hrvatskih samoukah!
Amo braćo vi Hrvati,
Amo ini svi Slavjani —
Da se svojim ponosite!
Dom i rod vam slavna dika!
I ostali amo puci,
Čudite se samouci —
I sudite kol' je snage
U hrvatske majke drage!
Da je druga tako dugo
Od sunašca sakrivena,
To bi jurve izdahnula
I u grobu iztrunula.
A ova nam u svoj snazi
Sa prosvjetom napried gazi,
I za toli stotin ljeta'
Kô proljetni cvietak cvieta!

Gjuro Klarić.

ZA TRI DANA KASNIJE.

(Nadalje.)

Svi se razidjoše, poljubci se bezbrojni izrediše iz ustah na usta, a odavle u vjetar, ženske oči zaplakaše, muževi se srdačno rukovahu i u obraz poljubiše — jošte jedan srčani „s Bogom," pozdrav tomu i tomu — i Andrija doprativ goste sa svićom do stubah, vrati se s Baricom u sobicu. Pomogne joj, što potrebno bijaše pospremiti složiti, da bude za odlazak sve pripravno, zatim otidje okolo polak četiri, obećav, da će sutra — pače već danas — u pet satih s fijakerom po nju doći.

Gospodin Oštrović otidje drugi dan po svom nemilom sastanku u gostioni „kruni ugarskoj,"

Digitized by Google

kako već kazano bješe, rano da uzme zajutrak.

Unidje u gostionu, te nadje sve prazno. Zievajući konobar brisaše prozore, stole i zrcala, a sobarica pometaše sobu. Upravo dodje metlom dobro mahajuć k velikomu zrcalu napram vrati, gdje se bijaše Oštrović posadio; nasloni metlu uz stolicu, spusti prisukanu pregaču i ravnajuć si na prsih rubac pristupi k gostu nagovoriv ga:

„Izvolite zajutrak?“

„Jest, prosim kavu,“ reče Oštrović.

Služavka odbježi u kuhinju, a naš gospodin, buduć odvietnik, ostade sam. Jednim pogledom proleti sve stvari u sobi, a sve mu se nehajno činjaše; mišljaše bo kako će skoro k gospodinu Koliću na objed, te kako se mora prirediti; u to mu nješto na um pade, pogleda na zemlju, na metlu, na koju se bješe bieli listić papira prilje-pio. Neznajuć s kog uzroka, sagne se, dohvati listić, razvije ga i obrativ opazi na njemu: 34. 28. 10. broj.

„Terno,“ mišljaše. „A šta, da jednom stavim, moguće da ću dobiti!“

I odvaživ se, spravi listić u listnicu, da putem kad će k Koliću brojeve stavi u lutriju.

Opazi li to koji stari lutrijaš, pomislit će si, da bijaše to ludo stavljanje, Oštrović je morao prije poći, te iz prijašnjih vučenjah kombinirati, ili pol dana prije sračunavati, moguli gore navedeni brojevi doći, ili bar, ako već u tomu takov vještak nije, pogledati nije li već koj od brojevah od stražnjega vučenja vani.

Mi ćemo se samo djetinskoj vieri tih staracah nasmijati. Kako je moguće, posve slučajnu igru na njeka stanovita pravila svesti? Kao da nije moguće da jedan broj dva i više putah izvučen bude?! To sve samo o slučaju zavisi, jedan se s drugim pomješa, da nitko nezna gdje koj leži, a dječak segnuv rukom po broju, nezna koji će izvuči.

U pol dvanaest bijaše Oštrović u podpunoj paradi, te si poravna samo kose nješto u noći zaležane. Razvidi, da li mu se nije naskroljeni kolier na vratu gdjegod prelomio, stavi šešir na glavu, batinu pod pazuh, rukavice u jednu a ključ u drugu ruku te izadje.

Izašav opazi na protivnoj strani lutriju, smisli se, da će staviti, i zbilja postavi. S lutrijskim listi-ćem u listnici dodje pred kuću gospodina Kolića i unišav po stubah, čuje dvanaest gdje bije.

„Doći ću možda prerano,“ mišljaše, „ali što zato!“ —

Pokuca na vrata, djevojkin se glas ozove — „sloboduo!“ i gospodin Oštrozić unidje.

U sobi, u koju je stupio, stajaše kod prozora Angjelina sama, držeć u ruci od suzah mokar rubac, a oči joj pokazivahu, da se je upravo pla-kati prestala.

Oštrović ušuti; i veoma ga dirnu, što je opa-zio, da u obitelji takva nesloga vlada, to bo mu bijaše slaba nada za budućnost.

„Što se dogodi, gospodično?“ upita ju tihano približiv joj se.

„Dragutin je opet otca razljutio,“ odvrati An-gjelina; „ove noći nebijaše kod kuće, otac je to saznao, te traje sad već preko uru svadja.“

Oštrović htjede nješto sažalujućega progovoriti, ali u bližnjoj sobi nastade tolika krika, da se je sam prepao; činjaše mu se, da osim glasa gosp. i gospoje Kolićeve čuje još njeki ini poznati glas. Sad se najednoč otvore vrata, a tu izadje mladi domaći sin, a za njim veoma razžešćen gospodin Kolić.

Dragutin se prepane opaziv Oštrovića, ali osvjestiv se u trenutak, okrene se i htjede kroz vrata. Medjutim poviče otac, da se je sve treslo: „Stani, jadniče!“ i Dragutin sustane kao da si ga prikovao.

Oštrović htjede pristupiti te izpričati pritom-nost svoju slučajnu kod tog prizora, ali, uočiv ga Kolić, pristupi sam k njemu i primiv ga za ruku progovori:

„Dobro, da ste tude, gospodine, da me svo-jim pogledom utješite za tog — nevaljanca! — Idi amo! — Jeli čuješ — ti skitalice ti! — Amo idi, kažem!“ poviče, a Dragutin pristupi zaklopljenimi očima dva koračaja bliže. Kolić govoraše dalje: Amo gledji, pa se uči, kakov mora dobar sin biti, kako uredan čovjek, ne kao —“

„Otče!“ stade Angjelina moljakati.

„Šuti, on tvoga zagovora nije vriedan!“ ka-zaše otac.

Oštrovića dirnu sestrinja ljubav i nehoteći osramotjenje Dragutinovo, u kom onoga mladića, u gostionu „k ugarskoj kruni,“ upoznade, nagovori čedno otca veleć:

„Velecienjeni gospodine, izvolite molim vas prišteditи gospodina sina i mene, ja ovdje neima-dem pravo, da budem svjedokom vaše otčinske srčbe i kazni sinove.“

Dragutin ga zahvalnim pogledom pogleda, a gospodin Kolić ganjen ozbiljnimi i razumnimi rieči mladog čovjeka, osviesti se u svom gnjevu, i sti-snuv mu svojom rukom njegvu rekne:

„Tako, dobro tako, gospodin koncipista, vaše se srce ni u tom netaji. — „Idi,“ obrati se k

Digitized by Google

Dragutinu, „idi te mi više pred oči nedolazi!“

Dragutin ode.

Gospoja Kolićeva, došavša umah za suprugom svojim, pristupi sad s Andjelinom, pozdravljajuć Oštrovića, a on otidje s njimi u bližnju sobu, gdje mu Dragutinov prestupak, prem se on tomu protivljaše, izpripoviedaše.

Dragutin nije došao k objedu, nu dolazkom Oštrovićevim umiriše se njegovi roditelji posvema.

Drugi dan zatim dopremi se naš koncipista u svoj novi stan, a sad tek stadoše mu cvasti radostni dani, puni svake zanimivosti; Angjelina, dobiv privoljenje roditeljah, zabavljaše se svakim danom sve to većma s njim puštajuć njegovu sliku duboko u svoje srdce, uvuče se u njegove misli i zadobi njegovu ljubav sve to više.

Kolić stade već svojoj suprugi na samu pripoviedati svoju radost, da će se konačno ipak jedna njegova namjera na Angjelinin uspjeh obistiniti i izpuniti.

Oštrović stanovaše već osam danah u Kolićevoj kući.

U nedelju poslje podne, bivši opet pozvan, sjedjaše s domaćinom kod stola, srkajuć crnu kavu, i igrajuć se s njim masiage.

„Nebi li gospodine koncipista jednu smotku zapalili?“ reče Kolić.

„Neimadem svojih smotakah ovdje, ostavih je u sobi na stolu,“ odvrati Oštrović.

„E što — Angjelino, idi, skoči po nje!“ nastavi Kolić.

„Ne, ne, gospodično, samo ostanite, ja ću si je sam donieti.“

„A zašto, samo ostanite! Žuri se!“ progovori domaćina, i Angjelina odtrči po smotke.

Vrativ se donese uједno i žigice, i htjede Oštroviću podati otvorenu listnicu sa smotkami. Nu otvoriv ju, valjda ju nije dobro držala, i kud drugamo gledala, podoše joj na zemlju smotke i onaj zaboravljeni lutrijski listić.

(Konac će sliediti.)

BROJANICE.

V.

U kićenom perivoju
Stajô sjajan grad
Liepo ti ga ovjenčao
Miloduhi hlad.

Divno bilo tude slušat
Slavuljićev glas
Sad je grad taj ruševinom
Tako s' mienja čas.

Samo jedna ruža cvate
Jošt u gradu tom
Tvoje liepo ime dušo
A u srcu mom.

VI.

Oj kuckalo leputalo
U prsima u svom gnjezdu
Srce mi; slavuljče malo
Kad te smotri, svoju zviezdu

Oj kuckalo leputalo
Srce krila sva krileći
Slavuljče mi popjevalo
Sve o tebi, sve o sreći.

Sad se radost ta utaži
Sada kuca polagano
Zašt si s drugim pošla, kaži
To mi kaži mila hrano.

Što spominjem dobu sretnu,
Kad mi suza trepti žicom,
Kad se slavulj taj prometnu
U mom srcu kukavicom.

VII.

Znaš li dušo ono cvieće bielo
Blieda krila svoja razvija,
Kad je sunce već za goru sjelo
Iz cvieta se lieva mirodija

Takvo cvieće bliedo neveselo
Takvo cvieće sam ti dušo i ja
Kako noćju bliedi cviet miriše
Duša za te i jošt sada diše.

Diše za te sve što bez ufanja
Jer ti drugi ljubi liepa lica
Jer te drugi sunce mi zaklanja
Gle i sve jošt tebe slavi žica

I što pjevam kada dan osvanja
Pod prozorom pjevat će ti ptica
Nebil kaplja milosrdja mala
S tvoga oka na cviet bliedi pala.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. rujna

Razbjegao se je sviet što no dodje u naš grad, koje da pazari, koje da se zabavi. Improvizovani novi trg pokazao nam se je o Kraljevu posve praktičnim i oživila je želja, da se sajmovi za navjek uklone s Jelačićeva trga, tim više, što će novi trg biti buduće godine već jednom posve uredjen. Za prenešeno sajmovište na ciglanici trebalo bi, da sl. občina skrbi za njekoliko zdenacah i njekoje potrebne tekničke naredbe.

Razbjegao se je sviet i raznešene su one lagane sgrade; pečenjari nepeku tamo više glasovite pečenice, što jih tudjinci okrstiše „Schinder-pratl" pa i naš sviet počeo jih je tim ruglom nazivati, — sve je opet stupilo u obični život pa i prišerafljene ciene u gostionah i za fijakere pale su na svakdanji Niveau. Samo u izložbi sakuplja se ponješto stranoga svieta i tu je samo ostao živahniji pokret — nu dakako, ne onolikom snagom kao prvih 6 danah. Prošle nedjelje bilo je 1200 pohoditeljah uz ulazninu od 20 novč. a druge dane po 30 novč., do 400 pa i više i manje. — Nijedan zabavni povoz nije nam umnožao goste, dapače, na dan otvorenja priredilo je željezničko družtvo jeftiniji vlak za Beč — o tempora!

U kazalištu igrahu medjutim liepi izbor igrokazah: Prehvalu, Tudjinku i Mariju Tudor.

— Poznati naš zemljak g. Gustav Pfeifinger, koj je već više godinah nastojao o razvitku narodno-gospodarstvenih i trgovačkih odnošajah naše zemlje, o oživotvorenju hrvatske vjeresione itd. nastanio se je u našem gradu i preuzeo je glavno opravničtvo osigurajuće banke „Hungaria," što no je otvorila u Požunu svoju djelatnost sa glavnicom od tri miliuna forintih, sastojeću u podpisanih 3000 dionicah po tisuć forintih, te osigurava predbježno samo proti vatri, dočim će doskora jamčiti i za svaki kvar poput ostalih Assecuracijah, kojih imamo, hvala Bogu, danas u Zagrebu 10 sa svih stranah svieta — al hrvatske jošte ni iz daleka.

Istomu gospodinu pošlo je za rukom, da kod jednoga novoga novčanoga družtva, koje će dovoljnimi sredstvi, nabavljenimi u inozemstvu, započeti svoj djelokrug, izhodi podružnicu Banke za obću vjeresionu i Escomptiranje mjenicah i u nas, dok nam se nasmije sreća, te nam udieli vlastitu novčaru. Mi želimo, da mu nastojanje urodi dobrim plodom za svukoliku domovinu, pa želimo i njegovomu vlastitomu podhvatu najbolji napredak.

Prva hrvatska izložba.

U prošlom broju napomenusmo svečanosti kod otvorenja naše izložbe, a danas ćemo pokušati, da progovorimo o samoj izložbi.

U golemu onu i ukusnu sgradu na savskoj cesti, što ju je prijašni jošte sistem učinio zidati s našom zemaljskom kesom za obću bolnicu, nu koja nije nikad u tu svrhu bila upotriebljena, nego većim dielom stajala kroz više godinah prazna — u tu zgradu namislio je odbor trgovačke komore da namjesti izložbu, i evo, dozvolom najviše vlasti smiešten je taj prvi naš pokus tu po svih prostorijah, od podzemnih dvoranah pa sve do krova. Iz daleka se vide tri gorostasne narodne zastave i uz njih viju se bez broja barjačići razne veličine, sve liepe trobojnice. Odmah kod vratah na desno postavljena je u švajcarskom slogu kućica za blagajnika, gdje stoji straža i dva biljetara. Kod kase kupuju se osim ulaznicah takodjer i katalogi hrvatski i prevod njemački i talijanski po 1 for. komad. U prostranom dvorištu na lievo namješteni su pod sušami strojevi iz domaćih i stranih tvornicah, od kojih napominjemo veliki broj iz „Gvoždjare u Petrovoj gori" vinske preše iz Samobora i Novegradiške, plugove razne vrsti, sječkarnice i žitna rešeta, decimalne vage i štrcaljke za vatru i bašću iz Zagreba, Osieka i Varaždina; nadalje različite strojeve iz strojbarnicah kneza Lihtensteina, Kőrőšija, Sigla i Julija Carowa, kao i mnoge manje makine iz Ljubljane, Maribora, Leibnitza i Šoprona. Najveću pozornost povlače na se parni strojevi (Locomobile) Siglovi iz Beča i Berlina i od Kőrőšija iz Graca, kao i gospodarske sprave od „Clayton Schuttleworth et Comp." iz Linkolna u Englezkoj.

U tom razdielu nalazi se vazda neobično mnogo ljudih, pokušavajućih mekanizam, što ga prije nevidje naše občinstvo; osobito jih se nagrne utorkom, četvrtkom i subotom, kad svi strojevi rade.

U suši na desnoj strani nalaze se englezke makine, hintovi, prosta gospodarska i mrtvačka kola, većim dielom iz Zagreba, Osieka, Samobora i Varaždina. Do 25. kolov. bijahu za vidjeti u stajah oriaški bikovi, liepe krave i bivoli, krasna marva iz Hrvatske i Slavonije; nu da nije kuge na novo, bila bi ta struka mnogo bogatije ispala, a da nije i druge nesreće — kroz toliko godinah, kamoli tada još ljepše.

Konjah bijaše jahaćah izvanredno krasnih, dočim za vožnju samo neznatni broj.

Kod ovacah opazit se je mogao prilični napredak naših gospodarah, jer je tu bilo eksemplarah „Rambouillot" prve vrste, pribavljenih iz dalekih stranah, od kojih se dobiva najdragocienija vuna. Krmadi nije bilo u onoj mjeri, kojom bi pred sviet bili mogli stupiti; jer je upravo u našoj zemlji ta živina veliki faktor naše trgovine, nu ipak bijaše turopoljskih svinjah do 6 centih težine, pa osim domaće bagre vidjeli smo i tudjih felah — Yorkschirskih, odhranjenih u Severinu, Sisku itd.

Živadi nije dana ona važnost, što ju zaslužuje kao veoma hasnovita kućna perad, — nego je na strani u neprikladnih gajbah skućena izgubila onu zanimivost, koju si pribavi u novije vrieme po inozemstvu aklimatizacijom. Baš su ove životinje drugud došle veoma u modu radi koristi, što ju nose i radi ugodne zabave; osobito u Francezkoj, gdje se gojenje peradi tjera na veliko. Što su domaći i strani svuda uzalud izgledali, bijaše dostojno representiranje glasovitoga našega ptića, za kojim uzdiše i u dalekoj daljini toliko tudjinacah, koliko jih kuša sladokusno mesō njegovo na

Digitized by Google

našoj zemlji — a to su purani, od kojih bi se mogla čitava galerija bila sastaviti od bielih maksimirskih do crnih krajiških i raznobojnih zagorskih — te koji će jošte veliku igrati rolu u gospodarstvenoj trgovini domaćoj i izvanjskoj, dok se važnost puranova bolje uvaži.

Da svršimo ovaj prvi pregled, to napominjemo jošte kamenarske proizvode, koji su velike svoje težine radi po dvorištu postavljeni, a to su mlinski kameni razne vrsti, umjetna djela, kao što je pred stubami onaj tri hvata visoki spomenik od crnoga mramora kod Karlovca, zatim nadgrobni kameni od samoborskoga i mikuličkoga živca. Upravo je pod istim brojem mikuličkoga mramora prislonjena jedna izbrušena ploća od bieloga kamena, koj se danas upotriebljuje za stolove po kavanah i u kolodvorskih ćekaonicah. Dosad se je ovaj kamen za skupe novce povlačio iz Beča, a evo nam ga sada blizu Bistre u neizmjernoj množini i od iste ljepote; što nam je i opet odkrila naša neprocienjiva izložba. Već smo njekom prilikom javili o sivom granitu, od koga će se monumenat Jelačića bana zidati a ovdje je isti izložen na dokaz, da nam naša majka domovina imade svega, čim nebo daruje sretne zemlje i da su uredjenja ljudska samo kriva, ako nedopuštaju, da se izcrpi blagoslov božji. Na sried dvorišta nalazi se golemi stol na 6 noguh, veći nego ikoj biljar od biela kamena u jednoj ploči, što je velikim troškom dopriemljen iz Varaždina. Isto tako se nalazi i jedan okrugli stol neobične veličine, što ga je vlastnik g. Presl dao iztesati iz šestinskoga kamena.

Nemožemo mimoići kolibicu jednu u dvorištu, pokrivenu crnim škriljem (Schiefer) iz Požuna, kakvim se danas pokrivaju sve sgrade željezničke, a u Beču i u drugih velikih gradovih sve novije kuće; jer je to gradivo mnogo laglje nego li težki criep i pogledom na dugotrajnost mnogo jeftinije; možebiti će se i takvoga škrilja u našoj zemlji gdje pronaći.

Ovih danah se je umnožao broj strojevah novo došavšom parnom žganarnicom Potznerovom iz Karlovca, te će isti za koj dan praviti svoj pokus pred porotom.

Za nakit dvorišta služe tri velika okrugla sloga najljepšimi oleanderi i drugim cviećem iz bašte njegove preuzoritosti a kod stubah nalazi se slastičarnica dobro obskrbljena,

Drugim izvješćem želimo stupiti u samu sgradu.

Koncert.

Kad smo već o prvom koncertu svoju izrekli, nesmijemo ni ob ostalih šutiti. Iza koncerta nar. zem. glasbenog zavoda sliedio je koncert gdčne. Eme Vizjakove — s istim skoro programom prvoga koncerta. — Dakako da je ona opet začarala občinstvo svojim umiljatim i ljubkim glasom; mi joj želimo dobar uspjeh u Milanu, kamo ju kane poslati. Ouvertura je opet liepo i točno izvedena.

Koncert gdčne. Ljudmile Veizerove na guslah — takodjer Zagrebkinje — izpao je vrlo dobro; program bijaše ukusan i liep. Ove večeri nas je upravo zatekla gdčna. Veizerova budući je znatno od prošle godine napredovala, te moramo kazati, da i potežja mjesta njekom lahkoćom nadvladati znade. Ako tako i nadalje uznapreduje, postat će sasvim lasno ono, za čim i nju srce vuče, t. j. umjetnicom. Na godinu će jošte u Beč, za sada pako putuje u Varaždin, da i tamošnje žiteljstvo razigra svojim njeznim gudanjem.

Občinstvo izrazi njoj i gdčni. Vizjakovoj svoje zadovoljstvo gromovitim pleskanjem i cviećem.

Osim spomenutih gdčnah stupiše ovu večer po prvi put na javnost gdčna Dra. Banova u ariji iz Favorite „O mio Fernando," koja ima takodjer liepih sposobnostih za pjevanje, koje će ona i znati upotrebiti, sjetjajući se poslovice: „Pian piano si va lontano." Gdčna Heythumova udarala je na glasoviru.

Deklamacija „Braća" govorena je vrlo krasno. Sborove pjevali su gg. diletanti na obće zadovoljstvo . . . . . M.

Najnovije o izložbi.

Naš hrvatski špoljar gosp. Vojko Kŏnig u Varaždinu izložio je više ključanicah znamenite špoljarske umjetnosti i oglasio se je na svojem djelu ovako:

Vojko Kŏnig, 68 god. star, koj je god. 1849 od slav. bečkoga magistrata dobio nagradu od 160 for. za napravljeni lokot na blagajnu, i koj dapače iste glasovite Wertheimove kase otvara i popravlja, izlaže ovdje svojeručno napravljenu starinsku hrvatsku bravu iz sriednjega vieka, koju bez noročito za nju napravljenoga ključa nitko na svietu otvoriti nemože. Ciena 80 for.

Uslied toga izdao je g. Wertheim iz Beča Uzaziv u naših novinah, po uglih grada i u izložbi, u kom nazivlje taj oglas lažljivim, te mu na 100 nudi 500 dukatah, ako od jutra do mraka otvori njegovu pjeneznicu bez dotičnoga ključa.

Čujemo, da će zbilja za koj dan oba gospodina stignuti ovamo na taj zanimivi dvoboj, što će se u našoj izložbi obvršiti. Da vidimo komu će Bog i sreća!

— Predsjednik glavnoga odbora za prvu hrvatsku izložbu presv. g. grof Miroslav Kulmer, podpredsjednik Dr. Mirko Šuhaj i izviestitelj g. Jos. Ferd. Devide imenovani su po zastupstvu glav. grada Zagreba počastnimi gradjani i na vis. mjesto preporučani za odlikovanje. Ujedno se i glav. odboru zahvaljuje za neumorni trud okol toga podhvata.

Konjićev skok.

Vj—v-a Ški—n.

go-	da,	gas-	mat	glad-	tu-	I	gu.
lu	bri-	na	ro-	u-	i-	nu	Uz
Da	sta.	u-	da,	dji-	ri	knji-	viek
gu	sviest	ću	šti-	vi	i	sta	ši-
Na-	nas	bo-	stav	Da	ti	u-	i
uz-	Nje-	nam	sre-	slo-	Ži-	se	po-
ču-	rod-	vat	ri,	cr-	nam	kroj	će
go-	pi-	va	nost	nam	Što	na	nek

Odgonetka zagonetke u broju 23.

Kut.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. rujna 1864.** **Broj 26.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

I si kazao, da je razmišljala, koga će izabrati, Marjanko!? te stane. „Hm, ja nepoznam jošte ćud ljubavi," govoraše dalje, pošto je Marjanko posvjedočio, „ja gojim ljubav samo naprama roditeljem, tebi brate i sudrugom, ja ljubim i oružje svoje i svoj život hajdučki; nu toliko mogu pojmiti, da to, što Fatimu k tebi veže, nije ljubav, brate!"

Marjanko se prepane, odstupi na korak od brata, te uzprkos tmine opazi taj svojim sokolovim okom hajdučkim, kako se lišca Marjankova porumeniše, a oko zablišti.

„Ti se usudjuješ!" progovori silovito Marjanko

„Moguće," nastavi Krstić mirno, neobazirajuć se na bratove rieči, „moguće, da te ljubi Fatima po običaju svojem, buduć je kći harema; nu takova se ljubav nepristoji za hajduka, takova je žena neprikladna za slobodan život. Da joj nisu miliji mekani dušeci njezina divana, nego li naručaj tvoj Marjanko, već bi te odavna sliedila bila u naše gore,"

Marjanko prigne glavu, morade bo priznati, da brat neima krivo.

„Danas ću dakle dovršiti," odluči, nu glas mu drhtaše, kao da se je prepao te nagle odluke: „ili dovedem Fatimu sa sobom, ili se povratim sam, — da sam, — šaptaše; „nu iz turskih lubanjah postavit ću si za tim spomenik nad grobom svoje ljubavi!" naglasi čvrsto, kao da već vidi, da se je prevario u činu.

„Tako valja," posvjedoči Krstić, na što korake svoje podvostruči, kao da hoće boravljenje svoje nadomjestiti; Marjanko ga je sliedio.

„Moram, da povratim opet odjelo Arbanaško," govoraše Krstić po putu, brineći se o to, da li ga Marjanko posluša, ili ne, „da se nereče, da si je hajduk prisvojio odjelo onoga, koji mu je tako dobro poslužio, a Arbanas mi je dobro poslužio. Hm, tko može proti tomu, što je moj handžar bio brži od njegova; ja sam se tako lasno mogao svaliti u grabu, kao što i on."

Nedaleko sarajevske medje stanu.

„Sada se naš put dieli" prišaptne Krstić bratu u uho, „ja moram da izpunim zavjet svoj, što ga zavjetovah, ako se Arbanas sruši u grabu. Bože blagoslovi rakiju, da nije nje, bili bi izgubljeni danas. Naskoro se opet sastanemo, Marjanko!" dovršiv, krene lievom, Marjanko gledaše za njim, nu nije ga već vidio, pred njim je bila crna tmina, akoprem je bilo dosta jasno, da se mladi topol od vite jele i na sto korakah, razabrati može.

Čudnovate misli obilazile su mozag njegov; sad je bacio pogled na Sarajevo pred sobom, a sada opet kako bi dospio do faktičnoga života, podigne glavu, te stupaše odvažnim korakom duž gradske medje, mjestimice razvaljene, na desno, na podnožju grada, gdje se skoro o pećinu podupire, sta-

Digitized by Google

jaše stan otca Fatimina; vrt se je ticao upravo gradske medje, te je već lienost turska, kao na mnogih ostalih mjestih, tako i ovdje dopustila, da propane. Marjanko skoči u grabu, do polovine kamenjem i ruševinom zasipanu, brzo se po ruševini gore popne, prodje kup kamenja, te smotri vrt znana kioska.

Ženska, iz kretaja koje je bilo sasvim lasno prosuditi, da je istom razmišljala, kakovom po prilici čarotvornom moći vrtno voće i nadra djevojačka zriele, skoči mu u susret.

„Svetice moja!“ klikne Marjanko poluglasno, zagrliv ju.

„Zviezdo očiuh mojih,“ šaptaše djevojka, „već sam mislila, da te više neću vidjeti, Farise moj!“

„Jest danas,“ reče Marjanko, „danas sam se morao s pašinimi ljudi tući, te sam oštar svoj handžar zamjenio s najfinijim platnom od drinopoljskih trgovacah, da se imaš čim riesiti, kad te dragovoljno odvedem na naše gore, ljubo moja!“

„Na gore vaše?“ opetovala je žalostno, prepane se, spusti glavu, a prami se njezini nisu više doticali vrata njegova.

Marjanko se ukoči; kao oblak pred burom proletjela mu je bol srcem i mozgom, te pustiv djevojku iz naručaja svoga na meko sjedalo; junačka krv uzavre u njem, podigne glavu podbočiv se stupi pred nju. „Što si mislila, Fatimo,“ govoraše glasno, u njem se bol s jadom pomješala, da hajduk pušta obljubljene si gore, da se valja po mekanih ložnicah, gdje se sveti krst u blato baca, a štovatelji njegovi skapaju pod jarmom Turakah i poturicah? —

Pa, da se i htjede u silničko robstvo povratiti, nesmije; moslemin je ustanovio vješala za hajduka; on si mora ostat dosljednjim, mač božji nad izdajničkim plemenom Brankovićevim! Što si dakle mislila, da ti mogu dati, kći harema pitaše ju zlovoljno. „Ipak ti mogu mnogo dati, više nego isti begovi, više nego i vezir sam!“ dovrši Marjanko junački.

Djevojka ga nije slušala duže: druge misli joj se svom silom usadiše u strastvenu dušu, srce se je nasitilo onim, za kojim je čeznulo, njedra joj se nadimaju ko dva vala na pučini morskoj, crno oko plamti od tuge i zatravljenosti, a usta napolak otvorena, kao cvjetna čaša u cvjetanju svjedoči, kako se već razkošnimi i razbludnimi misli nasladjuje. Ali ona, kći Khosrev-agina, osmanlije ne Bošnjake napoznaje druge razkoši, do one, što ih pruža putena ljubav harema, kratak ples i druge zabave, za tim, da uzmogne vladati kao prva kaduna nad cielom povorkom robinjah, te da se više putah na hitrom hatu po poljani razigra, i to ju jošte vabi: ali popustljivost? — to je samo izprazna rieč; ljubav? — ljubav je zasićenje; zašto joj više treba, da bude sretna? Skup njenih mislih, neprekoračuje taj uzki krug.

Marjanko zašuti za časak, skine kapu, te ju stane čvrstim glasom jošte pitati:

„Što imaš ovdje tako dragociena, što bi te tako vabilo? Stan otca tvoga, sagovi pokrit, kioske ružami i jasminom ovjenčane, što je to? Pogledji tamo na naše gore! Da li se može svod stana otčina uzporediti sa svodom stana nebeskoga? Prošetješ li se, eto nad tobom baldakin zelene šume iz šumskih drvetjah, a kamogod stupiš, svagdje hodaš po sagovih, kojim uzalud tražiš uzor u Kašmiru i Perziji. Svaki ti se korak razstavlja u sto draga rosna kamena, koga je čar jasniji, nego sve drago kamenje golkandsko, svakoga ti jutra sunce, to neizcrpivo more dragoga kamenja, razsvieti travnati sag. Ili kad već oslabe sunčani traci, pogazi tvoja noga svakim stupajem mnogi cviet umirajuć, pruža ti vunu, kakove ćeš uzalud u Arabistanu tražiti.

Reci, može li ti i sam sultan većih dragocienostih pružiti? A ples, kako ti on može vrieme prikratiti? Slušaj slavulja, koji ti prije spavanja o ljubavi poje, a raztužena ti duša gine od rajske razkoši, čuj u jutro zebu ili ševu, a dosadi li ti pjenje umorenih pticah; promatraj vevericu, kako sa debla na deblo skače, pa mi kaži za tim, da li je pogled na previjajuća se uda kod vaših plesah ljepši; ili pogledji gore, kako sokol zrakom u visokom krugu plovi, ili kako oro sunčanim trakom prkosi. A vaše igre? nasmije se prezirno; „promatraj nas, koji se bijemo s Turci i poturicami. O! to ti drugčije krv u žilah bije, puške grme, handžar zvuči na turskom jataganu, mi se igramo životom za slavu Krstovu i za slavu hajdučtva; promotri to, pa ćeš se opiti prahom i bojnom vikom; hrpa gavranah i jastrebah ti se nad glavom vije, hajduci im bo gostbu spremaju. — O kako su krasne gore naše, a kako je slavno biti hajdukom! klikne žalobno, „Podji samnom svetice moja!“ uzdahne baciv se na koljena pred njom, „ostavi te mračne sobe i tu sarajevsku sparinu; tamo na gorah je ugodno i krasno, te ti uviek čisti vjetrovi rumena lišca, andjele moj. — Podji o podji,“ pruživ ruke za njom; „pomoliš se Krstu i bogorodici djevici Mariji, ja spružim pušku na gorah, a braća junaci kliknuti će, otac te moj blagoslovi svetim križem, majka te moja nauči

Digitized by Google

molitve gospojine, a svećenik posvetit će svezu našu.“ Podji Fatimo“ silio ju je strastveno, „a sutra već češ postati mojom ženom, ženom hajdukovom, a gore će pozdraviti gospodaricu svoju, budući češ tako daleko gospodovati, kako daleko oko i zrno puške moje dosegne!“ Te obuhvativ ju oko pasa, stavi ju na grudi svoje. Djevojka se nije protivila, pače se sama baci u kriepki naručaj hajdukov.

„Da, bit ću ti ženom,“ šaptaše, „nu ne tamo na gorah, gdje Asrael letje i studeni vjetar po pećinah buči. Slušaj, moj Farise! govoraše glasnije a prame svoje jošte ljepše oko vrata njegova spusti, budući je pako Marjanko kod svake rieči sobom trgao, ruke mu dole panu, podigne glavu, a bolan mu se uzdah kidaše s prsijuh, oplakivaše uzaludnu nadu svoju, propali raj svoj, rieči Fatimine zatekle su ga tako iznenada. „Slušaj Marjanko, zviezdo očiuh mojih,“ šaptaše Fatima u bojazljivoj hitrini, „moj otac zna sve, te želi, da te sliedim do tvoga stana; taj si pako moraš u Sarajevu podići pod izlikom vjere prorokove“ — Marjanko se izravna tako brzo, da je djevojka naglo odtisnuta opet na stolicu pala. Posegne za handžar; nu osvjestiv se, pogleda ju, koja je medjutim ruku za njim pružila, te se je sa sažalenjem i preziranjem od nje odvraćao.

„Već je prekasno, Marjanko!“ klikne djevojka glasno, „gore svoje već nećeš vidjeti, nu sa mnom radovati ćeš se do smrti.“

Marjanko se opet k njoj obrati; nu u taj par ćutio je, da je od traga sapet, da se nije ni ganuti mogao. Kiosk se napuni naoružanimi, te prije nego što se osvjesti, odnešene su mu pištolje i handžar. Kukavice! Marjanko se nije branio, pa se nebi ni proti djetetu branio, da je došlo, da ga uapse; težka bol primila se je srca njegova, a djevojka mu je zavrtjela mozgom.

„To je dakle tvoje djelo?“ reče, baciv oko na djevojku.

Zublje budu donešene, a Marjanko spozna otca Fatiminoga, spozna i ostale, a medju timi takodjer i pobratima svoga, Emin-bega.

„I ti, pobratime?“ izreče Marjanko težko. „Da, da, tko Turčinu vjeruje, grabi vodu sitom,“ zašapće sjetiv se na bratove rieči.

Fatima podigne sada istom svoje oči k Marjanku bojazljivo, te spaziv uapšenje njegovo, vidi, da je, hoteći ga prevariti, sama prevarena.

„Allah!“ Pa budući diete harema, strastmi oslabljena, padne opeta na sjedalo.

„Neoskvrnjuj više družtvo naše svojom prisutnošću, nevjerno pseto!“ vikne zlobno Džindjafić-beg, koga je strašno peklo, što je harambaša Mladen tako opsovao vjeru Muhamedovu, te su mu misli uviek u pameti bile te je š njimi i iz kioska izašao. Panduri kadi-effendije uzeše ga medju se, da ga odvedu upravo na grad pred Mahmud-pašu. —

Ostali, koji su nam, iz predpodnevnoga divana kod Paše, poznati, odoše za njimi; u taj čas čim su prispjeli s kioska na ravni put do stana, zagrmi puška sa vrtnih zidovah, a zrno prozuji tik glave Džindjafić-begove.

„Sjetite se na uapšenika svoga, psi poganski!“ čuo se je glas sa vrtnih ruševinah, a Marjanko, koji je već u dvorište stana ulazio, spozna taj glas. —

„Krstiću!“ klikne silnim glasom.

„Brate!“ odazva se Krstić sa vrta, nu panduri, koji su Marjanka vodili, bace ga konopi na zemlju, skakahu po njem, pljuvahu nanj, vukoše ga po dvorištu, po kamenju i močvarah, ako je gdje glavom o kamen zapeo, podigoše ga za vlasi, te opeta trčahu brzo dalje, skačući od veselja, što vuku psa kršćanina; nu jadeći se ipak, što nehtjede hajduk ma nijednim uzdahom bol svoju odkriti.

Džindjafić-beg i kadi-effendi poletiše po glasu na vrt, nu nespaziše ni sjene više.

„Da se sjetimo uapšenika našega, govoraše taj kaurin?“ odgovori kadi-effendi. „Bismillah! nijedan neuteče sudbini svojoj,“ doda hladno pošav s Džindjafić-begom za ostalimi.

U kiosku ostane samo Khosrevaga, a Emin-beg kod Fatime, njegove misli neprovališe jošte na životna vrata.

Khosrev držaše zublju u ruci, pogleda mrko kćer, obazre se, te baci krasno cvieće iz posude, a unj zublju, — sjedne. Krasna ruka Fatimina doticala se je noge, nu on ju odbije. Koprena joj je malo poderana bila, otac se prigne, te ju sasvim podere, a podpuni plamen zublje padaše na obraz Fatimin, koji je u polumrtvilu veoma blied pa ipak krasan bio. Bolan posmjeh ukrasi lice Khasrev-agino. Lakte podupre o koljena, a bradu obuhvati rukami.

„Tako se je dakle obezčastila krv moja,“ reče glasom turobnim, a rieči mu dolaze iz prsiuh, kao da se silom kidaju; „obezčastila se je time, što je kaurin zavladao srcem kćeri moje! Što će napokon iz tebe biti, pogrdo roda moga, ti ljago vjere prorokove!?“

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

CRKVICA NA BRIEGU.

Na briežuljku hram se diže
Hram odaljen od stanovah,
Šuplja lipa malo niže
Utočište noćnih sovah
Na podnožju zarašteno,
Groblje malo je u slici,
U okolo ogradjeno
Nakićeno spomenici.
Po stienah se prah navuko
U njezine znak starosti
Skaline joj mah obuko
Trave rastu u njoj dosti.
Na zvoniku zahrdjani
Zvoni, uvjek mirno stoje
Vjetrom kad kad uznihani
U suglasu glas zapoje
Duše žive ondje nije
Samo lovac kad zvier ište;
Bura grozna kada vije
Ondje traži utočište;
Poslje mnogo godinica'
Kad se za nju neće znati
U pjevanju viek ptičica'
Uspomena će ostati
Da bi trave zborit znale
Pitajući što tu bjaše?
Taj odgovor bi nam dale
Hram se njekoč uzdizaše.

Ivan Žumberčanin.

ZA TRI DANA KASNIJE.

(Konac.)

Etona, ti nesretnice! vikne Kolić, Angjelina sva zažarena počme priskočivšemu Oštroviću pobirati, napokon dodje i na taj listić.

„Otče, gledji samo, i gosp. koncipista stavlja!“

Oštrović se tek sada sjeti, da je postavio, a Kolić, mimogred rečeno, takodjer poznat stavljač, vikne joj:

„Stavlja?“ Ded pokaži!

Angjelina mu poda listić, on pogleda brojeve napisane, i buduć je za posljednje vrieme izvučene znao, rekne presenećen:

„Ele brajne! gosp. koncipista — ta dobili ste terno!“

„Terno!?“ povikoše za njim svi začudjeni i radujući se.

„Nije moguće!“ uzklikne Oštrović ustajuć, a Angjelina priskoči, da pobere karte, koje mu bjehu izpale iz rukuh.

„Dakako nije moguće. Ali kad vam kažem! Evo vidite — te izvuče iz džepa uzak listić sa napisanimi brojevi“ evo ih, evo 65, 28, 19, 74, 34.

„Doista!“ vikne Oštrović, pogledav brojeve, jošte sav u smetnji od same radosti.

Sada istom bijaše radosti.

„A jeste li mnogo postavili?“ upita medju ostalim domaćina Oštrovića.

„Samo trideset novčićah! — Ele da sam cielu forintu postavio! A hotio sam, hotio!“

„No, no, nemojte si samo glavu odtrgnuti! To nije takodjer za zabaciti — ta dobili ste“ —

Sad stade Kolić računati, što dobitak iznosi.

„Eto imadete malenu glavnicu, do dvie tisuće,“ reče izračunav. „Što ćete s tim raditi? Sad ćete moći bar odpočinuti, i pisarenje na stran staviti.“

„Ah što to mislite domaćino!“ progovori Oštrović. Tu svotu ću uložiti, a kamate od nje ustupit ću svojoj materi.“

Kolić ga pogleda i obzriev se na ostale — ogrli Oštrovića srdačno, kao da se je unj zaljubio te reče:

„Tako mi istine, vi ste neizmjerno dobra duša! S vami će jednoć vaša supruga upravo nebo dobiti.“

To bijaše doista dokaz, koliko je Kolić Oštrovića cienio, te kako da ga i ostale osobe u obitelji štovati imadu.

To nebijaše potrebno Angjelini, jer je ona, kako bi rečeno, bistrim pogledom ljubećega oka već uvidila istinu, da sə roditelji ništa protiviti, ako se Oštrović u nju zaljubi. Sada ju je samo to mučilo, da gosp. koncipista niti rieči spomenuo nije, da ju rad imade, gdje je ona, sudeć po njegovom ponašanju napram njoj, uvidila, da ju imade rad, a i sama bijaše već cielim srcem zaljubljena.

Da se u njoj tako brzo ljubav odkrila, bijaše uzrok gospodična Ljudmila Berinićeva, njena skoro svakdanja drugarica.

Ta djevojka poznavaše već preko godinu danah razkošnu sreću ljubavi, a češćim pripovjedanjem o svojoj i njena ljubovnika ljubavi, najme gospodina Kašića, probudi, u Angjelininu srcu tajne ljubavi vruću želju

Sada pako, već i sama zaljubljena, mišljaše, da može gojiti nadu, da će i njena ljubav odziv

Digitized by Google

naći, postade Ludmila njenom povjerenicom, te se pobrini, da postigne čim prije svoju žudjenu svrhu. —

Svaka djevojka crpi iz jedne ljubavi toliko izkustva, da može drugoj, koja prvi put ljubi, savjetom prispjevati, što, budi to mimogred rečeno, svaka rado i učini, to jest, ako uzroka neima, da šuti, jer imade izkustvo, da o uživanoj sreći govori a i u njoj samoj se oživljuju iznova sva blažena ćućenja.

Takovim načinom vodjena, privede Angjelina za četvrt godine — dosta brzo! — tako daleko, da joj je Oštrović svojimi muževnimi riečmi svoju ljubav izpoviedio, a na njenih rumenih ustnah čitav dug odgovor izcjelivao.

Netrajaše to ni pol godine i Oštrović postade, urediv svoje stvari, odvietnikom.

Andjelina bijaše već odavna materi, a ova otcu kazala, da se rado imadu — najme Oštrović i Angjelina — i svi željno očekivahu čas, kad će se odvažiti u roditeljah ju zaprositi.

Odvaživ se konačno, dadoše mu ju radostno, a s njom i dvadeset hiljadah forintih.

Upravo bje godinu danah prošlo, i to uspomena odlazka Klapavićeva i sestre mu iz glavnog grada; taj dan sjedjaše nadziratelj na svojoj štaciji N. gosp. Petrović kod pisaćeg stola. Kanarinac ptica prepjevaše u kavezu taho tihano, kao da vadi rieči iz srca zaljubljenoga. Petrović sjedjaše ovdje te si veoma glavu razbijaše, jer je pisao gdični Jelisavi Klapavićevoj, da već dulje bez nje živiti nemože, da mu kaže, hoće li biti njegova supruga; a njezinom bratu napisao je srdačan list, u kom ga za sestrinu ruku umoljava.

Konačno bijaše taj ogroman posao gotov, upali svieća, i sve pripravi da pisma zapečati.

Petrović bijaše praznovieran gospodin, a sada mu misao mozgom zavrti:

„Zapečatiti ću, te neću pogledati prije kako stoji pečatnik, zapečatim li naopako, to je zlo, Barica me neće uslišati, a onda ću morat drugu nevjestu tražiti, jer se drugčije za života oženiti neću, ako dojduće poklade propustim.

Za prvo; dobio je službu kao nadziratelj na štaciji;

Drugo: Franjica mu se lani u pokladah udade uzeo ju je pošten zanatlija;

Treće: mjeseca srpnja bijaše na dopustu u V. svom rodnom mjestu, gdje prebivaše takodjer g. Klapavić sa Baricom;

Četvrto: Petrović se je zaljubio rečenog mjeseca u gdčnu Klapavićevu.

Kako stvari stajahu, tad nebijaše mnogo nade, da će Andrija svoju sestru od sebe pustiti; nu pošto se je i sam zaljubio, i u pokladah svatbu obdržavati hotio, to već nješto bijaše, a o tom Petrović ništa ni znao nije.

S toga radi uzme pečatni vosak njekim tajnim drhtanjem u ruke, upali ga kapne na prvi list uzme pečatnik i pritisne.

S drugim listom učini isto tako, utrne svieću stavi vosak i svieću na stranu, i tek sada pogleda da li je dobro zapečatio.

„Hej, junaće!“ uzklikne, vidio bo je, da mu je dobro za rukom pošlo.

Pun drage predslutnje pošalje listove na poštu, zatim se stade s kanarincem poigravati.

Za nedjelju danah stiže odgovor.

Klapavić mu odgovori, da on proti svatbi sa Baricom posve ništa neima; te da je i ona nakon kratke stidljivosti takodjer privolila. Bude li gosp. Petrović mogao, to neka dodje k božičnim svetkom u L., te će ovdje sve urediti.

Petrović bijaše sav van sebe, da će ipak jednoć pod sladku vladu ženine papuče dospjeti, jer bijaše već dost u godinah. Nije se nikakove nesreće, niti domaćih razmiricah bojao, jer je on i njegova buduća gospojica već davna burno i sanjarsko doba mladosti provalio, i u razboritije godine prispjeo, te tako im se obim tiha, mirna domaćnost ukazivaše —

Umah naruči dva vjenčana prstena, za Baricu čitavi nakit, te joj kupi dragi bieli atlas za svatbenu odjeću. A svoju odjeću pomnoža sa posve novom crnom i po najnovijem ukusu, kupi si glasovitu pomast, da mu nebi vlasi skapali, prašak za zube i njekoliko bocicah mirodijah.

Posve omladjen dodje o božiću u L., dade se umah prvih pokladnih danah sa propoviedaonice oglasiti, i to jedan za sva tri puta, i eto dobije gospojicu na vrat.

Njegov primjer sliedjaše doskora i Klapavić, zaruči se najme sa kćerju bogatoga mlinara.

Sad se jošte vratimo k Pastoviću, i gledjimo što ondje rade.

Marija stenjaše težko u groznici, gosp. Gerardi, koj si je sviuh naklonost pribavio, običavaše ciele noći kod nje sjediti, razgovarajuć se s materom.

Kad je ozdravila, bijaše mu veoma zahvalna, te se svojim ćutjenjem nije branila, koje prodje iz zahvalnosti u ljubav. Marija i Gerardi se ljubljahu, nu kud će to dospjeti, nitko jošte nesluti.

Digitized by Google

Gospoja Kata Tjeravićeva — mirabile dicti — jošte mjesto svog prijašnjega ljubimca, sramotno ugušenoga hercika neima inog, koj bi joj predmet ljubavi nadomjestio: moguće, da je tomu uzrok, stupivši prije godinu danah na Oštrovićevo mjesto najamnik njezine sobice, njeki gospodin diurnista Joso Blekić, koji cielom njezinom voljom zavlada i budući neprijatelj pasah, odvraća ljubav gospoje Katarine.

Zli ljudi govorahu takodjer, da joj za stan ništa neplaća, da jošte i to, da mu gospoja Katarina za zajutrak kavu daje, uviek sa dobrano debelim skorupom.

Ta moguće je sve pod nebom.

Oštrović posjeti k ovogodišnjem božiću sa svojom sretnom suprugom obitelj Kolićevu, a kad su na badnji dan olovo slievali, salila se je gospoji odvietnikovoj ptica, slična rodi, koja nosi nješto zamotana u drapljah.

Vidi se, da je Oštrović veoma sretan, a to takodjer zaslužuje, kao dobar i vriedan čovjek, jer mu netišti ništa savjesti — do slike tada udavljenog hercika. —

BROJANICE.

VIII.

Bijah djače, ti gaćaška
Al već onda mila, liepa
Imô sam i ja već oči
Ali ludost moja sliepa
Nije našla ni riečice
Neg „Dobar dan gospojice!“

Bijah momak, ti djevojka
Kad sam u sviet strani moro
Ti mi napi poputnicu
Vratite se opet skoro
Luda ljubav nije znala
Nego reći „Liepa hvala.“

Bijah muž i srca stalna,
Ali kad mi priča dodje
Da sa drugim prsten mienjaš
Nož mi kroz to srce prodje
Propade na svietu sve mi
Ja poludih, ja oniemi'

Sada mi se sviest povraća
Sad ti znadem kazat glasno
I o djaku i mladiću
I o mužu — ah al kasno!
Tišti l' srce koje brieme
Recte momi to za vrieme

IX.

Dosta, dosta potuca' se
Medj objesnim mladim svietom
Prosklizo sam liepe čase
Gladkim voštanim parketom
Jurišo sam očalinom
Sad za Ankom, sad za Minom

Berti „Ja te ljubim!“ lago
Milki žmireć ulagivo
Savki loše pjesme slago
Izljubio maru živo
Sa Franjicom crnookom
Proletio kolo skokom

Samo tebe liepo čedo
Za života ni nedirnu'
Već s daleka sam te gledo
Kako se u dušu mirnu
Sva milina ženska složi
Oj divotni stvoru boži!

O tu mi se pričinjalo
Da t' nerodi smrtna žena
Već da nam te nebo dalo
Toliko si savršena
Pričinjalo — ovo lice
Da je lice od božice

Grliti te ruka nesme
Al na božičin žertvenik
Složio je ove pjesme
Uzhićeni tvoj svećenik
Pojuć hram ti cviećem pospo
„Ljubim te — o ljubim gospo!

X.

Na vedrini mladjak plane
Plimom talas morski dipi,
Kad se ti pomoli lùne
Mlada moja krv uzkipi

Sa vedrine mladjak trne
Mare gine, talas pada
Izčezle mi oči crne
Pa mi srce gine sada.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. rujna

Kako je važna naša izložba, to nam sviedoči i to, što je evo već mjesec danah zauzela skoro svu converzaciju i kud god se dodje, tu je razgovora većim dielom o njoj. K toj velikoj znamenitosti po naš narod pridružio se je interes pojedinacah; jedni se bore da steku kolajnah čim više, ma jih upravo niti nezaslužili, drugi se brine, da za veliko izigravanje budu uzeti i njihovi predmeti i tako se je probudilo natjecanje, što opet samo od koristi biti može za obći napredak.

Nu uz to razbijaju se u inih kruzih glave o tom, tko da će zasjesti stolicu obrazujućega učitelja na zagrebačkoj preparandiji na mjesto pokojnoga, vriedne uspomene, poštenoga Hrvata Partaša.

Ima opet množina ljudih, kojih neboli glava za sva pitanja kao n. pr.: Tko da piše one paprene članke u „Politiki“ o našoj politici; — zašto da nije slav. sriemska županija u našoj izložbi zauzela ono sjajno mjesto, što joj glavni odbor naumio opredieliti, nego kao bez brige za obću narodnu slavu neodazvala se bratinskomu pozivu; itd. dapače, ima množina, koja veselim srcem šetuje u Remete, Čućerje, k sv. Šimunu itd. na proštenje punom čuturom Bukovca, makar je tim kapljicam kod izložbene porote slava nješto potamnila, pa tim načinom izvršuje praktičnu filozofiju, što je u našoj narodnoj pjesmi: „kume moj dragi daj se napij — dugo nas nebu — daj se ga vžij!“ Zaisto, takovom sgodom moći je mnogo toga proučiti i drago nam je, što smo u krasnom predielu remetskom na malu gospojinu vidili po starom običaju liepu kitu zagrebacah na proštenju, koji se mogoše osviedočiti, ne samo da su naši sv. šimunski i gračanski pečanjari izvrstni i jedini majstori na čitavom svietu u prigotovljenju pečenicah, nego da je naša selska mladež liepo napredovala u školi, budući da je ljetos prvi krat pjevala na koru pod sv. misom i misniku odgovarala sve molitve i vjeronauk čistim i pravilnim jezikom vrlo točno. Čuvši ostariele remetske orgulje, koje niti dihati više a kamoli svirati kadre nisu, pane nam na um izložba i u izložbi one izvrstne orgulje našega Šimenca, što su prodane za Čućerje, pa kakve bi on mogao do budućega proštenja napraviti i za ovaj starodavni hram majke božje remetske.

— Do 12. o. m. posjetilo je izložbu 13.008 osobah, a unišlo je svega 5217 fr. 20 novč., dakle već mnogo više nego što je odbor mislio, jer se je računalo samo na 3 tisuće for.

— Gospodična Dragoila Plušcecova i Dragoila Valdherova, izpitane učiteljice javljaju, da su voljne uslied više dozvole otvoriti svoj djevojački učevni zavod dne 1. listop. u Zagrebu, polag školskih propisah, u kom će se gledati prije svega, da se ženska mladež podpuno izobrazi u hrv. materinskom jeziku i ručnom djelu svake vrsti, a uz to i u francezkom kao i u njemačkom jeziku. Mi imamo sličnih zavodah u Zagrebu više, nu uz sve to izobraženje ostaju nam ženska djeca perfektne Njemice, koje doduše znadu po slovnici hrvatski jezik i služe se s njim, kad upravo moraju, al svakom inom sgodom u kući i na ulici, u družtvu i bud gdjegod sbore njemački, a što je tomu krivo? — načelo takvo, da je dosta kad se jezik znade; nu pravomu domoljubu, koj je shvatio težnju našega vremena nije to dosta kad se jezik znade, nego on želi, da se u srca mladeži usadi i ljubav k jeziku narodnomu i ono sveto načelo: zašto da moramo ljubiti taj jezik; koja nam korist proizlazi od tuda, a kolika pogibelj s nehajstva ili s tupoga slabovida, što no vlada jošte dosta velikom snagom u našem obćinstvu. — Mi želimo, da bude plod odhranjivanja naših zavodah uspješnijim glede knjige, razgovora i ponosa narodnoga, a toga nebude, dok i muževi nebudu u kući svojoj znali uvesti red, kakov zahtjeva od njih domorodni duh hrvatske domovine.

— Ravnateljstvo narodnoga zem. glas zavoda zaključilo je gospodičnu Emu Vizjakovu, smatrajući ju kao pjevačicu za dragocienost naroda hrvatskoga i želeć ju obezbiediti za buduća vremena, te osjegurati tim ustrojenje hrvatske opere, poslati u Milan na jednu godinu, da se tamo u glasbi usavrši, a dotični troškovi da se namire dobrovoljnimi prinesci i darovi. Pozivlje ujedno da veleslavno obćinstvo izvoli u navedeno ime primjernu novčanu svotu veledušno darovati, što će tajnik družtveni g. Ivan Vardian sakupljati i povjerenu takvu podporu rukovoditi uz polaganje računah, sto će se vazda redovito javno priobćivati.

— Glasbeni koncert, priredjen dne 3. o. m. po učitelju plesanja gosp. Coronelliu bio bi punijim, da nije pod večer uplašio dažd mnoge prijatelje glasbe. Poslie izvrstno izvedenoga koncerta po samimi diletanti, sliedila je novo izumljena narodna četvorka „Zora“ plesana po pitomci istoga koregrafa, kojom bjehu svi gledaoci toli očarani, da jim je s lica sjevalo podpuno zadovoljstvo, kao i samomu učitelju. Doista, ovaj će se ples uz naše „Kolo“ svuda prokrčiti put i udomit se, jer mu je muzika ugodna i razvitak pojedinih figurah dražestan.

Dopis.

U Sriemu 9. rujna

Kad sam prije njekog vremena u Slankamenu bio, — koje je mjesto poznato iz povjestnice rad pobjede Ljudevita Badenskoga nad Turci g., 1691. — bješe ovdješnji župnik gosp. Fr. R. tako dobar, te me odvede na moju molbu k slanom izvoru na kraju sela, od kojeg sam izvora već od davna slušao. Voda je tako slana, kao da si u čašu vode šaku soli usipao, te je bistra kao kristal i suklja neprestano ljeti i zimi znatno iz dubljine.

Pripoviedao mi je isti gosp. župnik, da je financijalno popečiteljstvo prije njekoliko god. dalo potražiti taj izvor, pa je pronašlo, da voda nesadržaje dostatne množine soli, za da bi si vlada taj izvor prisvojiti morala.

Digitized by Google

Po mojem mnienju ima nesamo dosta soli u toj vodi, već osim drugih sastavnih dielah i najviše sumpora, dakle u liečničkom obziru svake pozornosti dostojna. Vriedno bi dakle i koristno bilo, da se ova voda od vrstnog kojeg liečnika na lučbenom putu protraži — što do sada nijedan učinio nije — i tako bi se možda bolujuće čovječanstvo spasonosnim izvorom obogatilo.

Izvor je isti sasma zanemaren, djeca bacaju kamenja i drugoga smetja unutar, pa ipak napajaju stanovnici svoje blago ovom vodom, dapače čuo sam, da njekoji i hljeb s njom zamješuju. O starini izvora nemogoh ništa saznati, nu mislim, da se isti Slankamen — što, mimogred rečeno, tudjinci nikako točno izgovarati neznadu — od ovog izvora naziva, koj zaista iz kamenite zemlje izvire.

Namjera je dakle toga dopisa ta, da bih veću pozornost naših domaćih liečnikah na ovaj izvor probudio, koj bi možda za divni Sriem, a i za cielu domovinu pravom blagodati postati mogao.

A. L.

Književnost.

G. Emil Čakra u Novom Sadu poziva na predplatu na svoje djelo **„Iz Jugoslavije, putnički zapisci od god., 1858."** Knjiga će izaći u više svezakah, od kojih će stajati svaki 60 novč. Predplatu prima sam spisatelj i uredničtvo „Napredka"

— Treći svezak „Poviednika" sa „Gitanom" romantičkom poviestju iz južno-amerikanskoga života, što ga izdaju braća Vjekoslav i Julijo Pretner ovdje, izašao je iz tiskarne g. dr. L. Gaja.

— **Bosiljak.** G. Ivan Filipović, učitelj i poznati spisatelj odvažio se je k izdavanju časopisa za našu mladež, koj će tri put na mjesec izlaziti dok mu dozvola prispije.

Medjutim će „Bosiljak" u svezčićih po dva arka u sviet ići, te će prvi broj već 10. listopada izaći. Ciena mu je za cielu godinu 2 for.

Nestašica takovoga lista osjećana bje već odavna i mi pozdravljamo srdačno taj podhvat preporučujuć ga našemu občinstvu; jer se od izvrstnoga pera urednikova nadamo liepim i poučnim člankom za nježnu ćut naše omladine, kojoj treba takove koristne hrane.

Prva hrvatska izložba.

Izvjestitelj c. k. štajerskoga gosp. družtva piše u gradačkom tjedniku broj 22. o našoj izložbi, da je u svemu izvrstno izpala, te da se može u njoj mnogo naučiti tim više, što je prvi put pružena prilika upoznati se sa gospodarstvenimi odnošaji hrvatske zemlje, da se jednom odbace vladajuće predsude o Hrvatih, te da se prizna, da u toj susjednoj nam kraljevini vlada krasni duh napredka, koga bi uzalud tražili u mnogoj prividno sjajnijoj krunovini.

Svakom će Hrvatu milo biti, kad čita ovakova očitovanja od ljudih nepristranih, nam tudjih — da su u nami upoznali radine ljude, koji smo ozbiljno započeli obarati ono neprijazno mnienje o nami, o lienosti i surovosti našega puka, koga su si tudjinci predstavljali samo u slici Trenkovih pandurah, ili za njih groznoga šerežanskoga oblika s krvavim handžarom.

Nu neka nas opet neobmami takov sud, nego neka nas bodri k daljnjemu napredovanju, jer nam jošte mnogo fali, dok budemo sve ono, što smo izložili, takodjer mogli koristno izcrpiti i uvesti na veliki pazar svieta; za sada se dakako radujemo na toliko, da se je naš narod hrvatski osviestio i osvjetljao si lice pred svietom.

Schuselka, glasoviti publicista veli u svojoj „Reformi" br. 36 kako da žali, što vlastitim očima nije mogao viditi hrvatsku izložbu i izjavljuje od kolike velike koristi jesu izložbe za one narode, koji u hramu kulture jošte nebjehu prepoznati. Ova prva izložba, da je na svaki način znameniti čin samosviesti narodne, s koga će procvasti nova Epoka neprestanoga blagoslovljena napredka. Raduje se, što je katalog i u njemačkom jeziku tiskan, nu neveli, što je tendenciozno pisao njeki dopisnik u „W. Z." da je katalog tiskan u sva tri narodna jezika, misleć, što je Trojedna kraljevina, da mora imati „drei Landessprachen!"

Današnjim člankom nastavljamo naše izvješće o izložbi i stupamo iz dvorišta u samu sgradu.

Premda je glavni ulaz dvorišta u sgradu po velekrasnih arhitektoničkih stubah od kamena izdelanih, gdje svakoga gosta pozdravi vratar, u sjajnoj narodnoj odjeći i polag kućnoga reda, što je po svoj sgradi pribit uz cedulje „Umoljava se u ništa nedirati" — „Pušenje je strogo zabranjeno" — „Uzdarja nije obvezan nitko davati" i množinu drugih oglasah — primi sunčobrane, palice itd. u shranu, to je ipak praktično odmah razi zemlje pričeti pregledavanjem na lievom krilu, gdje je u prvoj sobi izložena željezna i kovana roba, poglavito iz tvornice u Petrovoj gori. Da je u Petrovoj gori kraj Topuskoga njekakva gvoždjara, to se je moglo znati, al da je to Etablissement u takvoj mjeri, da može toli krasnih i gorostasnih železnih strojevah i lievanih predmetah proizvadjati, tomu se je divio svatko. Osim ove tvornice vidjeti je tu takodjer i stvarih iz Rudah kod Samobora. U bližnjoj sobi razporedano je razno orudje, pile, sjekire, kose i kućne manje sprave, a od veće znamenitosti jesu lievane stvari iz mieda od Kocha, zvonolievca u Novoj-vesi. U dvih povećih sobah postavljeni su po osobitoj naredbi g. predsj. grofa Kulmera, šumarski proizvodi, ugljevje, drva za gradjevine, duge, bačvarsko i tesarsko djelo. To je sbirka, u koju su zaljubljeni svi tudjinci; jer toga valjda nisu vidjeli nigdje, te se čude množini krasnih vrstah drva iz Fužinah, Broda, Varaždina, dubrovačke občine, Šestinah, a osobito onomu, blizu 8 stopah u prorezu debelu hrastu, komu ima preko 800 godinah, što ga izloži ravnateljstvo dobarah kneza Lipea. Tu imade i raznoga posudja za kuću, pivnicu, za polja i za staje, čuturah, jarmah, kolarskoga djela, lagvićah, kabalah i koritah, napokon i sbirka svih vrstih drvah u našoj domovini od g. Fr. Resa, u slici knjižnice s napisom dotične fele u 5 jezikah poput knjigah s pozlaćenim hrptom.

Da to čovjek sve pozorno pregleda, trebalo bi mu više satovah, pa dok zatim dospije mimo izložbe Wertheimovih, Olzerovih i Wiseovih gvozdenih blagajnah, te mimo zvona, što ga po novom sistemu nasadi naš umjetnik u Novoj-vesi — na podnožje onih golemih stubah, koje vode u 3 kata, ko u visinu pod oblake, ogladniti i oslabiti će, da bi mu bilo savjetovati, da se prije okriepi u gostioni, koja je u istom razredu i gdje je vriedno pogledati ono neobično štedno ognjište, što naliči više oriaškomu parnomu stroju na kakvom parobrodu.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. rujna 1864.** **Broj 27.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

Kod postelje, kad si se začela stajao je Eblisa, (zao duh), a džinovi su te obletali, kad si se rodila. „Prokleta bila!“ prokune otac svoju kćer. — „A kako je krasna!“ progovori zamisliv se. „Ne, ne, šteta bi bila, izdati te ulemom, gušteri i žabe izjeli bi krasno tielo tvoje; koran se neda izmoliti.“

„Otče, nesretni otče!“ uzklikne, udarajuć se u prsa. „Ali što?“ počne opet za malo umiriv se, „mogu li ja sudbinom vladati, mogu li ja promjeniti zakon?“ — “Promjeniti?“ opetova razmišljajuć. „Da mogu!“ odluči, „ja sam izvršit ću zakon!

Oči mu se čudnovato zasvjetiše kod tih riečih, te planu od ludosti.

„Zviezde očiuh tvojih neće više zasjati, u smrti će te Asrael obuhvatiti!“ posegne za njedra, nož zablista u pruženoj ruci njegovoj; nu kriepka ga ruka u tom zaprieči, Emin-beg bijaše pred njim.

On bijaše sve to vrieme na izliku hladnokrvni motrilac svega, što se je sbilo, u mramornom njegovom obrazu nije bilo ni najmanje gibanje opaziti moći, on se nije obazirao na pobratima svoga, kad su ga vezali te vukli, nije se obazirao ni Fatima, sada je istom stupio napred, te obustavio ruku Khosrev-aginu s nožem.

„Stani, ago!“ reče, „tvoja kći nije više tvoje dobro; meni sada pripada. Jošte nije ni sat iztekao, što si mi ju pred svjedoci dao; što imaš tako kratku pamet, starče?“ To sve progovori hladnokrvno, nimalo se nepromieniv u obrazu.

Khosrev ga stane najprije čudnovato motriti nu obrnuv se brzo potamni mu vid. „A što ćeš s njom?“ zapita ga raztuženo.

Odvest ću ju kao kadunu u svoj stan,“ odgovori Emin, pustiv ruke Khosrevu.

Khosrev podigne vrat, postavi dlan za uho te primakne svoju glavu bliže k Eminovoj, kao da nije dobro čuo, te kao da traži od Emina, da još jedanput opetuje svoje rieči; nu mladi beg bio je opet tako hladnokrvan, kao i prije, prekrštenih rukuh gledao pred se, kao da nije Khosrevage, a u nogu Fatiminu. Sada se razbistri staromu čelo, odloži nož, stisne ruku mladomu begu, te preskočiv kćer odhrli u svoj stan.

Sada se je istom Emin nagnuo k djevici, razblaži se u pogledu na krasnu gospodičnu; nu samo jedan trenutak trajalo je zatravljenje njegovo, podigne nož Khosrevov sa zemlje, prereže dragi pas Fatimin, prereže i zlatnu tkanicu kastana njezina, pobjegne s kioska, natrga lišća i ružah, a povrativ se, posiplje ružami onesviešćenu djevojku. Ona progleda — mladić se obradova, zaigra rukami, klekne pred nju, kako su joj oči jasno progledale, zatvoriv ih opet poljubi ju u čelo, a kad ih opet otvori, prepane se mladić, lecne se, kao da je kod svetokradje zatečen.

Digitized by Google

Ne, ne," šaptaše, „tako neobezčastjuje Emin Džindjafić sveto pobratimstvo!" — Još jedanput pogleda lice njeno, još jedanput se obradova na pogledu s tamnih zviezdah njezinih, što ga je na okolo bacala; nemogaše razabrati, što i kako se je s njom dogadjalo, a istom sada počela se je sjećati.

Velika, težka bol mučila je mladića, on ju uništi, te se prigne k djevojci, obuhvativ joj tielo, odnese ju po vrtovih iz otčinskoga doma.

IV.

Na drinskih gorah u špilji kod pećine na dva diela razdieljene, od kojih jedna pola ovisno gore strči, kao da je umjetno pritesana, nalazimo opet hajduke u taboru; — držeći sud nad Tejsiom-agom.

Surova je priroda na okolo, surova je vlada turska, surovi ljudi u surovoj prirodi, i pod surovom vladom je i sud surov. Veliki je oganj buktio u dolini, razsvjetljujući na daleko svu okolicu, čvrsta tielesa hajdukah i ozbiljna lica; obtuženikom nije moguće bilo pouzdati se u milost kod takovih sudacah, nije bilo moguće već ni zato, što ga još nije nitko, koji je samo ugledao taj tajni tabor, živ ostavio.

Hajduci u najsvečanijem odjelu, a najmilije oružje se sjaje i blišti za pasom i na plećih njihovih; uzpravno stoji 20 hajdukah, u dva reda postavljenih, na lievo Staniša, Tomić, Jovan i jošte dva druga, kao tužitelji Tejsijini. U sriedini upravo na jednom kraju stajaše harambaša Mladen, pero sa zlatnimi podkitami (franse) viselo je s njegove kape. Njemu naproti, njeliko korakah od hajdukah udaljen ležaše Tejsia, prilično sukajućim plamenom razsvjetljen; prikovan na kladu.

„I tako ste dakle čuli, junaci!" reče harambaša, pošto su tužitelji već bili svoju tužbu podnesli „čuli ste sve griehe toga zlotvora, čuli ste, kako je zemlju pustošio, djedovinu palio, pa nije ni crkavah, ni manastirah, velim, štedio, gazio je nogama vjeru Krstovu, te je pljuvao u obraz spasitelju našemu, taj pas, sin Jude Iskariota!" Proti svojoj volji izabrao sam zlo, reče harambaša.

Čuli ste nadalje, što nam je ovdje, pod zakletvom na sv. križ i na spas duše svoje, izpovjedio Tomić, kako mu je ubio rodjenu braću, a što Staniša, kako je taj pogan glavu otca njegova na kuću istaknuo, a što Jovan, kako mu je sestru obezčastio taj paklenik, i što tamo Vuk i Stjepan, tomu je upalio krov nad glavom, da je mati u plamenu izgorjela, uboga starica, a Vuka je privezao na konjski rep, te ga je vucarao po ulicah Novoga Pazara, dok ga neostavi, misleći, da je mrtav. A tako bi junaci, da ciela bosanska raja pred vami stoji, svaki nješto o tom neznabožcu kazati znao. Sudite dakle sada, junaci! polag svetoga pisma," pozove hajduke, kao da su vješti pismu, nu znanost pisma dosizala je u njih do znanja njekoliko molitavah i do znanja zapovjedih božjih; dosta je dakle, da bude čovjek pravedan i sretan; „sudite u strahu božjem, i kako se s tim slaže razum junački: što je zaslužio taj nesretnik tamo?"

Prekrstiv ruke, ogledavaše se ljutito na Tejsiju, koji je rastućom grozom motrio, kako strašan sud hajdukah, s neizrecivom brzinom sudi, te se već koncu bliži.

Hajduci se sakupe, njihovo savjetovanje je bilo kratko, te dosude, da se Tejsiji ponajprije noge i ruke razriješe; a za tim, da se živ spali, noge i ruke, da mu se objese nedaleko od Sarajeva na četiri uglja, a pepeo njegova trupla, da se postavi u noćno doba pred gradska vrata na obćenit strah, da se kaju, te boje suziti ubogu raju. —

„Blagoslovljeno ime gospodinovo!" uzklikne radóstno harambaša, pošto su već bili svoj okrutni sud proglasili. „Dobro ste sudili, junaci, dobro!" U taj par prodju na konačnu osudu; pet hajdukah tužiteljah bude ustanovljeno, da izpune nad Tejsijom izrečenu osudu, oni se odpute, odvežu Tejsiju od panja, Tomić nosaše sjekiru, Staniša panj, Jovan razmahao je zublju, da podpali oganj a ostala dva vukoše Tejsiju gore u šumu, gdje se je imala osuda izvršiti.

Čim odoše, dade harambaša ostalim znak, da stara mjesta opet zauzmu. Sam se pako obrati k pećini, podje k njoj, odvali kamen, te unišav u nju, vrati se brzo dovodeći svoju ženu, te držeći u drugoj ruci svezak papira. Služavka harambašine supruge nosaše za njimi stolicu, te postaviv ju nedaleko od ognja, povrati se u pećinu. Harambašina žena sjedne na klupu, Mladen se pako postavi do nje.

Bratjo, junaci!" obrati se k hajdukom, koji su se, tjerani znatiželjnošću, bližje rivali, „sada ja stupam pred vas, kao tužitelj, sa svojom ženom."

Rekav to skine kapu s glave, iztrgne zlato pero, kao dokaz, da prestaje za taj čas harambašom biti.

„Dugo je tomu," poče Mladen svoju bol odkrivati, upravo je šest godinah minulo, od te dobe, odkad sam po drugiput sakrio glavu svoju na gorah od Turakah. Slavno je vojevati za Krst,

Digitized by Google

te si slavu nabavljati junačkim životom; nu tko vas nije već, kada mu drago, za domaćim životom čeznuo, za kućom, u kojoj ga je majka rodila?"

Glas se raznese medju hajduci, kao dokaz, da su istinite rieči.

„Nu, i ja, braćo junačka," nastavi Mladen, „i ja se više putah raztužim, ne radi sebe, ja vas ljubim, braćo, ja ljubim naše gore i šume, ljubim život naš junački, u kom, da nas sva raja naslieduje, povratili bi glas domovini i čast svetomu križu. O sebi negovorim; nu ovdje je žena moja," zagrli, te ju na prsa vuče, „jeste li ju ikada čuli, da se tuži na nezgode vjetrovah, jeste li ikada vidjeli, da je nerado podnosila, što nam je Bog poslao? Radovala se je s nami i žalostila se je s nami, a tko je medju nami, komu nebi bila dobavljene rane ili zrnom raztepena uda zavijala, nije li ga izgledavala u vručici kao naprasito diete?

„Božja istina" posvjedoče hajduci jedan za drugim.

„Nu, a gledjte, djetco!" reče Mladen, „nu ipak nije nikad privikla pod nizkom strehom kmetskom raditi, već u liepom stanu, te je već od djetinstva imala oko sebe služavkah, koje su joj služile, odstranjivajuć svaki kamenčić s puta, budući bi njena noga zapeti mogla, te brineć se, da joj nijedan neprijazan vjetar nenahudi, kćeri pašinoj."

Hajduci, akoprem su već dugo to slutili, ipak su bili tim jasnim Mladenovim izpovjedanjem zatečeni; poluglasna vika sliedila je na te Mladenove rieči od hajdukah. —

„Pa je ipak sve s nami podnosila, ipak se nije plašila krvavih ranah," nastavi opet Mladen harambaša turobnim glasom, „činila je to iz ljubavi prama Krstu i iz ljubavi prama meni. Recite mi, tako mi Boga, dobri junaci, da li tolika ljubav nezaslužuje i podpunu ljubav srca moga?"

(Konac će sliediti.)

Hrvatulje.

VII.

Kao zviezde sa plavetnog neba
Naranče su s drva popadale,
Sve naranče u zelenu travu,
Jedna tek u krilo mome male;

Kako pala, uhvati ju mala,
Za njedarce bielano ju meće,
A za druge mala i nemari,
Već ti mala svomu dvoru šeće.

Hoš li dušo, da naranču krstim,
Što je pala u momino krilo?
Je-li dušo — da pogadjam pravo?
Ta naranča moje srce bilo.

VIII.

Liepi su nam zelen vrsi,
Liep hrvatski taj naš hatar;
Na taj hatar se omrsi
Vrag i Turčin, bies i Tatar.
Žarka loza, žive mome,
Hljebac bieli, bujna staka,
Jel to valja? Valja bome!
To je moba baš od oka:
Liep je liep hrvatski sviet,
A najljepši ti mu cviet.

Al što liepo, to je naše,
Za hrvatsko srce vrlo;
Ne za tudjeg bujne paše,
Vince nam za naše grlo,
Stoka nami pečenica,
A za naša vrela usta
Djevojačka rujna lica,
Za tudjina nij to pusta:
Za nas je taj divni sviet,
Za me liepi ti mu cviet.

Ej vi mlade glave naše!
Poput vriednih vam otaca
Pazte, kad se oko kaše
Željno šulja tudja maca;
Naš je plod za naše mûke
Za tudjinca neima kruha;
Za nas je hrvatski sviet,
Za me liepi ti mu cviet.

Zato pazim, zato gledam,
Što je naše ljut i lakom,
Pa što imam, toga nedam,
To ti branim snažnom šakom.
Ma se digo živi djavo,
Nedam svoga utamanit,
Svoju sreću, svoje pravo;
Da! do smrti ću vam branit
Naš hrvatski divni sviet,
I moj liepi u njem cviet.

IX.

Ljuta mi je djevojčica,
Ljuta kao carev vezir;
Sada su joj mrka lica,
A u oku hladan prezir
Sad iz očih munja bije

Digitized by Google

Kuda mjeri, tu obara,
Kamo bije, pukne rana,
Al se mala ljuto vara,
Da sam baba od mejdana:
Ako si me poranila,
Jošt me nisi zarobila.

De djevojko, ajde amo!
Tko je junak, da vidimo,
Da se malko pohrvamo,
Hrvajući izljubimo
Da taj sladki bojak traje,
Dok nam samrt sudjena je.

X.

Oj vi magle, biele magle,
Što ste putem tako nagle?
Što letite strielimice
Kao ptice lastavice?
Počekajte aj!

Vi letite mome jugu,
A ja imam jednu tugu,
Imam tugu i suzicu
Na mladjanom svome licu,
Žarku suzu aj!

A ti suzo, žarka kapi!
U maglicu se razlapi,
Sa maglicom drugom kreni,
Gdje koljevka stoji meni
Na jug mili moj!

Tamo maglo, tamo stani,
I ko rosa na cviet pani,
Na rumeno ružin cvieće,
Tuda mi se draga šeće
Baš kroz perivoj.

Cviet će draga utrgati,
Za njedarce će ga dati,
I tako mi žarka jesi,
Ti se suzo s cvieta stresi
U grud milenoj.

Neka mi se draga prene,
Nek se draga sjeća mene,
Nek ružicom srce hvata,
Pa nek klikne umiljata:
Oj ljuvenče moj!

Oj vi magle, biele magle!
Što ste putem tako nagle?
Počekajte — ponesite
Suzicu mi vilovite
Na jug ljuvenoj.

XI.

Šetao se šaren jelen
Kroz tu bujnu gorsku zelen;
Jelen ima liepe roge,
Jelen ima tanke noge;
Nit on nogu uzvisuje,
Nit mu noga poskakuje,
Što ga peče, na što misli?
Koji su ga jadi stisli?

Misli, misli šaren jelen,
Kako liepa bila zelen,
Kad je mala s njim košutka,
Složno pila iz tog vrutka,
Kad je skako tu pod hladom
Sa košutkom milom mladom.

Al je došla hajka ljuta,
Raztjera ih na dva puta,
Jelena gdje dan zalazi,
Košutku gdje dan izlazi;
Oj daleko oba zašla,
Nikada se već nenašla.

Težko tomu usried luga,
Koji neima mila druga;
Al je teže, kad kog ljubiš,
I kog ljubiš, da izgubiš.

Veljko Rabačević.

Pjesnikovo veselje.

I.

Jutrom rano kad se stane
Trkom leti na glavice,
Da sunašcem tu osvane;
Na to smije mu se lice,
Al tu nije sve veselje
Izpunjene nisu želje.

II.

Zora puca, rumeni se,
Leži more u tišini,
Mlado lišće zeleni se,
Srce tone u milini,
Al tu nije sve veselje
Izpunjene nisu želje.

Digitized by Google

III.

Iza gore sunce viri
Na pučini plav se bieli,
A u gaju pjev se širi
„To je čudno“ srce veli,
Al tu nije sve veselje
Izpunjene nisu želje

IV.

A kroz dneva pjesme štije
Jedna drugu nadvisuje,
Radost svoju jedva krije,
Jer mu srce raj tad čuje,
Al tu nije sve veselje
Izpunjene nisu želje

V.

Sunce večer na zapadu
Svojim čarom sve pozlati,
Oči mu se za njim kradu
Srcu opet raj se vrati,
Al tu nije sve veselje
Izpunjene nisu želje.

VI.

Pak do časa mjesec splava,
Kroz oblake napred puzi,
U veselju srce plava
S' radosti mu oko suzi,
Ni tu nije sve veselje
Izpunjene nisu želje.

VII.

Sve to motreć krv zakuva,
Srce skače, strastno bije,
Kano lava iz Vezuva,
S' njega pjesma se izlije
Pjesma mu je sve veselje,
Izpunjene tad su želje!

I. G. Krasanin.

RAZBOJNIK.

(Pučka pripovjedka.)

Nedaleko od rieke Poprada diže se na njekom bujnu zelen zaraslom briežuljku crkva na slavu sv. matere Ane. Taj je hram krasan ures groblja, spadajućega k Podolincu, gradu županije Šipuške. Divna se čuvstva, štono se s pogleda na počivalište oto, i na rečenu starinsku crkvu radjaju u svakom neizkvarenom jošte srcu ljudskom. Njekoliko koračajah od ulaza, tik do zida od crkve, ukazuje se veličanstvena lipa, kojano od pamtivieka zasjenjuje grobove preminuvše nam braće. Na nutarnjoj strani zida, štono groblje okružuje, umetnuta su postojališta spasiteljeva. Stupiv u rečenu crkvu, bije ti u oči maslena njeka slika sa godišnjim brojem 1012. Zadak joj predstavlja osamljeno i šumovito podgorje, a prednja strana čovjeka namrgodjena i okrutna lica, iz koga se sasvim tim iztiču amo tamo potezi, duhom pokore ponješto ublaženi. Ovaj čovjek bijaše kako narod pripovieda, Krudinhob, najokrutniji krvnik i razbojnik. Baciv se na koljena, drži u jednoj ruci kantu, a oči je skrušeno k nebu podigo, pa bi mislio, da mu se iz ustijuh izvija tiha molitvica: „Smiluj mi se, gospodine!“ Do njega se vide tri na križ pometana mača, tri kocke i jedna šubara. O tom njekoč okrutnom, a kašnje skrušenom griešniku pripovieda se evo ovako:

Pod deseti ili jedanaesti viek, prvo nego se Podolinac grad zametnuo, a čitava okolica grozna jošte pustoš bila, stajaše na Poljskoj granici samotna njeka gostiona, ugodno počivalište umorenim, mimo polazećim putnikom. U njoj prebivaše od više godinah poštena i pažena obitelj: gostionik sa suprugom i osamnaest-godišnjom, zorolikom kćerju svojom. Sva briga ostarjelih roditeljah upravi se na milu kćerku jedinicu: ona jim bijaše sve bogatstvo, utjeha i najsladja nada; pak je nedužna ta duša i zavredila toliku njegu i ljubav. Poput angjela miritelja, ovjenčana lierom nevinosti prigledala bi sve po kući, te svake ruke nastojala, da si roditelje, uživajuć uz njih najdragocjenije blago, što većma izdovolji i obraduje. Tako dovrši jednom dnevni svoj posao. Mrak se poče hvatati, i zastre napokon koprenom svojom cielu okolicu; sve zamuknu, te bi samo kad i kad šuš-

Digitized by Google

ketanje vjetrom užljuljana drveća ili žamor obližnjega potoka prekinuo ozbiljnu tišinu. Stanovnici gostione sjedjahu bezbrižno u sobi, razgovarajući se na miru čas ob ovom čas ob onom, kadno jim u jedanput lajanje psa, noćnoga čuvara naviesti dolazak putnikah. Nu jedva što su se ukućani podigli, kad jim stupe dva putnika u sobu. Tu jih liepo primiše i na stolce posadiše, da tako odpočinu od težkog puta.

Domaćin jih primi zabavljati, izpitavajuć jih o putovanju; a mati i kći pohite u to poput brižne Marte u kuhinju, da spreme večeru. Kad su sve priredile, dodju u sobu, te ugoste nadošlu gospodu, što se je bolje moglo. Al kad su ti gosti bacili sa sebe putnu odjeću, ukažu se u njih mladići u najljepšoj dobi, te se predstave kano sinovi obće poznate i velike njeke obitelji. Obojica bijahu muževna obličja, ljubka lica, i kako si opažao, čvrsta i neprestrašiva značaja. Jedan od njih bijaše Krudinhob. Oči jim prelete po sobi, te se u brzo zadjenu o predmetu, rad kojega su bili došli, upućeni od roditeljah svojih, kojino su se više putah već navratili u tu gostionu. Bijaše to krasna i mila kćerka uljudnoga i nadaleko poznavanoga gostionika.

Oči bi smjerno oborila, a nevino joj lišce rumen stida obila, kad bi se godj s novimi gosti sukobila. Al milo i blagostno djevojče priraste k srcu obojice mladićah; obadva zaželiše to divno blago prisvojiti si za uvieke svetom svezom ženitbe, pak odkriše napokon čuvstva svoja i roditeljem njezinim.

Ovi zapanjeni i začudjeni, nemogahu na prvi mah na ino, nego da braću upućivaju, neka bi se vrućom iskrenom molitvicom preporučili volji otca nebeskoga, koj srećom ljudskom najbolje upravlja, te štogodj činio, samo boljku ljubimca svoga smiera. Zatim jim naznačiše podulji rok, do kojega da se premisle, te se jedan od njih želje svoje odrekne; jer da će djevojka samo jednomu moći pružiti ruku kod oltara.

Zadovoljni tim zaključkom, ostave oba brata gostionu, krenu put domovine, te odluče putovati donjekle, obrekavši podjedno, da će se iza šest mjesecih opet u gostioni sastati. Pruživši si bratinski ruke, i razstadoše se. Kud je koji do urečenoga roka prošao, to se nezna, buduć da nam pripovjedka o tom ništa neveli. Nu jedva što je šest mjesecih minulo, kad se oba brata u istoj kući nadju. Al u njih jošte sve jednako ista volja, ista želja; a ni djevojka nehtjede uz nijednoga odlučno pristati, očekivajuć sveudilj u toli važnom poslu odluku providnosti višnje. Medjutim se mladji brat nječemu domislio, te predloži, da bi kockali o budućoj zaručnici, pa izvadi u to tri kocke, i pokazav jih bratu si Krudinhobu, reče: „Onoga neka bude djevojka, komu će kocke onako pasti, da budu od svake, šest crnih točakah na vrhu.“ Svi pristanu uz taj predlog. Ojme mladići! nebi li slavnije bilo, da se bratac bratcu za volju odreće toli obljubljene djevojke? Zar mjesto zreloga razbora, sliepa sreća da vam sudi? A nepristaje li uz nju takvom prigodom i vještina, a često putah i prevara? — Krudinhob se maši prvi kocakah i nabaci se s njimi; — al mu loša sreća bijaše. Sad jih se lati mladji brat, pa gle šest crnih točakah od svake kocke, kano da si jih nanizao! Stvar bijaše odlučena. Na to će Krudinhob ucviljen do gole duše, primiv za ruku blaženoga si brata: „Sretno mi ga proživio, brate mili, s otom djevojkom! prosto ti bilo voditi ju k žrtveniku! Bog vas blagoslovio, — vidim, da mi nije bila sudjena. S Bogom! možda ću se jednom opet povratiti, kad mi se s vremenom izlieći ljuta rana . . . kad mi se srce umiri.“ Ovim izpade iz sobe, i dugo se nije o njem niti što čulo, niti znalo.

Srce će ljudsko gubitak blaga, kojemu je takmac bud pravim bud krivim načinom preoteo, puno laglje pregorjeti, kad uzvidi, da se nit ovaj novom stečevinom nepomaže baš najbolje. Ovako je možda i Krudinhob mislio, kad je bio naumio brata si pohoditi. Oj jadni nesretniče! a što ćeš onda, ako ti bratac blažene danke uz milu si ženu broji? Nećeš li iznova protužiti i proplakati? Nenosi se čovječe, na pogibelj, pa nećeš lahko zaglaviti! Podosta je vremena od tužnoga onoga razstanka potrajalo, kadno njekoga dana sasvim iznenada Krudinhob turi brata si u sobu. Ovaj poletio mu je u susret, savije mu se veselo oko vrata, te predstaviv si obitelj, poče kazivati o sreći svojoj. Krudinhob se učini veseo s tolikoga bratova zadovoljstva, akoprem mu se tek zacieljena rana iznova provaljivati poče. Sjedeć u obiteljskom krugu, spazi na stolu kobne one kocke, štono su jednoć nad cielim mu životom toli nesmiljeno odlučile. S tužnim i razcviljenim srcem ustane, te primiv kocke baci jih u vis, i eto šest crnih točakah!

Ovo je više putah ponavljao, pak uvjek jednim uspjehom.

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. rujna

Neznamo, da-li osim žurnalah tko vodi ex offo kroniku dogodjajah u Zagrebu, nu težko da bi se našlo u ljetopisih grada užasnijih prizorah, prouzročenih olujom, nego li što doživismo stanovnici ovoga mjesta u noći od 20. i 21. rujna.

Pod večer 20. spusti se kiša i pretvori se do 11 ure u noći u groznu oluju. Nebo se otvori i blesk za bleskom mienja se neprestanim treskom gromovah i kô da će nastati sudnji dan harao je vihar, a tuča i strašni dažd učini silni kvar po svoj okolici. U jutro 21. bijahu ulice posute criepovjem s krovovah i staklovjem razlupanih na tisuće prozorah. Razrovani putevi i poplavljene ceste sviedočiše nam o strahoti prošle tamne noći. Čitav je dan minuo u njekoj turobnosti i jedva što se uhvati sumrak, započme na novo ružno gospodovanje razuzdanih elementah. Svatko se požuri u svoj dom, da uteče grozećoj se nesgodi i opet okolo 11 satih namrči se obzor neobično i nastade Katastrofa, o kakvoj niti nepamti nitko, niti nam napominju zapisnici dogodjajah. Provaljeni oblaci učiniše plohu i digoše naš potok do nečuvene visine. Mnogo tisućah forintih kvara prouzroči biesna poplavica za kratki sat, a tko da procieni strah i trepet pučanstva, kojemu kroz prozore navali blatna voda u sobe i digne mu pokućtvo, da mu pliva kao čamac po ribnjaku a neznajućemu, hoće li mu se i kuća nad glavom srušiti, kuda da se spasi, ili je nesreća dospjela već do vrhunca?

Komu je poznat položaj okol krvavoga mosta, te zna na koliko je širok svod kod Heplerove kuće, začuditi će se kad začuje, da su silna brvna i čitavi mostovi plivali ne koritom potoka nego po ulici mimo kaptolske pivare, strahovitom naglošću rušeć sve pred sobom i poplaviv sobe, osobito u nizkoj pivari uprav do koljena, gdje gostom, čekajućim konac zla vremena, udje strah u kosti od čuda goleme nesreće.

Kod mosta, što vodi s potoka na Jelačićev trg, zabrtvi se opet korito i okrene potok svoj tek preko trga; sva „harmica“ sakrije se pod vodom i udari poplava po svoj Ilici i petrinskoj ulici, napuni pivnice i provali u dućane, razruje vrtove i podzemne kanale, prehiti plinski kandelaber i utrne u mah svu razsvietu gradsku. Sve pučanstvo na trgu skoči na noge i naknadi plinsku luč sviečami po prozorih, da se kod improvizirane iluminacije uzmogne pružati pomoć, gdje je nužda najveća. Čitav dan prestadoše poslovi a debata o politici, izložbi itd. umukne; jedini je govor o grozovitosti prošle noći, o kojoj se je moglo istom po bielom danu suditi na svih stranah blatna potoka, što sve čovjek nebi niti mogao vjerovati dok nevidi svojim očima. —

Po fat duboki a mnogo fatih široki i dugački jazi zijahu na više mjestah i prekinuše sav promet, mnoge su kuće podjedene i u pogibelji; nagomilana drva, pločnici, taracno kamenje, gvozdeni kandelaber i razlupane svetiljke sviedoci su, što je kadar počiniti razuzdani potok.

Pod večer 22. ostadoše kavane, dučani i ulice tamne, mrak je za čas nadvladao svjetlost, jer je voda unišla u plinsko podzemno cievlje i utamanila čistoću plina, kojom se trudiše uzalud vas dan, da ju opet u red postave. Kad se u večer na stotine ljudih sabralo okol kandelaberah na trgu, gdje se u taman mučiše da upale plin i da žalostnu tminu ponješto raztjeraju — digoše se i po treći put mrki i kobni oblaci, napunjeni opet munjevitom vatrom i udari kiša ko iz kabla. Sviet se razbjegne, da pod krovom motri čim nam se nebo grozi, nu minula je noć bez inog zla.

A što će biti od potoka, da nebude takvih već nesrećah, to će zavisiti od mudroga zaključka našega gradskoga zastupstva.

Prva hrvatska izložba.

U „Pressi,“ broj 250, stoji jedan dopis iz Zagreba o našoj izložbi, iz koga navadjamo njekoliko veoma znamenitih stavkah, o kojih bi vriedno bilo da svaki, koj ćuti da je sin roda hrvatskoga i koj ljubi svetu stvar domovine, ozbiljno stane misliti, ne samo s toga, što se takvi pojavi u „Pressi“ nalaze, nego što nam se svaki dan slične tendenciozne kulturträgerije bujno šire. Upravo nam izložba koristi osim materialnih posliedicah i tim, što nam je već više putih otvorila oči; kao na primjer reče njetko prigodom jednoga banketa, da su Hrvati toli ljubezni ljudi — prave dobričine, da se marljivo vježbaju njemački, pa zašto da se uče ovamo dolazeći i nastanujući se Njemci jezik hrvatski i da uslied tolike ljubeznosti prestaje svaka nužda mučiti se takovim učenjem. Zato i ima u nas ljudih po 30 godinah, koji nisu našli za vriedno da se nauče jezik onoga naroda, u koga su našli svoju sreću, dočim se bez svake vježbe nauče za godinu danah francezki; pa zar je tudjinac tomu kriv?

Drugom prilikom opazi njeki gospodin: Zaisto, mi smo Njemci kukavni ljudi; eto, taj Englez govorio je svoju zahvalnicu na napitoj mu zdravici u svom englezkom jeziku posried Hrvatske, premda znade, da ga nitko nerazumije; a Njemac, eto ste čuli, izpričava se sniženo pred cielim stolom što nezna hrvatski i moli, da mu se dozvoli zahvaliti se u svom materinskom jeziku, a zna, da ga svatko razumije; — ergo, netreba izpričavanja, jer je Landessprache i jedno i drugo. — Al mnogo oštriji bijaše opet njeki pridošlica, koj se ljuto razsrdi, što na zemljovidu Hrvatske nestoji „Agram“ nego Zagreb, budući da su to pretjerane budalaštine fanatizma novije dobe; jer sav naobraženiji sviet da zove ovaj grad „Agram“ —

„Presse“ dakle piše: Zagreb, taj prijazni provincialni grad (njemu nije Zagreb glavni grad trojedne kraljevine, nego krunovinski gradić) što-no ima z a d a ć u danas sutra prenesti u turske pokrajine n j e m a č k o z n a n j e (!) i tamo zasaditi naobraženje n j e m a č k o (malo riečih, ali vrlo razumljivo) primio je dolazeće gostove radostju. Na dan otvorenja izložbe bilo je vidjeti mnogo ljudih u narodnom odielu, nu čuli smo jih svuda, da sbore s a m o njemački.

Digitized by Google

Nadalje pripovieda o svečanosti otvorenja, kako da je predsjednik odbora u uniformi aust. pukovnika pozdravio govorom njegovu preuzvišenost i tumači sa svoga gledišta sve ono, što već znamo — i samo jošte navadjamo to, da mu se njeka umjetnija djela čine plodovima njemačkoga izvora — što on medjutim kod bečke izložbe nebi napomenuo, da su poveći i najveći Etablisementi u Beču francezkoga, englezkoga il inoga porekla. Da je pako veći dio surkašah i — atilašah njemačkim se idiomom neprestano služio, što dakako u očima tudjinca karakterizira inteligenciju hrvatske zemlje po njemačkom duhu — to je žali bože živa istina, a kolika tim domoljubom pripada pohvala, to neka sudi svaki pošten Hrvat i biti će sud doista jednoglasan. —

Skoro da nas je „Pressino" sanguiničko ufanje o budućnosti hrvatskoga naroda u Turskoj odvratilo od same izložbe i s toga vračamo se onamo.

U prvom katu jesu dvie samo dvorane napunjene, nu ove dvie sadržavaju najvažnije grane našega domaćega bogatstva, od kojih nam dolazi najljepši novčić u kesu naroda; jer bez ovih — neznamo odkud bi se dala nasmagati sredstva za život i ine terete i svu onu udobnost, što se jošte u nas nalazi. Nad vratih prve dvorane, čitamo napis: Vina i žestoka pića. U toj 30 korakah dugačkoj dvorani nastavljeno je na tisuće bocah vina iz svih krajevah Trojedne kraljevine. Kod pogleda ove krasote zavikne njeki Njemac, da nije mislio, da ima u Austriji toliko vrstih vina, nu kad mu drug opazi, da tu nije iz Austrije niti jedne butelije, nego da su to sve kapljice naših gorah — tad se je divio toj produkciji od naroda, koga su zlobnici proglasili u svietu lienjakom. Po svoj duljini sobe, od poda do blizu stropa naperene su liepo nakićene staklenke, da pravi vinopija, gledajuć tu galeriju žali samo to, što nije dozvoljeno redom po volji nakvasiti si grlo. U toj sbirki najplemenitijega soka naših goricah nalaze se takodjer i likeri iz Dalmacije, od kojih zauzimlje zadarski Maraskin prvo mjesto. Najveću pozornost povuće na se Rozolij iz tvornice g. Franje Pokorny-a, koj je na posebnih dragocieno nastavljenih policah ukusno izložen. Vještina g. P. u kemikalnoj znanosti stupila je tu jasno na vidjelo i dignuti će ovu struku nove naše industrije na važnost većega prometa. Uz proizvode ove tvornice stoji dostojna izložba gg. braće Mundjakah u Sisku i inih destilaterah. Težko da će itko iz te sobe nezadovoljan izaći.

Druga dvorana u tom katu je izložba mliva i poljskih plodinah. Hodnik do te prostorije ukrašen je na izvorni način sa 500 vjenacah crvenca luka turopoljskoga, gorostasnimi bučami i simboli ratarstva. U golemoj toj sobi dopada se svakomu liepo izloženo mlivo, osobito mlinara g. Laha iz Mrzloga polja, u brušenih staklenih škrinjah, okovanih pozlaćenim miedom a postavljenih na posebnoj ukusnoj spravi. U tom spratu nije izloženo više ništa, nego se nalazi stan nadziratelјev, vratarov, i pazikućin, zatim sbornica i čitaonica, kao i poslovnica glavne agencije; stiene hodnikah i stubah pune su poslovnih oglasah.

SUD O „ZVONIMIRU."

Kad izadje na sviet djelo, poteklo iz pera u knjizi čuvena pisca i vriedno i dostojno je, da se ga sud lati, da se to djelo važi i uvaži. Sud takov izrečen razlogom čini mi se da je piscu miliji neg pljesak občinstva, neg hvalisanje nadriperićah. A to mi se čini osobito važno kod djelah dramatičnih, gdje se narodu prikazuju lica, koja nikla iz njega svojom slavom za davnih već vjekovah narodni glas pred sviet iznesoše.

Pisac, koj se primi takova posla već po samom činu zaslužuje, da mu se posao hladnije uvaži, jer prikazivat živim likom potomstvu zatočnike, to je uzkrisit slavu prošlu iz groba, to je velika zadužbina, al posao takov može i krenuti naopako, kad ga nenuka ljubav i ozbiljnost, to znači plieniti slavne grobove, to je grieh, što ga žalibože mnogi naši pisci čine. Gospodin Subotić tako griešio nije, volja mu je bila ozbiljna, djelo mu je za to sviedok, sviedok i lice slavnoga kralja hrvatskoga, koga je pisac kao Srbin proslaviti nakanio. Uvaživ i preliepu ovu nakanu, uvaživ i slavu lica Zvonimirova, koja nam sjaje iz hrvatske davnine kao svetinja, sjeo sam cieniti Subotićevu dramu prema zakonom, koji o tom poslu u knjizi valjaju.

Pitate me zašto sada? Jer su s jedne strane kritike doniekle izašle prema važnosti djela prekratke bile i više se slovnicom i prozodijom bavile, neg estetikom, s druge strane zato, jer su njekoji mladići, izkljuvav se tek iz gimnazijalnog jajeta, gdje hrvatsku povjest (kako tvrdo znademo) podnipošto u svoju torbicu spravili nisu, stali trubiti panegirike slogom gimnazijalnih zadaćah, i slagati premladjahnom maštom Subotićeva „Zvonimira" sa otcem grčke tragedije sa — Aischylom, a to opet nije istina. Gospodin Subotić biruć si lica za drame, pokazuje veoma mnogo takta. I „Herceg Vladislav" i „Nemanja" i „Zvonimir" su lica drami posve sgodna, kao većina onih Šekspirova pera vriednih glavah iz dobe jugoslavenske samostalnosti. U ono doba nalazi se mnogo više dramatičnih situacijah, neg u strašnoj borbi krsta proti polumjesecu. Ovo posljednje doba, iz kojeg naši pisci do grda svoje gradivo crpe, nije neg ogromna strašna epopea, i sva pojedina junačtva, što jih narod pjeva il povjest priča, više su sgodna za junačke neg za dramatičke pjesme. Subotić izabrav „Zvonimira," pokazà da mu je oko biranju vješto, jeli „Zvonimira" vješto nacrtao? Nije. Da je Subotić napisao tragediju „Zvonimira," možebit bi bio našao zanimivijih momenatah i bolje ih razvio neg u ovoj „historičkoj" drami.

On je našao u kroniki Dukljanskog svećenika gradivo za „Prehvalu," u staro-hrvatskoj kroniki mogao je naći veoma tragedičan moment u povjesti Znonimirovoj, koj je, ako ga čovjek sa drugimi okolnostmi sluči veoma vjerojatan. Nu pustimo to, što se je moglo napisati, po svoj prilici će se za koj čas Zvonimir drugi pred hrvatskim narodom pomoliti, gledajmo, što je napisano.

Kad je pjesnik izabrao junaka za dramu, tu valja da riše sve glavne sgode svoga junaka, osobito one, kojimi se je proslavio, kojimi je historičko ime zaslužio, jer upravo u tom stoji dramatična zanimivost. Uzmite pisce dramatičke svih narodah, pa ćete vidjeti, da nerabe samo glavne istinske sgode svojih junakah, već i nove smišljaju, da svoja glavna lica što bolje idealizirati mogu kao zastupnike velike koje misli.

Upravo u tom stoji vještina dramatička, da pisac postavi svoga junaka u sgodnu historičnu perspektivu, gdje občinstvo najznamenitije misli i momente razabrati može. Tim načinom biva drama u povjesti junaka, a upravo u glavnih mislih i činih historičkog lica osniva se dramatička zanimivost. Gledajte Šekspirove Rikarde, Leara, Makbeta, Kleopatru, Koriolana, razaberite djela starih Francezah, Fedru, Mitridata, Marija, Spartaka, čitajte Šillerova Fieska, Wallensteina, Tella i svuda ćete vidjeti istinu mojih riečih. A u „Zvonimiru?" Da vidimo, šta je „Zvonimir" u povjesti, šta-li u Subotićevoj drami.

(Konac će sliediti.)

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. listopada 1864.** **Broj 28.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

Svi umuknuše; njihovo učtivo mučanje je bolje posvjedočilo Mladenu, no ma kakove rieči. —

„A kada pomislim," nastavi Mladen, „da mi se je iz čiste ljubavi povjerila, kad se sjetim na prvu dobu ljubavi naše, — svakako ima tomu već dugo, ta možda i više od dvadeset godinah, bio sam tada, što i sada, hajduk. Nu oni, koji su mi bili drugovi, izginuli su svi ukupno, a nijedan nije vjerom krenuo, nisu štedili trupalah turskih; to su bili dobri junaci, te su proslavili ime hajdučko — slava im!"

Harambaša umukne, prigne glavu; sjećajući se na davno doba, na junačke sudruge u boju padše, te je tiho molio za spas dušah njihovih. Hajduci su ujedno s njim ćutili, te se sjećahu braće budi u boju padše, budi na kolcu umrle, sjećali su se slave hajdučke, što je bilo prije njih, a što će još iza njih.

„Otac i brat mi poginu jedan te isti dan," govoraše harambaša „ja utekoh propasti, koju mi otac žene moje pripravi, kako? do sada neznam; nu toliko znam, da mi je ruka bila iznemogla od sjecanja, a u sebe nisam već imao, do jednoga naboja, nu utekoh." Umah iza toga grozovitoga dogadjaja poče nad Bosnom svitat jaram, tlačeći kršćanstvo, činjaše se da uzmiče pred pravednošću, a ja pomislih, da će mi već slobodno biti pod sjenom pravednosti sultanove odahnuti se. Ja se vratim sa ženom i starijim sinom Krstićem i s materom u očinsku kuću, prije njekoliko godinah opustošenu. Nadjoh samo ognjište travom i koprivami obrašćeno; jao! sada znate, junačka braćo, kako je, kad se hajduk sa gorah u rodno mjesto vraća. U pepelu bijaše mi kuća, a polje je bilo zaraslo, što ćeš veće nevolje. Moja Andjelka, pogleda na ženu, gradila je sa mnom, obradjivala polje, nehvalisajuć se, što joj je paša otac bio, moja dobra ženo! Narodi mi se i drugi sin Marjanko; ja bijah sretan, majka moja je dakako umrla od boli radi nesretnoga otca, nu ja bijah ipak sretan dvanaest punih godinah. Nu opet se pojavi bura pred kršćanskimi vrati našimi, jedna od najvećih bila je pod Vusejnom, iz pasjega krljana Brankovićevoga, u kojoj je ozloglašeni Tejsia vjeru Krstovu ništio; nu ta bura trajala je kratko vrieme, proklete poturice pogiboše od Sarajevca junaka, i opet poče svitat. Nu žalibože, uvjek je samo kod svitanja ostalo, a ruka sultanova nedopire preko Balkana na obranu uboge raje.

Znano vam je ime Dagd-vezira, ta kako vam nebi bilo znano, buduć vas je veći dio, koje vas je on hajduci učinio! Njegov barjaktar spazi na jednom lovu po raji moju ženu, krasota njena začarala je oko njegovo, a taj pas se htjede uživati njezine krasote. Zašuti, ta uspomena bila je gorka te je silno djelovala na prsa njegova, a žena mu

Digitized by Google

se na promatranje izložena, zastidi veoma. Dosta o tom, nastavi opet „vjerujte mi, braćo junačka, da mi je barjaktar o životu radio, nu nedočepa se ga, za dvanaest godinah neoslabi u meni sila junačka; nu on, Turčin, pogan, težio je i — za poštenjem — moje supruge!“ Te rieči izusti težko, a krupan mu znoj probije čelo. „Nu ipak sam, junačka braćo, oboje sačuvao, utekav u gore.“ A glas mu drhtaše kao da nije jošte siguran svoje izrieke, popipa si čelo, te si otare znoj s njega, a za tim se približi ženi. „Sabrao sam vas oko sebe, junačka braćo,“ dovrši, izmučiv se „da li ste mi zlatno pero, a lasno ću počivati u zemlji, ako budete sa mnom tako zadovoljni, kao što ja s vami, junaci!“

Hajduci, odviše razpaljeni pripovjedanjem harambašinim, odkriju se.

„Zdrav i slavan bio, otče harambašo!“ zagrmi iz njihovih redovah, više nepisnu nitko uzpaljeni bo nemisli na duge rieči.

„Šest sam godinah sliedio barjaktara,“ reče opet Mladen, „od jednoga do drugoga kraja turskoga carstva, vi ste me svuda sliedili, nepitajuć nikada, zašto se sad ovamo sad onamo krećem; junaci! hvala vam. Proslavili smo ime hajdučko; na Balkanu, Šaragdu a sada na drinskih gorah; nu osim slave junačke opazio sam osvetu, zadovoljštinu i pravednost. Kao duh sam u trag ušao barjaktaru — sada istom poslje šest godinah. Znajte junaci! nekadanji barjaktar Dagd-vezira je — Mahmud-paša, sada namjestnik Vedži-vezira u Sarajevu!“

To su već prije hajduci slutili, nu svakako ih to tako zateče, da su glasnim klicanjem svoje začudjenje izrazili.

„Kazao sam vam sve,“ reče Mladen spokojeno, „što i kako je Mahmud-paša uvriedio mene, i kako ženu moju. Sudite dakle sada, junaci medju menom i njim. Do dan danas izbjegavao je uvjek osvetu moju; današnji dan je timi pismi u naših rukuh: što mi valja činiti junaci?“

„Odsudi ga!“ vikahu junaci, jedva dočekav posljednje rieči.

„Dopustite, braćo!“ opetova Mladen, „već na početku rekoh, da negovorim o sebi. — Ta pisma sadržaju više, nego što bi čovjek pravednik i misliti mogao. Čujte! Taj piše Said-paši Žufijskomu, da je već sve pripravno, da razvije barjak odpora proti Sultanu, te ga traži, da više neka nekrzma, da se učvrsti u gospodstvu Bugarskom.

Piše nadalje, da mu je pošlo za rukom i vezira Vedžiju u taj komplot zaplesti, nu da ga je nadmudrio, a vezir da misli, da će turski jaram pomoćju raje s blagoslovljene Bosne odbaciti, te da će kršćanstvo podnositi, ta znamo mi Vedžiju! A njemu stavlja taj djavo zanku, da se sam dočepa vezirluka, te da povrati novu krvavu dobu Dagd-vezira u Bosni i medj kršćani, tako isto želi, da Said-paša ponovi okrutnu dobu Kerdjalovah u Bugarskoj. A što vam se sada čini, junaci!“ zapita ih brižno.

Iz straha, što su čuli, zamuknu hajduci.

„Mahmud-paša je u naših rukuh,“ nastavi Mladen promišljeno; „nu neće se u Stambulu suditi braćo! izabrali smo za krst i svetu vjeru život junački, te da božjoj pravednosti već sada put prokrčimo; zašto da nenastojimo o tom, da krst i vjera sveta vlada, da se povrati pravednost u našu Bosnu, iztjerana pašom nesretne bitke kosovopoljske? Vezir-vedži želi obe domovine naše spojiti, to sada znam; zašto da mu nepomognemo, zašto da neštitimo od zankah neprijateljskih, a prije svega od toga pasjega sina Mahmud-paše?“

„Da, tako učinimo, tako, tako!“ oglase se hajduci razpaljeni.

„Razmislite dobro, junaci,“ napomene Mladen, „Mahmud-paša dao bi vam kola zlata, on bi kuće i pazare sarajevske oplienio, da mu povratimo ta pisma, a svaki vas se bude mogao povratiti kući, liep dio zlata, platna i ostalih stvarih zapao bi svakoga, pače mnogi bi vas postali starešine, a moguće i svi: razmislite dakle to, omrazi li vam već život junački, recite, a ja vam izručim papire da se izravnate s pašom. Na me se neobazirajte, budući sam mogao šest godinah osvetu tajiti, zašto da ju i nadalje nesliedim sam samcat?!

Hajduci mu se nepokoriše, već odluče, da se posavjetuju te posavjetovav se malo, iztisnuše jednoga iz svoje sriedine napred.

„Gursuze, Rezavče!“ govorahu, turajuć hajduka napred, „najbolje umiješ govoriti,“ navale nanj, „izstupi već, pasji sine, pak progovori!“

Napokon se postavi Rezavac popreko svojim sudrugom, a najbliže Mladenu.

„Prokletstvo!“ razširi ruke, te se stane izpričavati pred hajduci na najboljem priznanju, a za tim poče, „što imaš tako kratku pamet, harambašo? A pače, djavle, a ne harambašo, kad nam tako u oči pljuješ, kao prokletomu poganu, što si to izrekao? gdje ti je razum vražji harambašo? Nismo li u svako doba s Turci dobri bili, što? A kako možeš misliti, da nam je omrazio junački život; ili si sagriešio?“

Hajduci su pokimali glavami, buduć su veoma zadovoljni bili s timi jezgrovitimi riečmi.

Digitized by Google

Rezavac si namjesti pas, zasuće brke, te poče iz nova: „A to ti kažemo, harambašo, u tih pismih, zamotana je glava Mahmudova, toga neznabožca, toga — da," udari nogom o zemlju, ogleda se na hajduke; razsrdi se te zaboravi na svoj govor.

„Tako, kako si kazao, harambašo!" kliknuše hajduci, „mi ostajemo s tobom, dok bude djelo dovršeno."

„Ponos, slavni junaci!" klikne Mladen od veselja, „znao sam ja to unnpried, buduć vas poznajem djetco — a —" Nedovršiv, zagrmi nedaleko od njih puška: hajduci se neprepanu, u isti trenutak imao je svaki oružje u pripravi, oči na harambašu upru, očekivajući od njega zapovjedi.

„Glas te puške mi je viest," reče Mladen, namjestiv oči u daljinu, kao da hoće noć i gustu šumu pregledati.

„Da, da," sjeti se, „to je Krstić!"

„Krstić?" zovne harambašina žena, koja nije sve do sada ni riečce prosborila, kod cieloga toga prizora, „a gdje je Marjanko?"

„Marjanko?" opetovaše Mladen, a zabrinuta slutnja poče se u njem radjati; nu prije nego što je mogao na pitanje svoje žene odgovoriti, dohrli Krstić, sasvim izmučen. Kose u čvrstom biegu znojem nakvašene visile su razkuštrane oko lišcah i ramenah njegovih. Spaziv majku, stane, te se je silio na posmjeh i hladnokrvnost; nu glas njegove puške dade već prije hajdukom viest o njekakovoj nesreći, da nije puška uzalud pukla.

„Gdje je Marjanko? gdje ti je brat, Krstiću?" pitala ga je mati zabrinuta, objesi se na njega, upre unj oči, kao da hoće u svaku njegovu misao proniknuti, a još prije izpipati tajnu, njegova su usta sve do sada mučala; znala je, da su pred večer k Sarajevu zajedno otišli, a sada se vraća Krstić sam; majka je vrlo zlo slutila.

Krstić se ogleda, pitajuć otca.

„Kaži samo!" reče taj, pošto mu je znak dao.

U kratko izpripovjeda dakle, kako su Marjanka kod ljubeznice Sarajevci uhvatili.

Majku ostave uslied te viesti sile, te se sruši u sinov naručaj.

Kstić pozove iz pećine služkinje; dvie služkinje dotrče, te odnesu iznemoglu jadikujuću iz kruga mužkaracah.

Mladen zabrinut, nije ništa vidio, što se je oko njega dogadjalo, silna glava mu na prsi klone, ruku stavi za njedra, te se stane po vlastitom tielu trgati od velike tuge. To očajanje nije dugo trajalo; nije se uplašio radi života sinovoga, buduć mu je moglo svaki dan naglo zrno ili jatagan turski odnieti sina hajduka; nu on je uhvaćen, a Bog zna, kakovom kukavnom lukavošću? a sad mu valja poginuti i to ili na kolcu ili na konopu, to ga je mučilo. U sva vremena, od nesretne bitke kosovopoljske, koliko je već koljeno Mladenovo dalo Bosni hajdukah, svi su slavno poginuli handžarom u ruci, popadali na truplja musulmanska; s toga su Mladenovci bili slavni po svoj zemlji od Save do Balkana i za Balkan do Drinopolja, a narod se ih sjeća u pjesmah, kao hrabrih — hajdukah.

(Dalje će slieditі.) *)

U SLAVU RAZDIELJENJA NAGRADAH

Izložbenikom Trojedne kraljevine.

Ustajte mi iz grobovah
Oj! junački pradjedovi!
Da potomnih sokolovah
Promotrite život novi!

Nelieva se krvca više,
Nit' se ljuti bojak bije —
Već se riše, pjeva, piše,
Pluži, kopa, brani, sije. —

Gdje se njekad grud junakah
Za hrabrenost okitila,
Tu se danas grud vještakah
Kiti za um i tvorila.

Kobna gdje li su vremena,
Kad nam tako nehtje biti?
Istih gorka uspomena
Grobove vam slavom kiti!

Za sve vami budi hvala
Što donije vrieme rodu;
S krvi sreća mu procvala —
Kû proliste za slobodu!

Gore dakle ustanite,
Kren'te očim prama nebu,
Te nam slavje uzvisite
Kô je danas u Zagrebu!

Tada s Bogom mirno ajte
Za pô vieka u zemljicu;
Nakon kôga pogledajte
Milu dragu trojednicu!

Gjuro Klarić.

*) U njekoliko istisakah posliednjega broja bilo je pogriešeno „Konac će slieditі."

Digitized by Google

Razbojnik.

(Nadalje.)

Začudjen s toga upita si brata, kako da to biva? Na što će ovaj, nasmjehnuv se: „Prosti, brate mili, što sam te jednom prevario. Osim onih kocakah, što no sam jih tebi dao, imadoh i druge, u kojih sam one pločice, što su prama rečenim točkam, olovom bio zalio, pa tako pritežu kod svakog hitca dolje, a šestim točkam pokazati se je gore.“

Kad je Krudinhob rieči bratove saslušao, proli mu se žuč žilami, a srce mu planu krvnom osvetom, te primiv za mač, štono mu je o boku visio, probode njim prsa brata svoga, zaoriv što ga je grlo nosilo: „Gini, varalice gadna!“ Al to mu neutaži biesnoće. Jošt je tekla i pušila se krv strašna, kadno se pod mačem bratomorca savi druga žrtva: mila supruga zlosrećnika.

Jaukom štono čovjeku srce para, i strahovitim vriskom osamljene sirotčadi zamni čitava kuća, na što priteku roditelji i djeca ubijene jim matere; al okorjelo srce krvnikovo neprestraši se niti pred istom vriednom sjedinom, već tegnuv krvavim mačem, probode jih oboje.

Sad si je tekar uzdivljalo srce djeloma zadovoljio, te zamisliv strahovitu misao, da će klati i ubijati sve, štogod mu živo rukuh dodje, zavuče se poput biesna vuka u najgušće šume blizu Poprada, gdjeno sada crkva sv. Ane stoji. Tu je put iz Magjarske u Poljsku vodio, pa tud se okrutni Krudinhob izmedju šumah i šikarja svakakva vukao, putnike robio, svake ruke mrcvario, klao i ubijao. Pripovieda se, da je žicu preko puta potegnuo, te o zvoncu u svom brlogu privezao, pa bi svaki, koj bi, iduć putem o tu žicu nogom zadjenuo, umah u ruke nesmiljenomu razbojniku pao.

Krvoločnost Krudinhobova bijaše nezasitljiva, okrutnost strahovita! Kad bi se tužno koje čeljade pod težkimi razbojničkimi udarci, cvileć i jaukajuć previjalo i savijalo a to bi mu se iz poganskih ustiuh prodro djavolski smieh. Uzalud mu bijaše koljena ljubiti i za milost ga prositi; srce tvrdje od kamena, nepropusti u sebe groznoga jadikovanja padših mu u ruke nesretnikah. Gnjevom plamtećim očima zavitlao bi nesmiljeni razbojnik lipovim kolcem, kad valjade usmrtiti koga do kraja. Tako je grdni taj posao više godinah tjerao, a buzdovana bješe mu se primila već podebela kora od krvi.

Dugo se nemogaše razkajati odpadnik, odmetnik taj roda čovječjega, kad mu se iza više godinah u jedanput duša probudi; grdila grozna napuniše eto mjeru; nigdje mira, nigdje počinka, nigdje postanka. Sad se je tekar osvjestio i razabrao, što je počinio. Krv nesretnikah, što jih je pomorio, vapijaše k nebu za osvetom.

Misao na budući sud primi ga moriti. U tutanj mu bijaše sve nastojanje, da si duševnost ugluši; kud on tud i strašni dusi ubijenikah; stigao ga je sud božji. —

Bijaše noć; težki oblaci navukli se na nebo, vijugasta munja poče se križati crnim svodištem, a gromovi pucati, da se je zemlja tresla — bijaše grozna noć! — Pod velikom njekom jelom razvalio se je Krudinhob. Muka ga spopala, te hoće dušu da mu izvadi: pred oči mu se staviše silne nedužne žrtve krvoločnosti njegove, a napose zadnji okrutni čin, — ubojstvo naime hodočastnika njekoga, koj se sa hodočašća u svetoj pobožnosti vraćao kući svojoj. Gle, gdje ga sjedoglavi starac zaklinje živim Bogom, da bi mu se smilovao, da bi mu oprostio to malo života, što ga imade jošte preživjeti; — čuj, gdje odjekuju zadnje grozne rieči izdisućega jadnika: „Kolji me dakle, krvniče nezasitljivi! kad ti se nesmili siromašan, iztrošen i iznemogao starac; — doći će vrieme, kad će ti se trgnuti gadna duša iza groznoga toga sna; nećeš izmaći pravdi božjoj.

Svakim časom rasla bi mu sve to više plahost i muka duševna. Nestalo je u njega odvažne srčanosti. Sav se pokunjio i duhom klonuo strašni odprije Krudinhob; pričini mu se, kano da je već zagrmio odlučni glas: „Nosi se, prokletniče, u oganj vječnih mukah.“ — Dok ga je tako studen znoj probijao, a tielo i sva duša mu se uztrepetala, ošine grom u njeko malo koračajah odaljeno drvo, te ga na komade razciepka. Sva je okolica od strašne grmljavine zaorila! Krudinhob skoči sav smeten na noge, te podignuv ruke prama nebu, zavapi iza glasa: „Bože vječni, suditelju! zar je kucnuo sat pravde tvoje? Il je to možda samo otčinski tvoj glas, što me opominje na pokoru i popravak života moga? A hoće li mi milost tvoja oprostiti? Neće, neće, preokrutni, pretežki su griesi, što jih je krvohotnost moja počinila; — neima za mene više spasa; — propao sam! . . . Sdvojnost ga stegne još jače; nesvjestica ga počme grabiti, te ga obori na tle. Oči mu se počmu sklapati, pa tvrdo zaspi. Oj tužni čovječe, kakov li ti je osvanak! — San ga neokriepi, već mu samo jače dušu izmuči, prividjelo mu se bo u snu nješto straho-

Digitized by Google

vita. Snivalo mu se, da je bio u groznom njekom pohoru, obkoljen od crnih nemanah, koje ga pandjami svojimi pograbiše, te poletivši s njim po zraku, posadiše ga na visoku goru. Ovdje se dizaše veličanstveno priestolje, divnim svjetilom obasjano, Na njem sjedjaše vječni suditelj, držeć u jednoj ruci plamenit mač, a u drugoj kantar. Po zlatnih od priestolja stubah klečahu svi, što jih je Krudinhob poubijao, cvileć ter ištuć zadovoljštinu od svete pravde. Po dnu buktila je strahovita vatra, od duhah paklenih obkoljena. Sad prozbore sa svetom ozbiljnošću usta suditeljeva, ter izreknu odsudu nad nesmiljenim krvnikom. Već su bile poletile sluge nečastivoga, već ga počeše grabiti, da će ga baciti u jaz pakleni, kadno mu se ukaže njeki redovnički obučen čovjek, koj mu s blagim posmjehom poda ruku pomoćnicu. Krudinhob u skrajnjoj nevolji, poleti prama izbavitelju svomu, te ga htjede za pruženu si ruku primiti, — al se u to prenu, probudjen praskom pogodjena od groma te srušivšega se drveta.

San mu otaj poveća strah i nemir duševni. Sad se digne s loga svoga, te se počme sav izmučen amo tamo klimati. Svako šušketanje, svaki glas prodje mu kao munja dušom; nasluškivao bi bo svagdje jauk i lelek jadnih ubijenikah. Kuda god pošao, svagdje bi mislio, da ga vapeći za osvetom dusi sliede.

Savrh pećinah slušao bi svejednako strašne rieči ozbiljnoga suditelja. Prepadao bi se od svoje sjene; a sa lipova kolca dizala bi mu se u razžarenoj mašti nedužna krv kao crljena, grozna njeka para k nebu, nazivajuć neprestance vječnoga sudiju. Evo, ti mili štioče, žive slike okorjela griešnika.

Rado bi bio povratio Krudinhob sve blago, što ga je do sada zarobio. Koli rad bi bio oživio pa ma vlastitom krvi sve nedužne ubijenike! Nastojao je doduše, da se umiri tim, što je sve to samo san bio, komu da se nesmie puno vjerovati; al se je uzalud tješio. Sve muke navale nanj postostručnom silom; probudjena saviest primi ga iznova lomiti. U to je zora zabielila, te naviesti zlatnimi si traci dolazak novoga danka. Ptice udariše milim glasom pjevati jutarnju pjesmu svemogućemu stvoritelju u slavu. Bujne njivice pune šara cvieća, šire ti miomirisom prsa, ter te čarobnom svojom divotom zanose u prekozemske, rajske miline. Pod dno gore brza čist kô staklo potok, razblažujuć svakoga otajstvenim žamorom svojim. Grančice i zeleno lišće od drveća posijano je sjajnom biser-rosom. Nasta krasan dan! Sve je što življim oživjelo životom.

Sve se u divoti otoj raduje obstanku svomu, samo u mrkoga Krudinhoba srce pusto i neveselo: budućnost strašna lebdila mu je pred očima. Nije mu bilo gledati krasne naravi, te se zavuče u gusto šikarje. Nu jedva što se je tu namjestio, kad čuje, gdje kamenitim putem njetko prolazi U brzo se izpravio, te mašiv se kolca, izleti kao biesna zvier iz grmlja; al kad tamo, a on vidi, gdje se čovjek u samostanskoj odjeći, prekrštenih rukuh, te u misli zadubljen k njemu primiče. Kad je Krudinhob čovjeka ugledao, probudi se opet krvoločnost u njem. Već mu se provali ustima gromoviti: „Stani!“ već je bio zamahnuo kolcem, da će siromaka po glavi, kad u tom redovniku upoznade istoga onoga čovjeka, što no mu se u snu prikazao, te u nevolji toli prijateljski ruku podao. Kolac mu izpade, groza ga obadje, lice mu kao krpa pobliedi, te padši na koljena, poljubi redovnika u ruku. Tople su ga suze propanule, a usta iznemogla zaprosiše glasom drhćućim od sluge božjega pomoć i utjehu. Ovaj se preseneti, gledajuć, gdje se divlji razbojnik u tolikoj sniženosti pred njega bacio; nu odkraviv se ponješto, upita ga: „Nisi li ti Krudinhob, okrutni taj krvnik, kojino je onoliko već putnikah pomorio?“ „Jesam,“ odreče mu „jesam, častni otče! ja sam taj razbojnik, o kom se raznio glas čitavom izpod Karpatah okolicom; ja sam onaj, štono bi svakoga, koj mu rukuh dodje porobio i ubio; al smilujte mi se, ćutim bo u dnu duše svoje, što sam počinio. Srce mi se kida, kad pomislim na gnjusni svoj prošli život. Neka bi me na sve muke svieta ovoga metali, neka bi mi svu krv, sve do zadnje kapi izkapili, samo da mi se je osvjedočiti, da će mi vječni suditelj oprostiti strašne griehe! Ojme, častni otče! nemojte me ostaviti, oh, spasite, spasite mi dušu!“ Dalje nemogaše govoriti: duševna mu bol uzkrati rieči.

Pošto je svećenik strašnoga jednoč, a sada toli razkajanoga griešnika njekoliko časakah motrio, primi ga dalje izpitivati:

„Što te je, nesretni griešniče, sklonulo, da si se gadnoga svoga života odrekao, te u pokori k Bogu svomu obrnuo?“

„Duša mi se,“ odvrati, „probudila iza nesretnoga sna.“ Pa mu izpripovieda sve, što se je sbilo; kako da ga je ubojstvo siromašnoga hodočastnika osobito ganulo. „Oh,“ nastavi jadikovati, „da mi je izkazati vam žalost svoju iza krvnoga toga čina jauk i moljakanje siromaka sprovodi svuda.

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

PUSTINJE ZAPADNIH INDIJAH

Izvorni opis od putujućega onuda Hrvata.

(Rieka Mississipi.)

U sjevernoj Americi posiedovaše jednoć Francezka prostrano carstvo, koje se prostiraše od Labradora do Floride, i od obalah sinjega Atlantičkoga mora do najdaljnih jezerah Kanade. Četiri velike rieke, kojeno imaju svoj izvor u istih planinah, razdielile su one zemlje prostrane. Rieka Sant Lorenco, koja se gubi u istoku zalieva svoga imena; rieka zapadna, koja gubi svoje vode u nepoznata mora; rieka Bourbon, koja ima svoj vodopad od juga put sjevera u luku Hudson i Mississippi, koji pada od sjevera put podneva (juga) — u golfo de Meksiko.

U prostor tečajem više od hiljadu legah kvasi ova zadnja rieka jednu plodnu i krasnu zemlju, zvanu novi Eden od žiteljah Sdruženih državah (Stati uniti) — kojoj Francezi ostaviše za viečnu uspomenu liepo ime Luisiana. Stotina drugih riečinah podajnih ovoj zadnjoj, kao n. p. Missouri, Illinoj, Alkanza, Ohio, Wabache Teneso itd. djubre i pretile svojim smradarijam i s njihovimi vodami čine ju plodnu.

Čarobna prizora, mili Bože! onda kada sve ove rieke nadunu se i narastu od zimskih olujah, onda kada silovite poplavice neprestanih periodičkih kišah skrše od sinjih i gustih šumah grane i mladice, kupeć u hrpu brieme po svim izvorim stabla izkoriepita i vežuć jih sa njekojimi uži rašća tako zvana: „Lianes“ kad na gomile pretvara sa talogom jilovačnim u djubre iste vodene tuštine, te ustanovi na ovimi mlada stabla i baci divni čin na škorup vodenih slapovah! Odnošeni pako od penećih i lebdećih slapovah sa svih riečinah i izvorah salaze ovi plivajući temelji naravskog veleuma k Mississipiu. Ovaj jih zarobi i tiska sa snagom na svoje čeljusti za ustanoviti si novi lakat.

Diže se timtoga kad i kada veličanski šum i potres stare rieke prolazeće izpod brdah, razsipajuć i prolievajuć svoje vode kano sunce svoje trake, okolo stupovah pošumskih i „Piramidah“ mramornog Indijanskog greblja. Dapače ova je „Nilo“ pustinjah! Ali sdružena uvjek ide milina k veličanstvu u naravnih prizorih; jer medjutim što tiek vodeni u sriedini pram moru kršeć i lomeć trupla od dubov i borov brana, vide se na skrajnjim i protivnim tieku podizati dva otočića: Pistia i Ninfea, po kojima cvieće i žute ruže viju se u slici barjakah i stegovah.

Plovi plovi moja ladjo
U koj godir kraj;
Ja ti cilja još nenadjo —
Sama cilj si daj! —

Na hiljade, zelene zmijetine, mrko-žuti kobači, blakične vrane, modro-svietle, biele, crveno-biele čaplje, modro-zeleni i žuti gušteri goleme vrsti (Anolis) mladi kokodrili ukrcavaju se kao putnici na mimo prolazeće galije sastavljene i vezane od napomenutih granah, hvojah, rašća i cvieća, te razapnivši svoja pozlatjena jadra na vietar, odlazi tako kolonia pospana u njedra koje druge osamljene i urljave riečine zasidriti.

Predstavljaju umrlomu dvie obale Mississipi-a njeki prizor neobičan, čudnovat i veoma stratagjemički. Na zapadnoj obali prostiru se prostrane i neizmjerne ravnine, njihovi valovi od raznih travah sve više odalečivajuć se od ovih, čine se kao da se povitarcem dižu do blakičnog svoda k nebu, gdje napokon izčeznu. Motriš po onim neizmjernim livadam u slobodi nebrojena plandujuća stada bizumtah (divljih grbavih volovah.) Tada motriš kakvog divljeg bivola višegodišnjeg ciepajuć i prodiruć vodene slapove preplivati na protivnu obalu, i na koji otočić od Mississipi-a medju visoke trave leći. Radi njegovog čela nakićenog s duplimi rogovi, radi njegove stare brade pune leskotinah, uzeo bi ga za Vilenjaka ili Glauka, koji ruleći izvode baca svoj ozbiljni pozor od zadovoljstva na veličanstvo svojih vodah i na pustu divljačku obilnost svojih žalah i neizmjernih dubravah i livadah.

Takov je prizor na zapadnoj obali; ali eto na jedanput se razlikuje protivna obala čineći njeku divnu inat s prvom: viseće vrh tekućih slapovah raznovrstne vrbene, nahrpjeni po grumenim i po glavićicam, raztrešene u sried dubravah i lugovah, stabla i rašća razne boje i milovrsti raznog mirisa miešaju se, rastu zajednički i dižu se oblakom u nebeske visine, da iztrude i umore pogled umrloga.

Divje loze, lazuni (bignonie) i kolokvintide [1]) spletaju se oko panjah ovih veličanskih stabalah, nasrću njihove hvoje, penju se na najvišje njihove grane i na koncu vise u slici perjanicah; prelaze od duba na cedar, od cedra na orah (Juglans nigra) čineći hiljadu stogovah, hiljade kudiljah, hiljade zavojah i lučkah hiljadu kapijah i ulazah.

[1]) Coloquintide = Kolokvintide je raštje tikvinoga roda; splita se, penje se. Njezino voće jest očistjavajuće u Farmacologii.

(Dalje će slieditи.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. rujna

Svi simptomi tvrde jeseni opominju nas na skoru ljutu zimu, a berba? — berbe neće biti valjane niti za dvie nedjelje. Kad tko motri u izložbi krasno ono stolno grožđje, rekao bi, da nije nikad ljepšega bilo, al je ono izabrano na ogled, u istinu je pako kiselica na sve kraje. Valjalo bi, da se sve one vrsti, što smo ih boljih ljetah vidili opet izlože, da se prouči, koje vrsti najjače gnjiju, a koje se i ovako močvarne, mrzle godine dobro drže, da se okanimo trsovah, kojimi se sramimo izaći na mejdan. U izložbi voća vidismo kod privatnih ljudih napise i imena hrvatski a začudismo se, da je narodni zavod, pokušalište gosp. druž. samo njemačke cedulje priliepilo na svoje izloženo.

Dočim je dulje vremena gotovo sama izložba zauzimala obću zanimivost, nastupila je evo blizu svršetka iste nova radnja. Školski vještaci, sazvani su na filologički sabor, da nam obogate jezik novimi izrazi, koje duh vremena od nas zahtjeva.

Školski tečaj započeo je svuda, samo nam se nije nova Realka mogla dogotoviti, te će se hram praktičnih znanostih kao i u križevačkom zavodu otvoriti istom 15. o. m.

Kazališni odbor oglasio je takodjer cienik ložah od 15. listop. o. g. do 15. travnja 1865, iz česa vidimo, da će biti teatralne saisone, al o programu iste neznamo javiti ništa.

— Jučer u nedielju otvorena je svečano crkvica u Maksimiru, kojom prigodom držao je prečastni gosp. kanonik Marić vrlo poetičan i krasan govor u slavu njegove preuzoritosti, koja je ovom liepom crkvicom postavila krunu svomu divnomu perivoju; za čudo, da nije bilo više ljudstva prisutna kod tako sjajna dana.

— G. Abel Lukšić javlja sl. obćinstvu, da će svoj ilustrirani časopis „Glasonošu“ prenieti iz Karlovca u Beč, gdje će osim „Glasonoše“ izdavati takodjer i „Slavische Blätter.“ Kolike su zasluge g. L. za našu književnost, to je poznato svakomu, koj se našom knjigom bavi i s toga će znati svatko cieniti ovu odluku gospodina Lukšića, kako to stvar zaslužuje.

Pavao Aristoteles iz Odese, umjetnik na flauti dao je u Dvorani dva koncerta; nu budući da je u posljednje doba bilo toliko koncertah, a k tomu i nesgodno vrieme, to su bili troškovi ovih večerih veći možebiti negoli dohodci.

— Od onih 3815 izložiteljah, kojih je porota predmete prosudila, jesu 1483 odlikovani i to: 321 sa srebernom kolajnom, 371 sa mjedenom, 314 sa diplomom i 77 pohvalno napomenuti.

— Do 3 listopada platilo je 16,259 osobah kod kase ulazninu sa 5772 fr. 56 novč. a saisonskih kartah uzeto je za 330 forintih, ukupno, dakle unišlo je 6102. Ako se računaju k tomu posjednici slobodnih ulaznicah, tako se diže broj posjetiteljah preko 30 tisućah.

Prva hrvatska izložba.

Mogli bi skoro reći, da koga smo god u našoj izložbi dosad vidili, gospodu i gospoje a i mnoge seljake i djecu, da smo mu opazili u ruci katalog, u kom je popisano sve, što bje prijavljeno, te u kojoj knjizi ima vrlo mnogo naučna i koristna, a osobite glede štatistike toliko dosad nepoznatih izviešćah, da se mora preporučiti i onim, koji nisu mogli dospjeti u naš glavni grad, da se glavom osvjedoče o sjajnom napredku Hrvatah. Ta knjiga razdieljena je na dva diela, u obći i posebni dio, a pridat je jošte uvrstbeni dio. Prvi će dio vrlo zanimati svakoga našinca, gdje je govor o zemlji, o žiteljih, o kulturi, o ustavu i upravi naše domovine. Tiesni prostor ovoga lista nedopušta nam, da o izložbi onoliko progovorimo, koliko bi nam se htjelo i zato upravo činimo pozornim naše sl. obćinstvo na ovu knjigu, koja nebi smiela faliti u nijednoj kući, kao uspomena na ovaj velevažni dogadjaj u kulturnoj povjesti naroda hrvatskoga. —

Da u kratko nastavimo opis naše šetnje po drugom spratu, hoćemo započeti preliepom dvoranom, koja je nakićena radnjom školskih zavodah. Tu bi rado bili našli dopisnika „Pressinoga,“ koj je tvrdio, da su i tu opet krajiške učione nadkrilile sve ostalo — da nam pokaže ručna djela, švelo, vezenje i pletivo, risarije, krajobraze modeliranje itd. U obće, od onih javnih i sukromnih 60 zavodah, što su izvrstnimi svojimi proizvodi ukrasili ovu sobu imade samo šest iz naše Krajine, koji su u krasopisu i njemačkom jeziku liepo zastupani, al do nadkriljenja u svemu — daleki je put. —

Bližnja dvorana je najsjajniji prediel izložbe, u kojoj je nastavljen baldakin kao prestol, s koga je pr. ban otvorio izložbu. Tu su stiene pokrite sa stotinu uljevnih slikah i inimi risarijami, o kojih kad bi pojedince htio tko govoriti, valjalo bi mu napisati knjigu. Medju starinami što su ovdje izložene, kao starinski satovi, žljice sreberne od god. 1542 oružje, ormarići itd. najznamenitija su: Diplomata croatico glagolitica Regum et. Banorum Croatiae, saec. XI.—XIV.; latinske biblije sitnolikom iz 13. 14. vieka, rukopisi glagolitički i glagoljski u Rimu tiskani breviari, misali croatico-glagolitici itd.

Za ovom dvoranom, u kojoj se čovjek toli ugodno razgledati može, sliedi soba, napunjena sa raznom prteninom, izdelanom po ženami prostoga puka, koja su djela inostranci pazljivo promatrali i toliko izvornosti u njima našli. Za veliku trgovinu je ovdje najglavnije onaj golemi, neznatni zamot prnjah, mimo koga su tisući prošli bez da su ga našli vriedna jednoga pogleda, pa je ipak uslied izložbe naše dospio telegrafičkim putem iz Španije nalog na 2 tisuće centih te Export-robe.

Opet u bližnjoj velikoj sali nahodi se sila božja platnenine, tkanine i vezarije iz svih stranah, česa se tudjin, učeć ukus našega naroda, nemože dosta nagledati. Tu je vidjeti mnogo ceduljah s napisom: nabavljeno za izložbenu lutrijn. Najsjajnija čest ove sobe je slika, vezena po učite-

Digitized by Google

ljici gospodični Waldherovoj, što ju je naš veliki mecena kupio za 600 for; zatim krasni sag i veleliepo vezeni rubci u vriednosti po 80 for. itd. U ovoj dvorani nastavljeni su i glasoviti strojevi za šivanje od Wheller i Wilsona iz Nev-Yorka, na kojih se neprestano radi, te koji su toliko u nas uspjeli, da je tečajem izložbe prodano do 50 komadah po 167 for.

Da opišemo potanko sliedeće tri zanimive sobe, u kojih se nalaze: svietlopisi, učevne sprave, albumi i glasbene compozicije, medju kojimi su i čitava djela „Ljubav i zloba“ i „Porin;“ nadalje: papir, tiskarska i knjigovezarska djela, uspomenični album Hàrtmanov, množina mineralijah i kemikalijah — to bi nas za danas vodilo na daleko i široko, al ipak nemožemo na koncu mimoići duševna djela nove compozitarske vile, nadarenoga domorod. skladatelja g. Franje Šav. Koha u Osieku, koj je od mnogih svojih brojevah izložio „Viline glasove, požežku polku, zagrebačku četvorku, svatovsko kolo, slavonsko kolo itd. Da nam Bog dao u njemu novu zviezdu na muzikalnom nebu.

SUD O „ZVONIMIRU.“

(Nadalje.)

„Zvonimir“ u povjesti, jest hrabar junak na oružju, vješt politik, čovjek tvrde volje i mudre glave. Nebuduć kraljevskoga roda al imajući pamet za kralja, potaknut slavom u bugarskih ratovih štečenom, vidio je dobro, kako će se stečevina Krešimirova pod burnom vladavinom Slavišinom, plienom neprijateljah razpasti, vidio je i to, da zadnja mladica Držislavićah Stjepan — potonji kralj — vriedan nije kriepkom rukom ravnati Hrvatsku, ćutio je svoju prevažnu silu, znao je i to, da ga narod sa junačtva štuje. Znajući sve to odluči Zvonimir ovjenčati se krunom i popeti se na priestol Držislavićah. Slaviša bje uhvaćen od normanskoga vodje Amika, po svoj prilici Zvonimirovom pomoći Stiepana odpremi valjda u sporazumljenju sa silnom strankom u manastir, a to je jasno kad čovjek zna, da se je Stiepan odrekao prava, kad je već Zvonimir kraljem bio i da tu abdikacialnu listinu Stiepanovu (kod Farlata) pisao Teodor kancelar Zvonimirov; Grgur VII. videći da je Zvonimir on, koga sposobnosti kruna ide primi ga u zaštitu.

Slične sgode vidimo u Franačkoj, gdje je Pipin svrgo Childericha, Karlo veliki Deziderija i Tasila, bilo je takovih primjerah i u Ugarskoj. Zvonimir veoma je dobro poznavao moć rimske stolice te je odlučio osvojiti načelo u ono doba izrečeno, da je „svaka kruna leno stolice rimske,“ i u to ime dobio je krunu i žezlo od Grgura VII.

Tim činom, koga ovdje prosudjivati nećemo, svrši se konačno ono dugotrajno kolebanje hrvatskoga naroda medj Rimom i Carigradom, a hrvatska kraljevina priključi se povorci zapadnih državah.

Veli se i to, da je žena Zvonimirova, kraljica Lepa, bila sestra ugarskoga kralja, i tim si je Zvonimir — čini se — hotio ukriepiti kraljestvo; zna se i to, da je on najglasovitiju obitelj hrvatsku sa svojom kućom spojio udav svoju kćer Vujnicu za junaka Mihajla Lapsanovića. Iz svega toga vidi se, kako je Zvonimir sve stanje Hrvatske bistro razabirao, koliko, kako vješto i odvažno da je raditi morao, da steče krunu hrvatsku.

Po svem tom se vidi, koja da je ona misao, u koje je sve svoje misli smislio, po čem da je Zvonimir postao veliko historičko lice. Nu znade se, da je u Hrvatskoj stranka bila koja se je njegovu kraljevstvu ljuto opirala, tako da se je Grgur VII. zagrozio, da će na protivnike Zvonimirove vrgnut kletvu; pomisliti mora čovjek i to, da gordi Zvonimirov duh odlučio biti pravim a ne nazovnim kraljem, da je on kao uzurpator razvraćenim pod Slavišom županom sve čvršće uzde pritegao, da mu sila bude veća i u zemlji i prot susjedom. Kakva tu biaše naravska posliedica? Da mu se je plemstvo sve više opiralo.

U toj protivštini i toj borbi stoji upravo dramatički sukob Zvonimira.

Tu nam pripovjeda kronika, da je Zvonimir sazvao državni sabor na Kosovo polje nagovarav plemstvo, nek podje u krstnu vojnu, a plemstvo u tom videći izdajstvo smaknu Zvonimira. Tu je tragička katastrofa. Mnogi pisci o tom dvoje, nu pitam ja, nisu li se i njemački i drugi vladari upravo toga sredstva latili da se otresu presilnoga plemstva, neslažu li se s tom misli za čudo rieći plemstva po kronici „ti nas hoćeš odvest iz naše diedine, radje pogini ti, nego mi svi!“ A jošt vjerojatnija mi se čini ova priča stare kronike, kad čovjek zna, da po smrti Zvonimirovoj nije kraljestvo spalo na njegovoga Radovana, neg na Stiepana, koj se tobože odrekao bio svoga prava.

Ovo je po prilici historički Zvonimir, i čitajuć taj nacrt svatko će lahko razumieti, da tu ima svih svojstvah, kojih se dramatiziranju toli znamenita muža hoće; iz toga se i psihologički motiv i dielovanje u značaj velikog uzurpatora razabrati može, tu se i nalazi zanimivi dramatički sukob, tu i tragička katastrofa, tu se vidi opet jedan od onih krvnih prizorah, kakovih nesamo u Hrvatskoj, već u svoj slavenskoj povjesti nalazimo.

Takovoj osobi po sebi velikoj netreba mnogo idealizacije, a glavna misao se posve izsvesti može bez uštrba glavnoga junaka, kojega nije pusta slavo-hliepnost nu plemenita želja t. j. spas razvraćene domovine na takove čine nukati mogla.

Sad da vidimo kakov je „Zvonimir“ Subotićev. Kakov mu je značaj Zvonimirov? Koji su psihologički motivi Zvonimirovu značaju? Gdje je dramatički konflikt, gdje katastrofa? Gdje je u obće dramatička zanimivost Subotićeva Zvonimira? Na ova pitanja ćemo odgovoriti pojedince, a pri tom nećemo sadržaja drame navesti, jer ga većina poznaje po kazalištu, il knjigi, il Pozorovoj kritiki.

(Dalje će slieditи.)

Objava.

Odpravničtvo ovoga lista nalazi se sada na Jelačićevu trgu, u kući g. Stankovića.

M. Krešić, trgovac sitnom robom, preselio je svoj dućan iz duge ulice na Jelačićev trg u kuću gosp. Kriste Stankovića i urediv ga po najnovijem ukusu, preporuća svoj posao slavnomu občinstvu glavnoga grâda i ostalim kupovnikom domovine uz uvjerenje, da je kadar nadkriliti svako budi kakovo natjecanje glede cienah i krasnoga izbora raznih stvarih za kuću, za put, za lov itd. a osobito preporuča svakomu gospodarstvu svoje skladište kitajskoga srebra za stol, kao i posude za crkve.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. listopada 1864.** **Broj 29.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

Sad mu se sin mora tako neslavno sa svietom razstati, uhvatjen u zanku može biti od kakove odaliske (krasne robinje); prvi, što ga Bosna znade od hajdukah Mladenovacah, mora neslavno umrieti; jatagan mu neće nadgrobnice izpjevati a puška mu neće na pogreb zvoniti. Ta bol je mučila Mladena, Ali se oporavi, podigne junački glavu u vis, te se bistrim okom razgleda.

Rezavac opet pristupi. „Čuj, harambašo!“ počme važnije no prije nerazširiv sada rukuh. „Bog ti je svjedok, dobro da se je tako dogodilo, da je glava Mahmud-paše u ona pisma dospjela, što ih u rukuh držiš; mi zaključismo, da se ta pisma za Marjanka povrate.“

„Kako je tomu dugo?“ odgovori Mladen glasom čvrstim, skoro srditim, „kako je to tomu dugo, što su mi hajduci rekli, da blaznim? Jeste li zaboravili, da iz tih pisamah ciela Bosna oslobodjenje čeka? A za jedan život nesmije, da sve propane, a moj sin je hajduk kao i koj drugi,“ doda kriepko neublaživi harambaša, pokazujuć, da su svi predlozi proti njegovoj izrieci uzaludni. „Ipak nije jošte poginuo moj sin!“ reče planuv, „ogledajmo se po Sarajevu junaci!“

V.

Nitko nebuni noćne tišine u Sarajevu. Mjesec, zalazeći poslie pol noći, plovio je tiho zviezdami protkanim svodom nebeskim, razprostranjuć svoju svjetlost po krajini, a siena tornjevah tvrdje Goričke, u bliedosti svojoj u vis strčećih, previjale su se u mašti, te se je činilo, da siene njegdašnjih kraljevah bosanskih po gorah blude, da su sjeli na Gorici, da razvide sadašnju biedu slavnoga nekoč kraljevstva bosanskoga.

Duboko pod zemljom u tamnici, u pećini priredjenoj, ležaše Marjanko na hladnoj, vlažnoj zemlji konopi čvrsto sapet. S kamenitih stienah kapahu krupne kapi, te se cjedjahu oko njega u kaljužu; konopi su bili tako stisnuti, da su mu kožu rezali, a Marjanko niti nejadikovaše, niti pisnu. Tielesne boli nije tako ćutio, kao duševne; da, radi bolnoga srca zaboravi na sve oko sebe. Izdana ljubav njegova, izdano pobratimstvo, sve se je sticalo mozga njegova, nemogav se sve do sada kaniti tih mislih.

Po tamnih se stubah koraci začuju, činilo se, da idu napred, pak sve bliže, vrata se odmandale, ključi se u ključanicu meću te potresav se podboji otvore se napokon vrata. U tamnicu Marjankovu dosizala je tamna svjetlost zublje. Na posljednoj stubi, skoro da već nekorači u tamnicu, stane, zublju nad glavom držeći, da u njezinu svjetlu tamnicu mjestimice pregleda — Mahmud-paša. Pregledav tamnicu te uočiv Marjanka, stupi s posljednje stube, prisloni vrata za sobom, pristupi k Mar-

Digitized by Google

janku te ga spazi sada nakon dugoga vremena kod svjetlosti zublje. Marjanko se začudi smotriv tako neočekivan posjet — mislio je prije, da već dolaze te da ga na smrt odvedu ili da mu veće muke priprave, ali užasno po njega, gdje dolazi u tamnicu sam paša — zatečen, nemogaše od njega oči odvratiti —

„Hajduče!“ nagovori ga paša za časak „ti moraš umrieti.“

„Znam“ padne mu Marjanko hladnokrvno u rieč Mahmud-paši.

„Moraš umrieti,“ nastavi paša, „ako se nelatiš jedinoga sredstva, koje ti prosto stoji, da si odkupiš život svoj.“

„Hoćeš li ti cienu odkupu stavljati“ odgovori Marjanko, „to se onda jošte neslažemo; za poštenje ja nekupujem života svoga.“

Paša trgaše sa sobom, blisak nevolje zablišti iz oka njegova, nu on se oporavi.

„Čuj!“ reče, „u ruke vaše pao je Tejsija-aga“

„Hoćeš li toga natrag imati,“ pretrgne mu rieč Marjanko s posmjehom, „dolaziš već kasno, možni paša; hajduci sude brzo i pravedno, a kad sam ja odlazio bio je Tejsija na sud odveden; mrtvi neustaju više, možni paša!“

„Šta će mi on?“ reče paša zlovoljno; „Tejsija bio mi je od velike ciene, nu za života, mrtvi nisu za nikakovu potrebu; nu on je imao kod sebe tajne spise, koji za vas hajduke od nikakove ciene nisu, tim od veće ipak za me, samo ti spisi — umiješ li pisati, kaurine?“ zapita na jedanput.

Marjanko posvjedoči.

„Piši dakle hajdukom,“ reče paša, „da mi izruče pisma, a ja ću im tebe. — Čuješ, hajduče?“ nagovori Marjanka, koj mu zamišljen nedade nikakova odgovora na to. Sjetio se je junačke braće, zdravih gorah, života junačkoga, slavnih bitkah s Turci i poturicami, sjetio se je majke; a paša mu nudja život, za njekoliko listih papira; raztuži se za majkom, za gorami i za junačkom braćom, ipak je ta raztuženost samo časak trajala, brzo se bo oporavi.

„Čuj, pašo!“ reče opet hladno, „imadu li oni papiri kakovu veliku cienu za te, to će ju sigurno i za hajduke imati; s njimi ti ugovaraj, a vjeruj mi, da neodkupljujem života za mrzku cienu.“

Paša zašuti, razmišljavaše, a paklen smjeh mu na usta navaljuje, okom motri pako lukavo Marjanka.

„Pravo imaš,“ reče napokon. Nu kamo mi valja odpraviti poslanika svoga?“ zapita, kao bez zle namjere.

„Aj, paša,“ odgovori Marjanko takodjer hladno, „pribi samo oglas svoj na sarajevska vrata, ili saobći to nizamu tajno,“ nasmjehne se, „a vjeruj u jutro znati se hajduci za oglas tvoj.“

Paša stane, a rumen žar zlobe porumeni mu obraz, oko njegovo skakalo je amo tamo; „i u tamnici smije mi se taj kršćanski pas!?“

Nedobijem li sutra do sunčanoga zapada, što hoću, umriet ćeš na kolcu,“ reče paša biesneći; „ako se do sutra nepromisliš, neću te više pitat, o strpljenju neima ni govora.“

Mjesto odgovora prevali se Marjanko na drugu stranu.

Paša se nemogaše duže uzdržati, pljune na hajduka, te, izustiv strašnu kletvu na cielo pasje kršćanstvo, izadje iz tamnice.

Marjanko ostade opet osamljen u tamnici na vlažnom tlu. Jedva što je posljednje korake odlazećega paše razabrati mogao, kad al eto razabra upravo na protivnoj strani, u pećini samoj, mukli hod, i to tako blizo, da je samo jošte jedan kamen medju njim i onim biti mogao, koj se je želio tamnice dočepati. Radostna nada ohrabri Marjanka. Možda su to hajduci, koji su došli, da ga izbave? Moguće, jer Krstić je čuo, kad su ga u nju stavljali, a tamnica njegova bila je duboko u pećini, i to već izvan gradskih vrtovah. Nu tako brzo nemogaše k njemu prodrieti; onaj bo, tko bi htio k njemu, morao bi već mjesece raditi, prije nego što si hodnik u pećini tako daleko pripravi — a ipak nebijaše to hod, što ga je sada čuo, kako kamen u zidu škriplje; već se je svjetilo i svjetlo škuljami probiralo, a traci se razprostru po tamnici, vodene kaplje sa stienah kapajuće zablište bojami opala. Kamen sa sviuh stranah pritesan izvadi se iz zida, Marjanko spaziv mal da nekrikne od čuda, budući je u tamnicu stupio pobratim mu Emin-beg.

Najveća dvojbenost se pokaza na licu hajdukovom. Da li je došao, da ga oslobodi Emin? Ali budući je Marjanko vidio, da je i on s onim bio, koji su ga uhvatili, a osim Emina nije nitko živ u Sarajevu za ljubav njegovu naprama Fatimi, kćeri Khosrev-aginoj znao, nijedan drugi dakle nije mu mogao neprijatelje za ledja dovesti. Takove misli su ga prolazile.

„Ti si to Emine?“ zapita ga žalostno.

„Jest, ja sam to, hajduče!“ veli taj; „što si mislio, da nemarim za pobratima svoga u tamnici, te da ništa nepoduzimljem za oslobodjenje njegovo?“

Zatakne zublju u pukotinu pećine, izvadi iz malena toka, koj mu je o zlatnom lancu s prsiuh

Digitized by Google

visio, nož, prereže konope, kojimi bijaše Marjanko svezan, stavi ga na noge, buduć su mu listanjci od konopah otekli, te tako nisu uda imala dostatno silah, te mu pomogne, da je na izvaljani kamen sjeo.

To je sve tako na brzo bivalo, da se Marjanko sve do sada razabrati nemogaše, a istom za časak, kadno pogleda Emina. brzo si čelo kao u polusnu otare, te se obrati k pobratimu.

„Nuti kako," zapita neodlučno, „buduć si ti to bio, beže, ti i Fatima, ti i kći harema, što ste izdali bratimstvo i ljubav moju?"

Gorko se nasmije mladi beg. „Da, takovi ste vi Kauri," govoraše, „što rukom nepipate, to nepojmite i nevjerujete. Poznato je bilo u Sarajevu pobratimstvo naše, kao što i ljubav moja napram, Fatimi," razloži Emin-beg, „što se onda diviš, da sam na temelju tom osnovao prevaru svoju, da se onim, koji su po otcu tvojem opsovali jasnu vjeru polumjeseca osvetimo? Moj otac izkao je u Khosrev-age ruku Fatiminu za me, osvjedočen sam da nećeš manjkati, kod svatbe pobratima svoga."

„Pobratimstvo dakle izdati!" klikne Marjanko proti svojoj volji.

Emin-beg strese rameni. „Tko može strastmi zapovjedati?" odgovori hladno. „Fatima," nastavi tumačenje, „hm, Marjanko! Fatima te ljubi, nu ti hajduče, ti nepojmiš ljubav naših djevojakah; vrtno cvieće se nenalazi na gorah i mraznom vjetru."

„Uzmi ju ti," pretrgne mu rieč Marjanko žalostno, „ta ja znam, da bi čisti zdravi vjetri naši nadvladali ćutljivo srce musulmansko."

(Dalje će sliediti.)

Podunavke,

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

III.

Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što misliš, pa se nerazlicavaš?
I momu dragomu pute neotvaraš itd.
Narodna pjesma.

Hajde seko Fruško gorko
Svojim pobrom šetat,
Pomozi mu cvieće brati
I u vienac spletat.

Prosto cvieće „Neven" zvano
Naše slave slavne,
Kraj Dunava što no cvaše
Za prošlosti davne . . .

Te kićaše Frušku goru
Tvoj premili stanak,
I kiti ju — makar svehlo
I današnji danak.

A uz neven brati ćemo
I to pelen bilje,
Za znak da nas gorko stalo —
Stare slave milje.

Istina je, kano pelen
Kitnjast Bogom stvoren,
Samo joj je kao i njemu
Gorak list i koren.

Pa baš zato lieči bolne,
Slabe grije, jači,
I kako je mrzak vkusu,
Tako tek navlači.

Takvâ sejo ponajviše
Cvieća nami treba,
Da omili domaćega
Korica nam hljeba . . .

Ali zato i drugoga
Cvieća ćemo brati,
Što će viencu ljepši ugled
A i miris dati.

Tako pošav mila sejo
Od tog ušća dravskog,
Šetat ćemo kraj Dunava
Do utoka savskog.

Sve o staroj i novijoj
Što se dobi zbilo, —
Što vidimo zanimiva
Ti ćeš kazat vilo.

A i ja ću iz svog žića
Rieč uplesti koju,
Samo udesi, sladka sejo,
Slabu žicu moju.

Pak zapjevaj tanko, glasno
Iz vilinskih grudi',
A pohro će tvoj uza te
Polahko da gudi.

Samo tako Podunavke
Omilit će rodu,
Samo tako neće željnu
Promašiti zgodu.

Digitized by Google

Razbojnik.

(Nadalje.)

Spopade me misao, da će i meni valjati jednom umrieti, te poslje smrti pred sud se staviti, gdje će sam Bog odsudu nad menom izreći. Sjećah se istinah sv. vjere, što sam jih jošt u mladosti svojoj slušao, pa to me napuni strahom i trepetom.

Zatim mu uze kazivati strašni san, što ga je netom snivao, te protuži kroz plač: „Vi ste častni otče! Vi ste onaj, što mi se je u snu prikazao, što mi je kao izbavitelj toli milo ruku pružio. Oh smilujte mi se i sada!“

„Skučen pod teretom krvnih djelah, vidjeh već u snu sliku budućih neizmjernih svojih mukah. Vidjeh otvoreni jaz pakleni, vidjeh nemane, kadno me uz djavolsko, zlobno kesenje grabiti već počeše al vidjeh i vas, častni otče, koj mi se poput angjela osloboditelja ukazaste! Na vieke, na vieke mi je propasti, ako se u kalu tolikih griehah razstanem sa životom ovim. Uzalud mi je tražiti mira i utjehe; poput divlje zvjeri prebijam se po šumah bez prestanka. Nu sada nadjoh izbavitelja svoga. Oh oprostite mi, što sam u sliepoj bjesnoći i na vas bio podigao ubojiti kolac; krv, nesretna mi je krv uzavriela iz nova, čim sam čovjeka ugledao; al nikada, nikada neučinih više toga. Zaklinjem vas, spasite me od vječne propasti! Pomirite me s Bogom, najpravednijim suditeljem, prvo nego mi je u sdvojnosti poginuti!

Ovako je jadikovao, ovako moljakao Krudinhob; a što učini brižni svećenik? Primio je kajajućega za ruku, sjećajuć se nedvojbeno svete svoje dužnosti, sjećajuć se božanskoga nauka i primjera Isusova, kojino je došao, da potraži sve griešnike veleć: „Neću smrti griešnika, već da se pokaje i živ bude.“ Koj se i na križu pripetomu razbojniku smilovao, te vječni mu raj obećao. „Netreba sinko moj! sdvojiti,“ progovori ganuti redovnik, „neizmjerna je milost i dobrota božja. Veliki su doduše griesi tvoji, da veliki su — al je još veća ljubav Isusova — ona je bez mjere. Ohrabri se, te diži srce k njemu. Vjeruj, da mu je dragociena krv i za tebe tekla, da će i tebe oprati, ako se iskreno izpovjediš, skrušenim srcem pokaješ, te ozbiljno odlučiš, odsele sve izbjegavati, mrziti i prezirati, što je griešno, a za počinjena zločinstva što većma da zadovoljiš, ter tako dobrim plodom pokore urodiš. Preporuči se podjedno blaženoj djevici Mariji, toj preljubeznoj majki milosrdja, koja je utočište griešnikah, tješiteljica plačućih i kraljica neba! Evo ja ću ti pomoći: klekni sinko moj, pa se iskreno izpovjedi!“ Krudinhob ganut i obodren otčinskimi riečmi svećenikovimi, prekrsti se, te izpoviedi skrušenim srcem sve griehe, bude odriešen.

Tekle su mu doduše i sada svejednako suze, nu to bijahu suze pokore, koje mu srce težko olahkotiše; nastani se opet u njem vjera, ufanje i ljubav. Sad se digne svećenik i reće Krudinhobu ovako:

„Sinko moj! griesi su ti sa vječnom kaznom oprošteni; pa budući da vidim, da se s prošloga, griešnoga svoga života doista kaješ, te da si naumio, sprovoditi od sada kršćanski, skrušen i svet život: to ti neću da uzkratim hrane vječnoga života.“

U to izvadi pozlaćenu spremicu, te prestrv na zelenu travu biel rubac, postavi ju na njega; te otvori spremicu i klekne pred njom moliti; bijaše bo u njoj — u spodobi hljeba nalazeći se Bogčovjek.

Na to upita jošt jednom pokornika, da li se sbilja kaje za sve griehe? i kad mu je ovaj to potvrdio, primi hostiju i reče: „Janjac božji, koj odnimlješ griehe svieta!“ Gospodine, nisam vriedan da unidješ pod krov moj, reci samo jednu rieč i zdrava bude duša moja.“ Pošto je Krudinhob primio sv. otajstvo, ostade jošte dugo na koljenih, vrućom molitvom zanešen, zahvaljujuć složenim rukama iz dna srca božanskomu spasitelju na tolikom daru i milosrdju. Iskrenu zahvalnost ovu zasvjedoče tople suze, što mu bliedim licem potekoše. — Koli silna utjeha napuni mu dušu; koli blažen mir zavlada mu srcem! Znadjaše, da se je spasitelj kod njega nastanio, pa zato mu se nedade na ino, nego da plače i moli. — Svećenik ga opomene jošt jednom otčinski, te se šnjim oprosti.

O kako rado bi bio proživio Krudinhob sve ostale dane života svoga uz častnoga i revnoga toga svećenika! Nu uzvišena služba ovoga nedopusti toga; nu valjade mu za tisuću drugih, amo tamo raztrešenih ovčicah brigu voditi. I sada mu bijaše bolestniku njekomu odići, da ga pričesti; pa zato imadjaše svetotajstvo kod sebe, kad ga je Krudinhob napao bio. Ovako zagrli u evangjelju radostni otac izgubljenoga te vrativšega se sina; — ovako primi dobri pastir izgubljenu ovčicu, štono ju je u pustinji našao. —

Digitized by Google

Zatim klekne Krudinhob, i primiv otčinski blagoslov, preporuči se srdačnoj molitvi svećenikovoj, da bi ga Bog na putu pokore i popravka uzdržao, učvrstio i utješio! Milo ti je bilo pogledati, kad je častni redovnik podigo drhćuć ruke, da blagoslovi plačućega pokornika! kad se je liepim oproštajem: „Hvaljen Isus“ s njim za vrieme oprostio! — Krudinhob nemogaše očijuh skinuti sa dobročinitelja toga, dokle god mu nije — sasvim izčeznuo.

Rieči svećenikove odjekivahu u srcu pokornika kao mili zvuci slavopjeva nebeskoga; te i obnovi odluku, da će po nauku i opomenah izbavitelja svoga drage volje stupati sveudilj vjerno i nepokolebivo onom stazom, kojom je pošao.

Na to podigne na ovišem mjestu krst od drva i baciv se pred njega na koljena moljaše skoro cieli dan. Njeko vrieme bijaše miran; al mu se naskoro u duši zametne živa borba; jer kad bi samotan i zadubljen o prošlom svom životu premišljao, to bi dvojio, da mu je Bog toliku milost udielio. „Pretežki, strašni su griesi moji; kako da me u vječnosti nestigne zaslužena kazan?“ Ovako bi jadikovao, a zdvojnost rastijaše u njem sve to više, dok se nije na najviši vršak popela. Sjećao bi se doduše preutješenoga nauka o neizmjernom milosrdju i ljubavi božjoj; „al kako,“ pitao bi u nevolji svojoj, „kako da se osvjedočim ob istini ovoj? a to bi se samo čudom kakvim postići moglo! A zar sam ja, nevoljni griešnik, toga dostojan? Nebi li to drzovitost, pa nova opačina bila, da to u Boga zaprosim? Ovako bi pogovarao, te se sam sobom borio. — Al nemogav si pomoći, maši se jednom u najvećoj sdvojnosti, krvi obljepljenoga lipova kolca, ubojitoga oružja, te progovori iz svega glasa: „Svemogući Bože, stvoritelju neba i zemlje! da se upokoji ništetni crv tvoj, ukaži mu znak milosrdja tvoga, pa neupiši u grieh drzovitosti, kojom preda te dolazi nesretnik! Evo, vječni otče! već osušenoga, krvnoga oružja, kojim sam onoliko ljudih okrutno i bez milosti poubijao, — evo zataknut ću ga u zemlju, pa kad za godinu koren uhvati i prolista, bit će mi znakom, da si u velikoj milosti svojoj uslišio skrušenu moju izpovied, da si se smilovao povrativšemu se slugi tvomu, da si mi griehe oprostio!“

Po tom zasadi dakle Krudinhob u ime trojedinoga Boga kolac u zemlju, te si naloži najteža djela pokore. — Na golih koljenih puzio bi svaki dan dva puta do više stotinah koračajah udaljene rieke Poprada, te zagrabiv tuj kantom vode, zalievao bi njom lipov kolac. Često bi mu s izranjenih koljenah krv tekla, i trag težke pokore za sobom ostavljala; al Krudinhob bi zato mario i nemario. Često bi od strašne boli zapinjao, nu sasvim tim nehtjede odustati, dok nije preduzeto djelo pokore dovršio, naumi bo ovakvim trapljenjem bar ponješto okajati prošle griehe.

Hrana mu bijaše razno korenje, što bi ga po šumi nabrao. Dneve i noći sprovadjao bi većinom u molitvi. Ovo mu je život; ovako prodje dan za danom, i eto godine na izmaku, al još nebješe minula, kad je Krudinhob opazio, da mu zasadjen lipov kolac amo tamo tjera.

Sad primi mlado drvo jošt bližnije prigledati, pa gle, kako za malo vrieme sasvim prolista i bujnim se granjem nakiti. Nestade u jedanput svake dvojbe iz težke duše jadnoga pokornika; sad bijaše podpuno osvjedočen, da mu se je Bog smilovao, i griehe mu oprostio; uzme slaviti iz svih silah neizmjernu dobrotu božju. Sad se istom posveti sav savcat nebeskomu otcu, i srce mu plane ognjem što svetije ljubavi. Sada poćuti istom, što će reći: Bogu služiti i svete mu zakone ovršavati! Krudinhob življaše svejednako strogo; a mlada se lipa u to razgranila i u veliko drvo narasla, koje i sad, kao znamenit spomenik crkve sv. Ane stoji.

Opojen živom vjerom, gledao bi Krudinhob svagdje, kamo god došao, dobro da učini, a sve što je plemenito podupre i razprostrani. Odjeven siromašnim ruhom, prolazijaše cielom okolicom, vraćajuć gdje bi mogao zarobljeno tudje blago, tražeć siromake i biednike, kojim bijaše brižan otac; nitko neprodje od njega bez pomoći i utjehe. Kad je koj putnik u strašnoj šumi zalutao, to bi ga Krudinhob ljubezno izveo. Mnogi koristan zavod utemelji, mnogi hram i samostan, a uz lipu sagradi napokon crkvicu, gdje bi se obično Bogu molio. Nedaleko odavle stajaše napravljena od drva kolibica, prebivalište pokornikovo.

Za malo vremena raznese se glas o Krudinhobovoj promjeni, težkoj pokori, milosrdju i svetosti po čitavoj okolici. Sviet bi se slamao onamo, da se nagleda strašnoga odprije i toli okrutnoga, a sada tako pobožnoga čovjeka; pa koliko jih čudo obuze, kad su ga ugledali! Vlasi posedjele, lice milo i turobno; tielo mledno i skučeno. Svaki, koj ga je pohodio, proplače i izmoli koju molitvu; a on onakove uviek opominjaše na dobar život; jer da samo pošten čovjek, koj zakone božje ovršava može sretan biti, budući je Bog sam izvor svakoga blaženstva. —

(Konac će slieditи.)

Digitized by Google

PUSTINJE ZAPADNIH INDIJAH

(Rieka Mississipi.)

(Nadalje.)

Po naravi svojoj često ova bilja i rašća prelaze od jednog do drugog stabla (liane) a i po cieloj širini riekah, činec temelje na kojih splitaju mostove i lukove od cvieća. Po sried guste i balsamičke šikare često se diže i uvija stanovita magnjolia, kićena sjajnošću njenih sniežnih ružah, i gospoduje po svoj kolikoj pustinji, niti drugog protivnika poznade razmi plemenite veslinje, koja zaslanja i uzhića joj tiho i nježno pred licem svoje zelene lepeze.

Množina živinah stvorenih u ovih razkošnih pokrajinah od neumrle desnice ukrasivaju čarobnost, sklad i život ovih pustinjah.

Opazit ćeš tu medjedah opojenih grozdjem, gdje se po granah čvrstih stabalah vješaju i ziblju; na čete druge vrste medjedah (Cervus Cariboù) kupaju se u jezerih; crne lasice i biele vjeverice (Ermelini) igraju se na gustih hvojah. Golubice od Virginie, koje šetaju po rumenojagodičnoj travi; zelene papige žute glave i crljenih krilah, i rumeni ptići (pivieris) penju se naokolo do vrhunacah visokih čempresah; male ptičice (Colibri) koje sjaju po jošićah od Floride, i ptičje zmije žviždajuć gmizaju i valjaju se izpod zavojah zelenih travah.

Ako i sve po neizmjernih livadah protivne obale od rieke uzdržava se pokoj i vlada niema tišina, ovdje je sve inako, sve se giblje, sve jest jedan rogobor. Lomljava medjedah po granah, rogobor zvierih prolazećih, pašućih i krsćajućih pod njihovimi zubmi orahe i žir svakojaki; šum vodah, jadikovanje milo golubicah, žviždanje zmijah, rulenje krvoločnih zvierih, sve to oblači njeku odoru, njeki divni plašt ovoj pustinji revnoga i divjačkoga sklada i družtva.

Ali onda, kada tiho povjetarce oživiti dodje ove prostrane samoćine, kad dodje uzhitjati ovaj valoviti valjak, pomutiti i smiešati ukupno, sve ove od sniega bielije, zelene, grimizne, rumeno svietle, krvave i blakićne boje ko biser od zafira ili amiste; smiešajuć sve ove boje, skopčano onimi glasi, zvuci i žuborom, izlazi tada njeki obći rogobor i urnebes takov iz njedarah pustinjskih šumah, i takove stvari predstavljaju se pred očima umrloga, da zaludo bih ja postupao opisati jih onomu čovjeku, koj nije obašao i pregazio ova mjesta prvašnjih vremenah i veličanske naravi!

Skitajuć se od grada do grada
Od nemila pobre do nedraga!

Putovaše jednoć njeki putnik uz obalu Mississippi-a, koja čini u podnevu veličanstveni bedem nove Francezke, i bijaše veoma znatiželjan vidjeti u sjevernoj strani divnost toga carstva, vodopad strašan od Niagare. Došav do toga vodopada u starodavno mjesto Agonnonsioni (Irochesi,) kadno jedno jutro gazeć preko njeke tratine, spazi njeku žensku sedeću pod stablom, koja na kolienih držeć svoje diete mrtvo, jadikovaše nad njim. Ovaj ganjen od toga prizora, približi se toj mladjahnoj majci lagano i slušaše njezin razgovor.

„Da si ti sinko moj ljubezni ostao medju nami, ah! — s kojom vještinom bi bio luk odapinjao! Ti bi bio tvojom snažnom rukom pripitomio gnjevna medjeda, i po vrhuncih naših briegovah bila bi tvoja vješta noga pozivala u trk srnu indijansku (Alce) i bielu vjevericu! . . . Da — mladi u mjestu nevinih dušah! . . . a kako ćeš tamo preživiti? . . Tamo neima tvog otca, koj bi te odhranio svojom lovnjom . . . . tebi će biti tamo studeno, niti će se koj duh naći, koj bi ti pozajmio šubaru da se pokrieš . . . Ah! . . . da neobhodno je potrebno, da i ja pospješim tamo k tebi sdružiti se, da pjevam i s tobom se zadovoljim.

Mladjahna majka nakon je izpjevala s drhćućim glasom žalostnu molitvu po Indijanskom običaju, zibala je na koljenih svoje čedo, kvasila je svojim mliekom njegove ustne i davala je nemiloj smrti one brige, koje se za život imaju.

Htjela je ova mladjahna majka osušiti truplo svog sinka na njekom stablu po Indijanskom običaju, za prenesti ga tada medju kosti njegovih praotacah. Počamši daklem revnu i moralnu ceremoniju, svuče svoje čedo, i uzdahnuvši vrh njegovih ustah reče mu: „Dušo moga sinka; liepa dušice! . . tvoj otac te stvori jednim cielovom na mojih ustnah: vaj meni! . . . kuku i lele! . . . a moji gorući cjelovi neimaju niti najmanje moći da ti dadu novi život!“

Pa otvorivši svoja njedra stisne k prsam onaj ledeni ostatak, koj bi bio doista i oživio na gorućem materinskom srcu, da Svamogući nije za sebe uzdržao onaj duh, koj život daje. —

Žena zelene dobe ustane i ište s očima po pustinji nariešenoj s grimiznom zorom koje stablo prikladno i na grani kojeg bi mogla sinka svoga postaviti. Izabere daklem jedan dub crvenim cviećem, Acero, i okrunjen vas kolik od raštja (apium) koj davaše najmiliji miris.

(Dalje će slieditі.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. listopada.

Jošte imamo samo dva dana ulaz u izložbu, da se oprostimo s tisućom onih krasnih stvarih, na kojih si pasismo oči toli zabavno i poučno; zatvorit će se zatim svećanim načinom vrata hrama, što nam ga narodni napredak otvori za vrieme, da se upoznamo i pripravimo daljnjemu koracanju na polju obćenitoga europejskoga naobraženja u obrtnosti i liepom ukusu, u poljodjeljstvu i trgovini.

Tečajem 63 danah grnuo je sviet ovamo, da vidi plod, na kom su tisuće ljudih više od godine danah položili svoj trud. Kolikim su požrtvovanjem izložbeni glavni odbor i područni odbori radili dosad, a koliko će biti jošte i kasnije mučna posla, dok se odmota to klupko, predeno na toli dugačko; dok se vrati opet svako svomu, dok se posliednja piknja stavi na svršetku golemoga zapisnika čitave radnje. Veliki je to bio podhvat, što ga je narod hrvatski samostalno izveo pred licem svieta, pa ako i dodju na dnevni red ine stvari, ako se i nebude više toliko govorilo o toj minuloj izložbi, to će ipak po žilah narodnoga gospodarstva preporodjena krv koristno djelovati.

Naše izvješće o izložbi i o koncu iste nastaviti ćemo u budućem broju.

— Troostov Cirkus bje nam oglašen jošte početkom naše izložbe, pa je istom evo blizu svršetka prispio iz Trsta sa 120 osobah i 80 konjah, kad mu posjet danas zavisi od samih Zagrebacah, dočim je strani sviet ovam odolazio u ime izložbe više s početka, te rad njega nam upravo bijaše stalo do toga, da mu se ugodi i takvim načinom.

Danas je 8 predstava u dosta nespretno sagradjenom jahalištu, u dvorištu Sorgove kuće, gdje je od svega uredjenja najljepše razsvieta plinska. Družtvo sastoji iz vrlo vještih umjetnikah, Francezah, Talijanah, i Englezah te daje svaki dan zanimiviju predstavu, koje se mnogo polaze. Što se najvećma dopada, to su prekrasni konji, koji su neobično dobro naučeni i kakvih u tolikom broju nebje jošte u našem gradu s nijednim družtvom do ovoga, koje se je prošle ljetne saisone natjecalo u Beču sa glasovitim Suhrovim cirkusom. Mnogi će se groš opet izmamiti iz djepa i sigurno više novacah primiti kod kase u Zagrebu, nego li sva naša beletristička journalistika dobiva čitave godine po svoj domovini.

SUD O „ZVONIMIRU.“

(Nadalje.)

Gospodin pisac „Zvonimira“ nije u svoju dramu shvatio sve djelovanje svoga junaka, kako bi čovjek po naslovu „kralj hrvatski“ suditi mogao. Doba drame siže od smrti Krešimira do početka Zvonimirova kraljevanja. Nu i u ovoj dosta stišnjenoj dobi moglo bi se djelovanje Zvonimirovo veoma dramatički crtati, kad čovjek pomisli, da je upravo u to doba junak najviše zato radio da se popne — on uzurpator — na prestol hrvatski, da je u to doba imao svrgnuti drugoga uzurpatora Slavišu, ukloniti zakonitog nasliednika Stiepana, predobit većinu naroda na svoju stranu, i kraj toga naći si pomoći i izvan Hrvatske.

Al mi u Subotićevu Zvonimiru takove živahnosti i aktivnosti nenalazimo. Zvonimir Subotićev je lice sasvim passivno, on se smatra sam za

„— čovjeka, koj ništa neradi“ (Č 2. P 6.)

za njega sve rade drugi ljudi, on je u obće konzervativac bez višje intencije, bez odvažne politike, kakva se uzurpatoru hoće, zaljubljen general koj postane kraljem neznajuć ni sam kako. Pogledajmo ga malo pobliže, jer se veli „po činih ćete ih suditi.“

Nećemo za sad govoriti o nesretnom ljubkovanju sa Liepom, koje u obće sa cielom dramom na nikakvu razložnu savezu nestoji. U prvom činu je Subotićev junak pust Romeo, zaljubljen tako, da će za volju drage ostaviti domovinu. —

„Ja ću noćas Liepu ugrabiti
I pobjeći sa njom preko mora“ (Č 1. P 3.)

zatim:

„Da idemo u zemlju srećniju“ Č 1. P 5.)

U svem činu prvom se vidi, da junak za domovinu nemari, da neima ma ni mrve političke misli, da on ljubeći mahniće tako, da i sebe i kralja i bana Petra ubiti kani, i posvem crtanju njegova značaja mislit će čovjek, da je to expozicija za dramu à la „Romeo i Julija.“

A to misleći bi se čovjek ljuto prevario. U drugom se činu Zvonimir posvećuje jedino politici i Romeo prvoga čina promjeni se tu prvim ministrom hrvatskim, ma ni riečcom se on neajeća ni suzicom nežali svoje ljubovce.

To je velik skok u psihologiji. Ako je i minulo prilično vrieme medj prvim i drugim činom — što je pisac točnije naznačiti imao; to se znade da je Zvonimir već u prvom bio muž, jer je bio i ban i proslavljen junak. Kako se pako zaljubljen vojnik pukom politikom promieniti može — toga duševnoga prevrata nerazumijem, a pjesnik ga nije ni riečcom razložio. Nu kakov je to bio politik? Veoma slab kao što bijaše slab i ništetan onaj, koga je branio — Stiepan. Zvonimir obećaje Krešimiru, da će braniti pravo Stiepanovo, koga on sam smatra za slabića i o kojem kašnje i sam kaže „drago diete bolje će t' i biti“ t. j. u samostan.

Glavna misao za koju se bori u cieloj drami, jest dakle pravo Stiepanovo, a to nije — kako se je i Zvonimiru činilo — velika misao, nu bar bi njekakva bila da ju Zvonimir svojski brani, al on na svom gradu mirno sjedi „a on sablju drži na čiviji,“ on neskuplja vojske, dok je već Petar Slavišu proglasio kraljem; da, taj Zvonimir je tako sangvinično čeljade, da se nada, da će on uzurpatora pravnimi formulami sklonuti na to, da se pokaje.

On ide u Biograd pod pažnjom redarstvenom neznamo zašto, kad je i onako nakanio u ludo svrnuti.

U politici valja načelo „klin se klinom izbija“ sila silom. Zvonimir govori doduše pred Slavišom veoma junački, ali šta, kad te riečî oružjem podkriepiti nemože, šta

Digitized by Google

kad silnik Slaviša neštuje „salvum conductum," čemu toliko jezičava junakovanja za kukavicu — za Stiepana.

Zvonimir mora nakon formalnog prosvjeda u tamnicu, te se lišava — što je i sam uviditi mogao — mogućnosti branit pravo Stiepanovo, te je lahko mogao i zaglaviti. Nu na sreću bijahu i Petar i Slaviša slabi politici, te nisu ni dirnuli u Zvonimira, niti ga čuvali pošteno, da je za čudo lahko utekao. Dok se to sve sbiva, dok Zvonimir ništa neradi, skupiše protivnici objestnog Slaviše bez inštrukcije Zvonimirove vojsku, kojoj se i bježeći Zvonimir pridružiti kani nu prije se u epizodi kukavicom pokazati mora.

Sretnuv se sa vodjom potjere Slavišine posjeće ga, al opaziv da tu veće sile ima, nebrani se ko junak te hoće da se ubije — on „lav hrvatski" komu u desnici „leži snaga ciele vojske" i bio bi se ubio, da ga prijatelji, koji sve za njega rade, nespasiše.

Tu je našo silnu vojsku, te je bilo lahko smrviti protivnika, i pošto jr Slaviša prečudnim načinom pao, pošto se Stiepan „formaliter" odreče svoga prava, veli Zvonimir: e kad drugačije nije! pa primi krunu hrvatsku, kao po prilici general križić častni, što ga je njegova vojska zaslužila bila. Šta je dakle ovakvi Zvonimir? Romeo, hrdjavi politik, srećko i kukavica i konačno hrvatski kralj.

Koj je glavni duševni motiv, glavna misao junaka? Glavna misao je branit slabića Stiepana, motiv višji nenalazimo nikakov, a misao gubi kad čovjek vidi, da se Zvonimir iskreno branio nije, da bi bio sebičnjak i licumjerac dok sa legatom neprestano vieća, dok i sam misli, da je bolje, da se Stiepan ukloni, dok on misli, da bi i njegov sin kraljevsku krunu ponieti mogao; gubi i misao i dramatički interes još više kad se zna, da je Stiepan sgodniji za kapucina neg za hrvatskog kralja.

Konflikt dramatički stoji glavno u borbi dviuh stranah, nu i jednoj i drugoj je glava sebičnjak, i jedna i druga bori se za kukavice; jer Slaviša i Stiepan drugo i nisu.

Prave spletke ni prave katastrofe u svem komadu ni neima. Samo nješto ima, gdje bi čovjek rekao, da je njeki prevrat u drami a to je nesretni onaj jelen, koj je poginuo za kulisami, i rad koga je Slaviša poginuti morao, da se popne Zvonimir laglje na priestol.

Taj rogati „deus ex machina" je posve suvišan, i ja mislim, da se ni Scribova škola, koja je inače ljubila slučajne sgode, nebi bila latila tako smielog sredstva.

Govorit ću sasvim na kratko o drugih značajih ove drame. Kako već prije rekoh, sva nesretna ljubav nestoji u savezu s tragedijom.

Zvonimir se zaljubi u kćer Petrovu, koj mu je odprije protivnik bio; Liepa š njim pobjegne, oni se vjenčaju, Petar ih opet razstavi, Liepa poludi, Zvonimir ju zaboravi, misleći da je mrtva; poslie dvadeset godinah ju slučajno nadje, ona se osviesti i umre.

Ova ciela historija nestoji u nikakovom duševnom savezu sa drugim djelovanjem junaka. Ima i u drugih historičkih dramah ljubovnih epizodah, al te su razložno upletene. Tko se u krasnog prizora medj Rikardom III. i Annom pred trupom Hinkovim nesjeća, al tu demonička narav Rikardova privlači k sebi Annu, da mu bude u pomoći. Tko nepamti ljubav Maksa Pikolominia i Tekle, jer ona je upletena radi veće duševne borbe.

A sve to bi se piscu oprostilo, da je stvar barem historička, kao što nije.

Liepa je bila u istinu žena Zvonimirova, al kad je bio kraljem; a Petrova kći nije bila. Tu nam je zgoda da progovorimo o njekojih baš izvrstnih prizorih, što se mogu smatrati kao „lucida intervalla" u cieloj drami, i koja pokazuju pjesnički duh i dramatičku tvornost pišćevu.

Mislimo tu prizor prvi trećeg čina t. j. govor Zvonimirov pred Slavišom, prizor 16 četvrtog i prizor 14, 15, i 16 petog čina. Ovi prizori po sebi su klasični, tu ima psihologije i poezije; osobito valja to o smrti Lieposlavinoj; kamo sreće, da su im drugovi premci!

Lice bana Petra mislim da se neslaže s ljudskim srcem. Petar je željezo, čovjek tvrd, nepopustljiv, on razkine kćer sa zaručnikom, on ju sakriva, zlobno muči, hoće joj diete ubiti, i ljuto brani Slavišu, ljuće mrzi Zvonimira. Al motiv u njega nije čist, on hoće da mu kći bude kraljica, on hoće da bude sva moć u njega, on mrzi Zvonimira kao suparnika svoga.

Takovo tvrdo srce prema djetetu čini nam se nenaravno, a osornost i gnjev mu prekipi kadkada pregrubimi psovkami. Čini mi se da je to i pjesnik uvidio, jer se je osornost Petrova sama slomila i Petar se ubio, a čim još značaj nije opravdan. Šta da vam kažem o drugih licih? Krešimira vidimo na smrtnoj postelji kao vriedna starca, koj je samo pogriešio, da je ostavio kukavca nasliednika Stiepana. Stiepan je ništetna mladica slavnih kraljevah, komu se može reći, kao Hamlet Opeliji „Ajd u samostan!"

(Dalje će sliediti.)

Razriešenje konjićeva skoka u br. 25.

Vj—v-a Ški—n.

34	16	43	54	29	26	41	63
44	55	30	15	42	53	28	25
17	32	3	8	27	40	62	52
56	45	14	11	2	5	24	39
33	18	7	4	9	12	51	61
46	57	10	13	6	1	38	23
19	34	59	48	21	36	61	50
58	47	20	35	60	49	22	37

Živi ustav i sloboda
Da nam štiti sreću roda
Da nas čuva crna posta
Uz tudjinu gladna gosta.
Narodnost nam nek se širi
I ugaslu sviest uzpiri
Što će uviek imat brigu
Njegovat nam kroj i knjigu.

Razriešila gdčna. Anka Tomačeva u Kraljevici, gja. Teresia Karalova u Karlovcu, zatim gg. Vladovit Štefani, Filip Šafar i Srećko Rozmanić na Rieci.

Ovdje opažamo s veseljem, da uz toliko tudjinstvo ima ipak i u našem liepom spolu domoljubnih dušah, koje nespavaju, već čitaju i hrvatske časopise te prebiraju po njem riedkom strpljivošću i riešavaju mučne konjičeve skokove, k čemu treba svakako oštra uma. Živile!

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. listopada 1864.** **Broj 30.**

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Nadalje.)

Misliš li hajduče? biesnio je mladi beg, „da Džindjafić Emin-beg to uzimlje, što je kaurinova noga zabacila, pa bio taj Kaurin i pobratim njegov? — Jest, da je volila mene!

Zamukne, a kad je Marjanko znatiželjno u njega upro oko, nastavi za časak opet mirnim glasom: „Fatima u strahu, da će tebe izgubiti, te mojom kadunom postati, izdala je svoju ljubav k hajduku, a timi riečmi nadmudrila sebe i tebe. Da ja nisam bdio, driemala bi već u naručaju Asraelovu — a skoro, da bi to dobro bilo po me, da se je to dogodilo," doda poluglasno.

Marjanko prigne glavu kod te viesti, ljubav planula je opet svom silom; nu, nereče li Eminbeg, da se vrtno cvieće nenalazi na gorah, i na mraznom vjetru? Da, ćutio je to i on sam, da nije pojmio srce njezino, a Fatima, da nije pojmila nikada njega; za tim ljubav odpusti, te se s njom oprosti, nu bez boli, a tiha bol srca bila mu je više utjeha, nego bol.

„Hajdmo dakle, Emine!" reče blago ustavši na noge.

„Stani, pobratime!" zatvori mu put. „Ti ćeš priseći, da nećeš nikada nikomu izdati, kojim si putem iz tamnice izašao, da se neuništi njekoliko mjesečna radnja naša, a oslobodjenje tvoje, da nenavali još veću biedu na Sarajevo. Kad smo već postigli svrhu, saznat će i Mahmudpaša, za tim ali na propast svoju," dovrši mrzak u pogledu i glasu, a pograbiv Marjanka za ruku, prisili ga: „daj prisegni!"

Taj, akoprem se prepane nad tim, što je čuo, prisegne ipak na vjeru Krstovu, kako je i Emin zahtjevao.

Neprosboriv više ni slova, uzme Eminbeg zublju iz pukotine, te se sam provuče kroz otvor u dosta prostran hodnik, da su dvie osobe uzporedićimogle, a tako visok, da se obične visine muž prignuti nije morao.

Kad je već Marjanko bio u hodniku, poda mu Emin zublju, sam pako dovali na otvor kamen, što se ga je tako ticao, da nije nijedna škuljica tajni hodnik u tvrdjavu izdavala. Ali to nebijaše dosta, još dotura veliko kamenje na otvor; da možebiti mukli glas hodnika neizda Mahmudpaši put, kojim je uhvatjen hajduk utekao. Dovršiv to, uze opet zublju Marjanku iz ruke, te idjaše sasvim tiho pred njim.

Za kratki čas zazuji čvrsti vjetrić, a za njekoliko korakah spazi Marjanko zviezdati obzor, kojega se nije više nadao vidjeti, izvan na smrtnoj uri. Rosa, padajuća gusto na zemlju, javljala je, da se je počelo svitati. Emin-beg utrne zublju, prije nego što izadje iz hodnika, a pomoćju Marjankovom navali kamen na otvor, koj je bio već i bez toga gustim korovom zaraščen.

Digitized by Google

„Tamo su tvoje gore," pokaza na iztoku crne šume drinske. „Pobratime ti si spašen!"

Marjanko pako nepogleda onamo, kamo mu je pobratim rukom kazao, već gledaše nepomično u Emin-bega s izrazom zahvalnosti.

„Plemeniti Emine, ljubezni pobratime!" reče začudiv se: „Žao mi je, što nedodješ u vječno blaženstvo, buduć nisi kršćanin," doda s djetinskom naivnošću.

Emin-beg se razljuti opet, oči mu se zasvjete a rukom posegne za nožem. „Robe!" plane od zlobe, „ja beg da budem odpali Kaurin, da ostavim barjak polumjeseca, pod kojim su djedovi moji slavu brali?"

Te Eminove rieči sadržavaju cieli koran muhamedanskih Bošnjakah, nu odan mu je cielim fanatismom brbljavoga fratra turskoga; a slava i moć im je gonetka, oboje im pruža polumjesec nad rajom, s toga su i najfanatičniji zastupnici i branitelji njegovi, nehajeći za ostale propise korana, a zato ih nazivlju pravi osmanlije polukauri.

Nu isto tako iznenada, kako je niknula u njem ogorčenost, isto tako se opet uništi, te već podpuno miran, reć bi s predbacivanjem nastavi, stupiv k Marjanku: „Jesam li ja tebe nagovarao, da pristupiš k islamu? Ili nisam li ja možebiti znao, da s kršćanom u pobratimstvo stupam? što to na me spada, da li je moj pobratim Musulman ili nevjerni Kaur, pobratimstvo je svetije, nego alkoran i tvoje pismo."

Marjanko posvjedoči glavom. „Neljuti se dragi pobratime," reče, „što sam izrazio svoje mnienje. To se je iz sažaljenja dogodilo, što mi pobratimi često jedan proti drugomu vojujemo."

„Mi nevojujemo nikada jedan proti drugomu," odbije Emin-beg s turskom sofistikom; „ti vojuješ proti mojim sudrugom, a ja proti tvojim. Što to mene briga, da li je taj ili onaj Kaur, koga moje zrno pogodi, tvoj otac ili brat; on nije moj pobratim. „Ipak," doda pogledav gore, „zviezde već gube svjetlost, bit će dobro, da te sakriju tvoje šume sa svojom sienom, a meni, da me nijedno oko na tom mjestu s tobom nespazi."

Poljube se po starom običaju, te se razidoše; Marjanko ode brzo k goram, te se sakrije oku Emin-begovu, koj je za njim nepomično gledao.

„Vjere mi," govoraše sa sobom Emin, „dužnosti pobratimstva nisu lasne. Tamo ide, te će opet prazniti pušku na barjak islama, a ja sam mu morao otvoriti vrata slobode! To bijaše zlokoban dan, kad sam s tim Kaurom u pobratimstvo stupio, nu — gotovo je!"

Rekav to odputi se, da se povrati, nu zatečen obazrije se; otac i kadi-effendi stajahu za njim.

„Rad ćesa se lecaš?" zapita otac Džindjafić beg Emina; „što mi neznamo dužnosti pobratimstva? Ja nebi takodjer drugčije uradio bio. — Nu gledji onamo!" pokaza mu stranu, kamo je izčeznuo Marjanko.

Mladi beg pogleda, te spazi dvie, tri slike ljudske, kako Marjanka sve dalje i dalje sliede.

„A da ih je samo više," vikne Emin ljutit, „već sam ih vidio, a pobratima ili ću osloboditi ili s njim poginuti!"

Htjede napred, nu otac ga uzdrži.

„Umiri se, Emine!" reče mirno. „Valjda si nećemo sami piesak u oči sipati? Zašto da hvatamo jednoga, kad možemo kašnje cielo jato uhvatiti? Tvoj pobratim je siguran, taj Kaurin; on nam mora samo jošte put pokazati k duplju ostalih, to je sve. —"

„Hm, Emine!" nastavi uzravnav se, te spaziv, da ga sin s udivljenjem motri, „zašto ja nisam znao, što si učinio, što činiti moraš, da siena toga psa neprekorači praga raja prorokova? Buduć je na savjet naš u najdublju tamnicu stavljen, a pomoću prorokovom se je dogodilo to!"

„Bog jest velik!" oglasi se kadi-effendi, koj je u kratkam kožuhu iz vučje kože zagrnut, kao prikovan, razširenimi nogami na jednom mjestu stajao, te samo kimanjem potvrdjivao, da je čudnovata lukavost, njim samim izmišljena, tako htjela.

„Marjanko je dakle siguran," reče sada Emin-beg bezbrižno, „a za ostale težke mi brige; ja zadovoljih dužnosti pobratimstva."

Emin-beg bijaše plemenita srca, oprieti se nije bilo moguće; nu kako je i mogao drugčije? Buduć je stupio njekim kršćanom u pobratimstvo, to je prisegao moslemin, da želi, da mu pobratim, ako nezadovolji svim dužnostim te sveze, vrata raja prorokova zatvori, da se nikada neužije slastih adena, Muhamedom obećana onim, koji u njega vjeruju.

Emin nije zatajio svojih nazorah pred hajdukom pobratimom; u oči mu reče, da mu nije ništa do ostalih sudrugovah Marjankovih; buduć da ni Marjanko, napadajući Turke i poturice, nepita, da li je medju njimi otac Eminov ili koj bližnji rodjak; nu sada je zaboravio, ako svi Mladenovi hajduci u sarajevske ruke padnu, da mora medju njimi i Marjanko biti, a što onda mladi beg?

Okrutnost njegova se zasiti s Kauri a imenito s hajduci, da se pobratim za tim spasi, bit će dosta vremena, ako sbilja opet u pogibelj dospije;

Digitized by Google

ali je takodjer i moguće, da u pogibelj više ni pasti neće.

Dosta o tom, Emin bijaše zadovoljan sam sobom, bijaše zadovoljan s lukavošću kadijinom, kojom se je imalo obitavalište hajdukah odkriti.

„Ponos prorokov," zače opet kadija, „dobro je, naši ljudi nedavaju nikakovo znamenje, Bismillah! neće nam više taj pas Mladen u bradu pljuvati!"

Jedva dovrši, začu se prasak pušakah, praćen radostnom krikom.

„Što! — zar se s nami zli dusi šale?" Timi riečmi se iztrgne kadija radosti svojoj.

„Prijatelji!" obrati se zabrinut k Džindjafić-begu, „meni se čini, da će nam taj pas pjesak u oči nasipati."

„Ne, to nisu naši ljudi," reče Džindjafić, koj je pozornije u daljinu slušao, „ta čulo se je do dvadeset pušakah, a naših je samo trojica."

Pravo je imao Marjanko, hoteć upravo u gustu šumu, sastane se s otcem i s hajduci. Ti uzkliknu radostno, a u znak svoje radosti izpale puške po junačkom običaju.

Mladen htjede sinu ozbiljni dobro došao nazvati, nu neuzdrži se, pade mu oko vrata.

„Marjanko moj ubogi!" govoraše nježno, kao da sa ženom govori, „tako te je zavela bludna ljubav? Umah s početka slutio sam čudnovato, da se neće dobro ta ljubav tvoja dovršiti; znam sve od Krstića," razloži Marjanku, koji svoj čudnovat pogled u otca upre, buduć da osim Krstića nitko o njegovoj ljubavi nije mogao znati.

„Jok vala, sinko, u haremih se neradjaju žene za hajduke, jok ne; ja poznajem samo jednu, koja se je tako uzvisila, da je primila ljubav junačku, a ta je tvoja majka. —

Na noge, djeco!" klikne radostno, „tko vas prvi donese viest majci?"

Njekoliko jih se iz čete podigne, te u brzom bjegu izčeznu iz očiuh ostalih.

Radostno podje za njimi i četa, a nijedan izmedju hajdukah nespazi, da crne uhode stope njihove sliede.

(Konac će slieditі.)

O BERBI.

Pjesma za veselo družtvo*)

Liepo ti je pogledati
Vinolozne goričice,
Kad dozrieli grozdak zlati
Koj nam sladke dâ kapljice.

U jeseni o Miholju
Božja kaplja nam dozrije,
I za srca dobru volju
Po goricah mošt se pije.

Sve u berbu žurno hiti,
Nosi brente i košiče,
Kolibice rozgvom kiti,
Sprema badnje i lagviće.

Pomno težak trs obira,
Nosi grožđje do drepulje,
Gdje za živi čas izvira
Sladka šira, kano ulje.

Špan nabija grom-topove,
Na vrhu jih izpaljuje,
Prijatelje i gostove
Po kraljevsku dočekuje.

A gospodar i gospoja
Svê dvorove otvaraju,
Gospodarstva prava svoja
Gostom svojim predavaju.

Tu se časti moštom, vinom,
Juhom, mesom, štruklji slastni,
Zeljem, sarmom i slaninom,
Purom, guskom, s mlinci mastni.

Zdravicah se proizvodi
Prijateljem, domačini,
Narodnosti i slobodi,
I hrvatskoj domovini. —

Tad „bilikum" na tanjiru
Stranom gostu se nabrusi,
Da u ljepom božjem miru
U grlce si ga iztrusi.

Pokraj rujnog „bilikuma"
Kućna daje se povelja —
Pa i ključi od podruma
Na porabu prijatelja. —

Tako bilo od vajkada
Po goricah hrvatskije', —
Tako sada, i od sada —
Zadnji Hrvat dok nemrije!

*) Kviatkovskov napjev ovoj pjesmi daje pjesnik svakomu drage volje.

Gjuro Klarić.

Digitized by Google

Razbojnik.

(Konac.)

Baš se je jednom razsvanulo bilo, kad Krudinhobu na vratih nješto pokuca. On ustane, da otvori, a unutar stupi sied u samostanskoj odjeći svećenik, pozdraviv ga milim pozdravom: „Hvaljen Isus! mir stobom!“ Krudinhob spoznade umah duhovnoga svoga otca, najvećega si do Boga dobročinitelja, te poletiv prama njemu, pade svladan velikom radošću pred noge svećenikove, progovoriv jedvice ovo malo: Otče, mili moj otče!“ Ovaj ga ljubezno podigne, te veselo k srcu si pritisne. Tim se je zadnja, vruća želja Krudinhobova izpunila, želja naime, ugledati još jednom častnoga svećenika, što ga je božjom milosti spasio od vječne propasti. Oba podju u crkvu, da se otcu nebeskomu zahvale na nenadanoj radosti, koje su se netom užili.

Starcu redovniku dopade se sgrada, te blagosloviv ju, pohvali neumornoga Krudinhoba; a ovaj mu opet dade razlog o svemu, što je učinio, dok njega nije bilo; pokaže mu liepo mlado drvo, koje da se čudom svemogućnosti božje primilo, te tako zelenim lišćem i grančicami nakitilo da zasvjedočava veliku milost otca vječnoga. —

Napokon mu odkrije davnu i stalnu odluku, da je naime naumio, predati se sudu svetskomu, neka bi nad njim izrekao izdavna već zasluženu smrtnu odsudu, i da ga smakne na javnom stratištu onim istim mačem, kojim je prvo ubojstvo počinio. Zatim si uprosi duhovnoga otca, da bi ga i na zadnji taj put izpratio, te s njim na sud pošao. Starac protrne doduše, kad je strašne rieči ove saslušao; nu sasvim tim mu se neda na ino, nego da odluku pokornikovu pohvali, te na nju pristane. Krudinhob obodren redovnikovim odobravanjem, uredi si brže bolje zemaljske poslove, razdieliv sve, što je još imao, medju siromake, pa se spremi na put. Došavši u grad, prituži se sam sudu, izbrojiv pojedince sva ubojstva i sva ostala zločinstva, što jih je za duševne svoje slieposti uradio.

Istomu sudu smili se toliki pokornik, pa mu htjede kazan oprostiti; al on neprestade moljakati, dok mu želji nisu zadovoljili i na smrt ga odsudili. Okriepiv se svetotajstvi, dodje ponizno, moleć se uz vjernoga si duhovnoga pastira do stratišta, koje su na njegovu prošnju bili podigli blizu po njem sazidane crkvice.

Tu progovori jošte njekoliko riečih sabranomu puku, zahvali se srdačno duhovnomu si otcu, preporuči se molitvi pravovjernikah, podigne za časak izpite oči k nebu, te proustiv pobožno:

„Gospodine, budi mi mi jadnomu griešniku milostiv!“

Evo gdje završi svoj život: glava mu pade izpod mača. Kod smrti skrušenoga toga griešnika dogodi se nješto osobita.

Trideset ili četrdeset po prilici koračajah od mjesta, gdje mu je glava pala, propišti u taj čas voda, u koje je jaka njeka sila, te ju ljudi rabe od svakojakih bolestih, a ponajviše od očinje boli.

Ono isto vrelo, obzidano je sada kamenjem, pa se nalazi u ukusnoj kraj glavnoga puta podignutoj crkvici, i postalo je — kako se pripovieda — čudom njekim od suzah Krudinhobovih.

Sviet dolazi onamo, da se oproštenja dobavi, na blagdan sv. matere Ane svake godine na hiljade; mnogi si nose vode iz toga zdenca u posudju kući kano liek od bolestih; a mnogi kažu da su ondje i ozdravili.

Ovoliko nam veli pripovjedka o Krudinhobu, razvikanom njekoč razbojniku, pa nam tako raztumači gori napomenutu maslenu sliku.

Medju starinskimi sbirkami grada Podolinca nalazi se i sada dug i širok mač, koji da je Krudinhobu pripadao, i kojim da su ga po zadnjoj mu naredbi smaknuli.

Krudinhobovoj kapeli, prizidali su kašnje drugu crkvu na slavu sv. matere Ane, nu koje godine, to se nezna; po vrsti gradnje razabireš, da joj postanak u prastaro doba zasiže.

Priobćio M. G—š.

PUSTINJE ZAPADNIH INDIJAH

(Rieka Mississipi.)

(Nadalje.)

S jednom rukom prigne nižje grane a s drugom postavi tielo svog sinka. Pustjene onda u vis kite vratiše se na njihovo mjesto, noseć sobom truplo nevinosti, sahranjeno medju miomirisnimi listovi. —

Ah, koliko mora dirnuti u srce ovaj sasvim nevini običaj Indijanacah! . . . I u njihovih lebdećih grobovih po zraku, ona trupla prosušena, od soka balsamičkog zatvoreni medju cviećem i zelenjem, ofriškani od rosice, prohladjene od povietarca i uzhićene od istih hvojah, u kojih slavulj

Digitized by Google

splieta svoje gnjezdo; vidivši ova tielesa tako postavljena, žalim gnjusnoću groba u zemlji.

Tielo jedne djevice bude postavljeno na smrtno stablo od njezinog istog ljubeznika; a majka si meće ostatak njenog čeda na stablo mladih ptičicah; koliko poezije u tom prizoru!

„O stablo amerikansko!“ uzklikne biedan putnik, „koje držiš na tvojih granah toliko tjelesah, odalečivajuć jih od obitališta čovječanskog i k božjemu jih približavaš, ja sam trudan sustao od čuda zanešen u tvom hladu! . . . U tvojoj alegoričkoj veličini predstavio si mi stablo krieposti, kojeg žile ničU u prašini ovog svieta; a vrhunac izčezne medju zviezdami tvrdine nebeske, a njegove grane jesu stepeni, po kojih čovjek na ovom oblom može stupati k nebu! . . .

Kad je žena postavila na granu svoje mrtvo čedo, izskube mu piest vlasih i obiesi ju na kitu, a povjetarce zorinsko zibalo je u najposljednjem snu onoga, kojega ruka brižne majke toliko putah čini se usnuti u cvietnoj kolievci.

Napokon uzamši jednu hvoju mladicu, tjeraše sa svoga čeda muhe skote, ali tako tiho i lagano da nebi poplašila golubicu, od koje gnjezdo nedaleko bijaše i koja hotijaše izkubsti vlas iz glave njenog sinka da iznese na mehčije svoja jaja.

Žena zelene dobe joj govoraše: „Golubice nevina, ma ako i nisi dušica mog sinka, jesi barem majka, koja imaš brigu ljubeću u tvojemu gnjezdu! Uzmi tih vlasih, kojih ja neću više prati u vodi od Eskine; dovoljno služi se, neka bude mekše tvomu čedu, a veliki duh nek ti ga čuva!“

Isti putnik s njegovom uljudnošću pomagaše raztieravati muhe i skote tužnoj majci, koja opaziv toliku udvornost tudjinca, nemože nego da proplače u znak ljubavi i zahvalnosti (to je dužnost Indijanacah pram putniku) U to doba prispievši njeki momak snažnih mišicah, reče:

„Ženo travinske sladkosti, uzmi sobom ostatak tvog sina! mi nećemo prebivati ovdje za dugo vrieme, dapače, s novim suncem odlaziti ćemo.“

A putnik primieti: „Brate, ja ti želim i čestitam nebo blakično, mnogo kozlićah, plašt dabrov i nadu; ti nisi dakle iz ove pustinje?“ Momak odgovori: „Ne! mi smo prognanici i idemo tražeć otačbinu.“ I upraviv oči k nebu klone momak glavom, i vrhom svoje striele siecaše glave ponositomu cvieću. U ovoj drami spazi putnik gorkih suzah kapnuti.

Žena zelene dobe, uzamši tielo svoga sinka iz hvoje postavi ga u tobolac momku medju striele. Sladko i skladno se smijahu, kaže putnik, ali njihov smieh bijaše žalac velike gorčine pomiešane suzami i tugom.

Uvidiv putnik, da će ova porodica, odlaziti, reče jim:

„Dopustite mi ovu noć, da vam užgem vatru u vašoj kolibi?“

„Mi neimamo kolibe,“ odgovori Indijanac, „a ako nas želiš slieditи brate, mi ćemo konačiti na obalah vodopada Niagare.“

„Posve dobro!“ doda mu putnik i otidju obojica odavle.

Brzo su došli na obale vodopada, koj se daleko čuje radi njegovog gromovitog šuma.

Ovaj vodopad ima svoj izvor u jezeru Erie; do vodopada ide riečina brzim tiekom i veoma niz brdo, i na mjestu vodopada predstavlja bolje more, nego rieku, u koje se prolievaju otvorena ustna silnoga jaza.

Vodopad se razdieljuje na dvie strane, i otvara se na način ploče konjske podkove. Medju vodopadom diže se otočić, izdubljen ozdol i viseći sa svimi svojimi stabli vrh slapovah. Jedrina rieke, koja se strmoglavuje u pol dan, čini jedno kolo u prostranom valjku, pa se napokon razpuče i razprši u sliki sniegovite i kudiljaste kite, i blišče proti suncu sa svakojakimi bojami. Onaj koj u istok pada izčezne medju strašnom tminom, i čini se strašni vjetrovir u kišnoj oluji.

Hiljadu srodnih zavojah od hiljadu bojah, grbave se i rastu nad bezdnom. Slap tresne u klisure prelomljene i prosiečene u sliki češlja, i obrati se u vir peneći se, i piena se diže vrh pustinjah i šumah kano i dim od prostranoga plamena ili truba morska; a iz borovah, iz divjih orahah, i iz liticah grebenastih, u sliki noćnih krinkah motri se prizor grozan i veličanstven orao nategnut od snage zračnog vira, koj se čini vrh vodopada, strmoglavi u bezdno; vuk se obieša sa svojim dugačkim repom na grebenih liticah za loviti razbite mrcine strmoglavljenih medjedah i srnah.

(Konac će slieditи.)

Prva hrvatska izložba.

Sva su izvješća o našoj izložbi već dovršena, treba dakle da i mi dokončamo naš površni opis, koj je ipak, ufamo se, na kratko predočio obris goleme slike ove, da si ju i udaljeni odavle štioci mogu predstaviti.

Imamo jošte napomenuti treći kat, kamo nas veličanstvene one stube vode s kojih vrha obuzimlje slabije živce vrtoglavica, gledajuć dole do

Digitized by Google

poda, gdje su nastavljene blagajne Wiese-ove glasovite tvornice.

Prva soba u koju stupamo jest ona sa glasbili, gdje nam se pokazuje izvrstno djelo našega Šimenca, one velike orgulje, što su prodane za dvie tisuće forintih. Po stienah vise tu jošte različite tamburice i svirale, gitare, bajsi, flaute, gajde i gusle javorove.

U bližnjoj sobi vidismo raznih dobnjakah, satovah za sobe, salone i zvonike, izradjene velikom vještinom a za jeftinu cienu; oružja, osobito krasnih dvocjevkah i kuburah ukusno izloženih. Dalje sliedi soba, napunjena veoma važnimi proizvodi našega podnebja, lanom, konopninom, svilom, čahuricami i tkaninom svilenom; mrežami i konopi. U sriedini sobe postavio je Kleper svoj umotvor, velekrasni glasovir, koj je savcat radjen u Zagrebu bez pomoći bečke, te je obće priznanje postigao.

Kad se je čovjek toga svega nagledao zakrene na desno u veliku dvoranu, gdje je izloženo odielo svake vrsti, kožuhi, krznarske i krojačke majstorštine, klobučarska djela, rukavice i gumbarski nakiti. Medju ostalimi crkvenimi, velikom vještinom izradjenimi odjećami, nalaze se i misne oprave iz samostana milosrdnih sestarah, na kojih bi nam se vezeni napisi bolje bili dopali ma i staroslavjanski nego njemački.

Kad se iz ove dvorane dalje ide, dodje se u veliku sobu napunjenu vrlo ukusnom kožnom robom, što ju izlože naši vješti remenari i sedlari, čižmari, cipelari i opančari u vrlo umjetnih eksemplarih, kakvi bi i u svietskoj izložbi doista zauzeli prva mjesta.

Sliedeća dvorana sadržava opet toliko liepih predmetah, da čovjek samo žali, što nemože doći ovamo mastnijom kesom, da si po volji izabere, što mu srce zaželi.

Tu ima sila prekrasnih garniturah pokućtva iz Zagreba i Osieka, a što je svakomu osobito u oči udaralo, to su one veleliepe stolice, što su njekoje karlovačke gospoje izložile i budućoj našoj akademiji poklonile. Tko bi izbrojio sva stolarska i tokarska djela, što su jošte tu ukusom poredjena!

Već ovo sobah i dvoranah čini svakoga da umoren dobije volju sjesti se na one mamljive divane i mekane Fouteuile, al kad to nije dopušteno žuri se svatko dalje da negubi vremena, jer ima mnogo sobah za pregledavanje, najme: sobu u kojoj se nalazi rezbarijah, umietnoga cvieća, oltarah, kefarske robe, vlasuljah, raznih modelah, jedan zanimiviji od drugoga, da se nemože sit nagledati, nego opojen dalje ide u sobu, gdje je dika naše domaće poveće industrije, gdje je milinje gledati ono preliepo staklo iz Zvečeva, iz Duboke i Osieka, medju kojimi su i proizvodi zagrebačke i krapinske tvornice bieloga posudja za stol i raznu porabu, lončarske stvari za prostiji puk, a i umotvori, cvietni lonci, štatue itd.

Medju ovom sobom i bližnjom izložene su na hodniku velike hrpe liepo složenih opekah u svakovrstnih oblicih za zidanje, taracanje i za zidarska cifranja. Kod te ciglene izložbe bavi se dulje samo po koj vještak u toj struci ili prijatelj zidanja, a ostali baciv tamo pogled prolaze mimo u sobu kovne robe, gdje se vide opet novi predmeti domaće marljivosti; orudje za stolare, limare i čavlarsko djelo, špoljarski, kotljarski, lančarski i mjedeni proizvodi u stotinu vrstih.

Od dvih posliednih sobah u tom katu čini se najneznatnija bližnja opredieljena za šuševine i kožu, pa ipak je ta vrst naše produkcije veleznamenita i trebalo bi, da joj se obrati mnogo veća pozornost. Koliko bi više mogla naša zemlja dobiti novca iz inostranstva za sušene butine i slaninu, a koliko bi više ostalo gotovine u žepu našem kad nebi tekla van po gotovu kožu, kakve počeše evo, fala Bogu, njekoji sada i doma praviti. Svemu tomu treba, da dodje jeftin „nervus rerum gerendarum“ a toga neće biti na korist našega naroda, dok se iz naroda samoga nepodigne vjeresiona, bez privilegijah tudjih novčarah i njihovoga ubitačna monopola, koj je svoje lakome oči već obratio i u našu svetu domovinu.

Ostavljajuć ovu sobu polazimo u razdiel, gdje je ulja, masti i masla; voska, sira, meda, midla i gorušice, sviećah, sladora i raznoga sladkiša, stvarih, o kojih nismo ni mislili da se naši ljudi s njima bave.

Ovom sobom dovršujemo naše putovanje po izložbi, koja je mogla u mnogom smislu otvoriti oči nesamo pojedinim ljudem, obrtnikom, gospodarom i umjetnikom, nego i onim vlastim, kojim uz inicijativu naroda pripada dužnost bditi nad srećom naroda, da mu se ista razvije do vrhunca božje volje.

Na koncu moramo i ovdje zabilježiti harnost prama onim muževom glavnoga odbora, koji za boljak nas svih tolikim radiše oduševljenjem bez ikakvih nagradah.

Živili sretno u domovini sretnoj! *T.*

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. listopada.

Zaključenje prve hrvatske izložbe. Kao što je u programu proglašeno bilo, sastade se 15. listopada, uzprkos ružnom i kišovitom vremenu, veliki broj svečano obućenoga obćinstva u izložbenoj sgradi, da prisustvuje koncu velike predstave, što se je kao diletantizmom izvela u glavnom gradu zemlje hrvatske.

Velike i znamenite predstave, o koje uspješnom izvedenju i najvatreniji narodnjaci sa brigom i strahom dvojiše, i samo dohvat posliedicah kao i svrha tolikoga napora, što je lebdila pred očima glavnoga odbora, bodrila ga je, da složnimi silami prodre tom veličanstvenom ideom i ohrabri naše obrtnike, umjetnike, gospodare i svakoga i sliednjega, da učini rodu glas kako koj znade.

Izložbe su u kulturnoj povjesti narodah jošte u obće posve nješto novoga, u našoj zanemarenoj domovini izvanredni pojav, čemu se svatko radovati mora i tim bijaše ovaj konačni čin, kao posliednji Tableau krasnih slikah veoma zanimiv i ostat će nezaboravljiv u svakoga, koj je imao priliku biti sviedokom ove svečanosti.

Kad je sa zvonika svetoga kralja udario deseti sat, odieliše se od sakupljenoga glav. odbora dvie deputacije, jedna po njegovu uzoritost našega nadbiskupa i stožernika Jurja Haulika, a druga po njegovu preuzvišenost g. kancelara Mažuranića i kratki čas zatim stupiše oba velikaša, pozdravljena od sakupljena naroda i svih vrhovnih vlastih zemlje u veliku dvoranu, gdje je preuzv. g. ban prije dva mjeseca otvorio izložbu.

Predsjednik odbora, presv. g. grof Kulmer otvori svečanost kratkim govorom i zatim poče veleč. g. dr. Šuhaj, podpredsjednik čitanjem odlikovanih izložiteljah i dielenjem kolajnah, diplomah i priznanjah zlaslugah. Poslie toga preduzeto je vučenje srećakah izložbene lutrije, koje je praćeno velikom pazkom posjedateljah srećakah, držećih znatiželjno svoje brojeve u rukama. Na koncu toga čina stupi na uzvišeno mjesto g. kancelar i progovori posliednju besedu u tom poslu te naglasi osobito, da treba da i nadalje čini narod sam inicijativu u sličnih po narod koristnih podhvatih i da će on svom svojom snagom takove vazda podupirati. —

Njekom sjetnošću ogledaše se njeki posljednji jošte put po tih prostorijah, što postaše evo historičkimi a ini pako, kojim se sreća nasmija liepim kakvim dobitkom stupahu veselo tražeć i ogledajuć svoje zgoditke.

U jedan sat zatvoriše se vrata svih sobah i gruvanje mužarah naznači, da je izložba zaključena.

Svi članovi glavnoga odbora odoše zatim u fotografički salon Mayerov, da si za uspomenu svoje družbe snime ukupnu sliku svijuh skupa.

U dva sata sakupi se do 60 osobah, što nagradjenikah što odbornikah i mnogih viših častnikah na svečani banket u prostorijah gostione Pruknerove, gdje je već banda ovdješnje garnizone namještena bila, te čekala došašće g. kancelara, koj je doskora zasjeo počastnu stolicu za sjajnim stolom.

„Polag navade stare“ imenova g. grof Kulmer stolaravnateljem g. dr. Šuhaja i sve idjaše u najboljem redu.

Što je pravoga Hrvata veseliti moralo, to bijaše ona samosviest, kojom su nakanili naši rodoljubi gibati se, da nam narod već jednom zbilja počme napredovati i na praktičkom polju materijalnoga života, koj napredak je dakako i političkom zrielošću skopčan, premda se o toj Temi nije ovom prilikom u nijednoj napitnici niti govoru pojedinih išto napominjalo.

U sedam satih svrši se ovaj u svakom smislu znameniti banket na veseli način uz svirku samih hrvatskih napjevah i uz živu želju, da nas Bog pomogne i nadalje tako u naših narodnih podhvatih.

Svršetkom izložbe počela je kazališna hora i taj večer predstavljalo se je prvi put „Vilinske ruke“ kod sjajno razsvjetljene kuće, koja se nije napunila iz uzroka, što su Troostove predstave u Cirkusu za njekoliko samo večerih oglašene bile, te vrlo smetaju kazališnom zavodu.

Hvalimo Bogu, da nam je izložba tako krasno dovršena! —

SUD O „ZVONIMIRU.“

(Konac.)

Slaviša je što jogunasto diete što naprasit kraljević bez glave i misli, a Klonimir, najbolji prijatelj Zvonimirov jest veoma bezazlen čovjek, a za čudo draži prijana gdje bi ga tješit morao.

Ostala lica izvadjena su ponajviše iz listinah kraljevskih i do imena neimaju ništa historičkog.

Pisci dramatički naši grieše veoma proti manjim osobam, jer ih ni najmanje nekarakterišu a sav dramatički kip neima tim ni prave perśpektive ni poštene štafaže, te naliči poput starih francezkih dramah više mozaiku neg kipu.

Šekspir, taj temenjak i otac nove realističke dramatike nek bude klasičkim crtanjem i najmanjih licah našim piscem uzorom.

Historičke viernosti ima dakako po tom, kako je g. pisac crtao dramu veoma malo.

Zvonimir nije branio Stiepana već mu je bio protivnik; Slaviša nije bio Držislavović, nit je on u hrvatskoj poginuo; Liepa je dielila krunu sa Zvonimirom, Zvonimir nije pobjegao u Srbiju; riečju, sve skoro, što nam se u drami prikazuje jest pusta Fantazia.

Tu moramo njekoliko riečih kazati o kritici il bolje rečeno apologiji u Domobranu; on veli, da g. Subotić nije hotio risati historičkog spletkara neg idealnog branitelja hrvatskoga prava. Što se posliednjega tiče to smo već prije rekli, da ta ciela obrana nije bila iskrena a k tomu veoma nevješta, jer se pravo ne samo jezikom brani. Glede prvoga velim g. T. da nestoji podnipošto, da je historički Zvoni-

Digitized by Google

mir pust sebičnjak biti morao, da je on sasvim velike intencije imati mogao; al jeli njegova politika kriva il dobra bila to se napriečac nemože reći, ma i bila kriva još se nemože dokazati da je zla. Velik značaj je bio Zvonimir svakako, a primjetba g. T. o spletkarenju je veoma naivna, ta zar on nezna za prvo načelo politike „finis sanctificat media.“ S toga možeš Zvonimira crtati historički neružeći njegova značaja. A historičko crtanje jest svrhom historičke drame, jer bez historije neima ni historičke drame, tu nek g. T. gleda Šekspira, koj inače mnogo anakronizmah ima, kako se je i u englezkih i u rimskih historičkih dramah povjesti držao.

Valja nam još dvie tri reći o poeziji, o stihu i slogu u drami.

Proti slogu dramatičkom u obće veoma griešе naši pisci, većina piše drame epičkim a ne dramatičkim slogom. Gradeći drame desetarcem nalikim troheju većinom spadaju na način narodnih junačkih pjesamah i s toga u epičnu širinu, a tim se načinom razvlači dialog, a živa igrarija, kazivanje strastih i deklamacija je tako težka kao što u starih francezkih dramah, gdje se sve samo pripovjeda a malo čini.

Slog dramatički spaja sve pjesničke slogove; kod pripoviedanja epizodah, koje se neprikazuju mora bit epičan, kod prikazivanja strastih i čuvstvah mora biti liričan, kod refleksije eprigramatičan.

Takovih griehah imade u „Zvonimiru“ više, odmah u prvom dialogu spao je pjesnik na slog epički širokim izbrajanjem, što se često u tečaju ponavlja kao n. p. u petom, devetom prizoru 1. čina i više toga.

Kako već prije rekosmo imade veoma pjesničkih momenatah u ovoj drami, ima i sila pojedinih liepih mislih n. p. u dialogu ljubovnom prvoga čina, premda neima tu onog uzleta kao što u „Hercegu Vladislavu“ i „Nemanji“, kojim je „Zvonimir“ u mnogih prizorih veoma sličan. Njekoja mjesta, kao što kletva Petrova odviše su grozna na ovom mjestu; a mnogo ima opet prizorah što nisu neg proza u deseterac složena, gdje će čovjek zahman poduže vremena vrebati na pjesničku misao.

Stih drami je deseterac, kojim su narodne pjesme složene, i koj sasvim troheički zvoni. Bilo bi želiti da naši dramatici pokuse jambom pisati, koji je mnogo zgodniji drami nego epički trohej, i kojim skoro svi stari i novi dramatici drugih narodah pišu. Nu govorimo o stihu „Zvonimirovu.“ Kad čovjek gradi na stih valja paziti na dvoje, na tehničko slaganje riečih, da bude stih gladak i klizak te da nebude u njem disharmonije; tu se treba čovjeku ravnati po prozodičkih pravilih; drugo je da čovjek spoji misao sa formom t. j. da namjesti i rieči i samoglase i suglase tako, da se već iz samih riečih duševna situacija razabrati može, tu dakako neima pravila, to stoji u vještini pjesnika, — al divan primjer nam je zato „Čengić-Aga“ Mažuranićev.

Stihovi, čini mi se, najslabije su, što u Zvonimiru ima, a deklamirat ih čestito gotovo je mjestimice nemoguće. Apostrofacije, jednoslovčanih riečih, kojih u Zvonimiru do grda ima, nevaljaju ništa ako riečca neima pred sobom il zasobom samoglasnik n. p.

„S polom s' ćudi —“

A i ondje gdje biti smiju, odviše je toga. Slaganje riečih u stih, osobito u posliednjih riečih stiha jest takovo da glumac pravo naglasujuć posliednju rieč često govori miesto troheja daktil, čim se gubi pravi ritam, osobito ako je u zadnjoj troslovčanoj rieči predzadnja slovka kratka, takovih stihovah ima množina u „Zvonimiru“ n. p.

Prije ću t' mrtvu pred s o b o m v í d i t i
Kad sam sama sve s m i s l i m p á m e t n o
Ban je tebe o v a m o p ó s l á o
Idem banu pa ću ga z á k l á t i, itd.

Nek mi nitko nekaže da imade u narodnih pjesamah takovih stihovah, drugo je narodna drugo umietna pjesma, drugo deklamacija drugo pjevanje uz gusle. Isto tako je pjesnik malo pazio, da mu stih liepo zvoni n. p.

Il k r o z p r o z o r pasti na ulicu
A u meni s r c e d a s' r a z p r s n e.

Svršavam evo ovaj sud, koj sam napisao po svojoj sviesti, netajeći ništa, što mi se ljubilo nije, jer mislim, da smo do toga časa već došli, gdje svako djelo strogo suditi valja, inače nam neima ni napredka ni razvitka.

O „Zvonimiru“ mislim da će potrajati u sborniku kazališnom pored svih svojih manah, drugo je dakako književna ciena drame ***Rešetarović.***

Dopis.

U Karlovcu 18. listopada.

„U jesenske duge noći“ dugi su i večeri, pa bi s toga bilo za željeti i u nas po gdjekoja zabava, kao što jih vi imate u Zagrebu u izobilju, al naopako, kad u poslovnom gradu okolnosti zakrenu trgovini vratom, kad nastanu ovako oskudna vremena, kao što jih evo na žalost doživismo ovdje, tad neće da zaigra srce niti najvatrenijemu veseljaku. Karlovčani su bili vazda ljudi dobre volje, dok jih nepopari ova popara bezposlenosti, da čovjek polag najbolje volje mora izbjegavati družtva samo da se sačuva ma i od najmanjega izvanredna troška. Evo vam dokazah, da je to živa istina:

Onomadne bijaše uredio poznati i inače ovdje obljubljeni učitelj plesa Koroneli iz Zagreba družtvenu plesovnu zabavu liepim izborom plesovah, al uzalud — nedodje niti samo toliko osobah, da bi jednom glasba zasvirala, i najposlie ostade dvorana prazna, a on povrati ono njekoličini ulazninu. —

U prošlu pako nedjelju g. o. m. priredi naš vrli vještak glasbeni c. k. slunjski kapelnik Kviatkovsk i prekrasno uredjena glasbeno-plesovnu zabavu, koju doduše posjeti priličan broj većim dielom znanacah i štovateljah rečenoga umjetnika, ali sve njekako ledenim srcem, i bez liepoga spola. Da su to druga vremena to bi se napunila dvorana i trajala bi ovakova zabava do zore!

Kad progovorih o zabavi da progovorim što i o „Programu.“ Izbor glasbenih proizvodah bijaše vrlo dobar, i ako nam se baš sastavci proslavljenih vještakah kao Verdija, Donizetija itd. vrlo dopadaju, to nam tim dublje u srce prodiru sastavci naših domaćih — muževah kao: „Naša zastava“ od Hauske, „Samo veselo!“ i „Šampanjica“ od Kviatkovskoga.

Kod iste zabave izvedena je glasba Koronelijove hrvatske četvorke od Kollera, koja nam bijaše ugodna, već stoga što je sastavljena iz samih poznatih krasnih naših napjevah, nu da je izvornica, bila bi nam tim milija kad bi narodnom duhu odgovarala. Valjalo bi vrućije preporučiti našim sastaviteljem glasbe, da nastoje okol izvornih kompozicijah da nam se povekša glasbena literatura, i nereče, da svagda i svagdje upotrebljavamo i predjelavamo stare samo stvari, plieneć tudji um, a svoga zanemarujuć. Pjesme: „Nosim zdravu mišicu“, „Još Hrvatska nij' propala“ itd., pjevati će naš narod dok je svieta i vieka, al za plesove hoće se promiene. *K.*

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. studena 1864.** **Broj 31.**

NEVJERA.

Ballada.)*

I.

U kamenom Viencu gradu
Vitezovah stoji vreva,
Njim u sriedi ban vjenački,
A uz njega kći Mileva, —
Rodjena mu jedinica,
Blage duše, mila lica.

Ban govori: „sudjeno je,
Da vas u boj star povedem,
Radi toga, oj vitezi,
S mirnom dušom s vami gredem,
Ali to me peče sàmo,
Što ostavljam diete sámo.

Moja Mila jedinica
Sva je radost meni starcu,
Porod mi je to jedini,
Kog' sam nihô na njedarcu,
Pa me briga mori zato:
Tko da sčuva moje zlato?

Po toj mojoj banovini
Strahote se čuje dosta,
Od lupežah, otmičarah,
Što od inih opet gostah, —
I tko nije štićen sada,
Nije čuda, je l' postrada.

Tko bi od vas, oj vitezi,
Htjeo nosit brigu sa njom,
Tko bi okom brižna otca
Nadgledo ju noćju, danjom?
Ja iz rata kad se vratim
Kraljevski mu trud naplatim!"

Na banovu rieč proseću
Ozove se njih stotina,
Svak' se nudi ter ponudja
Za čuvara Milevina,
A najviše to bi rado
Vitez Bogdan, momče mlado.

Ban ogléda vitezove,
Koga li će za čuvara? —
Motri, mjeri i izabra
Komotinskog' gospodara;
Ovom' dakle kćercu predà,
Da ju pazi i nadgleda.

*) Ovu balladu poslao nam je g. pjesnik iz sbirke svojih pjesamah, koja će do brzo u Požegi pod naslovom „Leljinke" ugledati sviet. Budući brojimo g. E. T. svakako medju najdarovitije naše mladje pjesnike, to preporučujemo već unapried našemu občinstvu to njegovo djelo, da ga prigrli onom ljubavi, koja može mladoga pjesnika ne samo potaknuti, nego upravo uzplamtiti za liepu svrhu, za kojom je pošao. Ured.

Digitized by Google

Pa se vinu na konjica
I iz grada van izléta,
A za njime otište se
Vitežovah hrabrih četa.
Bogdan samo još ostade
I k Mili se kradom krade.

„Čuvaj vjeru! njojzi šapće
Sunčanog' ti, dušo, žara!"
A ona mu poluglasno
Vjeru daje, progovara:
„Kada moja vjera krene
Udario grom u mene!"

Skoči Bogdan na konjica
Za drugimi ter poljećè,
Još ga jednom srce tegne,
Obazre se, ter joj reče:
„Čuvaj vjeru kako treba,
Mahnite su striele neba!"

II.

Tako teče dan za danom, —
Bogdan vojšti na granici,
A gospodar komotinski
Laska Mili ljepotici,
Te dan na dan sve to više
I baja joj i — uzdiše.

Liepa Mila s prve mirno
Komotinca rieči sluša,
Al čim dalje, sve to više
Burka joj se mlada duša;
Nova strast se u njoj javlja,
Već Bogdana zaboravlja.

I godina tako minu,
I dušmana s medje nestà,
Što preosta od vojnikah
U rodna se vraća mjesta;
Kad to čula liepa Mila
Svom' vitezu besjedila:

„Glas je eto moj viteže,
Da će bane s vojne doći,
Oj kako će, reci jadan,
Sramotna mu kći na oči,
Ti me varkom zavest znadè,
Daj me biednu spasi sade!"

„Bježi sa mnom k sinjem móru,
Pa nas crkva neka sveže!"
Tako vitez Mili sbori,
A njoj bola srce steže,
Pa se smišlja, pa se muči,
Dok se najpak neodluči. —

III.

Tavna noć je; — svud se hvata
Mrki zastor noćna mraka,
Dažd propada, a sjevacka
Ljuta munja iz oblaka;
Budi Bože u pomoći
Svim putnikom u toj noći!

S jedne strane uz brdašce
Vjenački se penje bane,
Š njime nješto vitezovah,
I med njimi mlad Bogdane,
Nit što poju, nit' žamore,
Već se muče penju gore.

S druge strane — na jednome —
Dvoje jezde na konjicu,
Kada žarka munja sine
Poznô bi jih tad po licu:
Komotinac jeste jedno
I djevojče š njime biedno.

Munja sieva, a udara
Tries ognjeni sa visine,
Prisege se Mila sjeća
I u njojzi krvca stine;
Strah ju hvata a sviest muči
I uže se k dragom' kúči.

„Oj vidiš li, — govori mu —
Kako munja oblak para,
Je li čuješ, kako bjesno
Sa visine tries udara;
Strah me hvata, — ove noći
Po zlu ćemo dragi proći!"

„Umiri se! vitez sbori —
I neboj se drago moje."
Al u taj čas grom udari,
Vapaj jeknu — i njih dvoje
Zajedno se nica sruše,
Netom čili, sad bez duše.

Za čas živi ban doleti
I vitezi š njim u skoku,
I kad grozna slika ova
Banovu se kazà oku, —
Okameni od užasa
I bez suze i bez glasa.

Njem' po boku Bogdan stoji
I prestravljen dragu gledi, —
Sad mu slutnja dušom trgne
I on muklo probesjedi:
„Čuvaj vjeru kako treba,
Mahnite su strelje neba!"

Jos. Eug. Tomić.

Digitized by Google

HARAMBAŠINA OBITELJ.

(Konac.)

VI.

Sadost hajdukah prekine viest u taboru, da je harambašina žena u težkoj bolesti, da joj niti viest o povratku Marjankovu neolakša boli.

Dan svane te poče rasti, a harambaša neizadje jošte iz pećine k hajdukom, a ni sinovi mu; hajduci se povale po zidini, k njim se pridruži i Tomić s ostalimi, koj je bio odsudu nad Tejsijom dovršio. Pripovjedahu si medjusobno, kakove su se neobične stvari noćas dogodile.

Tomić pripovjedaše, kako su Tejsiju usmrtili, kako su mu truplo spalili a pepeo u Miliasku bacili. Medjusobno si opeta pripovjedahu o harambašinoj, kćeri pašinoj, o Mahmudpaši, o uapšenju Marjankovom, te kako želi Vedži-vezir osloboditi bosanske kršćane jarma i gospodstva poturicah. Sunce se je već do podneva popelo, a jošte nenastade nikakova promjena u zdravlju harambašine žene.

„Da se pošalje po svećenika, koj bi za nju sv. misu čitao," spomene Tomić, „još bi ju odpustio duh slabosti."

„Da i sbilja," posvjedoči drugi; „ili da se svakako koj komad odjela njenoga odnese onamo, da ga svećenik posveti."

„Najbolje bi bilo," predloži treći, „da se k presvietlomu vladiki na Crnu Goru."

„To je pravo!" potvrdi Tomić; „nu kako? tamo nedodjemo danas ili sutra."

Poslie toga ozbiljnoga potaknuća umuknu svi, svaki u svojih mislih kako bi se najbolja pomoć harambašinoj pružila.

Sunce podje već i preko podneva, a harambaše neima jošte medju svojimi junaci.

Ali najednom doleti hajduk sa straže, nu prije nego što dotrči, bili su već svi hajduci na nogah, poznali su bo po glasu i licu njegovu, da je nekakva pogibelj na blizu, da se je nješta neobična dogodilo.

„Što je? što se je dogodilo?" vikahu junaci, iduć mu u susret. Nu taj neodgovara ništa, pohrli k pećini, udari tri puta puškom silno o kamen, gledajuć na ulaz; harambaša izadje, nevolja mu je iz očiuh virila.

„Pogledji sam, harambašo," uputi ga hajduk, mi vidimo, kako nizam k našemu taboru napreduje; jedan odiel krenuo je upravo duž Miliaske."

„Dobro!" reče harambaša, nemogav si sasvim nemir potlačiti.

„Junaci!" povikne ostalim, „ogledajte oružje i strielivo!"

„Stanišo! uzmi jošte pet drugih sa sobom te razredi straže. Pozor, djetco! ako bude nizam napredovao, povucite se lagano natrag, na posao, djetco!"

Harambaša se vrati u pećinu.

Čudnovato ti bijaše unutarnje uredjenje pećine. Ne velika, nu prostrana komora pružala se je za ulazom. Odtuda se razgraniše hodnici na razne strane u podzemne špilje, gdje su hajduci najdražje svoje sakrivali. Ta je komora bila suha, te je služila ujedno i za barutanu, u obće za oružanu hajdučku, dosta tamna, osim toga mogla se je pećina u velikoj kakovoj nesreći u zrak dići; nu hajduci se stave na svoje straže, drugo jim ni nepreosta. Tu bijaše ulaz za one, koji su imali bditi nad prahom i strielivom. Odtuda vodile su stube u pećinu izklesane u visinu do prozora, a tamo nestupi, osim obitelji harambašine, i to on sam i sinovi mu vrlo riedko, a osim služavkah nitko izmedju hajdukah; drvena silna vrata zatvarala su umah iz podzemne komore ulaz do tih stubah. Te stube vodile su u sobu, koja se je nad prvom nalazila. Ta je soba bila sagovi pokrita, te je služila za spavalište harambašinoj supruzi i drugaricam njezinim. Iz špilje, koja se je usried pećine otvarala, padalo je svjetlo u tu sobu staklenimi prozori, kakovimi se nemogaše ni selamnik Mahmud-paša ponositi.

Priroda sama je stvorila u divnoj moći tu pećinu, hajduci joj samo pomogoše, te su izklesali stube u pećinu do ulaza.

Harambašova ležala je sada na postelji blieda; oganj očiuh njenih je utrnuo, te je samo kadkada zablistao, kad je sinove pogledala, nad glavom joj stojeće.

Jučeranja duševna bura uništi tielesnu snagu njezinu, oslabljenu jošte bolje s misli na prošlost te postojanim napinjanjem duše, bojeći se za život muža i djetce, u junačkom životu svaki dan o lasu visećem.

Mladen, neobazrev se na bolujuću. — prodje brzim korakom sobu, brzo se pojavi u onoj otvorenoj špilji, te se poče penjati po stubah, na protivnoj strani uklesanih, na vrh pećine, odkud se je ciela pokrajina pregledati mogla.

Za malo se povrati, zamišljen gleda ženu, a na licu mu se pojavi brižljiva bojazan, a tako i u oku. —

*

Digitized by Google

„Majko!“ reče stupiv k postelji, govoreć sve u glasu podpune hladnokrvnošti, „nebi li bilo moguće, da se ti jošte u toj uri na put spremiš?“ „Što se je sbilo?“ zapita ga žena, a bliedo oko plane te pogleda čvrsto na muža.

„Ništa se nije sbilo,“ odgovori taj, odvraćajuć glavu, da nespazi nemir njegov, „pitam te, budući mislim, da bi bilo dobro za te.“

„Ovdje umrieti, ili na putu dovršiti!“ šaptaše bolno; „nu rado bi mirno dovršiti.“

„Mirno!“ nasmije se gorko Mladen. „Marjanko, Marjanko! tvoje oslobodjenje je sada propast naša. — Nu ona nemože odavle“ razmišljavaše u sebi, „da ju mi i nosimo, umriet će nam od straha, prije nego što načinimo sto korakah.“

„Odluči se,“ oko mu se razbistri, namigne sinom, te izadje s njimi medju hajduke.

Upravo doleti glasnik sa straže viešću, da silni odiel pandurah s lieve strane vrh zauzimlju.

„Pozovi sve straže ovamo!“ zapovjedi harambaša. Glasnik ode stražam.

„Da, neima nam spasa, braćo!“ progovori Mladen ostalim, „s triuh stranah smo obkoljeni, te neutečemo li brzo po špiljah k Drini, to smo propali.“

Bez ikakvoga straha slušali su tu viest hajduci. — —

„Tomiću!“ govoraše opet harambaša — „da rečem Staniša,“ prekine si rieč. „Stupite u krug, djetco!“ reče dolazećim. „Tomiću,“ poče iz nova, ti ćeš sve junake i tu dobru dievu, koja je iz ljubavi sliedila moju ženu na goru odvesti po špiljah do Drine. Drži se uvjek na desno, tam vas sakriva šuma, a prije nego što se nizam popne na vrh gorah, bit ćete mu za ledji.“

„A, ti, harambašo?“ zapita ga Tomić.

Mladen primi djetcu za ruke, veleći: „Mi nepuštamo umirajuću ženu i majku!“

„Ni mi ne!“ oglase se hajduci jednoglasno.

„Tko se usudjuje protiviti se zapovjedim svoga harambaše?“ oglasi se Mladen.

Hajduci, zašutiv, prignu glave.

„U špilji pod dubom,“ nastavi harambaša mirno, „gdje smo malo prije utaboreni bili, razdielite se u dvie čete. Slaviša predvodit će jednu te će od traga napastovati nizam. Djetco! samo koji ste hitri, podjite sa Stanišom; možebiti nam sreća posluži, da iztjeramo bisurmana odavle. Nedajte se nijedan uhvatiti! Pucajte radje u zrak, samo brzo, da se čini, da vas mnogo ima. Ti, Tomiću podješ s drugom četom put Priepolja, gdje imamo pohvatane age i pandure u zatvoru. Ako li vidiš, da se ti musulmanski psi ni sutra maknuti neće, odrubi im s gospodinom Bogom glave, te je pobacaj u Miliasku! — Krstiću, hodi dovedi dievu!“

Sada ide od druga do druga, svakoga poljubi; napokon se opet stavi na čelo.

„A sada vas Bog štiti i mene!“ klikne žalostnim glasom. „Bili ste dobri junaci, ostanite takovi i sada, te se nedajte Turčinu ni poturici. Amen!“ —

Skine kapu s glave, stupi sa svojimi sinovi na stranu, hajduci su odlazili žalostno, suznih očiuh, oko njega, već i posljednji izčezne u bezdnu, koje se je pružalo medju obimi polovinami pećine, kao sjekirom razdieljene. Mladen poviri još jedan put na krasni obzor nebeski, na to jasno sunce, te podignuv glavu ode sa sinovi u pećinu, te zatvori za sobom ulaz; nikako se nije moglo opaziti, da je pećina napučena.

Kad su došli u gornju sobu, sedjela je harambašova upravo na postelji. Duh joj jošte nije tako potamnio, da nebi opazila, da se je nješta veoma neobična dogodilo.

Nu na njeno zahtievanje izpripovieda joj Mladen cieli dogadjaj. Ona ga mirno sasluša, ta nova pogibelj joj nove sile dade, digne se iz postelje, zagrli muža i sinove, nijedna suza joj nekanu s oka, te razmotriv stvar, legne opet sama na svoju postelju.

Mladen se opet popne na vrh pećine, da se obazre za junaci, a za tim da procjeni cielu silu musulmansku, i kako može već blizu biti.

O bijahu oni vrlo blizu, a morali su dobro poznati i njegovo stanje; jer su sa svih stranah vikali; a Mladen razabiraše sasvim dobro njihove pojedine odiele, pače i pojedine im vodje dobro poznavaše; prepoznao je Mamud-pašu, kadi-effendija, svoga najuztrajnijega neprijatelja, koj je malo govorio, nu tim više i valjanije radio; a prepoznao druge kao Džindjafićbega i njegova sina Emin-bega.

Uočiv Mladen ovoga posljednjega trnci ga prodju te gorko progovori: „Tako je to, moj pobratime! Kukavico ti jadna, ti sada nišaniš ubojito oružje na svoga izbavitelja. Da, ali drugčije nije, ta moradoh znati da u Turčina neima vjere. Bože moj, Bože moj!“ zacvili harambaša, „dakle još i ta nova rana na bolnu moju dušu.“

Panduri razvili se medjutim na oba krila s turskim nizamom, pa onda odavle prodirali sve bliže k sriedini, udarajuć tim žešće, ćim je prostor bojišta manji bivao.

Digitized by Google

Mladen gledaše na onu stranu, gdje se bore njegovi junaci; dugo se nemicahu ovamo ni onamo a on, silni hajduk, počeo se je tresti kao nejaki dječak; i već se je plašio, da su dopali vragu u ruke.

„Hvala Bogu!“ povikne najednoć radostan opaziv kako njegovi junaci tjeraju turske čete k šumi. —

Nu ta radost njegova nije dugo trajala; junaci opaziv njega, te da ga razvesele, udare još žešće na Turke, pa u toj žestini niti neopaziše, kako ih Turci obkoliše, te gotovo uhvatiše.

„Prokleti“ zamrmlja Mladen, „luda moja glavo stara, gdje ti je mozag; — nu neima fajde, vidit ćemo, što Bog dade.“ Bolnim srcem ostavi dosadanje svoje mjesto.

Stupiv medju družinu svoju, besjedi joj ovako: „Neima nam pomoći, djeco moja, Turci nas obkoliše. Naše tvrdje neće tako brzo osvojiti, a dotle, nadam se, doći će nam dobra pomoć. Razgledajte dobro sve naše sprave, živež, pa onda svaki na svoje mjesto; nišanite valjano; svaki hitac da obali jednu čalmu.

„Vode, vode! samo vode!“ vikaše njegova žena iz mračna kuta, gorko cvileć; „vode nam treba.“

Mladen umiri si ženu i ostale kako je mogao tješeć ih i govoreć: „Bog dragi neće nas nikako ostaviti.“

Prije sunčana zapada zagrmiše hajdučke šarke te započmu krvavi, nejednaki boj hrabrosti, koju još i danas spominju stari slepci u nesretnoj Bosni, pjevajuć: „o nesretnom harambaši!“

Tri dana držao se je Mladen sa svojimi sinovi i ženom u ovoj hladnoj i tamnoj pećini, gdje su na njih stotine turskih pušakah režile.

Pa još sve išlo bi kojekako, al ih mori ljuta žedja, davajuć im ljuće rane nego turska taneta. Ono malo leda, što ga imadjahu njegdje pod zemljom, već se je potrošilo i pokvarilo.

Trećega dana povikne uboga mati: „Djeco moja, smilovao vam se Bog“ pa umre.

Mladen gleda mrtvo truplo, ali okom suhim, on nemože ili neće da plače; nu sinovi rone suze gdje ih otac nevidi.

Sunce četvrtoga dana izsuši i posljednju kap vode u pećini; Mladenov najstariji sin iznemogao, naslonio se o hladnu hrid te upro staklene oči u truplo preminule majke.

S užasom motri ga mladji brat, pa zatim razpori si žilu veleć:

„Evo ugasi svoju žedju mojom krvi, — pa negrieši!

Prije nego nas ubije žedja i glad, oborimo još njekoliko neprijateljah!“

Ove posljednje rieči slušao je Mladen: „Dobro veliš, sine moj, hajdmo!“

Kao bjesni lavovi provale oni medju Turke; tu ih dočeka doduše silna kiša ognjenih tanetah, nu nijedan nije pao dok neobori deset Turakah; skupo platiše smrt svoju.

Turci odsjekoše glavu Mladenu; nu ova bijaše toli grozna, da se neusudiše ni pogledati.

Pjesma ta opisuje historičkom podrobnošću sve dogadjaje Mladena i njegovih sinovah; kad god ju Bošnjak sluša, uviek mu duša uzplamti gorkim al i ponosnim čuvstvom.

Čim su hajduci prodrli iz pećinaste svoje kule, opazi Emin-beg svoga pobratima, pohiti k njemu te dodje upravo u posljednji čas, da uhvati posljednji ukor iz očiuh svoga pobratima. — Jadni hajduče, zar je mogao mladi beg odvratiti od tebe ljuto tane? Beg je držao vjerno pobratimstvo do smrti; nu ova ukida svaku svezu, pa i onu — pobratimstva.

A Fatima? Ona je do brza u naručaju Eminbegovu zaboravila ljubav hajdukovu. Što je ruka kaurina spasila, toga se je sad Emin uživao; pa zašto nebi? Kaurin je umro, a tim prekinuta je i svaka sveza.

Glave hajdučke nanižu Turci na kolce kod Sarajeva. Novi harambaša Tomić posjeti njeke noći Sarajevo, pohvata stražare te naniže njihove glave mjesto hajdučkih na kolce, na užas stanovnikom sarajevskim.

Mahmud-paša bio sada blažen, što je našao svoje papire, a uz to se hvalisao, da je on ubio strašnoga hajduka. Sofijski Said-paša počme kopati jamu pod njim, ocrnio ga kod velikoga vezira u Carigradu, a osim toga snadje ga i druga nesreća. Svojim vjekovitim tetubanjem i velikom frankomanijom tako razljuti Sarajevljane, da su njekim ranim jutrom nasrnuli na stan pašin, stražare poubili i pohvatali, te bi jamačno i pašu bio zapao priličan dio, da nije pobjegao.

Vezir razljućen novom ovom pobunom pozove Sarajevljane na sud. Pa gle, dodje iz Sarajeva i ostalih predielah Bosne do 20,000 ljudih; a to vezira tako preplaši, da je napokon i sam pobjegao glavom bez obzira.

Sakupiv sav po Bosni razštrkani nizam zaputi se proti buntovnikom.

Kod znamenita brda Vitez, gdje je prije osam godinah bio Vasejn poražen, zametne se krvava bitka. Nizami dokažu ovdje, koliko može uredna

Digitized by Google

sila proti mnogobrojnim ali neurednim čoporom. Poraziv vezir ovdje ustaše pohiti u Sarajevo, pozove k sebi glavnoga kolovodju kadi-efendija i odrubi mu svojom rukom glavu. Još drugih deset begovah, medju njimi i siedoglavi Džindjafić budu kao poglavice ustanka pred gradom smaknuti.

Ovakovu nemirnu i boreću se sliku pruža Bosna počam od 18. rujna 1459. kada su Turci osvojili grad i tvrdju Bobovac, cielih 400 godinah. Poviest Bosne nepripovieda od to doba drugo, nego o četovanju hajdučkom, koji su pomagali jadnoj i ugnjetenoj raji proti njezinim mučiteljem; u novijem vremenu osnovana su ta četovanja najviše proti turskim uredom i činovnikom; crta spletke pašah medju sobom; propast nutarnju i razkalašenost vanjsku. Hoće li tomu pomoći hattišerifi i komisionalne radnje u Carigradu? Papir je strpljiv; tu treba Reformah, pa onda dobre i kriepke volje, da se one podpuno i točno izvedu.

Tim prestalo bi hajdukovanje samo od sebe, a stari sliepci nebi imali novih predmetah svojim junačkim pjesmam; nu kad budu rieke poteći natrag k izvoru svomu, i kad bude mjesec nadsjati sunce svojom svjetlosti, tad će se preporoditi Ture i poturica, i tada će Turci prosipati sreću i blagostanje nad kukavnom rajom!

PUSTINJE ZAPADNIH INDIJAH

(Rieka Mississipi.)

(Konac.)

Medjutim što putnik zanešen motriše divnost naravi, ostaviše ga Indijanac i njegova žena i otidjoše. Zaludo biahu s očima traženi od pustinjaka, koj vrativši se na obale prvog vodopada, s velikom radošću nadje jih u mjestu njekom posve pristojnom njihovoj tugi i biedi. Ležaše na travi množina inih Indijanacah do hrpah čovječanskih kostih uvitih u miešine zvierinske.

Začudjen putnik od svega toga što je vidio u kratko vrieme, posjede se do žene zelene dobe i reče joj:

„Što je ovo seko moja?“ —

„Ovo je zemlja otačbine naše,“ odgovori ona; ovdje počivaju kosti naših otacah i pradjedovah, ove kosti nas prate svagdje u našem prognanju, a mi bježimo od srčbe Francezke — i stare — krvoločnosti!“ —

Ovaj odgovor prostodušan dirne u živo srce biednog pustinjaka i odaljiv se od gostoljubnih Indijanacah proplače:

„Tako sve prolazi na zemlji! . . . Čovječe! . . . što si i što činiš . . . Odkle dolaziš . . . i kuda ideš? . . . Ah, sve je nestalno! . . . Čovječe, ti si hitar jedan samo san, tužno zanešenje, ti neobstojiš za drugo već za nesreću i traješ za vječnu nujnost tvojih strastih; ti se skitaš od nemila do nedraga i ubijaš se kao voda o briegove, da se ukloniš srčbi svoga brata!“

Ovakove misli svu noć mučiše putnika na obali kod vodopada. Gostoljubivi Indijanci s novim suncem ostave ga da nastave svoje putovanje kroz pustinje. Momci odoše najprije a za njima žene udate; prvi biahu naterečeni s ostanci njihovih praotacah a druge nosjahu svoja čeda; a djevojke i starci jih sliediše laganim korakom medju razgovorom i nadom, medju otačbinom izgubljenom i budućom. Ah, kakve gorke suze mora čovjek roniti u samoći, kadno za uvjek ostavlja rodjeno mjesto, i kada sa visine kojeg brda u bjegu opazi posliednji krat onaj krov pod kojim — se je odgojio! . . .

Nesretni Indijanci od putnika vidjeni bludeć i basujuć po pustinjah novog svieta s prašinom svojih praotacah, veoma srce mu raniše i nije mogao od manje, da jim sa višine jedne glavice nezavikne:

„O vi prognanici, koji ste me vazda gostoljubno primili uz sve vaše ubožtvo i biedu? . . . danas nebih mogo vratiti vam milo za drago, jer sam i ja prognan iz mile moje domovine kao i vi, i podložan gnjevu i osvjeti čovječanstva radi pravice, a manje sreće jesam od vas u prognanosti, jer nisam sobom ponio kosti dragociene mojih praotacah!“

Gr. Josip Sarkotić.

Vriedna pamtenja.

Tko nije pametan u jutro, onaj je na večer lud.
Tko u mladosti razsipava, u starosti prosi.
Tko pojede tudju kokoš, svoju odmah neka veže.
Nije pametan, koj bi rado sve glave pod jedan šešir turiti.
Tko tudju vočku otrese, onaj će i iz sanduka odnieti novce.
Tko neima poštenja u srcu, neima ni na jeziku, a neima ni u dielu.
Koji čoviek najmanje vriedi, najviše se hvali.
Više načini staro sjedeć, nego mlado trčeć.
Bolji je sada pečen komar, nego na godinu pećen kurjak.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. studena.

Kao što su polovicom kolovoza škripala kola pod teretom izložbenih predmetah tako se je odnašala i vozila dan na dan roba iz dvorišta, nad kojim se jošte viju hrvatske zastave. Ta zanimiva vreva minula je a za njom nastade nova zabava — Circus Troostov, koj je vukao silni sviet u svoj krug, te je vlastnik veću jošte ulazninu digao nego i sam odbor za izložbu. I te jahalačke prostorije stoje sada puste i sviet se je razbjegao po vinogradih u trgatbu — al, slabo se ori pucnjava mužarah, kiseo bo je mošt sesvetski. Hoćeli zatim osvanuti hora za kazalište, koje željno izgleda svoje goste? Ufajmo se. Tako je i s vremenom jesenos promienljivosti dosta. Da je onako napredovala studen kako se je početkom o. m. pokazala, to bi danas bilo sklizanje po poplavljenom polju „en vogue," al eto se je pretvorila u najblažje dneve, koji nam se bi činit mogli svibanjskimi, da nas nespominju neprestani vlaki po ulicah drvjem, zeljem i raznim živežom, kojim se ima prehraniti griešno naše tielo, kroz zimsku sesonu i karneval. Ah, tako skrbe dobro za želudac ne samo oni, quorum deus venter est, nego u obće i u viših atmosferah živući pjesnici kao i lahkoumni i ozbiljni sviet, a duševna hrana? — nju ćemo lahko pregorieti, jer od mnogoga čitanja i mozganja boli glava. Dobro je, da imamo i literarnih dobrovoljacah, koji su kadri žrtvami ponješto raditi okol knjige, dočim će mnogi ex professor literati morati okom svrnuti na koj Dispositionsfond, da pokriju deficit u svom budgetu.

Rekosmo, da će valjda doći red i na kazališni obilatiji posjet. Radi tiesuoga prostora nemožemo o svakoj pojedinoj predstavi govoriti, te s toga želimo višeputah u obće o tom predmetu svoju reći.

Narodno hrvatsko kazalište otvoreno je 15. listopada komadom „Vilinske ruke". Sesona je dakle započeta, a mi želimo, da genij krasnih umjetnostih bdije nad tim hramom, kojemu je zadaća dramatičkom vještinom razprostirati estetiku uz zabavni brus jezika i dizanje narodnoga ponosa i to hrvatskoga — jasno i glasno bez šaranja — jer obće slavjanskoga ili jugoslavenskoga ponosa neima, pa niti nemože biti zadaća naša, da historičkomu slavnomu imenu propast pripravljamo. Al uzalud će biti sav trud predstavljačah okol savršenja svojih sposobnostih, ako se nebude od strane obćinstva ovaj narodni zavod uvažio onako, kako treba da čini naobraženo pučanstvo. Kritika napokon neima niti pravoga mjerila, kojim da mjeri napredak umjetnosti, budući da se predstave inače sude u gradiću, gdje se kadkada samo pojavi kojekakvo družtvo, igrajuće na improviziranih daskah koje dvorane gostioničke ili pivarske. a drugčije se maše pera kritika u kojoj bilo metrepoli; al se različno takodjer piše i sudi, kad je kazalište vazda puno i obćinstvo njekim pravom sbori o repertoaru, o vještini akterah, o dekoracijah i izboru odjela, a inako valja zatupiti pero, kad se družtvo trudom vježba i uči, pa ipak mora da odigra svoju zadaću pred praznimi klupami bez oduševljenja, a šaka posjetiteljah ostavlja sjetno bez stiske desno i lievo zanemareni dom. Takovom praznoćom štetuje dakako materialno blagajna samo, dočim osoblje dobiva podpunu plaću, al badava, kad neima u praznoj kući niti pohvale niti ukora a svrha podhvata kroz to trpi. Da neima pravoga mjerila, kojim bi se jednoglasno suditi moglo, služi nam za dokaz posve protivna recenzija „N. N." „Domobrana" o komadu „Šaćurica i šubara,"

Od 15. listopada do danas prošlo je 12 komadah preko našega pozorišta i koliko se je moglo do sada opaziti, to su najveću dopadnost postigle Operette, koje su premda lani i ljetos toliko krat već čuvene ipak čine kuću punu, dočim kod izvornoga komada iz povjesti srbske „Kralj dečanski" ostade kazalište grozno prazno.

Ove sesone izgubismo jednoga od starijih članovah kazališta g. Andrijevića, koj se je bio posljednje godine liepo uvježbao, te je prijateljem kazališta žao, što nas je ostavio. Mjesto njega dobismo u zamjenu g. Rajkovića iz Sriema. Kad nas je prošle sesone tako iznenada ostavila gdčna. Travenićeva, pobojasmo se, da nećemo moći tako lahko naknaditi taj gubitak, pa evo je pošlo odboru za rukom, pribaviti nam novu pjevačicu gdčnu. Milanovu, kojoj akviziciji je obćinstvo izrazilo svoje zadovoljstvo u operetah: „Svatba kod svjetiljkah" i „Suprug pred vratih".

Budući da su ova dva mjeseca, studeni i prosinac, vazda najznamenitija doba za kazalište, to ćemo predstave pozornim okom pratiti, kako to zahtjeva od svakoga glasila dužnost domorodna.

Dušni dan u Zagrebu.

Bogoslovci uče, a pobožni kršćani vjeruju, da smrt neprekine sveze medju živućimi na zemlji i umrlimi na drugom svietu; da mi na ovoj zemlji možemo pomoći dušam ondje radi griehah svojih trpećim, i da rajski stanovnici mogu svojimi zagovori i molitvami koristiti svojoj u ovoj suznoj dolini borećoj se braći.

Na ovom temelju osnivaju se sva nabožna djela, što jih kršćani vrše za dobro svojih pokojnih: zadušnice, molitve itd. A na tom temelju osnovao se liepi običaj, — da se u oči uspomene — vjernih mrtvih grobovi razsvietljuju i okite.

U Zagrebu se je već davno udomio taj običaj; svako svomu, kako premore, čini; bogato sjajno i uriesno; siromasi priprosto i jednostavno; a vidjesmo i takovih grobovah, koji stajahu pusti, tamni; nijedna ručica se nenadje, koja bi njihov tamni stan kojom svjetiljkom razsvietljila — oni neimaju valjda nikoga, ili ih se nitko neseća.

I ja neimam nikoga od rodbine na groblju sv. Jurja zakopana, ali me ipak svake godine vuče njeka tajna moć onamo; tjera me nješto onamo, da posjetim d v a groba, koja moraju svakomu Hrvatu biti sveta. Tko da nepozna tih grobovah? Tko bi mogao hladnom dušom onuda proći, da neuzdahne: l a h k a v a m z e m l j i c a b i l a m u č e-

Digitized by Google

nic narodni, mirno počivaj nezaboravni pjesniče naš!

Mnogi grobovi bijahu krasno uriešeni, sjajno razsvietljeni; nu sve je nadkrilio grob „žrtvah“ naših.

Stotine svjetiljkah u slici piramide sipahu čarobnu sjajnost na sve strane, a medju njimi sievalo se zeleno cvieće i šareni vienci krasno nanizani, rekao bih: iz groba „žrtvah“ prodire u sto i sto plamenah domorodna vruća ljubav, koja g. 1845. rinu ove mučenike u taman njihov stan, a zeleni oni vienci to ti je nada, jaka nada u bolju sretniju budućnost naroda našega.

Slava njima, — slava svima.
Ki umiru slično njima!

Oko groba medju sjajnimi svjetiljkami bijahu ponamješteni grbovi Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, a osim toga i sam grob uriešen liepimi nadpisi. Glavu spavajućega lava urieše velikim viencem, a isto tako i nadpise grobne na svakoj strani.

Oko ovoga groba navrvila silna svjetinja, tu ti je silna stiska, da se nemožeš proturati do groba sama, gdje stajaše osam pravnikah u svečanoj narodnoj odieći golimi sabljami u ruci držeć počastnu stražu. Oko 7. ure dodje naše „Kolo“ te odpjeva tri žalobne, liepe pjesme, dočim je još prije njega to isto učinio ovdašnji glasbeni zavod.

Gospodi pravnikom zagrebačkim velika hvala, što su svojim trudom i novcem onako liepo osjajili spomen naših mučenikah, kao takodjer i svim onim domorodkam i domorodcem, koji su im u tom ma kako pomagali.

Savijajte vience, Hrvatice!
Krun'te vazda te nadgrobne križe!

šapčuć ove stihove odem dalje, da vidim, je li se tko sjetio blagoga našega Stanka. — Pa gle, srce plače i veselo skače videć toli nježno — upravo prema njegovoj pjesničkoj naravi — ukusno i jednostavno uriešeni i nakićeni spomenik njegov.

U prvi mah pogodio sam, da je to posao nježnih ručicah, pa se neprevarih. Našle se tri mlade, vrle i vatrene domorodke, dogovorile se, te svojim trudom liepo i ukusno uriesile spomenik miloga pjesnika „Djulabiah“.

Zeleni lovor-vienci opasali spomenik, na podnožju titrahu svjetiljke, rekao bih skromno ali ipak živo, kao što bijaše duh pokojnikov; gore kod genija pješničkoga namjestiše dvie zublje, kojih debelo sukljajući plamen, kao da spominje žarku ljubav Stankovu i silni poetički duh; pred genijom samim prikopčiše kao četverouglastu tablu, gdje si na crvenom dnu mogao čitati ove zlatne rieči:

Pjesnik slavni davno u grob pade,
Al mu gusle zvuče sve do sade,
Da se ovce jošte plandujuće
K svojim vrate ljubavju goruće.

Željan znati imena tih vriednih kćerih hrvatskoga naroda, pitam amo i tamo, te saznah njekako, da su to gospodične: M. P., M. R. i M. V., sve tri, a osobito prva, dobro poznata kod nas. Slava i hvala takovim Hrvaticam!

Ovako razgledav sve, kako je liepo i krasno; sjetiv se jošte jedinoga našega narodnoga, našim nehajstvom prerano žalibože umrvšega skladatelja, tvorca naših jedinih operah, vratim se natrag. Kod groba „žrtvah“ još uviek najviše svietinje — znatiželjne. Žalibože moram ovdje umah primjetiti, da je velik dio svieta jučer sakupljena, zaboravio gdje je, te je stanove tihe i tamne pokojnih pretvorio u bučno, vriskanjem i glasnim smejanjem odjekivajuće ročište. Moram priznati, da me je duša boljela gledajuć i slušajuć glasnu vriskavu i razkalašeni smjeh na mjestu ozbiljnosti i dostojne turobnosti; čovjek bi mislio, da su sve one stvari samo radi zabave namještene, a ne da nas pobude na ozbiljna promišljanja; da se uspomenom njihovom ohrabrimo na težku borbu, te se zadahnemo duhom, koj bi nas mogao u vrieme teškoće potaknuti na slična djela, bilo ma proti kojemu drago neprijatelju.

Ova okolnost onako turobna kako sam bio, upravo me razcvili, te sam s mjesta, gdje mišljah na novo okriepiti se narodnim ponosom, otišao upravo ogorčenom dušom.

Još jednom obazrem se na vratih, pa zatim odoh opetujuć rieči našega pjesnika:

Hrvatjani, na tog groba pragu
Zaklinjem vas: spomenite mrtve!
U vlastitu uzdajte se snagu,
Domoljubjem osvetite žrtve!
Nek — ak vas to negane,
Križ — osvete mač postane!

Književnost.

Od novoga časopisa za mladež pod naslovom „Bosiljak“ izašao je prvi broj, dva arka, i može se predbrojiti kod vlastnika i urednika gosp. Ivana Filipovića u Zagrebu sa 2 for. za cielu godinu. Mi jošte nismo imali priliku viditi taj list, od koga se nadamo mnogo za našu omladinu, nu nabavit ćemo si ga, da nam bude moguće i više što o njem progovoriti.

— Hrvatski pučki koledar za god. 1865 od A. Jakića prodaje se u naših knjižarah. Ovo je prvi ljetošnji koledar i bit će mu ufano dobre razprodaje, buduć je za puk praktičan i jeftin.

— „Domobran“ javlja, da će za koj dan izaći iz Albrechtove tiskarne „Molitvenica i pjesmarica,“ napose za dječake i djevojčice od gg. Sića i Balenovića.

— „Zmaj“ novi satirički časopis izlazi ćirilicom tiskan u Pešti, uredničtvom Jovana Jovanovića, svakih pet nedieljah po jedan broj i stoji na godinu 3 for.

— „Krvava košulja,“ spjevao Jov. Sundečić. Ovaj davno oglašeni pjesmotvor, tiskan u Zadru kod Demarchi-Rougiera dospio je u Zagreb. Knjižici su dodate dvie pjesme „Majka Crnogorka“ i „Crnogorac.“

— U Požegi se tiska kod M. Kraljevića novo djelo Kanižličevo „Uzroci, iz kojih moramo ljubiti našega Isukrsta.“

— U knjižari g. Svetozara Galca (prije Jakić) u Ilici može se dobiti knjižica „Zasluge Vuka Stev. Karadžića za našu književnost od g. prof. Jagića.

— Četvrta knjiga „Književnika,“ nalazi se pod tiskom i za koj dan razposlati će se po svietu. Ljubopitno se izgleda ovaj svezak, jer se gata, da neće više izlaziti moći dosadanjim pravopisom, nego školskim rogatim č itd.

— Od djelah Stanka Vraza izašao je II. dio. „Glasi iz dubrave žerovinske i gusle i tambura“ izdanjem Matice ilirske. Ciena mu je 1 for.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. studena 1864.** **Broj 32.**

U HODA.

Novela, pohrvatio G. H. Jastrebarčanin.

Ustom što svrših nauke, vratim se poslje duljeg vremena u milu domovinu, ali za kratak čas imao bi opet ostaviti otčinsko ognjište, te otići u tudji grad, da tamo stupim u njeku javnu službu. Moji roditelji željahu to tim više, što su se za dva mjeseca po prilici razne promjene u službah dogodile, o čem bi takodjer moje uzvišenje zavisilo.

Akoprem sam vruću želju gojio, da postanem samostalnim. što bi kod tih promjenah takodjer veoma lasno postao, ostao sam ipak još dugo vremena u sriedini svoje rodbine, buduć da me nije samo rodbinstvo, već i njeka plavooka s rodnim mjestom vezala.

Imao bih dakako razum slušati i na budućnost misliti, da me nije srce svladalo, koje je prvi put od mene žrtvah tražilo i komu se nisam nikako oprieti mogao.

Zlaticu bijaše pokćerio njeki ugledan trgovac, kojega tako razprostranjena trgovina po dunavskih pokrajinah kao i dobročinstva, koja je medju siromašne dielio slavljahu daleko i široko.

Prošlosti Zlatičine nije nitko znao, pa akoprem su si mnogi s tim glavu razbijali, da saznadu, tko i odkuda su joj roditelji, nisu ipak ništa pronaći mogli. —

Bernrid odgojitelj Zlatičin, obvezao se je, da će se brinuti za nju, kao pravi otac, pa što je obećao, to je i izvršivao; jer Zlatica, pod zaštitom njegovom dorasla je kao ljer cvjetak pun bjeline i čistoće. Akoprem nije bila razkošna, to je ipak svojom ljepotom i uglednošću sve ostale djevojke nadkrilila. Zlatica je bila jednom riečju uzor ljepote; pa kada bi ju ovako promatrao, nebi znao kojim pjesnikom da ju ljepše opjevam. S toga nije čudo, ako sam ja na sve zaboravio, što bi mi u buduće koristilo. Kako rekoh, uzprkos što su me roditelji napučivali, da zamjenim rodno mjesto kojim gradom, te da obavljam ondje javnu službu, ostao sam ipak u krugu mojih i mile mi Zlatice.

Zlatica bijaše kratko vrieme poslje moga povratka u otčinskom stanu zajedno s odhraniteljem, trgovcem Bernridom, u našem selcu. Pa buduć se je veoma rado u krugu mojih roditeljah desio i mnogu uricu u ugodnom razgovoru sproveo, to je i Zlatici dopušteno bilo, da nas svaki dan pohodi, koju smo mi — osobito ja — ljubili. Tim mi se prilika pruži, da ja promotriv vanjsku ljepotu njezinu i u nutarnjost povirim. U isto vrieme pohodi iz daleka stari znanac i prijatelj Bernrida. Bio je to već jednom riečju pravi starac. Njegova lukavost i okretnost predobije na skoro Bernrida. Ja

Digitized by Google

se doista nisam mnogo po školah povlačio; ali sam ipak mogao, porazgovoriv se malo s gospodinom Valtnerom — tako je bilo ime nadošlici, kamo on smjera. To nije bio samo jedini uzrok, što me je na to potaknuo, najme moj odnošaj sa Zlaticom, nego sam se osobito kada sam začuo, da je on neoženjen, a tako star, te se je nakanio sada oženiti, bojao za nju. —

Valtner je bio bogat čovjek, njemu nije ništa moglo smetati kod izbora u kući vlastelina Bernrida; a ja sam se bojao, da će si on Zlaticu odabrati. Ako si tko želio posjedovati imanja, to sam si sigurno ja u ovoj stisci najvećom vatrom srca svoga želio. U meni zavlada njeka žalost i ogorčenost — dočim me žalostne slutnje oboriše i mrki se oblaci razširiše po mojem čelu.

Skoro poslje došašća Valtnerova opazio sam ja u Zlatici njeku promjenu; takodjer i lice joj se promjeni. Ja se nisam varao, što sam skrbi Zlatičine pripisivao Valtneru; takodjer nas je ona redje pohadjala, dok napokon nije na tjedan samo jednom dolazila.

Da se ta stvar svrši, odlučih kao mužkarac raditi. Bio sam na sve pripravan, odlučio bo sam k trgovcu Bernridu ići, da ruku Zlatičinu zamolim, akoprem joj nisam još niti iskru moje ljubavi odkrio, osvjedočen, da mi je Zlatica privržena.

Tako dodjem jednoga dana u kuću Bernrida, kao što po navadi svojom uljudnošću dodje on pred mene, stisnuv mi što srdačnije ruku:

Ho! ho! gospodine Dragutine! reče Bernrid, podignuv se lagano sa stolca, vi riedko dolazite, a da znadete, kako mi je mio vaš posjet. Da ste mi zdravi!

Za njekoliko trenutakah počmem:

Oprostite mi plemeniti gospodine, ako ja moj današnji posjet veoma važnim nazovem!

Veoma važnim? hm! hm! Molim vas gospodine sjedite, da čujem!

Odkada ste vi gospodine u naše selce došli, rekoh, i meni ta sreća u dio pade, da sam se Zlaticom spoznao, osvjedočio sam se, da mi je svjet bez nje mrtav, i da ću samo s njom postići sreću života svoga. Nemojte misliti, mili gospodine, da su me dražesti Zlatičine samo na kratko vrieme občarale, ili može biti, da hleptim za njezinim blagom, te da me na to nuka sebičnost. Ja ju ljubim svom vatrom duše svoje, te sam odlučio, osvjedočiv se takodjer i o njezinoj ljubavi, umoliti ju od vas. Odkriv vam sve potajne želje, stojim evo pred vami gospodine, da odlučite ili na moju buduću sreću ili nesreću.

Bernrid slušao je velikim nemirom, te ja iznova započeh:

Moje stanje nije baš u takovom redu, da bi odmah mogao milom Zlaticom živjeti u savezu, nu došao sam mili gospodine, da si samo osiguram Zlatićinu ruku.

Bernrid je opet velikim nemirom slušao moje rieči, te se njekoliko putah stolcem pomaknuo na jednu i drugu stranu. Poslje poduljega premišljavanja odgovori:

Mladi gospodine, vaše me otvorene rieči veoma razveseliše, osobito kada sam čuo, da želite u savez mojom Zlaticom stupiti. A budući da vaše osobite vrline značaja poznajem, žalim veoma, što vam moram tako žalostnu odluku dati. Nedavno još bio bih mogao vašoj želji zadovoljiti, a danas je već prekasno; jer prije njekoliko danah obečao sam ruku Zlatičinu momu prijatelju Valtneru.

Kako? prekinem ja Bernridu, Zlatica je Valtneru obećana! Jeli moguće! Jest, odgovori posjednik, obećanje moje kao pošten čovjek moram držati.

Ja stajah kao munjom ošinut mučeć pred njim. Bernrid opaziv moju bol ustane, primi me za ruku te reče:

Dragutine, nemogu vas riečmi tješiti; jer bi one mogle u ovaj trenutak nišaniti svoju svrhu. Utjehu i razveselenje srca vam srdačno želim, a nemojte otići srdit; jer i ja žalim moj prenagao korak. —

Sretna bila Zlatica sa suprugom Valtnerom, rečem ja sav poražen, izpričah se Bernridom, te naglo ostavim stan njegov. Kod kuće nehtjedoh više ostati, te neizpričav se Zlaticom, ostavim svoje rodno mjesto i udaljim se u njeki grad, gdje sam odmah moju službu primio.

Poslujuć marljivo, prodju mi dvie godine kao dva hipa.

Od Zlatice sam veoma malo čuo, premda sam marljivo dopisivao svojimi prijatelji, samo od moje starije sestre Tereze dočuh, da je Zlatica sa svojim suprugom rodno mjesto ostavila, a kamo je otišla to mi nije naznačila. —

* * *

U ono vrieme dogodi se onaj prevrat u Beču. Ugarska se pobuni, a Erdeljska se razkoli u razne strane. Ja sam bio u jednom ugarskom predielu i prisiljen sljediti taj revolucionarni duh. Za kratko vrieme me izabraše majorom ugarskoga konjaništva, te tako mi se pruži prilika, da sam mogao obćiti sa starimi junaci. Medju ostalimi spoznam

Digitized by Google

se generalom grofom C . . . — S ovim se sastanem u Erdeljskoj njekoliko danah prije, nego što dodje ruska vojska. Moram priznati, da mi se je čudnovato činilo spaziv ovoga poštenjaka, kao da sam ga već prije njekoliko godinah vidio. Njegovi veličanstveni potezi, pogled, njegovo mučanje me neugodno dirne. Ono malo, što se je znalo od njegove kobi izpričavalo mu je napomenute mane. Jedina mi bijaše želja, da ga predobijem na svoju ruku, da saznam njegove tajne, da ga mogu po mogućnosti tješiti, a on svoju bol samnom dieliti.

To za kratko vrieme i dobijem. — Vrhovni zapovjednik C . . . stavi u me svoje povjerenje, u nas se porodi neizrečeno prijateljstvo, naskoro smo bili najveći povjerenici — te smo oba jednu svrhu imali, da stari njeki dug namirimo. —

Njekoga travanjskoga dana pošalje grof C . . . slugu po mene. Naše stvari bijahu u redu, a kroz više danah načinjeno primirje pruži nam priliku, da se malo odmorimo i razveselimo. Tada bijaše takodjer i vrhovni zapovjednik C . . . bolje razpoložen, te sam se mogao nadati, da će mi on već toliko putah obećani svoj životopis pripovjedati. Poslje poduljeg razgovora, u kojem mi grof C . . . ratne osnove razvije, obrati se prama meni, te reče:

Već više putah sam rekao, da sam Poljak. Moj otac vuče lozu iz stare grofovske obitelji, življaše u ono vrieme, kao što su i njegovi predji — baš po grofovski, — nu potroši takodjer neizmjerno mnogo novacah.

Tako živeć provalim u osamnajstu godinu, pod skrbničtvom raznih učenjakah, dok mi otac u devetdesetoj godini ovaj život drugim nezamjeni. Kao jedincu pripade mi sve dobro, koje mi priliku pruži, da mogu neodvisan od ikakve službe živjeti. Ali s godinami rasle su i moje težnje. Na imanju živjeti mi se nije htjelo, Moskva mi nemogaše ugodnostih po volji pružati, s toga si odaberem Varšavu. Živahnost toga grada, komu još uviek ostaje, da onaj hrabri narod čini po volji, tako na me djelovaše, da sam odmah sva moja dobra razprodao i tamo se nastanio. —

Okolnosti toga grada, što se tiče odhranjivanja prostijega puka, mogle bi srce jednog gorljivog domorodca razveseliti. Nasuprot prijatelju moj, moraše pravi domorodci i siromašni stanovnici od divljačine dosta zla podnieti. Grofica Ljuboslava Staroska, s kojom se spoznah u krugu odličnijih gospojah, odluči tomu zlu doskočiti, te načini s najodličnijimi gospojami savez, da će jedna s drugom podpomagati nevoljno stanovničtvo. —

Držeć se toga načela, načine tako zvano gospojinsko družtvo, kojega se članovi obvezaše podpomagati siromake s novci, razprostranjivati što više popularna pisma i osobitu pazku imati na poljsku omladinu. I okrajni gradovi ote kraljevine primili su radostno te predloge, i veseljem ih prigrlili. Gospojinsko družtvo lati se posla i sa svih stranah pošiljalo se dosta novacah. —

Kako rekoh: Ja se spoznah mladom groficom Staroskom, te scenih se za sretna što sam joj ja najviše omilio, radi česa se medju nami porodi veliko prijateljstvo. Krasna, naobražena, gorljiva domorodkinja mogla se posve samnom slagati. U isto vrieme kada se namjeravah s njom zaručiti povratih se iz daleka puta kući. —

Došav k njoj, priobći mi smijuć se grofica Staroska, da mi prieti pogibelj od njekoga mladoga Rusa, koj se od nedavna ovdje nalazi. Na moja izpitkivanja, kakov da je taj čovjek reče mi Ljuboslava, da je taj mladić rodom Rus, imenom Rentlav, te se veoma trsi da u milost dodje, ni to mu nije dosta, dapače za najnježnijim ćuvstvom srca čovječanskoga: za ljubavju. To se tim dokazuje, što se je Rentlav usudio više listovah grofici Staroski poslati i za svega moga odsuća se šetao izpod dvorovah moje buduće supruge. Da se je ta privrženost grofici smješna vidjela, moći ćete dokućiti ako uzmete: Ljuboslava je svom žešćinom srca svoga meni kao supruga odana, a zatim zar je smio Rentlav i pomisliti, ruku jedne zaručene grofice iskati. Nu to će se sve bolje dokazati nastavkom moje pripovjedke. Stvar ta prisili me na mali posmjeh; ja to smatrah za prenapetost mladoga razkošnika, te mi se udes njegov niti najmanje pomilovanja vriedan nečinjaše.

Malo zatim porodi se prevrat u Poljskoj; dosadanje gospojinsko družtvo, kojemu predstojaše grofica Staroska padne pod moju upravu, te ja samo za tim težih, da neizmjerne poklone na podporu borećim se podielim ili iz inozemlja oružja nabavim. Nu više se je Ruskom dogovaralo, nego što se je borilo, što mi nebijaše ni najmanje po ćudi. Medjutim se sve to drugačije preokrene. — Nesretno zaslieplјenje, koje poljski vrhovni general Klopický počini, da Poljska ruskoj prevagi nikako odoljeti nemože, dade povod, da je moć Poljske sve više zaslјepljivana, i on u najljepše vrieme izbavljenja izmakne.

Jednog kolovoznog dana sljedeće godine, kada je položaj glavnoga grada svakim časom gorji bivao stajah sam samcat na uglu jedne kuće, te promišljavah o udesu moje domovine. Puste ulice var-

*

Digitized by Google

šavske, u kojih neobična tišina vladaše, napuniše me neutišenim strahom, kao da mi kakva oluja prieti. Tako razmišljavajuć začujem za menom nagle koračaje ljudih; ja se ogledam i opazim mladoga u narodnom odjelu Rusa, koji uz mene naglo prodje, nu kako sam u tmini razabrati mogao pozorno me promatraše. Niti četvrt ure neprodje, kada me tri vojnika otraga pograbe, te me kroz razne ulice odvukoše.

Dopeljav me u njeku bližnju podzemnu kolibu, saznadem istom kasnije, da ima više narodnjakah u istoj kolibi zatvorenih. Ja upitah, da što sam jim skrivio, da su me simo dovukli, oni mi ništa neodgovoriše, nu ja sam si mogao misliti što je. Ruski stanovnici sačinjavahu medju sobom jednu propagandu, koja je zatim težila, da poljske stvari čim prije uduši, a poglavice prevratne strane pohvata i ruskoj vladi preda.

Noć je prošla, dočim me tisuće mučećih mislih trapilo. Svaki trenutak bijaše vriedniji. nego sve blago ovoga svieta, jer je domovina od mene tražila privrženost, kao što od svakog domoljuba. Netreba mi oklievati, već u kratko reći, da sam ja progoniteljem mojim, božjom pomoćju otet, prije nego što je ruska vojska u Varšavu prodrla, a to ovako:

Puk se pobuni i navali na oklevajuće pomoćju, kao što i na prijatelje Rusah, pa jih, gdje su samo našli koga razmrcvariše i poubijaše. Mrcvareć tako provali jedan dio naoružanih ljudih u moju tamnicu, misleć, da će uhvatiti izdajicu narodne strane, koj je u jedan tamni hodnik pobjegao.

Sve kutove prekopaše u mojoj tamnici, dok mene prikovana težkimi okovi na zid nenadjoše u veoma nevoljnom stanju. Na prvi me pogled upoznaju, kao jednoga od najvećih privrženikah one rodoljubne strane. S velikim me veseljem oprostiše mojih težkih okovah i veleslavjem odpratiše u moj stan, gdje mi više četah ostave na obranu i da po volji s njimi razpolažem. U isti mah, kada se oprostih moje tamnice začujem, da se je knez Čartoriski, koj je do sada na čelu uprave stajao zahvalio na službi i da dočim je knez Paskiević preuzeo upravu nad posadom grada Varšave, izdajica Krukoviecki od poljskoga državnoga vieća izabran predsjednikom uprave.

Pod zaštitom četah stigao sam kući, gdje se opet sastanem milom Ljuboslavom poslje tih žalostnih dogadjajah, koji se za onih 14 danah sbiše, dok sam ja bio okovan. Skrb moja što je svakim časom rasla nije bila netemeljita i nadje sve one istinitosti; jer nesloga i nenavidnost starih generalah polahkoti stvar našu upropastiti. Kocka padne; Krukoviecki izdao je Varšavu i Pragu ruskoj velevlasti i bacio nutarnji život Poljske u nesretno robstvo. —

* * *

Svuda se razglasi, da će morati poljski velikaši pobjeći iz domovine.

Da i mene nezapadnu vješala ili doživotno progonstvo i tamnica neostade drugo, nego, da se bjegom spasim, koga sam iz ljubavi prama Ljuboslavi gledao pospješiti.

Pošto sam potajno sve za bjeg pripravio bio, i nočju Ljuboslavom preobučeni kroz njeki škuri hodnik ostaviti htjeli, stane mi na put njeki mladi Herkules, u kojem sam spoznao na prvi pogled onu istu osobu, koja mi je moj zatvor priskrbila. Bio je — Rentlav.

Stani! zavikne on, dočim nam je htio put prepriečiti. Predajte se.

Mi smo naše sablje povadili, pripravni na boj, a ja poviknem:

Što mislite gospodine tko smo mi?

Vi ćete mene od sada već bolje poznati gospodine grofe C . . . i domorodkinja ujedno vaša supruga. Grofe predajte se; jer niže dole stoji straža. Rentlav zazviždne i to bijaše dovoljno, da dovabi jednu četu Rusah niže stojećih, koji iznenada navališe.

Grom i pakao! zaviknem ja, dočim smo hrabro nasrtajuće suzbijali. Na to se začme grozno prolievanje krvi; tu nastane pucanje protivnikah, kojim mi iz žepnih pištoljah odgovarasmo. Njekoliko vojnikah padne a to nas potakne na čudnovatu tvrdokornost, jer se je ticalo naše osobne slobode, našega poštenja, a i našega života. Ljuboslava borijaše se uza me najvećim junačtvom, što sam ja ikada vidio; navale njihove bile su žestoke, a nigda neću zaboraviti na onaj prizor, kako se je Ljuboslava trsila razgalenima prsima i razkuštranimi lasi, da me s njimi obrani kad me je više bajonetah u desno rame udarilo i nadalje mi vojevati prepriečilo. U tom trenutku osvjedočih se o vrlini ženah, o obožavanoj hrabrosti poljskih junakinjah. Nu i ona iznemogne, zadobiv na desnoj ruci ranu morade se oružja okaniti te se skupa s menom neprijatelju predati.

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

Podunavke,

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

IV.

Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što misliš, pa se nerazlievaš?
I momu dragomu pute neotvaraš itd.
Narodna pjesma.

Oj! Dunave hladjan, brzi,
Ti si naša rieka,
Od slavjanskih pradjedovah
Naših pamti-vieka!

Obale jim krasne, plodne
Omiliše tvoje,
Zato sebi sagradiše
Tud stanove svoje.

Oj! Dunave ti bje svjedok
Živi njinog bitja,
Slave, sreće i napredka
I nezgodah žitja . . .

Tud kraj tebe oni mnogi
Ljuti bojak biše,
Krvcu svoju i dušmansku
S tvojom vodom sliše.

A ti brzi vali tvoji
Uzduž krasnih gora',
Odnese jim slavu njinu
U sveg svieta móra.

Oj! Dunave zato ti si
Naša sveta rieka,
I ostat ćeš dok uztraje
I svieta i vieka!

V.

Oj! Dunave velja rieko
Sliko moga roda,
Velikoga prostranoga
Slavjanskoga ploda.

U tebe se mnoge rieke
Ulivaju tekom,
Te prostranom i velikom
Tebe čine riekom.

Tako s raznih rod slavjanski
Plemenah sastavljen,
Velik ti je, prostran li je
I svuda proslavljen.

Iza Nila i Gangesa
Tebi slične nije,
Ti najveća jesi rieka,
Što se svietom vije.

Tako i moj rod slavjanski
Medj narodi ini,
Najveći je najjači je
Medj svim on jedini.

Osamdeset miliunah,
Nije šala brále,
Sav bi sviet uzdrhtat morô,
Da se na njeg svale.

Samo jednu ima mánu
Rod taj velik, dičan
I po njojzi moj Dunave
Tebi nije sličan.

Ti tolike u se primaš
Razne rieke mnoge,
Pak si samo velik, silan
S' ote s njimi sloge.

A Slavjani premda jesu
Jedne majke čeda,
Kod njih sloga sve do danas
Udomit se neda.

Tamo sila, — tu lukavost —
Razstavlja mi braću, —
Ovdje zloba svakdan kroji
Haljinu jim kraću . . .

Al tješime moj Dunave
Ipak tvoja rieka,
Da nesloga ta trajati
Nemože do vieka.

Kô što tebe zlobne sile
S nasipi te velji
Odbijajuć, da jim tečeš
Po njihovoj želji;

A ti s toga gnievan, biesan
Slogom riekah svoji,'
Dereš, rušiš sve što god ti
Na tvom putu stoji.

Pak ti opet teče voda
Kud je prije tekla, —
Tak moraju s' jednom složit
Svi slavskog porekla.

Život po franc. kasarnah.

Jutrom prvog travnja godine 1853., kad je bubanj budio vojnike, najavi se desetnik Mileau svomu satniku Turotu te mu podnese sliedeće izvješće:

Digitized by Google

Moj satniče! ja nisam vriedan, da se brojim medju slavodobitnu francezku vojsku. Satniče! ja sam zaslužio smrt, dajte me ustrieliti; jer ja sam ubio moga druga, da, ubio i ovim nožem oderao mu lubanju.

Kako se zove taj drug, upita satnik, i gdje ću naći mrtvo njegovo tielo?

Satniče! odvrati desetnik, ja sam velikoga Bernarda ubio i u Seinu bacio.

Nije moguće, reče satnik, visoki Bernard sjedi već četiri dana u zatvoru kod vojnog tamničara, kako se je to slučilo, da ste vi u zatvoru ubojstvo počinili?

Šta, u zatvoru, kod vojnog tamničara! klikne začudjeno desetnik — dakle bijaše sve puka sanja — dočim si je Mileau, oči otirao, činjaše se satniku, kao da plače te reče: čujte me, Mileau, meni je vrlo žao; vi ste inače vrli mladić; al da ste dugog Brnarda ubili, to nije liepo. Idite u zatvor i prijavite se vojnom tamničaru. Mi moramo na vježbu, a kad se vratimo, pozvat ću vas na sud.

Tu nepomože nikakovo opravdanje, Mileau moraše u zatvor poći.

Vojni tamničar bijaše vrlo čutljiv i dobar čovjek, polag koga uznikom nikada zlo nebijaše; primi desetnika prijazno i naznači mu sobu, u kojoj bijaše već njeki zločinac.

Kako se zoveš? zapita Mileau svoga suuznika, ja te nevidim, buduć je tmica.

Ja se zovem dugi Bernard, glasio je odgovor.

Dugi Bernard? pitaše začudjeno Mileau, ako je tomu tako, ili si ti možebiti duh onoga Bernarda, jer znaj, da sam dugoga Bernarda ubio te mu lubanju oderao s toga sam i zatvoren.

Dugonja Bernard prosvjedovao je proti takovu činu te uvjeravaše, svakoga da i istoga satnika o svom životu, ako uztreba; a da tim njegovo tvrdjenje vjerojatnije bude, umoli, ako bi Mileau dozvolom profosa htio vina dati donieti, da tako svoj život zasvjedoči.

Vojni tamničar, kako rekosmo, bijaše poštena i dobra duša; a vina bijaše u izobilju donešeno. Tu se je pilo na zdravlje cjelog svieta te je napokon i do toga došlo, da su doskora obadva utamničena vojnika posve druge slike pred očima vidjeli. Mileau nije si nikako mogao iz glave izbiti; da nije dugonju Bernarda ubio, dočim je Bernard posve izvan sebe bio zbog njemu počinjene uvriede.

Da si ti čestit mladić, to nebi bio nikada toli smrtonosnu misao u tvomu snu gojio, mrmljaše Bernard.

A ti jadniče, reče Mileau, ti bi se morao radovati, da si od moje ruke pao; jer znaj, da nisi vriedan. —

Ovako se prepirahu njeko vrieme; a do mala nasta grozna tišina.

U dva sata poslje pol noći sjeti se satnik izvanrednoga desetnika, koj se je tužio zbog počinjena ubojstva nad dugonjom Bernardom i zapovjedi da ga pred njega dovedu.

Mnogo se trudiše, dok ga nagovoriše da pred satnika dodje, što napokon i učini; al kako ružno izgledaše, oči izbuljene i krvave, poderan, divlji njegov pogled naličio je risu. Tako grozovito stajaše desetnik pred satnikom.

Što se je dogodilo? zapita satnik.

Ja sam dugonju Bernarda ubio, satniče, on neće više zelene trave gaziti.

Njekakva groza spopade satnika, koj nebijaše u stanju, da ovu čudnovatu zagonetku rieši, dok nije tamničar Aigle svieću donio.

Desetnik zuavski što je u snu snivao, to je na javi i djelom postalo.

Sastavi se vojni sud, pred kojim se desetnik Albert Mileau morade opravdati buduć bijaše radi ubojstva tužen.

Medju prisutnimi bijaše i satnik Turot. Tamničar Aigle bivši svrgnut s časti, bijaše pozvan kao svedok.

Desetnik Mileau probliedi kao stiena; al ipak još sviestan; ima mu 22 godine, rodom iz Pariza nije poznavao ni otca ni matere. Njegovi poglavari daše mu svjedočbu čvrsta značaja i vrla vojnika.

Mon capitaine! reče desetnik, kako da se opravdam? Snivah čudnu sanju, a ova bude djelom, moradoh ubojicom postati. Tako htjede udes, pa se evo i dogodi. Uslišite moju molbu i budite mi milostiv sudac te nedopustite, da me objese ili da u tamnici sagnijem. Moja bi želja bila, da me en pleine parade na otvoreno polje izvedu; a moji drugovi me glasbom prate, a ja da zapovjedim „vatra“ i osam tanetah neka prosviraju moja junačka prsa. Capitaine! to je milost, koju, mislim da ćete mi dozvoliti.

Svi proplakaše, kad je Mileau svoj govor — dovršio, da isti satnik bi težko ganut. Ali pukovinska porota imadjaše druge nazore; ona proglasi desetnika Mileaua nevinim a satnik naviesti, da je Mileau svrgnut s časti, te radi pijanstva na osam danah utamničen. —

P. V—ć.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 10. studena.

Upravo će za koji mjesec minuti četiri godine, što su opet iza duga desetgodišnja tamnovanja otvorena vrata ovdašnjoj županijskoj sgradi, te su njezine neuredjene doduše i neizkićene prostorije odjekivale uzhićenimi govori vatrenih domorodacah. — Nu tomu ima već četiri godine, pa se u to kratko doba kod nas svašta promienilo „tempora mutantur et nos in iis“ stara je poslovica. Neprestanim moljakanjem izhodilo je občinstvo županije zagrebačke, te se napokon dvorana županijska dostojno uredila. Žalibože u toj novoj dvorani vidjesmo i slušasmo samo jednu skupštinu; hoćemo li još koju? —

Sada novine pripoviedaju, pa je i istina, da je prispio u Zagreb g. Zettl graditeljski savjetnik, da izradi osnovu, kako bi se dvorana i obližnje sobe za naš sabor priredile. Vele, da će se namjestiti i prestol kraljevski, sjajan i bogat, — svi poslovi moraju biti do 15. prosinca svršeni.

Ljudi dakako nagadjaju odavle, da će se na skoro i hrvatski sabor sazvati; imadu li pravo, dokazat će nam bližnja budućnost; toliko medjutim konstatiramo, da sviet pogovara ob ovom i onom; o izborih i budućih zastupnicih narodnih. Jedni se plaše, drugi vesele — jedni i drugi prama svojim političkim nazorom; a mi — kojim nije politika zadaćom — nevelimo — ništa.

Prepuščajuć politikašem, da si razbijaju misli o konštelaciji europejskoj, pripovjedit ćemo našim čitateljem liep dokaz štovanja.

U oči sv. Mirka t. j. 4. o. m. u večer sabrao se je liepi broj zagrebačkih pravnikah, te izvede serenadu sutrašnjim godovnjakom: svomu obće ljubljenomu profesoru dru. Mirku Šuhaju i zaslužnomu mužu g. Mirku Bogoviću; pa napokon taj dan godovnjaku presvietlomu gosp. baronu Dragojlu Kušlanu. Sve se liepo i dostojno svršilo; nu kad su pjevali kod g. baruna Kušlana, dodju najedanput njeke osobe u ime gradskoga poglavarstva, te opomenu pravnike, neka se odmah razidju, jer da nije nikomu dozvoljeno izvoditi kakove serenade bez dozvole gradskoga satničtva. Pravnici svršiv svoje pjevanje zaviknu gromoviti: „Živio barun Kušlan!“ razidju se mirno.

Čudimo se, da naše troje novine ni jednom riečju nespomenuše toga čina; a čudimo se tim više, što smo uvjereni, da i one štuju onom serenadom počašćene muževe, za naš narod vrlo zaslužne; a napokon čudimo se i s toga; jer naše novine inače priobćuju i najneznatnije stvari n. p. N. bavi se sada na otoku Krfu; ili: prošle noći zatvoreno je 6 individuah po gradskih organih radi bučnoga ponašanja na ulici itd.; a ovakove stvari nezaslužuju, da ih uvrste u svoje novine! —

Kazalište.

U starom grčkom Thebaeu stvoriše mudri viećnici zakon, kojim se zabranjivalo svakomu umjetniku u svojoj umjetnosti nazadovati, pače niti mu bilo slobodno na istom stepenu stajati, valjalo je dakle napredovati.

Govorio tko što ga je volja, mi nalazimo, da je taj zakon bio sasvim umjestan: tko se posveti kakovu poslu, pa ga tjera nemarno ili hladno, ili neka se ga ostavi, ili neka tjera napried; natražnjakah bo netreba u nijednom poslu, jer je već toliko putah dokazano, da ga oni kvare. —

Ako to valja za svaku umjetnost, a to jamačno i punim pravom treba ga uporaviti i na kazalište: tu školu izgladjena ukusa, ogledalo narodnoga napriedka i mjerilo duševnoga života.

A što da rečemo o hrvatskom kazalištu? Netreba dvojiti, naše ima onu istu plemenitu zadaću, koju i drugi slični zavodi u ostalih prosvjećenih narodah. Ono mora dakle jednakom revnosti težiti za krasnom onom svrhom, koja je stožernom točkom inostranim — dakako — daleko naprednijim kazalištem.

Nevelimo, da hrvatsko kazalište nazaduje, ali nemožemo tvrditi da napreduje kako bi valjalo. Tu medjutim opažamo odmah — da nas tko neukori — da mi to nepripisujemo u grieh in toto niti članovom našega kazališta, niti upravljajućemu odboru; krive su dakako mnogo naše nepovoljne okolnosti; kriva je ponješto i znatno ohladnjela ljubav našega občinstva prama tomu narodnomu zavodu. Dosjetljiva bo ona primjetba g. Freudenreicha, što ju je upleo u coupletu, koji je pjevao u „Graničarih“ prekjučer: da pred praznimi stolicami nevidi se gotovo občinstva; pa onda: da bi prosti graničar onakovu praznu kuću (kazalište), koju nitko nepolazi, pretvorio u kasarnu — ta primjetba vrlo je živa satira za naše občinstvo.

Krivnje dakle imade ovdje i ondje, „pecatur intra et extra muros;“ nu da vidimo čemu bi se barem moglo pomoći t. j. u čem bi morali napredovati članovi kazališta i u čem upravljajući odbor.

Toliko putah već izrečenu istinu i mi opet potvrdjujemo — „saepe repetita placent“ — da je kazalište brus, na kojem valja da se gladi, čisti i usavršuje naš jezik. Ovo je posao predstavljača i sastavitelja dramatičkih komadah. A kako vrši naše kazalište tu zadaću? Po duši govoreć moramo priznati, da bi valjalo onaj stari thebajski zakon u toj struci na hrvatsko kazalište svom strogosti uvesti; jer se u tom poslu težko grieši proti krasnomu i blagozvučnomu hrvatskomu jeziku. Kakovih ti moraš slušati frazah, izrazah, deklinacijah, konjugacijah! Niti se pazi na glagolje trajne i netrajne, niti uviek na predloge, niti pridavnike izviestne i neizviestne. Koliko tu vriedja uho kad čuješ glagolj netrajan, a morao bi biti trajan? a često kuju i takove glagolje trajne, da te duša boli. Tako n. p. u „Graničarih“ čuli smo glagolj „pročitavati“ mjesto jednostavnoga „čitati,“ „nosiše“ mjesto „iznašahu,“ itd.

U „Zvonaru“ čuli smo više putah „neprijateljih“ mjesto „neprijateljah;“ u dat. više broja: „zlikovcima“ mjesto „zlikovcem;“ „neprijateljima“ mj. „neprijateljem“ „u ovome“ mjesto „u ovom“ „u našima“ mjesto „u naših.“ U obće čini se, da je taj nesretni „ima“ „ama“ kod svih naših predstavljačah zavladao i mah preoteo.

Digitized by Google

Mislimo, da se u tom nebi smieli za njekim povadjati; naši jezikoslovci ustanoviše pravila za to, pisano, dokazivano i dokazano je već dovoljno, da je pravilnije i blagoglasnije u dat. „em“ ili „om“ ili „am,“ a u instrumentalu: „imi,“ „i“ ili „ami;“ čemu dakle takove stvari; koje nam jezik samo grde, uho sablaznuju? Ili zar je lasnije izgovoriti: „zlikovcima“ nego „zlikovcem?“ Nebi rekli, pa da i je, opet nebi valjalo radi udobnosti svoje izvraćati slovnička pravila, niti ih ikomu za ljubav mienjati — i to na gore mienjati.

Ako rabe te okončke naša braća Srbi, prosto im bilo, oni znadu što rade; nu kod Hrvatah se sasvim nerabe, niti u knjigah niti u časopisih, čemu ih dakle silom na kazalište turati, koje bi moralo biti ugledalom blagoglasna i pravilna jezika.

To isto valja ob onom: „svet“ mj. sviet; „deva“ mj. dieva; „svetovati“ mj. svjetovati itd. Zašto se onaj *i* izpušća; mi razlikujemo i moramo razlikovati: svet i sviet; dieva i deva; zašto se nebi dakle tom krasnom razlikom služili? Ovo su ili provincializmi srbski ili što slična. a nam toga netreba; prigrlismo štokavštinu, blagoglasnu i liepu štokavštinu; nesmie se dakle kojekakovimi priljepci, nevaljalimi izmienami i izvrtjivanjem grditi.

Mniješ, da ti zube čupaju slušajuć izreke, koje nisu drugo no gole njemačke u hrvatsko odielo preodjevene n. p., „poljubio me je u nadi na druga usta“ ili: „što se kriva po meni tebi dogodilo.“ Što je ovo? A ovakvih stvarih možeš sijaset čuti na našem pozorištu, iz ustiuh naših predstavljačah.

Ovdje smo pobilježili samo njeke stvari, jer tko bi hotio registrirati griehe, što se svaki dan bezobzirce i upravo rekli bi — hotimice — čine proti našemu jeziku, morao bi uzeti olovku u kazalištu, pa onda bilježi rieč po rieči dok te ruka nezaboli. A ipak su ovo takove mane, koje bi se dale malim trudom i nikakovim troškom ukloniti.

Kod kazališnoga odbora — nadamo se — imade ljudih, vještih hrvatskomu jeziku, dužnost njihova bila bi dakle, da svu pozornost obrate čistoći i pravilnosti jezika. Ako mu dakle stigne rukuh hrdjav prevod, neka ga odbace ili barma jezik izčiste, i prama zahtjevom njegova današnjega razvitka uglade.

Valjalo bi prevoditelju kazališnomu kazati, da se sprijatelji sa pravilnimi formami hrvatskoga jezika, da neprevadja samo, da se naš reportoir pomnoža kakovim novim komadom, nego da mu valja imati i druge svrhe pred očima. —

Znademo mi članovah kazališnih, koj upravo neće da prionu pravilnomu izgovaranju i naglasivanju; poznamo i takove, koji nikako neće da razlikuju *s* od *š*, koji mješaju kojekakve provincializme, koji u zabuni, neznajuć uloge, mješaju kojekakov metež, nepodobštine, da se slušaocu mozak vrti; znamo drugih, koji se nikako nemogu priviknuti, da valjano naglašuju pojedine rieči; znamo toga i više, nu mislimo, da to znade i odbor, pa se nadamo, da će on tomu zlu doskočiti.

Toliko za sada o jeziku. Sad u kratko javiti nam je, da su ovo vrieme dva nova komada predstavljena: „Zvonar na zvoniku sv. Pavla u Londonu“ i „Put kroz prozor“ a osim toga, igrane su operette: „Svatba kod svietiljkah;“ „To bijah ja“ „Vilinske ruke“ itd.

Nova drama „Zvonar“ u obće se je dopala te je bilo kazalište puno; inače prazno. Proti ovoj nemarnosti našega občinstva silno viču naše novine; mi ga doduše takodjer nemožemo pohvaliti, — ali vikati — čemu to?

Nješto o lakrdiji: „To bijah ja.“ Nadamo se, da se više neće na našem pozorištu viditi; jer je nespretna, nevaljala te ad summum za poklade prilična. Jer ono vozanje i tačkarenje na pozorištu, prisiljena ona šala, dopada se malo komu!

Toliko za ovaj, drugi put više.

Književnost.

— Hrvatske narodne pjesme što se pjevaju u gornjoj hrvatskoj krajini i u turskoj Hrvatskoj, sabrao Luka Marjanović, svezak I. izišao je ovih danah nakladom i tiskom A. Jakića u Zagrebu.

— Robinzon Kruzoe, pohrvatio Ivan Čačić po najnovijem njemačkom izdanju od O. L. Heubnera sa **55** drvorezah, a izdao o svom trosku A. Jakić.

— Vinjage od Mirka Bogovića III. svez., ciena im je 40 novčićah.

— Slovnica hrvatska, sastavljena na temelju staroslovenštine od V. Jagića.

Listovnica.

M. N. Po vašoj želji predao sam „Jednu ženitbi“ i „skakavce“; pozdrav!

Gj. K. Koledar sam počeo 1861 god. izdavati samo s toga, što se nije nitko našao, da narodu dade u ruke hrvatsku takvu knjigu, nu pošto se kasnije sviet ugledao u više takvih ljetopisah, to ja prestajem izdavanjem, jer uz moje ine poslove nije mi stalo do toga, da kvarim drugim posao, kad se naša knjiga i bez takova natjecanja danas dosta ima boriti, dok se bez žrtvah izdavateljah protura po odtudjenom svietu našem.

P. K. Pitate, koje novine najviše o naših stvarih pišu osim domaćih — na to vam mogu reći, da je dulje već vremena jedina „Politika“ u Pragu, koja ima redovitih dopisnikah te se u Hrvatskoj mnogo čita.

D. K. Vaš članak nemogoh primiti, jer mi se čini da ima njeku boju političku, koje se uslied opomenah čuvati moram, s toga je i pjesma o dvih ribicah na ruštiru posve neprikladna za Naše gore list.

M. B. I ovdje smo čuli o premještenju g. T. i o novom časopisu. Bog daj sreće pune vreće!

Zagonetka

od Filipa Šafara.

Jedna riečca mala
Dobro s zlim razstavlja
I ta su pismena
Najbližja rodbina;
Kad s' jedno odbije
Kaže gdje s' krv lije,
Mačevi blistaju,
Smrtne rane daju.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. studena 1864.** **Broj 33.**

U HODA.

(Nadalje.)

Od žestine borenja padoše tri mrtva, koji pod našim nogama izdahnuše. Nas okovane i onesviešćene zatvore u tamnicu, da nas drugi dan na sud dopeljaju. Stotine nesretnikah stigla je ista sudbina, žalostno očekujuć, koje će se strahote počiniti. Ljuboslava se oporavi; te kušala me utješiti, da zaboravim na premnoge zadobljene rane. Bilo je sve uzalud; jer bijah u tom preizkusan, da bi se nadao neoštećen otići, znao sam kako ruski sudovi postupaju s onimi, koji se opiru ruskomu gospodstvu, neobziruć se niti na prijateljstvo i nesramne nagone Rentlavove.

Drugi nas dan na sud odvedoše, koj je iz višjeg vojničtva sastojao. — Rentlav je takodjer bio obućen kao ruski vojnički častnik medju onimi poglavicami i stupi, kad smo mi pred nje dopeljani bili, pred nas, pozdraviv nas njekom mrzlinom, zatim predstavi svoju tužbu proti nami. Sud je malo vremena trajao; njekoliko časovah bijaše dovoljno, da meni, kao sukrivcu kod Atentatah proti životu velikoga kneza i podkralja Rusah Konštantina i jednomu od najvrlijih privrženikah i boriocah za poljsku pravicu tek života pretrgnu i od odsude na smrt. Začuvši to Ljuboslava zavrisne, te se baci blieda kao stiena u moj naručaj, dočim si je Rentlav slavodobitno ruke utirao te šapčuć se k Ljuboslavi prignuo? Viditi, milostiva gospojo: Grof C . . . danas ide zadnji put, dočim ćete vi izvoliti u Sibiriju poći. Ove rieći mi razjasne one tamne sumnje, koje mi najednom sav značaj Rentlavov predstave. Sada istom sam si mogao protumačiti zašto sam bio prvi put zatvoren, kao što i sadanje žalosti, koje su mi od vojničkog suda odsudjene bile. U Rentlavu sam spoznao moga protivnika i takmaca za Ljuboslavu, u njem sam našao takodjer i osvjetnika, što se je prevario u svojih lahkoumnih mislih. Stvar mi je bila preozbiljna, trenutak dobro prosudjen, da bi se i ja oglasio. Pogled jedan duboka preziranja bacim na ubojicu naše sreće, našto me silom otrgoše iz naručaja moje Ljuboslave i u tamnicu odvedoše.

* * *

Ceste bijahu prazne; svi dučani pozatvoreni, gdje je sviet drugačije znao vikati do kasno doba noći, tu se grobna tišina raztiraše po cieloj Varšavi. Ruska straža se šetaše po pustih ulicah, koje se je štropot oružja razlegao medju oholimi zgradami i tornjevi grada, i natrag odbijao. Samoća, grobna tišina, koja je kao prokletstvo na krvlju natopljenoj zemlji Varšave ležala, probudi u meni njeki strah, uzburkanje srca i s njega me njekakova zima proleti osobito kad pomislih, da sam tako daleko od pomoći ljudske, a ždrielu smrti se približujem te moram pogrdno umrieti.

Digitized by Google

Kako sam poslje opazio, nije mi ova tamnica odlučena, buduć da je bila stotinami drugih nesretnikah napunjena, s toga sam si mislio, da me neće valjda niti tamo pogubiti. Poslje me odvedoše u njekakvu podrtinu stare palače i to u gornji kat, u kojoj se je samo njeka stara, trula i uzka klupa nalazila, da na njoj sjedim i spavam. Za pol sata otvoriše se vrata moje tamnice i unutar stupe dvie osobe. Bio je tamničar i njeki starina, koj mi je jelo donio.

Gospodine grofe! evo vam hrane, reče mi porugljivo tamničar. Ovo vam je zadnje, što vam milost našega cara podieljuje. Starac postavi tu suhoparnu hranu i odstrani se neizustiv ni rečice i lupiv srdito vratmi. Tamničar je gledao za starcem, otide do vratah, pregleda jesu li zbilja zatvorena i obrne se prama kutu, gdje sam sjedio i svaki njegov mig i korak pozornošću pratio.

Grofe! reče poslje kratka vremena.

Što hoćete vi krvniče? odgovorim srdito.

Grofe! zašaptne on opet, dopustite da vas dobro vidim! Niste li vi onaj grof C . . .?

Jest, ja sam! Što hoćete vi zločinče s menom?

Tamničar se veselo okrene rekav:

Dobro! Dobro! odskače naglo iz moje tamnice. —

Opet bijah sam. Donešena hrana, akoprem me je velik glad mučio, nije bila tečna; s toga se opet sgurim u kut, te stanem moj žalostni udes mozgati. Moskvu, koju nisam radi daljine i raznih okolnostih mnogo godinah vidio opet sam gledao u svojoj staroj sjajnosti. Ponositu palaču grofovah moje porodice — u kojoj sam prve sunčane trake opazio i moju mladost u veselju sproveo — gledao sam živimi bojami naslikanu. Slavodobitna slika mojih sanjarijah, Ljuboslava, moja ljubezna Ljuboslava, očekivano vrieme moga svatbovanja — Varšave ponositi stupovi — dosta, sve, što je pred mojima očima leptilo, sve, što se je mojemu srcu neizbrisanimi slovi ukorenilo za čovječanstvo sve mi se je ukazalo u najljepšoj sjajnosti.

Dogodjaji posljednjega vremena — propast Poljske — svestrana emigracia — moja i Ljuboslave čudnovata sudbina padnu mi gorkom uspomenom na pamet, te mi raztrgaše staru ljubav na dvoje.

* * *

Dočim mi se ove slike pred mojima očima ponavljahu, probudi me škripanje ključanice iz tih sanjarijah. — Žalosću sjetih se odmah onoga, što me čeka za pet malih časah, života se skoro odrekoh, pripravan mojim krvnikom vrat pod smrtni udarac podvrći. Napokon počmem sav drhtati; jer mi se opet činjaše, kao da mi iz sibirskih pustarah prodira plač i jauk moje mile Ljuboslave, kao da mi njezina blieda slika posljednji s Bogom — maše. Vrata se naglo otvore, nu bez svakog štropota. Tamničar pun veselja skoči unutra.

Mučite grofe, šaptne on. Nejaučite, neslivčite, drugčie smo propali, sljedite me grofe, ja ću vas izbaviti! Ja sam vaš izbavitelj, sljedite me! — i to brzo! —

Možete si misliti, dragi prijatelju, što sam u onaj mah poćutio. Tako bliza propast, opet spaziti iznenada zviezdu ufanja.

Prijatelju! Kada se sjetim onoga časa, u kojem se sva moja čuvstva uzburkaše — poput sinjeg mora — na bieloj bradi mi zasjaji suza, kao da će se još sada siedomu vojniku rugati, što je on dvojio o providnosti božjoj. Tamničar me oslobodi velikom brzinom svih okovah, zaodjene me kratkim odjelom iz plave vune, kakovo su ruski sluge nosili, metne mi na glavu rusku šubaru i dade mi posudje u ruku, u kojem mi je hrana donešena bila. Kad smo tamnicu ostavili, i on za sobom veoma pazljivo vrata zatvorio, vodio me je izbavitelj kroz više hodnikah, dok nedodjemo u jedan mali škuri, gdje su na kraju stojala dva vojnika. Došavši blizu njih, prekine dobričina mučanje, te da prevari stražu, zapovjedi mi — dakako vičuć — da se odnesem odmah u njegovu sobu, te da ću tamo radi njekakova prekršaja moju kaznu primiti. Dočim on svoje opasno dielo svrši i drzovito se držeć mimo stražah prodje, išao sam ja u tudjoj odjeći kao najveći krivac za dobričinom. Najtežje smo provalili; a da me tko prije i poznavaše, od onih, koji nas po hodnicih susretoše, to bi za sada nemoguće bilo; jer ovaj zatvor od njekoliko satih sasvim me preobrazi, i osobu moju za čitavih petnaest godinah postari. Ja se držah, kao što moj vodja, što nam i olahkoti, da smo do jedne sobice stigli. Došavši unutra, pruži mi dobričina desnicu, kojom on moju srdačno stisne. Gospodine grofe, reče on, božja mi pomoć bijaše veoma na ruku; vi ste prosti bar tamnice, u kojoj bi vas bili smaknuli. Ako čete, da vas opet u nutra neodvuku i na brzo nepogube skupa samnom, to budite pripravni na bjeg. Novacah, novacah, grofe! Novacah? izbavitelju moj! reknem ja tronuto, tih niti najmanje nemanjka, dapače mogu vam s njimi i po volji služiti. Odmah kako su Varšavu zauzeli, htio sam sa suprugom pobjeći;

Digitized by Google

vi znadete, da u takovu slučaju pokupi čovjek čim više novacah, tako sam i ja učinio. Rekav to otvorim jedan šav u odjeći i izvadim jedan dragi kamen od velike vriednosti. Vidite stari, neboli nas glava za novce ili kakove dragociene stvari, svega toga imademo u izobilju, samo nam Bog daj slobodu. Ali kažite mi dragi starče; što vam je na pamet palo, da ste me oslobodili? Što ste s uma sišli; jer mislite osloboditi čovjeka, koga niti nepoznate, niti vam je šta dobra učinio?

E gospodine grofe! dakako vi neznate, da u meni nalazite vjernoga slugu. Poznao sam ja pokojnoga grofa Nikolu plemenitoga C . . . vašega otca — bio je dobar starac, koj me, poumrvšimi roditelji u svoju službu primi. On me je ljubio kao što i pokojni roditelji, učinio mi mnogo dobra; ja sam mu prisegao, da ću mu biti vjeran i privržen do smrti a poslje i dragoj djeci njegovoj, od koje kako mi se čini, samo vi ste živi ostali, s toga ću ostati vam zahvalan do svoje smrti, te ako uztreba, žrtvovati ću i isti život u znak stare vjernosti. Bog nas je opet skupa sastavio, a mi ćemo gledati, da dalje dodjemo. Nu prije nego vam dalje svjetujem, kažite mi, gdje je vaša — supruga?

Što? — vi hoćete? — zaviknem izvan sebe, te se bacim starcu oko vrata. Vi mi hoćete dakle i moju Ljuboslavu vratiti? Kažite mi, može li zlato i dragocienosti naplatiti, što vi zaslužujete kod sreće dvajuh ljubovnikah?

Negovorite o tom, grofe! Jer ja sam, kao stari sluga samo zahvalan. Ako mi hočete novacah dati, to neće dakako biti za me; jer ja neimam s njimi nikakova veselja, nu neka budu za one, koji se tomu više vesele i s njimi zasliepiti dadu. Dakle dajte mi jedan komad, da vam dopeljam vašu liepu i dobru groficu.

(Dalje će slieditи.)

TKO JE NAŠ?

Tko je naš?
Je li onaj, koj se rodi
Medju nami, da s' odrodi,
Koj se kašnje podal srami,
Što je niko medju nami,
Te za volju svôj taštini
Pronevjeri krv tudjini? —
Zameo se tomu trag,
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj, koj se lasti
Našim novcem, našom časti,
A propušća svaku zgodu
Gdje bi pomoć mogô rodu,
Da zaslugah tobož steče?
I do časti dodje veće? —
Zameo se tomu trag
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj, koji lakom
Robskom dušom dvori svakom,
Koj za novca zveku dragu
Služi bogu, služi vragu,
Teke samo kada znade,
Da nemine bez nagrade? —
Zameo se tomu trag
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj kom' nimalo
Do našega nije stalo,
Koj za našu knjigu, nošnju
Uviek praznu ima mošnju,
A za stranca, kivna gosta
Još sveudilj ima dosta?
Zameo se tomu trag
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj, koji radi,
Srodnu braću da zavadi,
Koji válja smutnje kamen
I podžiže strastih plamen,
Koj nas ciepa i komada,
Da nas zlobnik lašnje svlada? —
Zameo se tomu trag,
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj, koj se ruga
S naših jadah, s naših tugah,
Kom' je naša stara slava,
Kom' stečena krvju prava
Pusta tlapnja i bulazan
Rúg stoljeća i sablazan? —
Zameo se tomu trag,
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj, koji vikom
Uzstupiti neće nikom',
A kad jednom kucne hora,

Digitized by Google

Da s' na ždrielo ići mora,
Tada prvi šara, plete,
Da okrene kako pete? —
Zameo se tomu trag
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj, kom' se kriva
Sviest na prošlost viek poziva,
Koji štovan biti hoće,
A rad česa? rad slaboće,
Što je krenuv starom vjerom
Udario krivim smierom? —
Zameo se tomu trag,
Taj je naše sreće vrag!

Tko je naš?
Je li onaj, koj nastoji
Da s' medj naše svačim broji,
Koji naš je dušom, tielom,
Koj se hvalit može djelom,
Koji srećom roda rasti,
Koj je za njeg rad' i pasti?
Jest ovo je slavski svat,
To je drug naš, to naš brat!

Jos. Eug. Tomić.

SLIKA I PRILIKA.

Mala crtica iz života.

Na tornju sv. kralja u Zagrebu udari bat dvanaest putah; ili da se točnije izrazim — poput onoga maloga krajišnika — udarile su: četiri male dvanaest velikih, — dakle upravo po noći, jer se ovo, što kanim pripoviedati, noćju dogodilo.

Mi doduše nevjerujemo mnogo u taj sat — kobni-sat duhovah i noćnih sablastih, niti se po našem glavnom gradu klate noćju takove nemani; nu tim češće može sastati čovjek po koji tetubajući, cielom ulicom klimajući, svaki zid s obje strane vonjajući stvor božji, kojemu je sav grad pretjesan, jer mu Vinko neprestano tjera napried njegov osakaćeni lokomotiv, u kojem imade doduše i odviše pare, ali su mu u taj par sve pomoćne makine razvraćene, te on pjevajuć

„Dalje, dalje žurnom nogom"

koracne toliko natrag, koliko je prije napried.

Nu o tom dosta. Naša pripoviest, ili bolje i jasnije govoreć ovaj dogodjaj sbio se god. 184* — dakle u vrieme, kad je u našoj domovini sve živjelo vatreno i živjelo dobro, kako to spominju brigom pokunjeni starci naši.

Spomenute dakle godine i rečene noći, kad su bile već ugasle sve i onako slabo hranjene svjetiljke zagrebačke, te njihovu službu dragovoljno i bezplatno preuzeo dobri mjesec, u to doba tišine orilo se veselo pjevanje iz njeke kuće u današnjoj ulici sv. Marka.

Da je čitatelju bilo onda prikučiti se malko bliže, lasno bi bio mogao razabrati uzhićene glasove u ono vrieme obljubljenih davorijah, koje su nas onda toli budile i svetim plamom rodoljubja zadahnjivale, od kojih danas njeke tek po imenu znamo. Osobito krasno odjekivahu u noćnoj tišini ovi glasovi:

Je li bolje braćo draga
Da živimo kano car?
A kraj toga da neznamo,
Od slobode što je čar? itd.

pa onda odmah iza ove, još većim uzhitom pjevana:

Il' ovako il' onako
I u ratu bud'mo tako,
Ko pri čaši, vazda naši,
Vierni domovini. itd.

Nu tko su ti pjevači? pitat će možebit koja znatiželjna, ovo čitajuća duša. Tko želi znati, neka se potrudi sa mnom, prevali nješto preko dvadeset uzkih stubah, te došav u gornji sprat zakrene lievo te pokuca na vratih.

Spasitelj je naš doduše rekao: „kucajte i otvorit će vam se," nu ovdje bi čovjek bio morao svakako prilično dugo lupati, ne kucati, dok bi mu se sried one vesele buke bio odazvao kakov: „u nutar." S toga niti nepokucav bani odmah na vrata u sobu; nu stani malo pri vratih, da te silni dim pušećih se cigarah i lulah, pa i vinski nezahlikne.

Soba je dosta velika — to možeš opaziti, priviknuv oči na dim — u sriedini je velik stol, oko njega siedi do petnaest mladićah, neračunav ovamo onih, koji se smjestiše na kanapetu kod zida. Jedni puše, drugi se razgovaraju; jedni pjevaju drugi deklamiraju. Razgledav pobliže tu mladu družbu, opazit ćeš, da su svi uzhićeni nješto od vina, a najviše mladom vrijućom krvi; osjetit ćeš, da si prispio u kolo zagrebačkih djakah, i to — pravnikah.

Tko je živio u Zagrebu, prije dvadeset godinah, znati će kakovi bijahu — većinom — onda zagrebački pravnici: uzhićeni za sve, što je narodno; opojeni narodnim ponosom, plamteći svetom vatrom domorodne ljubavi.

Pravnici bijahu onda važni i na sve strane traženi: u družtvenom životu bijahu svagdje mili

Digitized by Google

i dobro došli gosti, jer su si umieli svojim liepim ponašanjem steći ljubav i sklonost; nijedna zabava nemine bez njih. Kolovodje narodne stranke štovahu i uvažavahu ih, znajući procieniti njihov znamenit položaj i upliv; nu i ondašnji protivnici naši naprezahu sve sile, da je pritegnu pod svoj barjak. Pa kao što je ciela domovina naša u ono vrieme trgala se u dva protivna tabora, tako su i pravnici bili razdvojeni, samo što je i duhom i brojem pretežnija stranka svom mladjahnom uzhićenosti prigrlila zastavu narodnosti i narodnoga pokreta. O tom bi nam znali dosta pripoviedati mnogi današnji naši ljudi, koji bijahu onda pravnici: mnogi današnji činovnici, odvjetnici i profesori sjećaju se vrlo dobro onih vremenah, kad su sto putah obećali, da će do zadnjega hipa braniti svoju narodnost i narodno pravo. — Kako njeki izpunjuju onu obreku, to nespada ovamo. —

Pravnici ondašnji rado polažahu vesela družtva; nu rado se baviše i naukom, a osobito prionuše učiti narodni jezik: domaća knjiga bila im mila zabava, nijedna na novo tiskana knjižica nemine ni najsiromašnijega pravnika, da je nebi kupio.

Moguće, da će mi tko prigovoriti: to je sve bio tek plod zanešenosti i onda vladajućega uzhita, koji nikada dugo netraje. Sed dato non concesso, da je tomu tako, zar nije žalostno, kad mladića od 19, 20 i 24 godine nemože nikakova velika misao uzhititi, svojim duhom ponieti? Što će biti iz mladića, koji već u 20 godini samo računa, tek onda, kad postane ozbiljnim mužem? Ako i vatreni i uzhićeni mladi čovjek promjeni u zrielijoj dobi svoja načela, što će činiti onaj, koji nije nikakovih ni imao do načela, utopljena u pustom koristoljubju?

Nu vratimo se k veselu družtvu našemu. Tu se je upravo digao mladić te povikao gromkim glasom: „Braćo i prijatelji, ovom čašom nazdravljam krasnim našim, a ponajprije onim, koje rieči i činom dokazuju, da su u istinu naše.“

Na te rieči zaori gromoviti: „živile,“ pa odmah zatim pjesma:

„Bože živi naše krasne,
Našeg žića zviezde jasne,“ itd.

Svi mladići bijahu uzhićeni, radostni, samo jedan medju njimi, sjedjaše u kutu do prozora zamišljen; bučno veselje njegovih drugovah kao da se odbija od njega, kao da ga nečuje ni nevidi. Bio to mladić, inače liepa stasa, prijazna lica ali vrlo lukava pogleda, i ne baš jako stalna značaja.

Njegovi drugovi ljubljahu ga sbog mirna i tiha ponašanja, kolegialne snosljivosti i poetičke duše, odličnoga rodoljubja i osobitih umnih darovah. Inače nije bio upravo veseljak; nu pred njekoliko danah silno se je snuždio.

I ovaj put bio je on jedini sjetan neveseo medju veseljaci, on sam gladan radosti, u kojoj su drugi plivali, premda se je mogao uživati, da je hotio. Cieli večer malo govoraše; tek posljednja zdravica, napita ženskomu spolu, probudi ga; hitro se dočepa čaše, te napuniv ju do ruba saspe kao što vele „na dušak“ vino u se. Zatim sjedne na prijašnje mjesto.

Tu ga nenadano trzne glas vesela mu druga, koji stane preda njega punom čašom, pjevajuć

„Što si brate tužan?
Zar si komu dužan?
Komu groš, komu dva,
Meni sto taljira'.

— Ali kud ti plove misli, dragi moj Ivane? Čovjek bi mislio, da riešavaš kakov zamršeni juridički slučaj iz „corpus juris-a,“ ili razpravljaš pameću kakovo državopravno pitanje.

— Da, razpravlja on njekakovo pitanje, ali ne državo — nego ljubovnopravno. Samo nedokučujem, kako se može mlad čovjek, kao što je on, pun duha narodnoga, zaljubiti u švabicu?

Da se zaljubi u magjaronku, nebi mu mogao oprostiti, a kamoli, ako svoje narodno srce pokloni kćeri onoga naroda, koj je Slavjanom tri sta zadao jadah.

— U obće, ja nerazumijem, doda onaj, koji je nazdravio poznatu zdravicu, kako mladić u naše doba može ljubiti kakov drugi predmet na ovom svietu, osim domovine? Mi smo sinovi ugnjetena naroda; ako smo voljni podići ga iz neznanstva i političkoga mrtvila; ako smo voljni krasnu i blagoslovljenu našu domovinu ovjenčati opet slavom Krešimirovom: to valja, da joj posvetimo sve naše duševne i tjelesne sile; nju samu, jedinu moramo ljubiti svom snagom duše naše, u nju upirati oči naše, njoj samoj dvoriti; cjelovi mudrosti i pravoga znanja vidati joj gorke rane neznanstva i gluposti, štono joj poput more tište najkrasniji uries njezin — narod; ogrljaji uzhićenja, odanosti i neograničene ljubavi trti joj gorke suze, što ih more jadna lievati s vjerolomstva tolikih svojih sinovah, odličnih na umu i imetku. Nju stražimo danju i noću uzhićenosti poljskom i vjernošću starih naših djedovah: Zrinovićah, Frankopanah, Draškovićah, Bakačah, itd. ali samo u njezinoj službi. —

Sada nije vrieme kojekakovu ljubovanju i milovanju; tim trošimo dragocieno vrieme, krademo

Digitized by Google

bogu dane, a duši i umu si toli potrebnu hranu, a to vrieme nam je toli kratko, ako ga valjano neupotriebimo, jao nam.

Niti čeka, nit se vraća vrieme.
No se gubi u prošlosti jazu,
Kao munja u gustu oblaku.

S toga u mojih očiuh nije dobar domorodac, koji osim domovine ljubi još i druge stvorove, pa bili oni liepi kao Rahel, dobri i odani kao Rut.

Sve do sada naš se Ivan niti ganuo nije već mirno slušao sve prigovore i obodljive rieči svojih veselih drugovah; po svoj prilici nebijaše to prvi put; nu posljednje rieči zadnjega govornika mora da su ga opekle; jer se je naglo dignuo; njegove do sada plandajuće, tamne oči zakriese se poput vatrenih iskricah; ponosno stupi dva koraka napried.

— Do sada slušah hladnom dušom vaše rugajuće prigovore, jer sam ih već toliko putah čuo, da mi se uho napokon i tomu priviklo. Nu moj prijatelj Dragutin izustio je na kraju svoga govora težku osvadu proti meni.

Ja pozivljem sve, da mogu sazvao bi svu akademiju, prijatelje i protivnike, koji me znaju, neka kažu, jesam li kad, gdje i pred kim štogod izustio, učinio ili zamislio, što bi me lišilo prava, kojim se do sada ponosih; da me zovu dobrim domorodcem. Toga mi, nadam se, neće ni najljući moj protivnik dokazati. Bog mi je svjedok, jer vidi srce i dušu moju, da sam uvjek ljubio milu domovinu, njoj sam posvetio prvo mjesto u mom srcu; u tom mjestu sjedi ona i danas; niti ljubav prama onoj ženi, koja mi je toli mila i draga, neiztisnu domovine iz moga srca, niti će ju ikada iztisnuti. — —

(Dalje će slieditі.)

Podunavke,

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

VI.

Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što misliš, pa se nerazlievaš?
I momu dragomu pute neotvaraš itd.
Narodna pjesma.

Oj! Dunave, liepo ime,
(Starim Istar zvani,)
Al Dunajem okrstiše
Tebe baš Slavjani.

Od boginje svoje krasne
Zvane „Dieva Duna“
Što no bješe kćerka „svjetla“
To boga Peruna.

To bijaše krasno luče,
Da mu nebje pára,
Puno slasti, puno milja,
Puno draga čara.

Od ljepote i krasote
U se gledat neda,
A i tko će u kćer sunca
Očima da gleda? —

Kada svoje zlatne kose
Širom svud razbaci, —
Tad se svietle, tada sjaju
Istog sunca traci.

Kad se smije, tad joj s' ustih
Cvate ruže cvieće, —
Tad se i svem svietu javi
Željno pramaljeće.

Kad pošeta, svuda niče
Trava suha zlata, —
Tad je ljeto i žitnoga
Svuda puna vlata.

Kad zaplače, tad iz očih
Sam joj biser kaplje, —
Tad je jesen i kišica
Zemljicu nataplje.

A kad spava po srebrnom
Perju mi polega,
Tad je zima noseća nam
Srebrnoga sniega.

Bajne l' mašte djedov' naših,
Vriedne rajskog svieta, —
Kako sebi predstaviše
Četir dobe ljeta!

Četir dobe, s kojih niče
Svako svietu blago;
Što nam je za život nuždno,
A i srcu drago . . .

Tà boginju takvu smislit
Samo Slavjan mogò,
Slavjan pjesnik, umom vrlim
Nadaren od Boga.

Pak i zato tu božicu
Ljubjà, štovà jako, —
I jer i ti mil mu bješe
Tebe prozva tako.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. studena.

Mi se nerazumiemo u Politiku; nemislimo ovdje „Politiku“ pražku, što-no zadaje trista jadah svim i svuda, koji se neslažu s nazori njenimi — nego mislimo onu državoslovnu znanost Aristotelevu ili Tacitovu, što se je od onoga doba do danas Makiavelističkimi načeli toli tanko razvila; ili pako onu državnu mudrost, kojom se muče naše makine u dugoj ulici i „na varošu“ dok ju iztiskaju po želji vladajućih redaktorah, pa si niti netaremo glave budi nutarnjimi ili izvanjskimi poslovi, konvencijom ili organizacijom županijah, sporazumljenjem kakvim radi državnoga prava i duga, centralizacijom, federacijom, dualizmom ili trializmom, budući da nam je zadača feuilletonistička samo nastaviti fotografički stroj, da izvedemo svjetlopise družtvenoga života. Žalimo veoma, što nam stakla našega aparata nisu toli oštra, da po maglovitom vremenu, koje je evo nastalo, snimimo živahnijih slikah socialnih odnošajah. Nerazumiemo se u politiku, al imamo čast poznavati dosta osobah, koje, barem se tako čini, da su sudbinom odredjene da nose težku brigu o sreći naroda, te motreći jih vidimo, da su jim dosta gorki časi i da se u svietu malo kažu (možebit se s njim neslažu) al to znamo, da nam nastaje sve to gušća magla, koja nam kvari naše fotografije da se neopažuju nigdjevesela lica i da nam nestaje starih običajah gostoljubivosti, kano da je sve u tmini izčezlo.

Ima u narodu vremenah, kad mu srce jače kuca, kad mu duša puna nadah pliva u radosti ili ga opet hvata strah o kakvoj hudoj slutnji te sluša, je li će udariti i za njega sat dobre sreće. Nu mi sudimo, da u nas neima od svega toga u javnosti ništa i da se je naša doba izmakla iz takve kolotečine, te da stoji mirno, tiho kao podmuklo. Što to znači? neznamo, ali to stoji, da je takov neslani život u Zagrebu zavladao, kakvoga se nesjeća nitko, niti onaj, koj je pred pol vieka pio vode iz „manduševećkoga zdenca.“ Što to znači, da osim izložbenih, reć bi oficioznih banketah, neima već odavna vesele družbe, ako se neračuna ona kod „Krügl Bier“ i guljaša, da se u privatnom životu svatko uzteže i sam potroši svoga purana, tko ga ima; da nam zabavna družtva propadaju ili životare kojekako — n. p. Čitaonica, Kazina, Strieljana, Dvorana, Kazalište itd., da su se osušila pera naših na glasu pjesnikah, što-no jih prije svaki vjetrić probudi kao kada dirnu Eolovu harfu, da je ona izložbena živahnost tako naglo umukla ko da je nije bilo nikad; neznamo! Al znamo da je to nesnosno i da bi vrlo sgodno učinio koj Deus ex machina, kad bi opet probudio pospane odnošaje socialne, boljarske i gradjanske, da prestane bugarenje jadna svieta.

Ta občenita družtvena jadnost je u rodu i materialnoj kukavštini, koja poput rak rane okol sebe dalje siže, da se od obalah hrvatskoga mora uzduž našega kopna proteže vapaj „zlih vremenah“ i ljudstvo nezna kuda da se seli da se otme zlu.

U čitavom glavnom gradu zidala se je s temelja jedva jedna kuća ljetos, a u Ilici, našem Boulevaru stoje jošte one prvobitne kučarice nemogavši se podići, kao ni one zloglasne dvie tužne kolibe na trgu Jelačića bana, kao na zabitnoj kakvoj pusti magjarske ravnine. To su sve žalostna fakta, nu tražiti korien ili liek tomu, koj bi nas oslobodio od te nevolje što osiećamo do zla Boga — to nije zvanje Feuilletona, al nemože nam nitko zamjeriti da jauknemo kad nas zaboli.

Ovakovih bi pojavah mogli presti i dalje, al smo i sami već pali u njekakvu apatiju, da bi nas mogla ganuti iz ove narodne bezposlenosti, iz ovoga „dolce far niente“ samo električna koja snaga, što ju možebiti dobar koj magnetički duh pripravlja u galvaničkoj kuhinji, premda nam magloviti obzor sakriva elektrometeore, koji bi nam to već danas navještali.

KONCERT „KOLA“

„Kolo“ — ovo liepo družtvo mladih domoljubah, cviet naroda, što se bavi pjesmom uz skup čestitih članovah, što ga novcem podupira, — ovo „Kolo,“ komu se je za vrieme otvorenja i svetkovinah izložbe hrvatske toliko pogibeljnih tendencijah sa više stranah naprtiti nastojalo — dočim je ono najplemenitijom namjerom radilo da proslavi historički trenutak svojim trudom i pomoćju ine braće pjevačke, te je moralno prisiljeno bilo napokon zagušiti svoj „Hosana!“ u prsih, punih ljubavi za svoj hrvatski dom; ovo „Kolo,“ što su ga i same „Novice“ po izvješću njekoga zagrebačkoga Hrvatofoba biediele u putopisu „Tri dana u Zagrebu“ stupilo je opet pred sviet i dalo je na slavu svoga dvogodišnjega obstanka liepi koncert u strieljani 16. stud.

Bilo je i takovih ljubeznih našinacah, koji podkopav mu jamu radovahu se da će „Kolo“ propasti, nu — „labor eorumfuit inanis.“ Liepo označuje ovo proslov, što ga je pred samim koncertom izgovorio g. Filip, pravnik.

Drago nam je, što možemo reći, da je „Kolo“ dalo tu zabavu najkrasnijim uspjehom.

To je doduše kratka recenzija onih 8 zanimivih brojevah programa, nu istinita, budući da su svi naši dnevni listovi o njem izrazili se na isti način. Mi želimo ovdje samo napomenuti novi, od pražkoga konzervatorija nagradjeni sbor „Kdo je mar“ od dr. Benj. Ipavca. Ovaj sbor je za poveće sile na bogati način osnovana kompozicija, te nam pruža priliku diviti se bujnoj mečti skladateljevoj i s toga je zaisto stekao občenitu dopadnost dubkom pune dvorane, a pjevačem pade u dio zaslužena pohvala. Liep nam je vienac naših sborovah a ovaj sbor mu je cviet od najljepšega mirisa. Ako je glasba od najmilijih sredstvah za Kalobiotiku, a ono dira pjesma najdublje u nježna srca i zato bi molili naše skladatelje, da se uteku svojoj vili i da nam obogate sbirku hrvatskih vilin-glasovah da si nasladimo kad kada bar tužne čase u ovoj „suznoj dolini“ — Koliko je ta pjesma u muzikalnom smislu očarala občinstvo, toliko je

Digitized by Google

uzhitio g. G. veći dio občinstva svojom deklamacijom pjesme „Tko je naš“ od Eug. Tomića. Ta je pjesma puna domoljubna žara i ako ju tko pročita a iznevjerio se načelom, koja mora svaka hrvatska duša da goji, toga će zazebsti u dnu srca, a još više kad ju krasnoslovi oduševljeni mladić. Da se i naši čitatelji upoznadu tom pjesmom pretiskali smo ju danas iz „Slavonca,“ koj ju je u svom 22. br. o. g. donio.

Slovački sbor „Kalendár a ne farár“ morao se je opetovati a i svi ostali predmeti odpjevani su i odigrani kako valja. Na obće zadovoljstvo pjevao je g. Š. „Plač za dragom“ i „Poputnika.“ Na licu svih slušateljah moglo se je viditi priznanje napredka „Kola,“ kojemu žrtvuje gosp. Lžičař, teknički ravnatelj i učitelj glasbe mnogi svoj dragocieni sat, rad česa ga ide javna pohvala.

Naše „Kolo“ ovilo se je poput bršljana okol jačega stabla — Strieljane, a ona ga je već od početka ogrlila majčinom briižljivosti, da joj mora svaki domoljub izreći duboku hvalu i ujedno želju, da ga i nadalje primi pod svoju prijateljsku zaštitu te da mu drži otvorena vrata svoga doma. Želimo od srca da se izpune posliednje rieči gore spomenutoga proslova. „U toj nas zadaći (napredka) pratile darežljive ruke, u toj nas zadaći i nadalje pomogao Bog na dušević i narodan život naš!“

Nj. preuzvišenost naš ban, pozvan posebnom deputacijom, da kao protektor družtva uzveliči ovu dvo-godišnjicu, prisustvovao je s mnogom inom uglednom gospodom i stupio je poslie koncerta u mladu družbu, progovoriv s članovi njekoliko prijaznih besjedah i kod odlazka bje praćen sa „Živio.“

Čujemo, da želi „Kolo“ svojim članovom do mladoga ljeta jošte jednu zabavu prirediti. „Živilo!“

Koncert zem. glasb. zavoda.

Kao svake godine slavio je ovaj naš zavod svetkovinu sv. Cecilije i ove godine, i to u ponedeljak 21. studena u kazalištu. Nesjećamo se da je bio na taj večer ikoj koncert tako pun kao ljetos, što veseljem bilježimo kao znak napredujućega ukusa za muziku. Već smo više putah opazili, da je naše kazalište veoma krasno, osobito kad su zapaljene sve one plinske svjetiljke kao što bijaše kod toga koncerta, pa kad je napunjen parter i redom pune lože.

O koncertu samom moramo reći, da je slavjanska Ouvertura Pokornoga uvjek slast hrvatskomu uhu, pa da moramo uzdahnuti kad pomislimo, da je i taj skladatelj s Lisinskijem već pod crnom zemljom.

Ouvertura „Hunyadi“ kititi će svaki koncert, kad ju onakov orkestar svira, kao što ga naš glasb. zavod sastaviti znade. Da pojedine brojeve napominjemo morali bi prilog dati ovomu listu te hvalimo na kratko ljubeznu prijaznost gospodične Mihićeve i g. Döringa, koji sudjelovahu, a vještina našega učitelja gusalah g. Švarca vrlo je poznata.

Al na svaki način moramo napomenuti da je mužki sbor znatno oslabio od lani, jer nebijaše više nego 30 pjevačah, dočim u „Kolu“ pjevahu njih 60.

Kako bi bilo, kad bi slavno ravnateljstvo našega toli liepo napredujućega narodnoga zavoda kod takovih zgodah pozvalo „Kolo“ u svoje kolo, te da „viribus unitis“ izvedu veličanstveni sbor, kakvomu bi se svatko radovao.

Mi bi od srca želili, da u nas svuda sloga vlada a da se poprave „zla vremena“ do skora, da bude gradjanstvo i ini stališi mogli ovakove krasne zavode podupirati — jačom snagom.

Dopis.

U Bosni 10. studena.

Pustite u vaš cienjeni list njekoliko redakah o jednom pokojniku, kojega je pero dosta u njem stupacah napunilo. Taj je O. Dobroslav Mihačević, koj bijaše jedan izmedju riedkih nas, koj prazne časove narodnoj knjizi posvećuju, te se vrlo rado i marljivo bavljaše sakupljanjem pripovjedakah, poslovicah i osobito pjesamah narodnih, od kojih liepu kitu priobći već u karlovačkom „Glasonoši,“ i ovom listu; a mislim, da jih još više ima medju rukopisi njegovi. Prvi od spomenutih listovah donio je dosta i dopisah njegovih zemljopisnoga i novinarskoga sadržaja; a i izvornih pjesničkih pokušajah i jedan i drugi. — Posljednji takvi pokušaj bio mu je: „Spomen na Bosnu“ pozdrav drugovom na koncu g. 1863. pjesma pisana u Zlatnom Pragu a izašla u ovom listu koncem iste godine. Velim, da će mu taj pozdrav bit posljednji na javnost iz pera izašao, jer već težko bolovaše u rečenoj metropoli češke posestrime, u koju lani u jesen po naredbi starješinah odputovao. Zahvaćena na putu nazeba tako ga obori, da je vrlo malo mogao biti za posao, rad koga ode, te je svu skoro zimu sproveo ležeći kod pražke braće franciškanah i milosrdnikah. Zatim s proljećem vrati se u Bosnu, nebi li mu domaći zrak pomogao.

I zbilja činjaše se ljetos, kao da će se to izpuniti, jer se liepo oporavio bio; ali početkom jeseni podje opet na gore; te došav svrhom listopada u Kreševo, odmah sutra dan zaniemi i sviest izgubi, a 2. tek. preseli u družtvo onih, kojih taj dan uspomenu činimo. —

Gdje je sviet ostavio, ondje ga je i ugledao prvi put 11. rujna 1839; ondje je polazio školu u samostanu do mudroslovja, i bogoslovje slušaše u Djakovu od 1857 do 1862 god. a na mlado ljeto 1863 reče mladu — prvu — sv. misu. —

Ove mu redke na uspomenu bilježi prijatelj podosta udaljen od groba njegova; koj s toga nezna šta mu ista uspomene vriedna u zaostavštini ima, nit je u stanju točno pobilježiti radnju njegovu. Ali i iz ovoga vidi se, da je — ako i preminu mladjahan — zavriedio, da mu svaka, a osobito hrvatska ustna reknu:

Bog mu platio u slavi nebeskoj! —

Književnost.

Ovih danah dotiskan je koledar „Dragoljub“ hrvatski koledar za god. 1865., uredjivan g. Deželičem. Ciena mu je 80 nov.; može se dobiti u zagrebačkih knjižarah.

Kako je vidjeti, za buduću godinu nećemo imati toliko koledarah, koliko za ovu; neznamo hoće li „Prorok“ što god proricati, i hoće li nam i Slavonija što koledarskoga kontingenta poslati ovamo. —

— „Glasonoša“ izlazi sada u Beču. Promienio se nije u ničem, samo je ciena skočila na 8 fr. a tisak nije onako ukusan i liep, kao karlovački.

* „Toma Teodorović, zakleti advokat u Novome Sadu želi svom srbskom rodu na polju književstva polzu prineti i izdati prevažnu knjigu „pod imenem Milivoi i Zlatoje“ punu pravoučenija i blagopočitanija na oblagorodjenje srca blagonadežnoj mladeži obojeg pola. Knjiga će sodržavati jedanaist tabaka a cena joj je 50 n. a u knjaževstvu Serbiji cvancik i po. Prenumeracija traje do 15. dekemvrija po srbskim.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 5. prosinca 1864.** **Broj 34.**

U HODA.

(Nadalje.)

Neprodje ni časak, da nebi izvršio zahtievanje staroga dobričine; raztrgnem jednu podstavu za drugom u odjeći mojoj, te mu dadem više dragocjenostih u vriednosti od njekoliko tisućah rubaljah na razpolaganje. Na to se on nasmije sasvim hladno, uzme poklon njekom mržnjom, metne prst na ustnicu — da ja budi tiho — i plešuć odskače van.

* * *

Dva sata prodju, a ja sto putah posumnjah, da li će moći ovaj dobričina sve izvesti; Ljuboslavu iz pandjah neprijateljskih ukrasti; — jedina utjeha, da ću ju u bolje vrieme viditi, napuni mi grud stotinami mukah, te u ovaj trenutak bio sam tako djetinjast, da sam si želio spavajuć vrieme prikratiti. Počelo se je veoma smrkavati. Od stražah nad odsudjenici dopirao je glas u moju sobicu, gdje su se dozivali, pa zatim počeli pucati. To je bio znak, kada su opazili, da sam ja pobjegao iz tamnice. Malo zatim opazih kroz jedno malo okance ruske straže na sve strane trčati. — Oni nisu opaziti morali, da sam samo ja pobjegao, već i tamničar; bez dvojbe tražili su oni i njega, svaka rieč našla je tisuću putni odziv u mojoj nutarnjosti. Kada pomislih, da bi mogla Ljuboslava izbavljena biti, nasmijem se od srca, kao da sam čovjek u najboljem stanju, ali ipak se sgrozih, pomisliv, da će Ljuboslavu bježeću k meni uhvatiti i utamničiti. Halabuka približavala se je sve većma k mojoj sobici, u kojoj sam se nalazio, dočim me oni iz vana opaziti nemogahu. Napokon začujem s druge strane neprestano pucanje. Oni, koje pogledom svojim pratih, umuknuše sasvim za kratki časak i obrnuše se strielovito, te divjim hurrah! odtrčaše k glavnoj straži. Imademo jih! — Psi prokleti već su u naših rukuh! vikali su velikim veseljem na ruski, pa sve malo i veliko, što je prosto bilo, trčalo je za hrlećom stražom. Što se prije usudih misliti, da je spašeno, činjaše mi se opet paklom odtrgano; jer samo Ljuboslava i stari tamničar mogli su biti, za kojimi su pucali i toliku halabuku načinili. —

Buka mi opet dodje sve bliže; gruvanje pušakah neprestano se je još čulo; najednom mi prodre do ušiuh nazivanje pomoći — velika tišina nastane poslje toga, kao intermeco žalostna dogadjaja — dok nije kletva jednoga Rusa stresla zidinami. Čim mi je više halabuka i tumaranje stražah iz mnogobrojnih hodnikah do ušiuh dopiralo, tim sam pazljivije pazio naglo kuckajućim srcem na tajna vrata. Odmah nješto slobodnije disah, jer mi se je činilo u onaj mah, da su straže trag bjegunacah izgubile. — Ali je ipak dolazila buka sve bliže, ljevo i desno orila se je vika psujućih, a po gornjih hodnicih skakali su i psovali stražari kao ludjaci. U ovoj muci izgubim opet nadu, da ću

Digitized by Google

ikada viditi Ljuboslavu, te skoro što već nisam iz zdvojenja glavom o zid udario; kad, al u blizini začujem plašljive koračaje bježećih, te na malo otvorenih vratih opazim Ljuboslavu s vriednim starcem. Colnikovu, tako se zvaše tamničar, podje za rukom, Ljuboslavu oteti stražam, te neizkazanim veseljem povratiti mi moju dragocjenost. — Akoprem bijaše naš položaj tim kukavniji, što su ruske straže još po svih hodnicih tražile, nu ipak svi zaboravismo na nje, te u svetih čuvstvih slavismo srieću preveliku, da smo se tako iznenada sastali. —

Buduć su nam svakojake tegobe priečile iz Varšave pobjeći, to smo ostali još dulje vriemena sakriveni. Nitko nije niti pomislio, da je grof C... i vrla domorodkinja grofica Ljuboslava Staroska u savezu s tamničarom Colnikovim, te da se još nalaze na poljskom zemljištu. Za potvrdjenje naše sumnje služila su nam razna pripovjedanja, a osobito po Poljskoj i Njemačkoj razposlana. Tumačeć nam takova pisma donašao jih je Colnikov, što jih je u kojoj gostioni našao, te smo se dosta putah nasmijali, kada se je starina ovakovim naredbam rugati stao. Poslje dva mjeseca stanemo se mi spravljati na dalnje putovanje u inozemstvo; mjeseca studena ostavismo Varšavu.

Naš smjer je išao kroz Voliniju i Podoliju, dočim smo mi putovali kroz Lublin, Vladimir, Ostrog, Viniku itd. i kod Kamenca Podolskoga granicu Poljske prekoračili. Poslje mnogobrojnih težkoćah stupismo ipak na zemljište Galicije, gdje je, kao što i svagdje, onu zimu god. 1782 nastala. Drugčije mogosmo snovati o budućoj sreći; jer niti na granici pojedinih državah, niti na rusko-poljskoj granici nismo nagazili na nikakovu zaprieku, koja bi nam priečila pobjeći u Galiciju. Akoprem je bilo ovdje ondje svakojakih pogibeljih, da ćemo život kod najmanje nepazljivosti izgubiti — što je naime kod prelaza prieko Dnjestra bilo — gdje su nas ruski kozaci spoznali kao bjegunce, te kojom prilikom jednomu od uglednijih odrubih glavu, — ipak nam pomogne neprestrašivost i neprekidna ustrpljivost Colnikova pregorjeti sve nevolje i tuge.

Prateć nas tako predhodnica zviezda dodjemo na austrijansko zemljište, te se nastanimo kod njekoga gospodara velikih dobarah u Galiciji — blizu C . . . .

Znadete, da: Rowny z rownym zgazda sie. *) Ruska ova poslovica obistini se naskoro, dočim smo takodjer u dalekoj Galiciji našli muževah, koji su isto čutili i ista ona načela imali, kao što i mi nesretnici.

Godine 1833. 28. svibnja dodje njeki tudjinac momu gospodaru, te ga umoli, da mu dopusti kod njega prenoćiti. Ovaj po navadi dozvoli, te naloži svojim slugam, da se tudjincu sve načini po mogućnosti, što bi zahtievao. No buduć da se je ovaj nedavno ozledio, a nikako se oporaviti nije mogao, ostane on još punih 14 danah kod svoga dobročinca. Njega, kao što se razumieva, nismo promatrali; jer se je najviše sa služinčadi bavio. U ostalom imao je liepe crte i poteze, a i odieća mu nije svjedočila, da je djetić prosta roda.

Akoprem me nije ništa imalo nukati, da na njega dobro pazim, ipak mi nije bilo drago, da se ovaj tudjinac, baveći više nego tri tjedna kod moga gospodara, lati štapa, te kao i prije put pod noge kud ga oči vode. S toga priobćim gospodaru moje mnenje i izrazim moju želju, da gledi ovoga tudjinca kod sebe u službi zadržati. Buduć je taj neznalica isti dan ostavio svoga dobričinu, a ja ga neprestano silio, da ga dade uhvatiti, zapovjedi on svojim slugam, da izvrše moj nalog, te da posjedaju konje i odjure na više stranah, dočim smo i mi naše vrance osedlati dali i cestom šetat odhadjali.

Pošto smo jednu uru jašili, stignemo tudjinca. Promotriv ga bolje, porodi se sumnja u meni, te dočim sam se prisiljen smijao prijazno, gospodar ga upita, kamo kani dalje putovati.

To ja sam neznam pravo, plemeniti gospodine, odgovori tudjinac. Kao što je kod svih putujućih, tako i ja mislim, danas amo, a sutra preko svih brdinah.

Škoda je za vas moj dragi, reče grof, da se tako klatite od nemila do nedraga. Bilo bi, kako mi se čini, bolje, da se vi gdje nastanite. Ostanite kod mene, čini mi se, da ste vi na toliko sposobni, da bi mogli obnašati službu, koju bi vam rado povjerio, ako mi obrečete bar duže vremena, ako ne kroz sav život, kod mene ostati.

Dočim je ovo grof govorio, promatrao me je tudjinac cielo vrieme i odgovori najvećom poniznošću: Primam vašu zapovjed, plemeniti grofe, veoma zahvalnim srcem, buduć ste tako voljni mene u vašu službu uzeti. Ali za sada mi dozvolite, da idem u bližnje mjestance i potražim prijatelja, koji je veći dio putovanja svoga sa mnom išao i za to vrieme, kako sam slučajno čuo, tamo se nastanio. Za 8 danah gospodine grofe, viditi ćete me opet u svojih dvoranah, te ću vjeran i poslen u vašoj službi biti.

*) Jednako se s jednakim druži.

Digitized by Google

Dočim on to govoraše, imao sam vriemena njega prematrati. Činilo mi se je, kao da sam već toga čovjeka vidio; nu što me je bunilo, bio je šepav, hod kod očevidno veće osobe, gusti dugi polusjedi vlasi i puna brada, a stas u najljepšem cvjetu mladosti. Niti glas mi se nije činio da je cvileći i odajući — već miran i ozbiljan, kao što sam se naučio slušati od iste osobe. Da se umirim, budući me je naličnost izmedju ove nepoznate osobe i jedne druge, žali bože predobro poznate, u onaj čas nemilo dirnula, upitam putujućega, od kuda ide i iz kojega je mjesta.

Ja sam Magjar iz Sedmogradske, reče on, Sibinj je moje rodno mjesto, koje sam odmah poslje smrti mojih roditeljah ostavio, da sprovadjam njekoga velikaša, kao poslužnik na njegovom putovanju.

Niste se vi ništa bavili u sjevernoj strani svieta? upitam ga ja.

Što ste vi mogli tamo vidjeti? njekoliko medjedah i vukovah, a može biti gradovah i ljudih?

Nje neka moj premilostivni gospodin T . . . . gledi, odgovori smijuć se tudjinac, Ja si nisam nikada želio tamo ići i radje sam se razgledao po Francezkoj i sjevernoj Njemačkoj.

Netreba tako dugo razglabati, dragi moj, reče mi gospodar, podbodši svoga konja, a mene zazvav, da idemo dalje po glavnoj cesti. Vi ste pošten čovjek, te mi se veoma dopadate, pridoda još, a ja vas očekujem na mojem dobru za sedam danah.

Pošto smo putujućega s očiuh izgubili, krenem svoga konja na jednu malu cestu i veselo se razgovarajuć dodjemo kući.

* * *

Brojite, prijatelju, 21. dan dalje od 28. svib. 1833. godine. Ja sam si, kako vidite, dobro ubio u glavu onaj nesretni slučaj. Bilo je dakle 18. lipnja 1833, kada nas o polnoći probudi lajanje pasah u dvorištu našega gospodara. Služinčad gospodarova mamila se je amo tamo, drhćuć od straha, da njetko na nas navalio. Kroz prozor moje ložnice, u kojoj je takodjer Ljuboslava s jednogodišnjom kćerkom Klementinom spavala, — opazio sam dvorište napunjeno vojnici. Odmah se dosjetim kamo to vodi, s toga viknem suprugi, da bude pripravna na bjeg, budući smo sa svih stranah obkoljeni bili. Zatim pokupim sve na brzu ruku, što se je samo u pol mjesecom razsvietljenoj sobi moglo, otvorim prozor, koji je više prama cesti, nego na dvorište obrnut, svežem ljestve iz lanenih rubacah, i bojazljivo Ljuboslavu dole spustim, dočim se je već lupanje u prednjoj sobi začulo. Još sam imao posla u ložnici, gospodaru iz bližnje sobe dotekavšemu, savjetovao sam, što da čini, s njim sam se izpričao u ime svoje i moje supruge, kadno vrata od sobe raztrgaše i visok čovjek velikom pratnjom stupi u nutra. — Ovakov nenadani prizor tako me smete, da nisam mogao niti pobjeći, jer na moju veliku nesreću spoznao sam onoga, koji je nedavno od nas otišao, a u kojem sam već prije spoznao moga najvećega dušmana. S toga se oporavim — dočim je tudjinac obrnjen gospodaru rekao: Ja sam moje obečanje održao, da ću za sedam danah doći; evo me. Ja htjedoh kroz prozor pobjeći, nu njegova kriepka ruka primi me za rame i povuče me natrag. Latih se moga mača, da mu ga naime rinem u prsa, nu on ga vješto odbije i zaviče: Grofe C . . . .! Vi ste stari krivac. Nemislite, da ćete s vašom suprugom pobjeći, kako ste iz Varšave. Grofe! u ime zakona kažem vam, da se predate!

Tko si ti, huljo! viknem ja odječućim se glasom.

Mislite vi grofe, da vas ja nepoznam? Ja sam Rentlav. Vama je to ime odavna poznato?!

Pa da si vrag, to ću ti pokazati, da te se nebojim! viknem ja, te pohrlim razdražen poput lava proti vojnikom, neodstupiv niti koraćaja njihovoj sili i udarcem. Gospodar, koji je već odavna bio samnom sprijateljen, borio se na mojoj strani kao lav, njegovo hrabro srce nije moglo tu sramotu podnieti, da me u njegovoj kući uznemiruju. Nu u tom metežu dopane ga jedno smrtonosno zrno, te se tako moj drug i borioc odieli od mene.

Njekoliko žrtvah već je palo bilo, a Rentlavovo lice veoma ranjeno, kad mi mač oteše, te me prisiliše, da se latim samokresah. Jedan hitac sliedio je za drugim. Neprijatelje, koji su svoje puške izpraznili, nepogodiv me nijedan iztriebim za njekoliko, dočim sam se sve većma približavao. Upotriebim tu sreću, te dočim sam desnom rukom treći hitac u čelo jednog drzovnjaka zabio, bacim se poput munje kroz naslon od prozora i spustim po napomenutih ljestvah — akoprem se je u gornjem katu dogodilo, sretno dolje. Na brzo osedlanom konju sjedjela je Ljuboslava u strahu, držeć malu Klementinu na rukuh. Do nje je stajao vjerni Colnikov i čekao, držeć dva pripravna konja za nas dvojicu.

(Dalje će sliediti.)

Digitized by Google

Hrvatulje.

XIII.

Hvala bogu što sam opet o'dje,
Što sam došo pod tvoj mili krov;
Dugo već je što ti dušo podje,
Dragan tvoj u dalek, dalek lov.

Dugo već što vidjeli se nismo;
To bijaše ama ljuti post,
Ljući neg nam zapovjeda pismo;
Sad je Milko moja dost.

Milosrdja jadniku nebrani,
O da znadeš kak me mori glad;
Napoji me dušo i nahrani,
Dajde dušo, dajde Boga rad.

Neću vinca, neću pečenice,
S tvojih ustnah daj mi dušo pit,
Daj mi zobat rumeno ti lice,
Na dan sudnji bit ću možda sit.

XIV.

Srce moje živo djipi,
Djipi dole, djipi gore
Nadima se vre i kipi,
Kao more, sinje more.

U tom moru školjka ima,
Više nego carstvo vriedna;
Školjke te se biser prima,
Ko andjelska suza jedna.

Kraj hrvatski, kraj ljuveni,
To je u mom srcu školjka;
Biser na njoj — ljuba meni,
Crnooka bielovoljka.

Veljko Rabačević.

SLIKA I PRILIKA.

(Nadalje.)

Zaklinjem vam se slavom, nesrećom naše domovine, pepelom naših djedovah, da će mi domovina do konca ovoga života biti predmet mojih najplemenitijih težnjah i mojih brigah. Za njeno dobro, sreću i slavu, danju i noćju bditi, raditi, živjeti i umrieti, to je cilj moga života; s toga puta neće me krenuti nikakov stvor božji. Pa da danas opazim, da se uvjerim, kako me moja ljubav prieči u izvršivanju svetih tih dužnostih, ja bi ju izčupao iz svoga srca, pa ma s njom oderao i komad srca; ja bi odrinuo svoju ljubovcu od sebe kao djavola, koji mi zakrči put u nebo. Nu dok toga neima; dok me moja ljubav potiče na novu i veću radinost; dok mi upravo ona osladjuje mnogi gorki čas, koji bi morao preživjeti motreć tužnu si domovinu i nenaravne joj protivnike: dotle neću da se okanim ikomu za volju moje sreće.

Ako je ona tudjinka, ja nisam tomu kriv, kao što nemogu ni svoga srca kazniti, što je upravo uz ovu tudjinku prionulo. Ona nije kći našega naroda, nije domorodka; nu kažite mi po duši: koliko ima danas pravih, iskrenih i narod svoj vjerno ljubećih gospojah i gospodičnah? Koliko ih imade, koje u istinu osjećaju, što će reći ljubiti domovinu? Žene ljube modu; kod nas je danas moderno govoriti mnogo o domorodstvu, nije dakle čudo, što se i žene mješaju u te poslove, te hodeći s duhom mode — ne vremena — napried, govore i hvastaju se danas rodoljubljem, barma njeke, premda neimaju niti čistoga pojma ob onom, što afektiraju; da ni negovorim o požrtvovanju kakovu, jer u tom odričem našim ženam svaku vriednost.

Naš tobože krasni spol može se ljepotom sravniti s Poljakinjami i Magjarkinjami; nu tražiti u njih onoga na sve žrtve spremnoga, uzhićenoga rodoljubja, znači tražiti Markove konake.

Kad imamo dakle medju domaćimi ženami tako malo narodu srcem odanih kćerih; pa ako uzmemo, da mnoge naše gospodične neimaju niti onih svojstvah, koja se obično od njih zahtievaju i zahtievati moraju — nemože se meni zamjeriti, što si izabrah tudjinku, ali poštenu i kriepostnu.

Ove zadnje rieči izustio Ivan njekim osobitim ponosom. Za njegovim govorom digne se silna graja; njeki mu podvikivahu: pravo! živio! drugi se rugahu ovako i onako.

— Braćo, dosta budi o tom, progovori stola ravnatelj; što ćemo se prepirati o čijem uvjerenju. Sjetimo se današnjega dana, i našega sastanka. Vrieme je izteklo; eno već se dan zadanio, i mjesec do kraja probliedio; hora je, da se razstanemo. Ovu dakle posljednju čašu prije našega razstanka. Bog bi dao, ako se ovako ikada još sastanemo, da se nadjemo ovako jednakih mislih, željah i težnjah. Ostanimo vierni svi, ma kojim putem zvanja zagazili, miloj nam domovini; sjetimo se naših, toliko putah izrečenih zakletvah: da se nećemo nikada iznevjeriti načelom svojim, o kojih znamo, da su dobra i spasonosna.

Digitized by Google

A tko od nas ipak drugom krene stazom, nestalo mu čestita imena medju nami; po tudjih se potipao prazih, tudja mu zemlja kosti krila, tudj mu napis grob kitio!

Gromoviti živio zaori sa svih stranah.

— Gdje je Ivan? ta i on mora biti svjedokom ove prisege i zaključka u našoj svečanosti? upita jedan pravnik.

— Nestalo ga je, povikne drugi; valjda ga srce vuče k ljubeznoj, te nemože dočekati ni svršetka.

— Željan je nasladjivati si uho milim romonom teutonskoga jezika, doda treći sarkastičnim posmjehom.

— Moram iskreno kazati, prihvati četvrti, meni se taj čovjek ni malo nedopada. Umie doduše liepo govoriti i dosta prefrigano braniti svoju ljubav, napadajuć — premda sasvim temeljito — Hrvatice; nu da je na moje, ja mu nebi povjerio ni lule duhana; pod njegovom hladnom, kad i kad uzhićenom, vanjskom korom imade nješta — barma meni se tako čini — nješta lukava.

— Nemojte, braćo, suditi, dok se neuvjerite; hoće stola ravnatelj; nedirajmo unj; pazimo na njegove korake, pa onda sudimo.

Te rieči umire njeke; drugi htjedoše još govoriti, ali im zakrče rieč glasovi poznate djačke pjesme:

„Laeta sunt tempora!
Lusus, silvae folia,
Nostra sunt solatia.“

Izpjevav još njekoliko domorodnih i poznatih djačkih pjesamah, izljubiv se bratinski, razidu se kod biela dana; sam stola ravnatelj i ujedno vlastnik sobe, Milivoj Značajnović — ostao je kod kuće.

Ivan, koga upoznasmo na gore opisanoj gostbi, i koga ćemo nazvati Ormuzović-em, bijaše jedinac zagorskoga vlastelina istoga imena, koji ga je nježno ljubio. U Zagrebu svršio je propisane nauke gimnazijalne i pravoslovne. Posljednje godine svoga pravničkoga života zagledao se je u djevojku češtitu, dobro odgojenu, krepostnu, Herminu Waldner. Njezin otac, zagrebački trgovac, slovio je u cielom gradu kao vrlo pošten, nesebičan i miran čovjek. Hermina bila je dosta liepa a k tomu baštinica 20,000 fr., — moguće, da je našemu Ivanu jedno i drugo dišalo; koje jače, — vidit ćemo.

On se je upoznao s djevojkom na balu u strieljani; pa buduć je bio i on liep, k tomu mlad, pravnik i vlastelin, zagleda se u njega djevojka. To poznanstvo koracalo je sve dalje; oni si dopisivahu, a biskupova bašća i Maksimir znali bi takodjer štogod pripovjedati o sastancih ali nevinih, jer mi valja spomenuti, da ju je svakamo pratila vierna njena prijateljica, te se nikada od nje nije neudaljila.

Otac nije dosta dugo niti jota znao o tajnoj ljubavi; ali kad mu ipak njekakov vjetar duhnuo i to u uho, strašno se razljuti na kćer, te joj strogo zabrani ikada se više sastojati s Ormuzovićem. Uzalud je djevojka gorke suze lievala te uvjeravala otca, da je njezin dragi pošten i još k tomu plemenit mladić.

— On neće niti nesmije biti moj zet. Ja ljubim Hrvate bolje, nego mnogi pravi rodjeni Hrvat; meni je Hrvatska mila, kao da mi je prava domovina; ja ću se sretnim sciniti, ako postaneš ženom čestita Hrvata, pa ma bio i siromak; nu taj Ivan neće tebe, tako mi glave, nikada pred žrtvenik voditi.

Proti toli odlučnoj zabrani neima prigovora, djevojka se stisne u kut pa šuti kao riba.

Tajno pisamce javi Ivanu sav ovaj dogodjaj, te ujedno ureče sastanak na treći dan.

Nu Ivan nedodje, nego javi svojoj nesudjenoj, da ga neizmjerno srce boli, što njen otac svojevoljno, tvrdoglavo i netemeljito ruši sreću dviuh dušah, koje se već davno znaju, razumiju i iskreno ljube. Žali, što nemože doći na urečeni sastanak, jer mu je stiglo pismo od kuće i konji došli po njega, da ide umah k domu svomu, jer mu je otac naglo obolio. Napakon obreče, da će joj, ako bude ikako moguće pisati.

Tako je i bilo. Nu ovdje valja odmah primjetiti, da je Ormuzović zlobno namazao oči jadnoj djevojki; jer nagli odlazak i naprasna bolest njegovoga otca bijaše puka izmišljotina; čini se, da je prietnja Herminina otca ugasnula i svaki trun njegove ljubavi, o kojoj medjutim valja reći, da nebijaše nikad ono, što bi morala biti; koristoljublje udarilo tu svoj temelj, a ljubav imala mu je biti plaštem.

Od onoga vremena, kako je Hermina pisala posljednje pismo Ivanu, nevidiše se oni do četiri godine. On je otišao u Beč na sveučilište, ondje probavio tri pune godine, zatim vrativ se kući, uze upravljati po smrti otčevoj svojim imanjem, pa tako prispjela je i godina 1848.

(Konac će sliediti.)

Digitized by Google

Sa sjevera Jelki.

Oj grade moj!
Ti grade karlovački,
Kad gledam tvoj
Cviet liepi djevojački
Tu mislim, da van tebe nejma svieta;
Na svietu da van tebe neima evieta
Tu mi je duša svem drugom sliepa,
U nebu neželim si ljepši raj.
U tom raju ima moma liepa
Nju ide svaka miso svaki uzdisaj.
Naš dobri Bog
Svu silu izcrpio,
Andjela tog
Kad divnog satvorio.
U dio meni bude ova liepa duša,
I srcem glavom liepa Hrvatuša.
Po očiuh crnka, a po licu bielka
Put vite jele joj je laki stas
To vam je liepa draga moja Jelka,
Za Jelkom živem svog života čas.
O Bože naš!
Čuj kak mi srce bije;
Ti dobro znaš
Kak cjelov njen me grije.
De gledji na djevojku moju amo
Za jednu milost molim tebe samo,
Da moja Jelka nikad nepovene
Da cvate moja i ničija sva;
Da crpim život svoj iz grudi njene
Kad vene ona da i ginem ja.

F. K.

Podunavke,

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

VII.

Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što misliš, pa se nerazlievaš?
I momu dragomu puto neotvaraš itd.
Narodna pjesma.

Oj! Dunave naš veliki,
Široki i dugi,
Ti Slavjanom, ko Žudijam
Svet bje, Jordan drugi.

Štovahu Te pradjedovi
Kano svetu rieku,
Vjerujući da imadeš
Moć čarobnu njeku.

A s boginje sve to „Dune"
Imenjače Tvoje,
Kojoj slavu, Tebi molbu
Šalju pjesme moje:

Kako onda, tako danas
Budi što si bio,
Pa kô starim, tako nami
Bit ćeš svet i mio.

Teci bujno moj Dunave
Slavjanstvom se razlievaj,
Te mi slavjanskomu
Rodu mom umivaj.

Neka spadne mnogom mriena
Što mu vida neda,
Da mi svaki sinak roda
Na čisto progleda.

Da mi vidi i upozna
Roda slavu staru,
Da mu s nje se srce, oči
Sa ponosom žaru.

Tako rod mi umivajuć
Mrene s očih skidaj,
I tako mi stare rane —
Roda moga vidaj.

Stare rane ah! nesloge
I mržnje u domu, —
Oh! da Bog da utonule
Viek u bezdnu tvom

Ili klete odnesao
Dol u crno more,
Pa nikad se nevratile
U rod mili gore.

A koji god brat il seka
Tvoju vodu pije,
Nek jim srce očarano
Za svoj narod bije.

Da jim bude sve što j' naše,
Skupocjeno blago,
Majčin jezik, knjiga, prava
Sve milo i drago!

Pa ko što se po sred Tebe
Nove àde pràve,
Tako rod naš da doživi
Skorim nove slave.

Kô Ti tekuć, on mi teko
Željnom cilju svomu,
Oj! prosvjete i slobode
U milom si domu!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. prosinca.

Minula je i sv. Kata, zaštitnica učeće se mladeži, i došlo vrieme adventsko, a kod nas sve liepo mirno, da nemožeš bolje. U našem narodu živi još i danas poslovica:

Kada dodje sveta Kata
Od svatovah škriplju vrata.

Nu onoga, što je povod dalo ovoj poslovici, i što je njezina jezgra: ženitbah naime, tih nismo ove godine doživjeli. Biti će tomu više razlogah. U nas, kao naroda u prosvjeti napredujućega, imade i liepih običajah, koji bi se uz prosvjetu zadržati mogli, koji nisu ovoj posliednjoj na putu. Nemislimo ovdje upravo na onaj običaj, da se o sv. Kati mora sve poženiti i poudati, što imamo na mladih djevojkah i momcih, no razumievamo druge krasne, značajne i jedino nam Slavenom kao takovim vlastite običaje, o kojih bi se dalo vrlo liepo i vrlo mnogo pisati, i koje bi valjalo svom snagom braniti. Žalibože propadaju nam dan za danom, kao što tužnim srcem moramo priznati, da nam nestaje i mnogih drugih liepih i naravnih svojstvah našega naroda.

Što nismo ljetos o sv. Kati vidjeli kićenih svatovah — barem ovdje u Zagrebu tomu je razlog, stranom što nije više u modi, da se gospoda vežu na stanovito vrieme, kad hoće da prinose žrtve božici Himeni; stranom se u obće kod nas njekako nerado žene mlada gospoda — o gospodičnah nesmiemo toga tvrditi, jer bi ih uvriedili — neznamo s kojih razlogah, premda bi, da nam se hoće gonetati, pogodili. Ali budući smo uvjereni, da to gonetanje nebi bilo svim, a osobito njekoj, liepoj stranki po volji, šutimo; pa volimo naše čitatelje izviestiti o drugom podhvatu.

Dogovorilo se je njekoliko odličnih trgovacah, da bi valjalo ustrojiti u Zagrebu „Vjeresionu za eskompt.“ Oni su već poslali molbenicu vis. kr. namjest. vieću, moleć za dozvolu, te su molbenici priložili i program. Ta vjeresiona imala bi se zvati „Hrvatska vjeresiona za eskompt“ te bi se smjestila u Zagrebu sa glavnicom od 1 miliun for. Čim vis. namj. vieće dozvoli, priobćit ćemo i mi u bitnosti program toga koristnoga zavoda.

Ovih danah posjetiše dvie znamenite osobe naš grad: g. obrstar P. Preradović, hrvatski proslavljeni pjesnik, koj se je bavio njekoliko danah ovdje, i nj. sjajnost srbska kneginja Julija, koja je putujuć iz Pariza u Beograd prispjela u Zagreb 29. na večer a 30. o. m. u jutro odmah dalje otišla. Žalimo, što se svietla ta gospoja nije duže bavila u glavnom gradu Trojedne kraljevine.

— U glavnoj skupštini dne 27. stud. imenovao je zem. glasb. zavod naš medju inimi za počastnoga člana i gosp. F. Š. Kocha u Osieku, radi njegovih izvrstnih kompozicijah hrvatskih, koje imadosmo priliku vidjeti na izložbi našoj koje u rukopisu, koje litografirane po nastojanju raznih nakladateljah. Ovakovo odlikovanje liepa je nagrada umjetniku za njegov trud a bodrit će ga ufano, da nam umnoža sbirku izvornih glasbenih komadah, za kojimi čeznemo, da nebudemo morali u naših koncertih skoro uviek glavni dio programa od braće nam il od tudjih Kompoziterah sastavljati. Nije tomu davno, da nismo imali koncerta, u kom se nebi bila, premda krasna pjesma, „Gdje je stanak moj“ pjevala, a napokon i najljepša stvar vječitim opetovanjem gubi zanimivost.

Književnost.

„Zabava Srbkinjama“ I. svezak, u kom su pripovjedke J. V. Gogolja, izašao je u Novom Sadu. Ciena mu je 50 n.

— U Biogradu, u državnoj štampariji izišla je prva svezka druge česti „Opšte istorije“ koju je napisao P. Srećković. Na 8mini 80 str.; ciena joj je 6 gr. čarš.

— U Novom Sadu izišao je „Karagjorgje, izbavitelj Srbije“ od Joksima Novića, Otočanina. Stoji 1 fr. 50 n.

— Ovih danah izadje u Beču prvi broj i kod nas oglašenoga, na njemačkom jeziku pisanoga političkoga tjednika „Die Zukunft“ što ga izdaje g Delpiny a uredjuje g. Leskovac. Glavna mu je svrha: braniti interese svih Slavenah, a glede Hrvatah veli, da će nastojati oko porazumljenja medju nami i vladom, dakako s tim uvjetom, da se podpuno sačuva naša samouprava. Ciena mu je 8 fr. na godinu za Beč, a 10 fr. s poštom.

— „Slavische Blätter, Zeitschrift für Kunst und Litteratur für öffentliches und gesellschaftliches Leben und Belletristik der Slavischen Nationen.“ Ovaj, na veliko osnovani časopis izdavati će od 1. siečnja g. Abel Lukšić, poznat po svojimi velikimi podhvati na literarno-artističkom polju.

— „Ost und West“ izlaziti će počam od nove godine svake nedielje jedan put. Proti uredniku toga lista povedena je sada parnica radi smetanja javnoga mira, po §. 65. k. z.

Kazalište.

Radi obilna gradiva, što se je bilo prikupilo za posliednji broj, nemogosmo niti riečju spomenuti o našem narodnom kazalištu. Treba dakle, da to koliko se dade nadoknadimo.

U predposljednjem broju nacrtali smo u kratko, koliko se grieši proti krasoti i blagozvučnosti hrvatskoga jezika. Vrlo smo željni znati, hoće li se tomu zlu i kada doskočiti, jer je zbilja prieka nužda; a priznavaju to i novine naše ovdašnje, koje inače često i kroz prste gledaju jače nego mi, te se neosvrću rado na sve pogrieške našega narodnoga kazališta. A da ni nespominjemo obćinstva, koje sve svoje nezadovoljstvo jače pokazuje nego što ikoj domorodac i prijatelj narodnoga napredka želi.

Glede fina i dobra ukusa moglo bi se takodjer puno toga prigovoriti i ne bez temelja; moglo bi se i u tom pogledu kazati, da naše kazalište nevrši ni tu krasne svoje svrhe, kako bi moglo i moralo. Jer kojekakove, često vrlo neslane dosjetke, primjetbe i vrlo dvolični izrazi neprijaju baš dobru ukusa. Nu tu svakako treba opaziti, da su mnogo

Digitized by Google

krivi i nevaljali komadi, koji nisu nimalo prama ćudi našega občinstva. Odbor bi dakle učinio veliku uslugu narodnomu kazalištu, da njeke komade kasira za uviek iz teatralnoga reportoira.

Od znamenitijih komadah, što su ove dvie nedjelje predstavljeni, spomenuti nam je: novu operetu, „Čarobne gusle" od Offenbacha, i „Kazališna bezumnost" (?) prevedena Jos. Freudenreichom.

„Čarobne gusle" nisu se gotovo ni malo dopale. I nemuzikalan čovjek, nevješa u toj struci, ali koji je slušao dvie kod nas vrlo obljubljene operete „Svatba kod svetiljkah," pa onda: „Suprug pred vratih" može smjesta opaziti, da „Čarobne gusle" nisu pravo niti u rodu s onimi prijašnjimi glede ljepote napjevah, niti nespominjuć, da je predmet te nove operete sasvim neznatan. Občinstvo primilo ju je sasvim hladno; što je i odbor uvažio, buduć nije poslje već predstavljena, a valjda neće više ni biti. Inače se neda protumačiti, zašto je odbor prošloga utorka metnuo na pozorište „Suprug pred vratih" nego zato, jer je ova ljepša od one najnovije.

„Kazališna bezumnost" (ovo nevalja; bolje bi se kazalo „Kazališni nesmisao," „Theatralischer Unsinn;" valjda je g. prevoditelj zato uzeo rieč „bezumnost" jer je bombastičnija i mnogo krepčija) predstavljena je 26. pr. mjeseca na korist g. Freudenreicha. Kuća bijaše dubkom puna — — punija nego ikoji put ove godine, a komad se je u obće dopao. Moramo u pohvalu gosp. Freudenreicha reći, da je njeka mjesta dobro preveo; a i sam onaj večer dobro igrao, te svojimi često vrlo umjestnimi dosjetkami občinstvo zabavljao. — Sliedećega dana zatim igran je taj isti komad i po drugi put.

Prošle subote t. j. 3. o. m. davan je na korist gdčne. Popovićeve Goetheov „Egmond ili smrt za narod i slobodu." Nu o tom u sliedećem broju više.

Varaždinske sitnice.

„Bolje je nepočeti, nego nedočeti" veli naša poslovica, pa zato se i ja opet javljam, da nepovriedim poslovice, te da ti koju nakon dugoga mučanja saobćim. Započeti ću kako mi što na pamet dodje, što mi zamjeriti nećeš; jer i onako vele, da sam tvrdoglav, da u svakoga diram, varaždinsku slogu rušim! da sam joj neprijatelj i što ja sve znam. —

Onomad javio sam, da se je ovdje ustanovio kazališni odbor za hrvatske predstave, da čvrsto nastoji oko hrvatskih predstavah. Tako i jest, taj se odbor sasvim uredio, te je tako čvrst, da se jošte — opetujem, jošte — razpao nije! ali do predstavah nije mogao, uz sav svoj napor, prodrieti; jer mu je na putu kinezki mir — „Deutsches Theater" — prieko koga više putah, samo mi Hrvati prodrieti nemožemo, t. j. nesmijemo; jer bi nas u „buturnicu" poslali, da ondje, poput Smolka u „Lumpaciu vagabundu" astronomiju učimo.

Bojeći se toga postali smo tako tolerantni, da sve jatomice u hram njemačke kulture grnemo, gdje ćemo svu slast izsrkati.

Drugo što nas vuče u kazalište jest, „mi bi si rado merita steći," „mi bi rado, već iz crne u zlatnu knjigu doći." To su mislim neoborivi razlozi, koje neće nijedan triezan domorodac osuditi! —

Prodjimo sada na drugo. Grad Varaždin broji do 12 tisućah žiteljstva, u prostranstvu nezaostaje za Zagrebom, ima jednu glavnu školu, u koju su djeca kao sardele — strpana. Nije li već obća potreba, da se u zastupstvu povede i oživotvori pitanje o trivijalci? o djevojačkoj učioni napose, koje jošte niti neimamo, već smo prisiljeni djecu u uršulinski samostan slati, gdje mladež — akoprem je nastavni jezik hrvatski — ipak onako na lievu ruku i više njemački no naški nauči? —

21. stud. bio je kod nas svečan dan, naime dan razdieljenja izložbenih nagradah, koj se svrši sjajnim objedom, što vam je moj kolega u „Domobranu" priobćio. Ja se slažem s tom svečanošću, samo bi imao dvoje primjetiti, prvo ljepše bi bilo; da je gradsko satničtvo u svečanom odjelu bilo, a drugo, da je dotični govornik — bar prostijim — razložio svrhu nagradah, pak se nebi čulo bilo „da schaut niks draus!"

Na dan svih svetih bijah na groblju, gdje neimamo onako važnih grobovah kao što vi, ali svejedno ću napomenuti riedak primjer štovanja. Idući po groblju, stanem nehotice, nešto me zaustavi — — — — i to kod groba velikoga zatočnika slobode, napredka, obće poznatoga s velikih težnjah — nu ne naših — već germanizatorskih, koje je za života ovuda širio i to s dobrim uspjehom, kod groba dr. M . . . . . Jednostavan križ mu riesi grob, svi ga prijatelji i štovatelji ostaviše i zaboraviše, do jednoga, koji mu grob razsvieti ovu večer, eto mu plače od množine prijateljah.

Rado bi nastavio; ali neću s razloga „de mortuis nil, nisi bene." Čim se sgoda ukaže više!

Purgar.

Smješice.

— Učitelj. P r o t i v, koji padež zahtieva taj predlog?

Djak. Drugi padež.

Učitelj. Magare, tko te je to učio, gdje si to čuo!

Djak. Čuo sam na našem kazalištu, gdje se govori „protiv moga neprijatelja."

— Kapetan. Židove, ti si veliki lopov.

Židov. Molim gospodine kapetane, nepsujte mi, inače kazat ću vam, česa još nikada nitko nereče.

Kapetan. No što? Magare govori!

Židov. Dakle, Se sind an ehrliher Monn.

Listovnica.

Sl. ured. Novicah n L. U br. 48. Novicah stoji kod članka „Tri dni v Zagrebu" pod zviezdicom mala opazka, na koju imamo reći, da se njena uvriedljivost temelji na malom nerazumljenju. U N. g. l. nestoji nigdje, da je g. Ž, pisac članka „Tri dni v Z." Hrvatofob, nego da je zagrebački njegov izviestitelj o „Kolu" takov, koga takodjer i mi poznamo.

Čast g. Ž. koj je ljubeznim načinom opisao svoje boravljenje u našoj hrvatskoj stolici, te je njegova putopisna crtica svakomu Hrvatu veoma mila; al opet i to stoji, da je on u svom članku, u br. 42. N. ovdašnjim uplivom nemilo napomenuo naše „Kolo" što nije imao pravo. One pako čudne rieči „ako je pisac poštenjak" opraštamo žestini pera urednikova. Ured. N. g. l.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 15. prosinca 1864.** **Broj 35.**

UHODA.

(Nadalje.)

Vojnici, koji su u dvorištu stajali, samo se na njeka mjesta postaviše, a izvana, osobito što je prama velikoj cesti obrnjeno bilo, nepoznavajuć mjesta, nisu se niti razredili, s toga smo laglje pobjegli. Ja i Colnikov posjedamo konje, te tminom i maglom odjurismo najvećom brzinom.

Kao što ste prijatelju čuli, izjavi naš progonitelj svoje ime, a i bio je Rentlav. Pošto nam je za rukom pošlo iz Varšave pobjeći, a Rentlav opaziv, da su mu sve njegove osnove uništene bile, zahvali se on na svojoj službi, s toga izabraše ga za uhodu. U toj službi lasno mu je zemlje i gradove proputovati, na kojem je vjeran službi svojoj bio, te stotine jih lišio poštenja, dobra a i istoga života. Buduć da su tada bile čudnovate okolnosti vremena, to je on proputovao Njemačku i Francezku; vraćajuć se iz Njemačke podje kroz Austriju u Galiciju, u kojoj ga takodjer — u nesretno vrieme — nečisti na nas naneo. Rentlav me je od ono doba od kako se zaručih Ljuboslavom, za najvećega i smrtnoga neprijatelja smatrao i kao takova proganjao me je svom moći i njekom neugušivom strašću, te se uvjek trsio, da njegovu osvetu što strašnije oba mi počutimo. Pošto smo mi naš do tada mirni stan prisiljeni bili ostaviti, došli smo po prilici za dva sata u V . . . — Ljuboslavi nije bilo dobro. Strah i pogibelj prošle noći, težkoće, naglo i neobično jašenje, kao što i studeni noćni vjetar, koj nam je neprestano u oči pirio odviše su djelovali na njezine živce. Buduć se je već malo danilo, to podje Colnikovu za rukom njegdje naći kola. Daljnje putovanje na konjih bilo bi za Ljuboslavu veoma težko, dapače nemoguće, s toga si po mogućnosti olahkotismo. Ljuboslava odmah izjavi: da ništa neoklevamo, već da nastavimo putovanje naše a tako i učinismo poslje maloga počinka.

* * *

Kamo da bježimo, to mi bijaše svejedno, jer nas u svakom mjestu može stići ruka srdita vladara. Englezka, liepa ponosita, slobodna Englezka bijaše jedina, za kojom sam željno upirao oči na zemljovidu. Nu ipak da stignemo u zapad, morali bi više gradovah, kao što austrijskih i njemačkih mjestah proputovati, s toga mi se to nije vidilo tako prikladno, kao što kroz Moldavsku, Vlašku i Tursku, odkuda bi mogli u žudjenu zemlju stići. Mi krenemo prama liepoj Bukovini, kojoj prieko granice još isti dan prodjemo, i sretno u glavni grad Černovicu prispjesmo. Granice — izmedju ovih zemaljah — bile su veoma slabo posadjene, te tako nam je bilo lasno austrijsku zemlju prekoračiti. Na jednom smo se nalazili u zemlji, koja nam je nepoznata bila glede narodnosti, jezika,

Digitized by Google

običajah i naredbah, kao što i u političkom odnošaju. Nu morasmo i tu ostaviti, te naše putovanje nastaviti.

Bez putovnice i drugih artijah bili smo uvjek na sve zlo pripravni k Carigradu, nepokojno izčekivajuć, da nam se jednom već zabjeli. Neprćeni putevi u Vlaškoj, veoma nam naš bjeg otežkotiše i mučno se proturasmo preko drvja i kamenja, kalužah i močvarah. Napokon smo granice vlaške provalili i za presretne se držali, što smo samo još dva dana daleko od turskoga Stambula.

Ljuboslava, uvjek po malo bolujuć, poćuti, da joj je mnogo bolje, velikom je ustrpljivošću gledala na Carigrad.

Bilo je ugodno jutro u nedielju; šumske ptičice letale su amo tamo, te mi čuvstvom tomu se veseleć dalje smo putovali. Glavna cesta turska bila je podobra, te se vijugala kroz jedan dio bukove šume. Položaj se naskoro promjeni i pošto smo na vrhunac razvlačućega se brda stigli, otvori nam se pred očima velika nizina. S obiuh stranah puta stajali su veliki ponori i jaruge, te svaki čas nam pretili propašću. Stare bukve virile su jedva jedan hvat u visinu a u njekih mjestih stojale su duboko pod nami u ponoru.

Jedva što smo polovinu puta provalili, začujemo štropot konjah. — U strahu se obazrem i opazim u daljini od 12 po prilici stotinah koračajah oružane konjanike, koji su neprestano svoje konje bolje tjerali. Iz svega što sam opazio razabrah, da su progonitelji, te zbilja nije bio nitko drugi pratnjom; nego sam Rentlav. Ja kažem Ljuboslavi o tom, te pošto je nju ta vjest u nesvjest bacila rečem Colnikovu, da bolje potjera konje. Nu uzalud, jer vožnja nam je svaki čas smrću prietila dočim su lahki konjanici u dugih sjedalah bez pogibelji nas dostigavali i odmah naša kola obkolili. — — Kao što se je očekivalo, to ja i Colnikov nismo klonuli duhom, da nebi proti navali neprijateljah dugi i krvavi odpor načinili. Naše oružje znali smo u stisci dobro upotriebiti i svalili smo odmah dva neprijatelja, koji svojom opakom krvlju napojiše zemlju. Nu to nije ništa koristilo, dapače smo još večma razdražili neprijatelje, kojim napokon podje za rukom Ljuboslavu s plačućom Klementinom s kolah izvući. Zahman sam ja i Colnikov nastojali izvanrednom bjesnoćom odtrgnjenu iz rukuh gadnih razbojnikah osloboditi, te kada je Colnikov smrtno ranjen pao, a konji propinjajuć se pobjeći htjeli primim brzo vojke, skočim neprijatelje pomamno sjekuć na kola i proturam se sretno kroz sredinu bjesnećih razbojnikah, do mile Ljuboslave. Nu u isti onaj čas kad sam joj se približio dodje i Rentlav, te rine pjeneć se s pomame sablju u Ljuboslavina prsa. Ona padne blieda kao zid, te pošto je još jednom nastojala se podići rekne mi umirajućim glasom:

Spasi se mi smo propali. Ljubezni moj! Obećaj mi samo tu utjehu, da ćeš se ti za tvoju osobnu sjegurnost i za našu nesretnu domovinu čuvati. Bježi! bježi! O stvoritelju svjeta sačuvaj ga!

Nju nesretnicu udari i drugi put prokleta ruka Rentlavova. Ljuboslava izpusti dušu svemogućemu. — — — Pripovjedaoc ušuti. Dvije velike se suze na sjedih brcih plemenita generala pokažu.

Kako sam dalje iz toga strahovitoga mjesta izmakao, počme opet poslje dugoga mučanja grof, to ja sam neznam, nu ipak na toliko se sjećam, da me niti Ljuboslava, još manje kćerka, a niti vjerni Colnikov nije do Carigrada sproveo. Sirote morali su svoju nedužnu krv proliti, dočim je samo meni za rukom pošlo, kukavno se dalje prebijati i životariti. Da mi nisu posljednje rieči Ljuboslavine svete ostale, to bi doista svoju smrt u mnogobrojnih ponorih bio tražio.

Posljednja želja umirajuće ljubeznice, kao što i moja goruća želja, Rentlavu, ubojici Ljuboslave, strahovito se osvetiti, bilo je što me je još na svietu tom uzdržalo. Za svoju sam se osobnu sjegurnost brinuo više, nego ikada prije, pošto sam svoje odjelo s osmanskom nošnjom zamjenio, i sve si pribavio, što bi me moglo kod ovoga naroda pogibelji riešiti.

Poslje poduljega vremena uzmu me medju mornare i ja odjedrim na jednoj trgovačkoj ladji, misleći, da ćemo u Englezku poći. Življenje to na moru baci me u postelju, kako me bolestna ukrcaše na obalu Lisabona; nu pošto sam za tri mjeseca ozdravio, odem opet na ladju. Za malo vrieme putovanja stignemo napokon u Englezku, a tamo uzeli su me za težaka, gdje sam do tri godine životario. Poziv Magjarske za slobodu, nadje odziv u dalekoj Britaniji, te kako su tisuće nesretnih sinovah Poljske sa svih stranah hrlile, da si Ugarskom nadomjeste izgubljenu milu domovinu, tako dopelja i mene zviezda udesa moga, na tu zemlju, da ovdje hrabro stojim, gdje treba za narodna prava umrieti.

Tim dovrši on svoju pripovjedku. Bilo je već kasno u noći, mi si ganjeno stisnemo ruke te se razstanemo.

* * *

Digitized by Google

Noć je bila tiha i vedra. Ja se legnem, nu dugo nisam mogao zaspati. Pripovjedka grofova veoma me je dirnula, te sam samo o njoj mislio. Krasan ukus grofice Ljuboslave, njezin i Klementinin žalostan konac, grozan ukaz Rentlavov. Hm, hm, pomislim si, udes grofov je žalostan, ipak bi i ja mogao pripovjedati od takova štogod, to jest o Valtneru.

On mi je moju Zlaticu ugrabio; buncao sam, Zlatica bila mi je milija, nego sve na ovom svietu. Valtner je bio os, okol koje su se vrtile moje misli cielu noć. Sjetih se onoga vremena, gdje sam se družio Zlaticom. Kao što se je Rentlav ukazao grofu kao strašilo, tako sam Valtnera prispodabljao s njim, radi moga odnošaja, akoprem su svršetci razni bili, nu kakova gorkost nije bila u jednoga i drugoga udesa? —

Drugi dan izpripovjedam ja grofu moju pripovjedku glede Zlatice; on me je pomno slušao, nu opazio sam više putah kako se je njegovo čelo namrgodilo, poslje opet razvedrilo; s toga me je to bunilo tečajem pripovjedanja.

Nastavite samo dalje, rekne mi više putah grof. Pripovjedka je sve zanimivija.

Ja sam nastavio, dočim je grof ustne grizao i ruke si utirao, a više putah se česav po glavi, zatim prekršćenima rukama šetao gore, dolje, dok se napokon veoma neuzbuni.

Stanite! zagrmi grof kad sam dovršio svoju pripovjedku.

„Kako se je taj čovjek zvao, koj vam je preoteo Zlaticu?“

„Valtner!“

„Valtner! o Bože, kakova je to prevara!“

Što, zavičem prestrašiv se grofa, koj je sve boje mienjao.

„Čitajte to ime od straga, napried.“

Učinim kako je grof rekao. R. E. N. T. L. rečem i iznenada prestanem, te napokon plašljivo izmrmljam ime Rentlavovo.

„Kako je taj čovjek izgledao?“ upita me grof.

„Srednje veličine, rudastih, razpletenih vlasih, vatreno sjevajućih očiuh a takodjer je imao na obrazu s lieve strane brazgotinu.

„Dobro je“ zamrmlja grof. „A kako se je zvala djevojka, koju stari tako vatreno ljubi?“

„Zlatica! reknem, težko uzdahnuv — —

„Zlatica? Hm, Zlatica — no dakle nije još moja Klementina mogla svoje ime izgovoriti. — Pa koliko bi joj moglo biti godinah?“ upita me zamišljeni grof.

„Osamnajst, devetnajst godinah, odgovorim ja. Zlatica sama nije znala, koliko joj ima godinah, a njezin odhranitelj, trgovac Bernrid je rekao, kako je od drugih čuo. Zlatica bijaše jedva jednu godinu kad ju je našao putujuć trgovačkim poslom kroz Vlašku, Moldavsku i Tursku. Pa pošto nije ovaj plemeniti trgovac ništa o njezinih roditeljih čuo, uzprkos što je iztraživao, odkuda proizlazi djevojče, izjavi se on, kako rekoh, da će on odgojitelj ove djevojke biti i dade joj ime Zlatica.

Dosta je, dosta! šaptne grof blied kao stiena nepomično pred se gledajuć, zatim podigne malo glavu i vikne u zdvojenju: Zlatica je moja Klementina! Može biti, da ju je višnji čudnovatim načinom spasio, te ju uzdržao na još veću nesreću na ovom svietu. Zlatica je mojim i svojim neprijateljem izručena. O strahovita udesa.

„Idite s menom;“ reče namrgodjeno grof, — dočim je moju ruku primio — i malo ju stisnuo „s menom; prisežite u nazočnosti neba i zemlje, da ćete mi u svem pomoći, što će mi se u buduće desiti; prisegnite, da ćete mi pomoći tražiti Rentlava i u krvnoj osveti, koja ga imade stići! —

— — — —

Naša ratna sreća obstojala je duže vremena; mi smo zauzeli dobro ležište na jednom vrhuncu, te smo svaki čas bili pripravni navalu s uspjehom suzbiti. Manje ruske čete prolazile su više putah mimo nas, dapače svaki dan, nu mi se nigdje nesukobismo š njimi. Kako se činjaše, nisu ništa neprijatelji proti nami poduzeti htjeli, istom kasnije se podigne bura.

Prije dva dana opazili smo prednje neprijateljske straže; najposlje opazismo u pravilnih kretanjih veliku vojsku približavati se, koja se je na protivnoj strani utaborila. Četvrti dan započme se bitka strahovitim gruvanjem topovah; nasrtajuće smo više putah suzbili, a više stranah njihovih sasvim pomeli. Nu to još nemogaše bitku odlučiti jer razdraženi poslaše proti nam nove čete, kojim podje za rukom naše lievo krilo razbiti i više obranah oteti. U taj čas bukne smrtonosna vatra na našoj strani proti borećim se protivnikom, te ne samo da su suzbijeni bili, već množina obranah, natovarenih barutom kolah i mjesto ostade u naših rukuh.

Neprijateljska vojska dobila je novu pomoć, da zorom drugoga dana na novo juriša. Noć nastade i preko bojnoga polja od mnogo tisućah padših pokrita, lebdio je mjesec kroz tmaste oblake. Okolo ležišta gorela je vatra, koju su krili stražari, a mrtvu tišinu, koja je zavladala, prekidali su raz-

*

Digitized by Google

govori njihovi. Ja se nemogoh nikako umiriti, jer je moje srce veoma kucalo za svim, što mi je u domovini milo, ili bolje rekuć za Zlaticom, za mojom nadom, koju sam njekoć imao. Svladaše me njekakva čuvstva; s toga tumarah po našem širokom ležištu.

Više putah sam čuo iz pustih obkopah gorki plač ranjenih ili posljedni uzdisaj umirajućega. Najednom vraćajuć se prestraši me vičući hura vojnikah, koji su prama zapadu našega ležišta stražili. Pohitim tamo i došav na rečeno mjesto, opazim tri naša vojnika, koji su jednoga bjegunca spinjali, koj se je kako je rekao pod našu obranu utekao, jer nije mogao duže uzdržati barbarstvo višjih poglavarah. Staviše ga pod stražu a opaziv mene u odjeći nedobitnika umoli da ga pustim na slobodu. Ja nisam došao s tom namjerom amo, da vas kao uhoda odam, reče on, već da pod vašimi blagodarnimi zastavami čovjekoljubivost nadjem, koju mi vaši protivnici uzkratiše. Izposlujte vi gospodine nadsatniče, da budem prost, vas ću o takovih stvarih ubavjestiti, koje će vašoj hrabroj vojski od velike koristi biti.

Poput studena leda obuzme me groza spoznav po glasu onoga, koj mi je već dulje vremena poznat bio. Noćna vatra stražah, koju su izmienično više momakah zastirali, bukne u visinu i baci na obraz sapetoga njeku crvenu svjetlost, tako, da sam stupiv bliže mogao u njem spoznati stara protivnika. Ti ćeš biti naskoro prost! rečem prosećemu; a jesi ti s ove ili one namjere od tvoje zastave otišao, to ćemo odmah znati. Medjutim šuti i očekuj nesretniče tvoj udes.

Što se je to dogodilo? nadsatniče jeste li vi to moj stari prijatelju, dočim bliže stupi i po ramenu me potrepće. Što radite tako kasno! A tko je taj nevaljanac, što vas je tako razsrdio?

Čudnovato je Bog sve stvari uredio! uzkliknem i primim ponudjenu ruku grofa, te ju prijateljski stisnem. Neprijateljski uhoda predao nam se je u ruke, ovaj čovjek mora stari krivac i griešnik biti. Poznate li ovo strašilo, gospodine grofe? Motrite ga samo dobro, to je onaj isti čovjek, koji je groficu Starosku, vašu suprugu ubio! Ovo je Rentlav suprug Klementine!

Grof se ukoči, opaziv lice sapetoga, te malo što nepadne u nesviest. Prizor je bio preozbiljan, da bi grof bio odmah gospodar sama sebe; malo po malo prisvoji si čuvstva; jer je više časovah prošlo, dok je govoriti mogao.

Jest prijatelju moj, reče on utaloženo; poznato mi je odviše ovo strašilo, koje me liši svega na ovom svietu. Rentlav je, ubojica moje Ljuboslave i kako vi kažete, suprug moga djeteta. Rentlav je, koj je medju posljednje smrtne uzdisaje, moje ubijene ljubovce svoje strahovite kletve mješao. Vjetrovi odnesoše moje molitve k stolici svemogućega; on me je uslišao i dopustio na grobu moga života, izčekivanu sreću, nevinu, biednu smrt moje mile, krvavo osvetiti.

Rentlav je bio zbilja sapet. Na sudu, što ga je grof odredio, saznao je, da je Valtner već duže neg pol godine Zlaticu ostavio; jer ga zvanje na bojno polje izmami. Što se Zlatice tiče za sigurno znade, da nije druga, nego kći grofa, buduć je on samo iz tih uzrokah vjenčanje zahtievao.

Za ovu tajnu nije ni isti odgojitelj Bernrid znao. — —

(Konac će sliediti.)

UZ SREBRNU KOLAJNU

prve hrv. slav. dalm. izložbe, priznatu vriednomu sboru karlovačkih gospodjah za izvrstno izradjenih 13. stolicah, poklonjenih jugoslav. akademiji, prigodom razdieljenja nagradah u Karlovcu 27. studena 1864.

Srebrna vam ta kolajna
Nagradjuje djela sjajna,
Koja vješte vam ručice
Staviše pred svieta lice. —

To misao bje velika,
A tvor vam je vječna dika —
Rad krasote dragociene,
I rad dične uspomene.

Posveta je vrlo važna,
Aman dokaz duha snažna,
Jer dar ráda sloge čiste
Majci knjige posvetiste. —

Sretni! koje udes smjesti
Na stolice vaše sjesti,
Ak za vašeg veza smjerom
Podju napried čvrstom vjerom!

Bog vam žrtvu blagoslovi,
Rod daj vienac lavorovi,
A potomstvo nek vas slavi —
Móre sunce dok poplavi!

Gjuro Klarič.

Digitized by Google

SLIKA I PRILIKA.

(Konac.)

Već prije spomenute godine, umah izza njegova povratka iz Beča, pripoviedahu ljudi, da se je Ivan njekako promienio, te udario u druge žice. Nemogu tvrditi, da li je zloba, zavist ili izkustvo govorilo iz onih ljudih; nu toliko valja reći, da je god. 1848. uzhićeno prionuo uz narodnu i pokretnu stranku. On je išao s poznatom onom deputacijom u Beč, a i kasnije još njekoliko putah posjetio stolni grad carevine — nezna se s kojih razlogah, valjda hoteć posjetiti stare znance i bečke Frankfurterce — bijaše narodnim zastupnikom na znamenitom tadašnjem saboru, te je svom riečitosti plaidirao za što uži savez sa zemljami preko Sutle i Lajte; njega nalazimo u odboru, koj je imao izraditi osnovu o uredjenju naših odnošajah prama Austriji. Ali kao dobrovoljac nehtjede u boj proti Magjarom, kao što su mnogi onda domorodci, osobito mladji ljudi, hrpimice srnjali.

Kad su našinci pomoćju ruskih masah udavili madjarsku bunu, nastade doba „zakonitoga reda“ država se uzme „preporadjati“ i nove forme uvadjati. I našu domovinu, viklu svomu starodavnomu ustavu kojemu se danas mnogi kojekakvi pisarčići i novinarčići i kojekakva gospoda rugaju — obuku u novu odjeću. Jato činovnikah poplavi nam gradove i sela, a medju timi i sila naših domaćih sinovah, koji su još prije dvie tri godine silovito bjesnili proti magjaronstvu i njemačkomu absolutizmu; nu

Vjekovite i bezkrajne
Nie pod suncem kriepke stvari.

Medju ovakimi našinci nalazimo u prvom redu našega Ivana Ormuzovića. On je vrlo revno pomagao preustrojiti našu domovinu. Za kratko vrieme postane on kotarskim predstojnikom. O njegovoj službenoj revnosti pripovjeda se koješta, n. pr. da je vrlo rado njemački pisao i onda, kad nije morao; da si je velikih stekao zaslugah godine 1854. kod podpisivanja za narodni zajam, te se u njegovu kotaru najviše podpisalo. To mu je pribavilo visoku pohvalu i mjesto visoke časti.

O njegovom obiteljskom životu — valja nam samo toliko kazati, da je primiv ono kobno pisamce od Hermine još joj njekoliko putah kasnije pisao, nu napokon sasvim prestao i na djevojku zaboravio, — jer je vidio, da ga neće zapasti njezine hiljade.

Zlobni ljudi pripoviedaju koješta o njem. Jedni govore, da mu je fortuna god. 1848. osobito služila, jer je svoj imetak znatno povećao; odakle i kako? o tom šute; — drugi opet natucaju o drugih tajnih vrielih — nu budući je očevidno u tom zapletena zloba i zavist, to nećemo ni o tom više ni pisnuti. Toliko valja svakako reći, da je kasnije oženio djevojku, kćer god. 1848. poznatoga domorodca, o kojem sviet takodjer svašta šapće. — S njom dobi on liep imetak i prijateljstvo toga muža.

U kakovoj se je mjeri taj čovjek iznevjerio svojim načelom, o tom nas može osvjedočiti i to, što je svoga nekadašnjega prijatelja, u ovoj pripoviesti pod imenom stolaravnatelja poznatoga pravnika, koj nuždom pritjeran službu prigrlio ali zato narodu vjeran ostao, dotle proganjao i ocrnjivao u svojih „Berichtih“ da su ga najprije ukorili, zatim premjestili a napokon sasvim kasirali. Dvojici drugim izkuhaše on takodjer sličnu kašu. Njegovi činovnici bijahu pravi robovi; njegovi „Berichti“ strahoviti.

U našoj domovini natjecahu se u posljednjih godinah mnogi našinci, koji će lućih ranah udariti na jadnu domovinu, a medju timi izvojevao si Ormuzović svojom bezstidnosti vrlo odlično mjesto.

Tako bivalo i bitisalo do konca god. 1860., al tu nenadano naraste nam toliko domorodacah, da nismo znali kamo bi je pometali. Sa svih stranah prijavljivahu se domaći sinovi za županijske službe i ostale časti. Čovjek bi mislio Hrvatska će procvasti još nečuvenim cvietom, ako budu upravljali njom takovi ljudi.

Naš Ivan osjetiv, da vjetar s protivne strane duva, okrene brže bolje kabanicom; mjesto frakića namaknuo najprije atilu, crne tiesne hlače, na noge navukao visoke „magjarske“ čizme, a na glavu natukao „kanasz kalap.“ Metamorphosirani naš Jovan uvidi do brza da kocke drugamo padaju, on dakle hitro zamieni atilu sa crvenimi vrpcami izšarenom surkom, plavimi hlačami i bielim zobunom. Tako je on hodio glavnim našim gradom, polazio kavane i gostione te svagdje proricao o Zvonimirovoj kruni, o nezavisnosti i suverenosti naroda hrvatskoga.

Ako ga je tko zapitao: zašto je služio absolutizmu, znao bi mu odgovoriti:

Razne okolnosti prinukaše me na to; a mišljah, bolje je, da domaći vuče one novce nego tudjinac; pa vjerujte mi, ja kao sin trojedne kraljevine, uviek sam pazio i ljubio svoju domovinu. Tko se sjeća moga pravničkoga života, znati će, koli sam uzhićeno prianjao uz narodni pokret; kako sam u narodnom ustanku god. 1848. sudjelovao u svih važnijih poslovih; pače hotio sam kao dobrovoljac u rat, ali mi je priečilo slabo zdravlje. Ja sam znao, da će njemački absolutizam ljuto oši-

Digitized by Google

nuti našu narodnost, pa upravo s toga, da odvratim, ili barma koliko moguće, ublažim te udarce, primih službu, u kojoj sam, koliko mogoh, štitio narodni jezik. U mojem uredu pisalo se najduže hrvatski, ja sam uzprkos strogoj zapovjedi primao hrvatske dopise; štitio i zagovarao svoje činovnike o kojih znadoh, da su domorodci.

Da mi nekrati prirodjena ćednost, mogao bi vam, moja gospodo, jošte mnogo pripovjedati o svojih svietu neznanih dobrih dielih; koliko sam činovnikom pomagao, narodnu književnost podupirao, hrvatske knjige kupovao. Nu toga nije treba, sav moj život dokazuje najbolje moje iskreno rodoljubje."

Ove i ovim slične rodoljubne rodomontade opetovao bi on gotovo u svakom družtvu, svakom prigodom, dodav još po koju krupniju frazu proti prijašnjemu sistemu, a često zapjevao bi i onu poznatu

Aj vi Niemci, Niemci,
Mudro umstvujući,
Pohlepni vi gosti
U slavjanskoj kući.

Nu uzprkos svemu tomu ostade naš Ivo u „disponibiblitetu." Ta nemarnost i neobzirnost na iskrene narodnjake tako razgnjevi njegovo i bez toga nježno srce i ćutljivu dušu, da se je svečano odrekao svake službe te uzmaknuo na svoje dobarce, držeć se, po svoj prilici onoga:

Sretan, tkogod od brigah
Prost službenih od verigah,
Svoga trsa vince pije
Zdrav plod svoga voća jede . . . .

Kao što se pred njekimi znanci izrazio, da je voljan tjerati politiku pasivnosti. Ali mudra providnost božja odluči inako; jer nakon kratka vriemena zamieni on ovaj čalarni sviet s tamnim grobom, gdje mu je prosto do sudnjega dana tjerati politiku pasivnosti.*)

F. L.

Podunavke,

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

VIII.

Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što misliš, pa se nerazlievaš?
I momu dragomu pute neotvaraš itd.
Narodna pjesma.

Oj! Dunave mio si mi
Od djetinstva moga,
Kô očaran ljubih tebe
Kano brata svoga.

Kano diete svojoj majci
Što hiti u krilo,
Tako mene k tebi vuklo
Viek čeznuće milo.

Po obalah tvojih krasnih
Sto se putah šetah,
Trčah, igrah, brah jagode,
Cvieće u struk spletah.

Na bajeru tvom sto putah
Sa udicom sjedjah,
Pecajući u svoj plovac
Kô štrk jaje gledjah.

Il u čamac sjedao s braćom
U vesalah slozi, —
Po tebi se pjevajući
I šaleći vozi'.

Pa tad sbaciv lahko ruho
U te skočih smjelo,
Brćkah s'gnjurih, plovih, skakah,
Umivajuć tielo.

Al s' obiesti malo jednom
Nezaglavi viekom,
Da me tvoja neizbaci
Voda brzim tiekom.

Te drug hitar, plovac dobar
Mahom skoči zamnom,
Uhvati me, iztrže me
'Z zaljah grobu tamnom.

Prvo tebi, drugo drugu
Zahvaliti imam,
Što još ovim hudim svietom
Putujući klimam.

Ti Dunave kô da znade
Da ću te ja slavit,
Nehtjede me mlada luda,
U sebi zadavit.

Zato malen za dar primi
Podunavke ove,
I ozbiljne i šaljive
I stare i nove.

*) Ova kratka i nepodpuna crtica izvadjena je iz poveće poviesti, „Naša novija prošlost" zvane, na kojoj pisac te crtice već duže vremena radi. Op. Ured.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. prosinca.

Čitali smo u bečkih novinah, da je njez. veličanstvo naša kraljica želila imati u svojoj blizini pravu rodjenu Magjarku, plemenita roda, s kojom bi više obćila, te se u magjarskom jeziku vježbala. U tu svrhu bijaše razpisan cieli natjecaj u magjarskih plemenitih krugovih, pa se je i zbilja prijavilo preko p e t s t o t i n a h. — tako pripoviedaju novine — odličnih magjarskih gospodičnah, voljnih primiti tu i častnu i koristnu i krasnu službu! Od svake zahtievalo se je točna i podpuna vještina magjarskoga jezika i poznavanje magjarske književnosti. Od množine tih krasnih natjecateljicah dopadne jednu samo ta vela čast, kćer njekoga magjarskoga plemića, o kojoj vele, da je liepa, duhovita i da poznaje dobro magjarsku književnost

I dičan taj poziv svietle naše kraljice, i velik broj prijavivših se krasoticah služi našemu susjednomu bratinskomu narodu na veliku čast, te najljepše dokazuje, koli istinit je onaj glas, što se već dugo ori o domoljubju i čistom patriotizmu Magjarkinjah.

Uzmimo taj — i to mogući slučaj — da pohtije naša kraljica učiti jezik hrvatski, pa da poželi kakovu i jeziku i narodnoj literaturi vještu hrvatsku gospoju ili gospodičnu; bi li se i kod nas, nevelimo onolik, ali barma razmjeran broj krasoticah pojavio; bi li jih se samo n j e k o l i k o našlo, koje bi mogle savjestno riešiti takovu toli dičnu zadaću? Nećemo da diramo u ičije rodoljublje; nu poznavajući naš krasni spol prilično dobro, znajući njegovu dosta veliku i preveliku nehajnost za sve što je narodno, a osobito osvjedočeni, da je riedkim od njih mio i drag hrvatski jezik onako, kako on to zaslužuje; znajući sve to, moramo žalibože odgovoriti, da bi jih se malo, vrlo malo takovih, sposobnih našlo.

Neniečemo krasnomu našemu spolu sasvim domoljubja, pače priznajemo, da bi se i kod nas našlo vrlih domorodkinjah, nu koliko ih imade, koje samo površno poznavaju našu domaću knjigu i njezinu prošlost? Pa ipak je hrvatski jezik isto onako liep, blagozvučan, mio i krasan kao i magjarski, pače ga i nadkriljuje; zašto ga dakle neljube naše ženske onako, kao što vatreno prianjaju za svoj magjarski njihove prekodravske susjedke?

I narod, koji tim jezikom sbori i govori, nemanje je slavan, znamenit i važan; koji je rodio tolike slavne muževe, zaslužne za svoju domovinu, pače za sav sviet prosvjetljeni!

Niti se dakle imaju naše krasne stiditi sladjahnoga jezika, niti dičnoga naroda, koji se njim služi, i kojega su one kćeri, pa zašto davaju svagdje prednost tudjemu; zašto se u svojih sastancih, sgodah ljubeznih i ozbiljnih, u družtvu i na ulici vole služiti tudjim nego svojim? Neznači li to: kititi se tudjim perjem? Prava naobraženost nemrzi na tudje, pače nastoji upoznati se s njim, ali ga rabi samo ondje, gdje to zahtieva prava korist ili silna potreba. Nijedan naobraženi Francez ni Niemac neće baciv svoje u zapećak sliepo se povoditi za tudjim; čemu dakle da upravo mi Hrvati činimo tu iznimku?

Znamo, da se o tom predmetu već mnogo pisalo; nu mislimo, da ga valja opetovano spominjati; možebit, da će ipak jednom prodrieti taj pravedni narodnji glas onamo, gdje su dosele tvrdokorno zatvarali uha pred njim; možebiti da će se ga sjetiti njeki naši d o m o r o d c i od starine, koji su u novije doba zaboravili, da im valja i u obiteljskom krugu biti d o m o r o d c i!

— Glavnica „Matice slovenske“ u Ljubljani, narasla je već do 7212 for. 24 novč. u gotovu novcu, a 3670 for. joj je obećano. Izmedju naših ljudih podario je ovomu mladomu zavodu do sada jedini biskup Štrossmajer 1000 for. Zagrebački Slovinci izabrali su si povierenika za Zagreb g. Iv. Tuševa, profesora više realke, koj će sakupljati prineske te jih pošiljati na opredieljeno mjesto.

— Nj. preuzvišenost gosp. biskup Štrossmajer darovao je opet 100 for. družtvu hrvatskoga „Kola“ u Zagrebu. Darovao mu Bog zdravlje i sretan, dugi život!

— Hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ u Zagrebu dati će u utorak dne 20. prosinca 1864 u prostorijah streljačkih družtveni koncert po sliedećem programu:

1. „Zvezda“ slovenski sbor od dr. Gustava Ipavca.
2. Ouvertura iz pjevoigre: „Euryanthe“ od Drag. M. pl. Webera, za glasovir četveroručki.
3. „Utonulá“ veliki moravski sbor od P. Křížkovskoga.
4. Deklamacija.
5. a) „Kamena dieva“ } hrvatske pjesme za Basso uz glasovir od F. Livadića.
   b) „Tri proljeća“ }
6. Domorodni glasi, mečta za violoncello uz glasovir od Ivana Oertla.
7. Primorski napjevi za mužki sbor uz glasovir od Slavoljuba Ližičara.

Početak točno u 7 satih na večer.

Kazalište.

Kao što javismo u zadnjem broju ovoga lista, predstavljan je 3. o. m. prvi put ovdje Goetheov klasični „Egmond“ na korist gpje. Popovićeve. Predmet za taj dramatični tvor uze Goethe iz poviesti nizozemske, i to iz ono doba, kada su Nizozemci, ljudi slobodu i prava svoja ljubeći, odvažno i muževno se opirali samosilju Filipa II. ili bolje govoreć njegova čovjeka, poznatoga vojvode Albe. Nizozemci su i jednako revno branili novu vjeru i svoja stara prava i slobodštine. Svršetak te borbe poznat je iz poviesti nizozemske. Goethe uze svoj predmet iz onoga vriemena, kada je nizozemskom vladala namjestnica, vojvodkinja Margareta, koju je do brza izmienio tvrdi vojvoda Alba, koji dade Egmonda, jednoga od glavnih braniteljah starih pravah, smaknuti.

Glavna uloga bijaše u rukuh gosp. Freidenreicha; on je igrao ulogu „Egmonda.“ Da je nješto bolje naučio svoju u istinu težku ulogu, bilo bi sve u redu; nu ovako je češće zapinjao, te se odviše držao šaptalskoga klobuka; gpja.

Digitized by Google

Popovićeva riešila je svoju zadaću (vojvodkinja Margareta) poznatim dostojanstvom i točnošću. Ostali članovi igrali su prema svojim sposobnostim prilično; nu čini nam se, da ih većina nije znala svojih ulogah, što je jako smetalo. — Kazalište bijaše dosta puno, ali ne onako kako smo očekivali i nadali se, budući se je igralo na korist naše vrlo marljive i osobito sposobne predstavljačice.

Dne 8. o. m. stupi prvi put na naše pozorište iza duga ostanka, ljubimica njekoć našega občinstva, gdčna. Maca Perisova u komadu „Aurora i Poliksena.“ Občinstvo ju pozdravi živahnim pleskom. Igraše onom nježnošću i naivnosti, kojom je toliko putah zaniela naše občinstvo pa i ovaj put. Kazališni odbor učinio bi veliku uslugu, da uzmogne za stalno angažirati gospodičnu Perisovu za naše kazalište.

Prošle nedjelje davana je prvi put poslje duga vremena „Grizelda“ na korist naše obljubljene i vrlo marljive gdčne. Bajzove. Kad se je koristnica pojavila, pozdravi ju dubkom puno kazalište živahnim pleskom, a i viencem, što je svakomu ugodno bilo. Gdčna. Bajzova riešila je svoju težku i veliku ulogu krasno i podpuno dobro. Ona igra obično uviek s čuvstvom, a ovaj večer rekao bih čuvstvenije nego obično.

Već smo vikli hvaliti gdčnu. Bajzovu, jer zbilja i podpuno zaslužuje; te se punim pravom može reći, da je ona jedna od najmarljivijih i najboljih naših igračicah, pače malo jih je njoj ravnih. S veseljem priobćujemo, da je toga mnenja i naše občinstvo, koje je tu predstavu neobično mnogobrojno posjetilo, dokazav tim, da umije i hoće cieniti marljivost i valjanost kazališnih umjetnikah.

Uz gdčnu. Bajzovu najveću hvalu zaslužuje gosp. Freudenreich, koji je Persivala liepo i karakteristično odigrao.

Glede članovah valja nam u obće reći, da su barma u jeziku od ovo njekoliko nedjeljah napredovali, na čem jim liepa hvala.

Književnost.

„Spiritizam na prosto razložen,“ kratak nacrt nauka o duhovih i njihovih priobćivanjih; francezki napisao Alban Kardec, predsjednik duhoslovnoga družtva u Parizu, preveo jedan privrženik duhoslovja u Zagrebu, tiskom A. Jakića.

— „Gedanken zum ausgleich Croatiens und Slavoniens mit der Regierung (Oesterreichs) von Dr. Ljudevit Gaj“ izašla je jedna knjiga pod Mottom: „Moment und Competenz“ kao prevod članakah iz Nar. Novinah, te se prodaje po gradu za 50. novč.

— „Paja Nenadović, beležnik u Karlovu (Beodra) pozivlje počitaemu publiku na predplatu na knjigu „Dvoboj za verenicu ili Dušan i Ljubica, igra u 4 odelenja, koštaće u Austriji 50 novč. a u Srbiji 5 gr.“

— Pod tiskom se nalazi „Smiljan i koviljka“ spjevao Ivan Dežman i posvetio svomu učitelju Franu Kurelcu. Nakladom g. Svetozara Galca; izaći će okol mladoga ljeta u Karlovcu, tiskom Kostinčerevim.

— „Torkvato Taso,“ kazališna igra od Göthea, preveo Domjan Pavlović, izašla je u Novom Sadu u štampariji Ignjata Fuksa. Ovo je djelo dobilo dar iz književnoga fonda Ilije M. Kolarca u Beogradu i stoji iztisak 50 novč.

Listovnica.

Žarkoljub F. u V. Napjev za pjesmu „O berbi“ možete dobiti, kako bje i oglašeno, od g. Gjure Klarića u Karlovcu.

— Vj. V. u B. Radi mnogoga gradiva nebijaše moguće vaš dopis uvrstiti.

— L. M. u P. Za buduću godinu neću izdati koledara, bijah bo u misli, da bi jih bilo previše kao i ljetos, nu opet čujem, da neće ni Prorok niti dalm. koledar sviet ugledati, što mi je vrlo žao. To sam već javio u N. g. l.; što ste valjda previdjeli.

Poziv na predplatu.

Na izmaku godine pozivljemo sve prijatelje ovoga hrvatskoga časopisa, da se izvole predbrojiti i na V. tečaj „**Naše gore lista**,“ koj će se budućom godinom započeti.

Kao što smo se trsili dosad, da nam bude knjiga što izvrstnija i zanimivija; kao što smo dosad radili da nam hrvatski narod obljubi ovaj časopis za zabavu, tako ćemo i odsada nastojati, da si uzdržimo ono priznanje, koje smo ponosom toliko putah od vriednih domoljubah izkusili; a to će nam jamačno tim laglje za rukom poći, kad su nam se nove i vješte duševne sile obećale za ràd na polju beletristike, pjesničtva, kritike, dopisah i feuletonskih sitnicah.

Premda se u našem narodu premalo čitaju hrvatske knjige, premda nije hrvatski jezik jošte zauzeo ono mjesto u kući i obitelji, koje uživa u javnih samo skupštinah i družtvenih poslovih kao diplomatički jezik trojedne kraljevine, to je ipak učinjen napredak, kojim, uz ine nepovoljne odnošaje, kako je zlo po zlu, moramo se zadovoljiti, jer napredak, ako je i slab ipak je napredak, a i boljemu se nadamo. Kada pregledamo popis naših predplatnikah, opažujemo, da je veliki broj visoke i nižje gospode izostao, koj bi mogao i lošiju knjigu podupirati — da bude bolja; jer dok bolje neima i najgora je najbolja.

Obečajuć dakle liepi izbor novelah i inoga gradiva, koje nam je već stiglo za budnću godinu, pozivljemo svekoliko domorodno občinstvo, da se predbroji sa **2 for. 50 novč.** za prvo polugodište te da nam novce što prije pošalje, da se u nakladi budemo mogli ravnati.

Da će naši dosadanji prijatelji i nadalje ostati blagonakloni ovomu listu, tomu se nesamo nadamo, nego jih molimo, da nam jošte i broj novih prenumerantah povuku u kolo, da većom snagom budemo i veća djela uzmogli izvesti.

U Zagrebu 15. prosinca 1864.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	**Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.—** na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj IV. **U Zagrebu 25. prosinca 1864.** **Broj 36.**

UHODA.

(Konac.)

Istom za jedan sat poslje suda imao bi Rentlav ustrieljen biti, nu grof si promisli i obustavi tu odluku. Njemu se to činjaše, da je nasilje, koje si on možebiti već nikada oprostio nebi, i želio se je plemenitije Valtneru osvetiti. S toga ga grof pomiluje i zapovjedi, da ga rieše svih okovah i verigah i slobodna puste. Za tim ga dade k sebi dovesti i reče:

„Ti si stajao pod vješali, nesretniče, moje pomilovanje kao upravljajući general oslobodi te ove sramote, akoprem bi ti samo takovom pokorom oproštenje zadobiti mogao. Sad imadem ja kao grof C . . . moje osobne stvari s tobom sravnati. Mojoj osveti, koju sam ti u raznih dogodjajih života svoga zaprisegao, hoću jednom zadovoljiti, nu muž prama mužu, prosti okovah i svega hoćemo si protivnici biti. Mi ćemo se pobiti u dvoboju. — Čuješ li! — Koje oružje? — Izabiraj!“

Rentlav grizao si je ustnice a čelo mu se veoma namrgodí. Za kratko vrieme reče on: odabirem sablju.

Dobro! reče grof i dade mu, što si je Rentlav odabrao.

Dvoboj se započme, a za njekoliko trenutakah podlegne Rentlav svojoj sudbini. — —

Zorom drugoga dana započme se na novo bitka; nu ipak odluči pretežnost neprijateljah već u osam satih bitku, akoprem velikim svojim gubitkom. Poslje te bitke sukobe se još u pomanjih kreševih vojske, dočim je sreća čas na čas na drugoj strani služila, dok nam napokon glasovi o Gergeyovom primirju kod Vilagoša posliednji smrtni udarac nezadadoše. U obće se razglasi, da su svi četovodje bune u Tursku pobjegli. Grof C . . . i ja ostavismo takodjer vojsku i namjeravasmo Sedmogradsku zamieniti s Turskom. Čas po stranputicah čas po trgovačkih gradovih prolazismo, na tursku odjeveni, prama iztoku. Očima šibao sam po davna poznatih brdinah i za kratko vrieme ukažu nam se Karpati, koji kao orijaši moju domovinu obkoljivahu.

Meni se srce omekša, pa pošto sam glavom naprvo klonuo podbode grof svoga konja, zovne me iz mojih sanjarijah, te mi priobći, da nam ide u susret četa ruskih kozakah. Liepe me sanjarije minu, mi krenemo desno preko pustih njivah i odskačemo u nepoznatu pustoš, samo da sretno uzmaknemo neprijateljskim konjanikom. Jašuć tako njekoliko časah grof se ogleda, u isti mah odjekne se iz silnih gorah gromoviti puškomet, koji je na nas u daljini od prilike 300 koračajah izbačen. Kozaci nas još sveudilj proganjahu.

Sad se nije pazilo na drva i kamenje, dok neprispjesmo u veliku šumu, u kojoj smo se nadali naći zaštitu. Ova nam je doista od višnje moći podieljena bila; jer su nas naši neprijatelji zabman

Digitized by Google

tražili, a naskoro smo našli stazu, po kojoj smo mogli opet našimi utrudjenimi konji pohrliti.

Medjutim se smrkne. Noć nastane i samo nam je njekoliko zviezdah svjetilo na pogibeljnoj stazi. Napokon provalismo šumu i nadjemo se u jednoj pustoj okolici. Grof kunjaše, a ja pako težko uzdahnem; jer ona samoća, koja nas obkoljivaše, nije me mogla razveseliti. Iz doline zablisne nam slaba svjetlost, a mi ostavimo konje. Poslje podulja dogovaranja složimo se, da tu svjetlost iz doline dopirajuću valja slieditи, a istom tada bliže pregledati i odlučiti što da činimo.

Za kratko vrieme prispjesmo k svjetlosti, koja je bliede svoje trake na okolo sjedeće seljake bacala, koji su se u gostioni kod čaše vina veselili. Mi nepromišljavasmo dugo već sjašemo s konjah i stupimo u krčmu. Akoprem nam gostionik ponudi krevete, a ujedno nam sjedi starac za konje jamčio, neprimismo te ponude buduć smo voljeli pod prostim nebom spavati nego li u krčmi. Mi se smjestismo medju krčmom i našimi konji te se odmah predasmo tihomu snu.

Još nismo dugo uživali sladkoga sanka, kad u daljini začujem kreševo konjah, pomješano vikom ljudih; s toga podignem glavu, da se bolje osvjedočim, ali buduć mi štropot konjah sve jače do ušiuh dopiraše primim grofa za rame i tiho ga zdrmam.

„Što je?“ šaptaše on na pol spavajuć, „zar se valja opet mača latiti?“

„Slušajte samo grofe, rečem mu ja tiho, „iz doline čuje se štropot konjah i vika ljudih. Ja se bojim kakove navale!“

U onaj mah, kako sam to govorio, zablisne se koplje — neprijateljah, — koji nas već prije proganjahu.

Nezdvojte, zamrmlja grof; bit će doduše težko sada se izbaviti, nu tvrdo se valja u Boga pouzdati! Sada bi bilo prekasno jašuć pobjeći; jer to bi samo još više progonitelje razdražilo. Pustimo konje ovdje i ajdmo u krčmu, a krčmar će nas oteti ovoj pogibelji.

Rekav to, primi me za ruku i podje pred menom. Medjutim se u krčmi sve umiri, jer su se gosti već razišli, a i gospodar je legnuo na počinak. Brže skočimo u sobu, te kad je grof spavajućega starca probudio i umolio, da nas brže u kakovo tamno mjesto sakrije, nije on niti malo oklevao, već skoči s kreveta i pripravi sva sredstva za bjeg. Na brzo nam stavi njekoliko pitanjah, te opaziv preteću nam pogibelj, zatvori vrata sobe i otvori druga, kroz koja smo došli na njeku njivu, a kroz nju u vrt. Morali smo kroz živice i plotove skakati, dok napokon nestanemo pred jednom samotnom crkvicom, kojoj na desnoj strani držaše se velika pećina. Kao što smo poslje saznali bio je u pećini četiri cipele širok hodnik izkopan, kroz koji nas je naš dobročinitelj peljao, i to po tmini.

„Vaši neprijatelji,“ govoraše starac, nek vas sad proganjaju, koliko jim drago. Sad smo sigurni — pa kad prodjemo ovaj dugi hodnik, to će vas dobra naša gospoja, koja stanuje gori u gradu primiti pod svoju obranu, koja je daleko i široko poznata kao mati i prijateljica siromašnih i nesretnih. Tu nećete bar vi poginuti, akoprem za konje i moju tužnu kolibicu ni pitanja nije.“

Za četvrt sata provalismo hodnik, i dočim smo na jednu povišju pećinu izašli i sigurni put nastupili, opazili smo veličanstvenu sgradu, nad kojom se je tiha noćca spustila. — Najednom nam se zablisne plamen starčave kuće, te nam se gadno razsvjetli cjela okolica.

To je moja krčma, — reče dobričina muklo. Rusi ju upališe i mene prosjakom učiniše.

Vi se možete uviek bogatim zvati, reče, jer ste kućom dvojici spasili život.

O tom nejma govora, reče starac malo srdito. Ja mislim, da bi vi pametnije učinili bili, da niste niti prama ovoj okolici udarili. Nu da niste odmah pred vašimi progonitelji dalje bježali, nego kod mene sakriti se htjeli, jest jedino, što ste pametno učinili. Jer da ste vi dalje bježali, to bi kozaci, misleći, da sam vam ja pomogao, da ste pobjegli, svojimi bodeži mene proboli, ovako sam si bar spasio život i mislim, da vam moram isto tako zahvalan biti kao i vi meni, buduć sam vam dalje pomogao.

Iznenada prekinemo govor; jer smo stigli do grada, koji smo već prije motrili.

Ho! ho! zavikne dobričina. Josipe! Josipe! otvori vrata. Prokleti kozaci mi nad glavom upališe krov. Ho! ho! Josipe!

Na to se otvori jedan prozor, u kojem opazim glavu jednoga čovjeka. Što bi rado ljudi? Što gori ono u nizini? Tako mi duše, ono je krčma staroga Jačima! Tko je to učinio.

Nepitaj mnogo, prekine mu starina rieč. Pusti me u nutra!

Što si ti to starče? poviče debeli čovjek i hoće, da povuče glavu kroz željezo natrag u sobu. Odmah ću ti pomoći; ali kaži mi, što je s tom vatrom učiniti, koja prska u visinu, kao da hoće nebo upaliti. Je li to tvoja krčma, dobri starče?!

Digitized by Google

Jest; ali otvaraj grad, tako ti Boga i pusti me unutra.

Debeli otidje od prozora i za kratko vrieme stane na otvorena vrata pred nas.

Tko su ovi ljudi? reče on prama nam kao da nas neće u nutra pustiti. To su nepoznata lica, a pod njihovom odjećom stoji nješto drugoga. Tko su ovi, starče? Ja je moram prije poznati, a tada istom ću jih unutra pustiti. To su putnici, koji su noćas moji gosti bili, reče mrko starina; nu budi miran debeli sudruže; znadeš, da se ja s tati i zločinci nedružim. Daj nam samo gdje prenoćiti, pa se nebrini dalje.

On nas uvede u grad, te stupiv u jednu sobu, koje su prozori prema nizini izgled imali, opazismo, da vatra biva sve manja, a napokon se ciela kuća razsiplje i kad što samo podigne se maleni plamen u visinu. Gubitak ovaj nije se primao krčmara; jer se je činilo, da se više zabavlja misli, što si je život spasio, nego li sa svim drugim ovoga svieta.

Ovdje smo sjegurni od svake pogibelji, reče mirno, a zorom, dodade k tomu, neće vam zlo ići. Ovdje vam je veoma dobra gospoja, pa ako ste vi dobri i čestiti ljudi, to će vam tim bolje biti.

* * *

Poslje kratka ali okrepna spavanja dignemo se opet na noge. Dan nam navještivaše prekrasna zora. Grof i ja šetasmo se po gradu i kad sve pregledasmo, što bi bilo naše pozornosti vriedno, ostavismo s našim vodjom grad, da pregledamo pogorelinu krčme. Istim smo hodnikom prošli, kroz koji smo se prošle noći vukli. Takodjer nije bilo tako mračno, kao što prije, buduć kroz malena okrugla okanca svietlost prodiraše. Napokon prispjesmo k crkvici, a buduć da ona stoji u samotnoj šumici, upitamo dalje idući dobričinu ob ovoj crkvici, na što on odgovori, da je ovu crkvicu gospodarica na uspomenu jedne obitelji dala sagraditi, koja je htjela pobjeći u ovaj grad, nu ovdje je od jedne čete Rusah porobljena i ubijena.

U crkvici, nastavi starina, počivaju ostanci ubijenih i nije nikom dopušteno unutra ići osim svećenika, koji u svoje vrieme misu čita. Ipak bi moći svaki dan u osam satih gospoju susresti, kad ide moliti.

Koja je ta gospodarica ovoga grada? upita grof dalje iduć. Kako je to, da samo o njoj govorite? Gdje je vlastelin, ili tuguje vaša gospoja za suprugom?

Ne, to ne, odgovori vodja, zvonce ovo nije jošte za njim zvonilo i neće valjda tako naskoro, jer gospodinu neima jošte petdeset godinah; a uz to je kriepak i dobre volje poput kakva mladića. Nu ja ga nenapominjem u govoru; jer se on nebrine za kućne poslove i više živi u inozemstvu, nego kod kuće. —

Kako se zove? upitamo ga kao iz jednih ustiuh. Tim vam nemogu služiti, odgovori krčmar, njegovo ime zvoni sasvim njemački, a ja bi si laglje jedno moskovsko ili poljsko zapamtio, nego li ovakovo. —

Tako se razgovarajuć dodjemo do pogoreline. Našim konjem nije bilo ni traga, te kako je krčmar tvrdio, da su jih prije kozaci kao pljen odveli, nego da bi oni, dočim je gorelo u bližnje šume pobjegli. Za pol sata vratismo se natrag, te dočim se sve bliže vraćasmo k crkvici, izadje jedna krasna gospojica iz nje, koja je sniženo uz nas otišla i u hodnik pećine zakrenula. Mi ju pozdravismo kako valja, te kada nam je krčmar namignuo, da je to gospodarica grada, promatrasmo ju ozbiljno, te — o nebesa! meni se i sada vrti u glavi, dočim ovo pišem, kao da prvi put stoji djevica pred menom, koja mi tisućom razkošjah nakićena divnom silom pomuti mozag. Ja se moradoh osvjestiti, da neodkrije grof moju slabost; jer sam doista bio uzbunjen; budi, što me zasljepljena ljepota u tom bljedom i turobnom licu veoma začara, budi, što su me ovi potezi sjećali na prijašnju sladku ljubav — dosta — meni je bilo veoma težko. Došavši u grad, bilo nam je o podne pokazati naše putnice i ostale papire. Mi rekosmo, da jih mi u naših sedlih sakrite imasmo, koja su sinoć zajedno s konji poginula. I oni nam na našu poštenu rieč vjerovahu i dozvole i nadalje ostati. Istoga dana poslje podne svali se grof na jedan krevet i zaspa.

Meni se nije nikako dalo zaspati, s toga podjem dozvolom vrtlara u prekrasni perivoj.

Iz gradskog tornja odbijali su se ugodno udarci ure; s toga se slučajno gore obazrem, te kad na okolo se obazirajuć spazim gospoju grada do mene bez ikakve pratnje šetajuću. Brže ostavim svoje sjedalo i provučem se kroz gusto lišće, da neopažen pogledim mimo idućoj osobi u oči. Ona se sve više približavaše i sjedne napokon na ono isto sjedalo, što sam prije jednog časa ostavio. U mojih je prsiuh bučila strahovitom silom ona ćud, koja se istom tada počuti, kada bi jedan opazio nješta mu mila iz groba ustati. Čutila moja htjedoše me ostaviti i već sam skoro podporu trebao, da me

*

Digitized by Google

srčba ćutilah nesvali; jer — o Bože! upoznah u krasnoj bliedoj gospoji Zlaticu, utrnjenu zviezdu mojih vrućih mladjahnih željah, Zlaticu Klementinu sladku, opet nadjenu ljubovcu.

Klementina sjedne na sjedalo. Obučena je bila u svilenoj ukusno načinjenoj odjeći, plave rudeže pokrivao je lagani škriljak, a oko mramorna vrata vijugao se je zlatan lanac. Tako je sjedela kao zljevena pred mojima očima, liepa, biela kao liljan cvietak. Neću opisivati dalje, akoprem se je onaj kip neizbrisivimi slovi u moju dušu utisnuo. Ljubio sam Klementinu prije pod imenom Zlatice, te odlučih, da ću joj se prvom prilikom odkriti.

Na to se odmaknem iz skrivala, i krenem u jedno šetalište, pa udarim poslje podulje šetnje onim pravcem, kojim sam u blizinu Klementininu došao. Ona je još onako zamišljena u sjedalu sjedjela, došav tihim korakom do nje. Na meni je bila armenska odieća, a pod njom magjarska, a glavu mi pokrivaše visoka šubara.

Odjelo ovo nije baš tako nepoznato Klementini bilo, ipak me je jedan časak oštro motrila. Ja ju pozdravim dubokim naklonom, i rečem:

Oprostite milostivna gospojo, nisam vas htio buniti, s toga se vraćam odmah natrag.

Vi me nebunite moj dragi, odgovori blago Klementina. Ostanite samo za časak kod mene. Vi ste istom danas u ovaj grad prispjeli ili bolje rekuć jučer pred pol noći? Što ne?

Jest, milostivna gospojo!

A kako se je ona vatra porodila? Vi ste bili došli? upita ona.

Ja joj izpripovjedim što mi je na um palo, kako smo se pogibelji oteli, te napokon u ovaj grad prispjeli.

Čini mi se, reče Klementina, kao da prokletstvo ovom okolicom vlada. Nije tomu dugo, doda ona žalostno, što je na putu izmedju grada i krčme jedna vriedna porodica, s kojom sam dugo vremena u prijateljstvu živila, od razbojničke čete porobljena — i — ubijena.

Čuo sam o tom milostivna gospojo, rečem ja poraženo, jer sam u Klementininom licu opazio veliko sučuvstvo. Krčmar nam je pripovjedao o toj žalosti, pri tom i ime porodice povjedao, dodam ja lažljivo, samo da mi Klementina ime nesretnih odkrije.

Jest, to je porodica . . . reče Klementina tužno i imenuje moje roditelje. Ja sam stajao kao okamenjen. Onaj hip, koji sam si najsladjim moga života slikao, morao sam se tako strahovito — prekrenuti!

Stajao sam poražen i blied pred Klementinom.

Kako, zaviknem sav izvan sebe, obitelj . . ., moji roditelji, sestre, ovdje poubijani! O Zlatice! zaklinjem vas živim bogom, opozovite, što ste kazali!

Je li moguće?! povikne Klementina zabunjena. Zar ste vi to, Dragutine!

Moje gornje odjelo odpadne skoro samo, te sam najednom stajao u mojoj pravoj odjeći.

Ja sam Zlatice, zaviknem strastno i bacim se miloj, bliedoj osobi oko vrata. Ja sam tvoj Dragutin, koji zahtieva od tebe, — da opozoveš onu strašnu viest.

Nemogu — nemogu! — šaptaše Klementina, dočim je sve više u moj naručaj padala.

Tamo — ona — crkvica — u dolini — pokriva — ostanke — ubijenih. — —

* * *

Pošto je Klementina do četvrt sata na mojih prsijuh ležala, napokon se osvjesti. — Minuvši težki, studeni san, pogleda me milimi zviezdicami i odveže lagano lahki slamnati šeširčić, koji se je na više mjestah prelomio.

Mili Dragutine! uzdahne tiho Klementina, ipak smo se još jednom sastali. O kako sam ja sretna i ujedno nesretna! Da mogu onaj žalostni dogadjaj kao lažljivi san uzeti! Bilo je posljednjih danah god. 1848, pripoviedaše Klementina, kada je naš ustanak tražio mnogo žrtvah. Tebe, mili Dragutine, nije bilo tada kod kuće, mene vjenčaše s Valtnerom, te tako sprovadjah više danah u samoći ovoga grada. Jednoga dana razprostrani se strahovita viest, naime kako se je žalostan dogadjaj u blizini ovoga grada dogodio. Valtnera nije ni tada kod kuće bilo; jer je imao putujuć obavljati mnoge poslove. Ja se spremim i otidjem sama na krvavo to polje.

Nemoj da ti spominjem što sam našla i kod toga poćutila. Istom poslje saznadem jezgru otajstva. Tvoj otac kao vrhovni poreznik imao je na granici sedmogradsko-vlaškoj pogibeljnu službu. Njega kao privrženika monarhičke stranke uhvatiše kao izdajicu i — smrviše. Tvoja mati, mili Dragutine, mislila se je s obima sestrama na Bernridovom imanju spasiti.

Evo, tu ti je sa njekoliko riečih sav dogodjaj priobćen; tvoje mile proganjala je zla zviezda, pošto jim je već za rukom pošlo, svakojakim pogibeljim sretno izbjeći, prije nego li su u grad moga muža prispjeli, morali su poginuti.

Digitized by Google

Na to se moja nutarnja bol suzami pokaže. Osveta! reknem tiho. Osveta! bila je i biti će kob pomamnosti. Da će smrt samo krivca zadaviti, kao što je — Valtnera, nebi više na svietu bilo strašilah!

Što? povikne Klementina, prestrašiv se. Zar mi i ti imaš tajnu kakovu odkriti?

Jest Zlatice! reknem ja. Valtner, nakaza i štrašilo ljudih, koji je nas dviuh sreću otrovao, pao je u dvoboju!

Klementina je sve više bliedila, tiho plačuć spusti svoju rudež na krilo.

Nedaleko začujem koračaje i opazim u hitnji krčmara i staroga generala mimo nas proći. Mene to nije smetalo da se nebi tješeći prignuo k plačućoj. — Neplači Zlatice! rečem umiljato. Valtner je bio nakaza i strašilo, kakovo još težko grije sunce; on je dugo kao krt tvoje srce podgrizao; to dokazuje tvoje stanje. Neoplakuj ga, nije bo on toga vriedan već radi tebe i tvojih roditeljah.

Ja sam našao trag, koji je glede tvoga poroda zahman Bernrid tražio. Valtner je znao o tom, te je njekoliko časah prije svoje smrti odkrio, što je o tebi znao, dočim je gvozdenom tvrdokornošću tebi Bernrida tajio.

Tvoje vjenčanje s njim imalo je ono nadomjestiti, što je u tvojoj majci izgubio. Tvoja je majka, Klementino, bila udova grofica Staroska, koja se je po drugi put udala — za grofa C . . . — tvoga otca.

Što se je Valtner s tobom vjenčao, to je učinio iz osvete; jer ga je tvoja mati mrzila. Što ga je ona zapostavila, a predpostavila grofa C . . ., dade mu povod tvojim se roditeljem smrću zaprietiti. Tvoji su roditelji poljske krvi i bili su kao osobito vrli domoljubi poslje zauzeća Varšave, njihovoga tadašnjega prebivališta, od vojničkoga suda na smrt i doživotno progonstvo u Sibiriju odsudjeni. U njekom sjedom tamničaru — nadju oni andjela spasa, kojega nastojanjem podje im za rukom iz Varšave pobjeći i domovinu ostaviti. Pošto su za dulje vremena prikladno eprbivalište našli, nadje jih Valtner, koji je pod imenom Rentlava kao uhoda sva mjesta prošao i jedne noći iznenada napao.

S toga oni pobjegnu izmaknuvši tamo sretno u Vlašku, misleći u Carigrad stići, a od onuda u Englezku odbroditi. Nu ovo jim nepodje za rukom; jer Valtner, koji se je zaprisegao, da će tvoje roditelje upropastiti, stigne kao četnik jedne dobro naoružane konjaničke čete bježeće na granici, koja dieli Vlašku od Turske. U ovoj bitci padne tvoja majka i vjerni starina Colnikov. Tvomu otcu podje za rukom se spasiti, akoprem je mislio, da si ti mrtva. Tamo te nadje tvoj odgojitelj Bernrid i nazove te Zlaticom, nu tvoje prvobitno ime je Klementina. To je tvoj i tvojih roditeljah kratki nacrt, on je važan, jer sadržaje množinu čudnovatih dogadjajah, u kojih se sasvim život jednog čovjeka odbija, komu je temelj — zlo — bilo. —

Klementina sjedjela je pred menom prignute glave, dočim ju gorki biseri suzah poljevahu.

Neplači, Klementino! reknem prignuvši se k njoj umiljato. Što si u Valtneru izgubila, nije gubitak, već veliki dobitak. Još tuče za tobom u jednom čovjeku, koji je sa mnom pogibelji rata podnašao, pošteno i pravo otčinsko srce, koje gori u čeznuću, tebe kao jedino diete zagrliti. Slušaj Klementino, on živi, ja ti kažem, on još živi!

Njega je svemogućnost božja uzdržala za tebe za blagu zviezdu, koja će ga u buduće čuvati i braniti, te na koncu svoga života svietom ovim oprostiti!

On živi, mili Dragutine! drhtaše Klementina. Moj otac živi! Kaži mi, gdje bi ga mogla vidjeti? Gdje li naći? Ja ću ga zagrliti, poljubiti, grliti, dok mi se vatra moje duše za vječni život neohladi! Kaži, kaži, mili Dragutine! povikne Klementina oduševljeno, baciv mi se oko vrata. Gdje ću naći svoga otca?!

Na to htjedoh tajnu Klementini odkriti, da je grof u grad s menom došao i da bi to pogibeljno bilo za njegov život bez priprave mu sve odkriti. Nu grof, koji je cielim prizom s krčmarom za bližnjim grmom sakriven bio, skoći razširenih rukuh pred Klementinu.

Ovdje sam Klementino! Milo moje! — Sve moje! Ja sam tvoj otac! — Tvoj otac! — Više nemogaše govoriti, buduć ga od radosti suze obliše.

Otče mili! otče moj! vikne Klementina i baci se na prsa sjedomu generalu.*)

Ljuboslavo! Ljuboslavo! zajauče general sjetiv se one nesreće. Zašto te je neprijatelj nam oteo?! Ti si nam put pokazala, kojim valja ići i kako trpjeti, ako se hoćemo s tobom opet sdružiti. Vječni mir tebi, premila zviezdo Ljuboslavo! Vječni mir siromaku vjernomu slugi Colnikovu, koji je istom smrću umro!

— Tko vam je to rekao, plemeniti grofe? reče krčmar, iz bližnjeg grma izlazeć. Vi spominjete moje ime, s toga me dobro pogledajte, pa

*) Grobna nastade tišina, iz koje se kadšto čujaše jecanje od radosti.

Digitized by Google

ćete poznati, da sam Colnikov, komu je udes odlučio, da spasim svoga staroga gospodina po drugi put. To je providnost božja i ja je neću moći dosta nahvaliti i slaviti, što me je izabrala sredstvom svojih mudrih uredbah!

Medjutim se smrači i zrak bolje razhladi.

Huškajuć sa tisućom ugodnih čuvstvah vratismo se iz vrta i nastanismo se u bogato uriešenih palačah.

Ono je blago što je srcu drago.

(Narodna pjesma iz Krajine.)

Oj mjesecu, nemoj zalaziti,
Dok nezadjem kam sam nakanio;
Gdje rožmarin do koljena raste,
I pšenica junaku do pasa,
U pšenici bunar voda ladna,
Na bunaru stoji momće mlado,
Ondje stoji ondje suze roji.
Suze roji i godine broji;
Nabrojio dvadeset godinah
Kak se nisam junak oženio.
Ženil bi se, ženiti se neću;
Dragu imam, drage mi nedaju.
Nedragu mi daju, nedrage im neću
U nedrage silno blago kažu
A u drage ali nigdje ništa.
Radje s dragom po gori šetati,
Neg s nedragom po bijelih gradih;
Radje s dragom s lista vodu piti
Neg s nedragom iz kupice vince.
Radje s dragom na kamenu spati,
Neg s nedragom na mehkih pavuljcih.

Priobćio J. G.

Podunavke,

pjeva Ilija Banstolski, Sriemac.

IX.

Dunave, Dunave, tiha vodo hladna!
Što stojiš, što miališ, pa se nerazlievaš?
I momu dragomu pute neotvaraš itd.
Narodna pjesma.

Moj dunave! gdje je ono
Staro zlatno vrieme,
Kad kraj tebe življaše mi
Staro slavsko pleme?

Gdje je gornja gdje je doljna
Panonija sada?
Gdje su naši pradjedovi
I njihova vlada?

Gdje gradovi u kraj tebe
Veli, čvrsti, jaki?
Pred kojimi zadrhtô je
Kleti dušman svaki! . .

Gdje ljepota i divota
Moga zavičaja;
Stara Sriema, preslavnoga,
Tog rimskoga raja?

Gdje su slavni Sriemci, Sukci,
Brevci, Amantini,
Njekadašnji strah i trepet
Kimskoj carevini?

Jao! Bože od tolika
Svega slavja davna,
Neostà nam ništa više
Do spomena slavna.

Pusto ime i gradovah
Razorenih trazi,
Osta; to nam nemogoše
Satrt roda vrazi.

Ali i nas izkorenit
Nemogoše hudi,
Mi živimo i stojimo
Jošte kano ljudi.

A njihovâ većim dielom
Već nestalo traga,
A ostalih prema nami
Slabačka je snaga.

Mi doduše još plačemo
Vrh tog našeg jada,
Jer bijasmo dosta krivi
Što na dom, rod strádà.

Al to nek nam nauk bude
Za zgodnije vrieme, —
Da pred svietom osvetlamo
S' nova naše pleme.

K' tom neka nas nada tješi,
Da se kolo sreće
Još i za nas ozdol gore
Sve bolje pokreće . . .

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. prosinca.

Još njekoliko danah i mi ćemo pjevati „Silvester papa k njim se pridruži“ a tim završiti i ovu godinu. Nije naša zadaća ovdje, na izmaku stare ove godine, još jednom svratiti oko na ugaseće staro ljeto, te konstatirati političko djelovanje naše domovine, koliko li je uspiela, koliko li nazadovala, štetovala ili u europejskom mnenju glas svoj podigla. Takov Revue nespada ovamo, mi ćemo samo na kratko spomenuti, da nam je ova godina u obće urodila većimi nevoljami nego polakšicami. Jače nego na početku tuži se evo na svršetku ove kobne godine na zao, nevaljal i neprometan posao: vlastel, seljak, trgovac i obrtnik, a osobito crni glasovi dolaze s ladanja, i iz dvorovah gospodskih i iz kućicah seljačkih. Na svršetku god. 1864. dolaze težke tužbe sa svih stranah: na marvinsku kugu, nerodicu, osobito zlu, preranu jesen, nepogodu vremena; vlažno i mokro ljeto, još mokriju jesen, u kojoj nemoglo ništa uroditi. Ako k ovim svim nevoljam pribrojimo još i obću kod nas strahovito vladajuću nestašicu novca, to smo po prilici u kratko, ali dosta točno nacrtali sve nepovolje, kojimi obilno obsipa ova godina jadnu i brez toga kukavno životareću domovinu. — I na polju književnom zavladala njekakva stagnacija; knjige se slabo pišu, a napisane još slabije prodavaju. Dosta veliki broj naših časopisah jedva da životari; njeki s podporom, drugi i bez nje.

Sried te u istinu velike povorke nemilih gostah ovogodišnjih, viri poput malena otočića sred velike rieke izložba trojedne kraljev., koji je prvi podhvat, od kako se ime hrvatsko na jugu ori, dičan i slavan za hrvatski narod, koji je ne samo na slavenskom jugu nego i medju svimi — ako se nevaramo — slavenskimi granami prvi napeo svoje sile, te izveo djelo, kakovo smo obično vidjevali samo kod prometnih Englezah, obrtnih Francezah i Niemacah.

Ovo je jedno utješivo iz vira ove godine; čini se kao da je sudbina htjela nas barma po nješto utješiti za jake, težke i gorke udarce, kojimi nas tuče nemili slučaj.

Ovo su doduše žalostne okolnosti po našu i onako u mnogom obziru zanemarenu i zaostalu domovinu; hoće li se tomu, gotovo rekuć organičkomu zlu, na kojem strada naš narod, do skora pomoći, nemožemo tvrditi, ali se svakako nadamo. Naš je narod uz ine krieposti i u toj se odlikovao, što je žilav, te ga nemogu ma i dugo trajuće nevolje oboriti; on je već i gorih vremenah proživio, i ljućih ranah dopao, pa nije propao, neće ako Bog da ni sada. A ova nada neka hrabri dušu svakoga domorodca, kao što hrabri i našu; a nada ta tim nam je temeljitija, što nam svaki čas ustaje više neodvisnih muževah, kojim u istinu jest na srcu blagostanje naroda.

Ove čestitke našim vriednim čitateljem nisu u istinu onakove, kakove bi mogle biti, i kakove bi i mi sami najvoljeli; nu što hasni ono kriti, što se ipak sakriti neda. A osim toga tješi nas, da na nebu stoluje vječna pravda, koja će ipak jednom pomoći i hrvatskomu narodu, te ga nagraditi za pretrpljene nevolje.

Dao Bog te se to što brže sbilo; a onda ćemo veselim srcem pjevati: „Na tom mladom ljetu veselimo se!“

Kazalište.

Poslje našega izvješća, priobćena u posljednjem listu, moramo se osobito svratiti na tri komada, što no preletiše prieko našega pozorišta. Dne 15. o. m. predstavljana su dva komada; jedan je već poznat našemu občinstvu: „Liepa mlinarica,“ a drugi bje: „Prvi mejdan mladoga Richelieu-a.“ U jednom i drugom bijahu glavne uloge u rukuh gdčne. Mace Perisove. Prvi komad već je poznat občinstvu, kao što je poznato i to, da ga je gdčna. Perisova nježno tako onda kao i sada odigrala. Ostale osobe, sudjelujuće u tom komadu, valja pohvalno spomenuti: g. Freudenreicha i gdčnu. Bajzovu. Glede g. Freudenreicha moramo reći, da bi vrlo dobro učinio, da se nesluži prečesto izrazi „magarac“ i inimi sličnimi krupninami, koje se možebit njekim ljudem dopadaju, nu estetika ih odsudjuje. On je dobar komik, nu i ta dobrota ima svojih granicah, prekorači li jih, zabrazdi u tabor prostote. G. Kontilović kao markez nije ovaj večer bio na svom mjestu; čini se, da mu slične uloge nimalo neprijaju.

„Prvi mejdan mladoga Richelieu-a“ odigran je zbilja vrlo liepo, te su osobe, imajuće glavne uloge izvele ove na obće zadovoljstvo. Taj komad uzet je iz najviših franczkih krugovah iz 17. stoljeća, te je pun finih dosjetakah, začinkah i oštroumnih dialogah; nu ima gdje i gdje sklizkih izrazah i dvoličnih riečih. —

Gdčna. Perisova (kao mladi Richelieu) izvede upravo majstorski svoju ulogu; ona je ovaj večer igrala lahkoćom, finoćom i rutinom, kojoj smo se nadali od nje, ali nas je ipak zatekla. Govoraše sasvim sjegurno, lahko, okretno nezapinjuć baš ni malo. Ovo je svakako jedna od najboljih njenih ulogah.

Od ostalih sudjelujućih članovah moramo pohvalno spomenuti gju. Popovićevu, gdčnu. Bajzovu; i g. Ružić držaše se prilično; kod njega drugi izgovor, a kod g. Kontilovića veća marljivost pa će biti oba dobra člana. —

Dne 17. o. m. predstavljana bijaše lakrdija „On nije ljubomoran,“ pa onda nova Offenbachova opereta „Dieva iz Elisonza,“ na korist gosp. Franje Bana. Lakrdija dobro je izvedena, jer su sudjelovale tri gotovo najbolje osobe. Nu opereta nedopada se našemu občinstvu, a osim toga pjevana je upravo slabo, — slabije neg smo ikoji put do sada čuli.

Činilo se je, kao da su pjevajući članovi raztrešeni, disgustirani. Što je tomu krivo neznamo, nu trebalo bi nastojati, da se takove stvari nedogadjaju više.

Napokon dodje red i na „Cvrčka,“ komad pun efekta, u kojem se gdčna. Perisova uviek dopala našemu občinstvu. Čim je taj večer stupila na pozorište, pozdravi ju občinstvo živahnim pleskom i viencem. Ona je izvodila dobro svoju

Digitized by Google

ulogu, ali ne onako, kako njekoć, valjda s toga, što nije uloge dobro znala na izust, s česa je takodjer često zapinjala. Nu uzprkos toj mahni ipak ju mnogobrojno sakupljeno občinstvo iza svakoga čina izazivaše živahnim pleskanjem.

Od ostalih članovah valja spomenuti gpoju. Popovićevu i g. Freidenreicha; ostali su većinom lošo igrali; g. Popović neima nikakova dara za ljubovnika.

Mi i opet spominjamo, da bi odbor veliku uslugu učinio našemu občinstvu, da može gdčnu. Perisovu angažirati za naše kazalište.

Napokon još njekoliko riečih „Domobranu.“ Taj list je u br. 178 izjavio, da se „N. g. l.“ u obće pohvalno izrazuje o našem kazalištu. Kao prijatelji istine moramo kazati, da je ta izjava u toliko istinita, što mi zbilja hvalimo i hvaliti ćemo — ako budu vriedni — njeke članove našega narodnoga kazališta; jer su marljivi i dosta okretni; nu velika većina članovah neima se brojiti medju te „njeke,“ dakle niti nemožemo u obće pohvalno govoriti o našem kazalištu. Mi smo više putah ukorili njeke predstavljače, a osobito glede jezika i izgovaranja i oštrije bili udarili; o tom se može „Domobran“ i sam uvjeriti, ako čita „N. g. l.“ Nismo doduše udarili onako na naše kazalište kao „Sidro,“ nu izpoviedamo, da bi u tom poslu svakako prije, iz uvjerenja, pristali uz „Sidro“ nego li uz „Domobran,“ kada bi došlo do glasovanja.

KONCERT „KOLA“

Hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ priredilo je opet 20 o. m. koncert u strieljani. Mali prostor i obilni ini material nedopušta nam, da više o tom progovorimo; u kratko samo velimo, da „Kolo“ krasno napreduje, da mu se sile svakim danom jače šire, pa ako mu se poveća materijalna podpora, ono će u brzo cvietom procvasti. Svi komadi, u programu naznačeni, izvedeni su točno liepo i skladno. A najviše se dopadoše „primorski napjevi“ od g. Ližičara Na obće zahtievanje bijahu oni opetovani, a gosp. Ližičar uz živahno pleskanje izazvan. Slušajuć te pjesme moraš se i nehotice prenieti u kršne i krasne naše primorske prediele.

Poslje koncerta uhvatila mladež obojega spola kolo te plesala i liepo se zabavljala sve i do 3. i 4. sata.

Književnost.

„Književnik“ list za literaturu i poviest hrvatsku izlaziti će i nadalje pod prijašnjim uredničtvom. Ciena mu ostaje ista.

— „Emilia Galotti,“ drama u 5 činah od Lesinga, prevela Ljubica Mařikova. Taj prevod nagradio je kazališni odbor prvom nagradom od 80 for.

Smješice.

— U njekom selu odciepljenoga od matere zemlje Medjumurja tumačio je čitav sat njeki vjeroučitelj, inače neprijatelj napriedka i hrvatstva, a veliki prijatelj natražnjačtva i madjarstva, iz vjeronauka pitanje o očistilištu. No buduć si je odabrao za sliku i priliku raka, te prepisani katekizam u školi rabiti nehtjede, već iz knjižnice svoje, koja dično mjesto zauzimlje na tavanu medju ropotarijom, izvadi stari katekizam, u kojem dakako nenalazi se rieč očistac ili očistilište, već purgatorium. Na pitanje svoje, „Kaj je purgatorium? dobio je od malog nevinog Medjimurčića prostodušan odgovor. „Purgatorium je mjesto, gdje se sami purgari nahadjaju.“

— Milka. No, kako ti se godi u novom bračnom staležu?
Marija. Vrlo opako; moj suprug, to je pravi, živi djavo.
Milka. Hu! to je ružno; valjda ima i rogove?
Marija. Još neima, ali će ih dobiti.

Poziv na predplatu.

Na izmaku godine pozivljemo sve prijatelje ovoga hrvatskoga časopisa, da se izvole predbrojiti i na V. tečaj „**Naše gore lista,**“ koji će se budućom godinom započeti.

Kao što smo se trsili dosad, da nam bude knjiga što izvrstnija i zanimivija; kao što smo dosad radili da nam hrvatski narod obljubi ovaj časopis za zabavu, tako ćemo i odsada nastojati, da si uzdržimo ono priznanje, koje smo ponosom toliko putah od vriednih domoljubah izkusili; a to će nam jamačno tim laglje za rukom poći, kad su nam se nove i vješte duševne sile obećale za ràd na polju beletristike, pjesničtva, kritike, dopisah i feuletonskih sitnicah.

Premda se u našem narodu premalo čitaju hrvatske knjige; premda nije hrvatski jezik jošte zauzeo ono mjesto u kući i obitelji, koje uživa u javnih samo skupštinah i družtvenih poslovih kao diplomatički jezik trojedne kraljevine; to je ipak učinjen napredak, kojim, uz ine nepovoljne odnošaje, kako je zlo po zlu, moramo se zadovoljiti, jer napredak, ako je i slab ipak je napredak, a i boljemu se nadamo. Kada pregledamo popis naših predplatnikah, opažujemo, da je veliki broj visoke i nižje gospode izostao, koj bi mogao i lošiju knjigu podupirati — da bude bolja; jer dok bolje neima i najgora je najbolja.

Obečajuć dakle liepi izbor novelah i inoga gradiva, koje nam je već stiglo za buduću godinu, pozivljemo svekoliko domorodno občinstvo, da se predbroji sa **2 for. 50 novč.** za prvo polugodište, te da nam novce što prije pošalje, da se u nakladi budemo mogli ravnati.

Da će naši dosadanji prijatelji i nadalje ostati blagonakloni ovomu listu, tomu se nesamo nadamo, nego jih molimo, da nam jošte i broj novih prenumerantah povuku u kolo, da većom snagom budemo i veća djela uzmogli izvoditi.

U Zagrebu 25. prosinca 1864.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj

Mijo Krešić.

Tečaj V.

god. 1865.

U Zagrebu.

Brzotiskom Antuna Jakića.

Digitized by Google

Digitized by Google

SADRŽAJ.

A Pjesničtvo

a) Umjetne pjesme

α. Izvorne

Pustinjnak. Franjo Turić. Br. I.
Sliepac. Stjep. Ljuboje Lopašić. Br. II.
Šišmiš i orli. Dr. N. I. Br. II.
Pomorac. Stjepan Ljuboje Lopašić. Br. III.
Hrvatulje. Veljko Rabačević. Br. III, IV, VI, VII, X.
Hrvatske gore. Gj. Kovačević. Br. II.
Njegovanče. Gj. Kovačević. Br. II.
Grdelčak Slavuljkom. Gjuro Klarić. br IX.
Sinak majci. Gj. Kovačević. br. V.
Zagrebu. Stj. Ljuboje Lopašić. br. VII.
Sveznalica. Gjuro. Kovačević. br. VII.
Kod Kupe. Stj. Ljuboje Lopašić. Br. IX.
Sve za milu narodnost! Gjuro Klarić. Br. XI.
Izčezla zviezda. Edo Tomaj. Br. XIII.
Niema tuga. Edo Tomaj. Br. XIV.
Pepeo. Od I. Z. Br. XV.
U Nehaj-dvoru. Stj. Ljuboje Lopašić. Br. XVI.
Umjetnik. Od I. Z. Br. XVII.
Sićušne. Od Dragana (Stokana). Br. XVIII., XXIII, XXVII, XXX.
Na Okiću. Stj. Ljuboje Lopašić. Br. XIX.
Pjesma bez podpisa. Br. XX.
Hrvatski barjak. Gjuro Klarić. Br. XX.
Jamnici. Gjuro Klarić. Br. XXI.
Želja. Edo Tomaj. Br. XXI.
V. Lisinski. Br. XXII.
Jednoj krasotici. Stj. Ljuboje Lopašić. Br. XXIV.
Turske glave. Br. XXV.
Najstariji topdjija. Gjuro Klarić. Br. XXVI.
Ukor VII. Od linosti Vid Došen. br. XXVI.
Spomen-cvietak Matildi Malingerovoj. Br. XXVI.
Odluka. Stj. Ljuboje Lopašić. Br. XXVIII.
Pobratimstvo. Gjuro Klarić. Br. XXVIII.
Noći. Josip Eug. Tomić. Br. XXIX.
Čoban. Stj. Ljuboje Lopašić. Br. XXXI.
Smiljan i Koviljka, od Ivana Dežmana. Br. XXXII.
Šerežanin. Gjuro Klarić. Br. XXXIII.
Oproštaj od Ivana Trnskoga. Br. XXXIII.
Matildi Mallingarovoj. Božidar M. Br. XXXIII.
Suzice. Edo Tomaj. Br. XXXIX.
Djevičina. Jos. Eugenij Tomić. Br. XXXVI.
Iverje. Od Dra. N. I. Br. IX., X, XI, XV, XVIII, XXII, XXXI, XXXIV.

β) Prevedene.

Djedova zdjela. Preveo Aleksander Tomić. Br I.
Ciganka. Preveo Josip Eugenij Tomić. Br. I.
Čist račun. Po Heine-u preveo Veljko Rabačević. Br. XVI.
Mužka suza. Po Anast. Grünu, pr. y.— Br. XXIII.
Odluka. Po Anast. Grünu pr. — y.—. Br. XXV.
Tamno oko. Po Geibelu preveo — y. —.. Br. XXII.
Stara ruža. Po Heine-u pr. — y . . . . Br. XXIX.

b.) Narodne pjesme.

Smiljanić Ilija odvede djevojku Ajkunu Tankovića. Priobćio Luka Marjanović. Br. XII, XIII i XIV.
Narodne zagorske pjesme. Sakupio Edo Tomaj. Br. XVII.
Narodne pjesme žumberačke. Priobćio N. R. XXX i XXXV.

B. Pripoviesti.

a) Izvorne.

Putne sgode i nesgode. Priobćio Bl. Lorković. Br. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX.
Grieh i pokora. Pripoviest iz našega života, od Ljubice Mařikove. Br. X, XI, XII, XIII, XIV.
Lihvar. Pripoviest iz našega života. Priobćio N. Jankov. Br. XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI.
Jela i Sadi-paša. Priobićo D. H. Garčinski. Br. XXV i XXVI.
Uzdarje junačtvu. Izvornica, od Ede Tomaja. Br. XXXII, XXXIII, XXXIV.
Smućeni brak. Priobćio D. H. Garčinski. Br. XXXVI.

Digitized by Google

b) Prevedene.

Gluhoniema. Po njemačkom od Uhla prevela Mina Prešernova. Br. I, II, III, IV, V, VI.

Sužanj. Arabeska. Po českom preveo Šk. Mć. Br. VII, VIII, IX.

Stjepanija. Sa francezkoga preveo Br. X. XI, XII, XIII, XIX, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII.

Zlobna Marga. Preveo D. H. Garčinski. Br. XVI, XVII.

Ubogi Matek. Preveo V. Vrban. Br. XVIII, XIX.

Nepojmljiva gostoljubivost. Po M. Saphiru preveo. Stokan. Br. XX.

Bolan napis. Po M. G. Saphiru, preveo. Stokan. Br. XXIII, XXIV.

Ilija. Po Chochloušku preveo Hinko Gregorčić. Br. XXVII, XXVIII, XXIX. XXX, XXXI.

Parizina. Romantična poviest od Byrona. Preveo Petranović. Br. XXXIII, XXXIV, XXXV.

Memoiri jednoga novčića. Preveo Bl. Lorković. Br. XXXV.

Poviest i mjestopis.

Lamartine o Juliju Cezaru. Preveo Edo Tomaj tuminski. Br. IX, X.

Govori Labiena. Nacrtao Edo Tomaj. Br. XI, XII.

Prošlost i sadašnjost. Priobćio. Bl. Lorković. Br. XXVII, XXVIII, XXIV, XXX.

Jamnica. Od M. k. m. Br. XXII.

Životopisi.

Nikola Hranilović. Priobćio N. R. Br. V.

Petar Josip Proudhon. Priob. Bl. Lorković. Br. VIII.

Abraham Lincoln. Priob. Bl. L. Br. XIII.

Andrew Johnson. Bl. L. Br. XIV.

Dante Alighieri. Priob. Bl. Lorković. Br. XV.

Leopoldo, kralj belgijski. Br. XXXVI.

Prirodoslovje.

Ima-li više napučenih svietah? Sa českoga preveo. Bl. L. Br. II.

Odaklje suncu toplina? Preveo Bl. Lorković. Br. XXXII.

Putopisne crtice.

Odlomak iz Vamberyeva putovanja po sriednjoj Aziji. Iz magjarskoga preveo O. Pavleković. Br. III, IV, VI, VII.

Put u Maribor. Od M. Krešića. Br. XXVIII, i XXIV.

Umjetnost, obrtnost i družtveni život.

Šivalo. Od M. K. Br. I.

Palača obrtnosti (sa slikami) V i VI.

Prijateljski listovi. Priobćuje X. Y. Br. XVII, XIX, XXV, XXXIII, XXXIV.

Sreća u najobrazovanijoj zemlji. Priobćio Edo Tomaj. Br. XXII, XXIII.

Odgojivanje djevojakah u sjevernoj Americi. Pr. Bl. L. Br. XXIV.

Bajoslovje i narodni običaji.

Kries kod Slovenacah. Iz sloven. Glasnika" preveo Bl. L. Br. XVIII.

Prometheus (Ognjišar). Od Mihovila Pavlinovića. Br. XXXV i XXXVI.

Kritike.

Odgovor g. A. T. na kritiku o Leljinkah. Od Jos. Eugena Tomića. Br. XVI.

Odgovor g. Josipu Eugeniju Tomiću, pjesniku Leljinkah. Od A. T. Br. XVII i XVIII.

Opazke o kompozicijah gdčne. Ernestine Zdenczajeve. Priob. Fr. Šaverio Kuhač. Br. XX i XXI.

Njemački jezik i glasba. Priobćio Bl. Lorković. Br. XV i XVI.

Osim toga priobćivasmo u **Felleuitonu** zanimivih crtah iz zagrebačkoga života, kratke kritike o kazalištu, koncertih, književne viesti, pa onda smješice, zagonetke, konjićeve skoke itd.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. siečnja 1865.** **Broj 1.**

PUSTINJAK.

Svud ušuti žamor dana,
I večerni mir zavlada;
Samo gdjegod s dalkih strana',
Moreš ćuti da se sklada
Uz pastirsku frulu piev.

I glas ovaj već se umiri,
Kada pastir doli leže;
Nit tko pjeva niti sviri,
Samo budni hrti reže
I samotni brane stan.

Al' na strmoj onoj stazi,
Što k crkvici gorskoj vodi,
Njetko pomno jošte plazi,
Kao da ga tko povodi,
A ne oka svoga vid. —

Jest pustinjak, lišen vida,
Uz strmu se stranu vere.
Do pasa mu brada sîda
Uvehnula prsa stere,
I večerni šiba zrak.

Četrdeset dugih ljeta'
Jednim putem k crkvi ide,
Nit mu kiša, nit snieg smeta;
Jedan trag mu stope sliede,
Nemuti ga noćni mrak.

Uviek ljubko jednim glasom
Svoj večerni piev uzdiže,
S jednim grohtom s istim časom
Njega spušta i podiže,
I gladi mu tihi zvuk.

Ukočenih na koljenim,
Danom — noću Boga moli,
Bliedo lice suzam vrelim
Pere, i u težkoj boli
Srca svoga brizga vaj.

Al ni jedna rieč nekaže,
Što u onih leži grudi',
Um s jezikom dobro slaže;
Za to strast se i ne búdi,
Nit iz prsih hiti van.

Ma spuštena glava doli,
Oka zviezde utrnute
Kažu, da su smrtne boli
Zadale mu rane ljute,
I srušile žitka raj.

O kaži mi starče siedi,
More l' suza grieh oprati?
More li se težkoj biedi
Kroz pokoru na kraj stati,
I ublažit sudbe gnjev?

O kaži mi starče siedi,
Gdje te pečal ljuta mori?
More l' tvoje žiće sveto,
Spomen prvu da obori,
I prošastih danah smieh?

O ne more! jer mladosti
Raj netraje mnoge dane,
U najvećoj on naglosti,
Kraj nas leti i propane
U viekovah hridnu jaz. —

Franjo Turić.

Digitized by Google

PUTNE SGODE I NESGODE.

I.

„Ta conclusum sit“, poviknem, baciv pero i zaključiv svoje izvješće.

Krasno jutro mjeseca rujna zavirivaše ljubko u moju pisarnu i na zeleni, svakimi akti zametani stol, te se činilo, kao da mi govori: jadni ti izmučeni i u aktih izsušeni čovječe, nosi se u krasnu božju narav, te promatraj, što je uznosita i divna stvorila ruka dobroga stvoritelja.

— Ivane, spremi u moju torbu njeke najpotrebitije stvari, pa

Puštajte me, da putujem,
Nebrinte se kud i kam, . . .

No Ivan, takodjer komadić baštine od moga pokojnoga otca — Bog mu dušu sahranio — koji je mene kobrcajućega dječaka na rukuh nosio, sa mnom se „skrivača“ u bobu igrao, često me vlastitim tielom proti korbačem otčevim zakrilio; u Zagrebu me u školu pratio, te učio, kako valja sablju pasati i u spravišćih varmedjskih se junački držati, pa sada bio više prijatelj nego sluga gospodina velikoga sudca Borkovića inclyti comitatus Crisiensis; taj Ivan smrkne se na gore izušćene rieči adinstar Jovis tonantis, te prihvati na pó mrmljajuć:

— Ja nikak nerazmem, kak mogu oni kakti gospodín veliki sudec slavne varmedjije križevečke pješke putovati. Istina, to je liepo, da idu u proljeću i jeseni malko u sviet, da se razgledaju i počinu; ali mislim, da bi se bolje šikalo, da se liepo u kočiji naprvo pandur voze, nego kakti kakov wonderburš pješice idu.

Moj stari Ivan mogaše i koješta više reći nego drugi sluga, jer sam znao, da mi uviek dobro želi.

— Ti i ja, dragi moj starče, primjetim smiešeć se, posve smo razne osobe. Tvoje stare, iznemogle noge jedva da te nose do bližnjega sela, dočim su moje tako čvrste i kriepke, da bi mogao — mislim — cieli sviet proputovati. Nebi li dakle bio grieh zatvoriti se u kočiju, te divno naše Zagorje vozeć se skokimice razviditi. Ne, ne

Prosto zrakom ptica leti,
Prosto gorom zvier prolazi,

a ja da se zatvorim u kakovu arku Noemovu! Zaogrnem se lahkom platnenom prašnjačom, objesim preko nje torbu, prihvatim debelu batinu, pa pjevajući

Dalje, dalje žurnom nogom

padnem iz dvorišta, poviknuv svomu zapanjenomu Ivanu „s Bogom.“

Jutro bijaše krasno, kao što može biti u jeseni i kako je već tisuću putah opisano u svih romanih, novelah itd., pa s toga nisam voljan i ja šopati opisivajuć naravsku ljepotu.

Odrezav dobar komad puta sastanem dva seljaka iduća u Zagreb. Oni me liepo pozdrave „Hvaljen budi Jezuš Kristuš,“ ali me pri tom njekom smiešno-ozbiljnom fisigniomiom uzeše motriti. Napokon hoće jedan:

— Hej, čujete, prez zamire, vi ste wandravec, možebit šnajder ili šoštar? Idete v Zagreb, kaj ne? progovori prvi, čovjek ovisok, dosta dobro odieven s crvenim licem i još crvenijim — nosom. A kde ste bili do vezda?

— U Varaždinu, odgovorim u kratko.

— Aha, vezda idete dale, kajti niste u Varaždinu dosta dela imeli. Pri nas vu Horvatskoj još ljudi jako opajnke nose, pak tu nije kaj zaslužiti. Nekak imate malu torbicu na plećih, a možda vam je i mošnja prazna. Prez zamere, hote s nami; tam u Sesvetah bumo pili, ima tam dobroga.

Ja mu zahvalim, rekav, da sam nakanio u Zagorje.

— Kaj v Zagorje? Če ste ponoreli; kaj bute tam bosim Zagorcem noge krpali. Če niste mogli obstati u Varaždinu, nebute bog i bogme niti v Zagorju.

— Ali ja nisam nikakov zanatlija, poviknem, jer mi bijaše već dosta te šale.

— Viš, Jurić, ja sam taki mislil, progovori sada drugi seljak, da on nemre biti šoštar, kajti ima lepe cele čižme i čiste ruke; a moj otec — Bog mu daj duši lehko — navek mi je pripovedal, da šoštari neimaju nigdar celih čižem, niti šnajderi poštenoga klaputa.

Moji seljaci uzmu sada svakako gonetati tko i što sam. Pri tom mi ponudi onaj prvi čuturu veleć:

— Čujete, prez zamere, nebi li malko gutnuli, im je dobro i prave kalničke.

— Hvala, dragi prijatelju, jer ja nepijem vina.

— Kaj? nepijete vina. Prez zamire, iz kakvega ste vi országa? Meni se vidi, da ste vi Kranjec, ili možebit? . . . . . .

Buduć mi već dosadi to izpitkivanje, odlučim riešiti se tih svojih drugovah. Ali kako? Ha, znam, biti će dobro. Primaknuv se sasvim blizu prvomu seljaku, šapnem mu nješto u uho.

Digitized by Google

Kao da ga je grom s vedra neba ošinuo skoči moj drug dva koraka napried, zatim stane, pogleda me, pa onda povukav svoga druga za rukav, pobjegnu oba kao da ih voda nosi. Odmašiv se prilično daleko od mene i vidivši, da se neotisnuh za njimi u poćeru, uzmu vikati, što ih je grlo nosilo:

Tolvaji! tolvaji! Žubri Jožiʼ!

A ja grohotom se smijuć što seljakom, što svojoj dosjetljivosti, nastavim svoj put dalje.

II.

Bilo je upravo sedam satih, kad sam silazio u selo, pred menom ležeće. Tik pred prvom kućom, kako se ulazi, stoji kažiput, a na njem napisano: Put u K . . .

Kako se prevarih; ja mišljah, da sam već u K . . ., a to mi valja još onamo dobar komad puta prevaliti.

— Hej momče, koliko je odavle do K . . .?

— Koliko od K. do ovoga mjesta, ni menje ni više, odgovori moj neuljudni cicerone, te ode dalje. —

Ala si neuljudan, pomislim, te uzmem razgledati, nebi li gdje opazio kakovu krčmu ili što slična.

Nedaleko od mene, iz treće kuće virio njekakov štapić; moguće, da bijaše njekada kita borovice, nu zub vremena i nepogode iztresao svaki trak borovici, sada je tek izsušeni štapić.

Stupiv preko praga izkotrlja se pred mene njekakov stvor, sgurena, dosta stara mršava tiela, čupavih lasih, polu-iztrgane i nikada valjda nečešljane brade. Tko nebi u ovoj pokunjenoj, sladkolukavoj, zaprljanoj slici upoznao diete Abrahamovo? tko li se nebi sjetio riečih našega A. Niemčića:

Tvoje sunce jurve zadje,
Dan Sabatha tvog osvane,
Tva molitva viek će trajat,
Viekom ćeš se tužan kajat,
Izrael bo neustane!

Jeremija — tako se je zvao moj gostionik — nakloniv se, neznam već koliko putah — pozdravi me: Ergepenster diener, doper večer, kaj zapovedaju gnädiger Herr?

— Imate li što za grizti, i bi li mi mogli dati kakovu sobicu, da prenoćim?

— O svega ima pri meni, svega, gnädigster Herr? Jesti jako dobro, piti da netreba bolje, i ein schönes Zimmer.

— A što imate tako dobra za jesti?

— Imam — luka, sira, još o podne kuhana pasulja, i —

— Dosta, dosta! Ja sam doduše pravi Hrvat, te kao takov prijatelj svim domaćim plodinam, ali neimam žalibože ni turopoljskoga ni zagorskoga želudca, koji bi mogao prokuhati te jestvine. Imate li Žide, šunke; ili, bi li mi mogli pripraviti kakovo pile?

— O imam, imam Schünken, koliko treba. Molim odmah biti će sve gotovo. Ich bitte, prosim, neka idu u hižu.

Izakov potomak klimaše napried, te me dovede u njekakvu sobu, tiesnu kao kakov kabinetić —, čadjavu, kao da su u njoj bravetinu sušili. Dva stolca, svaki sa pó-drugom nogom, valjda još od vriemenah krapinske nezavisnosti; njekakva nakaza, o kojoj neznadoh, da li je kakovo petreficirano sjedalo iz antediluvianske dobe, ili gajba za kokoši i piliće, protegnuta njekakvom tvari, kojoj nebi ni Argus poznao boje — to bijaše kanapet.

(Dalje sliediti će.)

DJEDOVA ZDJELA

(Iz českoga od Hovore.)

Vatra živo praska -- smrzle ruke
Biedni starac svak' čas na njoj sgriva,
Na dvorištu sin mu — ne bez muke —
Kolo vrti, zdjelu izreziva.

Kolešce si divnu pjesmu šumi,
Mali unuk od radosti viče:
Gle, gle, što moj ćako sve neumi,
Kako triešće iz rukuh mu liće.

„Ti s planine sinoć drvo snese,
Pa za koga dubiš s njega dàno?“
„Za tvog' djeda — kom' se ruka trese,
Sve je sudje s njeg' mi polupano.“

„De i mene uči mili ćako
Zdjele pravit, vrtiti kolesa,
Kad ti ruke budu drhtat tako,
Da i sin ti takvog' šta iztesa.“

Vatra praska — sgrbljen starac plače,
Uvehnute ruke sin mu ljubi;
Kolo muči — kraj njeg' unuk skače:
„Ta gdje j' ćako, da zdjelu nedubi?“

Aleksander Tomić.

Digitized by Google

GLUHONIEMA.

Po njemačkom od Uhla prevela Mina Prešernova.

Ljudi nadju često koješta, da u svojoj kući kakovu zabavu ili svečanost drže. To je puka navada! Jede se, pije i šali isto tako o svatbi i krstu, kao i za pogrebom. U manjih gradovih, gdje više patrialkalni duh vlada, prihvate manje ili veće dogadjaje u obitelji kao priliku, da prijatelje i susjede pozovu na čast, — da im ljubav vrate. To su zabave u manjih gradovih. Neima tu ustanovljenih danah za sastanke — sretni il nesretni obiteljski dogadjaji zastupaju njihovo mjesto.

Gospodin Vitković, bogati trgovac u njekom malom gradu, svetkovaše takovu svečanost. Kažem naročito „bogat“ trgovac, ne da bi tim stanje g. Vitkovića izcrpiti hotio, nu hoću samo da kažem, da je dosta novacah imao, da ubogu svoju gluhoniemu kćer Henrietu u zavod pošalje, iz kojega se i na toliko naobražena povrati, koliko se je zahtievati dalo. Ciela vriednost i ciena novca upozna se tek u sličnih sgodah u cieloj svojoj znamenitosti. Čovjek ima tako nesretno diete i nemože zanj ništa da učini, već mora žalostnim srcem da gleda, kako na najnižjem stupnju razvitka ostaje, te samo njekoje stvari shvaća, koje se tek vidjeti dadu, a svoje misli pustom mimikom izražuje!

G. Vitković bijaše kako rekoh srećom bogat i svetkovaše dan sretnoga povratka svoje siromašne kćeri iz zavoda. Preliepo uredjeni stan bijaše sjajno razsvietljen i pun gostih. G. Vitković imadjaše mnogo rodjakah; cviet obitelji bijaše tu sakupljen. Gospoje su se svečano nagizdale. Tu si mogao viditi naušnicah iz alem-kamenja, zlatnih lanacah oko vrata i težke biele svile. Veselili su se, da se je diete tako zdravo i naobraženo iz zavoda povratilo, i čestitahu gospodinu Vitkoviću. Uboga, skromna i drhtajuća djevojka morade sjesti i svoj liepi rukopis kazati. Kako joj se diviše! Gluhoniema pisaše ljepše nego sve kćeri prisutnih, uzprkos njihovih zvonkih glasovah, i radi toga čestitahu g. Vitkoviću; a onda sjednu za stol.

Ali Henriete nebijaše! G. Vitković mislio je, da nije tako velikomu i sjajnomu družtvu vikla, te da je valjda u svoju sobu, ili u bašću otišla; to da je doduše neuljudno, nu da joj to neka u grieh nepišu. S takovom djecom valja obzira imati. —

Henrîeta bijaše zbilja u mjesecom razsvjetljenu bašću otišla, te se uze gore dole šetati po dugih puteljcih medju cviećem. Kad je tako mjesečina lice joj obasjala, rekao bi čovjek, da je liepa, pa ipak bijaše samo u tom trenutku. Njezine duge vitice padahu joj na lice, komu bijahu najljepši ures dva krasna modra oka. Lice joj bijaše bliedo i kozičavo, što se sada kod mjesečine vidjeti nemogaše. Liepe modre oči, koje su joj lice najviše krasile, bijahu — čudnovato doista — samo u trenutcih nutarnjega mira čiste i modre. A kad je nemir njom zavladao, činilo se, kao da se to i oka prima, — bilo je tada mutno i sivo. Njezina inače velika zenica činjaše se kao da se raztvara i na sve strane svoje zrake baca. — U takovih trenutcih nebijaše uboga djevojka liepa. — Njezine oči imahu tada nješto slična mačima.

Šećuć se tako stazom, dodje joj u susret mlad čovjek. U čas ležahu si oba niemo ogrljena u naručju. — Mladić bijaše Henrieti po nješto u rodu, i vjerni prijatelj i drug njezina djetinstva. Naobrazio se je u tvornici njezinoga otca, a sada je bio sam gospodar male tvornice, nu ipak nebijaše za taj posao; spadao je u vrst onih nesretnjakah, koji imadu odveć mekano srce, bio je tako zvani čuvstvenjak. To nije nikad dobro po obrtnika! — Ako čovjek ima takovu narav, mora da je ili veoma bogat, ili siromašan, ili pako pjesnik, prem da i takov u današnje doba tim uspjeti nemože. Nu Josip nebijaše ni jedno od toga, — bio je samo imućan i imao je mnogo čuvstva! — Postade dakle tvorničarom — neznajuć ni sam kako. Njegov je posao napredovao mirno ko i njegov život. Strojevi radili su doduše, al u toliko — da rade.

Josip bio je prije u družtvu; nu iskrena radost njegova obuze ga tako, da nehtjede Henriete u isto vrieme sa drugimi pozdraviti. Podje dakle tek što se je udaljila bila za njom, nadje ju u bašći i oba se radovahu ugodnomu sastanku. Henrieta ga pitaše od radosti sjevajućim licem o mnogih stvarih, dočim se je pri tom služila svojim navadnim prstozborom; ali Josip ju znakovi uputi, da ju nerazumije. Na to se dosjeti ona i smješeći se upotriebi stare znakove, kojimi su se u djetinstvu razumievali. Nakon dužega vremena razstadoše se.

Josipa je taj sastanak veoma dirnuo, dà začarao. Preobražena djevojka, mirisna bašća, tiha noć, sve to obuze njegova ćutila; — u tom trenutku rodila se je njegova ljubav. Ništa nebijaše kadro taj utisak izbrisati. On ju je ljubio i sjećao se u duhu onoga dražestnoga pojava u bašći. Nje-

Digitized by Google

gova živahna mašta podignu ju do uzora i tako se diže malo po malo tiha, ali moćna strast u srcu mladića. Josip taj inače skromni mladić, koji je sbog svoga mučanja u kući roditeljah porugljivo ime niemoga dobio, bio je posve drugi prama Henrieti. Uza nju sjedio je čitave sate u bašći, razgovarao se s njom, ako se u obće prstni govor, koji on na skoro od nje nauči, razgovorom nazivati može.

Henrieta ga goruće i strastveno ljubljaše sa cielom vatrom osjećanja, koja se prvi put probudi i izključivo na jedan predmet odnosi. Njezina ljubav diže ju i preobrazi. Ovo inače slabahno i bliedo djevojče uzplamti preobražena plamenom strasti. Svaka kretnja njezina lica govoraše, kada je Josip š njom bio, svaka žilica titraše od razkoši i veselja i svaki pogled liepoga joj oka kazivao mu je, da ga ljubi. Dva žestoka plamena, koji nedaleko jedan od drugoga uzplamte — skoro se sjedine. Josip i Henrieta okusiše na skoro slast presretna ogrljaja i njihovi gorući cjelovi svjedočili su jasno o njihovoj ljubavi. A kako ih usreći izvjestnost njihova čuvstva, to im oči govorahu. Tako uživahu liepe i sretne sate. U Josipu dozri malo po malo misao, da Henrietu oženi i posta vremenom čvrstom nakanom. O njezinom privolenju nije sumnjao.

Jednu večer dodje kao obično Henrieti, koja je u bašći u jednoj sjenici sjedila.

Bijaše krasna večer: Činilo se je, da mirna i preobražena zemlja tihim odisajem upija u se čar noćna neba. Oko sebe vidiš nastajuću razplinulost cvatuće zemlje s nejasnimi slikami polusvjetalah i polusienah, kojimi se je dah vjetra neprestano titrao, a nad sobom vidiš bistro modro i zvjezdato nebo.

Poznata su ti kao sjenom ogrnuta, nepoznata jasna kao sunce; nebo, rekao bi, otvoreno. To je ona protiva, koja isto tako dubljinu mislih radja, kao i sladki čar čuvstvah probudjuje.

Jedne takve noći odvaži se Josip i kleknuv pred Henrietu digne ruke u vis. Što ćeš? dala mu je razumieti. On stupi š njome na mjesečinu i izvadi lagano jedan papir. Što je to? upita ju i pokaza papir. Ona mu ga htjede ugrabiti, nu on ga trgne natrag; na to razvi polagano papir i dva zlatna prstena zablisnu. Dva? pitaše ga. Josip uze jedan i nataknu joj ga na prst. Henrieta se nasmjehnu, nakloni se duboko i poljubi ga. A drugi? upita Josipa i pogleda ga. Nu kad mu u ozbiljno lice pogleda, uozbilji se i sama; sada ga je počela shvaćati i kako joj je Josip prsten dao i kazao, da mu ga na prst natakne, tad je sve razumjela i pade mu glasno jecajuć oko vrata.

Sada se je valjalo s njegovimi i njezinimi roditelji porazumjeti. Prvo nebje težko, Henrietin otac primio je s veseljem Josipovu ponudu, nu kakova bura saleti Josipa u kući svojih roditeljah. Stara mu majka udari u plač, a braća ga jedito napadoše; nu Josipova nakana bijaše čvrsta, on podje odvažno svomu otcu — krepkoj starini. Ovaj od svega jošte ništa znao nije, jer se nitko neusudi, da mu išta o stvari kaže. Upravo je lulu pušio, kad je Josip unišao.

„Nu Josipe čudo, da te jedanput vidim," reče mu, „ti si redak gost."

„Otče!" reče Josip krlepkim glasom, „ja hoću da Henrietu oženim;" zatim dubobo uzdahne, bilo je sve gotovo.

„Tako moj sine, tako!" govoraše starac, metnuv lulu na stran. — „Ti hoćeš gluhoniemu da oženiš!"

Nu to sam unapried slutio, da će niemi za niemu poći. Pravo imaš neće ti u kući nemira praviti. Ja je neću uzeti. Sustaviti kolo, koje se vrti, nije moj posao. Neću da diram u cviet.

Kada plod dozrije, pada sam od sebe sa stabla. Ja nesilim nikoga, ali kao tvoj stari otac, mogu te svjetovati, pazi dobro na to, što ću ti sada kazati. Što si nakanio jest proti naravi; a to nije nikad dobro. Bog je čovjeku ćutila dao, da je upotriebi, a ne da ih otupi, a gluhoniemu oženiti jest proti naravi i znači otupiti sama sebe. Ja bi tu nesretnicu sažaljivao, pomagao bi joj, ali oženio je nebi.

(Dalje sliediti će.)

CIGANKA.

(Po ruskom od Ševireva.)

Jesi l' gledo igru Egipćanke,
Kad stup praha iznad nje se vije, —
Skok košute, skok joj je igranke, —
Po plećih joj splitaju se zmije.

Dražestna je ko pjesan slobode,
Kô ljubezni spiev ti je očajna,
Na vruć cjelov ustne joj zavode,
Iz oka joj vrije hlepnja tajna.

Njena njedra dmu se kô talasi,
Sjaj prozorja — njezino je lice,
Oprava joj prši s vjetra dasi,
Leti — kao glas trublje budnice.

Jos. Eug. Tomić.

Digitized by Google

Šivalo.

Iznašašćem šivačkih strojevah počimlje nova doba u švelu i u životu ženskom. Nikakov izum našega vieka nije imao toli važnih posliedicah. Tu više neima govora o kakvom pokusu, to je istina, okrunjena najsjajnijim uspjehom, koja nadkrili sva očekivanja. Parostroj i munjevna žica nije za čovječanstvo važnija nego li je šivalo u svom djelokrugu, koje si i zbilja podpuno priznanje osvojilo tako, da je ovaj stroj svuda, gdje god je obrt skopčan sa šivanjem postao vrlo potrebnim.

Čast ide sjedinjenim državam sjeverne Amerike što su one prve dale svietu u ruke pravu praktičnu makinu za švelo.

Sliedeći brojevi pokazuju razvitak i gorostasnost trgovine sa šivali tečajem sedam godinah.

Godine 1853. prodano je 2509 strojevah; god. 1854. 4469; g. 1855. 5513: g. 1856. 7323; god. 1857. 12713; g. 1858. 17589; g. 1859. 46243.

Šivalo zadovoljuje zahtjevom svake domaćice, švelje, modistice, krojača i tvorničara svake ruke, pa uslied toga upravo dolazi, da su razni poslovi dosad nečuvenim načinom razgranjeni, te ima danas takovih djelaonicah, gdje pod jednim krovom radi po 100 do 400 takvih šivalah. U Newyorku obstoji zavod, gdje radi za vojničko odjelo 400 strojevah iz glasovite tvornice Wehllera i Wilsona, a u malom gradiću Troyu radi 5000 šivalah neprestano rubače za tržtvo.

Razširenjem šivalah postane mnoga gospoja bogatom, mnoga mati hrani laglje svoju djecu, a švelje sačuvaše si zdravlje, koje bi inače vječitim sjedjenjem kod igle, uz gubitak očiuh, bile osakatile, a pri tom mnogo manje zaslužile.

Vlastnica takva stroja poveća si deset krat dohodak onaj, što joj ga gola igla nosila. Gledeć na tolike i toli velike prednosti može se punim pravom suditi, da će i u nas, koji za sve imamo premalo rukuh, uvesti doskora obćenita poraba toga vrlo hasnovita stroja, o kom naše krasne gospoje nisu imale pravoga pojma, dok jim naša izložba neotvori očiuh. Zaisto medju mnogimi praktičnimi strojevi za olahkoćenje i pospješenje djela, što-no rukom sporo ide, moramo ovo kao jedno od najpoglavitijih izumah čovječanstva cieniti.

Istinabog, već prije trih godinah bijaše dopremljen i u Zagreb takov stroj i počelo se s njim raditi; nu tko je tu makinu vidio i prispodobio ju s onimi amerikanskimi prve fabrike od Whellera i Wilsona, mogaše uvidjeti odmah silni napredak tako u mehanici, kao eleganciji i jeftinoći. Svatko znade, da je velika u nas oskudica na novcu; pa se s toga čuditi moramo, kako je naše obćinstvo prionulo na kupovanje tih strojevah, te je mnoga gospa sakupila težkom mukom onih 167 for. samo da si kupi stroj, bez koga danas nebude mogla obstati nijedna švelja.

Dokaz je tomu, što se je, premda prije 3 mjeseca nije nitko ni mislio na takvo šivalo, tečajem izložbe prodalo 50 strojevah. Sudeć po tom za stalno može se proricati, da će za kratko vrieme biti malo boljih kućah, gdje se mnogo šije, koje nebi imale šivala prije nego glasovira pod krovom.

Kolika je važnost šivačkoga stroja u Americi neka naše gospoje sude po tom, što se proizvedena vriednost švela samo za jednu godinu računa na 342 miliuna dolarah.

Ali i glede zdravlja ima taj stroj važnost veliku; sav sviet znade, koli je škodljivo za prsa ono skućeno sjedenje kod igle, napinjanje očiuh, zlo probavljanje želudca i dugočasno, jednostavno bodanje iglom.

Svaka gospoja govori s oduševljenjem o svom šivalu, jer dok je prije trudom u jednoj minuti 40 putah zabola iglom, teče joj sada za čudo iz pod ruke igrajući, točno i krasno djelo; i koliko joj bijaše prije dosadno šivanje, toliko joj je sada zabavna radnja; jednim bo strojem učini više u jedan dan, nego rukom u deset danah.

Ovdje govorimo poglavito o stroju iz najglasovitije tvornice Wheller i Wilsona, što-no ga vidjesmo na našoj izložbi.

Ta tvornica ustrojena je godine 1852. u Watertownu te je napravila na tjedan po 10 strojevah, a danas stoji u Bridyeportu na 4 jutra velikom zemljištu gorostasna tvornica, te je podobna dogotoviti svaki dan do 300 strojevah.

Toliki razvitak nečuven je u povjestnici industrije; divan i slavan za čovječanstvo. Skladište stoji u najživahnijoj ulici Newyorka (Brondway) a uredjena je veličanstveno, da se može natjecati u ljepoti i nakitu s kraljevskimi palačami.

Kad što takova čitamo, moramo se diviti bogatstvu amerikanskih tvorničarah i trgovini, prama kojoj je europejska obrtnost kao diete prama zrelu mužu.

Iz ove najizvrstnije tvornice u Americi od Whellera i Wilsona ima sada i u Zagrebu skladište u trgovini *M. Krešića*, gdje se u istu cienu mogu dobiti strojevi kao i na našoj izložbi t. j od najpraktičnije vrsti po for. 167.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. siečnja.

„I opet jedno ljeto padè u more vječnosti.“ Starac, iznemogli i porušeni — god. 1864. — sruši se u tamni grob, a na ovom digne se mladić; dječak mlad, kriepak i zdrav; s lica mu sjaje nješto — nemožemo doduše razabrati što, nu želimo, da bude blagost, mir blaženi: da se jednom izmučena zemlja oporavi od silnih jadah, nevoljah i biedah, kojimi ju nadariše obilno najizvrstniji stvorovi, ljudi, na ovom svietu. I mi se nadamo, i u toj nadi dižemo pogled prama nebu, odakle izgledamo pomoć za milu našu domovinu, kad joj jedni neće, a drugi nemogu sinovi njezini pomoći:

Daj nam Bože otačbini
Da ju težki jadi minu!
Čuvaj, štiti, ujedini
Tu trojednu kraljevinu!

Da nam nitko neizdaje
I nekrnji milog doma;
Što je naše, nek ostaje
Cielovito podpunoma.

Nu budući niti nebo nedaje svoga blagoslova lienčini, to dakako moramo i mi raditi; raditi neumorno, svestrano, oprezno ali neobziruć se na nikakove mile ili nemile okolnosti. Imade još hvala Bogu u nas ljudih, kojim je domovina mila ne samo u sboru nego i tvoru; pa ako i nisu ti ljudi Bog zna kako uvažavani, ako i neimaju znamenite prošlosti, a u njih ipak tuče vatreno i domorodno srce; živa želja, da vide svoju domovinu sretnu, moguću, štovanu i uglednu pred svietom. Tim dakle poštenjakom podvikuje „Naše gore list“

Djeluj svaki u svom krugu,
Krstom, perom, plugom, veslom;
Pod zastavom svaki svojom
Al narodnim svi pod geslom!

Prema ovomu načelu raditi će i „Naše gore list“ kao i do sada neumorno i podvostručenimi silami, da postigne svoju svrhu, i svoju zadaću. On će vjeran dosadanjemu svomu postupanju pripoviedati liepo i istinito; pa ako baš i nije sada prosto govoriti na sva usta; premda sada vrebaju na sve strane, te se čovjek mora prije tri puta obazrieti, nego izgovori istinu; premda se veli, da i zidine nasluškivaju; premda nose brnjice sada mnogi — to ćemo mi ipak istinu ma kako bilo pripoviedati, onako na jedan kraj ustiuh, na jedan samo zub — ali će ipak biti istina.

Nu budući želimo, da se istina što dalje razširi; da ju što više ljudih dočuje; to neima druge, nego da se sijaset predbrojnikah i predplatnikah nabere; to bo biti će i njim i nam u prilog. Dakle

U odvažno ovo doba
Zato svi na ovu stranu;
Da se vaga nepremaši
Na protivnu na bezdanu.

— U glavnoj skupštini družtva „strieljane“, držanoj 26. p. m. i. g. izabran je g. odvjetnik Šram za nadmeštra, a g. Hondl za podmeštra strieljane. I mi želimo od srca, da strieljana procvate opet novim cietom.

— Hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ izabra u glavnoj svojoj 1. siečnja o. g. držanoj sjednici za ravnatelja g. M. Mrazovića, za tehničkoga ravnatelja g. Lžičara, za gospodarskoga ravnatelja g. Krešića, a za poslovodju g. Kurnoslava Spevca, pravnika. Dao Bog našemu „Kolu“ sreću i liep napredak!

Kazalište.

Kao svemu tako želimo od srca i našemu narodnomu kazalištu bolji napredak u svačem; želimo mu i veću ljubav obćinstva i veću marljivost, valjaniji napredak pojedinih članovah.

Nova godina jest „bonum omen“ za taj naš zavod, jer se nesjećamo gotovo, kada bi kazalište punije bilo, nego taj put. Tu ti je u pravom smislu čovjek do čovjeka natrpan stajao, da nisi mogao ni maknuti tielom, te si najvećim naporom izvukao ruku, da skineš šešir. Parter, lože, galerija puna i prepuna; a išlo ih još kući, koji nemogoše ni stolice dobiti niti mjesta za stajati u parteru.

Igran je prvi put kod nas „La Pomerais.“ Mnogim od naših čitateljah biti će poznata sudbina toga čovjeka, koji je prošle godine u Parizu izveo bogomrzko djelo; vrtoglavomu Mamonu za volju otrovao kao liečnik svoju ljubovcu, u koje bijaše blaga dosta liepa; te hoteć imati 125.000 franakah izgubi — glavu.

O toj parnici pisahu prošle godine sve novine na daleko i široko, a poznato je i to, da je govor branitelja „La Pomerais-ova“ bio kriepak i vrlo krasan. Premda su njegovi prijatelji i gospoja mu sve obašli, i carski priestol za milost molili, to ipak nehtjede Napoleon preinačiti osude, izrečene francezkom porotom; a guilotina učini kraj njegovu životu.

Glavna uloga bijaše u dobrih rukuh — u g. Freudenreicha, koji je ove večeri kao i obično — svoj posao dobro i karakteristično izveo. Njegova značajno maskiranje hladnokrvnost i okorjelost zasvjedočavaše svakom prigodom, da umije vješto i dosta nalično predstavljati slične karaktere. U njekih prizorih bijaše upravo vrlo dobar. Uz njega ide velika hvala gdčnu. Bajzovu; i ona bo (kao supruga La Pomeraisa) igraše poznatom svojom revnošću i čutljivošću. Ostali članovi riešiše njeki bolje drugi gore svoje zadaće; nu svakomu dalo bi se koješta prigovoriti, što ćemo i u sliedećih brojevih, ako Bog dade, i učiniti. Pjevanje išlo je takodjer prilično, ali ne onako, kako smo običavali slušati ga.

Scenerija i nove slike dobre su i primjerene, svrsi od-

Digitized by Google

govarajuće. Samo žalimo, što ona fraza, na kazališnoj cedulji oglašena „pri svečano razsvietljenom kazalištu“ nije se baš u ničem izpunila; jer cielo kazalište bijaše upravo onako razsvietljeno kao i kod svake obične predstave, te nikako nepojmimo, u čem sastoji to „svečano“ razsvietljenje.

Napokon žalimo od srca nemile prizore, štono se sbiše u subotu kod probe medju kazališnim osobljem, jer bacaju ružnu sjenu na cieli zavod. Pa upravo s toga vrlo žalimo, što su te stvari prodrle u javnost. One novine, koje su još vruću tu stvar izniele u sviet, neučiniše tim nikomu nikakove usluge; pa im se tim više čudimo, kako su o n e to mogle učiniti, koje inače nieče njeke mahne kod našega kazališta, koje svatko vidi. Jer ako su htjele kazati, da su gčna. Bajzova i g. Ban odkazali odboru, to su mogle i drugim načinom učiniti.

Dopis.

U Karlovcu na mlado ljeto.

Na izmaku stare godine uredjuju se obično svi poslovi, da nova sve čisto i povoljno zateče. Tako evo na izmaku netom izumrle godine uredilo je i naše družtvo „narodne čitaonice“ svoje družtvene poslove, te predalo sve uredno u ruke novomu ravnatelju. U četvrtak 29 p. m. i. g. sastade se veliki broj članovah na glavnu skupštinu, koju je otvorio ravnatelj družtva g. T u r k o v i ć liepim, srdačnim i kriepkim govorom izvieštjujuć skupštinu o djelovanju i napredku čitaonice, o novčanom i književnom stanju.

To izvieštje primljeno je živim oduševljenjem i podpunom zadovoljnošću, te je stavljeno u zapisnik priznanje čitavomu ravnateljstvu, a na čelu g. ravnatelju Turkoviću. Poslje toga pretresivana i uredjena su njeka pitanja, tičuća se zaklade Šebetićeve, kojom ima ova čitaonica usljed oporuke pokojnika upravljati. Zatim dodje na red njeki dopis sl. gradskoga poglavarsta, kojim se pozivlje družtvo, da imade — u slied njekih, kako kažu, u čitaonici sbivših se dogodjajah (!), premda neznamo kojih — svaku prieredjenu zabavu 24 sata prije mjestnomu redarstvu prijaviti, i da će ovo poslati povjerenika na svaku takovu zabavu, da on jamči za mir i poredak. Ako bi tko drugi hotio prirediti kakovu zabavu u dvorani, da mu družtvo može tek onda to dati, ako se s dozvolom ovoga sl. poglavarstva izkaže. — Ovaj dopis primljen je doduše mirno, nu velikim čudom i nezadovoljstvom, te zaključeno moliti sl. poglavarstvo za blagohotno razjasnjenje, da li se sbilja taj dopis proteže na družtvene zabave, koje su tako krasno udešene, da ih malo koji grad takovih imade. Nadamo se, da će sl. poglavarstvo to pitanje tako riešiti, da će ovo liepo n a r o d n o družtvo obodriti, da priredi za čitavi Karlovac što sjajnijih zabavah, — a k tomu hoće se s l o g e i s l o b o d e!

Svršiv pretresivanja ustane ravnatelj g. Turković, te zahvaliv cielomu odboru za revno podupiranje u svem položi čast ravnatelja. Na to zaore svi u jedan glas, da se zahvalnica neprima, te gromnim „živio“ — poviče čitavo družtvo „Turković i nadalje ravnatelj.“ Nu on nehtjede nikojim načinom tu čast zadržati, s toga je valjalo drugoga izabrati. I tako bijaše većinom glasovah izabran g. dr. N i k o l a I v a n č e v i ć ravnateljem, a odbor ostadè s malom promjenom isti.

Premda vrlo žalimo, što se je g. Turković zahvalio, nadamo se ipak pouzdano, da će novoizabrani ravnatelj, poznat sa svoje vrline i iskrenoga rodoljubja, isto tako mudro upravljati družtvom, kao i prijašnji.

Smješice.

Poslje trocarske bitke kod Austerlica, kad su se kolajne dielile, dodje jedan graničar svomu kapitanu i reče:

A zar ja gospodine neću ništa dobiti za svoje junačtvo?

A što si momče učinio?

Ta odsjeko sam jednomu Francuzu obadve ruke i obadve noge.

A zašto mu nisi i glavu?

Eh kako ću, kad mu ju je već njeko drugi odsjeko; odgovori graničar.

— Učio jedanput kapral novake pucati u nišan. Jedan novak nikako te nikako nemogaše pogoditi u dasku. Sad mu reče kapral: A ti pucaj iz prva u kapiju. Al sirota novak nepogodi ni onamo. Sad će na njega kapral: Ta nesrećo, kako ćeš ti pogoditi dušmana, kad nemožeš ni u kapiju? — Eh gospodine, ta neće valjad svi dušmani na kapiju bježati; hoće oni i drugud, a onda ću ih ja već dočekati, odvrati prostodušni novak.

Poziv na predplatu.

U posliednjih brojevih razložismo obširno, kako i što ćemo ove godine raditi. Sada pozivljemo štovano občinstvo opetovano na što jaču predplatu.

Od prošle godine imade još cielih brojevah, koji se mogu dobiti uz običnu cienu; isto tako imade još cielih eksemplarah od prijašnjih godinah, koji se mogu dobiti za u m a n j e n u c i e n u 2 for. 50 novčićah.

Gospodu, koja nam duguju za prošlu godinu, molimo uljudno, da svoj dug namire.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. siečnja 1865.** **Broj 2.**

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Dalje.)

Očim sam ja to novo pokućtvo i idilički stan promatrao, te se čudeć koječemu kad i kad po koju krupniju i nehoteć izblunuo, promatraše me Izraelovo diete okom, iz koga sam mogao čitati one rieči njemačkoga pjesnika:

„Es liebt die Welt das Strahlende zu schwärzen,
Und das Erhabene in den Staub zu ziehen."

— Dragi prijatelju, prihvatim opet, ja sam danas priličan komad prevalio, trebam dakle okriepe; donesite mi mjericu dobroga i zdravoga Vugrovčana. Imade li ga u vašoj pivnici?

— O ima, ima presmošni gospodine, jako dobroga. Za čas eto ti moga ljubeznoga domaćine sa flašom i čašom, te metne jedno i drugo na moj tripod — stol sa tri noge i četvrtom okrnutom.

Jeremija ode, a ja uzmem promatrati donešeno mi vino. Bijaše doduše pod večer, ali još podpuno svjetlo; nu uzprkos tomu nisam ni za živu glavu mogao razabrati boju toga vina. Nalijem ga u čašu, ali boja ista te ista, dočim mi se kod lievanja vidila sasma čista. Napokon izlijav vino uzmem pregledati, nebi li kakova mahna u čaši bila. Pa gle, štedljivi sin Jakobov hoteć prištediti staklo, naličio ga nječim — a na to nješto uzruje se moj osušeni želudac te izpržena pluća toli silno da sam flašu i čašu i vino, zaziruć još od goropadnijega prevrata mojih nutarnjih tjelesnih buntovnikah, bacio prozorom na put.

U to padne i moj gazda u sobu noseć u njekakvoj zdjeli, na kojoj su radila mnogo više naša draga braća „drotari" nego porcelanska tvornica, njekakvo jelo. Već mi se na jeziku valjala silna gromada psovakah; nu držeć se onoga „vana sine viribus ira" prokuham taj jed misleć, da ću dobrom šunkom pa onda svježom vodom nadoknaditi izgubljena Vugrovčana.

Prihvatim njekakve rašlje, vilice, te ih težkom mukom zaturim u to meso. Tvrdo ti bijaše brate, vrlo tvrdo. Nisam znao, a niti danas neznam pravo, kako bi onu pečenku okrstio, bijaše nješta izmedju šunke i pol godine stare bravetine. Ja ga neokusih, jer bi bio morao imati zube kurfiršta brandenburžkoga Fridrika, i želudac kakvoga sredovječnoga njemačkoga viteza, kad bi bio hotio pojesti one ostanke preživjele se — živine.

U svom sdvojenju položim još poslednju nadu u ona dva jajeta, što mi ih je bio uljudni moj gostionik donio. Otvorim jedno pa onda odmah i drugo, odvinem malko gornju kožicu. O bogovi! mal da nisam jadnomu čifutu ono malo brade izčupao!

— Prokleti žide, evo žderi si sam! — —

— A oprostite, gnädigster, presmošni gospodine, hoće on vidiv, kako se liepo u svakom jajetu niše na po živo pile! Nesretna moja kuharica Barica uzela je valjda ova jaja odmah izpod kvočke u kuhinji.

Digitized by Google

— Prijatelju, prihvatim nješto mirnije, te je šale za groš dosta; sad mi se odnašajte; nu uvjeravam vas, da vaše večere neću za života zaboraviti.

Već prije došav u sobu sbacih čizme. Sada uzmem rovati u utrobi putne svoje torbe, nebi li našao papuče. Ali neima ih te neima. Da sam oženjen, bio bi posumnjao, nije li ih žena na uspomenu svoga gospodstva kod kuće pridržala, ali ovako — mora da je kratka pamet moga Ivana zaboravila metnuti ih u torbu.

— Imadete li barma kakove papuče?

— O imam, imam gnädigster Herr, — doda Žid te

Poput silna i bahatna vjetra
Nagne trčat nalik bjesna vepra.

Za kratak čas eto ti ga, te zlobno se smiešeć baci mi pred noge par liepo očišćenih papućah. —

Nataknem ih; brate pristale mi, kao da su po mojoj nogi krojene i šivane; bijah s njimi sasvim zadovoljan.

Jaja na mehko kuvana i njihov sadržaj rieše me napastovanja želudčeva podpuno i savršeno. Legnem u postelj, ali spati mi se nikako nedade.

S toga jedva dočekah jutro. Čim se zora bielim dankom izmienila obučem se, i pozovem, da mi donesu moje čižme.

Nu Jeremija nedodje, nego njekakov dečko zamusani donese mi — jedne sare.

— Grom i pakao! što je to? kriknem naslučivajuć po malo cieli dogadjaj s papučami.

— Njihove čižme, gospone, odgovori on ravnodušno. Jeremija veli, da je ovamo spadajući dio već kod vas.

Gnjev mi se razpiri, strast me tjera, da ga oborim; da osvetim razčinjene čižme.

To bje bezobraznost neobična, bezprimjerna! Turobnim licem uzmem promatrati majstorski razkrojene si čižme, pa onda prihvatim reservu iz torbe.

Popijem još onu donešenu mi crno-bielu židčinu, sadjem pred kuću, da platim prekrasnu večeru i sladki zajutrak.

Dole na crnoj ploči napisaše mi račun. Uzanj sjedi krčmarica, debela, potmuljasta žena. Za onu kukavnu večeru i zajutrak naračunaše mi 3 for.

— A tko će platit moje razparane čižme? viknem ogorčen s tolike bezobraznosti.

— Nije me briga, odgovori ona rugajućim glasom Hajde bako do miliun vr . . . .

pomislim te baciv novce na tlo padnem u dvorište sans adieu, te sašav na put stresem prah s noguh svojih, da mi netišti tabanah.

III.

Quam bene tum vere veteres dixere Croatae:
„Vsakoja na svaku čižma nejde nogu“

Ja svakako odlučih posjetiti svoga prijatelja i znanca iz onih blaženih vremenah, kada smo kao pravnici na zagrebačkoj akademiji pjevali:

Denes al sutra mrtev nam glas,
Vince ostane, nebude nas. itd.

prijatelja rekoh, Labusanovića, odvjetnika i vlastelina u K., te potražiti njegove gostoljubive Penate.

Nu čovjek snuje a — kučiš i vrieme odlučuje.

Poslje podne namrgodi se nebeski svod, sv. Ilija izvezao se na šetnju, a za njim mnogobrojna pratnja munjah i trieskavicah, kao da će se nebo srušiti. Napokon nagne kiša kao iz čabra, a ja sam blagosljivao sve svetce i svetice, da sam prilično mokar dojurio u maleno selce, imena se više nesjećam, te se smjestio — opet u krčmu.

Tu me pozdravi dosta mlada, pristojna i pristala krčmarica, prijazna lica i vragoljastih očiuh, te izmjeriv me njekoliko putah, kako vele, od glave do pete, skoči poput cigančeta, kad opazi bieli kruh, veleć:

— Ah, dragi gospon živinovračitelj! liepo, liepo od njih, da su nas pohodili; već je zbilja i potrebno. Moja belana (krava) neće već četiri dana da jede ni pije. Ridjoku g. plebanuša jako je stukao gospodski bik; susjeda Pipića svilan ošepavio pred dva dana na lievu zadnju nogu; a naš dragi šarko bluje cio dan i noć.

U kratak čas saznah za svu bolestnu živinu ciele okolice, premda nečitah nigdje u novinah, da ondje vlada marvinska pošast.

— Vi se varate, kumo moja draga, ja nisam nikakov živinovračitelj, nego putnik, koji želim razviditi krasne prediele našega Zagorja.

— Ah gosponek dragi, nećeju oni mene prevariti. Poznam ih ja dobro još od lani, kad sam bila na sajmu u K . . . Upravo na dlaku onaj isti, onako liep i pristao, iste one crne kose, crn kaput, iste ruke i noge i sve, ali baš: skrij njih, pak pokaži onoga. Ne, ne, oni su novi naš živinovračitelj Volović, koga su nam preporučili.

Uzalud svi njihovi prigovori; oni jesu, koji jesu; a kad prispije moj muž kući, čuti ćeju to isto i iz njegovih ustiuh.

Digitized by Google

Ja prosvjeduj amo i tamo, uzalud; hoćeš, nećeš, moradoh ostati veterinarom, te se napokon sprijateljim barma po nješto sa svojim nemilim udesom.

— Dajte mi, molim vas, kakovu sobu, postelj, da se odmorim i prenoćim, jer kiša izlieva neprestano, niti je nade, da ću moći još danas otići.

(Dalje sliediti će.)

SLIEPAC.

Tavna noćca zemljicu prikrila,
Neda bielom osvanuti danu;
Neprozirnu tamu porazvila.
Jošte žarko sunašce negranú.
Svedjer tama, kó da sunce veće
Baš nikada ogranuti neće.

Nije noćca sviet prikrila tavna,
Što no mene vazda tama krije.
Dok me grije sunašce kukavna
Božjeg vida svendilj mi nije.
Noć sred dana, noć za zore rane,
Noć u suton, sred noći tihane.

Svane danak u grimizu, svane,
Kad zarudi na blakitu zora.
Grane sunce u iztoku, grane,
Čim prilježe danica vrh gorah;
Cigli meni biednom siromaku
Čas za časom prolazi u mraku.

Jeda l' ima gdje nevolja veća
Kó bez svietla ure dugotrajne?
Bujnim poljem nevidjeti cvieća
Ni na nebu titrat zviezde sjajne,
Već trtati u bezkrajnom mraku,
Grijan suncem, nevidjet mu zraku.

Rob, koj tamu tamnice boravi,
Misli zlatnu postići slobodu;
Mornar, kad se pučinom odpravi,
Scieni opet vratiti se rodu:
Samo mene sva odbježe nada
Božje svietlo vidjeti ikada.

Joh sliepoto, gorka rano moja!
Gorče rane na tom svietu nije.
Užasna je posljedica tvoja,
Bez očiuh kud da suza lije?
Sve mi blago, štap i tudja ruka,
A utjeha, vaj u groznih mukah.

Stj. Ljuboje Lopašić.

GLUHONIEMA.

(Dalje.)

Zatim nastavi starac: „Kao otac nemogu te i neću da silim, nu da sam oblast znao bi što mi valja činiti; nu ipak mi jedna utjeha preostaje — vaša obostrana nesreća neće dugo trajati, ona nosi smrt u grudih.“

„Otče!“ zaviknu Josip, „za Boga, što mi kazujete tako strašne stvari, koje nisu istinite, a mene ipak bole?“

„Mislio sam, da ću te izliečiti; al sada vidim da je uzalud! — Nu čuj me, Josipe! ti si prijatelj malih pripoviedakah; rada sam ti nješto pripoviedati, što sam još od pokojne svoje majke čuo.

Bijaše jednom slavulj, koji nije mogao pjevati, jer mu se jezičak prirastao. I dočim su druge ptice u liepoj noći pjevale, sjedjaše slavulj žalostan, a srce mu pucaše, što nije mogao svoje boli u pjesmu izliti. To je bolelo druge slavulje, te su tražili hranu, niemoga druga njegovali i hranili — i plakali za njim, kada je liepe njeke pramaljetne noći glavom klonuo i mrtav sa stabla pao.

Vidiš moj sine, njegovali su niemu pticu, ali oženio ju nije nijedan. Sada idi i budi nesretan.

„Ne otče, sretan ću biti! Ostaj s Bogom,“ reče mu Josip, i otide naglo.

Svatba se obavi.

Novovjenčani življahu tiho i mirno u milovanju i draganju, zatim u svakdanjem kućnom zanimanju prolazilo im je vrieme. Šetali su jedan s drugim, čitali zajedno prevraćajuć list po list; a kad je Josip za poslom bio, onda je i Henrieta radila. Samo ga posao nije smio dugo zadržavati, jer bi Henrieta inače plakala, a Josip je onda uviek imao težku zadaću, da ju, povrativ se, uvjeri, koli je nuždna njegova pribitnost u tvornici. Na to bi se doduše uviek primirila, nu slični prizori ponavljahu se često tako, da je Josip morao napokon pomisliti, da ona nevjeruje, je li se za cielo to vrieme poslom bavi.

Dosada pošlo mu je svaki put za rukom, da ju umiri i udobrovolji; i budući da je bio iskren i prostodušan, zato nije o tom više ni mislio.

Jednom, šećuć se po nasadih, blizu grada namještenih, susretnu više mladih, liepih i njim poznatih djevojakah, što su se skupa smijale i medjusobno živahno razgovarale. Josip pozdravi jih, a djevojke odzdrave; nu Henrieta odvrne se mrkim pogledom. Popošav njekoliko korakah ogleda se Josip samo u trenutak za njimi; ali osjeti u isti

*

Digitized by Google

čas, kako Henrieta grčevito stisne mu ruku. On se okrene naglo i silno se uplaši opaziv veliku uzbunjenost u njezinom oku i na licu.

„Što ti je? Je li ti se što dogodilo“ upita ju.

„Ne, nije ništa.“

„Nije l' ti dobro?“

„Ništa mi nije, upravo ništa.“

„Jesam li te uvriedio? čim? kaži mi!“

„Ja se neljutim!“

„Želiš li štogod?“

„Rada bi da idemo kući.“

I on ju odvede kući. Josip nemogaše nikako dokučiti, što joj se je dogodilo. Iduć kući uzalud ju nagovaraše da mu kaže, što joj je. Strast ju žestoko uzbuni. Došav kući provali se nutarnja borba Henrietina u žestoki plač, te je baciv se u naslonjač obima rukama prikrila plačno lice.

Josip hodaše neutješiv amo tamo. Htjede odkriti lice, da ju pogleda, ali ona to nedopusti; on ju uhvati za ruku, nu ona mu ju uztegne. U takvih okolnostih nebijaše drugo nego čekati. Josip uvredjen sjedne i uze knjigu u ruke. Nu naskoro skoči Henrieta i priteče k njemu. Pade mu oko vrata te ga uze strastveno cjelivati i grliti.

„Nu vidiš diete, kakova si,“ reče joj.

„Najprije si me preplašila, pa nećeš da kažeš zašto? Zatim plačeš i mučiš se, a nećeš da mi kažeš uzrok tvoje boli. Napokon mi padaš oko vrata. — Hoćeš možda sada da mi kažeš uzrok svega toga?“

„Neljuti se, ali nemogu! Nu ja ću te nješto moliti.“

„A to je?“

„Da neidemo više onuda šetati, gdje — imade mnogo ljudih.“

„Ali drago diete, ja toga dobro neuvidjam, kako bi to moguće bilo. Prvo neimamo i onako mnogo šetalištah, a ova su uviek puna ljudih; mi bi si dakle morali ili sami kakvo stvoriti, — ili se po nepristupnih mjestih penjati.“

„Ali mi imamo svoju bašću!“

„Bože moj! ta nemožemo uviek po onih osam hvatih zemlje hodati!“

„Ja sam zadovoljna s bašćom“

„Ali što ti ljudi pače? Ta oni ti ništa neugodna nečine. Dapače sve je uljudno i prijazno s tobom. Zar ti ljude mrziš?“ Ona oklievaše —

„Što dakle želiš?“

Henrieta pritisne mu se opet na grudi i sakrije lice, i dočim joj opet vruće suze iz očiuh poteku kretaše hitro kao munja prste lieve ruke izraziv tim: „ja sam ljubomorna.“

„Ljubomorna!“ zavikne Josip, koji je svoje začudjenje samo riečju izraziti mogao; „ljubomorna je!“ — Onda glasno se nasmijav pogleda joj u oči, a ona ih upre u zemlju. Njegov smieh i njegova otvorenost kano da ju umiriše.

„Jesam li ti ikada povoda dao, da budeš ljubomorna?“ A s kim si ljubomorna?“ upita ju.

„Zar mora biti baš osoba, s kojom je čovjek ljubomoran? Ja sam sa svakim ljubomorna!“

„U sve se ipak nebi mogao zaljubiti.“

„Prestani Josipe, ja sam mirna. Neljuti se. O ja sam ubogi — ne, ne ja sam presretni stvor! Ljubiš li me Josipe?“

„Kako možeš pitati, draga Henrieto!“

Na to mi pade na grudi — i ako je prije od žalosti plakala, sad je ronila suze radosti.

„Ti mi dakle obričeš,“ nastavi izza njekoliko trenutakah, „da nećeš sám, a ni sa mnom ona šetališta polaziti, gdje ima toliko ljudih?“

„Nu, kada ti je baš dosadno, okanit ću se toga.“ Tako se opet uglavi mir; nu to nepotraja dugo. Slični mali prizori, nalik onim gore, ponoviše se često. Kao što se na vedrom nebu, kojemu modri svod prije ni oblačić nije mutio, najprije mali bieli oblak, a onda tamniji diže, a napokon se cieli obzor gusto naoblači: tako je i s mirom kućnoga života. Ako se je jedanput klica zavade unj zavriežila, onda sve propada.

Henrieta imadjaše služavku Doricu, vesele ćudi i vesela lica. Dorica pjevaše cieli dan uz posao; njezine grudi bijahu prava riznica pjesamah. Rodjena na ladanju, naučila se je već u djetinstvu sve one umiljate narodne pjesme, koje sad od rana jutra do tamne noći pjevaše. — Poezija narodnoga života jest za onoga, koji ju u svojih grudih nosi, neizmjerno blago. Ima malo ljudih, koji slute, kakvu praznoću u ljudskom srcu pjesme i bajke izpunjuju. U samotnih trenutcih, kad je čovjek u tudjinstvu, probude nam u duši sliku domovine i sreću mladosti. Tu vidimo ljubeznu majku na krevetu nam sjedeću, kako nas bajkami uspavljuje, tamo opet čujemo šum tamnih lugovah; livada nam se zeleni, sa vedra neba sija sunce na sve strane — i pjesma ševina uznese u nas zvuk narodnih pjesamah, koje smo njekoč čuli i zapamtili!

Koji svoje mladosti na ladanju sproveo nije — taj ju je izgubio na polak. A to vriedi kao o pjesniku, tako i o prostoj služavki Dorici.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

Hrvatske gore.*)

Vidiš, dušo golubice,
Tam hrvatska brda naša,
Kako im se ohol vršak
U oblake sive maša?

Vidjela si, kako sunce
Kad iz morah prhne gori,
Divne naše gore grli,
I kako im milo dvori.

Ej koli su divne gore
Hrvatskoga našeg doma,
Ili u njih sunce sjalo,
Il se čuo tutanj groma.

Visokiem našim goram
Nalika mi, dušo, budi:
Uma bistra i visoka,
Hrvatskoga srca u grudi'.

Pa ćeš, dušo, biti divna
Ko hrvatske naše gore;
A ljudi će otimat se
Da t' se dive, da ti dvore.

Gj. K.

Ima li više napučenih svietah?

(Iz českoga preveo L.)

Učenjake svih vremenah zanimaše a i sada zanima pitanje: imade li osim naše zemlje još više nastanjenih svietah; pa se svi složiše u tom, da su osim zemlje i ostala tjelesa nebeska nastanjena. Već je pred dvie tisuće godinah izrekao latinski pjesnik Lukrecij, da „cieli vidljivi svemir nestoji u samoj prirodi, nego da su i u ostalih krajevih prostora doista drugi svieti, druga bića, drugi ljudi." A u pojmovih starih Indah, Fenićanah, Arabah i Egipćanah kao i ostalih narodah, koji vjerovahu u putovanje dušah, nalazimo takodjer to isto mnenje. Egipćani nazivahu mjesec zračnom zemljom, a taj nauk njihov predje k Grkom. Proklo n. p. govori sasma ozbiljno: „Bog načini neizmjernu zemlju, koju neumrli zovu Selene a ljudi mjesec, na kojem postaše nebrojene cjeline, gore, mjesta i gradovi." Odatle vjera u obstanak više svietah prodre i uvreži se gotovo kod svih mudracah grčkih, a Petron Himersky učaše na Siciliji, da imade 183 takovih svietah. Pa se to dade lasno i pojmiti. Svi planeti, vele, napučeni su, a samo oni su prazni i pusti, u kojih neima takovih vlastitostih, da bi mogli razumni stvorovi u njih stanovati.

Osim toga napučeni su na našoj zemlji i otoci; zašto dakle da nebudu nastanjeni i takovi planeti i zviezde, koje su daleko znamenitije nego pojedini kutovi naše zemlje? Prije svega treba da ondje valjaju isti zakoni prirodni kao i na zemlji našoj. A tomu je zbilja tako i kod najudaljenih prostorah nebeskih. U njih imade sve ono, što i na našoj zemlji: svjetlost kao i kod nas, i ostali uvjeti potrebni za obitavanje; tako da upravo neima razloga, zašto bi niekali, pače možemo tvrditi, da i u ostalih nebeskih tjelesih obitavaju stvorovi, slični ovim na zemlji.

Zemlja naša, odkad poznajemo biće ostalih tjelesah nebeskih, neima nikakovih posebnostih — usljed kojih bi ona sama mogla radjati organička bića. Sunce je 1,400000 putah veće nego naša zemlja, a važe 700 putah više nego sve zviezde, planeti i zviezdice. I ono se okreće samo oko svoje osovine u 25 danah naših; i ono ima svoj obod zračni, pače i više takovih obodah, medju kojimi jest obod svjetlosti, vrielo sve topline i svjetlosti. A može se kao po prilici istinito uzeti, da se i oko njega kreću manje zviezde, kao mjesec oko zemlje. Nu i zviezde, što se kreću oko te neizmjerne kruglje, nisu u ničem gore od zemlje. Ako i je Merkur manji od naše zemlje, to je on tri puta masivniji od nje; ima takodjer vrlo gusti obod zračni, i više gore no zemlja. Svjetlost i toplina, koju dobiva od sunca, jača je na njem 7 putah nego na zemlji. A Mars tako naliči zemlji, da su njegovi stanovnici doista vrlo slični stanovnikom zemaljskim. I kopno i more na njem spodobno je našemu na zemlji; dobe godine i podnebje upravo se tako izmienjuju, kao i ovdje. A što je istom, ako sravnimo Jupitra s našom zemljom? Taj je glede objema 1414 putah veći od zemlje, nu važe 4 puta manje, jer nije jako masivan. Dobiva doduše 27 put manje svjetlosti i topline od sunca, nu zato imade on 4 mjeseca, koji neprestano razsvietljuju noći njegove, a ovi su vrlo koristni njegovoj 12 putah dužoj godini, i njegovu 5 naših urah trajućemu danu.

Hajdmo sada malo dalje, da vidimo, kako bi njihovi stanovnici imali biti ustrojeni. Pazimo, kako dugo traje kod njih dan i godina. Na suncu traej

*) Ovu i još njekoliko pjesamah od gosp. Gj. Kovačevića dobismo iz njegove sbirke, koja će se do brzo u tisak dati. Pjesme njegove pune su narodnoga duha.

Op. Ured.

Digitized by Google

dan naših 25 danah, jer toliko treba suncu, da se obrati jedan put oko svoje osovine. Mars ima dugu godinu za naše dvie, jer toliko mu treba vremena, da se obrati oko sunca. Na Jupitru kraći su dani za 14 urah nego kod nas; ali oko sunca obrne se istom za 12 godinah tako, da čovjek na našoj zemlji živući navrši i 100 godinah, dočim stanovnik na Jupitru samo 8 god.! A na Neptunu mine godina istom za 164 naših tako, da na njem traje svako doba godišta: proljeće, ljeto, jesen i zima 40 god.! Tko dakle proživi na zemlji 70 godinah, živio bi na Neptunu 11,480 godinah, ako bi naime imao tako ustrojeno tielo, da bi se mogao ondje uzdržati.

Razmatramo li dalje, opazit ćemo, kako nije ni potrebno, da budu napučene zviezde onako ustrojene kao naša zemlja. Vidimo, koli je raznolik život na našoj zemlji, i koli sličan raznim življem, u kojih se kreće; pa po tom možemo suditi o životu stvorovah na ostalih zviezdah. Da nepoznajemo n. p. stvorovah na zemlji, koji mogu boraviti i živjeti u vodi, bi li nam ikada palo na um, da mogu u obće stvorovi živjeti u vodi? Na zemlji je glavni uvjet životu kiselik. Nu nije li moguće, da bi na kojem drugom svietu igrao tu rolu dušik, ugljik ili vodik? Pa zar je zbilja toli potrebno, da bude na svakom svietu vode? Zar moraju biti svagdje naša tri carstva: živinsko, biljno i rudno? Doduše nam je vrlo mučno stvoriti si inaki pojam, jer smo skroz i skroz protivnu vikli; nu tim se nemože već kazati, da nemože biti i drugih napučenih svietah i na njih drugih stvorovah, kao što već od davna uztvrdi stari mudrac Plutarcho.

Druga stvar, koja nam se kod toga promatranja sama namiće, jest: da su stanovnici ostalih zviezdah čvršći i kriepčiji nego ljudi na zemlji živući. U nas je podnebje različito, promienljivo; a čim mienljivije podnebje, tim više u nas potrebah i zahtievah. Nu najčvršći čovjek je onaj, koji imade najmanje potriebah. A čovjek imajući mnogo potriebah, podvržen silnim promjenam, nemože dvoriti toliko ni svim onim kriepostim, koje ga toli riese. —

Po tom dalo bi se zaključiti, da se mi stanovnici zemlje nemožemo ni s daleka natjecati glede ljubavi, prijateljstva i dobra srca sa stanovnici ostalih tjelesah nebeskih, koji bi mogli biti na tih kriepostih mnogo bogatiji od nas.

NJEGOVANĆE.

Ljubi rod svoj i njeguj ga,
Žića moga liepi dančе,
Da u zamjen drage njege
Budeš rodu njegovanče.

Ljubi de mi svoju knjigu
I divote svog jezika;
Da uzbudeš s ote njege
Svomu rodu čast i dika.

Odielom se našim riesi,
Našim cviećem kosu kiti,
Da se može rod tvoj mili
Sa tobome ponositi.

To ljubeća bit ćeš meni
Od ljubavi uzor vrli,
A tvoj pjesnik hvalit će se,
Kakvu diku ljubi, grli.

Njeguj svoje sve svetinje
Oj čarobna, divna vilo;
Da mi budeš viernu srcu
Njegovanče sladko i milo.

Gj. K.

Šišmiš i orli.

(Basna.)

Spustiše se na hridinu
Do dva orla, da počinu.
Čim se smrkne, šišmiš pr'ne,
I na orle sliep nasrne;
I koprcat tu se stane,
Da ih s hridi sići gane.
Orli noge nepomaknu,
Na malušna miša graknu:
„Iš! od ovud, noćni sine,
Bježi dole sa visine;
Tko se s orli mjerit kani,
Mora rano da urani,
K suncu ljećet' da umije,
A ne da s' u mraku krije.“
Tužni šišmiš sav protrne,
Nezna, kako da obrne,
Kako l' ruglu da uteče!
Cikne jednom, te jim reče:
„„Nisam voljan da se bijem,
Što sam skrovan, s tog' se krijem.““

Nije tlapnja da ulaži
Hrdjav čovjek spas si traži.

Dr. N. J.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 10. siečnja.

T. Kad se približava svršetak godine, a sa njim kao „dies faustus“ mladi dan mladoga ljeta, uzkoleba se još jednom malo i veliko, i slavi ove dane svetkovanjem, božićevanjem i nadariva jedan drugoga u znak sretnoga početka nove dobe; uz to se pripravlja svatko da pravi sud sam sobom i s ostalim svietom o djelovanju tečajem iztekle godine. Tkogod vodi račun kakvi, tada ga dovršuje; obdržavaju se skupštine i sjednice, proglašuju izvješća družtvenih odnošajah u malom onako, kao što to čine politički novinari glede svjetskih dogodjajah u velikom. Njekoja naša družtva obaviše jur taj posao, a „Matica“ i „Gospodarsko družtvo“ sastati će se u tu svrhu tečajem ovoga mjeseca. Novom godinom nove se prave osnove i predlozi, novi se počimlje život — da Bog dao, te se sretno počme i život narodno-politički, da nam se osvieste oni, koje nečisti duh još drži za perčiu.

Obrtničko družtvo razpisa nagrade po 5, 3 i 2 dukata za stolarske kalfe, koji će do božića o. g. najizvrstnije djelo izložiti; a 5 dukatah onomu, koji je vierno i najdulje služio svoga gospodara.

Trgovačka komora pripravlja se, da pošalje odbor u Beč, koj će nj. veličanstvu položiti na koljena molbu, da nam se najkoristnija za zemlju našu pruga željeznička iz srca rodnoga Banata svakako izvede preko Zagreba na hrvatsko primorje. Ova odluka našega praktično i zrelo stvari motrećega trgov. odbora, koj je i našu izložbu sretno osnovao, a sada o escompt-banki ozbiljno radi — glasi dakako drugčije nego ini zaključci, i uprav s toga treba da ju svaki domoljub uvaži onako, kako bi ovo pitanje zbilja odgovaralo našoj sretnijoj budućnosti — u svakom smislu.

I naše zastupstvo zaključi podupirati komorsku deputaciju, te izabra u to ime veleuč. g. Dr. Mirka Šuhaja i g. Mihića, da idu s rečenom deputacijom u Beč. Družtva naša „Dvorana“ i „Strieljana“ sakupiše se takodjer i u skrbi za našu zabavu odlučiše svako uz samo jedan sjajni ples prirediti po tri manje zabave. I ovi zaključci su prema Thermometru dotičnih blagajnah kao i u obće sjajnosti financijalnoga stanja našega.

A mi časopisari, svršiv na koncu godine kazalo i naslov lista čekamo željno listonošu u nadi, da će nam donieti punu torbu recepisah s novčanimi zamotaji i strpljivo premišljavamo, da li ćemo za novi tečaj dobiti po svoj domovini bar toliko predplatnikah, koliko jih broji u samom Zagrebu „Bazar“ „Gartenlaube“ ili „Hanns Jörgl“?

Mladim ljetom i mi snujemo nove osnove, kako bi namamili bez policajnih opomenah čitajuće obćinstvo liepim gradivom, da nam bude list zanimiv i bez razmatranja o enciklici, centralizmu itd., da prihvati tandem aliquando čvrsti korjen u hrvatski mislećoj kući i bez grandioznih i ~~neizpunjenih obećanjah. Tako puni ufanja nosimo~~ u tiskarnu material i počimljemo čislo naših brojevah, pa što Bog dade i sreća junačka!

K svemu tomu imamo javiti tužnu i neugodnu viest, što se je dogodila 12. o. m. u narod. kazalištu. Upravo prije predstave podje gja. Golubićka, mati igračice gdčne. Golubićeve, na pozorište k svojoj kćeri. Nu penjuć se neznatnimi stubami promaši korak, pade i nedigne se više nikada.

Uzalud nastojahu povratit joj luč života. Usljed toga dakako nebje predstave taj večer.

Koncert.

Dne 13. o. m. priredio je u „Dvorani“ narodni zemalj. glasb. zavod prvi družtveni koncert u ovoj godini, koj se je na obće zadovoljstvo u izvanrednom broju sakupljenoga obćinstva svršio. Nj. preuzv. g. ban kao i druga odlična gospoda usreće družtvo svojim posjetom.

Neupušćajuć se u potanko razglabanje pojedinih komadah moramo ipak napomenuti, da se je sbor družtva od zadnjega koncerta podobro ojačao, i da na sveobće zahtjevanje morade opetovati dvie milozvučne pjesmice čuvenoga skladatelja Kornelija Stankovića „Evo desnica“ i „u boj.“

Gospodična Ružićkova, koja prvi put stupi pred obćinstvo, izpjeva dobro napjev svoj; nu neupotriebi podpuno svoj glas, što joj kao početnici moramo oprostiti. Gospoda Örtl i Josip Eisenhut gudahu „Mečtu vrhu napjevah iz opere Belizar.“ Ta je kompozicija vrlo ugodna za sluh, te su ju rečena dva gospodina osobitom pomnošću izvela. Vrlo nam je drago, što je g. J. Eisenhut, bivši učenik suigrača g. Örtla, u igri tako napredovao, da se njegov učitelj može s njim ponositi. — A gosp. Švarc odigra „Mečtu iz Lukretije Borgije“ poznatom vještinom, te bude tri puta izazvan; što je doista liep dokaz sveobćega priznanja njegovoj izvrstnoj igri.

„Carneval de Venise“ vrlo je vješto izveden; s veseljem pozdravljamo gosp. igrača kao novu akvisiciju. Zadnji mješoviti sbor „Jedri lahki čune“ čusmo već toliko putah, da bi ga svakako trebalo čim drugim zamieniti, kakvim novijim komadom.

Poslje koncerta bijaše plesna zabava, koja trajaše daleko u noći.

N.

Dopisi.

U Karlovcu 9. siečnja.

Opet imadosmo sinoć ovdje ugodnu večer. Naše rodoljubne gospodjice urediše nam na najukusniji način tombolu sa plesom, kod koje bijaše izigravano preko 50 predmetah, darovanih od više plemenitih rukuh, da se namire troškovi, učinjeni za jugoslav. akademiji poklonjene stolice. Kod prodaje tablicah kao i kod vučenja brojevah sudjelovabu nježne ručice naših krasoticah, što je cieloj zabavi ~~njeki sjajniji oblik dalo.~~

Digitized by Google

Dvoranu uredi naša sl. čitaonica vrlo krasno. Na pročelju pod narodnim grbom bijahu u liepom redu namješteni darovni dobitci, a na protivnoj strani dobro shvaćeni naris naše izložbene sgrade, a pod njom dostavnica izložbenoga odbora u zlatnom okviru sa na umjetno pozlaćenom mjedorezu uvršćenom srebrnom kolajnom ovdješnjega gospojinskoga sbora; a s jedne strane ukusno pretiskana pjesma iz „N. g. l.“ br. 35. „Uz srebrnu kolajnu itd.“ od Gjure Klarića, s druge pako pjesma „Našim ljepoticam“ od istoga, koja je kod zabave medju krasni spol porazdieljena. Po svršetku tombole povikne gosp. ravnatelj čitaonice našim ljepoticam, što evo stupiše u narodno kolo, da djeluju složno o napredku domovine kao prave majčice jezika i kroja, a za njim svi: „živile karlovčanke;!“ a gosp. Josip Kviatkovski odsvira c. k. slunjskom glasbom svoju, vriednomu sboru karlovačkih gospodjah posvećenu poskočnicu k slozi pod naslovom „Živile karlovčanke!“ Poslje svega toga započme ples, koji trajaše skoro do zore.

Hvala i priznanje prije svega velecienjenomu sboru naših gospodjah pod jednim imenom, jer su jedno tielo i jedna duša; zatim ravnatelju gosp. dr. Ivančeviću, podravnatelju gospodinu dr. Dražiću i odbornikom gg. Turkoviću i Paleu na toj liepoj zabavi.

U Beču 4. siečnja.

(Misli o staroj godini; hrvatska izložba; slavenska „beseda“ u Beču i naši domorodci.)

Mlado ljeto — i tebi mlado lišće u hrvatskoj gori, mili naše gore liste! dok ti se nježni listak nepretvori u kriepko stablo, komu će pod debelom sjenom hrvatski sinovi i kćeri izvoditi divno kolo sladke začinke pjevajući; a to možda nije tako daleko, kako ja poznajem krasne namjere jednoga od tvojih najvećih prijateljah i najrevnijih pomagačah. Nu dok se to sbude, sretna tebi i cielomu rodu nova godinica!

Što bih ti o staroj odavle javio? U zadnjem si se broju, praštajuć se s rodom svojim, izjadao nad jadom i kukavštinom našom, neću dakle da i ja kupim tugu na nevolju, nego ti radje hoću da javim, što nas je na izmaku prošle godine veselilo. Veselila nas je i pravednim ponosom napunila naša hrvatska izložba — a koga i nije ona veselila ma i nebio Hrvat i naš prijatelj, samo ako je čovjekoljub i prijatelj obćega napredka? Jer ako nas i mnogo toga žalosti, što bi kod nas moglo biti bolje i naprednije, to je jamačno naša sjajno izpala izložba vriedna, da svu ovu tugu daleko premahne: ta najnapredniji narodi priznali su pohvalno naše trudove oko svestranoga napredka, te nas — ako Bog da, za uvieke izbrisali izmedju broja barbarah, medju koje nas je njihovo neznanstvo ili zloba uvrstila!

Nego nije lanjska godina ni na onom polju — na kojem ti neoreš, već samo kadšto nanj zabrazdiš, prohujala bez ikakove uspomene. Da ti nas je bilo vidjeti, dragi „N. g. l.“ kako smo ti mi i stariji i mladi ovdje podigli glave na one viesti o županijskih skupštinah, što jih je doniela pražka „Politika,“ koju mi u ostalom vrlo marljivo čitamo. Al zbilja, to nespada ovamo.*)

*) Oprostite g. dopisniče, ali ono, što napisaste o politici nemožemo priobćiti, jer su opomene i našemu listu vrlo nepovoljne. — Ured.

U Beču bila je 13. pr. m. slavjanska besjeda — a kamo vas i vaših dopisnikah, da vam o njoj ni pisnuli nisu? A bilo je stvarih, o kojih se je mnogo i liepo moglo pisati. Sad meni nije kada na široko progovarati, jer bi mi se otegao dopis, ali ću vam svakako nješto priobćiti. Bojabůh (Förchtgott) kao uviek ravnao, a skupio oko sebe kitu najvećih umjetnikah. Njegova vam je vještina znana, kao što je čuvena i poznata i vam Zagrebčanom slavna gudba Laubova, ali Dawisona valjda jošte niste slušali. Besjedio je odlomak iz jedne poveće pjesme neumrloga pjesnika Mickievića — netrebam tek kazati, da je izvrstno govorio. Tko je poblizo Poljakinjah, kojih je mnogo bilo, stajao, mogao je opaziti, kako jim svaka žilica igra od uzhita i žarkoga rodoljubja. Kako me je god to veselilo, vjerujte mi, da me je i žalostilo. Kad bih mogo reći, reko bih, da sam se stidio, što sam Hrvat, gledajuć ovu plemenitu krv poljsku. Hrvatice, gdje je u vas takve krvi?! Može li ona vrijati — može li grijati? Učite se, sladkoga vam imena hrvatskoga, i vi nješto od srodnih sestarah, kao što smo se mi mužkarci mnogo naučili od srodne braće, da nam nebudete neravne sestre, ter nas uviek nepopada stid od vašega mrtvila. Mi neištemo mnogo od vas: ljubav, a za tu ste vi stvorene! nije li to najlaglji posao vašega života?! Ali se i tu već pomalo smijemo tješiti, jer već i kod nas ima plemenitih dušah, kojih se netiču moji uzdasi. I u toj stvari najviše stoji do muževah: neka oni budu vazda nesamo izvan kuće nego i kući Hrvati; pa evo za koju godinu po izbor Hrvaticah!

Na „besjedi“ nisam vidio naše hrvatske velike gospode, ali je tim više bilo male, koja bi rado bila — dakako s vremenom — velika; a najjače mi je zabo u oči jedan ovakov gospodičić, koji je došao na veliku slavjansku besedu u plusu i to u smedjem plusu! Toga gosp. mora biti veliko i junačko srce, gdje on već sada mnije ovako srčano prezirati sve granice obične pristojnosti ili bontona. Kamo ga, da nije navukao fraka, barem nitko nebi bio posumnjao, da je sin onoga naroda, komu su najmrže slavjanske besjede; ali ovako se je mnogi nanj ugledao i zapitao, kojega je naroda, pa je čuo na veliku svoju tugu a našu sramotu, da je Hrvat. Ali rieč je: svako zlo ima svoje dobro: pokazalo se, da je zbilja istina, da ima ljudih, koji se mogu obući u drugu kožu, jer morate znati, da je ovaj gospodičić nedavna na stanovitoj koži dobio svjedočbu, da više znade, nego obični ljudi!

Sad nastaje opet veseli mesopust, koj će za vas Zagrebčane biti mnogo zanimiviji nego za Bečane, jer će se pod krinkom moći mnogomu liepo i kako valja odrezati živa istina bez svake krinke — pa što je najgroznije, taj će sud držati većinom mala gospoda. Ali neka se takovi tješe tim, da je tako i prije dvie tri godine bilo — pa ako jim nije onda povoljno bilo, neka se ostave tih mesopustnih lakrdijah — to bi i onako bila najmanja i najlasnija kazan za mnoge krivnje!

Veselu nam viest javiste, da će „Književnik“ opet izlaziti; ali mi ovdje čujemo, da samo stranom pod prijašnjim uredničtvom; znalični smo, kakovim pravopisom.

I ja hoću da veselom viešću završim svoj dopis. Što je ovdje hrvatske omladine poznajem na sveučilištu, to vam je gotovo sva podpuno shvatila liepu ali i mučnu zadaću svoju: radi i uči, da vam sve srce igra od radosti; za koju godinu, rode hrvatski, pa ćeš vidjeti, da nisi zaludu govorio: na mladjih sviet ostaje! S Bogom. *P*

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. siečnja 1865.** **Broj 3.**

POMORAC.

Sinje more s vjetra liba,
Na obalu skaču vali;
A pučinom bujnom ziba
Talasima brod se mali.

Na brodiću uz tamburu,
Zavičajno uzriev žalo,
Mlado momče u tu buru
Zanešeno popjevalo:

„Zdravo zemljo, zemski raju,
Oj Hrvatsko uzorita!
Za te mili zavičaju
Svedjer duša moja pita.

Jurve devet ljetah minù,
Što me udes nesmioni
Prieko morah u tudjinu
Iz njedarca tvog progoni.

Od nemila do nedraga
Lutajući po tih svieti',
Otačbino ti si blaga
Svedj mi bila na pameti.

Kad bi more prošo ledno,
I kad žarnik prebrodio,
Planù srce za te biedno,
Za tobom bi ledenio.

Udaljen od zavičaja,
Udaljen od roda svoga,
Mojoj tuzi nebje kraja
Do trenutka spokojnoga:

Da se vraćam, da brod plovi
U zavičaj moj ubavi,
Gdje mi predjah su grobovi,
U koljevci gdje boravih.

Težko hrla lastavica
U južne se seli strane;
Težko biela golubica
Od svog gnjezda se razstane.

Težko jelen progonjeni
Zaostavlja gore svoje;
A i srce, kad ljuveni
Dom ostavljam skuči moje.

Duvaj vjetre, duvaj samo
U jedarca iz tihana,
Da mi čim pré, ah onamo
Sine zora srietna dana.“

Kad dopljeva, obliju ga
Po obrazu radost suze,
U to i brod prispje s juga
K žalu, gdje ga sidrit uzé.

Stj. Ljuboje Lopašić.

Digitized by Google

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Dalje.)

Sve ćeju dobiti, zlatni gosponek; doduše ne onako liepo, kako su vikli u Zagrebu; nu ja nisam kriva. Ali zato pripravit ću im liepu večeru, liepu, jako liepu.

Ja joj srdačno zahvalim, misleć: Bog zna, bi li se toliko za mene brinula, kad bi znala, da sam ja veliki sudac. Zatim podjem da razvidim svoj novi stan.

Velikim naporom popnem se njekakvimi, valjda za kokoši priredjenimi stubami u gornji kat — u svoju sobu. Pomisliv, da ću istimi stubami natrag, zazebe me njekako pri duši, te uzeh i nehotice pipati si vrat, je li podoban odoljeti slučajnu kakovu ofensivnu napadaju.

Provalim kroz vrata u sobu. Bila to njekakova iz dasakah sabijena škrinja za žito ili što drugo, duga 8′ i 4″, visoka 4′, a široka 5′. Ja moradoh odmah sjesti, jer stajati u njoj mogao bi tek kakov Liliputanac. — Medju daskami bila — po svoj prilici, da se otvori put svježu zraku — ponamještena interregna t. j. ovelike škulje, kojimi se je lasno i dobro uzgojeni parcov prošuljao. Na ulicu gledaše njekakov otvor, po svoj prilici, prozor u ono vrieme; nu ja sam našao tek tragove tomu „beau restes“ okvira i nješto polupana stakla. Mjesto stakla upotriebi dobra Zagorkinja — neznajući valjda što radi — njekoliko poglavjah iz velikoga i maloga katekizma i povrh toga jedan cieli broj njekih hrvatskih novinah.

Prema toj sobi bilo i pokućtvo: sagnjili, zubom vremena nemilo izgriženi stol — njekada možebit svjedok krasnih viteških zabavah i gospodskih gošćenjah hrvatske gospode; — dva naslonjača, u kojem je možebit kakova visoka — ili nizka — ali prava Hrvatica odpočivala poslje dnevne radnje, i napokon staro ogledalo, nu ovo ti nebi podnipošto izdalo tjelesnih mahnah; to su

Tužni ostanci davnieh vriemenah.

Oprijateljiv se po nješto sa svojim stanom, sjednem, da se presvučem, što no vele „komot“ načinim.

Malo zatim eto ti moje prijazne krčmarice, da me pozove na večeru.

Oprezno kao da po jajih stupam sadjem dolje, gdje me već čekaše liepo pripravljena večera.

Pritisnula već bila malo tmina, pa sam težkom mukom prepoznao u jednoj zdjeli nješto na pol čvrsta na pol mehka, gladka kao led, a iz tog virilo je nješto kosmata. Čim to opazih snadje me njekakva muka, te odrinuv zdjelu rečem:

— Draga kumo, hvala vam liepa, ali ja nejedem nikada hladetine.

— Nejedu? Ah, vrlo žalim, a ova je upravo jako dobra. Molim, neka samo kušaju.

— Hvala liepa, hvala; ali nemogu.

— Da, da, znam ja, vi gospoda u varošu vikli ste boljoj hrani; ali mi jadni bogčari neimamo toga svega, što vi želite; nu što imamo, rado damo. Nebi li malo cicvare?

Ugodan miris prženih jajah, moj kao vuk gladni želudac prisile me, te ja prihvatim to jelo; za čas ga nestalo. Na to iztrusim dvie čaše dobra vina, pa je opet sve bilo dobro i povoljno.

Iza mojih ledjah postirao se mali deran, sin moje gazdarice, pa je tako — pohlepno-molećim pogledom zavirkivao na moj tanjur, često prikašljivao, tabanom brusio, da sam i nehotice morao nanj misliti. Mati ga je doduše njekoliko putah ukorila, za peć proćerala, ali on se opet povrati. Bojeći se kakove nesreće, nebi li, kao što vele, morao „kozle pasti“, pružih mu na korici kruha komadić cicvare, što mu je umah proćeralo i kašalj i noge umirilo.

— Dragi gospon živinovračitelj neka oprostiju tomu malomu nevaljancu, što je tako nepošten.

— Neima ništa, ništa, draga krčmarico, djeca su djeca, pa kao takova svagdje i uviek — više manje — jednaka. I mi bijasmo u mladih godinah ovaki oblizavci, zar ne?

— Imaju bogme pravo; koliko je putah mene pokojna majka — Bog joj dao dušici dobro — kuhaćom po prstih lupila, kad sam prije reda posegla u lonac ili u zdjelu.

U to prispije njezin muž; a za mene nastanu opet muke, kakove samo veterinari uživaju.

Martin Kozlović — suprug moje preuljudne krčmarice — spaziv me pozdravi istim titulom, komu sam se uzalud toliko otimao.

Taj nesudjeni, meni toli nalični veterinar, mora da je u istinu u svem: u spoljašnjem vidu, hodu i ponašanju moj „alter ego,“ inače nemogoh si raztumačiti, kako bi ovi dobri ljudi — a naši Zagorci umiju inače prilično dobro lučiti bielo od crna — mogli pomješati dvie toli nesrodne ili srodne si osobe.

Martin uze pripoviedati o bolestih svih rogatih i nerogatih četveronožakah ciele okolice, neza-

Digitized by Google

tajiv baš ni jednoga teleta, pače ni mačke svoje, ni psa svoga.

Na drugom stolu do nas sjedjahu tri seljaka. Budući im je nestalo, kao što sami pripoviedahu, prije reda vina, zato dodjoše kumu Martinu, da se okriepe dobrim Zagorcem, i porazgovore koju pametnu. Čuvši, kako se meni s lieva i s desna i sa svih stranah naklanja kao živinovračitelju, primaknu se i oni bliže, pa saznav, da sam upravo ja taj, prihvati svaki svoju čašu te poviknu što ih je grlo nosilo: „Bog ih živi gospone!“ Zatim uzmu i oni kazivati, što im upravo dodje na pamet, nesluteć ni s daleka, da tim trpaju tugu na nevolju.

Na moju sreću izcrpi se na brzo ta marvomanija i dosadno napokon jadikovanje o marvinskoj pošasti, pa moji Zagorci prihvate rieči ob onom, što ih poslje ovoga najviše zadiralo.

— Je li istina njihovo gospodstvo; ovdje se pripovieda, da nam budu Kranjci došli povećati štibru, i oteti naše liepe hrvatske pravice? Oni idu po svietu, mnogo čitaju i čuju, prosimo ih liepo, je li to istina?

Ja im uzmem dokazivati, da se to nemože učiniti; jer su naša prava tako stara kao i sám narod, uvriežena u srcu i krvi, duši i razumu svih pravih Hrvatah. Pa ako bi se i našlo gdje i gdje ljudih, koji bi nas rado lišili krasnih naših slobodštinah i preimućtvah, kojim neima drugih, to se ipak nadamo, da svietli naš kralj neće toga dopustiti, jer je svečano obećao, da će štititi i paziti naše liepe pravice.

— To je sve dobro, primjeti krčmar; ali ja mislim, da naš kralj niti nezna za sve, što biva u velikom njegovom kraljevstvu. A nam je gospon školnik pripoviedao, da ima u Beču mnogo ljudih, kojim je žao, što mi plaćamo tako malu štibru, pa su nam silom voljni narinuti veću. A velika štibra to je za nas gotova nesreća; sada živimo dosta težko; a da nam povećaju terete, za koju godinu nebi imali ni dlake marve u dvorištu.

Još jednom stanem ih tješiti i sloboditi, da se toga nije bojati; al u taj čas zaštropoću kola pred vrati, krčmar poleti iz sobe. Ne dugo za tim vrati se opet, a za njim dodje pristar, krupan gospodin, crvenih licah kao paprika i bakrenasta debela nosa, iz kojega bi mogao skovati 20 starih krajcarah. Njemu o boku stupaše bojazljivo krasno djevojče, liepo kao Lada, umiljato poput gorske vile. Seljaci ustanu ponizno, te zaviknu što ih je hrapavi glas nosio: „hvaljen budi Jezuš Kristuš, dober večer gospodin sudec.“

Pozdravljeni odzdravi uljudno, te reče koliko mogaše umaljitim glasom, neka sjednu i nastave svoj posao. Zatim, obrativ se krčmarici, upita ju, bi li mogao kod nje prenoćiti, buduć nemože dalje s bog nepogode i hrdjava puta.

— O drage volje, gospodine sudče, prihvati krčmarica, premda se je u gornjoj sobi nastanio ovdje prisutni gosp. živinovračitelj; ali se nadam, da će vam on ustupiti svoje mjesto. Izrekav to pogleda me toli umiljato i molećim okom, da joj nemogoh a i nehtjedoh odbiti zahtjeva. A uz to me utješi veleć, da će mi pripraviti za pećju takovu postelj, kakove ni u gradu neimam.

— Amice et frater carissime, reče svojim basom g. sudac, budite tako dobri, pa mi ustupite tu sobicu. Nije mi doduše do moje osobe, nego do kćeri; meni nepači ležao ovdje ili ondje. Ako vas kada donese sreća na moje dobro, amice et frater carisime, vratit ću vam od srca milo za drago.

Na to prikuči se i liepa kćerka, te izrazi s njekoliko riečih, koliko žali, da me i proti svojoj volji tjera iz sobe. A pri tom pogleda me toli ljubko i milo, da sam i nehotice zadrhtao šapćuć na tiho:

Tvoje milo oko
Može pokoj stratit,
I junačka srca
Na ugljen obratit.

— I u pakao vam za volju, krasna gospodićno, prihvatim hoteć biti uljudan, premda nisam znao, što usta govore. Njekako mi se sav sviet u ružičnom svietlu prikazao. Da sam malo obilnije zavirio u čašu, morao bih bio pomisliti, da se je i kod mene izpunilo ono: „vinum laetificat cor hominis,“ ali ovako mora da se je nješto posve inoga dogodilo. —

Moje stvari donesu u dolnju sobu, a gospodin sudac rekav mi „bonam noctem precor,“ — a njegova kći ljubkim glasom dodala „lahku noć“ pope se velikim naporom omašni sudac u onaj kurnjak.

Ja se liepo i fino opitam kod krčmarice, tko je taj gospodin.

— To im je gospodin sudec i vlastelin Medvedić iz Z.; a ona frajlica je njegova mladja kći Janica. Kod kuće mu je starija kći, a sin je u Varaždinu u dijačkih školah. O to je jako dobar gospodin, pravedan i prijazan prama svojim kmetom, a uz to prilično bogat, i po starom hrvatskom običaju jako gostoljubiv, rado pije, ali još

*

Digitized by Google

radje i druge opije, svakoga rado podvori. Kod kuće je gospoja sudčeva supruga, vrlo prijazna ženska. Gospodin Medvedić ima 4 konja, 6 volovah, kravah i svinjah. — Moja dobra krčmarica bila bi kronologiju sve živine sudčeve pripoviedala, da joj nisam zakršio rieč, veleć da sam pospan.

Više nisam ni želio saznati.

Seljaci, kojim je prije toliko brigah udario novi porez — zaborave sada na sve tuge, te zapoju upravo dosta hrapavim glasom i još većom disonancijom:

Nije nikad Zagorec
Prodal kaplje vina, itd.

Moj uljudni krčmar opomenu ih medjutim, da idu kući, buduči želim počinuti. Najbolje volje poviknuv mi „lahku noć“ odoše pjevajuć, a ja legnem na zemljicu crnu, slamom liepo prostrtu kraj peći, te prosanjam na po bdijuć na po driemajuć ostali dio škure noći.

Neželeć se nikako pobliže upoznati sa rogatom i nerogatom marvom ciele okolice dignem se rano u jutro pa

Tek što je zora lice pomolila

sadjem iz sobe, ostavim na stolu tvrdu škudu za liepu podvorbu, te nastavim svoje putovanje.

(Dalje slieditи će.)

Hrvatulje.

I.

Moje srce vam je zemlja plodna,
Unj mi padè zlatno jedno zrno,
Ali onom plodu je tek rodna,
Što posijè tvoje oko crno;

Ja ga čuvam i njegujem pomno,
I taj cvietić njegda mal i ubav
Već na stablo naraste ogromno,
Silno stablo — silna moja ljubav.

O da znadeš, mog života dušo,
Kak duboko stablo s' ukorieni;
Tko bi stablo izčupati kušo
I srce bi izvadio meni.

II.

Baš nijedan svetac nije tako divan,
Što ih rišu šoštar-koledari,
Kao što je svetitelj naš Ivan,
Za njeg srce najviše mi mari.

Nebiva on u hramu oholom,
Od mramora nije, — samo drven;
Kraj ribnjaka stoji medj topolom,
Blažen, brkat, — crn i biel i crven;

Al najljepši vam je o Ivanju,
Kad mu ljudi slažu svoje prošnje,
Kad kriesnica skakuće po granju,
I mjesečić ovjenčava krošnje.

Pred svetca je sviet pobožni klekô,
Pop mu slavi, pojuć, sveto ime;
Ja i ti o mila moja seko,
I svi drugi pjevasmo za njime.

Ko svietiljke bile su ti oči,
Što ih andjô svetom Ivi pali;
Srce moje mladjano poskoči,
Pjevah svetcu, pjevah tvojoj hvali.

Sad te pitam, oj djevojko znaš li,
Zašto mi je baš taj svetac divan?
Ta prvi put smo se ondje našli,
Gdje kraj vode stoji sveti Ivan.

Veljko Rabačević.

GLUHONIEMA.

Po njemačkom od Uhla prevela Mina Prešernova.

(Dalje.)

Onaj je zdravu klicu narodne poezije u svom djetinstvu zahvatio, koja je poslje u njem do umjetnosti dozrela.

Uboga služavka olakša si pjevanjem svoj težki posao, i poezija zvuči oko nje cieli dan, kada tanjure čisti, pod riblje ili rubeninu vješa, ili pak umorena po dnevnoj radnji na počinak ide.

Takova služkinja bijaše Dorica. Gospoja nije doduše čula pjevanja njezina, ako je i posve blizu pjesma orila, — a gospodara nije to smetalo. Dorica je već jednu službu ostavila bila, jer su joj branili pjevati. Nu to joj nije išlo u glavu. Pa buduć je u toj kući mogla pjevati, koliko je htjela, to je bila mnogo poslenija, neg obično, da ju nisu trebali nikad opominjati, već je sve iz harnosti činila. Trsila se je, da nauči govoriti na prste, premda ju je to mnogo truda stajalo, jer je to jako težko shvaćala, i jer su joj prsti okorjeli od posla. Nu ona neimaše mira, dok se toga nije naučila. Josip se je bio tako priviknuo Doričinomu pjevanju, da nije imao pravo mira, ako je nije

Digitized by Google

čuo pjevati. Njezino pjevanje bilo je na svom mjestu uz onu tišinu, koja je u njegovoj kući vladala. Kad je, došav kući u sobi kratko vrieme sjedio i nije čuo Doričina pjevanja, to ju je, kad unide, obično pitao, da zašto nepjeva?

„Neide mi danas pravo," odgovori ona, „vrat mi je otečen."

Kada se je iz sobe udaljila bila, htjela je Henrieta znati, što li je s djevojkom govorio.

„Ah ona pjeva po ciel dan vrlo liepe pjesme, a jer je danas nisam čuo, pitao sam ju, što joj je? Ona reče, da nemože pjevati, jer da ju vrat boli."

„Ona po ciel dan pjeva, a ti ju tako rado slušaš? O kako sam ja nesretno stvorenje, zašto moram niema biti!" govoraše Henrieta na to i udari u žestoki plač.

Josip je svu nježnost upotriebio, koju ljubav smaže, da ju utješi, ali to ništa nepomože.

„Ah zašto mi veliš," govorila je njemu, „da pjevanje tako rado slušaš? Je li to tvoja nježna, ćutljiva ljubav, je li to način, kojim hoćeš, da neoćutim, kako sam nesretna. O ja sam ubogo, nevoljno stvorenje."

„Ne, ja nezaslužujem takova predbacivanja i nemogu ga podnositi," odvrati Josip. „Ako tražiš mukah, muči se sama, a ne druge." Na to uze šešir i otide.

Kad se je Henrieta malo razabrala bila, ode u kuhinju i dade znak Dorici, da k njoj u sobu dojde. Ova unidje.

„Hodi amo Doro, ja ću te za nješto umoliti!"

„Umoliti? Zapoviedajte!"

„Umoliti dakako, jer ti nemogu zabraniti, ono što me nevriedja i što ja sama niti neopažam."

„Je li istina, da ti tako liepo pjevaš?"

„Ah liepo! a tko vam je to kazao? Ja tako iz duga časa vazdan pjevam, a jeda li liepo, toga neznam."

„Moj suprug je kazao, da ti liepo pjevaš."

„Nu to me veseli, da ga to bar neljuti."

„Pa vidiš, ja bi te ipak molila, da nepjevaš, kad je on kod kuće."

„Ej to baš neće lasno ići."

„Zašto ne?"

„Ja vam to nemogu tako razložiti. Ja si nepreduzimam, kad ću pjevati, a kad prestati. Pjevam, kad mi volja dodje, zato neznam, neću li se zaboraviti, kad gospodar doma bude."

„Ali ti nesmiješ pjevati!"

„Zašto ne, kada gospodin rado sluša?"

„Jer, — jerbo te ja za to molim! Nepjevaj draga Dorice, kad je gospodin kod kuće."

„Nezam hoću li ja to podnieti, al ću da pokušam, — nebudem li mogla, a ja ću otići."

„Ne toga nesmiješ učiniti, ti moraš kod mene ostati."

Dorici navališe suze na oči, i ona ode za svojim poslom. Trudila se je i trudila, da nepjeva, kad je gospodin doma bio, jer misljaše, da čovjek mora žaliti gluhoniemu i činiti, kako ona hoće.

Bila bi mogla gospoju lasno prevariti, jer je ipak nebi čula ni vidila, ako bi gledeć preda se pjevala, ali ona bijaše odviše poštena, da takova šta učini. Tako malo po malo oduči se, da nije pjevala, kad je gospodin doma bio.

Nu tim se Henrieta nezadovolji. Ona nevjerovaše, da Dorica rieč drži. Nu da se tobož osigura, pozove jednom, kad je sama bila, Doricu u sobu.

„Budi tako dobra, draga Dorice i pjevaj mi koju pjesmu."

„Ej draga, mila gospodjo —"

„Ti misliš, da ja ni čuti nemogu. To ništa nečini, ja ću na tvoja usta gledati. Možebit ću tako šta razabrati."

„Ako vam se hoće šale, učinit ću vam to za volju."

Nu prije nego je Dorica začela pjevati, ogleda se po sobi, ima li gdje koga, jer joj se sva ta stvar sumnjiva činjaše. Na to uze svojim jakim i zvonkim glasom pjevati. Henrieta ju motrijaše najvećom pozornošću; njezin pogled imao je nješto vrebajućega, nješto mačjega.

(Dalje slieditи će.)

ODLOMAK

iz Vámbéryeva putovanja po sriednjoj Aziji.

(Iz magjarskoga časopisa „Hazánk 's a Külföld.")

Vámbéry, član magjarske akademije znanostih, rodio se je god. 1832. u Duna-Szerdàhelju, te svršiv nauke u Pešti odavle se preselio u Carigrad, da uzmogne ondje naučiti se iztočne jezike. Odatlje pošalje ga magjarska akademija u sriednju Aziju radi filologičnih iztraživanjah. U Teheran, glavni grad Perzije, prispie 13. srpnja 1862. i tek sliedeće godine 28. ožujka ostavi taj grad, da se ogleda s pogibeljmi turkomanskih pustarah. Na tom putu posjeti Kivu i Bokaru, gdje je već toliko europejskih putnikah zaglavilo.

Digitized by Google

Vámbéry vrati se u lipnju 1864. u Peštu; odavlje podje u London, da ondje izdade svoja djela o sriednjoj Aziji. U Londonu primi ga ondašnji znanstveni sviet veseljem i priznanjem, odlikujuć ga na razni način; tu u sjednici zemljopisnoga družtva, a jeseni u Batu, u velikoj skupštini prirodoslovacah držao je predavanja, koja su se svim neizmjerno dopala; riečju: Vámbéry postade glasovitim mužem po svemkolikom svietu, te je uvršćen u prvi red putnikah sadanjeg vieka.

Kako čitasmo nedavno u novinah, primio ga je i mogući car Napoleon u posebnoj audienciji, a poslje i carica Eugenija i carević francezki i to velikim odlikovanjem.

Iz Vámbéryeva putopisa dobismo velikom srećom najzanimiviji dio, te ga evo s veseljem priobćujemo našim čitateljem:

„U Kivi se nastanismo — piše putnik — i ovdje čusmo, da je jedna razbojnička četa, posluživ se odsutnošću bokarskoga emira i njegova logora — približila se gradu na nemali strah svih; taj glas probudi i u našem kervanbaši (vodji karavane) tajni strah.

Jutrom sliedećega dana dodjosmo u Tumüklüm, na njeko maleno — starodavnimi razvalinami njeke tvrdjave pokrito brdo, izpod kojega teče Oxus. Brdo oboreno je krasno cvatućom travom; a prieko njega vodi put — sjevero-iztočnim pravcem u Kolatu Celijsku, pjeskovitu pustaru, koju inače zovu Djan Batirdigon (životolovnia) prieko koje samo u zimi običavaju ljudi prolaziti, kad snieg sasvim pokrije pjesak. Nu i tada je veoma pogibeljno putovati, jer putnike napastuju Turkomani u manjih i većih četah, dočim se može u ljetu po svakom pravcu bez zapriekah prilično dobro prolaziti. Nu u ljetu je tu silna vrućina, s koje si mi nismo u ostalom glave razbijali, samo ako se mogasmo na obalah velikih sladovodenih riekah odmoriti i napojiti. Koli ugodno ćuvstvo savlada nas svekolike, kada se sjetismo Kahramine, Atara i drugih velikih medju Kivom i Gemistepom protežućih se pustarah; naporah ondje pretrpljenih, a sada bijasmo sretni prevaliv taj put. Nu na našu nesreću probudi nas iz tih ugodnih naših razmišljanjah odmah za tim navalivših na nas njekoliko turkomanskih pustolovah i skitalicah. Nenadani taj napadaj zateče nas i po nješto uplaši, pa bi bio mogao imati i neugodnih posljedicah, da nismo, na sreću, bili uviek pripravni na slične posjete. Upravo se sjajno u obzoru pojavilo sunce, kad sastanemo na putu dva na pol gola i bosa čovjeka, koji iz daleka pucahu na našu karavanu, a kad nam se približe, padši na tla progovore: „komad kruha! komad kruha!“ Ja skočim umah, te im dadem kruha i komad janjetine. Okriepiv se po nješto počeše kazivati, da su oni brodari iz Hezarespa, i da im je njeki Alaman Tekke oteo brod, hranu, odjelo, te im jedini život poklonio. Taj Alaman Tekke i njegova družina, to su sami razbojnici, koji su oko Kirgisa ovce pasli pa i robili. „Za boga,“ hoće jedan od porobljenih „bježite, ili se sakrite, inače ćete se za koj sat s njimi sastati; pa bili ma kako milostivi hodočastnici, razbojnici će vas ovdje na pustari porobiti te vam i živinu i hranu i sve oteti.“

Našega kervanbašu, kojega su već dva puta porobili, i koji je svoj život najvećim naporom oslobodio iz njihovih pandžah, nebijaše potrebno dugo nagovarati, da pristane na taj savjet. Jedva dočuv rieči „Tekke“ i „Alaman“ odmah zapovjedi, da se vratimo i tolikom hitrinom započe uzmicati, koliko samo bijaše moguće siromašnim, obterećenim i umorenim devam. Ali s našom živinom, Turkomanom izbjeći bijaše upravo nemoguće, a s druge strane pako i to uvažismo, da bi spremanje i prebacivanje 150 konjanikah prieko rieke i do jutra trajalo. Nu da ipak uzmognemo s umorenom živinom u pjesku bar jednu postaju prevaliti, trebaše nam — počivati kraj Tumüklüme; a za to vrieme uz neizmjerni strah pripravismo se na gorostasni put.

Kivaski trgovci, koje su takodjer već jedan put Turkomani oplienili, svjetovahu njekoliko od hodžah, kako bi bolje bilo, da se na desnoj obali rieke š njimi skupa sakriju u grmje, nego li da prodru dalje pustarom, gdje bi mogli postradati ne samo sa žedje no sa biesnećega tebbada (iztočno-vrućega vjetra.)

Ovi suknarski trgovci opisaše toli živahnimi bojami pogibelj, da se je usljed toga više njih od naše karavane odciepilo, pa budući je uprav toga časa jedna prazna ladja bila doplovila riekom i vlastnik njezin privolio, da će karavanu prepremiti u Hezaresp, poče cielo družtvo duhom klonuti, pa su tako prvobitnoj osnovi kervanbaše ostala samo 4 privrženika vjerna.

Doista ovo bijaše najškakljiviji trenutak u cielom našem putovanju.

Ja ostanem s kervanbašom, a to isto učini takodjer hodža Salih i hodža Bilal. Premda su naši ostali suputnici bili strašivice, bijaše nam ipak neugodno, kad se moradosmo razstati

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 25. siečnja.

„Le roi est mort; vive le roi!“ Zaboravimo u ovo pokladno vrieme na sve nevolje ovoga svieta, pa ugadjajmo životu, koji će i onako tek kratko vrieme trajati. — Tako govore djeca ovoga svieta, pa prema tomu načelu i rade, koliko mogu. I zbilja, poklade nas posjetiše ove godine rano — pa će dugo trajati — veoma dugo za naše i bez toga dosta lahke kese. Kamo godjer se obazrieš, svagdje možeš opaziti, da smo u onoj malenoj dobi ciele godine, koja je naročito posvećena zabavam. Nu te oznake pokladah možeš nedjeljom najbolje opaziti, u ostalih dnevih radnje — izuzam ponedjeljka, gdje se lieče razbijene glave, izlamane kosti i tužnim pogledom prevraćaju prazne kese — neima za sada gotovo nikakova znaka. Ali nedjeljom su ćoškovi naših kućah zaliepljeni gorostasnimi oglasi, a medju timi odlikuju se kazališni što svojom ogromnošću, što — često — neslanimi i dosadnimi dosjetkami, pisanimi osim toga jezikom, kakova ćeš uzalud tražiti i u naših, hrvatskim jezikom se služećih uredih — o kojih znamo, da nepaze skrupulozno na gladkoću jezika. Osim tih oglasah imade i drugih: „Ball in Franz Josephs Garten“ „Ball in der städtischen Bierhalle“ itd. U našem narodnom kazalištu započimlje ona vrst maskiranih plesovah, koje naši gradjani njekim posebnim imenom okrstiše, i o kojih ćemo na pose drugom sgodom obširnije govoriti. U ostalom netrebamo ni spominjati, da ovogodišnje poklade neće se kod nas onako veselo sprovesti kao njekada, a razlog tomu netreba daleko tražiti. —

Važno u ljetošnjih pokladah biti će svakako to, da će se usljed kraljevskoga reskripta, što no je ovih danah stigao na našega preuzv. g. bana, držati banska konferencija, koja će imati preinačiti naš dosadanji izborni red, na temelju kojega bijaše sazvan sabor g. 1861. Banska konferencija sastati će se 4. veljače o. g., a proljećem sazvati će se toli žudjeni sabor trojedne kraljevine.

— Zagrebačka trgovačko-obrtnička komora naumi, kao što to u posljednjem broju javismo, poslati deputaciju nj. veličanstvu našemu kralju, koja bi mu što toplije preporučila, da se željeznica zemunsko-riečka protegne na Zagreb. Trgovačka komora umoli takodjer posebnom deputacijom i preuzv. g. bana, da izvoli izposlovati joj audienciju. Nu preuzv. g. ban reče, da on toga nemože činiti, jer se kod tako važna podhvata nemože obazirati na interese pojedinih gradovah.

— Povjestničko družtvo držalo je u nedjelju 22. o. m. svoju glavnu skupštinu. Medju ostalim bilo je razgovora i o našoj sbirki za budući Muzeum, koja nije dovoljno štićena od pogibelji vatre a i od raznih slučajevah. Knjižnica da je u žalostnom neredu već toliko vremena, te da nenapreduju stvari muzealne onako, kao što to treba. Rečeno je, da je vis. nam. vieće njeke korake učinilo, da se zavede željni red. Nu skupština je mislila, da bi valjalo nješto temeljitoga u toj stvari izraditi i predložiti, da se iz takvoga provizorija izadje i na dostojni po narod način učini, kako su to i ini narodi pa i manje države jur učinile. Narodni dom nije kuća za takovu svrhu, stara kazališna sgrada takodjer ne, a bolnica na savskoj cesti jošte manje. Trebalo bi dakle da se kakova osnova osnuje, po kojoj bi se mogla sagraditi palaća, zidana ad hoc u arhitektoničkom obliku, u koju bi se sva naša družtva privremeno smjestiti mogla, dok bi napokon sbirka muzeja u toliko narasla, da zauzme sve prostorije. Ta si idea prokrči put i skupština izabra odbor, koj će u tom pitanju dalje raditi i naznačiti sredstva, kojimi bi se to postići dalo. Taj elaborat predat će se upravljajućemu odboru hist. družtva, koj će sazvati glavnu skupštinu, da o tom vieća i gotovo preda budućemu saboru.

Kazalište.

Imajuć u obilju i preobilju drugoga gradiva moradosmo u posljednjem broju našega lista izpustiti ovu rubriku. Od posljednjega našega izvješća vidjesmo na našem pozorištu dva nova komada: „Conchon ili liepa Savojardka“ drama s pjevanjem u 4 razdiela, i šaljivi komad „Cvietanić i Grdelac,“ takodjer u 4 razdela. Prvi komad igran je na korist pjevačice i predstavljačice gspje. Norvegove. Kazalište bijaše dosta puno, a gspja koristnica izvede dobro svoju zadaću, nu još bolje gdčna. B a j z o v a, koju svakako moram pohvaliti s njene velike marljivosti. „Cvietanić i Grdelac,“ koliko možemo suditi, nije se baš dopao, a osim toga tako je lošo preveden, takovih ima u njem pogriešakah gramatičnih, toliko germanizmah (medju ostalimi n. p. samo ovo: „j a ću s i t o z a p i s a t i z a u h o“; pa onda: „p u n o n e b o g a j d a h,“ itd.) da neznamo, kako se vrši onaj zaključak upravljajućega odbora, kojim bje odlučeno, da se imadu svi komadi prije cenzurirati, i prema pravilnosti našega jezika izgladiti.

Ovih danah čitasmo u „Srbobranu“ izvješće o novosadskom narodnom kazalištu, u kojem se veli o poznatom i našemu občinstvu omiljelom predstavljaču gosp. Stjepanu Andrijeviću, da dobro predstavlja, ali da bi mu se valjalo naučiti srbski jezik i popraviti izgovor. — Ako to veli „Srbobran“ o g. Andrijeviću možemo i mi istim ako ne i još većim pravom zahtievati, da se i kod nas njeki članovi kazališta već jednom sjete svoje dužnosti, te nam nekvare i do zla Boga negrde pravilan i milozvučan jezik hrvatski. Ali tu dakako, kao što već opazismo, zahtieva i občinstvo i sami članovi narodnoga kazališta, da budu prije svega i komadi pisani čistim i pravilnim jezikom, da se uvede u sve komade kazališne gramatička uniformitas, te da nebudemo u ovom komadu morali slušati i m a i a m a, a u drugom i m i, i i m.

Dne 14. o. m. igran je na korist predstavljačice gspje. Ružićeve „Zvonimir.“ Tu osjetismo, koli je mučno predstavljati kod nas poveće drame; „Zvonimir“ je taj put lošije nego prije odigran. Gdčna. Bajzova zatim gg. Freudenreich,

Digitized by Google

Ban i Ružić izvedoše svoje uloge dobro, ali ostali — više manje slabo. G. Ružić, uztraje li ovako marljiv, biti će dobar i vriedan član našega kazališta.

U prvoj i drugoj pokladnoj nedjelji igrane su kratke, dosta hrdjave lakrdije, a poslje toga držan je tako zvani „maskirani ples," o kojem drugi put više.

Upravljajući odbor narod. kazališta javlja, da je J. K. Andrezza, ravnatelj kazališta u Udini, pripravan doći s talijanskom operom te dati 28 predstavah poslje uskrsa, jamčeć za dobro družtvo. Odbor medjutim javlja, da nemože ništa učiniti, dok nebude siguran, da će se prodati sve lože i tako dobiti 3000 for. O tom dakle zavisi dolazak talijanske opere.

Književnost.

— „Pučki koledar," izdan troškom „matice dalmatinske." Liepa i zanimiva sadržaja. Ciena mu je 40 novč.

— „Vila," zabavni časopis, izlazi početkom ove godine u Biogradu. Koliko se dade suditi po liepom prvom broju biti će to list vrlo zanimiv. Ciena joj je 6 for. za Austriju.

— Našoj braći slovenskoj donie nova godina na dar dva časopisa, jedan slovenskim a drugi njemačkim jezikom pisana. Onaj prijašnji „Slovenec" nazvan ugleda sviet 14. o. m. te će izlaziti svake sriede i subote na pol tabaka u Celovcu; bavi se politikom, a jest list nezavisan; uredjuje ga znameniti slovenski pisac gosp. Božić. Ciena mu je za vanjske predplatnike na pol godine 3 for. 30. novč. Mi želimo od srca tomu listu liep napredak i još ljepši njegov uspjeh za narod slovenski, nam bratinski.

Drugi njemačkim jezikom pisani list „Triglav" izlazi u Ljubljani. Uredjuje ga i kod Hrvatah poznati gosp. P. Radić, bivši urednik „Agr. Zeitunga."

— G. Abel Lukšić izdaje u Beču ne samo „Glasonošu" nego kani izdavati počam od ove godine na njemačkom jeziku „Slavische Blätter für slavische Literatur, Kunst" itd.

On obećaje mnogo; po ujegovu programu biti će taj list vrlo sjajan. Ako izpuni — o čem netreba dvojiti — svoje obećanje, biti će mu jamačno sve slavjanstvo vrlo zahvalno.

— „Bericht über die erste dalmatinisch-kroatisch-slavonische Austellung in Agram im Herbste 1864. Von Arthur Freiherrn von Hohenbruck mit Anmerkungen vom k. k. Ministerialrathe Dr. H. W. Pabst. Wien k. k. Staatsdruckerei 1864. S. 69. 8."

Ovako se zove knjižica, što no ju napisa baron Hohenbruck uvrstiv i njeke primjetbe ministerijalnoga savjetnika dra. Pabsta, o našoj izložbi. Kao što je poznato, poslalo je ministarstvo trgovine i narodnoga gospodarstva na našu izložbu oba spomenuta gospodina, da ju prouče, pa da o njoj napišu izvješće. To oni i učiniše. U tom izvješću govori se u obće pohvalno o našoj izložbi, spominje naravno bogatstvo naše domovine, koje bi se moglo marljivošću, obrtnošću i svestranim prometom prekrasno razviti, pa i predlaže njeke osnove, kako bi se to postići moglo. Ta knjižica svakako je zanimiva.

— U njemačkom jeziku izadje važno za hrvatsku knjigu djelo iz zaostavštine pokojnoga neumrloga Šafařika: „Geschichte der ilyrischen und kroatischen Literatur." Veliko i znamenito djelo.

Dopis.

U Osieku 20. siečnja.

Nesjećam se, da sam u vašem časopisu koj dopis odavle čitao; a vriedno bi bilo da dospije koja jeka od Osieka i do vas.

Ja doduše nepoznajem sve Mysterie ovoga slavnoga grada te vas i nemogu o njih ubaviestiti, nego hoću da kažem, kako ovdašnji sviet vrlo zanima željezničko pitanje iz Zemuna na Rieku. Medju ostalimi podhvati narodnoga napredka i mene to najvećma dira, te se plašim, nebi li se možda nesretnom kobi napokon Zagreb načinio prolaznom postajom a ne središtem. Ljudska sebičnost radi svuda samo na svoju ruku; al domorodna dužnost zahtieva, da uz korist čitave zemlje nikad nepustimo s oka razvitak i sreću glavnoga grada, koj nam ima biti vazda mio kao ponosnomu Francezu njegov Pariz.

Nisam dugo ovdje pa bi vam o Osieku slabo znao pripoviedati, a što je i kakov je Osiek, to vaši čitatelji znadu iz dosadanjih dopisah u političkih listovih, pa bi suvišno bilo da vam ono opetujem; nu ipak moram reći, da mi se čini grad jedva na polu civiliziran, jer se može lahko u blatu zagreznuti i u njem ostati; grad je tako slabo razsvietljen, da je i Varaždin u tom bolji. Kakov je ovdje socijalni život? napitajte me kao niti za ovdješnje gostione i kavane i kazališnu sgradu. Narodni duh velikoj je množini tlapnja ili trn u oku, i svuda vlada teutonizam kao nigdje u svoj domovini. Za čudo u doljnjem gradu u 1 razredu pučke učione, kako čujem, znatan je broj djece pravoslavnih roditeljah, koja neznadu nego njemački. Zavirite dalje u kuću kojega velikana ili na javne zabave, gdje sam slušao kćer njekoga vel. gospodina, gdje je mladomu rodoljubu rekla: „Hätten sie mir das deutsch gesagt, wäre mir viel lieber" pa ćete se osvjedočiti da govorim istinu.

Jošte bih vam rado pripovjedao o družtvu kazališta novo-sadskoga, koje nije mnogo napredovalo od onda, kad je prije ovdje predstavljalo, nu oprostite mi za danas tu referadu. Dvojica, trojica-li vidi se da nješto umiju, al ostali nestarahu se mnogo okolo usavršenja u umjetnosti. Naša izložba imala je i ovdje posljedicah; prvo je, da je naša trg. komora ljetos prvi put svoje izvješće hrvatski tiskala, a tajnik joj g. Pozner toliko već napredovao u hrvatskom jeziku i narodnom duhu, da se oštroumno i kadkada temeljito prepire o slovnici našoj. Druga posljedica izložbe jest ta, što se više neusudjuju ovdašnji Filistri onako psovati i rugati hrvatskomu jeziku kao do sada, pa i krasni spol reć bi uvidja potrebu našega razgovora. Da su tomu glavna poluga škole — to stoji, al je izložba bila kano podkriepa svemu. Kada dodjem opet u Osiek, pisat ću vam možebiti i više toga.

Putnik.

Listovnica.

G. V. V. u Beču. Pjesme vaše nisu baš jako pridne; nu vidit ćemo, hoće li se dati koja upotriebiti.

G. B. u T. Vaša „Stefanija" dobro nam je došla; preporučamo se i za nadalje.

G. Ed. T. u Krapini. Ponudu primamo, a dalje dok vidimo.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. veljače 1865.** **Broj 4.**

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Dalje.)

IV.

„Tandem aliquando.“

Pomno se obaziruć, nebi li gdje koga opazio; nejde li koji seljak za mnom, da me uhvati i uvede u štalu svoju, podbrusim pete, te hajd napried.

Sretno izmaknuv iz sela i iz njegova domaka uztegnem malko noge, držeć se onoga „festina lente;“ al eto za mojimi ledji kotrlja se njekakva kočijica; toliko mogoh razabrati. Golema zateče me neprilika, već mišljah, da se odrinuše seljaci za živinovračiteljem u potjeru. U toj smetnji sadjem s puta tražeć kakov grmčić, da se priklonim i sakrijem; ali badava, hitri konjički zagorski već me stigoše.

— Bonum mane amice et frater carissime, zar tako rano?

Bijaše to g. sudac Medvedić.

— Nebi li izvolili u kola; ako se malko povezete, neće vam ni malo škoditi. Imade dosta mjesta; eto sjedite naprama mojoj kćeri. Kočijaš stane, na gospodarovu zapovjed, a liepa kćerka Sofika (a ne Janica) izvadi — po otčevu nalogu — dugoljastu opletenu staklenicu, te mi ponudi ljubeznim, dá čarobnim posmjehom prave hrvatske šljivovice.

Pa da je i sam arsenik, pomislim, ili drugi kakov najljući otrov, ja bi ga izpio onakovom ravnodušnošću, kao njekada slavni Grk Sokrat.

Iztrusiv dvie čašice zahvalim se uljudno prijaznomu starcu, ali k njemu u kola nehtjedoh; jer mi se duša sgrozi, promisliv, kakove bi torture morao trpjeti, kad bi me starac počeo izpitavati o povodu, razlogu, pogibelji i drugih nevoljah svekolike marve po cieloj Hrvatskoj.

S toga — prem težkim srcem — odbijem mu ponudu dodav, da moram drugim putem u bližnje selo — u svojoj golemoj smetnji izbuncah njekakvo ime selu, o kojom nisam ni sanjao, obstoji li gdje u cielom Zagorju — radi prešnih poslovah.

On ode, a ja „post tot et tanta rerum discrimina“ stignem sretno umoran i gladan k svomu prijatelju u K.

Ljudi mi pokažu njegov stan, koji se nije baš mnogo razlikovao od ostalih kućah u selu, samo što su ga liepo izbielili. Pridošav bliže svrnem slučajno oči nad vrata, i tu opazim ove redke crnim ugljenom napisane:

Z fundamenta izpeljana
Hiža ova i zidana,
Ako komu ne po volje,
Nego mu se hoće bolje,
Naj nam ovu tak ostavi
Svoju sebi naj popravi.

Unidjem u kuću. Pokucam na vrata; ova se otvore, pred menom stoji baka stara, u podpunom negligée-u, razčupane kose, kao da je malo prije s Kleka doletjela.

— Molim, je li g. Labusanović kod kuće?

Digitized by Google

— Neima ga, zakrešti stara; ali doći će možebiti večeras, ili sutra u jutro.

Reče i zatvori vrata.

Prekrasne mi utjehe, pomislim, sad opet da se turam i tražim gdjegod kakovu krčmu.

„Daj u ime božjeg dara
Bako meni prenoćiti,“

uzmem moliti; ali baka niti čuje, nit što odgovara.

Neima druge, pomislim, valja opet tražiti krčmu. Srećom namjerim se brzo na nju.

Prije svega zaištem sobu; dadoše mi njekakovu. Bila kakova joj drago, samo da nemoram pod vedrim nebom spavati. Bojeć se opet, da me neproglase kakovim živinovračiteljem, nemaknem se ni koraka iz sobe, već pozovem krčmara, da mi pripravi kakovu večeru, izključiv iz toga pojma šunku, jaja i hladetinu. Na sreću zapamti si moj čovjek dobro te stvari, pa mi donese jelo upravo po volji. Okriepiv želudac legnem umah spavati, te se probudim tek sliedećega dana u osam satih.

Obukav se na brzo odem k svomu prijatelju, koji me srdačno primi, izljubi, i izgrli, pa poslje živo izpsuje staru kuharicu, što me je onako neuljudno iz kuće odpravila.

— Da sam ja znala, mrmljaše stara Valpurga, tko je taj gospodin, nebi ga bila odpravila. Ali čovjeku nije na čelu napisano tko i što je; a ja nemogoh znati, da je onako na prostačku odjeveni gospodin vaš prijatelj.

Stara bi bila i više toga na svoju obranu izgovorila, da ju nije Labusanović protjerao u kuhinju. Moj prijatelj Labusanović; o njem moram koju više reći.

Slušasmo zajedno pravoslovne nauke na zagrebačkoj akademiji. Bio vam je to mladić, što no vele, talentiran, i kako vele naši kajkavci, „pun rečih kakti šipek košćic.“ Govoraše vrlo mnogo, rado je sama sebe hvalio, a još se radje povadjao za velikom gospodom. U ono vrieme naše političke i narodne borbe pristajaše dakako uz narodnu stranku — premda su zli jezici o njem govorili, da je bio njekomu velikomu gospodinu za volju magjaroman — te je svojom rječitosti i šalabasnošću stekao si veliku stranku kod pravnikah i s njimi po volji jedno vrieme manupulirao. Ove njegove mahne dadu povoda njekomu hudomu duhu u koži pjesnika, te ga on liepo nacrta u satiri, koja se i danas njegdje čuva. —

Ovo je samo površan nacrt slike moga prijatelja; nehtjedoh naročito živahnije ju narisati; jer bi inače mogao tkogod reći ili pogoditi: ovaj je to. Medjutim valja mi primjetiti, da se je on sasvim promienio, te postao mužem od oka.

Moj prijatelj Labusanović nije doduše imao velike odvjetničke prakse, jer se je istom prije njekoliko mjesecah u K. namjestio; ali se nadao, da će s vremenom i toga biti.

U razgovoru spomene on, da mora sutra u Z. k sudcu Medvediću, jer ima ondje njekakvo ročište, što li, te me pozove, da idem s njim.

„Ad vocem Medvedić“ sjetim se svoga sastanka te izpripoviedim prijatelju onu jednu noć iz moga veterinarskoga života.

— Brate prihvati Labusanović, sada pak moraš sa mnom. Bit će tu šale i zabave do glave. Uvesti ću te kod njega kao svoga koncipienta. Doduše nebijah ni sam još nikada u njegovoj kući, ali tomu ništa; poznam inače dobro starca. To ti je čovjek veseo; divit će se ugledav te; dosjećivat će se, da te je već njegdje vidio, premišljavati i razbijati si glavu amo i tamo; kombinirat quanta similitudo medju onim veterinarom i mojim koncepientom. Bit će tu šale i zagonetke za tri dana.

Ja prihvatim voljno njegovu ponudu, jer su primamljive očice i ljubko lišce njegove kćeri Sofike, pritezale me velikom silom onamo, i premda nisam baš jako mnogo znao o magnetu i njegovoj privlačnoj sili teoretična, to sam in praxi već prilično izvježban bio.

(Dalje sliediti će.)

GRDELČAK SLAVULJKOM.

(Otvoreno pismo.)

Oj slavuljci miloglasni,
Kî proljećem piev svoj krasni
Udarate dan i noć!
Ej! kažite gdje li ste mi,
Što spavate u zaniemi,
Da vas sada čut' nij' moć'?

Dok su luzi svi zeleni,
Miris-cviećem nakićeni —
U nas vam je zlatni čas;
A kad nestà zelen-lista,
Kad mjest cvieća inje blista —
Tad veselih neima vas!

Vaša pjesma svim je mila
I sve nas je nadkrilila,
Jer gaj kroz nju biva raj;

Digitized by Google

Naša pako pjesma prosta
Miljem za vam dalko ostà,
Al je stalan njezin traj. —

Vi pjevate kad sve pjeva,
Kada pjesma svud zamnjeva
Ljubkim glasom na svû čast;
A mi, kada sve ušuti,
Kad snieg vlada i mraz ljuti,
Podižemo žića slast. —

Sto vas dakle sviet proslavi
Jer ga zvuk vaš pozatravi,
Priznajemo pravom svi;
Al da za nas ništ' nemari,
Što nas manje Bog nadari —
To doduše pravo nî!

Svejedno je u obilju,
U svem dobru i u milju:
Je l' ti il nij' prijan kôj;
Svedj ti radost dodje bolje
Posried mukah i nevolje
Kad te skrbi tare znoj. —

Zato sviet je na zloj stazi
Kad nam dobru volju gazi,
Jer promislit mora još:
Da kad boljem neima traga,
Za pobjedit zlobe vraga —
Da je dobar i piev loš!

Gjuro Klarić.

GLUHONIEMA.

Po njemačkom od Uhla prevela Mina Prešernova.

(Dalje.)

Kad je Dorica svršila, reče joj Henrieta: „Hvala ti liepa, to je moralo vrlo liepo biti!“

„Ako bi još koji put pohtjeli, da vam pjevam, recite mi!“ odgovori Dorica i ode u kuhinju.

„Sada sam vidila kretanje njezinih ustnah, sada znam, kako radi, sada me neće više prevariti!“ i koracaše slavodobitno amo tamo.

Malo za tim otide po nješto iz sobe. Kada stupi na hodnik opazi svoga muža, kako mirno stojeć prisluškiva. Jednim pogledom u kuhinju osvjedoči se, da je Doričino pjevanje slušao. Na to ode brzo i neopažena u sobu natrag. Prodje pet, deset, petnaest časakah — pol sata — i napokon unide joj i suprug u sobu. On je pol sata slušao pjevanje Doričino!

Probaviv njekoliko vremena u sobi, udalji se. „To nemože, to nesmije tako ostati,“ misljaše Henrieta. Najžešća bol bjesnijaše u njezinih grudih. Al dok se je ona tako s težkom tugom borila, pjevaše Dorica u kuhinji:

Što to pjeva ptičica
Na tom dubu gori,
Da ljubav i djevica
Blieda lica tvori?

Muči lažće od ptića,
Muči mukom puža;
I ja ljubim mladića,
Pa cvatem ko ruža!

U taj čas stupi Henrieta u kuhinju i spopade Doricu žestoko za ruku. Njezini potezi u licu bijahu izkrivljeni, — drhtala je kao šiba na vodi.

„Ti nesmiješ više pjevati!“ reče uplašenoj služavki.

„Nikad više? — Toga nemogu podnieti!“

„Ti moraš, ja ti zapoviedam, i —“

„Al ja si u tom nedam zapoviedati. Ja ću pjevati, ko i dosad.“

„Ako mi odmah neobećaš, da nećeš pjevati, onda —“

„Nu što, — onda ćete me odpustiti; ali ja neću tako dugo čekati.“ Dorica uzè sad na vàs glas vapiti: „Odmah idem iz kuće jednoga stvora, s kojim se je nesreća rodila, i koji sam niem i druge oniemiti hoće. Ja si od nikoga nedam zabraniti pjevanja.“ Kad je zadnje rieči svršila, unide Josip u kuhinju, te iz ovih riečih dovoljno razabra, što je u stvari.

Poleti k Henrieti, koja se, drhtajuć na cielom tielu, onesviešćena u naručaj njegov sruši. Josip, dočim ju je u sobu nosio, reče Dorici: „Idi, skupi svoje stvari i traži si sretniju kuću!“ Gospoja se oporavi, a Dorica ode.

Odsada vladaše u kući mrtva tišina, kao u grobu.

Pjevanje utihnù, život i veselje odbjegnu, ali mir se u kuću već nepovrati. Josip je tražio sreću izvan kuće, a Henrieta boraše se s najstrašnijimi mukami u svojoj samoći.

Njihov mir bijaše poremećen, njihova sreća podkopana — više se nisu skupa razgovarali. Zlovoljnost, čuvstvo da je zanemaren i nesretan postao, udalji ga od nje — a njoj nedade okrutna ljubomornost i mržnja na ljude, da mu se približi. S

Digitized by Google

prva je mislio, da će se raztresti iduć po gostionah, nu taj mu se zrak doskora oduri i odsad se je šetao pod vedrim nebom. Pri tom predje mu u navadu, da je sve svoje misli glasno kazivao. Narav vazda traži svoje pravo.

„S ljudmi ipak nesmijem mnogo obćiti," mislio je, „jer to bi ju odviše vriedjalo, nu obćenje s naravju neće valjda u njoj ljubomornosti pobuditi!" Kad je kod kuće bio, postupao je š njom što oprezniје, nježnije i umiljatije. Višeput je htjeo, da joj se približi, nu na toliko se nije mogao svladati.

„Ja sam joj toliko žrtvovao, a ona mi zavidi i nevino veselje, koje sam sa Doričinim pjevanjem imao. I kada se je tako sam sebi tužio, padahu mu često suze iz očijuh.

Al kad si jedanput supruzi začmu medjusobno spočitavati žrtve, koje su jedan drugomu za ljubav činili, onda je znak, da su si preduzeli neimati već jedan s drugim obzira. —

Henrieta nije gotovo nikad više iz kuće izašla. Skoro cieli dan bavila se je u bašći. „On nezaslužuje, da ga tako jako ljubim," misljaše u sebi. „Za me neživi stvor nijedan više — do njega, pa on je ipak mogao po cieli sat stajati i slušati deranje jedne služkinje. I kako je pogibao za tim pjevanjem, da se još i sad ljuti na me. O bože, bože, kako sam nesretna postala!"

Nu kada je znala svoje muke promišljati, i tako se ponješto umirila, obično joj se je nametnulo pitanje: Kako će se to svršiti? Što će iz toga biti? Da tako nije moglo ostati, to je uvidjala i zato je sveudilj razmišljala, kako da nadje most i put k svojoj nekadanjoj sreći. Mislila je, da mu se u naručaj baci, da ga moli i uvjeri, da će odsele opet dobra i ljubežljiva biti, — nu to joj se učini kao da je proti njezinoj časti i tim kao da se krivom priznaje. Ali kako da ga drugčije predobi svomu srcu? On joj se nije približiti htjeo. Napokon se odvaži. Radilo se je o tom, da li ju jošte ljubi. Ako iole za nju ima osjećanja, to će ga dokaz njezine podložnosti i njezino požrtvovanje ganuti.

Jednu večer, kad se je sumrak hvatao i Josip, okrenutim licem k prozoru, u sobi zamišljen stajao, približi mu se ona. Srdce joj žestoko udaraše i sad mu metne ruku na rame. On se brzo okrene.

„Zar se još na me ljutiš, dragi supruže?"

„Ja se nisam nikad ljutio, ali me je boljelo —"

„Prestani! Evo ću ti da kažem, što u mojoj grudi biva!" I pade mu oko vrata, jecajuć tako jako, da je Josip mislio, — srdce će mu pući.

„Henrieto!" reče Josip, dočim joj je vlasi s lica sgladio i suze s očiuh brisao; „neplači, sve će dobro biti, moramo samo jedno s drugim strpljenja imati."

„Strpljenja, strpljenja! Ti ga možeš lasno s menom imati i ti si miran, ali ja. Moj život jest vječito burkanje čuvstvah, moja krv neprestano kipi, a misli mi bjesne i sile napried. Ja sam ubogi i nesretni stvor, ja sam g l u h o n i e m a!"

„Ali Henrieto!"

„Ah neka, moram ti napokon sve kazati, što trpim. Kad se probudim, vidim krasotu jutra nu nečujem glasovah, što se po svietu ore. Nemogu ti kazati, da si sreću i blagoslov kroz dan želim. Ja moram svoja čuvstva ugušiti. Kada s tobom izadjem kamo, vidim kako ljudi s tobom prijazno govore, oni se smiju i razgovaraju, a ja neznam o čem — ja ih nečujem, ja te imam samo na polak. Ako s tobom idem, čini mi se sve odurno. Kad sam sàma, mogla bi od žalosti i samoće poginuti. Skladnoglasje, zvuk, što kličuć svietom ori meni je zabušen. Sve je ružno, — sviet mrtav — cvatući grob! O moj bože, moj bože, oslobodi me tih mukah!

(Konac sliediti će.)

Hrvatulje.

III.

Mala Milka, moji ljudi!
Ej to vam je fina glava,
Mužku žicu, mužke ćudi
Vragoljak na vlas poznava;
Neka laže, nek se trudi
Nek se momak udvorava,
Žarkim okom mala migne,
Drobni prstić mala digne,
Smiešeći mu mala kaže:
„Vi mužkarci — vi ste laže!
Svaki vas je gospodičić
Lepušast i šaren ptičić."

Dà i mala veli pravo,
Ta pitajte srce sami:
Mužka glava vam je djavo,
Da nadlija, da omami,
Da varaka žene zdravo,
Da je spregne mriežicami;
Viečne kletve, ljubav žarka,
Sve ciganluk, sve je varka,
Nebi l' moma se opekla;
Pravo moja mala rekla:
„Svaki vas je gospodičić
Lepušast i šaren ptičić."

Digitized by Google

Deder Milko, sveti žene,
Za sve jade, za sve muke;
Operutaj Milko mene,
Digni na me liepe ruke,
Nek se mužka napast prene,
Nek se kani laži puke;
Laka krila mi podreži,
Pitoma me k srcu veži,
Kajat će se mužka zloba, —
Mi ć'mo dobro proći oba:
Ti i ja tvoj gospodičić,
Moja ptica i tvoj ptičić.

Veljko Rabačević.

ODLOMAK

iz Vámbéryeva putovanja po sriednjoj Aziji.

(*Iz magjarskoga časopisa „Hazánk 's a Külföld.“*)

Vidismo, kako se ladja odmiče, kako us na njoj nalazeći se prijatelji otvorili u svojoj knjizi „falt,“ onu naime stranu, u kojoj su sadržana sgodna sveta mjesta.

Medju nas bijahu takodjer razdieljeni oni kamenčići, koji kazivahu stanovite, u koranu nahodeće se redke, i jedva bi takovim vješti hodža Salih progovorio, šta će slieditи, to se na ladju stupivši hodočastnici opet k nam obrate, i kao da je sve u najboljem redu, razprše svete rieči korana savkoliki njihov strah. I tako prije nego li je sunce sjajne svoje trake sakrilo u dalekom zapadu, ostavismo razvaline Tumüklüma, te odosmo putem, vodećim prema Kalati.

Naš položaj bijaše vrlo opasan poznavajući dobro pogibelji, skopčane s putovanjem po pustari. U Kivi bijasmo mjeseca svibnja, a sada eto nastadoše već srpanjski dani, a s njimi i sve nevolje, spojene s nestašicom vode. Nalazilo se je doduše daždjenice, ali nemogosmo se osloniti ma da bi samo na jedan vrutak, niti se mogosmo nadati, da ćemo takov gdje odkriti. Neizgovorno bolnim čuvstvom tumarahu oči naše po talasih Oxa, koji se svc jače od nas odmicahu, i u kojih su sada traci zahodećega sunca pozlaćeni dvojakom se svietlošću odraživahu. I iste deve požudno ogledavahu se prama rieci, premda smo ih prije odlazka dovoljno napojili.

Prispjev do pešćene pustare, zakriesi se na nebeskom svodu njekoliko milih malih zviezdicah. Mi smo medjutim bojeć se, da nebi probudili pozornost Turkomanah, tihano i laganо, poput sablastih, napried stupali; na mehkom i debelom pjesku nečine ni deve nikakova štropota; ali nam bijaše do toga, da nezatulji koji od naših magaracah, jer glas njihov čuti je u gluhoj noći na daleko i široko.

Oko ponoći dodjosmo na takovo mjesto, gdje moradosmo odsjesti; tu su bo tako magarci kao i deve do koljena propadale u pjesak, koji sačinjavaše tu neprekidni niz malenih briežuljakah. Medjutim se zrak toliko ohladi, da sam mogao pješke hoditi tom mehkom i rekao bih, prhkom ravninom. Ali ipak prama jutru snadje me dosta jaka zima, moji se prsti njekako prikvačili, rękao bih, primrzli za štap, a i hodati nije mi se više dalo. Porinuv svoju prtljagu na magarca sám sjednem na devu; jer premda je i to siromašno živinče bilo silno umoreno, to je ipak moglo laglje proläziti, budući viklo i takovu putu i nestašici svake ruke.

Došav do željene postaje već jutrom pozdraviše nas tu vičuć: „Adam Kinilgam“ t. j. da smo na takovom mjestu, gdje nam prieti pogibelj. Pa zbilja bijaše dovoljno samo jedan put se ogledati, da se uvjerimo o toj pogibelji. Čitatelju! pomisli, ako možeš, silno more pjeska, koje u daljnjih njegdje krajevih — tako ti se vidi — zarubljuje obzor nebeski. Nepregledno to more prekidaju s jedne strane silnim vihrom nanešena brda od samoga pjeska, a s druge strane gladko je kao stol, te se o pjesku sjajni odrazuju sunčani traci. Tihim vazduhom nečuješ cvrkutanja vesele ptičice; na tom pjesku negamzi nikakov crvić niti koji drugi stvor božji; grobno je tu mrtvilo, strašno, užasno. Nigdje ni traga kakovu životu, samo gdje i gdje blieskaju se biele kosti poginulih ljudih i propale životinje, što no su ih dobrodušni putnici na kup sabrali, da budu ostalim putokazom u tom pjesnatom labirintu.

Do sada sretno izmakosmo Turkomanom, neopaženi niti nevidjeni; ali nam se je valjalo boriti s drugimi gorostasnimi zapriekami i nevoljami. Na konju nemožeš prevaliti ni jedne postaje; pa gdje nam elementi nezakrčiše puta, nadodje kakova druga nesgoda, često i takove naravi, da morade i najravnodušnijega iztočnoga putnika sdrmati, kamo li nebi moje suputnike, koji su cielim putem pretrpjeli najviše straha i užasa, što mi je svjedočio i njihov mračni, strašljivi pogled.

Digitized by Google

Usljed riečih našega vodje, kervanbaše, imao bi bio naš put trajati 6 danah, i to bi išlo što pjeskovitom, rahlom pustarom, što tvrdom zemljom; na kojoj da se nalazi i oazah sa studenom vodicom i zelenom travom, po kojoj pasu pastiri stada svoja.

Uzporediv s tim našu, za piće potrebnu vodu opazismo, da će nam je jedva biti za dva dana, jer koliko se nije popilo, toliko je nestalo i izsušilo se na ogromnoj dnevnoj sparini i sbog drugih raznih slučajevah. Opaziv to i uvjeriv se o tom štedismo vodu, koliko nam najviše bijaše moguće, a osobito odlikovah se ja u tom; a moji suputnici sliediše točno moj primjer. A pri tom neuzfali ni smiešnih prizorah, te sam uzprkos tolikih nevoljah i žalostnih izgledah, ipak koji put se sladko nasmijao gledajuć, kako ovaj ili onaj na devi sjedeći i driemajući putnik grčevito pritišće k srcu si posudu vodom napunjenu.

Uzprkos golemoj palećoj žegi moradosmo i danju putovati barma 5—6 satih, jer čim smo veći dio puta prevalili, tim smo se jače odmicali pogibeljnomu tebbadu vjetru, koji, zateče li putnike na zelenih krajevih, donese im tek neugodnu groznicu, dočim na pjeskovitih pustarah, noseć silan pjesak zakapa i uništuje ciele karavane, ljude i živinu.

Jadne deve naše, izmučene i silno umorene napornim putovanjem u žegi i nepodnosnoj gotovo vrućini, i obole njeke, a dvie su pače na bližnjoj postaji Sorkutuku i poginule. Sorkutuku znači toliko, koliko „slani vrutak.“ Pa izbilja, kao što mi pripoviedahu, bijaše tu prije prilično dobro vrielo, nu ovo zasú silni vjetar posve pjeskom; a sada, tko bi ga hotio odkapati, morao bi i dan i više možebit raditi.

Golema dnevna vrućina izmuči napokon i nas silno; dva naših putnikah, koji moradjahu uz iznemogle svoje deve pješke hodati, obole usljed žedje toli pogibeljno, da smo ih morali napokon na njihovih devah upravo privezati, samo da se nesruše. Ti su biednici neprestano vikali, dok su mogli jezikom micati: „vode! vode!“ Ali šta ćemo, i njihovi najbolji prijatelji uzkrate, te nehtjedoše im dati od svoje vode, jer bi se inače i njim moglo bilo isto dogoditi. Došav trećega dana u Mehemid Bulog umre jedan od njih smrću strašnom od žedje. Ja bijah kod toga nesretnika, kad je izdahnuo. Jezik mu je bio pocrnio, nebo u ustnih pepelnasto-bielo, ali potezi prilično naravni; nu ustnice stajahu tvrde i ukočene, zubi izbuljeni po nješto, a usta otvorena. Dvojim, bi li u posljednjem trenutku bio napitak hladne vode uzpirio ugasnujuću luč mu života; ali kad bi to bilo i moguće, tko bi mu ga bio pružio, a sebi otrgao? To lje nitko.

Strašan je to u istinu prizor gledati, kako otac pred sinom, brat pred bratom krije pomno kap vode, koja bi umirajućemu mogla i život povratiti. Ako nigdje, a to u pustari, u takvoj sgodi tražiš uzalud na žrtve spremnoga velikodušja, na koje bi u drugih pogibeljih jamačno prije računati mogao.

Tri već gotovo dana, težka i mučna, putovasmo gorućim, rekao bih, pjeskom, po niemoj i užasnoj pustari; te bi bili morali već do brza doći joj i na kraj, naime do kalataskih brdinah; ali nas po nesreći zahvatila opet nova bieda. Naše deve s velika napora tako omalaksaše, da nisu gotovo nikamo više mogle ili se najvećim naporom lagano napried micale; s toga moradosmo još i četvrti dan probaviti u pustari. U mojoj čuturi bijaše još nješto malo vode — za koji čas, jer sam do sada samo kap po kap pio. S toga snadje me napokon velika muka sa žedje, već mi jezik počeo crniti, tad izpijem svu vodu na jedan put misleć, da ću tim spasiti si život. Nu uzprkos tomu moje stanje udaralo sve na gore; iz nutra peklo me je nješto i žeglo, kao da gori živa vatra, uz to zamahne težka glavobolja petoga dana. S daleka, u tamnobielkastih oblacih opazismo brdine kalataske, nu čim se jače približavasmo, tim znatnije popuščahu moje sile tjelesne, te me napokon gotovo sasvim ostave. Što smo dalje putovali, što se bolje približavali goram, tim je bivao pjesak i rahliji i tanji. Požudno izgledavahu moji drugovi preda, se nebi li gdje opazili kakova pastira, ili koju kolibicu, gdje bi se mogli okriepiti.

(Dalje sliediti će.)

DOSJETKE.

(Od Dr. N. I.)

Tko u ljetu sije,
Zimi gladan nije.

Tko posluje u mladosti,
Taj počiva u starosti.

Drugim tko zavidi,
Svog se čina stidi.

Drugim čast tko rad obara
Taj i sebi čast nestvara.

Polagano tko se bori,
Taj se brzo neumori.

Tko sve troši dok uztraje,
Zalud poslje on se kaje.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. veljače.

Od kako se je u nas porodio život drugi, život duševni, od preporoda hrvatske knjige pisalo se toga sila i dokazivalo na sve strane, da se naša narodnost nemože uzdržati, ako joj nebude čvrste podloge, t. j. ako se naš narodni jezik svestrano nerazvije i bujno neprocvate. S toga su u svako vrieme iskreni domoljubi zahtievali prije svega, da se hrvatskomu jeziku dade ono mjesto u životu javnom i državnom, koje ga ide po svakom pravu, nadajuć se, da će si on tako malo po malo prodrieti put i u privatni, te ovako osvojiti svekolike naše privatne i javne odnošaje. Da je to zbilja jedino sredstvo, jedina i najtvrdja obrana našoj narodnosti, netreba dvojiti, niti već ikoji p o š t e n domorodac o tom sumnja.

Hrvatski jezik uživa sada barma ponješto pravo službenosti, t. j. on je b a r m a kod njekih naših oblastih jezikom službenim. S toga naša je sveta dužnost, da mu barma to mjesto osjeguramo, da nepustimo ma ni za dlaku tudji otrovni živalj u čistu hrvatštinu, jer bi nam mogao tu zdravu, ali još slabašnu biljku narodnu podgristi i utamaniti. Tek minula prošlost i s njom skopčano gospodstvo tudjega jezika neka nam bude uviek pred očima kao njekada putujućim Izraelcem iz Egipta stup gospodnji. Kako bi morali činovnici naši braniti izključivu službenost hrvatskoga jezika, to je krasno dokazao osrednji veliki sudac u Križevcu g. Martin Ožegović, koga ide s toga velika hvala i čast.

Nu jednakim načinom treba svim p r a v i m domorodcem nastojati, da se hrvatski jezik u domaćem životu udomi i zagospodi. Mi smo već o tom pisali, a ovim redkom povod je onomadnji članak „Domobranov," gdje se sliedbenikom Mojsijina vjeroizpoviedanja svjetuje, neka se služe jezikom hrvatskim, jer u protivnom slučaju narodu štete, a u takovu slučaju nepreostaje im drugo, nego vratiti se u Palestinu. Mi doduše nepribvaćamo to mnenje o putovanju u Palestinu, niti ga nepovladjujemo, ali priznajemo, da se naši Izraelićani služe s veće strane u svih svojih poslovih i u privatnom životu jezikom tudjim. To niti je od njih liepo, niti liberalno, niti toga ikoji prosviećen čovjek odobrava. Nu da bude slika podpuna, žalimo, što nije „Domobran" naveo, kamo bi deportirali onu v i s o k u g o s p o d u, v i š e i m a n j e č i n o v n i k e, t r g o v c e, z a n a t l i j e i bez v o j n i k a h, a k a m o b i n a p o k o n s n a š i m i, b e z b r o j n i m i k r a s o t i c a m i, koje se neprestano i uviek služe jezikom tudjim, svagdje i u onoj mjeri, u kojoj i Izraelićani? Kamo bi, rekosmo, poslali gore spomenutu gospodu, po rodu i krvi Hrvate, dielomice njekoć p o i z b o r d o m o r o d c e, koji ničim nepokazuju da su zbilja Hrvati?

— U jednom broju lanjske godine nacrtasmo, kako je socijalni život zagrebački zapeo, da mu neima primjera; a taj život traje sve jednako i samo mu ponješto zarumeni bolestno lice, kad se što izvanredna sluči. Prošloga mjeseca bijahu glavne skupštine raznih družtvah na dnevnom redu, od kojih je miroljubivo inače gospodarsko družtvo probudilo obću pozornost. U magistratskih sjednicah, kod viećanja skupštinah družtvah sjedi uviek i jedan stenograf, ali zašto? kad občinstvo i onako nigdje nečita njegova izvješća do njekih malih izvadakah; a koli bi bila interesantna prva sjednica gospodarah. U skupštini „Matice ilirske" poveo se bio na novo govor o izdavanju pučkih spisah, koji bi imali u čudorednom smislu djelovati i za materialnu korist, jer knjige, kao „Pojavi u zraku" nisu praktične za naš prosti puk. Zaključeno je u tom smislu ozbiljno raditi.

Nješto je takodjer dirnuo sviet i važni glas o konferenciji bankoj, koja se je jučer započela, nu od pozvanih članovah vanjskih vidi se malo licah u gradu. Najvažniji pako faktor njeke potencirane živahnosti je Karneval, koj je iztaknuo svoj šareni barjak mameć ljude, da se poklone njegovim lakrdijam, koliko komu dopušta kesa. Da mu je pošlo za rukom bar ponješto ganuti tromu krv našega oskudnoga vremena, dokazao je posliednji maskirani bal u kazalištu. Predstave za takvu večer sastavljene jesu „ad hoc," komedije, pune šale i smieha, počamši od klasičnih plakatah do samoga baleta, i mesopustnih modnih idealah — debardeurah, koji dakako moraju i kod nas paradirati. Oko sastavljenja novoga baleta znamo, da se je g. Freudenreich mnogo trudio, nu da nam je dozvoljeno u odbornoj sjednici kazališta koju reći, mi bi predložili, da se pozove g. Coronelli, te da kao vještak u horeografiji preuzme tu stvar u svoje ruke i da nam istimi silami predoči što izvrstnije „divertissement," jer takova promiena zabave, ma i nebila ono, što se razumieva pod baletom velike opere, djeluje ipak ugodno na estetični ukus gibanja kao i na mimičku umjetnost; a troškovi bi se jamačno namirili živahnijim posjetom.

Plesovi u „Dvorani" i „Strieljani" jedini su, gdje se naše finije občinstvo zabavlja; a od privatnih većih soireah naših velikašah i bogatašah neima divana — do jedinoga bala kod preuzv. gosp. bana.

— Nedavno priobćiše sve naše novine „poziv," što ga poslaše u sviet gg. dr. Subotić, Ognjoslav Utješenović i dr. Miklošić, kojim pozivlju občinstvo, da daruje dobrovoljne prineske, da se uzmognu izdati sva djela, pokojnoga za „srbsku književnost" zaslužnoga Vuka Karadžića. — S bog tiesna prostora nemožemo priobćiti poziva, ali svakako velimo, da je pokojni Vuk zaslužan za književnost naroda srbskoga. On se je bavio takodjer povjestničkimi iztraživanji, ali manjom srećom.

Kazalište.

Jadna naša Krapino! i opet si morala da budeš sriedištem neobičnoga života. U njoj se eno šeću mlada i stara gospoda svake ruke, veletrżci, u savezu sa prvimi trgovačkimi kućami u Mletcih, Milanu i Beču; u Krapini je kasino, gdje se drže balovi; narodna straža, a njezin kapetan i major gospoda su kako valja, samo nisu junaci na mejdanu;

Digitized by Google

tu se vojnici vježbaju, djevojke jašu vilovite konje — valjda naše dične krapinčanke — mladi oficiri dvore liepim gospodičnam, zaljubljuju se u nje; tu stanuju stari penzionirci oficiri, koji no umiju lulu pušit, rozgotom se smijat i dobro vikat, a da bude slika podpuna, opije se jedna gospodična sladkoga vina. — Eto Krapine, te stare majke Čeha, Leha i Meha, gdje je proživila novim životom. Šteta što jadna Krapina neima trunka koristi odatle, jer to sve biva — na zagrebačkom pozorištu, u šaljivom komadu „Cvietanić i Grdelac ili pogodismo se.“

Iz ovoga može svatko uviditi koli nespretno je taj komad lokaliziran, nespretnije nebi mogao ni onda biti, da je premješten upravo u koje selo. Barma takove stvari mogle bi se preinačiti.

Posebnom klasičnosti preveden je taj komad; evo nekoliko primjerah: to se pristoji za momka od oka; — ja neću ostati za brdom; — to će mi biti ostruga za daljnju radnju; — ja ću morati proći kroz cielo šibanje pitanjah itd. itd. Ovo samo njekoliko najklasičnijih izrekah; njekoliko smo ih u posljednjem broju ovoga lista priobćili. Proti takovim barbarizmom jezika moramo svom silom prosvjedovati, moleć opetovano sl. upravljajući odbor, da se drži svoga zaključka o izpravljanju i gladjenju jezika.

Inače komad sam po sebi nije loš; nu g. Freudenreich nebi bio smio onoliku dizati buku sa tabakirom i šnofanjem; g. Ban mogao bi se jedan put — ma bilo samo za šalu — naučiti svoju ulogu; gosp. Rajković svojim prsam za volju umjeriti po nješto glas, a g. Popović malo se ljepše kretati.

Pohvalom moramo spomenuti g. Freudenreicha, što je onako liepo priredio pantomimu posljednje nedjelje t. j. 29. pr. m.

„La Pomerais“ zasvjedočio je i opet, po treći put, svoju privabljivu moć, jer je prošloga četvrtka prilično napunio kazalište t. j. parter i galerije bijahu dobro zastupane, nu lože dosta slabo.

Književnost.

Troškom Lavoslava Hartmánna a tiskom jermenskoga manastira u Beču izašlo je drugo izpravljeno izdanje I. svezka „Vienca.“ Ovo se djelo odlikuje liepom spoljašnošću, a i sadržaj njegov jest, kao što je poznato, zanimiv. Napisao ga je g. Mařik

— U Lavovu izlazi počam od nove godine novi ruski (rusinski) časopis „Niva, naukovo-literacka časopis;“ izlazi tri puta na mjesec; ciena mu je poštom 4 for.

— U Pragu izlazi, ima tomu već evo druga godina, časopis „Veleslavin, časopis za umjetnost tiskarsku.“ Taj se list štampa u J. L. Koberovoj tiskarni, odlikuje se vrlo ukusnim formatom i još krasnijim tiskom. Piše najviše o tiskarskih stvarih; a čitasmo često u njem dopisah takodjer iz Zagreba. Mi taj list preporučamo osobito liepo svim slagarom i tiskarnam po cieloj trojednoj kraljevini. Ciena mu je za četvrt godine s poštom 70 novč.

— Car Napolion napisa život „Julija Cezara.“ To se djelo tiska sada u Parizu. Ujedno sa francezkim originalom izaći će prevodi englezki i njemački; pa se pobrinuše Magjari, da ga prevedu i na svoj jezik. Hoće li se ikada prevesti i na hrvatski jezik? O tom nemožemo ništa reći? —

Svaštice.

Čitasmo ovih danah u novinah, da su izbirači kotara kolonjskoga (Kölner Wahlbezirk) jednodušno zaključili poslati svomu zastupniku i ujedno predsjedniku poslaničke kuće pruskoga sabora g. Grabovu gradjansku krunu za zasluge, poprativ ju kratkom ali jezgrovitom adresom. U toj adresi hvale izbirači muževno, ali i odvažno postupanje g. Grabova, njegovu veliku privrženost k ustavu i narodnoj autonomiji, pa još i zato, što je onako krepko i slobodoumno odgovorio na prestolni govor.

Bi li se kod nas smielo reći: „faciatis similiter?“ — Qui intelligere potest, intelligat!

— G. Szemere, bivši magjarski ministar 1848—49 g. a kasnje bjegunac, pomilovan je opet, te se nedavno tomu vratio u svoju domovinu. Vele, kad je parovoz prejurio ugarsku granicu, to da ga je silno uzdrmalo, te se milo razplakao osjetiv iza duga vremena, da je na zemljištu svoje domovine. On boluje, ali s duševne boli.

Smješice.

Susreo njetko šijaka s natovarenimi koli i upita ga:
„Šta voziš baja?“
„Ništa vina, ništa rakije!“
„Pa kog belaja imaš onda u kolih!“

U jednom selu bijaše jedna na glasu pijanica, po imenu Razlog. Njegov najvjerniji drug — pijanica dakako — ode se jednoč izpovjedati i medju ostalim reče, da je skoro svaki dan pijan bio.

„Sinko dragi,“ naučaše ga izpovjednik, „kad piješ, a ti pij s razlogom.“

„Ma otče,“ odgovori ubogi griešnik, „ta baš kad s Razlogom pijem, onda sam i pjan.“

Mirko. Tko je najprije u školi?
Vladoje. Onaj, koji ostane u reštu.

G. veliki župan sriemski poslao je hrvatskomu narodnomu muzeju okamine (petrefactae) od jelena. Vrlo bi rado znati, od kakova se je čuda taj jelen okamenio.
(„Zmaj“).

Gospodar. Hej Ivane, kojeg su ono lopova svinje u vrtu?
Sluga. Vaše, milostivi gospodine!

Listovnica.

G. F. S. Križevačkomu u Križevcih: Hvala na pjesmi; molimo vas liepo, pošaljite obećane zagonetke.

— M. J. Lov. u Sisku: Upotriebit ćemo jedno i drugo; nu i kad nebi toga učinili, rukopisa vam nebi vratili, jer se rukupisi nevraćaju.

— Svim našim vriednim dopisnikom: Kolikogod su nam mili vaši dopisi iz pojedinih gradovah naše domovine, i koliko smo vam zahvalni na rodoljubivoj ljubavi, to nemožemo vaših dopisah diljem priobćivati, jer naš list nije prama tomu; nu drage ćemo volje vaditi najvažnije stvari iz njih. Toliko, da se razumiemo.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. veljače 1865.** **Broj 5.**

SIMAK MAJCI.

Tudjinom ti, majko, bijah
S one strane sinjeg mora
Tam, gdje sunce svako veče
K odpočinku sladkom teče:
Onkraj onih, vidiš gora'.

Ljuto ti je; stara majko,
Tudjin biti u daljini:
Nigdje našeg liepog sbora,
Nigdje našeg dogovora;
Tudje rieči, sbori ini.

Neima tamo naše pjesme,
Ni našega divnog sloga,
Neima, sladka majko, tamo,
Za čim jednim ginem samo:
Sladkog roda hrvatskoga.

Neima tamo naših gorah,
Neima naših tam dolinah,
Neima tamo naših stada',
Ni pastira uz njih mlada:
Neima naših tam milinah.

Neima tamo srodnih željah,
Srodnih mislih, dušah srodni',
Tudja lica, srca tudja!
Oh! koliko, majko, žudja'
Divni kraj svoj domorodni!

Neima naše tam ljubavi!
Oh! majčice moja stara,
Tudja ljubav malo vriedi,
Srce ti se s nje oledi!
Tudja ljubav neima žara.

Tužna, mila majko moja,
U tudjini dane trati':
Nemogoh te ogrliti,
Drago lice poljubiti,
A uz to te „majkom" zvati.

Liepe vidih grade, sela,
Ali tudj duh u njih diše.
Oh! te zemlje drugdje nije,
Za kojom mi srce bije:
Nigdje moga doma više!

Oj hrvatski divni kraju,
Ti nebeski perivoju,
Zibko mladih mojih ljeta',
U tebi evo me opeta,
U teb', rajski mirogoju!

A ti, majko, daj da t' stisnem
I poljubim ruku milu!
Gle! kako mi oko plače,
Od radosti srce skače,
Što sam opet u tvom krilu!

Gj. Kovačević.

Digitized by Google

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Dalje.)

IV.

„Un malheur ne vient jamais seul.“

Po jučerašnjem dogovoru imali bi se odvesti u Z. Stara Walpurga svjetovaše nas, da ostanemo kod kuće veleć, da petkom nevalja nikud putovati; ali mi kao prosvjećena djeca našega vieka, nehajeć ni malo za njene opomene, sjedosmo u prilična kola te hajd krasnim, najljepšim predielom našega Zagorja. Razgovarasmo se o svačem, o narodnosti, političkom životu i budućnosti hrvatskoga naroda; o bogatstvu naše domovine. Iz tih krasnih mislih trgnulo bi nas kad što žestoko droncanje i omamljivo odskakanje naših kolah, te nas ovako nemilice sjećalo, da neimamo ni najpotrebnije stvari — valjanih putevah. Komu se je duša prirasla tielu, neka se proveze dva put onom cestom, pa mu eto moje glave, da će se za uviek od njega odružiti.

Provaliv dobar komad puta, izpuni se na jednoć proročanstvo stare Walpurge: kola zajure u njeku grabu, zapnu i — os se prelomi.

Težkim naporom izvukosmo njekako kola iz grabe; dalje se voziti bijaše nemoguće. Srećom što je na blizu bio njekakov sin i potomak Vulkanov; ali on izjavi, da nam nemože nikako osi popraviti do večeri.

— Koliko je odavlje u Z.? upitam ga.

— Dobru uru pješke iduć.

— Brate idemo per pedes apostolorum do Z. daleko nije; a meni su tako vaše zagorske krčme dosadile, da me nikako nije volja i ovu noć u njih probaviti.

Labusanović pristane, pa hajd svaki debelom batinom oboružani preko njivah i livadah upravo prama Z.

Oko 7 satih pod večer stigosmo u odredjeno mjesto. Dječak jedan pokazao nam je kuću gospodina sudca.

Bio to dvorac plemićki, kakovih ćeš sijaset naći u našem Zagorju; samo što su danas mnogi u još kukavnijem položaju; jer neima više u domovini onoga blagostanja, kakova si nalazio prije 20 godinah i u plemića pače i u seljaka.

Kuria g. Medvedića, na kat sagradjena, bijaše dosta malena, ali prilična, pače ugodna lica; do nje primaknuše nješto — kao ovelik, oširok i prilično prostran tornjić, o kojem nikako nemogoh dokučiti, koja mu je svrha. U dvorištu blizo toga tornja vijahu se dvie ogromne liepe, a pod njom smještiše dvie klupe, na kojih je sjedeć gospodar kuće hladio se u večer pušeć lulu duhana.

Došav u hodnik bane pred nas njekakvo zamusano stvorenje iz kuhinje; pa nesmišljajuć se na dugo; „Neima nikoga kod kuće, odlazite,“ reče i pred nosom zatvori nam vrata. Mi htjedosmo joj dokazati, tko smo, moljasmo ju, ali uzalud.

Za tudjinca ništa neimaš
Tudja . . . deklo kad te prosi.

Vratismo se u dvorište. Tu nam izpripovieda sluga, da je gosp. sudac sa cielom obitelju otišao do bližnjega vlastelina, pa da će jedva doći prije pol noći.

Ah! kukavnih viestih. „Ali iz te kože, nikud nikamo,“ kako vele. Uzprkos mojoj antipatiji proti zagorskim krčmam moradoh ipak opitati se, gdje bi mogli prenoćiti.

Sluga nam prijavi, da je u sriedini sela dobra i pristojna krčma, gdje možemo liepo prenoćiti i odpočinuti.

Podjemo dakle da i opet posjetimo tudje bogove gostoljubive.

Medjutim jedva smo mi maknuli petami eto sadje u dvorište služavka, što nas je onako nemilo odpravila, te zametne govor sa slugom; po svoj prilici pohtjelo joj se znati, o čem se razgovarasmo.

Lutajuć po ulicah — ako se one razbrljane staze medju raztrešenimi kućami smiju tim imenom okrstiti — nabasamo njekom sgodom na kuću, o kojoj nam rekoše da je krčma. Sudeć po onom, po svoj prilici od koprive spletenom viencu, zaključismo sasvim logično, da tu mora biti „hôtel grand“ za cielu okolicu.

Ali kako da unidjemo u kuću? Koliko god se mi napinjali, da razaberemo vrata, ili kakov drugi prolaz, neopazismo nigdje ništa. Pred cielom kućom veraše se onizki od leskovih šibicah i prutićah izpleteni, kolci poduprti plotić. Nebudući vješti gimnastici nemogosmo tu ogradu preskočiti nego sasma lagano odlučismo jedan za drugim prelaziti.

Ja otvorim put metnuv desnu nogu na plot; na što ovaj zakrhne i zapucne, a to probudi na drugoj strani spavajućega Cerbera u koži pravoga zagorskoga šarka, te on digne silnu graju na nas kao da smo voljni osvojiti nepoznate prostorije toga krčmarskoga raja.

Tek je taj šarko izkesio svoje zube, polete dva čovjeka napried, te dočim me jedan vrlo neuljudno natrag turne, povikne drugi: „pošteni ljudi nejdu preko plota.“

Digitized by Google

Zabunjeni s toga dočeka neodgovorismo upravo ni slovca, nego muče udjosmo vratima, što nam ih jedan od one dvojice pokaza, u dvorište, te onda preko njekakvih izprljanih, valjda još obćim potopom onamo nanešenih, stubah u tamnu i čadjavu sobu.

Na vrati izbulje oba ona čovjeka svoje volovske oči te nas promatrahu, kao da smo pobjegli iz Kufsteina.

— Donesite vina i dobru večeru, povikne Labusanović, koji se prvi sjetio svoga trbuha.

Taj njegov glas razneo se u sobi, odbio se o drvene stiene, ali na krčmara nedjelovaše upravo ni malo.

U sobi bijaše još njekoliko seljakah. Krčmar ode van, a odmah na to padne u sobu onaj neuljudni žganac, što no me je onako na prostačku potisnuo preko plota. Pridruživ se seljakom uzme jim nješta prišapćivati. Ovi se oglediu na nas, pa onda nastave oni pripoviedati; valjda mu priobćivahu svoje opazke o nas. Zatim izvadi jedan njekakov komadić papira, čita ga, pa čitajuć svraćaše neprestano oči na nas.

Sie guckten lange nach uns hin,
Und dachten so in ihrem Sinn:
Das sind wohl Vagabunden.

Netom digne se jedan od njih, dodje bliže nas, kao da štogod traži; ali pri tom nas je takovim sumnjivo-osvadnim pogledom motrio, da mi je napokon ipak ciela ta stvar dodijala.

Ja trknem svoga prijatelja.

— Neima ništa; brate znadeš, da je hrvatski seljak u obće vrlo znatiželjan; a sve ine nadvisuje u tom naš Zagorac.

Nu u mene nebilo toliko lahke vjere; dobro se bo sjećah riečih našega pjesnika:

„Jao, siromah čovjek ni nesluti,
Kada jur nade hara mraz ljuti!“

Držeć te zlatne rieči u pameti opomenem svoga prijatelja, da nam svakako valja nješta učiniti, ili barma seljake popitati, što misle o nas. Nu Labusanović, kao da je u svom dvorcu, haje i nehaje za to, već on uzeo pripoviedati i o vinu i divnih krasoticah.

U taj čas bane u sobu druga strana krčmarova — njegova žena, ogromna i omašna, po prilici onakova, kakovu si ja slikam Vlastu u českom djevojačkom boju, o kojem liepo připovieda kraljodvorski rukopis.

Ja podjem k njoj.

— Molim vas, bi li mogli dobiti ovdje kod vas onako priličnu večeru i koliko moguće još udobniji stan?

— O drage volje, od srca rada, dragi gosponek. Oprostite, što vas nisam prije mogla poslužiti; nu moj muž ima njekakova silna posla, te vas nemogaše sam, kako valja — podvoriti; a ja sam bila u kuhinji. Nu zato ćete sada sve dobiti. Čim dodje moj suprug, donieti ću vam večeru; a i za stan nemojte se brinuti — primetne njekakovim porugljivim smiehom — biti ćete zadovoljni. Nu prije nego bude večera gotova, donieti ću vam vina i bieloga kruha.

Ona ode, a za njom odmah i svi seljaci, te nas dva ostadosmo sama.

Meni se to doduše smiešno vidilo, zašto da gladnimi želudci čekamo na dolazak po svoj prilici sitoga krčmara; ali prešutih svoju bojazan, jer bi mi se bio Labusanović rugao.

Ali vrieme se micaše, a naše krčmarice neima ni blizu.

— Brate, meni je već dosadila ta prtljanija. A da bude mjera podpuna navrio je moj prijatelj smijati se, što ga je grlo nosilo veleć:

— Brate čini se, kao da si stvoren za pustolovine u naših brdinah; da sam još njekoliko danah s tobom ovdje, ili da putujem s tobom, poludio bi sa smieha. Ali umiri se, sve će to prestati, kada se porazgovorim s timi ljudmi. Brate naš Zagorac, to je čovjek neobičan, neumie mu svatko žilice pogoditi, pa takov neće nikada s njim na kraj.

Ja htjedoh upravo na tu stoičko-lakoničku poduku nješta paprena odvratiti, kad se vrata otvore; a u sobu padnu sudac seoski, krčmar i još dva mužkarca; ova dva imadjahu njekakove zahrdjale puške, po svoj prilici iz Laudonovih vremenah, koje nisu božjega sunca gledale već možebiti ni za dviuh generacijah.

Sudac dodje k nam — vrlo dostojanstveno; u ruci mu komadić papira; onaj isti komadić, što su ga seljaci malo prije onako pomno učili. Izmjeriv nas od pete do glave, stane, nakašlja se do dva puta, pljune lievo i desno, te glasom ozbiljno-umjereno-dostojanstveno-hrapavim progovori:

— Odaklje ste vi? kamo kanite? Gdje su vam pisma? vandravske knjižice? Ili ste možebit rufankiri (rauchfangkehrer)? Gdje su vam pašuši? Jer pošteni ljudi neskaču preko plota, nesalaze sa ceste te neblude kojekakovimi stazami. Vi dakle mora da ste njekakvi tati ili razbojnici.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

Palača obrtnosti.

Broj prvi ovogodišnjega N. g. l. donio je članak o šivalih; a sada eto možemo o tom važnom izumu i nekoliko liepih slikah pridati, što će dakako naš krasni spol više zanimati nego-li mužkarce; jer je šivalo izumljeno na čast i korist gospojam, te one imaju na taj stroj prvo pravo.

Glasovita i najveća tvornica šivalah na cielom svietu od Wheller i Wilsona kupila je za svoje skladište velekrasnu sgradu družtva za umjetnosti u New-Yorku, u tom vrelu obrtničkoga gorostasnoga razvitka i blagoslova, gdje su najsjajnije palače posvećene industriji.

Knezovi i velikaši trgovine amerikanske shvatiše kako valja štovati radnju, te posagradiše svuda veličanstvene kuće poput kraljevskih dvorovah za skladišta svoje robe, za hambare i stanovanje svoje.

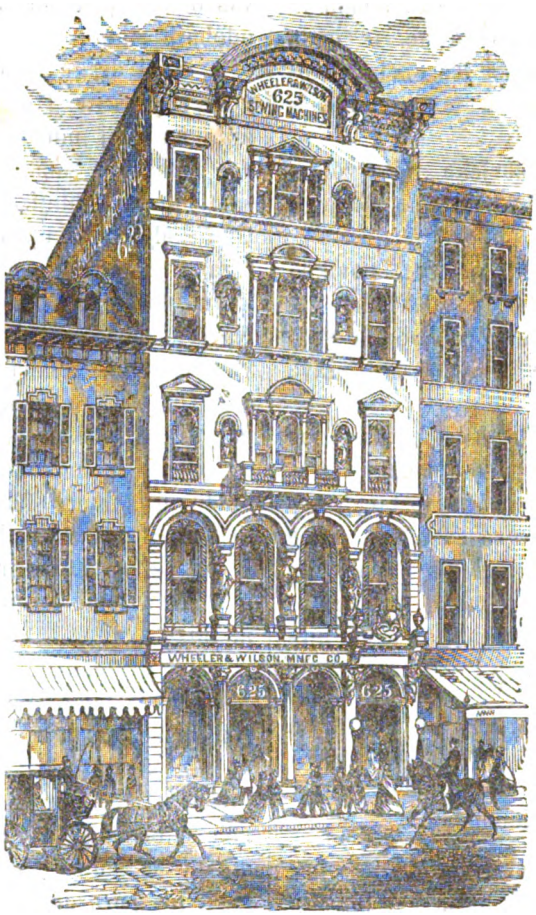

Što je ovdje rečeno, to se tiče samo skladišta u New-Yorku, a tvornica stoji u Bridgeportu prijaznom gradiću do 100 miljah dalje. Gorostasna ta u dužini od 700 stopah sgrada ima 3 poda, u kojih rade dva parostroja u jakosti svaki od 85 konjah, k tomu i do 500 radnikah. Tu se sve pravi od sitne iglice počamši do najdebljega kovačkoga djela, kao i sve umjetnine spadajuće na šivački stroj. Samo po načelu razdiobe djela moguća je ona inače nepostiziva

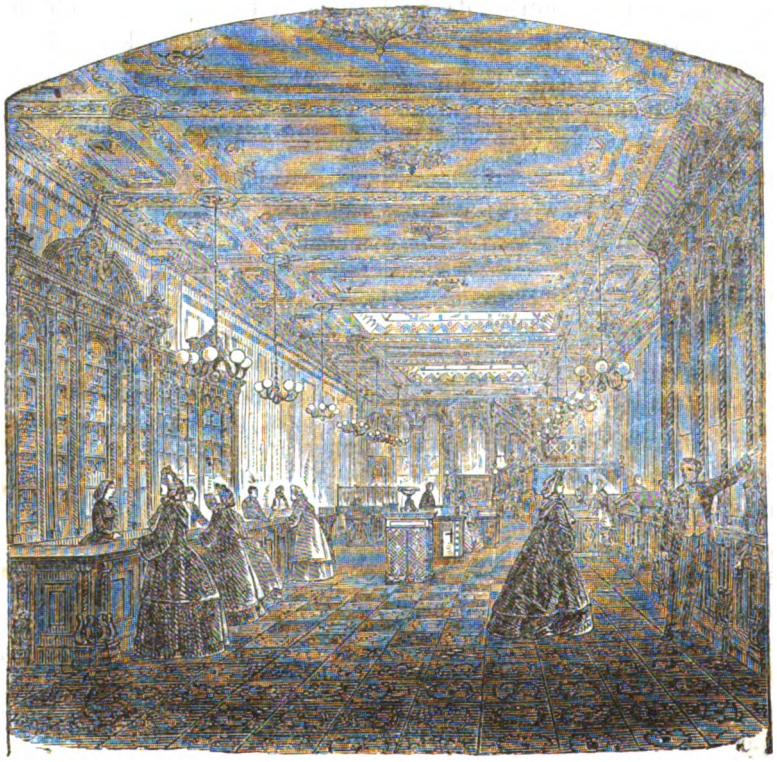

točnost i jeftinoća, koja se kod ovih makinah nalazi, a kod inih težko nadje; s toga je kadra Wheller i Wilsonova tvornica pružati garanciju od 5 godinah za svako šivalo.

Vriednost šivaćih strojevah, što se u toj tvornici na godinu dogotove, iznaša preko 70 milijunah funt sterl. Iz toga se može suditi koliki da je pokret učinio onaj ukusni i praktični stroj po čitavom svietu, koj se je dosad mučio golom iglom u ruci.

Wheller i Wilsona urediše rečenu kuću za prodaju svojih strojevah. Kad se tu unidje, zadivit se mora čovjek gledajući veleliepu perspektivu dvorane od 150 stopah dužine i raznjerne širine. Stiene su izvedene toli bogato i umjetno, da očarane oči gledaoca nemogu da se od njih razstanu. Sagovi, pokućtvo, plinski sviećnjaci, slikarije i rezbarije svjedokom su, kako je pomno sastavila vještačka ruka i fini ukus sve u toli divni sklad. Ormari, stolovi, da i same stube izdielane su od svietlo-ugladjena orahova drva i sve ukrašeno ornamenti od ebenovine. Na kraju toga salona, od koga nam evo slike, nalaze se pisarna i skaline, što vode u drugi salon, u kom se podučavaju oni, koji si kupe strojeve.

Daljne dvie slike slieditiće u budućem broju.

Digitized by Google

GLUHONIEMA.

Po njemačkom od Uhla prevela Mina Prešernova.

(Dalje.)

Ubogo stvorenje metne sad ruku na prsa, gdje je stisku počutila. Zdvojno lamaše rukama i samo velikim naporom podje Josipu za rukom, da si nesretnu ženu ublaži. Baciv se na koljena pred nju, obeća joj, da će sve činiti što ju veseli, moljaše ju radi svake uvrede za oproštenje, obričuć, da će sve upotriebiti, kako da joj život opet liepo i veselo prolazi.

Razdraženost jako ju oslabi, — morala je u krevet, — i pade u duboki san. Josip se udalji i čvrsto si preduzme, da neće nikad više u njezinoj nazočnosti sa čovjekom govoriti, kad joj to toliko bolih zadaje. Nu ipak mu njeka bojazan srce obuze, — nije znao što bi činio. U istom trenutku, u kojem se je bio zakleo, da neće s ljudmi obćiti, probudi se u njem više nego ikada potreba za ljudskim stvorom. Išao je mekanički do kuće svojega otca, gdje već dugo nebijaše. Kako je pred njom stajao i hotio unići, pade mu na um, što si je malo prije preduzeo bio. „Ta ona ništa od toga nezna, niti hoće što saznati; ona mirno kod kuće spava," mislio je i uzpaljivaše tako sam svoja preduzeća. Često se pojavi u čovjeku izpričavanje sama sebe. Kad si je čovjek štogod preduzeo, što rado izvesti neće, tada traži množinu razlogah za izpričavanje svoga čina — da se sam pred sobom opravda i svojoj sviesti zadovolji. — Josip, promišljavajuć sam sobom tako unidje u kuću. Žamor i živahnost što u sobi vladaše — upravo je bila čitava obitelj sakupljena, — godio mu je s početka. Nu naskoro počuti protivu svoga bića s ostalimi, i postade sjetan. U tom stanju potraži svoga staroga otca, koji je u zadnjoj sobi sjedio i knjigu čitajuć pušio.

„Ah Josipe, ti si? nisam te dugo vidio, dobro mi došao!" progovori starac i pogledi si sina oštrim i strogim pogledom, te ga duže vremena od njegova lica neodvrati. Josip obori oči, starac klimaše glavom, kao da hoće da kaže: „Tako i ne drugčije moralo je biti."

„Nestidi se moj sine," nastavi on, „posljedice onoga, što si učinio, moraš sada mirno podnieti."

„Moj otče, ja sam vrlo nesretan," poviknu Josip i pade pred siedim starcem na koljena.

„To ti vjerujem moj sine, ja sam unapried vidio, da će to tako biti. Ti si kao svi mladi ljudi savjet starosti zabacivao i moraš sada patiti. Nu to bijaše od vieka tako i ostat će do vieka tako. Život je težnja, život proživjeti znači sve muke i skrbi njegove pokusiti. Život nebi bio vriedan — da si nije čovjek svakoj nesreći, koja ga snadje, sam kriv! — Što nije čovjek sam proživio, toga nepojmi i zato nepazi na izkustvo drugih. Svaki misli o sebi da je iznimka i da je za osobitu sreću odabran — a napokon je ipak ono, što su i svi drugi. Nu to baš daje svietu pružnosti — vječne pomlade. — Ja mislim, moj sine, ti nisi nesretniji od drugih, ti si samo gluhoniemu ženu uzeo — nu mnogim se dogodi, da su se za bezdušnu trgali te ju i dobili, a to je mnogo gorje. Ja mislim, da ti u obće neznaš, kud ni kamo, da ti svoj položaj dobro neshvaćaš. Ti si proti naravi radio, jer si gluhoniemu oženio. Kako si se samo mogao sreći nadati! Ti si znao da ćeš se s vremenom dugočasiti, a dug čas je smrt bračne ljubavi. K sretnom braku idu dvoje umnih ljudih, što se štuju; gdje toga nije, onda to nadomjesti — blagoslov božji — djeca! — Osim toga znao sam, da će ti Henrietina ljubomornost život ogorčati, jerbo gluhoniema žena mora ljubomorna biti, buduć ćuti, da mužu ono biti nemože, što druge, naime, božji stvor sa svimi ćutili. Predvidio sam tvoje muke moj sine!"

„Ali što ću sada činiti otče?"

„Muževno trpjeti moj sine. Ti si sebe i ubogu ženu unesrećio i moraš sada kalež do dna izpiti. Idi tamo i trpi. Budi joj, što si se zakleo, vjeran do groba!"

Josip se udalji, starac gledaše tužno za njim.

„Bog će joj se na skoro smilovati!" šaptao je preda se i opet uzeo čitati.

Josip se brzo udalji, bio je skoro sasvim omamljen. Nije znao, što bi činio, kud li išao. Bludio je pod vedrim nebom i tako je došao na jedan briežuljak. Dolje širila se je tiha dolina, a u okolo dizahu se brda. Na podanku brežuljka tekla je velika rieka, stabla šuštila su joj oko obale, tihi dah vietra pirio je po vrhuncih, a nada sve biela mjesečina igraše se sa lišćem jablanah i blistaše se na igrajućih se valovih. Nijedan ljudski glas nesmetaše dugotrajnu tišinu, koje veličanstvo tako na Josipa djelovaše, da se je na zemlju bacio, te dugo i gorko jecao. Napokon mu bijaše laglje pri duši, jer se je izplakao, osviestio se je opet — čuo je — slušao je sa tihim uzhićenjem pjevanje jednoga slavulja, koji je nedaleko od njega u jednom grmu svojim zvučnim glasom biljisao. Pjevanje to očara ga i kao blažen sjedio je na zemlji

Digitized by Google

slušajuć te slušajuć slavulja. Napokon pjevanje umukne. Josip čekaše jošte, nu uzalud — slavulj umukne.

On skoči na noge: „Našao sam, našao sam!“ povikne veselo. Tako će ići, to će mi dneve života popuniti, oljepšati, razveseliti; a to će mi ona i dopustiti!“ Zatim otidje kući te je sada nakon duga vremena jedanput ipak mirno i spokojno spavao. Drugoga jutra pohiti iz kuće. Prva osoba, koju susretne, bijaše čovjek, koji je slavulje prodavao. Josip ga nagovori, pogodi se i plati sve što je prodavaoc zahtievao. Sad je imao svoje veselje — slavulje. On ih je gojio najvećom brižljivosću. Sa svojom gospodjom bio je prijazan, — ta imao je slavulje. Ništa ga toliko nemogaše razveseliti koliko pjevanje tih ptičicah. U sobi, kojoj su prozori na trg gledali, smjesti dva; a dva u onoj, kojoj su prozori u bašću okrenuti bili. Noću, kada pjevahu, slušaše ih blažen od veselja sjevajućim licem. Sad bi išao dalje od kuće, a drugi put im se je opet približio. Prolazio li je tko mimo, primio bi ga blažen za ruku te mu je šaptao, samo da pjevanje ne nadgovori: „Čujete li moje slavulje?“

(Konac slieditи će.)

NIKOLA HRANILOVIĆ

bivši namjestnik biskupski osječki ili bačko-sriemski i podarcidjakon kotara žumberačkoga, biskupije križevačke i privremeni uprav. župe sošičke, rodio se je 29. rujna god. 1822. u Sošicah, kotaru žumberačkom. Svršiv trivialne učione u svom rodnom mjestu, dodje god. 1836 na molbu svojih roditeljah u sjemenište grčko-katoličko u Zagreb. Već u nižih razredih poče mu se duh pjesnički snažno razvijati, a mladjahno srce, napunjeno domorodnom ljubavi, stane mu sve to većma plamtiti i čeznuti za stvarju narodnom. Dospiev u višje razrede gimnazijalne i bogoslovne laćaše se često pera, te napisa više članakah, navlastito izpjeva pjesamah u „Daníci ilirskoj“ i kasnije u „Nevenu.“ Njegovih pjesamah ima u svakoj knjižici, koja bi god u ono doba izdana, kadno se je hrvatski narod iz duboka sna budio.

Boraveć u sjemeništu u Zagrebu bijaše velik prijatelj tamošnje narodne čitaonice, gdje je vlastitim trudom i marljivošću malo po malo dotle došao, da je više slavjanskih i inih jezikah naučio, a u svom se hrvatskom jeziku usavršio. On bje takodjer izabran za predsjednika družtva čitaoničkoga. Kao predsjednik čitaonice obćio je on sa prvaci narodnimi, i tim se u onoj cjelji, za kojom je ponajviše težio, još bolje usavrši.

God. 1847. svrši bogoslovne nauke, a god. 1849. bijaše zaredjen te još iste god. poslan u Dalmaciju, gdje postane najprije župnikom vrličkim; a god. 1851. župnikom križkanskim te podjedno namjestnikom biskupskim u Dalmaciji. Za svoga tamošnjega boravljenja učini i pretrpi on mnogo za stvar božju i narodnu. God. 1861. prigodom izbora poslanikah na prvi dalmatinski sabor mnogo se boraše sa protivnici pravah i slobode. Narodna družtva pomagaše najvećom pripravnošću; on je bio član historičkoga družtva i njegov povjerenik za Dalmaciju. God. 1858. imenovan bi namjestnikom biskupskim osječkim ili bačko-sriemskim, a iza toga poslaše ga usljed pomanjkanja svećenstva u Žumberak za privremenoga upravitelja župe sošičke, gdje je boravio do godine 1864., i tu napokon iza podužega bolovanja preminuo 23. lipnja t. g.

Medju rukopisi pokojnikovimi našlo se je njekoliko pripoviestih za mladež, što no jih je još kao bogoslov s njemačkoga preveo, zatim njekoliko pjesmicah i napitnicah kao: „Mečta, Kastanak, Slavjan dalmatinskoj Zori, Krčmari“ itd; ali sve ove nadvisuje veličinom i krasotom: „Razkol crkve iztočne od zapadne,“ što ju je spjevao i u prozi raztumačio za svoga boravljenja u Dalmaciji; nu žalibože nije podpuna, jer se je njekoliko listićah pogubilo.

N. R.

DOSJETKE.

(Od Dr. N. I.)

Koj pokoja noću nema,
Danju otaj rado drema.

Tko se silom diže,
Pada sve to niže.

Tko u zviezde djela svoja kuje,
Taj na djela vlastita si pljuje.

Tko se tudju zlu veseli,
Sebi dobra taj neželi.

Tko rad pije, ak i nije žedan,
Taj i trezan nije mnogo vredan.

Neizpijaj svakoj čaši danac,
Izvrnut ćeš na nebo pr . . ac.

(Narodna.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. veljače.

Čim se poklade jače primiču svomu svršetku, tim biva živahnije kretanje u socialnom zagrebačkom životu. Svatko gleda koliko samo može više, da zagrabi dublje u pokladno veselje, da si raztjera dnevnu brigu i svagdanje muke, bud u družtvu veselih prijateljah u više privatnom krugu, bud na mjestih odredjenih upravo i namienjenih zabavam. Osim onih mnogobrojnih zabavicah, što se drže u većih ili manjih gostionah, pivarnah i u kazalištu, a koje su stereotipne te nalik onim prijašnjih godinah, valja nam svakako spomenuti: „sjajni ples“ u strieljani, držan 8. o. m. Kako čujemo, bijaše to zabava u svakom pogledu liepa i ugodna; plesalo se dugo i valjano, pa je i hrvatsko „Kolo“ d v a puta bez pogrieške izvedeno. To je svakako m n o g o, te ide gosp. Coronelia velika hvala, što je tako valjano vodio i upravljao plesom. Samo bi želili, pače mogli bi i zahtievati, da gosp. Coronelli kod takove sgode upravljajuć plesom služi se j e d i n o hrvatskim jezikom. Naš preuzv. g. ban posjeti takodjer tu zabavu, te se na njoj duže vremena bavio.

Prekjučer t. j. 13. o. m. izveden je sjajni ples u „Dvorani,“ gdje je dakako tako zvana elita odličnijega zagrebačkoga družtva zastupana bila. Čim spomenusmo „elita“ netreba nam kazivati, kakvim jezikom se je služilo to odlično družtvo u razgovoru; h r v a t s k i m jamačno najmanje, O krabuljnom plesu, što ga je priredio g. učitelj plesa Coronelli piše nam dobri naš prijatelj N. kao očevidac ovo:

„Coronelli-eva plesaonica, koju je on prilično velikim troškom vrlo udobno uredio, omili od duljega vremena našoj plešućoj mladeži. Zato se je moglo čvrsto nadati, da će krabuljni ples, po njem uredjen dne 6. o. m. liepo se svršiti. I moram doista očitovati, da sam podpuno zadovoljan s tom zabavom, u kojoj se je bila sakupila krasna kita ljepoticah hrvatskih. Osobito očara gledaoca „Zora,“ hrvatska četvorka, sastavljena g. Coronelli-em, koja bijaše liepo i nepogriešno izvedena. Želio bi, da na svakom plesnom redu naših rodoljubivih družtvah vidim zabilježen taj fini salonski ples.

Mimogred zamolili bi gosp. Coronellia, da se uvježba u hrvatskom jeziku barem toliko, koliko zahtieva uredjenje pojedinih igrah.“

Uz te pokladne šale i radosti djeluje se ipak kod nas i na ozbiljnih poslovih. Banska konferencija svrši svoj posao eto u osam danah; posljednje subote t. j. 11. o. m. bijaše posljednja sjednica. Uspjeh njenoga rada mogu čitatelji naši saznati iz političkih novinah. Kao što svatko uvidja, ova konferencija nije dugo trajala kao ona god. 1860. — I „eskompt-banku“ dobit ćemo, ili bolje rekuć dobismo; jer su gg. baron Levin Rauch i grof Kulmer dobili dozvolu da privedu u život taj zavod, koji bi nam mogao liepo koristiti.

U ovo vrieme, kad je hrvatski narod pozvan, da uredi svoje odnošaje i poslove, piše se mnogo o hrvatskom pitanju i o hrvatskom narodu, pače čitasmo i mnenje englezkoga lista „Heralda“ o Hrvatih. Nam je dakako mnogo do toga, da nas jednom upoznadu i oni narodi, koji slove danas kao prvi na svietu: francezki i englezki. Ono, što je napisao „Herald“ o nas, ako i nije, kako bi moralo biti, a to je ipak koristno i hvale vriedno, što taj englezki list nastoji skinuti s hrvatskoga naroda silom i golemom nepravdom prikrpanu mu ljagu natražnjačtva i barbarizma. — Samo je čudno, što inostrane novine, pišuć o nas, zovu nas uviek pravim našim historičnim i narodnim imenom hrvatskim, dočim njekakvi neznatni politički listići u Beču, koji bi imali po svom programu zastupati upravo nas Hrvate, govoreć o narodu trojedne kraljevine, služe se uviek nazivom „serbo-kroatische Nation.“ Mi bi svakako želili, da nam slav. uredničtvo „Zukunfta“ raztumači i razvije temelj, na kojem ono osniva taj do sada nerabljeni kod nas naziv.

Produkcije gosp. Jakova Nagy-a
na pastirskoj svirali.

Prošloga tjedna pruži se zagrebčanom krasna sgoda, da slušaju izvanredne stvari, kakovih nisu čuli do sada; a to bijaše sviranje g. J a k o v a N a g y - a na prostoj pastirskoj svirali.

G. J. Nagy, pravi Magjar iz Erdelja, bijaše radi poznatih stvarih god. 1848 sbivših se zatvoren. Čameć više godinah u tamnoj tamnici nastojaše prikratit si vrieme praveć svirale od bazgovine i izvodeć na njih svakake pjesme. Od mnogih tih sviralicah zadrža si tri, na kojih izvodi sada divne stvari. Svaki poznavalac toga sasvim jednostavnoga stroja znade, da se može u najboljem slučaju samo 12 glasovah na njem izvesti; ali on je neumornim trudom i dotlje dotjerao u gibanju prstiuh i ustiuh, da može izvesti do 3 oktave, koje može takodjer u više medjuglasovah nuancirati. Videć tu jednostavnu sviralu i prispodobiv ju sa glasbili podobne vrsti, koja su velikom pomnošću konstruirana, smjelo možemo uztvrditi, da ga nitko jošte u vještini na sličnom stroju nedostigne.

„Carneval de Venise“ sastavljen glasovitim Ernstom vrlo kapriciozno, odsvirao g. Nagy toli vješto, da se i nehotice sjetih čuvenoga guslara Rémeny-a, koji je isti komad do sada najvještije odsvira. A kad je prebirao magjarske svoje pjesme, vidilo mu se je i na licu i na ponašanju i u svakom potezu, da mu svaki ton iz dna srca prodire, da mu ga najdublje čuvstvo u malenu sviralicu kazuje; čarobno — tužni, časom jecajući i cvileći, časom silovito i burno uzdižući se glasovi djelovahu upravo čarobno na slušatelje. G. Nagy-u vidilo se je tom prilikom, da je Magjar. I variacije o slavenskih pjesmah izvede vrlo liepo, te ih morade na obće zahtievanje opetovati, — bivši prije četiri puta izazvan.

G. umjetnik pokazao se samo tri puta pred našim občinstvom; t. j. utorak, četvrtak i subotu; svaki put i poslje svakoga komada bijaše po dva i tri pače i četiri puta po-

Digitized by Google

zivan. Prvi i drugi put nije bilo kazalište puno, treći put parter pun, ali lože dosta prazne. U obće moramo primjetiti, da su lože s v a k i put bile dosta prazne, a najjače zadnji put.

G. Nagy posjetit će i ostale gradove u Austriji, pa onda i Pariz i London. Želeć mu sretan put žalimo od srca, što nas nije više putih razveselio svojom krasnom svirkom.

N.

Književnost.

„Crtice i pripoviesti o sisavcih. Sa 66 bojadisanih slikah. Sastavio V. Mařik. Drugo izpravljeno i povećano izdanje.“ Ovo je podpun naslov liepoga djela, što smo ga i u posljednjem broju oglasili. Ciena mu je tvrdo vezanu 1 for. 40 novč. a. v. Pregledav taj spis moramo priznati, da ima malo hrvatskih knjigah, izdanih tolikim ukusom i spoljašnom pristojnošću. Slike su liepe i čiste; a i sadržaj knjige zanimiv, što dokazuje i drugo izdanje. Mi ga iskreno preporučamo svim prijateljem narodne knjige; jer ciena prama samoj knjigi nije nerazmjerna.

„Franje Hoffmana 150 ćudorednih pripoviedakah.“ Preveo I v a n F i l i p o v i ć. I. dio, sa četiri bojadisane slike. — I ovu knjižicu, namienjenu našoj omladini, izdade gosp. Hártmann svojim troškom. To su malene pripovjedčice moralno-poučnoga sadržaja. Ciena je prvomu dielu 50 novč. I taj je spisić liep i ukusan s vana, samo žalimo, što ima u njem onoliko tiskarskih pogriešakah, pače i takovih, koje i smisao kvare.

Ovom prilikom valja svakako pohvalno spomenuti g. Hartmánna, koji je hrvatsku književnost već sa njekoliko koristnih djelah obogatio.

— U Biogradu izadje drugi svezak „Srbske sintakse“ od Jovana Boškovića, profesora srbskoga i rusko-slovenskoga jezika u državnoj gimnaziji biogradskoj.

— U Beču izašli su ovoga mjeseca „Slavische Blätter, illustrirte Monatshefte für Literatur, Kunst etc. der slavischen Völker.“ Uredjuje ih i izdaje g. Abel Lukšić. — Ovaj prvi svezak jest zbilja zanimiv; ima liepih novih nu i starih te već poznatih stvarih, što medjutim ništa nečini prama onomu „saepe repetita placent“ Samo u istinu žalimo, što se je u životopisih njekim muževom odviše tamnjanom hvale i uzvišenja kadilo. — Ciena im je na godinu poštom 8 for. a. vr.

— U Pragu poče s novom godinom opet izlaziti češki zabavni list „L u m i r,“ uredjivan Emanuelom Petřikom. — Ciena mu je na cielu godinu s poštom 4 for. 70 novč.

Svaštice.

Već se duže vremena i mnogo piše po svih osobito po njemačkih novinah o nesreći, što se je dogodila s glasovitim njemačkim književnikom, pjesnikom i dramatikom, Karlom G u c k o v o m. Mi smo naročito šutili do sada o tom čekajuć, što će se dogoditi, budući se je dugo pogovaralo, da neće dugo ni živjeti. Sada medjutim povraća mu se zdravlje.

Karlo Guckov digne ruku — pritjeran tajnom i nedukućivom njekom silom — na svoj vlastiti život, da ga utamani. U Frankfurtu, u njekoj gostioni prema jutru obreže si žile na vratu, na rukuh; nu silne boli zadrže ubojitu ruku, a glasno jecanje probudi pod njim spavajuću gostioničaricu, te je ova svojom vikom spasila život sjajnoj zviezdi na njemačkom književnom obzoru. — Guckov nije više u životnoj pogibelji, ali su mu duševna kolesa pomućena; liečnici se boje, da nesadje do kraja s uma. — Pravi razlog tomu tužnomu dogodjaju još se nezna. — Sa svih stranah Njemačke dolaze darovi novčani njegovoj porodici.

Smješice.

U njekom družtvu samih Amerikanacah bio se poveo govor o pogibeljih lova. Tu uze svaki pripoviedati svoje lovačke sgode i nesgode, većinom uzašne, da bi mnogoj ljepotici slušajuć ih svi živci bili popucali. Napokon pripovedaše jedan ovo:

„Lov loveći po ogromnih prairah (pustarah) i to pješke opazim tri naoružana divljaka; ali i oni mene opaze, pa se otisnu za mnom u potjeru što su ih hitre njihove noge nositi mogle. I ja trčah što ikada mogoh, ali se do brza uvjerih, da im neću moći izmaknuti. Tu se dosjetih mudroj stvari. Od ove trojice jedan bio osobiti brzonog, on je daleko bio preteko svoja dva druga. Ja ga dakle dočekam, pa ni pet ni šest nego nanj i sretno ga svalim mrtva na zemlju. Zatim potrčah dalje, ogledam se; a sada evo opet jedan bio se znatno otisnuo napried. I toga dočekam, te ga velikim doduše naporom njekako zadavim. Al što sada! moje sile iznemogle, malaksale; bježati nemogoh, a hrvati se s krepkim i čvrstim divljakom bijaše vrlo pogibeljno. Smrtna stiska hvataše me, biesni divljak već se znatno približao, ha već osjećah njegovu vruću sapu, eto...

„Vi ste i njega s r e t n o u b i l i, padne mu naglo u rieč jedan od slušajućih.

„Nisam, nego on je mene m r t v i m n a č i n i o.“

Jedan maleni zagrebački šoštarski šegrt trčuć laškom ulicom sjedne s traga za fiakerovu kočiju. Opaziv to kučiš povikne:

„Prokleti nevaljanče! nejdeš dolje; magarče, nećeš da čuješ, ta zar nevidiš vole, da već tri u kolih sjede?

Zagonetka

od Š. J.

Od živa je, živo nije,
Po polju se šeće —
Barjak ima, te ga vije
Dok se poljem kreće.

Sa polja se često miče,
Da se ponapije;
A za njime nam proniče
Šečuć što posije.

Trag se znade, kud prolazi
Barjak vijajući,
Premda ništa nepogazi
Amo tam idući.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. veljače 1865.** **Broj 6.**

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Dalje.)

Za takova čuda morao bi se i sriemski jelen okameniti; tko bi bio u ono naše konstitucionalno vrieme i pomislio na kakova putna pisma, — iduć njekoliko urah puta.

— Dragi prijatelju, prihvati Labusanović, vi se po svoj prilici varate, i zamienili ste naše osobe s drugimi! Ja mislim da poštenomu Hrvatu netreba još za sada nikakova pašuša.

— I ja velim, da ga netreba poštenim ljudem; nu jeste li vi takovi, to ćemo sutra na sudu znati, gdje će vam naš gospodin sudac odkrojiti pravu istinu.

— Ali vi se i opet varate; ta ja sam evo odvjetnik iz K. a ovaj gospodin — kažuć na me — jest moj prijatelj i veliki sudac križevačke županije. A poznadem dobro i vašega g. sudca Medvedića; ako mu izpripoviedim, kako s nami postupate, neće vam jamačno biti po volji, pače bi to moglo imati zlih posljedicah za vašu sudačku čast.

— Što, što vi da ste fiškal, a taj vaš drug da je veliki sudec? Čujete, to vi morete doma pripoviedati svojoj babi u zapećku, a ne nam Zagorcem. Što vi mislite, da smo mi tako ludi, kako možebit izgledamo? Znademo mi kako putuju gospoda sudci i fiškali; liepo u kočiji, s preda sjedi pandur ili husar sa visokim kalpakom, mentenom i sabljom; a u kočiji sjedi gospodin takov, sav u pozlaćenoj odjeći. Tako putuju veliki sudci, a neskaču preko plota.

— Ali zašto da se s vami prepirem ovdje? Ja sam sudec, a vi? vi ste: tati, razbojnici, svetokradje, koji ste oplienili crkvu majke božje bistričke. Evo na ovom papiru točno ste oba opisana: isti nosovi, uha, lasi, oči, oprava, veličina; tako da nitko drugi nemože ni biti. A budući je još k tomu razpisana nagrada onomu, koji vas uhvati, s toga nepušćam vas baš ni za živu glavu; tako liepa prilika neudesi mi se još nikada. Vi ćete dakle sa mnom u rešt, u onaj toranj do kuće gosp. sudca. Ovu noć ondje ćete prenoćiti, a sutra smilovao vam se Bog vašoj griešnoj duši.

Uzalud se mi izgovarali, izvrnjavali, dokazivali, da se on vara; s početka pozva nas, da šutimo, a kasnje, kad smo uzprkos njegovoj strogosudačkoj zapovjedi ipak bili se počeli braniti, zaprieti nam, da će nas sklenuti u lisice ili okovati u gvoždje.

— Što da činimo? Nepreosta nam ino, nego pokoriti se nesmiljenom udesu, tješeć se riečmi: „Gegen di Dummheit kämpfen selbst die Götter vergebens.“

Labusanović, videć, da se tu radi sasvim ozbiljno i ne baš po nas jako udobno, napne sve svoje — mišice i sav govornički aparat, da dokaže, koliko grieši sudac nepravedno nas napadajuć; u zamienu sipahu njegova usta prietnje i molbe,

Digitized by Google

osvetu i blagost; nu sve u zalud; seljaci nehtjedoše popustiti ni za živu glavu.

— A što nam to pripoviedate, reče napokon drugi; evo na ovom papiru stoji tko i što ste vi, tu stoji napisano, da ste tati, razbojnici, koji ste počinuli strašnu tatbinu, jer ste okrali Majku božju bistričku. Jeste li čuli? okrali ste crkvu i oteli crkvene stvari; vam će na skoro zvoniti onaj mali zvončiček u Zagrebu, jer takve ljude, koji neštuju niti božjih stvarih, treba nemilo kazniti, inače ošinuti će radi vas sve nas svemoguća ruka božja. — Šutite, umirite se, pa ajde liepo s nami, budete li kakove komedije sbijali, sklenuti ćemo vam ruke, te vas preko noći baciti u kladu, da pod vedrim nebom promatrate kako zviezde padaju s neba.

Proti takovoj argumentaciji izgubiše dakako naši razlozi svu uvjeravajuću kriepost. A i sami napokon uvidismo, da bi bilo vrlo neshodno opirati se prevjernomu i mudromu sudcu seoskomu u takovih poslovih, koji se tiču i njegove dužnosti i savjesti; s toga podjosmo premda mrmljajuć pače i psujuć iz sobe u svoj novi stan. Na vratih dočeka nas krčmarica te se nasmijah glasno, da bi i do trećega sela čuti mogao, dodav: „lahku noć; dobro počivajte u svom novom stanu.“

Dok se mi odpravljasmo, sjedne sudac, te uzme nješto pisati. Sluteć da će to biti kakova depeša i prijava vrlo važna g. sudcu Medvediću, zavirnem u pismo; ali na nesreću težkom mukom sam prošlabekovao ove rieči: „Velemožnomu gospodinu sudcu Medvediću dajemo ponizno na znanje,“ dalje nemogoh pročitati, jer se učenik Themese bio obratio, te me strašnim okom hotio kao probosti.

Lagano iduć dodjosmo do sudčeva dvorca opet; tu nas odvedu u dvorište, otvore vrata tornjiću, pa eto nas, gdje sjedimo kao purani u gajbi.

Kad smo dolazili k Medvedićevu dvoru, padne iz kuće ona ista neuljudna služavka, te opaziv nas u onako nenadano-sjajnoj pratnji, zavikne cielim grlom:

— Ha, gle, gle! onih lopovah, što su silom htjeli ovdje prenoćiti; vi valjda spadate k onoj liepoj četi, koja je prošle godine oplienila vlastelina Babugredića. Tati, razbojnici, vi bi jamačno bili i našega gospodina sudca porobili, da ste doprli u njegove sobe.

Mi smo šuteć i prezirnim okom sve motreć ulazili u dvorište a poslje i u local, u kakovu nisam sjedio, odkako svrših gimnazijalne nauke u Zagrebu.

V.

Aequam memento rebus in arduis,
Servare mentem . . .

Horatius.

I odoše svi. Neznam što se u meni sgadjalo njekoliko časovah, a tako i u moga prijatelja; nu njeko vrieme stajasmo kao prikvačeni, muče, zadubljeni; napokon provali iz ustiuh nas obadvajuh grohotni smieh.

— Eto nas ovdje, moj mudri prijatelju, prihvatim malko orezko; sav tvoj ugled i silovita rječitost spojena sa vanjskom ozbiljnošću nemogahu skloniti naše dobre ljude, da nas puste slobodne.

— Korio ti mene koliko te volja, odvrati nagovoreni, rugao se, ma baš do biela dana, mi opet nemožemo ništa promieniti za sada; „factum infectum fieri nequit;“ to dobro pamti.

Napokon ja bi njekako i to prokuvao, ali moj želudac ljutu diže graju na mene; nesretna ona krčmarica, da je barma doniela kruha i vina, bio bi si čovjek malko okriepio; ali ovako praznim trbuhom na tvrdoj zemljici spavati, to je više, nego što moj kuvar prekuvati može.

Sada uzmemo razgledati naš najnoviji stan. Bio to pravi četverokut, ne baš jako prostran ali ipak nam i preudoban. Uzalud tražiš u njem kakovu dasku ili postelj; nigdje ništa do hladnih stienah i studenoga tla. Ja sam doduše i prije već izkusio bio, da naš seljak neljubi kuću natovarenu kojekakvim njemu suvišnim pokućtvom, on ljubi više slobodu kao svagdje tako i u svojoj sobi; nu ovdje presizaše ta blažena privrženost k jednostavnomu i svaku granicu ne samo udobnosti nego upravo nuždne postelje ili stolice.

Moj prijatelj, kao svagdje tako i ovdje držeć se riečih Horacievih na početku ove točke navedenih, uzme razgledati, gdje bi najudobnije mogao smjestiti glavu svoju t. j. leći. — To i nadje do skoro, pa legne i za kratko vrieme zaljulja ga Morfeo na svojih rukuh, premda se je tomu opirao neprestano nezasitni želudac.

Ali meni se nikako nedalo na san. Nasloniv se na zid, uhvate me obilaziti svakake misli: kako je ovaj ili onaj glasoviti bud politički bud s inoga grieha odsudjeni čovjek podkopao debele zidove, ili provalio vrata; dosjetih se i grofa Monte Christi-a, kako je on prokopao zid do svoga susjeda; i sijaset inih slučajevah sleti mi se na um: kako je ovomu ili onomu junaku pomogla liepa dieva iz težke uze, s njim onda pobjegla, kakovih pri-

Digitized by Google

mjerah čitao sam sijaset u njemačkih prevodih francezkih romanih.

Ali što, u mene biednika neima upravo nikakove nade k takovoj romantiki. Nuto, prosječe mi mozgom krasna misao. Hitro skočim na prozor, jer bijaše dosta onizak, i — hvala poštenomu hrvatskomu srcu — otvoren bez ikakove rešetke ili drugih zapriekah, kakove ponamjesti izobraženi devetnaesti viek na tamnici svojih uznikah, neračunajuć ovamo i gvozdena vrata i ubojitu stražu.

Noć krasna, s toga romantična, pa s toga momu podhvatu dosta neprilična. Nu opaziv, kako je debela lipa svoje grane pod taj prozor pružila, te mi upravo ovako put k blaženoj slobodi pokazala, hvaljah u srcu providnost, što se pastir noćnih zviezdah — ovo je poetički izraz — te noći na šetnju odlanuo.

Eto nas slobodnih! eto sretnih, pomislih; zatim iztaknem lagano jednu nogu, da kušam, bi li ta grana mogla uzdržati prilično mršavoga velikoga sudca slavne županije križevačke. Prvi pokus da netrebaš bolji; pomislim dakle na svoga prijatelja.

— Hej! Labusanoviću, poviknem glasno, diži se, diži, zove te zlatna sloboda!

Nu nesretni taj, prevratni i bajoneti triuh velevlastih štićeni izraz „zlatna sloboda“ digne na noge lagane — stražara, koga nisam do sada ni opazio, a još mu se manje nadao.

Taj se obazre na prozor, njegovu srcu toli mili, pa opazi na veliku svoju radost lakonožnoga velikoga sudca, kako se vere po stablu.

— Hej ti lopove, kamo kaniš? Hoćeš li, da ti malko podkurim? Ako se odmah nevratiš u rešt, pozdravit ću te, da ćeš se i godinu za tim još na istom mjestu grebsti.

Te svoje rieči poprati on i primjernom gestikulacijom namjeriv svoju šarku upravo na mene.

Videć da tu neima šale, skočim brzo natrag; ali slobode nehtjedoh se više odreći.

Čekah, dok dodje da se stražari izmiene.

„Qui perseveret usque in finem, hic salvus erit“ ova poslovica izpunila se i kod mene. Nečekah dugo, i eto dodje drugi stražar.

— Kume Petre, reće onaj prijašnji stražar; pazite dobro; nemojte zaspati, jednim okom motrite uviek onaj prozor kod lipe; ondje vam je već jedan od onih zatvorenih lopovah hotio uteći, da ga nije moj kriepki glas poplašio. Znate, ako vam koji uteče, stajati će vas možebiti i batinah, jer je gosp. sudac Medvedić vrlo strog čovjek.

(Dalje slieditи će.)

Hrvatulje.

IV.

Sbilo mi se, snilo mi se,
— Čudan li to bio san —
Sgrnuli vam ljudi svi se,
Jer je svietu sudnji dan.

Bog na zlatnom stolu sjedi,
I pravedan sudi sud;
Duše sve na dvoje redi,
Takva plaća — kakov trud.

Andjelići sjajni pako
Važu svaki ljudski čin,
Je li nebo, ili pako
Zaslužio smrtni sin.

Koj na desnu stranu vagne,
Tomu plaća viečni raj,
Plaća pako, — komu nagne
Vaga se na lievi kraj.

„Tebe nitko nije kušo,
Sbor andjelski kliknu vas;
„Čista dušo, liepa dušo!
Ovamo te medju nas.“

Ali mene — jao — jao!
Težak, težak moj bje grieh,
U propast me veće zvao
Zlih duhovah grozni smieh.

Tu ti bliednu rajsko lice
Gdje sjedjaše viečni Bog,
Pred njega si pala nice,
Jecajući: „Daj mi tog!“

I na vagu desnu kanu
S tvoga oka biser vruć,
Vaga — vagne — desnu stranu,
„Spašen“ jecah klicajuć.

K tebi — blažen već pohrlim,
Da dielimo viečni raj,
Sad ću — sad ću da te grlim,
San me minu u čas taj.

Ljubil' sam taj, ljubil' ti se?
Kaži „dà“ o dušo kaž!
Sbilo mi se, snilo mi se,
Zašt je sanak samo laž?

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

Palača obrtnosti.

Kod pogleda ovako velekrasnih prostorijah, što su posvećene razprostiranju krasnoga toga stroja, možemo slutiti — na koliki stepen dospjela je naobraženost u slobodnoj Americi, gdje nisu samo liepim znanostim sagradjeni bieli dvorovi nego i preziranoj dosad radnji podignute bogate palače, o kakvih nitko niti pojma neima u državah s boljarskimi inštitucijami. Ova gornja slika pokazuje nam pisarnu (comptoir) sa stubami u prvi kat, a druga predstavlja salon za podučavanje. Poznato je dovoljno, koliko je žrtvah stajalo ono mučno prignuto sjedanje kod igle od jutra do kasne doba noći, i s toga je ovo iznašašće steklo toliko priznanje, da je taj „Instruction-Salon“ vazda pun kupujućega svieta. Al nije ovo jedina fabrika — ima jih toliko, da je na londonskoj izložbi god. 1862. bilo do 30 raznih strojevah stavljeno na ogled. Kod tolike množine, pitati će svaki želeći si kupiti takov stroj — koji da je najbolji? — jer svatko si rado prije promisli, nego što izdade svoj težko stečeni novac. Tomu je današnji dan najbolje mjerilo javni sud, porota, obće mnenje. Kod napomenute izložbe u Londonu sastavljen je po glavnom odboru užji odbor od 8 praktičnih mjernikah, da prosudi valjanost izloženih šivalah. Ova su gospoda točno proučila sve sisteme i popisali potanko sve mane ili prednosti kojega proizvoda, koliko koj stroj troši konca i koliko je koj spretniji, te su pronašla, da se ima na čelo najboljih strojevah postaviti onaj izvrstni iz tvornice Wheller i Wilsona u Newyorku, i podieliše mu prvu nagradu.

Digitized by Google

GLUHONIEMA.

Po njemačkom od Uhla prevela Mina Prešernova.

(Konac.)

Henrieta motrijaše njegovo djelovanje mirnim svladanjem same sebe. Niti mu se je više tužila, niti mu što predbacivala; ta nije imala ni velika uzroka za to. Ali svakim danom rasla je njena bol, njena mržnja proti svemu živomu, bijaše sve ljuća, ona postade biedno, sažaljenja vriedno stvorenje. Sudeć po vanjskom ponašanju bijaše ona mirna; u tiesnoj nutarnjosti svojoj sakrivaše borbe, koje joj dušu kidahu. U bašću dolazila bi vrlo redko; a nikad je više nebijaše u sobah, kad se je Josip sa slavulji bavio. U toj zabavi probavi on veliki dio svoga vremena. Kupovaše i priredjivaše sam hranu svojim ljubeznim ptičicam, čistio im je krletke i davao brašnjenjake, kojih bje osnovao ciele naselbine; tu je on motreć ih stajao ciele sate pred njimi. A tek pod večer, kad su zapjevale, sine i njemu pravo veselje sreće i blaženstva; slušaše ih često do tamne noći.

Tako življahu Josip i Henrieta jedan polag drugoga. On se je bavio svojimi slavulji, te malo mario za svoju ženu. Henrieta je pod bremenom svojih bolih gotovo iznemogla; u njezinoj duši tetubahu ljubav i mržnja; sad bi jedna, sad druga nadjačala; pa je s toga i ona svoga supruga časom blagosljivljala, časom opet proklinjala.

Jedne večeri počuti njekakvu stisku u prsih, s toga podje, premda je to nerado činila, ipak u bašću, jer je uvidjala, da joj treba svježa zraka. Šečuć se jedno vrieme gore dole, opazi na jedanput Josipa gdje ulazi pod prozore, da slavulje sluša.

„To je njegova ljubav," misljaše Henrieta — „ptice, te neznatne životinje već su mu milije od žene. A zašto? Jer pjevaju, jer imaju glas, — dočim sam ja niema! — O kolika je kukavica taj moj muž, — on misli, da mi se žrtvuje, ako s ljudmi neobći — a uz to dovlači si živinu u kuću zato što pjevaju, samo da mi pokaže, koliko osjeća da sam niema!"

Zatim došulja se tihano do ugla bašće, te je uzela Josipa motriti, koji je neprestano ugodni piev pticah nasluškivao. Najednoć začasno ganutje njezina srca svlada Henrietu; ona podje k Josipu te mu metne ruku na rame.

„Kako me možeš smetati," reče on osorno, „zar nevidiš, da slušam slavulje." To rekav turne ju ljutito natrag.

Sada uzplamti svakolika dugo pritajivana bjesnoća i zloba Henrietina. U prvom trenutku stajaše nepomično, nu na brzo se osviesti i odluči što joj je činiti. Lice joj bijaše izkrivljeno, drhćuć na cielom tielu upre poput mačke pogled ravno u Josipa, zatim se povuče u bašću, i tu se je za bazak na polak sakrila. Tu vrebaše na onaj čas, kad će Josip iz bašće otići. Što je čekala, to je i dočekala. On otidje pred kuću, ona se radovaše, te odtrči gore u stan i k prozoru, koji bijaše prama trgu. U sjajnoj mjesečini opazi, kako se je Josip udaljio. Sada se prihvati posla. Razpletenom kosom pohiti u sobe, uze stolicu i skoči na nju; stajaše pred krletkami ptičicah. Okrutnim posmjehom na licu veselo otvori mala vratašca, pograbi obje ptice, te ih uguši u svojih drhtajućih rukuh i baci dole u bašću. Zatim pohiti u prednje sobe. Baciv okom na trg opazi, gdje Josip dolazi. Mora da je opazio njeno bielo odjelo, jer je trčao kući. Ona brzo otvori i druge krletke te i ovdje uguši ptice. Zatim skakala je okolo i cikala onim posebnim neartikuliranim glasom, kojim se samo niemi obično služe.

Josip dodje u sobu; nu još prije nego je mogao zapitati, što se je sbilo, uzme ga radostno za ruku i trgnuv napred pokaže mu zadavljene slavulje, koji su na zemlji ležali. Nu u isti čas prihvati silovito rukom na prsa — krv joj prodiraše iz ustiuh; ona se onesviesti.

Josip odtrči odmah po liečnika; a dodje i njegov otac. Uzprkos svoj pruženoj pomoći nebje više njoj lieka ni pomoći. Kašnje doduše otvori još oči, osviesti se, nu ipak bivaše sve slabijom i slabijom. Napokon umoli, da se svi osim Josipa iz sobe udalje. Zatim migne Josipu neka digne zavjese na prozorih. On to učini. Blieda mjesečina prolije se njenim bliedim licem, koje je bilo mirno i čisto. Zatim uhvati Josipovu, ruku i gledaše mu dugo i žalostno, moleć u oči. — Njezini prsti kazahu „oproštenje!"

Josip pade na koljena i poče glasno moliti; Henrieta položi mu svoje bliede ruke na glavu i blagosljivljaše ga. Onda ga podigne k sebi; njezine oči sjevahu vatrom čistom i preobraženom; ona položi njegovu glavu na svoje srce; njekoliko putah se trzne, uzdahne, Josip skoči — ona bijaše mrtva. —

„Otče! otče!" zavikne Josip i pade mu oko vrata, „otče! ona je mrtva!"

Starac privine sina na grudi i plakaše s njim; govoriti nije mogao. — — —

Digitized by Google

Uboga Henrieta počivaše već više godinah u svom tihom grobnom stanu — dočim je Josip mirno, miroljubivo i bez strasti živio.

On nije nikad više ljubio niti se oženio, nu do kraja njegova života bijahu mu slavulji jedini predmet, koji je strastno ljubio.

ODLOMAK

iz Vámbéryeva putovanja po sriednjoj Aziji.

(Iz magjarskoga časopisa „Hazánk 's a Külföld.")

(Dalje.)

U taj čas svrati naš kervanbaša i njegovi sliedbenici pozornost na oblak kažući, da negubimo vremena, nego da hitro odsjednemo s devah. I jadna živina počuti, da zlokobni tebbad navaljuje na nas, te bolnom krikom padnu na tlo i stegnuv podugački vrat nastojaše zakopati svoje glave u pjesak. Mi se zaklonismo za vjernu nam živinu, koja pred nami kao zid ležaše; nu jedva pokleknusmo pod njenim pokrovom, to zahuška vjetar nad našimi glavami tupim zviždanjem, te nas pokrije 4 palca visokim pjeskom.

U početku činilo mi se je, da me je prva navala vjetra tako žarila kao oganj. — Da nas je ta nesreća šest miljah dalje u pustinji stignula — svi bismo morali poginuti. Nisam imao vremena paziti na moju vjetrom nastavšu groznicu i gadnu ćut, ali to ipak osjetih, da je zrak postao stišnjeniji i težji nego što je prije bio.

Tri različita puta mogu se vidjeti ondje, gdje se leteći pjesak dokanča: jedan put je dug 22 milje i vodi kraj Karakela; drugi ima 18 miljah, po ravnini, a svršuje se u neposrednom susjedstvu Bokare; dočim treći presjeca vodom napunjene brdine; nu tu ipak nemogu deve radi strmih pećinah dobro napriedovati. Mi smo, držeć se prijašnje odluke, izabrali sriednji, najkraći put i to najviše s toga, jer se nadasmo, da ćemo kod ovdje boravećih pastirah naći vode. Pod večer prispjesmo doista k vrielom, koja čuvari stadah te godine jošte potražili nisu; ali vode iz tih vrelah čovjek nemože piti, samo marva može se ipak ponješto okriepiti. Mi sami tada skoro svi jako bijasmo bolestni, gotovo na pol mrtvi, te nas je puka nada u skoro spasenje držala jošte u životu.

Ja nemogoh sam bez pomoći ni odsjesti na zemlju, već me sudruzi moji na rukuh dole snimahu; činilo mi se je, kao da mi strašan oganj pali sve nutarnje sprave, a sa žestoke glavoboli mišljah da ću poluditi.

Kad bi hotio samo ponješto vjerno naslikati taj užasni prizor, što se sa mnom sgadjao, morao bi imati sasma drugo pero; samo toliko mogu reći, da neima strašnije smrti do one, kad čovjek pogiblje sa žedje. Premda sam osjećao, da se svojimi slabimi silami nemogu opirati nikakovoj pogibelji, bijah ovdje ipak svladan. Nu svakako mišljah, da je prispeo konac momu životu. Oko pol noći nastavismo ipak put; ja bijah silno pospan. Prenuv se jutrom nadjem se u s blata stvorenoj kolibici, sried ljudih s dugimi bradami, u kojih sam upoznao umah iranske sinove.

„Suma ki hadži nistid! — ti sigurno nisi hodža," rekoše. U meni nestalo svake sile, da im odgovorim. Ti dobri ljudi dadu mi najprije njekakovo toplo piće, zatim ponude mi vodom i solju smiešano od njih „ajran" nazvano kiselo mlieko. To me u toliko okriepi, da sam mogao opet na noge se podići.

Sad tekar opazih, da sam zajedno sa sudruzi putnimi gost perzijskih robovah, koje k Bokari na daljinu od 10 miljah poslaše na pašu. Ovi ljudi dobiše od svojih gospodarah samo toliko kruha i vode, koliko im je bilo potrebno za njihovo životarenje; ali to zato, da tim u pustoj pustari nemogu pobjeći; a ti nesretni robovi bijahu ipak toli veledušni, da su svoje malo vode podielili sa svojimi najvećimi dušmani, sunni mollahci. Osobito bijahu prijazni prama meni i dobrodušni; možda zato, što sam ih u njihovu materinskom jeziku nagovorio; istina, i perzijski govore u Bokari takodjer, ali iranski perzijski jezik razlikuje se znatno od ostalih nariečjah.

Veoma se začudih opaziv medju njimi 5 godišnjega oštroumnoga takodjer roba — dečka, kojeg prije 2 godine uhvatiše i prodadoše zajedno s otcem. Siromašno diete zaodjelo se je bilo u njekakva dva prnjka, koji mu tek pokrivahu slabahna uda; koža na tielu bijaše mu tvrda i takove boje kao izdelana koža. Od svoje siromašne odjeće dadoh mu komad, odakle će si, kako reče, sastaviti odjećicu.

Nesretni Perzijanci dadoše nam jošte i na put nješto vode. Čuvstvom zahvalnosti i sažalenja razstao sam se s njimi.

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. veljače.

Što se je činilo daleko, to je evo već blizu; još nekoliko danah i mjesto pokladah zavladati će ozbiljno korizmeno vrieme; već buduće sriede pritiskati će nam, svjetovnoj mladeži, svećenik pepeo na čelo izgovarajuć velevažne rieči: „sjeti se čovječe itd.;“ sried najljepše zabave kucnuti će dvanaesti sat, ljudi prije veseli i u najljepšoj zabavi morat će se razilaziti. Tomu dakako sada neima pomoći; s toga, koji si voljan zabave, uživaj se još ova dva, tri li dana, koliko samo možeš. Ljetošnje poklade bijahu dosta duge, i prema našim okolnostim i preduge; premda će se naći ljudih, koji nebi marili, da poklade traju cielu godinu.

Izbrajajuć zabave plesne, što su za ovih deset danah bile priredjene, valja nam spomenuti zabave po nedjeljah u narodnom kazalištu. Prošle nedjelje bijaše se sakupio liepi broj gledaocah; lože pune samoga cvieća gospodičnah i gospojah, a u parter navrvili mužkarci, da se razgovore ili pošale sa tumarajućimi amo i tamo maskami, u koliko se čovjek u obće može pošaliti s maskami one bagre, koje dolaze te večeri u naše kazalište.

Dne 18. o. m. bijaše bal kod preuzv. g. bana, na koji je bilo došlo množina odličnijega svieta; tu se nadje i preuzv. g. kancelar hrvatski, i druga odlična lica.

Prošle sriede 22. o. m. priredišе opet bal u „Strieljani“ uz ulazninu. Čist dohod namienjen je podignuću nove štatue na trgu sv. Marka. Kao što čujemo, nije bilo obćinstva mnogo.

Danas biti će plesna zabava, priredjena od ovdašnjih tipografah u gostioni „k caru austrijanskomu,“ dakako samo za pozvane članove. U nedjelju je zabava u kazalištu, utorak sjajni maskirani ples u kazališnoj dvorani, i tim se završuje ciklus pokladnih plesovah i zabavah.

— Kazališni odbor brineć se za što raznoličniju zabavu zagrebčanah, pozva ovamo glasovitoga gimnastika Mergarté-a, koji se je već producirao prije tri godine kod nas, i kojega se većina našega obćinstva dobro sjeća. U četvrtak započe on svoje produkcije sa svoja tri kudrova, i to sjajnim uspjehom. Isto tako sviraše g. Jakov Nagy opet prošloga utorka u kazalištu; kao prije tako i sada poznatom svojom vještinom.

— U Zagrebu boravio je njekoliko danah i preuzv. gosp. kancelar hrvatski, Ivan Mažuranić. Tu mu se dakako poklоniše razne oblasti i korporacije pak i zastupstvo grada Zagreba. Nehrvatske novine pripoviedaju i nagovieštaju koješta o tom pohodu nj. preuzvišenosti.

— U Beču živući Slovenci slavljahu uspomenu svoga pjesnika Vodnika zabavom, u kojoj su pjevane pjesme svih slavenskih granah, samo ne hrvatske. Ovo dade povoda, te su na onoj zabavi sakupljeni Hrvati ostavili dvoranu. To postupanje naše braće slovenacah u Beču nije bratinsko niti prama načelu uzajemne ljubavi; s toga nam je drago, što zagrebački dopisnik „Novicah,“ u br. 8 toga lista veli, da je ovdje živuće Slovence ono postupanje vrlo neugodno dirnulo, i da ga oni žale. — I Hrvate dirnuo je taj korak bečkih Slovenacah vrlo neugodno, tim neugodnije, što Slovenci neimaju jamačno nikakova razloga, da onako s nami postupaju. U ostalom nadamo se, pače tvrdimo, da onako nemisli sav slovenski narod, inače morali bi reći: „kakovom mjerom mjerite, onakovom će vam se i odmjeriti.“

Kazalište.

Radostnijim nego obično čuvstvom laćamo se ovaj put pera, da koju uzpišemo o dvijuh važnih predstavah u hrv. kazalištu. Dne 14. o. m. igrani su „Razbojnici“ od Schillera. Taj večer stupi prvi put na hrvatsko pozorište u težkoj roli Franje Moora gosp. Penn. Mi smo pozornim okom pratili cielu njegovu igru, pazili mu na svako kretanje, pa nam je vrlo drago, što možemo samo pohvalno govoriti o gosp. Pennu. Kod njega opazismo, da je on svoju ulogu učio, študirao, da je pronikao i duh njezin, te ga dobro i liepo shvatio. Zlobu, nenavist, djavolsko licumjerstvo što ga je Schiller metnuo i strpao u Franju Moora, sve je to gosp. Penn dobro izveo. Svi kritici, što su pisali o tom, tvrde, da je tu ulogu dobro odigrati vrlo mučno. O Levinskom, članu dvorskoga kazališta u Beču, vele, da je to njegova najljepša uloga; g. Penn nije dakako Levinsky, ali je ipak dokazao, da se trudom može i na provincijalnom kazalištu daleko dotjerati. — Dakako u jeziku dade mu se mnogo prigovarati; osobito glede naglasivanja i izgovora. Al nije se čuditi; ta g. Penn igrao je prvi put u hrvatskom jeziku; svojom marljivošću mogao bi i te zaprieke u kratko vrieme svladati.

Mi svakako toplo preporučamo kazališnomu odboru, neka nastoji, da gospodin Penn ostane kod hrvat. kazališta.

Uz g. Penna ide najveća hvala gosp. Bana, koji je imao izvesti isto tako omašnu i napornu rolu Dragutina Moora, razbojnika. G. Ban pokaza i zasvjedoči i taj put, da imade liepih svojstvah za kazalište, i da ih umije i valjano upotriebiti. On je znao svoju ulogu, prem najveću, dobro na izust, govorio je kriepko, i — što je mnogo — nije promukao znatno. Obćinstvo pratilo je čestim pleskanjem njegovu igru, više putah ga pozivalo, a poslje trećega čina zasebice tri put. — G. Ban mogao bi uz svoju marljivost i da mu se nestavljaju nikakove svojevoljne zaprieke, da mu se davaju uloge, koje su prema njegovim sposobnostim i prama njegovoj zadaći, postati izvrstnim igračem. Nadamo se, da će g. Ban uztrajati na stazi napredka, pa će do skora on biti ljubimcem obćinstva, koje je onako uzhitio igrajuć Dragutina Moora.

Ostale manje uloge bijahu razmjerno i prilično dobro razdieljene; gdčna. Bajzova odigra svoju rolu (Amalia) poznatom okretnošću; a i g. Valić (stari Moor) kao početnik zaslužuje pohvalu; g. Plemenčić, (glasonoša) odlikovao se je komičnim držanjem; g. Lesić neima glasa niti okretnosti za Spiegelberga.

Digitized by Google

Dne 16. o. m. izvedena je prvi put šaljiva opereta „Monsieur et madame Denis“ od Offenbacha. Ta opereta je vrlo šaljiva, šaljivija nego ikoja od onih, što su do sada predstavljane u hrvatskom kazalištu. Glavne uloge bijahu u rukuh gdčne. Milanove, Norvegove, gg. Bana i Plemenčića. Gdčna. Milanova pjevaše dobro, a osobito dopala se je ondje, gdje joj je valjalo predstavljati staru babicu i pjevati staračkim glasom. U obće gdčna. Milanova pjeva dobro, samo što joj je glas uviek nješto preslab. Gospoja. Norvegova i g. Ban pjevahu valjano, osobito ona prva, dočim je g. Ban bio ponješto promukao. — U obće ciela opereta izvedana je dobro, i občinstvo bijaše s njom zadovoljno.

Svaštice.

Skupa knjiga. „Život Julija Cezara,“ napisan carem Napoleonom III., stoji ukupno do 8 mil. franakah. Narod francezki, kako se vidi, skupo plaća knjige, kojimi ga obogaćuje njegov mogući vladaoc.

— Odsuda. Nedavno izrečena je odsuda njekolicini Magjarah, što su još prošle godine bili uhvaćeni. Svi su krivi zločina veleizdaje; Pavao Almasy, jedan od najbogatijih magjarskih plemićah, muž inače dosta ugledan, odsudjen je na 20 godinah težke tamnice, te već odveden u Olomuc; ostale odvesti će valjda na ine tvrdjave.

— „Slovenska matica“ u Ljubljani ima već, kao što doznajemo iz njezina izvješća, preko 19,000 for. glavnice. Darovi i prinesci dolaze neprestano tako iz slovenskih krajevah kao i iz inih slavenskih zemaljah, osobito iz Hrvatske.

— Junačka zdravica. Francezki kralj Heinrik IV. poslao je god. 1602. Bassompierre-a, svoga punomoćnika do trinaest švajcarskih kantonah u Bern, da obnovi savez još za Heinrika III. sa Švajcari sklopljen; to je Bassompierre i dobro izveo. Kad je poslanik francezki, svršiv svoj posao već bio zasjeo konja pred gostionom da otidje, dodjoše k njemu zastupnici 13 kantonah, svaki imajuć punu čašu vina, da se s njim oproste. Jedan od njih nazdravi slavi francezkoga naroda, pa onda svi izpraznište svoje čaše na dušak do posljednje kaplje. Bassompierre, htijuć valjano odzdraviti na tu zdravicu 13 kantonah, prihvati svoju viteško kupu, — što ju je sa sobom uviek nosio — zapovjedi da mu naliju u nju 13 čašah punih vina, te digniuv ju visoko i „na zdravlje trinaest kantonah“ izprazni ju na dušak. To se je Švajcarom vrlo dopalo; sada govorahu, da vjeruju, da je Bassompierre dostojni representant Francezke.

Smješice.

Da imade i kod nas ljudih originalnih evo primjera u ovoj neobičnoj čestitki k novoj godini. Original nalazi se kod uredničtva „N. g. l.“

Jos pol noci nije bilo draga vilo,
U narucaju tvome moje srce kad je vislo.
Hamburga kazu jedne knjige da je velik grad,
A zato sestro, moje srce piva tebi sad.
Na danasnji mladi osvanuti nam dan,
A to je svim krstjanom novo leto zvan!
Na to moje srce od manje seko ti nemore,
Tako duboko reci, da te vicni Bog pomore.
Walburga, se je, moja se i tvoja tetka zvala
A milostivi Boze od nas budi tebi hvala.
Onda mislim, da moje i tvoje srcem ticem
Kada ja draga sestro tebi ovo pišem.
— — — — — — — — — — — — — —
Udili vam svima mili Bog blagostanje
I od grieha vaših primi pokajanje.
Uzdrzi Boze u blagoslovu svome tvoju dicu
Za onu molitvu, kadi tebi Boze Angeli Ossana vicu.
— — — — — — — — — — — — — —
Napokon primi Boze tvoju dusicu
Kako godier tebi svi angeli svet, svet, svet, vicu.
Ufam se, da hoćeš meni pružit danas tvoja desnicu
Jere tice u zraku pivaju, a dica mlado leto vicu.
S bogom dakle seko mila draga
Sačuvaj te mili bog od djavla vraga.
Danaska se daje dobra ruka;
Jer se po zimi u ruke huka.
Dovršivam ti srčani naziv
Dok ja tvoj brat budem ziv!

Slobodna i plemenita občina Turopolje držaše svoju veliku skupštinu u običnom mjestu. Tamo došlo sijaset plemenite braće.

Povrativ se kući jedan od te braće zabrinut, upita ga mlada snaša:

„No, kaj ste dokončali?“

Plemenitaš: Dokončali smo, da od sada mora imati stara žena mladoga muža, a mlada žena staroga muža.

Snaha: (namrgodjenim licem) Hm, hm!

Stara baka. Hm sim, hm tam, kaj su dokančali, dokončali su.

Glasoviti propovjednik otac Abraham a sancta Clara reče u njekoj propovjedi, da bi on sve bečke djevojke na jedan put iz grada odnio. Radi toga pred sud pozvan opravda se tim, što je tvrdio, da nije rekao: na jedan put.

Konjićev skok.

J. P. Vinodolca.

va, —	svim	iz	Ko-	pa	ras-	je	sku-
jed-	ćev,	ba-	um	sve	trih	je	bis-
će	Al'	ji	lie-	za-	Kad	plja.	'z dvih
nji-	nog	Sto-	mla-	oš-	svim	tri	va,
je	On	tri	Sa-	ćev;	tre-	se	To
vr-	ko-	di-	ga s'	um	ti!	pra-	ba
ti	ou-	je	A	pri-	is-	ti	kad
skok	tla	mi-	da	vam	ne	po-	tom

Odgonetka zagonetke u broju 5.
Pero u ruci pisca i to naravno pero od guske.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. ožujka 1865.** **Broj 7.**

ZAGREBU.

Zagreb grade diko otačbine!
Mnogu radost ti si nam donio,
A i često svjedokom si bio
Kad nas gorde prignu opačine.

Tebe snadje sukob Batukana,
Tebe jadni srpanjski dan rani;
Sto putah se zloradu odbrani,
Sto put s težkih patio si ranah.

Naška krvca po tebi se lila,
Naška suza na tebe je pala,
Naška ljuba tugom zakukala,
Naška majka u crno se vila.

Al i mnoga tu nam radost nikla,
Mnoga dobra tudjer sviet ugleda;
I kada je minula ta bieda
Mnoga suza radosti je cikla.

Tužaljice i radosti tvoje
Odzivlju se posavskom dolinom,
Velebitom i morskom pučinom,
Staru slavu kuda naši poje.

Kad ti obzor zastre oblačina
Do sinjega nakanji se mora;
Kad vrh tvojih razvedri se gorah,
Po svoj zemlji stere se vedrina.

Tvoja umna riečca jur zavlada
Od Dunaja do jadranskih pjenah,
Od koruških mrazovitih stienah
Sve do Skadra na Bojani grada.

Svetinjom se povrh tebe vije
U slobodi zastava trobojna;
Rodna prava, stara i dostojna
Svedjer štit tvoj od napasti krije.

I dok hitra kraj te teče Sava,
Dok je gorskog nad tebom sljemena,
I junačkog hrvatskog plemena
Neće tvoja potamnjeti slava.

Već će sunce na tvoja doć vrata,
Ogrijati i modre daljine,
Čeljad mladu stare djedovine.
Dà, ogranut sloboda će zlata!

Stj. Ljuboje Lopašić.

Digitized by Google

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Dalje.)

Nebojte se kume Martine, reče Petar, nisam ja danas prvi put na takovu poslu; poznam dobro takve ptičice; a junak bio sam i u carskoj vojski, kao što vam je to dobro poznato. Napokon pobrinuh se i za liek, ako bi me nesretni san napao; evo u mojoj torbi najboljega uztuka proti lukavu snu. To izgovoriv potegne iz utrobe svoje omašne torbe veliku čuturu. Zatim prošapću oba još njekoliko riečih, pa se onda razstanu.

Petar zapali lulu, prebrusi stanoviti prostor dva puta, zatim potegne njekoliko putah iz čuture. To se više putah opetovalo, dok napokon nebaci pušku na stran, prevali se u travu i sladko usnu.

Sada ili nikada, pomislim skočiv jednom nogom na prozor. Al tu se sjetim svoga prijatelja, i vratim k njemu. Kolikogod mi mila bijaše sloboda, to sam ipak poželio, da ju i on sa mnom dieli. S toga uzmem ga drmati i zvati na svaku ruku; ali badava, taj spavaše tvrdi san, jaki kao Kraljević Marko, koga nemogu ni žarke munje ni tutnjava gromovah probuditi, da ponese svomu rodu junačku pomoć.

Videć, da se on baš ni nemiče, osvjedočen, da je ovdje zbilja „periculum in mora," pohitim napried izručiv svoga prijatelja zaštiti svih božjih svetacah i sveticah.

Prihvatim se i opet penjati. Išlo je doduše mučno, ali me je tješilo, što idem višę.

Hajd na gore, tam visoko
Sloboda još vlada,
Gledaj kud god siže oko
Tmina svuda pada.

Sretno se dočepam lipe, po njoj lagano, mudro i oprezno sadjem na zemlju. Zatim još laganijim korakom dodjem do stražara, koji spavaše tvrdo kao top.

Kolikogod mi nije bilo baš do šale, ja se ipak htjedoh s tim junakom od Austerlitza našaliti. Mjesto čuture prislonim mu uz glavu na pol razsječenu i izglodanu buču, a pušku zamienim kratkim korbačićem, pa onda bjež dalje.

Ali kamo ću? Dvorište je sa svih stranah ogradjeno; vrata oboja zaključana; kud i kamo da krenem? Već sam pomislio i na mirni stan vola preživača i konja hrzača; ali mi se opet i to vidilo nepraktično; jer da se slučajno konjar ili volar probudi te zapazi uza se neznana druga u varoških haljinah, mogao bih se dočepati ako ne batinah, a to barma novoga rugla.

Stajah tu na razkršću kao Herkul. Što ću? Ha, nječemu se mudru dosjetim. Nedaleko mene stajaše kučija. Skočim u nju; namaknem njekako sjedalo, skrčim se kao pét krajcarah, pa ćućnem tu čekajuć zore i biela dana.

Bijaše mi doduše vrlo neugodno; ali čovjek je „Gewohnheitsthier," pa svemu privikne.

Čitao sam njekoć njegdje, da je glasoviti Grk Diogen, koji li — nesjećam mu se pravoga imena — bio se smjestio u njekakvom badnju, u čem li, pa u njem i jeo i pio, i spavao, a možebit i „Walzer" plesao. Toga nedokaza doduše još nijedan njemački učenjak; nu nadam se, da će se to do skora dokazati; jer ako se znade, da je Nimrod njemački jezik u lov uveo, a Ezav, izgubiv pravo prvorodstva u Njemačku pobjegao, te se upravo oko današnjega Frankfurta nastanio; ako se sve to i ine podrobnosti potanko znadu, zašto se nebi moglo s vremenom dokazati, da je „Walzer" vrlo stari ples, da imade u njem fine okretnosti, živahnosti i ljubkosti grčke.

U tiesnoj ovoj kočiji, gdje su mi brada i noge zajedno počivale, a kosti u ledjih pucale, sjetim se i nehotice barke Noemove i onoga magarca, koji je toli grozno ručao, da se je sav sviet s toga prepadao. A per associationem idearum sjetim se i zagrebačkih fiakerah i njihovih pravih arkah, ali ne Noemovih; pa onda još i drugih privatnih kočijah t. j. ladjah, u kojih se širi kakov budi „homo novus," ili gdje kučira kakov gospodin, koga bi ja u tom poslu sravnao sa žabom, koja je htijuć biti velika kao vol, napuhavala se silno, pa onda izgubila ne samo sliku i priliku svoju, nego se napokon i razpukla. Fiat applicatio.

Ovake misli zlobne i nezlobne kretahu se po mojoj glavi; a uz to me grijalo toplo čuvstvo slobode; ah blažene slobode. „Neima ljepšeg od slobode, il je bolje biti rob; nego hrabro boriti se, i u tma—sti pa—sti, i u tma—sti pa—sti . .

VI.

On bludeći pogled,
Kad me tek slutila,
Onaj trak radosti,
Kad me opazila!

— Kakva je tu vreća, gospodično? Ja sam jučer sve odnio gore u sobe; koliko se sjećam nije baš ništa ostalo. Ali čudnovato, njekako je tvrda;

Digitized by Google

nemogu joj naći vrata; ha! evo ga, sad ću ju živo sdrmati.

— Oho! zadaviste me, za živoga Boga! poviknem što me je grlo nosilo.

— Ha frajlice draga! za pet ranah božjih, ovdje je nekakov čovjek sakrit. He kaži mi, tko si i što si, inače zakrenuti ćuti vratom! Lopove, gursuze!

Težkim naporom izvučem se iz kočije; otarem si oči, neznajuć spavam li, bdijem li, sanjam li. Razgledam se oko sebe; tarem si opet oči.

— Ha, gospodine živinovračitelju! vi ovdje? u našoj kočiji?

Taj me glasić sasvim osviesti, probudi i dozove pameti. Sad mi je bilo sve jasno i bistro.

Bijah u ružnom — škripcu i vrlo smješnom položaju.

Sunce je već bilo visoko odskočilo na iztoku, po dvorištu vrvila perad svake ruke; pred menom stojaše grohotom se smijuća liepa Sofika, u ruci držeć košaricu punu kukuruze, kojom je htjela perad nahraniti; do nje zablenuti kučiš, korbačem u ruci, kojim je mene tvrdo spavajućega njekoliko putah bio ošinuo. Pet korakah dalje postirao se ukočeni, zablenuti izbuljenima očima stražar, pograbiv u velikoj smetnji dugi onaj bić za pure tjerati. Pod kočijom upregnuta dva konja.

Ala čudna li prizora! k svemu tomu još moja neizmjerna smetnja, stid, sreća, ljubav! Ala! da je bio kakov slikar na blizu, nikadá ljepšega prizora.

— Dobro jutro, g. veterinare, prihvati opet Sofika, a rieči joj prekidaše glasni smich; ta kako ste za Boga ovamo dospjeli?

Mjesto odgovora počmem se i ja grohotno smijati, premda mi nije bilo baš najljepše pri duši.

— Gospodično, sve ću vam pripoviedati; ali ne ovdje: molim vas, odvedite me na kakovo drugo mjesto.

— Ni koraka dalje, reče zapovjedajućim glasom moj pospani stražar. Ti moraš opet natrag u onaj toranj, odakle si pobjegao. Ha, tako mi Boga, da sam te vidio, kad si salazio iz rešta, bio bi ti naravnao kosti. Ali ovako sreća tvoja; bilo bi inače sijaseta. — Nu gdje je moja puška? Ha, platit ćeš ti sve to skupo; tornjaj se natrag u aps.

— Dragi Petre, smješeć se progovori Sofika; prije svega moram te opomenuti, da liepo poštuješ ovoga gospodina. A zatim pamti i to: on je moj uznik sada, ja ću ga bolje stražiti, nego ti; dakle neimaš više ništa s njim zapovjedati.

— O to nejde, gospa frajlice, ja znam, što je moja dužnost; služio sam u carskoj vojski.

— Tim gore, ako znaš, pa je nevršiš. Kako si ga stražio, da ti je mogao uteći? U ostalom budi miran i spokojan; ja ću sama otcu govoriti, neka te nekazni. A ovaj gospodin, budi uvjeren, neće meni uteći.

— Ali gospa frojlice, to nejde. —

— To ide; šuti, pa miruj, inače naopako po tebe. Ako budeš dobar, poslat ću ti još zajutrak; komad dobroga sira, bieloga kruha i vina. Ali šuti.

— No dobro, ako je već tako, neka bude; ali onaj drugi lopov neće mi uteći, pa ma on uzajmio i krila od purana.

— Zar je još jedan zatvoren?

— Jest, gospodično, prihvatim ja, moj dobri prijatelj.

— Ha toga ću preporučiti svojoj sestri Malčiki, neka ona nanj pazi. A vi gospodine izvolite sada sa mnom u bašću, da mi pripoviedate sve svoje griehe i glavnu krivnju, radi koje su vas u onaj neobični stan zatvorili.

Ja idem k svojoj sestri: ali molim, da se vladate mirno i čedno, inače zlo po vas; ja sam strog stražar.

— O gospodično, vaš uznik ću biti drage volje, ako izvolite za cieloga života.

— Dobro, dobro, reče ona i poleti stubami u dvorac. Ja sam blažen, zatravljen sliedio okom njezin vitki stas, te blagosljivljao seoskoga sudca i njegovu pretjeranu revnost, koja mi pribavi taj nenadani sastanak.

(Dalje sliediti će.)

SVEZNALICA.

Dika mi je sveznalica,
Umije mi svake struke:
Plesti, šiti, iglom vezti,
I gonetat svake ruke.

Uz iglicu zna mi pjevat
Pjesmu Marka Kraljevića,
I proslavit uz glasovir
Junaka mi Zrinovića.

Krešimira, Zvonimira
Dika mi se sjećat voli;
A Nemanju i Dušana
Spominje mi često toli.

Ljudevitu o županu
Pričati mi dika znade,
O Šubiću, Frankopanu
Koji s tudje zlobe pade.

Ponajpače zna mi dika
Domovinu milovati.
Hoće l' Bože i pjesnika
Viernog svoga ljubit znati?

Gj. K.

Digitized by Google

SUŽANJ.

Arabeska. Češki napisao F. G. K.

I.

Tamnica! koli grozno je znamenovanje te rieči! — Četiri vlažne, čadjave, gole stiene zatvarajuće mali prostor; guste rešetke, kojimi nemože prodirati ni dnevna svjetlost ni toplina; kratak dan, a duge, bezkrajne noći; grobna duha mjesto čistoga zraka; tvrda postelj i truo stol jedino su pokućtvo: to je tamnica.

Nije li to u istinu grob — grob slobode?

Na postelji sjedi čovjek u odielu prostoga utamničenika. Glava mu se naklonula k prsima, pogled upro u zemlju. Obraz mu pokriva smrtna bliedost, kazujuća duboku bol. Ali kad digne oko, oko crno, vrcne mu iz njega kad i kad iskra, plamen, kao da hoće sve oko sebe uništiti.

Tko je taj čovjek? Što ga dovede u taj stan nesreće i zločinah ljudskih? Zar je i on zločinac?

Tko zna suditi čovjeka po crtah, onaj neće nikada vidjeti u tom čovjeku zločinca; takov čovjek nemože tvoriti prostoga zločina. Njegovo je čelo bistro i jasno, na njem neima nikakove ljage ni podlosti; a ni toli bolno i iskreno oko nepokazuje ni najmanjega znaka nemirne sviesti.

Tako neizgleda ni razbojnik, ni ubojica, ni varalica, ni tat.

Čovjek taj sjedi tiho — ruke su mu grčevito stisnute — samo kad i kad izvine mu se iz prsijuh uzdah — uzdah tako bolan, tako tužan, kan da hoće jednim dahom izraziti nevolje cieloga čovječanstva.

Nehotice ganu nogom, i o tiesne stiene odbije se muklo zveketanje težkih okovah.

Gorko se nasmijav gleda silno gvoždje, zatim uzdignuv oči prama nebu, šaptne mehkim glasom: „Ah domovino moja, koli težka je sudbina onih, koji te ljube!“

II.

Na hodniku čuju se koraci. Zatim zazveknu ključ, vrata se otvore, a u tamnicu stupi redovnik.

Tamničar ostane pred vrati.

Sužanj se prene; bistro njegovo oko poleti do prihodnika.

„Ha!“ izvine mu se iz ustiuh, „zar ste vi to častni otče? Valjda mi već oslabiše oči, jer vas nemogoh namah prepoznati.“

„Utješio vas Bog!“ reče redovnik. „Ovdje se dakle opet sastadosmo iza toliko godinah, što nebijah kod vaše obitelji!“

„Tako jeste! Žalostna li sastanka!“

„Koli često vas svjetovah — žalibože, da se nedate vatrenoj svojoj naravi svladati — pak uzalud.“

„Vi me korite?“

„Oprostite — nehtjedoh vas koriti — nisam zato ovamo došao.“

„Nego što vas dovede k meni u tamnicu? donesoste li mi kakovu utjehu?“

„Jest — nosim vam veselu viest, možete postići slobodu, ali —“

Redovnik umukne. Sužanj je pozorno pratio svaku njegovu rieč, pa se vidilo, da drhće.

„Ali“ opetovaše za redovnikom produženim glasom, „što, ali?“

„Biti će vam oprošteno — pomilovati će vas, ako pristanete uz jedan uvjet.

„Oproštenje — pomilovanje — uvjet“ reče sužanj gorko, „zar sam kakov zločin počinio? Zar je bila moja namjera opaka?“

„Živite u samih fantasiah; vi ste sanjar; odaljili ste se odviš od istine; neda se sve onako izvesti, kako se to kad i kad čovjeku pričini, ma bila to i kako plemenita misao. Posljedice toga često su vrlo žalostne.

„Okanimo se toga, častni otče“ reče sužanj gorko, „u tom se nas dvojica nećemo nikada složiti. Ono, što vi nazivljete fantazijom, držim ja za viečnu istinu; što vam je sanjarstvo, meni je sveta dužnost. Zar je to sanjarija, što ljubim svoju domovinu? Je li to fantasija, što ćutim propast i nesreću naroda svoga? Eto, vi ste službenik rieči božje, te nas sami učite, da moramo ljubiti bližnjega svoga, a ipak nazivljete sanjarijom, što ljubim najbližnjega bližnjega, svoga zemljaka, svoga brata u narodu? Zapovjedate nam, da pritičemo u pomoć iskrnjemu svomu u nesreći — a protivno krstite onoga sanjarom, koji hoće pomoći svomu bratu iz najveće nesreće, iz robstva. Ah! ako su to sanjarije, to je onda sanjarija i kršćanstvo; što su najplemenitiji muževi svih narodah i viekovah učili laž je i varka; što nam je sam Bog i priroda upisala u srdce — sve nije istina, ništa, nego hladna, mrzka sebičnost!“

Svećenik je muče slušao rieči sužnjeve. Uzprkos surovu odjelu, uzprkos okovom i mjestu u kojem se je nalazio, činio mu se je utamničenik stvorom uzvišenijim. Na licu mu plamtijaše neobično oduševljenje; tielo, prije skučeno, izpravi se

Digitized by Google

a iz očijuh mu sjevaše plamen, izraz duha krasnom ideom proniknuta.

„Mislio sam," reče redovnik iza kratke stanke, „da ste barem ponješto ohladnjeli; ali vidim, da se niste promienili, da vas nesreća nije opametila; uvidjam s toga, da je moj put bio uzaludan, da vam neima pomoći."

„A što bi mi moglo pomoći?" upita bojazljivo sužanj.

„Izdajte svoje sukrivce."

Sužanj uzmaknu. Iz očijuh mu sinu oganj, u lice udari krv, a usta mu se gibahu, kao da hoće što reći, premda nemogaše ni mucnuti.

„Što?" izrinu napokon iz sebe, „pa mi to svjetujete vi, vi moj bivši duhovni savjetnik i prijatelj moje obitelji?"

(Dalje sliediti će.)

ODLOMAK

iz Vámbéryeva putovanja po srednjoj Aziji.

(*Iz magjarskoga časopisa „Hazánk 's a Külföld."*)

(Konac.)

Mi se odputismo u nadi dalje, da će nam prva postaja biti Kodža-oban; ono mjesto, kamo se obično svraćaju hodočastnici, da vide grob istoimenog svetca; i premda to mjesto izvan našega puta nješto prema sjeveru leži, to moradosmo ipak kao hodočastnici posjetit ga. Noćju medjutim na veliku žalost sudrugah zabludismo medju brdinami; a ranom zorom, mjesto da ugledamo nalik tvrdjave uz kraj pješćene pustare protezući se Kodža-oban, stigosmo na obalu sladkom vodom providjena jezera. Qvdje već je kraj pustinji i ujedno strahu sa žedje, razbojnikah, vjetra i inih nepogodah. Sad već dospjesmo na pravu granicu Bokare, i kad smo prevaliv 2 milje u Kekemir, mjestni stan našega kervanbaše, prispjeli, nadodjemo u prilično kultiviranu okolicu. Cieli taj okoliš ima dosta vode, a uz to kanal skopčan sa zerafstanskom riekom.

Kekemir udaljen je tek dvie milje od Bokare; broji do 200 kućah. Tu moradosmo i prenoćiti, da uzmogne pobirać pristojbinah (badžgir,) i najavitelj (vakamivis) po zakonu oblasti o tom izvjestiti, šta tu da tražimo i šta hoćemo vidjeti?

Taj isti dan dodje k nam jedan poslanik a ranim jutrom drugoga dana prispješe emirova tri častnika s licem uredovno dostojanstvo i ugled-nost izražujućim. Ovi pregledavahu naše novčane i ine dužnosti; ali to samo izlišno; glavna svrha njihova dolazka bijaše, da saznadu od nas novosti iz susjednih pokrajinah. Prije svega stanu premetati u našoj prtljagi; ali u torbah hadžikah nadju većom stranom mekkanska čisla, medinaske datulje, perzijske češlje i frangistanske noževe, škare i uska zrcala; pa premda izjaviše ovi, da emir (allah ga poživio pet stotina dvadeset godinah!) neobičaje nikad od hodočastnikah carine pobirati, to se mitničar ipak uzprkos toj tobožnjoj slobodi nedade nimalo u svojoj zabavi smetati, već upiše svaki komad na papir i to velikom točnošću. Ja i jošte dva prosjaka ostanemo zadnji. Bokarski uredovni častnik čim me pogleda, nasmiehnuv se zapovjedi, da mu pokažem svoj kovčeg, jer mi — tako reče — Europejci — običajemo uviek fine stvari sa sobom nositi. Slučajno bijah taj put dobre volje. Upravo toga dana naturao sam bio na glavu svoj derviš, ili zvončenu kapu. Prekinem dakle posao znatiželjnomu bokaraninu, kazući, da imam doista svašta liepa kod sebe, što će odmah vidjeti, čim preište moje pokretnine. Dok je on medju njimi prekapao, otidjem ja u dvorište, uzmem magarca, te ga stubami odvedem u stan smjestim na sagove u sobi. — Moji drugovi opaziv to nadnu se grohotom smijati. Zatim otvorim svoju torbu i pokažem mu u njoj nalazeće se malenkosti i one stare knjige, što sam ih u Kivi sakupio. Bokaranin čudom se čudi, ogleda se oko sebe, pitajuć, zar u istinu neimam ništa inoga sa sobom? na što mu hodža Salih razjasni moj stališ i nakanu, zašto li putujem. To si sve častnik pobilježi; nu uz to upiraše neprestano oči na mene, pri čem bi često i glavom kimao.

Carinar svršiv svoj posao s nami, lati se tad odmah vakamivis (spisatelj dogadjajah, ili bokaranski journalista!) svoje zadaće. Ovaj zabilježi najprije ime svakoga putnika, i opiše svakoga na poseb i to vrlo točno, zatim popisa sve, štogod je od nas čuo nova ili znamenita. Konačno metnu sve u red; samo nemogahu se u tom složiti, u kojem predgradju da se nastanimo.

Carinar preporuči nam kuću za carinu odredjenu, misleć, da će tako jošte što izmamiti od nas, dočim se hodža Salih, koji je u Bokari veliku važnost imao, i koji je našu karavanu vodio, očitova, da idemo u Tekkiu; što i odmah učinismo otišav iz Kekemira. Prolazismo krasnom, cvatućom, vrtovi i obradjenimi njivami obrubljenom okolicom, te već za pol sata ugodna hoda opazismo grad Bokaru sa svojimi sdanji i debelimi kratkimi tor-

Digitized by Google

njevi, od kojih svaki bez iznimke bijaše ovjenčan štrokovim gnjezdom

Ovdje mi je primjetiti, da u Kivi imade mnogo slavuljah, ali štrokah neima; dočim protivno u Bokari neima baš ni jednog tornja, a niti poveće sgrade, bez štroka; zato se Kivinjani i rugaju Bokaranom, da je njihova pjesma puko klopotanje štroka.

Od grada po prilici pol drugu milju prebacismo potok Zerafsana. Ovaj teče prama jugu, i premda dosta hitro, mogu ga ipak deve i konji pregaziti. Na drugoj strani potoka vide se jošte razvaline liepe njekoć glave od mosta, i u blizini toga takodjer razvaline jedne od kamena sagradjene palače. Kažu, da je to umotvor glasovitoga Abdalahkana. Nu osim toga spomenika iz starih vremenah neima nikakova važnijega mjesta u cieloj okolici toga glavnoga grada u sriednjoj Aziji.

Toliko o tom u „Hazánk 's Külföld." Nu da se jošte bolje upoznamo s glavnijimi crtami iz Vámbéryeva putovanja, neće biti suvišno, ako priobćimo crticu o dogadjaju u Samarkandu, što je i u savezu sa prijašnjimi, i razjasnjuje putovanje glasovitoga onoga Magjara. „Neue freie Presse" priobćuje tu crticu evo ovako:

„Jutarnji traci sunčani obasjaše hramove i minarete glavnoga grada Timuridah, kad ga je Vámbéry prvi put zagledao. Samarkand proteže se na podnožju gore Hobanata. Prama iztoku diže se brdo, njegovo tieme ovjenčano je sgradom, grobnicom Hobanata, zaštitnika svih pastirah.

Četiri monumentalne sgrade daju gradu arkitektonički ures. U jednoj tih sgradah, ljetnoj palači Timura, nalazi se grob Kasima-bin-Abbasa, Korejšite, kamo dolazi mnogo hodočastnikah. Druga sjajna sgrada je Timurova mošea sa hramom nalik buči. Za ovim ide kao treća tvrdjica ili dvor; sasma prosta i jednostavna sgrada iz prijašnjega stoljeća, nu koja obsiže prestolnu dvoranu Timurovu (Talari Timuri;) tu se još i danas pokazuje zeleni kamen, na kojem uzpostavljahu prestol, koji bijaše tako visok, da je uviek kakov sužanj inostrani od visoka roda morao služiti Džingis-kanidom za stube, kojimi se nanj popinjahu. Još svuda živi uspomena na Timura toli jasno i živahno, kao da je istom jučer umro; a Samarkandjani pitahu znatiželjno putnika, kakvim ćuvstvom dolazi on kao Ture do groba vladara, koji je njegova sultana (Bajazida) onako grozno u bitki bio porazio. „Turbeti Timur" (grob Timurov) jest četvrta i najljepša sgrada u Samarkandu, a osobito krasna je k njemu spadajuća kapelica, u najljepšem iztočnom ukusu sagradjena.

Pripovieda se, da se kod Timurova groba ćuva koran, napisan u folio na pergameni, što ga je Timur svladav Bajazida uzeo u Brussi. Vele, da ga je napisao Muhamedov sekretar, Osman, drugi kalif arabski.

Osim toga ima u Samarkandu zviezdarna, a stari je grad toli veličanstven, krasan, da ga Vámbéry nazivlje „najljepšim u cieloj zemlji."

Vámbéry upravo se je spremao na put dalje, kad se je emir sladobitno i pobjedonosno iz Chokanda vraćao. Kod toga slavodobitnoga ulaza nije se opažala nikakova sjajnost. Mozaffar-ed-din sa svojom četom, odjevenom bielimi turbani i svilenim odjelom nalikovaše više „ženskomu sboru u operi Nabukodonozar" nego bojnoj tatarskoj četi. Buduć su sliedećega dana audiencije dieljene, to se je i Vámbéry prijavio; ali ga vrlo zateče viest, da nj. veličanstvo hoće s njim na samu govoriti. Pa i zbilja, zapovjednik Bokare izrazi se velikom sumnjom o njem. Da su ga saznali, bio bi jamačno zaglavio, jer o emiratu može se gotovo reći „nulla vestigia retrorsum." Vámbéry-a odvedu u sobu gdje je emir sjedio; uzanj je pravo derviš čitao nješto iz korana.

„Hadši," reče emir, „ti si došao iz Rume ovamo, da posjetiš grob Baha-ed-dina i ostalih svetacah Turkistana?"

„Tako je, sire."

„Čudnovato!" pa neimaš nikakove druge namjere?"

„Nikakove druge; već odavna želio sam vidjeti Bokaru, Samarkand i ostala sveta mjesta; to je jedina svrha moga putovanja po svietu."

„Što, ti da svojom kljastom nogom putuješ po svietu (dšihangešt)?"

To bijaše najpogibeljniji čas u Vámbéry-evu putovanju, pogibeljniji, nego silni i žarki vjetar u pustinji.

„Oprosti sire," reče Vámbéry, „tvoj slavni pradjed bolovaše s iste boli, pa je ipak bio osvojitelj svieta (dšihanghir.) Ove rieči, uspomena na kljastoga Timura (Timurlenk) toli laskava za emira izbavi Vámbéry-a ne samo od svake pogibelji, nego prouzroči, da ga je emir bogato nadario.

Iz Samarkande odputova Vámbéry preko Herata u Europu, gdje će sakupljeno jezikoslovno blago upotriebiti na korist svoga magjarskoga naroda.

Preveo O. Pavleković.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. ožujka.

I nestalo je pokladah i pokladnih šalah, a nastupilo evo ozbiljno vrieme korizmeno, da se ljudi, preduboko zaronivši u svetske zabave, dozovu opet — ne pameti, nego ozbiljnijemu radu, da se pomognu i restauriraju, koliko je moguće, izpražnjene kese, i uvede red u svakdanji život.

U ovom listu već je njekoliko putah spomenuto, da je ljetošnje, zabavam namienjeno vrieme dosta dugo trajalo; a znamo, da su mnogi prošloga utorka u 12 satih pomislili: hvala Bogu, da je konac i tim dugim pokladam.

Nam je dakle još samo u kratko spomenuti zabave, posljednjih danah držane. Prošle subote 25. veljače bijaše: ples za djecu u „Dvorani," priredjen g. Coronelli-em, i plesna zabava zagrebačkih tipografah kod „cara austrijanskoga."

Ob onom prvom vele, da je bio vrlo liep, da su djeca mala sve plesove točno i elegantno izvela, a osobitu dopadnost steče hrvatska čotvorka „Zora" pa onda mazurka.

Zabava gg. tipografah priredjena bijaše upravo sjajno; do 200 osobah sakupilo se tu, ljudih svake vrsti: literatah, odličnih trgovacah, činovnikah i krasoticah po izbor. Sve bijaše dobre volje, plesalo se je po volji i do biele zore.

Kao kuriozum moramo svakako spomenuti, da je jedan od naših mladjih literatah, koji se inače drži za domorodca, zahtievao, da se i „Walzer" pleše. Bog zna u kakovom stanju bijaše taj gospodin tražeć, da se izvede ples, koji nije bio ni na plesnom redu naznačen.

Dne 26. veljače bio je opet bal za djecu kod preuzv. gosp. bana i obična zabava u kazalištu. O balu kod preuzv. gosp. bana, kazuju nam, da je bio sjajan; a onaj u kazalištu prilično dobar; kazalište bilo je puno, a i maskah više nego obično.

Napokon svrši se ciklus svih balovah i zabavah sjajnim maskiranim plesom u kazališnoj dvorani. Maskirani plesi u reduti spadaju svakako medju najljepše zabave u pokladah, stranom s toga, što ih običava posjetiti mnogobrojno i izabrano občinstvo, stranom što dolaze tamo i krabulje pristojnije, izobraženije, te se je moći s njimi zbilja kadšto i liepo zabavljati. Ta neima ljepše sgode, da možeš ovomu ili onomu malomu ili velikomu gospodinu, jednoj ili drugoj krasotici kazati živu, često i gorku istinu, koje nebi mogao inače; a tu ti je ipak prosto, jer te brani krinka. I politički protivnici i ljudi zaljubljeni sastaju se tu; oni da si izkalje srce, ovi da ga umire, uvjere ili do kraja razdvoje. Gledaš li s daleka tu vrevu, kriku, ciku, šaputanje ili podcikivanje; onaj metež, trku i turanje amo tamo, pričini ti se ona ljudih puna dvorana kao jezero, na kojega površini nišu, turkaju i premeću se lagani valovi, rekao bi, da se igraju i prpošno natiču, nevino razlievaju, dočim u dubini njegovoj kolju se i progone zubaste, bjesne i okrutne životinje, morske utvore, koje nastoje, da jedna drugu unište, progutaju, upropaste. Pa tko bi bio mogao zaviriti u srca i nutarnjost dušah onih stotinah, ondje vrvećih ljudih, nebi li se sgrozio opaziv onolike strasti najružnije vrsti: zlobu, nenavist, jal, srčbu, paklenu surovost, koja bi najvolila svoga iskrnjega uništiti, zagušiti i upropastiti?

Takove i tim slične misli zavrtješe nam se u glavi, kad smo motrili maskirani ples u kazališnoj dvorani. — Občinstva izabrana navrvi sila, a i maskah dodje prilično broj. Zabava uzme prema desetoj uri vrlo živahni značaj, te je takova i ostala sve do svršetka, do 12 naime satih. Glasba zasvira o po noći „Naprej," ljudi se počeše razilaziti, i — pokladam je konac.

Ovom prigodom moramo spomenuti, koli je nespretno, što je kazališna dvorana izolirana, da neima niti prikladne sobe za garderobu, a niti lokala za večeru. Jer svatko će nam dopustiti, da je vrlo nespretno, kad čovjek mora ća dole salaziti, da štogod založi; tu dakle mora opet u garderobu po haljine, ako neće da se prehladi. A isto tako moraju i gospoje, budući je odjeća preko hodnika, onako lahko obučene iz vruće dvorane van po haljine, a i to je opet vrlo nespretno. Dakle već i odatle vidi se, koli je nuždno, da se za kazalište podigne posebna sgrada, sa svimi za slične sgode potrebnimi lokali, kao što je odbor za uredjenje grada Zagreba u svojoj osnovi vrlo umno predložio.

Gosp. Meergarté producirao se je već trj puta u našem narodnom kazalištu; kod prve i druge prestave sakupi se malo ljudih, a nije ni čudo, budući je bilo toliko inih zabavah; nu tim mnogobrojnije posjeti predstavu prošloga četvrtka. Kazalište bijaše puno, a g. Meergarté izvede svoje produkcije običnom vještinom.

Književnost.

„Leljinke," pjesme od Josipa Eugena Tomića. U Požegi tiskom M. Kraljevića. Ove pjesme našega mladoga pjesnika već su gotovo dotiskane, te će se za koji dan prodavati.

— U Albrechtovoj tiskarni dotiskane su „Prve pjesme" Gj. Kovačevića, te će se i one moći za kratko vrieme dobiti. Eto hrvatska književnost dobila je u jedno gotovo vrieme proizvode, prvence svojih najmladjih pjesnikah.

Mi ćemo u svoje vrieme o jednoj i drugoj sbirki koju više progovoriti.

Dopis.

U Trstu 28. veljače.

I slavenske se vile spremaju da budu dionice kod svečanosti šeste Danteove stoljetnice. Za tu prigodu bude naručeno gosp. Vjek. Fichertu, čuvenomu piscu Matere Slavenke, „La madre slava" itd. da spjeva u ime južne Slavije talijansku pjesmu, koja će se u svoje vrieme objelodaniti pod naslovom „L' Arno e la Drina."

Još nješto.

Digitized by Google

Prve korizmene subote na ovom će se gradskom kazalištu pjevati talijanska opera „La Madre Slava," što ju je više rečeni pjesnik iz svoje jednoimene pjesme dramatizirao, a gosp. Strmić u glasbu metnuo.

Kako će čitatelji Jugoslaveni znati, predmet „Matere Slavenke" jest uzet iz junačkog života crnogorskih sokolovah. U Pragu, Zagrebu i gdje su još ušle u običaj talijanske operne saisone, od sad će barem imati na prebor i ovaj u rodu si komad.

U svoje ću vam vrieme gledat javiti u spjeh tomu novomu pojavu na talijanskom pozorištu, nebi li se kako tim probudile i naše vile pjevačice a i guslanice, te već jednom ozbiljno počele raditi na dramatičnom polju, jedinom to sredstvu izobraženja u narodnjem duhu. —

Svaštice.

Bečka „Presse" o sveučilištih ima u svom broju od 19. veljače zanimiv članak o državnom (njemačkom) načelu u pitanju sveučilištah i kako toga načela sve to više nestaje. Članak taj pisan je na dugo, nu smisao njegov u kratko glasi ovako:

Njemačka sveučilišta sačinjavaju na temelju svoje obćenite organizacije najvažniju svezu medju njemačkimi plemeni i državami, da se tim uzdrži i k cilju dovede ona duševna hegomonija, koju je već Marija Terezija započela gojiti, i kako to poglavito Pruska nastoji vrlo mudrim pastupanjem u znanstvenom pokretu. Austrija — ona pako ostavlja od dana na dan svoju njemačku poziciju, pa ako to i dalje tako uztraje — to je gotov tad dokaz, da je pripravna odreći se temeljne misli — saveza monarhije s ostalom Njemačkom. Takovu historičku misiju Austrije nerazumie taj njemački patriota. Nadalje jadikuje nad stanjem javne školske poduke, koja nigdje nesmjera niti na učvršćenje državne ideje o cjelokupnosti austrijanskoj, a kamo li na onu — velike Njemačke (Gross-Deutschland.) Žali neizmjerno, što vlada nezakrči već jednom gibanje inih narodnostih, što no samo razvijaju pogubni upliv njemačkomu duhu. Razsip državnoga života u Austriji, veli, da će početi onim danom, kad se uvede „Nationalitäts-prinzip" na universitetih, kako to svjedoče sveučilišta u Krakovu i Pešti.

Pa na svu tu tugu kao suvišak neka se jošte uvede i hrvatsko sveučilište u Zagrebu, koje će biti novim stupom tomu nesretnomu načelu narodnostih, poroditi novi život — A kad se to Hrvatom dozvoli — hoće li se moći Čehom u Pragu zabraniti ono, što se je već u Krakovu i u Pešti dopustilo? Kad jednom nastane takov položaj, da nosioci ideje narodnosti zavladaju — tad će sveučilišta u Beču, Gracu, i Insbruku pasti na nizki stupanj malih krunovinah.

To su ona najglavnija pitanja o sveučilištih, a ostalo nevriedi toliko. Valja dakle u načelu državnoga podučavanja o posebnih interesih Austrije što prije učiniti „Umkehr" — da nebude za Njemstvo prekasno.

— U Bruselju preminuo je glasoviti magjarski pisac baron Joszika, poznat osobito sa svojih romanah.

Smješice.

Budući sam nenadanim i neobičnim načinom priveden opet u život, to molim smjerno moje dobre njekoč roditelje i gojitelje, da me uzmu pod okrilje svoje.

Uskrsnuli program.

Učitelj. Prevedi mi te rieči: tabula magnatum seu procerum.

Djak. (misli) Tabula, gdje sjede šljivari ili žitari.

„Neima bolje stvari na svietu do čaše dobra vina," reče njeki zanešeni prijatelj hrvatskoga vina.

„Ja volim polić," odvrati njegov drug lakonički.

Liečnik. (u občinskoj bolnici) Koliko je umrlo bolestnikah?

Nadstojnik. Devet.

Liečnik. Ta ja sam desetorici prepisao liek.

Nadstojnik. Jedan nehtjede svoga nikako popiti.

Zagonetke

Od F. S. Križevčana.

I.

Točno naznačuje
Dnevno, noćno doba.
Mrtve oplakuje,
Prateć ih do groba.
Moć oblakah slabi,
Kada ledom priete.
Puk pobožni vabi
U zidine svete.

II.

Kadšto ti je biela,
Kadšto crna tiela.
Kosa mu zelena
Pada na ramena.
Rep ima dugačak
Skoro kao mačak.
Sol veoma ljubi;
Grize, neima zubi'.

III.

Cielo grize travu,
Jede i otavu,
A i sieno ljubi,
Dok su čvrsti zubi.
Ako li se cielo,
Što je dosad jelo,
Malo osakati,
Nješto će ti dati,
Čim se njeki hrane,
Rano kad urane.

Listovnica.

G. M. B. u Trstu: Iskrena hvala na poslanom. Mi ovdje neznamo ništa o postanku kakovoga političkoga lista, niti smo čuli, da će se zvati „Sabor." U ostalom pristajemo uz vaše mienje, pa se i sami bojimo onega „periculum in mora." Sve izvršismo drage volje, što ste nas molili. Molimo vas uljudno, nezaboravite na naš list.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. ožujka 1865.** **Broj 8.**

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Dalje.)

Nestane je do brza u krivudastom hodniku.

Ja sam kao utopljen u njenoj sliki motrio ju; svojim očima progutao sam to čeljade, koje me eto sasvim očaralo.

Ako sam do sada gdje i gdje šale sbijao, al u taj par zavrnuše moje misli na ozbiljnu stranu. Sve čuvstvo salilo se u jedno; sve osjećanje na jedan se predmet navratilo; moje srce kucaše samo u misli na nju — na Sofiku.

A da nepomislite vi hladni mužkarci i pristrane krasotice, kao da prećeravam, da se kobacam iz skrajnosti u skrajnost, kušati ću vam naslikati podobu te male zagorske božice, premda već unapred osjećam, da će ovo biti tek vrlo slaba kopija klasičnoga originala.

Sofiki Medvedićevoj moglo je biti 17 ili najviše 18 godinah. Bila to djevojka vitka, srednja uzrasta, smedje više na crno udarajuće kose, ovisoka čela, crna vatrena oka, iz koga sipaše blaga, oživljujuća, pa uz to i čarobna vatra, podobna zadahnuti i najvećega misantropa toplim i nježnim čuvstvom. Izpod tih kad i kad i zlobno-šaljivih očicah protezao se — ne grčki ni orlovski nego upravo pravi hrvatski nosić — valja pamtiti, da ima i pravih liepih i skladnih hrvatskih nosevah — a pod ovim sastale se male ustnice, iz kojih prodirahu dva niza čistih biser-zubih.

Ali što se napinješ jadna prozaička dušo, da opišeš predmet, komu nije doraslo umjetno pero kakova pjesnika; taj predmet mogu najbolje označit riečmi najslavnijega pjesnika — naroda:

Rusa kosa ka' i gora gusta,
Obrvice s mora pijavice,
Dvi očice, dvi s neba danice,
Dva obraza, dva djula rumena.
Usta su joj onako malena
Kôn da su joj dukatom krojena
Bijel vratić, ko bijeli labud.

Uzmeš li k svemu tomu: da je naobražena — kao što se kasnje uvjerih — čedna kao golubica, ljubezna, mila poslena i nevina; tada nije se čuditi, što je moje sudačko srce — do sada viklo osjećati jedino težinu Verbőczy-eva tripartita i saborskih zakonskih članakah, odreklo se tih suvih i tolikimi karikami zemaljštini privezanih skroz prozaičkih sponah, te se tim silnijom vatrom otisnulo za novim sjajnim kometom, što no se pojavi na obzoru moga tek iz tamnice, pa onda iz tiesne kučije i izpod kučijaševih korbačah spašenoga života.

Oprosti, dragi čitatelju, što sam te preko svake mjere mučio opisivanjem, koje tebe nezanima; nu valja ti znati, da su zaljubljeni ljudi kao stare filjarice; oni ti umiju pripoviedati cieli dan o istom predmetu, same variacije de eodem, pa opet misle,

Digitized by Google

da nisu vrelo svomu pripoviedanju izcrpili, kao ni stare i osedjele dieve svomu žlabranju.

Dok sam ja ovake misli smišljavao, i dok su mi slične „kriljate misli“ u glavu se zaljećivale, vrati se Sofika poskakujuć kao veverica opet u bašću, odvede me u sjenicu — premda nebijaše još vruće, te posadiv me na klup reče:

— No gospodine veterinaru, sad mi kazujte, ali sve, kako ste prispjeli ovamo u naš dvorac, ili bolje govoreć, u onaj tornjičak. Ali molim vas podoštrite jezik; jer imade po selu još dosta boluće marve, koju morate svakako izliečiti.

Iztisnuv prije lagani uzdah, koji se provere ne iz srca no upravo iz želudca; jer uzprkos mojim i najpoetičnijim expectoracijam moj želudac sjećaše me žalibože opetovano onoga prvoga pravila na svietu: da treba jesti ako hoćemo živjeti. S toga uzmem na kratko pripoviedati svoje putne i tamničarske sgode. Dosta okretno moje kazivanje prekinuo bi kadšto smieh moje liepe i u takov čas još čarobnije susjedke.

— Taj naš seoski sudac, progovori Sofika, nije bio valjda opet kod kuće t. j. njegov um. Oprostite gospodine veterinaru, nu vi ćete svakako dobiti podpunu „satisfactionem“ za tu povredu čovječih pravah. Doduše, naš je sudac čovjek vrlo revan; ali kao svagdje tako i tu valja ono „nebena naglost nič nevelja.“ — A sada molim vas nebi li htjeli sa mnom u štalu, naša najbolja muzača boluje već njekoliko danah; nerači joj ni jelo ni pilo. Vi ćete znati toj boli naći valjana lieka; a kašnje preporučam vam uboge naše seljake. Svaki čas dolaze k momu otcu moleć ga, da im dade ili preporuči kakova leika proti marvinskoj bolesti.

Videć, da me neprestano drži za ono, česa sam se najviše plašio; da silom hoće načiniti iz velikoga sudca njekakvoga „viechdoktora,“ promislim napokon, nebi li bilo bolje, da joj podpuno odkrijem pravi svoj stalež, te izpripoviedim sve svoje pustolovine za kratka ovoga putovanja.

Upravo se pripravljah, da joj to protumačim, kad u taj čas dočusmo dosta glasno govorkanje i pregovaranje u dvorištu.

— Molim vas, ajte sa mnom, da vidimo odakle ta krika. Meni se čini, da se radi opet ob onom drugom zločincu.

Mi u dvorište a moj prijan Labusanović upravo se lagano spuštao s lipe, a Malčika se oštro prepirala sa stražarom Petrom, koji je upravo namjeravao poslužiti se svojim pravom te odapeti pušku. Napokon svlada Malčika i ote njemu pušku.

Sestra moje Sofike — al gle, kojim pravom zovem ju „svojom?;“ jezik govori, što mu srce kazuje — bila njoj u mnogom slična, ali ipak daleko različita u njekih stvarih od Sofije. I ona je bila plemenita srca, mekane duše, ali cielo njeno biće osnivaše se na drugom temelju; i bijaše vatrenija, živahnija i pristupnijega srca nego Sofija. Nemogu joj zaniekati i ljepote, pa opet pričini mi se, da neima u njoj onih dražestih, koje toli odlikovahu mladju njenu sestru.

Začuv od Sofike, da je odvjetnik Labusanović u tornju zatvoren, pohiti umah, da mu otvori vrata; ali mudri sudac pridrža ključ kod sebe. Valjalo joj je dakle misliti na drugi način. Otca joj, staroga Medvedića, nebijaše takodjer kod kuće.

Do toga vremena probudi se i moj prijan, na veliku svoju tugu. Jer i sve njegove kosti i koščice, izmučene kao da ga je tko izprebijao, uzmu nemilo zavijati, dočim želudac počme upravo goropadno ropotati, kao što su njekoć želudci Izraelacah u pustinji sjetiv se egiptonskih lonacah i liepa pečena mesa. Moraše indi svakako nastojati, da utaži i bol kostih i roptanje revolucionarnoga želudca; a k tomu mučila ga i strašna misao: što da se je sa mnom dogodilo.

Dotetuba do prozora. Jedva se on malko jače nadgledao eto ti ludoga Petra, gdje namjeriv pušku nanj viče:

— Ako ti je mio život, što ga imaš jošte njekoliko danah ovdje probaviti, a ti se vuci natrag, inače, tako mi svetoga Fabijana i Šebastijana, ja ću te ošinuti.

To mu opet pomješa račune. Na sreću doleti Malčika u dvorište, — Labusanoviću pričini se kao angjeo izbavitelj, te zametne razgovor i prepirku s Petrom, kao što već prije primjetih.

— Čuju gospa frajlice; to bog i bogme nejde; ja nedam puške niti idem s mjesta odavlje, dok nedodje g. sudac Medvedić.

Uzalud mu Malčika dokazivala, molila i obećavala; niti njene sve sladke rieči nemogahu omekšati toga hrvatskoga Argusa.

— No čekaj, kad nećeš s dobra, a ti čuj: Moj otac je vlastelin i sudac, ti si njegov kmet. Pa budući sam ja k tomu njegovo najstarije diete, to ga moram zastupati u svih poslovih tako gospodarskih kao i sudbenih. — Nevjeruješ li mogu ti pismeno dokazati. S toga kriepošću toga punovlašća nalažem ti, da se umah tornjaš odatle. Ja ću utamničenika sama stražiti; a ti mi medjutim pozovi odmah onoga ludoga sudca. Jesi li razumio? sada: Rechts kehret euch, marš!

Digitized by Google

Petar gledaše zablenut liepu djevojku kao magare pred praznimi jaslami. Ni sam nije znao, što da počme, bi li slušao glas svoje gospodarice, ili glas svoje zapovjedajuće dužnosti. Napokon premahne onaj prijašnji: on se lagano, ljutito doduše i nješto mrmljajuć, ali ipak ukloni; uzmakne s mjesta, koje je toli nečastno branio, morav dva puta, svaki put pred slabom djevojkom položiti ubojito oružje svoje.

Labusanović sadje, još većim naporom nego li ja sa lipe, te se zaputi upravo prama svomu novomu čuvaru u šteifroku.

— Gospodično, kako da vam zahvalim na tolikoj dobroti i blagosti. Vi ste prava Ariadna, — premda sebe nedržim za Tezeja — koja ste mene siromaka izveli iz toli opasna mjesta. To je tim važnije, što vam je moja osoba do sada, koliko se sjećam, slabo poznata.

— Molim gospodine odvjetniče, nemojte precienjivati mojih zaslugah; ja sam tek ono učinila, što sam morala. Medjutim nemislite, da ste već slobodan; ja sam vrlo oprezan stražar, pa dok se vrati gospodin sudac Medvedić valja da ste u mojoj ruci.

— O gospodično, sav moj život s dušom i tielom predajem vam od srca; radite s njim što vas je volja. Tko sretniji od mene, kad bi me htjeli za cieloga života stražiti!

— Molim vas, dosta je; sužanj nesmije mnogo govoriti, a osobito nevalja mu opetovati frazah, koje su drugi već davno zaboravili.

Ja sam sve to sa Sofikom s daleka nasluškivao; ali najaviti se nehtjedoh.

— Ha eno gdje dolazi moj otac! povikne Sofija; ajdmo, molim vas u bašću. Moramo redom ići na sud. Tu će biti šaljivo-ozbiljnih prizorah, kakovih nedoživismo još nikada ovdje. Današnji dan biti će vrlo ugodan.

Moj otac neće ni s daleka slutiti, što se sve ovdje dogodilo. — Nu mislim, da će još bolje biti, ako ja dolazak otčev javim svojoj sestri i vašemu prijatelju. — Neka najprije oni otca zaokupe i sudca seoskoga zatjeraju u strah, pa onda ćemo mi dva.

Izrekav to odtrči u dvorište, a ja se vratim u bašću.

(Konac slieditи će.)

Hrvatulje.

V.

U har rodu, vragu nehar
Hoće mi se ljudi pit;
Podajte mi zlatan pehar,
Ali prazan nesmje bit;
Snažnom šakom ću ga hvatat,
Pa ću pjevat kao grom,
Iz pehara ću vam gatat
O hrvatskom rodu svom.

Gle! kako se vince lulja,
Ajd po grlu baš do srca,
Kô u vatru kaplja ulja
Nek iz srca iskra frca,
Da se zviezde male smiju.
Pitajući: „Koj je bies?“
„A! Hrvati opet piju,
Vinko Lozić pali kries!“

Gle! kako se vince kreće
Ko za suncem suncokret,
Kreće mi se, kako neće
Za Hrvate, za naš sviet?
Daj o bože! i mom rodu,
Nek se kreće srce tak
Za tim suncem — za slobodu,
Da mi bude čil i jak.

Gle! kako se vince ljeska
U čašici dol duboko,
Kô da viri žarom bljeska
Dragino mi iz nje oko;
Posrknem li zlatne kaplje,
Kan da drobne usne cmoknem;
Grud se nadme, grud raztaplje,
I na vraga biesan skoknem!

Ma i jesmo siromasi,
Neću bit ja bogataš,
Šta će meni zlatni glasi,
Dost je sviet mi liepi naš;
U desnici vinca bocu,
U tom srcu žarki plam,
Svojoj momi o grôcu,
Neima ravna onda nam!

A iz duše čiste česme
Plemeniti teče glas,
Te junačke naše pjesme;
Bože! Bože živi nas!

Digitized by Google

U har rodu, vragu nehar
Sladko vam je ljudi pit,
Punite mi zlatni pehar,
Jošte — jošte — nisam sit!

Veljko Rabačević.

SUŽANJ.

Arabeska. Češki napisao F. G. K.

(Dalje.)

Druge pomoći neima! primjeti kaludjer i nehotice zaklopiv oči pred ognjenim pogledom utamničenika.

„Kad neima druge, to neima nikakove pomoći.“

„Prijatelju, razmislite — saberite se —“

„Da se saberem! da razmislim kao što mislite vi, triezni mudraci! Ta što sam činio ino, nego što ima svaki pošten rodo- i čovjekoljub činiti? Što sam se žrtvovao za narod, za potlačeno čovječanstvo, to je proti vašemu praktičkomu razumu; zato ste me zasužnjili, zato ste mi ruke i noge okovi sputali kao ubojici i razbojniku i najgadnijemu zločincu; ali da počinim izdajstvo na svojih prijateljih, da postanem odurnim Judom, da nesrećom drugih spasim sebe; to nije proti vašemu razumu, to nije zločin, to je u vašim očima razuman, da možebit i pošten čin. No ja vam velim, moje tielo možete slomiti, moj život je u vaših rukuh, no na sramotan posao nećete me moći sklonuti.“ Dignuv desnicu kao da prisiže te reče uzvišenim glasom: „Tako mi živoga Boga, za tu cienu neću si kupiti slobode — izdajica neću biti nikada — nikada!“

„Stanite,“ vikne svećenik „zar ste zaboravili, da imate ženu, da imate diete — da ovi neimaju nikoga osim vas?“

Sužanj zadrhta. Ruka mu na prisegu dignuta pade, glava klone, plamen u očijuh ugasne, a na lice navre se opet prijašnja bliedost. Duboko uzdišuć hodaše amo tamo po tamnici. Iza podulje stanke prihvati svećenik:

„Zabaciste moj prvi predlog, nezabacite mi barem drugoga. On doduše nedaje toliko nade, da će vas pustiti na slobodu, kao onaj prvi; ali ipak pruža dosta veliku nadu — molite milost.“

Sužanj stane pred svećenika, digne ponosno glavu, te promjeriv ga očima, u kojih se je vidilo duboko preziranje, reče glasom najveće uljudnosti:

„Hvala vam za vašu skrb i nastojanje — no ja ću ostati u tamnici.“

„E dakle“ progovori redovnik, „oprostite se za zadnji put još sa ženom i djetetom. Učinih, što mogoh — bijaše to težka zadaća — htjedoh vas sačuvati obitelji!“

To rekav otvori vrata i izadje na hodnik, praćen užasnim pogledom sužnjevim. No na skoro se opet vrati u tamnicu vodeć za sobom gustom koprenom zagrnutu, crnim odjelom odjevenu gospoju, koja je opet vodila za ruku oko četiri godine staroga dječaka, isto tako na žalobno obućena.

III.

U prvi mah, čim unidje gospoja u tamnicu, stajaše sužanj kao gromom ošinut, nevjerujući nit vlastitim svojim očima.

Već je bio izgubio nadu, da će ikad vidjeti ženu si i diete. Jer premda je već više putah vruće molio, da mu bude dozvoljeno oprostiti se s obitelju, ma bilo to i posljednji put, nedozvole mu toga ipak nikada.

Valjda su se omekšala srdca njegovih tamničarah? Nipošto! Nagovorom milene supruge htjedoše izpipati, što nemogaše saznati redovnik svojimi sladkimi i lukavimi riečmi. Nepoteče to iz čovječnosti, a niti iz toga, kao da im je što stalo do sužnja i njegove obitelji, nego jedino s toga, da saznaju za njegove tobožnje sukrivce.

Sužanj osvjestiv se pristupi do supruge; a ona odgrnuv koprenu baci se mužu na prsa, lievajuć gorke suze.

Dječak obuhvativ odjelo gospojino skrivaše se za njom, pogledavajući bojazljivo na muža u kaznjeničkom odjelu i okovih.

„Hvala Bogu!“ krikne sužanj ogrliv si suprugu, „u ovom sastanku zaboravljam na sve svoje muke.“

„O moj supruže!“ jecaše gospoja, „koli žalostno nam je bez tebe — hoćemo li se opet jednoć sastati u obiteljskom krugu?“

„To zna jedini Bog!“ uzdahnu sužanj.

„Možebiti je to ipak moguće,“ primjeti gospoja još uviek u nadi:

„Rekoše mi, da možeš pod njekojimi uvjeti postići slobodu.“

Sužanj protrne. Zatim dignuv glavu ženi upre oči u bliedo joj ali krasno lice, kao da hoće na njem čitati, nije li morebiti već i ona u porazumljenju s predlogom, koji mu malo prije učini kaludjer.

Digitized by Google

„Valjda već znaš taj uvjet?“ upita za čas.

„Neznam!“ odgovori gospoja.

„Ele, suprugo moja! želiš li možebiti, da tvoj muž bude zlikovac, izdajica — i za tu cienu da bude pušten na slobodu?“

„Izdajica, zlikovac?“ prestraši se gospoja „ne — toga nemogu tražiti od tebe! Ta sav tvoj život tako je pošten, tako plemenit, da bi bilo ludo zahtievati od tebe, da počiniš opačine.“

„Pa gle, mila ženo, ipak traže to od mene; a kao najlukaviju cienu za to podlo djelo nude mi tebe i moje diete, kojim bih se opet mogao vratiti.“

Žena ga opet strastno zagrli, te gorko proplače; no za čas sabere se te reče jakim glasom:

„Da, — povratit ćeš se, doći ćeš opet medju nas, nit nemorav si zato prije okaljati čast i pošteno ime; jošte živi nad nami stari pravedni Bog, on samo kuša tvoju muževnu kriepost.“

Sužanj poljubi junačku ženu u čelo i reče:

„Ti si moja plemenita, dobra žena! Bog te podkrepio, da nepodležeš mukam; jer na tebi samoj leži odhranjenje našega sina.“ I obrativ se k djetetu viknu:

„Andrijo! zar me nepoznaš?“

„Ajde i poljubi si otca!“ reče mu majka.

No diete se je sakrivalo plašljivo za majku te bojazljivo gledalo otca, kojega nemogaše u kažnjeničkom odjelu, u okovih i podbrite brade prepoznati.

„Andrijo!“ reče majka — „neboj se, ta gle, to je tvoj tata; no neboj se, ajde k njemu.“

„Nepozna me!“ kliknu sužanj s neizgovorenom tugom, „tako me nagrdiše, da si diete vlastita otca nepozna.“

Dječak se približavaše po malo i bojazljivo k sužnju. Prijazne i ljubke rieči nemogahu mu tako brzo protjerati bojazni. Napokon kao da si je opet prepoznao otca, baci mu se u naručaj. Sužanj podignuv sinka izljubi ga svega. Dječak ogrliv ga oko vrata nehtjede se više odtrći od njega.

„Tato moj, predragi tato moj!“ vikaše dječak sada, „ajde kući, gle kako je tuj ružno, ajde s nami kući!“

„Nemogu — jošte“ zajeca otac „nemogu — al ću valjda naskoro dojti.“

„A zašto nemožeš?“ upita dječak, gladeći ga po licu, „što radiš ovdje?“

„Dragi sinko — to će ti sve kazati majčica, kada budeš malo veći.“

„Tato, ti plačeš“ govoraše diete taruć mu rubčićem suze s očijuh, „nemoj plakati — drugačije će se i Andrija razplakati.“

Netom se otvore vrata od tamnice, a na pragu se pojavi tamničar.

„Žurite se gospojo,“ reče drzovito „vrieme za posjet vam dozvoljeno već prodje. Spomenite se odlazka.“

Opomena tamničarova na čim brži razstanak ljuto se kosnu obojice. Gospoja strastno ovije ruke oko vrata sužnjeva, kao da hoće pokazati, da ju više ništa neće moći razstaviti od njega.

„Ohrabri se“ reče joj suprug „moje sudbine nije još moći promjeniti — a ti moraš djetetu našemu nadomjestiti otca. Odhrani mi sina dobro — a kad će moći bolje shvatiti, što mu dovede otca u tamnicu, a ti mu to povjeri, da ga zli ljudi nevaraju. Odgoji ga tako, da se posveti službi slobode, službi za oslobodjenje podjarmljena puka iz okovah robskih.“

„Jest, dragi mužu,“ oduševljeno kliknu gospoja „budi uvjeren, da ću ti sina tako odgojiti, da bude vriedan otca svoga.“

„Hvala ti“ reče sužanj a oko mu se zakriesi od radosti; „moramo se razstati, al ćutim, da ćemo se opet sastati — nego još ovdje na zemlji, al u ljepših okolnostih. Jest, vidjeti ćemo se — pred menom se otvara budućnost i vidim, gdje se već visoko vije pobjedonosna zastava slobode — zastava slobode, koja će u bieg natjerati sve sluge robstva, i prelomiti zatvore tamnicah, u kojih stenju nedužni. S Bogom dakle, mili moji. — S Bogom, dok se opet vidimo!“

(Konac sliediti će.)

Petar Josip Proudhon.

Taj najznamenitiji muž medju socijalističkimi pisci u Francezkoj rodio se je 15. srpnja 1809. god. u Besançonu od siromašnih roditeljah. Početne škole svrši u svom rodnom mjestu; nu materijalna nevolja prisili ga, te on zamjeni školu sa slagarskim ormarom. Nu i tu uz svu napornu radnju ipak je mnogo učio, i u veliko se znanostmi bavio. Osobito mnogo se je bavio etymologiom, te je već god. 1831. njekomu novomu izdanju biblije dodao opazke o temeljnih načelih židovskoga jezika. Isto tako pridao je Bergierovu djelu „temeljna počela jezikah“ samostalni dodatak s nadpisom: „pokus u svecbću slovnicu.“ Premda to djelo nije tiskano pod njegovim imenom, to mu ipak pruži akademija u Besançonu stipendij od 1500 franakah na 3 godine. To nenadano umnožanje materijalnih sredstvah pomogne mu, te je mogao zadovoljiti davno gojenoj želji: nastaniti se naime u Parizu, gdje je god. 1840. izdao kašnje toli glasoviti spis „vlastničtvo jest tatbina.“ Proudhon tako se je ponosio, što je upravo on prvi obreo

Digitized by Google

taj aksiom, da ga nebi dao za sve Rothschildove milijune tvrdeć, da je pronašašćem tim izrekao jednu od onakovih riečih, koje se izgovaraju u svietu tek svake tisuć godine. A ipak nije Proudhon prvi izneo u sviet to načelo, ono je već u prvoj revoluciji izustio poznati girondista Brissot. Pa ni sam taj njegov spis neprobudi u početku velike pozornosti: sama akademija u Besançonu ukori cielo djelo i uztegne Proudhonu doznačeni stipendij. Pače govorilo se je, da će ga na sud pozvati; nu to se nedogodi, budući je Blanqui, narodni ekonom, upitan, što on sudi o tom djelu, izrekao, da se kreće strogo unutar znanstvenih granicah. Kasnje priobći drugi spis pod istim naslovom navodeć nove razloge na obranu u prvom spisu stavljenoga načela. Ovi i svi potonji spisi Proudhonovi odlikuju se osobito oštrom dialektikom. Nu njegova zubasta, silovita kritika nevojevaše samo proti vlastničtvu i onim narodno-gospodarskim sistemom, što no ih učini sviet držaše za izvrstne, nego udari svom snagom oštroga svoga uma i svom strašću na socialiste i komuniste; nitko nije nespretnost utopičkih teorijah Saint Simons-a, Fourier-a, Louis Blanc-a i drugovah toli nemilo na pravu njihovu vrednost sveo, kao Proudhon svojim god. 1846. izdanim „Système des Contradictions économiques.“ A tri godine prije izrazi sam u djelu „De la Création de l' ordre dans l' humanité“ svoje misli o uredjenju družtva čovječanskoga. Nu tu se pokaza, da Proudhon umije rušiti, ali neumije graditi; jer je to njegovo djelo kritika isto onako odsudila, kao što je on osudio spise socijalistah.

God. 1842. okani se Proudhon svojih tiskarskih poslovah, te stupi sa firmom Gauthier u družtvo, da udjelotvori uredno prevažanje robe na Rhoni i Saoni; a uz to bavio se je pisanjem povećega djela o uredjenju vjeresijnoga zavoda i o cirkulaciji novca. Taj spis: „La solution du problème social“ ugleda sviet god. 1848. I tako zateče ga god. 1848. i s njom veljačka buna. Proudhon držaše se u početku mirno; jer se nije mnogo uzdao u vodje prevrata; nu 1. travnja poče izdavati dnevnik „Le Représentant du peuple,“ koji je doduše već mjeseca kolovoza iste godine obustavljen; ali je ipak veliku pozornost bio probudio, te njemu znatnu popularnost stekao tako, da je već 4 lipnja u departementu Seine bio sa 77000 glasovah izabran za zastupnika. U konstituiranoj skupštini kritiziraše nemilo sve političke forme dokazivajuć nepobitno govorom njihovu ništetnost i nespretnost. U toj skupštini glasovao je s desnicom za ukinuće smrtne kazni, a 31. srp. učini glasoviti predlog, neka država uvede dohodarinu. Tim predlogom zahtievaše naime, neka država vuče trećinu zakupnine, kućarine i kamatah od glavnicah, da se ovakim načinom zbilja stvori prava republika. Nu taj njegov predlog probudi obće nezadovoljstvo u narodnoj skupštini, te su ga zastupnici jednoglasno zabacili tvrdeć, da podkapa i posljednji temelj čovječanskomu družtvu kao i svakoj vjeresiji.

Poslje ukinuća lista „Peuple“ poče izdavati „Voix du Peuple,“ u kojem nastavi borbu proti obstojećim uredbam družtva. Dne 4. studena govoraše proti republikanskomu ustavu, jer mu se je taj sa pridanimi mu monarkičnimi institucijami vidio pogibeljan slobodi. U drugih poslovih glasovao je sa demokratičkom strankom. Uz tu parlamentarnu radnju bavio se je i novinarstvom i to tolikim uspjehom, da je stekao veliku popularnost medju prostijimi masami pučanstva. 31. siečnja 1849. god. htjede on utemeljiti pod imenom „pučka banka“ trgovačko družtvo sa glavnicom od 5 mil. franakah, s namjerom, da ukloni kamate i prokrči put cirkulaciji vriednosti, pa uništi tako kapital. Pa i zbilja sakupi njekoliko podpisah za taj čudnovati podhvat; nu daljne radnje morade se okaniti, jer su ga radi tiskarskih prekršajah odsudili bili na tri godine tamnice; pa je, hoteć uzmaknuti kazni, pobjegao u inozemstvo. Probaviv njekoliko mjesecah u Genfu u Švajcarskoj vrati se opet u Francezku, stavi se dobrovoljno sudu, te pretrpi svoju kaznu u St. Pelagie; tu u tamnici napiše više djelah, medju timi znamenitija su: „Izpovjedi jednoga revolucionarca“ i „Družtvena revolucija i državni prevrat.“ Dne 4. lipnja 1852. izadje iz tamnice, i od toga časa življaše život sukromni.

Od ostalih spisah valja ovdje spomenuti „ručnu knjigu za operacije na bursi“ u kojoj strogom satirom šiba spekulaciju i sve spekulante na bursi; pa onda posljednje njegovo djelo „pravednost u prevratu i u crkvi. Nova temeljna načela filosofije.“ Radi toga spisa bijaše odsudjen na tri godine tamnice i globe 4000 franakah.

Proudhon spada medju najoštroumnije i najvještije kritičare. Umro je mjeseca siečnja o. g. Car napoleon III. doznačio je njegovoj supruzi priličnu mirovinu.

Priobćio B. L.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. ožujka.

Kad bi rekli: naš je narod proživio već mnogo ozbiljnih i vrlo kritičnih momentah, ali malo ovakih, kakov je ovaj, u kom sada živimo, opetovali bi doduše već usque ad nauseam ponavljanu frazu, ali bi živu istinu govorili. Razmatrali mi s koje mu drago strane naš sadanji položaj, bio tko ma kakov optimista ili ljubitelj status quo, mora reći, da se nemože ni s političkoga ni materijalnoga ni duševnoga gledišta pohvaliti ova sadašnjost. — O Politici govoriti niti je naša zadaća — niti smijemo, a niti nam ~~treba, jer se upravo sada dieli junački mejdan u novinah~~ od čestitih boriocah, pa će ostati izza borbe, ako ne pustih kapah i ślomljenjh kopljah, a to drugih ugodnih i neugodnih posljedicah. Dan danas nespominje se ime nijednoga naroda toliko u Austriji, koliko ime hrvatsko; niti se piše u tudje novine više nego samo o pitanju hrvatskom i ugarskom. — Daj Bože, štogod se radi, neka samo na boljak i sreću naroda. —

O materijalnom, kukavnom našem stanju dala bi se napisati ciela knjiga jadikovka; ali ćemo opisivati nevolje, kojih teret gorko i svaki dan osjećamo; a nemožemo niti je u našoj vlasti da ih uklonimo; mi ćemo samo pojedine crte iz te biede občenite kad i kad priobćivati. — A što da govorimo o duševnom napredku našega naroda? Ako i rado priznajemo, da se na tom polju radi, da se nastoji oko probudjivanja hrvatskoga naroda; to opet moramo tugom opaziti, da nam stvari zapinju o glavnu onu zaprieku — materijalnu kukavštinu i indolenciju njekih ljudih pa i nemarnost, kojoj ćeš tragovah mnogo naći. — Ako je promak narodne knjige i novinarstva mjerilo napredujuće prosvjete narodne, onda bi morali žalostni priznati, da kod nas naobraženost nazaduje, a ne napreduje; jer znamo izvjestno, da i naši politički listovi nemogu se pohvaliti velikim brojem čitateljstva; da broj čitateljah zabavnih listovah neraste nego — pada svake godine. A upitamo li naše ne samo zagrebačke nego knjižare po inih gradovih u trojednoj kraljevini, to nam neće jamačno ni odanlje doći bolji glasovi. Mi se opiremo tudjinstvu svimi silami, pa dočim ga na jedna vrata tjeramo na polje, vraća se ono s v i m i prozori u naše kuće, gnjezdi se u našoj obitelji, te podgriza zdravo domaće zrnce. Malo imade zemaljah, gdje bi tudje knjige — nevelimo učene, jer tih trebamo, nego z a b a v n e, pogubno-zabavne — prema našim kukavnim odnošajem — toliko se kupovale i tako rado čitale kao upravo kod nas.

Pa premda priznajemo, da smo i sami tomu po nješto krivi, to se ipak veći dio toga grieha ima odbiti na nemar i nehajstvo i druge nepovoljne okolnosti, kojih netreba ni spominjati.

„A što opetujete stare jade, koje svake dan moramo slušati?“ upitat će tkogod. Na to nam je odgovoriti, da počev pisati ove redke — nismo ni mislili zapjevati pjesmu jadikovku, ali pero nam se njekako skliznu, pa prije nego se dosjetismo eto već bijaše sve gotovo. Nu za odštetu obećajemo čitateljem, da ćemo u budućem broju priobćiti koju veseliju; kušat ćemo narisati njekoliko sličicah o zagrebačkom životu t. j. ob ovoj ili onoj osobi, — nemiešajuć se dakako ni malo u politiku; — štogod pikantna, česa se dočepasmo prošlih pokladah, ili što nam je prišaptnula kakova tajna moć. A takovih interesantnih crticah naći će se u Zagrebu dovoljno. —

— Presviet. g. grof J u l i o J a n k o v i ć, pozvan od riečke „čitaonice“ neka bi pristupio kao član, ozvao se tomu pozivu vrlo laskavim pismom, te poklonio čitaonici 100 for. i dao se upisati medju njene članove.

Kazalište.

Gostovanje gos. Meergarté-a svršeno je. Ovaj put nije občinstvo vrvilo na njegove predstave kao onda, kada se je pred tri godine prvi put pojavio u Zagrebu. A uzrok tomu netreba daleko tražiti: gimnastičke produkcije, kakove je izvodio g. Meergarte sada, vidjelo je naše občinstvo već njekoliko putah poslje prvoga gostovanja Meergarté-ova g. 1862., isto tako izvrstne. Njegovi kudrovi doduše vješti su, ali vidiv ih prvi put ljetos povikne mnogi: „schon da gewesen;“ pa napokon ono navlačenje psa u krinoline i njegov ples, koliko zasvjedočava pasju vještinu, toliko je već i dosadilo bilo. Za Meergarté-ova gostovanja igrani su i komadi: „Mulatičin sin,“ pa onda: „Drama u cirkusu.“ Onaj prijašnji poznat je zagrebačkomu občinstvu; mi imamo za sada samo to primjetiti, da mu jezik nevalja i da su njeke uloge došle bile u zle ruke. Bunić nebi bio smio igrati Hrvata u sjevernoj Americi, osim ako je odbor namjeravao na ruglo staviti Hrvata; jer nespretnijega igrača nije mogao već naći nego što je taj Bunić, koji upravo neima nikakova svojstva ni sposobnosti za kazalište. A isto tako bilo bi nam milije, da se nije pojavila taj put „Svadljiva Marica.“

Gdčna. Perisova stekla je bila pred tri godine veliku hvalu, što je tu ulogu, u senjskom nariečju, onako vatreno, rječito, okretno i naravski izvela. Nu što je mogla gdčna. Perisova, nemože Tomaševićeva, kojoj si na prvi mah mogao vidjeti, da joj upravo ono manjka, što se je za tu ulogu zahtievalo. Mi nebacamo krivnju na gdčnu. Tomaševićevu, jer tko česa neima, nemože ni drugom dati, nego na one, koji su tu ulogu oživili; bolje ništa, nego šta hrdjava. Nu ipak priznajemo, premda rečena gospodična nije ni s daleka domakla se do svoje predšastnice, da je ona ipak jedina kod našega kazališta, kojoj se je u obće ta uloga predati mogla, kad su već htjeli, da se igra.

„Drama u cirkusu“ isto je tako, kao i ona prvašnja bez logičkoga saveza; slike jedna do druge natrpane, proračunane, da izvedu kakov takov kazališni efekt; inače neima nikakove vriednosti, dočim „Mulatičin sin“ barma imade krasnu temeljnu ideu: ukinuće robstva u sjevernoj Americi. Osim tih predstavljani su Šilerovi „Razbojnici,“

Digitized by Google

„Razsipnik“ od Raimunda (na korist igrača g. Popovića) i prošle nedjelje opet „La Pomerais.“ — Razbojnici igrani su ovaj put dobro, gotovo bolje nego još prvi put; gospodin Ban (Karlo Moor) dopao se je osobito, te je više putah odlikovan bio. Nemanju pohvalu zaslužuje g. Penn (novoangažirani član hrvatskoga kazališta) kao Franjo Moor. Drago nam je, što možemo reći, da je g. Penn u ovoj predstavi ponješto bolje izgovarao. Pohvalno valja nam spomenuti i g. Ružića, o kom moramo reći, da spada medju najmarljivije članove našega kazališta, te u svakoj ulogi, bila ona malena ili velika, nastoji, da odgovori svojoj dužnosti. G. Plemenčić (glasnik) taj je put prećerivao, pa upravo s toga si zadaću mjestimice izkvario. Nevalja nijedan ekstrem, to bi si mogao zapamtiti g. Plemenčić i to dobro zapamtiti. — O „Razsipniku“ progovorit ćemo drugi put. „La Pomerais“ izgubio je svoju magnetičku silu na naše občinstvo, pa nam, po duši govoreć, nije ni žao. Prošle nedjelje, kad je četvrti put predstavljan, odigraše ga lošije nego ikoji put. Requiescat in pace.

A što još da reknemo: jezik u kazališnih komadih još uviek onaj stari: traljav, pokvaren, izprebijan i natezivan na silu božju nakovalah, pun germanizmah, riečju on je sve, samo ne čisti hrvatski jezik. Tko može još tajiti, da nije „Sidro“ udariv onako žestoko na upravu kazališnu živu istinu govorilo?

Koncert.

Koncert zem. glasb. zavoda, urečen na 23. velj. bijaše odgodjen radi smrti g. J. Čačkovića, načelnika tekničkoga odsjeka, jednoga od najstarijih članovah i vriednoga pomagatelja, koji je svojimi kompozicijami, punimi narodnoga duha, mnogo putah u koncertih i u kazalištu digao ruke pleskajućega občinstva, kad mu domorodni glasi Vrhovinskoga električno dirnuše u ćutljivo srce. Ti obljubljeni napjevi uzdržati će se u narodu kao najljepša uspomena na pokojnoga skladatelja, dok bude narod svoje ljubio. Ovu hvale vriednu pažnju dielio je slavnim ravnateljstvom i čitav naš grad.

Drugi taj koncert bio je 6. o. m. Naše sve novine izrazile su se o njem veoma pohvalnim načinom, i tu bi mi ostali sami s našim sudom, kad bi htjeli strožiju povesti rieč — s toga velimo u kratko: da je na koncert kao obično došla množina svieta; da li svi s uzhićenja k muziki ili radi plesa, što je sliedio — to neznamo. Premda je rečeno, da će svatko biti bezuvjetno odpravljen, koj onamo nespada, to su ipak mnogi plaćajući članovi ostali na galerijah bez mjesta, dočim su gosti sjedili, koji neizgledahu kao da jih je sl. ravnateljstvo udostojilo ulaznicami. S toga se je čula želja, da članovi, rad kojih se upravo koncerti davaju, buduć oni družtvo uzdržavaju — dobiju osigurane po broju stolice. Ovo su doduše materijalne misli, gdje bi valjalo samo o esthetiki pisati, nu potrebne su i ovakove opazke. Da nestoji uvjek u moći samoga ravnateljstva uz najbolje nastojanje — da bude koncert u svih točkah izvrstan, to je posve naravno, kad svake godine izstupljuju najbolji pitomci, da se ili usavrše na kojem konservatoriju, ili odu po svom zvanju u daljnji sviet kao gg. Malingerova, Vizjakova, Terputčeva i mnogi od sbora, a nove sile trebaju vremena dok se uvježbaju. Da su gg. Švarc, Oertl, Lihteneger, Felbinger vješti umjetnici, to smo već toliko putah javili, da bi suvišno bilo to opetovati; osim kad bi nam što izvanredna izveli, kao što to učini g. Švarc težkim „Tremolom“ od Beriota, da ga niti glasovitiji umjetnici bolje neizvedoše, a znamo da treba mjesečnoga truda, dokle se ruka na taj osobiti potez lučca priuči.

N.

Smješice.

Dvie zagrebačke gospodične, Albertina i Paulina promatrahu na minuloj našoj izložbi jednu sliku, koja predstavljaše božicu Veneru na Naksu, gdje sjedi naslonjena na lavu.

Albertina. Meni se čini, ta slika prikazuje božicu Veneru na Naksosu.

Paulina Po svoj prilici da će biti tako.

Albertina. To mora da je prekrasna štatua.

Paulina. Moguće; jer Venera je zbilja vrlo liepa, nu Nalos jest, bogami vrlo ružan.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 6.

8	59	20	41	4	61	18	31
21	40	7	60	19	30	5	62
58	9	42	3	6	17	32	29
39	22	49	46	43	2	63	16
10	57	44	1	48	51	28	33
23	38	47	50	45	64	15	52
56	11	36	25	54	13	34	27
37	24	55	12	35	26	53	14

Sasvim liepa je zabava, —
Al' je onda istom prava,
Kad je sve od jednog vrtla;
A ne kad se 'z dvih trih skuplja.
To ti vam je skok konjićev,
Koji oštri um mladićev;
S toga s' treba poprimiti
On će svim um razbistriti.

Razriešiše gg. V. Š. Zagrebčanin; Franjo Valpotić, Nik. Segedi gr. k. župnik u Šidu; E. Z. Z. iz Č.; Milutin Kukuljević i Filip Šafar.

Listovnica.

Gg. N. S. u Š. Primismo 5 for. za prošlu god. T. V. u L. Odpravničtvo je u nas točno, — poslasmo vam na novo. Edi. Tom. Hvala vam; — posjetnice su naručene. Stj. M. u V. Istina je što velite, ali — oprostite! sve će se upotriebiti; a nadalje se preporučamo.

G. D. Gl. Garčinskomu u Buševcih. Vi ste malo prenagli u svojih zahtjevih; izvolite se malko potrpeti, dok pročitamo vašu stvar, pa ćemo vam onda odgovoriti jedno ili drugo; za ovaj put nemožemo toga učiniti.

G. Sl. F. Prekasno za ovoj broj.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. ožujka 1865.** **Broj 9.**

PUTNE SGODE I NESGODE.

(Konac.)

VII.

Koj bo u Kanaan želi doći,
Čuh od otca mnokrat moga —
Taj kroz pustoš mora poći
I trpjeti prije mnoga.

M. Bogović.

Bijaše oko devet satih prije podne, kad se g. sudac Medvedić vrati s lova kući — kao medo od pčelinjaka. Niti kukavna vrebca nedoseže njegova debela ruka a kamo li hitronoga zeca.

Kad se je primicao svomu dvorcu, dotrči predanj seoski sudac, „quasi re bene gesta“ najvećim veseljem.

Skinuv šešir, bivši još deset korakah dalje, te nakloniv se preponizno reče prekinutim i zasopljenim glasom:

— Gospodine sudče, gospodine sudče! uhvatih prekrasne ptičice; ona dva tata, znate, što su okrala majku božju bistričku, u mojoj su vlasti; ja sam ih jučer ovdje u selu sretno i fino na liepak uhvatio.

— Kakove tate? Ta ja nisam čuo ni odkuda, da je itko štogod uzeo u crkvi majke božje bistričke. To znam, da su našemu susjedu vlastelinu Plemenčiću ukrali dva vagana krumpira; ali o drugoj tatbini neznam baš ni slovca.

— Meni se čini, gospodine sudče, poče zablenuti i ponješto smućeni seoski izvršitelj pravice; meni se čini, da sam čuo o njekakvoj tatbini u Bistrici.

— A da, pravo imaš; bistričkomu župniku ukradjen je jedan magarac; ali kako smiješ zamienjivati župnika sa crkvom? Čuješ, čuješ, nisi li ti kakovu magarštinu počinio u svojoj ludoj službenoj revnosti?

— Nisam, nisam njihovo gospodstvo. Ta u rukuh mi je opis tih zlikovacah; pa se na dlaku slaže sa spoljašnjim izgledom obiuh sužnjevah mojih.

— Bene, bene, odvrati Medvedić. Ako si što valjana izveo, neće te ni nagrada minuti. Ali u protivnom slučaju, boga mi, biti će sijaseta.

U takovom razgovoru dodju oba u dvorac. Medvedić skine nabitu pušku i lovačku torbu, pa otidje sa svojim seoskim kolegom u pisarnu, gdje bi se imala obaviti iztraga, konačna razprava i izreći odsuda. Tu nadje moga prijana kako se liepo šeće i s Malčikom razgovara.

— Ha dobro mi došli, amice et frater carissime! povikne radostno; liepo, vrlo liepo, što se već jednom potrudiste ovamo. Quomodo?

Vidite, upravo sada imam njekakov zamršeni slučaj riešiti, o kom neznam pravo, je li se ikada sbio ili ne. Moj eto sudac kazuje mi, da je uhvatio njekakva dva tobožnja tata, koji su ukrali nješto iz bistričke crkve. Jeste li vi štogod čuli o tom?

— Nisam ni jota, odgovori grohotom se smijući Labusanović; to su mi prvi glasi.

Digitized by Google

Nu taj smieh njegov baci siromašnoga seoskoga sudca u neizmjernu smetnju, strah i sramotu. Stajaše na svom mjestu kao prikovan, pravi kameni kip kao i Lotova supruga, kojoj se svakako pohtjelo vidjeti, kakova to vatra pada iz neba na Sodomu i Gomoru. Njegova krv smrzne se u žilah kao ledene sante; ruke mu spale kao dvie trske; a lice mu su njekako budalasto-smiešno nakesilo.

Ein kalter Schauer fiel ihn an,
Und ach! wie saure Milch gerann
Das Blut ihm in den Adern.

— No, ded otidji i dovedi te svoje tate, izdere se Medvedić na jadnoga slugu pravice.

Mekanički prihvati on za kvaku te padne u hodnik, gdje ga već čekaše stražar Petar.

— Petre, Petre, trči i dovedi brzo ona dva lopova, što smo ih jučer onamo spravili.

— Kume sudče, u vas su ključi od tamnice, a ne u mene. Možete ih dakle sami dovesti.

Sudac skoči, mislio bi, kvrgaste njegove noge nedotiču se tla. Naglo otvori vrata od tornja — ali u njem nikoga.

Jadni sudac nevjeruje svojim očima; trči tiesnim onim prostorom; skače, premeće svaki komadić pljesnjive slame; ali da, gdje ćeš ih naći, ta nisu oni sitne iglice, da bi se mogli u ono nješto slamice sakriti. — Sad istom nestane mu snage; prisloni se o zid; pa bi tu bio Bog zna kako dugo čamio, da ga nesjeti jaki, dubokim basom obloženi glas g. sudca Medvedića, da mu valja na sud.

Toliki ga je strah bio obuhvatio, da prolazeć mimo Petra nemogaše baš niti jednom ga ukoriti.

Dok je medjutim jadni sudac tražio nas po tornjiću, vratih se i ja sa Sofikom u dvor. Upravo htjedoh k Medvediću, al eto Petra gdje mi zakrči put.

— Ha evo jednoga lopova! ti mi gursuze nećeš uteći, pa ma da si i vilovnjak.

— Petre, sjećaš li se, što si mi obećao? energično odgovori Sofika; ovaj gospodin je moj uznik; ja imam pravo tužiti ga, ali ti šuti, inače bi mogao još i štogod neugodna doživjeti.

To izrekav povuče me sa sobom i odvede k svomu otcu u sudnicu. Njekoliko časah prije nas vrati se i sudac iz tornjića tužnim licem javljajuć, da neima nikoga. G. Medvedić htjede upravo sasipati pun vagan svakakih psovakah nanj, kad ja padnem u sobu.

— Zdravo brate! Je li moguće, gospodine veterinaru? Ha to je ipak jedan! Takovimi izrazi pozdrave me tri grla, svako drugim glasom, drugim izrazom, drugim čuvstvom. Jer dočim se je Labusanović radovao, Medvedić divio, triumfiraše jadni načelnik seoskoga pravosudja misleć, da će barma po nješto sada rehabilitirati svoje poštenje i vještinu.

— Molim ponizno, njihovo gospodstvo, eto ovo je jedan od rečenih krivacah, govoraše sudac; ovo je tat bistrički; a drugi — no drugi, meni se čini, da je jako spodoben tomu gosponu fiškaliušu.

— Jesi li ti poludio prokleta beno!? gnjevno prihvati Medvedić. Ti simbole sv. Luka, nespretnjače, sliepče sried biela dana: ova gospoda da su tvoji tati? No čekaj, ja ću ti pokazati kako valja paziti na javnu sjegurnost. Odvedite ga na polje, pa mu odmjerite petnaest valjanih!

Jadni sudac, čuteć već nemile šikce, uzme moliti na sve strane kuneć i zakljinjajuć se, da nije znao s kim imade posla.

Uvjereni, da je već dosta pretrpio, umolismo Medvedića neka mu oprosti; što taj i učini zaprietiv mu, ako još jedan put što takova izvede, da ga neće minuti 25 i gubitak sudčije. Zatim ga odpravi iz sobe.

— A sada molim, moja gospodo, oprostite prevelikoj revnosti onoga seljaka, što ste morali cielu noć toli neugodno počivati i još k tomu gladovati. „Doleo e toto corde“ što se je to upravo u ovom kotaru dogodilo; nu vjerujte, nije moja to krivnja.

Dragi prijatelju Labusanoviću, vi spomenuste i svoga koncepienta, koji je s vami došao; ali gdje je; nevidim ga nigdje.

— Evo ga, prihvati nagovoreni kažuć na mene: ovo je moj najnoviji koncepient.

— Što? Gospodin veterinar da je zajedno i vaš koncepient? To nije moguće. Tu obstoje ili njekakve spletke, ili gola šala; a jedno i drugo mora se razbistriti. — A najčudnije mi se vidi svakako to, što ste vi gospodo moja, tako na prijateljsku ruku s mojimi djevojkami amo došli. Odkuda to poznanstvo?

— Spectabilis, reče napokon Labusanović, oprostite, što smo se htjeli ponješto našaliti. Ovaj gospodin nije moj koncepient nego moj stari kolega iz Zagrebačke akademije, dobri prijatelj; inače za sada veliki sudac sl. varmedje križevačke.

— Što? kakov sudac? blecne stari Medvedić, neznajući sirota, bi li držao te rieči za puku šalu, istinu ili što drugoga. Ta taj gospodin lieči krave i volove, toliko znam, tako je sam pripovjedao; kako je dakle u dva dana mogao postati velikim sudcem? — Ili zar se i u naše vrieme sbijaju čudesa?

Digitized by Google

Uz obćeniti grohotni smieh prihvatim rieč, te raztumačim g. sudcu svoje sgode; način, kako sam postao i proti svojoj volji živinovračiteljem, premda neimam ni pojma o kakovoj marvinskoj bolesti.

Svi se uzmu na moje kazivanje sladko smijati, sama Sofija zamisli se u misli ozbiljne.

— A kako se upoznadosmo s vašimi vriednimi kćermi, o tom biti će dovoljna i ozbiljna razgovora — primjeti napokon Labusanović pogledav važnim pogledom porumenivšu se Malčiku.

Iz mojih prsiuh provali se nješto poput silna talasa, što no i najveće linijske brodove kao korita prevraća; moje oči sukobe Sofikine; ona se zarumeni kao jabuka, dočim sam ja — malko promienio boju.

— Ajdmo gospodo u drugu sobu; vi ste nedvojbeno gladni; biti će dakle dobro, da se čim okriepimo, reče starac, prihvativ za ruku svoju takodjer prilično omašnu ženu, a nas dva svaki jednu kćer pa hajd u dvoranu. Tu nadjemo jošte najmladju mladicu iz Medvedićeva koljena; dječaka od 12 po prilici godinah, principistu, vještaka u latinskom jeziku, komu se je jezik govoreć slovom Cicerona i Tacita lašnje i pravilnije okretao, nego danas osmoškolcu. Ali je on zato bolje znao na izust, „quae maribus solum tribuuntur“ nego „otče naš.“

Što je sada i kasnje sliedilo, mogao bi gdjekoji čitatelj pogoditi: pilo se, jelo, ugodno zabavljalo, svake ruke šale sbijale. Tri dana proživismo u Medvedićevom dvorcu sretni i blaženi. Moj prijatelj njekako se predao na milost i nemilost svomu bivšemu stražaru; to bi bio i ja najradje činio; ali mi se nije dalo. Da sam bio zaljubljen, netrebam tek kazivati, kao ni toga, tko je predmet mojih toplih veliko-sudačkih težnjah; tomu se dosjeti i mali onaj deran, sin sudčev, odmah prvoga sata u našem poznanstvu. A mogaše to napokon i Sofija slutiti, ali ja neizjavih joj toga ni jednim migom; sto putah treptjahu mi onda slične rieči na jeziku, ali svaki put uzdrža me njeka tajna moć, te nemogoh baš reći ni crne ni biele. Do toga medjutim obadje moj prijan sve pute i zavojke; udari jurišem na tvrdjavu i — sretno bude svladan. Stari Medvedić obreče mu svečano, da će Malčika biti njegovom suprugom, pošto je i sama djevojka radostnim srcem na to pristala.

Napokon dodje vrieme da se razstanemo. Ja sam već njekoliko urah prije neprestano tralalikao

„S bogom neharna dušo!
Treba nam se dieliti,
Što ću ja jadan činiti.“ itd.

pa onda poznatu onu njemačku. „Ah Scheiden, ah Scheiden, ah Scheiden thut weh,“ nebi li kako prokrčio put „liebeserklärungu.“ Nu uzalud sve, nije mi se dalo. Stari Medvedić pozove me, neka svakako dodjem, ako ne prije, a to o božiću k njemu; a Labusanović doda: bit ćeš mi dever.

— Zar ne gospodine, vi ćete doći o božiću? zapita tihanim glasićem Sofika, a krasno lice plane joj sjajnim rumenilom kao zora, obasjana žarkimi traci izlazećega sunca.

— O hoću gospodično, hoću, prihvatim sasma uznešen, pa ma boravio na kraju svieta; ja ću se naći ovdje.

Pri polazku stisne mi nježno ruku; a taj stisak odšteti me za cielo vrieme do božića, te napuni ujedno razkošjem i sjajnom nadom.

Veli se, da duše u očištilištu neizmjernom željom izčekuju onaj sretni čas, kad će moći poletjeti prama vratam nebeskim. I ja sam težkom mukom čekao na božić. Prevaliv onu blaženu dobu prve mladosti, gdje se djeca već o duhovih raduju božiću, od ono doba neizčekivah već nikada tolikom težnjom taj uzvišeni blagdan kao sada. Pa čim se je jače to vrieme domicalo, tim se ono meni zatezljivijim, dužim, upravo nesnosnim činilo. Sto putah danju pogledah u koledar, kada će biti badnjak, premda sam znao od vajkada, da pada upravo na 24. prosinca, i tada da se i obslužava uspomena Adama i Eve.

Napokon svane zora i tomu danu. Ja se spremim, poletim

I sve dalje, dalje skokom
Cestom strmom i visokom
Da sve konj i konjik hrižu,
Prah za sobom i iskre dižu.

Najprije navratim se k svomu prijatelju, pa onda oba zajedno k Medvediću. Kako smo ondje živjeli, što li radili, netreba mi potanje spominjati. A isto tako može oštroumni čitatelj dosjetiti se, što se je sa mnom i s mojim prijateljem sbilo: mjesec danah kašnje — bijaše vjenčanje; čije? intelligitur per se, toga netrebam kazivati onomu, koji je ovu pripoviest čitao.

Moje su putne nevolje urodile svakako prekrasnim plodom, koji je stari moj prijatelj Ivan takodjer kašnje u svom naručaju nosio.

Priobćio B. L.

Digitized by Google

KOD KUPE.

Na hladjane Kupe žale
Moja prsa svedjer teže,
Gdje površjem motrim vale
Romoneći kako bježe;
Kako spješe, kako ginu
Šršeći se u daljinu.

Na obali Kupe samo
Sunašce mi sjaje krasno.
A i divnom noći tamo
Mjesečina svietli jasno,
Kad na vedrom zviezde hramu
U čarobnom blišču plamu.

Boravim li sanak noći,
Ili trudnim danom bdio;
Što ću radit, kud ću poći,
Daleko il blizo bio:
Svedj me vuče želja njeka
Gdje je bistra Kupa rieka.

Sve kod Kupe, sve mi biva:
Moje nade, sanci sladki,
Život, uzor i razmnieva
Mladosti mi dani kratki.
Joh i tamo stan zauzè
Vaj mog srdca, gorke suze!

Srebropjena Kupo rieko!
Slast osjećam s tebe i sada;
Cigla žalost što daleko
Tvoj mi žal je tam tik grada;
Grada kom je jurve davno
Najnarodnje ime slavno.

Stj. Ljuboje Lopašić.

SUŽANJ.

Arabeska. Češki napisao F. G. K.

(Konac.)

Još jedan zagrljaj — i gospoja htjede ostaviti tamnicu; al dječarac, kako se je prije bojao otca, tako ga sada nehtjede ostaviti; moradoše mu ga silom iz naručaja oteti.

Žalostna vika djeteta probode poput oštra mača bolne grudi otca i majke.

I sàm tamničar, premda inače dosta tvrda srdca, nemogaše sakriti ganuća, što ga potakne u duši njegovoj gorki taj prizor.

Napokon se oproste. Vrata se zatvore, u bravi zaškripne ključ, hodnikom odjekivahu koraci odlazećih i glasan plač dječakov, dok napokon sve zašuti, a u tamnici zavlada opet prijašnja grozna tišina. —

Sužanj ostane sam. Hoće li se i opet otvoriti vrata njegove tamnice, da podje njimi na slobodu?

IV.

Izteče šestnaest godinah.

Nad Europom dignu se crni oblaci navještajući skoru buru. Eto je — biesni već strašno. Stari državni sustavi obaraju se kao trule ladje nemogav odoljeti silnoj navali razjarenih živaljah. Prestolja uzdrhću — okove robske silnim bljeskom razkine božica slobode — duhovi tmine plašljivo bježe pred mogućim genijom prosvjete, koji se je osvećivao za stoljetno robstvo i nevoljničtvo, pod kojim su narodi stenjali. Genij čovječnosti razastire svoja krila nad koljenom ljudskim, blaženom nadom ugrijanim.

Al sloboda zahtievaše još mnogu žrtvu!

Smrt je žela žrtve svoje u redovih oduševljenih boriocah za slobodu.

Napokon učvrsti se zastava pobjede!

Što znači ona strka ljudih eno tamo kod tamnice? — Što hoće one mnogobrojne hrpe eno tamo na onom trgu? — Čemu ono veselo klikovanje i vika — uzajemno grljenje — vruće ono rukovanje?

Gle tamo onu četu junakah naoružanih različitim oružjem; na klobucih viju im se perjanice i razne vrpce trobojnice!

Na čelu jim pristao mladić — ranjena mu desnica visi o rubcu; no ljevicom visoko diže zastavu, što no, reć bi, radostno u zraku prhuće. — To je zastava slobode!

Provod taj hrli k tamnici. Pred njom se otvore vrata grozno škripljuć u svojih stožerih, a u nutra grne četa.

Mrtva, obično tu vladajuća tišina pretvori se u izvanrednu viku — to je veselo klikovanje svjetine, blaženim čuvstvom ugrijane; to je izraz plemenitoga oduševljenja.

Zastavnik hitri dalje — tamo do tamna hodnika — za njim uzhićeni junaci pjesme pjevajući. To je hymna slobode!

Željezna vrata male tamnične sobe otvore se širom — četa nagnu unutra — na čelu joj barjaktar.

Digitized by Google

Na kukavnoj postelji počiva starac — kosa mu je i brada već biela — tielo sgrbljeno — lice mršavo — oči na pol ugasle!

„Otče — dragi otče! ja sam tvoj sin — donosim ti slobodu, zlatnu slobodu! Ustani — ajde sa mnom, majka moja već te čeka!“

Starac ustane lagano — jer slabo mu već tielo neće više da služi volji duha — samo mu oko uzplamti prijašnjim plamom — usta mu se giblju — al nenadano veselje uguši mu svaku rieč, koju htjede progovoriti.

Mladež prime uboga starca, te ga u okovih i u kažnjeničkom odjelu ponese iz tamnice.

Na trgu pozdravlja ga narod bezkrajnom veselom klikom. Najbliži oko njega ljube mu ruke, noge; ljube negve, što mu ih tek sada skinuše.

„Ovi okovi neka nam budu sveta uspomena“ uzhićeno kliče mladić kažuć težko železje užasnoj svjetini, „uspomena na mučenika, koji je trpio za slobodu.“

Svjetina sprovodi starca, vodjena hrabrim mu sinom, tja do kuće, gdje mu je stanovala žena. Ova mu doleti u susret, baci mu se u naručaj i tako ostanu dugo obojica suprugah, sladke suze radosti roneći. Napokon se umiri muž, izvinu se supruzi iz naručja, te pogledav ranjena pred njim stojećega sina, primi suprugu za jednu, a sina za drugu ruku te dignuv oko prama nebu, reče uznositim glasom:

„Hvala ti, mila ženo, što si mi tako dobro odgojila sina!“

Pohrvatio Šk. Mć.

Lamartine o Juliju Cezaru.

(Preveo E. Tómaj tuminski.)

Dočim su o djelu „Život Julija Cezara,“ sastavljenu Napoleonom III. već gotovo svi narodi u svojih jezicih koju progovorili prije nego li je sviet ugledalo: zanimati će takodjer i Hrvate, ako čuju, kako su tumačili i shvaćali Francezi Cezara već pred mnogo godinah, na što će bezuvjetno pristati svaki narod, koj čezne za slobodom.

Visoki pisac misli obraniti njim prevrat u državnoj vladi, veličati nasilje te opravdati svaki zulum. Ovaj je život Cezara, sudeć ga po sadržaju predgovora, djelo manje povjestno no više obširan carski spis, u kojem se izvraća poviest, a oprovrgava vječna istina. Knjiga, čiji je predgovor predan sada javnomu prosudjivanju, izazvati će u europejskoj štampi živahne i žestoke prepirke. Jedni će ju proklinjati kao povjestno djelo, a drugi veličati kao tendenciozni spis. Broj čudilacah i ulizicah ovoj knjizi biti će neizmjeran. Krasnoslovcem i učenjakom laskati će, što je u njihovo kolo stupio toli silan gospodin; što je mogući vladalac predao svietu svoje djelo, da sudi o njem; pa je i zbilja, nemožemo niekati, neobičan prizor, što nam ga daje car francezki. Jer je svakako nješto riedka, nečuvena, da vladaoc brani početak i pravo vlade svoje ne samo mačem već i perom; da silazi na poigrište priepora te pozivlje na mejdan novinarske protivnike. Još je nečuvenije, uzmemo li na um, u kakvom će biti položaju učenjaci, politici i novinari francezki prema toj knjizi. Hoće li se usuditi slobodno, povjestno-politički pretresivati sadržaj i smjer napoleonskoga djela? Bojimo se medjutim, da će morati, premda je sam car poslao muževom, kao što su Guizot, Thiers, Lamartine svakomu po iztisak knjige svoje, svatko, koj nije voljan bezuvjetno joj se diviti, šutiti sa straha, da nevriedja osobnost pišćevu, i s dužne učtivosti.

Srećom nebje nuždna ta knjiga, da stvori u zemlji Francezah sud o Juliju Cezaru. Muževi, kojim je stalo do pravde i slobode, mišljahu uviek jednako o Cezaru. Pripoznajuć moć osobnosti proklinjahu način, kojim se služi veleumni onaj rimski silnik svojim ogromnim duševnim darom proti uredbam domovine svoje. Od Lamartina, komu je car Napoleon rad dostaviti sada otisak svoje knjige, izadje prije desetak godinah životopis Julija Cezara, koji probudi obću pozornost. Zanimati će možebiti čitaoce, ako im nacrtamo, kako osudi povjestnik Girondistah i restauracije uzor i ogledalo svih onih, koji upropaste slobodne uredbe od dvie tisuće godinah pod izlikom da spase družtvo, i koji stavše na mjesto slobodna občinstva sebe i samovolju. Opisav, kako smaknu Bruto i saurotnici mu Cezara u senatu, pita Lamartine, je li Julijo Cezar zaslužio nesretni onaj udes. Odgovor na to pitanje, sud Lamartinov o glasovitom tom mužu i smrti mu glasi ovako:

„Doista zasluži Cezar punim pravom dvadeset i tri uboda, što ga svale mrtva na podnožje Pompejeva stupa i pred njim do servilizma ponižena senata. Zasluži smrt, jer on potakne i nahusti rimsku demagogiju za prvih godinah gospodovanja svoga proti pravilnoj slobodi, da ju tako hotice baci u razuzdanost i razkalašenost, kojoj je gotovo uviek posljedica tek gospodstvo diktarovo. Zasluži smrt, jer je pretvorio legije, koje mu povjeri slobodna država, da poveća te obrani Rim,

Digitized by Google

u biesnu soldatesku na korist i za sredstvo osobnih namjerah svojih. Zasluži smrt, buduć nehtjede s nikim dieliti svoje vlasti i slave, ni sa mužem njemu ravnim, podpiriv javno mnenje a doskora i vojske proti dobročincu te zetu, velikomu Pompeju, kojno bijaše velik tek veličinom poštenja svoga. Zasluži smrt, buduć nije vodio samo legije Rimljanah, nego takodjer one španjolskih i galskih varvarah preko Rubikona, kojim on prvi pokaza put u Rim. Zasluži smrt, jer je postupao sa domovinom svojom kao dobitnik, jer niti je on štedio puk, niti državnu blagajnu, niti hramovah; protjera konsule i gradjane, tako da neostanu drugi u Italiji no proletarci, Gali, šponjolski pretorianci i on. Zasluži smrt, što tjeraše bježeću republiku s kopna na kopno, s bojišta na bojište; što pritjera Pompeja na smrt, Katona na samoubojstvo, Cicerona na poniženje, a Bruta na licumjerstvo pa i ubojstvo. Zasluži smrt. jer je tjelesi sedam sto tisućah njegovom naredbom ubitih Rimljanah pokrio Korfin u Italiji, Farsal u Grčkoj, Aleksandriju u Egiptu, Tapso u Africi, Hundu u Španjolskoj. Zasluži smrt, jer je posve izopačio Rim, da ga tim pripravi na robstvo, uvedši na mjesto uredbah: igre, slavlja, mačevanja: u kratkom, takove običaje, kojimi se narodi moraju oslabiti. Zasluži smrt, što se niti neusudi dovršiti, oko čega nastojaše tolikimi zločini: namještaj nasljedne vlade, koji da ostavi barem gradjanom, njim poniženim, mirno robstvo. Zasluži napokon smrt, što svrati sve na svoju osobu, što uprti udese rimske države na svoja pleća, te neprizna nijednoga nasljednika svojemu gospodstvu krom bezakonja.

Bijaše li to dosta zločinah, da zasluži dvadeset i tri uboda urotnikah?

Nejma saviesti, bila ta čovjeka prijazna monarkiji ili republiki, ako li je samo saviest poštena muža, koja nebi odsudila na smrt krvnika domovine svoje.

Što bi istom tada, kao da je ta domovina sviet, a taj krvnik ljubimac njegov? Jesu li pako dovoljne te okolnosti, da opravdaju čin Brutov, te da opraštaju ubojstvo bilo i silnika?

Razklimanost ćudoredna drevnoga vieka, koji no neuzimaše sviest za mjeru činah, već samo domoljublje, vjerovaše u to. Mi u to više nevjerujemo, presta bo korist domovine biti za nas najuzvišeniji izraz pravde. Od uzvišenoga izraza pravde drugi je jošte uzvišeniji: dužnost. Nenapisa nam ruka domoljubna nego ruka božja pravila dužnosti. Po ovih pravilih nepredaje se nijedan život, niti život otmičara, ni silnika, ni zasjednika bludećoj ili zanešenoj samovolji onoga, što misli osvetiti slobodu, domovinu i čovječji rod. Tek zakon, najuzvišeniji ovaj izraz prave, vrhovne saviesti domovine, ima riešiti ovo.

Rim imaše pravo pobuniti se, al osamljeni Bruto neimaše prava na ubojstvo. Niti kao rodoljub, manje jošte kao sin, a možda niti kao politik. Njemu toga nitko nenaloži, nego zanešenost za slobodom zemlje svoje; nu zanešenost samo je narušitelj mnenja, mržnje, gdješto mahnitosti; a kad bi dvojio Bruto o pravu krvi, bijaše mu samo popitati sviest si, o ćudorednosti sredstvah, kojih trebovaše, da ovrši osnovu. Sredstva ova bijahu: tajna, što je sama dovoljna, da obtuži čin, koji bi se bio morao daleko sakriti; preteče čestito mnenje zemlje, kojega Bruto nepoznavaše, već tek domnievaše; a konačno pretvara.

(Konac slieditи će.)

Iverje.

Od Dr. N. I.

Njekomu na glasu pjesniku.

Uzjašio na Pegasa
Da odleti vrh Parnassa;
Na četvere konj mu šepa,
Neima glave niti repa.

Milodragoviću.

Vele, da si mudar, učan,
Čestit, umiljat i drag;
Da nam hoće bar da kažu,
Zašt za tobom smrdi trag.

Junačini god. 184.

Ode vojno tam u borbu.
Je l' se bije za slobodu
I na korist zemlji, rodu?
Ode — te si puni torbu.

Knjižniku Y.

Rek bi, mudrac s Helikona
Krasne misli vješto crpi;
Ubog on iz lexikona
Spise vadi, pak jih krpi.

Udovičin uzdisaj.

Golema je moja tuga,
Što izgubih vjerna druga!
Kako tugu da ublažim?
Idem mladjeg da si tražim.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. oŭujka.

Nije tomu davno da je češki dnevnik „Národ“ priobćio bio ciklus liepih članakah, u kojih dokazuje, zašto nisu Slavjani u Austriji živući stekli do sada veće važnosti u političkom životu, zašto su pače sve do najnovijega vremena smatrani tek za prikrpinu dvajuh gospodujućih živaljah: njemačkoga i magjarskoga, pa što im treba u buduće raditi, kamo li nastojati, da bude prama njihovu broju i razmjerno njihovo djelovanje; da postignu napokon onu znamenitost, koju i zaslužuju i koja ih svakako ide, budući su nesamo brojem najjači narod, nego i u svakom pogledu ima država od njih najveću korist. U jednom od tih dakle dobrih članakah spominje se i narod hrvatski, i veli, da je on jedini medju austrijskimi Slaveni, koji si je umio steći i veću važnost i znamenitiju autonomiju, a u svojoj domovini pribavio narodnomu jeziku podpuno gospodstvo, te postao tako ravan glede tih poslovah narodu magjarskomu i njemačkomu.

Kolikogod može to laskati hrvatskomu narodu, što je držeć se svoga staroga prava i čuvajuć ga kao najveću svetinju na njegovom temelju postigao i više toga, koliko nam je milo, da smo domaćemu jeziku izvojevali barma jednostrano gospodstvo; toliko žalibože moramo priznati, da bi glede te posljednje točke morali i više toga želiti, i da nam se još neprestano valja boriti, hoćemo li da bude hrvatski jezik u trojednoj kraljevini ono, što bi morao biti, i kako svaki iskreni sin domovine naše želi.

Jer negledeć na to, da ima u Hrvatskoj i Slavoniji mnogo uredah i oblastih, koje službuju jezikom njemačkim, neobziruć se na Krajinu, gdje se svi poslovi gotovo upravljaju jezikom njemačkim, a u Dalmaciji talijanskim; neobziruć se na sve to valja nam konstatirati žalostni pojav, da u privatnom i obiteljskom životu neima one važnosti, koju n. p. poljski, češki, pače i rusinski. Liepi hrvatski jezik nenadje još miłosti kod hrvatskih krasoticah, one ga neprestano tjeraju od sebe, a pri tom im vrlo revno sekundiraju mnogi mužkarci; gospoda ugledna i neugledna, mladići i starci, a k tomu još i oni muževi, koji u svako doba i pod svimi uvjeti silom si vindiciraju pravo na domoljubje, pače koje bi i uvredio, da im uzkratiš taj toli častni naslov.

Neugodni, nego pogubni ti pojavi nepadaju, pače se množe svakim danom; tudjinstvo diže sve ponosnije oholu svoju glavu, koju bijaše narodna uznešenost prije tri, četiri godine znatno oborila. Kao dokaz tomu budi i to, što se onomadne, kad se je radilo o tom, kakov da bude poslovni jezik kod hrvatske „escompt banke,“ bilo pojavilo muževah, koji su zahtievali, da bude kod toga zavoda njemački jezik kao poslovni, te je dvojici naših rodoljubivih građjanah tek velikim naporom pošlo za rukom pribaviti pobjedu hrvaštini. Pa medju onimi protivnici hrvaštine bijaše nekoliko zagrebčanah i ljudih, koji bi imali, da im je srce na mjestu — mnogo razlogah inače se ponašati prama onomu narodu i njegovoj svetinji, kod kojega stekoše jedni udoban život drugi i bogatstvo. A vrlo smješan je medju ostalimi i taj razlog one gospode, što su tvrdila, da je svejedno bio poslovni jezik hrvatski ili njemački, da se tu neradi o nikakovom političkom pitanju! Umna li, mili Bože, razloga! Rado bi znali, bi li toj gospodi svejedno bilo, da se glede njihovih kesah, agencijah i lokomotivah uporavi slično, nepristojno i naš narod vriedjajuće načelo! — Naše političke novine, na kojih, hvala Bogu, obilujemo — morale bi i na takove stvari bolje paziti, te ih domaćemu svietu glasno priobćivati, pa tako ponješto raditi prama svojim liepim naslovom.

Svim takovim neugodnim pojavom može i moći će najbolje doskočiti narodna prosvjeta, oko koje valja sada svimi silami nastojati, i kojoj bi morali vješti muževi svoju snagu posvetiti. I u tom već je mnogo učinjeno, a radi se neprestano, a raditi će se i unapred, k čemu je kao bonum omen, što je poznati naš pisac i sada perovodja kod hrvatske dvorske kancelarije, g. Janko Jurković postao nadzornikom pučkih školah. To nam je povoljno s više razlogah, pa i zato, što su sada zakrčene staze njekim ljudem, koji se silom htjedoše popeti na to odlično mjesto, komu niti su dorasli, niti bi mogli na njem sjediti, jer ševrdijah i plazivacah netreba narodna prosvjeta.

— Prije dvie nedjelje poslana je iz Zagreba a na koljena svietloga našega kralja i gospodara ponizna molba, podpisana mnogimi osobami razna stališa, neka dozvoli, da se u Zagrebu zavede radjaonica skopčana sa primaljstvom. Da bi takov zavod mnogo koristio našoj domovini, netreba ni spominjati. Oko toga posla mnogo je nastojao ovdašnji liečnik gosp. dr. Valčić.

Kazalište.

Reći nam je koju o komadu „Razsipnik,“ koji je onomadne predstavljan na korist g. Lazara Popovića. Taj kazališni novitet — dakako u hrvatskom jeziku — imade dosta kazališnoga efekta, a sam temelj, na kojem se osniva ta „čarobna igra“ jest liep, moralan i poučljiv; ali uz to i sasma naravan; samo što onaj prividni siromak, pa onda „vila kerestanska“ sjećaju nas viših bićah. Glavnije uloge igrane su dobro; gosp. Freudenreich dopao se je sa svoga humora kao i sa ozbiljnih momentah, što ih je imao izvesti, nemanje i gosp. Ban (kao Elotiwel); nu g. Plemenčić nije bio podnipošto dorasao svojoj zadaći; ni pjevanje ni kretanje njegovo nedolikovaše ulogi, premda nastojaše, da izvede valjano jedno i drugo. Medju druge osobe bijahu razdieljene ine uloge; od tih dopao se je osobito Ružić i gdčna. Bajzova.

Jezik u tom komadu mjestimice je hrapav, tvrd i nepravilan, a pjesme tako su lošo prevedene, da im gdje i gdje ni smisla nemogosmo pogoditi. Mi bi bili g. Freudenreichu vrlo zahvalni, da u buduće ili bolje prevodi, ili da si dade prevod izpraviti, ako već hoće sam prevoditi.

Digitized by Google

Dne 18. o. m. predstavljana je na korist g. A. Švarca, ravnatelja orchestra, Offenbachova šaljiva opereta „Monsieur et madame Denis," a prije toga igran je komad „Neka vam bude na ugled." U ovom posljednjem zateče nas svojom okretnom i pristojnom igrom gdčna. Tomaševićeva, koja ima dobrih sposobnostih za šaljive uloge. Opereta već je jedan put u našem kazalištu predstavljana, i to, kako njeki tvrde, u o b ć e bolje nego ovaj put. G. Plemenčić igraše i pjevaše dosta lošo, a isto kvarili su njeki drugi članovi (kao stražari) u sborovih; nu sve to popraviše gja. Norvegova, g. Ban a najpače gdčna. M i l a n o v a, koja je te večeri bila upravo izvrstna. Njezin čisti, zvonki glasić razlievaše se umiljato na pozorištu.

Još nam je spomenuti gdčnu. Dubois, rodjenu Poljakinju, koja je u „La Pomerais-u" i u opereti „Čarobne gusle" kao gost igrala. U oba komada pjevaše ona dobro, njezin krepki, čisti glas obećaje liepu budućnost. U samom predstavljanju je ona doduše neokretna; nu to bi se dalo lasno popraviti kao i njen izgovor. Kažališni odbor dobro bi učinio, da ju angažira za hrvatsko kazalište; ta v a l j a n i h članovah trebamo; pa ako mu nebi dopuštale okolnosti, neka odpusti njekoliko sasvim nepotrebnih osobah, osobito ženskoga spola, o kojih neima nade, da će ikada biti na korist i diku kazalištu.

Književnost.

Prije četrnaest ili nješto više danah izadje prvi svezak druge godine našega „K n j i ž e v n i k a." N. g. l. pozdravio je već u početku pojava njegova taj list iskrenom radošću, jer kao što je svaki pravi Hrvat tako smo i mi skroz uvjereni, da nam je takov list potreban, nuždan, tim potrebniji, što na cielom slavenskom jugu neimasmo valjanoga zastupnika znanosti, koji bi našim jezikom i u narodnom duhu tumačio i predavao narodu strogo znanstvene predmete.

„Književnik" odgovaraše do sada podpuno svojoj zadaći, pa nedvojimo, da će tako i u napred raditi. U njem razvijaju historiju, filologiju i naravoslovje najvještiji muževi hrvatskoga naroda, a uz to vodi se u njem umna i umjerena kritika. Sve hrvatske i srbske, pa mnoge češke, slovenske, pa i njeke njemačke novine govore velikom pohvalom o tom znanstvenom organu, o njegovom krasnom i koristnom djelovanju. — O daljnjoj valjanosti toga lista netreba ni sumnjati, dok ga budu njegovali muževi, kao što su: dr. Franjo Rački, Jagić, Torbar i drugi; a hrvatskomu občinstvu pristoji, da materijalno pomaže podhvat, koji je hrvatskomu imenu i narodu na diku. — Ciena „Književniku" ostaje ista kao i prijašnje godine.

Svaštice.

G o l e m a n e s r e ć a u P h i l a d e l f i j i dogodi se 8. veljače. Oko 2½ sata opazi jedan stražar javne sjegurnosti, da se diže plamen iz hutah, što no su redomice stajale u Waschingtonovoj ulici, koja se protezaše do ulice Ellsworth, gdje bijaše sila nagomilana ulja. Taj stražar jedva imaše toliko vremena, da digne viku, al eto plamen zasegne već sve hute; bačve u kojih je bilo ulje, popucaju te se ono poput ognjene rieke prolije tolikom brzinom u druge ulice, da je jedva stražar uzmaknuo očevidnoj pogibelji. Sada razlievaše se goruća masa na razstopljenom sniegu nješto strmimi ulicami u podrume kućah, i za 15 minutah zahvati vatra 50 kućah, za još njekoliko časovah i cieli jedan dio grada planu živom i strašnom vatrom.

Razumieva se po sebi, da kod tako silovita širenja pogubnoga toga življa nije nitko ni mislio niti misliti mogao na gašenje; nastade grozno komešanje pučanstva, pa u tom metežu zaglavi žalibože njekoliko osobah, te se je čuditi, da ih nije i više postalo žrtvom biesnećega plama. Vatra ugasne sama, pošto je izgorilo sve ulje; za jednu uru nestade ognja; nu ta jedna ura dostajaše, da upropasti materijalno 500 osobah.

Najgroznija nesreća postigne kapetana Josipa H. Ware-a i njegovu obitelj, kojega kuća stajaše blizu onih hutah. Taj kapetan imao je 5 kćerih, dva sina i suprugu. Krikom i vikom probudjeni, te opaziv golemu pogibelj uvide da im neima druge pomoći nego pobjeći; na po nagi skoče svi na ulicu. Tu ih zakupi sa svih stranah užasni plamen; u sdvojenju najvećem uzme svaki tražiti pomoć kako mogaše. Gospoja Ware-ova pade sa svojim najmladjim djetetom, djevojčicom od 5 godinah, i obie izgore žive; drugu djevojku od 15 god. postigne isti grozni udes, i ona izgori živa. Kapetan Ware i oba sina spase se doduše, ali težko ranjeni.

Do 50 kućah izgori do temelja. — Šteta nanešena neda se već sada naznačiti, ali iznositi će prek 1 milijun dolarah. — Vele, da je njetko zlobno vatru podmetnuo.

Smješice.

P e t a r. Josipe, zašto slikaju sreću u ženskom odjelu?
J o s i p. Jer su sreća i žene jednako nestalne.

U njekom družtvu poveo se je govor o ženitbi; a jedan gospodin doda, da nerazumie, zašto se mužkarci u sadašnje doba tako nerado žene. Na što će mu do njega sjedeći drug: „Tomu je razlog, što su naše krasotice sada, kao liljani na polju: one nešiju; one nepredu, a ipak su krasnije odjevene nego Salamon u cieloj svojoj sjajnosti."

Konjićev skok.

Od F r a n j e V a l p o t i ć a.

je,	kr-	se	slo-	boj,	je	o-	Jer
beš	ne-	Nek	Ro-	pet	ga,	Krv	da-
se	gri-	ši	ne-	se	na	ni-	I
sva	ništ	de	pried	oj	Slav-	ti	od
ce	Na-	pried,	ga	jur	Ni-	poj,	jans-
ne-	je,	pet	moj!	na	de!	Ro-	to
o-	sun-	da	sloš-	će-	Za-	ka	svud
vri-	boj.	A	ju	svu-	no	Ro-	ga,

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. travnja 1865.** **Broj 10.**

GRIEH I POKORA.

Pripovjest iz našega života.

I.

Dva dana prije one glasovite i u hrvatskoj poviesti krvavimi slovi ubilježene katastrofe, što no se dogodi u glavnom našem gradu 29. srpnja toliko putah već spomenute godine, pod večer, kad se je već žarko i žežeće sunce srpanjsko primicalo svomu zalazku, spuštajuć zlatne trake divnom zagrebačkom okolicom, dolazaše mladić u Zagreb cestom od sv. duha, sav zaprašen, u putnih haljinah. On je još kod Susedgrada sašao sa dostavnika, i ostavio na njem svoju prtljagu, da se uzpne na hrbat starih razvalinah onih. Brzina i vještina, kojom se popne do razvalinah, zasvjedočiše jasno, da mu je taj put poznat bio, da se je morao češće njim verati.

Promatranja na razvalinah probudjuju u čovjeku, iole čuvstvujućemu, uviek njeko sveto, uzhitno i najviše putah turobno čuvstvo. Turobno, jer se najviše na takovih razvalinah uvjeriti može, da na svietu neima ništa stalna; ali i čuvstvo uzhitno sjećajuć se slavnih djelah slavnih si otacah i djedovah. A osobito imamo mi Hrvati razloga češće posjećati naše razvaline; jer su razvaline naše živi opominjajući prst prošlosti. Sjećamo se, da je bilo vremenah, kad su mladići — i nije tomu tako dugo — najvećim veseljem penjali se sad na Medvedgrad, sad opet poletili do Susedgrada, s njih divili se krasnoj domovini svojoj, na njih sjećali se davnih davninah, te se zavjeravali, da će i oni slieditи slavne djedove u slavnih činih.

I naš evo neznanac promatraše, rekli bi, njekim osobitim blaženstvom cielu okolicu; njegov pogled češće se sustajao na niemih onih zidinah, na nje se naslanjao, kao da želi pročitati, kao da mu hoće niemi oni svjedoci prošlosti prišaptnuti tajnosti iz sgodah davnih i slavnih. Dosta dugo stajaše tu, usta mu mrmljahu nješto o razvalinah Kartage i osamljenom Sciopionu, napokon počme salaziti, dočim su mu usta šaptala

Mrù kraljevstva, mrù gradovi
I njih pleme trava krije.

Zatim ode pješke u Zagreb, da se bolje naužije čista zraka i nagleda razkošne okolice, koja je i u istinu s one strane vrlo liepa i krasna; njeki mir, pače blaženstvo savlada čovjeka, kad njom prolazi, diveć se njenoj krasoti.

Tomu mladiću moglo je biti preko dvadeset i šest godinah; vitka bijaše stasa, plave kose i modra čista oka, iz koga mu sjevaše velika živahnost i odvažnost.

Došav već u doljnju Ilicu stane na jedan put: „Hvala Bogu!“ povikne tad radostno, „da sam nakon pet godinah evo opet vratio se u zavičaj svoj, u grad meni toli mio, u kom stajaše kolievka moja, gdje sam probavio prve dane nevine i sretne

Digitized by Google

mladosti. Sada se eto vraćam pun najljepših mislih. O da ih mogu uporaviti na korist krasnoga mi naroda!"

Tako naš putnik, koga ćemo prozvati Milanom Blagotinovićem, dodje u gornju Ilicu, gdje se nemalo začudi opaziv onoliku živahnost; sviet je vrvio ovamo i onamo, jedno se je drugom ugibalo i uklanjalo, a Milan se je imao čemu i čuditi. Opaziv upravo izašavšega iz onda poznate gostione „Zur Kaffè-Quelle" jednoga gradjanina, zapita ga, da šta znači ta vreva? A gradjanin ga opet u čudu odmjeri od pete do glave onakovim pogledom, kakovim se obično mjere tudjini i uhode, kakovih bijaše u ono vrieme dosta.

Nu Milanov pošten izraz na licu i iskrena prostodušnost, što mu se je zrcalila na obrazu, protjera svaku sumnju gradjanina, a osobito kad ga je još k tomu i hrvatski pozdravio, tad nestade i posljednje sumnje iz njegovoga srca.

— Zar vi neznate da traje u Zagrebu županijska skupština? odvrati gradjanin, a upravo sutra biti će vrlo važna.

— Neznam gospodine; jer evo dolazim iz daleke zemlje, gdje se od nas malo što čuje; a nikad tako potanko, kada što tako važna biva.

— To je što drugoga, doda gradjanin. — A jeste li vi rodjen Hrvat?

— Jesam, odgovori Milan.

— To sam slutio sudeć po vašem izgovoru, nastavi gradjanin; i ja sam dušom i tielom Hrvat i rodjen Zagrebac, pa mi je s toga mio svaki moj zemljak kao rodjeni brat. Kažite mi sada, gdje ste tako dugo boravili, da ništa neznate, što kod nas biva.?

— Bio sam u Bavarskoj; proputovah Švajcarsku i druge zemlje, da se nagledam svieta i njegovih običajah i da se učim. Sad sam došao kući željan vidjeti i svoje i svoju domovinu, koje nisam nikada zaboravio, niti sried bućnoga Pariza niti sred divne i prekrasne Švajcarske.

— Ej, dakle kazat ću vam samo u kratko kako je kod nas. Sutrašnji dan ima odlučiti, hoće li u zagrebačkoj županiji narodna ili protivnička, magjaronska stranka nadvladati; a eto danas pripravljaju se stranke, sabiru korteši; svaka stranka nastoji, da svomu stegu pripravi pobjedu. Vidit ćemo, tko će nadjačati, mi ili oni.

— Pa zašto se bore Magjaroni u našoj domovini? što hoće i žele oni? zapita Milan.

— Što hoće, to ih većina sama nezna; njeki znadu, ali oni upravo šute. O tih težnjah naših narodnih protivnikah dalo bi se mnogo pripovietati. Toliko mi svi znademo, da su pravim Magjarom naša municipalna prava veliki trn u oku; a njihovi sliepi sljedbenici po našoj domovini većinom su ljudi, koji neshvaćaju naših težnjah narodnih, te plašeć se njekoga phantoma bacaju se neprijatelju u ruke.

— To je vrlo žalostno i bolno, kada se sinovi jedne domovine tako ružno progone, kada jedne može toliko zasliepiti strast, da nevide, kako se medjusobno prepiruć otvaraju trećemu širom vrata u domovinu. Nu medjutim kad je tako, valja se boriti; a ja ću, ako Bog dade, vjerno i uztrajno stajati uz stranku narodnu, jer toliko znadem, da su njoj jednako sveta: ustavnost i narodnost.

Gradjanin, komu se je mladić očevidno dopao, uzme mu još koješta pripoviedati o Turopoljcih i spletkah njekih ljutitih i strastvenih Magjaronah, što dakako razljuti plemenito mislećega mladića, te on plane u živi čas plamom viknuv: Ako je tomu tako, onda nebi mario i oružjem u ruci vojevati proti tim zlobnim ljudem.

Još njekoliko riečih prosbore obie te osobe, zatim se razstanu; gradjanin ode svojim putem, a Milan brže bolje kući, dá si pozdravi drage roditelje. —

Otac Milanov upravo sjedjaše u dućanu kod svieće sa prijatelji u razgovoru o sutrašnjoj skupštini, dočim je majka uzanj plela čarape. Toga dana spominjahu nješto živahnije sina Milana, kao da su slutili, da će doći. Kako rekoh, oni u razgovoru o skupštini, a Milan bane na vrata, te uzkliknuv blažen od radosti: „Majko! Otče!" ogrli majku i otca, cielivajuć im lica i ruke i lievajuć suze veselja.

— Vrlo mi je drago, nastavi poslje prve radosti roditeljske otac, što si se upravo sada povratio, u ovo ozbiljno doba, gdje se u našoj domovini sve komeša. U tudjinstvu nisi ni čuo, što se kod nas radi?

— Nisam doduše u tudjinstvu, ali sam čuo već ovdje na putu od jednoga gradjanina. Zatim uzme pitati živi li ovaj ili onaj rodjak, što radi prijatelj Slaviša G . . . . itd.

— I moja stričevička, mora da je već velika djevojka?

— Jest, velika je, liepa, nježna i vrlo marljiva Ljuboslava. Ja znam, da ti nebi mario k njoj otići; ali kako je već kasno, a ti od puta umoran, bolje je, da ona ovamo dodje; ja ću odmah poslati po nju. — Dok je majka večeru pripravljala i poslala po Ljuboslavu, razgovarao se je Milan s otcem ob običnih domaćih stvarih. Večera se na

Digitized by Google

na stol donese i upravo sjednu za stol, kad pokuca na vratih, i odmah stupi u sobu starica vodeć sa sobom ljepotu djevojku.

Milan se zadivi opaziv krasnu tu djevojku, koja bijaše pred pet godinah još diete od jedanaest godinah. Naglo ustane, da ju pozdravi, a pri tom omakne mu se: Koli si mi liepa! daj da te poljubim moja Ljuboslavo; znaš onako prijateljski, kako smo se već ljubili. I ona pristane na to; nu da taj cjelov nebijaše onaj kao njekoć nevinodječinski, to osjete oba; jer djevojka se sva zažari od stida, a i Milan osjeti u svom srcu, da mu je Ljuboslava više nego li samo rodjakinja, jer mu srce počme burno kucati. Ciele večeri jedinu je nju samo motrio i divio se njezinoj ljepoti. I sbilja bijaše Ljuboslava jedna od onih ljepoticah, koje u prvi mah mogu očarati mužko ma i tvrdje srce. Tek navrši šestnaestu godinu; vitki njen stas dolikovaše prekrasno ostaloj ljepoti: debele njene smedje kose ljubko su odsjevale o bielo-crvenkasta, nježna, milodivna lišca, nalična razvijajućim se pupkom ružinim; a izpod vedra joj čela sjevahu dva oka — dva živa vatrometa, koji su dušu našega Milana u tinji čas zanieli i oborili. —

Još se dugo razgovarahu svi zajedno; Milan najviše sa Ljuboslavom, dok napokon nesjeti mati djecu, da valja ići na počinak.

Ovdje u kratko moram napomenuti nješto o privatnih odnošajih Milana Blagotinovića. Otac njegov Janko bijaše imućan i dobro stojeći trgovac, koji se je medjutim u ono vrieme i mnogo bavio politikom; što dakako nije ni čudo, budući su onda bile takove okolnosti. Mati mu Anka bila je nježna domaćica i vrla gospodarica. Milan bio je jedinac te s toga htjede ga otac dati valjano odgojiti i naobraziti, znajuć dobro, da je to najveće blago, što ga može svomu djetetu ostaviti. Budući da se Milanu nije htjelo trgovati, nehtjede ga otac siliti, nego mu dopusti, da izuči nauke pravoslovne u Zagrebu, pa kad je s tim gotov bio, posla ga u inozemstvo: Francezku i Njemačku, da ondje usavrši svoje znanje.

Dok je još u Zagrebu boravio, upozna se sa Slavišom G . . . . skim, te s njim skopčao tiesno i veliko prijateljstvo. Milan dopisivaše s njim za vrieme svoje odsutnosti češće, pa i sada došav u Zagreb bijaše mu prvi posao, da potraži svoga prijatelja, koji je već bio postao juratom.

Ja sam spomenula još i Ljuboslavu. Stari Blagotinović imadjaše polubrata, takodjer trgovca; a taj imaše jedinu kćer, s kojom se je Milan prije rado igrao igre dječinske. Za odsutnosti Milanove umre otac Ljubosavin, a stari Blagotinović postane njenim skrbnikom. Ona je sa svojom materom stanovala u vlastitoj kući živeć od vlastita, dosta liepa imetka. Milan nije zaboravio ni na nju, a što je postalo iz one dječinske privrženosti, već sam u kratko spomenula.

Sutra dan ode Milan da si potraži prijatelja Slavišu, s kojim je kao pravnikom mnogi novac potrošio i mnogi dan ugodno i radostno sproveo. Našav mladoga toga sada već jurata porazgovore se prijateljski o koječem i krenu obadva u skupštinu, u kojoj se je žestoko viećalo. A što je zatim sliedilo, poznato je svakomu Hrvatu; ovdje mi je samo to primjetiti, da je onom prigodom i Milan ranjen bio, ali ne pogibeljno. Njegova rana tjelesna zacieli do brza; nu tim veća postajaše srdčena. Prolazio dan za danom, mjesec za mjesecom; a isto tako rasla je progresivno Milanova ljubav prama Ljuboslavi, koja mu postane milija nego i najveće blago na tom svietu. — On joj predstavi Slavišu G . . . . skoga kao svoga prijatelja, komu je već prije povjerio, da ju žestoko ljubi. Kaže se u obće, da ljubav traži vjerna prijatelja; ja bih rekla, da to nije uviek dobro, a da nebijaše ni ovdje, vidjeti ćemo do skora.

(Dalje sliediti će.)

Hrvatulje.

VI.

Tiho bilo,
Milo bilo,
Male zviezdice se
Na visini
Po vedrini
Titrajući krese.

A u zvjezdah
Tisuć gnjezdah
Andjelićah mali',
Andjô-sanci
Laki-tanci
Krilmi leputali.

Polagano
Na te hrano
Andjô-sanci sjeli,
I na ljubin
Usnah rubin
I na vrat tvoj bieli.

*

Digitized by Google

I po njedrih
Tvojih vedrih
Vragoljci se skiću,
Pa u milen
Pram tvoj svilen
Vješto se zapliću.

Sad u šali
Sanci mali
Pogledaju svi me,
Jedan žmireć
Šapnu bi reć
Tebi moje ime.

Lik ti planu,
Usna da'nu:
„Gdje je, gdje je dragan?“
I po usti'
Ti se spusti
Posmieh blag i lagan.

Andjô-sanci
Laki-tanci
Digli se put zviezda',
Kroz noć crnu
Plaho prnu
Gor u zlatna gnjezda.

Al' nekrenu,
Koj spomenu
Tebi ime moje,
Već je smijuć
Sladko snijuć
Pô na srce tvoje:

Toli milo
Nebu bilo
Gledat sanak liep ti,
Da s' visina'
Mjesečina
Radostno zatrepti!

Veljko Rabačević.

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

I.

Svatko je mogao opaziti, da njeki zanati imaju upliv na one, koji jih obavljaju: s toga su krojači u obće sjetni neveseli, a cipelari veseli; švelje su ozbiljne, a pralje rado govorkaju. Ovu razliku nečini doista ništa drugo, van veći ili manji stupanj pazljivosti i opreznosti, što no ga zahtievaju razlike radnje. Prosto ti je na drugo što pomisliti, kada gladčalo po platnu provadjaš; naravno je, da se cipelar razveseli kojom pjesmicom popravljajuć, što je vrieme razvrglo. Nu da krojač načini ukusno opravu, pa da stoji kao izlivena na tebi, za to se hoće opreznosti, kakove se nemože preko reda domašiti.

Nataknuv ovo nećemo premašiti istinu, ako reknemo, da je bojadisanje sobah zanat, jedan od najlašnjih, najugodnijih; jer kad si vidio bojadisara koji nije pjevucao po koju veselu kiticu vršeć svoj posao? Ta stiene i kapke rek bi mienjaju mast s divnih i raznoglasnih napjevah, romonećih iz ustijuh njegovih.

Valentin Fargeau bijaše ovakav mastilac u svom rodnom mjestu, gradu Auxerre-u. Ako je ikoji odgovarao svomu zvanju, to je doista ovaj mladić od 25 godinah svojim ponašanjem, obljubljenosti i vještinom. Jer nebi kuće, hlepteće za ukrašenjem, u ovom gradu, kojoj nebi bio morao to podati, tako da mu nebi kada odahnuti.

Godine 1853. pozove ga ravnatelj bolnice, da dodje, pa da izmasti novo učinjene dvorane; da popravi stube i da riečju sve uredi i očisti, što je bilo nuždno na zdanju. Bolnici auxerrskoj, načinjenoj od njegdašnje opatije sv. Hermana, bijaše popravka treba više no ikojoj drugoj. Hodnici i malene sobice nisu se nikako priljubile svomu novomu zvanju; uzprkos velikoj promjeni ostade ipak ova kuća tako neuredna i neumjestna, da je imao svaki sliednji ravnatelj štogod na njoj popravljati, samo da ju što većma udesi pram njezinu zvanju.

Buduć da je Fargeau već više putih ondje radio, udomaći se indi, te je radio upravo po svojoj volji.

Njekoga jutra, kada htjede nastaviti posao prijašnjega dana, susretne duvnu noseću strunjaču (madrac). Ova nazvav mu dobro jutro i prijateljski se nasmjehnuv reče:

— Ah! gospodine Valentine, nemojte jutros pjevati; jer tik do ove stiene, koju ste naumili sada mastiti, leži u sobici bolestnik, kojega će u ovaj par liečnik operovati, te biste ga mogli svojim pjevanjem jošte veće razcviliti.

— Umirite se, sestro, odgovori Valentin, ovo što ste mi sad kazala, dosta je, da me prodje volja na pjevanje; vaš me bolestnik neće čuti.

— Da, vi ćete ga doći slušat. Za sjegurno da će svojim jaukom i lelekom srdca parati, produlji sestra rieč i put.

Digitized by Google

Kako se čini, nije mu se htjelo gledati budi slušati ovu operaciju, jer što bi dlan o dlan, eto ga gdje je poredao lončiće, jedan na drugi, a kiste skupio u snopić, te dignuv lagahno ljestvu, da se udalji što najdalje od ovoga na ino mjesto. Ovdje se dade na popravak malih stubah, te si zapjeva najmiliju pjesmicu, samo da zaboravi na ono, što mu je sestra priobćila. Upravo kada je dospjeo na svom poslu, koji mu je dobro za rukom pošao, dočuje mili i ljubki glas.

— Oprostite gospodine! s vašim dopuštenjem sam nakana proći, reče onaj glas; neznadoh bo, da se ovdje radi.

Valentin obrnuv se uoči djevojku, noseću mali svežčić, gdje se je sustavila na najvišjoj skalini. U licu bješe loša i blieda, a u ostalom i tralja-vih noguh; s toga se morade uprieti.

Valentin pospriemi s puta, što bi okom trenuo lončiće za mast i progovori djevojci svojim običnim glasom.

— Evo, gospodično, svi će ovi lončići stajati uz stienu, da nećete morati, vrativ se, čekati.

— O! gospodine, ja se više neću vratiti, jer odlazim iz bolnice.

— E! pa tim bolje! jer ugodnije je izlaziti iz nje, no u nju dolaziti; jeli tako, gospodično?

— Jest, jest! jer je muka biti bolestnu i samu. Bože vas sačuvaj od toga zla!

Valentinu cvjetahu usta, da ju upita, kako je to, da je tako osamljena u bolnici živjela; nu nije mu bilo kada to učiniti. Videć, da joj put prost, prodje kraj njega izustiv mu: „Hvala gospodine!“ pa onda pozdrav i neima je više.

— Nješta imade prešna ili je bojazljiva; sinja kukavice! ala je u licu, kao da su ju guje izsisale.

Mastilac prionu iznova na posao, nu veselja mu neima više te neima; uviek bi mu dolazilo na um ono sirotče tako bliedo i slabo, da je jedva turalo onaj lahki svežčić opravka; sveudilj bi mu se nametalo njezino nježno i trpeće lišce i nemogaše pregorjeti, što joj se nije ponudio, da joj ponese onaj svežčić do kuće, u koju je naumila. Hotjev svršiti svoj posao pa otići, eto ravnatelja, gdje dodje, te mu reče, da mora jošte, preko obične ure za rad, ostati i dočeti svoj jučerašnji posao na onoj stieni.

— Neljubim, da mi se posao ovako na pol svršen ostavlja, reče mu ovaj.

— Gospodine, bilo bi to već gotovo, da nisam morao ići drugamo raditi.

— Nitko vas nije primorao: s toga ste bez valjana uzroka prekinuli mastenje one dvorane; hoću da mi bude danas gotova; ništa neide za rukom gdje nevlada red i stanovit način. Upetite si to, moj prijane!

Valentin se neusudi očitovati čovjeku tako točnu, da nije mogao podnieti viku, što ju je morao dignuti bolestnik, koga su nožem liečili; s toga umukne i podje voljan dovršiti stienu. Došav u dvoranu, susretne se sa sestrom bolestnikah.

— Ma kako vaš bolestnik? upita ju.

— Ah! umirite se, vi ga večeras nećete više čuti, preminu kod operacije. Hoćete li ga vidjeti?

Valentina prodjoše čami. Da sam mogao čuti njegov potanji vapaj! mišljaše u sebi. Ah! to je bilo užasno i strahovito! kao što i ova sestra, koja mi nudja, da idem gledat onu lešinu. Doista neću više da radim ovdje! Nastojati ću, da nedodjem već ovamo!

Suton se bijaše uhvatio. Manjkavo je svjetlo plivalo izpod svoda granatih i krošnjatih maslinovkah, kad je Valentin jurio šetalištem onako, kako jedne noge od 25 godinah mogu, a tomu tjerane želudcem praznim već za dugo. Prolazeć kraj kamene klupi, gdje imaju danju svoja spravišta bake i zakupnici auxerrski, pričini mu se, kao da nazire žensku, gdje postojano sjedi i lice dlanima grli. On se neustavi već uštapi. Tada obuzme ga njeko čuvstvo, gdje je jednako znatiželjnost i milosrdje djelovalo, ohrabri i prikučuje se k njoj. Ženska ni da bi se samo ganula.

(Dalje slieditiće.)

Lamartine o Juliju Cezaru.

(Preveo E. Tómaj tuminski.)

(Konac.)

On uspava Cezara, ugibaše zasjedu izpred očijuh njegovih, jer istoga dana jošte, noseć jur bodež pod togom, sakri krvne svoje misli za smjehljivim licem te posla prijatelja Cezarova, Albina, k njemu, da ga dovabi lažmi i laskami u mriežu. Ako li nisu takova sredstva nevina, jeli onda čin, kojemu tih treba, pošten? Zar uzajmi ikada prava kriepost kakovu zločinu sredstva svoja? Zar može ista savjest proklinjati zajedno stazu, pa hvalisati smjer i pravac, kamo dosižu? Jok, to su protuslovja, koja dozvoljava samo čovjek, tjeran mudrijom političke strasti, kojih netrpi viečna pravda, a neoprašta ni savjest.

Namjera Brutova bijaše kriepostna, čin zlotvoran. Nuz to bijaše otcoubojica. Zanešenosti čudi se! Saviest nas obsudjuje, narav nam se grozi. Bruto sagrieši trostruko: u pravu, u sredstvih i u krvi. Ele rekosmo u pravu; Bruto pogrieši možebiti i kao politik. U prvoj polovini toga vieka izpričavahu Cezara kojekako, te svrnjivahu pravu

Digitized by Google

slobodu; što je svladana sloboda bila, pa što nikad nedostaje političkih laskavacah. Pitahu se, jeda li bi obstojala republika rimska jošte i nadalje, da je Cezar nezatare? Nemogaše više dugo življeti, veljahu, zato je i pravo, da je upropaštena. Baš je to tako, kao da rekoše: čestito jest usmrtiti koji predmet ili čovjeka, jer je sudjeno od naravi istomu predmetu ili čovjeku, da umre jednom. O mudrolijo i nepravednosti!

Nije ubojica onaj, koji izbaviti, već taj, koji hoće ubiti. Cezar počini, dignuv naredbe zemlje svoje, to veći zločin, budući se jur kolebaše republika, i jer bijaše u nje manje moći i čiloće, da se obrani. Je li pako istina, da republika rimska oskudievaše na krieposti, čiloći i republikancih, kad ju Cezar, vodeć opet legije, varvare Španjolce i Gale u boj, podavi u Rimu, kolievci njezinoj? Što je onih sedam sto tisućah rimskih gradjanah, te onih 14 legijah Farsala, i one četiri legije iz Egipta, te onih dvanaest legijah Afrike i onih dvanaest Španije, što se borahu za slobodu do zadnje kaplje krvi? Tko su: Pompej, Bibul, Scipio, Kasij, Bruto, Kato, čitavo gradjanstvo, cielo plemstvo rimsko, što je vclielo ostaviti Italiju, ognjište, posjed, imutak nego da se prilagodi podjarmljenoj republici; koji su volili kroz sedam godinah boriti se i umirati? gdje bijaše prostora na kojoj ravnini europejskoj, azijatskoj, ili afrikanskoj za boriti se i umirati. Republika, koja krom Cicerona, brani slobodu do sliednjega uzdašca, tako junački umira, je li to republika polumrtva, mlitava, republika bez krieposti i čiloće? Prišipetlje samosilja to potvrdjuju; nu krv onih miliunah rimskih gradjanah, prvih te najboljih gradjanah, protuslovi tomu. Poorajte de poljane oko Farsala, Munde, Tapsa i naći ćete u kostih onih sijaset rimskih republikanacah na pravu povjest tvrde, žilave životnosti republike. Istina je, da ju Cezar nesamo pokopa, no i uništi. Dakako propadaše ista; al tko može reći, što bi bili kadri učiniti Cezar, Labien, Pompej, Kato, Bruto, Scipio, Cicero za spas slobode, kad bi se bili sjedinili da obnove, uzdignu i podupiru republiku. Ta tko zna, što bi bilo, da se je služio Cezar veleumom svojim, da ju upravlja, mjesto što uloži u to častohleplje svoje, da ju uništi.

Muževi, kano Cezar, veću moć imaju nad sudbinami zemlje koje, nego li mislimo; a ima dobah, gdje živi čitava zemlja u jednom mužu. Što bi bilo iz Amerike, da zaluta u svojoj krieposti Washington? Lakše bijaše nepotištiti Rim, nego utemeljiti slobodnu Ameriku.

U rimske bijaše dakle republike, kad no ju Cezar izopačio i obarao, više krieposti, životnosti i čiloće nego trebaše poštenjaku, da uzkrisi te preporadja slobodu. Rim ponizi se i izgubi sav ukus u Cezaru, kad netom pobudi Bruto nesrećom izgubljenu pučku milost iznova užasom te golemim sažalenjem nad mrtvacem. Cezar, preminuv u svom krevetu, bio bi postao možebiti manje koban narodu. Sjena njegova bijaše, koju puk toli dugo izgledaše, pa koju htjedoše osvetiti biesne legije s Oktavijanom, Cezarovim nećakom. Carstvo izniknu iz Cezarove pogrebne svečanosti. Izrod saveza medju ljudinstvom i podlom vojničinom potišti i snizi ga do svrhe mu. Takva bijaše ostavština Cezarova. Ogroman veleum, koji se trudjaše, da zemlju si uznemiriva, izopačiva i u verige skuje; veliki vojvoda, uman pukovodja, ružan državnik, mrzac i bič svega ćudoredja i slobode na svietu, obmana poviesti, primjer svim častohlepnim posta Cezarovo ime za sviet to kobnije, čim je izgovor silnikom, kumir vojnikom, sliepilo narodom, što im sakriva robstvo za sjajem slave, a njih čini zaboraviti pod slavljem na kriepost. Svaki će nepristrastan uvidjeti indi, da se nepodpišuje ovim crnilom, kojim je napisan taj život Cezara, sloboda ljudih, a kamo li narodah!"

Iverje.

Od Dr. N. I.

Materina strogost.

Odmah se iz kuće beri,
Reče majka svojoj kćeri.
Tko bi mnio, to je šala?
Nitko — dieva se udala.

Tudjinu.

Ti i nezvan dodje amo,
Te se tudjin ovdje baniš.
Nuždan si nam, svi to znamo,
Da se ovdje ti prehraniš.

Na krabulji.

Ti se krieš u krabulju,
Činiš mnoge lakrdije:
Skini krinku, ta i brez nje
Svak' se tebi ludi smije.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. travnja.

„Više svjetlosti!“ viču muževi narodnoga napredka i prave pučke prosvjete. „Manje svjetlosti!“ urliču mračnjaci, kojim je tama najmiliji dan; koji nebi žalili, da se našom zemljom proteže vjekovito pomrčanje sunca i mjeseca, kakovo vladaše njekoć u Egiptu, kada je gospod Bog hotio privoliti opakoga gospodara Egipta, da odpusti sinove Abrahama, Izaaka i Jakova iz svoje zemlje; a žele to, jer bi oni lasnje lovili tada svoje ribice.

U svih vremenih od onoga časa, kada je rečeno: „neka buđe svjetlost,“ bijaše ljudih, kojim većma prianjaše noć nego sunce; već su se prvi roditelji, učiniv grieh, sakrivali pred jasnim licem božjim; Kain bježaše u duboke i debele šume, a tako i Lamek; i toliko inih primjérah imamo, da su stanoviti ljudi s bog stanovitih razlogah veći prijatelji noći nego svjetla dana. — Da ima takovih ljudih i kod nas, mislimo da nam neće nitko zaniekati. O tom dalo bi se koješta zanimiva, interesantna i pikantna pripoviedati: kako je njeki gospodin promenirao od 10—12 u njekoj ulici pred stanovitom kućom; kako nestrpno nogom o kukavni tarac udarao, kako mu se napokon oko 12 satih, kada običaje družtvo, koje preuze Zagrebčanom do pol noći za liepe novce njeke ulice nješto jače razsvietliti, nego što bijahu anno 1801; kada dakle to družtvo običaje ugasiti većinu svjetiljkah; tada se onomu gospodinu pojavi druga svjetlost, malo lukalo otvori se, na njem pojavi se njegdje njetko — iz tmine mogosmo razpoznati, da je taj njetko ženskoga spola. — Što je dalje sliedilo, nesmiemo pripoviedati. —

Poznamo drugoga gospodina, dosta liepa i okretna, ali manje ugledna, koji nemari za koji sat odbaciti dostojanstvo svoga stališa, te se okretat oko mlade igračice i pjevačice, s njom namigivati i kojekako koketirati. Znamo i gospojah, koje rado vode svoje kćeri i proti njihovoj volji na balove, gdje misle, da bi se mogao zadjeti kakov mladi vjetrogonja nepitajuć, da li je taj ili ovaj kćeri po srcu: misle one, čemu toga treba, i ja sam se tako udala, pa sam sretno živila; moj suprug ljubljaše me, a i ja sam njega — kad nebijaše uza me stanoviti gospodin u uniformi. Poznamo njeku krasoticu t. j. krasoticah, koje dolaze u „Strieljanu“ i „Dvoranu,“ u kazalište i na koncerte, koje su njekoć paradirale po Gracu i Trstu, tamo se vrlo liepo zabavljale, a sada osedlaše na visoko konja svoga privezav na svoja vrata veliko zvono. —

Tajna moć — koja za sada samo nam služi — priobći nam imena ugledne gospode, koja su pred svietom vrlo čestita, pače strogo moralna, a kad noćca pritisne grad Zagreb, eto ti njih, gdje polaze u lov. — I drugih znamo, o kojih sviet govori, da su pravi prijatelji čovječanstva, n e s e b i č n i, pripravni svakomu pomoći; a eno oni ti imadu svojih agentah, kojim davaju svoje novce, da ovi trguju s njimi, nestideć se nimalo uzimati 30 i 40 na sto, — etc. etc. —

I drugih stvarih priobćio nam je hudi duh s Medvedgrada. Zagreb nije doduše ni velik, ni bogat, ali je svakako sposoban, da igra ulogu velikih gradovah. On bo imade svojih „tajnah;“ imade svoju „cronique scandaleuse:“ „Potok“ je ulica vrlo romantična; Greč je akropolis, ali ne ženskih srdacah; obje naše Ilice umiele bi pripoviedati o takovih sgodah, kakovih se nebi ni sam Pariz stidio. A i stara poštarska ulica znamenita je ne samo sa ljubeznih svojih dogadjajah — kojih neima baš toliko — nego i političkjh — tu se bo razpravljaju važni poslovi u njekakvom stanovitom — potari ga sv. križ — . . . .

Tko bi umio sve tajnosti: iz zagrebačkih salonah, gostionah, kavanah, krčmah i bajzelah; iz kućah privatnih i ostalih javnih, onako liepo poredati i napisati, stekao bi ne samo liepo ime nego i liep novac, jer moramo priznati, da se knjižice takova sadržaja dopadaju velikomu dielu našega izobraženijega obćinstva. — Mi ćemo nastojati, da zanimivijih crticah priobćimo kadšto našim čitateljem, da nam bude „viestnik“ kad i kad i lahkom odoricom pripovesti zaodjeven i izkićen.

— Ovih danah priobćile su zagrebačke novine „izvješće o stanju zaklade za utemeljenje jugoslavenske akademije i jugoslavenskoga svenčilišta.“ U tom izvješću točno se naznačuje stanje te zaklade, koja ima sada: 174,826 fr, 70½ noč. što u gotovu novcu, nu najviše u raznih obveznicah, zadužnicah i kovnicah. Amo valja još pribrojiti 56,619 fr. 32½ nvč. o b e ć a n i h a još n e p l a ć e n i h prinesakah. Ovako iznosio bi savkoliki imetak 231,446 fr. 3⅙ novč. U onoj neplaćenoj svoti imade preko 20,000 fr., koji će se po obećanju dotičnih darovateljah odmah izplatiti, č i m b u d u a k a d e m i č k a p r a v i l a p o t v r d j e n a.

Netreba ni spominjati, da je obća želja hrvatskoga naroda, da se taj zavod, utemeljen velikom svotom najvećega našega rodoljuba, a prihvaćen tolikim uzhitom od cieloga naroda, da se, velimo, taj po nas toli koristni zavod što prije u život uvede. — A ta želja čini nam se tim pravednija, što je svrha akademiji sasma nevina, a uz to i vrlo koristna. Osim toga mnogi bi — netreba dvojiti — videć da je akademija zbilja istinom postala, pružili darežljivu ruku, budući uvjereni, da je akademija i u životu, a ne samo na papiru.

Kazalište.

Evo kazališnta saisona već je na izmaku; još samo njekoliko danah i ciklus predstavah u hrvatskom jeziku završit će se, a na pozorištu orit će se zvuci taljanskih pjevačah, što će ih amo dovesti gosp. Andreazzi, da zabavljaju naše obćinstvo operami u 30 predstavah. — U budućem broju nacrtati ćemo u kratko djelovanje hrvatskoga kazališta; za sada reći nam je koju o komadih, što no su predstavljani prošle nedjelje.

„O n h o ć e d a v r a g u l j e“ od Nestroya (Er will sich einen Jux machen.) Tako okrsti prevodilac g. Freudenreich tu lakrdiju Nestroyevu, koja je evo u osam danah već dva

Digitized by Google

puta s dobrim uspjehom predstavljana. U tom komadu imade puno, vrlo puno šale — kao što su svi komadi velikoga pokojnoga lakrdijaša — i dosjetljivosti, ali i više ništa; druge kakove ideje uzalud ćeš u njem tražiti. Budući namienjen zabavi i smjehu, postigne on podpuno tu svrhu, a na drugo niti nesmjera. Glede samoga prevoda moramo iskreno priznati, da nam je mnogo milije, što ga je preveo g. Freudenreich, nego obični prevoditelj kazališnih komadah. Tim nebudi već rečeno, da je taj komad dobro prelijan u hrvatski jezik; ima tu borme dosta krupninah glede gramatike, sintakse i sloga; ali neima u njem onakovih stvarih, kakovimi se odlikuju komadi, prevedeni običnim prevoditeljem. G. Freudenreich umie svakako bolje prevesti vesele stvari, a u ovom komadu i jezik mu je izpravniji. Od sudjelujućih osobah valja nam spomenuti g. Freudenreicha, koji je igrao vješto, a pjevanjem svojih coupletah, osobito drugoga, občinstvo upravo razveselio i uzhitio. To se je moglo još bolje opaziti sliedeće nedjelje, 2. travnja. Za njim ide g. Plemenčić (sluga Panto,) koji je u toj ulogi razvio dosta vještine i komičnosti; može mu svakako laskati, što je on najviše porodio smieha i pleska u kazalištu. On ima bez dvojbe dobrih sposobnostih za komične uloge; ako bude marljivo učio, nemanjka mu liepa budućnost; nu još za sada moramo ga opetovano sjećati, da nepretjeriva, jer onda postaje nesnosan. G. Lesić pokaza takodjer, da je bolji za pomanje vesele uloge, nego li kakove ozbiljne; ta u veselih nemora barma plakati, a to je već občinstvu velika utjeha. „On hoće da vragulje“ mislimo, da će još koji put zabaviti zagrebačko občinstvo.

U četvrtak, 30. ožujka predstavljana je na korist gdčne. Dubois-ove Offenbachova opereta „Dieva iz Elisonza,“ pa onda „Novi don Quixote.“ Opereta pjevana i predstavljana je taj put daleko bolje nego prvi put; a gdčna Dubois zasvjedoči na novo, da ima liep, pun, kriepak i blagozvučan glas, koji bi svakako na diku mogao biti hrvatskomu kazalištu. S toga mislimo, da bi bila odborova dužnost nastojati, da ostanu takovi članovi kod nas; dobrimi i valjanimi članovi neobiluje hrvatsko kazalište; ako se gdje koji pojavi, treba ga prigrnuti. Osim toga imali bi ovako tri pjevačice, pa nebi bili u smetnji, ako bi slučajno jedna oboljela, ili joj se što inoga dogodilo.

Gdčna Dubois kao rodjena Poljakinja naučila bi brzo hrvatski jezik, pa bi se onda mogla i za obične predstave upotriebiti. — „Dieva iz Elisonza“ liepa je opereta, a što je dobro izvedena valja zahvaliti osim gdčne. koristnice gospoji Norvegovoj pa i g. Banu.

Napokon u subotu igrana je Kalderonova „Krvava ruka,“ na korist marljivoga predstavljača gospod. Ružića. Osim loša jezika, tvrdih i nepravilnih stihovah, kojimi se taj prevod odlikuje, sam komad nevriedi mnogo; ima doduše u njem jedan dva liepa prizora; ali inače je njekako taman; da nije g. Freudenreich svojom vještom igrom uzhitio občinstvo, bio taj komad „spurlos“ prešao. Osim g. Freidenreicha dobro se držaše i gdčna. Bajzova; g. Ban činio se je njekako, kao da nije dobre volje, ili da mu nebijaše uloga s voljom. — Žalimo od srca, što je kazalište onako prazno bilo, jer ako ikoji član zaslužuje simpatije občinstva, to jamačno gosp. Ružić, koji je i marljiv i točan i koji liepo napreduje.

Književnost.

Da bi se napredak narodne književnosti imao suditi po broju izašlih knjigah, to bi hrvatska zlo stajala; jer su nam njekako sve slabije i redje viesti o novih izašlih knjigah. Tek kad i kad dano nam je da priobćimo koju o književnih proizvodih. — Ovih danah eto dodje nam do rukuh knjižica „Oblici književne Hrvatštine.“ Napisa Vinko Pacel. G. pisac poznat je kod nas kao vješt filolog, koji je hrvatski jezik proučio svestrano. Ciena je tomu djelcu 30 novč. Ime pišćevo samo preporuča najbolje učenu ovu razpravu.

Ove godine već javismo dva poetička djela od dvajuh naših pjesnikah, sad evo dodje i treće „Cvijeta,“ spjevao Medo Pucić. Tiskana je u Beču. U toj sbirci poznatoga našega pjesnika imade liepih stvarih; žalimo samo, što se je g. pjesnik služio pravopisom, o kom se nemože upravo reći da je pravilan. Tako n. pr. čitamo tu: „Tijeskom Lava Sommera;“ pa onda „svojiem, književnijem zadružnicima“ itd. Inače, kako rekosmo, djelo ima dosta liepih stvarih.

Smješice.

Došao djak k svomu profesoru na koncu školske godine, da se s njim oprosti. Medju inimi koplimenti, što mu ih tom prigodom odreže, reče: „Sve što znadem, imam jedino vam zahvaliti.“ — „Ah,“ odgovori profesor, takodjer vrlo učtivo, „molim vas, nespominjajte takove malenkosti.“

Upravo sada doznajemo, da je njeki vještak iznašao sapun, kojim se mogu sve ljage iz srca i savjesti podpuno i u kratko vrieme izbrisati. — Nadamo se, da će taj novi izum naći u Zagrebu vrlo mnogo prijateljah i silu kupacah.

Listovnica.

G. Mirogojskomu u Križevcih. Oprostite, nu za ovaj broj stiže nam prekasno vaš dopis o koncertu; a za budući bio bi prestar, te po tom izgubio svaku zanimivost.

G. Vodopiji u Karlovcu. Sve je u redu; neimate se za što izvinjavati; kako pisaste, onako ćemo učiniti.

G. M. O. u Osieku. Želimo poznati vaše uvjete; priobćite ih dakle.

POZIV NA PREDPLATU.

Ovim brojem počima drugo četvrtgodište našega lista. Molimo dakle sve naše predbrojnike, da obnove predplatu, koji toga do sada nisu učinili.

Ujedno molimo sve prave prijatelje hrvatske knjige, da nastoje, koliko mogu, razširiti naš list medju svojimi prijatelji i znanci.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. travnja 1865.** **Broj 11.**

GRIEH I POKORA.

(Dalje.)

II.

Nastane god. 1848. — Kao što je poznato, potrese tada cielom Europom život novi, pokret silni, koji je narodom, prije pritisnutim i potlačenim, počeo bio otvarati gvozdena vrata u hram zlatne slobode. Hymnu slobode, što no zamni na obalah ponosne Seine, u divnom gradu zemlje Francezke, raznesoše vjetrovi na sve strane svieta, i ona odbijaše se stostrukom jekom po cieloj Europi; ona se odzove i u bielom našem Zagrebu.

Što se je onda sve dogadjalo u glavnom gradu Hrvatske; kako su ljudi naši shvaćali duh onoga pokreta, Europom gibajućega, neću ovdje pobliže crtati. To su dogadjaji preblizi, da ih kako valja prosudimo; a njihove posljedice tako su zamašne, da ih hrvatski narod još dan danas dobro osjeća. Nje suditi će bezpristrana historija, koja će mnogo toga iznieti na vidjelo, što se danas kojekako krije; što se nemože i nesmie priobćiti, jer uzroci onih posljedicah još i danas živu.

Hrvatski se je narod, uvredjen u dubokoj dubljini svoje narodne samosvjesti, digao bio oružjem u ruci na svoje protivnike. Jelačić ban povede svoju, iz raznih elementah sastavljenu vojsku preko Drave. Bilo je tu i krajišnikah i regulašah; serežanah i dobrovoljacah. — Medju ovimi posljednjimi nalazimo i — Milana Blagotinovića. Kakova uzhićenost vladaše onda u domovini našoj, kakov duh oživljaše osobito mladji sviet, sjećat će se još i danas mnogi Hrvati. A kao posljedica toga bijaše, da su mnogi vatreni mladići pristupili kao dobrovoljci u vojsku u krasnoj namjeri, da se bore i — ako udes tako izvede — dično umru za slobodu i narodnost. Takov bijaše i naš Milan. Njega su doduše vezale kući dosta velike spone: ljubav i prijateljstvo; ljubav dvostruka: djetinja i ona prama Ljuboslavi. Ona mu nalagaše, da neostavlja već pristara otca, a ova zlatnimi ga vezi spajaše sa milom mu djevojkom. Nu kolikogod je ljubav prama roditeljem sveta, već u samoj naravi utemeljena; koliko je ona prama ljubeznomu stvoru, što ima plesti vienac u naš život, vatrena: toliko je ljubav domovine — uzvišenija; ovoj napokon morati će se pokoriti obje prijašnje; kao što je i pravo. — Milan suznim se je okom razstavljao sa dobrim otcem; ljubeznom majkom; suze Ljuboslavine kidahu mu jadno srce na rane gorke; ali ljubav domovine, kojoj pretijaše tada pogibelj, nadvlada sve ino. On ipak ode.

Do Varaždina pratio ga je vjerni mu prijatelj Slaviša G . . . .; ali nije htio s njim preko Drave, a još manje onda, kad opazi, kako su kod Varaždina prije prelaza zamienili narodne sa drugimi barjaci. Milan primjeti takodjer tu promjenu; ona mu gorko srce rani; njekako mu se je činilo, kao da se taj rat nevodi izključivo na korist naroda hrvatskoga. Nu odustati više nehtjede.

Digitized by Google

— S bogom brate! pozdravi mi otca, majku i nju, povikne Milan bivši već na dravskom mostu. Pazi na sve, pa mi javi, ako se što dogodi kod kuće.

— Sve ću činiti, brate. S Bogom! Piši, gdje ti bude moguće, da budemo znali, kako ti ide.

Milan htjede još nješto zaviknuti, ali gruvanje topovah i bučna svirka glasbe kao i gromovito klicanje zaguše njegov glas. —

Odjelom, u kojem bijaše Milan kao častnik, upravljaše njeki A . . . poznat dobro u našoj zemlji. O njem se nije znalo nikada pravo, kakove je političke boje. Njeki držahu ga za potajna Magjarona. dočim su drugi tvrdili, da je pravi Hrvat. Da nebijaše praktično takovu dvoličnjaku povjeriti upravu kakove čete, dokazati će posljedice. — Medju našimi i Magjari bilo se već zametnulo i nekoliko okršajah pomanjih, u kojih su obično Hrvati nadvladali. Četu Milanovu poslaše jednom da protjera malen dio Magjarah, što se je bio nedaleko utaborio. — Ali zapovjednik čete A . . . upotriebi tu sgodu, te vodeć momčad kojekuda, tobože da nezna pogoditi na pravo mjesto, dovede četu do Szepetnika, gdje nadju daleko pretežniji dio Magjarah i mnogobrojno seljačtvo na oružju. Svaki odpor bio bi uzaludan. Četa se predade, a vodja A . . . ode liepo sjeguran i bogato nadaren; nu momke poodvedoše u razne krajeve, i u razne tvrdjave magjarske, gdje nisu bili nikomu pogibeljni. Milana i još jedno dvadeset njegovih drugovah odprate u Peštu.

Došav u Peštu bace ih u njekakvu kasarnu: sgradu vlažnu, nezdravu, gdje nebje niti najpotrebitijih stvarih. Ono malo novca, što su jadni uznici imali, bude im nevjerom i podlošću njekih ljudih oteto.

Eto tako se svrši u kratko vrieme vojevanje Milanovo. Njegovi liepi sanci o slobodi, veličini i slavi domovine hrvatske prevrnu se u gorku ozbiljnost, koja no se završi sa tamnicom. On se je htio žrtvovati za spas naroda svoga; pa eto mjesto slavne smrti snadjoše ga: tamnica i gordna oskudica.

Od kuće nedodju nikakovi glasovi. Već je mjesec danah izminuo, odkako dobi posljednji list od svoga prijatelja; ali kašnje više ni glasa o nikom. K svoj toj nevolji uzme ga jače no ikada prije moriti ljubav prama Ljuboslavi; još nikada neosjeti, koli mu je mila i draga, kao upravo taj čas. A k tomu valja pribrojiti i nježnu brižljivost za svoje roditelje, pa ćemo onda lasno prosuditi, zašto je Milan bio medju turobnimi najturobniji, medju biednimi najbiedniji. Njegov položaj, njegova neprestana žalost probudi pozornost tamničara. Ovaj motrijaše češće našega Milana neobičnim okom, premda toga naš Hrvat neopazi.

Jednoga dana, pošto su bili ostali uznici pod vojničkom pratnjom otišli van, a Milan sam, budući nješto boležljiv, ostao u tamnici, dodje lagano tamničar k njemu. Izvadiv njekakov svežčić iz pod haljine metne ga pred sužnja. Ovaj se prene, te ga pogleda više plaho nego radostno.

— Uzmite, gospodine, šapne tamničar tihano, i pouzdano, hoteć tim prognati njegov strah. Uzmite i nebojte se, jer sve što činim, radim s čiste i poštene namjere.

— Ali odakle i što je to, što mi dajete?

— Od mene; to su malenkosti, kojih vi trebate nuždno.

— Nu odakle ta privrženost pram meni?

— U kratko velim vam samo to: Ja sam živio i služio preko deset godinah u Zagrebu; poznam dobro vašega otca; on me je jednom — i to zadnje godine moga boravljenja u Zagrebu — oslobodio velike neprilike. Kakove? to će vam on sam kazati. — Ja sam pravi Magjar, ali ću biti za ono uviek zahvalan vašemu otcu. — Molim vas uzmite ove malenkosti; dobro ih sakrijte, i nekažite nikomu ni slovce, jer bi mogao kožom platiti, da se sazna.

To rekav izčezne prije nego što mu se je Milan i zahvaliti mogao.

Sada razmetne taj svežčić, pa gle nadje u njem: dvie rubače, dvoje gače, njekoliko maramah i 5 for. u srebru. Ta privrženost i te nenadano dobivene, toli potriebne mu stvari razvesele neobično Milana, pa mu ujedno pruže nadu, nebi li on možebiti pomoćju onoga čovjeka mogao kako riešiti se tamnice. Nu proti toj misli digne se ponos: Hrvat nesmie se nikada uklanjati pogibelji, mišljaše i odluči mirno čekati, što će mu tužna budućnost donieti.

III.

Neima pogibeljnije stvari nego povjeriti mladu prijatelju — bio taj iskren kako mu drago — da pazi, da tješi i bodri mladu, liepu i umnu djevojku. Tu prieti veća pogibelj stražaru nego sužnju. — Tako bivaše i sa Slavišom. Njemu je u boj polazeći Milan preporučao, neka mu tješi milu Ljuboslavu, neka ju češće polazi, razgovara ju i u koječem podučava.

Digitized by Google

Slaviša izpunjavaše vierno i točno volju prijateljevu. Svaki dan dolazio bi u kuću Blagotinovićevu. Roditelji rado su ga primali, jer bijaše inače mladić pristao, ugodan i naobražen; a tu se sastajaše i s Ljuboslavom, kojoj bje u volji kao prijatelj njena Milana. Mati njezina pozva ga, da ih češće posjeti, što je on drage volje prihvatio, i u kratko vrieme iz toga „češće“ načinio „svaki dan.“ U početku razgovarahu se samo o Milanu; Slaviša hvalio je njegove liepe sposobnosti, dičio njegovo uzvišeno rodoljublje primjećuć, da je vriedno, te njegova vjerenica prigrli liepa njegova načela o rodoljublju. Zatim pripoviedaše joj o domovini, razlagao dužnosti, što ih imadu prave kćeri i Hrvatice prama svomu narodu. Uz to naveo joj je nekoliko primjerah od poljskih ženah, kolikom ljubavlju i požrtvovanjem pristaju one za svoj narod.

Slaviša umio je pripoviedati tolikom lahkoćom, ljubeznošću i finoćom, da je Ljuboslava kao očarana samo na njegova usta oči upirala, svaku njegovu rieč već s usnah progutala. Nu često bi se i Slaviša tako zagledao u bistro, živahno njeno oko, da je sried pripoviesti stao — kao oniemio, te bi se oba istom za nekoliko minutah dozvala pameti — ona bi pobliedila i zarumenila se, a on se smeten preporučio.

Slika Milanova, što no stajaše nekо vrieme toli jasna u djevojčinom srcu, uzme njekako blieditи, a iza nje silom rivati se druga, koja napokon Milanovu sasma zasjeni. To opazi biedna Ljuboslava, ali nemogaše pomoći. Slaviša joj postane nuždan; on ju tako očara, da je napokon pomislila: ljubav njena za Milana da nebijaše prava ljubav, nego samo njeka vrst iskrenoga prijateljstva. A ciela strast njene duše, moćna ljubav njena srca upre se na Slavišu, koji je djevojku isto tako nježno kao i vatreno bio obljubio.

Sada nisu više sjećali se Milana, jer bi to ime sjećalo oba na nevjeru; nisu mu više ni pisali, jer glasovi o njem nebi bili ugodni njim; a niti njegovih roditeljah toliko posjećali; jer bi tamo morali slušati rieči i uzdahe za njim.

Nu valja mi svakako na obranu njihovu reći, da se niti on niti ona nehtjedoše odmah podložiti silnomu čuvstvu svomu; koliko putah odluči ona, da će umoliti Slavišu, neka nedolazi više u kuću, neka otidje kamo iz Zagreba; ali uzalud; tà kukavica, ako nije došao u obično vrieme, trčaše od kuta do kuta, nemirna i nezadovoljna. I u Slavišinom srcu težak bojak biše ljubav i prijateljstvo. On je zbilja ljubio Milana, pa je u početku držao, da bi bila ružna prevara i težki grieh, da otme blago svomu prijatelju. Klicu ljubavi prama Ljuboslavi htjede odmah u početku uništiti odlučiv, da će otići kamo iz Zagreba. Već je bilo sve za put pripravljeno, kad al naglo oboli stari Blagotinović; Slaviša ostane; bolest se je vukla njekoliko nedjeljah; Slaviša ostane, nu njegova strast svlada ga za toga vremena sasvim. Kad je bolestnik ozdravio bio, nije Slaviša više niti mogao, da je sve hotio, iz Zagreba.

Ljubav obiuh rastijaše silno, u tri mjeseca poslje Milanova odlazka postanu njihovi odnošaji sasma inaki. Ljuboslavina majka opazi tu promjenu u srcu svoje kćeri, ali je za to neukori; njoj bo negodiše Milan kao ni ciela njegova obitelj; bijaše joj upravo povoljno, što je djevojka drugoga obljubila. Ona je doduše bila privolila, da bude Ljuboslava vjerenica Milanova, ali samo zato, što misljaše, da ga djevojka ljubi. Jer na smrtnoj postelji morade obećati svomu suprugu, da će Ljuboslavu samo za onoga udati, koga bude ljubila. Ali sada eto opazi na svoju radost, da je prestankom ljubavi djevojkine prestala i njena obvezanost prama Milanu.

(Dalje sliediti će.)

SVE ZA MILU NARODNOST!

Uzmite mi dobro, blago,
Što godj zovem željom svetom —
Ženu, djecu, milo, drago
Smrvite mi sve hametom:
Ja ću podniet straha prost,
Sve za milu narodnost!

Zakujte me u tamnici,
Na robsko me šalj'te djelo;
Podajte me gavran — ptici
Da mi kljuje živo tielo:
Sve ću podniet straha prost,
Sve — za milu narodnost!

Tri mi noža, tri taneta
U sried srca urinite,
Kô najgoreg toga svieta
Crnom zemljom sastavite:
Sve ću podniet straha prost,
Sve — za milu narodnost!

U beždno me bac'te more,
Da me proždru biesni vali;
U vatru me skrš'te gore,
Da mi kosti u prah spali:
Sve ću podniet straha prost,
Sve — za milu narodnost!

Gjuro Klarić.

Digitized by Google

STJEPANIJA.

Sa franceskoga preveo B.

(Dalje.)

Gospojo! kasno je već, da vi tako sama ostanete ovdje!

Na glas ovaj podigne glavu i pokaže mu se kod nastajuće mjesečine smućen obraz djevojke, što no ju je vidio na sastanku u bolnici.

— Ta gospodično! Zar ste vi? ona od jutros? stane se čuditi.

— Žalibože! gospodine, ja sam, ja, odvrati mu tihano.

— Pa za Boga! što radite ovdje u noći? Kakvo čudo, ako iznova obolite!

— E! tada bi barem imala gdje prenoćiti, jer bi me u bolnicu morali uzeti, dočim . . . . . l umukne. Valentin slutijaše, što nije htjela kazati, i to ga gane na milosrdje.

— Vi ste bez kuće i kućišta! zavikne on.

— Jeste! gospodine, pa neznam, gdje i kada ću kakovo utočište naći.

— Nu bez dvojbe ste hotjela jutros, odjeliv se iz bolnice, komugod poći?

— Nepoznam ni žive duše ovdje u Auxerru; ovamo sam došla, da služim njeku staru gospoju, kojoj su me preporučili; al kad ja ovamo, obolih; odnesu me u bolnicu, gdje sam preboljela pašalin za 5 nedjeljah. Jučer reče nadliečnik, da sam zdrava, i danas mi dadu cedulju, da idem iz bolnice. Netom što izadjem, pohitim k napomenutoj gospoji, nu prekasno; jer je već drugu služkinju uzela, a mene odpravila. Zatim tumarah po gradu, neznajuć što da uradim; jer poznata neimam nikoga da odem k njemu, a ovako bolestnu, mnijah, neće nitko da uzme na djelo. Nisam se jošte dosta ojačila, slaboća me obhrvala, sjednem na ovu klupu, noć se prikuči, što nisam niti opazila, svakojake misli razmišljajuć što da počmem.

— Pa što ste naumili učiniti?

— Neznam, što bih, gospodine.

— Ipak nemožete ovdje ostati. Imate li što novacah?

— Imadem do 20 novčićah, gospodine, reče slabahno djevojče; imala sam, došav u Auxerre, do 10 forintih, nu potroših ostalo, kad sam ozdravljivala.

— Jeste li objedovali? upita ju Valentin.

— Nisam, gospodine.

Nakon toga, kao da se stidi toga, što mu je to očitovala, primetne živahnije:

— U ostalom neima od toga ništa, jer nisam niti gladna.

— Gospodično! po imenu me viču Valentin Fargeau, znate kakov sam zanatlija, pošten sam vam, s toga se možete posve meni povjeriti. Je li uzimate moju ponudu, da idete sa mnom večerati? Neću vam hiniti, ako reknem, da sam danas za četvrt više radio nego obično, te s toga gladujem.

Dok je u rieči bio, glasijahu dva ili tri crkvena dobnjaka dobu jedan za drugim, tako da su naličili veće glasbu izvesti, nego da uho obavieste, koje je doba noći. Djevojče slušaše.

— Evo devet urah! reče Valentin; pa nije probitačno po djevojku, da se prigodi ovdje u dobu, gdje se svaki u Auxerru podniemuje laktom o stol jedači. Ajdmo! gospodično, pokažite svoje uzdanje u me, te mi pružite ručicu.

Vidjelo se je, da rieč Valentinova na nju djelovaše; digne se i osloni drhtuću ručicu na jedre mišice slikarove.

— Baš u dobar čas, progovori ovaj; sada dajte mi dva druga dokaza povjerenja. Dopustite da nosim vaš svežčić i kažite mi svoje liepo ime.

— Ime mi je Stjepanija, odvrati djevojče.

Ova dvojica, prebrusiv trg vodopadski, izgubiše se u labirintu uzkih i krivudastih ulicah, što no medjaše s ulicom dobnjačkom. Niti govoriše niti romoniše. Premda se bio slikar zadovoljio, da joj može služiti, ipak mu se nikako nije dalo, da osnuje govor s djevojkom posve neznanom. Stjepanija bijaše sasvim neodlučna, i dade se vodati kao u snu od svoga vodje, prama komu je njekakovo sućutje počutila, koje mu se ipak nije usudila odkriti. Niti jednom neupita svoga vodju, kamo da ju vodi. Pouzdanje je čuvstvo, koje njeke osobe na prvi pogled predobe; Valentin bijaše takve naravi. Običavaše večerati u maloj gostionici k „zlatnomu suncu," kamo su grnuli i ini njegova zanata. Večeravši zabavljali bi se obično do kasne noći. On nepronadje za shodno, da ovamo povede Stjepaniju, jer bi njezino druženje s njim mogli krivo tumačiti. Isto mu se činjaše, ako bi ju u drugu koju gostionu doveo; odluči dakle tražit večeru u njeke stare prijateljice svoje majke, koja je trgovala mirodijami u njekom predgradju.

Upravo bijaše pozatvorila starica svoj dućan, kad joj Valentin zavika „dobar večer!" na što ona ajde otvarat zakantirena vrata.

— Ma što tebe nosi ovamo, Valentine! Tako kasno! Što tražiš u mene sada, sine moj?

Digitized by Google

— Odmah ćete saznati; samo ako dopust te unići meni i gospodični.

— Gospodične mi dovodiš! zakrešti gospoja Brossardova glasom, gdje se oko začudjenja ovila nepovoljnost.

— Jest! moja dobra gospojice Brossardova, dovodim vam mladu gospodičnu, vrlo zanimivu, koju ćete drage volje podvoriti.

Kako je bilo vidjeti, tim jošte nije bilo sve dokazano staroj gospoji; ipak uvede svoje pohodnike, podje po zapaljenu svieću u kuhinju i donese dva stolca. Stjepanija shrvana slabućom pade veće, no je sjela na jedan, dočim ju je starica stala motriti, da uvidi, da li je Valentin dobar izbor učinio. Bila bi se doista čudom začudila, da je saznala, kako ju i on u tom sliedi, te da sada prvom pobolje mjeri svoju družicu. Stjepanija vam bijaše jedan od onih stvorovah, koje poslovi pretežki za nje tako izlamaše, da jim je mučno dobu pogoditi. Ove žrtve siromaštva koli prije prestaju biti djevojkami od ostalih, a toli ranije bivaju iztrošene bake. U nje nebi ni govora o kakvoj ljepoti, živahnosti i sjaju prve mladosti; njezina prva mladost stopi se s prebrzom starosti, a za jedrost i zdravlje, što označuje mladost u cvietu, nije nikada ni znala. Što je svjetlo svieta ovoga ugledala, svedjer se Stjepanija držaše i čutiše za slabašku, a misljaše, da je ružna. Bijaše omalena i izprebijana; njezine plave oči bile bi krasne, da jih nije naružila crven njezinih vedjah; njezin ravan i tanak nos bio bi dostojanstven, da ga nečini prelošo lišce predugim; njezina oveća usta, označena na kutevih rubom žalostnim i potištenim, trebala bi posmjeha, da budu ukusna. Svi njezini potezi vikahu: „Siromaštvo i tegobe!“ a pomisao si nemože utvoriti, što bi od njih bilo, da su se mogli pohvaliti: „Liepom srećom i zdravljem.“ Kosa plavetna, bujna i tanka svila, a zubići niz biserja nepobitno pokazivahu, da je ova sirota jošte nerazvijena ruža; nu ove dvie ljepote bijahu sakrivene, kad su ju starica i Valentin motrili začudjeni.

— To je mršav izbor! loša pobjeda! reče u sebi baka Brossardova dočev svoje iztraživanje na Stjepanijinom opravku. Suknja prepiškana, mali rubac, prosta poculica! ta neima joj na tielu vriednosti za šest franakah. Što je nakan učiniti s ovom sad djevojkom, ovakov po izbor mladić, kao što je on? I doista opreka bijaše medju Valentinom i njegovom drugaricom, kao medju vodom i živim ognjem: ovisok, crnomanjast, jedar i čil, lice zadojeno čistom krvcom gradjanskom Valentin bijaše isto tako živa slika i puna junačtva i zdravlja, kao što Stjepanija slaboće i bolezni.

Stjepanija neopazi s početka, kako ju motre; ipak videć, da gospodarica dugo mukom muči, utvori si, da ju valjda neće, da nastani kod sebe.

— Možda vam dosadujem, gospojo?

— Nipošto, pohiti Valentin odgovoriti mjesto starice; gospoja Brossardova dati će nam večeru i to brzo i što tečna, primetnu udariv o svoj prsluk, gdje je zazvečio srebriš. Pantomima s rukom djelovaše dobro na baku Brossardovu; jer ona se požuri, te izprži pržence, odniže i njekoliko kobasicah, skoči u vrt narezati loćike, spade u pivnicu po žmulj crvenike vina i eto im donese u njekoliko časovah priličnu večeru, koju zapečati komadom sira i šalicom crne kave.

Valentinu omikavahu se zalogaji kao čovjeku, komu sviest miruje a želudac gladuje. Stjepanija, s početka okupljena svojimi crnimi nesgodami i jadi, nagnu takodjer blagovati, i to joj bijaše u njezinom životu prvo, koje bijaše dostatno. Pospremiv stol starica sjedne se do Valentina s nakanom, da će štogod više saznati o njegovoj družici. Pa se i neprevari; jer ovaj povukav od peći slamnati stari naslonjač-stolac i posadiv nanj Stjepaniju, sjedne i on prama njoj i reče:

— Sada, pošto vam je, draga gospodično, malo odlanulo, veoma biste nam ugodili, da nas pobližje izviestite o svom položaju; gospoja Brossardova slovi kao mudra savjetnica, a ja sam vam prijatelj dušom i tielom. Izpoviedite nam od srca sve, jer neznajući čim bismo vam mogli ugoditi, uzalud su svi naši pokušaji i napori, da vam služimo.

— Da što, primetne baka Brossardova jedva čekajuć, da može svoju rieč prikrpati; pa čovjek mora da znade, s kim imade posla, i kako vidim, Valentin znade veoma malo od vas.

Lišce Stjepanijino zarumeni kao rumena zora sa smetnje čuvši, kako se malo u nju pouzdaje gospoja Brossardova; nu njezino obličje pokri njezin obični mir, kada odgovori:

— Gospodin Valentin znade, da sam sirota izišavša danas iz bolnice, i neimajuća nigdje pomoći i pripomoći u ovom gradu, u kom nepoznajem nikoga; znade nadalje, da bih, da neima njega, sada skapala od gladi i zime na klupi šetališnoj: sve to znade i Bog, koji će ga suditi.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

Govori Labiena.

Nacrtà Edo Tómaj.

U Parizu izadje novi spis „Govori Labiena“ (Les propos de Labiènus) od Rogearda, koji satire kritički i smielo teoriju državna prevrata. Ovi govori Labienovi sastavljeni su godine 7. poslje Isukrsta, dakle prije 1858 ljetah, pa bijahu samo pristupni strukovnjakom. Štioc saznati će doskora iz sadržaja, zašto su zašutkane te slobodne besjede slobodnih muževah.

Čuditi nam se je čudom, kako mogaše ugledati svjetlo taj spis u Francezkoj, gdje su toli strogi zakoni štamparski. Knjižar mišljaše, da ima posla sgolja znanstvenim djelom, te zaključi iz bezazlena čelca na bezazlen sadržaj. Istom kada naruči pisac u štampara daljnih 6000 iztisakah, utekne nakladatelj, pobojav se da neizgubi prava knjižarstva, dotičnoj oblasti, pa se pripravi da posta žrtvom s nemara svoga.

Rogeard bivši prije profesorom klasičke književnosti na liceju Pauskom, živi, uzev iza prevrata odpust, kao sukromni učitelj. — Ti govori Labienovi sastavljeni i proslovljeni su malo ne izpred 2000 godinah; a iz njih vidimo, da shvaćahu i žigosahu slobodoumni muževi Julija Cezara te ostale silnike tada isto tako, kano što i dan danas.

Prikloni štioc izvoli slušati, što kaže pisac Rogeard u svom spisu; da pod tim mnije Rim, pred 2000 godinah, ne današnji Pariz — razumieva se po sebi.

„Octavijan Augusto, nećak Julija Caezra, vladavši jurve trideset ljetah, poželi veličati i uzvišavati ujaka si, nu zajedno i svoje srećno vladanje; proizvod iznese na vidik ovjenčani pisac 7. godine po Isukrstu ili 7 godinah prije smrti svoje. Zviezda Julijevacah pomoli se iz krvave zažare te razsvjetlaše, oskočiv na visoko blagim sjajem sav tada poznati sviet. Krasan li biaše ovaj čas. Vjećnica oniemi; zakoni zašute; nikakovih nebijaše skupštinah, nikakovih bučnih razpravah, nikakovih borbah, nikakovih razdorah, nikakovih izborah, nikakova meteža, nereda, nikakove vojske, skupno vlade, (nulla publica arma) itd., svagdje rimski mir, otet podjarmljenim Rimljanom. Jedin tribun: Augusto; jedina vojska: vojska Augustova; jedina volja: njegova; jedin konsul: on; jedin cenzor: opet on; jedin pretor: on. i uvjek on.

Prognata rječitost izumre u tami školskoj; književtvo izdahne izpod obrane Mecenove; Tito Livij prestade pisati; Labien govoriti; Ciceronove bjehu knjige zabranjene, družba izbavljena. Slave doduše jošte bijaše, kako i dolikuje carstvu, što poštuje sebe; a narodi okolo na okolo potučeni, na sjeveru, i jugu; s lieva i desna.

Medjutim lievahu šesterce na prosto pučanstvo, vladaoc pomnoži podjelivanja: podieljivaše, podieljivaše i podieljivaše; buduć dobrostiv davaše takodjer djeci, kojoj nebi ni 11 godinah, premda toga nedopuštaše zakon. Liepo je onomu prekršiti zakon, koj je od zakona bolji.

Za igrokaze počimaše hora; svega bijaše obilno: pozorištah, mačevanjah, jahališah, borbah, i kojekakovih jošte igarah. Tolikih se prizorah i slastih nenauži lje nikada rimski puk. Dodati nam valja, da razgledavaše uza to često vladaoc viteze, pa da rado opetovaše svečanosti. Zabave, tičuće se njega samoga, bješe proste i jednostavne; samo govorahu o njem, da ustupljivaše prečesto prvo mjesto Scriboniji ili Liviji, Drusilli, Tertulli, Terentilli, Ruffilli, Salviji, Titisceniji ili još mnogim inim; da mu se pohtjede gostbovati jednom veselo nasred gladi ljute, odjeven kao Bog s jedanaestoricom drugih obožavanih, od njega silno i nježno ljubljenih ortakah; da bijaše odveć lakom na liepo pokućtvo i korintičke umjetne posude, tako da gdješto smakne vlastnika, da se dočepa posudja; da strastno igraše, itd. — Inače življaše, tako nas uvjerava Suetonij Tranquillo, uredno i bezprikorno (De charactere Augusti.)

Ovo bijaše dakle julijansko vrieme srećno, viek Augustov veliki viek, zato neuzklikne bez uzroka prije razvlašćeni Virgil: doba se Saturnovo opet povrati.

(Konac sliediti će.)

Iverje.

Od Dr. N. I.

Njekomu otcu domorodcu.

Domorodci, tvoji sini
Nisu l' vierni domovini?
Oni ljube što je naše:
Staro vino, mlade snaše.

Moja tuga godine 1862.

Crnogorci što su pali,
Što se slavska krvca proli
To me, misliš, jako boli?
Kivni tudjin što nas žali,
To me boli — boli — boli!!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. travnja.

Ljetošnji travanj namjerava njekako pokazati, da se je i on promienio, da je postao stalnija, tvrdja značaja. To mu je eto dokaz, što evo već osam danah traje prekrasno proljetno vrieme; toplo je, kako običava inače biti koncem travnja; sniega ponestane s poljanah, samo gore i brdine odsjevaju u sunčanih tracih svojom bielom odoricom. Nu nećemo da više o tom pišemo, moguće, da bi se travanj s te hvale uzoholio te počeo ševrdati. Volimo ovdje priobćiti, što nam prijatelj (K.) piše iz Beča.

„Jučer dodje mi u ruke 6 br. „Bosiljka.“ Pročitav ga nadjoh na koncu i obligatne sitnice. Tu se spominju mnoge novosti književne; dapače moglo bi se reći, da je baš u tom broju ta rubrika vrlo puna. Malo niže izvješćuje „Bosiljak,“ da je jugoslavenska akademija koncem god. 1864. imala glavnicu 173926 for., a sveučilištna zaklada 11516 for, a nije ovamo priračunao onih obećanih, premda još nepłaćenih, gotovo 50000 for. Kraj naših inače nepovoljnih okolnostih i posljednjih, s veće strane neplodnih godinah, to su ipak znatne svote. — Odmah iza toga spominje, kako slovačka matica napreduje: tek osnovana, već joj je glavnica na 100000 for. narasla. To bi dotle sve dobro bilo, samo da nije prikrpana još opazka: „a naša matica nemogaše tako narasti ni za četvrt stoljeća.“ Ala čudna priekora! Ta nije matica jedini zavod, za koji nam se brinuti valja. Pa neimamo li družtvo za poviest, za izdavanje pučkih knjigah; zakladu za akademiju i za sveučilište, zakladu narodnoga kazališta, gospodarskoga družtva? A brojimo li sve te zaklade, izići će i tri put 100000 for.

A sada uzmimo, da je sve te zaklade stvorio sam izključivo narod naš u trojednoj kraljevini; da mu nisu nikakova „braća“ ni politička ni borme ona po rodu i jeziku, koju „Bosiljak“ toli rado spominje, baš n i m a l o pomogla; sravnimo statistički broj Hrvatah sa Slovaci; pa ćemo morati priznati, da je narod naš prama svojim okolnostim i prama razmjerno malenomu broju dosta učinio. — Ja želim našoj braći Slovakom od srca svaki napredak, ali istinu valja svagdje braniti; tim više, kad se ona očevidno — neznam s kojih razlogah — izkrivljuje.

Napokon spominje „Bosiljak,“ da su Magjari već sastavili glavnicu preko 100000 fr. za podporu magjarskih pisacah; da se kod Hrvatah i Srbah nemisli još na to, pa veli naročito: „Pa tko bi i mislio, kad Hrvati još iz sobe bježe, a k o s e p j e v a s r b s k i (!!) a ne hrvatski, a Srbi pale hrvatske knjige,“ itd. — Neznam, što je uredničtvo „Bosiljka“ na to privoljilo, da onako ružno izkrivi onaj slučaj u Beču. Jer, da mu je do istine, a to bi se bilo moglo uvjeriti iz dopisah u „Slovencu,“ „Novicah“ pa i u samom „Domobranu,“ da Hrvati nisu s toga otišli iz dvorane, jer su se pjevale srbske ili čije druge, nego s toga, što se nije pjevala nijedna hrvatska pjesma, dočim su pjevane češke, ruske, poljske, slovenske i srbske.

Imali bi još koješta „Bosiljku“ prigovarati, kao n. p. glede one primjetbe njegove, da ima u križevačkoj pukovniji 14 s r b s k i h u č i o n a h (!), ali neka ga; urednik „Bosiljka“ mora da ima osobite nazore o Hrvatih, koji nam baš nisu povoljni.“

Ovako naš prijatelj. Njegovomu pismu moramo dodati njekoliko riečih. — Siromaštvo nije sramota, ako čovjek nije siromak svojom nemarnošću i svojom krivnjom. Hrvatska i Slavonija nisu upravo bogate, ali nisu ni toliko siromašne, da bi „Bosiljak“ imao razloga onoliko jadikovati. To bi smio tim manje, budući je njegova zadaća mladež, kojoj je namienjen, bodriti, buditi u njoj ponos narodni, a ne pripoviedati kukavštine kojih — hvala Bogu — neima! A još nepravednije glasi ono, što piše „Bosiljak“ o pjevanju srbskih pjesamah. Čovjek mora biti gluh ili upravo zloban, koji tvrdi, da Hrvati bježe, kada se srbski pjeva. Ta zar se nepjeva ovdje u Zagrebu „Prag je ovo“ itd. i mnoge druge srbske pjesme? Pjevaju ih Hrvati, a nebježe iz sobah, gdje se pjevaju srbske pjesme, dočim je faktum, da je g. G r č i ć — č l a n p o s l j e d n j e b a n s k e k o n f e r e n c i j e — predložio u glavnoj skupštini županije sriemske, neka se izložbeni katalog spali! — Uredničtvo „Bosiljka“ naneslo je Hrvatom veliku krivnju, kada ih sravnjiva s ljudmi, koji knjige pale zato, jer neima u njih naštampana naroda srbskoga. — Ovo izvraćanje istine tim nas neugodnije dirnu, što tim „Bosiljak“ diskreditira njekim načinom hrvatski narod kod mladeži, jer joj takovim načinom ulieva njekakov krivi pojam o cielom narodu, o njegovih težnjah i željah.

Takove tendenciozne slike nebi niti „Srbska Danica“ „Srbobran“ ili „Vidovdan“ donašao, a kamo li „Bosiljak,“ koji je prije svega n a m i e n j e n h r v a t s k o j o m l a d i n i, p a b i p r e m a t o j s v r s i i m a o i d j e l o v a t i.

Ured.

Kazalište.

Prošle subote, 8. o. m. zaključena je ovogodišnja kazališna saisona. Izvjestit nam je dakle čitatelje o posljednjih trih predstavah, u kojih čusmo, osim ostalih poznatih komadah, i jednu novu operetu. Od 5. pa do 8. o. m. izključivo pjevane su operete: „Dieva iz Elisonza,“ „Monsieur et Madame Denis“ i nova Adamova „Pierot i Violetta.“ Ona prva izvedena je u istinu dobro; to je svatko priznavao. A od toga valja mnogo pripisati u zaslugu gdčni. Dubois, koja i ovaj put potvrdi naše mnienje, što smo ga posljednji put o njoj izrekli. Osobito ugodno zateče občinstvo, što je mjesto obične svoje romance pjevala jednu od pokojnoga našega Lisinskoga, pa toli izrazito, punim čuvstom, da je podpuno zaslužila ono živahno i dugotrajno pleskanje, kojim ju obsipa slušateljstvo.

Drago nam je, ako je istina — što nam pripoviedaju, da je gdčna. Dubois angažirana za naše kazalište. — Uz nju dobro se držahu gja. Norvegova i gosp. Ban.

Digitized by Google

Nova opereta „Pierot i Violetta“ došta je šaljiva, onako više „familiarna,“ a i muzika je prama cielomu činu udešena. Sudjelujuće osobe: gdčna Milanova, gja. Norvegova i gosp. Plemenčić izvedoše dobro svoje zadaće. Samo bi bili željeli, da je ulogu gje. Norvegove preuzela gdčna. Dobois, budući se tu zahtieva kriepčiji i puniji glas. — Osim toga igrane su dvie kraće lakrdije: „Sin ženi otca,“ pa onda „Novi don Quixote.“ Jedna i druga neodlikuju se ničim drugim, nego što su vrlo kratke; a to je u pomanjkanju ostalih svojstvah veliko dobročinstvo za občinstvo.

Sve ove tri posljednje predstave nisu Zagrebčani mnogobrojno polazili; valjda s toga, što su nastali krasni dani proljeća.

Kao što čujemo, otvorit će se talijanska opera na uskrsni ponedjeljak. Ovom prilikom moramo kazati, kako se tuže njeki posjednici ložah, da su oni za cielo vrieme hrvatskih predstavah, dakle ovo već petu godinu, držali lože, a sada su im uzete, pa dane njekoj gospodi i gospojam, koje nikada nedolaze u hrvatsko kazalište. — To je svakako nepravedno, jer ako na ikoga, to bi se jamačno na prijatelje hrvatskoga kazališta moralo najviše obzirati.

Književnost.

Troškom zagrebačkoga knjižara Hartmànna dotiskan je i II. dio Hoffmanovih „150 ćudorednih pripoviedakah,“ što ih prevodi na hrvatski jezik g. Ivan Filipović. — Troškom istoga knjižara biti će koji dan gotova „slikovana početnica,“ za nauk i zabavu dječici. Obje te knjižice, kao i u obće sve, što g. Hartmànn izdaje svojim troškom, štampa se u Beču.

— „Bosiljak“ doznaje, da će do brzo doći u štampu poveće znanstveno djelo o šumah, na kojem radi već duže vremena gosp. Bogoslav Šulek. U toj knjizi govoriti će se obširno o šumskom gospodarstvu. Tiskati će se troškom naše vlade.

— G. Vjenceslav Mařik, učitelj na glavnoj i uzornoj učioni u Zagrebu, pozivlje na predplatu i predbroju na „Zemljopis trojedne kraljevine,“ što ga kani izdati svojim troškom. Knjiga imati će 7—8 štampanih tabakah, a pridati će joj se „nacrt grada Zagreba“ i karta trojedne kraljevine. Pisac obećaje, da će do konca lipnja o. g. biti to djelo gotovo. — Ciena je 60 novč. Tko sakupi 10 predplatnikah, dobiti će jedanaesti komad badava.

Kad promislimo, da sve do dana današnjega neima zemljopisa naše domovine, napisana prama duhu i shvaćavanju naše mladeži; a znamo, da nam te knjige silno treba, mislimo, da će svaki rodoljub iskrenim veseljem pozdraviti taj podhvat, te mnogobrojnom predplatom i predbrojenjem pomoći revnoga pisca.

Dotična imena predbrojnikah imadu se poslati najkašnje do 15. svibnja o. g.

— Troškom gosp. Svetozara Galca tiska se u Karlovcu djelo „Imena vlastita i splošnja“ u Hrvatov i stranom Srbalj. Muka Frane Kurelca, rodom Ogulinca itd.

— Upravo je dotiskano važno djelo za hrvatsku knjigu: Assemanov ili Vatikanski Evangelistar. Iznosi ga na svjetlo dr. Franjo Rački.

— Upravo sada izašla je knjižica „Svibanjska pobožnost.“ Preveo Rubetić. Troškom takodjer g. Svetozara Galca. Ljubiteljem pobožnih razmatranjah svibanjskih dobro će doći to djelce.

Svaštice.

Ruske i njemačke novine mnogo pripoviedaju o sibirskoj kugi, što no je prešav Ural začela harat po Ruskoj, pa je već doprla i u Petrograd, pače i u kraljevinu Poljsku. U glavnom gradu carevine ruske ima već toliko bolestnikah, da nemogu dovoljno nasmagati prostora za nje. Liečnici do sada nemogaše pronaći i označiti vrst te vrlo pogibeljne bolesti. Koga živo napade, taj za njekoliko urah mora uz velike boli umrieti. Čovjek okužen dobije njekakve pjege crnkaste na tielu, koje po smrti postaju sve veće i crnije.

— U Londonu umro je ovih danah glasoviti Rikard Cobden, član englezkoga parlamenta, muž velikih pomislih i uzvišenih načelah, komu je englezki narod dužan veliku hvalu. — Najljući njegovi politički protivnici nemogu tajiti njegovih sjajnih djelah. Lord Palmerston, komu bijaše pokojnik vječni protivnik u parlamentu, izrekao je krasno slovo, u kojem spominje velike i dične zasluge Cobdenove.

Smješice.

Gospodar. Evo ti plaće za prošli mjesec, pa se odnašaj, ja te netrebam vise.

Biruš. Ali to nejde, njihovo gospodstvo.

Gospodar. Zašto da nejde?

Biruš. Njihovo gospodstvo znaju, da se sluga nesme taki odpraviti; oni mi moraju tri meseca predi odpovedati.

Gospodar. Što, odpovedati? Toga danas više netreba; sluga može se svaki čas odpraviti.

Biruš. A če budu oni tak delali, kak delaju vu v....skoj varmedjiji, onda idem taki proč.

Pisac (uredniku novoga političkoga lista.) Prolazi li što vaš list?

Urednik (vrlo turobno.) Kako nebi prolazio, kad ga nitko nedrži!

Razriešenje konjićeva skoka u br. 9.

32	35	60	39	16	43	58	41
61	38	33	6	59	40	17	44
34	31	36	15	12	45	42	57
37	62	7	2	5	18	13	46
30	1	4	11	14	9	56	19
63	24	27	8	3	52	47	50
26	29	22	53	10	49	20	55
23	64	25	28	21	54	51	48

Napried napried, oj Rode moj!
Ničega se ti jur neboj,
Krv Slavjanska svuda vrije,
A opet ju sunce grije,
Nek se krši sva nesloga,
Jer nije dana od Boga.
Zato Rode! složno svud poj,
I opet se baš ništ neboj.

Razriešiše: D. Kalamutović. M. Kukuljević. N. Hajdić.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. travnja 1865.** **Broj 12.**

GRIEH I POKORA.

(Dalje.)

Koliko god se ljubljahu Slaviša i Ljuboslava, sve do sada neizpovjediše toga riečmi. Slaviši nedade se nikako izustiti te rieči; nješto mu uviek kao jezik prikvačilo nebu, da ga nemogaše ni maknuti. Nu sliedeća sgoda prodre i tomu put.

Jednoga dana podje Ljuboslavina majka sa još jednom gospojom, Slavišom i kćerju u Maksimir. Narav u obće djeluje jako na čovjeka i nezaljubljena, a još više na zaljubljena. Stare gospoje bijahu daleko zaostale; a njih dvoje daleko napried; nu govorahu vrlo malo, ali tim više ćutiše; dok napokon reče Slaviša:

— Ala je ovdje krasno, je li Ljuboslavo?

— Krasno, odgovori ona, i nasta opet stanka. Nu Slaviša pretrgne ju veleć:

— Ljuboslavo! nemogu više da šutim, i tu muku podnosim; srce mi neda mira, moram da vam kažem što ćutim: da vas neizmjerno ljubim, da vas obožavam više nego ikoji stvor na zemlji.

O! govorite, govorite! mogu li se nadati ljubavi i od vas? Recite, recite, da me ljubite, inače bih mogao poluditi. O! vi šutite, kako da tumačim tu šutnju? Vi me neljubite, pa s toga ni negovorite, zar nije tako? — Ili je to samo nježni stid djevojački? Ah! ako je to, onda sam sretan. Ali ne, ne, vi me neljubite.

Tolikim molbam nemogaše i onako razpaljena djevojka odoljeti.

— Ja te ljubim! iztisnu jedva razumljivo; ljubim svom snagom duše svoje. — Umukne, a poslje kratke stanke govoreć kao sama sobom nastavi:

A što će reći Milan kad to začuje, a što njegovi roditelji? I opet stane sama sobom govoriti: O! svemogući Bože! što to biva sa mnom. Nu što ću jadna; sada osjećam istom, da pravo ljubim, vidim da Milana nisam nikad onako ljubila, kao što ljubim Slavišu; onomu prijateljstvo, ali ovomu ljubav. — I on, on mene ljubi neizmjerno. — Ah! ljubavi, ljubavi! što me tako moriš? Čini mi se, da je ova ljubav prava nesreća i smrt moja. — Nu odakle te misli — od kuda te slutnje; bježite, ostavite. Istom što ljubim, pa me već proganjate; strah i bojazan hvataju dušu moju.

Dok je Ljuboslava ove misli što glasno što nerazumljivo izgovarala i s njimi se borila, gledaše ju Slaviša mutnim okom neznajući što da o njoj misli; njezina nutarnja borba crtala joj se je na licu.

— Ljuboslavo za Boga, što ti je? Žališ li možebiti, što si mi svoju ljubav odkrila?

— Ah! ne ne, moj mili, ali ja se bojim te ljubavi!

— A zašto zlato moje. Na što reče Ljuboslava sva smetena:

Digitized by Google

— Neznam ni sama, ali njeka tajna slutnja mori mi dušu — Oprosti Slavišo, moram da ti kažem istinu: plašim se, jer mi se čini, kao da tvoja ljubav nije stalna, i da bi mogla s nje postradati, a to bi bila smrtonosna rana za mene. Oprosti, oprosti, ali nemogu se otresti ovih mislih.

Slavišu su ove rieči doduše veoma neugodno dirnule; nu za kratko vrieme sabere se pomisliv; to su ženske mušice, koje ću lasno odtjerati. Tako su tekli dani i nedjelje; Ljuboslava i Slaviša življahu u blaženstvu i ljubavi nadajuć se još ljepšoj budućnosti.

IV.

Kao što je čovjek u obće — budući stvor psychologični — izvržen raznim promjenam, tako je i svim gotovo njegovim djelom utisnut pečat miene i promienljivosti. Tomu otimati se vrlo je mučno; jer je već i mnogo putah dokazivano a i dokazano, da uviek ljubi stvari nove, da mu stare dosade, a prama tomu udešeni su i više manje njegovi čini. Koliko putah neučini najsvečaniju zavjeru, da će stalno uztrajati u namjeravanom cilju, pa gle, mala često kakova sgoda obori u tinji čas sve njegove odluke u prah ništavosti.

Tako se je godilo i sa Slavišom. — On je bio obećao svomu prijatelju, da će brižljivo paziti na njegovu ljubeznicu; kako je to obećanje vršio, to je poznato. On je obećao i svečano obećao Ljuboslavi vječnu ljubav, obrekao njenoj materi, da će mu biti najsretniji čas, kada ju bude mogao svojom nazvati; vidit ćemo, koliko je toj obreki vjeran ostao.

Po Zagrebu raznese se glas, da će se Slaviša G . . . . oženiti sa Ljuboslavom. To dodje i staromu Blagotinoviću do ušiuh. Njemu se to postupanje vidilo doduše kao vjerolomstvo; nu misleć već za stalno, da je njegov sin pao gdje na krvavom bojištu, utješi se veleć: „ta i onako neće više Milana biti natrag, zašto dakle, da ga čeka. Njega krije valjda već hladna zemljica; četvrti evo mjesec izteče, a o njem baš ni glasa, mora dakle da je poginuo.“ I drugi ljudi mrmljahu koješta o nevjernosti, i duše obiuh vjerenikah grizla sviest; ali oni vazda uguše njen glas izgovorom: on je mrtav, čemu dakle da oklevamo.

I tako bude sve gotovo za vjenčanje. — Tad nenadano umre Slaviši njekakov rodjak u Zagorju, te mu nješto u oporuci zapisao. Pohiti dakle umah onamo, da preuzme svoj dio. Putujuć gornjim Zagorjem dopade ga još i danas u porabi stojeća nesreća: slomi kolo i os. Neznajuć kud i kamo svrati se u bližnji dvorac vlastelina L . . . . ., koga doduše nješto poznavaše, ali samo s daleka. Medjutim L . . . . . primi ga onom prijaznošću i gostoljubivošću, koju ćeš i dan danas naći u divnom onom predielu hrvatske Švajce, premda joj sve više nestaje traga u ostaloj našoj domovini. Toga dana bila je upravo gostba kod vlastelina L . . . . ., te tu nadje Slaviša više svojih znanacah.

Vlastelin L . . . . . bio je čovjek dobro uzgojen, koga nisu brige satrle, niti mu čemeran život licah pobliedio; a niti mu čelo kazivalo o kakovoj učenosti. On nije nikada ljubio knjigah, ali je zato rado sakupljao oko sebe veselo družtvo, kakovo evo i ovaj put nalazimo.

Slaviša premda malo poznat, kako rekoh, bude ipak vrlo liepo i ljubezno primljen. Veseli gosti zaokupe pridošloga; tu opet zaredaju nove zdravice; Slavišu upoznaju sa njekimi njemu još nepoznatimi lici, a medju timi bijaše i vlastelinova jedinica Zorka, djevojka ne baš već u prvom cvietu mladosti, koja uzprkos priličnom imetku nemogaše naći drugu stranu svoga života.

G. vlastelin L . . . . . poznavaše već odprije Slavišu G . . . . kao što je rečeno; on je češće u duši svojoj mislio, kako bi to priličan drug bio njegovoj Zorki, a njemu povoljan zet. Nu te tajne misli svoje nemogaše nikako oživotvoriti, jer ga nikakova sgoda nehtjede pobliže upoznati s njim. Sad evo nenadani slučaj dotjera ga u njegov dvor, misljaše dakle, da treba tu priliku dobro upotriebiti. On prišaptne nješto svojoj kćeri, koja se na to porumeni, ali migne glavom u znak, da pristaje na njegov predlog. Zatim odu oba k veselomu družtvu.

Slaviša zaboravi sried te halabuke na svoja potrta kola, na Zagreb i sve. Gostoljubivost njegovoga domaćine, ljubežljivost domaće gospodične, pa k tomu dobro zagorsko vino zavrtiše mu podpuno glavom. On poskakivaše, pjevaše, pa i udvoravaše Zorki, kako to mužkarci rado čine, osobito kada su malo bolje volje, premda se drugoga dana često niti nesjećaju, o čem i što su govorili. — I Slaviša izgovori toga silu božju; nabacivaše se uljudnimi frazami prama domaćoj gospodični, laskaše joj, a djevojka primaše to sve za živu istinu, držeć se onoga: djeca i pijani govore uviek istinu. Možebiti snivaše već i o nječem drugom, kao što i njen otac.

Gostba svrši se, kao što to često biva: većina gostiuh podlegne Vinku Loziću; njeki odoše kući, a drugi ostanu kod vlastelina; a medju ovimi

Digitized by Google

Slaviša. Kod njega medjutim nadje se druga nevolja. Budući je naime spavao upravo kod otvorena prozora, nahladi se tako, da je usljed toga obolio, dobiv pljučni žar, pa i nemalo s toga zaglavio. Gospodin L . . . . . pozove liečnika, te u obće upotriebi sve, da si mila gosta spasi očevidne propasti. Slaviša ležaše podpune tri nedjelje. — Njegova Ljuboslava sdvajaše, jer nedobi nikakova glasa o njem; on sam pisati nemogaše, a po drugom nehtjede. U toj bolesti neumorno nastojaše oko njega Zorka; ona bi sjedela ciele ure kod njegove postelje, pružala mu liekove, tješila ga, a kad je po malo ozdravljao, pripoviedala ili mu štogod čitala iz novinah.

Ovako je lagano i oporavio se. Nu i njegovom bolešću kao da mu se je i srce promienilo. Žarke ljubavi prama Ljuboslavi nestane; mjesto nje zavladaju mu njeke ine težnje u duši; nije rado mislio na Zagreb; nu jače tražio družtvo Zorkino. To primjeti i otac njen i ona sama; oba velikim veseljem nadajuć se više nego ikada, da će slučaj, koji no donese Slavišu u njihovu kuću, nastaviti svoj posao i oživotvoriti njihove misli i želje. —

(Dalje sliediti će.)

NARODNE PJESME.

(Iz sbirke L. Marjanovića.)

Smiljanić Ilija odvede djevojku Ajkunu Tankušića.*)

Valio se Tankušić Osmane:
Što je turske i kaurske strane,
Da djevojke ljepše neimade,
Ka' je Osme u gradu imade.
Al je Osme Ajku zarobio,
I sebi je Osme poturčio,
Lipo joj je ime izabrao.
Ajki prošla djetinska vremena,
Sad ga Ajka velika narasla
Kano jela u gori zelenoj.
Ajku prose lale i veziri
I ostali Turci krajišnici:
Lipa Ajka za nikakva neće.
Tužna Ajka po gradu se šeće,
Al se Ajki za Turčina neće.
U misli se Ajka zamislila,
Sve je misli na jednu smislila,
Pa uzimlje pero i papira,
Pa s' udara u bijelo lice,
Ili knjigu krvi nakitila,
I podmuče njemu opravila,
Lipo mu je u knjigi sborila,
Ter je Ajka 'vako govorila:
„O Ilija, na glasu delija!
„Čula jesam, Smiljanić Ilija,
„Da si taki na glasu delija,
„Da si dika Zadarskih junakah,
„Strah i trepet Udbinjskih Turakah.
„Dje si, Ile, ti se sada kaži,
„Tebe Ajka u nevolji traži;
„O Ilija, izkaž' de se sada,
„O moj Ile, sudi moju muku,
„Izbavi me iz dušmanskih rukuh!"
Kad je bielu knjigu nakitila,
Opravi je u Kotare ravne.
Sve dan po dan, Ili knjiga dodje.
Knjigu štije Smiljanić Ilija,
U misli se Ile zamislio,
Kako bi se Ajke dobavio.
Sve je misli u jednu smislio,
Pa on ode u mehanu hladnu,
Dje junaci o svačem divane.
Tu on nadje Petra Mrkonjića,
Uzanj sjedi stari Nožnoviću,
Dva Zadarska najbolja junaka,
A družbine trideset momakah.
Svi junaci hladno vino piše,
Vino piše, jedne volje biše,
Daorišе, ter se veseliše;
Sam Ilija svoje volje biše:
Nit je pio, nit je daorio,
Na desnu se ruku oslonio.
Veli njemu Petre Mrkonjiću:
„Prijatelju, Ile Smiljaniću!
„Što se jesi junak zamislio,
„Zamislio, pa nepiješ vina?
„Morda žališ, sladak pobratime,
„Dje si mladjan brkom obrčio,
„A junak se nisi oženio?
„Ako li ti oto dobro vàli,
„Lako ćeš se, Ile, oženiti:
„Eno imam dvi sestrice mlade,
„Kano dvije u bašći ružice,
„Uzmi, brate, koju tebi drago!"

*) Ovu krasnu pjesmu poslao nam je vrli g. L. Marjanović iz svoje do sada netiskane sbirke. Ovom prilikom preporučamo opetovano njegove „narodne hrvatske pjesme" što toplije hrvatskomu narodu, a uz to želimo, da se što prije i ostale, kojih imade vrlo krasnih još mnogo, priobće, da budu na diku hrvatskomu narodu.
Ured.

Digitized by Google

Na to Ile ništa i nehaje,
Već se vati rukom u džepove,
Pa izvadi trideset dukatah,
Pa ih metnu med trijest junakah:
„Pijte, braćo, tješite mi majku,
„Dokle dodjem i dovedem Ajku!“

(Dalje sliediti će.)

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

Dakle si mi prosjakinju amo doveo? prišaptne baka Valentinu u uho.

Ovaj joj dade zapovjedajući znamen, da muči; a Stjepanija niti neopaziv, da joj pretrgnu rieč, produlji:

— Vi ste voljni upoznati se s mojim životom, odmah ćete ga znati. Da saznadete, koja me kob ovamo dovela, treba da vam pripoviedim svoje žiće, a to vas neće ni malo zanimati, vjerujte mi.

— Nije nam zato stalo, odvrati Brossardova, kažite nam samo svoje dogodjaje i pustolovine.

— Neima tu, gospojo, pustolovinah.

— E, što nećete, da nam priobćite, odkuda ste došli, i što vam je posao?

— Dašto! Hoću drage volje. Došla sam iz Lyona ovamo u Auxerre, da služim kao služkinja

Na pitanje za pitanjem odgovoriv Stjepanija predoči svojim novim prijateljem savkolik si život i razvi im sve potanko. Dosele proživi život najskromniji i najćedniji; nu taj nalikovaše životu onih, koji, bojeći se božjega oka, nestraše se od nikoga. Ona si nepoznavaše nijednoga roditelja, jer jošte kao djetešce nadjoše ju pred vrati nahodišta lyonskoga. Na njezinoj se odjeći nenadje nikakov znamen, po kom bi se moglo slutiti, da joj je majka voljna upoznati danas sutra svoje čedo; Bog bi znao, da li ju opako žiće ili siromaštvo bacilo u tu bezimenu opačinu. Ona se tomu nikada nemogaše doviti; njezino se djetinstvo nemogaše uljuljati u sladke sanjarije, kao što ina ostavljena djeca, da će ju jednom doći tražiti krasna i bogata majka; ni nebje nikakova tajna, što ju je tlačila, već jedina zaborava; ni živa duša na bielom svietu nesvrati, da bi samo trenutak, svoje misli na nju; jer pusta joj rodjena majka nenadene joj ni sladka imena. Pokrste ju imenom Stjepanija, jer upravo na god sv. Stjepana nadju ju pred nahodištem.

Prve njezine uspomene sjećahu ju na visoke i čiste dvorane u nahodištu, i na pjeskom posuto dvorište, kamo bi ju pošiljali s inimi siroticami, da se igra. Budući da je bila slaba struka i dobrano melankoličkoga značaja, neobljube je ostala djećica; pustila bi ju s mirom, jer bje sjetna i sumorna; zlostavljaše ju, jer bje slabašna. Jedino jedincato utočište bijaše joj čestita duvna, imenom sestra Saint-Janvier, kojoj bijaše sirotče milan i dragan. Omiliv joj nepušta se već odtrgnuti od njezine haljine; ona bi po ciele ure čučala sestri do noguh, dočim je ova rubeninu kućnu popravljala; pa da si vidio njezine vatrene poglede, njezine sladke posmjehe, sjajuće na njezinom obliču, osvjedočio bi se bio, da je onaj rub od proste suknje, kamo se utekla, držala za najčvršći štit i za neoborivu tvrdju. Sestra Saint-Janvier bijaše njekako medju duvnami ono, što je bila Stjepanija medju djecom: ovisoka, sama kost i koža, i namrgodjena nepovuče velike pozornosti na se; njezino mirno i sjetno držanje nedopadaše se njezinim drugaricam niti djeci. Nu buduć da je savjestno vršila svoj posao i inako pobožna bila, držalo ju je sve za dobru duvnu. Što se je zaduvnila ima tomu već skoro trideset godinah, pa ipak neizpipa nitko uzroka, koji ju na to naćera. Po svoj prilici bijaše njezino osamljenje u tako mnogobrojnom družtvu uzrok, što joj je usadilo tajno sućutje pram ovoj sinjoj kukavici, djevojčetu.

Ona bijaše prva zraka ljubavi, koja sinu u ovom malenom srdašcu, koja ga razširi i oživi; Stjepanija ljubljaše duvnu takovom nježnosti, oduševljenjem i vatrom, da bijaše čudo za tako slabahni ustroj, da krije u sebi tako strastvenu narav. Ova joj vrati milo za drago: duvna uživajući vatrene ogrljaje i cjelove ovoga nevinoga andjela poćuti u sebi oživljeti živce, koji su dosele spavali; zamni u njoj jeka materinske radosti, koje velikoću i sladost osjeti onda prvom u svom životu. Putevi promisli božje su čudnovati i tajni, svačim se posluži kao sredstvom, da dodje k cilju: duša djevojčice i djevice moradoše se sastati, da se popune.

Tako prožive ova dva stvora gotovo do dvie godine danah u liepoj sreći, gatajuć si iz oka misli, čuvstva, kako mogu samo duše stičuće se u jednu točku. Jednoga dana ràne obima život; odieliše jih; predstojnica odluči, da se imade mala, kojoj bje sada osam godinah, odvojiti s prebivalištem najmanje djece. To bješe za sestru Saint-Janvier grom iz vedra neba. Prije nego će ovu zapovjed priobćiti mezimčetu, odvaži se poći predstojnici i

Digitized by Google

umoliti ju, da, obzirom na slabašno ustrojstvo, hrdjavo zdravlje, dopusti, da se mala uživa jošte nješto njegah, koje uživaju najmladja djeca. Predstojnica, robkinja zakonah, odgovori, da se je mala pomakla k dobi i da se zakoni moraju vršiti. U ostalom, ako oboli, eno bolnice; nemogaše je nagovoriti, jer je bila tvrdica, kakovu samo dužnosti mogu učiniti od čovjeka. Sestra joj nedodijavaše težko, jer bijaše pobožna, te nemogaše na ino, no da sluša. Zadobi sreću, da može pripraviti djevojče na ovu izmjenu. Otišav od predstojnice ode u spavaonicu, gdje su dječica jošte sladki sanak snila. Prošav pokraj dvadesetorice okrugljih i ružičastih jabučicah, koje su, ležeće na bielih jastucih, nalikovale angjelom u oblacih, sustavi se kod Stjepanije. Djevojčicu grlio je sanak kao i inu djecu; lagani rudeži njezine plavokose saviše zlatni vjenac njezinim ukusnim i nježnim potezom; po lošem lišcu prolilo se rumenkasto bljedilo, nu zdravlje očitovaše se na vedrom obličju. Duvna motrijaše ovu malenu jabučicu toli mirnu, nasluškivaše sopljenje ovoga čistoga daha, i njezina se prsa dizahu. Pa da je više nevidim, mišljaše u sebi, da je više nemotrim, gdje spava; nečujem, gdje me imenom viče, te da se iznova vratim u samoću, odkud me ovaj sladki stvor izmami!..... Kolika kušnja! Neka se vrši, Bože, tvoja sveta volja! mrmljaše ona. Nu uzprkos njezinu zatajenju same sebe odvališe se dvie biser-suze niz njezino bliedo lice, te jedna kanu jošte mlaka upravo na čelo djevojčino.

Stjepanija se prene na pola iza sna, smotri bodreće lice sestre Saint-Janvier, nasmjehnu joj se i usnu iznova površiv njezinom rukom glavu si i to toli dražestnim načinom, kao što sakriva ptica glavu pod krilo. Neka miruje, pomisli si sestra odilazeć; sutradan će biti dosta časa za raztužiti ju. Onu cielu noćcu prenoći duvna u molitvi proseć, da nebo izlije svoju blagodat na ovo djevojče, koje si je pokćerila i koje do mala neće više viditi.

(Dalje slieditі će.)

Govori Labiena.

Nacrtà Edo Tómaj.

(Konac.)

Nu čim dade poubijati jedno 300000; čim idjaše u vieće s oklopom, što je neprilično u toplih predielih, te čim ga sliedjahu tri kohorte svakamo u gradu, u kojem hodahu izpred 60 godinah bez ikakva nožića, posumnjahu njeki, je li doista omili puku otac zemlje.

Pored toga odpremi u daljinu vojsku, kojom se uprav nemogaše dičiti, pa dade biednoga Varra s trimi pukovnijami hametom potući tamo daleko za Rajnom, u dubini šumah hercinskih.

Tada življaše Labien, željan ostati tvrd gradjanin u gradu, u kojem nebijahu nego podložnici. „Civis romanus sum," htjede poput Cicerona umrieti slobodno u slobodnoj domovini. Bolna bijaše duha, kako uvjeravaše Augustov vidar Artorij, preporučajuć tamnicu za jedini liek.

Jednom sukobi se Labien šetajuć s mladim Junijem Gallijem. Ovaj bijaše mladić hitre pameti, blage ćudi, valjano uzgojen, razborit, ozbiljan, umjeren stoik; na pol Španjolac, na pol Rimljanin, gradjanin i podanik, muž dvijuh dobah i dvijuh zemaljah; uzkomiešane krvce. Kano Horacij svratio bi tužne oči kad što na raku slobode, a poziraše drugi put isto tako snuždeno na kolievku carstva; Katonu posveti suzu, a Cezaru posmjeh; buduć dobrohotna značaja omili mu čitav sviet, pa i naš Labien. Brat Seneki, koj neumiše živjeti; ujak Lukanu, koj neznaše umrieti. U ono doba bijahu sami polujunaci, samo poluveličine.

Gallio saobći Labienu, da su uprav dovršene „znamenitosti Augustove," pa ga upita, hoće li i on pisati sud o toj knjizi.

„Ne Gallio, nisam voljan objelodaniti što o tom predmetu; nenatežem se s onim, koga slušaju trideset legijah; u zemlji, koja nije slobodna, nije smieti dirati u poviest vršnjakah; prosuda o takovom predmetu je nemoguća.

Neće mi se nastojati oko toga, da varam obćinstvo; u takovo doba, kakove je naše, nemože ništa, što se iznese na vidik o takovom predmetu, biti dobro; a ništa se dobra objelodaniti nesmije. Vele, slobodno će biti pretresivati sve, a književtvu biti će dozvoljeno činiti to kroz osam danah. Al samo lažljivu mogu podieliti slobodu, slobodu prosinca, to jest mesopustnu slobodu, (libertas decembris) kako no veli Horacij; pa ja je uporabiti neću. Na volju mi nije staviti se, pišuć protiva knjizi, medju osvetu Octavijanovu te milost Augustovu. Neću poput Cinne pružiti prigodu jadnjakom, da budu velikodušni te da me umore s milosti. Knjigu mogao bih hvaliti istom onda, kad je dobra, a tada imao bi se plašiti, da me nepobrkaju s onimi, koji ju hvale s osobitih uzrokah. Niti ju mogu dakle hvaliti niti koriti. U ostalom, knjiga nije vrstna, nemože biti vrstna. Ako li je čovjek toli smion,

Digitized by Google

da se kraljem i toli budalast, da se Bogom učini, nemože biti sposoban za povjestnika.

Osvjedočen si sada, da mu nedostaje zdrava smisla i poštenja; što mu onda preostaje jošte? Pročitah odanle ulomke. Opravdava progon, a brani preoteće. Moralo je to bivati ovako. A ti želiš, Gallio, da pretresem djelo neznanja i laži, koju odobravaju dvie tisuće satnikah, i preporučaju ostarieli vojnici. Izrodismo se, Rimljani smo propadajući, s Cezara dospiesmo na Augusta, Charybde u Scyllu, sa snage i moći u lukavštinu, s ujaka na nećaka.

Miruj, ako li si željan suda o toj carskoj knjižici, slušati ćeš ga; u ugladjenih i učenih razpravah, oštroumnih primjetbah, novih mnenjah, udvornih prigovorah od ljudih plemenitih neće jih pomanjkati; ako li zahtievaš odgovorah na kolienih; potrbuške plazeću rječitost, varavih nadpisah, škakljivih na mjesto bodljivih i ugrizah, koji su cjelovi; na jastucih pruženih medenih, sasvim kratkih kiticah: sve ćeš dobiti.

O moj Galio, vidjeti ćemo plesati državnice vile, a Mecena voditi kolo. Nevine sestre ostaviv Pinad silaze na brieg palatinski. Apollo podje u redarnike. Augusto je sjeguran, da ima obćinstva, štiocah, sudacah, rešetarah, prepisalacah i tumačah; naći će silu ljudih, tomu poslu shodnih. Tko pravi Virgile, kadar je praviti i Aristarhe; njemu tih uztreba, pa će ih takodjer dohoditi.

Svi se jur književnici raduju. Varij plače od veselja; Flavij tupne s nježnosti; Rabirij priprema pisala; Haterij predavati će, a Tarpa krasnosloviti; Fenestella pridati će svezak svojoj poviesti književstva; Metell, koji umije tako izvrstno sastaviti govore vladaočeve, nabrojiti će besjedničke krasote diela, a Verij, slovničar, slovničke krasote; Maratho povjestnik razglabati će ga u dvorskom dnevniku, a Athenodor, štićenik Octavijanov, razgovjestiti za gospoje te pisati primjetbe za porabu carevah. Evo ti desetorice; poznajem ih na tisuće. Kano što odobravaše čine njegove ljudinstvo sedmero briegah, tako hvalisati će ljudinstvo pisačko knjigu njegovu. Pohvalno nedvojbeno jest; nu nemože dolaziti ciglo s jedne strane. Potrieban je za to posliedak iznimna mu pisačka položaja.

Nije li to znao žalostnjak taj možda prije? Uspjeh sliediti će po zapovjedi, al je to kukavno, — nemogu odmoći. Dakle pozor, mili moj Gallio, slavlje započeti će na brzom. Jur su glasbenici na svom mjestu, gdje udešavaju nastroje si. Pogledaj i slušaj, priznajem, prizor biti će razkošan onim, koji se jošte smijati mogu.

Znadem da spominje u dielu svom posliednji gradjanski rat da i stražnju Cezarovu godinu. Augusto piše knjigu o prevratu, koj on prouzroči! Što li možemo kazati o zlotvoru, koj piše obranu zločina svoga? Scienim, da sakrivi sada više nego li prije, što je lasnje počiniti zločin, nego opravdati ga; ako li je pako težji, to je ovaj grieh ujedno više kazni vriedan i grdniji, što su žrtve mnogobrojnije, a posliedci trajniji. Prvi smjeraše na život ljudih, drugi na dušu njihovu; onaj potišti jakošnjost, ovaj budućnost. To je prievrat u ćudorednom svietu, tvorba nereda, ustrojba opačinah, naviještaj nepravde, progon istine, konačan poraz javnih razlogah, obća pobjeda pojmovah; dielo ovo prava je struja zločinah, prikorah. Augusto hoće služiti u odielu svom na izgled; to znači opraštati sebi samomu častohleplje, pretvoriti samovolju u zakon, namitati igo; zakonik je zlikovacah, povjestnica huljah, a ti si rad slobodno pretresivati takovu knjigu za vladajuće samovolje.

Što bi rekao o Verru, da piše knjigu o imetku? Bi li se pravdao s njim? Zar su što drugo zapisci Octavijanovi? Zar nisu zorba preoteća, nacrtana po preotimaču? Učiona su urote, stvorena po nekaznivu urotniku.

Pisac može reći u njoj sve, što znade. On umije porobiti grad, poklati viećnike, prisvajati si blagajnu hrama kojega, okrasti Jupitra; praviti krive ključe, krivo prisizati te krive napisati oporuke; zna tajiti na sudištu i u viećnici, uzvisiti Katiline, podmititi vojničinu, izopačiti rovare, usmrtiti srodnjake, ili ih hrpimice prognati i slične igre; umije po načinu Cezarovu uzajmiti od jednoga da posudi drugomu, da si tim dobavi na obijuh stranah prijateljah; znade proći preko svih ogradah Rubikona, te preskočiv sve protimbe i zakone pasti kao kralj. Svemu tomu vješt je, ma nezna ni slovca o poviesti, politici, ćudoredju. U knjizi mu indi nejma ničega, što bi se trebali učiti, nego zališno, što bi bilo opasno učiti se. Ljubi stare rieči, stare novce, stare kacige al neljubi običajah starih. Svi ljudi njegova kova domognu se službah, te odhitiv darovac, prigrću sada bagrenicu. —

Dovle doprie Augusto sa svojom pasminom. Krvnik hlepi samo još za pohvalom; taj tat svjetovladja žudi, da mu se pravo poštenje povrati. Ta zadnja borba Cezarova s mnienjem, što ga pogazi, nješto tužna je i smešna, nalik na posljednji sklib obješena ili na smiešaj mačioca, koj no hoće s ljubkošću umrieti.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 24. travnja.

Eto nam godovnjaka sv. Gjurgja, najpopularnijega — da se poslužimo običnimi danas izrazi — svetca u našem narodu. Koliko se liepih pričah, pripovjedakah i pjesamah kreće oko toga imena, oko toga dana! Tko je iole živio u našem narodu, poznaje liepe običaje, koji se danas obavljaju. Neznamo, imade li mjesta u našoj domovini, gdje bi taj običaj bio sasvim utrnuo, ili gdje se nebi bio nikada ni zametnuo. Nu da u gradovih neima mu više ni traga, kao što su obično izčezli svi liepi običaji iz naših gradovah, toga nemoramo valjda dokazivati. Naši gradovi rado bi se povodili u svem za bogatimi, liepimi i naobraženimi gradovi zapadne Europe. U s v e m, rekosmo, nu tu moramo primjetiti: u svem, ali nemogu: u bogatstvu, razgranjenoj trgovini i živoj obrtnosti; u pravoj naobraženosti i u svietloj ljubavi domovine.

Pored kojekakovih okolnostih nisu naši gradovi bogati, niti obrtni, a nisu tomu ni krivi; nego krivi su drugi ljudi, druge okolnosti, koje nećemo spominjati, ali narod ih dobro znade. — Nu naši gradovi nisu ono, što bi mogli biti: pravi, vatreni gojitelji narodnih svetinjah: jezika i svega, što je naše, što nas pred svietom čini narodom, koji ljubi ono, što mu je najpreče i što označuje njegovu narodnu individualnost. Nedirajuć u druge stvari i nespominjajuć ostalih naših gradovah, obratimo se samo na Zagreb, koji bi imao biti metropolom duševnoga života svega hrvatskoga naroda, kao što ga drže mnogi za najvažniji grad na slavenskom jugu. Zagreb bi, sviestan si te velike i slavne zadaće, morao sasma drugim duhom disati. Po čem se Zagreb poznaje kao glavni grad Hrvatske? Na to pitanje težko je odgovoriti. Po jeziku, kojim se znatno veći dio stanovnikah njegovih služi? ne; po nošnji? težko; jer danas već moramo priznati, da je tudja nošnja otela mah narodnoj. Što smo rekli o jeziku već više putah ove godine, to moramo žalibože i sada u kratko spomenuti: nijedan tudjinac nebi po gospodujućem jeziku ovdje sudeć mogao reći, da je Zagreb grad hrvatski.

Narodna nošnja hrvatska liepo se je držala jedno dvie godine. Nu kad se je malko slegla ona vatra, poče po malo nestajati i surkah. U tom moramo priznati zaslugu našoj visokoj gospodi — o ženah nećemo ni govoriti, jer nisu n i k a d a ljubile niti našega jezika niti naše nošnje — da su ona prva počela reformaciju na gore. Najprije počeše nositi surku pod kaputom; tako bivalo u proljeću i jeseni; a u zimi veliki kaput; što je bilo pod njim — nemožemo kazati, jer je taj zakopčan. Ali eto sada nestalo je surkah i izpod kaputah; sada su ovi prilično došli u modu. Sjećamo se visokih činovnikah, koji su u početku nosili surke crljenimi gajtani tako našarene, da su izgledali kao „štiglici;“ a znamo, da su ta gospoda prva objesila sve to na „kleiderstock.“ Mlada su gospoda njekako lavirala; ali duže nemogu: „surke su vrlo skupe, kaput dodje mnogo jeftinije. Pa napokon — tvrde — surka nečini me domorodcem.“ To je stara argumentacija, koju su mlada gospoda naučila od starih patronah, o kojem svakom valja ono.

„Koj za našu knjigu, nošnju
Uviek praznu ima mošnju.“ . .

Poznajemo mi njeke od tih prerevnih činovnikah, koji su prije bili u manjoj službi, pa su ipak smogli uviek podpunu narodnu nošnju i još k tomu liepu; a sad, kad su avancirali, najedan put nestalo im dohodakah, da si uzmognu kupiti jednu surku. To je tako kukavna argumentacija, da ju čovjek čestit nebi htio nikako upotriebiti. „Piscis a capite foetet“ — valja i ovdje.

Znademo mi vrlo dobro, da je mnogim našincem hrvatstvo tek plašt, kojim se pokrivaju dok se ugriju, pa ga poslje odbace. Poznamo mi liečnikah, inače po materi i mlieku pravih Hrvatah, koji tvrde, da su oni kosmopolite, da nespaduju k nijednoj narodnosti, pa s toga nisu ni vezani na ikakovu stanovitu nošnju; znamo visoke gospode, koja bijahu prije četiri godine toliki prijatelji Magjarah, da su vazda nosili „kanasz-kalap,“ visoke čizme sa ostrugami i atilu, a danas im liepo pristaje kaputić; pa ako ostanu ovakove okolnosti političke, oni će do godine frakić i što k tomu spada. Zakrene li kolo politike na drugu stranu, oni će naturati opet kanas-kalap, pa se htjeti i tući i šalice bacati za protivna našim načela.

Za otcevi povode se dakako i sinčići, jer „voćka nepada daleko od stabla;“ za visokimi niži; jer ako može veliki gospodin zatajiti svoje, zašto nebi i mali, ali veliki „in spe“ — Znamo gospode, koja su pisala vatrene članke proti tudjinstvu, pjevala hrdjave i vrlo sentimentalne pjesme o hrvatskom jalu, o hrvatskoj nepostojanosti, a sada morali bi drugi oboriti na nje otrovne striele satire, sada im pada mraz na obraz, ako imaju još obraza. — Nu bilo još toliko naobraženih renegatah u narodu, on se ipak promjeniti neće. „Dixit insipiens in corde suo: non Deus“ — veli sv. pismo, pa ipak bog jest; a i narod naš ostat će, pa ma još toliki njegovi sinovi govorili u raznih prigodah, da su rodom ili iz Španjolske, ili Talijanske, ili da su doduše rodjeni u Hrvatskoj, ali „deutsch erzogen.“

— U posljednjem broju ovoga lista javismo viest, da su njekoj gospodi posjednikom ložah ove uzete, pa dane drugim, koji inače nikada nemare za h r v a t s k e predstave. Sl. upravljajući odbor nar. kazališta želi, da **izpravimo** tu viest tako: da su svi prijašnji posjednici ložah zadržali svoje, osim jednoga, koji se nije prijavio, premda je to znao ili barma mogao znati. —

— Družtvo talijanske opere imalo je 23. o. m. prispjeti u Zagreb; a 26. ili 27. dati će prvu predstavu. Ovom prigodom moramo reći, koliko bi upravljajući odbor ugodio Zagrebu, kad bi nastojao, da se ovdje predstavi nova, iz slavenskoga života crpljena i slavenskim duhom zadahnuta opera „L a m a d r e s l a v a“ od Strmića, dalmatinskoga Hrvata. Ona je već jedan put predstavljena u Trstu, i to velikim i sjajnim uspjehom. Svi dopisi o tom novom pojavu

Digitized by Google

slažu se u tom, da je opera vrlo liepa, a muzika u pravom slavenskom duhu. Žalimo od srca, što je ta opera talijanska; g. Strmić bio bi jamačno učinio još veću uslugu svomu narodu, kad bi se moglo reći: to je opera slavenska, hrvatska. — Tako obično biva kod nas: naše pjevačice i pjevači: gdčna. Murska, Terputčeva, g. Stazić beru lovore i bogate darove kao glasovite umjetnice u inostranom svietu; a mi ih se jedva sjećamo; one pače u svietu promienjuje i ime svoje, jer ga — tobože — tudjinac nemože pravo izgovoriti! Nas iznevjeriše u prijašnja vremena najglasovitiji naši umjetnici i učenjaci, govoreć o sebi, sad da su Magjari, a sad Talijani, a nikako nehtjedoše biti Hrvati. Pa eto ta kob prati nas i sada. Sinovi i kćeri naše domovine nose domovini najmanju slavu. Toga se bojimo i za gdčnu. Mallingerovu, o kojoj upravo sada dolaze vrlo liepe viesti sa pražkoga konservatorija; sve se novine vrlo pohvalno izrazuju o njenom posljednjem pjevanju, proricajuć joj najljepšu budućnost.

Nitko nebi se više radovao nego mi, da se naša bojazan glede nje neizpuni, nu „koji se jednom opeče, taj i na mrzlo puše.“

— U Beču preminuo je poznati Kornelijo Stanković, skladatelj srbskih crkvenih pjesamah.

Književnost.

„Assemanovili vatikanski evangelistar.“ Važno to djelo, iznešeno na svjetlo trudom neumornoga g. dra. Franje Račkoga i darežljivosti preuzv. mecena hrvatske knjige, J. J. Strosmajera, komu je i posvećeno, zaslužuje obću pozornost, koju će jamačno i probuditi u učenom slavenskom svietu. Prije samoga evangelistara ide obširan i znanstven uvod, napisan drom. Račkim i profes. Jagićem, u kojem se s gledišta jezikoslovja, paleografije i poviesti dokazuje doba i domovina toga evangjelistara. Jezikoslovje propita g. Jagić, a ostalo dvoje sam prečastni gosp. Rački. Jedno i drugo napisano je onom vještinom i učenosti, kojim se odlikuju i ostala djela obiuh pisacah. G. dr. Račkomu zahvalan je jamačno sav slavenski narod, što ga je upoznao sa toli starim i važnim djelom iz davne davnine.

Preporučajuć to krasno, u ovdašnjoj Jakićevoj tiskarni štampano djelo svim prijateljem slavenskih starinah, priobćujemo još ove znamenite rieči iz uvoda:

„Od koje će koristi biti ovo izdanje, ostavljam učenim slavistom da razsude. Meni je jedino napomenuti, da je vriedno i dostojno, a slovjenskoj znanosti nuždno bilo, da se Vostokovim trudom i objelodanjenu Ostromirovu evangjelju jednom već stavi o bok podpuno glagoljsko evangjelje jednake, ako ne veće starine. Radujem se pako, što je promisao htjela, da se ovoj znanstvenoj nuždi zadovolji u zemljištu hrvatskoga naroda, koj već u staro doba glagolicu nazivaše svojim, hrvatskim pismom, i koj je tim pismom izpunio veliki dio svoje crkvene, državne i književne poviesti. Učenim pako Hrvatom preostaje, da pomoćju znanosti navežu nit, koja njekada putem jednakoga pisma spajaše hrvatski i bugarski narod.“

Smješlce.

Liečnik (doktoru pravah.) Kolego, što mislite, kakova je razlika medju vami i menom?

Pravoslovac. Mislim, da nije velika, vi liečnici vodite kratke, a mi doktori pravah duge procese.

Prvi gost (zagrebački opančar.) Dober večer gospone! Kaj su već došli iz teatra?

Drugi gost. Jesam.

Prvi gost. No, pa kaj je danas?

Drugi gost. Četvrtak.

Prvi gost. Ne, ja mislim kaj su danas dali?

Drugi gost. Petdeset novčićah za stolicu u parteru.

Prvi gost. No, to ni već za podnesti.

Drugi gost. I ja mislim, zato sam prije otišao.

U obćini Kukavština sastalo se mudro starješinstvo, da vieća o zajedničkom dobru. Tu je bio dakako i učitelj, pa on predložio, da se namjesti jošte jedan učitelj. Seoski sudac: „Ta kamo ćete još i s drugim učiteljem kad ni sami gotovo nemožete živiti. Učitelj: „Zato upravo i želim, da budu dva, te dok jedan u školi uči, dotle može drugi u selu prosjačititi.“

Konjićev skok.

od A. D. Kalamutovića.

nog	Kr-	je	ni-	bi	već	še!	vat
Ko-	krut-	slav-	je.	Bo-	bo-	u-	ne-
sta	pro-	koma,	te-	ne	da	se	Ro-
o-	je,	Pod	tiv,	Mi-	gi	mo-	vjek
ne-	ni-	lim	ra-	že,	jad-	lost	bla-
ne-	pi,	prid	kr-	daj	nas	To	nje
kom;	mi-	ka	krie-	su	stre	nam	ti
Ne-	krst	U	njim	stu-	u-	proš-	pi;

Odgonetka zagonetke u broju 7.

Zvono; — zimska rotkva; — krava — kava.

Razriešiše: gg. M. N. Filip Šafar, M. Š. gja. Lj. M. N. Šegedi. Lj. D.

Listovnica.

G. N. Šegedi u Šidu. Vaše razriešenje konjićeva skoka stiže prekasno.

G. Garčinskomu u Buševcih. Mi ćemo prvom sgodom drage volje upotriebiti vaš rukopis; malko se potrpite, dok budemo mogli zadovoljiti vašoj želji.

G. Dr. N. I. u Karlovcu. Iskrena hvala na poslanom; vrlo žalimo, što niste mogli, bivši u Zagrebu, s nami govoriti.

G. Edi Tomaju u Krapini. Vaše pjesmice dobro su nam došle; nu nezaboravite, molimo vas, ni na prozu.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. svibnja 1865.** **Broj 13.**

GRIEH I POKORA.

(Dalje.)

V.

Mjesec danah poslje onoga slučaja, koji je prineo Slavišu u L . . . . . kuću i to upravo u nedjelju, nastane već od rana jutra neobična vreva u vlastelinovu dvoru. Sluge svećano izkićeni trčahu iz sobe u sobu, iz kuhinje u pivnicu i natrag. Oko osam satih dodje množtvo seljakah, takodjer liepo obućenih; gospodar primi ih vrlo uljudno te zapovjedi, da im iznesu dobre rakije i nješto jestiva. Sam g. L . . . . . čini se neobično veseo i zadovoljan, a debeli dim suklja iz njegove turske lule, oči mu sjevahu, usta se podsmjehivahu; ovakova nevidiše ga već odavna.

— Čuješ Mare, što misliš, hoće li mi vjenčano ruho dobro pristajati?

— O tom netreba sumnjati, milostiva gospodično, ta krasno je i bogato, kakova nisam još nikada vidjela. Oh ono odjelo, pa krasne vaše kose — kada se to dvoje sjedini, nebi vam mogao nijedan mužkarac, ma bio on kako ledena srca, odoljeti.

— A što misliš, hoću li se dopasti svomu zaručniku? To mi je, i biti će od sada glavna svrha, da stečem njegovu dopadnost; za druge se nebrinim. — Nu moraš znati, on je čovjek vrlo fin, naobražen, ima tanki ukus, pa se nezadovoljava čim god.

— Nebojte se gospodično; ako i je fin, to vas ipak ljubi, pa da vi niste kakova jeste, vi bi mu se ipak dopali.

— Ti laskavice! zar si uvjerena, da on mene ljubi. Nevidiš li, da je već njekoliko danah jako namrgodjen?

— To je istina, ali tomu će biti koji posve ini razlog; jer kad čuje samo vaše ime, odmah mu se lice razvedri.

Dok je Zorka ovake razgovore vodila sa svojom sobaricom, mjerio je Slaviša brzim korakom svoju sobu. Na njegovu brzu hodu, licu, pogledu, na svakom okretu mogao bi i nevješt physiognomik razabrati, da mu duša bije ljuti bojak. — Časom pogledao bi na dvorište, gdje sjedjahu seljaci; časom opet oborio oči, kao da se stidi i prozorom gledati poštenu čovjeku u lice.

„Što da činim, počme napokon glasno; što da radim sada? Ljuboslava, Milan, dva su težka grieha, što mi prieče unići u brak sreće i slasti. Hoću li zbilja biti sretan? Imade li Zorka ona svojstva, koja ja od nje zahtievam, kojimi se n. p. Ljuboslava ponosi? Ah eto, opet mi na jeziku to ime! Što Ljuboslava? da me ljubi, ona bi se već bila propitala, gdje sam i kako mi ide. — Ona me nije nikada ljubila! Ta iznevjerila se je Milanu, koga takodjer uvjeravaše o svojoj ljubavi; nanj je zaboravila, pa tko mi jamči, da je i prama

Digitized by Google

meni gojila boljih čuvstvah? Sve su žene nestalne! — Ali ako ona nije znala, nije mogla znati ništa o mom boravištu? — Ta kako nebi znala! — A Milan? — Ha kakov Milan! i opet novo strašilo. Njega krije već negdje hladna zemljica na poljanah magjarskih, on je slavno završio svoj život, pa se nestara više za kukavni ovaj sviet! — Nu ako je ipak još živ? — Ne, nije, nesmie biti."

I opet prodje naglim korakom po sobi. Koligod nastojaše ugušiti svoju težkim griehom koreću ga savjest, ipak nemogaše; duševna borba postajaše sve užasnija. Iz toga nemiloga položaja trgne ga dolaz poslužnika, koji ga pozove u dvoranu, gdje već svi nanj čekaju. — „Ja hoću, ja moram biti sretan," povikne, „Zorka je dobra kao blagi angjeo, ja ću uživati blaženstvo već na ovom svietu." I odvažno stupi k zrcalu, prigladi si kosu, pripravi odjeću te ode. Na vratih u dvoranu klecnu mu koljena, on probliedi silno, morade malko postati, da se oporavi. Došav u dvoranu nakloni se na sve strane neprogovoriv ni rieči.

I odoše u crkvu. Vjenčanje svrši se, brez ikakove zaprieke, svatovi vratiše se veselo kući; seljaci radovahu se, da će dobiti vrloga i milostivnoga gospodina. — Kod objeda nastojaše Slaviša da bude veseo, ali svatko opazi, da ono veselje nije iskreno ni srdačno. — Kad se svatovi njeki razidoše, a drugi pospaše ode i Slaviša u svoju sobu. Nemogav zaspati uzme novine. Odmah na prvom stupcu nadje viest, da je magjarska vlada uhvaćene njeke našince pustila na slobodu, a medju timi i Milana Blagotinovića. —

VI.

Slavišu zazebe u dnu srca pročitav onu zanj kobnu viest, da je Milan, njegov prijatelj, ne samo živ, nego pače pušten na slobodu. Sviest ga uzme opet nemilo mučiti, te ga ljuto koriti s nevjernosti, što ju počini na toli plemenitoj duši. Pol svieta bio bi žrtvovao, da ga je kakova tajna moć mogla onako nedano i najedan put prenieti u onaj položaj, u kojem bijaše, kada je Milan prelazio preko dravskoga mosta u Ugarsku. Nu to bijaše sada nemoguće; njemu nebje sada drugo nego čekati, da vidi, što će se odatle poroditi.

Milan Blagotinović čamjaše sve do konca pros. 1848. u Pešti u tamnici. Tu ga nenadano snadje viest, kako je magjarska narodna vlada na vrat i na nos pobjegla, te Jelačiću i njegovoj vojski ostavila Peštu na milost i nemilost. Nije dakle pustila zatvorene Hrvate iz tamnice magjarska vlada nego nadošla vojska hrvatsko-austrijska. — Za cielo vrieme svoga boravljenja u Pešti nedobi Milan nikakova lista iz svoje domovine. Njegov otac, bolan i raztužen, pisaše na sve strane, pa tek velikim trudom doznade barma toliko, da mu je sin živ pao u ruke Magjarom.

Nu svi njegovi napori, da više sazna o tom, propadu; on nedobi nikakove dalje pozitivne viesti, s toga izgubi već svu nadu, misleć da je sin njegov valjda sa dobljenih ranah poginuo. On i njegova porodica oplakivahu ga kao mila pokojnika. Njegova sestra pisaše mu njekoliko putah takodjer u Peštu, medju kojim mu mnogo toga pripoviedala o Ljuboslavi, o njegovom prijatelju Slaviši, o ponašanju ovoga posljednjega; nu i te listove nedobi Milan nikada; u onom velikom metežu izgubiše se sasma. On neznadijaše o svem upravo ništa, što se je u Hrvatskoj dogadjalo s njegovimi dragimi.

Sada pušten na slobodu htjede prije svega do Zagreba, da se ondje naužije slastih. Vojevati više nehtjede. — Nu čameć njekoliko mjesecih u tamnoj tamnici oslabi i naboli tako, da su mu liečnici svjetovali, neka podje kamo u toplije krajeve, jer bi inače mogao zaglaviti. Ali kamo? sav jug bijaše tada uzrujan; u Italiji podpuna buna, nemanja u Francezkoj; Španjolska mu se je vidila predaleko; otidje dakle odmah i izravna u Provence u južnu Francezku, s namjerom odatle posjetiti Nizzu, i ondje probaviti njekoliko nedjeljah; misljaše bo, da ondje ipak nevlada onolika razdraženost kao po ostaloj Francezkoj i Italiji.

Oj nevjero, nigdje te nebilo! zakuka biedna i nesretna Ljuboslava, kada joj donesoše strašne viesti iz Zagorja, što se je ondje dogodilo sa Slavišom, i koli je vjerolomno radio s njom. — Tuga, stid, grožnja savjesti, što se je iznevjerila Milanu, duboko i silno uvredjeni djevojački ponos, sva ta toli različita čuvstva zaokupiše jadnu djevojku, te djelovahu toli silno na nju, da je morala za vrieme tomu podleći; slabo tielo nemogaše snositi tolike duševne udarce najedan put. Ona oboli i težko oboli — i neizlieči se nikada više. S visoke visine svoje ljubavi pade ona u duboku jamu, gdje ju, kako sama misljaše, mora svaki prezirati, jer je nevjerno postupala, jer je plemenitu dušu Milanovu odbacila, krasno i puno ljubavi srce njegovo odrinula od sebe te pošla sliepo za svojim nerazboritim i nikada sitim srcem, pa ovako unesrećila ne samo njega, nego i samu sebe. Ona držaše ne-

Digitized by Google

vjerstvo Slavišino za kaznu božju već na ovom svietu, koju mora smjerno nositi, jer ju zasluži.

Kad minuše prvi pogibeljni dani njene bolesti, mine i prekomjerna bol; ona se umiri; doduše taj mir bijaše goropadniji od najvećega jecanja; nu njoj se taj mir dopade; ona bijaše pripravna nositi još veće nevolje, težje udarce tvrdeć, da je to sve premala pokora za njezin veliki grieh. — Njoj su dugo tajili viest, da je Milan u životu; to dakako s različitih razlogah. Nu jednom ipak izmakne se jednoj njezinih prijateljicah. — Na tu viest zasja Ljuboslavino lice neobičnom slasti: „Dakle možebiti ću ga ipak vidjeti, ljubiti mu ruke, na koljenih moliti ga za oproštenje. — A on će mi oprostiti, on će se smilovati jadnoj i zabludjelej djevojci; ja ću onda lasno i spokojno umrieti. — Ali ako ga nebude tako brzo — i tu joj gorka tuga pritisne lice — ako ga snadje kakova nevolja? Ah Bože, ti nećeš toga dopustiti, ta ja nebi mogla ni živjeti ni umrieti — bez njegova oproštenja.“

(Konac sliediti će.)

NARODNE PJESME.

(Iz sbirke L. Marjanovića.)

Smiljanić Ilija odvede djevojku Ajkunu Tankušića.

(Dalje.)

On posjede debeloga doru,
Pa mi jegri bijelomu dvoru,
Staru svoju dozivao majku:
„O starice, stara moja majko!
„Iznesi mi babino odielo,
„U kome je babo četovao,
„Po Udbini Turke razgonio!“
Majka mu je ruho iznosila,
Pa ga j' svega suzam' orosila,
I njemu je majka govorila:
„Neod', Ile, na Udbinu bilu,
„Udbinjani jesu zmije ljute.
„Tamo ti je babo poginuo,
„Pa ćeš i ti žalostna ti majka!“
To Ilija ništa i nehaje,
Već oblači od saje čakšire,
Na čakširah kovče pozlatite,
Oko kovčah rešme udarite,
Oko rešmah zlatni okrugovi,
A iz njih su pušteni sindžiri,
Sve sindžiri na alki cekini,
Sastaju se Ili na golienih,
Po petnaest pada naporedo,
Da ko broji tog bi više bilo.
Pa oblači košulju vezenu,
Nit je tkata, niti je osnovata,
Van od žuta zlata sakovata;
Svrh košulje skrlet nuz ječermu,
Na ječermi šestdeset putacah,
Svako košta šetdeset dukatah:
Koje stoji ponajbliže vrata,
Ono košta do tri litre zlata,
Jer se puce na burmu otvara.
Dje Ilija hladno pije vino,
Svadje mu se kupa nedogadja,
Puce odvije, vina se napije,
Kad s' napije, opet ga privije.
Svrh ječerme kratka kaporana,
Na njemu je do trista putacah,
Svako košta do trista dukatah,
A svrh njega ćurka samurlija,
Na njemu su svileni džepovi,
Sve džepovi od svile zelene;
Pa svrh ćurka zelenu dolamu,
Na dolami toke i ilike:
Žumbor čine toke o ilike
Kano mlado momče i djevojče;
S svake strane trideset putacah,
Svako košta trideset dukatah.
Koje penje petlji pod grocem,
Ono košta trijest i četiri.
Pa uztiče fesa stambulskoga,
Na njemu je devet čelenakah,
Sve s' čelenke na čekrk okreću,
Svaka kaže, kakav vjetar puše.
Podpasuje crljen' podpašaja,
Zanj mi turi sedam dževerdanah,
Svaki Ili prez kremena pali,
Pa pokraj njih bjelouša noža,
Uši su mu od viljova zuba;
Pa o rame šaru granajliju,
I ta Ili prez kremena pali;
Uz bedricu pripasuje ćordu,
Presvijetlu sablju palatinku,
Po kojoj je zmija izpletata,
Povisoko ona drži glavu,
Dragi kamen drži u zubijeh,
Da se Ili vidi putovati
U po noći kano i u podne;
Pa posjede debeloga doru.
Ko mi nezna, taj bi govorio:
„Oživio Kraljeviću Marko.“ —

Digitized by Google

Ode Ile do Udbine bile,
Kôn da ga odnesoše vile.
U najbolje doba dolazio,
Kad su Turci proroku klanjali,
A djevojke u kolu igrale.
U kolu je Ajka Tankušića,
Svom je glavom kolo nadvisila,
A ljepotom kolo zanijela:
Rusa kosa ka' i gora gusta,
Obrvice s mora pijavice,
Dvie očice, dvie s neba danice,
Dva obraza, dva djula rumena,
Usta su joj onako malena.
Kôn da su joj dukatom krojena,
Bijel vrate, a tri su gendara,
Sva trije su od suvoga zlata.

(Konac sliediti će.)

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

Želje ove čestite duvne nebijahu uslišane, jer od sutrašnjega dana počima kukavno žitje Stjepanije. Nastani se u stanu za djevojke, gdje su isto onako postupali s njom, kao od prije. Kako bijaše divlja, strašljiva, slabašna i uznosita ujedno nehtjede se previjati, kao što to valja u nahodištu i u skupu djece činiti onomu djetetu, koje neomili inoj djeci. Nehotiv slušati koju od svojih jačih družicah dobi bubatakah od nje, što ju ipak nesklonu od njezine prijašnje volje. Kad već nikako nije mogla podnositi, sune joj u glavu nesretna misao, te se potuži njekoj duvni; odsele propade, jer joj nametnuše ime tužljivke babe i sve je gledalo, da ju kakogod može ugrizti.

Ovakov postupak neučini je ni jačom ni veselijom, dapače ono malo zdravlja, što imadjaše, izgubi i tako svu ljepotu mladosti; ona postade zlovoljnom i tupom tako, da se je vidjelo, da nemože dulje uztrajati ovdje. Upravo joj bješe dvanaest godinah, kad ju dadoše njekomu vrlomu svilaru, da ju uči svilu presti i tkati. Nesrećom bijaše ovaj nadaren velikom obitelju, s toga morade veće vrieme probaviti skrbeć se i brineć oko djece i kućnih poslovah, nego li tkanjem svile. U ovoj obitelji nazvanoj Frémain izdiraše se kao revka na uratinah, nu ona bijaše sretna i zadovoljna; ovdje joj bijaše milije nego u nahodištu; jer istina, gospodari oprtiše ju poslovi, lošo ju hraniše, a po gotovu kukavno odievaše; nu uljudno s njom postupahu: nebje tu nikada žalne rieči ili postupka. S gospodari dieliaše siromaštvo, te pretrpi mnogo poradi njih, nu ne od njih. Za devet godinah neprodje preko njezinih ustijuh ni da bi najmanja tužba, kad se je nadziratelj nahodišta obaviestio o njezinom položaju. Ona se je posve požrtvovala obitelji Frémainovoj, a napose djeci, koju je kano posve malenu poznavala, te ju veoma obradova, kad si je pomislila, kako ju ova obitelj ljubi i kako ju je riešila koburenja. Na pohvalu njojzi, mogahu se suprug i supruga Frémain posve dati na tkanje veličanstvenih tvorinah, riesećih mnogu lienu gospoju, kojoj niti u snu nedodju na um ova sirocad, koja ta čudovišta tvori.

Djevojče naraslo je i do djevojke pod kosom u ovom čednom kolu, gdje je dnevice upijala primjere zatajenja same sebe i srdčanost. Suprug i supruga Frèmaini bijahu dvoje radnikah, kakovih imade više: štedljivi, mirni i radini, koji su svojim, prem tegotnim, stališem posve zadovoljni bili; neprestano kod djela, neznadoše za nepotrebno trošenje, za dangubu i odgojiše mnogobrojnu obitelj, koja ih radovaše.

Promisao božja nepoštedi ove priklone kućice, kamo se je nastanio mir i vršenje dužnostih. Sirota supruga, iztrošena radom i skorim porodom, omalaksa na toliko, da su se za nju ozbiljno pobrinuli; njekolicina liečnikah, što jih po nalogu suprugovom upita za savjet, svjetovaše ju, da miruje i da promieni zrak. To bijaše za nju toliko, koliko da si joj rekao, da pravi čudesa. Zar siromasi mogu odustati od posla? Ili možda mogu zrak mienjati? . . . Sinja kukavica! rodjena u ulici tićućoj se ove, u koju se uda, nepokaza se nikada izvan grada. Tako došav jednom kući od njekakova glasovita liečnika, kojemu ju suprug silom natjerao, plativ mu (neimaše bo povjerenja u bezplatno svjetovanje,) reče Stjepaniji smjehom srce parajućim: „Kćerko moja! ili su liečnici ludjaci ili sam ja prokleta; isto mi propisa, što i drugi. Nemoj o tom ništa govoriti suprugu, to bi ga jošte većma razžestilo, a on ovako i onako nemože odmoći onomu, što će se jošte sbiti.“ Slobodnim srdcem reče supruga, da su joj propisali baš izvrstno, što i kako imade živjeti, što da će ju oporaviti do krasnije dobe, kada bude posve ozdravila. Zima se prikuči; a sirota žena neču više kukavice kukati; slabijaše malo po malo kao što uljenica, kojoj nestaje ulja; pričinilo se na oko, da su se

Digitized by Google

muke i nemoći starosti srušile joj na glavu, mjeseci ju odsele više pestaraše, no odprije godine, i to bijaše jedincat znak njezine bolesti. Otac Frémain, nečujuć gdje bi se potužila, hajaše i nehajaše mnogo, već je samo željeo, da se skoro pomoli jarko sunce, koje bi ju imalo izliečiti.

Ženo, dobro moje! znao bi joj reći, strpi se jošte malo, skoro ću te odvesti na ostrov Barbe, gdje ćemo na zelenoj travi doručati: Stjepanija će nam izpržiti pržolice. To mu bijaše najmilija osnova; ostrov Barbe, što mu ostade u pameti valjda još od malih noguh kao mjesto, gdje je mnogi sladki čas prozujio; s toga kad mu se je malo razigralo srce, govorio bi, kako će u jednom prebaciti na taj ostrov da se razveseli; to obećaše već sto putih Stjepaniji, kojoj je taj ostrov vrvio po glavi kao i drugi, o kojih znadu bake silu bajati u svojih pripovjedkah i bajkah. Gospoja Frémainova nestrašijaše se od smrti, jer je ova oslobiteljica mukah i jadah. Ona bijaše pobožna; pa ako i nije često polazila crkve, tomu nebijaše kriv nitko nego posao, kojega je imala pune šake i za dobe, kad je trebalo u crkvu poći. Tko radi, taj moli, veli se; s toga bijaše cieli njezin život molitva. Ona ugasnu sladko, osim što ju je pečalilo, da će tim ožalostiti silno svoga supruga i djecu; umre onakovim mirom, kakov može ulijati mirna sviest i dobro probavljeni život.

(Dalje slieditі će.)

ABRAHAM LINCOLN.

Justum ac tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium, etc.
Horatius.

Kad je god. 1799. proslavljeni utemeljitelj republike sjevero-amerikanske, prvi njezin gradjanin Washington za uviek se razstavio bio s ovim svietom, zacvili savkoliki slobodni narod u Americi; ali ne samo Amerikanci zaplaču gorko, no i svi pravi prijatelji narodne slobode. Od onoga vremena neposjeti prómisao slobodne sinove slobodne sjeverne Amerike većom tugom, neošinu ih većim jadom, nego sada, kad je bezbožna ruka, potaknuta najružnijom osvetom, trgnula ubojito oružje, da iz zasjede usmrti najodličnijega sina amerikanske republike, njenu glavu. Brzojav donese groznu viest, da je Abraham Lincoln, predsjednik republike amerikanske, na veliki četvrtak, u kazalištu kuburom ustrieljen i sliedećega već dana preminuo. U isto vrieme napade drugi ubojica desnu njegovu ruku, bolestnoga državnoga tajnika Sewarda, pa i njegova sina, koji mu priteče u pomoć. Seward je doduše ranjen dosta opasno, ali se već po malo oporavlja.

Koliko će taj tragični dogadjaj djelovati na politiku u obće, i je li tim poraženi jug — jer ubojice, braća Boothe spadaju k fanatičnoj stranki južnjakah — pomogao svojoj biedi, ili si otvorio put k ljepšoj budućnosti, nije moja, da ovdje razglabam. Nu neobzirajuć se na politiku tko neće, ako iole inače prianja uz liepe ideje čovječnosti, sva prokletstva sbacati na podla i mrzka ubojicu, što no silovitim načinom utrnu luč života mužu, koji je na čelu slobodna i prosvjećena naroda, tečajem težkih i mučnih godinah bio ljuti bojak za najplemenitiju ideu, za načelo divno, po kršćanstvu već usvojeno — za slobodu naroda, za ukinuće dostojanstvo čovjeka silno vriedjajućega robstva?

Pa ako i nemislimo, da će djelo Lincolnom započeto i toli slavno gotovo već sasma dovršeno propasti, to je ipak položaj mnogih stvarih neizvjestan; dočim je za njega živa bio stalan, a i neizmjerno je turobno, da muž taj, pošto je izpio mnogu gorku čašu, nemože se sada radovati slavnim djelom, izvedenim najviše njegovom postojanošću. Nu nedokučivo je poslovanje božje, i nedohitni putevi vječne promisli. „Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi finem di dederint," reko je već njekada slavni Rimljanin.

Abraham Lincoln rodio se je 18. veljače god. 1809. u pokrajini Kentucky. Čim je ponješto odrasao, morade se poprimiti ozbiljna rada; deset god. bavio se je jedino težanjem zemlje, pa su ga tek onda slali u učionu, da što nauči, kad nebijaše u kući nikakova posla. U devetnaestoj godini podje prvi put kao prosti mornar u New-Orlean; a god. 1831., stupio je opet u službu kao prosti mornar ili ladjar te dobivao za to 12 dolarah na mjesec. Vrativ se natrag povjeri mu gospodar njegov poslove u jednom mlinu i dućanu u Novomsalemu u pokrajini Illionois. Malo iza toga zametne se rat, u kojem je i sadanji njegov protivnik, Jefferson Davis sudjelovao. Tu ga njegova četa izabra za svoga kapetana.

Prijatelji mu pripoviedaju, da ga nikakovo imenovanje neobradova toliko, kao to. — Tri mjeseca bavio se u vojski i stekao već takovo ime, da su Whigi njegove grofije nastojali, kako bi ga i u zakonodavno tielo poslali; nu njihova namjera razbila se o većini demokratične stranke. Poslje

Digitized by Google

otvori na svoju ruku dućan, ali mu poslovi slabo uspjevahu; okani se dakle toga, pa primi mjesto predstojnika poštarskoga ureda u Novomsalemu. Sada potaknut po nješto častohlepjem, sviestan svoje snage uvidi, da mu neima napredka, ako neprouči državne i pravoslovne znanosti. S toga uzajmi od njekoga susjeda potrebne knjige, pa u večer, svršiv ostale poslove, uze učiti i to vrlo pomno. U tom nagovori ga njeki mjernik, da ga pomogne u njegovom poslovanju. Lincoln primi i tu ponudu, pokle mu je mjernik prije razložio glavna načela toga posla i pošto si je nabavio potrebne za to sprave. God. 1834. izabraše ga za zastupnika u sabor njegove pokrajine, a god. 1840. počaste ga njegovi sugradjani istim, vrlo častnim pouzdanjem. Još god. 1836. dobije dozvolu da može otvoriti odvjetničku praksu, pa začme u Springfieldu odvjetničke poslove sa majorom Johnom St. Stuart-om.

Do brza steče tu liepi glas, osobito kao vješti branitelj u karnih parnicah. Nu prava politička važnost Lincolnova počima od god. 1844. Budući je bio inače čuveni govornik i muž važan u Ilionoisu i Indijani, izaberu ga Whigi u tih pokrajinah, da putuje sjevero-amerikanskimi državami kao njihov politički misionar. God. 1847. dodje u dolnju kuću kongresa. O njegovih govorih nepripovieda se mnogo, ali inače bijaše on muž na svom mjestu, gdjegod se je radilo o sreći i blagostanju unije; on glasovaše za ukinuće robstva i trgovine s robovi u Columbiji i proti tomu, da se prime Texas u savez. Njegovi prijatelji nastojahu svimi silami, nebi li ga spravili u senat, nu uzalud; isto tako u tutanj bijahu napori zastupnikom Ilionoisa, da ga na narodnom konventu god. 1856. izaberu za podpredsjednika republike. Ali četiri godine kasnje kucne njegov čas! Godine 1860. birahu zastupnici sjeverne amerike na narodnom svom konventu u Chicagu predsjednika; bilo tu više kandidatah: M. Lean, Bates, Dayton, Caweron, Seward i Lincoln. Tri putah se glasovalo, i treći put dobio Lincoln znatnu većinu: 354 proti 110 glasovah.

Ovako postane Lincoln prvim gradjanom u sjevernoj Americi, njim dodju republikanci na čelo, a tim pukne i jaz medju sjeverom i jugom, medju unionisti i konfederirci, koji se tek dade tjelesi tisuću i tisuću vojnikah, neizmjernim blagom i krvi izpuniti. Lincoln vojevaše još prije nego postade predsjednikom svom silom proti robstvu; a sada, izabran za predsjednika, proglasi, da se ima robstvo u južnih državah ukinuti. Na to se uzbune bogati boroni-nasadnici južni, vlastnici tolikih robovah, te odluče oružjem u ruci opirati se toj toli uzvišenoj pomisli. Obje stranke mišljahu, da će im posao biti lahak; ali se prevariše; taj rat vodio se je četiri i nješto više godinah; na amerikanskih poljanah razvijaše se grozna, krvava drama, kakovoj neima jednake u novije vrieme. I jedna i druga stranka razvi neobične sile; dva puta uzdrhta glavni grad unionistah pred slavodobitnim barjakom južnjakah; napokon svlada pravedna stvar; jug iznemogne, njegovi vojvode predaše svoje vojske; sve se je veselilo, da će sada slobodna Amerika, ojačana u tom boju blagotvorno i novimi silami djelovati, vodjena mudrim god. 1865. i drugi put za predsjednika izabranim Lincolnom; ali tako se nedogodi. —

Nasljednik Lincolnov je usljed temeljnih zakonah amerikanskoga ustava dosadanji podpredsjednik Johnston; a vanjske poslove voditi će i nadalje Seward. — Bilo medjutim ovako il onako, ime Lincolnovo spominjati će njegov narod sa zahvalnošću, i njegovo ime sjati će u poviesti medju imeni prvih muževah novijega vremena.

Pr. B. L.

IZČEZLA ZVIEZDA.

Na nebeskom svodu
Zviezda svetlo sjaše,
Toli nježno-milo
Tamo mi titraše.

Mjestance joj drago
Ja svaki put nadjoh,
Kad večeri tihom
Tražit ju izadjoh.

Stojah onda dugo
Vrlo se radujuć,
Da ju gledat mogu
Bogu zahvaljujuć.

Ali sad' nestane
Zviezdice prekrasne,
Nejma više za me
Luči toli jasne.

Uzalud ju traže,
Svake tavne noći,
Na nebu visoku
Tužne moje oči.

Edo Tomaj.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. svibnja.

Eto nam krasnoga, toliko putah opjevanoga, čarobnoga svibnja! Posljednji travanj, inače sve do onda neobično liep i upravo topao — pače topliji nego su to i želili naši gospodari — zaglavi svoj svršetak kišom, vjetrovi i hladnim vremenom, a takov nam je svanuo i prvi svibanj. Nu na skoro razgali se nebo, izza oblakah prodre opet toplo sunašce, a to potakne odličniji sviet zagrebački, te on hajd što pješke što vozeć se u Maksimir, to najugodnije šetalište za ljubitelje naravi, ukrašene umjetnošću. Ove godine nadošlo je bilo prilično ljudih, dakako iz tako zvanih viših razredah, jer obrtnik i zanatnik a i mnogi trgovac ostade kod kuće privezan svojim poslovom. Ljudi bijahu zdravo (!) veseli; ali se većina još za sunca vrati natrag, budući je bivalo hladnije. — Sabralo se bilo tu i gospojah, damah, iz visokih porodicah „dandy-ah“ i „Löwe-ah“ zagrebačkih što u uniformi, što u kaputiću i njekoliko u surki; ovih posljednjih kao da nebijaše jako mnogo.

Vraćajuć se kući sastanem se s njekim trgovcem ovdašnjim, Izraelićaninom, inače poštenim čovjekom, i zaplete se medju nami razgovor o svačem, pa napokon i o narodnoj nošnji. On mi izrazi otvoreno, da nezna čemu to nastojanje oko uzdržanja narodnoga odjela.

„Ja mislim, gospodine“ — nastavi on u svom razgovoru, „da se hrvatska narodna nošnja neće ni nemože uzdržati, jer nemože podnieti onih silnih metamorphosah, kao kaput francezki. A osim toga, eto već vam upravo vaši ljudi, domorodci njekada na glasu, — a to hoće da su i danas — odbacuje jedan za drugim surku pa vole kaput, premda moram dopustiti, da nevidim u čem je ljepši onaj od ove; osim što zaokruženi njegovi skutovi inkliniraju malo na frakić, a ćedni cilindrići na velike tulce. Pa ako to rade oni, kako se može zamjerati drugim, da se za njimi povode, a osobito nebi valjalo koriti mladje činovnike, koji tražeć zaštitu i želeć ugoditi svojim predstavnikom rade i sliede opake primjere i u nošnji.“

„Što rekoste o njekih, pače mnogih sadanjih hrvatskih domorodcih,“ odvratim ja, „neću vam nijednom pobijati, jer se slažem u tom pitanju na dlaku s vami, pače ja bi imao volju i jače na nje udariti. Ali valja vam znati, kao što mala tako i velika gospoda imadu svojih posebnih osobnih interesah, što oni tako rade, a ja ću vam po prilici raztumačiti te interese.“ — Izraziv mu svoje mnenje o tom — ovdje ga izpušćam, quia veritas odium parit, — nastavim ovako:

„Oprostite, ali sada mi je koju reći o sliedbenicih vašega vjeroizpoviedanja. Već u prvih brojevih nezaboravnoga „Pozora“ g. 1860., kad uzeše stvari na bolje se kretati, pisalo i prepiralo se je mnogo o Izraelićanih. Tada je pisac onih članakah — još i sada živući vrlo pošteni muž — izrazio, da Izraelićani osjećaju dužnost u sebi spojiti svoje interese sa interesi ciele hrvatske domovine, pa s toga da će oni u svem pomagati i narodne interese, priljubiti se sasvim zemlji, u kojoj nadjoše drugu domovinu, gojiti narodnost hrvatsku i izraz te narodnosti: jezik, knjigu, a po tom — razumieva se inplicite — i nošnju narodnu. Žao mi je, ali vam moram iskreno kazati, da vaša braća nisu do sada uviek prama tomu radila. Ja sam prvi pripravan baciti ljuti prikor na svakoga, koji bi se ikada usudio nasrtati na toleranciju i gradjansku ravnopravnost glede sliedbenikah Mojsijinoga zakona u trojednoj kraljevini; nu jednakim pravom tvrdim, da i Izraelićani imadu dužnostih prama hrvatskomu narodu, kojih nebi smeli nikada s vida pustiti! Nedirajuć u ostale stvari, kažite mi, nisu li vaša braća u vjeri sve do sada vrlo mnogo učiniła, a i sada čine, da se u Hrvatskoj širi tudji živalj? Koliko vas ima, koji gojite ljubavlju hrvatski jezik, koji napajate njim drobnu i nježnu dječicu, koji se služite njim u javnih i privatnih sborovih? Znam, da ćete mi odgovoriti: tako radi i velika većina vaših zagrebačkih inače poznatih domorodacah; pače njim se imade to i u još veću krivnju uračunati, jer su po krvi, rodu, porjeklu i odgojenju pravi Hrvati. — Ali morate znati, da su vaše inače divne knjige staroga zakona pune prekrasnih primjerah, gdje je Gospod zabranjivao, da nevalja za opakimi u ničem se povoditi niti sliediti njihov primjer; koliko putah bijaše kažnjen sav narod s bog opačine njekolicine. Pa to bi vam mogao i glede narodnosti reći u Hrvatskoj. Nepovodite se vi Izraelićani za ljudmi kojekakvimi, koji tražeć svoje posebne interese nastoje svakimi sredstvi, da postignu svoj cilj negledeć ni malo kojim putem. U vas ima najviše ljudih nezavisnih, kojim se netreba pokoravati; vi morate hrvatskomu narodu pokazati, da štujete njegove svetinje, da ste bolji od mnogih Hrvatah, a tim ćete koristiti i sebi vrlo mnogo; — vam treba raditi ono i onako, kao što rade vaša braća u Magjarskoj, Njemačkoj i po drugih zemljah. —

To isto imam vam reći i glede nošnje narodne; samo što ste vi glede ove još gorji! U ovo posljednje vrieme malo se koji Izraelićanin vidi u surki. Neznam s kakovih razlogah mrzite hrvatsko odjelo, jer ono što ste mi u početku rekli, nisu razlozi, nego puka netemeljita izvinjivanja, koja vam nisu nimalo na čast. Neću reći, da to u obće radite s preziranja naših stvarih, ali to vaše postupanje jasno dokazuje, da neshvaćate ili nećete da shvaćate duh našega vieka, koji se zove viekom narodnostih. Izraelićani nemogu se u ničem tužiti na Hrvate, treba vam dakle raditi, da se i Hrvati nebudu na vas tužili.“

Rekoh i razstadoh se s mojim suputnikom obećav, da ću mu drugom sgodom više toga reći. B.

Glasovi iz domaćih i stranih krajevah.

U Zagreb prispie 3. o. m. nj. c. k. visost nadvojvoda Vilim, te odputova istoga dana u Karlovac.

Digitized by Google

— „Glasonoša“ javi u predposljednjem svom broju, da je gosp. Jovan Sundečić pokupio u Pragu sve što trebaše da podpuni tiskarnu, koja će se otvoriti na Cetinju. A sve novce za taj posao dobio je od hrvatskih kavalirah, a najviše od preuzv. gospodina biskupa djakovačkoga, J. J. Strossmajera. Eto tako je Hrvatska pomogla sastaviti braći Crnogorskoj prvu tiskarnu! Dao Bože rabila se ta tiskarna onako, kako će biti prema općoj koristi i prema pravednosti glede svih južnih Slavenah.

— Poznati hrvatski pjesnik, gospodin c. kr. major Ivan Trnski dobio je krst željezne krune III. razreda bez taksah.

— Na Dravi obustavljeno je nenadano plovljenje parobrodah. Vis. hrv. dvorska kancelarija naredi odmah mješovitu komisiju, koja bi imala izpitati razloge onomu postupanju porobrodarskoga družtva.

— Viteslav Hálek, urednik českoga zabavnoga lista „Zlatna praha“ dobio je od književnoga družtva „Svatobora“ podporu, da može proputovati jugoslavenske pokrajine.

— „Slovenska matica“ u Ljubljani držati će 11. o. m. prvu svoju veliku skupštinu. Već su odredjene svečanosti, kojimi će slovenski rodoljubi proslaviti taj važni za nje dan. Mi želimo od srca našoj braći slovenskoj i svim njihovim rodoljubivim naporom što bolji uspjeh.

Kazalište.

Dne 27. travnja navrvi silni sviet u kazalište; nijedna hrvatska predstava, osim kad je igran „La Pomerais,“ nemože se pohvaliti, da je privukla toliko občinstva. Talijanska opera je tu, a to je već dovoljno, da idu u kazalište i oni, kojih nismo u njem još ljetos vidjeli. Zastor se digne; prvi čin prodje mirno — kod drugih bijaše i živahnoga pleskanja, premda se je čulo i protivnih glasovah; sliedeće tri predstave nebijahu bolje. Kad bi mi hotjeli uporaviti strogo mjerilo na članove taljanske opere, radili bi po istini, ali to se mnogim nebi dopalo. Velimo dakle samo ovo: najveću hvalu i podpuno priznanje zaslužuje gdčna. Filomena (ciganka) tako glede pjevanja kao i same igre; jedino, čini nam se, da se je za staru ciganku odviše živahno kretala; svi ostali članovi mogu se računati medju sasma srednje, o kojih bi se dakle moglo daleko više zahtievati, kad bi oni mogli više učiniti. Jer i primadona, i basista i bariton nemogu u težjih prizorih valjano riešiti svoje zadaće. Tomu oni nisu dakako ni malo krivi; ali ovako se ipak obistinjuje ono, što su njeki ljudi govorili prije, da družtvo neće biti izvrstno; istinu su govorili oni „vikači,“ na koje udari pred mjesec danah jedan od ovdašnjih hrvatskih političkih listovah. — Neradi se dakle umno, ako se javno napada na njeke „neuljudne mladiće,“ koji su tobože, potaknuti stanovitimi ljudmi, izrazili svoje nezadovoljstvo načinom, kakovim se obično u svakom kazalištu na svietu radi, kada se to hoće izraziti. Mi nismo voljni ikoga braniti, nu toliko znamo i možemo sjegurno tvrditi, da su oni ljudi, koje sve strpa „Domobranov“ izvjestitelj medju „neuljudne mladiće,“ a ima tu i starih ljudih, koji su i u većih gradovih slušali opere, radili prema svomu uvjerenju, a ne zanešeni budi vinom, budi potaknuti drugimi osobami.

Nije liepo, da se ovako radi, neznamo radi česa, pa još k tomu pozivlje u pomoć i redarstvo. Javljeno nam je iz sasma vjerodostojna izvora, da je i sam odbor kazališni zahtievao od g. Andreazze-a, da zamieni njeke osobe drugimi, a ovaj je to i obečao. To je dakle opet novi dokaz, kako i sam odbor uvidja, da nisu samo njeki „neuljudni mladići“ nezadovoljni sa njekimi osobami.

Ovo budi rečeno, ne kao da mi nebi priznavali zaslugah pojedinih članovah, nego što nam je žao, da se onako napadaju ljudi protivnoga mnenja.

Književnost.

„Iridion,“ tragedija, poljski napisao grof Kraszinski, preveo Adolfo Tkalčević. To klasično djelo, izvrstno preprevedeno, za što nam jamči poznato ime g. prevoditelja, izadje prije dvie tri nedjelje. Ciena mu je 1 for. a. vr.

— U ovdašnjoj tiskarni g. A. Jakića u poslu je „Mali ratar,“ ili nauka o ratarstvu. Napisao gosp. Franjo Klaić. To djelce namienjeno je ponajviše djeci u pučkih školah.

— „Glasonoši“ pišu iz Praga, da je u třebanskom arkivu rukopis hrvatski „Život Aleksandra velikoga“ glagoljicom pisan. Želeti je, da se naša matica pobrini, da se taj rukopis što prije izdade.

— Do skora doći će pod tisak „Sedmoglava aždaja“ od poznatoga našega Vida Došena. Budući je to djelo već gotovo sasma izčezlo; a inače zaslužuje, da ga sviet čita, to je sasma i u redu, da se obnovi. Priredjuje ga za štampu gosp. David Starčević, suplent na zagrebačkoj gimnaziji.

— Hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ pozivlje na predplatu IV. svežčića „Milovana,“ u kojem će se priobćiti osam primorskih napjevah, poznatih zagrebačkomu občinstvu još od koncerta 20 pros. 1864., kada ih je „Kolo“ prvi put pjevalo.

Koli radostno su primljene te pjesme, sjećaju se još mnogi toga; oni napjevi dokazaše nam na novo, koliko je krasan naš narod, ne samo u pjesmah nego i u napjevih, što se i u „Pozivu“ vrlo umjestno opazuje:

„Hrvatski je narod bogat krasotami prirode i uma, kao ma koji drugi narod velikoga svieta. U svojoj pjesmi opjeva on slavna djela svojih vitezovah, njimi si rád zaslađuje i u crnih časih tugu ublažava. Njegove su narodne pjesme divne u svakom pogledu, i to ne samo junačke, nego i lirične. Napjevi u njekih od tih pjesamah toli su liepi, da ti duša u slasti pliva, kada jih pripjeva grlce gladko i zvučno. U tom se pako pogledu osobito odlikuju primorske pjesme. Zato mišljaše „Kolo,“ da će svakomu Hrvatu milo biti, ako ono te izvrstne napjeve priobći, da im se valjanost, glas i ljepota i u daljih krajevih naše liepe domovine upoznade, a tim da se probudi ljubav za sve ono, što imademo u svom domu krasna, umjetna.“

Budući „Kolo“ nemože samo izdati toga djelca, jer mu nedopušta novčano stanje, pozivlje eto na predplatu. Ciena tomu svezku jest za predplatnike 1 for. 50 novč. Tko sakupi 10 predplatnikah, dobiti će 11 eksemplar na dar. Mi preporučamo što toplije to djelo hrvatskomu občinstvu.

Zagonetka

Od F. S. Križevčana.

Što je, što grob krije,
A još mrtvo nije,
Već hoće i želi,
Da se u grob seli,
Gdje bez glada i jada
Vječni pokoj vlada?

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. U Zagrebu 15. svibnja 1865. **Broj 14.**

GRIEH I POKORA.

(Konac.)

Tako proživi ona punih deset mjesecih. Za toga vremena posjeti po savjetu liečnikah i vrućoj želji svoje majke razne toplice, mienjaše zrak; ali sve uzalud; duševna bolest, koja nemilo paraše njeno srce, nedade tielu da se oporavi. Dan za danom nestajaše nje; iz cvatuće, životnom snagom prepunjene djevojke, postane uvehla, potrta djevojka, niti prilika njekadašnje Ljuboslave. Slabija nego ikada vrati se iz Gleichenberga; liečnici rekoše njenoj majci, da joj neima pomoći. A djevojka, kao da je to slutila, govoraše često o svojoj smrti, želeć jedino posljednju utjehu: vidjeti još jednom Milana. Nu upravo kao da se te posljednje polakšice neće užiti; Milan nikako nehtjede da dodje; pisaše vrlo redko svojim roditeljem, koji mu sada sve potanko javiše što i kako je sa Ljuboslavom. A te viesti **dakako nebijahu takove, da ga ponukaju na što skoriji povratak u domovinu.**

Napokon Ljuboslava, nemoguć više podnositi one neizvjestnosti, a sluteć, da su dani njena života već izbrojeni, i bojeć se, da ju nebi nemila smrt prije sastigla, nego bi mogla reći barma „s Bogom“ Milanu, odluči izraziti svoju volju pismeno. Ovako slaba i izmučena, nemoguć sama pisati, umoli jednu svoju prijateljicu, kojoj stane ovako kazivati u pero:

„„Milane! Nemogu se razstati s ovim svietom, da Ti nerečem „s Bogom,“ da Te neumolim za oproštenje. Nadam se, da ćeš riečim umiruće Tvoje Ljuboslave vjerovati, da ćeš oprostiti onoj, koju su zlobni ljudi zaveli, privremeno iztisnuli Tvoju milu sliku iz moga srca, premda nemogoše sasma izbrisati uspomenu Tvoju iz duše moje. Nikada neosjetih koli si mi mio kao sada, kad mi se valja oprostiti s ovim svietom. — Ja sam težko sagriešila, ljuto Tebe uvriedila, pravedna je dakle kazna božja, koja me sada potište. Nu sve bi rado pretrpila, ja bi hotjela još godine i godine u ovako biednu stanju provoditi, samo da Te mogu jedanput viditi, iz Tvojih ustah slušati rieči „opraštam ti.“ Za taj jedan čas pripravna bi bila godine i godine trpjeti. — Nu bojim se, da toga neću doživjeti, pa se podlažem i tu volji vječne promisli; a podlažem se tim voljnije, što osjećam, premda vrućе želim, da ipak nisam vriedna, da još jedan put zrijem Tvoje milo lice. —

Znadem, da Te je moje postupanje uvriedilo, silno razžalilo; ali Te molim i zaklinjem onom ljubavlju, kojom si me njekoć ljubio: oprosti. Ja se jako kajem; duša mi na drugom svietu nebi bila mirna, da mi Ti neodpustiš, što sam zla na Tebi učinila. — Ala nadam se, da mi Tvoje plemenito srce neće uzkratiti te posljednje utjehe, neće odbiti posljednje moje molbe.

S Bogom za uviek, moj Milane; ah oprosti, oprosti!““ Tvoja nesretna

Ljuboslava.

Digitized by Google

Svršiv svoje kazivanje padne iznemogla na postelj i onesvlesti se, i tako ležaše njekoliko časovah; zatim se oporavi i naloži svojoj prijateljici, neka list sahrani i čim dodje Milan u Zagreb odmah, mu ga predade. U to pristupi i njena mati k postelji. Djevojka zaviriv joj dobro u oči opazi odmah, da joj mati ima nješto kazati, ali ipak taji.

— Majko, što vam je? Imadete li mi štogod reći?

— Kćerko moja, ti si bolestna; liečnik zabranio ti je govoriti, čuvaj se dakle. Dok se malko oporaviš, kazat ću ti sve.

— Oh ne, ne, sada, umah sada! Ali ne! — Nu ako znate štogod o njem — o Milanu, onda nesmijete tajiti; jedine bo viesti o njem mogu moj život produžiti, pače mi i zdravlje vratiti. Vi neznate, neshvaćate, koli čarobno djeluje Milanovo ime na mene. Oh kažite, recite, što znate o njem?

— Ali se bojim, kćerko moja!

— Nebojte se, majko! Recite, možebit je Milan ovdje? — Oh koli mi tuče srce, kad samo pomislim na to; blaženo čuvstvo hvata dušu moju. Njeka blažena slutnja kaže mi, da ću ga vidjeti, i to na skoro vidjeti. Majko! majko! ta neizviestnost mnogo je gora nego sbiljnost, bila ova kakova joj drago.

— Ljuboslavo — ja bih ti kazala — ali se bojim. —

— Pustite me, otvarajte, ja neću, nemogu duže čekati! —

— To je glas Milanov! povikne velikim glasom djevojka, neobičnom snagom dignuv se sa postelje; lice joj je prosulo blago rumenilo. Jest on je, njegov glas poznala bi sred tisuću grlah.

Na to Milan padne u sobu odrinuv silom slugu, koj mu priečijaše ulaz. Pred posteljom stane, zatim poviknuv: Ljuboslavo! baci se na koljena do postelje ljubeć joj izsušene ruke vrućimi cjelovi i polievajuć ih toplimi suzami.

— Oprosti! izvali se iz njezinih prsiuh.

— Sve, sve ti opraštam; ali ti živi, moraš živiti!

— Hvala! hvala ti sto putah! šaptne, pade u postelju, pogleda ga još jednom pogledom neizrečeno blagim i — umre.

Neću da ovdje opisujem tugu i žalost ostavših; samo ću kratko kazati, da je Milan začuv u Nizzi, gdje se je dulje vremena bavio od svoga otca, da je Ljuboslava iznevjerena i na smrt bolestna, pohiti odmah kući, da ju vidi, i on prispije upravo k njezinoj smrti.

Kaže se, da muž težko zaplače, ali Milan ronijaše suze kao malo diete; bacio se preko Ljuboslave, cjelivao joj ruke, zvao ju imenom, nebi li ju probudio iz smrtnoga sna; ali smrt je nemila, koga ona jedanput prigrli, toga nepušta više od sebe.

Zvona zvone kod sv. Marka, žubore turobno kao da i ona žale za nesretnom djevojkom; sprovod se giblje k sv. Jurju. Oko liesa dvanaest u bielo zaodjevenih djevojakah drže s obie strane vience, i prateć tako svoju drugaricu u hladan grob. Za lesom ide mnogo svieta, među tim i Milan, koji se jedva na noguh drži. Na groblju izmoli svećenik molitvu, glasba odsvira svoju turobnu pjesmu — svaki baci grudu zemlje, posljedńji dar, i svi se vrate kući, sam Milan ostane dugo zadubljen u misli gorke. I tako nastane već suton. — Netom dodje žurno kao da je zakasnio njeki čovjek, zamotan u kabanicu, šešir natukao preko očijuh, blieda lica. — Mirnim korakom pristupi do groba Ljuboslavina, klekne i za čas počme:

„Ah! oprosti angjelju nebeski, oprosti jadnomu meni! da ti je vidjeti, koliko trpim za ono, što učinih tebi! — Blago tebi, koja tu počivaš, ti si preboliela sve jade ovoga svieta, ali jao meni!“ I prikrije si lice obima rukama.

Milan stupi u početku na stranu, da vidi tko je taj čovjek. — Nu sada, po rieči upozna Slavišu, primakne se grobu viknuv:

— Slavišo! Ovaj se trgne, pogleda, upozna Milana, i stane kao gromom ošinut. Nu Milan svladav sam sebe pruži mu preko groba ruku, veleć:

— Ja ti sve opraštam; mi smo opet prijatelji kao što smo i bili, a i ona ti je oprostila. — Ovaj stajaše još uviek nepomično, kao da nevjeruje ovomu glasu, dočim Milan nastavi:

— Ali Slavišo, za Boga, što se je s tobom dogodilo?

— Brate ja sam nesretan, provali se ovomu napokon, te nesretan! Za mene neima više na ovom svietu sreće. Milane možeš — li mi, hoćeš — li mi oprostiti zabludu strastne, nerazborne mladosti; to, jedino to molim: zaboravi i budi mi prijatelj; jer sam ti od svega svieta ostavljen — nitko me na ovoj zemlji nerazumie više.

— Opraštam brate — sve ti opraštam!

I oba odoše od groba njim jednako mile pokojnice. Putem od groblja razblaživahu si čuvstva nježnom, blaženom uspomenom, spominjuć krieposti liepe i nesretne pokojnice.

Sliedećega dana razstanu se oba prijatelja; Slaviša ode na svoje imanje. Obim potekoše tom

Digitized by Google

prilikom suze iskrenoga sažaljenja: Milanu, što je Slaviša toli nesretan u ženitbi; a Slaviši, što je prvi uzrok Milanovoj neizličivoj bolesti.

— S Bogom Milane! . .

— S Bogom Slavišo! . . . I prijatelji se sad razstanu.

VII.

Bila bi mogla s ovim, što sam do sada napisala i zaglaviti ovu svoju pripoviest. Ali budući je Milan inače osoba ovdje znamenita pa i inače poznata priobćiti ću list, što ga je 26. listopada 1860. jednomu svojih prijateljah pisao; i u kom se barma ponješto vidi njegov kasnji život.

„Hoćeš da ti pišem o sebi" — nastavlja u listu spomenuv njeke malenkosti, „o svom životu. Neračunajuć ovamo, da čovjek sam o sebi najmučnije piše, upravo neznam o čem da ti pravo pišem. Nu kad želiš svakako koju više o meni čuti, a ti brate slušaj, pa me neosudi.

Tebi su glavnije i najturobnije crte iz moga života poznate; poznajuć to, lasno ćeš dokučiti sve, što sa mnom biva. Ja sam mlad još proputovao dosta svieta, trgnuo sam u najljepših godinah mač, da branim svoju domovinu, da joj krvlju svojom dokažem, koli mi je mila. Nu sve to: niti krvave poljane, niti poljem nanizana tjelesa mrtvacah, niti tamne zidine peštanskih kasarnah neogorči mi života; sva moja bieda dohodi od onoga dana, kada je o n a oči na uviek zaklopila. Nemoj odatle izvoditi, kao da se nesreća moje domovine nedira moga srca; ali brate meni se je uviek činilo, pače toga se čvrsto držah, da pravda mora pobiediti, da naš narod neće niti nesmie poginuti; on može trpiti, ali propasti neće. To me je tješilo u crnih danih, kada pritisnuše jadi hrvatsku domovinu; dočim moje ranjeno srce nenadje nikakove utjehe na ovom svietu. Ja sam ljubio jedan put: vatreno, nježno, dušom i srcem, pa odkako zakopaše taj amenet moj, odkako pokriva hladna zemljica onaj predmet moje ljubavi, moje srce kao da je izumrlo; mimo njega prolaze sve krasote ovoga svieta, a ono se ipak ni nemakne iz svoje apatije. Nju jedinu vidim svagda i svagdje, njena slika toli čvrsto sjedne se u moje srce, da ju slika nijedne žene na ovom svietu nemože iz njega iztisnuti.

Tebi će se ovo malko čudnovato viditi; ali vjeruj mi, živa je istina. Meni neima milije zabave nego misliti na Ljuboslavu, na one sladke ure i dane, što sam ih s njom proživio; sjećam se gotovo svakoga dana, da nerečem svake rieči, što sam s njom izgovorio. Tada svaki put zajauče srce moje novom bolju, — ali meni su ipak veoma omiljele one uspomene.

Otac me neprestano kori veleć, da sam sanjar, samo sebi na trh, da se ničim nezanimam, pa tako bezposlen trujem si još jače život. Njemu je žao, što neću da idem u kakovu državnu službu; ali meni se toga neće; a ti, poznavajuć naše sadanje stvari, odobriti ćeš moju odluku. Ja sam pripravan kao njekada tako i sada, kadgod uztreba, moju domovinu budi mačem budi inom pomoćju priteći joj; ali sada, pod takovim sistemom služiti neću, jer moja služba nebi koristila mojoj domovini. Ta kad sam u srpnju prošle godine bio došao na zadušnice za padše žrtve god. 1845., nadjoh praznu crkvu, pa niti nedopustiše, da se na katafalk metne c r v e n a k a p a! A oni su muževi pali ipak kao borioci za izvišenu ideu! — Moguće, da će se sada okolnosti obratiti na bolje; naš ustav povraćen nam je djelimice; sada bi dakle valjalo složno raditi. Nu medju timi radnici za korist domovine neće biti mene. Brate, ja sve njekako ćutim, da sada živim posljednju jesen na ovom svietu; slutnja mi njekakva kaže; a ja — oprosti — vjerujem u to, premda uvidjam, da to nevalja. Radite vi koji ostanete: radite pošteno i značajno, kako dolikuje potomkom slavnih djedovah, pa kad što koristna izradite, sjetite se i vašega Milana, koji bi bio radostno kao prvi medju prvimi pristao uz taj dični posao, da mu nije nesreća život podgrizla.

S Bogom! brate moj! Prošle noći sanjao sam opet o Ljuboslavi!"

Bijaše studen dan mjeseca studenoga. Žuto lišće popadalo je već bilo sasma. I mnogi ljudi padaju u ovakovo doba!

I Milana zakopaše uz — Ljuboslavu!

Milanov otac Slaviša i drugi znanci i prijatelji plakahu gorko na grobu, što no je prerano sakrio nadu staroga otca i ciele domovine.

Slaviša živi i danas, — dà, živi u kućnom griehu, podnoseć težku pokoru za počinjenu griehotu. Jer ima li veće pokore nego li je zla, ohola, naprśita i svadljiva žena u kući? . . . Ali on je iznevjerio si prijatelja i ljubeznu, nesretnu djevojku!

Ljubica Mařikova.

Digitized by Google

NARODNE PJESME.

(Iz sbirke L. Marjanovića.)

Smiljanić Ilija odvede djevojku Ajkunu Tankušića.

(Konac.)

Kad je vidje Smiljanić Ilija,
Čuvutska ga uvati groznica;
Sve je stiska i za prste štipa,
Liepo joj je Ile prišaptao:
„O Ajkuno draža od očijuh,
„Od očiju i od mile majke!
„Živ ti bio, jesam — li ti mio?
„Hoćeš sa mnom poći u Kotare?“
Al govori Tankušića Ajka:
„Jesi, Ile, iza gore sunce?“ —
„Jesam, bogme, lijepa djevojko,
„Jesam glavom Smiljanić Ilija.“ —
„Da su tebi krila sokolova,
„Nebi danas, Ile, utekao,
„Stigli bi te ljuti Udbinjani.“
Na to Ile ništa i negleda.
Ali tomu jedan aga dodje,
Pa on Ilu izpitati podje:
„Oklen jesi, neznana delijo,
„Oklen jesi, od kojega grada?“
Mudar Ile iz daleka s' kaže,
Da j' od onog Biograda grada,
Dje se bistar Dunav s Savom sliže,
Pa da ide do Glamoča grada,
I da onde zagleda djevojku.
Ali tomu drugi aga dodje
Pa Iliju izpitati podje:
„Ti nijesi neznana delija,
„Već si glavom Smiljanić Ilija,
„Tri puta sam bio u Kotaru,
„Ti si meni najviš' dodijao.“
Naljuti se Smiljanić Ilija,
Trže sablju, odsjeće mu glavu.
A popade Tankušića Ajku,
Popade je po svilenu pasu,
Pa je baci na pleći junačke,
Pa je nosi debelom dorinu,
Dore kleče na prva koljena,
Njemu Ile skoči u sedalce,
Uze Ajku za bielu ruku,
Pa ja baci za se na dorata,
Tri puta je pripasao pasom,
A četvrti od sablje kajasom,
Pa on ode preko polja ravna
Kao zviezda preko neba sjajna.
Što god ima na Udbin' Turakah,
Sve se diglo na jednog junaka,
Na junaka Smiljanić Iliju.
Ilija je polje preletio,
I u crnu goru uletio.
Njega ćera s Udbine poćera,
Pred njome je Tankušić Osmane,
Pa govori Tankušić Osmane:
„Ti se, Ajko, makni od Ilije,
„Nemogu ga s ledja udariti,
„Jer bi moga' tebe pogoditi.“
Sprijed leti Tankušić Osmane.
Al govori Smiljanić Ilija:
„O Ajkuno, draža od očijuh,
„Od očijuh i od mile majke!
„Živ ti bio, jesam li ti mio?
„Je l' ti žao Osmana delije,
„Da ga svalim s brze bedevije?“
Ajka muči ništa nedivani,
Crnim okom u zemlju obara.
Ile šaru sa ramena svali,
I on šaru kod oka opali,
I Osmana s bedevije svali.
Jali rupi iz gore busija,
To bi četa Petra Mrkonjića,
Prijatelja Ile Smiljanića,
Pa odoše u Kotare ravne. —
Iznovice Ajku pokrstiše,
Pokrstiše, ka j' i prije bila,
Pokrstiše, pa pozakoniše
Za onoga Ilu Smiljanića.
Ile sebi zove u svatove
Ma za kuma Petra Mrkonjića,
Za prikumka staroga Bogdana,
Starog svata starog Nožnovića,
I sve druge ostale svatove,
Od stotine manje nikakvoga.
Gostio ih Smiljanić Ilija
Od uskrsa do svetoga Marka,
Ravno dvaest i četiri dana.

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

Stjepanijo! reče prije svoje smrti „nješto mi prišaptjuje, da ću biti namirena za sve muke.“ Muž pade na koljena do postelje, a djeca brizgnu vruće suze rositi. Oči joj se kresijahu neobičnom vatrom, a lice obasja divni sjaj. Nikad je nevidiše takove, i prvi put se sada pomoli sreća na njezinom obličju. To vam bijaše sveta žena, te joj Bog prije pokaza nebo, nego će unj stupiti. Umre! Stjepanija ju je okajala i oplakivala kao rodjenu si majku, koju je nadomje-

Digitized by Google

stivala,. jer iz njezinih ustijuh neproteče, da bi puka ujedljiva riečca ili opak savjet. Otac Frèmain snebio se je u njekoliko danah; buduć da nije nikada pomislio, da bi mogao izgubiti suprugu, s toga je malo ne poludio; njemu inače toli radinu nedade se više na posao; čitave dane bi sproveo sjedeć kod svoga posla, a nije se ga ni dotaknuo, već svedjer oči popriečivao na prazno mjesto kraj sebe, gdje je supruga sjedjela, ili k vratam, kroz koja misljaše, da će na sad unići. Njekolicina prijanah pokuša ga tješiti; to će reći, odvedoše ga u gostinu, gdje se neutješi dok se nije opio.

Zato se hoće krepkoće, da čovjek posluje, kad ga tuga pritiskuje. Majstor Frémain bijaše u tom pogledu slab, radi čega mu i bijaše supruga cieli život, moralnom polugom. Njegova djeca nedostaše da ga uzdrže na obronku, s kojega ga tašta i tama radnikah strovali u krčmu: postade pijanica. Videć to Stjepanija uzpregne sve sile, da uzmogne raditi za svukoliku obitelj; nu uzalud, jer nemogaše priraditi toliko, da bi dosta bilo za šest osobah. Gospodar, kako mu se na oku vidjelo, nehajaše mnogo za to; radio bi samo, što no rieč, hoćeš nećeš, a najviše vremena izvan kuće potratio. Odluči dakle Stjepanija, da će mu koju tu u tom obziru reći. Jedva što otvori usta, upade joj:

— Zar si ti gospodarica sada ovdje? Jesi li moja supruga, da se usudjuješ o ćudorednosti mi pripoviedati!

Nenadajući se takovim riečim djevojka uštapi se i umukne. — Kako se moglo opaziti razmisljaše ovaj čovjek časak svakojake misli, nakon čega reče opet:

— Uz sve to, jeli te volja, da mi budeš suprugom? Onda ćeš moći ovako govoriti, a ne sada, gdje si mi deveta usluga (ni chair ni poisson.) Pokle je vidio, da mu ona ništa neodgovara, izpade neprimetnuv ni jota veće.

Ove rieči uzdrmaše svukoliku Stjepaniju; jer g. Frémaina smatraše viekom za svoga poočima, pa i njegova doba i položaj prama njoj nemogaše dopustiti, da u njezinom duhu nikne druga kakova pomisao. S toga joj se pričini ovo, što no joj netom očitova, kao kule u zraku sagradjene. Da mu bude supruga! Da nasliedi svoju gospodaricu, koja toli vatreno ljubljaše supruga! To bi joj bilo uvrieditи njezinu uspomenu, da je primila takovu ponudu. U ostalom niti u snu nikada nepomisli na udaju; scienjaše se za premalo liepu i za presiromašnu, da uzmogne koga uloviti u brak; a što je najviše, gdje bi ju kob sukobila s kakovim prosiocem? Nije bo nikad izlazila iz onih dvijuh sobah, što no jih napuni obitelj Frémainova, u njekoj sgradi u ulici Sainte-Monique.

Ponuda gospodareva naćera je u čudo, uzbuni i prisili, da je o tom mozgala. Ako bi i drugom takov zahtjev izrazio, odluči tvrdo, da ga neće više služiti; pače zveknu joj u glavu misao, da je možda zlo i krivdu počinila, što je ostala u kući po smrti gje. Frèmainove. Uvidila je, da se mora amo ili tamo odvažiti, nu neznadijaše, kamo bi po nju bolje bilo; ovi nemiri umnožiše joj tugu; a gledala je, da se neprigodi nigdje s gospodarom medju četiri oka, samo da izbjegne ponovljenje njegovih zahtievah.

Iz ovoga ju škripca izbavi posjet starice, bake Frémainove, prostakinje poštena srdca; povjeri joj se dakle posve, pošto je prosudila, da to može učiniti.

Čuvši dakle starica što je u stvari, reče joj:

— Kako se vidi, moja draga, ti prećerivaš nemogućnost ženitbe medju sobom i mojim sinom: dakako ovaj imade petero djece, pa je i inače tanak oko rebarah.

— E! ne s toga! povikne Stjepanija.

— Da s bog toga i još nješta; prestar je i previše je ljubio prvu si suprugu.

— Pa i ja sam vrlo ljubila njegovu prvu suprugu, odvrati vatreno djevojka.

— Neima dvojbe; pa upravo puko ovo prijateljstvo je umjestno i razložno, što nećeš da ideš zanj, to razabiram; neka bude! vidim što si naumila, pa ti to i neupisujem u grieh. Jedino, čega radi bi želila ovaj brak, jesu djeca; jer kad ti izadješ iz ove kuće, neznam što će biti od nje.

— Dodjite vi ovamo!

— To je nemoguće, moje diete; živim bo sa svojim sjedim suprugom od njekakvoga malušnoga dobarca, za koje da ga prodamo, nebismo uhvatili ni pet novčićah, pa i to malo bismo morali isti čas ovamo odturati i tako nebismo ni ovi niti mi skrižke kruha imali za založiti. Da se sama spremim, je nemoguće; s toga volim naprtit si djecu na ledja; učiti ju težanju tla, koje ako neizda toliko, a i sjegurno neiztroši tako težko kao ovaj kleti zanat. Kamo sreće! da me je htio moj sin slušati prije dvadeset godinah, te da je kod kuće ostao pomagati si otca oko poljodjeljstva, nebi doista dobarce naše propadalo već raslo. Sve je na jedno brdo tkano, sve bi rado u grad, bajage ovdje će jih liepa sreća stići, al kad onamo, to jih vidimo, gdje skapaju od gladi negledeć na to, što rade strojevi.

Digitized by Google

— Gospoja Frémainova imala je mnogo djece, pa to je krivo, što nije gospodarstvo po najbolje išlo za rukom.

— Jest, istina je! odvrati starica; u gradu potiče sirotinja od djece, dočim usuprot na gospodarstvu mnogobrojna kuća napreduje.

(Dalje sliediti će.)

ANDREW JOHNSON.

Groza, što no zavlada svietom, kad je stigao glas ob umorstvu predsjednika amerikanske republike, neutiša se još; i sried te groze zasjedne dosadanji podpredsjednik Andrew Johnson mjesto svoga slavnoga predšastnika. Kao što je ovaj od prosta poljodjelca popeo se do velike visine i uglednosti jedino svojim umom i neumornom radinošću; tako je i Johnson, krojački kalfa, boreći se jednakimi nevoljami dospio do istoga cilja. Rodjen 29. prosinca 1808. u Raleigu, u sjevernoj Karolini, izgubi već u četvrtoj godini otca, koji je hoteć oteti valovom njekoga svoga prijatelja, sam postao žrtvom njihovom. Kao dječak u desetoj godini dodje k njekomu krojaču u svom rodnom mjestu u nauk, gdje se je bavio punih sedam godinah. Škole nije polazio, jer mu siromaštvo nedopusti, nego se više slučajno naučio čitati. U djelaonicu njegova gospodara dolazio bi njeki amerikanski gentleman, koji je kadšto djetićem čitao iz knjige govore glasovitijih englezkih govornikah. U mladom Johnsonu probudi se želja, da bude i on jednom takov govornik, s toga odluči, da će se učiti čitati. Djetići njeki raztumačiše mu pojedina slova, a onaj gentleman nauči ga, kako ih valja slagati. Zatim umoli ga, neka mu posudi onu knjigu, a gospodin taj pokloni mu ju. Svaki bi dan, svršiv svoj posao, po dva tri sata čitao.

Za toga navrši naukovno vrieme te podje g. 1824. u Laurens Courthosu, u južnoj Karolini, gdje je radio do dvie godine. Odatle ode u Tenessee, vodeć sa sobom i svoju mater, koju moraše uzdržavati. Tu u Grenvillu oženi se, a žena njegova nauči ga pisati, računati pa ga uputi i u drugih elementarnih naucih. Nu i sada mogaše se jedino noću baviti nauci, danju valjaše mu vlastitimi rukami skrbiti za obitelj.

God. 1828. izaberu ga za aldermana i tim stupi prvi put na polje političko; sliedećih dviuh godinah povjeriše mu opetovano tu čast, pa ga gradjani i god. 1830. izaberu za majora (načelnika,) a tu čast obnašaše uzastopce tri godine.

Već godine 1835. dodje u zakonodavno tielo, gdje je pobijao osnovu poboljšanja tvrdeći, da predlog nebi koristio, nego bi državu samo oteretio; ali osnova postala je previše popularna, te je i prodrla, a on je radi svoje opozicije g. 1837. kod izborah ostao u manjini; nu već god. 1839. osvjedoči se narod s kojekakvih nastavših zatah, da je Johnson pravo prorekao, te ga opet velikom većinom izabraše u zakonodavno tielo. God. 1841. stupi u teneski senat, a 1843. prvi put u kongres, gdje je ostao do god. 1853. radeći u vrlo važnih stvarih tako rekuć ostalim na čelu. God. 1853. imenovan je zapovjednikom od Tenesee, za što je god. 1855. opetovano izabran. God. 1857. postade članom senata sjedinjenih državah. Ove godine mjeseca veljače izabraše ga za podpredsjednika, a usljed temeljnih zakonah amerikanskoga ustava je on sada, poslje smrti predsjednikove, zauzeo mjesto pokojnoga Lincolna.

Englezke novine raztrubiše u sviet, da je Johnson pijanica, nesposoban za vladu, da će on strmoglaviti republiku u velike neprilike. Nu govor njegov, izrečen onomadne prilikom zasjednuća predsjedničke stolice uvjeri sviet, da su englezke novine klevetale.

Amerikanski narod primi velikim zadovoljstvom načela svoga novoga predsjednika, izrečena u onom govoru, i njegove rieči: „nije narod radi oblastih, nego su oblasti radi naroda“ stekoše obću dopadnost.

Niema tuga.

(Tebi G . . .)

Kô vas sviet ja mislih prije,
Samo suze boli jave; —
Blago onom tko to mnije,
Jošt nepozna tuge prave.
Meni srce roni suze
Kad me bol i jad obuze.

Buduć usta moja šute,
Misle da sam u pokoju,
Al da vide rane ljute
Što ciepaju dušu moju . .
Željeli si nebi vrieme
Grozne muke — tuge nieme.

Edo Tómaj.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Glasovi iz domaćih i stranih krajevah.

Mi smo već više putah spomenuli, i ne samo mi nego i drugi domoljubi, da je hrvatski narod darovit, da u njem imade prekrasnih sposobnostih i za znanosti, umjetnosti kao i junačka djela. Nu isto smo tako izrazili često žalost, što sinovi i kćeri naroda hrvatskoga, postignuv ma na kojem polju veći stupanj savršenosti, zaborave često, što duguju svomu narodu, pače da nemare i kojekakvim oružjem proti njemu i vojevati. Tu žalost izrazismo u jednom od posljednjih brojevah ovoga lista, a evo sada opet povoda, da o tom govorimo.

U Beču izlazi list „Blätter für Theater, Musik und Kunst," a uredjuje ga g. L. A. Zellner, rodjeni Hrvat, koji je prije godinu danah i Zagreb posjetio te uz skupe ulaznice svoje historičke koncerte davao. Da su ga Zagrebčani liepo primili, poznato je; a to je priznao i sam g. Zellner. U listu dakle pod njegovom upravom izlazećim imade kadšto i dopisah iz Zagreba o umjetnosti i napredku ili tobože nazadku njenom. Sagriešili bi hoteć tvrditi, da su ti dopisi sastavljeni i pisani s gledišta slavenskoga; a koliko prijaju napose nam Hrvatom, dokazati ćemo umah. U posljednjem broju toga lista iztaknuo se je njekakov čovjek K—n, te navukav strogo obličje umjetnika, pripoviedajuć kakova stagnacija zavlada u Zagrebu na polju glasbene umjetnosti, reče: „Ein Grundhinderniss aller künstlerischen Aufschwunges ist und bleibt die Tendenz, die Kunst zu nationalisiren. Man will eine specifisch-kroatische Kunst schaffen! Damit hat man glücklich dahin gebracht, dass das Theater leer steht, und dass die Programme unserer Musikaufführungen eine trostlose Phygsiognomie zeigen. Croatische Dramen giebt es nicht, kroatische Schauspieler ebensowenig," itd.

S koje god strane mi promatrali ove rieči, iz svake viri tajna, mišljena ali neizrečena želja za tudjim. Tomu dopisniku — koga mi ponješto poznajemo — prohtjelo se tudjinstva kao njekoć Izraelićanom u pustinji egipatskoga mesa. To je zloba i zavist, kakovoj se gotovo nebi bili nadali. Mi znademo prilično muzikalnu vještinu toga K—na, pa nas je s toga dvostruko uvriedilo, da se takovi ljudi usudjuju kuditi toli plemenitu težnju! Netrebamo ni od g. Zellnera ni njegova dopisnika da nas pouči, što je umjetnost? Mi znademo, da je umjetnost u svojoj cjelosti obće dobro svih narodah, kao što god su i ostale umjetnosti i znanosti, koje zaklaplju u sebi iste pojmove, ista sveta i neoboriva načela; pa opet nisu li svi znamenitiji muževi nastojali, da osove znanosti na narodnom temelju? — A zar nebiva tako i s umjetnošću? Nemože li i umjetnost „salva ejus essentia" upirati se ovdje više ondje niže na narodni temelj; vaditi svoje predmete iz života ovoga ili onoga naroda? Pa ako se to kod ikoje grane umjetnosti dade izvesti, to se dade jamačno kod glasbe.

Tko neće slušajuć magjarske napjeve izreći, da je magjarska glasba osnovana na narodnom temelju? Jest, i mi Hrvati hoćemo i nastojimo, da stvorimo takovu umjetnost, da ju osovimo na narodni živalj, pa će onda i umjetnost nositi izraz narodne, premda će zato ipak ostati u svom biću jednako, obće blago; sjajni početak učini pokojni i nezaboravni Lisinski. U ovom smislu prosto nam je umjetnost u toliko nationalisirati; nu puka je zloba, kad taj K-n veli, da bi Hrvati radi stvoriti njekakvu posebnu hrvatsku umjetnost.

Što vrli taj dopisnik pripovieda, da je usljed tih težnjah prazno naše kazalište, phisiognomia naših koncertah „trostlos," da neimamo niti hrvatskih dramah niti hrvatskih predstavljacah: tko neće logično misleć — što je u dopisnikovom Galimathiasu vrlo mučno — izvoditi odatle:

Dakle netreba hrvatskoga kazališta; jerbo se tim hrvatskim elementom nanaša umjetnosti silna šteta, prieti joj barbarstvo! — Mi znademo mnogo ljudih u Zagrebu, koji goje jednake želje sa K—nom i posredno g. Zellnerom, koji bi danas slavlje slavili, da se njemačko kazalište u Zagrebu širi, da se hrvatskim novcem podupiru i na tom polju tudjinci. Nu ta goruća želja toga K—na neće se — nadamo se — tako brzo izpuniti, dok imade ikoliko poštenih i svoj narod iskreno ljubećih muževah, i dok naš narod osjeća u sebi krieposti odbijati sve navale patentiranoga tudjinstva svom snagom od sebe. —

Želje g. K—na, gore spomenute, izrazuju još jasnije ovi redci:

„Man will kroatische Concerte geben, und alles was man hierin zu bieten vermag sind Gesangssachen, die sich über das Nuveau des Gassenchauers kaum zollhoch erheben!"

Ovdje je u malo riečih toliko opakosti, zlobe i crne ignorancije izrečeno, da se čovjek mora i nehotice pitati: ili je urednik, koji prima takove nečuvenosti u svoj organ, ili njegov dopisnik zaboravio ili gdjegod ostavio bolji dio svoga uma.

Naše krasne pjesme, kompozicije našega Lisinskoga, Livadića i Kornelija Stankovića krsti njekakov K—n Gassenhauerstvom, i tu uvredu, što ju taj obskuri dopisnik drzovito baca cielomu narodu u lice, prima i tim povladjuje sin hrvatske domovine u svoj list, koji je još prije godinu danah hvalio naše pjesme; koji njim, ima li ikakove muzikalne ili vještačke sposobnosti, nemože odreći krasote; jer ju priznavaju toliki muževi narodah nam nikada prijateljskih. — Nu iz te prostačine dopisnikove pomalja se sasma jasna ova želja: netreba hrvatskih pjesamah i napjevah; mi smo bo osvjedočeni, kad bi se kod nas pjevalo: „Wo ist des Deutschen Vaterland," pa ma to gorje bilo, nego što i najprostiji uličnjaci urliču, ipak bilo bi prekrasno; jer valja znati, da je Niemcem prosto nationalisirati ne samo umjetnost, nego je prosto svimi sredstvi udarati na one — osobito ako su ti Slaveni — koji bi sliedeć njihov primjer u svom domu hotjeli to isto činiti. Kraj tolikih političkih protivnikah eto nam i njekakove kukavice, koja našav po svoj prilici u Zagrebu svoje utočište ruga se sada — postav objestna s udobnosti — cielomu narodu i njegovim svetinjam; pa još smije izreći misao: da će se kod nas tek

Digitized by Google

onda podići umjetnost, ako budući sabor votira dovoljnu podporu glasbenomu zavodu, i ako odbaci „den engherzigen Nationalitätsstandpunkt.“ — Dakle veću plaću onim učiteljem, koji će nas i božanstvene glasove glasbe tudjim načinom i pod tudjim uplivom učiti! — Mi se čvrsto nadamo, da toga sabor hrvatski neće učiniti.

Na koncu: mi od gosp. Zellnera nezahtievamo da bude Hrvat dušom, niti ćemo jako nastojati, da u obće svoje apostate dovedemo na pravi put, ali u interesu njegova lista bilo bi, da si bira dopisnika koloko toli barma u obićnih formah ugladjenoga, i koliko toliko barma prvim pojmovom muzike vješta, koji bi ako i zlobno, a to ipak finije i dostojnije pisao; inače morat ćemo misliti, da su „Blätter für Theater, Musik und Kunst“ pravo stečište uličnjakah i sasma prostih psovačah.

Mi ćemo o toj stvari u sliedećem broju koju više progovoriti.

— Mjesto g. Janka Jurkovića, sadanjega drugoga školskoga nadzornika, imenovan je Živko Vukasović, dosadanji privremeni ravnatelj osječke gimnazije, perovodjom kod naše dvorske kancelarije. Gosp. Jurković već je prispio u Zagreb.

— Djelo profesora Ljubića na Rieci: „Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske“ konfiscíralo je ondešnje državno odvjetničtvo, i to, kako pripoviedaju, radi njekih stvarih u §. 8. gdje se govori o glagoljici. Šteta velika za našu književnost!

— Matica dalmatinska izdati će svojim troškom „Pjesmaricu,“ već je sklopila i ugovor sa tiskarnom Rougier radi tiskanja. Ujedno ovlasti ona novčani odbor, da uloži gdje na sjegurnom mjesto razpoloživu svotu od 800 for. a. vr.

Kazalište.

Kad smo u posljednjem ovom broju izrazili, da nije liepo, što javni listovi udaraju na ljude, koji po svom sudu izrazuju svoje nezadovoljstvo s ovim ili onim predstavljačem, izvolio nam je „Domobran“ u kratko odgovoriti, spominjuć da je puno kazalište najveći dokaz, da je veliki dio občinstva zadovoljan. Nu mi smo odmah kazali, zašto je kazalište sada punije, nego za vrieme hrvatskih predstavah; i premda bi mogli dokazati, tko danas najjače u kazalištu pleska, to ipak ostavljamo tu stvar; do sadanje predstave i buduće još više dokazati će, tko je imao pravo tko li krivo; a osim toga moramo priznati, da nas dosadanje recenzije „Domobranove“ nisu mogle uvjeriti, da smo zlo govorili.

Prelazeć na samu stvar, izviestit nam je, da je „Lucia di Lamermoor“ još gore predstavljana nego „Il Trovatore.“ Toliko priznavaju i oni kritici, koji inače rado hvale i ono, što nevalja nikakove hvale. Osobito prve i druge večeri, izuzam njekoliko riedkih prizorah, mora se reći, da je ciela opera dosta slabo pjevana i igrana. Sborovi su doduše ponješto pomnožani, ali još uviek dosta slabi; orchestar sam prve večeri neskladan; kao što u obće moramo reći, da je orchestar, premda u obće dobar, ipak prejak. „Lucia di Lamermoor“ Donizetti-a opera je krasna sa svakoga gledišta, ima uzhitnih ariah; a osobito liepe uloge imadu tenor i primadona, pa i bariton. Tenor je prvi večer „utcunque“ pjevao, nu druge, u nedjelju, načiniv njekakov „knikser“ probudio smieh te u obće utisak ciele opere potamnio. On ima najbolju volju, kao i primadona; osobito ova posljednja ima dobru školu — ali kad im se u najvažnijih partijah glas iznevjeri; bariton nepjeva zlo, ali slabo, kadšto tako slabo, da ga gotovo nije ni čuti, nsuprot s basom mogli bi zadovoljni biti. —

U takovih okolnostih svakako želimo, da dodje što prije onaj čas, kada dobijemo zamjenike njekim članovom. S toga upravo željno čekamo predstavu opere „Lucrezia Borgia,“ kada će stupiti ti novi članovi prvi put na pozorište; jer nimalo nedvojimo, da će g. Andreazzi uvažavajuć želje kazališnoga odbora našega, izpuniti što prije svoju dužnost. A tad se nadamo, da ćemo moći povoljniji sud izreći o talijanskoj operi; pa neka budu svi prijatelji toga družtva uvjereni, da bi nam bilo vrlo milo, da možemo priobćivati same hvale o svih sudjelujućih članovih.

Smješice.

Liečnik u bolnici (odpuštajuć jednoga bolestnika.) Evo, sada ste zdravi, pa možete ostaviti bolnicu. Noge su vam doduše ponješto otekle, ali zato se nimalo nebrinim.

Bolestnik. Istina, da su vaše noge natekle, nebi se ni ja zato nimalo brinuo.

Njeki gospodin izadje iz jedne dobro poznate zagrebačke gostione i htjede dalje. Tad ga dostigne gostionik.

Gostionik. Ta vi niste milostivi gospodine svoga vina ni okusili; zar vam nejde u slast?

Gost. To nečini ništa; ja sam vino platio; i to je dovoljno.

Gostionik. Upravo to je ono; vino stoji 15. nov. a vi ste ostavili 30 novč.

Gost. Onih suvišnih 15 novč. dajte onomu, koji moje vino izpije.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 12.

28	25	58	23	60	13	8	11
57	22	27	64	7	10	61	14
26	29	24	59	54	63	12	9
21	56	17	30	1	6	15	62
18	31	20	55	16	53	2	5
43	40	45	34	3	36	49	52
32	19	42	39	50	47	4	37
41	44	33	46	35	38	51	48

Milost daj nam blagi Bože!
Robovat se već nemože,
Pod nemilim okrutnikom
Krsta slavnog protivnikom.
U krstu nas ti ukriepi,
Neka nekrst pred njim strepi;
To su prošnje jadne raje,
Koje tebi uviek daje.

Razriešiše: gg. Škender Ceynar, N. S. Tomo Domoljubić, Milan Lenuci, T. K. Franjo Valpotić, Niko Hajdić, M. Flegerić.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na ćitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. svibnja 1865.** **Broj 15.**

PEPEO.

Mirno, tiho, prašak, ležiš tude,
Bez oblika stalna i brez moći.
Duhne l' vjetrić, što od tebe bude?
Ti razpršen nećeš već na oči!
Na sto mjestah bit će tvoja doći;
No je l' stanak gdjegod za te?

Uzrok tebi, različit po liku,
Po bitnosti nezna različnosti.
Nesvjestnosti množiš čast, diku,
Varajuć ju tobožnjom vječnosti,
Sviestno biće, truhle gledeć kosti,
I nestalnost' i stalnost si znade.

Nemaš glaska na pitanje: što si?
A pokorno tvoje cielo stanje,
Što si bio, odgovor mi nosi:
Za pepeo stalno pripravljanje!
Jer nek' prodje vrieme i najmanje,
I već ponos nalikuje na te!

Ti si možda tielo kakvo sjajno,
I palača, um gdje bjaše plaman,
Komu ništa skrovno nebje, tajno;
Il' si prašak, nevid, slab i taman,
Koj na svietu tek bijaše zaman, —
Tko bi ovdje sve to razpoznao?

Učinak si nečega, što bjaše,
Al u tebi sada nebitiše,
Što mladošću ili snagom sjaše,
Čvrsto, kano trava iza kiše; —
Zlo il' dobro — sad ga neima više,
Da je bilo, ti mu nosiš znamen.

Tjelesnosti ti si posteljica,
U koju no, nekad se trudeći
Koj' trenutak — nješto godinicah,
Željna mira, tiho dodje leći;
No bez mira, jer ju vetri veći
Raznesti će pepelom bez traga.

Gdje su vrli svi junaci davni
Krepke ruke i srca smiona?
Gdje muževi bistrim umom slavni?
Gdje ponosne kule Babilona? —
Proti vječnosti nije zaklona!
U prahu se razpoznati neće!

Ponos tiela, možnost, sjaj i slavu,
Svu tjelesnost pepeo dočima.
Tu u prahu već nediže glavu,
Jedan oblik svako tielo prima:
Sve i svuda pretvorit se ima,
Tjelesnosti pepeo je konac!

Koliko si proizveo vajah!
Može nebo, zemlja, svi prostori
Lahko suzah plivati bez kraja
Po pučini, koju led ti stvori,
Da i suze u prah nepretvori,
Sadruženjem drugi lik im dajuć.

Ti si samo slavan, božja sliko,
O čovječe! tebi jedinomu
Bog je dao, čega nema nitko:
Neumrlost u umrlu domu.
Njojzi cienu, a ne tielu tvomu
Tako dajuć, on te uzvisio.

J. Z.

Digitized by Google

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

Diete od sedam, osam godinah ti je već u prilog, napose dječaci: skaču pobirati goriva u dubrave, nažeti zelene trave za dojke — krave, pasu stoku, a hrana jim nije tako skupa; uviek se najde mlieka i po koji korun, što jih čini podcikivati od radosti. Ja bih se okladila, da će Frémainova djeca tim biti posve zadovoljna.

— Ah! neima dvojbe, odvrati Stjepanija, jer evo već za dugo, što jim nisam imala ništa inoga dati za zajutrak, van za novčić sira.

— Dobro! odvesti ću ju skoro; što se pako toga tiče, kako ćemo ju prehraniti, pomoći će nam svemogući Bog.

— A što će od mene biti? zapita sirota djevojka sva u smetnji.

Starica, za čas razmišljajuć, misli sve u ovu jednu smisli:

— Za te nije ovaj zanat, okani se ga, jer inače imaš gotovu prsobol; svjetujem ti, da ideš služiti. —

— U službu, gosp. Frémainova? to će reći, da neumijem mnogo; pa gdje ću ju i naći odmah sada? Komu da se utečem?

— Svojim prijateljem, poznancem.

— Nu neimam ni prijateljah ni znanacah, jer kako znate, neizadjoh nikad izpod ovoga krova; vaša mi obitelj bijaše sve.

— Umiri se, reče joj gospoja Frémainova, priskrbit ću ti možda ja službu; dobila sam pismo od svoje domorodkinje, čestite gospoje, koja sada obitava u Auxerru, gdje me prosi, da joj pošaljem poštenu i milu ladanjsku djevojku, koja bi joj u kućarenju pomogla. Netreba da ova mnogo razumije, jer ju nemože skupo plaćati. Dati će na mjesec osam franakah i ništa više, dakako hranu i stan jošte; to ti je više, nego ćeš ikada kod zanata zaslužiti; scienim, da ćeš joj baš po ćudi biti. Hoćeš li ju dakle potražiti u moje ime? —

Pomisao, da će morati ovu kuću ostaviti, raztuži veoma Stjepaniju; ipak nebje drugo, već joj valjade to učiniti, pače od grada Lyona se odlučiti, gdje su joj sve uspomene bile. Posluhnu dakle staričin savjet; iste večeri očitova to Frémainu, koji se većma tomu začudi, nego razjedi. Djeca uzeše gorko cviliti; pa to ju ožalosti na toli, da joj nebi bilo moguće otići iz kuće, da ju nije na to tjerala ona ponuda gospodarova.

Ipak ju njeke prepone zaustavljaše u njezinom putu .... Neimaše novacah; a nikako joj se nedade, da umoli gospoju Frémainovu, koja je trebala, da može djecu odpraviti sa sobom. Imadjaše dosta ćednu odjeću, koju si bje malo po malo pribavila.

Njeki joj starinar ponudjaše za nju šestdeset franakah, što je ona za šest godinah težkom mukom stekla! .... Ovim novcem mogaše doći u Auxerre, gdje je imala naći svoju novu gospodaricu i predati joj pismo od gospoje Frémainove, gdje ju veoma preporuča. Muke i žalost nedadoše joj da zabije pataricu; oboli bo u putu i kad u grad prispije, moradoše ju, buduć snebila, odnesti u bolnicu.

Ovo pripoviedaše Stjepanija onu večer svojim slušaocem jednako pazljivim, nu s razlike razloga; jedan slušaše većma iz znatiželjnosti, a drugi upravo što ga je zanimalo i ganulo.

— Vi ste veoma zabrazdili, što se niste udali za svoga zaštitnika, zabrunda baka Brosardova, pošto je dobar prstovjet trvenca zaturila u nosnice; to bi kamo bolje bilo, nego da idete, kao sada s trbuhom za kruhom po okolici, gdje nepoznajete ni žive duše.

— Što se toga tiče, lasno se dokopati poznanstvah te dobrih, zakrši rieč Valentin, pa gospodična je i u nas našla dvoje, kojim će veoma drago biti, ako joj budu mogli služiti; a što se prošloga tiče, kako sam mogao razumjeti, nisu ju mogle baš napasti uznemirivati, da podje za gospodina Frèmaina.

Lahki posmjeh zasja na oborenu liščU Stjepanijinom.

— Zar ne? oglasi se živahno; starac, kojemu nebje do toga, da me ljubi, bio bi me uzeo samo zato, što sam mu koristila u kući? A tako se neudaje već postaje služavkom, koje netreba plaćati, pa to je sve!

— Ah! primetnu i to pogledom, u kojem zasja svjetlo nadahnuća; neznam, da li ću ikada biti sretna supruga muža, koji će me ljubiti; nu, ako je to nemoguće, onda volim ostati doživotnom djevojkom. —

— Neka! neka! evo ljubavi, gdje kuca na vratih, blene baka; sve su na jedno brdo tkate! Dakako skrajne je vrieme, da se pomisli na ljubav, kada nije ni prebite pare. Ove glupe rieči smetoše posve Stjepaniju; Valentin, videć njezinu smetnju, zametne govor o svom odlazku.

— Ovdje se radi, progovori ovaj, o tom, da gospodični pokažemo kakovu mastnu službu. Ja

Digitized by Google

sam toga mnenja, da si ju gleda naći u Auxerre-u.

— A komu da se utečem gospodine? Nepoznam nikoga, a niti mene nitko! —

— Oprostite, sada poznate gospoju Brosardovu, čestitu i štovanu ženu i Valentina Fargeauda, koji, što smijem reći, slovi u Auxerru kao dobar zanatlija i kojega toliki poznaju, da bi za čudo bilo, da vam nebih prije tri dana valjano mjesto našao; sutrašnjim danom početi ću se skrbiti za to.

Ova izjava Valentinova, kako se je činilo, zanimaše većma baku Brosardovu, nego onu, kojoj bje namienjena; jer odmah zakrešti:

— Dobro si zamislio, neka se samo ovdje nastani, a ja ću joj se pobrinuti za službu i to umah.

— Doista, gospojo, vi ipak poznajete koga god? . . . . .

— Što više, moja kćerko, nudjam vam da ostanete kod mene; ostarjela sam sirota, a za dobru se trgovinu hoće brze noge; dozlogrdjuje mi već uzpinjati se dnevice po petdeset putih po stubah u pivnicu, da donesem vina, ulja, sira i silu drugih stvarih; pače kadkada omalaksaše mi na toli noge, da jih nisam mogla dići i tako zape mi trgovina. Ostanite kod mene, učiti ću vas trgovini i kućarenju, i poslje mjesec danah šegrtovanja dati ću vam pet franakah. Jeda li vam to po ćudi? Sada vam nije druga van latiti se toga ili okaniti ov čas; vaša pripovjedka veoma me ganu, pa i Valentinu hoću da budem zahvalna, kojega toli zanimate. Na oko mi se činite čestita djevojka i nadam se, da priučiv se mukam i jadom kod inih, nećete u mene mrziti na posao.

Ponuda baš nebijaše ponajbolja; ipak, u kakvom bješe položaju Stjepanija, pružijaše joj barem za vrieme zaštitu, s toga prista uza to.

Valentina očara to; stisne ruku baki te joj se zahvali:

— Tako valja! reče joj, bilo vam na čast, gospoja Brosardova, samo čuvajte ovu sirotu, a evo moje glave, ako vam se to bude ikada na žao dalo. Stjepanija se na tom zahvali sladkim pogledom.

— Ajdmo! produlji zatim, već je kasno doba, a njoj valja da se odpočine; veoma mi je drago, da ona kod vas ostane; uztrajte joj kao dobra majka i načinite joj brzo postelj.

— Ah! reče Stjepanija dignuv se, znati ću si sama načiniti, ako mi samo gospoja pokaže mjesto gdje.

— Vjere mi! moja kćerko, za ovu noć napraviti ću vam postelj u dučančiću, jer inoga mjesta neimam. Površiti ćete stol strunjačom, gdje ćete ipak bolje počivati no na šetališnoj klupi. Sutra, spremiti ću sobu, što no je nad nami, gdje mi se soćivo suši, i dati ću ju vam.

U njekoliko časovah lati se Stjepanija posla i postelja bi u dućanu spremljena. Valentin s početka pristupiv da joj pomogne, u brzo se okani dosta nesgrapno i promatraše taj iztrošeni bolestmi i mukom stvor, koji ipak toliko snage skupio, da obavi ovaj omučni posao.

— Ala pusta, živa je vatra! zaklikne baka videć ju, kako je okretna.

— Ovo je, scienim, poštena duša, odvrati Valentin, te se nisam na zlo namjerio. Sutra, ako Bog da, gospodično, primetne kao u znak prijateljski.

— Sutradan! gospodine Valentine, Bog vas čuvao, vas, kojemu dugujem, što neskapam u to doba od gladi i ognjišta.

— Što se toga tiče, odbaci živahno Valentin, o tom nikada više ni rieči, ako vas je volja.

— Neka bude! reče Stjepanija, nu zabraniti mi nećete, da to viekom u uspomeni nehranim.

Zatim ode pun zadovoljnosti, što no ju probudi dobro djelo, napose onda, kada se čovjek nada, da će mu uroditi onim riedkim i sladkim rodom, što se zove: zahvalnost.

Boravljaše sladki i ojačavajući sanak, a kad se probudi, prva mu misao bješe, kako se imade njegova sirota djevojka, koja mu imade zahvaliti na spokojnoj noćci.

Stjepanija bijaše komad noći budna pretresujuć zgode i nezgode onoga dana, dana važnoga za nju, jer ju namjera namjeri na muža, kojega srdce imaše zanieti.

II.

Stjepaniji nebje od potrebe mnogo vremena, da se udesi uzku krugu bake Brosardove. Nakon njekoliko danah natjera u čudo svoju siedu zaštitnicu, što se tiče trgovine svojim umom i vještinom, a redom i čistoćom u kući, gdje nije više doticala skrb i poslovanje starice, kakova bijaše Brosardova.

Baka Brosardova, namrgodjena, znatiželjna i brbljava, kao većina stvorovah, koji su osjedili u dućanu na malo, nebiše ni tvrdja tvrdica, a niti veći sebičnjak od inih njezina zanata; pače ostalo joj je jošte, pošto je postala pokondirana tikva, nješto dobra od prostakinje, što ju je po koji put učinilo čestitom ženom. Kad je vidila Stjepaniju onako radinu, gane ju tim većma, što joj je u prilog radila; s toga ukaže se djevojci dobrohotna i

Digitized by Google

nagnuta, što kod nje nebijaše svakdanji kruh. Videć ju kako je kukavno odjevena njekakvom prostom suknjom, dade joj na dar odielo od vunena plava latka, koje je u svom dućanu uzela — jer u Auxerru kao i po drugih pomanjih gradovih imade u istom dućanu mirodije i lätakah potrebnijih na prodaju; pače dielila bi s njom i pržolicu i loćiku, što nesmjede manjkati na jestveniku njezina objeda. Taj postupak, kako se je vidjelo, dielovaše veoma ugodno na djevojku; s toga se promieni posve u njekoliko nedjeljah kako u licu tako i na duhu: njezina lošost projde bez traga, u očiuh joj zasja zavedljiva danica, rumenilo ružičasto oblije joj lišce, s kojega je i nagužvanosti nestalo; postade malo ne krasnom. Borami to udari u oči kupcem, te oni više mamljeni ovim mladim obrazom, nego namrgodjenim gospoje Brosardove, podvostručiše svoje kupovanje.

Zaviriv Stjepaniji u zabitne misli, svaki živ bi se bio mogao osvjedočiti, da je nije promienilo tako bitno udvorivanje susjedah i postupanje bakino, već bje jedini uzrok tomu Valentin, koji neuzmanjka nijedan božji dan, da nenazove „dobar dan“ svojoj „poslenici,“ kako ju običavaše u šali nazivati. Veoma ga obradova, vidiv, gdje biva svedjer zdravija ili da rekñem mladja. Pa kad bi joj to očitovao, porumeni onako, kako se neobičavaše s veselja porumeniti. Pa i sama opaziv to preobrazi se rek bi; podvostruči revnost i radinost dajakošnju, te s toga imadijaše kuća Brosardičina jedino njezinoj poslenosti zahvaliti, što su joj stvari dnevice u napredak išle.

Trebalo je najprije, da se računi bolje prave; jer kako je baka dosele radila, bijaše posve jednostavno: potegnuto njekoliko linijah na crnoj daski, i njekoliko znakovah hieroglyphičnih, bijahu ti bogataši, što su imali u nje vere. Što se ostalih računah tiče, to bi ona točno uzimala svaku večer unišavši novac iz blagajnice dućanske.

Stjepanija, kojoj se je, kako se činjaše, razvijao razum s tielom, nagovori staricu, da kupuje od sele u naznačeno vrieme i više stvarih potrebnih za svakdanju potrebu, nego što je to dosele činila, pa da daje više na vjeru; i tako učini, da se i broj kupacah umnoži. Jedino bijaše velika neprilika uz to, što se ni Stjepanija nije mnogo razumjela u račune. Ali u brzo se i tomu nadje lieka, jer joj Valentin obeća, da će ju tomu uz sve svoje trudne poslove učiti. Zaisto bijaše u tom vrlo točan; pa kako i nebi bio, gdje mu vrieme upravo lećelo, čudeć se djevojčinoj bistroumnosti. Nu jedne večeri nedodje baš u vrime, u koje bi dolazio, već nješto kašnje i to odieven ne svakdanjom, no svečanom haljinom.

— Ala si krasan kao sunce, moj Valentine! reče mu Brossardova kad ga ugleda. Stjepanija nereče ništa, nu srdašce joj se zaklopi lagano, kao da ju je obišla kakova slutnja.

— Ta ja bih se okladila, produlji starica, da se nisi radi nas tako nakitio!

— Ne majko, odvrati mladi bojadisar; priznajem to, opravio sam se nješto bolje, jer sam nakanio komad noći kod gospodina Créponda, prodavaoca mastih, sprovesti. Taj gospodin je njekim načinom moj zaštitnik, jer mi pribavi posla, a ja mu zato trošim boje; mi se uzajemno pomažemo, te smo dobri prijatelji, premda je on bogataš a ja ubogar; s toga on opet nediže nosa predamnom. Večeras si slavi imendan kćerke, pa me je pozvao na zabavu. —

— Što? zar imade on kćer? upita Stjepanija nješto drhćućim glasom.

— Jest! gospodičnu Euphrasiju, krasno djevojče, koje je odgojeno u zavodu Vaugiradskom kod Pariza. Ponaša se u družtvu upravo čedno i krasno se odieva. Vidih ju mimogred njekoliko putih uz otca. Ta mora čovjeka da zanese, kad joj uoči prame.

(Dalje sliediti će.)

Iverje.

Od Dr. N. I.

Hydrophobus.

Nit' ne bjesni, nit' ne laje,
Ipak kažu, bjesan da je,
Što on vode pit nemože.
Čudna čuda, mili Bože!
Ta on davno prije
Nikad vode pio nije.

Njekoj gospoji.

Sva u svili ko paun se širi
I oholo kroz očale viri.
Pa zar zato da ju kudim?
Ne — ta mužači se čudim.

Novo družtvo.

Skupilo se opet družtvo ljudi',
Snuje novi mlin po svojoj čudi.
Što da pitam, kamo ono smjera?
Ta na svoj mlin mlinar vodu ćera.

Digitized by Google

DANTE ALIGHIERI.

Na pol sjedinjena Italija odlučila je evo ljetos mjeseca svibnja proslaviti svečanim načinom šeststogodišnjicu svoga najvećega i dubokoga, silnoga, lovorikom stroge ozbiljnosti urešenoga pjesnika. Nestade vremenah, kada je on proklinjuć domovinu svoju morao bježati iz Fiorenca, jer je, prijatelj svoga naroda, smionom rukom počeo bio tresti protivnike.

Mnogo se toga već izmaklo s ove kruglje zemaljske! I iz Danteova života neznamo mnogo pripoviedati; nesgode vremena izbrisaše mnogu poznatu crticu iz njegovih dogadjajah.

Nu ipak se zna, da je otet krugu svoga djelovanja, nezadovoljan sa tečajem svetskih stvarih pribjegao u one krajeve, gdje ga rogobor ljudskih strastih nezaglušivaše, gdje ga oprtjeni tereti nisu osamili u ponoru duševnom, no ga tješili, dizali i bodrili.

Čini se, da je Dante-a već u prvoj mladosti potresla rana i nesretna strast, pa ga i očistila, ljubav naime k Beatrici Portinaci; i ta neumrla nježnost prama liepoj djevojki pratijaše ga cielim životom; nježnost, sklonost tako čista, tako nevina, da se čovjek diviti mora nalazeć u domovini Bocaccia toliku čistoću mislih i težnjah. O toj ljubavi nemože se mnogo pripoviedati, bit će po svoj prilici istina, da je Beatrica, koju je pjesnik kao osamgodišnju kćerku prosta gradjanina prvi put vidio, rano preminula. — I to je jedan razlog više, iz kojega se dade protumačiti ona strastvena uspomena, ona nesravnjiva svetost, što no ju posveti Dante slici te djevojke.

Koli ružan je odnošaj Göthe-a prama Bettini promatran u tom svjetlu, koli nečista njegova ljubovanja sa Lotikom, Friderikom i Liliom; što je Schillerova doduše čišća ali slabija ljubav sravniv ju sa osjećanjem Dante-a prama Beatrici? Osjećanje nježno, prosto svake podle strasti, i sjenke njene djeluje nedostižnom silom! U ovom ranom osjećanju otvori se vrelo, kao što pjesnik sam priznaje, novomu životu: „vita nuova."

O životu Danteovu nezna se mnogo točna pripovjedati. Toliko se znade, da je rodjeni Florentinac oružjem u desnici branio svoju domovinu, pa tako g. 1300 obnašao najveću gradjansku čast u svom rodnom gradu, čast „priori-a" i kao takov zaplete se u rat, što ga vodiše Guelfi i Gibelini medju sobom, i koji dobi u Fiorenciji značaj lokalnoga rata, što ga povedoše medju sobom crni (bezuvjetni pristaši pape) i bieli (protivnici papinske vlasti.) Biele zatjeraše crni u veliku biedu uzev upravo vandalski robiti i plieniti. Dante podje u Rim, da izposluje čovječnije postupanje s bielimi. Ali sve uzalud, pače Dante bude za uviek protjeran iz svoje domovine; a ovakov uzme kao pisac raditi, pozivljuć knezove, neka se sjedine pod carstvom rimskim. Nu smrću cara rimskoga 1313. nestane njegovoj stvari temelja, a njemu samu temelja za djelovanje.

Osim neprocienjivih zaslugah, što ih steče za talijanski jezik, zaslugah o kojih bi se morale ciele knjige napisati, kad bi ih htjeli valjano uvažiti, steče i osnova njegovo djelo „comedia" neumrlost mu. „Divina comedia" zove ga sav sviet, i samo pod tim imenom poznato je narodom.

U tom pjesmotvoru izmakne se pjesnik vizijom sbiljnosti, te branjen i štićen i praćen svojim predšastnikom Virgilom, pa onda, budući ovaj kao pogan nemože u nebo, svojom Beatricom pa i sv. Bernardom putuje paklom, očištilištem i raznimi nebesi i dospie napokon do „primum mobile," do sjedala vječnoga božanstva. Neiznevjeriv se ma ni za časak značaju prizora što si ga sam stvori za svoju „komediju" napuni ovu veličanstvenim bogatstvom svakojakih promatranjah, koja su bud uzko spojena s njegovim životom, bud spominju na izvjestne i imenovane osobnosti, sad opet izriču divne zakone poznavanja razviv sve to do podpuna sustava, u kojem se (kao mimogredno i razvraćenost, nesloga i razkomadanost Italije) najmučnija pitanja bogoslovja i filosofije riešavaju, dakako u duhu 13. vieka. ali nesravnjivom poesijom, i duševnom silom. — Istina, tko hoće čitati taj iz triuh dielah sastavljeni pjesmotvor — pakao, očistilište i nebo — mora točno poznavati tadašnje historičke i socialne odnošaje; nu imade tu i općenitih stvarih, poznatijih ali prekrasnih opisivanjah, koja su i nevještu razumljiva.

U posljednih pjevanjih — u svakom dielu imade 33 pjevanja — odlikuje se osobito poezija izraza i opisivanja plastikom i ljepotom, te se može slobodno sravniti sa najdivnijimi stvarmi, što ih je ikada pjesnički duh stvorio.

Niti stari Rim neimadjaše samostalnih pjesnikah, a niti nova Italija; pa upravo u toj Italiji, 13 i 14. stoljeća življaše Dante. Nu njegov primjer nehtjede ili nemogaše nitko više sliediti, zadaću, što si ju stvori divni taj čovjek, nenastavi nijedan talijanski pjesnik. Taljanski slikari dovedoše umjetnost svoju na visoki stepen, ali nijedan pjesnik taljanski nedomakne se Dante-u; jer što je Alfieri ili Petrarca prama Danteu! Tu se nemože po pravu niti što sravnjivati.

Digitized by Google

Uspomenu Danteovu slavi ne samo njegovi zemljaci nego sav sviet europejski; u rodnom njegovom mjestu sastaše se muževi od svih krajevah Europe, sinovi raznih narodah, da se poklone velikomu mužu i da ga svaki u svom jeziku proslavi i opjeva. I od Hrvatah ode onamo vrli naš pjesnik knez Pucić; a i u glavnom gradu Hrvatske proslavit će se važni taj dan dostojnim načinom.

Mi pako punim srcem čestitamo narodu zemlje talijanske na tako velikom duhu, te mu podvikujemo: Vita nuova!

Pr. B. L.

Njemački jezik i glasba.

— — Denn er (Schiller) fordert alle gewesenen, gegenwärtigen und nachkommenden deutschen Dichter auf in einer so schwankenden, unbiegsamen, breiten gothischen rauhklüngenden Sprache als die Deutsche ist, sich mit der freien Organisation und dem musikalischen Fluss der lateinischen ohne Nachtheil zu ringen.

Ove rieči navodi izdavatelj Schillerovih djelah veleć, da ih je sam čuveni taj pjesnik napisao u predgovoru k svomu prevodu Virgilove Aeneide, jer nije mogao nikako stvoriti shodna načina, da koliko moguće vjerno, točno ali i prama duhu njemačkoga jezika pretoči pjesmotvor slavnoga Rimljanina. A ovu istinu, priznatu najslavnijim pjesnikom naroda njemačkoga, potvrdjuju takodjer i svi bezpristrani poznavatelji toga jezika, pa ma oni i nebili osobiti glasbenici, ako samo imadu zdrav sluh, i ako znadu nespretnost i nesnosnu raztezljivost razlučiti od umiljatosti, gladkoće i kad treba nepretjerane krepkoće.

Nu uzprkos toj istini napisao je eno g. L. A. Zellner, o kom progovorismo njekoliko u posljednjem broju, u svom listu „Blätter für Theater, Musik und Kunst“ članak „Ueber das Musikalische in der deutschen Sprache,“ u kom, cielom povorkom nedosljednosti, neznanja i očita izvraćanja istine nastoji dokazati, da je jezik njemački najsposobniji za glasbu, da se u njem sve nuance njene počam od nježne ljubkosti do strahote i užasa nesravnjivim načinom izvesti mogu, dajuć tu prednost njemštini i pred taljanštinom i pred svimi inimi jezici romanskimi nespominjuć dakako ni riečju jezika slavenskoga.

Ja nebi ni slovca proti tomu članku napisao; pustio bih g. Zellnera, neka se nasladjuje zvonkimi, zvučnimi i milenja prepunimi glasovi njemačkoga jezika; jer na čast mu bilo, što veli u spomenutom članku: „Man sollte meinen, wer nur irgend Ohren hat zu hören, der müsse hier andächtig still stehen, und Gott danken, dass er es ihm vergönt hat, ein Deutscher zu sein; schon ganz allein deshalb, dass er die deutsche Sprache versteht.“ Ove rieči čuju se prekrasno iz ustiuh rodjenoga Hrvata, a čovjek se topi od užhita znajuć iz kakove su glave potekle, koja već jednom zanešena krasotom gotskoga jezika nemari napisati: „Der Engländer schnart, der Francoze schwazt, der Spanier röchelt, der Italiener dahlt und nur der Deutsche redet.“ Kako rekoh u sve ove i slične krupnine, kojim se čovjek mora sladko narugati, nebi dirao, da g. Zellner nije zabacio cielim svietom priznato načelo jedno, i da nije bezprimjernom arogancijom sasma ignorirao jezike slavenske, a napose jezik hrvatski.

Niti živalj taljanski niti njemački neprija nam Hrvatom, oba su složna, kad treba nanieti uštrb našoj narodnosti, ili pako prikratit bud naše sposobnosti. To smo već toliko putah izkusili a i dan danas kušamo. Nu u toj borbi svakako nam je opasniji živalj njemački, koji kamo dodje, svagdje nanosi biedu drugim narodnostim. Mi se dakle moramo braniti od svakoga neposrednoga i posrednoga napadanja a i jednakim oružjem udarati na ljude, koji u sliepoj zanešenosti svojoj zlobno nieču svaku sposobnost narodu, brojećemu u Europi preko 80 milijunah, narodu slavenskomu.

Savkoliki izobraženi sviet priznade već davno, a priznaje i danas, da je jezik taljanski svojom gibkoćom, nježnosti, zvonkoćom i ljubkosti prvi i najspretniji za muziku; jezik onaj, u koga zaviše svoje čarobne glasove Verdi, Donizetti i ostali umjetnici, kojim se mi svi klanjamo. Nu kao što je to načelo do sada svagdje prihvaćeno, tako se počima već drugo širiti sve jače; da je za taljanskim slavenski jezik, jezik glasbe, najizvrstniji, a pred svimi prednost imade tu jezik hrvatski: On je mekan, blag, kada treba uznosit, silan i uništujući kao i taljanski; to su priznali već i tudjinci nepristrani, a to mora priznati i g. Zellner, ako iole poznaje jezik hrvatski i njegov ustroj.

(Konac slieditі će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Glasovi iz domaćih i stranih krajevah.

„Glasonoša“ piše u svom posljednjem broju ovo: „U Beču izlazeći list „Zukunft“ od više vremena, veoma čudno spominje Hrvate. Smisliše naime njegovi ljudi nov surogat, tobož pomiriteljan. Govoreć o hrvatskom narodu, ustavu, literaturi sve čitamo „srbsko-hrvatski,“ da, njeki dan smo čitali nješto o natjecaju za srbsko-hrvatske (!) drame u zagrebačkom glumištu, ali o ciglom hrvatskom imenu ni rieči, kan da se ga „Zukunft“ boji ko vrag svete vodice. O srbskih stvarih nepiše „Zukunft“ nikada hrvatsko-srbski. Mi bi tu stvar prešutili, da taj list neizlazi na njemačkom jeziku, da i on ovu kompoziciju netjera tako demonstrativno. Nu tu moramo protestirati proti tomu, da gospoda u „Zukunftu“ navadjaju hrvatski narod uvjek samo kao prišipetlju. Mi nećemo biti ničija pars adnexa, i kao što se u Srbiji samo o srbskom narodu u politiki govori, tako se mora neobzirući se na genetičke pomanje razlike u politiki u Hrvatskoj samo o hrvatskom narodu govoriti; niti je u nepolitici u Beogradu hrvatsko-srbsko kao što ni u Zagrebu srbsko-hrvatsko glumište.“

Ove rieči kao da su nam iz srca vadjene. Mi smo doduše već davno prije, u broju 5 o. g. progovorili o istoj stvari, jer nas srce boljelo, što ljudi, koji hoće da zastupaju narod hrvatski pred vladom i svietom, govoreć o tom narodu i njegovom narodnom životu, nekrste ga niti njegovim pravim, historičkim imenom. Nu naš glas kao da nestigne do ušiuh urednika i izdavatelja „Zukunfta,“ a nije se tomu ni čuditi, jer izdavatelj onoga lista, — koji je po svoj prilici i duša cieloga lista, — kao rodjeni **Magjar** niti nerazumie hrvatski, premda hoće da zastupa hrvatske interese! Ili ako je možebiti dotlje dotjerao, da razumie sasma obične stvari pisane jezikom hrvatskim, to on tjerajuć visoku politiku niti se nebrini što pišu pigmeji o stvarih, koje nisu njemu važne. Mi smo uvjereni, kad bi urednici i izdavatelji „Zukunfta“ iole poznavali poviest naroda hrvatskoga, njegov narodni život, nebi ga krstili onom kompozicijom, kojoj neima u narodu ni traga ni glasa, i koje nitko nerabi nego sam „Zukunft.“ Da se ta „Zukunft“ malko jače i savjestnije osvrće na „Vergangenheit“ ili „Gegenwart,“ nebi jamačno takov posao tjerala. —

Čudimo se našim političkim listovom zagrebačkim, da oni ono malo vremena, što im preostaje od borbe sa Magjaroni neupotriebiše, da koju ozbiljnije progovore sa „Zukunftom“ glede ove stvari.

— Prošloga četvrtka držana je prva pokusna komisionalna vožnja na zagrebačko-karlovačkoj željezničkoj prugi. Na kolodvorih u Jaski i Karlovcu dočeka povoz mnogo svieta te pozdravi nadošle goste radostnim klicanjem. Daj Bože, te bila ta pruga na korist naše jadne domovine, kojoj evo ljetos opet prieti nevolja. Iz svih bo krajevah dolaze crni glasi o velikoj suši; zimski usjevi nemogu uspjevati, a tako ni proljetni. Ako se nebo nesmiluje na skoro, biti će opet velike biede.

— „Esseker Lokalblat und Landbote“ pripovieda u svom članku „Esseks Zukunft,“ koli je potriebno, da u Osieku izlazi politički dnevnik; što bi bilo sasma prama važnosti, koju Osiek zauzima u trgovačkom i obrtničkom svietu naše domovine. On veli, da je to bila velika mahna, što glavni grad Slavonije neimaše do sada političkoga dnevnika; ali je nade, da će možebiti već 1. srpnjem o. g. početi izlaziti politički dnevnik, a k tomu ugledati će svietlo božje i njekakov „Esseker Blätter,“ pa će tako Osiek biti dovoljno zastupan novinarstvom. — Žalimo veoma, što nam „Esseker Lokalblat“ nekaza, kakovim će jezikom biti pisan taj politički dnevnik. Mi želimo Osječanom od srca svaki napredak, nu vrlo bi žalili, da glavni grad Slavonije poveća broj njemačkih listovah u našoj domovini; i s druge strane vrlo dvojimo, hoće li se ob Osieku moći reći, da naprednje prosvjetom, pa ma imao on i četiri i pet njemačkih listovah, jer ono, što veli slavni francezki filosof: „Stanje novinarske literature najbolje je mjerilo za razsudjenje prosvjete kojega grada. Bez dnevnikah neima napredka, neima političnо-zrela naroda, neima samostalnosti i slobodnoga mnenja;“ ovo bo načelo filosofičko nesmije se svagdje uporabiti; jer kad bi se ga strogo držali te po njem sudili n. p. stanje prosvjete grada Osieka, u kojem izlazi „Esseker Lokalblatt“ to bi morali sdvojiti nad prosvjetom Osječanah; budući u istom broju straga medju oglasi naštampan je „Aufruf,“ u kojem ima toliko prostote, da ga nebi ni najnećednji list njemački primiti hotio. I u oglasih valja da se pazi na ćednost; to bi preporučali tomu zastupniku prosvjete u Osieku.

— „Srbobran“ piše u br. 35. o. g.: „Beogradsko pozorište, koje je za ovo dve tri godine dosta mutnih danah preživilo, izdanulo je u posljednjoj sjednici pozorišnog odbora 24. aprila na sramotu svih onih, kojim je povjeren ovaj koristni zavod. Zašto raspustiše družtvo, kakovi su osnovi bili da se to učini? to sam Bog i oni mogu znati.“

— U Budimu preminuo je ovih danah c. k. financijalni činovnik Mijo Raslić. On je bio pošten čovjek i vrli domorodac, te je želio, da ga premjeste u Hrvatsku, da kad već služi, da služi svomu narodu, svojoj domovini. On podupiraše, koliko najviše hrvatsku knjigu, dopisivaše u naše novine osobito u „Pozor“ i drugim načinom dokazivao, da je pravi Hrvat.

Nu želja mu se, žali Bože, neizpuni, i tako podlegne što boli tjelesnoj, a najviše duševnoj, što mu nehtjedoše izpuniti toli vruće želje. Lahka mu bila tudja zemljica!

— Slovenska matica držaše 11. o. m. prvu veliku skupštinu. Sastalo se u Ljubljani preko 130 članovah. Podpredsjednik Vončina i načelnik grada Ljubljane g. E. Kosta izgovoriše liepe i umne rieči. „Novice“ nisu priobćile cieloga izvješća, pa s toga nemožemo ni mi glavnije stvari iz njega povaditi. Samo toliko možemo javiti, da ima „Matica“ preko 700 članovah i već 26000 fr. glavnice. To je svakako liep napredak.

— Hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ dade jučer koncert, u kojem sudjelovahu: gdčna. Mina Prešernova

Digitized by Google

i gdčna. Hajtunova; prva je deklamirala, a druga svirala. Mi ćemo o tom u sliedećem broju govoriti.

— Dierichova sbirka. U županiji sriemskoj sakupiše za nabavljenje Dierichove sbirke 2 for. 50 novč.

— Pišu iz Rima, da je slavni Liszt stupio u svećenički stališ, i već primio niže redove.

Književnost.

„Sloga. Hrvatski i magjarski milozvučni napjevi.“ Od Ernestine Zdenčaj. Mogu se dobiti u Zagrebu kod g. Galca; ciena je tomu muzikalnomu proizvodu 1 for.

— „Slavjanska četvorka“ zove se drugi glasbeni umotvor vrle i revne gdčne. Ernestine Zdenčajeve. Ta revnost zaslužuje podpunu hvalu, priznanje i podupiranje od svih prijateljah domaće glasbe. A politički skrupuli one gospode, koja neće „Sloge“ samo zato kupiti, jer su uz hrvatske i magjarski napjevi, upravo su smješni! A koliko kupuju njemačkih kompozicijah i to sgolj njemačkih, pa onda taljanskih i francezkih!

— G. Fichert, koji no sastavi tekst za operu „La madre Slava“ sastavi pjesmu u slavu Danteove šeststogodišnjice, a g. Strmić stvori na taj tekst glasbu i posveti djelce preuzv. g. biskupu Josipu Jurju Strossmajeru.

— U Beogradu štampa se „Smrt kralja Slaviše,“ tragedija u 5 činah iz poviesti hrvatske, napisao ju g. M. Maksimović, pravnik. Ciena biti će joj 40 novč.

— Naši profesori izradiše na poziv vis. kr. namj. vieća terminologiju znanstvenu za znanosti filologičke, filosofičke, naravoslovne i pravoslovne. To će djelce urediti gospodin Bogoslav Šulek, a izdati će ga hrvatska vlada na zemaljske troškove.

— G. Kurelac poslao nam je ovo pismo:

„Mojim prijateljem.

Prosuo se glas po novinah naših a i po „Naše gore listu,“ da se štampa u Karlovcu knjiga moja: „Imena domaćih životin vlastita i splošna, u Hrvatov a ponekle i Srbalj.“ A něka gospoda iz prijateljstva moga još i pomislila, da je knjiga već i gotova, te su mi stigla pisma, u kojih me jedni prose knjigu im čto brže odpremit, a drugi mi se ponudjaju, da su ju radi čto bolje mogu razprodat i po narodu razturit. Žao mi je čto sam prisiljen suzbijat dobru volju i pospěh prijaznikov mojih; er, ako i jest istina, da sam rukopis izručio g. Galcu ima tomu svoja tri měseca, to je on ipak u Karlovcu na kakvom hladu ili bud i na polici kakvoj gospodina štampara tvrdo zadrěmao, i bog si ga sam zna, kakve mučne sanke on tamo boravi. Izčekuje, kako mi pričaju, Grke iz Prage (alpha, beta, gamma itd.) nu su ti Grci po vražje spori. Od onoga vremena, da su iz Kitaja pošli, već se dovališe. (*

Sad mi je malko ohladit očekivanje milićev mojih. Nit je to knjiga da je ima něčto (jedva tri arka) niti je česa u njoj do samih imen životinskih, nu to baš nije trava dětelina. A ono malo panjkanja oko tih imen baš joj cěne toliko uzvisit ne može. Sad znate na čem ste. Knjige bog zna kada, a onoga čto je u njoj, bud i nikada. Uz takvu mi sreću nije druga neg tako.

*) Upravo sada doznajemo, da je spomenuto djelo gotovo. Ured.

Něka su uredničtva izpravljala moju rěč splošna t. j općenita, te naštampala „spoljašna.“ Taj priděvnik odgovarajući Dubrovačkomu dvornji (kdě ga jedni pomišljaju na polje drugi na dvor) niti je po sebi valjan (tobože= vanašnji, izvanji) niti može ikako pristati uz imena, jer čim da bude ime izvanjsko i trebalo bi pomislit još i na imena nutrašnja ili iznutrnja, a do te skolastike još nismo doprli.

Fran Kurelac.

Kazalište.

„Lucrezia Borgia“ predstavljana je već jedno četiri putah, i svaki put dosta dobrim uspjehom. Pošto je došao novi tenor i novi bariton popunjeno je družtvo tako, da čovjek poznavajući naše okolnosti nemože mnogo više zahtievati. Novi tenor slabiji je u visini od staroga, ali imade vrlo ugodan, mio i zvučni glas, a k tomu pomaže ga i prilična spoljašnost i primjerena, izvježbana igra. On se je u obće dopao, samo što je u prvoj i drugoj predstavi „Lucrezie“ bio već iznemogao. O novom baritonu nemože se reći, da je čist bariton, i u tom ide svakako prednost g. Souvestre-a, koji ima ugodan i zvučan glas; dočim je bariton novo nadošli mnogo krepčiji. Osim ovih dvajuh moramo spomenuti osobitom pohvalom gdčnu. Basso Filomenu, koja je svoju ulogu poznatom vatrenošću, i liepim svojim glasom liepo riešila. Ona je svakako vrlo darovita pjevačica, a k tomu umije pjevanje poduprieti i odgovarajućom igrom. Gdčna. Armandi pjevaše i igraše kao obično — dobro.

Živa je želja svih prijateljah domaćih stvarih, da se predstavlja ovdje nova opera „La madre Slava“ od gosp. Strmića. Ovaj posljednji upitan g. Andreazzom bi li hotio dozvoliti, da se njegova opera predstavlja, odgovori, da će i sam doći u Zagreb te dirigirati igru. Nu budući g. Andreazzi tvrdi, da on nemože plaćati sam troškovah s tim skopčanih, to mislimo, da bi se kod nas još moglo sakupiti toliko, da se plate putni troškovi gosp. Strmiću i da se nabave potrebne stvari za predstavu. Zagrebčani pokazuju svaki dan, da su veliki prijatelji taljanske opere, mogli bi dakle dokazati, da su jednaki prijatelji i slavjanske.

Mi preporučamo što toplije tu stvar rodoljubnomu uvaženju svih iskrenih prijateljah slavjanskih stvarih.

Zagonetka

(Od Dr. N. I.)

Gdje ptičice sladko poju,
Gdje se pčele bujno roju,
Glavu dižem tu visoko,
Ruke širim tu široko,
Tu sprovodim noć i danak,
Tu mi život, tu mi stanak.

Tko sva slova mog imena
U slog jedan sakupljena
Amo tamo poremeti,
Redko će mi odoljeti,
Napadnu l' ga jednom vuci,
Gladni vuci il hajduci.

Tiskom Antuna Jakliča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. lipnja 1865.** **Broj 16.**

U NEKAJ-DVORU*)

Bjaše večer sviem tihana,
Pozdravljenje zvona glase,
Bujno lišće sa jablanah
S lavorenja lelija se,

U dvorani kada sjedih
Spajinskoga krasna dvora,
Gdje pomisli razno redih
U zaklonu do prozora.

Iz zagodja na okolo
Motrih tudjer koli mene,
Gdje ja dodjoh u oholo
Družtvo izbe urešene.

Slike zlatom opletene,
Predielah i mužah stranih,
Obložene krase stiene,
Rese pristrež naslikani.

Neima slikah Jelačića,
Hrvoje i Šubić banah,
Ni knezovah Draškovića',
Berislava, Frankopanah.

Ni oblikah naših gorah,
Naših gradah razvalinah;
Ni jadranskog sinjeg mora,
Kršnih žalah veličinah.

Po damascih zlatom tkanih,
Sried čarobna toga hrama,
Gospodjah se kita bani
Gazeć baršun nožicami.

Sve po modi one sbore,
Što francezki, što njemački;
Majčin jezik negovore,
Ni pominju dom junački.

Sa mirovah blišću svieće,
Svićnjaci se s srebra snieže,
A iz zlatnih čašah cvieće
Daše ljeti, zimom svježe.

Kuda li se oko svrati
Urešena je palata;
Gdje s' u tutanj blago trati
Gazde hola i bogata.

Dok onam u glavnom gradu
Zavodi su nam ubozi,
Milostinju proseć radu
Al s' odavlje nepomozi.

Avaj dvore nebilo tè,
Kad te rodu prudna nije;
Sbog nehajstva, s te rugote
Bolje da te zemlja krije.

*) Dvor će reći spajinski dom (Curia.)

Stj. Ljuboje Lopašić.

Digitized by Google

Zlobna Marga.*)

Četvrt sata od Varaždina, tik veličanstvene Drave, širi se gusta šuma, koja dobi ime od selca Kočanih. U sriedini, po prilici, te nalazi se čistac, podosta prostran, četverougljasta oblika, na kojem se ljeti po toj gudari raztrešena stada sakupljaju; s toga ima tu više hlievah i inih stajah za marvu. Na desno od ovog čistaca možeš opaziti šumom vodeći, podosta širok put, očevidno više umjetnošću nego li prirodom razširen. Podješ li tim putem, dospieti ćeš brzo do kamenoga krsta, na kojem se napis jedva još čitati može; taj bo krst prkosi već dva vieka zubu vremena.

Povod, kojim je stavljen taj spomenik, jest sliedeći:

Milju od Varaždina udaljen leži Čakovac. Njekad dizaše se tu čvrsta gradina, obkoljena sa njekoliko ubogih kolibicah; a danas ti je Čakovac živahno trgovište. U dobi naše pripoviesti bijaše taj grad, kao i ciela okolica, svojina možne porodice hrvatske Šubić-Zrinjskove.

U drugoj poli. sedamnaestoga stoljeća življaše u skrajnoj tih kućaricah stara, poznata cieloj okolici pod imenom „Marge." U njoj, rekao bih, nahrpiše se sva svojstva opake žene. Himbena, podla i skupa, kakva bijaše, neimade medj svimi susjedi nijednoga prijatelja. Svi ju izbjegavahu i nje se bojahu kao vještice, koja stoji u svezi sa nečistim; s toga, ako bi se koja žena u selu razboljela, pripisivahu odmah taj dogadjaj „zlobnoj Margi;" je li nestala koja glava marhe ili što inoga, pade krivnja na Margu. Istinabog, nju su takove sumnje ljutile; ali je ipak njenomu zlobnomu srcu godilo, kada se što slična njezinim neprijateljem dogodi, što su uviek njoj u grieh računali.

Samo nješto imadjaše stara, za što joj mnogi zavidiše. To bijaše jedinica joj kćerka, od mile majke prirode divnimi prednostmi obdarena, krasna kao nijedna one okolice. Ljepota, dobrota, pobožnost i ine krieposti bijahu svojstva te umiljate djevice, koje ni najtvrdokorniji neprijatelji majčini nemogahu zaniekati.

Kao da i nije kći toli zlobne Marge, življaše taj ljubki cvietić bezobzirno na majčine čine, koja je opet — čudnovato zaista — tolikom ljubavju grlila svoju pobožnu kćerku, kolikoj nitko nemogaše se nadati upravo od nje.

Dorica bijaše što još slaba izkustva, što još predječinskih pojmovah, nego da bi se bila usudila majčine čine koriti; pa tako sakrivaše svoju tugu duboko u srce, da neprodre van i nedade tako povoda razdoru i smutnji.

A isto je tako opet stara sve himbeno pred kćerkom sakrivala, što mogaše sakriti; jer premda je Dorica bila rodjeno diete njeno, to ju je ipak njeko bojazljivo čuvstvo zahvaćalo pred angjeoskim licem nevine djevojke, koje bi se strahopočitanjem nazvati moglo, ako inače takova srca mogu osjećati takovo čuvstvo.

Dorica bijaše upravo u sedamnaestoj godini. Ta miomirisna ružica sazrije pod rosom srdačne nevinosti, pod suncem pobožnosti.

Izgubljena bitka kod sv. Gotthарda 1664. god. prinuka turskoga cara, da sklopi mir sa carem Leopoldom II.

Grof Nikola Zrinjski, vriedni potomak hrabroga imenjaka mu Nikole, koji je prije sto godinah Sigot-grad proti okrutnomu Sulejmanu toli junački branio, povrati se usljed toga u svoj grad Čakovac, da se malo odmori od raznih pretrpljenih neugodnostih i naporah bojnih, i da se okriepi za nove podhvate, koji će ga možda do brza pozvati opet na bojno polje.

Medju mnogobrojnom služinčadi grofovom nalazimo i jednoga mladića, sina plemenite nu uboge porodice hrvatske, kojega Zrinjski već u prvoj mladosti k sebi prime.

Mladić taj steče do brza svojim djetinjepobožnim i liepim ponašanjem osobitu ljubav gospodara si, u kojoj ga napokon vjernost i hrabrost još bolje učvrsti.

Već u osamnaestoj godini vojevaše Marko proti Turkom, obrani jur više putih svog grofa od neprilikah, pače mu jednom i život spasi.

Toga radi ljubljaše ga grof Nikola kao svoga sina na toliko, da je svaki, hoteć štogod izprositi, obratio se na Marka, budući tada sjeguran, da će mu molba bit uslišana, ako ju on podupre.

Slučaj htjede, da je Marko odmah njekoliko danah poslje povratka grofa u Čakovac opazio na šetnji liepu Doru, i namah se u nju vatreno zaljubio. To je prvi put, što mu ljubav mladjahnim srcem potrese, u njem se pojavi i tvrdo se učvrsti. Nu i njega smotri dražestna dieva, pa kao što se često sbija, da se dva srca na ovom svietu brzo nadju, — premda nesmiljenim udesom opet razstave — tako se i tu dogodi. Dorica i Marko vidjahu se i ljubljahu; al im nebje sudjeno, da se jednom sjedine.

*) Eduard Breier priobćio je pod naslovom „Vienac pričah iz zemlje Hrvatah" više pričah na njemačkom jeziku. Mi ćemo njekoliko njih priobćiti, jer nam ih obeća vriedni prevoditelj ove. Ured.

Digitized by Google

Češće pruži im se dodoše prilika, da se sastanu, al nikad nebijaše Marku sgode, da Dorici o tom i riečcu prišaptne, morav se zadovoljiti i muklim pozdravom, koji mu djevojče, rumenilom stida na liepu liščcu, odvrati. Prva ljubav kod mladih ljudih vrlo je bojazljiva, i često se godine u grudih skriva, a nijedan nemože se odvažiti, da odkrije drugomu, što mu u srcu biva.

Njeke liepe jesenske večeri, kad se je već mrak počeo hvatati i bieli dan posljednji cjelov zanj tugujućoj zemlji pritiskati, dočim su zviezdice jedna za drugom na nebeskom svodu pomaljahu, a konačno i bliedi mjesec, kao kralj medju svoje podanike stupio i svojom svjetlošću mnoge manje zvezde potamnio; tada sjedjaše Dorica do otvorena prozora svoje kolibice, nujno i vido-željno u zviezdojasnu noć gledajuć, i na onoga mladića misleć, koji već u kratkom vremenu podpuno zavlada njezinim srcem. Tad al — velik strah potrese joj tielom — eno ga gdje stoji na putu, žarke njegove crne oči probijaju mrak, i griju joj ljubeće srce. On vreba, je li djevojče samo; o čem se do brza i uvjeri, te skoči hitro i lagano na vrata pa u sobu.

— Oprosti, dražestna dievo, šaptne bojazljivo, ako se usudjujem tvoju samoću prekidati. Već davno tražim priliku, da njekoliko riečih s tobom progovorim; al mi to, kako znaš, do sad za rukom nepodje. Tek danas sam tako sretan . . . .

— Tu sreću imaš jedino varaždinskomu sajmu zahvaliti, presječe ga djevica, nanj bo ode moja mati, da nabavi njeke potrebne nam stvari, pa će se na skoro vratit.

— Dobro, što me sjećaš, koliko nam je kratko vrieme, što ga imamo na samu ovdje provesti, opet će Marko; dozvoli dakle, da ti s njekoliko riečih kažem povod momu dolazku. Već sam te češće vidjao i pozdravljao, i ako se nevaram, vratila si mi pozdrave sa više srdaćnosti, nego obično. Ja boravim sa svojim gospodarom već preko dva mjeseca ovdje, a toliko je već vremena, da tebe mila Dorice obožavam. Ti si prva dieva, koja uzbuni moje srce. Istina, nebrojim više od devetnaest godinah; ali pod suncem tvoje ljubavi do brza ću postati mužem, a otčinska ljubav moga grofa priskrbiti će mi na skoro stalni kruh.

Sve je te okolnosti Dorica u samotnih časovih dobro protresla; ali tu se nadje druga zaprieka njihovoj ljubavi, velika i vrlo joj neprijazna; i ta bje — mati djevojčina.

Marga posjedovaše uz kućicu komad zemlje, a grof htjede zasaditi voćnjak u toj okolici. Zato zamoli sve posjednike zemljištah obližnjih, da mu takova ili na izmienu, ili za gotove novce, odpuste. Svi izpuniše grofovu želju, samo zlobna Marga nehtjede, a nesrećom ležaše njena zemlja upravo u sriedini voćnjaka, što ga je grof hotio zasaditi. Netemeljito i tvrdokorno opiraše se ona želji ciele gospodčine, niti ju mogahu nagovaranja nit pretnje nadzornika skloniti, da se želji grofa podvrže. Radi toga morade zapeti uredjenje voćnjaka.

Ta tvrdokornost razljuti činovnike vlastelinske na toliko, da su u odsutnosti grofa staroj udovi kojekakove zaprieke stavljali, paće nadzornik uhvativ ju jednom gdje brez dozvole u gospodskoj šumi pobira suha drva, podvrže ju tjelesnoj kazni.

Od toga vremena goraše u Margi strašna razdraženost proti svemu, što je gospodsko, pa nebi bila nikad na to pristala, da dade dvorjaniku Nikole Zrinjskoga svoju jedinicu.

To sve indi predoči Dorica Marku; al njegova ljubav preskoči sve te priečke moćnim skokom, slikajuć si u mašti sam cvietnjak; a njegove nejednake ulaze mišljaše da će lahko izravnati.

Dorica ljubljaše ga toli strastveno, da se je zanešena njegovimi sanjarijami nihala blaženom nadom u sretnu budućnost. Oni uživahu slasti prvoga samotnoga sastanka u svoj mjeri, podkriepiv ljubav obečanjem viečne medjusobne vjernosti.

Baš je mladić hotio opet njekoliko vatrenih cjelovah pritisnuti djevojci, al eto već matere, gdje stupa u dvorište; — na sreću opazi ju za dobe Dorica.

Još toliko mu samo vremena preosta, da je mogao brzo svoju kapu pograbiti, i otvorenim prozorom skočiti, o kojem je gotovo i zapeo.

(Konac slieditи će.)

ČIST RAČUN.

(Po Heine-u.)

Ljubav pita Apolona,
Da joj jamstvo kakvo dade,
Pre neg bude svemu sklona,
Jer zlo vrieme da je sade.

Smiešeć bog joj odgovori:
„Da vrieme se promienjuje,
Ljubav kao lihvar sbori,
Koj na zalog posudjuje.“

Nemogu neg liru nudit,
Ali suho ti je zlato,
Kolko reci češ posudit
Cjelovah mi dušo zato?

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

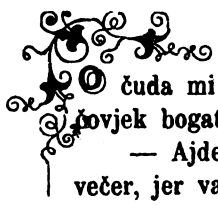

Čuda mi! zavapi baka, sve je to, kad je čovjek bogat! — — —

— Ajde, pouči u brzo Stjepaniju ovu večer, jer valja joj poći odnesti svežčić mirodije, što no imade večeras stići.

Pojdu dakle na posao; Valentin si netumačijaše inače neopreznost, kojom večeras računaše i raztrešenost, kojom ga poslušaše, nego što mu je očitovala, da je tomu glavobol kriva. I tako bijaše vrlo kratka pouka večerašnja. Na pohodu Valentinovu reče mu Stjepanija njekoliko riečih u namjeri, da ga ustavi; nu on podav joj ruku kao obično te reče: Drugi koji dan ćemo se nas dvoje pošaliti; danas me bo dvie važne stvari dozivlju: večera i ples. S Bogom Stjepanijo!

Niti joj se neponudi, da će ju sprovesti onamo, kamo joj bijaše poći, premda su morali oboje istim putem. Ode smješeć se i nepazeć, da nanj oči napoprieči.

Pošto on izpade, baci ona brže bolje rubac na se, uzme svežčić te pristane za njim; ali ga nemogaše stići, te joj tako izmakne izpred očiuh veselim korakom, samo da nezakasni ni časa na zabavu Crépondu. Vidiv to djevojče pa poprieči put kroz svakake uličke nepazeć mnogo na blato, koje prisili i Valentina, da je dulji put odabrao, samo da si cipeljah neokalja. I tako se sluči, da je prije njega prispjela pred Crépondov dućan, koji bješe jedan od najljepših u parižkoj ulici. Da je nespoznade, sakrije se u tamu. Kako dodje, vidila ga je, gdje je pokucao, unišao i izniknuo, te joj štropot vratah, kad no se otvoriše, žalostno zamni u srcu. Nasloni se snuždena o vrata, neznajuć kako je ovamo došla i po što; njekakovo nepoznato čuvstvo nukaše ju, a ona ga posluhne.

Veseli i razigrani glasovi dopirahu joj do ušiuh; ime Valentina, izušćeno zvonkim i mladjahnim glasom, prietijaše joj, da se udalji; htjede bo, da čuje, što mu se kazuje i što on na to odgovara; ali nerazabra ni jednoga ni drugoga u tom metežu od razgovaranja, smjeha i uzklikah, kako već znade biti na zabavah, pa obdržavale se ove u palaćah ili u dućanih. Nemogav ništa čuti, poželi da barem vidi. Prikuči se prozoru i na sreću dva se zastora neujediniše posve, s toga mogaše izmjeriti pogledom Crépondove goste.

U dućanu, natrpanu obično sudovi i bureti, škrinjami, kojekakvim posudjem i pisaćimi stoli, siedjaše kita od kakvih četrdesetak gostih. Tu bijaše zastupano svekoliko trgovačtvo auxerrsko, samo trojica ili četvorica mastilacah pridesiše se ondje iz milosti, što su kupovanjem unapredili trgovinu ovoga dućana. Ako jih je Crèpond liepo primio, a to ih u obće nisu tako ini gosti. Trgovina ima svoju aristokraciju a suviše i svoju hierarkiju, koje zakone na vlas izpunjuju.

Tvorničar negleda dućandžiju, a ovaj opet slabo polazi zanatliju; sluči bo se češće, da se svi gdje sastaju, ali to je svedjer iznimka od pravila. Valentin bijaše riedka takova iznimka; jer odgoji ga jedan od njegovih stricah, svećenik, kako valja, a već od naravi bijaše otvoren, čedan, pa to ga veoma razlikova od njegovih sudrugovah; al opeta nije nikada pomislio, da se nada nje ponese. Njegovo držanje, u kom se je zrcalilo dostojanstvo, njegova uljudnost i domišljatost učini ga večeras kolovodjom zabave u Crépondovoj kući. Svaki ga pozdravi, nagovori i pozove, i svaki ga srdačno i prijateljski primi.

Stjepanija nadje se u čudu s toga, te ju to i obradova, kad vidi, gdje se tako časti čovjek, koga ona u srcu obožava. Ona ga vidi ovdje u sriedini družtva i ljudih, koje smatraše za cviet, pa videć ga, kako je krasan, mlad, veseo i čašćen, ponosijaše se, što ga ljubi; nu kad ga opazi, gdje se je smjestio usried dućana, držeć gospodičnu, kćerku Crépondovu, za ruku; pa kad razabere prekrasnu odjeću na njoj, a uoči njezin plemenit obraz i cvatuću mladost od 18 godinicah; nadalje kad vidi, kako joj oduševljeno govori i kako joj udvoriva, a ona sve liepo prima i potanko ga sluša; tada misljaše, da je zinuo pred njom jaz, koji proguta sve njezine nade, jer ovi jošte neimadjaše, već sanjarije, koje joj tako omiliše.

— Gospodine, prošapće, ja nikada takova neću biti! Zažmiri, nasloni se o rub od prozora, zajeca, ali toga jecanja nebje čuti, budući da upravo zasviri na ples, a gospodar, udariv lučcem o stol, zavika: „Poredajte se!“

Prihod dvajuh ili trijuh zakasnjelih gostiuh probudi ju iz nesvjesti. Bojeć se da ju, vrebajuću što u kući biva, tko nezateče, odluči udaljiti se s mjesta, koje joj tako srce rani. Dignuv svežčić, što no joj bješe pao k nogama, odleti kao ranjena košutica. —

Oni, što ju vidiše tako bjegati u mrtve ulice auxerrske, držahu ju za kakvu sablast. Došav u svoju sobicu, sjedne na postelj, i sakriv si lice

Digitized by Google

rukama prolievaše suze. Zašto da plače, neznaše sama, nu to znaše, izkusiv večeras, da se može Valentin zabavljati i s drugom ženskom; a njekakov nečastivi glas prišaptivaše joj sve ime Euphrasije Crépondove. Svu noć prenoći nestisnuv ni oka, niti si nesvuče odieće, pa s toga sidje ranije no obično u dućan, gdje je bez svakoga duha i svieSti, kao stroj, radila. Podnoć došavšega Valentina da ju podučava, primi muče i hladno. Mladić neopazi ništa, te je s toga niti neupita, od česa su joj oči tako zakrvarile i lice probliedjelo, već ode tralalikajuć polku, što si ju zapamti od večerne one zabave.

— Valentin je večeras veseo, reče Brosardova, vidi mu se, da je sinoć plesao.

— Jest, odvrati Stjepanija, doista vrlo je veseo. Pa u isti mah mišljaše: „Neopazi, kako sam sjetna i nevesela, buduć sam suze ronila, dočim je on plesao! . . . .

Zadugo govoraše jošte i poslje o toj svečanosti Valentin, te pripoviedajuć sve potanko umiešao bi u svoj govor više putih ime Euphrasije, čim je ozliedjivao ranu, s koje potajno Stjepanija bolovaše; kasnije što dalje bijaše manje govora o tom, i tako se malo po malo djevojče opet umiri.

(Dalje sliediti će.)

Njemački jezik i glasba.

(Konac.)

Njemština natrpana je bezbrojnimi suglasnici, koji nisu u nikakvu razmjerju sa samoglasnici, a ipak ovi posljednji u glasbi igraju toli važnu ulogu. To dopušta i sam g. Zellner; ali da ipak, barma prividno, spasi što uztvrdi, pozivlje se na orientalske jezike, koji gotovo ni u korjenu neimaju nikakova samoglasnika. Na čast mu takova argumentacija! Nu nitko na svietu, komu je iole poznat organizam njemačkoga jezika, nemože tajiti, da sila konsonantah nečini taj jezik nespretnim i težkim, a oni bezbrojni „r“ tvrdim, da se čovjeku, neviklu tomu, upravo jezik lama kad govori. Nemožeš rieči izustiti, da ti neizpadne kakov erger, berger, scherger itd.

Pa budući se moraju, kako sam g. Zellner tvrdi, pjevati rieči a ne glasovi; budući glasba sastoji ne u onom, što nam uho podražuje, što s vana djeluje na naše čuvstvo, nego što u dubokoj dubljini srca našega odjekiva; gdje duh čovječji počiva u miru i skladnjoj jasnosti, te hoće svietu očitovati i predstaviti blago, što u njem leži: ako u tom stoji prava glasba, pitam, kakovom će jekom odjeknuti, kakovim mahom duh naš zanieti glasba, prodiruća riečmi tvrdimi, nespretnimi, govorom težkim i razvlačnim? Kako će djelovati na nas besjede: „O du mein lieber, treuer, guter Mann,“ i stotine drugih još neizrazitijih riečih? Tko živ nazrieva i opaža u njemštini gaspodovanje živahna duha, tko može uztvrditi, da su i pojedini djelovi proniknuti tom stvarajućom, svemožnom silom? Pa recimo, imade i njemački jezik sve te sposobnosti, tko ih može uman zaniekati i svim drugim izobraženim jezikom, tko ih smije zaniekati i jezikom slavenskim?

Što se pisac članka hvasta, da je njemački jezik jedini plod tvrnosti duha njemačkoga, da je čist, bogat, da svaka njegova slovka ima svoju važnost, a taljanskomu, francezkomu i španjolskomu prigovora, da su nevriedne, razkalašene i pokvarene kćeri blagozvučna jezika Ciceronova i Cezarova: to mu odgovaramo, da čistoća jezika njemačkoga nesiže nikamo; u običnom bo govoru nemožeš se služiti jezikom njemačkim, a da neupleteš po koju tudju. Diete zovuć svoga otca izriče rieč tudjega korjena („Vater“ nije njemačka rieč) a gdje su stotine, pače tisuće takovih krpežah iz svih tudjih jezikah? A sjećam se dobro, kako mi je jedan vrli naš filolog — gosp. A. M. — tumačio, da je rieč „Mensch“ upravo poljskoga korjena.

Nisam voljan ničiji jezik odsuditi; svakomu je svoj mio i drag, ali treba da bude čovjek pravedan prama svakomu. Članak g. Z. neće sviet do sada uvjerit ob onom, što on tvrdi, niti će itko povjerovati, da je dosta hrapava jedino za strogo učene predmete sposobna njemština nadkrilila zvučnu taljanštinu ili francezštinu; ali je svakako dosta smješno, kad g. Z. tvrdi, da se u nijednom jeziku na svietu nedade onako liepo, značajno i točno komponirati i izpievati muka Isusova, kako ju komponirao Bach na njemačkom jeziku. Kakogod nisam čuo pjevati te Bachove kompozicije, to ipak nemogu dopustiti, da se na nijednom drugom jeziku na svietu nebi dalo to isto učiniti.

Predaleko bi pošao, a i članak moj u dosadnost bi se raztegnuo, hoteć pobiti sve pogreške, nedosljednosti, ignoranciju i nespretnost, što je natrpano u onih člancih. Uvjeren sam, da je g. Z. slabu uslugu naneo jeziku njemu toli milu, tvrdeći ono, česa nijedan razboriti Niemac nemože i neće odobriti. Jezik njemački imade mahnah velikih kao što ima i liepih prednostih; on je priličan, ako

Digitized by Google

hoćeš izraziti ozbiljne stvari, ali za glasbu, milu i ozbiljnu nije, ili barma nejde ga ono mjesto, koje mu se hoće silom narinuti.

G. Z. pišuć o krasoti njemačkoga jezika daje mu prednost pred svimi jezici romanskimi, a dakako i pred engleskim. Koliko je vidjeti iz cieloga članka, g. Z. smatra samo te jezike za izobražene, za europejske, dočim o jezicih inih, a napose o jezicih slavenskih niti jota! Odatlje se dade zaključiti; da su slavenski jezici tako barbarski i prostački, da je svako sravnivanje slavenštine sa njemštinom ili romanštinom upravo nemoguće. Ovo će svatko logično misleći izvoditi iz onoga pamphleta.

Nisam voljan braniti niti talijanštine niti franceštine; i narod taljanski i francezki znat će obranit krasotu svoga jezika, kad ju napadnu umniji i temeljitiji ljudi. Ovdje progovorit ću samo nješto o jeziku našem — samo u kratko — o tom divnom tvoru duha naroda hrvatskoga, u kojem se tako miloglasno poje kao i u jeziku Dante-a i Petrarke.

U tom jeziku pjevaju se divne naše narodne pjesme, kojim sesviet pravom divi, u tom jeziku pjevahu Gundulići i Gjorgjići, dočim su Schiller i Göthe dva stoljeća kasnije sviet ugledala; taj jezik ori se već preko tisuću godinah u hramovih božjih; njim pisahu kraljevi i carevi, dok su se Niemci još svoga stidili; a jezik taj prenese „jedini bogataš naše gudbe“ na polje umjetničko, izvodeć stvari, kakvimi bi se svaki narod ponositi mógao. Hrvatski jezik, o kom veli učeni Francez Vialla de Sommiers: *) „La langue illyrienne est, à la fois, riche et laconique, énergique et harmonieuse. Elle sied également dans la bouche de deux sexes, et semploie aussi heureusement à chanter les douceurs de l' amour, que les hauts faits et les sanglants triomphes de Mars. Elle réunit le nombre à la mesure, elle est sonore, noble, oratoire, véhémente, c' est au fait langage des héros;“ taj jezik da nije sposoban za glasbu?

Naš je narod sam svoj jezik stvorio onako krasan, blagozvučan i krepak; nisu na njem učenjaci decenia i decenia radili; nisu ga kovali i prekivali, krpali svimi jezici ovoga svieta; on je po svojoj naravi čist, divan, krasan, da je sam Bog ljepši, koji ga je stvorio, i narod divniji, koji njim govori.

*) „Voyage historique et politique.“

Uz gusle se po njem ore
Kroz sve vjeke gori doli
Sve radosti i sve boli
Našeg svjeta — pjesni tvore
Utrnutih naših plamah,
Osvjetlanih naših liča'
Sva je naša povjestnica
Velik samo sbor pjesamah.

veli vrli naš P. Preradović. Pa u kojem jeziku dadu se sva čuvstva, kojimi zamnieva duša i srce naše, ljepše opjevati neg u hrvatskom? U njem ljubav šapuće, potočić romoni, kišica sipi; mlado djevče skakuće, mlado momče ljubav guće; u njem se divno pjesme ore, zvonki glasići ljubko prelievaju; kiša plušti, munje sievaju, gromovi ore, bura biesni; topovi riču, mačevi zveču; riečju sve nuance srca dadu se, kad treba: ljubko, nježno i milo, ili opet grozno, užasno i urnebesno izraziti; on je jedini i pravi i vjerni tumač naših tajnah, žalostih i radostih.

Dopuščamo, da hrvatski jezik nije onako do sada izradjen, kako bi se u njem mogle izraziti misli i pojmovi abstraktni, visokučeni, filosofički; ali to će stvoriti naši učenjaci, kao što su stvorili njemački, francezki itd. Za to nas glava neboli. Samo treba da proniknemo u duh ustrojstva našega jezika.

Što rekoh o jeziku hrvatskom, valja, s njekimi iznimkami, i ob inih slavenskih jezicih; jer su svi kćeri jedne majke.

Na svršetku još njekoliko riečih: G. Zellner ukorio je narod hrvatski nedavno ružnim i zlobnim načinom, da hoće umjetnost nationalizirati, premda neima upravo niti jedne sposobnosti za umjetnost. U ovom listu pobijasmo taj dopis; ali iz ovoga članka g. Z. tko živ neuvidja, da on Niemcem silom hoće vindicirati, česa radi baca na nas prikor, rugobu, česa radi biedi naš narod i opakom, nečistom rukom trza za našom svetinjom — narodnimi pjesmami. Dakle tudjini prosto je sve raditi, prosto mu je monopolizirati i samu umjetnost i udariti bezobzirce — ma baš pokazao i sramotnu ignoranciu — na narode, koji neće toga, nego koji samo nastoje, da glasba kod njih dobije koliko moguće narodni značaj!

Koga nesjeća to na onu basnu o vuku i janjetu na rieci? Sed venient die mercedis!

B. L.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Glasovi iz domaćih i stranih krajevah.

(Imetak naše Matice.) „Književnik“ priobćuje u II. svezku izvješće ob upravi i računih Matice ilirske za g. 1864. Iz toga izvješća vadimo ovo: Naša Matica ima ukupno sada 36,786 for.; nu odatle odpada kao nekoristna glavnica 12,481 for. 22 novč.; koristna dakle imovina njena iznosi 24,304 for. 78 novč., stranom u privatnih stranom u državnih obveznicah. U Matičinu blagajnu unidje prošle g. svega 2413 for. 30 novč.; a tom svotom namireni su upravni troškovi i druge stvari, kupljeno je njekoliko državnih obveznicah; a ostalo potrošeno je na književne stvari tako, da je u blagajni ostalo 432 for. 35. novč. — Matica upravlja takodjer zakladom za izdavanje pučkih knjigah. Godišnji razhod te zaklade iznosi 561 for. 48 novč. Od ovoga plaćeno je Matici u ime duga 213 for. 50 novč.; kupljene su tri državne razteretnice za 229 for. 50 novč.; u blagajni ima još 113 for.

Ujedno priobćuje „Književnik“ liepo izvješće o toj zakladi, u kojem se dokazuje korist i potreba družtva, koje bi se naročito staralo samo za izdavanje narodu namienjenih knjigah.

— (Nj. veličanstvo) naš kralj darovao je magjarskoj akademiji znanostih 15000 for. — Tom prilikom sjećamo se i opet tužni naše akademije, koja niti nepočme još živiti! — Novine pišu, da će nj. veličanstvo za koji dan u Peštu, gdje se već čine velike priprave za sjajni doček.

— (Hrvatski sabor) sastat će se 17. srpnja o. g. Stari izborni red pridržan je; Krajina poslat će takodjer svoje zastupnike.

— (Zagrebačko-karlovačka) željeznica predana je 1. lipnjem javnomu prometu. Naš narod moći će se tek počam od onoga dana nadati boljoj budućnosti, kada se bude reklo: danas je otvorena zemunsko-riečka željeznica.

— (Crnogorski knez) Nikola boravio je njekoliko danah u Beču, te se već preko Trsta vratio u Cetinje. U Beču primiše ga i odlikovaše vrlo liepo. Njeke novine pripoviedaju, da će njegova svetlost knez dobivati od sele 30,000 for. podpore od Austrije, dočim je prije dobivao samo 12,000 fr.

— (Izpravak.) Po drugih novinah javismo i mi u posljednjem broju, da je u sriemskoj županiji sabrano 2 for. 50 novč. za nabavljenje Dierichove sbirke za hrv. Muzeum. Ovu viest izpravljamo danas priobćujuć, da je osim toga anišlo, polag muzejskoga zapisnika, jošte 24 for. 71 novč., kroz prečastni duh. stol bis. djakov.

KONCERT „KOLA“

Slušajuć pjevanje na koncertu, što no ga 24. p. m. priredi hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ požalismo, što nebje tamo svih onih protivnikah, premda domaćih sinovah, koji nemare pred tudjim svietom bacati kál i rugotu na krasne naše pjesme; jer bi se bili uvjerili, da su naše pjesme skladno pjevane tako liepe, kako im nećeš na skoro naći drugih, i da naša družtva umiju takodjer nješto izvesti. Tri bo pjesme: „Tam gdje stoji,“ primorske pjesme i slovački sbor moradoše opetovati, što najljepše dokazuje, da je mnogobrojno občinstvo upravo se nasladjivalo pjevanjem. Krasne primorske pjesme steknše i ovaj put zasluženu podpunu pohvalu; nemanje liep je slovački sbor, pa i onaj slovenski „Gdo je mar?“ Svi su komadi izpjevani velikom točnošću i skladnošću, u čem ide prva hvala gosp. Ržičaŕa, komu imade „Kolo“ u obće mnogo pripisati, da onako liepo napreduje; koji nam je prvi oglasio prekrasne primorske pjesme.

U ovom koncertu sudjelovahu jošte gospodične: Mina Prešernova i Hajtunova. Prva deklamiraše poznatu pjesmu Preradovićevu „Djed i unuk“ velikim čuvstvom, izrazom i takovom točnošću, kakovoj se mogosmo nadati jedino od nje, koju su liepi glasovi iz Varaždina i Karlovca proslavili i nam ju naviestili. Slušajuć gospodičnu Prešernovu kako joj se divote našega jezika s liepih usniuh milo oriše, nezna čovjek bi li se većma divio miliní jezika, ili krasoti pjesme ili hvalio ljepoticu, koja je sborila tim jezikom. A čusmó mnoge šaptati: ala, ova bi digla hrvatsko kazalište! —

Gdična. Hajtunova rieši takodjer liepo svoju zadaću. Ona svira sjegurnošću i točnošću, vještinom i čuvstvom, te podpunu zasluži onu pohvalu občinstva, koja ju zapade. — Dade se misliti, da bi ona takodjer bila i vješta učiteljica na tom stroju. Svakako dužni smo veliku hvalu gospodični jednoj i drugoj, što su sudjelujuć kod koncerta znatno učinile, da je ovaj onako liepo, rekli bismo, sjajno izveden.

Kazalište.

Do sada odigra ovdje boraveće družtvo evo četiri talijanske opere, pa se čini, da se je od tih najmanje dopala Zagrebčanom posliednja „Montecchi e Capuleti“ od Bellini-a; jer odigrav ju dva puta, treći put nehtjede, nego se uteče k „Il Trovatore,“ pak „Luczezia Borgia.“ I u ovoj četvrtoj operi imade svojih krasotah; ali se je svakako opaziti moglo, da je skladatelj svu svoju pomanju bio obratio na sjajnu instrumentaciju kao i na to, da se lasno i ugodno pjeva: tu neima onako krasnih arijah kao n. p. u „Luciji“ ili „Trovatore,“ a suviše recitativah. Svakako je ovo Bellini-evo djelo mnogo slabije od ostalih mu proizvodah, kakovi su n. p. „Norma,“ „Puritani“ itd.

Što se tiče same predstave, to nam valja izjaviti, da je prva dosta lošo išla; niti je bio orchestar kako valja uvježban; od pjevačah i pjevačicah steče občn dopadnost jedino gdčna. Basso Filomena; g. Concordia tremulirao je kao u obče u svakoj predstavi. Druga predstava bijaše nješto točnija, ali ipak ne onakova kakova bi bila mogla biti.

„Domobran“ javlja, da se kupe dobrovoljni prinesci, kojimi bi se namirili troškovi, što no ih zahtieva predstavljanje opere „La madre Slava.“ Želeti je samo, da se što prije i što više sakupi, jer nam svakako nebi služilo na čast, kad bi se moralo od toga podhvata odustati jedino s bog pomanjkanja novčanih sredstvah.

Digitized by Google

Književnost.

U smislu zaključka matice ilirske, učinjena u posljednjoj glavnoj skupštini, razpisuje se iz zaklade za izdavanje pučkih knjigah sliedeća nagrada:

„Neka se napiše knjiga, namienjena čitanju našega prostoga puka, u kojoj mu se poučnim načinom predstavljaju zle posljedice onih mahnah, usljed kojih pada njegovo moralno i materijalno blagostanje kao i sam broj pučanstva. Forma, u koju će se taj smjer knjige zaodjenuti, stavlja se samim piscem na volju. Knjiga nesmije da ima izpod 4 niti preko 5 štampanih arakah srednje osmine. Nagrada za svaki štampani arak 30 stot. a. vr. Rukopisi neka se šalju na predsjedničtvo upravljajućega odbora matice ilirske u Zagrebu najkasnije do konca g. 1865.“

— („Haslo.“) Tako se zove novi politički poljski list, što će izlaziti u Lavovu. Uredjivat će ga gosp. Vladimir Zavadski; imat će više vrlih pomoćnikah, a medju kojimi će biti i poznati plodni poljski pisac Kraszevski.

Listovnica.

G. F. S. Križevčaninu u Križevcih. Iskrena hvala na poslanom; vašu pjesmu „Naše zlatno doba“ upotriebit ćemo, čim nam bude moguće, izpravivši ju prema vašoj želji.

G. Božidaru M. u Veroni. Hvala liepa na poslanom, glede pjesme vidit ćemo.

G. Dr. I. u Karlovcu. Hvala liepa na poslanom; molimo i drugi put. Bit će nam vrlo milo, ako nas posjetite.

G. Vodopiću u Karlovcu. Vi nam u koječem krivo činite. U privatnom pismu više.

Odgovor gosp. A. T. na kritiku o „Leljinkah.“

Novo izašavši „Književnik“ donesao je medju ostalimi kritikami i kritiku na moje „Leljinke“ u obćem od u nas poznatoga g. A. T. Svidilo mi se je potrebno, da na njeka odgovorim g. kritiku, te ću se u tom poslu stegnuti što kraće. Prigovara mi se tamo:

„Nu sdruge strane treba i to reći, da i ovaj mladić odviše grli, cjeluje i s grudi se vjereničinimi srašćuje, ter mu pjesme gube ono djevičanstvo, kojim se obično mlad pjesnik razblažuje.“

Kada čovjek uzme u ruke sbirku pjesamah s naslovom „Leljinke“ t. j. erotičke pjesme, naslućivati će jur unapried, da će u pojedinih pjesmah biti spomena o grlenju i cjelivanju, jer gdje se o ljubavi pjeva i piše, ovo dvoje riedko izostaje. Ako je pako g. kritik u načelu proti tomu, da u ljuvenih pjesmah bude spomena o tih stvarih, onda je zlo podranio i korbom se oborio na me, jer to je iztočni grieh svih pjesnikah, da im se mašta bavi i grlenjem i cjelovi. Nu ja mislim, da g. kritik nezasiže tako u transcendentalno, pa ću radje pomisliti, da sam možebiti odviše jednoga i drugoga zamiesio u svoje pjesme? U toj misli pobrojio sam sve svoje grlenjem i cjelovi žigosane pjesme, te sam našao, da ih medju 85 ima tek 14, gdje često samo i spomen dolazi ob onom, što mi se prigovara. Ako je ta diferencija nepovoljna po me, onda odpućujem g. kritika, da se obazrie po drugih pjesnicih i našega i inih narodah, kakvi su u sbirkah erotičkih pjesamah, pa će viditi, da su u tom često veći griešnici od mene. Navlastito u sitnijih pjesmicah obradjuju pjesnici upitne predmete u većoj mjeri.

Dalje veli isti: „Odlučno mu pako kano neestičnu i nepsihologičnu izjavljam pjesmu: „Razlike,“ gdje izrikom kaže, da zaručnica njegova tako navaljuje nanj tražeći cjelovah i grlenja, da on već nemože da smaže.“

Ovo njekoliko riečih veoma apodiktički glasi, kano da g. A. T. ima monopol psihologije i estetike, te da nikoje drugo mnenje uz njegovo postojati nesmije. Nu uz sve to, mislim, da je ovdje zabrazdio. Svatko će na prvi pogled opaziti, da je ovoj pjesmi šaljivo-uštipni ton, gdje je dakle zadaća svakomu čitatelju, i još više kritiku, da suvišne floskule sam odstrani i u konkretnom si stvar onako predstavi, kako je kadra ugodno razigrati srdce. I naš narod veli, svaka šala na pol je istina, pa zato je vrlo neumjestno, pače smiešno uzimati šalu pod istinu — Na to se g. kritik nije nimalo osvrnuo, a trebalo je da se osvrne. Nu sad prelazim na onaj temelj, na kom se g. kritik kreće prigovarajuć neestetičnost „Razlikam,“ koja po njegovu sastoji u tom, da sam predočio obćinstvu nećednu djevojku, kako si na dragog silno navaljulje i traži cjelovah i grlenja. Zadnja kitica ove pjesme glasi ovako:

„A kako mi sad se vlada,
O tom neću ništ' da kažem,
Nego velim tek od jada,
Da nemogu već da smažem.“

O navaljivanju dakle i traženju cjelovah ovdje neima ni spomena, već to je gola fikcija g. kritika, koja mu je nuždna bila, da sbilja šaljivu stvar okrupnja. Ja mislim, da nije upravo dično fingirati motivacijah za svoje tvrdnje. Al možebiti bi se ipak dalo iz te kitice deducirati ono, što mi se prigovara? Ja dvojim. Da pjesnik u šaljivo-uštipno spjevanoj pjesmi uzmogne djevojci hyperbolički predbaciti, da joj nemože tobož cjelovah nasmagati, — dovoljno je samo, da pjesnik na djevojci vidi, da joj nisu cjelovi indiferentni — i nevidim razloga, zašto da se odmah na krupnine ide, o kojih u pjesmi neima ni spomena. U ostalom tješim se, da neće svi čitatelji shvatiti smisao ove pjesme onako, kao što je to učinio g. A. T., predbaciv mi ono, o čem ni sanjao nisam.

Da li je upitna pjesma nepsihologična? Ja mislim, da skroz odgovara onim trim duševnim štadijom, u kojih se djevojka kod takovih okolnostih nalazi. Iz početka plane na tu novinu, u drugom štadiju prima ju bez buke, al bez vidljive dopadnosti, a u trećem vidi joj se, da joj nije indiferentna stvar. Drugčije nemože ni da bude u onoj borbi medju sramom i srca tegom, i željan sam znati, kako bi g. A. T. tu cielu stvar inače po psihologiji razvio.

Ono, što mi se u kritici prigovara sbog pjesme na str. 132 držim za posve umjestno, i uvjeren sam, da se ovakovi i njim slični motivi neće nalaziti u mojih budućih proizvodih.

Napokon molim čitatelje, neka na str. 127 red 8 zamiene rieč „dokučit“ sa „doskočit,“ što je izostalo iz čisla tiskarskih pogriešakah.

Jos. Eugenij Tomić.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. lipnja 1865.** **Broj 17.**

UMJETNIK.

Sjajna bašća, u njoj krasno cvieće,
U svom krilu skriva umjetnika;
Nadahnućem sieva mu proljeće,
Nadahnućem svaki cviet mu zbori,
I što pred njim stoji, jedna slika,
Uzhićenih od časovah plod.

Njegva ruka na njoj tečaj svrši,
A djevica sjajuć ona tielom,
Cviet u ruci drži, diže oči,
Oko glave blagi sjaj joj prši,
Rodi biser na vratu bijelom,
Kano duša blage suze kap.

Višnji duši umjetnika skrovce
Iskru poslà, razžarujuć plamom;
Diže sliku prekrasne ljubovce,
Savršene, mišlju odjenute,
Zakrivene nutarnjosti tamom,
Koju shvaća samo njegov um.

Umjetnik joj od jutarnje rose
Oči slije, zorom lice stvori;
Pijavice vrane su joj kose,
Grud naliči suncu i mjesecu.
Prirodna je! lik joj to govori;
No bez duše! gorka to je bol!

Blieda lica umjetnik tu stoji,
Suze lijuć, crv mu srce kljuje;
Krileć ruke lećeti nastoji,
Da s visine dušom ju oživi,
Odkud vjetrić dahom nadahnjuje;
Ali tielom letilac je trom!

I promatra utrudjena duha,
Kako tajna ljubav s nje govori,
Čini mu se, nije niema, gluha,
Oživljuje njeno veličanstvo;
I na licu nevin ponos gori,
Vatra oka vabi ga na grud.

Silno mu se prsi dižu, žudno
Duša hrli, kud ju sila zove,
Nježne duše utonuti u dno;
Al' je varka sjaj na milu licu,
Težka varka oči golubove,
Varka, varka i pretvoren duh!

Bože, veli, otče svemogući!
Koj' tolikim bićem svjestnost dade!
Jednu kaplju svoje silne luči,
Jednu samo, prospi, prospi amo,
Da oživi, sebe da spoznade
I ljubavi preveliku bol!

Zahman molba! Sudba j' nemilostna!
Imaj dakle, veli, dušu moju! —
I čezneća duša i žalostna
Tielo skloni na sadružni cjelov.
Dok andjeli tajnu pjesan poju,
Tielo j' mrtvo — prhnu duša van!

J. Z.

Digitized by Google

Zlobna Marga.

(Konac.)

Marga se vrlo začudi, kad ju jedne nedjelje prije podne pozovu u grad.

Srce joj silno kucaše iduć putem u grad, zločestu bo i himbenu stvoru ništa nije nepovoljnije, nego morat se s ljudmi sastati, koje on svim srcem mrzi, al ih opet slušati mora. A osim toga osjećaše se starica krivom njekih manjih griehah, pa misljaše, da ju radi toga zovu na sud.

Kucajućim srcem baci na glavu bielu peču, i podje u gospodski stan.

Čim dodje onamo, odvedu ju odmah grofu.

Taj osedjeli vojnik sjedjaše u velikom naslonjaču, kad Marga predanj stupi.

— Jesi li ti stara Marga? upita Nikola hrapavim glasom.

— Jesam, vaša milost, odvrati upitana.

— Ako se nevaram, tvoja tvrdokornost kriva je, što sam morao prije njekoliko godinah odustati od svoje namjere, da usadim voćnjak.

Marga niti rieči na to.

— Da sam bio onda kod kuće, opet će grof hineć razjarenost, bio bi te dao objesiti.

Da uzmogne ove krute rieči izustiti, morade se plemeniti Zrinjski upravo siliti, nebi li tako okorjelu staricu za sliedeću svoju namjeru omekšao.

Marga drhtaše sa srčbe i bjesnoće; al neodgovori opet ništa.

— Čuo sam, nastavi Nikola mekanije, da imadeš liepu kćer?

— Višnji me obdari upravo takovom, reče Marga drhćućim glasom.

— A jesi li joj već našla muža?

— Dosad nisam.

— Dobro, ja sam te dakle riešio te brige; javljam ti, da sam odlučio tvoju kćer udati za moga dvorjana Marka. Tebi mora biti to velika sreća, što ćeš dobiti takova zeta.

Što je Dorica slutila, to se sbilja dogodi. Marga doduše nije Marka ni poznavala; ali taj spadaše medju družinu grofa i uživaše očevidno osobitu milost Nikole. To bje dosta, da je ona i Marka mrzila, pa odlučila smjesta opirati se toj ženitbi svom svojom materinjom snagom.

— Gospodine grofe, reče zlovoljno, iz toga braka neće biti ništa. Dosta sam stara, te mogu i sama svojoj kćeri izbrati muža; tudjega upliva netrebam u toj stvari, pa ma taj dolazio i od moga zemaljskoga gospodina.

— Ej, stara hrdjo, otrese se Zrinjski, nezaboravljaj, s kim govoriš! Tvoja Dorica biti će Markova žena; nepristaneš li na to, bacit ću te u najdublju tamnicu. A ostaneš li i nadalje tvrdom, visit ćeš na najvišem hrastu u Kočanicah, pa će gavrani, tvojim mesom nahranjeni, mjesto tebe kreketati dozvolju.

— I baš ne, gnjevno hoće stara, ma vi dali iz svih kočaničkih hrastah vješala iztesati, pa ma vi i upotriebili cielu žetvu konopljah sa svih vaših dobarah na pletenje konopacah; nikad neću dopustiti, da se vaša osnova obistini. Dobro ja znadem dokle dosižu vaša prava glede vaših podanikah.

Zrinjski uvidiv, da tim načinom neće sa starom ništa opraviti, okrene u blagost, te ju uzme nagovarati, ali bezuspješno. On joj predoči, da nevalja sreću djeteta žrtvovati netemeljitoj mahni za volju. Nu sve uzalud, Marga ostade čvrsta kod svoje nakane.

Napokon odpusti ju, pokle mu još obeća, da neće ništa sa Doricom bez njegova znanja učiniti. Ta opreznost bijaše tim potrebitija, jer stara još prije izreče, da će prije kćer si u samostan zatvoriti, nego na taj brak pristati.

Dorica, saznav već prije od Marka, da će majku njenu pozvati u grad, čudom se začudi videć, gdje Marga smješeć se vraća, jer je predobro znala, da se kćerina najvruća nada neće izpuniti.

Plemeniti grof tješiše svoga ljubimca boljom budućnošću, koja će morda dati ugodniju priliku, da staricu svrate na druge pute.

Zima nasta. 18. stud. 1664. uredi grof Nikola veliki lov u šumi kočaničkoj, koja vrviše u ono doba svakom vrsti divljačadi, osobito divljimi veprovi.

Bijaše tihi, mirni, još jesenski dan. Vedro nebo titraše nad gustom dubravom, koje ovehlo, žuto lišće već bje popadalo; nije njim više vjetrić šuštao, jedino pod nogami divjačadi i lovačkih konjah škripaše jošte. Prilično topli traci jesenskoga sunca upirahu se na čistac sried šume, na kojem se sad družba sakupi, da se malo jelom i časicom vinca okriepi i užije još posliednjega ugodna jesenskoga dana.

I Marko bje tamo, jer u posljednje vrieme tako grof privikne njegovu družtvu, da je uviek morao uzanj biti.

Družba upravo u najboljem veselju, kad netom gorostasni vepar protrči čistac, i u šumi se izgubi. Jedva što ga upaze, skoče njeki, medju njimi takodjer grof i Marko, na noge, bace se na konje i pohite za veprom.

Digitized by Google

Zrinjski ga prvi uoči, opali odmah pušku za njim i pogodi ga doduše na strani; nu to nezaprieči vepra u bjegu.

Raniv još s gnjeva i boli bjesneći vepar nekoliko lovacah i hajkašah, nastavi svoj bjeg takovom brzinom, da ga samo grof i Marko, imajući najhitrije konje, mogahu slieditі, drugi svi zaostanu.

Stara Marga bavila se je to isto vrieme u močvarnom grmu beruć gljive, koje u takovih mjestih rado rastu. Baka se silno uplaši opaziv, gdje ranjeni i okrvavljeni vepar upravo prama njoj trči. Brže bolje popne se na bližnji hrast, da se tako obrani strašne te zvjeri

Vepar prispjev do močvare, legne umah u nju, jer je mrzla ona voda godila njegovu ranjenu tielu.

Marga jedva usudi se dole pogledati, kako to često biva kod ljudih zločeste savjesti. Sad začuje štropot konjski i u velikom čudu opazi grofa s dvorjanom; nu ovoga posljednjega nepoznavaše. Oba konjanika stanu nedaleko od mirno ležećega ranjenoga vepra.

— Vidiš Marko, reče grof, tu ti leži mrcina već polumrtva, dat ću joj zadnji udarac.

Marga opazi, kako grof s konja salazi i proti vepru pohiti. Jednom riečju mogaše grofa učinit oprezna na prieteću mu pogibelj; ali, paklena srca, poput divlje one progonjene zvierine, nereče ni rieči, pače se smijaše u duši, kako će se grof preplašiti, čim ga vepar napadne.

Što zlobna žena slutiše, to se i dogodi.

Istom što Nikola k vepru pristupi, skoči ovaj kao munja nanj, obori ga na zemlju i zatjera oštre svoje zube daleko u grofovo meso.

Marko, uočiv pogibelj svoga dobročinitelja, trgne samokres na vepra, al puška zataji. U taj čas zakrešti sa hrasta djavoljski posmjeh stare Marge; razjaren mladić pogleda gore, i opazi mater svoje Dorice medju granami sjedeću. U jarosti srca svoga nategne po drugi put, ali sad — na staru; puška odape, i — u sried zlobnoga srca pogodjena sruši se Marga sa hrasta.

To sve svrši se u dva časa, nu i to kratko vrieme bje dovoljno strašnomu vepru, da razdere grofa, zadav mu više smrtnih ranah. Sad se baci Marko golim mačem na bjesnećega vepra, i udari mu duboko smrtonosnu ranu; žalibože prekasno; plemeniti bo grof ležaše težko ranjen sav u krvi.

Medjutim dodju drugi lovci i s užasom opaze dogodilu se nesreću. Ranjeni grof pogleda žalostnim posmjehom na mrtvu Margu, koju su svi prisutni grdili i psovali.

— Dajte staroj mira, tihano govoraše Zrinjski, bila je volja božja, i ta se morade izpuniti. Pustite i mene ovdje, nastavi, videć da ga kane odnieti, ćutim da i tako neću više živ do grada dospieti!

Ustmeno izrazi posljednju volju sa zemaljskom svojom imovinom, izreče kratku, ali goruću molitvu, udari se triput u prsa, te izpusti, slavni potomak slavne hrvatske obitelji, plemenitu dušu u naručaju ljubimca si Marka.

Na istom mjestu, gdje izdahne, sahraniše mu polag vlastite želje tielo, a poslje metnuše mu nad glavu kameni krst; njegov napis naviešća putniku, „da ovdje počiva grof Nikola Zrinjski, koji bje u lovu od divljega vepra razderan!“

Marko dobio je od grofa znamenitu baštinu; al joj se nije veselio.

Dorica, koja nemogaše ubojici svoje matere pružiti ruku, ode medju koludrice u Varaždin, a osamljena mladića spopade ljuta bol, kao da je njegova ljubav zadala smrt grofu, i ta misao tako se u njem ukoreni, da je napokon — poludio.

Još prije jednoga vieka vidjao se je svaki dan 90 god. starac u kočaničkoj šumi klečeći, koji je ovdje tako zimi kao ljeti najvolio boraviti, dok ga jednom tu mrtva nadju.

To bje Marko, dvorjanin Nikole Zrinjskoga.

Pr. D. H. Garčinski.

Narodne zagorske pjesme.

(Sakupio Edo Tómaj.)

I.

Izgubljeni dragi.

„Komu moja draga
„Košulicu šivaš?“
„„Ja ju tebi šivam,
„„Koju nosil budeš,
„„Vu nji v tabor pojdeš.““
„Neplač' mi se draga,
„Kad' na vojsku pojdem,
„Neg' se plači onda,
„Kad' nazaj nedojdem.“ —
„„Koga bum zestala,
„„Toga bum pitala.““
„„Zestala ja jesem
„„Tri Turčine mlade.““
„Pomoz' Bog divojko!“

Digitized by Google

„„Plati Bog jonaki!
„„Jel' ste mi gde vidli
„„Mojega dragoga?““
„Mogli smo ga videt,
„Nesmo ga poznali.“
„„Mojega dragoga,
„„Najleže poznati;
„„Moj si dragi ima
„„Čizme z ostrugami.““
„Vidli smo ga, vidli
„'Kol Budima grada.
„Ž njim smo jeli, pili
„Dobre vole bili.
„Njegvu svetlu sablu
„Turski paša pâše;
„Njegve črne joči
„Broje zvezde v noći.
„Njegva rusa glava
„Po Dunaju plava.
„Njegvo belo telo
„V Dunaju probavla.“

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

Evo dogadjaja, koji ju osigura. Brosardova, koja no se većinom s kupci, pošto jim posluži, pogovarala, izviesti ju, da Crépond neda kćeri jednomu od prosilacah, što neima dvadeset tisućah franakah. Valentin nije mogao ni pomisliti na djevojče, koje tako visoko leta. Nu dočuv Stjepanija ovu viest, minu ju radost; jer misao, da ju Valentin ljubi, nerazbistri njezine budućnosti; već to joj prohodjaše glavom, kako da se on okani osobe, koja ga tako očara.

Buduć jednom sama u dućanu, vidje Valentina, gdje unilazi; bijaše u svečanom odielu, te nosijaše kiticu cvieća i smotak. Približiv se smješećim i vedrim licem, zagrli ju prije, no je čula, što je tomu svemu uzrok.

— Tà što vam je Valentine, upita ga veoma u čudu. Vi u to doba ovdje, u koje vas jošte nebje, pa nakićen i kiticom! Zar idete u svatove danas?

— Ne u svatove, već na čast, odvrati veselo Valentin.

— Ah! pa na kakvu čast?

— Zar nije danas drugi kolovoz?

— Jest!

— E! dobro! to je danas sv. Stjepanija, vaš imendan, te vam čestitam.

— Doista, jest tako, nemislih nikad na to; pa nije ni čudo, buduć da mi na moju svetkovinu nikada nitko nije čestitao.

— Ja počimam i uslobodjujem se primetnuti svojoj kitici shawl, koji želim, da sam izabrao po vašem ukusu.

Pošto je to izrekao, razproste po stolu krasan schawl vuneni.

— Zar je za me taj liepi shawl! uzkliknu djevojka, zatečena od toga veličanstvenoga dara.

— Ah! to ste vi ludo uradili, to vas je moralo mnogo stojati; a ja neću podnositi . . . . Valentin joj zakrči rieč:

— Što će to reći? moje gojenče uzrujalo se je proti svomu učitelju! ajde! metnite ga, gospodično, na ramena, pa da vidite, kako vam liepo stoji. Zar ne! slikar treba da bude čovjek, koji hoće da bira masti i slikarije; tri sam škrinje, dopremljene jutros iz Pariza, prevrnuo, dok sam se na ovaj shawl namjerio.

Sva u čudu Stjepanija promatraše se u ogledalu, što visijaše nad stolom, jer nikada nebje na njoj što takova, te ju to veselilo s jedne ruke, a sdruge dirnu ju u srce, što joj ga pokloni Valentin. Upravo se ovo dvoje zabavljahu slagajući i ravnajući ovaj rubac, al kad eto bake, gdje unidje u dućan.

— Ma što radite ovdje, djeco? zakrešti starica došavša.

— Ogledamo rubac, majko, reče Valentin.

— Ma vidim ga dobro, sinko, vidim, da je liepa stvar, nu komu je?

— Moj je, odgovori plaho Stjepanija.

— Tvoj! Jeli ti ga on donesao?

Valentin stane se ćedno, nu pokaza se nješto nezadovoljnim.

— Pa kojemu svetcu u čast dade ti ovaj dar?

— Na čast sv. Stjepanije.

— Ah! jest, živa je istina, nisam na to mislila, danas je tvoj god; dakle, moja kćerko, čestitam ti s poljubcem ; a do godine, neboj se, neću nanj zaboraviti.

— Ta dosta je jošte vremena, da nanj mislimo, reče Valentin. Baki nebje vidjeti, da je to razumila.

— Sada, produlji Valentin, treba da usavršimo svetkovinu; pozivam vas obje na ručak, a na večer u kazalište; je li ćete ići? Oboje izbulje oči zatečene pozivom.

Digitized by Google

— U kazalište! reče Stjepanija, nikada nebjeh ondje, a vi gospojo?

— Bijah u čitavom svom životu samo jednom, i to prije kakovih 35 godinah, kadno me na dan zarukah onamo pokojni Brosard poveo. Ove riči tako smetu djevojku, da je do ušiuh pocrvenila, te se okrene, da sakrije svoju smetnju.

— Kako je rečeno, opeta će Valentin, doći ću po vas oko pet urah, da ste mi se pripravile i nakitile!

— Neka te nebude briga, moj sinko, mi ćemo biti kao mladoženje.

— I mojim ćeš se rubcem danas služiti, zar ne, Stjepanijo?

— Prekrasan je, gospodine, ja se ga neusudjujem nositi.

— Ala si diete! zakrešti baka, deder metni ga, na, dat ću ti crvenih vrpacah, da si zarubiš poculicu, pa da vidiš, kakove od tebe ljepotice!

Pomisao na pozorište smete posve staricu. —

— Da ste mi točne, reče Valentin; sada idem da naručim objed kod Puits-Joyeux.

— Zar ćeš nas voditi k Puits-joyeux? Zar si Gavan postao?

— Tko zna! odvrati onaj smješeć se.

— Za cielo, Valentin mora tamo da nješto ima, reče Stjepanija.

— E dobro, neka bude, nješto je u stvari, te ćemo mi o tom govoriti, nu pošto smo se jedan dan proveselili. I izpade nerekav i neodgovoriv ni da bi jedne više na mnoga pitanja, kojimi ga sada obsipavahu i tako ih ostavi u svakakih slutnjah. Ovoga dana bješe sve u neredu u dućanu Brosardičinom, na što se još više od jednoga kupca prituži. Gonjene razlikimi razlozi nebavljahu se oboje ničim drugim, no da se što bolje priprave za večernu zabavu. Baka izvadi iz hrastova ormara opravu od vremenah Restauracije, a njezine mladosti, koja bijaše jošte posve nova, jer ju za čitavo ovo vrieme neimaše na sebi do dva tri puta, prigodom velikih kakovih svečanostih. Tomu pridoda liepu poculicu, ogrne se crvenkastim rubcem, po kom se vijahu petnaest vrstih zlatna lančića. U tom nasliedi baka posve kakova bogatu seljakinju. Njekakva vunena oprava, poculica podkićena crvenimi vrpcami i rubac Valentina učine Stjepaniju tako krasnom, da tako u svom životu nije bila. Ova ćedna naprava nebi nikomu u oči pala, i djevojku izdala; nu tko je god poznavao djevojku, morade slutiti, da ona na nješto smjera, kad ju je vidio, kako si je dražestno kosu splela, s dišućim se sapunom umila, a miomirisnom vodom poškropila. Valentin načini rok: Do 5 urah, a one su već nestrpljivo od trih urah čekale pripravne kao zapete puške.

Ljudi, koji prohode dane tako gusto u svakakih veseljih, da im to već prodje u običaj; ljudi, koji se dnevice krasnimi opravami odievaju, voze se ili jašu u šetnju, siedaju dnevice za pun stol, i borave večeri što u kazalištu, što na drugih zabavah; ovakovi nepojme, što će reći jednomu od radnikah i trgovčićah, kad se može jednom poveseliti. Dani, u kojih se prekine svakdanji tečaj posalah, postanu zabilježeni u uspomeni radnikah; takovih se slavi godišnjica, te bjelodano pokazuju sirotinju ovih jadnikah, koji jošte za dugo pripoviedaju prije svoje veselje onim pozvanikom, koji nisu kod takovih zabavah prisustvovali. Veselčiće siromakù je ujedno razkošno i dogodjaj, te se tako liepo zabavlja, da mu bezposlice zavide na tom, jer se ove neprovesele ovako na zabavah, koje daleko ovakove nadmašuju. — Valentin napokon prispije.

Njega su njegove prijateljice posve zaniele svojom napravom, s toga jih upravo s njekom gizdom poprati auxerrskimi ulicami u imenovanu gostionu, gdje je objed naručio. Manji gradovi, u mnogom obziru za Parizom, imaju tu prednost, što jim gostione stoje na ugodnih i ubavnih mjestih; čemu je povod, što su zemljišta u lahku cienu, te umni gostionici biraju uza svoje kuće mjesta, napunjena i svježim zrakom i zelenilom. U tom obziru odlikova se napose grad Bourgogne, koji imadjaše gostionah, da si jim se kroz prozor mogao nazrieti najljepše ljetne palače milionarske. Gostiona Puits-Joyeux slovila je takodjer s toga; ležaše bo na ubavnom mjestu, a povrh toga imadjaše zavodljiv cimer. Predstavljaše naime obale rieke Jonne, a na tih bijaše golem badanj, iz kojega dolažahu crpiti maljušni Ljeli (Amours) oprljani droždjami i vodene vile s vrčevi. Oko, kojega neočara ovaj kip, bludijaše očajano po ubavnoj i divnoj okolici. Tu se razastrle zelene livade, preko kojih krivudahu bistri potoci, a nje zasjenjivahu drevne vrbe; preko tih livadah izvinulo se brdašce, zaraslo vinskom lozicom, napokon na obzorju uzpela se u nebo dva do tri brda, po kojih se valovito ljuljaše zelenilo hrastika i smrekika. Premda bijaše njegdje u kolovozu, kad je Valentin tako sjajno ugostio ove goste, ipak im da bi najmanje dosadjivala omara ljetna: ugodno povjetarce pirilo je po vazduhu i donosilo u gostionu miris skoro pokošene otave i odišućih smrekavah. Nikada, što je božje svjetlo ugledala, nesprovede Stjepanija, da

Digitized by Google

bi samo jedan dan na polju; ona znadijaše samo za težki zrak djelaonicah i dućanah, nevidje nikada obzorja do onoga, što ga činjahu dimnjaci po krovovih Lyonskih i vratolomni pločnik izpred kuće Brosardove.

Promatranje ove prekrasne naravi i miris ljuljajući se po ovom čistom zraku opojiše nju. Digne se ona na noge lagane, te proleti kao vjetar drvorede u bašći promatrajuć i čudom se čudeć toj krasoti: miomirisnu cvieću, krošnjatu drveću, vitku trsu na sjenicah, zimzelenu uzpinjuću se po kamenoj ogradi.

(Dalje sliediti će.)

PRIJATELJSKI LISTOVI.

Priobćuje X. Y.

I.

Da si mi zdravo, mili prijatelju. Ovim rekoh ti sve, što samo mogu reći; niti ti nemogoh inače reći, pošto si se odhrvao težkoj bolesti. Čuvaj zdravlje, jer je to veliko blago, što ga imamo u ovoj dolini suzah; a tvoje zdravlje meni je s mnogo razlogah upravo potrebno.

Otca nemam, da me hrani, majke nemam, da me miluje; nemam sestre, da me liepo doćekuje i od kuće oprema, niti brata, da mi u pohode dodje ili glase šalje: sám sam, kao u gori okresano drvo, bez mila i draga. Ono što roda imam, nemari za me, uklanjaju mi se i nedadu za se čuti; boje se valjda, da ću od njih pomoći moliti. Nu dok mi je dobra zdravlja i dobre volje, nebojim se zla; pomažem se, kako mogu, pa me i bog pomaže. A dok mi je sladka prijateljevanja s tobom, nebojim se zlovolje; jer ti si, moj Ranko, onaj, koji mi tugu razbijaš, ti se sa mnom žalostiš, sa mnom se veseliš, ti si mi rodjak po srcu i po mislih.

Ti žališ, što nisi mogao sa mnom zajedno u Zagreb doći: a ja žalim, što sam se morao s tobom odtuda razstati. Tebi je bolje tu uz mile roditelje, meni mora biti bolje ovdje, jer me je dužnost privezala ovdje. Nu premda smo podaleko jedan od drugoga, ipak smo u jednoj domovini; a jesmo li u njoj, blizo smo, makar nas neznam kako dalek put dielio. Ljubav, koju majci domovini nosimo u srcih, veže nas jednako u svakom mjestu, i prijateljstvo se naše tom ljubavlju učvršćuje.

Ti mi reče na razstanku: „Piši mi, Milane iz Zagreba! piši mi često, jer me tamo još nikad nije bilo; opiši mi narodni život u Zagrebu i sve što se o glavi hrvatskih gradovah pisati može.“ I već prodje godinah, da ti o tom skoro ni rieči još pisao nisam. Već sam ti se izpričao, da se nemore to tako lahko niti brzo pisati o životu koga grada, a kamo li o narodnom životu našem u Zagrebu. Treba mnogo vremena, dok čovjek prouči ćud jednoga čovjeka samo; a koliko više treba, dok se prouči ćud i život cielih občinah; kakvi su u njoj ljudi, kako govore, što li govore, što snuju, što li smjeraju, kako li se medju sobom slažu. Ja koliko sam mogao u godinu danah poznavati Zagreb, poznam ga bolje, nego sam i želio. Ti znaš, da je moja mnogo slušati, a malo govoriti; mnogo gledati i razsudjivati, a nedati se često gledati; a osim toga prikovala me knjiga i pero, te se malo kad vani kazujem, van kad uprav moram ili me koji znanac sobom na čist zrak odvače. Evo sad hoću da ti obećano izpunim! Kadgod uhvatim sgodan čas, upotriebit ću ga za listove ili, bolje govoreć, bilježke, koje ću pisati i tebi slati; a ti, znam, da ćeš ih s veseljem čitati i našim prijateljem pokazivati, da i oni koju od mene čuju. Vi svi tamo, s kojimi sam drugovao i prijateljevao, veselo slušate glasove iz glavnoga grada hrvatskoga; pak ako vam ja što budem znao po volji od ovud javljati, to sam jednu dužnost dobra prijateljstva tim izpunio!

Sve ću ti, pobratime mili, po duši pisati, osobito što se tiće naše narodnosti i narodnoga života; a ti prosudjuj ono, što ti kad napisano pošaljem, pa što nadješ dobra, to gledaj da se i kod tebe razširi, a od manah, štetnih našim svetinjam, odvraćaj svakoga; jer to ti već u napred velim: Zagreb ima velikih mahnah. Kano da mi je tvoje lice sad predamnom, vidim, kako ti se oko od radosti cakli, čelo vedri, a usta smiju: tako se veseliš mojim listovom, jer znaš, da ću ti pisati onako i ob onakih stvarih, kako i o čem pred lani iz Varaždina. Hoću ti, brate, uprav onako pisati, ali opet tako, da mogu list svoj svakomu poštenu bez straha pokazati; jer znaš, da ja što pred kim rečem, to ću i za njim govoriti, a osobi svačijoj od mene čast i poštenje! Istina, pravedni sud, pa iskrenost, neka diše iz moga pera, pa mi se nije nikoga bojati. Kao što si čitao po novinah, do brza sastati će se u Zagrebu sabor, bit će dakle prilike i glede njega štogod reći, ili o važnih novostih koju napisati.

Ovaj ti list budi kano uvod ostalim listovom! Već je doba, da ga dovršim. Zdravstvuj, i nosi, kano uviek, u srcu svoga Milana!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. lipnja.

U kroniki grada Zagreba čita se više crnih danah; a broj tih povećan je eto opet za jedan, tim crniji, što je dogadjaj, 9. lipnja ebivši se, plod nemarnosti i nehajstva ljudih, kojim bje povjerena sjegurnost stanovnikah ovoga grada. G. Lamberger, kod nas dobro poznat sa svojih većinom nesretnimi posljedicami urodilih podhvatah, bavio se je duže vremena u Zagrebu podučavajuć u jezdenju. Hoteć otići iz Zagreba odluči vidljivim znakom dokazati Zagrebčanom svoju zahvalnost, što su ga koliko moguće podupirali, pače mu pružili priliku sakupljenimi dobrovoljnimi prinesci, da može otići odavlje. On objavi dakle i po novinah i na posebnih plakatih, da će 9. o. m. u večer na Jelačićevom trgu izpustit balon i izvesti piroteknićke produkcije, kakovih Zagrebčani još nevidiše. — Rečene večeri nakupi se po malo sila svieta na trgu, budući je i glasba svirala; produkcije započmu; balon sretno odplovi dahokrugom i Lamberger uzme pripravljati za ostalo. Piroteknićke produkcije uzmu bacati vatru i prvo kolo dobro se svrši; sad dodje red, da Lamberger pokaže oglašenu čudnovatu fontainu. Za tu svrhu posluži se on mjesto debela papira cievlju od plina — ciev je kupio od ovdašnje plinarnice — prvi put nehtjede se prah upaliti, dosiplje ga dakle više, naravna i — upali. Strašan prasak, neobičan i izvanredan zaori velikim trgom; svatko se zapanji; nastade za čas tišina, koju umah prekine muklo jecanje, krika i užasna vika: smrt! ljudi su ranjeni, ubijeni! pet! deset! itd. Sada istom nastade grozno komešanje, trka, jecanje, jauk i plač, da se čovjeku koža ježila; svatko traži svoga, trči, viče; tu se gnjetu, nose vodu. Sviet se s početka razbjegne; plavkasto-blieda luć prosvjetli trg, na njem do deset i više u krvi ležećih tjelesah, nesretnih žrtvah puke zabave i bezprimjerne neopreznosti. Preslabo je pero, da opiše onu zabunu, smetnju i poraz, što no zahvati preko 4000 sakupljena občinstva. Ovdje leži jedan, njemu je noga odtrgnuta; drugomu visi ruka iz rukava; ovomu razlupana glava, onomu probijena prsa ili trbuh; k tomu onaj sumrak — užasna prizora! Uz to se poplaše na blizo stojeći konji, voznik pade pod kola, ali se na sreću neošteti znatno.

Kod svega toga nevidismo upravitelja našega redarstva! Od milosrdnikah donesu nosila. Sada počme ono turobno, dušu parajuće prenašanje nesretnikah što umrlih što težko ranjenih; liečnici priskoče sa svih stranah, da pomognu gdje se još pomoći dade; njim svim bile su pune ruke posla sve daleko u noći. — Medju občinstvom, sada još mnogobrojnijim, zavlada, pošto je ponješto enjao onaj užas, velika ogorčenost, koja se je glasno odjekivala iz tisuću ustiuh; a sva ta usta obarahu krivnju na gradsko redarstvo, odnosno na načelnika redarstva; premda se je našlo njekoliko kurioznih ljudih, koji su, uzprkos tomu občenitomu glasu, protivno tvrdili. A i jest zbilja gotovo nečuveno, da se u srcu grada, na najživahnijem mjestu, na najvećem prolazu, gdje se sastaju i ljudi i osobito mnogo kolah: da se na takovom mjestu dozvoli takova produkcija čovjeku nevještu u piroteknici, kojega niti prije upitaše, kako će i čim će to izvesti. Sve ovo dozvoli redarstvo naše; je li dakle čudo, što ga jednodušni glas — na njekoliko vranah nepazi se — pučanstva čini odgovornim za onu nesreću, pače da ju jedino g. Urici u grieh upisuje. Glasoviti piroteknik Stuwer neproducira se nikada na kakovom trgu, bečko poglavarstvo gradsko uviek se točno o svem izvjesti, pa još pregledaju vještaci, osobito oficiri topničtva, i spravu i sve drugo. Nu toga svega nebje u Zagrebu; kod nas pazi se strogo samo na to, da li tko pjeva, pravi li se komu serenada, a onda desta pandurah; pače dodje i sàm g. Urica; ali prošloga petka nebje svega toga.

Kad je 9. lipnja g. 1863 u večer u 9 satih bila odredila ovdašnja mladež počastiti serenadom g. dr. Starčevića, — znamo što se je dogodilo i što je bilo; a kakova posljedica izza onoga nastade i to je poznato. 9. lipnja g. 1865. pade na Jelačićevom trgu odmah na mjestu šest mrtvih i do deset težko ranjenih, a to za kapetovanja istoga onoga gospodina.

Što su Zagrebčani kobne one večeri uz svu u istinu pravednu ogorčenost ponašali se mirno, to im svakako valja pripisati u zaslugu. — Medjutim ipak se nadasmo, da će barma gradsko zastupstvo, osjećajući svoju važnost nješto u tom učiniti, da će ono dignuti glas svoj; ali badava, niti sjednice nedržaše sve do 14. o. m.

Odmah one večeri pade šest mrtvih, a težko je ranjenih bilo preko deset; dočim se broj slabije ranjenih neda opredieliti. Od onoga umru već trojica; a liečnici kažu, da će valjda još koji. — Sada vele, da ima ranjenih blizo četrdeset. Kolikom silom razpukne se ona ciev, vidi se i odatlje, što je udariv o vrata liekarne milosrdnikah prodro ih komad; što su u bližnje kuće komadi letjeli, nadpise oštetili i razlupali.

Do sada zakopano ih je devet; prošle nedjelje zakopaše djaka Popovića iz III. gim. razreda; a u ponedjeljak u 9 satih ostale, što no ležahu kod milosrdnikah. Silna svetinja, samoga gotovo gradjanstva, sakupi se, da poprati te nesretnike u hladni i nenadani grob. Četiri lesa jedan za drugim micahu se laganim korakom Ilicom na groblje sv. Roka, praćeni zvonovi jedinih milosrdnikah. Osim silna svieta nižega dodje i gradsko poglavarstvo — gosp. Urica nedodje — više odličnih trgovacah, činovnikah i pravnikah; od višje gospode takodjer. Njeki trgovci pozatvoriše svoje dućane, kad je sprovod prolazio.

Lamberger je umah zatvoren, a Urica skinut sa svoje časti i naredjena iztraga. Dao Bog, bila ova pravedna! — Markovim trgom tecijaše plemenita krv plemenitih domorodacah; Jelačićevim trgom poteče krv radi nehajstva jednoga čovjeka!

Digitized by Google

Svaštice.

U Beogradu obslužavahu ovih danah pedesetgodišnjicu, što je Srbija oslobodjena turskoga zuluma. Novine pisahu mnogo o toj svečanosti, na koju, mišljahu, da će doći i crnogorski knez, koji medjutim posla onamo svoga tasta i prvoga poboćnika Zegu. „Srbobran“ jedini nije zadovoljan tom svetkovinom, veleć da ona nije ono, što bi morala biti, naime narodna. Njemu nije po volji, što su Srbi došli bez oružja onamo, što su osedieli vojnici Miloša junaka ljubili rukavicu na ruci kneginje; što su ministri došli u frakovih i cilindrih. Po nješto imade i „Srbobran“ pravo.

Odgovor g. Josipu Eugeniju Tomiću. pjesniku „Leljinakah.“

Gospodin se Tomić u 16. broju „Naše gore lista“ srdi na me, da sam u 2. Književniku prestrogo sudio o erotičnosti njegovih „Leljinakah;“ da sebi kano prisvajam monopol psihologije i estetike, misleć, da nikoje drugo mnienje nemože uz moje obstojati; da sam fingirao motivacije za svoju tvrdnju proti njemu, a to da nije upravo dično, jer mu tako predbacujem ono, o čem nije on ni sanjao; pak u tom se poziva na sud obćinstva, tražeć od mene, da inače to psihologički razvijem. —

Čudno, što kod Hrvatah nemože nitko nikomu ništa prigovoriti, da se s mjesta netraže tim prigovorom tajni njeki i drugi motivi, nego li što jih budi čini, budi rieči jasno očituju. To se nemože drugčije protumačiti, nego ako uzmemo, da narod sastoji od takovih pojedinacah, koji to sami prama drugim čine, pak misle, da to i drugi prama njim rade. Ali ja prama g. Tomiću nemogu imati nikakvih drugih motivah, nego istinu i na njoj osnovani napredak i pjesnika sama i svega naroda; jer pjesnik nisam, da mu zavidim slavu absolutne savršenosti, a držim za isto slavno, procieniti i pohvaliti izvrstnosti, kano naći i pokuditi pogrieške; povrh toga imam mnogo razlogah biti g. Tomiću veoma dobar. Zato bih bio od pravednosti njegove očekivao, da je bar spomenuo, kako mu dajem znanje narodnoga jezika i valjan takt u sastavljanju erotičkih pjesamah, kako mu hvalim maštu, urednu i prikladnu, da blago razigrava; kako mu držim radnju samostalnom, misli često uzvišenimi, tehniku izvrstnu u svakom obziru; kako mu proričem liepu budućnost, ako uztraje na putu učenja i vježbanja, napokon, kako ga glede njekih pjesamah obavijam slavom ovjenčanih pjesnikah. Da je sve ovo priznao a neoborio se na me netemeljitimi potvorami, bio bih šutio, ma koliko on javno opravdavao svoje pjesme, dobro znajući, kako rado svatko sakriva svoje nedostatke; ali ovako mi poštenje nalaže, da pjesnikove protuopazke ocienim i valjano razbistrim.

Znao sam ja posve dobro, da će u njegovih „Leljinkah“ kano u erotičkih pjesmah biti spomena o grljenju i o cjelivanju, kano što to i drugi pjesnici rade; ali sam i mislio, da će mu kano mladu pjesniku pjesme biti osnovane na idealnih, više duševnih nego li tjelovnih motivih, a ovi posljednji da će se samo kadšto spomenuti, i to samo iz daleka, kano kroz maglu, i dotle, dok u tih pojavih vlada pjesničtvo, a neće se na vidjelo iznašati prizori, istiniti doduše, ali lišeni poezije, to pako da će se učiniti stidnimi, estetičnimi izrazi, a da se neće upotrebljivati fraze: *Kada mi cjelov ociediš s ustih, nemogu da smažem.* Ako medju njegovimi pjesmami ima samo njekoliko njih bez navedenih svojstvah, onda mogu reći, da pjesnik, uz iznimke, koje sam riečmi: „Tomić grli vjerenicu kano ljepoticu i kano domorodku, pak je u tom pogodio pravu žicu,“ točno označio, odviše grli i cjeluje; jer ovdje se ima uzeti više qualitas, nego li quantitas, što se jasno vidi iz sliedećih mojih izrazah, na kakvoću se protežućih: „Ter mu pjesme gube ono djevičanstvo, kojim se obično mlad pjesnik razblažuje.“ — Ako se pako g. pjesnik i na dalje upire na quantitet, držeć se moje rieči odviše, i onda mu odgovaram, da je moj sud temeljit, a njegova protuopazka neosnovana; jer izmedju 85 pjesamah osam jih je neerotičkoga sadržaja, ostaje dakle 77 erotičkih, a izmedju ovih ima 21, ne pako kano što g. Tomić tvrdi 14, koje smjeraju na puteno ogledavanje, grljenje i cjelivanje, a to je barem po mojem sudu odviše. Tomu nesmeta opazka pjesnikova, da su drugi pjesnici još veći griešnici, jer i po tom naš pjesnik ostaje griešnikom. Znadem ja, da ima svačega u drugih književnostih, ali ja želim, da naša bude stidna, jer će samo tako biti poetički krasna.

(Konac sliediti će.)

Poziv na predplatu.

Prvim srpnjem o. g. počimlje drugo polugodište ovomu listu. Pozivljemo dakle uljudno sve prijatelje ovoga lista, da obnove svoju predplatu za drugo polugodište. Mi činimo sa naše strane sve, da zadovoljimo pravednim željam naših čitateljah, pa ćemo tako i u buduće raditi.

Nu da uzmognemo napredovati i što ljepše zastupati beletristiku hrvatsku, trebamo svestrane moralne i materijalne pomoći. Molimo dakle i vrle naše, osobito starije pisce i hrvatsko obćinstvo, da nas pomogne i jednim i drugim.

Ciena „N. g. l.“ ostaje ista. Od do sada izdanih brojevah mogu se dobiti podpuni eksemplari; a od prošlih godinah takodjer cielogodišnjakah uz obaljenu cienu.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakica u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. lipnja 1865.** **Broj 18.**

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

Vrt ove gostione, svakdanji, prost i omaleu, pričini joj se kao raj, gdje njezina, — nove Eve, prostodušne, začudjene i smješeće se — ćutila novim životom oživješe. Valentin ju jedva dovede k stolu. Kad je bila već za stolom, idjaše joj objed u slast. Jestvine, što no ih naruči mladi mastilac, premda u malom broju i dosta proste, držahu za najsladokusnije ove ženske, koje bijahu priučene na što jeftinije. Čašica pitke rumenike Frontignanske, kojom dovršiše objed i tu čast, djelovaše različito na nje: baka Brosardova postane živa vatra i brbljaše poput klopotca, Stjepanija pako zaniemi i bijaše na njoj opaziti, da u sebi uživa današnje nasladnosti. Da je bilo na njezinu, za cielo voljela bi bila ostali večer probaviti u Puits-Joyeux, no poći u kazalište. Pod ovim vedrim nebom, u sriedi mirovne okolice, sjedeć do Valentina mišljaše, da je u vilinskom kolu. Nakon objeda zamisli se nješto i duh joj zaroni u more novih mislih, kojih dosele nebje nikada zamislila. Njezinu razumu, odsudjenu dosele na tvarne poslove, pukne široko polje sanjarijah i utvorah svakojakih; prvom joj sada usud pošalje posmjeh i očaja nju malo ne do snebitja.

Baka Brosardova, kojoj nebje ni malo u volji da se nasladjuje poljem i vinogradi, koji nebijahu njezina imovina, pritjerivaše, da što prije dokončaju objed, da nezakasne. Povrate se indi u grad i za pol ure posadi Valentin preda se ove dvie na klupu u drugoj galeriji auxerskoga kazališta.

Upravo davaše se opera: „Chalet et Richard coeur de Lion.“ Uzvišene i mile melodije, izumljene vještakom u tom obziru, M. Adamom, ocieniše njih troje na lahku ruku; odielo Maxovo i njegovo veličanstveno držanje pomutiše malo mozag baki Brosardovoj; Valentin promatraše Bettly-u, krasoticu crnomanjastu i očarajućih očiuh; Stjepanija slušajuć glasbu zagledi se u Valentina i to joj usavrši veselje. Glasba jednostavna Grétryjeva nezanimaše baku, koja je žalila, što su iznikla odiela. Valentin već od naravi dobrano prijatelj glasbi sluhom slušaše, Stjepaniju samo dirnulo je živo, jer to suglasje imadjaše nješto, što ju je posve proniklo i ujedno uzneslo. Kad no pjevačica zapjeva milozvučnu romancu: „Bojim se govoriti mu što u noći,“ zasjaše joj suze u očima, te metne ručicu na prsa, da zaustavi silno udaranje i nadimanje. Ovaj izraz ognjevite ljubavi mora da je djelovao silno na djevojačku ćud i prostodušno srce ove smjerne ljepotice, te je s oduševljenjem slušala božansku umjetnost glasbe, koja je na vlas izražavala, što je ona osjećala. Stjepaniju je ova večer opojila svih ovih milinjah; neizrecivo se radovaše, gdje su joj se nade, kojimi se nikada neusudi zabaviti van u snu, udjelotvorile. Iduć kući nasloni se nježno na ruku Valentinu držeć stalno, da je sve to, što on dosele učini, samo priprava, da joj

Digitized by Google

svoju želju i prošnju očituje. U kazalištu se baš napariše, s toga izjavi Brosardova, da idu, prije nego se odvoje, čašu piva izpiti. Valentin pristane na to.

— Nu sada ću vam, reče on, primiv plosku s pivom, pripoviedati, odkle meni danas novac, radost i sreća.

— Da imadeš novacah, to je bjelodano, danas si pokazao, odvrati baka; ali kakova te je sreća snašla, to neznam.

— Neće dugo izostati, majko! reče on.

Stjepaniju uzdrma veselje, čuvši ove rieči i čitaše ljubav u pogledu, što no joj ga smješeć baci Valentin.

— Evo dakle mojih vračarijah, uze mladac govoriti. Vam je dobro znano, da je mene uzgojio stric moj, župnik kod sv. Hermana. Ja se s njim svedjer dobro razumievam; ali opet imade tomu dobrano vremena, što ga nevidih, jer kroz tjedan valja mi raditi, a nedjeljom volim se pošteno zabaviti sa svojimi drugovi, nego da idem slušati prodike; a on, poštena duša inače, neštedi manje govora na svom naslonjaču, nego što na prodikaonici. Jučer jutrom dade me dozvati; ja ga nadjoh vesela i ugojena, kao što inače, ali opet mogoh nazrieti u njega nješto malo nujnosti.

— Skoro da neumrh, a tebe nevidih, dragane moj! reče mi približujuć se k meni.

— Kako to, striče, zar ste bolovali, a mene o tom neizvjestili?

— Nebolovah, već mi samo htjede káp pasti. Evo me sada prosta od pogibelji, nu to je opomena, pa s toga želim urediti svojinu.

— Ta kakvu svojinu, upitah ga, ljubezni moj striče?

— Tvoju! moj sinovče; ja sam naumio ostaviti ti po svojoj smrti jedno dvadeset tisućah franakah, što je sve moja osobna imovina. Ali uvidih, da je bolje, ako ti je za mene živa predam u ruke.

— A vi, moj striče, kako ćete vi živjeti?

— Netari si ti glave s mene; kako vidiš, ja sam ovdje župnik, te će mi moje službovanje doprinieti, da mogu ostale dane preživjeti.

Ja se na to začudim, te povičem:

— Vi ste predobar meni, ljubezni striče!

— Stoj! reći će on, imam ti jednu pogodbu staviti k momu daru.

— Kakovu?

— Ti se imaš ženiti. Da te darujem, uzrok je to, da se urediš i ukućiš, kako valja, i da ja to na žive oči vidim. Tvojoj dobi nepristoji, da si bez supruge, tebi je 25 godinah, hoću da se ogledaš za ženu.

— Toga se zadobaviti nije toli mučno, dobri moj striče.

— Zar si već koju izabrao?

Valentin sustane sada na govorenju.

— No, pa kako ti se dopada, moj milenko? upita me on smješeć se.

Ovo njegovo pitanje dokaza, da nezna, što ja učinih i što mišljah učiniti, jer neznadijaše kamo ja dnevice zalazim! . . . . .

Stjepanija neodisaše slušajuć Valentina i da neočituje svoje smutnje, maši se ploske s pivom. U očijuh joj niknu biser suze i pričini joj se, da će se snebiti. Valentin sasvim zaokupljen oduševljenjem nesmotri njezine smetnje i nastavi opet radostno:

— Vi ćete valjda znati, što si ja stricu odvratih: poletim k njemu i zagrlim ga srdačno i iza glasa viknem: „Vi me opsipavate radošću moj striče; vi mi dopuštate, da budem suprugom krasotice, u koju sam zaljubljen, kao paun u svoje perje, od tri mjeseca, a ta je: gospodična Crépondova.

Na to ime postavi osorno Stjepanija svoju plosku na stol i baci na Valentina pogled, u kom bijaše smutnja toli živa, da se mladac zapanji, kao da ga je grom ošinuo.

— Što vam je Stjepanijo? upita ju, zar vas je to iznenadilo, što vam sada rekoh?

Stjepanija, uzdržana onim nutarnjim ponosom, koji čini, da hinimo udarce, raneće nam srce, napregne sve sile, samo da se učini mirnom i odgovori:

— U istinu, to me je zateklo, jer danas prvi put progovoriste o ljubavi prama gospodični Crépondovoj.

— Doduše o tom neprosborih dosele, neimajuć nikakove nade nemogoh pravom odkriti pouzdanje, gdje njezino ime bijaše upleteno. Nu čitavo moje ponašanje izdavaše moja čuvstva; drugovi mi bijahu osvjedočeni, da ja ljubim, a ja mišljah, da ste i vi njihova osvjedočenja Liepi spol je, što se toga tiče, veoma bistrouman i pronicljiva oka.

— Ah! ni najmanje nisam ja u takovih stvarih pronicljiva uma, reče sirotče Stjepanija, jedva uzdržuć suze.

— Ja sam nješto takova naslućivala, upade u rieč baka Brosardova, nu samo da ja nenišanih na gospodičnu Crépondovu.

— Da na koga? zapita Valentin.

— Nije toliko do toga stalo, odvrati baka,

Digitized by Google

koja nagadjnše tajnu Stjepanijinu, a sada se je osvjedočila, nije toliko do toga, ponovi ona, kad si se već zaljubio, treba da sliediš svoje nagnuće; nu pazi, što radiš! to ti je krasna gospodična. koja ti je omilila. Jesi li ti sjeguran, da će ona tebe htjeti? Tu se radi o cielom žitju, pa treba, da se tuj i nanj osvrćeš. A polag toga, jesi li sjeguran, da će ona tebe zapasti?

— Stric mi uze na se taj posao kod otca, a meni je ostavio, da svoje tjeram oko kćerke.

— Ako je tako, to će već ići, ja sam toga mnenja.

— Ah! to je već na čistacu, oboje privoli. Neznam što je stric rekao otcu, nu ja, tako mi glave na ramenu, izlih sve kćerki, što mi zadugo srcem poticalo, jer duže je vremena, što ju obljubih. Ona me zatravi i pomuti mozag prvi dan, kada ju upoznah; na svoj imendan bijaše tako krasna, tako živa, lica joj rumena poput jabuke, a zubići! ah! pleše toli umjetno! Oh! da ste ju vidili majko Brosardova; to je alem-kamen liepoga spola!

Stjepanija bijaše na mukah, Valentinove rieči prodirahu joj u srce, kao da je na svakoj oštri trn; ipak nehtjede da on okrene govorom, želeć saznati sve okolnosti i uzroke njegovoj sreći.

— Nu, progovori ona, zar ste naumili prije se oženiti, nego što ste upoznali nakane stričeve?

— Ja na to toliko mislim, kao što na lanjski snieg; znao sam bo dobro, da je otac neće dati rukotvorcu, neimajućemu ništa do gole ruke; s toga si uviek predbacivah, kako si mogu laskati ljubav prema njoj, ta to je težka ludost. Ali koja korist, kad se nemogoh otresti toga, već ju svejednako ljubljah i nemogoh pregorjeti, da ju dnevice nevidim, te se svaku večer vraćah većma zaljubljen i nesrećan od kuće Crépondove. Ah! vi nemožete ni pomisliti, kako je to bio mučan posao, što ga ondje vrših!

— Jest, ja pojmim to, reče Stjepanija nješto oštrije i ujedljivo, premda toga nitko neopazi, to su muke, a opet jim se čovjek nemože izvinuti.

— Vi to crtate kako valja, Stjepanijo. Ja samo imah jednu jedincatu misao, uspomenu i san; čitav moj život zanimaše se njom; mogoh podnieti, da ju riedko vidim, ali nehtjedoh pokušati, da li bih mogao nemisliti na nju, kad ju nevidim. Doista tu spoznah, u kako jadan položaj može nas ljubav svaliti.

— Imade jošte nješto, što je gore, Valentine, prihvati Stjepanija; vašoj se boli mogaše naći lieka, jer evo samo je jedna okolnost trebala i vaše se muke svršiše. Ali da je vaša bol došla od volje vaše ljubezne, tada, i samo tada bili biste spoznali nesreću, kojoj neima lieka. Nu gospodična Crépondova vas ljubi . . . . pridoda glasom malo drhćućim.

— Da li me ljubi, odgovori Valentin, o tom jošte nisam osvjedočen; pogovaralo se je prošlih danah, da joj njeki satnik Cavelle udvorava, pa to bi joj bilo moglo metnuti mrenu na oči. Ipak razložno vjerujem, da na me nemrzi, čim je htjela poći za mene, pošto joj otac dopusti. Jutros neusudih se da o tom koju više s njom prosborim, jer valja se obzirati na stidljivost mladih kćerih; samo da postane mojom suprugom, za drugo ću se ja već poslje pobrinuti.

(Dalje sliediti će.)

Sićušne.

I.

Ja te ljubim djevo,
Raju moj prekrasni,
Ja te ljubim danu
Srca moga jasni!

Oj ljubim te, ljubim
Više od života,
Ta moj cieli život
Čini ljubav ota!

Ja te ljubim, ljubim,
Moj kumire sveti,
Bez ljubavi ove
Morô bi umrieti.

II.

Kaži mila, srce moje,
Zašto jošte neće
Sladka tvoja usta jednom
Da me već usreće?

Oj! nedulji muke strašne,
Brzo usta amo,
Ta na svietu tom se živi
Jedan puta samo!

Dragan.

Digitized by Google

Ubogi Matek.

I.

Ubogi Matek! Jedva što ga dvadeseta godina snadje, morade već u vojnike. Matek — naš dražestni Matek — neima mu na cielom tielu, do žutoga rudeža, baš nikakove pogrieške. S toga ga takodjer već zaplakana majčica vidi u bieloj haljini — sabljicom o boku!

Dobar sinak — prvorodjenac, — liepa kućica — sve uzalud!

Matek izvuče kod srećkovanja broj 1. S Bogom hrvatska zemljo! Matek ode u Taljansku.

Od to doba kod Matekovih sve naopako; peć negrije kao prije, a prozori se mjesto stakla papirom zalažu.

Susjedi šapću: „To će biti čitavi vojnik!“

Taj „čitavi“ zapinje im ponješto u grlu. Nu zašto? Možebit zato, što se je u mladjih godinah plašio sablastih i dimnjačara, ili što je imao toliko smjelosti, da je školniku duge nosove pravio?

Bilo kako mu drago, od Mateka bit će svakako „čitavi“ vojnik.

Ekserciranje i sve švendajke nauči se Matek podpuno i točno. U mladjih godinah boravio je pol ljeta negdje medju Niemci, pa se sada nada, da će doskora postati kapralom.

A kapral je već gospodin, osobito kad znade što god natucati, pa sa gospodom govoriti. A do toga dotjerati će naš Matek; zato se nadajmo, da će Matek sigurno kapral postati.

Rat bukne. Mateku se dakako pred očima magli, nu tim mu je bliže željeno kapralstvo.

Mateka ipak nješto tišti. U dvadesetoj godini nije to ništa neobična. Ta koga nemuči u tih godinah amor?

Mateka — pogodi taj dječak baš majstorski. Skakićeva Jelica gospodovaše u njegovu srcu kao kod kuće. Kao u svojoj vlastitoj kuhinji uvari u njem najtečniji sladkiš, a Mateku nije bilo toga nikada dosta!

Ubogi Matek!

II.

Ubogi Matek!

Jutro prvoga rujna svane namrgodjeno i naoblačeno.

Neprijazni vjetar vijaše crvenimi narančami, žutimi citronami i sladkimi smokvami.

Matek stajaše na straži misleć postojano na Jelicu.

Iz daljine ječi gruvanje topovah. Ali Mateka neboli s toga nimalo glava. On nije mislio na smrtnu uru, njemu se dapače nasmjehivaše zlata ura. —

O čudo ljubavi! Drugi bi bio na njegovom mjestu ginuo od straha. Nu za to bilo još dosta vremena.

Ta i Mateka čekaše gorki kalež trpljenja.

Bojna se buka približuje. Silne bajonete rastu na odaljenom brieżuljku. Topovi riču sve užasnije.

Matek stoji neprestano na straži. — Jelica i kapralstvo motahu se uviek u njegovoj ovčoj glavi.

Kolone neprijateljskih četah giblju se u silnoj duljini. Sa štropota konjanikah ječi zemlja.

Matek stoji na svojoj straži.

Jelici jedan, a kapralstvu dva uzdaha.

On čuje bubnjeve, kucanje srdca i zviždanje olova, a bajonet neće razumjeti šale. Lovci misle, da pucaju na zeceve, a lavi padaju.

Ah Jelice!

Matek stoji na svojoj straži kao klisura.

Neće li sad — neće nikad Matek kapralom postati.

Tresk! i — njegov drug na straži svali se na zemlju.

Pljusk — Matekova puška u mlaki.

Matek — Ubogi Matek leži kako je dug i širok u — grabi!

„Sladko je za domovinu umrieti“ — kaže stara poslovica; ali Matek misli: „jošte je sladje za domovinu živiti, pa makar i u — grabi!“

Grabe su toli nespretne, da se u njih nedade udobno ležati.

Matek sjeti se strica čižmara, koga u šali kukavicom nazivaše. Ovdje imao je priliku, da proući pravu kukavštinu. Koprive su ga u srce palile, a pelin mu sviest grizao.

Matek postane čitavim vojnikom!

Konjaničtvo neprijateljsko prispje upravo do grabe. Matek pritaji duh i dah.

Hop! preskoči dvadeset.

Hop! preskoči sto konjanikah.

Samo dalje, domovino moja — mišljaše si Matek.

Hop! — Staro kljuse zaplete si noge i pljusk u — grabu!

Ubogi Matek!

Digitized by Google

Ubogi Matek!

Tko nije, kao što ja, nikad vidio pune bolnice, tomu je o njoj što pripoviedati.

U njoj mora biti kao na bojištu. Koli mnogi bore se ovdje smrću, a koli malo ih nju svladaju!

Matek, naš mili Matek, leži u postelji, glava mu zavezana. Nad glavom visi crna pločica, na njoj napisano: „diaet," a pod tim: „Ubogi Matek."

Njemu s desna leži suhi susjed. I nad njegovom posteljom visi pločica sa napisom: „cielа porcija," a pod tim: „Suhi Bogumil."

Mateku je konjsko kopito glavu razlupalo; Suhi pribavio si u vojničkom staležu sušicu. Matek može postati jošte kapralom, a Suhi će k svojoj armadi na drugi sviet. Jelo je zlo iznašašće. To izkusi naš Ubogi Matek već trećega dana.

Ali on se već za mladih godinah nedao prodati. Čuo je takodjer, da nužda i željezo lama. Doduše želja ga nepovuče, da lama željezo; ali si je tim više glavu razbijao, kako bi nagradio želudac, ili mu dobru daću pribavio, bolju nego ju imadu austrijanske financije.

Da mu glava sa želudcem druguje, o tom bijaše posve osvjedočen. Nu uboga glava morade jošte podnositi posljedice junačtva u grabi, nemogaše dakle prirodjenom svojom lukavštinom paziti i na svoga gladujućega sudruga.

Čovjek morao bi se ganuti gledajuć u lakome oči Ubogoga Mateka, koji zlovoljno promatraše, kako suhi susjed pečenu koku nespretno i lagano nosi u usta i mjericu rumenoga vinca drhćućom rukom do ustiuh diže. Nebi gotovo ni čudo bilo, da je Mateka od žalosti kap udarila.

Nu na najvišji stupanj pravedna gnjeva dovede ga susjedova netećnost kod uživanja toli pomamne hrane, budući je jedva komadić pojeo, a ostalo sve u bogatu kuhinju natrag poslao.

Čekaj, nemilosrdni Samarićane — ja ću ti pribaviti drugoga kuhara, rogoboriše u misli Matek, dočim je s njegova obraza sjevala spokojnost neobična i velika.

Istom se noć u debelu crninu svoju zaodjela, ustane Matek s postelje upravo čarobnom brzinom, skine pločicu susjedovu sa zida te sebi „cielu porciju," a kukavcu suhonji lošu „diaetu" ordinira.

Matek postane čitavim vojnikom!

III.

Ubogi Matek!

U K . . . u svojoj sobi sjedi za jedaćim stolom mati našega Ubogoga Mateka. Prama njoj se postirala Jelica, vierna njegova ljuba, kojoj je Matek, skočiv bezprimjernom odvažnošću u grabu, svoj dragocieni život sačuvao.

Obje šiju tanke košuljice, koje žele, da ih nebi mnogo stojalo, po njekom trgovcu poslati Mateku u Taljansku, ako se prilika pruži. Dobra Jelica ušije mu na prsih posve novu cvanciku sa početnimi slovi svoga imena. Obje tumaraju radeć pomno mišlju po Taljanskoj.

Znade li o tom Matek štogod — naš Ubogi Matek? — Koli bi skakucalo njegovo okruglo srdašce, da može vlastitimi očima gledati, koli ga nježno ljubi njegova Ariadna.

Ljubav je ipak uviek nezasitnija od želudca; s toga je takodjer bolje, da si Matek kod pune zdjele ugadja i otvoreno bezdno bisernim vincem zalieva.

Ali da ta dva draga srca samo nagadjaju štogod ob obilnosti njegovoga želudca! Da znadu, kako ga već neboli glava; da znadu, kako tad niti neima vremena na nje misliti — na nje, — koje su mu, kao što je dokazao, mnogo draže od kapralskih zviezdicah na ovratnjaku; što bi one bile uradile?

(Konac slieditи će.)

Kries kod Slovenacah.

(Iz „slovenskoga Glasnika")

Ako pogledaš u oči sv. Ivana krstitelja s uzvišena kakova brda slovensku zemlju, sjaju ti se s blizih i dalekih krajevah mnogobrojne vatre, što se vide tim gušće, čim su dalje. Pa ako upitaš prolazećega kakova čovjeka, što to znači, odgovorit će ti: pale kries.

Običaj zapaljivati kries u oči spomenuta dana, kako se to radi gotovo u svakom selu po Sloveniji, imade svoj korien u davnoj davnini, u poganskoj vjeri naših otacah.

Koliko god bijahu Slaveni svojim miroljubivim više kućevnost ljubećim značajem nesložni i nejedini glede spoljašnosti, ljubljahu ipak, kao što ljube i danas, pomanje sastanke medju sobom. Sastajahu se oni slaveć kojega svojih bogovah, kod častih, kod svojih županah, na plesovih, kod viećanjah, itd. Sin plete kotac, kao što mu je i otac; značaj u glavnijih crtah uviek se sačuva kod ljudih. Zato imamo i vidimo sada mnogo ostanakah u narodnom životu iz prijašnjih vremenah. I dan danas malo gdje ima toliko sastanakah susjeda

Digitized by Google

kod susjeda, kao kod Slovenacah. Jedan takovih manjih sastanakah bijaše a i danas je — kries.

Stari Slaveni štovahu medju drugimi bogovi takodjer Svetovita, boga ognja, svjetla i sunca. Budući pako sunce — onemogav zimi — u proljeću opet se digne, te tako rekuć svoju snagu natrag dobije upravo u ovo vrieme, pržigahu Slaveni baš u to doba vatru na slavu bogu sunca i vatre.

Kako ćemo dokazati, da je sadanji kries samo produženje i nastavak toga poganskoga slavlja? Zašto nebi on bio jedan od običajah u novije vrieme uvedenih?

Prije svega treba da se obazremo na kriesne običaje. U njekih krajevih Slovenije pjevaju ili plešu oko kriesa; u drugih pako preskakuje mladež mužka vatru, a starci im po sili toga proriču sretan ili nesretan život. Običaj je kod Slovenacah, da ogorke od kriesnoga ognja utiču i meću u krov ili strehu, da se tako ukloni nesreća požara od kuće. U njekih opet mjestih običavaju u oči sv. Ivana krstitelja prostrieti podom zeleno šikarje i pruće, veleć da će doći sv. Ivan, prenoćiti tu i tako odvratit od kuće svaku nesreću, prieteću od požara. Svi ti praznovjerni običaji dadu se najlasnije raztumačiti, ako posegnemo do staroslavenskoga poganstva, te u njem potražimo prvobitne uzroke. A lasno ćemo naći u historičkom opisu značaja starih Slavenah i takovih vlastitostih, po kojih možemo suditi, da su sadanji običaji ostanci prijašnjih, starodavnih. Starim Slavenom bijaše najmilija zabava pjesma i ples; a znajuć to, možemo si misliti, da su jamačno oni pjevali i plesali kod tako vesele svečanosti, kakova bijaše svetkovanje boga veseloga ognja, prijazne luči i blagoga sunašca. Jednako znamo, da su već stari Slaveni rado vračali i proricali. A najjasnije nam dokazuje posljednje vračanje nad vatrom na kriesnu večer, da kries nije ino, no ostanak slavlja, kojim ćastiše boga vatre i požara, Svetovita.

U toj misli potvrdjuje nas potonja poviest o razširenju kršćanstva medju pogani. Kad su naime uzeli nasljednici apoštolah širiti kršćanstvo medju uevjernici, nisu silomice obarali vjere i običajah narodnih, nego su na temelju dobra, u poganstvu nadjenoga, dizali istinu i kršćanstvo. Tako su i kod Slavenah pridržali kojekakovih starih običajah, pa im samo kršćanski značaj udarili. Zato slavi Slaven i dan danas, mjesto Svetovita, sv. Ivana krstitelja, pa kao što je Slaven njekoć zeleno pruće, česa se još i sada drži, prostiro svojom kućom, nebi li mogućega boga nevidivim načinom u svoj stan dovabio, tako misli i danas u svojoj blaženoj prostoti, da će sv. Ivan prenoćiti pod njegovim krovom.

Treći dokaz, da je kries prastar, dolazeći iz pogonskih vremenah, jest i taj, što se on obdržaje gotovo kod svih slavenskih narodah, pače i kod Niemacah, koji su stanovali medju Slaveni. Tako nalazimo osobito medju Poljaci običajah na kriesnu večer, koji su našim sasma slični.*) Neda se pako misliti, da se je kries sa svojimi navadami raznosio doticajem od jednoga naroda k drugomu; pače ako promislimo, koli slabo poznavahu se Slaveni medju sobom sve do najnovijega vremena, moramo priznati, da je kries starodavan, da je ostanak drevnih onih, nepoznatih, predhistoričkih vremenah, kad bijahu sinovi majke Slave sjedinjeni u jedan narod, kad su imali jedne bogove, jedan jezik!

Iverje.

Od Dr. N. I.

Novi Diogen.

Nebi tebi bila dika
Niti slava onolika,
U buretu da mudruješ,
Koliko si hvale vriedan,
Što nit' gladan niti žedan —
U bogatstvu neluduješ.

Zla kob za ugledna.

Zalud tužiš srca rane,
Što te drug tvoj mrzko gledi.
Sam si kriv. Čim sunce grane,
Nehotice mjesec bliedi.

Izvanredna dosljednost.

Dosljedan si ti doduše,
Ćud promienit nikad nećeš;
Svedj, od kuda vjetar puše,
Tamo kožuh ti okrećeš.

*) A i običaji, što se drže medju Hrvati po trojednoj kraljevini u oči sv. Ivana krstitelja u mnogom podobni su ovim, koje obdržavaju i braća naša po Sloveniji.

Ured.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Kazalište.

Saisona taljanske opere izteče, družtvo nas ostavi; valja dakle da koju progovorimo o posljednjih predstavah, pa onda da zaglavimo kojom obćenitom. A budući nemogosmo u posljednjem broju ovoga lista izviestiti o njekih predstavah, a od poslje nas sve novine pretekoše, to ćemo samo u kratko reći: opera „L' Ebro" od Apollonia dopade se našemu obćinstvu i to pravom, jer je zbilja liepa, premda i dosta bučna, u čem nalikuje umotvorom Verdi-evim. U njoj mogahu svi glavniji pjevači i pjevačice razviti svoj glas gotovo podpuno. Pa to i učiniše, osobito tenor i bas, gosp. Galvani; osobito pokaza nam tom prilikom ovaj posljednji, da imade liep, zvučan i kriepak glas; šteta, što mu nije i igra prama tomu; a isto tako i tenor i prima dona.

Osim toga imadjahu gotovo jedno za drugim prijame: altistica, bas, tenor i primadona, što je svakako vrlo neumjestno i od g. podhvatnika vrlo nepraktično; jer je tako prikratio koristnikom mnogu forintu. Naše obćinstvo nemože dan na dan uz dosta veliku ulazninu posjećati kazališta; jer niti je toli mnogobrojno, niti imućno. Kod prijama gdčne. Basso Filomene pjevaše i naš vriedni gosp. Kamilo Vizner uzhitnu pjesmu „Crnogorski sin," koju morade uz gromovito pleskanje opetovati. Jednakim načinom dopade se „Hrvatska napitnica," koju pjevaše koristnica i to liepo i dosta pravilno izgovarajuć hrvatske rieči, u čem je svakako nadmašila gdčnu. Armandi, koju pjevajuću dvie hrvatske pjesme nemogosmo gotovo razumjeti. U obće zaslužila bi gdčna. Basso Filomena, da su njeki recenzenti bolje ocienili njezine sposobnosti, jer ona zbilja ima čist, kriepak i zvučan glas. Njen prijam bijaše slabo posjećen, a još slabiji g. Galvani-a; dočim može gdčna. Armandi posve zadovoljna biti. Kod prijama prime done čusmo i dvie nove hrvatske pjesme; jednu komponirao je g. Švarc, a drugu „Oproštaj" u hrvatskom jeziku (!!) g. Zellman. Mi vrlo štujemo g. Švarca, ali ljudi u obće govore, da si onom kompozicijom nije stekao veliki glas. Glede „oproštaja" imamo samo to reći, da u toj kompoziciji neima baš mnogo slavjanskoga duha!

Ali ovom prilikom pokazaše ipak Zagrebčani, da imadu vrlo mnogo cvieća, i veliku volju za pleskanje; dakako na ovo posljednje prinukaše njeku gospodu i grčki nosovi!

U obće možemo reći, da je ovo družtvo, kako se je u posljednje vrieme bilo sastavilo, dobro odgovaralo našim okolnostim i prema subvenciji, koju dobivaše; nu jednakim načinom može i g. podhvatnik zadovoljan biti sa Zagrebčani, jer da ovi i onako polaze hrvatske predstave — uz manju ulazninu — kao što su taljansku operu, kazališni odbor mogao bi si čestitati.

Književnost.

U Albrechtovoj tiskarni upravo se dotiskuje „Zemljopis trojedne kraljevine," što ga je napisao g. Vjencealav Mařik, učitelj na glavnoj i uzornoj učioni u Zagrebu. Mi smo već jednom spomenuli to djelo i svratili pozornost našega svieta nanj; a sad činimo to opetovano. Knjiga iznosit će do 10 štampanih tabakah, a priložit će joj se karta trojedne kraljevine i nacrt grada Zagreba; pa je zbilja vriedna svake preporuke — koliko možemo suditi po onom, što je već tiskano — tim više, što nam je upravo u toj struci manjkalo djelo, koje bi nasoj omladini predstavljalo zemljopisnu sliku domovine naše. Knjiga bit će gotova do konca o. m., pa bi s toga mogla se dobro upotrebiti za nagrade školske.

— Ovih danah izašla je nova hrvatska knjiga pod naslovom „Spisi za puk," a sadržava: 1. Čudoredba, 2. Zakoni kao temelj pučkoga blagostanja, 3. Moli se Bogu; od Mijata Stojanovića, tiskom i nakladom A. Jakića u Zagrebu.

Ova svake pohvale vriedna knjižica, kao sve, što izpod pera rečenoga pisca izlazi, osobito je prikladna za nagrade u pučkih školah.

Odgovor g. Josipu Eugeniju Tomiću, pjesniku „Leljinakah."

(Konac.)

Glavna je naša prepirka o pjesmi: „Razlike," koju ja držim za neestetičnu, a g. ju pjesnik brani kano stidnu. Ja sam tu pjesmu odlučno odsudio, kano što radi svaki sudac, koji svoje mnienje osniva na znanosti; ali zato nesliedi po nikakovih zakonih logike, da svojim sudom želi sudac monopol tjerati i nijednoga tudjega mnienja uza svoje nepodnositi. Ja držim svoje mnienje za istinito, dok mi se protivno nedokaže, i to tako odlučno, kano što mi je živo i osvjedočenje, ma koliko se na to ljutio g. pjesnik. Koji sudac okoliše svojim mnienjem, obaziruć se više na sve drugo, nego li na istinu, nije nikakov sudac, kamo li kritik, koji mora imati oštar nož, da dobro izreže ranu, prije nego li će ju pomazati melemom pohvalah. Ali da vidimo, kako g. Tomić brani nedužnost svoje pjesme? Najprije uprav naški, tvrdeć posve odlučno, da je moj dokaz gola fikcija; pak da to dokaže, navodi samo zadnju kiticu, koja da hiperbolički izrazuje samo prostu misao, da vjerenica njegova nije indiferentna na cjelove, a to da nije neestetično. — Na to siećam pjesnika, da sam ja sud sudio cieloj pjesmi, a ne ulomku; zato bi on, da je hotio hermeneutički postupati, bio imao preštampati cielu pjesmu, pak onda neka slobodno sudi vas sioni sviet. Pjesma glasi ovako:

Razlike.

Kad sam dragu posried lica
Poljubio prvi putih,
Planu mala ta vještica
Te se smrče i rasljuti.

Digitized by Google

Ali to me baš nesmete,
Nit se duhom s tog izgubih,
Znah bo, da je roda dijete,
Koj reforme baš neljubi.

Ja se zato dalje latih
Sladkog posla — a što dieva?
Nit se brani, nit mi krati,
A nit pali zublje gnjeva.

A kako mi sad se vlada,
O tom neću ništ' da kažem,
Nego velim tek od jada,
Da nemogu već da smažem.

Ja sam tu pjesmu zato odsudio, što pjesnik navodi dragu svoju, gdje tako navaljuje nanj tražeći cjelovah i grljenja, da on već nemože da smaže; — zato se onako silno obara na me pjesnik, da sam fingirao smisao, samo da ga ukorim; a on veli, da se tu opisuju tri stadija: prvi, gdje se djevojka protivi cjelovom; drugi, gdje jih prima bez buke, al bez vidljive dopadnosti; a tretji, gdje pokazuje, da joj cjelovi nisu indiferentni. Da vidimo, tko ima pravo. U prvoj se kitici veli, u čem se oba slažemo, da se djevojka protivi cjelovom; u tretjoj se pako, ako izbaciš po savjetu g. pjesnika sav nakit, kaže, ne samo da djevojka nije indiferentna na cjelove, već da jih prima bez protivljenja; jer ja držim, da je svakako manje, ne biti indiferentnim za što, nego li to primati. Vjerenica nemože ni onda biti indiferentna na cjelove svoga vjerenika, kad se još brani i ljuti; ona to čini samo zato, što se bori sa stidom i srca tegom; dakle što pjesnik meće na treće mjesto, sakriveno je jur u prvom, kamo li će pako to prispjeti na treće mjesto, na najviši stupanj. — Po mojem dakle sudu u drugom stadiju prima vjerenica cjelove rado, jer i pjesnik sam veli, da jih prima bez vidljive, dakle svakako s nevidljivom dopadnošću. U trećem stadiju mora biti nješto više. Što? Pjesnik to zašućuje tamnom izrekom: neću da kažem, pod kojom se može svašto razumievati; ali to pjesnik razjašnjuje, velec od jada, da nemože već da smaže. Čega? pitam. Moglo bi biti baš i krupninah, jer cjelovah je bilo dovoljno u trećoj kitici; ali ja sam bio ćedniji, pa sam kazao: Buduć da se pjesnik srdi na svoju vjerenicu (od jada), što dolazi u takovo stanje, da nemože već da smaže, to mu ona mora nješto neugodna činiti, a što? ako ne da traži grljenja i cjelovah u toj mjeri, da je njemu svakako odviše. Jer ako pjesnik misli, da djevojka ništa neradi, već podnosi njegove tražnje, zašto se srdi na njezino vladanje? Ta mogao bi odustati, pa prestaje jad; ali ovako nemože, jer ona traži. Ali makar i netražila ona ništa, pjesma ostaje neestetična, jer vjerenica podnosi, da joj on daje toliko toga, da on nemože da smaže. — Ako pjesnik misli, da ova hiperbola nije prejaka, da se njom naznači samo indiferentnost, to ga siećam, da svakoj hiperboličkoj frazi, ako hoće da bude valjana, mora odgovarati jak pojav, a ne razvodnjena misao neindiferentnosti. Jer ako pjesnik uporno misli, da se ovakovi izrazi mogu podnositi u šaljivo-uštipnom tonu, to ga siećam, da ima i krupnih šalah!

Kad bi pjesnik još i sada mislio, da sam fingirao motivaciju, samo da ga obiedim, pak bi me još potvarao nedičnim postupanjem, nebih ga mogao riešiti ukora drzovitosti.

Na poziv g. pjesnika, da ja razvijem ta tri stadija, odgovaram, da nisam pjesnik, zato da mi se i nesmije zamjeriti, ako toga neumijem učiniti; ali zato nesliedi, da moj sud ob onom, kako je on to učinio, nevalja; jer onda nebi nijedan, koji nezna sam pjevati, mogao reći, da drugi zlo pjeva; ali ja bih svakako za zadnji stadij, pa ma i nebilo trijuh, uzeo ono stanje, gdje djevojka s Gjorgjićem, dajuć krati, a krateć daje, jer samo dovle se proteže pjesničtvo; ostalo spada u prozu života.

Ovom prilikom imam napomenuti, da nećeš više razljutiti naših ljudih, nego ako se proti njim pozoveš na znanost. Tako su mi se prije rugali glede gramatike, onda glede logike, a sada glede psihologije i estetike. Kakov je to znak, neka svatko sam sudi; ali ja ostajem nepomično kod znanostih, koje jedine razsvietljuju lice istini, za kojom imamo svi težiti.

Napokon molim g. Tomića, neka se polagano bez ljutosti priučava prigovorom, jer na književnom se polju često još žešći ratovi vode, nego li na bojnom; a ratnici poslje bitke postaju još veći prijatelji.

A. T.

Poziv na predplatu.

Prvim srpnjem o. g. počimlje drugo polugodište ovomu listu. Pozivljemo dakle uljudno sve prijatelje ovoga lista, da obnove svoju predplatu za drugo polugodište. Mi činimo sa naše strane sve, da zadovoljimo pravednim željam naših čitateljah, pa ćemo tako i u buduće raditi.

Nu da uzmognemo napredovati i što ljepše zastupati beletristiku hrvatsku, trebamo svestrane moralne i materijalne pomoći. Molimo dakle i vrle naše, osobito starije pisce i hrvatsko občinstvo, da nas pomogne i jednim i drugim.

Ciena „N. g. l.“ ostaje ista. Od do sada izdanih brojevah mogu se dobiti podpuni eksemplari; a od prošlih godinah takodjer cielogodišnjakah uz obaljenu cienu.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. srpnja 1865.** **Broj 19.**

NA OKIĆU.

Mrù kraljestva mrù gradovi,
I njih plemstvo trava krije.

Gundulić.

Plešivicu od iztoka
Obasjala zora,
Kao da je sva visoka
Pozlaćena gora.

Zarudi se iztok cieli
U žarkom plamenu,
Od kud grimiz trake seli
Na Okića stienu.

Reć' bi ko da zora mlada
Planinu cjeluje,
Te s preslavna Zagreb-grada
Zraci pozlaćuje.

Razvalino, ta jedina
Minut kob te neće;
Što ti jutrom sa vedrinah
Zora lice kreće.

Nu netuguj, što ti slavu
Novo doba svlada;
U vrlini što već glavu
Nedižeš vrh gradah.

Što iz tebe vitezovi
U boj neodliću;
A junaci sokolovi
Po tebi nešeću.

Što ti nije vlastelina
Da te moguć štiti;
Spreman za te, kô za sina
Svoju krv proliti.

Jurve jeka davorijah
Po tebi nebreči,
Nit u tvojih prostorijah
Oružje nezveči.

Stiene su ti strovaljene
Loža ljutih zmijah;
A zidine razgaljene
Jajah i kragujah.

Sad se neboj, da te hoće
Na silu uzeti
I da čeljad tvoju poć će
U verige speti.

Odmakoše ta vremena
Vražde nepokojne,
Sad učini slaba žena
Što tad sile bojne.

Sad junaci bojak biju
Na dronjavom polju,
Mjesto krvi divit liju
A perom se kolju.

Digitized by Google

Sad se pazi tko zna percem
Kovarno vrljati,
Kô što njekoć šestopercem
I mačem mahati.

Evo služe doglavnici
Himbom lovoriku,
Ko što njekoć zatočnici
Bojnom slavom diku.

Okić grade jednom slavljen,
Minula te slava;
A biti ćeš zaboravljen
Čim te skrije trava.

Stj. Ljuboje Lopašić.

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.
(Dalje.)

Zar je moguće, da si ti na to stao? Tako krasan i radin mladac! zakrešti baka, ta lasno se može steći, da se neće dati ni vilami sedlati.

E dobro! pa ću onako i ja nju ljubiti! Napokon na sva napadanja odgovori te iste rieči.

Stjepanija već jedva kuhaše u sebi, svaki čas joj se pričini, kao da će na sve izliti iz sebe, što imaše jedljiva i gorka, ali opeta stisne srdce te mučaše mukom.

Imade po bielom svietu ljudih razboritih i hladnokrvnih, koji umiju svoje rane i uvriede sakriti na toli, na koli je inih sila, koji je rado odkrivaju; ovaki znadu cieniti vriednost tuge i boli, a opet čine junačka djela na šutenju. Takova bijaše Stjepanija.

Na oko svrši se večer tako veselo, kako se je bila počela. Stjepanija, koju uživana sreća kod Puits-Joyeux i u kazalištu učini šutljivom, mogaše lasno zaniemiti od sdvojnosti, nestaviv tim ni malo u čudo Valentina. Osim toga nebje taj mladac za to, da promatra druge i pazi budući opojen vlastitom radosti. Baka Brosardova prekine napokon njegovo radostno brbljanje.

— Hajdmo, reče, već je jedna ura po polnoći, vreme je da idemo spavat. Hajde spavat, mladiću!

— O to ne! moj san nebi vriedio toliko, koliko ja imadem u stvoru.

— Kako ti volja, ali nas pusti ići; dućan treba da bude već u šest urah otvoren, kako obično, Stjepaniji će jedva dostati da odpočine: ona je svakako vrlo umorna, ovo sirotče.

— U istinu, reče Valentin opaziv mučanje i bljedost djevojčice, postadoh svojeljub; ja htjedoh da vam osladim jedan dan, a evo vidim, gdje dočetak neodgovara početku.

— Oh! ne gospodine! prošapta Stjepanija. Valentin otide.

Stjepanija bivši sama u svojoj sobici uvidi, da joj se valja svojski oprieti tuzi, da je neobhrva; ona napregne sve sile, samo da joj neprovru suze; preduzme si, da mora po običaju sve dužnosti izvršiti; spremi si stajaće odielo tako uredno, kao da se ništa nedogodi, što bi joj bilo srdce ranilo. Ipak kadno je ravnala rubac ogrnjač, koji ju jutros toli obradova i izvabi toliko pomislih za uvieke sada osujećenih, malo da nepodleže nutarnjoj sili uzburkana srdca. Uživano oduševljenje ovoga dana izčezavaše dnevice sve većma i većma u njezinu srdcu; nenadani naime dar jučeranji, njezina nada, utvora, večernja slast i napokon gorki dočetak: čuvstva, koja obično postupno i razdaleko jedno od drugoga zahvaćaju umna bića, svališe se na nju u jedan dan, te minućem toga dana pričini joj se, da joj je i život izčeznuo. Trh bijaše pretežak osamljenoj duši, i nebi ga bila mogla podnieti, da ga neponese na podnožje razpelu.

Poklekne ona pred maleno razpelo od crna drva, što no bijaše kraj njezine postelje, te razgali svoje jade i nevolje onomu, koji je sve podnio. Kad se podiže, nakon duge i vruće molitve, poćuti u sebi jakost, za koju se je molila, i nova joj nada zasja u srcu.

On me više neljubi, misljaše, ja nemogu više ništa izgledati, nu ja, — ja njega ljubim i Bog zna, da li me neće jošte trebati! . . . .

III.

Gospodična Crépondova bijaše jedan od najljepših cvietovah u vjencu krasnoga spola: plavokosa, mlada kao kaplja, mamljivih očijuh, smješećih ustiuh, tanka struka, lahkih noguh, sniežnih i omalenih rukuh; riečju ona bijaše djevojče, koje je mnogi željkovao i u otca prosio samo s bog njezine ljepote, a kamo li, ako rečem, da joj otac bio tust oko rebarah!

Digitized by Google

Tu bijaše, kako rekoh, sila prosilacah, ali jedni nebijahu po ćudi otcu, a drugi nebjehu u volji kćeri. Ipak se razsu glas o njekakovom satniku Carelli, kao da ovaj nije baš nepovoljan kćeri; nu pošto se je nakon dvomjesečnoga ašikovanja toga bio okanio, zaključi svjetina, da je i on tako nasjeo, kao mnogi drugi. Pa to bijaše za čudo ljudem, jer su satnika visoko cienili poradi njegove časti i dobra glasa. Sve poznavaše satnika, koji služaše u više pukovnijah; bilo mu je oko 30 ili 36 godinah; počev služiti kao prosti vojnik, dotjera do te časti pukim svojim junačtvom. Njegova se vatrenost širom zemlje raznosila; vrlina slavila; da se tkogod u pukovniji pohvali, kako valja, reklo se je: „Taj je kao Cavelle!“

Njega pokazivahu mladim častnikom, izišavšim iz Cyra, kao uzor, za kim se imadu povoditi. Da bude bila dostala britkinja sablja i srdce junačko, da se tko popne do najvišje časti, to bi bio satnik Cavelle postao maršalom francezkim; nu nesrećom trebaše za to nješto više, česa u njega nebilo. Budući strog prama sebi, a nepopustljiv prama podredjenim, zazirahu ovi više od njega, a višji častnici ga pazijahu. Što se njegovih drugovah tiče, on ih hvalijaše i štovaše, prem s njimi nehtjede drugovati, već si pridruži dva tri satnika svoje sredovječne dobe, te s njimi sprovodjaše vrieme, pripoviedajuć jim uviek jedno te isto, svoja junačtva i huljeć na povišenja, koja su se činila po preporukah; po njegovom sudu morao bi bio barem već generalom postati.

Izvan svoje službe, gdje je veoma točno sve obavljao, bijaše taj satnik šaljivdjija, vikač a i neotesanac i svadljivica kad što. Visoko se ponosijaše jakimi mišicami, vještinom u borenju i nišanenju. Riedko bi svlačio zvanično odielo, te ako ga je kada snašla volja, da se odiene gradjanski, ostade mu ipak svedjer davorsko držanje. Tada metne na se veoma prostrane hlače, ostruge ostanu na čižmah, vrat sapne crnim i okorjelim ovratnikom, ogrne se kabanicom, naheri kriljak, kao kapicu službenu, to sve, -- kad mi jošte smotriš duge brke i kosu, riedko kada rezanu, čini, da ga već dvadeset korakah u daljini upoznaš kao častnika. Narav ga baš nije maćuhinski nadarila, kako bi se običavao sam tužiti: bijaše bo visok, liepa stasa, jedrih mišicah, širokih ledjah. Povrh toga bijaše on prilično liepa lica, bielih zubih i žarkih očijuh, što mu pomogne, da omili krasnu spolu, koji strastno ljubljaše i kraj kojega umijaše odbaciti navadu, da se hvasta i veliči; to mu bijaše sva lukavost i hitrina, ali ta je važna: ništa bo nije povoljnije ženam od prividnosti, da su narav ovoga ili onoga mužkarca preokrenule i na svoju ugladile. Primietimo, da je satnik bio pogibeljan u mnogom obziru; jer ako je bio kratko nasadjen, što se poštenja tiče, a to je malo gledao na ćudorednost; pa s toga je haračio medju svietom izvan vojske, kao da se desi gdje u pokrajini predobljenoj oružanom rukom. Ženske smatraše za plien; predobi ju, kako može, ostavi ju, kad mu se svidi, pa je u tom bezočan kao pas.

Osobne prednosti i slava čine Cavella glasovitim u pukovniji. Kad se premesti u drugu koju posadu, odmah se zametne tu govor o njegovih junačkih djelih i sve gleda da ga glavom pozna. Nedosadjuje mu ni malo, kad jutrom bane u gostionu častničku ili večerom u kazalište, pa vidi, da sve u njega upire oči. Tada si on s dopadnošću suče brkove i posmihava se, kao kakov vladar, kad mu se svjetina klanja i pozdravlja ga. Kad je svršio svoje zvanične poslove, nedade mu se nikako, da se čim inim zabavi, van što puši i svoje vragolije tjera.

Skitajuć se po ulicah auxerrskih satnik Cavelle smotri napupalu ružu i sjajnu danicu — kćer prodavaoca mastih. Obavjestiv se potanje o njoj, preduzme si, da mora s njom u doticaj doći, te s toga se gradijaše, kad jednom upadne u dućan slikarov, da bi želio kist kupiti. Dakako, da je to sve izlika bila, jer se je on u slikariju razumio, kao magarac u zviezde.

Početak bje učinjen, te satnik bi marljivo dolazio u dućan, gdje se je desila krasotica Crépondova; nije tomu mnogo počasilo, al opazi on, da je to djevojče čestito i obzirno, kojega nemogu prevariti i obsjeniti njegove zlatne vrpce i rieči, kojih imadjaše kao šipak košćicah. Ipak nedade se on svratiti, već je dalje tjerao svoj posao, u kojem mu dosta toga bilo, što mu neproricaše pobjede, a opet dosta toga, što mu je laskalo, da bi mogle biti od te vajde kajde; dosta to, svoj čovjek postade žarki dvorilac krasne trgovkinje, do koje bi veći dio dana sproveo.

Dotjera on borami već do listićah, u koje bi se po gdjekoja krupnina uvukla, nepovoljna kakovoj nježnoj i tankoćudnoj gospoji, ali shodna, da razpali razumnivu djevojci, kao što bijaše gospodična Crépondova.

(Dalje slieditи će.)

*

Digitized by Google

Ubogi Matek.

(Konac.)

Nu toga ove žalibože neznadu, s toga poteče čitav potok suzah sažaljenja po bielih košuljah.

Tko zna, nije li upravo ta ciela porcija njegova nesreća, njegova smrt?

Kaže se, da srdce srodnomu si srdcu izjavljuje bol svoju preko gorah i dolinah. Nije li žalost njihova dakle i slutnja ili možebit siguran viestnik Ubogu Mateku?

Tko to može znati?

Sveta tišina vlada u skromnoj sobi Matekovih dragih. Jedina ura na zidu ponosi se svojim jednolikim tiktakanjem, a kazalo pokazuje upravo na dvanaest.

U to otvori sluga od ureda vrata i pruži prestrašenim ženam list.

Drhćućom rukom otvori Jelica list i čita:

„Dne 5 rujna 18 . . umro je u vojničkoj bolnici u . . ellu, nakon dužega bolovanja, što si ga je velikim naporom pribavio — Ubogi Matek iz K . . . na sušici. O čem se njegovi roditelji ubaviešćuju tim dodatkom, da je Ubogi Matek kroz cielo vrieme bio čitavim vojnikom.“

Da su se uboge ženske pročitav te žalostne viesti sa svojih sjedalah digle i u nesviest pale, tko će, poznavajuć žensku narav, o tom dvojiti?

Ubogi Matek!

IV.

Ubogi Matek!

U . . ellu na drvenoj stolici pred vojničkom bolnicom sjedi mladi desetnik sa posve novimi zviezdicami na zavratnjaku. Iz duga kamiša provaljuju oblaci dima, iz kojih vire zadovoljna lica puna kao pun mjesec.

To je naš Ubogi, nu sad presretni Matek!

Rana, koju si on, nam dakako poznatim nu cielomu ostalomu svietu nepoznatim načinom pribavio, svrati pozornost njegovih poglavarah nanj.

On postane kapralom!

Nu svako povišenje zahtieva dobro natrpani džep, jer se oko njega kreće sunce svega gospodstva. —

Kod Mateka vladaše u tom obziru takova praznina, kao u kasah njekih financministrah.

Što će mu zviezde, kad od njih nikakove, baš nikakove svjetlosti ni sjajnosti!

Ubogi Matek!

Vinu je još uviek isti ugodan tek; glasba zove kao obično u kolo, ekstraodjevena gospoda sudruzi koracaju ponosito o boku blažene ljubeznice.

Svatko uvidja, da to tako dalje ostati nemože! On — jedini on — on, komu bijaše ipak tako sreća naklona, on samo da mora uviek kod kuće boraviti!

Moguće te će koja čitateljica pomisliti, da naš Matek kani svojoj Jelici nevjernim postati?

Sačuvaj Bože! Nu mislimo od jutra do večera na Jelicu, sanjajmo o njoj od večera do jutra najkrasnije sanke — poželimo si takvih mislih i sanjarijah samo četvrt godine — ali neprestano, pa ćemo izkusiti, da se to upravo tako imade, kao da nas tko dobri svaki dan za zajutrak, objed, užinu i večeru kroz čitavi četvrt godine — čokoladom hrani!

Govorimo istinu i budimo pravedni, pa uvažimo i to, da Matek mora novacah imati.

Ali gdje ih uzeti? — Djak i vojnik umiju si uviek u nevolji pomoći. Tu se izmisli kakov bio novi slučaj, nova potreba, napišu se vrlo ćutljiva pisma i banknote lete same iz kovčega u pismo.

Naš Matek nebi bio čitavi vojnik, da se nije utekao k tomu izdatnomu sredstvu.

Sjedne dakle k stolu i napiše sliedeće pismo:

„Najmilija mamice!

Šaljem vam poljubacah koliko na nebu zviezdicah! Da vas razveselim, odlučih svakako postati kapralom; a to mi je u istinu za rukom pošlo. Na jesen molit ću dopust, i tad želim zateći vas liepom uniformom. Pošaljite mi dakle za nju novacah, — a svoju dragu Jelicu molim takodjer, da mi pošalje njekoliko forintih za okriepu poslje težke bolesti. Tim vas i Jelicu tisuću putah cjelujući ostajem vaš najzahvalniji sin, Ubogi Matek, korporal beim k. k. Infanterie Begi-Regiment. Nr. 0004.

Zapečativ taj list odnese ga na poštu.

V.

Bilo bi suvišno čitateljem kazati, da naš Matek nije umro; jer je to poznato iz prijašnjega poglavja, s toga ostaje samo spomenuti, kako se je Matek lukavom promjenom porcijah na tielu i duhu okriepio, dočim je njegov susjed morao u naručaj Abrahamov.

Nepozorni sluga snimio je promienjenu diaetnu pločicu Suhoga Bogumila i javio tim Matekovu smrt; a vojnička pisarna pohiti te prijavi K . . .

Digitized by Google

uredu, da je Ubogi Matek ovaj čalarni sviet zamienio boljim.

Da će taj qui pro quo dotle doći, tako daleko nedosizaše aimolanc-lukavština našega Mateka, s toga očekivaše dan na dan velikom nestrpljivošću novacah od kuće.

Nu peti dan donese Mateku listonoša pismo, a njegova očevidna lahkoća nedopade se ni malo g. kapuralu. Ali valjda mu je sadržaj tim omašniji. —

Mi nemožemo priobćiti diljem taj list, jer Matek pročitav ga probliedi kao stiena, te se stade po licu, trbuhu i noguh kao biesan tipati, rekao bih, godi mu se, kao Sakespaerovu Hamletu: „biće ili nebiće?“

Istom nakon. dužjega razmišljanja i svestranoga tipanja izmrmlja nejasno:

„Ja, da sam umro? — Ja, da sam do smrti čitavi vojnik bio? To je čitava laž! Nedišem li?! Nisam ja taj ja? — Nisam li jošte jučer iz duge lule pušio? Lari — fari! Ja — ja sam to!“ — i uzme se na novo pogledati, kao da hoće tim samu sebi svoje biće podpuno dokazati.

„Meni da nešalju nikakovih novacah; da mogu varalica biti! Ja varalica?“ —

„Imadem dokazati, da sam živ! Ha! ha! Čekajte, ja ću vam koprenu skinuti s očijuh.“

Sjedne opet za stol, te počme pisati list uvjeravajuć svoju majku, da je živ, a pri tom se neprestano pipao te posvjedočavao kimanjem glave, da je živ. Opiše i najmanje malenkosti, osobite slučaje, zgode i druge dogadjaje iz mladih godinah svojih; ocrta peć, na kojoj se crveni jedan pećnjak medju ostalimi zelenimi nalazi, izbroji koliko stubah na tavan vodi, na kom njestu škriplje pod, koliko pločicah svaki prozor imade, kako im je kućica na vrhu poderana; koja je krava breja, s kojega je drveta najvolio jabuke, koji zub materi fali, koli zvonko zvuče rieči iz ustiuh drage Jelice i kakov tek njezini poljubci imadu!

Pisaše, da bez novacah nemože biti, te će sdvojiti, nedobi li ih do toga i toga dana.

Ubogi Matek!

Pročita još jednom što je napisao, uzdahne, potipa opetovano sav svoj ja, zapečati list i povjeri ga pošti.

Sam opet u sobi zapali lulu i položi svoju umorenu osobu na trpljivu slamnjaču.

Do Zagreba je put dalek — nu tim dalji do Taljanske.

Mati Ubogoga Mateka hoće u Taljansku; a Jelica hoće da ju prati.

Posljednji list dade im nade, da Matek ipak može biti medju živimi, premda im se uviek poslje prospavane noći činilo, kao da je to puka sanja! Da toj prepirci i toj neizvjestnosti na rep stanu, zaključiše konačno jednoglasno, da će radi veće sigurnosti skočiti u Taljansku.

Ranim jutrom ostave one domaći prag.

Putovahu dugo — dugo preko gorah i dolinah, gradovah i selah, poljah i lugovah, potokah i riekah. Sunce im se nasmjehivaše, mjesec na njih milostno gledaše, a zviezdice padahu s neba.

Već nas možebiti ubogi Matek očekuje ovdje gore, mišljahu ženske uprv oči u nebeski svod, i suze njihove natapljahu suhu zemlju.

Nakon četiri nedjeljnoga putovanja prispješe konačno u . . ellu, te se odpute odmah k zapovjedniku pukovnije, gdje je Matek služio.

Zapovjednik dade knjige otvoriti te im pokaže — istinitu smrt Mateka! Premda ta viest potrese silovito putnicami, to ipak izvadi vierna Jelica iz njedarah posljiednji list Ubogoga Mateka i predade zapovjedniku moleć ga, da bar nemilosrdnu varalicu, koji je dva tako čestita srdca oštro ranio, pronadje, te ga prisili, da im dade valjanu zadovoljštinu.

Zapovjednik uslišav njihovu molbu zapovjedi cieloj pukovniji, da se stavi u red. Pobočnik pozivaše vojnike po imenu.

Desetnik, Suhi Bogumil manjkaše.

— Što to? — Najvrliji momak u pukovniji nije zapovjedi posluhnuo, — momak, koji smrti muževno u oči gledaše i kojega sam ja od radosti, što je ozdravio, kapralom učinio? — Gdje je? — Suhi Bogumil! — Tko od vas znade o njem što god?

Svi momci šute.

— Tko znade što o Suhom? zagrmi zapovjednik.

Na to stupi iz sredine mladi kapral te javi, da je Suhi Bogumil na sušici umro, te da mu je sam oči zatisnuo.

— To je laž, izrinu vodja — kako ti je ime?

— Ubogi Matek!

Čitava se pukovnija prestraši, samo od straga stojećim ženam kucahu radostno mekana srdca.

— Što već i mrtvi ustaju? — momče ti si varalica. — Govori, nisi li ti umro?

Sada morade Ubogi Matek čitavu junačku pripoviest od A. do Z. pripoviedati, pa i zasvjedočiti, da je čitavi vojnik bio.

Digitized by Google

Pukovnik priznade, da se Ubogi Matek radi takove nečuvene prevare mora iz pukovnije ukloniti! — Ubogi Matek!

Nu pretrpiv junački i tu sramotu, umiri se do brzo u sladkom naručaju — najsretnije svoje Jelice!

Pr. Vjekoslav Vrban.

PRIJATELJSKI LISTOVI.

Priobćuje X. Y.

II.

Tvoj me posljednji list vrlo obradova, gdje mi pišeš, što i kako radite kod kuće u tvom mjestu. Osobito me oveseli glas o napredku našega narodnoga književnoga družtvanca, što se je u tom gnjezdu starih hrvatskih junakah i sada radinih trgovacah sklopilo, te se već podobro učvrstilo i u napredak pošlo. Samo hodimo napred, pametno, postojano, složno! Kamo sreća, da bi se u svakom povećem hrvatskom mjestu znanstvena družtva sastavljala, nebi li jednom već sigurnije počeli napredovati! I doba bi već bilo. Dosta bo smo i spavali, dosta i driemali. Treba, da taremo krmelje s očijuh pa da pogledamo bistrim okom u prošlost duševne naše dangube, da zavirimo u vrelo bistre istine i pravoga znanja, kojim ćemo domovinu svoju, zapuštenu, bolje usrećiti moći, nego li su ju naši djedovi oružjem usrećiti mogli. Mi smo malo ne svi dugo uspavana duha bili, nedavno se iza sna toga prenuli, nu se dobro neotrieznuli, već onako pol na tmini pol na svjetlosti hodali, te u takovu stanju nješto i uradili, ali nas opet san svladao, i tu skoro se kano na novo probudili; ali, žalosti naša, još p r a v o nismo progledali; još nismo počeli onako dobro raditi, kako smo čvrsto spavali. A koga da krivimo za to? — Sami sebe.

Čim da počmem, kad sam naumio o Zagrebu pisati, izvana i iznutra ga opisivati?

Imam čim, neboj se, jer sam ti već unapred gradje za nekoliko listovah pripravio.

Čovjek, kad na sviet dodje, najprije vidi i osieća, čuje i razabire svakojake glasove, pa za tim i progovori, kad mu se nevješti djetinski jezik razveže. I ja sam, već odrastao čovjek, najprije vidio Zagreb, slušao u njem svašta, svašta osiećao, pa onda i sudio: i sad o svem tom hoću ti da pišem. Vid je vrlo plemenito ćutilo u čovjeka i po tom vrlo koristno: zato ću ti najprije ob onom pisati, što mi je oko vidilo i k srcu donosilo. Oko nam je materijalno, za to njim samo materijalnost možemo gledati; ali to oko zajedno otvara u nas oko duhovno, koje stvari dalje i dublje vidi, te ih po njihovoj nutarnjoj vriednosti ili nevriednosti motri i rasudjuje.

Vozeć se cestom od Jastrebarskoga, dobru uru hoda k Savi se primičuć, ugledao sam Zagreb. Već sam ti pisao, kako mi je srce od miline igralo gledajuć divnu okolicu, koliko oči dopirati mogu, a u njoj na čarobnu mjestu naš grad, kolievku nade naše, mjesto puno sladkih i gorkih uspomenah i svakojakih dogadjajah. Nehotice se podigoh u koli i u sebi klikoh:

Zdravo da si, o bijeli grade!
U tebi su moga roda nade,

Ali bih sad mogao, ako i tužna srca, primetnuti: vele rodu još zadaješ jade!

Ovako je po prilici rekao A. Nemčić, a ja moram od nevolje ovako sad reći. Kako to i zašto, čuti ćeš kašnje.

Dugo sam gledao Zagreb nesvrćuć okom nikuda, dok se na jednom Sava preda mnom stvori. Nova čuvstva, nove misli obuzmu mi srce. Ali čekaj, momče, da predješ tu svetu rieku jugoslavensku i u sveto mjesto dodješ, valja ti mostovinu platiti. I zbilja se začu čudan glas, koji zapovjedi, da se ustave kola. Ja sam mislio, da bi se čovjek mogao prije predstaviti u onu mythologičnu dobu, gdje su duše niemomu Haronu prevoz plaćale, nego li čuti taj jezik u zemlji Hrvatskoj, da se nisam već odprije tomu nadao. Platim i uzdahnem; koćijaš ošine konje, te ajde polagano preko drvenoga savskoga mosta imajuć na desno malo niže ovoga nov i liep most od željeza, kojim željezna kola moste. Kolika razlika, pomislim, izmed tudjega i našega bogatstva, tudjega i našega umića i drugoga koječega, kad se ovaj most prispodobi s onim!

Razmišljajuć svašta u mislih zadjoh u Savsku ulicu. Hvala bogu, evo me sad u Zagrebu, rekoh, sad ću i tielo i duh svoj odmarati. Oči su mi se sad na desnu sad na lievu stranu zanosile; ali, moj Ranko, sad ti nemogu sve u jednom listu pisati, što sam sve razgledao i vidio: list bi mi se odviše oduljio. Znam, da sam ti um i pozor napeo, što ću ti tobože kakva čudesa pripoviedati. Strpi se; jedva ćeš ovaj list valjano pročitati, već će ga drugi stignuti.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. srpnja.

Izbori na sabor, strašna Lambergeriada, kortešovanje s njeke strane nimalo ustavno na sve krajeve, tajnosti uredovne na polje novinstva iznešene, nenadane viesti iz Beča o padnuću njekoliko tobožnjih veličinah državničkih: sve ove stvari drže Zagreb u velikoj, rekli bismo, grozničavoj živahnosti, koja raste u onom stupnju, u kojem se približuju dani, kada bude opet saborisao „das wilde Parlament der Krone Zvonimir's“ („Presse“ g. 1861.) Jedna novost niže se u drugu, a medju nje upliću se, dakako manje poznate, nu s toga tim interesantnije pripovjedčice iz obiteljskoga života. Nam neima dakako posla s politikom, hoćemo dakle zasegnuti na drugo polje, takodjer vrlo važno, ali o kom se rado nepripovieda, osobito ako imade takovih tajnah, koje i ljudi manje savjestni pred svjetlim danom toli rado sakrivaju.

Taljanska opera ode, recenzije prestaše; mi nećemo takodjer nikoje više nit ob osobah niti predstavah reći, tim manje, što je njeki g. recenzent postavio „dem Verdienste seine Krone“ pohvalom, koja bi mogla i velikim umjetnikom na sjajnu preporuku služiti. Nije naša ovdje pisati, koji razlozi, da li sama umjetnost ili što drugo uzhiti mnoge ljude na onoliku pohvalu i javnu i privatnu, koju sipaše mužko i žensko pjevačem i pjevačicam taljanske opere; nu isto tako nemožemo prihvatiti ono, što goneta čopor zlobnikah o tih razlozih. Nam su doduše poznata njeka gospoda, koju uzhitiše ili grčki nosovi, ili plava odjeća, ili živahno kretanje; ali dakako mi toga nekazujemo nikomu na svietu. A što si pokvareni sviet zagrebački prišapćuje, kako je njeki gospodin, u Zagrebu inače dobro poznat, polazio njeko vrieme svaku večer stanovitu gostionu u gornjem gradu, u kojoj se poslje predstave sastajahu pjevačice niže klase, a kašnje, vele, dugim nosom u žepu morao uteći, o tom mi šutimo. Samo toliko znamo, da taj isti gospodin velikim se kazuje prijateljem umjetnosti, vrlo štuje božicu Thaliju i sve njene dvoranike, pa je želio i radio oko toga, nebi li mu na shodnom mjestu pružili sgode, da pokaže, koliko mu je do napredka i hrvatskoga narodnoga kazališta. — Jednakim načinom opazismo drugoga gospodina, koji je kod svake arije primadone prvi počeo i posljednji prestao pleskati, ter bi ga gotovo bili okrstili prostim claquerom, kad nebi znali, tko je i s koje svrhe tako radi.

I više, takovih „štiklecov“ možeš čuti od zagrebačkih badavadžijah, koji neštede nikoga, pa niti — horrendum dictu — istoga krasnoga spola. Što ćete? jedan od tih prišaptne nam dvie tri toli kuriozne o njekih dobro poznatih, odličnih gospojah zagrebačkih, da smo ga „furore in vultu“ protjerali; ali nam drugi, i treći i četvrti kazivahu to isto. Pa što rekoše: Ova ne već sasma mlada gospoja zagledala se u onoga pjevača — znate, koga mnoge i mnogi drže za lepa, pa mu pisala pače i pismo, uvjeravajuć ga, da nije nikada nikoga do njega ljubila, da sada istom poznaje i sladkost i gorkost ljubavi. Druga mu — i to istomu — opet poslala tajne poruke; treća s njim vrlo milo koketirala te se svakim danom u stanovito vrieme k prozoru postirala, kad je znala — a ona je uviek znala — da će prolaziti. Drugim još odličnijim krasoticam — pripoviedaju ti zlobnici — dopao se opet onaj drugi, o kom vele, da mu glas zvoni kao zvonce — te one udri istim putem. A ti milostnici nebudi lieni, nego pripoviedaj i kazuj listiće svakomu poznatomu. — Netreba ni dokazivati, da su to puke klevete, jer mi još nismo sdvojili o poštenju i onom ženskom ponosu Zagrebčankah, koji je prirodjen svakoj iole plemenito ćutećoj ženi. Da je to istina, koliko ruglo i sramota pala bi na sav krasni spol u Zagrebu i na njegovu moralnu ćud. Mi nismo nikada branili Zagrebčankah u pitanju narodnosti; ali tu ih braniti moramo, jer to zahtieva i poštenje mužkaracah. Znamo dobro, da je sviet danas opak, da su prijatelji istine „rari nantes in gurgite vasto,“ ali svakako se nadamo, da u ovom poslu većina pristaje uz nas, koji mislimo, da se sve to nije sgodilo. —

Jedno je, što nas veoma raztuži: svi oni članovi taljanske opere, koji neumiše njemački, rekoše, da će se prije, nego ikada podju u Zagreb, njemački naučiti! Kakov pojam dobiše ovi tudjinci o hrvatskom narodnom ponosu, neka svatko sudi iz ovih riečih, koje čusmo na vlastita uha!

Glasovi iz domačih i stranih krajevah.

(I opet taljanska opera.) G. Souvestre, poznat pjevač-bariton, ponudi kazališnomu odboru, da će dovesti novo družtvo, koje bi za vrieme sabora pjevalo; pa obreče, da će nastojati svakako, kako bi se Strmićeva opera „La madre Slava“ i jedna od našega pokojnoga Lisinskoga predstavljala. Odbor posla tu ponudu vis. kr. namj. vieću. Za saborisanja hrvatskoga sabora davat će se i hrvatske predstave.

— (Izbori u Zagrebu) zastupnikah za budući hrvatski sabor drže se počam od jučer u svih kotarih.

— („Matica slovenska“) posla preuzv. gospodinu biskupu djakovačkomu liepi Kozlerov zemljovid slovenskih pokrajinah. Preuzv. gospod. biskup zahvali se matici posebnim srdačnim dopisom. — Ista „Matica“ držaše 22. p. m. prvu odbornu sjednicu u Ljubljani, na koju dodje preko 20 odbornikah, što iz Ljubljane, što iz drugih mjestah. Tu bude izabran jednoglasno za predsjednika „Matice“ g. baron Antun Zois. Nu budući ovaj nemogaše s bog važnih razlogah primiti tu čast, izabere na predlog dra. Bleiweisa g. dra. Lovru Tomana, toga pravoga začetnika „Matice slovenske.“ — Za podpredsjednika izabraše dra. Vončinu i kanonika A. Kosa; za blagajnika dra. Županca, a poslove tajnika obavljati će bezplatno Lésar, Marn i Vavrů. — Osim toga riešeni su još njeki poslovi i zatim ova sjednica zaključena, kojom začme pravo djelovanje „Matice,“ kojoj od srca želimo svaki napredak!

Digitized by Google

— („Matica dalmatinska.“) U odbornoj sjednici „Matice dalmatinske“ zaključiše na predlog dra. Klaića odustati od izdavanja „Kačićevih ugodnih razgovorah,“ te mjesto toga izdati čitanku ili sbirku životopisah, poučnih članakah itd. za puk. Ujedno imenovan je odbor, koji će sastaviti program za tu kujigu. — Predsjednik prijavi, da je g. Stjepan Ljubiša obratio „Gorski vienac“ pokojnoga crnogorskoga vladike na hrvatski pravopis dodav mu historični komentar i tumačenje riečih, te ga ponudio „Matici,“ da ga izda svojim troškom. Odbor odluči, čim bude mogao da će to učiniti.

Književnost.

Nakladom i tiskom g. A. Jakića izadje liepo djelce „Spisi za puk,“ od Mijata Stojanovića. U toj prvoj knjizi ima: „Prostonarodna čudoredba;“ „Zakoni kao temelj pučkoga blagostanja,“ i „Moli se Bogu,“ naputak za služinčad. Netreba nam ni dokazivati, koli su potrebna takova djela narodu našemu, ter bi morali svi jednako složno nastojati, da ga sačuvamo one pošasti, koju zovu demoralizacijom. Ova knjižica sadržaje liepih i prikladnih naputakah za to, pa ju s toga toplo preporučamo svim prijateljem prave narodne prosvjete; a osobito školskim nadzornikom i ravnateljem za nagrade. — Tisak i vez ukusan je, oblik liep i pristao, a ciena dosta neznatna, samo 50 novč. Jezik je gladak i razumljiv, kao što je već poznato kod g. pisca.

— Evo u kratko vrieme izgubi hrvatska književnost dva časopisa. U Zagrebu prestane koncem prošloga mjeseca izlaziti „Sidro,“ list namienjen trgovini i narodnomu gospodarstvu. Gosp. Jakić veli, da ga mora obustaviti s bog mnogih inih svojih poslovah. A da će tomu biti i drugi još koji razlog, vjerojatno je; jer u koliko mi poznajemo domoljubje g. Jakića, on nebi bio mario žrtvovati i nadalje truda, kao što ga je žrtvovao, kad bi vidio, da mu se osobne žrtve barma toliko nagradjuju, da neštetuje materijalno. — U Požegi prestade „Slavonac,“ list zabavni i poučni, koji je svoju zadaću revno i liepo vršio, te s toga upravo žalimo, što izgubismo vrla druga na polju beletristike domaće, kod nas dosta slabo zastupane. A i „Glasonoša“ šalje ne baš nam ugodne glasove, kako i njemu mučno ide. Netreba nam primjetiti, da se i „N. g. l.“ kojekako godi. —

Ovi pojavi nedokazuju, da nam književnost napreduje; a služe li našemu narodu na slavu, neka sudi tko hoće. Znamo mi ljudih narodnih, koji tvrde, da naši zabavni listovi neodgovaraju svojoj svrsi. Ali neka nam kažu, brinu li se naši književnici da ih podignu, da pomažuć ih vještim perom svojim dignu im liep glas u narodu. Čast i hvala mladjim književnikom, ali što se stariji sasma okaniše ovoga polja, neznamo, je li im to upravo na diku. Osim toga mnogim je našincem kao njekoć tako i sada hrvatstvo samo na jeziku, ali ne u srdcu; gdje treba da pokažu i činom, što im jezik govori, nestaje tu svakoga rodoljublja. Da se polovica onih novacah, što prolaze na njemačke časopise iz Hrvatske, obrati našim listovom, pa da vidiš, kako bi liepo napredovali! Ali ovako: „perditio tua Israel ex te.“

— „Život sv. Ivana Kapistrana, kô junaka i narodnoga svetca.“ Tako se zove knjiga, koju će izdati g. Ive Maršo, činovnik kod kr. hrvatske dvorske kancelarije, u Beču. Knjizi dodat će se njekoliko slikah.

Šipci.

Ovih danah dodje nam u ruke sliedeći eksemplar njemštine, kako se radi i polira medju zagrebačkim gradjanstvom. Original je u naših rukuh te glasi upravo ovako:

Regnung.

Für dem Heern H. S . . . . isch
Auf Dem Truck feter Wogn 4 Neue Raf Aufgezogen
Von Mein eisen 3 Spagring gesch . . . . . 17 fr.
Das Voter gestehl eingebunten . . . . . 3 fr.
Auf Die Tog begen gebunten 3 Neue Sponen, auf den haubt bogen und den Fosten 3 Neue Sponen aufgemacht . . . . . 2 fr.

22 fr.

Agram am 22. September 1864.

Auf Regnung bezahlt 10 fr.
Saltirt.

Peter D . . . . . ler
Shmiet Meister.

Učit. Kako se sve tri osobe božanske ujedno zovu?
Učn. Presveto Trojstvo.
Učit. Što je dakle presv. Trojstvo?
Učn. Jedan Bog.
Učit. Je li dakle tko savršeniji i mogućniji od presv. Trojstva?
Učn. Jest.
Učit. (u čudu) Tko i kako?
Učn. Još mora biti veći i mogućniji Bog, jer u našoj crkvi na crkvenom barjaku stoji napisano: „Sveto Trojstvo, moli Boga za nas!“

Odgonetka zagonetke u broju 15.

Hrast — strah.
Razriešiše gg.: M. N., F. P., gja. Lj. M., Filip Šafar.

Listovnica.

G. Šaveru Kuharu u Osieku. Oprostite, što nemogosmo vašu kritiku do sada uvrstiti; nu u budućem broju bit će svakako. Bilo bi nam drago, da nam češće sličnih stvarih pošaljete.

G. Vodopiću u Karlovcu. U nječem imate pravo; ali u nječem opet ne. Hvala na poslanom; upotriebit ćemo.

G. Purgaru u Varaždinu. Zar ste zaboravili na svoje obećanje?

Ovim brojim počimlje drugo polu-godište „N. g. l.“ Molimo dakle uljudno svu onu gospodu predbrojnike, koji nam duguju za prvo polu-godište, da izvole svoj dug čim prije namiriti.

Odpravničtvo „N. g. l.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. U Zagrebu 15. srpnja 1865. **Broj 20.**

Pjesma bez podpisa.

Mojski ljubim, mojski pjevam,
Slobodna mi pjesmica!
A za kapu cviet zadievam,
Kog mi dala sestrica.

Kojegodj se naše broje,
Mile, krasne, dušice,
Štono im je milo svoje:
Sve su moje sestrice.

Ja njihove pjevam hvale;
Jer su moja sunašca,
Pjesmice im ćud razgale,
Kosnu im se srdašca.

Ugodit im kruto želim,
Nek su dobre voljice,
Slobodim ih i veselim,
Jer su moje sestrice.

Kad mi plaču, s njimi plačem,
Suzice im utirem,
Ja ih branim perom, mačem,
Za njih živem, umirem.

Pak još ima medju nami
Mnoga tajna milosti,
Kojom sestri brat iznami
Mnogu suzu radosti.

Od draga me darivaju
Sestre krasnom jabukom,
Od mene se tiem nadaju
Miloglasnim porukom!

Tako eto mi smo svoji;
Brat za sestre vojuje,
A pisano i to stoji,
Da nam rod se raduje.

I prem ako pjevam krišem,
Po glasu me nahode;
Prem da pjesme nepodpišem,
Sestre ime pogode.

Tako mojski ljubim, pjevam,
Slobodna mi pjesmica,
A za kapu cviet zadievam,
Kog mi dala sestrica!

Digitized by Google

STJEPANIJA.

Iz francezkoga preveo B.

(Dalje.)

To šaranje i mazanje opazi i otac Crépond, ali nehtjede zapriečiti misleć, da će se to dočeti tim, da će ga zaprositi za desnicu kćerkinu. Ta mu pomisao bje ujedno laskava i nepovoljna; jer zaintačio si on, da mu zet mora biti trgovac, te da tako može njega nasliediti i opet da imetak Crépondovićah poveća.

Satnik, vjeran inače gost, nezabieli ni zuba o kakovoj ženitbi, premda već više od šest nedjeljah u kuću dolazio. Starina trgovac odluči, da će ga sam upitati, što da li je on naumio osnovati od te posjetke.

Njekoga dana nadje on na svoje čudo otca Crèponda oširoka i crvena lica i pokrita šubarom, na mjestu gdje je kćerkino lišce sjalo okruženo valovi od plave kose. Namrgodi se on i pozdravi ga, kao da se hoće ustraniti; nu odmah ga zapita starac.

— Sva je prilika, da ste se čudom začudili, gdje ste na mene naišli ovdje, gdje se inače prigadjala moja kćerka?

— Ponješto, dakako! odgovori satnik; a zar je gospodična oboljela?

— Nije!

— Da što? zar je pošla kamo?

— Takodjer ne; već sam ju odaljio u sobu, jer nas dvojica imamo se o nječem porazgovoriti. Sada se još više začudi satnik.

— Porazgovoriti! ponovi on.

— Dakako, tu nije druga; kada se polazi, tako često, kao što vi učiniste, mlada gospodična, tu se je nadati, da će se koji dan progovoriti koja i otcu njezinu; tako je, sada ste evo naišli na čovjeka, koji baš necjepidlači! — Nu satniku se neraći, da ga razumije.

— Što hoćete da kažete, gospodine Créponde? upita ga ovaj.

— Ništa takova: Da li je Euphrasija krasna?

— Sjegurno!

— Je li ju ljubite?

— Satnik skima glavom dosta dvolično; moglo se je uzeti, da toga ne niječe.

— Valja, da se to sada dokonča, produži otac Crépond. Euphrasija dobi za miraz dvadeset i pet tisućah franakah, zar ne, to je liepi groš? ali da li smijem znati, što vi posjedujete?

— Ta ja nikada neočitovah želje, da stupim u vašu obitelj, gospodine Créponde! odvrati satnik glasom ujedljivim i posprdnim. Crépond se začudi. Ovaj mu odgovor razširi obzorje mislih. Časak premišljavaše.

— Ako je tomu tako, reče starac, to želim, da nas više nečastite posjeti. Evo ja sam čovjek, koji svakom zgodom govorim od komada kao da bi odsjekao. — To nebje po ćudi satniku.

— Dederte me slušajte, gospodine Créponde, vi mi dakle hoćete silom da objesite kćer . . . .

— Sačuvaj Bože, gospodine, upane mu trgovac uvriedjen, to ne; nu da vam bez šaranja kažem, volim ju dati kakovu momu sudrugu radinu i poštenu, no kakovu liepu vojniku, koji imade opravu nakićenu zlatom, ali si ga možda neumije zaslužiti; vi ste sposobni, da omilite mojoj kćerki, pa ja neimam tomu ništa prigovoriti. Kako se medju poštenim svietom sbiva; vi ste onako radili, da se je moglo naslućivati na ženitbu, te s toga pomislih, da ćemo se na brzu ruku pogoditi; nu ja se prevarih; ništa to i to neće škoditi. U ostalom treba da vi sami pojmite, da se nepristoji kućegazdi, te prima u kuću udvorice, koji nenakaniše supruzi postati.

Na to se nedade ništa odgovoriti. Satnika za bubreg ujelo, gdje ga je utovljen gradjanin nasolio i već mu cvjetahu usta, da ga valjano izriba i na dvoboj izazove, ali se opet ustavi.

Starac Crépond ostavi ga sama, buduć morade poslužiti njekoga kupca, što je on veoma marljivo činio, jer jedva zazveči zvonce na vratih, odmah skoči na noge. U to, premišljavaše satnik, što da čini, nebi li se morao poravnati sa starcem, u dvoboju; ali sve misli u tu jednu smisli, da to neide, pa da bi po takovu sa zla na gore pošao, jer bi tim i Euphrasiji omrznuo. Proguta on to i izpade iz kuće sa srdcem, koje, kakovo je njegovo jošte od naravi bilo, nemože uraditi, no što je opako. Nedolazijaše on više u kuću Crépondovu, ali opet neokani se svoje namjere; ele sada bijaše tu sto mukah: starac bio je svedjer na oprezu, te čuvaše kćerku kao oko u glavi. Do njekoliko billetah, koje je jedva jedvice poslao, i njekoliko odgovor-listićah, koje mu Euphrasija nije mogla uzkratiti, neuzpije on dalje u svom poslu.

Na svoj imendan opazi u brzo Euphrasija, kako je Valentina zaniela, pa to joj laskalo; koje s toga što je sve udaralo u hvalu mladomu bojadisaru, koje pako, da proizvede suparničtvo izmedju ova dva milostnika, pa s toga ohrabri očijukanjem docnijega, da bude prvašnji prinukan, da se odluči

Digitized by Google

ovamo il onamo. Od spomenuta dana dozvoli kćerka da dodje bojadisar svaku večer na razgovor k njoj, premda bi na izliku uviek štogod kupio u trgovini od Créponda; ali skoro se dovine starac pravomu uzroku, zašto ovaj dolazi toliko kupovat. Valentin mu se dopade, jer je dočuo, da je radin i razborit. Ipak preoštro starac puhao, nego da ga zadovolji zet siromah; i upravo htjede da mu zabrani u kuću dolaziti, al dodje Valentin s prošnjom a stric župnik s mošnjom, te odvratiše starca od prvašnje namjere. Svesrdno primi on ovoga novoga prosioca, te učini sve, da i kći pristane uz njegovu. Euphrasija nepristane baš dragovoljno, da bude suprugom Fargeaudovom; ali opet nehtjede se suprotiviti misleć, da čim začnje satnik o njezinoj ženitbi, pobudjen ljubavju, doći će i izvinuti ju iz naručaja plašljivu takmacu. Ali potonule joj šajke: premda joj se zavjerio satnik, da će se za nju boriti ma bilo s cielim svietom, ipak ju pusti liepo u miru, da se pripravlja kako će stupiti u brak sa Valentinom Fargeauom. Jedino mu bijaše, da ju htjede osvjedočiti velikom poslanicom, kako ju ljubi, gdje i proklinjao uzroke, s kojih mu brani obitelj (a ove nije ni imao) da se neoženi s njom. Nješto niže kaza joj, da ga je dostatno ljubila te čekala, bio bi ju uzeo, ali da ona više gleda, da može udobnije živjeti itd. itd. Takova je više toga napisao, prisvajajuć si tim upravnost i liepu vlastitost: „što reče, neporeče“ i zaključi sa zavjerom, da će ju uviek ljubiti. — I ovaj listić uspjeo, jer satnik bijaše u takovih stvarih da mu treba ravna tražiti; već u dojakošnjih posadah mnoge je obitelji podrezao, koje su mu nudjale svoje kćeri, ali opet zato bijaše on ovim i mio.

Kod toga slučaja nadijaše se on, da će svomu cilju doći, jer mu Euphrasija očitova u listiću, da se neudaje s voljom.

Pir se svrši. Stjepanija uhini se da je bolestna, samo da nemora doći na tu svečanost, već sprovede u molitvi cieli ovaj dan, koji joj je toliko jada zadao.

Nebje u njezinu srcu žući, već sama ljubav govoraše iz njega; molitvu doče riečmi, kojimi se sasvim Bogu žrtvuje i za Valentinovu sreću moli. Ista baka Brosardova, kako bijaše prosta, poćuti prama toj djevojci njekakovo počitanje, kad ju sutradan smotri onako bliedu i promienjenu, nu opet vedra čela, što pokazivaše njezinu junačku odanost u božju volju.

Kano od kakove finoće ili uljudnosti, što nebje njezina navada, nehtjede baka ništa pripoviedati, kako se je ta svečanost proslavila, prem je tamo bila, te kano da se ovo dvoje ženah dogovorilo, nespomenu više nijedna imena Valentinova. Mladac taj, topeć se u sreći, propusti više danah, i nije posjetio svojih prijateljicah u ulici Tristanskoj, a za toga priuči se Stjepanija svojoj tuzi na toliko, da ga je mogla mirnim srdcem gledati, kad jih prvom nakon toga kob sukobi.

Valentin bi veoma riedko posjećao Brosardovu i to na koji časak, što je sreća bila Stjepaniji. Polag svega toga, što se je mnogo bavio svojom gospodjom, morade se inače trgovinom, koju je zajedno sa svojim tastom tjerao. Mladi ovaj par obitavaše u kući Crèpondovoj: Valentin hodiaše za poslom izvan kuće, Euphrasija pako kitijaše sveudilj dućan svojimi krasotami osobnimi i nezapusti njegdašnjega očijukanja i umjetnosti, samo da bude uviek obkoljena udvornici i mitnjaci. Valentin budi neopazi toga, budi pričini mu se to, ako i je spazio, posve što naravskoga; Euphrasija bijaše zanj stvor tako krasan, da mu nije ništa neobična ili neumjestna bilo, ako je vidio, da joj tko izbraja laskavo ljepote njezine.

Bogatstvo i sreća nepokrene tim radinim čovjekom. On bijaše jedan od onih poštenjakah, koji umiju ostati takovi i u častih i slastih. Premda se uslied svoje ženitbe kretao u viših krugovih i drugovao s ljudmi u Auxerru, koji nebi bili prije njegove sreće ni okom nanj svrnuli, nezaboravi on ipak na svoje njegdašnje drugove, već pripravan budući poslužiti jim gdjegod mogao, ostade uljudan i dobrovoljan svim. Euphrasiji bijaše za čudo, kad ga opazi, gdje se je njekoga dana spremao poći k „Zlatnomu suncu“ u neznatnu gostionicu, da sprovede večer u družtvu s onimi, s kojimi bi dnevice sprovadjao odprije večer, pošto bi bio svoj posao svršio.

— Zar u istinu ideš k „Zlatnomu suncu?“ upita ga ona.

— Idem onamo, dà; jer biti će ondje veliko družtvo, pa me pozvaše. Neću da ožalostim stare znance kloneć se njih.

— Ili bolje, odvrati mu mlada supruga pooštro, ti misliš, da moraš uviek ostati slika i prilika svihkolikih tih ljudih. Čudim se, da i mene onamo nepozvaše, ti bi me bio nedvojbeno onamo poveo.

— Nipošto, Euphrasijo, ja te nebih onamo poveo, jer ono družtvo nije prama tebi, i jer se ondje koješta dogadja, što ti nebi bilo po ćudi; nu sa mnom je posve što drugoga: ondje se tako rekuć odgojih, a opet neću da se odrečem prošloga ničesa, niti prijateljah niti ostaloga. Nu da jih opeta svedjer polazim, toga se neboj, premda se

*

Digitized by Google

može i to djelomice reći. Ljudi bo neostaju uviek u istom djelokrugu: s toga će njeki od onoga družtva uzpeti se na ovakov položaj možda, kakov je moj, pa ćeš jih onda smatrati meni ravnimi. Njeke će bezposlenost i zlo ponašanje zavesti na stranputice; da ću pako s takovimi razlomiti kolač, to se samo sobom razumije. Njeki će napokon i ostarjeti u siromaštvu, pa bi li to pravo bilo, da jih se okanim zato, što nisu toli sretni, kano drugi; a da ti ovi neće dosadjivati, evo mene! jer i siromaštvo ima obraza i stida, te će se ovakovi većma mene kloniti, no me iztraživati. Takovih sam već dosta vidio.

— Ala ti to razumiješ! reći će mu na to supruga; kako to družtvo zagovaraš, slutim, da ćeš češće polaziti večernje zabave kod toga „Zlatnoga sunca.“

— Suprugo, sunašce moje! reče Valentin, ako je baš tvoja želja, to neću onamo ići više od jedan put na ljeto, samo da me neobiede s nezahvalnosti. Zagrliv si srdačno suprugu odjuri veselo; nu nju ostavi sjetnu i neveselu.

(Dalje sliediti će.)

Hrvatski barjak.

Klanjajte se puci
Barjaku, u ruci
Koji nosim ja —
Crven, biel i plavi
To je barjak pravi
Koji slavom sja!

Tri mu vežu boje
U jednicu troje
Braće roda mog.
Rod mi je trojedan
Kô stieg nepobjedan
I trojedin Bog. —

Pod ovim barjakom
Mnozijem junakom
Krvca zali grob;
Tko se pod njim bije,
Kukavica nije —
Nit' je tudji rob!

Slobodu, krst, vjeru
Jugu i sjeveru
Spasi barjak taj;
On i danas štiti
Sav mi rod čestiti. —
(Bog mu sreću daj!)

Zato ja veselo
Svud ga nosim smjelo
Nit me tare strah —
Nek se puška praši,
Mene ništ' neplaši,
Olovo ni prah!

Gjuro Klarić.

Nepojmljiva gostoljubivost.

Bilo je u njekom primorskom gradu, gdje je majka priroda više skrbila za piesak, nego za čuvstvo, i gdje se prema tomu bolje njeguju svake vrsti repe nego srdačnost, prijateljstvo, darežljivost i gostoljublje.

U tom gradu bijaše dragi Bog blagoslovio bankiera N-a mnogim novcem i inim bogatstvom; nu da se nebi uzoholio u zemaljskoj svojoj sreći, blagoslovio ga i ženom i sa sedam kćerih.

Tko imade kćerih, taj je već uslied toga sklon na tugovanje; a tko imade sedam kćerih, tomu je neizličiva melankolija prirodom naznačeno zvanje.

Medjutim: kćeri bijahu liepe, otac bogat, a majka kratkovida, tri okolnosti, koje su bile posve prema, da učine veoma ugodnim polazak ove kuće, te se je i uviek našlo dosta pastirah, koji bi ovih sedam tustih ovčicah izganjali na veliki pašnjak plandovanja, te bi s njimi popasli svukoliku livadu galanterije.

Medju ovimi pastiri bio sam i ja; ne možda zato, da koju od onih ovčicah u veče plandovanja odtjeram u svoju staju, jer ja nisam imao vlastite staje, pa ni trunka od onih masnih darovah prirode u travi i sienu, koji su nuždni, da budem ugodna bračna livada; nu zima je veoma studena, drva su veoma skupa, a u družtvenih i jestvenih sobah bankiera N-a bijaše uviek tako liepo toplo, a u družtvu ovih sedam zviezdah bio si uviek u njekoj ugodnoj i zdravlju služećoj transpiraciji.

Poznato je, da vile uzgajaju mnogo ružah i ljubičicah, a malo goriva drva, i da su mitnjakah vilinskih najvrelija srca i najhladnije noge.

Što sam prije spomenuo družtvene i jestvene sobe bankierove, to moram kazati, da su to bili identični pojmovi i iste osobe; jelo se je u družtvenoj sobi, a družtvovalo se u jestvenoj sobi.

Ako sam rekao „jelo se je,“ to moram opet dodati, da nisam crpio iz historičkih izvorah, već samo iz predavanja, iz pričah, koje su išle

Digitized by Google

ustmeno od jednoga k drugomu. Očevidac nije nikada nitko bio, da se je ikada i što se je jelo kod gospodina N-a. Obitelj je to obavljala tajno, zavijena najgušćom koprenom; nikad nije stràna koja osoba prisustvovala ovomu prizoru, nikad se nije lajkuš svjetski puštao k ovim misterijam.

Obitelj je samo od sluha znala za „pozivanje gostah k stolu.“ Gospodin N. kao da je shvaćao rieč, gostoljubiv, tako, da je onaj gostoljubiv, koji gostah neljubi!

Gospodin i gospodja N., sedam kćerih, četiri sina i jedna stara tetka, koja je bila zajedno odgojiteljka masnih plejadah, sjedali bi uviek sami samcati za stol i odkad samo mjesec srp svoj zrcali u sjaju debelih licah naše sedmice, nije se jošte stràn čovjek umiešao bio u njihov mirni posao kod stola.

Ja sam bio u kući uviek dobro došao, jer me majka držala za posve nesposobna, kćeri su htjele da se razpuknu od smieha s mojih lakrdijah, a otac, čini mi se, trpio me je upravo radi posljednjega toga svojstva. —

Ja bi bio uviek dolazio jedan sat prije jela, bilo to prije objeda ili prije večere, nu nikad, nikad nebi mi nijedno reklo: Ostanite ovdje da jedete s nami! Što se je više približavao veliki čas, to se je veća bojazan pojavljala na svakom licu Gospodin i gospoja N. kopkaše nogama kao goved, kad se približuje oluja. Sedam kćerih hodaše nemirno naokolo, kao da imadu grižu. Isti je zrak postao sparan, dok se nedigoh, da idem; pa kad rekoh: „Vi ćete valjda jesti.“ „Ja sad idem“ sjalo se je lice gospodina N-a, kao svilen šešir poslje kiše. Gospodja N-ova smiešila se je prijazno kao slomljena mljekača, a sedam se je kćerih blaženo vrzalo amo tamo, kao sedam uljevnih skvarah u octu od šalate.

Pune dvie godine polazio sam sedam kćerih gospodina N-a, a ja se nisam tim utovio, nit su one omršavile; nikad me nisu k jelu pozvali, pa da me nije gdjekad u veče, kad sam došao, miris variva, koj se je još od tajne žrtve objeda sobom provlačio, kao oblak od tamnjana, ili da me nije njeki preostali sjaj na četrnaest licah djevojačkih, koji se je dragotno svietio, kao nagradjena glad, osvjedočio, da se je ovdje jelo, jelo frakturnimi zubi, bio bi uviek mislio, da u toj kući ni nevjeruju u obstanak želudca.

Napokom me zahvati misao, da ova obitelj možda ni nejede ustima; možda im je priroda podala druge usisavajuće česti. Drvlje jede lišćem, cviećc končići, možda jede ova obitelj šupljinicami, obrvami ili riesom od uha; tà tko poznaje sve hire prirode, toli čudnovate u svih svojih tvorovih?! Od njekoga stida neće ova obitelj da jede pred drugimi. Tako sam mislio.

Jednom dodjem kao obično o podne. Ja sam uviek ostajao, dok se nisu počeli pokazivati sinptomi, obični prije krmljenja, naime sveobće gibanje, pogledavanje na sat, šaputanje u uho itd. danas nije bilo svega toga. Osobitom me je udvornosti zaokupila ciela obitelj; ona nije još nikad tako prijazna bila; sedam je kćerih plivalo oko mene, kao sedam šaranah oko komada žemljičke. Majka je žmirila očicami kao gušter, kad mu na rep staneš, a gospodin N. izgledao je tako lukavo kao zagonetka, kojoj je riešenje dodano.

Ja se uznemirim; slutio sam, da se mora nješto neobična pripravljati; spopadnem brzo šešir, te kažem svoju na izust naučenu umirnicu:

— Vi ćete jesti? Ja idem.

Nu Bože! kakvo čudo! Sbila se je najnečuvenija stvar! Nije moguće, pa ipak se je sbilo! Gospodin N. me zapita:

— Nebiste li vi htjeli s nami pojesti koju žlicu juhe?

Ja ostanem zabezeknut. Jesam li pravo čuo? Jesti? Ovdje jesti? s nami jesti?

Moralo se je nješto strahovita dogoditi.

Ja sam bio zapanjen od čuda, te nisam mogao ni pisnuti. Gospoja N-ova pruži ruku za mnom, kao udicu za kesegom.

— O dà, vi ste danas naš gost!

Ja si stanem trti oči, uši, nos, te nisam znao snivam li, bdijem li. Sedam me kćerih takodjer obkoli i iz svih sedam zamni u isti čas, kao iz sedam bocah od piva, koje se u isti par odčepe:

— O da, vi ćete danas kod nas objedovati.

Uz to mi uzeše iz ruke šešir, štap i rukavice, a ja bijah skoro bez volje svoje. Sigurno, tu je morao biti velik uzrok, velika njeka tajna, a ja zaključim, da ću ju proniknuti, pa makar me i glave stalo.

Jelo se je dobro, marljivo, uztrajno i neumorno. Obitelj je jela kao svi drugi ljudi, bez svake osobitosti! Kćeri su dakako svaku jestvinu tri puta jele: najprije su ju proždirale očima, zatim su ju proždirale nosom, a tada istom ustima; nu zato je bivalo ovo posljednje tako brzo; tu se je jestvina tako strielohitro odpremala s jezika u želudac, da nije ni toliko imala vremena, da zubom što za uspomenu ostavi. Jelo se svrši, sve bijaše u redu, bijasmo dobre volje, a ja nemogoh nigdje nanjušiti uzroka tomu pozivu u goste.

Digitized by Google

Ja se ganuto oprostim s cielom porodicom; ona bijaše prijazna i mila do posljednjega hipa.

Ja odem zabavljajuć se u misli tim, kako bih mogao proniknuti uzrok ovoga izvanrednoga poziva. —

U predsobju ogrne mi sobarica kabanicu.

Taj čas bijaše uviek jedan izmedju najznamenitijih kod bankiera N-a. Ona bijaše veoma dražestna, a nitko drugi nije znao tako kao ona naravnati kabanicu po vjetru i na ledja. Budući da bi joj odlazeć vazda stiskivao ruku ili štogod utisnuo u ruku — posljednje činjaše se, učinilo bi veći utisak na nju — to me je veoma volila, te mi je povjeravala mnogu tajnu obiteljsku. Danas se je ta sobarica smiešila njekim upravo neobičnim posmjehom.

Ja to opazim, stisnem joj ruku znamenito i utisnem zajedno nješto znamenita u ruku.

Tiskovni moji troškovi naknadiše se umah kako valja.

— Znate li vi gospodine, zapita ona, zašto ste danas ovdje jeli?

— Kaži, angjele, zašto! odvratim ja.

— Nu, reče ona, stara je tetka bolestna, te nije mogla doći k stolu. Obitelj je pako neizmjerno praznovjerna; bez tetke bilo bi jih trinaest za stolom, te bi po njihovu mnenju, koje izmedju njih — moralo umrieti; vi ste dakle morali biti četrnaesti.

Po M. Saphiru.

Opazke o kompozicijah gdčne. Ernestine Zdenczay-eve.

Gdčna. Ernestina Zdenczay-eva izdala je, ima tomu već koji mjesec i više, tri komada glasbena za glasovir: „Sloga, hrvatsko-magjarski narodni miloglasi;“ „Slavska četvorka“ i „Idées fantastiques deux mazours.“

Premda nam je svaka hrvatska skladba dobro došla, te mi u obće nismo onako strogi u svom sudu, kako to drugdje biva; to ipak nemožemo i nesmijemo uviek, kako vele, kroz prste gledati, jer bi nas mogao i opet kakov plandujući dopisnik u listu „Blätter für Theater, Musik und Kunst“ ukoriti, da nerazumiemo ništa o glasbi, da su Hrvati glede glasbe najkukavniji narod na svietu. — S toga oprostit će gdčna. skladateljica, što se usudjujem malene svoje opazke primjetiti njenim glasbenim umotvorinam.

Spomenuta dva hrvatska komada gdčne. Zdenczay-eve nisu nam sasma ugodila. Komad „Sloga“ neima pravoga muzikalnoga oblika; to je njekakov izliev čuvstvah, koji se hotio izraziti u napisanih notah (kajdah,) poput pjesme „Tebi“ od gdčne. Mile Zadrobilkove, pa nesačinjava zaokruglјena cjelost. „Sloga“ imala bi biti po svoj prilici njekakov potpouri; ali u istinu vam je to nješto medju potpouri-om i transcriptionom, nješto srednjega.

Istina, za sve od spomenutih piecah neima u skladboučbi na sve strane ograničenih oblikah, a niti smo naumili napisati ovdje kakovu glasbenu nauku o formi; nu toliko je ipak stalno, da uzprkos velikoj slobodi, što no ju daje skladbouka kod sastavljanja sličnih komadah, ipak svi skladatelji rade jednim više ili manje opredieljenim načinom.

To budi u obće rečeno! Prolazeć na pojedinosti nalazimo umah, da uvod „Sloge,“ ako ga sama za sebe uzmemo, neznači mnogo; a prihvatimo li ga kao uvod k napjevom, što imaju doći, neima pravoga smisla, jer niti pokazuje na hrvatske nit na magjarske pjesme. A modulacije kod toga nemogu se takodjer jako pohvaliti: T-dur trozvuk, dominalni trozvuk, dominantni septimon suglas, i opet ovaj posljednji s vrlo plitkim glasbenim poredom, premda je inače sve to vrlo sjajno.

Poslje šest taktah uvoda sliedi, što smo već unapred znali „Prosto zrakom,“ a za ovim umah magjarska pjesma „Sobri dal,“ inače prilično izkrivljena, da smo ju težko razpoznali. Možebiti gdčna. skladateljica nepoznaje Mátray-ove sbirke magjarskih narodnih pjesamah, s toga ju uljudno upućujemo na concertnu piecu „Melodie hongrois“ od Aleksandra Dreyschoka (u Pešti kod Roszavölgy-a,) gdje je „Sobri dal“ vrlo korektno izdan.

Da se „Sobri dal“ onako taktira, kao što je u „Slogi,“ to nebi Magjari mogli biti jako zadovoljni, te nebi dobili baš najljepši pojam, nevelimo o gdčni. Zdenczay-evoj, nego u obće o narodu slavenskom. — Kako je sa „Sobri dal“ spojeno „Sriemsko kolo,“ o tom neću da govorim, jer mi se nečini nimalo shodno; a usudjujem se primjetiti, kao da je „Sriemsko kolo,“ sa svimi svojimi prednostmi i mahnami kroz svih 65 taktah u mnogom slično onomu, što ga je u glasbu stavio pokojni Stanković; po svoj prilici povela se je gdčna. skladateljica za ovim posljednjim.

(Konac sliediti će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. srpnja.

Sa svih krajevah naše domovine dolaze glasovi, kako su obavljeni izbori za budući hrvatski sabor, koji je sada odgodjen na 28. kolovoza. I u glavnom gradu naše domovine svršeni su ti izbori; a tko je s njimi zadovoljan, tko li nije, nije naša razsudjivati, jer — to nejde u ovaj list. Nu ako i nećemo o samom predmetu govoriti, to ipak je prosto o pojedinih okolnostih, koje nimalo nezasjecaju u politiku niti u osobnosti; a ipak se odlikuju njekimi karakterističnimi biljegami. Hrvatski je narod u obće karakterističan, kortešovanje prošlo mu je već u krv i kosti, pa se ono i danas nastavlja, premda nam nisu skupštine županijske onakove, kakove bijahu u „predpotopno vrieme." To se je moglo najljepše opaziti prigodom izborah prošle nedjelje svršenih. Koliko se je tu radilo s jedne i druge stranke, da izbirači glasuju za ovoga ili onoga kandidata; tu su se cedulje turale, nagovaralo; a nije manjkalo ni krupninah, niti dosjetkom zasoljenih opazakah; kao što bijaše medju ostalimi i ona, kad je njeki gospodin dobio samo jedan glas, a drugi primjetiše: taj je izabran j e d n o g l a s n o itd. A što istom, kad su se brojili glasovi? Tu si na svakom licu mogao opaziti veliku napetost, bojazljivost, koja se pretvori umah u radost, čim je ime jednoga kandidata, ovoj ili onoj stranki povoljna, izašlo iz onoga bieloga lončića. Napose bijaše u prvom kotaru velika skakanja i znamenite radosti. Nu pri svoj živahnosti tom prigodom vladajućoj nedogodi se nikakov mutež niti pomutnja, što svakako ide Zagrebčanom u hvalu; jer su pokazali, da se mogu i takove stvari u najboljem redu obavljati, što nebiva kod mnogih inih narodah, koji hoće da budu uzor ostalim. — Znamo mi dobro, da je mnogi gospodin dobio priraštaj na žući, što nije ovaj ili onaj stekao većinu; da se je mnogomu zlatenica razlila, što je morao i opet u sviet trubiti: „der Pöbel hat gesiegt;" ali to se je moglo opaziti samo na licu, nipošto pako drugim kakovim znakom; i tek oprezan phisiognomik mogaše to smotriti.

Sada su izbori u Zagrebu obavljeni, te izabrana sliedeća gg.: za prvi kotar: Mirko Bogović; za drugi: dr. Mirko Šuhaj; za treći: dr. Ante Starčević; za četvrti: A. Jakić, i za peti: Robert Zlatarović. Kako se vidi, trojica od ovih bijahu zastupnici grada Zagreba i na saboru god. 1861., pa im Zagrebčani povjere i sada isto to i važno i mučno zvanje. —

Glasovi iz domaćih i stranih krajevah.

Preuzv. gosp. biskup J o s i p J u r a j S t r o s s m a j e r prispije 8. o. m. u Zagreb, gdje ga mnogobrojni štovatelji njegovi serenadom počastiše. Sliedećega dana ode u Jamnicu. Neumorni taj mecen naš pokloni varaždinskoj gimnaziji 1000 for. na podporu siromašnih djakah.

— Kaptol djakovački izabra za svoga zastupnika preč. g. dr. F r a n j u R a č k o g a, najumnijega poznavalca hrvatske poviesti; a u kotaru ribničkom izabran je poznati Dalmatinac dr. Klaić, u Djakovu za zamjenika Pavlinović, oba vrla rodoljuba. U Dugomselu izabran je odvjetnik gosp. Mato Mrazović.

— Bio se prosuo glas, da se je u Zemunu i na Rieci pojavila kuga. „N. N." pobijaju tu viest kao neistinutu.

— „Slavonac" piše u posljednjem svojem broju, kojim prestaje izlaziti za njeko vrieme, evo ovako:

„Razstavljajuć se za koje vrieme s milim čitateljstvom, izpovjedit nam je, da bi mi još svašta i mnogo toga u ove redke uvrstiti imali, što bi se živo k srcu uzelo, jer nismo vikli bez smisla govoriti niti slova bez duha pisati, kao što i list naš netreba smatrati: samo da jest. Nu približava se prilika, gdje će se morati uvažiti svaka zrelo izrečena misao čestita našinca, te se nadamo, da će se gromko oriti naš narodni dom od riečih „pravo" i „istina," taj zlatni naslov knjige vječnosti. Sva prošlost ljudska i izkustvo naše sveto svjedoči, da je to jedino, što konačnu pobjedu slave i bezsmrtnu budućnost imade.

— (R a v n o p r a v n o s t.) Praška „Politika" priobćila je u br. 166 i 167 o. g. dva dopisa iz Rusčuku, u kojih dopisnik živahnimi bojami opisuje jadno stanje Bugarah u Srbiji, Romaniji i Ruskoj; a što se tiče bugarske narodnosti, veli dopisnik, da je u Srbiji i Ruskoj upravo naopako. „In Serbien will man unsere Nationalität, welche dort beinahe im ganzen Kreise Negotin, in mehreren Ortschaften des Kreises Belgrad und in vielen anderen Kreisen leben, und sich besonders seit 1861. zahlreiche bulgarische Kolonisten niedergelassen haben, v o l s t ä n d i g i g n o r i r e n; so werden z. B. in officielen statistischen Daten Serbiens wohl einige 1000 Zigeiner, so wie die . . . . wenigen 1000 Juden angeführt, während von den 160,000 oder mehr Bulgaren mit k e i n e m W o r t e E r w ä h n u n g g e s c h i e h t. — Komu nepada čitajuć ovo i nehotice na um „Katalog naše izložbe i sriemska županija.

Književnost.

„Z e m l j o p i s t r o j e d n e k r a l j e v i n e," što ga je napisao g. Vjenceslav Mařik, dotiskan je, te će ga moći tako predbrojnici kao i ostali prijatelji narodne knjige, osobito pučke prosvjete, dobiti za koji dan. Mi smo već rekli svoju o njem, pa ćemo i više, a za sada samo toliko, da je to vrstna knjižica, te vriedna svake preporuke.

— Gosp. A l e k s a n d e r S a n d i ć pozivlje na predplatu djela „K r a t a k i z v i e š t a j o s t a n j u r a s a j e n o g a i m n o g o b r o j n o g a i l i r s k o g a n a r o d a p o c a r. i k r a l j. n a s l e d n i č k i m z e m l j a m a."

To djelo napisao je još za Marije Terezije baron Bartenstein, a g. Sandić preveo ga je na naš jezik. Ciena je knjizi 1 for. a. v. i rok prenumeracije traje do „krstovadne o. g." — Predbrojnici neka se obrate na g. Aleksandra Sandića u Beču.

Digitized by Google

— „Slovenski Glasnik“ javlja, da je dotiskana slovenska čitanka za 8 gimnazijalni razred.

Svaštice.

(Geografično-statistične sitnice.) Površina cieloga kopna zemlje iznosi 2,450,000 □ miljah. Europa ima 183,000 □ milj., a trojedna kraljevina 902·05 □ milj., Ovako zapada trojednu kraljevinu od površine cieloga svieta 0·03%; od Europe 0·49% a od Austrije 7·68%. — Na svemkolikom svietu stanuje 1280 mil. ljudih; od tih dolazi na Europu 256 mil., a na trojednu kraljevinu 2·4 mil. Sravniv ovaj broj sa prijašnjim naći ćemo, da pučanstvo trojedne kraljevine iznosi od pučanstva cieloga svieta 0·19%, od onoga u Europi 0.94%, a od austrijskoga upravo 6· 54%.

— (Željeznice u Indiji.) Vlada je odobrila, da se grade željeznice u dužini od 4886 miljah. Od tih je već gotovo 2668 miljah, te predano već javnomu prometu; a ove godine namjeravaju dovršiti ju sagradiv 736 miljah. Do sada potrošeno je na to 51,144,722 livrah sterlingah (512 milijunah forintih.)

— (Brzojav u Sibiriji) po prilici 200 miljah do Kiahte već je dovršen. Medju Kiahtom i 1000 milj. od nje udaljenim Pekingom ustanoviše urednu poštu, tako da viesti iz Londona stignu za 8 danah u Peking.

(Novine.) „Bazar“ izlazi u pet jezikah i štampa se ga 248,000 eksemplarah, „Gartenlaube“ izlazi u 150000 otisakah, „Times“ u 110,000, „Herald“ New-yorški 100,0000 „Naše gore list?“ (Bit će svakako nješto manje.)

Smješice.

Jankić. Jurić, kaj misliš, koga bi zebrali za sabor?

Jurić. Kume, ja vam bome ni sam neznam prav. Jednoga gospona poznam; ali se bojim, da nebu dober.

Jankić. A zakaj ne?

Jurić. Kajti je malo beteżljiv; a pri ovoj leputaciji, koja gledi kak se zebira, je takaj jeden gospon doktor, koji predi gledi, je li svaki zdrav, koji hoće v sabor dojti.

Jankić, A če bi tak! —

Susreo njetko, došav prvi put u Križevac, na ulici njekog čaknuta (budalasta) slugu, što no je nosio čabar vode na glavi, i upita ga:

Gdje je ovdje župni stan?

He?

Gdje je ovdje župni stan?

He?

Gdje stoji gospodin župnik?

U Župnom stanu.

A gdje je župni stan?

Pokraj crkve.

Čovječe! ti si budala.

Jest, jest, gospodine, ima ovdje u gornjem gradu jedan Budalac (istinu je rekao); nu ja se zovem Mio Mulac (nije lagao.)

I tim se razidu.

Gospodine doktore, jeli istina, da šnofanje toliko škodi mozgu?

O podnipošto; jer koji ima mozga, taj nešnjofa.

Bio njeki profesor, veliki ljubitelj frakovah i tjesnih pantalonah. K njemu dodje na koncu godine djak, da se oprosti, i to u oširokih hlačah. Svršiv profesor s njim svoj posao, stane ga promatrati, pa onda reče: — Ha! danas obukoste široke hlače. — Tako je, odgovori djak. — Takove su sada u modi? — Da, gospodine profesore. — Ali u takovih se hlačah neposjećaju ljudi pošteni? — Ne, gospodine profesore.

Vratio se zastupnik iz sabora kući, medju svoje mandante. Ovi sakupe se jednom oko njega, a jedan ga upita: — „Kako je to gospodine, da vašega imena nemogosmo naći medju govornici? Novine priobćiše svakoga, ali o vas nečusmo ni rieči“ — „Dragi moji,“ hoće otac naroda, „vi nerazumijete tih poslovah. Niste li često čitali u novinah; „obćenito mrmljanje?“ „No, medju ovimi mrmljajućimi bio sam takodjer i ja.“

Konjićev skok.

od D. H. Garčinskoga.

Pa-	iz-	tr-	če,	ni-	vu	još-	će;
pi,	Os-	je,	ba-	bro	A-	me	vla-
Na	ti,	na-	te,	pla-	te	ho-	li
de	tvo-	lo-	do-	tac	ču-	de	vrie-
bo-	je,	jad-	je	bra-	ba	O-	be
se	go-	gu,	ne-	je,	no	je,	spo-
pri-	dit'	Mol'	ni	da	nog	te-	gur-
ji,	Bo-	što	gad-	i	Si-	ji.	Mu-

Odgonetka zagonetke u broju 13.

U rieči grob — pazi!
I rob se nalazi.
Sad znaš što grob krije,
Premda mrtvo nije,
Boga ipak prosi,
Da ga smrt pokosi.

Listovnica.

G. F. S. u Križevcih. U istinu nemogosmo do sada uvrstiti vaše stvari u list, ali ne s toga, kao da nisu dobre, nego jer su preduge; nu budite uvjereni, da podpuno cienimo vaše proizvode, te ćemo svakako nastojati, da ih priobćimo.

G. E. T. u Krapini. Poslano priobćit ćemo što prije, a isto tako i pjesmu onu „Želja,“ dočim će „Ljuvena sreća“ morat počekati. „Marta“ je nješto omašna i duga; ali će se ipak moći upotriebiti. Samo izvolite se malko potrpiti. Izvornu pripovjedku očekujemo svaki dan.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. srpnja 1865.** **Broj 21.**

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Dalje.)

Valentin nebijaše muž, kakov bi trebao da bude za toli hvastavo i ponosno biće; njegova svojstva uz takovu suprugu većma mu nahudiše, nego da je imao kakovegodier pogrieške; s toga se porodi u njenom mozgu pomisao, da je ona mnogo uzvišenija od svoga supruga. Što ju je Valentin svesrdno milovao i dragao, što joj je sve na volju puštao, sve to njoj bijaše samo većim dokazom, da je ona prema njemu velika. Na koliko se on — rukotvorac — imade sretnim scieniti, što živje sa suprugom, koja je naobražena ponašanja, koja nikada drugoga posla neuradi, no što je vezla ili svagdanji dohod i razhod u kućnu knjigu bilježila; na koliko ima si ovaj prostak, komu nedogrdjuje prijateljevati s neukimi poslenici, čestitati, što posjeduje suprugu odgojenu tako, kako je Euphrasija! To je bila slika, slikana mladom suprugom i to tako, da, što bi ju Valentin većma obožavao, to bi ju ona većma usavršila na svoju, i to bi većma prekantarila u svom krivom i prevelikom hvastanju.

Za prvih njekoliko mjesecih, poslje vjenčanja mladoženikah, odustrani se satnik Cavelle posve; podje, kadno misljaše, da se otac ni kći nesrde više nanj, svrati se k njim, da vidi, kako se u toj kući sada pogadjaju. Ta prividna uljudnost iznenadi posve Créponda, te mu pruži ruku nesluteć ni malo, da izpod te zmije devet vire; prema Euphrasiji hinijaše ponašanje ljubovnika, komu se nevraća milo za drago: držanje mu je bilo sumorno i potišteno, što nije bilo bezuzpješno to više, jer je u velikoj opreci bilo s njegovim običnim. Nehtjede čuti pouzdanja nikakova hineć, da mu nije vjerovati; pričini se osvjedočen, da Euphrasija obožava si supruga. Tako ti on izvabi iz mlade žene, te mu ova izpripovjedala svoju nezadovoljnost, a njemu da povjerivala. Što više, o ničem drugom nehtjede da se razgovara s njom, van što joj je prekoredno slikao i veličao njezinu, podpunu sreću. Tom hitrinom dakako morade izposlovati, da mu je izjavila, da nije toli sretna, koli ju on smatra. Toga dana, kad mu se mlada gospoja tako razgali, predmnievaše satnik svoju pobjedu. Gradeć se početkom začudjenim, kao da se je predomislio; te reče:

— Što mi izjaviste, nije ništa izvanredna; ako bolje promozgamo, nemože drugčije ni da bude, kad se dvoje nejednakoga roda uzimaju!

Nikad bolje od toga! to ti godijaše Euphrasijinima ušima! Od toga časa bješe satnik njezin pouzdanik ili da reknem, savjetnik, pa njemu se ništa neizmakne, što bi moglo većma uzpaliti Euphrasiju proti suprugu.

Tu mu baš netrebaše mnogo mudrolije; dovoljno bijaše, da je uzporedjivao stalež trgovački sa vojničkim. S toga nebi prestajao govoriti o svom konju, ob odielu, što ga je upravo naručio iz Pariza,

Digitized by Google

ob objedih, što jih priredjiva general, o plesih, što jih dava predstojnik gradski. Sve ove taštine prenieše Euphrasiju u vilinske dvore i porodiše joj pomisao, kad bi gledala si supruga ogrnjena svakdanjom haljinom i mastmi oprljanih rukuh, da li nije veliko poniženje, da imade takova supruga, gdje je mogla biti obožavana drugim, u velikoj časti i pažena medju gospodskim svietom. — Euphrasija dodje ovako u taj turobni, slabim ženam veoma opasni položaj: strovalivši se jednom unj, nevise, rek bi o ničem, već o pukih okolovštinah: cigli slučaj jh obara i usmrćuje, cigli slučaj jih spasuje i sjegura.

Nesrećom po Euphrasiju sluči se nješto nenadana, što je uživotvorilo satnikove osnove i spletkarenja. —

Crépond imadjaše brata, trgujućega u Châlonu istom robom kao i on; ovaj brat, ostarjeo i obsipan djecom, umre priekom smrću, imenova starijega si brata skrbnikom petero djece svoje. Starac Crépond morade na naglom poći u Châlon, da uredi stvari svoje bratučedi, te tako se oslobodi satnik nepovoljna mu uhode. Ali opeta Valentin, koji se je danju bavio izvan kuće oko svojih posalah, nehtjede ostaviti svoju suprugu da sama samcata bude kod kuće, s toga uprosi Stjepaniju, da dodje u njegovu kuću te ondje prebiva, dok se nevrati starac Crépond. Sirota djevojka slušaše tu prošnju njekom radošću i bojazljivošću: da bude dnevice kraj Valentina, da bude svjedokom, kako on drugu ljubi i miluje; to bijaše za njeno srdce prevelika žrtva; al opet pristane za nju, jer pomisao, da mu može koristiti, uguši svaku misao u njoj. Ona još svejednako ljubljaše Valentina, da, moglo bi se reći, da ga većma ljubi no ikada prije, jer od njezine ljubavi, lišene svake nade, postade sada najčistija odanost. Sprati se indi u kuću.

Po svom ženskom nagonu speti ona već nakon njekoliko danah, spletke i mazarije, koje nebijahu opazili ni otac ni suprug. Prvo joj bijaše kod toga na pameti, da sačuva Valentinovo poštenje, što se sbude, ako mu odvrati suprugu s toga hrdjavoga puta; nu kako joj se pričini po razlikih opažanjih, bijaše već po nehari, da uspije u tom: Euphrasija zagreznu ljuto!

Kad to Stjepanija opazi uzlovolji se i raztuži. Kad bješe znala sasma duhom klonuti s težka i gorka života, pomisli samo, da je Valentin sretan pa to ju obodri i utješi opet; ali sada obreti, da Valentinova sreća, njoj toli sveta, može veoma nesretno dočeti, ako dodje na vidjelo žitje Fargeau-ove gospodje. I nuto, nju, koja obožavaše Valentina i koja bi ga bila do smrti ljubila i klečeći služila, zametne; pa zašto? radi utvore, iza koje provirivaše sramota i sdvojnost. Ovo odkriće uništi sasma Stjepaniju, ota tajna ju pečali, kao da si je Bog zna kako ogriešila dušu; naumi odieliti se od kuće, gdjeno imadjaše toliko trpiti a ponajmanje nadati, da će joj biti čast u zajam.

Nemogaše se nikako odvažiti ni da govori ni da muči; ako se pako ukloni rieši se barem odgovornosti za ono, što će se još sbiti. Pošto jošte svoj naum malo promozga, odustade za časak od prvašnje osnove. Ako Valentinu odkrije istinu, kako će to nanj djelovati? Sve misli u tu jednu smisliv, neznadijaše što da učini. Prije nego će ovamo ili onamo, kamo li, htjede ona izpitati, saznati, kako da Valentin čuvstvuje obzirom na suprugu; voljna bijaše saznati, da li ju manje ljubi, pošto na njoj nakon vjenčanja mogao opaziti njeke pogrješke. Zato nebje joj od potrebe, da ga izpituje. Njeke večeri, kadno bi se bila povela rieč o požaru, gdje izgine njeka mlada gospodja, uzprkos najvećemu požrtvovanju njezina supruga, da ju spasi.

— Avaj! zavika Valentin, da se meni što takova dogodi, da vidim svoju suprugu na takovu gdje pogiba, ja toga nebi prebolio.

— Pa što biste vi uradili? zapita ga Stjepanija.

— Ja bih poludio.

— Gospodine! nemojte toga govoriti, jer mi smo svi listom u božjih rukuh, te on može prije vaš suprugu vam razstaviti ovim svietom.

— Ja nebih mogao preživjeti, ponovi oduševljeno; zar bih ja mogao živjeti bez svoje Euphrasije, zar imade tuj utjehe, kad čovjeku nestane onoga što ljubi? Te kano da hoće, da se odšteti za tu sumornu pomisao, koja ga toli uzbuni, upane u trgovanu, gdje mu se desijaše supruga sama samcata, zagrli ju i priljubi se uz nju, dočim su mu se oči zasuzile! Kako ju ljubi! pomisli Stjepka videć sve to na žive oči, dragi Bože, istina bi ga usmrtila!

Sirota djevojka neusudi se ostaviti kuće, gdje se prevrtljiva sreća njezina prijatelja sklonu; promieni osnovu, koju bješe osnovala, te se naumi baciti upravo na samu Euphrasiju.

Bez okolišanja nagovori ju i osvjedoči, da znade za njezino ponašanje, te ju zaklinjaše, ako joj je stalo za njenu budućnost, dobar glas i mir, neka se okani griešne ljubavi. Nesrećom prigodi se Euphrasija upravo u onakovom trenutku, gdje jedno osjećanje uguši svaku opomenu savjesti i razbora, kadno se čovjek neosvrće niti na glas, koji ga na

Digitized by Google

vlastitu korist opominje; ona tajaše sve i primi prezirajućom oholosti Stjepanijine opomene i zaklinjanja.

— Vi se pačate, gospodično, u stvari, koje na vas nespadaju, prekrši joj ona rieč, te bih vas morala, da sam toli znatiželjna, upitati, odkuda to, da se toli zauzimate za gospodina Fargeau-a, kojega to manje vriedja, nego što vi mnijete.

— Gospodjo, vi tvrdokorno tajite; nu ja imadem za dokaz to, o čem vam govorim, te ću kazati, što znadem . . . .

— Kažite, upadne oštro u rieč gospodja Fargeau-ova, kažite sve, što vas volja, pa ako hoćete, pošto ste svoj posao obavili kao uhoda, slobodno vam da budete i tajni prijavitelj.

Stjepanija mučaše, kao olovom zalievena; u tom bo pregovaranju zaviri ona pod košulju Euphrasiji, koja naumi, čim se pročuje ta stvar, sa satnikom pobjeći. Nikada joj nebje ni na kraj pameti, da o tom Valentina obaviesti, već tim jedino htjede Euphrasiju poplašiti i popraviti, ako to uzmogne učiniti strašenje. Kad joj i to nepodje za rukom, ipak mučaše svejednako, a žalostjaše se jošte većma. Dan za danom, proteče opet mjesec, a o Crépondu ni glasa ni priglasja da će se skorom vratiti; nu Stjepanija odluči čekati ga: naumi mu naime sve izpripoviediti što je i kako je mnijuć, da će on svojom uglednošću uspjeti te Euphrasiju dovesti na pravu stazu.

Baka Brosardova, koja bi dolazila u kuću češće i kojoj Euprasija nebje u volji s bog naprasitosti i kićenja, pratila bi ju uviek svojima očima, te smotri i ona, kako je mlada gospodja lahkoumna, kad joj je suprug bio odsutan; buduć ona manje oprezna i škakljiva u takovom poslu, odluči ona to sve prijaviti Valentinu čim joj se prva prilika pruži; pa kako bijaše obljubila Stjepaniju, scienjaše po svom prostačkom umu, da će si tako osvetiti malenu štićenicu za nanešeno joj preziranje. Nu da pukne medju očima suprugu, zaljubljenu do ušiuh, kako bijaše Valentin, za tim se hoće, da mu se navode dokazi, a nedostaje, da mu se veli: ovo se ili ono pogovara.

Nesrećom po njezine osnove razboli se baka, te nemogaše odtkati što je osnula, pa sve, što je u tom poslu učinila, bijaše, da je svoja opažanja priobćila Stjepaniji s nalogom, da je što prije odkrije Valentinu.

Evo što joj Stjepanija piše o toj stvari:

„Jedva mogu pregoriti, staro moje dobro, gospodjo Brosardova, što nemogu do vas, to većma, što bolujete, a najvećma, što mi je upravo dozlogrdilo prebivanje u kući gospodina Fargeau-a. Stvari, o kojih se razgovarasmo, jesu žalibože istinite, nu nemogu podnipošto udjelotvoriti savjet, što mi ga vi učiniste, a da se odavle sada prtim, nije nikako moguće. Bezdvojbeno je moja uloga ovdje mučna: živi sam svjedok najgriešnijega življenja i mjesto da gledjem naprtiti kaznu griešnici, napinjem se i brinim, da ju nje riešim, jer ovu nevjernicu Valentin ljubi, te pokraj nje živi mirno, pouzdano i sretno. Ista pomisao zadaje mi strah, što da se sbude, kad bi došlo djelo na vidjelo. Valentin je živi oganj, obožava si suprugu, lasno bi mogao izazvati satnika, počiniti ubojstvo. Sve je to puno jada i sdvojnosti! Sve već upotriebih, samo da tu nesretnu ženu dovedem na pravi put; ona hoće da poludi za tim vojnikom, ljubi ga kao što nju Valentin, i ta luda ljubav zasliepi nju na toli, da se ničesa više neplaši. Možda bi ju prestrašilo, kad bi prvom izkalio srdce na njoj suprug, nu čini mi se, da je sav sram bacila za tram; te čim bi pukao glas o tom u sviet, učinila bi ona sa satnikom grabus; i to je valjda njezina želja.

Tko zna, što se može poroditi u tako pomućenom mozgu! Jučer sam mislila, da će biti svačesa: Valentin se povrati kući, prije nego što bi običavao i upravo se susretne sa satnikom u trgovani. Napoprieči nanj oči i jedva da ga pozdravi, dočim je zamrmljao: Viekom ovdje! Gospodja Fargeau-ova vezuć u pisarni do trgovane probliedi ponješto, ali se mahom oporavi.

— Što je? reče ona glasom ozbiljnim.

— Satnik Cavelle dolazi često ovamo, već o tom grad govori; bez šale, što imade on ovdje?

— Što ja znam? dodje te se razgovara časak kako i drugi ljudi rade.

— To može biti; ali on je tebe njekoć ljubio i htio te uzeti, kako mi rekoše.

— To su bajke! reći će ona smješeć.

— Da, bajke, koje se nesmiju produljiti, odvrati Fargeau ozbiljno.

— Ajde borati; zar ćeš na što takova paziti? U ostalom, ta nisam cigla ja ovdje. Na to mu nješto prišaptnu.

— Oho! vidiš ti nju! Stjepko! zaviče obrnuv se prema kraju od trgovane, gdje sam redila ploske, dakle s bog vas polazi nas toli često satnik?
— Upravo imah u ruci oveliki pehar i taj mi se izmaknu na zemlju, gdje se raztepe na komade; nao ovo pitanje proizašavše iz ustijuh Valentina u toliko se sgrozih. Nespominjem se više onoga, što sam dalje uradila. Moju smetnju i mučanje tumačiše upravo protiva meni. Valentin se ništa

Digitized by Google

nepromieni u licu na to, ipak popodje prama meni i reče mi: Satnik nije za vas, Stjepanijo, od toga poznanstva neima po vas dobra; svjetujem vas, da ga se okanite, da, dokle budete kod mene, zabranjujem vam. — Ja mu ništa neodgovorih; pače bješe mi drago, da mi je tu molitvu očatio, jer mi tim dokaza svoje prijateljstvo i štovanje.

Jedva jedvice izposlovah tada njegda, danas, da satnik nesmije više u kuću; nu, jao i pomagaj! kamo će ona, kad bude izlazila kamo izvan kuće! . . . . Neimam nikakove nade, da će se ove petlanije svršiti, dok se nepromieni posada.

Ova pukovnija je već od davna ovdje, pogovara se nješto, da će ju poslati u Algir. Mislim, da se neće u toliko obezočiti, te ga onamo sliediti, ili bolje, on je neće sa sobom povesti, ako ne da ju već mora. Da se nenadam, da će se tim budi povratkom gospodina Créponda dokončati, što trpim, neznam da li bih mogla duže izdržati ovu krivdu, kod koje se čini kao da i ja učestvujem. Tko bi mi povjerovao, da štedeć suprugu, kao što ja činim, hoću da neraztužim i neusrećim supruga? Vi ćete mi vjerovati, moje dobro, gospodjo Brosardova, jer znate, kako ga ljubim. Ele! ne! vi toga takodjer neznate; jer niti sama ja neznadoh toga, dok nedodjoh ovamo; ja izmjerih svoju ljubav o žrtve, što no jih žrtvovah. Neću ni da govorim o svom miru i poštenju; nu ja se svega hvatah, samo da njega umirim, upravo svega! pače izpostavih se, da dodjem u sumnju kao dielnica strašne opačine!

Na oko čini se, da sam upletena u nju, jer većma sam pozorna da mu sakrijem nesreću od istih krivacah; ovi bo samo zaziraju od puke srditosti jednoga čovjeka, ali ja strepim za život onoga, koga jedinoga ljubim na ovom bielom svietu. Kamo sreće! da je mene obrao za družicu i priljubio, ah! da je on predmnjevao na biser odanost, ukopanu u mom srcu; kako bih se brinula za njegovu sreću! Nemojmo više o tom govoriti, ja sam se rodila za to, da nebudem ljubljena!

Izgorite ovaj list; ja vam u njem potanko zato sve priobćih, jer će Valentin sutra k vam doći. Ako vam se najmanje potuži na satnika, pomognite mi, zatajite mu sve, te ga sigurajte i bodrite, prosim vas; hvalite mu ovu nesretnicu! Jaoh! tim ga jedino možemo zadovoljnim učiniti. Molite se bogu, da mi dopusti, da svršim svoju jadnu namjeru. Ovaj čovjek će otići, pa će se ona nedvojbeno vratiti svojoj dužnosti — k suprugu.

Ovako ću sahraniti sreću Valentinovu i moći ću se vratiti k vam, te vas ljubiti, dvoriti a bježati sukob sa ovom ženom, koja mi omrazi poput zmije ljutice.“ —

Stjepanija.

Stvari tecijahu svojim običnim tekom: Stjepanija boraše se tugom i jadom, što no ga prouzrokova nagnuće prama Valentinu; gospodja Fargeau plovijaše svejednako u svojoj bludnji; Valentin sveudilj obsjenjen dočuo bi ipak po koji put gdjegodj izvan doma, što mu umanji pouzdanje; nu sumnje izniknu u njegovu duhu, kao noćne svjetlice i ugasnu svedjer izpred Euphrasijina posmieha.

Njekoga dana, bijaše, mislim, nedjelja, odluči poći u pohode njekamo na ladanje. Euphrasija pod njekakvom izlikom ostade kod kuće. U onaj par kad htjede poći, uruče mu pismo. Stjepanija, budući sama do njega, vidje ga, gdje je probliedio, čitajuć onaj list. Ona se neusudi pitati ga, što da je, već ga stane paziti, što da će učiniti. Sva protrne, kad ga je gledala, gdje se maši za pušku, viseću o stieni u dnu dućana, i gdje ju je ogledavao, da li je sve u redu.

(Konac sliediti će.)

Jamnici.

Liepa si mi svakog časa
Kad godj svratim okom na te,
Jer si puna svakog krasa
I miline obilate. —

Liepa, kada u zabavi
Sjednem k tvomu biser-vrelu,
Kog božanski čar naravi
Stvori za liek ljudskom tielu.

Liepa, kada sried tvog luga
Slušam pjevat razne ptice;
Ma neimâ inog druga,
Već te male pjevačice.

Liepa, kad niz tvoje žale
Gledam Kupu u svom sjaju,
Što tihano uz obale
Teče k momu zavičaju.

Liepa si mi i sladjana
I sa bliza i daleka,
Kad mi pjesmi sa svih strana'
Odziva se glasna jeka.

Liepa si mi, uzorita,
Kad u tebi se sastaju
Sinci roda plemenita —
Da se svojski pozdravljaju.

Digitized by Google

Liepa si mi poput raja,
Kad s' mirisnom u tvom krilu
Nježnog spola kolo shaja
Domovinu slaveć milu.

Al najljepša — Bog i vjera —
(A tako mi dobre sreće!)
Kad vladiku Štrosmajera
Vidim da se tobom šeće!

U Jamnici 16. srpnja 1865.

Gjuro Klarić.

Opazke o kompozicijah gdčne. Ernestine Zdenczay-eve.

(Konac.)

Ja svakako vrlo štujem pokojnoga Stankovića, te priznajem vrlinu, ne samo ja, nego sve Jugoslavenstvo, njegovih djelah; ali sam isto tako uvjeren, da bi Stanković, kad bi mu bilo dopušteno duže medju nami boraviti, kod kašnjega „Kola" mnogo toga izpravio kako glede oblika, tako i glede popraćivanja. Pače čini se, kao da je on to već u „Sriemskom kolu" kao natuknuo, jer u drugom dielu „Kola" okanio se već jednostavnoga i monotomnoga popraćivanja u temeljnom glasu sa podkvintami, pa je prihvatio punoglasne akorde. U ostalom htjede on, po svoj prilici, taj prvenac svih „Kolah" što je ikada tiskom priobćeno, onako predstaviti svietu, kako ga izvodi naš seljak na svojih gajdah. Ako se to uzme kao vjerna kopia naravi, onda neka bude, nu kao umjetni tvor nemožemo toga nikako trpjeti! Što umjetnik slušajuć od naroda nauči, nesmie to u istoj slici priobćiti, on to mora zaodjeti haljinom umjetničkom, skrojenom po zakonih umjetnosti.

Ljudi, koji preradjuju naše narodne napjeve, neće da to uvide, pa misle, da „umjetnički predstaviti" znači napisati dotične napjeve u kakovom težkom i mučnom načinu glasbenom. Nu tim valja pamtiti, da se skladnoglasje dade ogromno ojačati, da se dadu na kakovom stroju izvoditi skokovi unakrst amo i tamo, a pri svem tom da je ipak sav posao suhoparan i neumjetan.

Gdčna. Zdenczay-eva svršiv „Sriemsko kolo" prihvati se komada „Ürge csàrdàs" od Thege Konkoly Miklosa. Što je gdčna. skladateljica izabrala upravo taj magjarski napjev, čini mi se, da nije dobro birala, jer „Ürge csàrdàs" nespada k „magjarskim narodnim miloglasom," on je više djelo (?) divljega sina muzah glasbenicah, a nimalo narodna pjesma, osim ako je imao i ciganin u „Slogu" dospjeti? — Da je kakov drugi nasłov tomu glasbenomu djelu, mogao bi u njem i kakov „csàrdàs" proći, nu pravi sastavitelj potpouri-ah neradi kao Thege Konkoly Miklos, nego malo bolje. — I glede ovoga napjeva dvojimo, bi li pravi Magjari bili s njim iole zadovoljni, da im dodje do rukuh.

Poslje pausa longa, koja bi imala, po svoj prilici, spojiti ovo sa sliedećim, dolazi napjev „Puna srca, pune čaše" sa vrlo pobožnom skalom. Nemislim nikakova zla, ali moram primjetiti, da sam upravo takovu skalu čuo nedavno u crkvi mjesta X, kad je ondašnji orguljar zasvirao „Svet, svet" itd. — Nadam se, da će mi gdčna. skladateljica oprostiti ovu nevinu opazku. — Poslje variacije o „Puna srca, pune čaše," dolazi „prazna čaša," a za ovim manje korektno sastavljeni napjev „Nek se hrusti šaka mala," a na svršetku toga ima sila pasagah, o kojih se nemože reći, da su bogate, ali se vidi, da je skladateljica hotjela da budu sjajne.

Mi nismo veliki prijatelji potpouri-ah, jer se u njih naše narodne pjesme njekako stješnjuju i njekako prefinjuju, i tim izopačuju; nu ako koga već želja i srce sili, da napiše kakov potpouri, neka barma nastoji, da to izvede liepo i ukusno. Potpouri, kakovi su „Živila Hrvatska" od Lžičaŕa, uviek će nam biti mili, ako naime donesu nove a ne ove napjeve; jer je gosp. Lžičař sastavio vrlo umno i spretno ove potpouri, samo što su nješto predugi. Nu potpouri, gdje uviek te uviek nalazimo napjeve, koje već svira svaki verklec ili svaka harfinistica, ili kakov ini putujući muzikalni „genie," dosadiše našemu svietu.

Medju narod, u selo valja ići, ondje slušati njegove pjesme, pa onda one, što su manje poznate u gradovih, te se odlikuju osobitim narodnim obilježjem, donieti i priobćiti svietu; valja copirati narodne plesne napjeve, pa ih onda upotriebiti za sastavljenje plesovah: „hrvatsko-slavonsko-prosto kolo," za „Danicu," „Zoru," itd., tako ćeš nješto i koristiti. Ovakovim načinom osnovati će se glasba na narodnom življu, i ova će zajedničkim izmienjivanjem mislih ojačati i okriepiti. Djeca naša, bude li se tako postupalo, bude li se ovako radilo, osjetit će, čim se povede govor o slavenskoj glasbi, nješto osobita, nješto domaćega, što će ju radovati; njekakva tajna sila stvorit će joj razliku medju domaćim i inostranim; domaći glasovi zazvonit će joj ljubko i prijazno, kao stari prijatelji i znanci; pa će takovu glasbu ljubit i njegovati. Nebude li toga, morat ćemo neprestano slušati: „Nosim zdravu

Digitized by Google

mišicu," „Nek se hrusti," „Prosto zrakom," „Rado ide Hrvat," „Liepa Maca," „Čije li su tarabe," ili: „Gdje je stanak moj," pače „Oj Iliri jošte živi," itd. Nam su doduše i ove pjesme mile i drage, ali bi svakako treba da se ponješto dalje maknemo. Ako se iz tako maltretirana „Nosim zdravu mišicu" porodi kakova „Polka na uspomenu izložbe," misle ljudi, da su tako u narodnom smislu radili, kao Thege Konkoly Miklos; pa možebiti misle, da su tim i slavenskoj glasbi veliku učinili uslugu. A inostranci moraju usljed toga pomisliti, da mi Hrvati neimamo zbilja više od tih 10—12 narodnih pjesamah, budući čuju uviek jedno te isto, pa u tom svom neznanstvu psuju i grde po svietu, ruže našu narodnu poeziju, dočim naš narod obiluje takovim množtvom narodnih pjesamah — razumije se takodjer i napjevah — kakovim se nijedan drugi narod — izuzam možebiti Taljane — ponositi nemože.*)

O „Slavskoj četvorki" gdčne. Zdenczay-eve valja još osim do sada spomenuta primjetiti, da njeke figure, n. p. druga niti nestoje onako, kako se to zahtieva za quadrillu, pa sam upravo željan znati, kakovim korakom moralo bi se plesati na one četvrt kajde, kako ih ona navodi. Osobito moram napomenuti prvu i treću figuru. U ovoj posljednjoj su n. p. dva napjeva jedan do drugoga sa različitim tempo. „Naprej" je n. p. alegro vivace, a „Mila, mila Lunica" adagio. — Takove slobodštine u slogu nebi se smjele rabiti. Slične stvari mogu biti proste kakovu universalnomu veleumu — n. p. K—n-u, dopisniku Zellnerova lista — ali nipošto valjanomu skladatelju. K čemu da to sve bude? Čemu glas guslah glasovirnomu stroju? Valjda zato, da se izvede duet sa glasovirom? Ili tercet? Ali tada morao bi komad za gusle drugčije izgledati! Ili bi možebit imao to biti glavni glas u orkestru? Tada nebi smjeo biti dodatak komadu za glasovir! Uz najbolju volju nemogu dakle proniknuti pravu svrhu toga; a neću da nagadjam, jer bi se i opet mogao sjetiti „Polke na uspomenu izložbe trojedne kraljevine." —

Glede trećega komada od gdčne. Zdenczay-eve „Deux mazours" dobar je br. 2. t. j. idea je vrlo liepa, ali obradjena ponješto na diletantsku; da je gdčna. skladateljica temeljito proniknula u skladboučbu ili, hoću reći, da je većom pozornošću postupala, ovo bi bio krasan salonski komad.

Sabrav sve do sada rečeno u jednu rukoviet usudjujemo se gdčni. skladateljici svjetovati, neka se izvoli okaniti potpouri-ah, te se više držati naroda. Tada će radnje njene biti mnogo uspješnije. U narodu valja tražiti izvor, vrelo narodnih napjevah, jer to vrelo nikada nepresahne, te iz njega može čovjek crpiti bistre vode, prave narodne umjetnosti.

Želim od srdca, da moje rieči, izjavljene u najboljoj namjeri, prihvate svi iskreni prijatelji glasbe narodne; jer jedino ovako stvorit ćemo puno valjana i liepa. A gdčna Ernestina Zdenczay neka mi oprosti, što se usudih s njekoliko riečih ocjeniti njeno djelovanje na tom polju; uvjeravam ju, da to učinih jedino s toga, jer želim, da sve, što biva, neka biva na korist i slavu domovine.

Fr. Šaverio Kuhač.

*) G. Kuhač (Koch) priobći nam pred njekoliko mjesecih, da je sakupio preko 400 narodnih napjevah te ih u glasbu stavio, pa se tek sada uvjerio, da to nije ni deseti dio narodnih napjevah, što ih posjeduje narod hrvatski. U interesu narodne glasbe želimo, da g. K. nastoji tako i nadalje u svom djelovanju, da mu svi prijatelji narodne umjetnosti budu u pomoć, i da tako dobijemo do skora u ruke djelo, kojim bi se mogao ponositi sav narod naš, i koji bi g. Zellnera prisilio, da inače o nas sudi. G. Ljičar počeo je sa prekrasnimi „primorskimi pjesmami," g. K. neka nastavi vrli njegov posao. Ured.

ŽELJA.

Oj da sam ja cvietak
Na tvojem prozoru,
Što ga ti zalievaš
U večer, u zoru.

Krasno bi cvjetao
Te se zelenio,
Pa s nikim sreću
Svoju zamjenio.

Miris bi ugodan
Blagi ja razvio;
Kad bi ti sjedila
Tamo danak cio.

Lišće bi s' klanjalo
Tebi svježe moje,
Kad bi ti bacila
Na me oko svoje.

A kad bi očice
Svoje zaklopila,
Zaklapô bih cviće
Svoje — moja mila.

Edo Tómaj.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. srpnja.

Razneo se glas po svietu, da se je u bogatom Marseille-u, gradu bogate Francezke, sastalo i zavjerilo do 6000, pišemo šest tisućah mladićah, da se neće ženiti, dok se gospoje i gospodične neokane svoje goleme, supruge upropašćujuće toilette, osobito krinoline i svih onih prenapetostih, što vladaju u odievanju i nakićivanju gospojah po sadanjoj modi; jer vele, i to punim pravom, da sadanja moda krasnoga spola mora supruge upravo ruinirati, ako nisu milionari; pače i ovi morali bi izdahnuti, da ih nepomaže spekulacija.

Ako ovo rade mladići u gradu sa svoga bogatstva, trgovine i prometa u cielom svietu glasovita, državljani bogate industrialne i podhvatne Francezke; kud i kamo morali bi na to vikati ostali narodi, u manje udobnom položaju živući? Kud i kamo moralo bi se tako postupati upravo kod nas, gdje sa svih stranah dolaze crni glasovi ob općoj nestašici i velikom nedostatku novca. Uvjereni smo cielom dušom, da mnogi supruzi u Zagrebu neznaju, koja ih nevolja jače tišti: da li svagdanje uzdržavanje obitelji, ili toilette supruge? Nitko na svietu nezahtieva danas, da se naše moderne Hrvatice povedu za inače krasnim primjerom predšastnicah u nošnji, da obuku opet odjelo od anno 1801, ili još natrag; ali svakako bi morale barma toliko se starati za obće dobro svoje obitelji, da nebi sami krojači, modistice i dućandjije odnesli preko polovice suprugova dohodka. — Doduše nemožemo reći, da naše krasne koracaju jednako sa Parižkinjami, jer što je ljetos kod nas u modi, to je, pripoviedaju ljudi, u Parizu već zabačeno. Ali to ipak moramo dopustiti: štogod se je nosilo u glavnom gradu Francezke, to se nosi i u Zagrebu, odnosno u našoj domovinu. A kamo to vodi? Kazati ćemo u kratko, na široko nesmijemo — to vodi ili na moralnu ili materijalnu ili oboju propast cielih obitcljih, neračunajuć ovamo usljed pretjeranih zahtievah supruge nastavši razdor i vječni pakao, što no vlada medju vjerenici. Pa nije li to naravska posljedica? Odakle će činovnik, imajući 500 ili 600 for. na godinu toliko nasmagati, da namiri ne samo nuždne potrebe ciele obitelji, nego i one, što mu ih luksus i pohlepa za njim njegove supruge oprti na ledja? Ta on nemože izaći svojom plaćom, ma on sam nosio par čizamah pol godine i jednu surku tri godine; ma on i djeca mu samo jedan put se na dan valjano najela; jer troškovi njeni iznose — osobito ako se ovamo uračunaju: balovi, koncerti, kazališta — više od polovice kukavne mu plaće. K toj nevolji treba dodati, da su mnoge ženskinje tako sliepe, te nikako da opaze tu nemogućnost, s toga u kući vjekoviti kar, svadja, što nemože povoljno djelovati na uzgojenje djece. — Žena, koja hoće svakako da paradira te u svilenoj odjeći sa dugim šlepom ulice da izmiće, kojoj je novi šešir prešniji od ručka i knjige dječine, pravi na mužev račun dugove. Ovaj ih dakako nemože izplatit, a kad pritisne trgovac, on volji, budući pošten čovjek, dobrovoljno namiriti dug, nego dolaziti na sud radi toga. Neimajuć novca, eto šalji svoj „Gagebogen“ onoj klasi stanovitih ljudih u Zagrebu, kojim, rekao bih, providnost božja vlastitim pratom utisnu na čelo obiljegu lihvara. — A kad neide više ni tako, prihvati se često žena drugih sredstvah na vlastitu ruku, i ubija tako pukoj taštini za ljubav dobar glas i pošteno ime ciele obitelji. — —

Imade mnogo i drugih razlogah, s kojih moramo osuditi pretjerani luksus u obće, a napose u našoj domovini; a važan od tih razlogah je i onaj narodnoga gospodarstva. U zemljah obrtnih, a u gospodarstvu daleko naprednih ubija pretjerani luksus materijalni napredak, kako neće u našoj domovini, koja niti žalibože slovi bogatstvom, niti razgranjenom obrtnošću, te odvisi glede mnogih proizvodah o tudjinstvu. A napose robu, što ih moderni razkoš zahtieva, valja nam dobavljati iz inozemstva, pa ovako šaljemo ono malo preostala novca u tudjinstvo. U Zagrebu sve jadikuje s bog nestašice novca, s ladanja dolaze crne viesti o nerodici i kukavnoj ljetini; svatko reducira svoje potrebe, sam krasni spol kao da hoće svemu tomu prkositi, jer zahtieva svaki dan sve više. — Nećemo proricati, ali svraćamo pozornost samo na to, da su Rimljani počeli padati u onom stupnju, u kojem rastijaše razkoš svake ruke kod njih.

Što učiniše mladići u Marseill-u, to bi mogli izvesti i drugi; a naši bi ovomu jednomu mogli pripojiti i ovaj drugi uvjet: Dok god nebudu Hrvatice ne samo imenom nego riečju, činom i uvjerenjem prave, iskrene, Hrvatice, ljubeće rod svoj od srca, dotle nećemo se ženiti. — Nadamo se, da bi ovo sredstvo nješto koristilo; jer naše krasotice morale bi dobro pamtiti, da se netreba samo povoditi za ostalim svietom u modi nevaljanoj, nego i koliko je moguće u čestitoj. A nitko na svietu neće reći, da prosvjećene gospoje i gospodične svih narodah neljube najprije svoje; ovo im je milo i drago, jer je njihovo, jer ih sjeća najsladjih uspomenah.

Glasovi iz domaćih i stranih krajevah.

(Jamnica) Odkako je preuzv. gosp. biskup Josip Juraj Strossmajer došao u Jamnicu, posjećaju taj pravi hrvatski Rogatac gosti mnogo jače nego obično. Naš karlovački dopisnik javlja nam, da je 16. o. m. došlo mnogobrojno družtvo Karlovčanah u Jamnici u namjeri, da se pokloni preuzv. gosp. biskupu. Pod objedom sviraše banda slunjske pukovnije. Jednakim načinom posjeti poveće družtvo iz Zagreba ovih danah tu slatinu. Sve bijaše veselo, i sve obradova svojom ljubeznošću prvi mecen hrvatske knjige.

— („Grazer Tagespost“) javlja, da su prošle nedjelje t. j. 16. o. m. u Rogatcu priredili bili koncert na korist ondašnjih siromahah, kod kojega sudjelovaše gja. baronica Hellenbachova. Ona izpjeva jedan put sama jednu njemačku pjesmu; a drugi put pjevaše u družtvu sa još dvie gospodične. Njeka gdčna. iz Trsta pjevaše samo taljanski.

Digitized by Google

— Početkom buduće školske godine 186⅝ otvorit će se u Zagrebu davno željena viša djevojačka učiona, te je već razpisan natjecaj za tri mjesta; dva za učitelje, a jedno za učiteljicu. Od tih učiteljskih mjestah jedno je odredjeno za jezikoslovno-poviestnu struku, a drugo za fisiku, kemiju, prirodopis i risanje; učiteljica mora biti vješta raznomu ručnomu djelu. Medju obligatnimi predmeti nalazi se i njemački jezik. Ako nam bude moguće, mi ćemo o tom koju više progovoriti.

Književnost.

„Kriesnice. Milošte dragoj nesudjenoj.“ Knjiga druga. Pjesnik sladjahnih i umiljatih „Kriesnicah,“ štono stekoše, pojaviv se prvom knjigom, svestranu hvalu i ljubav kod našega občinstva, posla eto u bieli sviet, a na ručice krasnoga našega spola, i drugu knjigu. Nećemo da govorimo na široko o toj drugoj knjizi, jer su ove pjesme jednako liepe, uzhitne kako i u prvoj knjigi, i jer pjesnik premda krije svoje ime, toli je već poznat našemu narodu, njegovi su proizvodi toli omiljeli i mnogim Hrvaticam, da ga poznamo svi te netreba nikakove osobite preporuke.

„Kriesnice“ su pravi ures novijega hrvatskoga pjesničtva, te se možemo njimi ponositi. Ovom prilikom želimo od srca, da naše krasne obljube još više njim namienjene pjesme, jer će uviditi, da se mogu takmiti sa svakim tudjim sličnim proizvodom. — Izdanje je vrlo ukusno, kao što je obično sve, što se štampa u Lukšićevoj tiskarni u Karlovcu. Ciena im je 80 novč., te se mogu dobiti u Zagrebu kod knjižara g. Svetozara Galca.

— „Mali ratar, ili kratki nauk o ratarstvu;“ „Mala gospodarica, ili najbitnije čestice umnoga gospodarstva za djevojčice;“ „Mali stočar, ili nauk o stočarstvu“ itd. Sva ova tri djelca napisa g. Franjo Klaić, ravnatelj zagrebačkih glavnih učionah, a izdade svojim troškom g. L. Hartmán. — Ratarstvo je glavno zanimanje našega naroda, pa opet se do sada nenadje duša, koja bi popularnim načinom razložila narodu glavne dielove gospodarstva. Što se dakle g. Klaić prihvati toga vrlo mučnoga posla, svakako zaslužuje veliku hvalu. A koliko je taj njegov posao valjan i u praksi, nadamo se, da će o tom progovoriti koje vještije pero u „Gospod. listu.“ Jezik mu je priličan. — G. Hartmán, koji je već izdao mnogo knjigah, namienjenih našoj omladini, zaslužuje svakako priznanje na svom trudu. Knjige štampane su u tiskarni g. A. Jakića ukusno i liepo.

— „Srbska sloboda,“ list za politiku i književnost izlazit će počam od Ilijeva dana u Švajcarskoj i to u Genevi dva puta na mjesec. Ciena mu je na godinu 5 for., na pol god. 3 for., na 3 mjeseca 2 for., na 1 mjesec 80 novčićah. Sve pošiljke neka se šalju na „M. le Redacteur en chef de la „Srbska sloboda,“ poste restante. A Geneve“ (Suisse). — Glavni članci i dopisi tiskat će se francezkim i srbskim jezikom.

Mladićem k domu pohodećim.

Ima tomu evo treći vĕk, čto narod Slovinski na jugu svoje rĕči skuplja. Vrančić, Dellabella, Habdelić, Voltiggi, Stulić, Belostenec, Jambrešić, Vuk itd. (da ne spominju manjih ili još živećih) svoje su dične trudove jur na svĕt iznesli. Još su nam mrakom zastrti Vitezović u Zagrebu, Zanotti u Zadru, Patačić u Kaloči. Srednji nam jezik, ili da bolje reku, srednjega vĕka zapoznasmo iz slovnika Daničićevâ sretno dovršenâ, a jezik stari iz trojezičnika Miklošićevâ, iste kobi. I danas nam radilice po trzancah jezika Slovinskoga med pobiru slova našega. Pripomenimo dva popa Dalmatinca: Pavlinovića i Marinkovića, pak vojvodjanina i priku moga Beogradca. I Trnski mi je govorio, da rĕči pobire. A ni malo sumnjiv nisam, da toga ne radi i Daničić Gjuro, eda b' Vuka jednom podpunio, ili bud i sam, svojim tegom, u svĕt hrupio.

Mila kitica, Slovenci, da ne spominju starijih im trudov Megizerovih, Markovih, Gutsmannovih, Jarinkovih itd. ovih godin iznesoše na vidik svojega Vodnika (ta bogu hvala i našega) kojemu do skorâ Zalokar svoj trud pristavi te hram besĕdnika Slovenskoga dogotovi.

I desno krilo naroda našega, Bugari, mal da ne težji od trupine Hrvatsko-Srbske, i oni u Sasih, u Lužici pače, u Budišinu gradu, svoje su blago radi u svĕt poslati (kako novine pišu) a po tom ne samo svojemu, nu jeziku cĕloga juga Slovinskoga sile umnožiti.

Vidite li sinci, da poslenici kao mravci vrve i snašaju. I ja oko toga nastoju, ima tomu podosta godin. A k tomu koli dičnû toli potrĕbitû dĕlu možete i vi čtogod doprinesti. Polazite k domovom svojim, kdĕ još ima naroda zdravâ i govora zdravâ (kdĕ se ne oživlje ni fest ni feš, ni cajt ni imper). Naklonte mu uho i vsaku mu hvatajte, za koju pomislite, da je rĕdka, da je starinska, da je sgodna i da je podobna jezik nam kitit i množit.

I nije vam pomnĕt na rĕči samo, nego i na progovore ili na fraseologiju našu. Odkud bogatstvo jeziku Francuzkomu? nije s rĕčij nu s njihova pletiva. Čto skupite k meni doneste, pak mi po dobroti vašoj podĕlte. Ne može me vsuda bit, za to mi pomozte. I ja pojdu po otakvom poslu (na ostrovlje naše); i ja se u Zagreb povrnu (ako bog da) kadno i vi, pak da si pokažemo, čto je u koga, čije li je biser dragocĕniji. Ta dosta vas podobro me znadu, a ono drugo lasno me upoznati može, nije u mene kakvâ gospodstva. Prebitak mi je u kapucinskoj ulici, kući čislo 19. — I da ste mi zdravi i bog vam trud blagoslovi!

U Zagrebu dne 20. srpnja 1865.

Fran Kurelac.

Zagonetke

Od F. S. Križevčana.

I.

Kotur ti je sada,
Što bje kosir prije;
Sad raste, sad pada;
Sad je, sad ga nije.

II.

S ovkraj potok teče
U Misira vĕli;
S onkraj, kad s' izpeče,
I siti bi jeli.

Ovomu broju dodan je oglas amerikanskoga šivala od Weller- i Willsona.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom s.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. kolovoza 1865.** **Broj 22.**

STJEPANIJA.

Sa francezkoga preveo B.

(Konac.)

Što ćete pušku sa sobom ponieti? reče Stjepanija.

— Jest, valja u lov poći, odvrati ozbiljno Valentin.

Ona mu nemogaše vjerovati, premda se ni najmanje nevidje nemiran. Kad on iz kuće, podje i ona nazorice za njim, te se umiri vidiv ga, gdje je sjeo u kola s prijatelji, od kojih su dvojica takodjer puške o ramenu imali. Povrati se kući mirnijim srdcem. Euphrasije nebje jošte od mise.

Pospremajuć po sobi smotri pismo, gdje joj je na tle spalo, i koje, kako se vidje, Valentina toliko smelo. Nemogaše odoljeti, da ga nečita. Bilo je to pismo bezimeno, u kojem mu se odkriva život Euphrasijin, pa to tako živo, da je moglo jošte umnožiti i kamo pogoršati ogorčenje, koje već samo sobom svako takovo odkriće prouzrokuje. Oblik toga pisma, valja da je to pusta kleveta; pa odatlje valja da onaj mir, koji je sliedio prvašnju uzbunjenost. Tako barem misljaše Stjepanija; ali opet ju to nemogaše posve umiriti, ćutijaše se tronutim srdcem, kao da ju je kakva nesreća snašla.

Podje tražiti mira u bake Brosardove, koja ju ugosti i izkara, što se toliko pečali sbog stvarih, koje se njezine kože netiču. Težkom mukom slušaše ju Stjepanija i uzpne se u svoju sobicu, da joj odlane. Unutra nadje sve kako valja i uzradova se, smotriv svoje prosto pokućtvo; ovo jedino čuva joj sladke uspomene njezina života. Stol od smrekovine služijaše Valentinu, kad ju je podučavao; on bi sjedao na slamnati stolac i ogledavao se u njezinu malenu ogledalu; on joj je darovao dvie ploske od modra stakla, koje kite stolice; ona bi se zanj molila pred razpelcem od crna drva, snivala na ovoj ćednoj i djevojačkoj postelji! Ona priprosta sobica sahranjivaše, kao kakov miris, sve njezine uspomene, koje joj nadimahu grudi i crpljahu niz groznih suzah. Nasloni se u uzko okno, da se oslobodi tih jadnih mislih. Ovdje ostane dugo topeć se u razmišljanju prošlosti, gdje joj Valentinova slika svedjer lebdijaše. U jedan tren pričini joj se, kao da joj se pomisao zaodiela tielom: mnijaše bo, da je smotrila Valentina u njekoj udaljenoj uzkoj ulici, po kojoj pršijaše njezin pogled preko krovovah susjednim kućam.

To nebješe varka: Valentin u istinu brusijaše ovom uličkom; vidjeti je bilo, da se žuri i da se sakriva sav u prašini držeć pušku u ruci.

IV.

Satnik Cavelle upravo se vratio s parade; tu se baš naprašio i svručio; te ploskica pelinkovca, što ga je gutnuo prije no će kući, probudi mu glad. Bez mača, golim vratom, razkopčanom haljinom svali se u naslonjač i sav u dimu od smotke motrijaše Euphrasiju Fargeau, gdje unilazi u sobu

Digitized by Google

i meće na stol jestiva sladokusna, kakova može pripraviti ženska mužkomu, koga ljubi. Liepa trgovkinja, inače kod kuće veoma slaba, bijaše ovdje kod satnika vrla kućegazdarica, pa jošte kaznom, da očituje ono, do šta joj mnogo stalo da zataji.

— Dobrano već vrieme potrajalo, da neimasmo za se nedjelje, reče satnik, dočim potjera dva dimna oblaka prema stropu. Hoćete li mi žrtvovati i večer?

— Do osam urah, prijatelju, odgovori Euphrasija. On objeduje tamo dole, a mala kod Brosardove. — —

— Do osam urah! To ću imati jošte vremena, da se prošećem na ples gradskomu načelniku.

— Bolje ćete uraditi, ako legnete spavati, odgovori Euphrasija glasom, izdajućim ljubomornost, što ga slabo hinila; jako vam treba plesne zabave!

— Da idem spavat! možda za to, što se utrudih; ta znate, da ja neznam za nikakov trud. Nu neću više o tom ni pomisliti, da idem na tu zabavu, ako mi uzhtijete žrtvovati ovaj večer.

— Ja sam od srca rada, nu ako se on vrati?

— Zar mi niste kazali, da je u lovu?

— Dakako; ali on nije lovac, te samo gleda druge; on nezna ni puške uhvatiti, pa ga to neće dugo zabaviti. Ipak mnijem, da ga nebude do osam urah, nu, ako i prispije, iznaći ću već kakov povod, sa šta sam od kuće pošla.

— Njemu se samo kakove mazarije i lagarije izrežu, zar ne da tako? Njemu se je već dosta crnih komadah pobacalo u torbu!

— Dragi Bože! kakovi su ludjaci supruzi!

— Dakle vam se to na žao daje! odvrati smješeć se gospodja Fargeau.

— Bora mi ne! ja jim neželim zla; ako su mi kada granje na put metali, a to tim učiniše, da su me njihove žene većma obljubile: zrno težkoće, prstoviet zapriekah, nješto malo izdajstva, sve to začini samo ljubav.

— Vi ste zločestinko! reče Euphrasija glasom, koji ovu rieč promieni u pohvalu. Zatim podje nasloniti se o hrbat naslonjaču, gdjeno siedjaše satnik, koji stade motriti pronicljivim okom njenu svježu ljepotu ukrašenu jogunastim posmjehom.

— Objed je gotov, reče Euphrasija.

— Veoma me veseli, reče satnik iduć prema stolu. U taj mah začuje se udarac na vratih.

— Što je to? zapita tiho Euphrasija satnika. Ovaj joj dade znak, da negovori. Udarci se ponoviše i to sve žešći i glas se doču: „Otvorite!“ Euphrasija zamjeri okom na škulju od ključanice.

— Ta to je mala, reče ona i otvori.

Stjepanija upadne u sobu sva zasopljena i smućena.

— Gospojo! zavika ona, nemojte ni časa počasiti; sakrijte se, gospodin Fargeau ide za mnom.

Euphrasija probliedi od straha; Valentinov povratak, prisutnost njegova kod satnika, komu nebi bio nikada pošao, sve ju to napuni slutnjom.

— Kamo da se sakrijem? kamo da se sakrijem? ponovi više putih i stane džipati amo tamo, kao da je podivljela.

— Ovamo! izdere se satnik, dočim ju nemilo turi u opravnik, komu poslje zaklopi vrata.

Stjepanija, ni da bi se malo smutila, sjede za stol i reče satniku, da sjedne i on prema njoj. Već bijaše skrajne vrieme. Valentinovi koraci, brzi i težki odmnievaše već po stubah i što bi dlan o dlan, doticati će se poda od sobe. Dvojaki sjaj zasja kroz vrata na pol otvorena; dvaput zagrmi ognjeni hitac. Satnik se uhvati za probliedjelo lice i izriga težku kletvu, vidiv da mu je krv ruku omastila. Stjepka ni pisnuv svali se na jednu stranu, ubojito ju bo zrno shvati upravo u zatiljak, rana valja da je bila smrtna. Videć Valentin gdje pada njegova žrtva, upozna ju.

— Bože! zavapi, to je Stjepanija!

— Da, da, Stjepanija jeste, reče satnik, dočepav se hladnokrvnosti u pometnji, u kojoj osramoćen suprug postade zlikovac; jest, Stjepanija je to, koju ste iz potaje ubili!

Valentin ga nije čuo, niti ga slušaše; podigne mladu djevojku, položi ju na divan i pospješi svojimi drhćućimi rukami, da joj zabašuri ranu, iz koje krvca vrijaše. U tom časak uspije, te se je činilo, kao da se je Stjepka osviestila.

— Oprostite, oprostite! zamrmlja on; mnijah da ste Euphrasija, pomamih se za malo, vaša plavokosa, uredjena kao što njezina, prevari me ljuto, pisahu mi, da me supruga obezčašćuje, da je satnikova priložnica.

Stjepanija mučno odisaše.

— Nije, reći će ona, to sam ja.

Ništa više nemogaše primjetiti, jer joj daha nestade.

— Jaoh! meni nesretnu! zavapi opet Valentin; Stjepanijo! Stjepanijo! sunce moje, možete li mi oprostiti?

Stjepka napregne sve sile. „Ja vam opraščam,“ prošapće ona, da ju jedva razumi „ta i Bog sam zna, da sam vas vrlo ljubila! — — —

To joj bijahu posljednje rieči. Svoju čistu ljubav neočitova njemu nikada do sada. dok joj

Digitized by Google

nije duša izlazila. Glava joj se koturaše sporo u naručaju mladoga toga muža; smrtna bljedost razli joj se po licu, a neizkazana vedrina proteče čelom ovoj smjernoj mučenici odanosti. Razcviljeni Valentin motrijaše ju zadugo nesluteć, da je promienila sviet, zatim poljubi ju u ruku, koju položi pokraj nje, i zagrebe k vratam. Satnik počasi njeko vrieme neodlučan, što da uradi; tada bojeć se, da se nebi možda njegovo mučanje proti njemu tumačilo, te ga upita:

— Gospodine! kamo ćete vi? tu se je ubojstvo počinilo, to ja moram . . . .

— Vi morate, gospodine, zakrši mu dostojanstveno Valentin rieč, pustiti krivca, da se dade utamničiti. Na licu mu čitaše satnik, da istinu govori, pusti ga indi u miru. Da on glavom preda Valentina u takovom položaju, to bi bila drzovitost, od koje on, kako bijaše slabe savjesti, drznuo. Valentin se udalji. Pošto se vika o tom dogodjaju slegne, Cavelle otvori opravnik, u kom je Euphrasija onesviešćena učestvovala kod toga groznoga prizora.

— Ipak bi me bio ubio! reče ona gledeć sa strahom bliednu Stjepaniju, protegnutu na divanu. Kukavica sinja! prida ona, htjede da mi učini uslugu; bogče!

— Okanimo se sada tužnjave i jadikovanja, prihvati satnik, daleko od nas prazne rieči, evo vam ključ od vrta, svjetina se razišla, prebrusite ga i žurite se kući, negovorite o tom, što se je dogodilo niti rieči i smirite se; ta pometnja mnogo stoji ovo nedužno biće, ele, ona nas spasi. Što se mene tiče, to mi valja odmah prijaviti, što se je dogodilo.

— Zar ćete reći, da je mislio mene ovdje naći?

— To mora on kazati. Pouzdajte se u me, da neću više reći nego što je treba; sirota djevojka sada je mrtva, te bi ludo bilo, da se okrive živi samo zato, da ona ostane nevina. Nemojte se ni malo uzbuniti, mi ćemo se provući čisti kao labudi iz ove neprilike.

Gospodja prispije kući bez svake zapreke, kob ju sprovadjala baš do svrhe. U večer uhini se začudjena, što joj se jošte nepovrati suprug, te pošalje po Stjepaniju k Brosardovoj. Za jutrašnji grozni dogadjaj začuje na izliku tobože, što se o njem širom govorkalo, te zavapi poput žene, koju to ustrašilo. Nebje ni žive duše, koja bi o njoj u tom sumnjala; već sve u Auxerru udarilo u taj jedan glas, da je Stjepanija u odnošaju bila sa Valentinom i sa satnikom, sa šta da ju je onaj iz potaje usmrtio. Gospoja Fargeau-ova krišom upućena od satnika, zaprosi, da joj dopuste k njezinomu suprugu; nu toga nezadobije; Valentin bješe utamničen. Parnica se započe, ali sudije nemogahu nikako dosuditi; bijaše jim bo u toj stvari nješto otajstvena, čemu se njihova bistroumnost nedovinu. Satnik, glavni svjedok, komu bi bilo moralo najvećma omraziti postupanje okrivljenika, nastojaše, kako se činilo, da ga od te stvari očisti. Dvie su stvari, koje su ponajbolje odsudile Valentina; počinjeno ubojstvo i njegovo vlastito priznanje; samo se protivljaše obtuženik svimi silami tomu, kao da je to uradio iz ljubomornosti, te tako zabacio nenavedši inoga uzroka, tu okolnost, koja bi mu umanjila zločin.

Odvjetnik izabran sudom da ga brani, jer si ga sam nehtjede uzeti, neizpipa iz njega ništa inoga, nego što je već i sam sudu očitovao. Sve je sam pripoznao, da je krivac, sam se očitovao za ubojicu, te samo prosio, da ga razstave s ovim životom; ele to nebje gradivo, čim da ga brani.

Njekoga dana udje u njegovu stanicu odvjetnik vedra lica, koje znači dobit.

— Vas će osloboditi! reče mu, o tom sam sjeguran!

— Tako vam vaše častne brade! odvrati mu Valentin, dederte pazite! ta vi znate, da ja netrpim olahkoćujućih okolnostih, jer to samo vodi na ladje; ja volim smrt.

— Vi ćete biti oslobodjeni! ponovi njegov odvjetnik. Evo čujte zašto! Jutros dodje k meni, da se sa mnom na samu porazgovori, njekakva starica, koja se, kako je bilo viditi, jedva od bolesti pridigla; ona se dugo sa mnom razgovarala o vas, te mi napokon uruči ovaj list; ovaj će vas osloboditi. Evo uzmite ga pa čitajte!

Dade mu na to potonji list, što ga je Stjepanija pisala baki Brosardovoj. Valentin ga pročita neizrecivim strahom. Kad je iz njega razumio, što i kako bijaše, morade da se križa i kameni. U jedan hip preleti u duhu svu Stjepkinu prošlost, te obreti, da njezino čitavo ponašanje prama njemu sprovadjaše ota ljubav, koja ju je dovela do toga mučeničtva.

— Ona me ljubljaše! prošapta, a ja sam joj ubojica! Kuku lele! kamo sreće da bi! . . . . . Mene sliepe kukavice!

Više mu srdce paraše, što je usmrtio onoga angjela, privržena mu i odana, nego što je saznao za Euphrasijino izdajstvo; tužne ga misli smrviše i uništiše. Branitelj mu, očevidac njegova težka ganuća, mnijaše, da je tomu povod dala nada sko-

Digitized by Google

romu oslobodjenju, ostavi ga, izustiv mu njekoliko ohrabrujućih i bodrećih riečih i obeća mu, da će ga sutradan posjetiti.

Sutradan nadju Valentina Fargeau-a mrtva u njegovoj stanici.

V. Lisinski.

(Spomen na njega.)

Nesta nam našeg'
Gudbe junaka,
Izčeznu tužnim
Nada nam svaka.

Glasbu nam našu
Grozna sad tmina
Turobnim velom
Viek obuzima.

To nam je plata
S našeg nemara,
S našeg prezrienja
Njegovih dara.

Sad se nam mili
Njegova gudba,
Sad se nas kosnu
Njegova sudba;

Tužna mu sudba,
Kojoj smo krivci,
Njegovim bolim
Mi uzročnici.

Sada u tuzi
Bolanih danah
Svud se razlježe
S bliedih usanah:

Gnjezdite boli
Svakom pred srca,
Svim se u žilah
Ledila krvca.

Dižte se plami
Nama u srcu,
Dižte se gore
K jednomu vrščcu.

Palite dušu
Rodu nehajnu,
Koji zapusti
Zviezdu tol' sjajnu.

Zato nam nesta
Glasbe junaka,
Izčeznu tužnim
Nada nam svaka.

Sreća u najobrazovanijoj zemlji.

(Priobćio Edo Tómaj)

Dokle siže osobna osveta pojedincatih dostojanstvenikah i u naobraženih narodah izpod blage zaštite kao kumir obožavane glave državne, dokazuje nedavno u Bruselju na vidik iznešen spis, pače besjeda, kojom bivši vrhovni odvjetnik Sandon, žrtva prokletih spletkarijah, tuži ministra Billaulta, koji mu htjede ubiti duh u živom tielu i čuvene sudbene francezke liečnike, dre.: Tardieu-a, Parchappe-a, Foville-a Baillarger-a, Mitivié-a, Blanche-a, koji ga proglasiše mahnitim, te ga činiše zatvoriti u Charenton. Razprava, uročena na dan 9. svibnja; obtuženi nedodjoše. Buduć izključena javnost razprave nemogahu ni francezki novinari objelodaniti govor tužitelja Sandona.

Evo riečih Sandonovih:

„Dodjoh pred vas gospodo sudci," uze besjediti sudištu, „ne možebiti zato, što nejmam nikoga da me brani, nego što se svi oni izvrstni muževi, koji to htjedoše učiniti, sa mnom u tom podudarahu: da ćete moći, branim li se sam, mene slušati, prosudjivati, pa zajedno, pripoviedam li sam poviest patnjah svojih, najbolje razabrati, jeda li mi zdrav mozag, i jesu li to, što sam voljan priobćiti vam, liepe i istinite rieči. Tužim ja najprije liečnike, koji no činiše, da me zatvoriše u ludnicu Charentonsku. Oni očitovaše, kako mnijem, da bolujem s mahnitosti, nepodpune uzme jezika (paralysie de langue,) uz to s grčevita trzanja obličnih mišicah. Ta izjava krupna je opačina, priekorna, robska odanost prama svemožnomu ministru. Nijednoga protivnikah mojih nije, nijedan ih odvjetnik nebrani. To bi se činilo malo ne smiešno, da nije razgovietno. Neima ih tu, što ih je strah; a strah ih je, što im se stiditi. Nitko ih nebrani, što bijaše, dok boravljah u Charentonu, moguća laž, a lasna prevara. U ostalom nepočeše me oni proganjati.

Prije, nego li bi od njih iskana pripomoć i sukrivnja, dade me jur šestnaesti put zatvoriti načelnik redarstva. Pola tih zatvorah trajaše dva, do tri dana, a mjesto, u koje me zatvarahu, bijaše uzana stanica, prozvana „la pistole."

Nakon dva do tri dana odvedoše me pred glavara odsjeka javne ćudorednosti, koj me dade od-

Digitized by Google

pratiti, obsipav me ruglom i priekorom, sa dva redara. Šest putah čamih jedan do pol drugi mjesec u Mazasu. Prije me odvezoše na kolih k sudcu-iztražitelju, gdje se stvar svrši prostim razgovorom. Ovaj mi sudački činovnik reče, da uznemirujem, kad sam u Parizu, njegovu preuzvišenost prvoga ministra Billaulta, da njeg. preuzvišenost treba, jerbo hoće ostati u milosti carskoj, pismo, što mi ga valja podpisati. Zatim mi uruči ministrom pisan sastavak, da ga prepišem te podpišem. Ustručavao sam se to učiniti. S toga odvedu me opet u tamnicu, gdje sjedjah tri dana bez hrane. Iza tri dana dodje sam iztražni sudac k meni, uvjeravajuć me, da pismo upravo moram podpisati, neću li ostati jednu ili dvie godine zasužnjen u Mazasu, da me po tom presele u Bicêtre. Ja i opet toga neučinih. Došav sutradan očitova mi, da sam u pandjah samoga orla Jupitra, pak da moram biti ponješto razborit i popustljiv. Konačno privolih, podpisah, a za dva dana me odpustiše kao „nevina." Ostali sudci nesastaviše zapisnika, niti mi dadoše što da podpišem. Ovi, na čas me zatvoriv te mi se kojekako nagroziv, bili su tim sasvim zadovoljni.

Petnaesti put me uhitiše u kolodvoru orléanskom. Sišav jedva s kolah uhvate me dva redara ter me doprate pred glavara redarstva. Ovaj, inače crven od jeda, bijaše u taj par modar.

„Što," zaviče, „zar ste opet u Parizu?! Zar vam dakle jošte nije dosta. Ajde, vodite toga gradjaka u dvoranu „demokratičku." Redari strpaše me u „demokratičku" dvoranu, to jest u neizmjeran prostor, gdje se micaše 200—300 bitangah, kvas, gad parižki. Moj dolazak probudi tu obću pozornost. Svaki me dodje uščipkivat te opipat. Strašno stradah od dosjetakah tih ljudih. U šest satih porinu nam tamničar hranu kroz prozor. Poput čopora ogladnjelih krmakah nahrupiše na zdjele, u kojih bijaše juha. Ja se nemaknuh iz svoga kuta. Evo donese mi njeki zdjelu. Netom htjedoh seći za njom, spusti nješto iz nosa u nju. Ove večeri neokusih zato ničega. Budućega dana odoh si sam po jelo, što mi se računilo jesti. Tako potratih jedanaest danah; medjutim sustanari moji sveudilj se nabacivahu na me, gadjahu me prostimi šalami, turkahu me, natezahu mi uši; a ja se neusudih taknuti nijednoga tih ljudih, kamo li ga tužiti. Ob dan još još; ali ob noć! Dante opisivajuć pakao ničemu se strašnijemu nemogaše dosjetiti. Valjalo nam spavati u odjećah; jedan tik drugoga na drvenoj, zajedničkim pokrivačem pokritoj klupi. Gamad me grizla strašno, a sa svih stranah vidjah i slušah najgnjusnije poroke! Tu bijaše Onan, Sodoma i Gomorrha. Oj voljani Bože, koliko li pretrpih. (Iza tih riečih sliediše uzklici sveobće razjarenosti; predsjednik izjavi izvjestiteljem novinah, da se to nesmije uvrstiti.) Poslje tih 11 danah odvedoše me opet pred glavara redarstva. Ovaj me zapita, promjeriv me okom nalik na slavodobitnika, je li mi dosta. Zatim me dade odšiknuti po dvajuh redarih. Nikako nemogah vjerovati, da je slobodno u Francezkoj uzprkos svim zakonom zasužnjiti i mučiti čovjeka samo za to, što je neugodna i na uštrb njegova nazočnost u Parizu njekomu ministru. Buduć da bijah mlad, razborit ili uvažen kao takav, naumih, da neću trpljeti ovo postupanje. Uručivši, dakako jalovu, molbenicu proti Billaultu senatu, zamolih prieko Dubois-a državno vieće, neka mi dozvolji tužiti Billaulta. Desih se tada kod svoje majke u Felletier-u. Mjesec danah kašnje nego što odpremih molbenicu, pozvaše me doći pred sudca iztražitelja. Htjedoh putovati, nu me majka zaklinjaše, da neidem u Pariz. Noćju uzme mi novce, da mi nebude moguće s oskudice na novcih putovati, te upita pismeno gospodina Lagueronnière-a za savjet. Ovaj joj odpisa: „Suprotivite se svakim načinom polazku njegovu, redarstvo bo sve je kadro učiniti, da i udušiti ga. Neodoh. Osam danah, pošto primih pozivnicu, iztrgnuše me dva iz Pariza došla redara, skoro sami plačući za bolju matere moje, iz naručja nesretnice, koja vikaše jecajuć za mnom: Ubogo diete, ja te više neću vidjeti; jer će te ovi razbojnici ubiti. Na pol pravo kaza, nikada nevidjeh više oboge svoje majke!

Od iztražnoga sudca saznah, da sam obtužen, da potvaram ministra Billaulta. Sudac je iztražio, nikada me nesaslušav, stvar, pak proglasio ministra nevinim. Uzaludu pozivah se na nezakonost načina u svakom obziru, izjavljujuć povrh toga, da želim, da se povede parnica, jer će se samo njom razjasniti istina. „Jok!" odgovori mi sudac, „neće se odista zametnuti s vami parnica. Već sam ubavješćen, da bolujete sa zanovjetajuće mahnitosti. Liečnici Blanche, Tardieu, Foville razvidjeti će duševnu bolest vašu, a potvrdi li se moje mnenje, poslat ćemo vas u ludnicu." Prispjeli su liečnici ne samo potvrdili, da bolujem od zanovjetajuće mahnitosti, nego jošte primjetiše u svojoj svjedočbi: „da mi se uzela desnica i desna noga; da mi nehotice drhće lievo oko do lievoga uha, što se opetuje po trideset putah za čas; da mi je na pol zavezan jezik; same boli, koje se sve daju na gorje, te koje će potrajati do smrti moje."

(Konac sliediti će.)

Digitized by Google

JAMNICA.

Kakva naslad, kakvi čari,
Kad kupeljni sat udari!
Slušajući mile glase
Zabih čase
Zabih na se.

A Niemčić.

Ovih danah odlučih posjetiti naš hrvatski Rogatac — našu Jamnicu, da vidim, koliko uznapredova ta kiselica odkako bijah u njoj posljednji put. Vozeć se tamo zaljuljah se u razne misli, kako bi valjalo tu našu kiselicu urediti, da bi preotela mah ne samo Rogatcu, nego se mogla sravniti sa svakim inim kupalištem. Meni dodje na pamet i krasno ustrojen park, elegantno uredjene kuće i svratišta, liepa kupališta, šetališta i mnoga ina mjesta, posvećena zabavi i udobnosti. I ja pomislih na zemlju našu i na stališe Štajerske, koji žrtvovahu toliko za uredjenje Rogatca, pa im žrtve toli liepim plodom rode. — Iz tih krasnih mislih probudi me žalostna sadašnjost opaziv naime, da Jamnica nimalo nenapreduje, premda prvi hrvatski mecen žrtvuje zabavu i novce, samo da ju podigne svojim uplivom. Za ovo, naravlju liepo obdareno mjesto, malo se čini; da neima preuzv. g. biskupa djakovačkoga, o Jamnici nebi se danas ni pol toliko znalo, koliko se znade, premda njena voda, kako nam pokojni dr. i prof. Tkalac dokaza, ima više u sebi jakosti nego rogatačka.

Položaj naše Jamnice vrlo je shodan za kupelj. Leži u krasnoj dolini, koja se oslanja na liepi lančić brežuljakah, a kraj nje prostire se silni lug, koji bi se mogao razmjerno malenim troškom pretvoriti u prekrasan i čaroban perivoj. Tisuću koračajah po prilici dalje teče naša hladna Kupa, na kojoj bi se gosti mogli zabavljati ribarenjem, vozikanjem, itd. Ovo su stvari, kojih druge kupelji neimaju, nego se moraju ili umjetnim načinom stvoriti ili inako nadomjestiti, pa ipak su kupelji inostrane na glasu, i našinci troše ondje — svoje novce.

Koliko god imamo razloga kriviti naše ljude, da neposjećaju Jamnice, jer bi se domaća naša vlada — kako njeki misle — samo onda mogla odvažiti, da poljepšava Jamnicu, kad bi narod pokazao mnogobrojno posjećajuć, da mu je do njena podignuća: toliko ipak nemožemo svu krivnju svaliti na občinstvo; jer koji plati, taj hoće da imade sve liepo i udobno i — što je najglavnije — čisto. Ja sam bio prošle godine pa i ove u Jamnici, te se uvjerio, da ljetos nevlada ni ona čistoća, koja prošle godine, da neima ni ono malo udobnostih, koju imadjaše prošle godine. Gdje je čamac na Kupi? Mogle bi se barma čistiti stube i druge stvari; sobe udobnije uresiti. Neću nikoga da korim, ali toliko može svaki gost za svoje novce zahtievati. Ona terasa pred kućom mogla bi se zasaditi cviećem ili barma kakovom inom travom, samo da nebude onako pusta i gola. Zabavah neima gotovo nikakovih, osim one kugljane i nihaljke za djecu, na kojoj se nišu i starci, samo da ubiju vrieme. Kadšto dodje glasba iz Karlovca, da svojom svirkom razveseli preuzv. gosta našega.

Kako rekoh, Jamnica dala bi se i manjim troškom vrlo liepo urediti; a uredjenu posjećali bi jamačno i mnogobrojni gosti. Ovo uredjenje bilo bi na slavu i na korist cieloj zemlji, jer nitko na svietu nemože reći, da je slavno po nas, ako naravlju bogato obdarenu Jamnicu puštamo u onakovom stanju, u kakovom je danas.

Ovakovimi, ne baš ugodnimi misli zabavljen ostavih našu Jamnicu, utješen jedino tim, što živi i u njoj boravi i njom se zanima onaj muž, koji je narodu hrvatskomu velika dobra učinio, i koji svojom sav naš narod obsižućom ljubavlju i njegove zavode goji i malenu i do sada slabo poznatu Jamnicu.

M. K. m.

Iverje.

Od Dr. N. I.

Bieli vrag.

Ljudi vele: „Crn je vrag“
Eno tamo njega biela,
Smjer mu opak, krvav trag,
A u ruci oštra striela.
Mnoga majka njega klela;
Al' je ipak kćerkam drag.
Reci: Ni je l' Leljo vrag?

Njekim diplomatom.

Da o vami pripoviedam
Sve što čujem, okom gledam?
Molit' ću se za vas Bogu,
Pripoviedat ja nemogu.

Silniku.

Život, blago i slobodu,
Sve uzeti možeš rodu,
Jedno nećeš lje oteti:
Slast — za dom umrieti.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. kolovoza.

Srpanj minu, a s njim i sve djačke muke i nevolje; nastanu eto željni dani liepih praznikah; Zagreb se prazni; djaci hodajuć koji radostnim koji turobnim licem po gradu razgledaju se po svih stranah, nebi li gdje opazili bud roditeljah bud kakovih rodjakah, s kojimi bi se povezli kući, u krug milih roditeljah. Tu se rukuje drug s drugom, prijatelj s prijateljem, te jedan podvikuje drugim: „Valite socii! majores et maximi, parvuli et minimi.“ Ima ih doduše i takovih, koji žalostno gledaju za svojimi drugovi, koji neimaju kuće ni kućišta, kamo bi se navratili; koje nečeka kod kuće brižna ruka otčeva, niti nježna majčina ljubav; takovi hodaju turobni — ali za čas, narav djačka netrpi duge žalosti. Eto tako nam se izprazni: akademija, bogoslovje, gimnazija, realka, i ostali školski zavodi, osim gradskih učionah, koje se još drže. Djačkih godinah, sa svimi njihovimi budalaštinami, radostmi i žalostmi, sjeća se čovjek već u kasnoj starosti velikim veseljem; jer su to — uzprkos inače ma kakovim neugodnostim, najljepši iz njegova života, osim, ako mu se je valjalo boriti svagdanjimi najnuždnijimi potrebami. Djački život imade zbilja u sebi nješto čarobna, samo ako ga neobtrpaju tolikimi učevnimi predmeti, da se mora pod njimi uvijati; ili neuvedu li tako strogu disciplinu, da se neusudi ni valjano nasmijati bojeć se pedanta — učitelja ili ravnatelja.

Sad će Zagreb po odlazku djakah znatno opustiti; već nestade one živahnosti — to svatko osjeća — kakova vladaše posljednjih danah, a nestajat će je sve više i svakim danom. Tada navući će glavni grad trojedne kraljevine ozbiljnu phisiognomiju starca, koji sjedi cieli dan pred kavanom i čita novine, politizira i razglablje o novom ministarstvu, novoj okružnici novoga državnoga ministra. Kad smo već zametnuli besedu o novinah nemožemo nikako pregorjeti, da nespomenemo najnovije načelo, izrečeno jednimi ovdašnjimi hrvatskimi novinami: Niemci nisu nam pogibeljni, jer im neležimo na ruku, pa nam nemogu naškoditi. Ovako po prilici mudruju te novine — ali narod hrvatski znat će najbolje, koliko mu valja do te nauke. — Ta mora nas svakojakih na svietu biti; jedni govore ovako, drugi onako; jednim je Niemac sada dobro došao — a drugi od njega zaziru; nu čovjek zdrava razuma umiet će naći uviek srednji put, te će stvari osuditi po pravoj njihovoj vriednosti, i neće podmetat im one uzroke, koji neobstoje niti obstojati mogu, kao što su n. p. njeke druge novine obiedile s magjaronstva one, koji su na 29. p. m. plesali.

— (Zadušnice za padše žrtve.) Prošle subote t. j. 29. srpnja obslužavasmo u Zagrebu tužnu uspomenu god. 1845. za banovanja grofa Hallera — padših narodnjakah, dakle upravo dvadesetgodišnjicu. U crkvi sv. Marka namjestiše ovisok odor, nakićen raznolikim cviećem, a na njem sablja i crvena kapa. Oko njega sastalo se do deset u bielo odjevenih gospodičnah sa goručimi svićami u rukuh, a do njih nješto manje pravnikah, u narodnom odielu golimi sabljami. Žalobnu misu služio je preč. gosp. opat Pogledić kao obično, a kod bližnjih žrtvenikah prikaza više svećenikah nekrvnu žrtvu viečnomu tvorcu za duše žrtvah naše narodnosti. Svieta se odličnoga nakupi puna crkva; a poslje službe božje zaputi se sve na groblje, gdje su na nenakićenom grobu izpjevali tri pjesme, i — onda se razstali. — Moramo primjetiti, da je prošle godine taj žalostni dan mnogo sjajnije obavljen. — Viečna pamet i uspomena padšim žrtvam!

— (Lambergerova parnica.) Dne 28. p. m. bijaše konačna razprava parnice Lambergerove kod ovdašnjega kr. žup. sudb. stola. Nesretni Lamberger izpripovieda sve što je znao; on je više putah gorko proplakao. Državni odvjetnik predloži, da ga osude na 6 mjesecah stroga zatvora, a sud dosudi dva mjeseca, čim se obje stranke zadovoljiše. Obtuženik nije htio imat branitelja.

Koncerti.

U ovo kratko vrieme od tri dana, naime 28., 29. i 30. p. m. imadosmo zasebice tri koncerta; dva u Dvorani, a jedan u Strieljani. Dne 28. p. m. prirede gg. pripravnici koncert na korist siromašnih preparandah. Svi komadi liepo su i točno izvedeni; žalibože posjeti ga vrlo malo občinstva, što mu dakako nesluži na slavu; jer mu svrha bijaše toli liepa. — 29. u večer priredi pjevačko družtvo „Kolo“ svoj družtveni koncert u Strieljani, na koji se sakupi mnogobrojno občinstvo, a kašnje dodje i preuzv. gospodin Josip Juraj Strosmajer, koji bje pozdravljen tako kod svoga dolazka kao i odlazka dugotrajnim i uzhitnim klicanjem. „Kolo“ je i ovaj put dokazalo, da zaslužuje ono priznanje, kojim ga domorodno občinstvo usrećuje; jer je svoje komade liepo i točno izvelo. Čuli smo tu dva nova napjeva „Husitska,“ češki sbor i „Slavonske narodne pjesme,“ sastavio ih gosp. Lžičař, koje si steku obću dopadnost, pa će se, nadamo se, još koji put pjevati. Osim toga pjevane su, visokomu našemu dobročincu na radost, naše toli obljubljene „Primorčice,“ koje morade sbor isto tako opetovati kao i „Slavonske narodne pjesme.“ Poslje koncerta uhvati se mladež obojega spola u kolo i plesaj do zore. —

Srbsko crkveno pjevačko družtvo iz Pančeva pozdravilo je brzojavom koncert „Kola,“ žalibože prispio je taj telegram istom u nedjelju 30. p. m. u 11 satih 12 časovah prije podne, premda je u Pančevu predan 29. p. m. u 5 satih poslje podne. Na telegramu stoji napisano, da je zakasnio radi „Gewitterhindernisse.“

Napokon 30. p. m. bijaše izpitni koncert mladeži učeće kod narodnoga glasbenoga zavoda, na koji dodje mnogo odlične gospode. I učenici i učenice pokazaše tom prigodom, da nisu vrieme uzalud tratili, jer su u istinu njeke komade liepo i točno izveli, pa osvjetlaše lice tako sebi kao i svojim učiteljem. Osobito se je dopao sbor Ciganah iz „Il trovatore.“

Digitized by Google

Nam je mio svaki napredak, a osobito napredak u umjetnosti; nu da bude i naša radost savršena i da uzimade domovina korist od svoga narodnoga zemaljskoga glasbenoga zavoda, treba da on shvaća svoju zadaću kao narodni zavod, pa da prama tomu nastoji, da bude u njem osobito zastupana i gojena umjetnost, osnovana na narodnom temelju, da se kod obučavanja rabi hrvatski jezik, kao što ga je rabio na izpitu g. Švarz. Nevelimo, da se je proti tomu do sada jako griešilo, ali mislimo, da ova opomena neće škoditi. —

Književnost.

U Zadru izadje „Vienčić narodnih pjesama," sabrao Andrija Juranić, učenik zadarske gimnazije. Taj svezčić sadržaje 33 pjesme, liepe i pune duha narodnoga. „Narod. list" izriče vrlo povoljni sud o njih, te veli, da se mogu sravniti u svakom pogledu sa najljepšimi do sada izdanimi narodnimi pjesmami.

— Čuveni srbski filolog g. Gjuro Daničić izdade djelo „Oblici srpskoga jezika," štampano latinicom, a posveti ga „Srbima zapadne crkve." Usudjujemo se pitati g. Daničića, gdje stanuju ti „Srbi zapadne crkve?" Čini se, da se g. Daničić i tu povodi za pokojnim Vukom; nu to nevodi nikamo. Ako se bude tako radilo, tko će nam zamjeriti, budemo li pisali upravo obratno?

— Mladi pjesnik slovenski, A. Umek Okiški izdao je u Cjelovcu svežčić svojih izvornih pjesamah.

— U Budišinu izašao je „Veliki bugarsko-njemački riečnik" od Petrovića.

— Českí, krasni zabavni časopis „Zlata Praha" prestaje izlaziti.

— „Napisnik o škupštinah petrinjske bratovštine poljodielske." Sastavio i izdao Stjepan Pejaković. Ovaj spisić tiskan je u Beču, a u njem se pripovieda o razvitku te „poljodielske bratovštine" u Petrinji.

Svaštice.

U Beču slave tamošnji profesori 500 godišnjicu obstanka bečkoga sveučilišta. U tu svrhu dolaze profesori i druga gospoda sa svih strana ònamo, da bude svečanost što sjajnija. Kad će Hrvati slaviti i prvu godinu poslje utemeljenja svoga sveučilišta?

— Stewart, trgovac u New-Yorku, što no trguje sa platnenom robom, plaća na godinu 250,000 dolarah dohodarine. On prometne na godinu za 30 mil. dolarah svoje robe.

— God. 1839. odpravljeno je u Englezkoj 70 mil. listovah. God. 1840. uvedena je ondje tako zvana Penny pošta, a usljed toga pomnoža se dopisivanje upravo ogromno. God. 1863. predano je na englezkih poštah 640 mil. listovah. Čisti prihod poštarski raste od godine do godine, te iznosiše god. 1854. već 389,000 funtih šterlingah (3,900,000), a god. 1863. pače 1,042,000 funtih šterl. (11 mil. for.)

Smješice.

Predsjednik stanovite županije u trojednoj kraljevini nagovori ovako skupštinu: Moja gospodo, vaše rieči neka budu: jest, jest! ili: ne, ne! Što će biti preko toga, grieh je.

Učitelj. Eto, draga djeco, opet se sastasmo poslje dugoga razstanka, da nastavimo naš posao. Miškec, sjećaš li se, o čem smo posljednji put govorili?

Miškec. O posljednjem sudu.

Učitelj. Dobro! A jesam li kazao, kad će biti? — No, što si to već zaboravio? —

Maksek. (digne ruku.)

Učitelj. No kaži nam ti, Rejpalkoviću Makso.

Maksek. Otac moj reče, da će biti prije, nego se vrati zakon o ravnopravnosti iz Beča.

Učitelj. Što? No čekaj, ja ću već govoriti s tvojim otcem, da mi nekvari mladeži. Politika! Da se ti držiš katekizma, bolje bi bilo. Možebiti neznaš, kakovo je ono sjeme, o kom sv. pismo veli, da je najmanje?

Maksek. Gorušičino.

Učitelj. No dobro! A što se o njem dalje piše?

Maksek. Da iz njega ponaraste ogromno stablo, i da se mogu pod njegovom sjenom počivati svi — svi urednici političkih list —

Učitelj. (lupi o stol) Evo ti ga! To je liepa nauka! Djeco, začepite si uha. S tobom neima mi više posla — ti si na krivom putu. — Miškec sinko, što reče tebi mama o gorušičinom sjemenu?

Miškec. Da na mjestih tako ogromno naraste, kao oni 3,000,000,000 for. austr. duga.

Učitelj. (zakrči mu rieč) Šuti, diete, ako ti je mio tvoj život. Da je angjeo vaš učitelj, stekao bi mučeničku krunu kao —

Maksek. U Meksiku, onakovu, reče moj tata —

Učitelj. Odtale — ja nemogu toga više podnositi. Da mi nedodjete u školu, dok —

Maksek. Dok nebude Reichsrath pun. —

Svi. Heja! to će biti dugi praznici. Živio!

(Hum. listy.)

Bila dva prijatelja, ali ih zla kob pratila za ciela života. Što god bi podhvatili, sve im se u zlo i nesreću obrnulo. Napokon će jedan: „Znaš brate, kad svi štriki popucaju, onda ćemo se objesiti."

Zagonetka

(Od Dr. N. I.)

Stvor sam malen, živ, od mesa,
Jednostavan, bez uresa;
Nit' šta vidim, niti čujem,
Al' na zemlji gospodujem.

Prosvjete sam čisto zlato,
A gluposti smet i blato.
Izvor strasti i dobrote,
Vrelo jada i griehote.

Sad te dragam i milujem,
Sad te grdim, jedom trujem,
Laži sad sam pribježište,
Sad istini pokrovište.

Izpravak. U članku „Opazke o kompozicijah" itd. br. 20 str. 160 ima biti F-dur, mjesto T-dur; dominantni trozvuk, a ne dominalni trozvuk.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. kolovoza 1865.** **Broj 23.**

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

I.

Pri malenoj svjetiljki na poveliku stolu, koji no stajaše sried izmaljane sobe, sjedjahu dvie gospoje, šivajuć marljivo. Na polju strahovita bura, da su se prozori tresli; a u peći praskala vatra, pa u obće u sobici mirno i prijatno. Na kući bi rekao, da je bila iz srebrne dobe. Rekao bi, da je baš kao čovjek, koji svoje fine haljine, premda jim se konci broje, ipak četka i čisti, samo da jim reć bi sakrije razpalost; tako ti i taj veliki stol bio čist, nu krasote mu već nestalo. Šarene zavjese nabrale se ponad zrcalom, a pod njim ormar, bielo izdjeven; divan, crveno obučen, bio do stiene, a zadak od sobe prielila je zavjesa, za kojom su bile postelje. Sve tiho i mirno, samo se kad i kad prekinula velika tišina. Naspram gospojah sjedio dječak oko deset godinah, koji je marljivo pisao pri blieštrećoj sviećici.

Dugo nisi ništa čuo, van kako pero črčka, i konci pucaju. Samo kad i kad bi švelje pogledale pram prozoru, koji se potresao, pa bi opet mirno uzele raditi. Starija gospoja bila blieda, brige joj namrškale lice i obraz, na glavi imala poculicu, a oko nje obavila crn trak, u znak, da za njekim tuguje. Časom bi promatrala mladu dievu, koja kraj nje marljivo i hitro iglom kretala. Svjetlost padala je od lampe na bujnu i svilenu kosu mlade švelje, pa kad se izpravila, ljubko bi se nasmiešila, kao da hoće svojim bistrim okom ohrabriti raztuženu gospoju. Zdravlje joj se zrcalilo na licu, komu manjkaše ona mladjahna svježost, koja ga je jednom krasila dok morade ovako raditi, te su samo još ostala dva modra podočića, kao dva vienca oko blieda mjeseca. Sad pogleda mlada dieva dječaka, pa mu reče smješeć se, nu žalno:

— Okani se, nebožće, toga pisanja; ta već ništa nevidiš, pokvarit ćeš si oči.

— Odmah ću sgotoviti, odvrati dječak. Sutra mi valja zadaću predati. Učitelj nepita, jesam li imao svieće ili ne.

Gospoja uzdahne.

— Prestani i ti, Sofijo, šaptne mladoj dievi, već si se sigurno naradila.

— Baš ništa, odvrati veselo. Za dva sata sam gotova, pa onda smuk u krevet. — Meni je baš tako kao i Milošu, draga majko. On mora biti do sutra gotov, a tako i ja. Ja sam tvrdo obrekla, pa to mora biti. Bogataši nepitaju, dali nas oči bole; a i moje oči mogu još podnositi.

U to složi dječak svoje knjige i druge stvari.

— Tako, reče zatim, ovo je gotovo, ali sutra mi treba nove knjige i novih perah. Majko, nemoj zaboraviti, da mi sutra takodjer daš novacah za prošli mjesec, već su me tri put opomenuli.

— Zar misliš, da kod nas novci izviru? prihvati dieva smiešeć.

— Još ćeš koji dan počekati, reče mati, dok dobiješ novce.

Digitized by Google

Dječak stane po tiho plakati.

— Ja nemogu u školu bez novacah. Učitelj me je javno opomenuo, a djaci su mi se smijali i rugali. Rekao mi je, neka se okanim škole, kad mi mati nemože školarine platiti.

— Muči Miloše, reče mu sestra umiljato, tješi se pa idi spat. Sutra će biti novacah, pa plati okrutnomu učitelju, što ga ide; — dragi Bože, to je ipak nesmiljeno djecu iz škole tjerati, nu zato ti neplači, braco. Svakoga dobroga čuva angjeo, koji nepita, jesi li ubog ili bogat, samo ako si pobožan, pa ako ti je srce neporočno. Sutra ćeš kafu piti, pa ćeš si malo mliečna kruha u džepu ponieti, — onda će oni zločesti mladići drugčije svirati.

Tako se utješi dječak. Mati ga uzme izpod ruke, pa ga povede spat, a seja mu pritisne poljubac na crvene ustne, tješeć ga, da će sve dobro biti. —

Poslje duge stanke pogleda Sofija majku. Ova pusti švelo u skut, pa se nasloni na ruku. Bistre suze, koje su joj niz lice kapale, pokazivahu, da ju muči težka bol. Pogledav mlada dieva ovako majku, pusti i ona iglu iz ruke, pa ju primi toplimi ručicami veleć.

— Utješi se, dat će Bog bolje; budimo postojane, ako hoćemo da živimo.

— Uviek sve to gore, uzdahne mati, a nikad bolje.

— Zdrave smo, hvala Bogu, radimo, pa će Bog dati bolje, odvrati kćerka tiho.

— Nikad bolje, reče majka, kimajuć bojazljivo glavom, ta čemu se imamo nadati? Prošle sam noći sanjala, da smo svi zajedno na njekom briegu sried mora stajali. S prva je bilo sve naokolo liepo i zeleno, nu za malo dodju vihri i valovi, pa svaki po komadić odtrgne od briega. Najposlje nam ostane samo mala gruda; mi stanemo moliti, nu uzalud, dodje crn talas, pa nas proguta s tom posljednjom grudom.

— Majko, reče kćerka, malko se smješeć, ala znaš sanjati, da čovjeka groza popada.

— Nije li naš život tomu nalik? odvrati mati. Bili smo sretni, stali smo na zelenu briegu nade i ufanja. Otac ti je bio čovjek radin, pošten, kupio je kuću, a onda zlo na zlo, propadalo je sve malo po malo; on je umro, a mi smo ostale sirote.

— Ta mi smo još ostale; prihvati Sofija, još nije sve propalo, pače niti zemaljsko blago. Kuća je još naša, a i svatko je rekao, da je otac dobar kup kupio. Sad su, istina, zla vremena. Gdješto nam je prazno, a drugo malo što u najmu, pa nemožemo niti kućarinu plaćati, a kamo li što više; ali sigurno će biti bolje, pa ćemo još veselih danah doživiti. — Živi, majko mila, pa se uzdaj u svoju djecu. Miloš će ponarasti, a Sofija je cvietak, kojim bi se svaka kraljica ponosila. — O, mi ćemo se proturati, majko, još nismo gladi trpjeli, pa ako Vladislav — u to njetko pokuca na vratih, Mariji lice zasja, skoči se, te nastavi živahno: Eto njega sama, on će te ohrabriti.

Nu jamačno nije bio gospodin, što no je sad kroz vrata ušao, onaj, komu se Sofija nadala. Ona odskoči za korak natrag, te nemogaše zlovolje sakriti, što se prevarila; ali se brzo sabere te umiljato nakloni:

— Nenadano, iznenada! — Tko bi vas se nadao, gospodine Jefreme Gulić, najpače u ovo ružno doba!

— To vam dokazuje Sofice, reče gospodin, posegnuv joj za rukom, da mi ni bura ni kiša neprieči, samo da vas vidim. — Dobar večer, gospo Slavićka. — Grom i pakao, tako je mokro i zima vani, da mi ća za nokte zašlo. — Dozvolite mi dobrostivo, da si kabanicu skinem, kišobran ću metnuti tamo u kut, u pljuvanku, da nekvasi podnicah, a i za kolačnje biti će mi tudier mjesta, tako — tako, sad sam gotov, pa vam sad mogu, čim hoćete, služiti.

Urediv sve ovako stane taj gospodin pred ove gospoje, ribajuć si veselo ruke. — Bijaše visok, suh i ponješto grbav, tamnu haljinu zakopčao, a iz rukavah mu virile dugačke ruke, kao grablje. Dva drobna, hitra, zlobna oka, iz kojih je pravi djavao virio, debele ustne; koža na licu žuto-bljutava. Riedke su kose samo za silu pokrivale čelavu glavu. Prije nego li je sjeo, izvadi iz džepa česalj, pa si poravna ono nješto lasih.

Prevejani uljudnik sjedne medju mater i kćerku, pa se obrati prama prvoj pitajuć ju za zdravlje.

— Ja bih vam bio još jučer podvorio, nastavi zatim, nu razni mi neprilični poslovi nedopustiše. Svakom novom godinom računaj, trči amo tamo, pogovaraj se, pohadjaj, sve je to poštenomu čovjeku nepovoljno.

Na to će udova, malo zapinjuć:

— Dragi gospodine Gulić, baš sam i ja već k vam kanila.

— Doista bi mi milo bilo, da me posjetite, prihvati Gulić, i posmjeh titraše na debelih njegovih ustnicah.

— Vi nas već pol godine čekate, uzme gospoja, nu ja nisam tomu kriva. Većina nam stana nije najmljena, a ostalo neide u redu, pa brinula

Digitized by Google

se ja i srdila koliko me volja, nemože onako biti, kako bih ja rada.

Gospodin slušaše pomnjivo zažmiriv zamišljeno.

— E, tako je, reče uzdahnuv, zla su vremena, najbolji ljudi propadaju. Svatko se tuži i jadikuje, da neima novca. Ja sam vaš vjerovnik, imam kod vas dvanaest tisućah forintah, te sigurno nedvojim, da biste mi radi kamate plaćali, kao i dosele, ali neide, pa tako je i drugdje, kao i ovdje. — Ništa se nedobiva, a ono, što se dobije, treba svaki za se. Ali gdje sam? Gdje mi novac? Od česa da živim? Zato nitko nepita.

— O, da znate, koli su moji dani žalostni, odvrati udova, te pogledav si u kćerku, koja je svedj marljivo šila, primjeti tiho: Mi radimo danju i noćju, pa si ipak nemožemo pomoći.

— Istina, prihvati gospodin Gulić, tješeći ju, ali zato nemojte klonuti duhom, ta ja vas mogu čekati, pa to i hoću. Što nebi danas, bit će sutra. Moja je glavnica sigurna, kuća će se jur plaćati, pa Bog zna, kako će sve još biti.

— Mi si moramo uzajemno oprašćati, nastavi dalje, kad mu se nije ništa odgovorilo, a meni neka nitko nereče, da toga neradim. A vi ste, gospo Slavićka, i onako vriedna moja kuma. Moj stari prijatelj Slavić bijaše čovjek pravedan, pa što njegovu obitelj boli, to ni meni negodi. Neima nijednoga dana, da se prijateljski i njekim, reći bi, ganućem nesjetim njega i svih vas.

Govoreć ovako, pruži udovi ruku, pa se onda laskavo okrene prama kćerki.

— Pokvarit ćete si oči, gospodično Sofice. Te liepe, bistre oči postaju već mutne.

— Sutra mora djelo gotovo biti, odvrati dieva, zato nevalja stajati prekrštenih rukuh.

— Ali kad stari prijatelj dodje, Sofiko, koji želi s vami koju progovoriti.

— Usta su mi uviek pripravna na razgovor, reče, smijuć se.

— Jest, reče on, ali ručice, pa te mile očice? Sofiko, osobito mi je milo, kad vam mogu u oči gledati.

Mlada dieva pogleda lukavo u nježno tobož lice svoga štovatelja.

— Dragi gospodine Guliću, doista bilo bi mi vrlo milo, da vam mogu želji zadovoljiti; ali za sad žalibože neide, jer neimam drugih očiuh i rukuh, koje bi za me radile.

— Zašto mora ta nesretna tkanina baš sutra biti gotova? reče Gulić kao zlovoljno.

— Da vam pravo rečem, odvrati ona, jer nam sutra treba novacah, da platimo školarinu, da pijemo kafu, pa u obće da živimo. Težko da ćete mi vjerovati, barem me tako nekako i gledate, ali to stoji, gospodine dragi, pa baš zato valja, da se moje bistre oči malko napinju.

— Bože dragi! prihvati gospodin Gulić, zašto toga meni nekažete, zašto nedodjete k svomu prijatelju, koji vam je svaki čas pripravan služiti. — Izvadi poveliku mošnju s novci iz džepa, otvori ju, pa zatim nastavi.

— Uzmite, Sofijo, uzmite, koliko vam treba i koliko god hoćete.

— Ne, ne! reče udova brzo svojoj kćerki. Mi nesmijemo vaše dobrote zlo rabiti, mi smo vam već preveć dužni.

(Dalje slieditи će.)

Mužka suza.

(Po Anastasu Grünn-u.)

Vidje li me djevo suzit? —
Suza žene čini mi se
Slična bistroj rosi s neba,
U kaležku što cakli se.

Il' ju mrkla noćca suzi,
Ili blago zorom pada,
Rosa uviek hrani cvijet,
Mladu krunu diže sada.

Mužka suza pak priliči
Dragoj masti od iztoči,
A u srcu stabla tajnoj,
Što se sama riedko toči.

Urezati moraš koru,
Mozag mora ćutit isto,
Te će blaga kaplja kapat
Tak zlaćano, bistro i čisto.

Vrelo usahnut skoro može,
Zelen stabla neprestaje,
Još pozdravlja pramaljetje,
Rez i rana to — ostaje.

Sjećaj s' dievo bolna stabla
Na iztočnih gorah gustih,
Sjećaj s' dievo još i muža,
Vidje kog' da suzu pusti.

— *y* . . .

*

Digitized by Google

BOLAN NAPIS.

Koliko li se na godinu nepojavlja novih žalostnih igarah, koliko li putah na godinu navode tragički pjesnici sudbinu, koliko li putah zaklinju i proklinju pisci novelah i pečalnih prizorah uništujuću nesreću; pa ipak imade u pravom životu još više srce ciepajućih prizorah, i u svakom se trenutku sbiva tragična koja katastrofa i svaki čas se gdjegod za koje srce čovječje odigrava užasna, grozna tragedija!

Prijan mi Leo dodje s molbom, da ga pratim u Budim, gdje misli ugodno zateći vjerenicu svoju na njezin rodjendan. On ju je odavna ljubio što se može vatrenije i ona mu je vraćala ljubav za ljubav; poslje dugotrajnih nepogodah ukaže im se nada sjedinjenja. On se blažen radovao misli, kako će joj na njezin rodjendan stupiti u sobu i kako će ju zateći. Ja odem s njim. Cieli put bijaše za Lea samo radostni uvod u pravu veliku radost; prednje nebo, kojim je proletjeo, da dodje do pravoga neba; jedna izmedju onih ouverturah k onomu najsrdačnijemu blaženstvu, koje nas obuzimlje, kad nam se pruži prilika, da razveselimo koje ljubljeno biće.

Stigosmo sretno u Budim. Neuztrpljiva je čežnja Leova sve to više rasla, što smo se više približavali „gradu njegovih željah," pa kad smo se uvezli u prvu dugu ulicu, nije ga bilo skoro moguće uzdržati u kolih.

S toga nam je moralo biti tim neugodnije, što nas je u toj uzkoj ulici zadržao sprovod, koj nam je došao na susret. „To je veoma neugodno" reče Leo, „pa još povrh toga zlo djeluje na me" Sprovod se približi; lies, svieće, vienci, sve je pokazivalo, da je mlado njeko, čisto stvorenje na svom posljednjem putu. Dodjoše i žalujući. Leo uzdrhće na tielu i duši, porodica njegove vjerenice idjaše za liesom; on skoči iz kolah: „Tko se ovo sahranjuje?" zapita njekoga sa sprovodom idućega. Rekoše mu ime njegove vjerenice. — Za tri dana postao je najljepši, najbujniji cvietak života plienom smrti.

Leo je mahnitao od boli. Htjeti koga u takovu slučaju tješiti, isto je tako dosadno, kao bez svrhe. Ja ga sprovedem k porodici mu, stanujućoj u Budimu, koja je bila isto tako bezutješna.

Ja sam bio žestoko potrešen gorkim ruglom sudbine, tragičnom, da ironičkom ideom uništenja, kojom se je ovdje slučaj odlikovao. Kao što se kod potresa sve stare, prezidane pukotine na kućah na novo pomaljuju, tako je i ovaj žalostni prizor probudio u meni sve stare boli, te su se na novo razpukle sve njekadanje brazgotine srca moga. Ja sam bio skroz i skroz osjetljiv, te takov odoh iz Budima, jer mi poslovi nedadoše ostati dugo od kuće.

Bio je taman dan mjeseca studena, taman kao unutarnjost moja. Sivi se oblaci gonjahu po nebu poput neprijatnih uspomenah. Sve se je više mračilo, dok se napokon nespusti noć s tminom, gustom kao tiesto. Oluja se podigne, a moj kočijaš i ja bijasmo zadovoljni, kad smo oko 10 satih u noći stigli u njeku osamljenu krčmu, zvanu Baratfó. Mi se uvezosmo u sried dvorišta pod njeku sušu. Dugo smo kucali; napokon izidje ružna njeka babetina s malenom svjetiljkom, a za četvrt sata dobijem sobu i svieću. Jela nije bilo nikakva i ja zaključim, da odmah legnem; a sutra, da što ranije opet na put krenem.

Bila je neprijazna siva soba s nevaljalim stropom. Stari prozori zveketali, a vjetar je prodirao unutra na pukotine prozorah i vratah. Opojni mi je san navalio na oči, a na dušu težko nezadovoljstvo. Ja uzmem tamno goreću svieću, potražim prozore, vrata i strop, položim tercerole svoje na stolac do postelje, bacim si pokrivalo od jelenske kože i kabanicu na postelju, te legnem. Upravo sam htjeo da utrnem svieću, kad opazim napis, napisan crvenimi pismeni na stieni uz moju postelju. Uzmem svieću i pročitam ga:

„Nesretniče! koj poslje mene dolaziš na ovo mjesto, spomeni se bolne nesretnice, koja je ovdje sprovela noć, punu neizreciva jada."

(Konac slieditи će.)

Sićušne.

III.

Dobrim, milim ljudem vele
Svud ù našem narodu:
Od milja bi privio ga
Na boleću ranicu.

Je l' što ljepše još il' bolje
Od tebe na svietu tom? —
Oj, da mogu privit tebe
K ranjenomu srcu mom!

IV.

Zašt' uz mjesec bog nam zviezde dade?
Zato, da mu svjetlost većom biva, —
Čim se s onom od zviezdah sravniva,
Sviet da čar njen radje pripoznade.

Digitized by Google

Zato ruži poda žezlo vlade
Nad cviećem; zato nju obliva
More cvieća, što ju uzvisiva.
Isto tako sve djevojke mlade.

Samo zato po svietu se kreću,
Da ukrase one staze sretne,
Kud nožice moje djeve šeću.

Óne su joj dvorkinjice spretne,
S njih joj čari čestimice vire,
One svietom slavu njenu šire!

Dragan.

Sreća u najobrazovanijoj zemlji.

(Priobćio Edo Tómaj)

(Konac.)

Dobro, gospodo moja! evo vidite, kako mi je zavezan jezik, kako mi se trza lievo oko do lievoga uha. A da je ovdje dr. Tardieu, mogao bih mu dokazati na licu njekakovom silom, da je sada, ako li mi se ikada uzela ruka, sada barem podpuno izliečena. (Obće veselje.)

Znate li, gospodo moja, načem se osnivaše moja ludost? Na tom, što sam kao odvjetnik pisao god. 1856. njekomu prijatelju: „Nadam se, da ću možda biti jedared žezlonošom (massier) parižke odvjetničke komore.“ Zar je manje ludo a više ćudoredno, ako tko sniva, da će postati ministrom te se dobaviti miliunah, upropašćujuć državu i zatiruć slobodu zemlje?! . .

Mene indi uvališe u Charenton. — Željahu li se u iztočnih krajevih lišiti čovjeka, poslaše mu svilen konopac; u Španjolskoj metahu ga pod iztragu; za Borgie pružahu im otrov ili ga zaklaše u Bravi. U Francezkoj, zemlji napredka, za vlade Napoleona III. obrete gosp. Billault novi način: predati neprilična liečnikom ludjakah. Jedino bje još potrebno, da naime uzme Billault povlasticu na taj postupak.

U Charentonu plaćaše Mr. Billault za mene hranu, ne možebiti od milosti, već da me može mučiti što većih mukah. U onoj ludnici imaju tri razreda. Billault metne me u treći. Zahman ponudjaše se obitelj moja, da je rada plaćati za drugi razred; to joj bje uzkraćeno. Živarih na javi i na snu u sobi s ludjaci. Kine (torture) sriednjega vieka, koje slamahu svojim žrtvam uda, ništa nisu prama ovoj muci, ubijajućoj duh do smrti; a da ima politička iztraga, gdje bi službovali liečnici ludonjah kao sudci, osvjedočen sam, da bi trpile žrtve Tardieu-eve još više od onih Torquemadinih.*) Niti mi dadoše knjige, niti pera, ni crnila; ja pametan morao sam sprovadjati čitave danke medju ludjaci bez posla. Uz to bijaše još dobar na me glavni liečnik. To vidih s toga, što me reć bi umori na mukah namjestnik njegov ona tri tjedna, dok njega nije bilo. Jamačno hotio si ovaj revnošću svojom steći kakov red ili naslov od ministra, jer iznenada zapoviedi, da me zatvore u „senat.“ Stražari nadjenuše to ime onomu odielu, u koji se smještaju ludjaci, koji bud od starosti budi od podpune mlitavosti možgjanah nemogu sami ni jesti ni se odjevati, ili najnuždnije obavljati. Ovdje je toliko užasno i ogavno, da sami stražari odbijaju veću plaću, te da vole premjestiti se u odiel drnovitih, nego li poći u ovaj. A tamo valjalo mi dotle ostati, dok me izbavi povrativši se glavni liečnik.

Medjutim stade ipak poradi moje stvari kakva takva buka. Zastupnik moj u državnom vieću, Mr. Dubois, govorio je o tom, a uzvišena osoba (princip Napoleon) čuo je, da utaja Billault u ludnici muža, koji nije lud. Ova visoka osoba reče, da će se sama osvjedočiti o tom u Charentonu. Jur prije javljen posjet nadodje. Polaznik zahtievaše vidjeti mene Sandona. Oni se usmjeliše pa mu pokazaše mjesto Sandona mahnitca, koji no mogaše težko gibati desnu nogu i desnu ruku, a jedvice dizati jezik. Visoki posjetnik pitaše tupavca možda dvadeset putah. Nu nedobi nikakova odgovora. Ovo visoko lice ode izrekav, da sam zbilja mahnit. Da su me bili oslobodili, bila bi potamnila čast ministru, a najpače redarstvu. Glede toga sjećam se nječega, što se u to doba zbivalo. Jednom predbacih glavnomu liečniku, da se ništa nestara za moj izpust. On mi neodgovori ni rieči, nego kaza stražarom: „Dopratite gospodina Sandona u 2 sata u moju sobicu.“ — Čim ondje uljezem, dignu se, dodje pred me te progovori, metnuv ruku svoju na moja ramena: „Ubogi nesretniče! Vi se ljutite na me i potvarate me, da sam pomoćnik krvopijam vašim. Zašto da budem toga dionik? — Zarad lakomnosti? Znajte i nezaboravite nikada: da sam ikada hlepio za zlatom, mogao bi ga imati obilno jur prije njekoliko mjesecih. Povratite se u vaš odiel i nemojte me odsele kriviti!“ Ja njemu, on meni stisnu ruku, a obadva čitasmo si u očima, da smo se razumieli.

*) Torquemada (Thomde) vrhovni sudac u Španjolskoj od god. 1483. poznat sa svoje bezimene okrutnosti.

Digitized by Google

Uboga majka moja, stegnuta tolikom bolju i sramotom, oboli. Badava obrati se ona, rodjaci moji i ja sam na predsjednika redarstva, moleći ga, neka mi bar jošte jednom dozvoli vidjeti majku. Sve bijaše po nehari.

„Ne," osjeće se na moga poslanika, „Sandon neće ostaviti ludnice. Bilo bi bolje, da pogine on sam, mjesto matere svoje. Ali tu zvier njeguju odveć dobro; a liečnici postupaju s njim preblago." Za malo danah pisa mi uboga majka: „Utješio te Bog, sinko moj, majka ti umire." A dva dana kašnje javi mi list smrt njezinu. Svisnuh gotovo od tuge. Za mene nebje utjehe. Ničega nemogoh jesti te gorko plakah svake noći — danju toga nisam smio činiti. Nu jer je proti pravilam plakati mjesto jesti, javiše me stražari. Nesrećom bijaše odsutan tada glavni liečnik, i s toga imadjoh posla s njegovim namjestnikom. Ovaj očitova, da mi se je prevrnula mahnitost boli u vrst nabožne mahnitosti, pa odredi za liek i utjehu: staviti me četiri sata u studenu kupelj, u kojoj me držahu u škripcu poklopcem iz željezna lima kao ogrljačom, te polagati na moju glavu, veliku u ledenoj vodi namočenu spužvu; tim ću ogladnjeti a takodjer utješiti se. Pravo reče. Jeo sam te nisam plakao, kad bi me mogli vidjeti.

Neostane mi ništa do dvie nade: da će Billault bud umrieti bud onemiliti. Bog godio prvo. Bilo kako mu drago, činilo mi se njeke noći, kano da se prelio sladjan glas poput daha po mojem licu, te mi kaže: „Billault je mrtav." Probudih se pa nemogoh ni trenuti više. Sutradan rekoh stražarom i bolestnikom: Billault je mrtav. Svi mi se smijahu al eto ti stiže za njekoliko satih službena viest. Malo zatim dodje vrhovni odvjetnik Cordoën k meni, obeća mi slobodu te mi dozvoli knjige. Odsele dolazio bi često da me upita za pojedine okolnosti moje razpre s Billaultom. Pitat ćete valjda i vi kao on: Odakle mržnja Billault-ova prema vam? Ponajprije, što ga primah još za republike kao druga u kazneno-sudnom poslu, u kojem nam bijaše obećano 12,000 franakah nagrade, pa što on kašnje, braneć sam obtužene zadrža čitavih 12,000 franakah, premda sam bio već potrošio 1500 franakah. Onda osobito s toga, što mi izpoviedi, da ga uzmogne poslati moj izborni kotar u zastupničku komoru, svoje političko vjeroizpovjedanje, koje mi dozlogrdi, premda bijah i sam republikanac, radi nalazećih se u njem prevratnih mislih. Kako postade Billault iza državna prevrata jedan izmedj najvatrenijih pomoćnikah sadanje vlade, neizrecivo ga zamrznuh, dapače mi ogadi. Pisah mu listove, pune najžešćih izrazah. U odpisih mi nudjaše prijateljstvo, obećavaše mi dostojanstva i časti. Opetovano me pozivaše, da dodjem k njemu. To učinih upravo zato, da mu rečem u brk: „Ti si podli lakrdijaš, podli glumac, (petit drôle, petit histrion); pored toga što ga jednom. što evo priznajem, pljusnuh, a da se neobrani. Potonje izvrnu list naopako. Nastojaše, da mi ukrade listove te da me dade svaki put, čim dodjoh u Pariz, zatvoriti. Bio sam na oprezu. Takovim se načinom nedobavi listovah svojih. A opet ih nejmam više. Njeki dan zaprosi me gospodin Lagueronnière, komu bijaše poznat odnošaj naš, neka samomu njemu uzajmim listove, da ih proštije. Zadà mi poštenu rieć, da ih neće nikomu dati. Vjerovao sam mu, a dva sata kasnije imao je listove Billault. Pošto tužih usljed toga Lagueronièra radi izručbe ostave, odgovori mi Billault, zatvarajuć me u Mazasu. To saobćih gospodinu Cordoënu. Dva mjeseca poslje smrti Billaultove oslobodi me teda negda presuda iz ludnice iza kako tamnovah sedamnaest mjesecih. Njekoliko danah zatim predoči me Mr. Guéroult (suredn. „Opinion National.") principu Napoleonu. Istom pošto mu potvrdiše svjedoci, da sam Sandon, povjerova u to. On mi ponudi takodjer za naknadu 10000 franakah. Odbih to, nehtijuć glas, poštenje, život matere svoje prodati za 10,000 franakah. Princip dade njimi namiriti dugove, kojimi se zadužih za 6godišnje hajke za mojom osobom.

Liečnici su jedan manje, drugi više odgovorni za dio mojih mukah; poimence Tardieu. Ovaj mi reče posve otvoreno i pred svjedoci u Mazasu: „Govorimo pametno. Znadem, da niste mahniti, ali vi gnjevite ministra, a taj vas se hoće lišiti. Vi nećete službe. Hoćete li novacah? Hoćete li 60, 100,000 franakah? Koliko dakle? Zar mi neodgovarate? E dobro; poći ćete u Bicêtre, a tamo poginuti!" (crever.)

Mirno mogao bih tražiti naknadu novčanu. Netražim je, isto tako netražim, da izrečete osudom vašom, da nisam mahnit. Što htjedoh, postigoh. — Istina je odkrita, a javno će mnenje suditi!" — —

Ovaj na skroz uzorni govor zaobaljen u malo riečih dirnuo je sudce i slušaoce. Nitko mu nije prigovarao. To naročito dokazuje, da je sasvim vjerojatan. —

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. kolovoza.

Amnestija, proglašena odlukom sjajnoga našega kralja i za Hrvatsku i Slavoniju, a na korist onim, koji su radi štamparskih parnicah bud već kažnjeni, bud pod iztragom sudbenom, kao i za one, koje dopanuše samo opomene: sve je to uništila kraljevska volja, i „Naše gore listu“ padoše sa ledjah dva težka kamena u formi dviuh opomenah. Sada opet slobodnije dišemo, ali budući nevoljom opamećeni nastojat ćemo, da nedodjemo i opet u sličnu korespondenciju sa sl. redarstvom. Nu tim većimi posljedicami moglo bi uroditi najviše pomilovanje za druge, pače njeki ljudi pripisuju mu toliku silu, da bi moglo i mrtve uzkrisiti! Vederemo! Svakako mislimo, da ćemo ipak prije ugledati otvorenu višu djevojačku učionu u glavnom našem gradu Zagrebu, nego li čije uskrsnuće; jer je to zbilja toli nuždan zavod, koliko malo koji ini. Našemu ženskomu spolu, njegovu pravomu naobraženju, nije se do sada ni nimalo obraćala ona pozornost, koju zaslužuju buduće matere našega potomstva, kćeri naše domovine, kojim nadleži dužnost regenerirati hrvatsku mladež. Mi nismo voljni nimalo sravnjivati način odgojivanja naše ženske mladeži sa načinom, kako se djevojke goje u Americi, jer je tu „omnis comparatio impossibilis;“ nu moramo reći, da se kod nas niti ono duševne hrane nepruža ženskomu spolu, kakovu joj davaju po inih zemljah i gradovih. — U Zagrebu imade dosta kojekakovih sukromnih zavodah za žensku mladež, u kojih se svašta i svačesa uči, da li ovi svi rade onako oko mladeži, kako to zahtieva korist domovine, neznamo.

Dobro je, liepo i ugodno, ako umije gospodična kćerka i okretno plesati, i vješto glasovir udarati, po koju parlirati na francezku, dobro je, ako poznaje i Schillera i Göthea, i Heine-a i Bürger-a; ali je sramota pred Bogom i ljudmi, ako nepoznaje prvih pravilah svoga jezika, ako nerazumije sašiti košulju i skuvati dobru čorbu. Dakako ovo posljednje je više predmet, kojim se ima bavit majka kod kuće; ali škola i dom moraju se uzajemno pomagati! — Mi svu nadu polažemo u mladi naraštaj obojega spola: u mnogom mladiću prevarit ćemo se, nu gotovo u svih djevojkah. Nevjeruješ li, podji ulicom, pa slušaj, kako se djevojčice male razgovaraju putem, i bit ćeš sit svega, i budućnost hrvatskoga naraštaja jasna ti je, i morat ćeš priznati: „voće nepada daleko od stabla.“

Napinjali mi koliko nam drago svoje sile, uzalud, kad kuća i škola neće da se zajednički pomažu u postignuću plemenitih težnjah, kad škola neće da izpravlja što kuća pokvari; naši potomci borit će se isto tako sa tudjim, otrovnim duhom, kao što se borimo i mi, kojim već nepreostaje drugo sredstvo, nego: ili se povesti za primjerom mladeži u Marseilli, ili svakako drugimi sredstvi pritjerati, da se naš narod barma na ulici nesramoti. —

Istina, jedini, pravi i najuspješniji liek tomu je prava, temeljita naobraženost. Prosvjećena bo žena uvidit će sama najprije i bez svakoga terrorizma, da je ljubiti svoje prva njena dužnost, odatle rasti će njen ponos, njena ljubav k onomu narodu, od kojega je potekla, k onoj domovini, u kojoj se ona rodila i odgojila, u kojoj njeni roditelji voljom naroda postigli časti, dostojanstva i imetka! Nu prava naobraženost nesastoji u hopkanju i skakanju po promenadi u večer, po dvoranah niti u često nerazbornom nemškutarenju, bez smisla i uma.

Zato nam treba čestitih učilištah, zato se radovasmo utemeljenju više djevojačke učione, i čvrsto se nadamo, da će se početkom ove školske godine otvoriti, jer je ona prešnija nego kakov bio pavilon; jer je već skrajne vrieme, da naobraženost protjera iz našega grada prizore, kakovi se ovih danah dogodiše u stanovitoj ulici gornjega grada — nu mi ih zakrivamo plaštom tajnosti. —

— (Gdčna. Mallinger.) Naša vrla zemljakinja gdčna. Matilda Malingerova vrati se ovih danah iz Praga, gdje je opet jednu godinu proživjela učeć na tamošnjem konservatoriju liepu umjetnost pjevanja. Vrlo nam je milo, što je gospodična Mallinger dobro upotriebila vrieme za nauku joj odredjeno, te zasvjedočila, da je vječna promisao istimi darovi obdarila narod naš kao i ostale narode. Pražke novine već se više putah vrlo povoljno izraziše o gdčni. Mallingerovoj, a u posljednje vrieme osobito „Politika.“ 28. i 29. naime srpnja imadjahu pitomci pražkoga konservatorija izpitne produkcije, koje posjeti mnogobrojno občinstvo. „Politika“ radostno opaža bolji napredak, odkako prof. Vogl uči pjevati, pa veli: „S gospodičnom Mallingerovom slavio je g. prof. (Vogl,) da pravo rečemo, slavlje. Nemislimo, da se je moglo ovomu zavodu u posljednjih decenijih i možebiti preko toga u slavu reći, da je prijateljem umjetnosti pokazao ovako odlično uvježbane i pripravljene sile u pjevanju, kao što se to punim pravom može reći o gdčni. Mallingerovoj.

Zatim priznaje recenzent „Politikin,“ da nemogu ni svi učenici ni učenice jednako napredovati, niti je toga ikoji učitelj ikada sa svojimi učenici postigao, jer se za valjan napredak zahtieva umni dar, marljivost, način života i temperament. Ali misli, da svakako učitelji konservatorija, videć, da ovaj ili onaj učenik bud učenica neima sposobnosti za pjevanje, moraju to dotičnoj osobi kazati, da se za vremena ostavi toga posla, te prihvati drugoga zvanja. To da je bolje, nego ako poslje višegodišnjega boravljenja izadju u sviet kao „vrlo srednje ruke pjevači ili pjevačice.“ „Ako smo“ — veli napokon kritik — „na pjevanju gdčne. Mallingerove morali hvaliti učevnu metodu g. prof. Vogla, to moramo na njenom igranju toplo priznati metodu naše izvrstne Herbstove.“

K ovoj doista liepoj kritici dodajemo evo još sliedeću svjedočbu, što ju dobi gdčna. Mallingerova za godinu 1865.:

Matilda Mallinger iz vjeronauka *E*; iz pjevanja *E*; iz teorije *E*; iz glasovira ad *E*; Mythologije *E*; iz povjestnice ad *E*; aestetike ad *E*; iz francezkoga jezika *E*; iz deklamovanja *E*; iz marljivosti *E*; te je, kako uvidismo iz razredbe, u učioni za opere II. razreda medju svimi učenicami prva.

Digitized by Google

Ovo je svakako vrlo liepa svjedočba za našu vriednu zemljakinju, kojoj bi mi samo to primjetili: kamogod dodje gospodična Mallinger, neka se sjeti, da je kći hrvatskoga naroda.

— (Viša djevojačka učiona.) Naše gradsko poglavarstvo želi, da se još ove godine neotvori viša djevojačka učiona, jer veli, da neima novca u blagajni za to, pa je u tom duhu podnielo i molbu vis. namjestničkomu vieću. Nu ovo je odbilo tu molbu. Ovoj želji našega gradskoga poglavarstva dalo bi se koješta prigovoriti; nu budući su to „Nar. N." od 11. o. m. liepo učinile, neka ostane za drugi put.

— (Spomenik Jelačića bana.) Mjesto, gdje će se nastaviti spomenik bana hrvatskoga, grofa Jelačića, već se priredjuje na trgu njegova imena.

Glasovi iz domaćih i stranih krajevah.

(Cetin) stara ta tvrdjava, za poviest hrvatsku važno mjesto Cetin kane sasma razkopati i demolirati. U Cetinu izabra, kao što je poznato, velik dio hrvatskoga naroda Ferdinanda I., iz kuće habsburžke, za svoga kralja.

— (Gjuro Daničić) profesor na visokoj školi u Beogradu, skinut je sa profesure, te se već nalazi u Beču. Bečke novine dodaju, da je skinut sbog svojih liberalnih načelah.

— (Kolera.) Strašna pošast iz Aleksandrije dojuri već i u Europu. Viesti iz Carigrada, pa iz Jakine (Ancona) javljaju, da i u spomenutih gradovih vlada ta pošast; u Jakinu oboli u dva dana 99 osobah, a umre ih 40. — U Trstu pače i na Rieci čine svemoguće priprave, da se ta nevolja nepojavi u naših krajevih.

Književnost.

„Književnik," časopis za književnost hrvatsku i srbsku, izašao je ovih danah i to treći svezak ove godine, te je opet pun dragocienoga blaga, vadjena iz prirode, poviesti i jezikoslovja našega.

— „Arkiv za poviest i starine Jugoslavenah" 8 knjiga ugleda takodjer nedavno sviet, pa je i njegov sadržaj bogat na sastavcih, zasižućih u poviest naroda hrvatskoga. Uredio ga je g. Ivan Kukuljević.

— 150 ćudorednih pripoviedakah. Dio III. G. I. Filipović prevodi, a g. Hartmán izdaje na svoje troškove ćudoredne pripovjedke od Hoffmanna na hrvatskom jeziku. Treći dio već je gotov, a četvrti je u poslu.

— Slavenska biblioteka. Pod ovim nadpisom početi će u Beču izlaziti znamenita sbirka slavenskih književnih djelah, koja će s vremenom obsizati klasike svih slavenskih narodah u izvoru — Svakoga mjeseca izaći će po 1 svezak, u 4 arka, a stojat će na godinu samo 3 for. — Svakomu klasiku dodat će se njegova slika sa kratkim životopisom. Uredjivat i izdavat će tu biblioteku Rusin, gosp. I. Livčak. Ovako piše „Slov. Glasnik."

— Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke. Izdal in založil I. Jesenko. V Gorici 1865. Ovo djelo preporuča „Slovenski Glasnik" toplo svim Slovencem, a osobito omladini slovenskoj.

— P. J. Šafařik's „Geschichte der südslavischen Literatur." Posljednji dio Šafařikove poviesti o jugoslavenskoj književnosti izadje eto, te obsiže pregled srbske književnosti od g. 1730. do 1830.

S tim svezkom dovršeno je Šafařikovo djelo, u kojem je razjašnjena gotovo sva književnost jugoslavenska do god. 1830.

Smješice.

Psovao je njetko njekoga činovnika. Ovaj na obranu svoga poštenja reče, da je on javna osoba. „Takova ti je i supruga," predbaci mu psovač.

Njeki gradjan, inače sa čestitosti na glasu, vraćao se je iz sajma kući, a k njemu se pridruži i njekoliko djakah. Djak je prokšenjak; i jer im se nedopade njegov glupi hod i omašno tielo, s toga prozvaše ga mesarom. „Kako da nisam mesar," odgovori tim nadjevkom uvriedjeni gradjan, „kad junad pratim iz sajma?!"

Zagonetka

(Od Dr. N. I.)

Ja sam čaša staklena,
Blaga pravde desnica;
Čutura sam drvena,
Ljuta zloće krvnica;
Ovdje zdjela zemljana,
Petru uma mjerilo;
Ondje tava*) kovana,
Pavlu srca strašilo.

*) tava, prosulja, ponjva, pomba, tiganj, Pfanne.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 20.

41	58	43	16	39	60	35	32
44	17	40	59	6	33	38	61
57	42	45	12	15	36	31	34
46	13	18	5	2	7	62	37
19	56	9	14	11	4	1	30
50	47	52	3	8	27	24	63
55	20	49	10	53	22	29	26
48	51	54	21	28	25	64	23

Otac neba dobro čuje,
Jadni brate, tvoje plače,
Oslobodit' gadnog Muje,
Sigurno i tebe hoće;
Ali jošte vrieme nije,
Pati, trpi, nade goji,
Mol' se Bogu, da što prije,
Na izbavu vlade spoji.

Razriešiše gg.: M. N., Filip Šafar, gja. M. Š.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. kolovoza 1865.** **Broj 24.**

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

(Dalje.)

Ta nemojte, gospo! prihvati Gulić. Nemojte me ljutiti, ako mislite, da sam vam prijatelj, morate uzeti. Nerazmišljajte, Sofijo, koliko vam treba?

— Ako mi na bradu, koje neimam, i na poštenu rieč posudite pet forintih, odgovori ona, to ću vam onda točno i velikom zahvalnošću vratiti.

Gospodin Gulić izbroji odmah pet forintih.

— Sgrnite, gospodično, reče veselo, ali znajte, da ću biti strog vjerovnik. Za svaki dan, što bude preko roka, dati ćete mi po jedan poljubac. Da vidimo, šta ćete raditi.

— Dakle ću nastojati, da budem što točnija, nasmije se mlada dieva, a gospodin Gulić klikne, taruć si izsahle ruke.

— Bože sačuvaj, samo nikakove točnosti. Ja ljubim inače red, ali ovdje volim naknadbinu, pa da mi se točnije izplati, to ću se odmah predbrojiti.

Rekav ovo, sagne se hitro k Sofiji, pa uzprkos njezinu otimanju pritisne joj poljubac na rumeno lišce.

— Dalje! ako vam je život mio! vikne djevojka, pograbiv za iglu.

Gospodin Gulić pusti ju odmah, a ona, gladeć si pomršene lasi, nastavi ovako:

— Vi ste gadni lihvar, gospodine Guliću, koji nepoznaje pomilovanja!

— Ali Sofijo! vikne mati ustrašeno.

— Pravi sirovac, nastavi dieva, i velika kukavica.

Gulić pljesne rukama, pa se nasmije razuzdano. Za kakova me to držite, gospodično? Ako liepo djevojče čovjeka nazove zločestim, to si onda nemože ničesa boljega želiti.

— Nezamjerite obiestnoj djevojci, reče mati.

— Zamjeriti? prihvati Gulić. Ja se tomu osobito veselim! Baš mi je tako na srcu, kao da sam prvu srećku vadio. Psujte vi gospodično, karajte i prčite se, koliko vam volja, vaša su mi rumena ustašca i mile crne oči ipak siguran jamac.

— Ja mislim, prihvati Sofija grozeć se prstom, da vam je ta prispodoba iz srca potekla.

— Iz sredine, liepa Sofijo, iz sredine srca! odvrati on, položiv ruku gdje mu srce kuca. Da vi ono znate, što ja znam, sigurno nebiste o tom dvojili.

— Ja nedvojim o tom, gospodine Guliću.

— O, ja sam presretan, dražestna Sofijo! Kad je čovjek sam u svietu, kao okresan dub u planini, prava je utjeha zanj, kad se nadje koja dobra dušica, da mu vjeruje.

— Zar vam mnogi nevjeruju?

— Vi nepoznajete svieta, odgovori on, uzdišuć. Ljudi su vam šareni, pakostni, nevaljali, osobito u Zagrebu; u njih neima ni traga vjeri ni strahu božjemu. Ja sam bio uviek priprost čovjek,

Digitized by Google

radio sam cieli život i Boga hvalio. Ništa više nemrzim, no čovjeka lahkoumna, bezposlena, pa uz to i svakojaka neizpredena načela, ali u tom se sa mnom većina neslaže.

— Pa zato vam se većina nedopada, primjeti mlada dieva.

— Baš ste i pogodili, prihvati g. Gulić; ja se slabo u koga uzdam: Kakovih se tu nečuje gadnih pripoviestih dan na dan. Nitko neće da radi, a svatko bi rad udobno živjeti. Pogledajte samo mlade djevojke, koje neimaju ništa na glavi do nakita i novih modah, a mladi gospodičići ništa do velikih bradah i naočalah.

— O, brade! vikne Sofija.

— Zar ne, da je tako, nastavi on; nije li to ružno i griešno? Lete okolo kao kakvi ljudožderi, a u bradi jim sva mudrost. Čovjek bradat svakako je najnevaljaliji, nitkov, zloradica, o kom se ništa dobra nemože reći. Neuzdajte se nikada, Sofijo, u bradata čovjeka.

— Ja se neuzdajem u nijednoga, odgovori ona, rekao bih, povladjivajuć njegove rieči.

— O, kako smo mi simpatični! klikne Gulić radostno.

— Evo gle, gospo Slavićka, ovako nije mnogomu već dugo godilo. Baš mi se čini, kao da sam član vaše obitelji, sin, ili — nu to mi se vrlo težko čini — vaš zet! Kod ove se rieči nadme stari lihvar smijati. Zatim počme ozbiljno kimati glavom, pogledav sjetno svoju susjedu.

— Što sve nedodje čovjeku na um! nastavi zatim. Doista, čovjek može misliti, što ga je volja. Misli su slobodne, nu čim čovjek više misli, tim je razmišljeniji.

— Nevalja odviše misliti, reče udova nasmjehnuv se silom.

— Oprostite, odvrati Gulić uljudno, u mojih se godinah svaka stvar važe po deset putah. Ja nisam doista od onih, koji sve lahkoumno rade; ali baš kod ženitbe može se i najmudriji čovjek prevariti.

— Baš mudro, to je pravo! primjeti mlada dieva.

— Uza sve to ipak je nesreća, reče g. Gulić turobno, kad je čovjek sam na ovom širokom svietu.

— I u sv. pismu stoji, da to baš nije najbolje, doda Sofija.

Gulić uzdahne.

— Baš sam kao diete. Ćut si poznam, a srca si nemogu ukrotiti. Da se hoću ženiti, sigurno bih se i mogao. Čovjeka imućna nebi jamačno nijedna tako lahko odbila. Zar ne, Sofijo?

— Jest, bogatstvo je i koristno i ugodno, odgovori ova smijuć se.

— Doista, plemenito načelo! hoće Gulić.

— Ah, načela, nastavi dalje, načela, to su malenkosti; ali tu kod mene zapinje — tu, udari se rukom u prsi, pa onda pruži svoju dugu čaplju, kao grabilica pandže, te joj preko stolca ovije tielo, a drugom ju primi za prste. Ovo mi zamieranje neda dahnuti, Sofice; neznam što da rečem, nu poštenje više valja, nego li sladke rieči. Kako no se kaže, ljubiti znadu svi ljudi, a upravo oni, koji su nitkovi te ništa neimaju, ljube najviše. To je ipak sablazan, te se nemože podnositi.

Tu udre Sofija na sve grlo u smieh, a u isti čas čuju se koraci po stubah, a odmah za tim pokuca njetko na vratih i unidje.

Gospodin se Gulić obazrie srdito, nikako mu nebijaše po volji taj dolazak, osobito opaziv mlada čovjeka, koji ga upravo uzlovolji.

Kriepki stas i bistro otvoreno oko probudi u njem sumnju, a osobito brada, koja mu bješe krasno uzbujala.

Gulić polahko privije k sebi ruku, kojom je Sofiju bio opasao, jer se ona ustala i ljubko ulazećemu odzdravila.

— Nemojte tako glasno i halaburno, mladi gospodine, hoće djevojka, djeca spavaju.

— Dobro, gospodično, odvrati on, ja sam samo htio vidjeti, kako vam se godi. Pa neokolišeć sjede na stolac kraj Sofije, pruži materi ruku, pa posve hladno pogleda Gulića, koji ga je škiljavo i prekrštenih rukuh motrio.

II.

— Ovo je naš rodjak, gospodin Vladislav Brančić, predstavi Sofija pokazujuć rukom na mladoga gospodina, a ovo je gospodin Gulić, naš dobri prijatelj, njegovim plemenitim načelom moradosmo se baš sada diviti.

Mladi se Brančić malko nakloni, a gospodin Gulić, vrlo veseo, reče:

— Molim liepo, ja zbilja neznam, čim sam toliku dobrotu zaslužio. Ali vaš rodjak, gospodin Brančić, posve mi je nepoznat; čudim se, što nisam nikad ništa o njem čuo.

— On je čovjek neglasovit, odgovori Sofija, motreć kao lukavo rodjaka, pa s toga nije tako sretan, da bi ga vi poznavali. On je istinabog vitka, kriepka stasa, a što smo o bradi govorili, to znate.

— Jest, jest, prihvati lihvar, taruć si zadovoljno ruke.

Digitized by Google

— Tim je sve rečeno, nastavi ponosno dieva. Naš je bradati rodjak, neima tomu dugo, došao iz Praga, gdje je tekniku učio. Pomislite gospodine Guliću, ovaj mladi gospodin veli, da umije svakake vračarije i tajne; veli, da ima nješto pod svojom bujnom kosom, čemu bi se svi pošteni ljudi divili. Ako vas je volja, kušajte ga, a ja vam moram reći, da ničemu nevjerujem, štogod pripovieda.

— Dakle teknik, prihvati Gulić, smiešeć se rekao bih ponosno.

— Jest, teknik, odgovori Brančić, smiešeć se, to jest čovjek, koji poznaje sve one stvari, kojim se ljudi rugaju.

— Gle, gle, prihvati gospodin Gulić, to je liepo. Vi ste valjda učili i lučbu? Lučba je zlatan, ali pogibeljan zanat.

— Tko je nezna, mogao bi se doista opeći, odvrati Brančić, ili ju u ništa pretvoriti.

— To je ono; u ništa! vikne Gulić, a Bog je sviet iz ničesa stvorio. — I lučbari pretvaraju sve u ništa, pa zato i neostaje njim ništa, do nješto praha i dima. Vi znate, gospodično, što sam rekao. Čast i poštenje vašoj znanosti i znanju, gospodine Brančiću, ali zato vam ipak hvalim na pokusih.

— Ja neznam, moj gospodine, odreče ovaj porugljivo, kakove vi pokuse mislite.

— Pokuse? a, to je ono. Gospoda lučbari čitav život eksperimentiraju, pa što pronadju? Pravi čovjek ništa neda za te pokuse, a osobito ja, a uz to je lučba posao nesiguran, dvojben.

— Posudjivati novce na kuće, njive kupovati i prodavati, lihvariti: to je dakako sigurnije, primieti Brančić hladno. Ja toga neznam, a nikomu nije prosto osudjivati onoga, česa nerazumije.

— Molim liepo, hoće lihvar ponizno i uljudno, ja nisam voljan nikoga vriedjati, to mi nije prirodjeno. Ja samo to velim, što u svom poštenom srcu ćutim.

— Vi dakle krivo ćutite, prihvati mladi teknik. I kao lučbar može čovjek dobro živjeti, samo ako ima razuma i sreće. Jedan jedini obret, koji u život ljudski zasjeca, može radinu čovjeku budućnost osigurati, pače i obogatiti ga, ako su mu okolnosti povoljne.

— Vi ste što takova jur obreli? zapita Gulić.

— Tako jest, odvrati ovaj. S toga sam i došao da podignem tvornicu, ako i kako budem mogao.

— Tvornicu? Tu treba novca.

— Samo toga neima, primjeti Sofija. Da ima novacah, tvorio bi dukate i križevače.

— Ponajprije tvoriti ćemo umjetnu voštenu svjetlost i to za polovinu ciene. A drugo ćemo sve malo po malo.

Gulić slušaše pomno, zapitkivajuć sad ovo, sad ono, smijuć se Sofijinim primjetbam; napokon reče:

— Da nisu zla vremena, nebi baš težko bilo čovjeku radinu, prometnu i mladu novca si pribaviti, a moglo bi se upravo i kušati, možda bi pošlo za rukom, barem bi se vidilo, da li je moguće.

— To bi mogli vi, odvrati Brančić; a vjerujte mi, svako poduzeće, koje čovjek proračuna u napried, mora se dobro svršiti.

(Dalje slieditи će.)

Jednoj krasotici.

Cieć ljepote, milo rano moje,
Boginjom se ti utvaraš sada;
Nećeš biti za života Lada:
Minut će te sve dražesti tvoje,
Sveudilj ti neosta mlada.

Lišca su ti ružica rumena:
Rumena je na blakitu zora;
Al i ona poblieditи mora,
Udilj neima njezina plamena,
Čim ograne sunašce vrh gorah.

Liepe i bistre crne su ti oči,
Kao noći zviezde zlatoplamne:
Al napokon i one potamne;
Jer kad jutro kraj učini noći,
Nije vidjet ni jedne osamne.

Ponosiš se vilinskimi prami:
Ponos lišće dubravi je vrli;
Al kad zima prirodu ogrli,
To i ono stablah pod nogami
Trune s mraza, — i bura ga prli.

Djevojčice, životno ti cvieće!
Nastat će ti ko i cvieću doba,
Jednom ćete uvehnuti oba;
Lik ti otaj zaostati neće,
Doć će starost jošte prije groba.

Stj. Ljuboje Lopašić.

Digitized by Google

BOLAN NAPIS.

(Konac.)

Citava mi vojska mislih, slutnjah i predstavljanjah o tom čudnovatom bolnom napisu projuri smetenom, sanenom, težkom glavom.

Tisuću sam si slikah naslikao o tom, tko je mogla biti nesretnica, što je trpjela, kakvu je žalostnu noć ovdje probavila, itd.

Vidjao sam ju pred sobom sad krvavu, umorenu, sad gineću od bolesti, sad sdvojenu i prestrašenu; sad mi se stvori pred zatvorene oči slika ponižene, izsmiehavane žene, sad opet cvietajući život mlade, nesretne djevojke. Boreć se tako s nesnom prolažahu mi maštom izmiešane gromade. Namislio sam, da ću bditi, nu priroda se je držala pravah svojih i ja usnem. Na snu mi se pokazivahu najstrahovitije slike: sada vidjeh mladu, krasnu djevojačku glavu pod sjekirom ubojicah; sad blage plačuće oči, koje se nad truplom dragoga htjedoše da izcrpe; sad umiruće diete, a do glave u plač ugrezlu majku i više toga.

Sad mi se pričini, kao da nješto šušti pod podom; ja se trgnem. „Tko je?“ — Gluha tišina. Sanen, kako sam bio, padoh odmah zatim natrag u ono stanje izmedju sviesti i nesviesti, u kom sve oko sebe vidjamo i čujemo, pa ipak neznamo za to. Skoro se zatim obnovi halabuka pod podom i to trajnije, glasnije i jače. Vrata njekoga ormara na strani kao da se otvoriše i kao da njetko izstupa odanle.

Jasno sam čuo koračaje; oni su se približavali mojoj postelji. Mora mi svezala uda, nisam se mogao ni ganuti, napokon poslje velika napora iztjera mi strah glasan uzkrik i ja se probudim. — Sve je tiho. Uzalud slušam dugo. Opet padnem u težke verige polusna i opet isti pojavi. Čvrsti mužki koračaji zamne naokolo, idjahu amo tamo, te se približavahu mojoj postelji; od bojazni, straha i omamljenosti nemogoh se ni maknuti; sad eto dodje tik do postelje i ja osjetim, da mi pokrivalo nateže. Tu se onesviestim; pokuca na vratih, to me probudi, ja skočim: „Tko je?“ Bio je dan te me je probudio kočijaš, da nastavimo put.

Sav okupan u znoju skočim s pusta si ležaja, stanem promišljavati nemoguć se domisliti, jesu li se sa mnom titrali težki sni, zla volja, nemirna krv ili se je što inače sbilo ove noći.

Pogled na stienu pokaže mi opet bolan napis, te me osvjedoči, da je istinita barem prva polovica noćne moje uspomene.

Uzmem si iz listnice olovku i podpišem pod napis eto ove rieči:

„Nesretna neznanice, što si ovdje patila, ja sam ti poklonio sućutnu suzu; možda se još nadjemo tamo, gdje suzam više mjesta neima.

Kola bijahu upregnuta, ja platim račun, uz to mi se je činilo, da je stara, ružna služkinja zlobno pitajuć režila na me. Pojurim iz strašne sobe, bacim se u kola te se odvezem.

Cielim sam se putem u zavičaj zabavljao promišljavanjem o tom napisu.

Obični poslovi života, razne zabave i sve one slike družtvenosti iztisnuše medjutim naskoro uspomenu grozne one noći i ona bi bila sigurno sasvim izčezla u zadku pameti moje, da me nije osobiti njeki slučaj opet živo sjetio na nju, te mi razjasnio kobni onaj napis.

Bio sam pozvan na vilu gospoje Z., da prisustvujem njekoj zabavi. Bilo je ovdje kolo vesele gospode i liepih gospojah. Medju posljednjimi se je odlikovala gospodična N . . . ugodnim ponašanjem, darovitošću duha i njekim romantičkim, žalostnim bljedilom slobodna joj i plemenita lica. Pogled joj bijaše njekako turoban, te si nehotice morao k njoj.

Svi bijasmo veseli, kako se samo može biti. U sa svih stranah otvorenoj dvorani u bašći stajaše prekrasni glasovir; bilo je svirke, piela, čitanja, šale, smieha i trista svakojakih družtvenih lakrdijah.

Gospodična N . . ., blieda ona ljepota, bijaše najživlja i njena je živahnost, gibivost duha njezina, šaljivi način, kojim joj se je neizcrpljiva domišljatost pojavljivala u tisuću raznih, vazda novih slikah, povukao nas je nehotice sve sa sobom, te je družtvo postajalo sve življe i bučnije.

Nenadana nas nepogoda iztjera iz bašće i iz pavilona, te nas prisili, da tražimo utočište u samoj vili, u velikoj prijemnoj dvorani.

Prozori i kapci budu pozatvarani, bilo je mnogo ženskadije u družtvu, koja se je jako plašila, te je drhtala od straha.

Ja se sjetim na sličan prizor u Göthe-ovu Wertheru, te priobćim tu misao toj gospodični N . . .

„Da, da,“ klikne ona živo kao obično, „kušajmo i mi isto sredstvo, kao ono družtvo u Wertheru, da utučemo dugo vrieme i da se zabavljamo; počmimo naime kakovu družtvenu igru!“

Svi bijahu veseli, da samo nadju kakovu bučnu igru, jer je grmljavina bivala sve jača i jača. —

Digitized by Google

„Da se igramo:“ „Brojite!“ — paradiraše gospodična N . . . Göthe-ovu Lottu.*)

„Živio!“ odgovorim ja „ako ste vi Lotta, to sam ja Werther!“

„Drage volje! nasmije se prokšenica; „nu vi znate, da je Werther kazao u igri: i uznešeno opazih, da je bila zaušnica, koja je meni u dio pala, jača od svih drugih! — ako dosele izvolite na taj račun Werthera predstavljati, to —“ tu mi šaljivo zaprieti svojom malenom, bielom, kao u duha bliedom ručicom.

„Nu,“ rečem ja, smijuć se takodjer, „ako je bila u Lotte takova vilinska ruka, kao u vas, to je bila uznešenost opravdana i ja ću rado biti Werther!“

Uz slične se je obće šale i dražkanja nastavljala igra. Sve se je obredilo, jer je svaka igra smjela samo jednom okružiti krugom.

Napokon predloži njeka gospoja, da svatko iz družtva pripovieda po jedan maleni dogadjaj iz svoga života, o svojoj ljubavi, svojih putovanjih i. t. d. Taj je predlog postigao sveobće odobravanje.

Ja kao spisatelj morao sam početi. U taj par se nemogoh dosjetiti drugom čemu, što bi bilo vriedno, da se pripovieda, do one strašne noći, što sam ju probavio u Baratfó-u i onoga bolna napisa, koj je toli grozovito djelovao na me. Ja sam pripovjedku svoju slikao valjda živimi bojami, pretjerujuć kao pjesnik kakove melodrame ili kao francezki novelista. Cielo družtvo bijaše, kako se činilo, u živac dirnuto i njeka mlada gospojica zapita:

„Pa kako je glasio napis od rieči do rieči?“

Ja ga ponovim: „Nesretniče, koj poslje mene dolaziš ovamo, sjeti se u boli nesretnice, koja je ovdje preboravila noć, punu neizreciva jada.“

Ja još nisam pravo svršio, kad al ustane gospodična N . . ., pritisne rubac na oči i — tko da vam opiše, kako me zateče — i izreče plačnim glasom od slova do slova, što sam ga napisao pod one rieči:

„Nepoznata nesretnice! što si ovdje patila, ja sam ti posvetio suzu sućuti; možda se jednoč nadjemo tamo, gdje suzam mjesta nije!“

Ja skočim, potrešen do dna duše, pa k gospodični i spopadnem ju živo za ruku:

„Za volju božju, gospodično! Vi? Oprostite, ako sam možda groznu uspomenu — —“

Ona skine rubac s očijuh i udari glasno u smieh! Ja sam bio kao okamenjen. — Ona se nije mogla ni odahnuti od smieha. Cielo nas družtvo obkoli, zahtievajući od nje, da mu ražjasni taj čudnovati slučaj.

Ona se napokon odahne, te stade — prekidajuć se često gromkim smiehom — pripoviedati evo što sliedi:

Ona je bila njekoliko nedjeljah prije onoga moga puta putovala u Košice, gdje joj je živjela njeka rodjakinja. Sa sobom nije imala nikoga izim jednoga staroga vjernoga sluge doma svoga.

Prvi dan nisu došli dalje od spomenute krčme, uz veliku cestu, Baratfó-a. Ona si dade otvoriti sobu, a sluga se namjesti na kolih, da čuva stvari. Ona legne; tek što je usnula, začuje isto onakovo hodanje i dolaženje; ona se uzpravi i sve umukne. Ta se je halabuka svaki čas ponavljala, kad napokon izadje mjesec, te je u njegovu jasnu svjetlu vidjela užasni prizor. Čitava je vojska orjaških parcovah izlazila iz njekoga ormara na strani, te je napunjavala sobu. Oni su kasali gore dole, kao da su imali čizme na nogama.*)

Oni se uspeše brzo na stol, te izješe ostanke od večere; zatim prolažahu filozofički amo tamo, približavahu se hrpimice k postelji, te se spremahu na juriš. Strah, užas i oduravanje obuzme drhćuću posadu postelje; ona se počme braniti od obsjedateljah. Jastuk, sviećnjak, kresalo, mošnja s novci sve je to odletilo s pernate tvrdjave medju napadače, te je urodilo za čas primirjem. — Nu to nije dugo potrajalo, oni se opet približavahu; gospodična se uzpravi u postelji, pobaca sa stiene sve slike na drzovite parcove, koji se nikako nehtjedoše okaniti jurišanja. Boj je trajao do prema jutru, kad je sluga pokucao na vrata, služkinja ih domaća iz vana otvorila, a rovarska četa čistac učinila. — Gospodična bijaše sva iznemogla i skoro nesviestna, nu neizcrpivi jogunluk njezin znao je i ovdje učiniti šurku. Ona napiše onaj napis i ode. Kad se je vraćala, dade si iz znatiželjnosti otvoriti onu sobu i nadje na veliku radost svoju, da joj je prokšija pošla za rukom, te da je ganljiv podpis stavljen pod njezine redke.

Ona je bila veoma znatiželjna, tko li je bio ta ćutljiva budala, koja je pala u tu sentimentalnu zamku.

---

*) Mi se, hvala njemačkoj, kulturi netrebamo bojati, da naše krasne čitateljke neće razumjeti ovoga mjesta, jer će one navedeni Göthe-ov roman, ako i nije još preveden na naš jezik, valjda poznavati iz originala. Ured.

*) Poviestno je glasovita veličina i junačtvo parcovah u Baratfó-u. Opazka Saphirova.

Digitized by Google

Sad se ciela stvar razjasni: ja sam bio ta sentimentalna budala!

Gromoviti smieh zamni u družtvu; svi su mi se rugali i krpice prišivali.

Gospodična, smijuć se, reče: Pa se eto zbilja nadjosmo tamo, gdje suzam mjesta nije!"

„Nevaljanče!" odgovorim ja veoma ljutito.

Po M. Saphiru.

Odgojivanje djevojakah u sjevernoj Americi.

Govori se obično, da je sjeverna Amerika stečište, selište, u kojem su najrazličitiji narodi (Englezi, Škoti, Irci, Niemci, Švajcari, Holandezi, Francezi, Španjolci, Švedi, Slaveni, Magjari itd.) sastaju, sakupljaju, da pod stegom najslobodnije države nastave svoj život. Posebitost Amerikanacah ukazuje se već i u tom, što se sve njihovo odgojivanje osniva na temelju državnoga života; a u tom upravo stoji prava valjanost svakoga odgojivanja; u tom kriepkost i snaga državnoga tiela. Amerika čini u tom prekrasan napredak. — Common shools (obćinske škole) su najkrasniji i najoriginalniji pojav, kojim se svuda Amerika ponosi. Tu se negoji jednostrano sam duh, tu se tielo nezanemaruje, nego cielo odgojivanje smjera tamo, da se prava naobraženost širi u narodu, da mladež jednako napreduje u svih strukah, da se tielo jednako s duhom kriepi i jači. Koli se pazi i njeguje i tjelesno odgojivanje u sjevernoj Americi, dokazuju mnogobrojni zavodi, gimnastička zdanja i druga mjesta, podignuta u tu svrhu. Podučavanje tako je ondje udešeno, da zdravlju djeteta nikada neškodi. Tu se gledje na ustroj djeteta, pa se prama tomu s njim postupa; slabačko se netereti silnimi zadaćami, kriepčijemu više se nalaže. A tako valja da bude! Škola treba da bude dikom ciele obćine u svakoj struci!

Da vidimo sada, kako se odgojivaju djevojke u sjevernoj Americi. Neima zemlje, u kojoj bi se toliko brinuli za odgojivanje djevojakah, kao u sjevernoj Americi. Podučavanje nije ondje tako natrpano, kao u Europi, pa je ljepše i prikladnije. Djevojke polaze školu obično do osamnaeste a često i do dvadesete godine svoje dobe. U to vrieme neuče se djevojke prve početne temelje, nego poznavanje cieloga predmeta, ali ipak tako, da se nemože reći, grade kuću na piesku. Posebnih knjigah samo za djevojke neima u Americi, one moraju u školi bilježiti ili se držati običnih kompendijah; a ovih veći dio napisaše same žene, pa tim negube svoje ciene. Učevne knjige, n. p. Emmyom Willardovy-om napisane, koje se rabe u svih školah za mužku i žensku mladež, mogu se u istinu uz ostale dobre knjige jednako dobro upotrebljavati. Učenju jezikah neposvećuje se velika pozornost, jer se Amerikanke i same rado uče jezike. (Kod kuće uči se obično mlada Amerikanka francezki, španjolski i kad što njemački. Polovičnih Mezofanticah, koje od svakoga jezika umiju samo njekoliko riečih, neima medju Amerikankami.) Više vremena posvećuje se praktičkim predmetom: povjesti, zemljopisu, prirodopisu, osobito botanici. Gotovo svaka djevojka u Americi ima svoju sbirku bilinah, a to sabiranje nastavi izstupiv iz škole; pače njim se predaje i geometrija kao i viša pravila računstva. Uz to se revno goji glasba i pjevanje. Cielo učenje smjera onamo, da se duševne sile djeteta svestrano potaknu, da pristanu uz ono, što im najviše prija, da i nutarnjim uvjerenjem i pravom voljom prionu uz ono, što se uče. — Škola počima u 7 (zimi u 8) satih u jutro, pa traje 3 ili 4 sata; poslje podne od 2 do 4 sata. — Djevojke i najuglednije dolaze i odlaze same u školu.

U istinu zanimivo je gledati, kako te već visoke učenice, mnoga već podpuna i zrela djevojka, živahno polaze u školu noseć svaka gromadu knjigah ili daske za risanje. Ali kakov je istom život u colleges! Tu neprestano dolaze stara i mlada gospoda, znanci i prijatelji, da vide i čuju, kako napreduju njihove mlade prijateljice; tu je gotovo svaki dan ispit, jer je svakomu prosto doći u školu i slušati. A koli silno djeluje to na učenice, netreba dokazivati. Pokojni ruski poslanik n. p. u Americi Bibeska znao je svaki kut i svaku učenicu po imenu u školi. Zato i biva, kad amerikanska miss izadje iz visokih školah, ima tri puta više u glavi, nego mnogi njemački burš, koji je pivo i duhan mjesto mudrosti gutao.

Kao što se iz ovih redakah vidi, cielo odgojivanje djevojakah u slobodnoj sjevernoj Americi smjera onamo, da budu one svestrano i praktično naobražene domaćice, koje će ovako naobražene moći najuspješnije i po državu raditi. Razliku medju odgojivanjem tim i našim, mislimo, da netreba pobliže dokazivati!

Iz češke „Lade" preveo L.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. kolovoza.

Narodni ekonomi tvrde, da su sajmovi njekoć mnogo veću važnost imali i za prodavaoca i za kupca, jer onaj imadjaše sgodu dobro prodat svoju robu, budući nadošlo mnogo kupacah; a ovi mogli opet izabrati stvari po volji, jer bijaše velika ponuda. Sajmovi bijahu kao kakova mala izložba produktah obrtničkih i poljodjeljskih, koji su bolji, naći će veću i bolju prodju. Kupac nadje na jednom mjestu produktah, koje bi morao inače na široko i daleko tražiti, što je svakako ponj vrlo povoljno. Nu danas su stvari na drugčije okrenule. Neda se tajiti, sajmovi bijahu osobito onda vrlo koristni, dok bijaše strogo ograničenih cehovah, koji su njekim načinom monopol izvršivali; sad dakako toga više neima, s toga pada i važnost sajmovah.

Zagrebački kraljevski sajam ima već od njekada veliku važnost kod nas, i bijaše prije vrlo živahan, jer se nanj sakupilo ne samo inostranih trgovacah, nego mnogo prostoga naroda iz svih stranah naše domovine, pa se on njekim načinom pretvorio u osobitu narodnu svečanost; jer se tom prilikom razvio posebni karakter i tipus naroda hrvatskoga. Ona njekadašnja živahnost kraljevskoga sajma bila je u posljednjih godinah popustila; nu ljetos, evo pred tri dana, opet se osobito digla. Ljetošnji kraljevski sajam razlikuje se od prijašnjih tim, što ga je mnogo više ljudih posjetilo, premda se nemogu ni trgovci ni obrtnici pohvaliti, da su im poslovi dobro prolazili. Ljudi kupovahu tek najpotrebitije stvari; blaga svake ruke bilo je dosta, ali ga prodavaoci većinom sami kući odtjeraše, premda mu je ciena bila malena, to se s bog velike nestašice novca, koja permentno vlada u našoj domovini, našlo vrlo malo kupacah. I s drugih tržištah naše domovine dolaze glasovi, da prosti narod jatomice tjera marvu svoju na sajam, ali je nemože prodati. To je svakako vrlo žalostan pojav; jer kad seljak prodaje marvu ili je znak, da je neima čim hraniti, ili da da mu treba novca, da namiri još nuždnije potrebe. —

Ljetošnja žetva bijaše vrlo slaba, seljak mora gledati, odakle će namiriti potrebe svoga uzdržavanja i svoj porez, a tu mu neima druge pomoći, nego prodati koji komad marve, kad si drugim načinom nemože ili neumije pomoći.

Nu ako nije nitko na ljetošnjem našem sajmu tržio, a to su jamačno krčmari. Tu se jelo, pilo, plesalo, vikalo i podcikivalo kao u najboljih godinah; naš je narod obično veseo, ali i turoban traži čašu dobroga vina, da barma za koji čas zaboravi na svoje jade. Tko je nedjeljom i ponedjelkom u koje god vrieme prošao novim trgom, vidio je u bezbrojnih onih huticah ljudih, kako se vesele; gusle, kojekakove harfe, verkleci učiniše svoju dužnost; tu se skakalo, vikalo i bome junački plesalo. A u večer, kad tamna noćca pokrije grad naš, tad nastade upravo čaroban prizor, kako se od jednoga kraja trga do drugoga ori veliko veselje, silna povorka malih vatrah, na kojih se peče smoćni „Schiter pratel," a medju hutami, gnjete, prolazi i stiskuje velika smjesa svieta prosta, gradjanah i gospode svake ruke. Nemanjka tu i drugih zabavah; eno „Ringelspiel" uviek pun; ondje njekakove propalice zapadne kulture, ženskadija kao coprnice s Kleka, neukusno i nećedno odjevena, mužkarci blatni i uprljani pozivlju njemačkim jezikom sviet pod šator, da im pokažu svoje umjetnosti; ovdje njekakova zastarjela panorama, ondje zvierinjak. Nu od svega toga odvraća se čovjek, te ravna svoje korake nehotice onamo, gdje se sastao prosti narod naš, neokaljan nikakovom bljutavom civilizacijom, te uz pehar vina i veselo, uviek na jedno udarajuće svirke svojih gajdašah izvodi svoj prosti, ali karakteristični ples.

Jedan gospodin iz Praga vrlo požali što neumije risati, on da bi inače bio snimio, koliko je moguće, pojedine značajne crtice, što mu se osobito dopadnu onaj dan. I mi žalimo, da se kod nas nenadje ljudih, koji bi bili to već učinili. Koliko divnih stvarih ne samo iz kraljevskoga sajma, nego iz obična života naroda našega, mogao bi kist umjetnički na vidjelo iznieti! Ali kao što mnogo dragocienoga blaga leži kod nas duboko ukopana, tako žalibože i to!

— (Gdčna. Mallingerova) priredit će u subotu 26. o. m. koncert, o kom se nadamo, da će biti vrlo zanimiv. Još njekoliko ložah neprodanih u 2 katu može se dobiti u svako vrieme.

— (Još nješto o višoj djevojačkoj učioni.) Njeki ljudi po Zagrebu vrlo se zanimaju tim, hoće li se još ove godine otvoriti viša djevojačka učiona ovdje, pa skombiniravši da to svakako mora biti, počeše već trubiti u sviet, kakovi treba da se namjeste učitelji, a osobito učiteljice. O tom čusmo već svašta, kako bi moralo biti, a čusmo stanovitu gospodu, koja žele i hoće, da učiteljica mora biti prije svega vješta njemačkomu, francezkomu i englezkomu jeziku; ko da će morat djevojkam tumačiti stvari u sva ta tri jezika. Žalibože, mi smo vikli slušati, gdje nam domaći sinovi i domaće kćeri zanemaruju, rekli bismo, gotovo preziraju naš jezik; nu ovo posljednje čini nam se ipak prekomjerno.

Gradsko naše zastupstvo, koje žrtvuje tolik novac na podignuće i uzdržavanje školah, neće niti nemože namjeravati, da budu te škole gnjezdom i onako već daleko prodrievšega tudjinstva kod nas. Koliko nam je poznato, učiteljica će morat djevojke podučavati u ručnom poslu, a nipošto u europejskih jezicih, a u svom predavanju morati će se služiti jezikom hrvatskim, te ovomu posve vješta biti. Nadje li se pako vrla domorodka, koja će prianjajuć svom dušom uz narodnu stvar biti vješta i tudjim jezikom, evala, s njom napred; inače podniposto.

U koliko doznajemo neće se ove godine otvoriti viša djevojačka škola; ali kad ljude zanima ta stvar, napisasmo ovo njekoliko redakah kao opomenu, koja neće nimalo škoditi, budući znademo, koliko imade kod nas tako zvanih domorodacah, kojim narodna stvar narodna, korist nije prva svetinja.

Digitized by Google

Koncert.

Svake nam se godine po koje gojenče vilah umjetnicah vraća iz tudja krila u domaće, stranom da se odmori, stranom da i nam dade okusiti i naužit se divnih zvukovah. Gdčna. Ljudmila Vaiserova, rodom Zagrebkinja, vrativ se u zavičaj svoj, priredi deklamatorno-glasbeni koncert u narodnom kazalištu dne 18. kolovoza uz pripomoć glasbe nadvojvode Stjepana, pod osobnim ravnanjem g. pl. Asbotha, gdčnah. M. Mallingerove, Vodičkove i g. Felbingera, koga smo samo na programu čitali, a in persona ga nevidjesmo, već gosp. Lihtenegera, poznata kao vrlo uslužna. Što ima značiti to izčeznuće? Toga neznamo kazati. — Kuća bijaše dosta puna te je upravo vatreno izčekivala trenutak, gdje će moći sud izreći. Program sam bijaše vrlo ukusan, napose moramo reći:

Da su obje ouverture tako dobro izvedene, da se je po prizemlju samo ta želja razlegavala: takov orkestar trebali bi i mi. Gdčnu Vaiserovu pozdravi občinstvo pleskanjem; igranje joj je okretno, čuvstveno i sjegurno do csárdasa, gdje se umah vidi, da je u Beču študiran. U melodrami „Pjesnik i glasbenik“ od Gjure Klarića stupi pred občinstvo ljubimica njegova još od prije dvie godine, gdčna. M. Mallingerova; nu ne kao pjevačica, već kao deklamatorica. Občinstvo ju pozdravi živahnim živila!, na koj sliedjaše deklamacija, ovdje jošte ne čuvena. U deklamaciji razvi nam najpotrebitije: jezik, shvaćanje, čuvstvo, vatru i razgovjetnost. Gdčna. Vodičkova pokaza krasne sposobnosti, kojim lje neće za koje vrieme uzmanjkati svestrano priznanje! Osobito krasno izvede staccato u drugom dielu cavatine iz „Atille.“ Nikako nemožemo propustiti, da neučinimo pozornim sl. ravnateljstvo glasbenoga zavoda, nebi li možda dobro bilo, koncem svake školske godine, i u tudje novine postaviti poziv na izpitni koncert; jer znamo, da imade u zavodu jošte liepih glasovah, koji neće moći na konservatorija, a tako bi ipak možda. A kako bi bilo, da se stane malo razmišljati, nebi li i mi nješto slična „der Opernschule“ kod kuće imati mogli? Možda bi?*)

Kazalište.

Iskreno nam je reći, željno čekasmo dan, da opet čujemo u hrvatskom kazalištu hrvatske predstave; a ta želja nebijaše prenapeta u svojih zahtievih: htjedosmo čuti, je li osoblje kazališno za podpuna četiri mjeseca svoga praznovanja barma štogod učilo, kad nije — nedokučujemo čijom krivnjom — nikamo se iz Zagreba maklo. — U oči rodjendana nj. velič. našega svietloga kralja predstavljahu veselu igru od Töpfera „Karol (!!) XII. na otoku Rügenu,“ preveo S. D. K. Vrlo nam je žao, ali moramo iskreno kazati, da je ta predstava vrlo, vrlo malen dio občinstva zadovoljila, a kod velike većine nješto slična fiasku načinila. Podjemo li pobliže iztraživati, moramo prije svega pitati one, kojih se to tiče: Što su radila naša gg. predstavljači od polovice travnja do polovice kolovoza? Niti taj jedini komad nisu valjano ni podpuno naučili. G. Ban (Karlo XII.) mislio je valjda, da samu sebi igra, jer ga nitko — osobito u prvom činu — nije razumio; on je mislio, da je Karlo XII. bio nesamo vetrenjak nego i čovjek, koji tako svoje rieči izrica, da ga nitko nije mogao razumjeti. Karlo je poznat iz poviesti kao vjetrogonja ali ujedno i kao muž energičan i vrlo odvažan; je li on tako brzo i nerazumljivo govorio, uviek onako mrko gledao, svaki čas si — u vrieme sgodno i nesgodno — vlasi rukom ravnao; toga nismo do sada znali. Mislimo, da bi bio tkogod morao g. Bana opomenuti, te mu predstaviti razliku medju brza i nerazumljiva govora; to bi bila i opet, ako se nevaramo, dužnost g. artističkoga ravnatelja, koji bi morao kod svih probah biti, te igrače i podučavati; a koji bi bio morao, osobito za ova 4 mjeseca dugih ferijah, s predstavljači učiti, vježbati ih, da nam kazalište nebude svake godine gore.

Jedini je g. Freudenreich svoju ulogu dobro izveo; da nebje njega, komad bi bio do kraja propao, što baš nebi bila velika nesreća, jer mnogo nevalja. Ostalim predstavljačem vidjelo se je, da su se odučili pozorištnim daskam, da su se za vrieme praznikah malo svojom zadaćom bavili. Čudimo se napokon, zašto je upravo ovaj komad izabran bio za onu večer; zar nisu dotična gospoda znala, da je dug i predug; za onu večer bio bi dobar kakov maleni komad od dva čina, jer naš sviet vrlo rado sluša muziku, a onaj je večer, kao poznato, obilazila banda vojnička gradom, pa se s toga u početku prilično puno kazalište prema desetoj uri na pol izpraznilo; a napokon morade občinstvo medju 3 i 4 činom trpjeti gotovo pol ure trajuću pauzu. — Tko da bude s tim zadovoljan! — U ostalom uvjeravamo naš sviet, da ćemo u buduće na takove stvari strogo paziti! pa sve mahne i svaku nemarnost bezobzirce na vidjelo iznositi; jer što nenapreduje kazalište, tomu nisu toliko krivi sami predstavljači. —

Jednakim načinom moramo odsuditi prevod ovoga komada. „N. g. l.“ kudio je gotovo u svakom svom broju prevode, one dušu vriedjajuće jezične nepravilnosti — ali sve uzalud. Kazališni odbor zaključi njegdje, da će se svaki prevod popraviti i izpraviti, — ali to je samo na papiru, a u istinu s pozorišta našega ore se takve jezične nepravilnosti, kakove se mogu samo u njem dogadjati, koje bi moralo biti školom fina i ugladjena jezika.

Prošle nedjelje i ponedjelka 20. i 21. o. m. predstavljano je: „On hoće da vraguje,“ pa „Graničari.“ U ovih posljednih vrlo je dobro izveo svoju ulogu revni g. Ružić.

*) To su pia desideria gledeć i na stanje glasbenoga zavoda, i gledeć na ostale odnošaje u našoj domovini.

Ured.

Smješice.

Dante, čuveni pjesnik, upita njekoga: „Koje je doba? t. j. koliko je satih?“ „Sad je ona doba,“ odgovori upitani, „u kojoj se magarci tjeraju na vodu.“ „Čudim se dakle, što već nisi na mlaki,“ sgodno primieti pjesnik.

Sudac. Vi ste odsudjeni, da imate Mariji X., kao materi vašega djeteta, platiti na mjesec pet forintih.

Obtužen ik. Ala liepih stvarih! Ubiješ li koga, kazne te; dadeš li komu život, takodjer te kazne.

Tukao je suprug svoju suprugu radi toga, što nehtjede da radi. „Gle lopova!“ zakrešti ona „ništa mu neučinih, a on me bije.“ „Ta upravo zato te i bijem,“ odgovori suprug, „što mi ništa nisi učinila.“

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni ureduik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. rujna 1865.** **Broj 25.**

TURSKE GLAVE.

Crnogorci na glasu junaci,
Zatočnici sirotinje raje!
Koja radi uviek da ga sbaci
Pod turskijem jarmom od kada je

S Turci klat se iznad svijuh slavah
Slava im je od vjekovah viekom,
A što više odsjeći im glavah
Želja svakom usisana mliekom.

Nose oni po navadi ove
U gnjezdo si gore turske glave,
Njimi kite kule i dvorove,
Pa se diče, da su turske prave.

„O jadne vam na sramotu dike!
To divljakom dolikuje samo,
A ne ljudem, što za krštenike
Tobože ih brojiti imamo.“

„Glave sjeći, glave nasadjivat,
Ljudske glave, to je grozno, bože!
A tom grozom još se nasladjivat
Ozvierjeli izrod samo može.“

„Dokle još će trajat ta grdoba,
Naravi nam ta nakaza kleta?
Valjda dok nam neizteče doba
Na tom svietu, smeću toga svieta!“

Eto tako na sva usta viče
Europa tobož ugladjena,
Ružno viče, ružnije proriče,
A vika nam dodijala njena.

Nuder starče, Crnogorče siedi,
Nedaj mrazu da ti obraz šika.
Odgovori! kad te tudjin biedi
Nek i sluša tebe biedjenika.

„Lak odgovor, gospodaru, meni,
Lako tužnom cviljeti od jada;
Ali težko da će sviet kameni
Uvjerit se o njemu ikada.“

„Sviet taj nezna, jer nehajno gleda
Kršćanovo uz Turčina stanje,
Sviet taj nezna, gdje se življet neda
Da je život puko otimanje.“

„Krst i koran u vječnoj oprjeci
Kao vatra i voda se luče,
Te gdje im je skupa bivat djeci,
Tu uvjeke jedno drugo tuče.“

„Neima mira gdje zapovied glasi
Po koranu: Kolji kaurina!
A po krstu: Ljubi bližnjega si
Bez razlike, istog dušmanina!“

Digitized by Google

Nejma mira, gdje najveće blago,
Sveto pravo, jošte neima dvora;
Jer Turčinu što je godjer drago
To kršćanu pravo biti mora!"

„Turska vjera kršćanu nevjera,
Turska volja kršćanu nevolja,
Turska sreća kršćanu nesreća,
Turska šala kršćanu vješala!"

„Glave sjeći, glave nasadjivat,
To je turska starinska navada;
Tim se dičit, tim se nasladjivat,
To je turska starinska naslada."

„U obrambi golog si života,
U vraćanju zajma krvavoga
Nauči se kršćanska sirota
Bit okrutnom s okrutnika svoga."

„Turski joj je s Turčinom postupat,
Jerbo njemu drugač neodolje,
S krvopijom u krvi se kupat
Volja ju je samo od nevolje."

„Tako bilo i biti će tako
U svijetu starom i u novom,
Gdje na zemlji ljudem biva pakô,
Tu i ljudi naliće vragovom!"

„Čuj me zato svjetino opaka,
Čuj me pravo, istina je prava,
S one strane dok bude Turaka',
Bit će s ove njihovijeh glava'!"

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

(Dalje.)

Stari se griešnik začudi. Ja nebih dugo razmišljao, da mogu, ali novci — strese rameni. Što sam imao, to sam razposudio, nikakvih kamatah, svigdje potreba, a od nikuda pomoći.

— Ali, nastavi na lihvarsku, ako ja upravo i neimam, to znadem ljudih, koji imadu, pa bi dobro bilo upitati je. Koliko trebate?

— Čim više, tim bolje, odgovori mladi podhvatnik. Nu u ovoj bi kući bilo podosta prostora, te nebi trebalo mnogo na gradjevine trošiti, s toga bilo bi dovoljno pet do šest tisućah forintih, da se počme kako valja.

— Pet do šest tisućah forintih! vikne lihvar. To je mnogo, nezuam bi li se toliko našlo. A je li sigurno? Tko i čim jamči?

— Ako ja nejamčim, neznam tko bi drugi, nasmija se mladi Brančić.

— Razmislimo, prosbori Gulić, možebit se nadje gdje kakova sigurnost. Sutra ću pokucati kod jednoga si prijatelja, koji je već njekolicini pomogao. Čovjek pouzdan, koji će sigurno stvar proniknuti.

— Ja ću mu dovoljno dokazati, odvrati Brančić, da se neima bojati.

— Dragi gospodine Guliću, reče mati, kad je ustao, vi ste nas sve ove večeri liepo veselili. Ako biste mogli kako našemu rodjaku pomoći, to bismo vas više slavili, nego li samo kao našega dobročinitelja. Vi znate, kako je nam, ja sam sama sa svojom djecom, neimamo ništa, osim nade, da će nam se kuća jednom izplatiti. Ako baš novca treba, to ću ja jamčiti koliko mogu.

— O, dobra gospojo, odvrati Gulić, vaše je srce kao zlato. Sve ću činiti, što god mogu, jer mi se čini, da valja mlade, podhvatne ljude podupirati. Dodjite sutra k meni, obrati se k Brančiću, da se malo bolje upoznamo. Ali gle; čuvar jur zove. Molim, gospo Slavićka, što ljepše, da mi oprostite, što sam vam toliko dosadjivao.

— Ta ostanite još, gospodine Gulićn.

— Podnipošto! Nije liepo gospodjam dosadjivati; gospodičnoj Sofiji su već mutne oči od rada. Pogleda u titrajuće oči mlade dieve, pa se nasmije na teknika. Zar nije tako, gospodine Brančiću, gospodična je umorna, ili joj je dugočasno. Hajdmo, gospodine Brančiću, nebi bilo liepo, da samo jedan hip sna uztegnemo njenim očima.

Brančića nebje volja, kako se činilo, tako se brzo razstati. Sjedio je na stolcu skrštenih noguh i prekrštenih rukuh, gledajuć u plamen malene svjetiljke, kao da je ona čudnovata Aladinova, koja mu može u svem pomoći.

Kadno ga je Gulić zapitao, ili rekao bih, zapovjedio mu, digne glavu, te hoteć, nemaknuv se ništa, niečno odgovoriti, preteče ga Sofija.

— Vi ste uviek dobar i razborit, gospodine Guliću, znate uviek što se pristoji, te biste mogli mnogomu gospodičiću primjerom biti. Umorna baš

Digitized by Google

nisam, ali bismo svi radi malo počinuti, da sutra opet rano na posao ustanemo.

— Tko rano ustaje, nikad se nekaje! primjeti gospodin Gulić.

— O tom ću snivati, odvrati ona.

— O čem, gospodično, o meni? zapita lihvar, pogledav joj lukavo u oči.

— Ta o kom drugom, nego o našem ljubeznom prijatelju, o našoj zaštiti, koji nam nikad nedosadjuje, smješeći odvrati djevojka.

Čuvši ovo ustane Brančić, okrene se hitro i pograbi šešir.

— Zbilja se je probudio, reče mlada dieva.

— Oprostite, ako sam vam dosadjivao, reče on, nebilo tako više.

— E, takovi su svi učeni ljudi, reče Sofija veselo, kad snivaju, misle da bdiju, a gledajuć jasno nerazlikuju dana od noći.

— Lahku noć! reče pruživ ruku udovi. Da si zdrava Sofijo!

— Dobro spali, vrli rodjače, odvrati dieva, nakloniv se duboko i malo porugljivo.

Guliću se nadmu prsa.

— Lahku noć, gospodično, šaptne. Ha! ha! Vi ste vrlo nemila.

— Pasti će na stubah, pa nam onda nebude do šale, odvrati ona, smijuć se, brzo pograbi svjetiljku, te podje pred Gulićem, a on za njom.

— Pazi, da neposrneš, reče ona na veliku radost Gulićevu, čuvaj se, dragi Vladislave, neuzdaj se posve u — te stube i to kamenje.

— Nebrini se, odvrati ovaj bladno, ja znam put, pa ću se i čuvati.

— Krasno! vikne lihvar. Sofijo, vi ste alemkamen. Sutra ću opet doći —

— Po svoje novce, zakrši mu ona rieč.

— A, da, ja neznam ništa o novcu! Nego ja ću vam nješto kazati, nješto važna, tajna, česa nesmije nitko znati, nego vi.

— Gospodine Guliću, groza me popada, vikne i za čas je nestane.

Gulić izbaše njekako iz kuće, te u dobar čas pristigne Brančića. Vani je kiša lievala, vjetar svirao, a noć bila tamna i studena. Gulić skopča haljinu, nabije šešir čvrsto na čelo, te se objesi za ruku svoga pratilca, koji u brzo počuti taj teret.

— Velika vam hvala, što me proti ovomu paklenomu vjetru dobrostivo podupirete; znajte, vratiti ću vam milo za drago. — Da imamo njekoliko sviećah vaših, bilo bi vrlo dobro. — Baš liep dosjet. Što biste vi na to, gospodine Brančiću? nije li to krasna pomisao?

— Čini mi se, da vam nemanjka krasnih domislih, odgovori ovaj.

— Molim liepo, ali dosjetakah mi doista nemanjka nikada. Čovjek, kao ja, treba da se uviek čemu domišlja, što bi mu koristilo. Ha! ha! ha! to je liepa dosjetka. Nu što su moje dosjetke prema Sofijinim. Nećete li vi ništa na to gospodine Brančiću? Vi se valjda srdite, što vam je krhko odsjecala.

— Baš ste pogodili, primjeti Brančić. Više je putah i pretjerivala, te joj jezičak i odviše leti.

— Liepa, okretna i oštra jezika gospoja je najbolje, što čovjek može poželjeti, reče gospodin Gulić. Takova svakoga, koji hoće da joj se bolje približi, zauzda, prpošno šiba, svuda je i svagdje, pa dobro i savjetuje kad treba.

— Kako mi se čini, vi ste mojoj rodjakinji osobito naklon.

— Tako je, jer je i ona meni.

— Pazite se, reče lučbar.

— Česa? zapita susjed.

— Mogli biste pasti.

— A, tako, reče Gulić. Hvala vam liepa; nu ja se već dosjetih, da vi mislite na Sofiku.

— Zar se nje nebojite?

— Bojati? zašto? baš ništa.

— Čujte, nastavi lihvar poučno, čovjek mora poznavati ženske. — Gdje znadu, da bi se smjele ponuditi, tu su gotove; ali čovjek ozbiljan, kao što sam ja, nauči jih, da ga moraju štovati.

— Vas dakle štuje, pa to štovanje i zaslužujete, kako mi se čini.

— Bože dragi, ja sam prost čovjek, ili kako se već veli, čestit gradjanin; ali sam od vajkada ljubio ovu obitelj. S otcem sam baratao, uzajmio mu novacah na kuću, nisam već godinu danah dobio kamatah; ali znam kako je, pa ipak volim još dodati, samo da u nuždi pomognem. U mene je srce milostivo, svakomu otvoreno; ali Sofica, to miljašno diete, zaslužuje osobito, da se valjan čovjek za nju pobrine. Ja to već učinih, a nadam se, da ću još više, pa će se tim i vam pomoći.

— Meni? zapita Brančić.

— Jest, vam, naglasi Gulić. Ako uredimo tvornicu, tad će Sofika sve izpraviti. Ona je premilo, razmaženo djevojče, nu gdje je meda, tu su i pčele, gospodine Brančiću. Liepoj djevojci valja sve oprostiti. Ja barma to činim, pa kad bi me htjela dražiti i bockati, činilo bi mi se, da je sve na svom mjestu.

Brančić se grohotom nasmije, a i Gulić pristane uz taj homerički smieh. Rekao bih, jedan

Digitized by Google

drugoga tjera sve više na smieh, koji se uzprkos kiše i bure daleko čuo.

— Ta prestanite jednom, reče lihvar težko dišuć, umrieti ću. Pa što ste stali? pružite mi ruku, za pet časovah sam već pod krovom.

— Nečujete li, kako njetko zove u pomoć?

— Ta tko bi to bio? Strašilah neima, a za ljude su stražari.

— Eno opet njetko zove. Mora da je čovjek.

— Pa neka leži, hoće Gulić, pograbiv ga za ruku. Bit će valjda kakva pijanica, koji se po ulicah valja, pa si je možebiti nogu slomio.

— Hajde, da vidimo tko je.

— Sačuvaj me Bože! Česa neznam, za ono me neboli glava; svatko neka gasi svoju vatru. Ostanite vi ovdje, gospodine Brančiću, pa ćemo zazvati stražara. — No, pa leti, ti vjetrogonja, zamrmlja za njim, ja baš neimam volje ovdje duže stati. Sutra će mi jamačno pripoviedati, taj čovjekoljubivi ludjak; ali ja ću ga već pameti naučiti, ha, ha, ha! Za to je baš dobar; za ino nevalja. Tim zakrene za ćošak, vjetar ga ponese sad amo sad tamo, te sav iznemogao, nu ipak veseo zaleti se u kuću.

Brančić medjutim potrči preko ulice za glasom, što ga je čuo. Crna tamna pritisnula, da nisi prsta pred očima vidio. Pipa simo, tamo, nu uzalud.

— Moj Bože, reče glasno, možebit je kakov nesretnik, valjda onesviešćen.

— Ovamo, dobri moj prijatelju! Ozove se glas, ja sam pri dobroj pameti, te vam liepo zahvaljujem, što hoćete da mi pomognete.

Brančić se začudjen približi. Na mokrih, kamenih skalinah pred njekom kućom sjedjaše čovjek sguren.

— Vi mi zahvaljujete? reče, a zašto mi neodgovorite, što vam je?

— Zato, jer sam čuo, što ono vaš drug reče; neželim da budem ljudem onakovim ičim obvezan. Čini mi se, da ste vi čovjek druge vrsti, pa zato ste se za me i zauzeli. Ja sam pao, noge baš nisam slomio, nu nemogu njom kretati, pa to je u ovakovoj noći jednako zlo.

— Oslonite se na me, ja ću vas voditi, reče Brančić.

— Oh, ludorije! reče nepoznati. To je sve nepraktično; zar nečujete, da nemogu ustati. Eno onamo cestom ide stražar, zovnite ga amo.

Ove rieči izusti kao kakovu zapovjed, kojoj se valja pokoriti.

Brančić pozva stražara; ali ga razjedi osornost neznanika.

— Što se tu sbilo? zapita pridošli stražar.

Brančić mu htjede kazati; ali bolestnik presieče mu rieč:

— Imate li dobru toljagu?

— Dobro koplje, to imam.

— Pa sve jedno, batina ili koplje. Ja ću gore sjesti, a vi ćete svaki za jedan kraj primiti, pa me tako kući odnesti.

— Nositi? Pa kamo?

— Dolje cestom, pa onda desno.

— Ja ću vam već reći, gdje vam valja stati. Dobro uredite sjedalo, ja ću vas rukami oko vrata — tako — pa sad hajd, samo pazite, da me neprevalite.

Nosilci krenu, breme jim nebilo težko. Mali, suhi gospodin nije mnogo vagao, ali mora da ga je jako boljelo, budući je koji put glasno zajecao, a skoro na nijedno pitanje neodgovorio, što su ga pitali. Najposlje reče Brančiću:

— Tko je bio onaj vaš ljudski drug. Ako me nevara sluh, ja bi gah morao poznati.

— Zove se Gulić, reče lučbar.

— Dakle sam pogodio. To je Gulić, onaj lihvarkuća ili bolje prometikuća, ubojica sirotah i udovah.

(Dalje slieditи će.)

ODLUKA.

(Po Anastasu Grünn-u.)

Kada gospod ružu stvori,
Reče: cvati i mirisi! —
Kada žarko sunce posta,
Tada reče: grij i žari!

Kada gospod ševu stvori,
Reče: krili se te pjevaj!
A kolutu mjesečnomu:
Odkolutaj, svieti reče!

Kada gospod ženu stvori,
Njojzi reče: ljubit moraš;
Kada pako tebe stvori,
Zaboravi valjda na to.

Kako bi bo gledat mogla?
Mjesec, sunce svieti, žari,
Ruže cvatu, ševe s' krile,
A da sama još neljubiš? —

— *y* . . .

Digitized by Google

Jela i Sadi-paša.

(Priobćio D. H. Garčinski.)

Na putu u Slavoniju, medju trgovišćem Ludbregom i njegdanjoj tvrdjavi Koprivnici, leži selo Rasinja. Dražestna ravnica prekrižana je vinorodnimi brežuljci, a u dolini dižu se malene, drvene i slamom pokrite kućarice, medju kojimi ljubko provirkuje i po gdjekoji crveni krov. Ove nadvisuje starodavna sgrada — grad nazvana — u kojoj danas stanuju samo gospodski činovnici.

U početku 17. stoljeća obitavaše tu posjednik grada, od dohodakah svojih znatnih zemaljah i vinogradah povoljno živeć.

Liepe njeke proljetne večeri sjedjaše taj na kamenoj klupi pred gradom, njemu o boku dražestna djevica, utopljena u razgledu divotne okolice. Nujan gledaše barun preda se, mrk i ovako zamišljen bio je sličan kamenomu kipu. Djeva se više putah srdačnim pitanjem k njemu obrati, al on u kratko odgovara, češće baš nikako.

— Kako da si, ljubezni brate, današnju tvoju nujnost tumačim, poče djevica, ti si tako kratak u odgovorih, tako zatvoren, kakva te poslje smrti naših roditeljah još nevidje? Zar ja, kao sestra ti, nezaslužujem, da dielim s tobom žalost, kao što dielimo i radost?

— Jelo! odgovori barun žalostno, glasovi, što sam ih danas dobio, sasma su vrstni probuditi nujna ćuvstva u meni. Deder promotri ove zelene, bujne usjeve, koji ti sad pogled ublažuju, cvatuća stabla, koja ti sladkih plodovah obećuju, mir blagi poljodjelca, i sama naša sigurnost: sve će to na skoro prestati. Za koji će čas kopita turskih konjah naše trude pogaziti, taj bo se kleti naš dušmanin sve jače približuje. Istina, ja se nebojim za naš mirni posjed; ali više nego sve ležiš mi ti na srcu. Ti si razcvietanoj ruži slična, dorasla, a Bog me postavi, da te branim i jao meni, ako čast i poštenje naše kuće u tebi neokaljano nesačuvam!

Dieva obori plahi pogled na zemlju; strahovita viest o približavajućem se nesmiljenom Turetu sjeti ju grozovitih dogodjajah, što no pratiše nemile te goste prigodom njihovih češćijih napadanjah u našu zemlju, i o kojih su joj više putah brat ili družina pripoviedali.

— Ti si, dragi brate, opet će Jela, svojimi riečmi probudio strah u mojih grudih, koji me strašno peče, kad pomislim na budućnost. Ako si samo pomislim te divje dušmane krsta, kako, divjoj zvjeradi slični i za našom imovinom pohlepni, nasrću na nas, da nam izsišu posljednju kap; oh! tada protrese groza cielo moje biće i puna užasa mislim, da stojim na rubu strašnoga ponora. Ali proćeraj, mili brate, nastavi baruna srčano ljubeć, proćeraj tamne te misli, ja ću to isto učiniti; dobri otac tamo vrh nas bditi će, mi ćemo našu dužnost izpuniti, on će nas štititi i njegov sveti blagoslov spasonosno će se širiti nad našimi glavami.

Uhvativ brata za ruku izčeznu oba u gradu, da si ugodnijimi zabavami raztjeraju nevoljne slutnje.

Četrnaestgodišnji Ahmet, toga imena prvi, zasjede prestol Sultanah. Malo zatim pošalje vojsku pod Ali-pašom u Ugarsku.

Strašnoj oluji slični valjahu se ti ratoborni čopori nekrstah jadnom zemljom i što nemogaše mač uništiti, to propade u silnom plamenu.

Jedne večeri sjedjaše barun Rasinjski sa sestrom u samotnoj sobici, kad najednoć zdvojeni uzklik družine: Turčin! prekine noćni mir. Brat i sestra skoče k prozoru, i tu opaze pred vrati gradskimi jakom pratnjom obkoljenu nosiljku. Turci zahtievahu, da ih puste u grad, a barun zapovjedi, da jim se vrata otvore. Kao kod kuće udomiše se odmah Turci po praznih sobah, i neprestano trčanje nepozvanih gostovah završi sveti mir u tom, prije toli tihom gradu.

Bolestna mladića, koga sad s nosiljke skinu, odnese njekoliko Turakah oprezno u brzo priredjenu sobu, a iz strahopočitanja, kojim ga vojnici pratiše, moglo se je zaključiti, da je, premda najmladji med njimi, njihov zapovjednik.

Od toga dolazka mlada Turčina u grad rasinjski proteče više nedjeljah. Pomoćju tumača započme se medj barunom i bolestnim mladićem živahnije obćenje, koje urodi vlastelinu hrvatskomu tom koristi, da se pratnja bolestnika nije tako gospodski banila u gradu kao navadno, nepraveć nikakovih prećeranih zahtievah i uljudno se ponašajuć.

Jela, koja se u početku po zapovjedi brata u svojoj sobici sakrivala te najviše u njoj boravila, smjela je sad sjegurno gradom šetati, te prebavi već gdjekoji večer u družtvu brata i mladoga bolestnika, koji se je već prilično bio oporavio.

Osoba cvatuće dieve znatno djelovaše na srce mladoga Turčina, i svakdanje obćenje sa dražestnom Jelom upali u njem do brza silnu strast i ljubav.

(Konac slieditі će.)

Digitized by Google

PRIJATELJSKI LISTOVI.

Priobćuje X. Y.

III.

Vidim, pobratime Ranko, kako jedva ćekaš obećana lista! Evo ti ga sad; da te nezavodim, počimljem od gledanja!

Gledajuć iz daleka Zagreb, činile mi se kuće najednake, jedne veličine; ali kad zadjoh u Savsku ulicu pa iz nje Ilicom krenuh, začudim se, koliki je nerazmjer kućah. Jedna visoka, druga nizka, treća pače pozemljuša; pa ako su se i dogodile jednako visoke, jedna šira ili su joj prozori veći ili joj strmiji ili ravniji krov. I tako ti Zagreb, inače grad na liepu mjestu, neima morda niti tri kuće jednu kraj druge jednake. Mogio bi se reći, da nam je to pravo ogledalo naše nesloge. Kano što su u tom susjedi i neće da im kuće, barem u očitijih ulicah, budu jednake, tako niti brat brata netrpi, ako je što veći budi u čem god, osobito ako mu je Bogom dano, da što bolje razumije od drugoga. Primjerah ovakovih ima žalibože dosta, srce bi me bolilo, da ti ih počmem kazivati. Jednomu čovjeku nije moguće da digne sve kuće u Zagrebu na tri kata, te da budu jednako liepe: nu moguće je pametnu čovjeku nesložne ljude, koji se negledaju liepo, složiti i pomiriti, ako je u ovih volje i plemenite misli.

Tko bi mogao sve vidjeti u Zagrebu na jednom, dok se čovjek Ilicom, najočitijom ulicom, vozi! Ja sam izprva hodao njekoliko danah po Zagrebu, da se bolje upitomim, prošao sve ulice urednije, svaku kuću izmjerio očima, u svaka vrata na kući pogledao i nad vrati nadpis pročitao. Kad sam te nadpise, što ih je nad vrati svakoga štacuna i svakoga čovjeka od zanata vidjeti, onako nabrzo čitao, vjeruj mi, da sam se poveselio; jer znaš, da smo tamo samo talijanskim vikli bili. Nu kad sam iz bližega uzeo gledati, to ti ričeta (smjese) dosta, kakova se malo gdje vidjeti može. Njekoliko sam doduše poštenih hrvatskih nadpisah našao; nu sila ih je božja tako hrdjavo pisanih, da bi, tko išto našu slovnicu razumije, od ljutosti i jada puknuti morao, videći kako dotičnu nije umio dvie tri rieči hrvatske pošteno napisati. Kako u ovih malih stvarih za svoj jezik nemarimo, tako niti u najvećih nismo mu veliki prijatelji. Mi se učimo tudje jezike po pravilu i govoriti i pisati; ali hrvatski znamo, svakoga nas je majka naučila, pa što čovjek zna, toga mu netreba učiti. Koji tako misle, to su ljudi malena duha, koji se nad zemljom nikad nedižu. Nu ima ih, koji krupnije misle: jednim je naš jezik ružan, te ga niti od majke nenauče; drugim je težak, te im se truditi oko jezika neda; trećim je siromašan, te za njega nemare već se tudjom, knjigom bogatijom, goje. A pridošlicam ga ni najmanje netreba učiti, kad svoj jezik u najboljoj njegi ovdje nalaze. Ni oni domaći mišljenici nevide daleko od nosa, ako misle, da nije bolje išta nego ništa, pa da je bolje svoje jaje nego tudja kokoš. Tko u malom svoga nepočituje, nemože ga niti u većem bolje počitovati. I tako ti, dragane moj, ima nad vrati koječega s neznanja jezika napisana, što oko poštenu čovjeku, Hrvatu vriedja i ponos. Pitao bi tko, zar nismo u ove tri četiri godine mnogo napredniji, jer prije su samo njemački napisi bili, a sad malo ne sve hrvatski. Da koji čovjek prvi put u Zagreb dodje, pa da mu nije ništa od naše prošlosti poznato, odmah će saznati, da je prije sve tudjinsko bilo; jer i danas imaju svaka druga vrata uz hrvatski nadpis i njemački zajedno, a gdjekoji ništa našega na sebi nemaju. Valjda se boje ljudi, da jih nijedan kupac nebi našao, kad bi samo hrvatski napisali čim li trguju, što li rade! S jedne je strane to i dobro, jer čitajuć samo hrvatski jedva pogodiš, što ono pismo na dasci kaže: tako je hrdjavo i nespretno napisano, a njemački je lahko razumjeti, buduć mu malo i veliko viklo. Kano da čujem njeke maloumne, gdje govore: ta to njekoliko hrvatskih riečih neće nam narodnosti unaprediti, a njemački nadpisi neće hrvatstva utamaniti. Dosta zlo, budemo li tako mislili i govorili: onda niti smo priesni niti pečeni, već ljudi slaba duha, koji k plemenitoj svrhi ići neznamo. Ako se izpričavaš, da nisi krvi hrvatske, a ti priznaj, da si gost liepo dočekan, pa kad hrvatski kruh jedeš i s Hrvati živeš: nevriedjaj barem oka poštena rodoljubna srca, hrvatski mu (ali kako valja) napiši, gdje si i što si, pa ako si inače vriedan od svoga zanata, svak će te naći, i Hrvat i Nehrvat.

Reći ćeš mi, Ranko, da fantaziram. Ne, brate u hrvatskoj sam zemlji i u hrvatskom gradu, hrvatsko mi je srce i vruća mi krv hrvatska žilami teče, pa bi rad i hoću, da mi u domovini sve bude hrvatsko: poda mnom, nada mnom, uza me i oko mene.

U sliedećem ću ti listu okom vidjeno i dobro duhom razsudjeno dalje pisati. Za sad mi ostaj zdravo!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. rujna.

Znamenite se dogadjaju promjene u domovini našoj; jedna drugu uzastopce sliede, a sve nam dokazuju, da se naše stvari okreću na bolje. Hrvatski je narod u dvanaest stotinah godinah, što živi u sadanjoj svojoj domovini, morao mnogu gorku čašu izpiti; ali su svagda izza toga prispjeli i ljepši dani i odatle krasna ona poslovica: „Još na nebu stari Bog vlada.“ —

Nj. veličanstvo kralj naš odpusti milostivo sve posljedice pravne gosp. Ivanu Perkovcu, uredniku i izdavatelju „Pozora,“ i gosp. dr. Starčeviću, bivšemu velikomu bilježniku županije riečke, što sliediše kazne, koje morade prvi podnositi okrivljen i odsudjen u štamparskoj parnici radi prestupka, a posljednji radi zločina; te su oba ta gospodina sada podpuno rehabilitirana, a gosp. Perkovac može opet nastaviti izdavanje narodu hrvatskomu mila „Pozora,“ kad ga je volja, budući je naša dvorska kancelarija prilikom te amnestije onu svoju zabranu opozvala.

Jednako se govori, da će pomilovan biti i g. Eugenijo Kvaternik, a rehabilitiran i g. barun Dragojlo Kušland, bivši veliki bilježnik županije zagrebačke. Ovo posljednje tim je vjerojatnije, budući je ukinuta i ona disciplinarna naredba, što no ju izdade pred dvie godine hrvatska dvorska kancelarija glede vlasti županijskih skupštinah i velikih županah. — Ovo su sami takovi pojavi, koji nam zbilja dokazuju, da čovjek iduć jednakim pravcem najdalje dodje. —

Istoga dana, kad stigne u Zagreb ono pomilovanje gg. Perkovca i Starčevića, riešen je g. Eduardo pl. Mrzljak časti dvorskoga savjetnika kod hrv. namj. vieća, te stavljen u mir. — Novine inostrane — domaće šute podpuno — svašta pripoviedaju, a njeke dovode to penzioniranje u savez sa Lambergiadom i g. Uricom.

U ostalom izvrnule se okolnosti ovako il onako, hrvatski će narod ipak napredovati na polju umne prosvjete, pa makar mu se i tu kojekakove zaprieke stavljale. Doduše bit će ljudih, koji će se i tomu rugati, kao što se onomadne narugao njeki gospodin, što se usudismo spomenuti, da učiteljica na budućoj zagrebačkoj višoj djevojačkoj učioni mora biti podpuno vješta hrvatskomu jeziku i da će se na to velik uzimati obzir; da nije dovoljno, ako samo onako govori hrvatski, kao što govore one naše vriedne ženskinje, što no prodavaju voće na trgu. —

— (Jugoslavenska akademija.) „Glasonoša“ doznaje, da su pravila jugoslavenske akademije u najvišem kabinetu te da čekaju, da ih nj. veličanstvo potvrdi. Isti list pripovieda, da je koješta u njih izbrisano, što je sabor bio načinio.

— (Narodni muzej.) Gosp. Mijo Sabljar, predstojnik hrvatskoga muzeja, izdade poziv, u kojem veli, da bi vrlo važno bilo, da se sazna, gdje se u našoj domovini

1. nalaze slike ili kipotvori, koji predstavljaju naše kraljeve, bane, biskupe, velikaše, vojvode, junake i umjetnike, starijega i sadašnjega vremena, u obće svih domorodacah, svećenićkoga ili svjetskoga stališa, koji su na koj god način za domovinu zaslugah stekli;

2. naslikane okolice iz naše domovine, starije i novije dobe;

3. različita važna i umjetna djela od naših domorodacah u slikariji, kipotvorstvu, bakrorezu (Kupferstiche,) drvorezu (Holzschnizelei) itd.;

4. slikarije i kipotvore od svetacah po crkvah i manastirih, ako su i od stranih ali glasovitih umjetnikah načinjeni.

U djelu „Slovnik umjetnikah jugoslavenskih“ navedeno je mnogo naših narodnih umjetnikah, ali to sve nije dovoljno; s toga umoljava on sve duhovne i svjetske oblasti, tvornice, gostionice, gospodštine i privatne osobe, da izvole predmete slične, ako bi ih imali, opisati i narodnomu muzeju poslati, da se uzmognu tiskom priobćiti. U tih opisih valja naznačiti:

1. Ime i čast, koga slike predstavljaju; je li u naravnoj veličini, ili samo poprsje glasovitoga muža ili svetca predstavljeno i od koga je umjetnika načinjeno.

2. Kod slikah bez napisa, od kojih se nezna, koga predstavljaju, može se njegova nošnja i po prilici, koliko ima godinah, na kratko spomenuti.

3. Gdje se nalaze druge sbirke, numismatičke, starinarske i medju njimi oružnice od manjega i većega oružja, sa željeznimi ili mjedenimi štukovi i oklopi, pak sbirke od prirodnih stvarih. Na taj bi se način spisatelji ovih pojedinih predmetah, koje bi za svoje djelo trebali i starinari i prirodoslovci se bolje uputiti mogli, kad bi znali, gdje takove sbirke obstoje.

— (Hrvatsko kazalište.) Kazališni odbor pozivlje djevojke i mladiće, koji osjećaju u sebi volju i ljubav k narodnomu kazalištu, umiju čitati i pisati, pa bi htjeli kao predstavljači sudjelovati, da se do 14 o. m. prijave kod artističkoga ravnatelja, g. dra. Demetra. — Ujedno doznajemo, da će g. Franjo Ban ove godine u Beč, da se ondje naobrazi i valjano pripravi za kazališnoga umjetnika. Ovo je dobro, pa mi želimo, da g. Ban upotrebi čestito svoje vrieme nauke, da razvije onako naravne i lepe svoje sposobnosti — koje mu se nemogu zaniekati — da bude i dika hrvatskomu kazalištu i — da netroši novce uzalud.

— (Milaković.) Iz Praga dobismo pismo, u kojem nam medju ostalim pišu i ovo: „U vašem listu, br. 22. o. g. priobćiste pjesmu „V. Lisinski,“ u kojoj pjesnik tuguje i sdvaja gotovo, što smo s pokojnim Lisinskim izgubili jedinoga narodnoga skladatelja, jer da od onoga vremena nepojavi se već nijedan sličan njemu. Moram vam iskreno reći, da ja nisam mnenja pjesnikova; prije svega nevalja nigdje i nikada sdvajati; naš je narod ukrašen sjajnimi sposobnostmi duha; a zemlja, koja no porodi Lisinskoga, poroditi će i druge junake u glasbi. A, nevara li me nada, bit će to doskora. Ovdje u Pragu uči, kao što znate, mladić g. Miłaković, koga njegovi učitelji osobito hvale, tvrdeć da ima i

Digitized by Google

krasnih sposobnostih i osobite volje k liepoj umjetnosti — glasbi, pa ako uztraje, da će biti pravi ponos naše domovine (Dao Bože, i to čim prije, jer narodnih umjetnikah upravo silno trebamo. Ured.) Šteta samo, što mladić uživa slabu podporu, te nemože onako kako valja sasma posvetit se svomu doista krasnomu zvanju. Nebi li se moglo kako tomu doskočiti, kakovom većom podporom? (Možebiti, ali bi tu trebalo sve sile napeti. Dakako najveća bi sreća bila, da se nadje velikodušni mecen, koji bi tu svoticu darovao. Nebi li koji svjetski velikaš hrvatski jednom dokazao, da mu je zbilja do napriedka našega naroda i do njegove slave? Ured.)

— („Izviešće) o sukromnom zavodu učiteljice Ivane Jande u Zagrebu na koncu školske godine 1865." Gospoja Jandova drži već više godinah sukromni zavod, u kom se djevojčice u svačem liepom podučavaju, a uz to sadi im se u mladjahna i nježna srca ljubav prama domovini i narodni ponos, koji najljepše na svietu riesi liepi spol. Iz njena ljetošnja izviešća vadimo evo sliedeće rieči, koje napisa učiteljica Pavla Mahin. Pošto je prije opomenula učenice, da uztraju na polju radinosti i ćudorednosti, nastavi evo ovako:

„Drugo jeste, što vam već toplije preporučiti nemogu, da budete dušom i tielom ono, što po krvi i rodu biti imate. Da budete kćerke domorodne, da nebudete tudjinke u vlastitoj kući svojoj. Troje jeste, što narod podignuti može: knjiga, nošnja i narodni ponos. Prionula jednom ženska srdca uz ovo troje, nećemo se bojati, da će nam domovina nazadovati, jer ako i sliede po koja srca, to će se ugrijati uz narodnost svojih vrlih drugaricah. — Prionite indi uz narodnu knjigu, nesramite se nošnje svoje, — ponosite se, što se krvi slavjanskoj dolikuje, pa će sunce bolje budućnosti ogranuti narodu našemu."

Ovo su dostojne rieči učiteljice; prema ovomu morale bi raditi sve učiteljice, pa bi zbilja narodu hrvatskomu bolja sreća procvala. — U zavodu gje. Jandove sve se predaje hrvatski, i mi želimo, da njen zavod i na dalje radi uztrajno na tom podhvatu.

Koncert.

Veselo smo izčekivali dan, da čujemo i da možemo prosuditi napredak i vrlinu naše hrvatske pjevačice, gdčne. Matilde Mallingerove, koju izvanredno i pražko novinarstvo pohvali. Program koncerta od 26. kolovoza zadovoljio je podpuno zahtjevu našega občinstva, koje si već nedade hvaliti i uzvisivati ma i kako dugimi kritikami, što samo sobom propada. Koncert se otvori krasnom i točno izvedenom ouverturom iz opere „Don Juan" od Mozarta. Glasba nadvojvode Stjepana pod upravom gosp. pl. Asbotha zaslužuje osobitu pohvalu radi obiuh ouverturah; nu o sprovadjanju iz Lucije nemožemo isto reći. U napjevu iz opere „Ljubav i zloba" od neumrloga Lisinskoga stupi pred občinstvo koncertantica, koju pozdravi dubkom napunjeno kazalište srdačnim živila! Zvonkim i ljubkim svojim glasom zanese — možemo upravo kazati — cielo občinstvo, tako, da nije skoro nijedna ruka mirovala, a vienci i cviećе okruni miloglasno pjevanje. Osim rečenoga napjeva naužismo se prave slasti još u dvajuh komadih i to: u posljednjem napjevu iz „Lucrezie" i u „Lucije." Osobito je uzhitila občinstvo napjevom iz „Lucrezije" hrvatskim prievodom, što je tako milo zvučao iz nježnih joj usanah.

Ovom prigodom uvjerismo se o velikoj razlici, kako je pjevala ovu ariju gdčna. Mallingerova i kako je pjevana pred dva mjeseca u našem kazalištu, pa ipak nesmagahu njeki dovoljno riečih i pohvalnih frazah za bivšu primadonu.

Izpjevav taj komad bude opetovano izazvana i neprestanim živila! i cviećem obsipana. Isto tako dopade se i napjev iz „Lucije" do sprovodjenja orkestra. Glas sam joj je zvučan i čist, ljubak, kao da joj iz srca dolazi, obsežan tako u visini kao i u nizini, što je pokazala pjevajući duboko *H*. U obće se vidi, da se je vježbala u visini, koju je i prije imala, te ju samo ugladila i učvrstila, da svaki glas najvećom sigurnošću udari, kao na instrumentu. Ćurlik ima umjetan, a izgovor vrlo čist.

Osim toga imamo jošte hvale vriedno spomenuti deklamaciju gosp. Konrada Filipa, koju je vrlo dobro shvatio i prama tomu i besjedio. Izgovor mu je pravilan, u koj bi se i gospoda predstavljači jako ugledati mogli. Gdčna. Veiserova gudala je „Tarantelu" na zadovoljstvo. A gospoda dobrovoljci izveli su sbor ciganah svojimi čistimi i kriepkimi glasovi točno i sigurno, a gdčna. Göttlingova dokaza, da ima liep glas; samo bi trebalo, da joj se u buduće ili prevede ili protumači tekst, da nepjeva bez čuvstva. G. Grasel svirao je na flautu takodjer dobro, te ga občinstvo liepo pohvali. *M.*

Književnost.

„Matica Dalmatinska" izdala je svojim troškom Narodne pjesme, liepu sbirku, u kojoj imade do 90 narodnih pjesamah. Ciena je toj knjižici 60 novč. Mi preporučamo što toplije to djelce našemu občinstvu.

— (Aždaja sedmoglava) od Vida Došena, pretiskana je na novo, te će za koji dan sasma bit gotova. Za tisak priredi nam ju g. prof. David Starčević, a izda svojim troškom g. A Jakić. Ova knjiga zaslužuje osobitu pohvalu, te možemo g. Jakiću upravo zahvalni biti, što nam toli liepo blago opet na svjetlo iznese, jer od te knjige nije bilo moguće ma da bi samo jedan eksemplar si nabaviti. A i našemu je narodu, osobito u gornjih stranah, toli omilila, da mu ovo drugo izdanje može samo dobro doći.

Svaštice.

(Domovina našega voća i zelenja.) Domovinom repe i mrkve jest Francezka, zelja Cypar, artičokah Sicilija, šalate Cosa, trešanjah i orahah Pontus, citronah Media, kestena Kastania u maloj Aziji, bresakah Persija, šljivah Sirija, jabukah Cipar, tunjah Ceylon, smokavah Grčka, gdje ima takodjer najljepših jabukah i krušakah, marelice dodjoše iz Amerike.

— (Odakle dolazi rieč „kravatli?") Na ovo odgovara slovački list „Sokol" ovako: „Hrvati nošahu u 16 stoljeću ovratnik (Halsbinde,) koji prihvate nabrzo i Francezi; već god. 1636. dopru hrvatski ovratnici do Francezah, ovi ih prihvate takodjer i prozovu „Crovatte," „Cravatte" (Vid. Dict. etym. de Mènage.) Dosljedno tomu bili bi ih Slovaci imali okrstiti ne kravatli nego „chorvatkou." A kako bi ih mi Hrvati morali nazvati?

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. rujna 1865.** **Broj 26.**

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

(Dalje.)

Neznam baš čim se bavi taj gospodin Gulić.

— Vi se dakle š njime možebiti nedružite?

— Što tim mislite, to neznam?

— Bolje po vas, reče bolestnik. — Sad za časak, a kod trećih vratah stante. Povuci kojigod vas za zvonce, ali čvrsto, — još jedan put, — još; tri put, tako valja. Svieća dolazi, pustite me sad, sad ću doći u kuću. — Evo, stražaru, uzmite ovo i hvala vam. Vam pako, mladi gospodine, trostruka hvala, pa ako vam budem mogao čim služiti, rado ću vam ljubav za ljubav vratiti.

Vrata se medjutim otvore, a na njih se pokaže čovjek pristar i pospan; najednom sklopi ruke i vikne ustrašeno: Jezuš i Maria! Što je? Što se sbilo, gospodine savjetniče?

— Zijalo jedno! vikne stari, primi i nepitaj na dugo. Nogu sam si smaknuo, kad sam pao. Vodi me u sobu, pa mi svuci čizme. Ali polahko, posve polahko i zatvori vrata. Lahku noć, gospodo!

Vrata se zatvore, a oba nosilca ostadoše vani na kiši i buri.

— No, morao bih u dimnjak zapisati,. reče stražar smijuć se, dade mi forintu, ali ipak je stari vražić. — Ja sam ga odmah upoznao, opaziv ga na stubah, nu nisam htio da znam.

— Pa tko je on? zapita Brančić.

— Savjetnik Hrastić, o kom mnogi znadu puno toga pripoviedati. Nitko nemože kod njega obstati. Moja nećakinja bijaše pri njem. On neima ni psa ni mačke, a bogat je kao grof. Kuća je njegova, on sam stoji u njoj, jer neće nitko k njemu. — To vam je čudan čovjek, neuljudan sa svakim, osobito, tko je bogat i ugledan. Nitko mu nemože ugoditi, on mora sve vidjeti, svatko je kod njega lopov.

— On je dakle skupac.

— Stara, prokleta tvrdica. Moja mu je nećakinja njekoliko tacah stukla, pa morade od svoje plaće nove kupiti. — Jamačno se je prevario, kad mi je forintu dao; misljaše valjda, da je desetica (10 novč.) ili nije znao, što radi. — Lahku noć, gospodine. Vam nije vaša usluga ništa doniela, van golu zahvalu. a to je baš najljepši način kod takovih ljudih. Sutra već neće o tom ništa znati.

— Ja ga sigurno neću na to sjetiti, .odvrati Brančić i požuri se kući.

III.

Sutradan posjeti Brančić gospodina Gulića. On je bio sve dobro razmislio, pa prem zlovoljan i nevjerujuć sam sebi, pomisli ipak, da nebi dobro bilo bez nužde odbiti ponude, koja mu se bješe nenadano ukazala.

Za malo nadje kuću njegovu. Bila je to kuća mala u njekoj tiesnoj ulici, što no je s Ilicom u

Digitized by Google

savezu. Vrata su zatvorena; kad je za zvonce potegao, pomoli glavu Gulić kroz doljnji prozor iza zamazanih, zelenih zasjenaka, pa ju odmah natrag povuče. — On mora de podulje čekati, dok mu strašno visoka, suha ženska vrata otvori. Došav u unutar nadje gospodina Gulića sjedećega kod stolnice, gdje pomno u njekakovoj debeloj knjizi nješto računa.

— A, to ste vi, gospodine Brančiću! Već sam mislio, da vas nebude. — Vi ste htjeli u deset satih doći, a sad će na biti jedanaest. Točnost, to je prvo pri svakom poslu. Uzaludˇ, gospodine Brančiću, tko nije u malenu točan, neće biti niti u veliku. Upravo sam radi vas svoje knjige sada pregledao. Žalostno doista, koliko mora pravedan čovjek gubiti. Zbilja! kako je bilo sinoć, što ste našli na ulici?

— Stara, nezahvalna, budalasta čovjeka, koji si je nogu omaknuo.

— Pazite gospodine, reče Gulić, što nespada na te, nediraj ga. Sve je sad nezahvalno. Da vi znate, koliko sam ja u tom izkusio! Nu sjedite, evo stolice. Baš mi je žao, što niste uprav u deset došli; ja sam se nadao, da ćemo zajedno doručkovati. E, sad je jur prošlo.

Brančić se zahvali na toj uljudnosti, a lihvar nadme se smijati.

— Vi ste još od sinoć siti. To je prekrasno djevojče, ta Sofica, jutros je već kod mene bila.

— Kod vas?

— Jest, kod mene, četvrt sata posve sama. Imali smo još od jučer nješto posla. Ha, ha, ha, kako vi izgledate. Tako mi poštenja, istina je, što sam vam jučer rekao, baš tako, kao dva put dva da su četiri.

— Čestitam vam, hoće Brančić posve hladno.

— Hvala, hvala! odvrati Gulić, taruć si posve zadovoljno mršave ruke. Danas ili sutra pogodit ćemo se. Crno na bielom, to je kod mene. Ovdje je, istina, malo tamno i tiesno, nu ništa zato. Moja je koliba uboga i malena, nu ljubav je u njoj velika, kako stara pjesma veli.

— Ona čini kolibu palaćom, primieti Brančić.

— Vi mislite, Sofiju, da, tako je. Nu ovdje neće stanovati, ja imam više kućah, a ona neka ostane ondje, gdje jest. Ja ću uzeti Slavićevu kuću, a to mogu, kad me volja, jer sam ja prvi vjerovnik. Nu dederte vi, gospodine Brančiću, kazujte svoje osnove, da vidimo, što nam valja raditi.

Brančić stane jasno razvijati svoje nazore o tvornici. On se oslanjao na svoje znanje i na izkustvo, sračunao po prilici dobitak, koji je imao biti velik i siguran. — Gulić pogleda sad veselo, sad se opet zamisli, rekao bih kao da dvoji o tom, najposlje metne ruku na čelo, pogleda u papire, te reče:

— Sve je to dobro i liepo, prijatelju, ali gdje su dokazi, da će sve tako biti, kao što vi pripoviedate?

— To je moja tajna, odvrati Brančić. Ja ništa neobećajem, česa nemogu izpuniti, pa samo uspjehom mogu istinu dokazati.

— Vi dakle krijete tu tajnu, zapita prometalo smijuć se.

— Dakako, odgovori teknik. To koristi tvorničtvu. Još povelje nisam tražio, to ću kašnje. Najprije mi treba čovjeka, koji će novce dati i sa mnom dobitak dieliti.

— A štetovati će sam, niti neznajuć kuda su mu novci, prihvati lihvar, kimajuć glavom. Na čast vam, dragi gospodine, tu već neima šale. Medju nami nesmije biti nikakve tajne. Otvoreno, pošteno, to valja. Kažite mi jasno, u čem stoji dobitak, pa ću vam pribaviti novca.

— Vi toga nerazumijete; ja bih vas morao u tom prije podučiti, kao što treba.

— Mislite li vi da sam takov glupan? hoće lihvar kao uvriedjen. Ja sam već više krvavih zalogajah izjeo.

— No nije baš odviše težko, odvrati teknik, tko samo ta prigotavljanja i miešanja poznaje, taj može sve znati, ali — ja nemogu svoga obreta žrtvovati, neznajuć prije, nebi li se moje povjerenje opako rabilo.

— Ta tko bi to činio? Ja mislim, gospodine Brančiću, da na me nenišanite.

Zatim metnuv jednu ruku na srce, a drugu gostu na rame:

— E, vaša volja, nastavi. Vi me nepoznate, vi neznate, tko sam ja. Meni netreba tajne, da si novca stečem; zadovoljnost je moja kriepost, a sve što imam to je na pošteni način stečeno. Ja ću vam pomoći, premda su mi često nezahvalnošću vraćali. Vi ste mi se dopali, čim sam vas vidio. Treba dakle snažno na posao; najprije ćemo sami medju sobom, onda oba zaiskati povelju, pa kad to bude, bit će i novacah; ma trebali upravo i deset tisućah forintih.

Razgovarajuć se dosta dugo, nastojaše svake ruke Gulić, da mu gost onako radi, kako bi on htio. Sad bi mu laskao, sad opet grozio, pa donio najposlje i vina, te kucne s Brančićem na prijateljstvo; nu najposlje urode njegovi svi pokusi i uvjeravanja baš protivnim plodom. — Čim ga je

Digitized by Google

više uvjeravao, da samo iz čovjekoljublja mladu čovjeku pomaže, to se sve više tekniku gnjusio, a čim se više lihvar žestio. tim ga je onaj hladnokrvnije motrio.

— Do biesa! reče napokon, ja sam upravo dobrostivi budala, koji nemogu nikomu ništa odbiti. Jeste li oženjen, gospodine Brančiću?

— Nisam.

— A rado biste se ženili?

— Moguće.

— Tim bolje, ja ću vam naći gospoju, kakovu baš trebate. Čovjek, kao što ste vi, treba da sam sobom promeće. Samo nemojte uzeti djevojke, koja neima ništa, osim možebiti liepa lišca. Novci čine čovjeka sretnim.

— Pa ipak vi hoćete, da uzmete posve siromašno djevojče.

— E, ja, to je istina; ali to je posve što drugo. — Vam treba novacah, dragi prijatelju, tu čovjek i zažmiri, pače ako je velika nužda i osliepi. Što je ljepota i mladost? — Ništa, rosa na suncu, utvara. Ali novci ostaju novci. Čim su stariji, tim su ljepši. — Ako ja Sofiku uzmem, bit će samo s toga, jer žalim to nebogo diete. Oči bi joj pobielile gledajuć, da samo mater, brata i sestru prehrani.

— Uboga Sofijo! reče Brančić, pogledav preda se. Srce joj plemenito i veselo, nu svakoj je siroti sudjeno, da se bori strašno s udesom, dok mu najposlje nepodlegne.

— Zato neka svatko gleda, da dodje do česa, primieti Gulić. Za mladosti treba nastojati, da se čovjek novca dobavi, jer pripoviesti o kriepostnom ubožtvu vrlo su obične. Punom kesom možeš sve, što te je volja. — Samo se na mene oslonite, pa ćete biti muž od oka. Ja sam već našao gospoju za vas, koja će vam se jamačno dopasti.

— Vi ste osobito dobar.

— Čovjekoljublje, puko prijateljstvo prema vam. To vam je uredna gospoja, kućevna i kriepostna, ja ju poznam kao samoga sebe. Uz to ima pet tisućah forintih gotova novca, kod mene su uloženi. K tomu je mlada udova, za koju se brinem; ali kad uzmem Sofiju, onda će to prestati.

— S toga biste ju radi meni naprtiti.

— Prijatelju, nastavi Gulić svećano, sreća nas je sama spoznala, sve na vlas pristaje. Ja ću dati onih pet tisućah, vi ćete uzeti udovu i novce dodati, pa ćemo se onda pogoditi, ha, ha, ha! Baš krasna misao. Zar ne? Moje misli uviek nješto nose. — Dajte mi ruku pa mirna Bosna; ugovor možemo sastaviti.

— Prije moram sve pobliže čuti, primieti Brančić iztrgnuv mu ruku.

— To jest, vi biste rado mladu prije vidjeti? nasmija se lihvar. No, bila ona kakva mu drago, to je sve jedno. Vi radite onako, kao princi i knezovi, samo da imate opis, a držite se više stvarnosti. — Ali gle biesa! udari rukom po stolu, ta vi ste ju jur vidli, ona vam je vrata otvorila.

Brančić izdreči oči nanj. Smieh i srčba šikaše mu na lice.

— Onu? klikne kažuć prstom prema vratima.

— Jest, onu, odgovori lihvar, taruć si ruke i raztežuć svoj osušeni stas. To je ljubezna gospojica, vitka i visoka, gospoja za kuću i za srce. Uviek zadovoljna, uviek ugodna; neće se kajati, tko ju dobije.

Brančić se grohotom smijao sravnivajuć onu suhu, čangrižavu ženu sa zamamljivim opisom dobrodušnoga pokrovitelja. S početka se je i sam Gulić smijao, a tim i gost sve to više, najposlje mu to dosadi, te postane ćutljivim i ozbiljnim.

— Sve u svoje vrieme, uzme lihvar, Ja se takodjer rado smijem i šalim, kao mlado mače, nu sad neka bude tomu kraj, gospodine Brančiću. Ljudi moraju biti ozbiljni, kad se radi o stvarih ozbiljnih.

— Dakle to je sve ozbiljnost?

— Ja ću vam dokazati. Ja ću dobru Margetu odmah zazvati, pa smo se za čas nagodili.

Brančić ga uhvati za haljinu, pa reče smijuć se sveudilj:

— Počekajte još malo. Vi dakle sudite, da bi me mogla ta ljubka Margeta usrećiti?

— Ja nesudim samo, već sigurno znadem, vi ćete nju osobito usrećiti.

— Zar vi mislite, da bih ja mogao to koštrunjavo strašilo uzeti, da vas tim nje oslobodim?

— Baš bi mi bilo osobito drago, tim bismo naše prijateljstvo živo učvrstili; a bila bi liepa, složna obitelj. Ja sa Sofikom, vi s Margaretom, sve složno, puno duhom gospodnjim, radino i veselo. To će biti slast od života, dragi prijatelju, pa uz to, samo si pomislite, pet tisućah! — Ako vam nije vrana mozga pozobala, to nećete reći: ne.

— Ja pak velim: ne.

— Vi kažete, ne? zapita Gulić, a čelo mu se strašno namrgodi, a gadne oči planu još ružnijom vatrom.

— Vrlo mi je žao, što je tako; nu da vam iskreno kažem, ja ljubim drugu.

U licu Gulićevu slikaše se jarost i strašna poruga.

Digitized by Google

— Ha, ha! sad znam, šta je! — Ljubim drudu! to znači kao: ludo sam udario, nepromisliv prije, zasliepio sam ubogu djevojku, govorio sam o ženitbi i sličnih stvarih.

— Toga nisam nikada činio.

— Dakle ju ostavite. Ja to od vas zahtievam, ako hoćete, da što bude od naše baratije, inače si perem ruke; jer ništa nemrzim toliko, koliko lahkoumne.

— Medju takove spadam i ja.

— Medju kakove? zapita prometalo videć, da gost spravlja papire u džep.

— U takove, gdje svaki od nas radi, što ga je volja.

— Oh, prijatelju! ta nemojte tako. Ostavite šešir pa sjednite, još ćemo malo promisliti. Uzme se ovako laskati.

Brančiću već to sve dogrdi.

(Dalje sliediti će.)

NAJSTARIJI TOPDJIJA.

Tamo gore vrh oblaka'
Ognjena su kola jaka,
A na njima top je čvrst;
Topom ravna sveti Ile,
I upravlja svoje sile
Kud će Bog i sveti Krst.

Od kad nebo, zemlja stoji,
Stari Ile godin broji,
I živjet će on uviek;
Najstariji topdjija je,
Jer od vieka do vieka je
Neprekidan njegov tiek.

Kad se sveti Ile vozi,
Ko da s' nebo zemlji grozi,
Ljuto sjeva goruć' bliesk:
A kad top mu zasvjetljuca,
Sve zagrmi; kako puca,
Gorom, dolju strese triesk.

Kud dosiže njegvo tane,
Prah i pepeo sve postane,
Jer je divna u njem moć;
Nit' top takav nit' topdjija,
Kô nebeski je Ilija,
Na sviet neće nikad doć'.

Mol'mo dakle svedjer njega:
Da nam štedi vrhu svega
Naš rod mili i naš dom!
Naši vjerni čvrsto stali,
A nevjerne nek popali
S vedrog neba žarki grom!

Gjuro Klarić.

Jela i Sadi-paša.

(Priobćio D. H. Garčinski.)

(Konac.)

Nevikao svoje srce zauzdati poda se mladić cielom dušom ublažavajućem ćućenju i jedva nadje toliko snage, da je mogao svoju strast sakriti pred vrebajućima očima baruna.

I Jelino se srce čudnovato promieni. Djevici, koja dosad, osim brata si, još redko s kojim mladićem obćila, dopade se u početku družtvo na novo oživljujućega gosta, pa se poče s njim, pošto je ovaj poslje njekoliko nedjeljah naučio bio nješto hrvatski, rado i dugo zabavljati. Tako spoji ljubav dva mladjahna srca, koja, zakonom i narodnošću toli razdieljena, nebi se bila smiela nikada sastati.

Medjutim stigne glas iz Ugarske o slavodobitnom napredku turskoga oružja, koje se neokrene sada proti miloj našoj domovini.

Jedne večeri vladaše medju Turci u gradu rasinjskom veća živahnost; a priprave, što ih činjahu, dokazivahu, da kane otići.

Jela bijaše sama u svojoj sobici, brat joj se još nepovrati s puta, na koji se je jutros odpravio. Netom stajaše mlado Ture pred njom.

— Sutra, reče žalostno, ostavit ću kuću tvoga brata, putujem bo u Štajersku; nu bude li mi Allah u pomoć, naskoro ću te vidjeti.

Srce njeno kucaše žešće, sad bo, u oči razstanka s ljubeznim, uvidi, koli joj je mio. Al još u dobar čas stane pred nju — poput grozna kipa misao, da tu neima ufanja na sjedinjenje i drhtajuć pomisli na ponor, na koji ju dovede ljubav prama Turčinu.

— Ti odlaziš? hoće ona; ostaj s Bogom, čuvaj svoje jošte slabo zdravlje.

— Jelo! strastveno reče on, ti me odpuštaš hladno i nemilostno, kao na sajmu kupljena roba; ti neznaš, koli me to peče. Oj! rad bih zamjenio tjelesne boli sa bezimenom mukom, koja mi srce para. Jelo! uzklikne, djevojku grleć, zar ne pojmiš,

Digitized by Google

da u ovom srcu gori živi plamen ljubavi, da strast ljubavi u njem vlada, koju ti opisati nemogu.

Plaho pogleda djeva strastvenoga mladića, al savladav vlastitu strast progovori:

— Ti vredjaš srce moje i tražiš ljubav za ljubav. Smijem li ja to i može li to biti? Slaže li se to s našimi okolnostmi? Uzmi mjesto ljubavi iskreno prijateljstvo i budi uvjeren, da si jedino ti uzrok, što ove moje ruke nikad neće muža zagrliti.

Tek što Jela ovo izusti, padne brat njeni u sobu i baci na obojicu strašan, uništujući pogled.

Sad se mladić hladnije oprosti i ostavi sa svojom pratnjom zorom sliedećega dana grad, krenuv ludbrežkom cestom u Štajersku.

Po odlazku Turakah povrati se opet u grad rasinjski predašnji mir, samo što bijaše sada sve mirnije i žalostnije nego prije. Tužna djevojka tužno se šeće gradom, bezufana ljubav grize joj poput ljuta crva mladjahno srce, očevidno propadaše, za njekoliko nedjeljah pretvori se u sliku sdvojnosti.

Barun je dobro poznavao uzrok te promjene, ali prekasno opazi svoju nesmotrenost; nu nadao se, da će blago vrieme sve popraviti. Al što dulje, sve gorje. Barun misljaše, da će moći tim zlo ukloniti, ako se o tom odnošaju porazgovori sa sestrom, ali se vrlo začudi, kad mu ova svoju ljuvenu strast odkrije i ujedno priobći, da je odlučila, te se neće nikada udavati. Istinitost tih riečih posvjedoči, što je u kratko zatim više vriednih prosiocah odbila.

Tim silno razjaren brat, mjesto da jadnu si sestru tješi i razgovara, stane ju koriti, pače joj zaprieti i samostanom. Premda Jela željno željaše samostanske zidine, to ipak barun nehtjede izvesti, čim joj se je bio zagrozio, i jer nemogaše svoju zlovolju na sestri izkaljati, ugnjezdi se neodoljiva mržnja proti Turčinu u srce, te on odluči njemu se strašno osvetiti.

U tom prodje njekoliko mjesecah.

Njekoga liepoga jesenskoga jutra stajaše namrgodjeni baron na otvorenom prozoru; oko mu tumaraše nestalno preko dražestne okolice, koja mu uzprkos svojoj čarobnoj ljepoti nemogaše izmamiti prijazan pogled. Jela stajaše hladna, kao mramorni kip, tik brata, a njene oči upirahu se tamo na plavetne gore, koje joj najmilije, najdragocienije dobro sakrivahu. Al netom u daljini diže se prašni oblak, koji se vidljivo gradu primicao. Već se je vidilo njekoliko konjanikah, koji sred silne prašine upravo gradu jezde. Štrepeć upozna Jela u toj četi onu, u kojoj mora da je takodjer njezin ljubezni; kucajuće srce, žestoko vrijuća krv, svaki uzdah podkriepljivaše ju u toj slutnji.

Barun upiraše oči u približavajuće se jezdioce, konačno dospješe pod prozore gradske; gnjevan, plamtećim okom, kao izvan sebe, trgne samokres sa zida i naperi na mladoga u sredini stojećega Turčina. U isti čas pade mu kao smrt blieda sestra u naručaj poviknuv: „Nepucaj!“ Smrtonosno tane prožviždi zrakom, a dieva se sruši onesviešćena na zemlju.

Sgrožen stajaše barun mali čas, u to se vrata otvore i kao angjeo osvete stane mladi Turčin zamahnitom, golom demeskinjom pred barunom.

— Kaure, zavapi gnjevno, ti si se usudio dignuti samokres na mene, nu plaća te neće minuti. Biesan posrne podignutom sabljom nanj, al pogledav uz to na ležeću dievu, pa kao što sunce promoleć se kroz oblake strašnu utaloži oluju, tako iztrgne ljubav, to sunce srca, gnjev i osvetu iz srca njegova. On baci sablju i zamisli se. Ne, reče netom, ovoj za ljubav štedit ću tebe, ti toga nezaslužuješ, al si joj brat, pa neću da te pogubim. Jelo, reče, kleknuv uz bezživotnu djevojku, probudi se, ja sam tu, tvoj Sadi, koji te više ljubi, neg bi deset ma kakovih bratah; probudi se iz ljuta sna, ti dražestni stvore, primjetne nježno ju drmajuć, te pritisnuv prvi cjelov na djevičanske ustne. Pa kao da je žar toga cjelova nov joj život ulio, otvori oči i zadrhta od radosti osjetiv se u naručaju ljubeznoga. Nu to je bilo samo za čas, jer opet ih sklopi i nikada se više neotvore. Silno uzdrman pusti mladi Sadi mrtvo tielo.

— Evo, uzklikne gnjevno, evo tvoga djela. Za ovaj bratinski čin slabo će ti pokojni roditelji zahvaliti. Ti si ju ubio. U tvojoj hrapavoj ruci morao je ovaj cviet uvehnuti. Sad mogu, da hoću, uništiti te; ali živi, živi u vječnoj boli. Nu prije nego otidjem, prije nego najveće svoje blago, ovaj mrtvi kip, ostavim, moram ti kazati, tko je onaj, koga si hteo ubiti. Ja sam Sadi-paša, sin Ali-paše; nu moj otac nesmije za to znati, inače bi ciela zemlja jaukala pod kopitom njegvih konjah.

Prikriv jošte toplu suzu, što no zatitra na njegovom liepom oku, ostavi grad; a njegova vlastnika biedna i nevoljna do života. —

Na putu medju Ludbregom i Rasinjom stajaše još prije pol vieka pustinjačka špilja, u okolici pod imenom barunove špilje — poznata, gdje i brat Jelin proživi ostale dane svoga života.

Digitized by Google

Ukor VII.

od linosti.*)

Pogledajmo indi line
Odma kućne starešine,
Koja cina njî zapada,
Kad tko lino kućom vlada?
Eto kuća vrlo stara
Nepitana odgovara:
Did, il' pradid što ostavi,
Lini unuk nepopravi;
Mrcina bo ova lina,
Nepromini još ni klina;
Dal' u trulež on se vere,
Dok se na njeg gdi udere.
Krov uzćupan na sve strane
Štrći, kan' da plaši vrane,
Gdi za vrebca mista nie,
Da u sušu gnizdo svie:
Ni rešeto nie gore,
Kišu odbit da nemore:
Dok se kiša malo stisne
Za vrat lincu širom kisne;
A od većeg' pak oblaka,
Na ognjištu pliva mlaka.
Al' od krova, što je gòri
Još je temelj mnogo góri:
Zašto truo posve klonu,
I u zemlju već potonu.
Još gdi koja trune klada,
Vuku priki lik od glada;
A gdi kamen podapira,
Tu od svinja neima mira:
Jer oko njeg škulja zjaje,
I za krmke vrata daje;
Da kud hoće nek ulaze;
I svog druga nek polaze.
Sva su brvna kućna trula,
I mnoga se već prosula;
Da kliep baci tko iz vana,
Neodskoči od brvanâ,
Da unutra neuskoči;
Za izbiti lincu oči.
Mnogo ima već vrimena,
Da stupovi i slimena
Ljuljaju se posve slabi,
Kao zubi staroj babi.

Kad tko stranjski k njoj pristupi,
Biži, na njeg da nelupi;
I časom se neuruši,
Da ga zgnjavi i zadnši.
Kakav kućni starešina,
Takva kuća i sva ina.
Sad još njega i odoru
Vidmo, neg je kuća goru:
Kroz kapu mu perčin gleda,
Bez svakoga čupav reda:
Jerbo linac njeg timari,
Kao čurak žutov stari.
O! čestita starešine,
Kad je slika stare psine;
Kad je perčin kućnog ćaće
Kao stare psine gaće.
Obriana jel mu brada?
Jest; kad ima tralje smrada.
Vrat i čelo jel mu čisto?
Kad je na njem blatno tisto.
Da se rotkva sadit može,
I narasti svrhu kože,
Onda težko blato skida;
I što kako pookida.
Jel' košulju često pere?
Nikad dok se nedodere.
Što ću reći od haljina
Linog? što je njima cina?
Lakti, pete i kolina
Kažu cinu od haljina:
Gdi se godi što prokine,
Krpati se već neskine,
Dok se posve nerazvuče,
I krpa se nerazluče.
To još neću posve reći:
Jeli linac sam smrad veći;
Il' smrad ima na odori,
Od samoga sebe gori:
Neću reći; jer se neda
Nikom znati, tko ga gleda;
Više ima biłog jata,
Neg u štali smradnog blata;
Na stotine i hiljade,
Tog' obojak jedan dade;
A uzeti gornje krpe
Zgrnuo bi gada hrpe,
Da se može svinjsko jato
Narušiti obilato.

*) Ovo priobćujemo iz dotiskanoga djela „Ažd a j a s e d m o g l a v a“ od Vida Došena i to samo maleni odlomak iz ukora VII., da naši čitatelji ma po nješto upoznadu duh toga pjesmotvora.

Ured.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. rujna.

Tko bi hotio sve potanko opisati i točno odgoviti na pitanje: što je sve danas u modi? morao bi cielu knjigu napisati. Ja ću dakle samo nješto i to o glavnom našem gradu; o njegovih ludorijah i modah. Zagreb je središte naše domovine, gdje se slieva i dobro i zlo (samo što se ovo posljednje u većem mjerilu), dapače u jednom smo tako jaki, da nam se treće mjesto u Austriji ustupljuje. — Moda pariška našla je i u Zagrebu premnogo sliedbenikah, — nu ona zavjera mladićah u Marseilli vrlo malo — a ovi ju sliede dok mogu, a kada iznemognu, vuku se za njom kao poderani šlep za liepom gospojom. — Tako je dan danas u modi:

Da se djevojčice u najnježnijem cvietu dobe zabavljaju ozbiljnimi razgovori, o kojih nebi jošte niti znati smiele. Francezki i njemački mora biti jezik, u kojem izražuju svoje visoke misli, što se u njihovih umnih (?) glavicah radjaju, hrvatski jim je odviše siromašan, prost, zloglasan. U školu moraju jim se knjige nositi, jer je odviše velik teret u glavi i u torbi isto nositi. O domaćem gospodarstvu netreba ništa znati, ta zašto su kuharice i švelje. Veselimo se mužkarci, naskoro ćemo morati keceljicu privezati, naskoro će zaoriti trublja posljednjega suda; sviet se bo prevraća. Gdčna. kći mora već skoro u dvanaestoj godini nositi i dugi šlep, dakako, ta zašto nebi koju krajcaru i na tom više potrošila, kad krajcarah ima u nas u obilju? S bogom i vi pometači, prestat će vam služba, nećete trebati u četiri sata ustajati, kao što sada u osam. Za koju godinu, ako Bog dade, preselit ćemo se u mjesec; ta ondje nam i je prava domovina!

Neću sagrešiti, ako koju gospodićićem prišaptnem. Zdrav dječak dodje u školu, da prouči propisano; milina ga je gledati, jošte neizkvaren, rumen kao jabuka. Poslje škole nadje si nedužnu zábavu; i tako to biva svaki dan. U trinaestoj godini nastane u njem prevrat. Još prije šest ili sedam godinah vidjevali smo mladež u nevinoj zabavi; bujnu i radostnu, da nam je srce skakalo; a sada? — Prodji samo u večer Ilicom ili doljnjim Tuškancem, nagledat ćes se deranah, sa smotkom u zubih, štapićem u ruci, sasvim ozbiljno, kojim bi se najbolje pristojalo, da zajašu metlju. Loptu zamjeni smotkom, Cornelia Neposa ili Caezara kakovim romanom, vodu vinom, itd. U sedamnaestoj godini je već gotov momak; sada su mu oči pače oslabile od prevelika napora, dakle mora im namjestiti dva okna, grbava, a zovu ih „Zwicker," da laglje može i nasale francuštine izgovarati, koje nezna. Prsti urešeni već kojim prstenom, a glava puna slame, da se Bože smiluj. U dvadesetoj godini već mu je sve dogrdilo, sunce mu je već prejako, zato nosi sunčanik, da mu se mozag neupali i crno nepobieli, propuh mu škodi, novacah nikada dosta, a naskoro se osvjedoči, da ništa nezna, uzme samokres, pak se sam skreše. Karte su vjerna pratnja vesele družbe, a kada nestane novacah, onda se laćaju i nedopuštenih sredstvah. Mlada gospoda, kojim je zadaća, da prouče mudre savjete boginje Pravde vode široke političke razgovore, stvaraju nova politička načela, razvijaju svoje nazore o konstelaciji europejskoj; ili u najgorem slučaju kuju pjesme, kojih bi se pošten čovjek stidio ćak u grobu. Tako sada stojimo, nepomogne li nam Bog i hrvatska sreća, neznam kako će nam se goditi!

Još imademo koješta moderna: tako n. p. kod nas je u modi: praviti dugove, neplatit ih, pa s toga prošetat se u dužnički zatvor; kod nas je u modi, da svatko lihvari; tko ima sto forintih, taj ih uzajmljuje, ako mu dadeš za mjesec danah dvie stotine; lihvari su najveća nesreća grada Zagreba, pa s toga imade ih na stotine, ali dakako tajnih; jer mnoga i ugledna i poštena — na oči — i vriedna i premoguća gospoda neće da se njihovo ime spominje ili bolje rekuć proklinje; s toga navaljuju ona drugim te griehe, a sama beru samo mastne kamate, s kojih kaplju krvave suze.

Mogao bih toga još silu izbrojiti, što je sve u modi kod nas, ali neću, jer bi mogao lasno doći i na crni kabinet — ah, opekoh se — drugi put više. *M.*

— („Domobranu.") Mi smo u posljednjem broju redomice naveli njeke dogadjaje i promiene u našoj domovini dogodivše se, a medju timi spomenuli smo i nenadano penzioniranje gosp. Mrzljaka primjetiv, što o tom pripoviedaju inostrane novine, dočim domaće šute. A spomenusmo to s toga, jer smo želili, da se pobiju kojekakove viesti, koje o tom prolaze inostranimi novinami, kakova je i ona, koja dovodi u savez to penzioniranje sa Lambergeriadom i g. Uricom, u koju nitko nevjeruje, jer ju nijedna okolnost nemože opravdati, a mi smo ju samo kao cirkulirajući kuriozum priobćili.

Žatim smo u kratko rekli, okrenule se okolnosti kako im drago, da one neće narod hrvatski zaustaviti na stazi njegova napredka. Tko se sjeća onih naših riečih, nemože tvrditi, da smo ma i s daleka natuknuli, kao da s penzioniranjem g. Mrzljaka našoj domovini pogibelj prieti; moramo bo iskreno reći, da penzioniranje bilo ma koje osobe nemože zaustaviti naš narod u njegovom napredku. To moramo kazati političkomu listu „Domobranu;" što on toga saveza nerazumie, mi mu nemožemo pomoći.

— (Kazalište.) Čujemo, da su za hrvatsko kazalište angažirani gosp. Mandrović i gdčna Maca Perisova, te će na skoro prispjeti u Zagreb.

Književnost.

Ocjena starijih izvorah za poviest hrvatsku i srbsku sriednjega vieka. Napisao dr. Franjo Rački. Ciena 1 for. a. v. Ovo velikim trudom i nemanjom učenošću izradjeno djelo preporučamo što toplije narodu našemu a osobito svim prijateljem hrvatske poviesti, jer će u njem naći mnogo liepoga blaga. Ime zaslužnoga i učenoga našega historika jamči najbolje za njegovu vrieduost.

— Ogledalo književne poviesti jugoslavenske, što ju je napisao prof. Sime Ljubić, a kr. držav.

Digitized by Google

odvjetničtvo riečko dalo konfiscirati, može se sada slobodno prodavati, budući kr. nadodvjetničtvo u Zagrebu ukinulo onu naredbu riečkoga odvjetničtva. Ciena je knjizi 1 for. 80 novč.

— „Domačin.“ Pod ovim naslovom kani g. Fr. Peterlin-Sreboški izdavati u velikih Lašćah na Dolenskom zabavno-poučni časopis u svezcih; svaka dva mjeseca izaći će jedan svezak. Predplata iznosi na godinu 2 for., a svaki svežčić napose 40 novč. Predplata prima se do konca ovog mjeseca.

— „Slav. Centralblatt.“ Poznati J. E. Smoler u Budišinu (Bautzen) kani početkom listopada o. g. okrenuti svoj njemački časopis u tjednik pod naslovom „Slavisches Centralblatt, Wochenschrift für Literatur, Kunst, Wissenschaft und nationale Interessen des Gesammtslaventhums.“ Priobćivati će u njem uvodne članke o pitanjih slavenskih; razsude o slavenskih književnih proizvodih, slavensku bibliografiju, itd.

Dopis.

U Karlovcu 11. rujna.

(Koncert gdčne. Mallingerove.) Dopustite, da vam opišem boravljenje gdčne. Mallingerove u našem gradu. Vrlu tu umjetnicu hrvatsku dočekaše na kolodvoru dvojica trojica li naših prvih odličnjakah, te ju dopremiše u naše krilo, kao čedo u krilo rodjene majke. Sinoć t. j. 10. o. m. priredi nam sjajni koncert u „priznanje i zahvalnost prama gradu Karlovcu,“ vrlo zanimivim programom. Občinstvo željno čekajuć čas, da čuje mili glas, što no ga tako slavno opisaše i pražke i zagrebačke novine, napuni dvoranu dubkom. Gdčna Mallingerova pjevaše prekrasni napjev „Mili večer sve dolazi“ iz opere od Lisinskoga i tu ju pozdravi občinstvo živahnim pleskom i gromovitim „živila!“ Osim toga stupi još dva puta pred uzhićene svoje slušaoce kao mila pjevačica i to pjevajuć jedan napjev iz „Norme,“ a drugi iz „Lucrezije,“ te nas svojim umiljatim, čistim, vještim i ugladjenim glasom tako očara, da jednoglasno uzkliknusmo: „to je prava, rekli bi i prva dika naša, koja će nam na široko i na daleko svietom osvjetlati lice hrvatsko!“

Koliko nas god uzhiti milozvučno pjevanje, nemanje nas zateče njena deklamacija, kojom duboko ulježe u srdca naša predavajuć Klaićev melodram „Pjesnik i glasbenik.“ U krasnoslovju pokaza nam krasotu i pravilnost jezika, nježnost, umiljatost, ozbiljnost i vatru, a osobito uzhićenje i ljubav za junački si rod i dom hrvatski. Kuda sreće da nam je više takovih dičnih vilah, koje bi narodnim ponosom, čarom slavulju-sličnoga glasa i slasću miloga nam jezika razigravale omrznjena srdca onih, koje još neznadu ili neće da znadu slavu roda svoga. — Spomen-pjesmice, vienci, cviće, pleskanje itd. sve to bijahu našoj mladoj umjetnici dokazi podpuna priznanja.

Kod koncerta sudjelovahu iz blagonaklonosti gg. Hauska, Kviatkovski Knap i glasba slavne c. k. slunjske pukovnije. Prvi pratiaše pjevanje i krasnoslov glasovirom običnom vještinom; drugi gudaše svoj sastavak u pratnji „Pjesnika i glasbenika“ i u Trio-koncertu baš umjetnički; treći udaraše glasovir pomno i valjano; a glasba svrši svoju zadaću liepo i dobro. Kod samoga koncerta razdieljena je sliedeća pjesmica u mnogo eksemplarah po dvorani, sastavljena vještim perom njoj u slavu:

SPOMEN-CVIETAK

našoj vili pjevačici
gospodičnoj

Matildi Mallingerovoj

kad je u ime priznanja i zahvalnosti prama gradu Karlovcu u čitaonićkoj dvorani javno pjevala.

Jasnim glasom, a sjajnom vještinom
Izvodiš nam pjesme divotnice,
Dohvaćaš se i najtanje žice,
Iz sve duše oriš se milinom!

Iz sve duše vila si nam činom,
Opajaš si braću i sestrice
I u duhu žarke Hrvatice
Ponosiš se milom domovinom!

Tako valja, tako vazda radi,
Diži svoju, diži doma slavu,
Domoljubljem umjetnost zasladi!

I na visu traži sreću pravu,
Kano sunce na obzorju sini,
Budi slavna ćerka domovini!

Smješice.

Došao seljak u brijačnicu, da ga obriju. Bio je tu učenik brijački jedva dva dana; taj uzev njekakvu tupu britvu počme nemilo drapati našega mužeka. Ovaj se držao junački, stiskao oči, te gutao od velike muke suze, što mu iztisnu tupa britva. U to se zače i mačak njegdje vani derati. Na što će gospodarica s vana: „Koj je djavo tomu mačku?“ „Valjda i njega briju,“ odgovori plačnim glasom seljak.

„Ja nejdem ni lievo ni desno, nego stazom mojih otacah,“ probesjedi velikom emphasom njeki mladi gospodin u veselom družtvu.

— Ako nebudeš kod molitve na ništo ino mislio, nego samo na ono što moliš, dobiti ćeš maloga konjeka, govoraše otac svomu sinku. Svršiv molitvu upita ga:

— No, jesi li kod molitve na što mislio?

— Nisam.

— No, ali na nješto si ipak mislio?

— Da, mislio sam, hoćete li mi uz konjeka dati i mali korbačić!

Listovnica.

G. Antunu Palaiću u Krapini. Vaša stvar bit će dobra, dok se valjano pročešlja.

G. N. Vrbaniću Ovdje. Vaš krajišnik bit će dobar, dok se malo priredi.

Pjesniku „Pjesme bez podpisa“: Zar nas vaša vila nekani više nijednom pjesmicom usrećiti?

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. rujna 1865.** **Broj 27.**

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

(Dalje.)

Mene je gospodine Guliću, Svemogući kao pravoga Hrvata nadario postojanošću i strpljivošću, da sam sve vaše bezsramnosti do sad trpio; nu više nemogu. Meni neima više posla s vami.

— Neima vam sa mnom posla? zapita ovaj snebivajuć se od čuda. Vi se hoćete sa mnom razkrstiti? Zašto to, dragi prijatelju? Zašto me tako mrko gledate? Pijmo još čašu vina, pa ćemo se pomiriti; ako baš nećete moje srdačne ponude, to ju možemo ostaviti.

On htjede Brančića za rame natrag kao pritisnuti na stolac; nu ovaj se tako otrese, da je onaj sušilo kao perce odletio.

— Molim liepo, nemojte tako naprasito; prijatelju, vi ste pravi jogunica. Nu ja ljubim žestoke ljude, jer su oni uviek najbolji.

— Da ste vi lihvar, to sam znao; da ste jedan od krvolokah, koji svakomu, koji je tako nesretan, da se vam približi i zadnju kap krvi izpijate, to sam takodjer znao, čim sam vas prvi put vidio; a da ste ju i meni htjeli izsisati i prevariti me, o tom takodjer nedvojim. — A vaše su nevaljanštine baš, rekao bih, smiešne, ako mislite, da bih se tako snizio, te htio biti orudjem vaših lopovskih osnovah..

— Prijatelju, reče lihvar, uzmaknuv za stolnicu i uhvativ zvonce, ta budite pametan, ha, ha! ta to je šala, ja barem za šalu primam. Ja se rado mirim; evo vam ruke. Što će Sofica reći? Promislite malo. Što će ona dobra gospoja Slavićka na to reći, kad čuje. Nu čuvajmo tajnu, neka ostane kod nas.

— To je jedna od najgorih vaših lopovštinah; nu srećom je tu više budalaštine, nego li lopovštine. Nesretnoga ste Slavića svojim lihvarstvom do kože ogulili; a sada nećete da zadnju koru onoj obitelji uzmete, jer mislite, da ćete Sofiju prisiliti, da bude drugaricom u vašem opakom životu

— Oh! uzdahne Gulić duboko pogledav u nebo skrštenih rukuh, tako se naplaćuju dobra djela na ovom svietu. Ali ja jim opraštam; a oprosti jim i ti Bože, jer neznadu, što čine.

— Te su vam komedije suvišne; čuvajte se, da se gdjegod nesastanemo. Svagdje ću, uvjeravam vas, vašim ništetnim namjeram na put stati, a gdje budem mogao, tu ću raditi, da vas pred cielim svietom osramotim.

Podje k vratima.

— Ta poslušajte me samo još malo, vikne Gulić za njim. Treba da se razumijemo, ja hoću znati, tko me je tako nevriedno opadnuo.

Nu sva prevejanost bje u tutanj. Brančić lupi vratima, a Gulić ga sav biesan gledaše, gdje ulicom žurno odlazi, nemareć ništa za njegovu prošnju i kucanje na prozoru. Videći, da mu je sve uzalud, uhvati se lievom rukom za izpredeno si

Digitized by Google

tielo, a desnom tako udari po knjizi računici, da se debela prašina kao oblak s nje podigla.

— Klatež! prosjak! nitkov jedan! ja ću ga napojiti. K Slavićki nesmije više ni preko praga; a ja ću mu jur pokazati, tko je Gulić.

Nasmieši se osvetljivo. U tili čas otvore se vrata, a gazdarica proviri kroza nje:

— Što je opet, gospodine Guliću? Ta za Boga kakov ste! Žut i zelen, a nikoga nije kod vas? Što je htio onaj žutokljunac, koji se je onako nepristojno smijao?

— Ako je sve htio, odgovori ovaj biesno, to svakako nije htio tebe.

— Što? zapita ta suha gospa, stupiv jogunasto u nutar i podbočiv si kukove, zar je valjda opet došao sat vaše surovosti?

Gulić se sasma umiri, sklopi ruke i hoće umiljno:

— Draga Margareto, ja sam kušani, težko ucviljeni čovjek. Učini mi po volji, pa idi van. Mozag mi se vrti od brige i ljutosti; a ti i onako znaš, kako te ja rad imam, i kako sam ti uviek dobar i pošten prijatelj.

Gospoja se namrgodi, te stane sumljivo razmatrati toga sušilu, koji se je uzeo svojom knjigom zabavljati. — Rekao bih, da mu je još nješto htjela reći, nu kad on nehtjede pogledati, okrene se srdito i ode.

Gulić stisne šaku, pa po tiho za njom zamumlja: Čekaj ti vraže, moraš odavlje, pa bilo, što bilo. Ah, Sofice, sladka djevojčice! što nebih sve za te učinio. Da se može samo čim prije smrknuti, da mogu pasti u tvoj naručaj!

— Jeste li štogod meni rekli, gospodine? zapita Margareta, otvoriv vrata, pred kojimi je nasluškivala.

— A, ni slovce! reče ovaj ustrašeno. Ali kako s tobom vrieme brzo prolazi. — Pograbi šešir i batinu te ode, samo da se je rieši.

IV.

U večer sjedjaše Sofija sama u tamnoj sobici. Sumrak se bio uhvatio, marljive njene ručice počivaju, zadnje bliedo svjetilo od dana bacaše svoje trake na utrudjeno njeno lišce. — Naslonila se na prozor i gledala u modrinu nebesku, gdje su se iza tankih oblačićah počele sjajne pomaljati zviezde. U zadku obližnjih kućah napališe jur svieće meštri i zanatlije.

— Dragi Bože, reče dieva tiho, tvoje nam nebeske svieće nepomažu iz tmine. Sievanje zviezdah i mjesečna svjetlost, kako to liepo zuji u ušiuh; gora sa srebrnimi vrški, kako se to dade liepo naslikati. — Za nas je to sve pusto, sunce nam je, da radimo, noć, da zaboravimo, da je sutra kao i danas; gora, da se u peć baca; a mjesec sa svojim hladnim okom da bolje vidimo, kako zebemo i gladujemo. Izrekav ove posljednje rieči, skoči, prostre si oči, te reče, smijuć se: Pa šta zato, dati će Bog bolju sreću! — Napali malu lampicu, pa probjesedi svojim ljubkim, zvonkim glasom: Čvrčki su mi dosadni gosti; okrene na jedan put glavicu prama vratima, koja su se u taj par otvorila. Zar si to ti, Vladislave?

— Dobar večer, Sofijo, nazdravi Brančić stupiv u sobu; zar si sama?

— Mati je otišla, da kupi kruha za večeru, pa je sobom i sestricu povela. Miloš pomaže drugu zadaću praviti, pa će zato štogod dobiti; pa tako sam sama. — Valjda se česa bojiš?

Ljubezna lukavština i onaj način, kojim prijatelju ruku pruži, promieniše tako mladoga čovjeka, da ga je na jedan put ozbiljnost minula.

— Zbilja, nemogu onomu staromu nitkoviću zamjeriti, ako ga njegova premila, prekrasna, rajska Sofica čini boljim čovjekom.

— Ah, naš dobri prijatelj, gospodin Gulić, doda ova; on je sama dobrota, ja želim uz njega sretnom biti.

— Ti nisi mogla te želje svladati, pa si ga s toga već jutros morala posjetiti.

— Zar ti je već pripoviedao? primieti, smijuć se. Ja sam mu morala njegovu nečuvenu naklonost platiti.

Brančić umukne. Sofija sjedne za stol, primi se posla, pa zatim nastavi:

— Bio mi je jučer veledušno pet talirah posudio na tri dana, netražeć nikakvih kamatah; a jutros sam mu jih morala jur platiti, pa to sam i učinila, samo da mu više srce neigra.

— A, tako je to, zato si dakle stupila preko njegova prokletoga praga?

— Da zašto drugo?

— Ništavac jedan! hoće Brančić ljutito, on radi o vašoj nevolji i biedi.

— O kakovoj nevolji? prihvati Sofija. Čini se da zlo o njem misliš. Govori. Sigurno nije za te imao novacah, kao što je za me.

— O, reče Brančić ljutito, on ima još što više za te, nego li novacah. — On ti i srce poklanja.

— Svoje velikodušno, čovjekoljubivo srce. To je čovjek, od koga bi se mogli i Farizeji učiti. Mi smo mu dužni zahvalnost i to što veću.

Digitized by Google

— Pak mu se oduži.

— I hoću; neće me nitko od toga odvratiti, ili možebiti imaš ti takvu pogibeljnu namjeru?

Porugljivi njen glas promaši ono, što je namjeravao. Bliedo rumenilo zasja u licu Brančićevu, metne ruku na čelo pa reče:

— Nemogu ništa namjeravati, jer me je nada ostavila.

— A dobri, mili gospodin Gulić obiluje njom, hoće Sofija. Tko bi mu zato zamjerio! Već davno nije ništa od nas dobio, do molbah i izpričavanjah, pa je uviek uza sve to blagodušan, a to nas upravo tješi. Moja uboga majka drhće, kad pomisli, da se neće više smijati. Zadnja nam je nada još u tom; nu ako taj dobri gospodin postane jednom ozbiljnim, onda je sve propalo.

— Znam ja, vi ste u njegovih šakah; taj gadni lihvar gleda svoju korist, a ti, Sofijo, nećeš da bude ozbiljan. — Nu vjeruj meni, kajati ćeš se, nastavi, ustav se. Ja bih mu mogao stati na put i hotio bih, dok je kapi krvi u meni; nu neimam prava, ti me sama — ti odbijaš.

— Zar sam ja to rekla?

— Brančić prihvati ju za ručicu i nježno stisne. Ne, ne, to nije moguće, tako daleko nemože tvoja zahvalnost zabrazditi.

— Vajme! vikne Sofija iztrgav mu obiestno ruku, što bi gospodin Gulić rekao, da me je sada vidio.

— Ah, srdačna Sofijo, nespominji toga imena; ta tebi bi moralo još odurnije biti, nego li meni.

— Baš mi je tako na srcu, kao da nemogu reći: ne, hoće ona promišljeno; no ipak bih tebe kaznila, a gospodina Gulića branila već i zato, što me je za toli visoku čast odabrao.

— Ti ga dakle nećeš podnipošto uzeti?

— Uzeti? nasmije se razkalašeno. Ja se neću nikad udavati.

— Samo jedan put i za jedinoga, koji te iskreno ljubi.

— Pa tko bi bio tako drzovit?

— Ja! reče Vladislav, pa ju naglo k sebi privije. — Nebrani se, neotimlji se meni. Lišen svake nade, siromašniji no ikada, bogatiji sam ipak sad od Kreza. Ja čitam u tvom oku, ti se možeš smijati. Draga, ljubezna Sofice, sam Bog zna, kako te ljubim!

Sofija mu postavi jednu ruku na pleća, a drugom mu je kose na čelu gladila i u blistajuće mu oči gledala.

— Jeli to istinito i stalno? zapita ona sasvim tihano.

— Jest! odgovori Vladislav. Ja te nedam, Sofijo. Neboj se, udes te neće progoniti. Ja sam mlad i mogu raditi. Neka onaj stari ubojica radi, što ga volja. Makar sve uzeo, tebe uzeti neće.

— Ti si tako htio, a ja — niti ja nemogu drugčije.

U isti mah pomoli lagano glavu kroz vrata Gulić; ali se njegovo lukavo, ljubežljivo smiešenje okameni. Nije znao, bi li napried ili natrag, bi li kriknuo osvetom, koja mu je već na jeziku bila, ili bi od boli težko uzdahnuo. Činilo mu se, kao da na žeravici stoji; nu kad se Sofija glasno nasmija, pruži se tako silno, da mu je šešir s glave odmah pao.

— Oprostite, nisam vas htio uvrieditи.

— Baš protivno, ja sam vam za to zahvalna. Vi ste vidili, kako me je ovaj mladi, goropadni, moj rodjak — rekla, što mu drago — zagrlio.

— Ha, ha, ha! smije se silom Gulić, ja neću kazati: što to na me spada! — nu o tom se radi, da li bi vi poslušali dobar savjet.

— Dobar savjet je zlata vriedan.

Gulić se izkašlje, protre ruke, pa pogleda dva do tri puta živo Sofiju.

(Dalje slieditи će.)

TAMNO OKO.

(Po Geibelu).

Iz stanca vrca iskra
U sjajnom žaru plam,
Iz trsa pako kapa
Krv vruća trsa van.

Nu s tvoga tamna oka,
Tamna oka tvoga,
Neteče ništ' do ljubav
Na dno srca moga.

Odkad po prvi puta
Ti mene pogleda,
Viek blude moje misli,
Srce mira jim neda.

Blude ko divlje ptice,
Poljem, šumom i sobom,
Preko dola i gore,
Samo s tobom, za tobom.

Pa da se gore u zlato,
More u vino obrati,
Radje bi ipak! — da zlato
Moje hoćeš postati.

— *y* . . .

Digitized by Google

ILIJA.

Po Chocholoušku preveo Hinko Gregorčić

Nastojte i ves svój um sbierajte,
nastojte i nadivno vám sluchu.
Rukopis Královdv.

Bijaše u prosincu god. 1843. Zapadajuće sunce cjelivaše gore Šarske, južne te grane Balkana, dieleće Bugarsku od Albanije; a rani i na jugu već pali snieg blistaše sa glavicah gorah poput sjajna opala, dočim je oko bugarskoga grada Tetova*) ležeće livade istom mraz pokrio; a lišće, hladnim vjetrom drmano, na požutjelom busenu šuštilo. Mrak već sve jače i jače prikrivaše prediele i Tetovo, samo polumjesec na minaretu turske džamije i na drugom kraju, nad tornjem rimo-katoličke crkve u samostanu Lešmiaku veličanstveno se u vis dižući krst pozljaćivahu jošte blistajući sunčani traci; nu samo na čas, netom i nad njimi razastre večernji suton svoju koprenu.

Bijaše pred Gospodnjevim narodjenjem; prečastni otac Kyril, starac od 120 godinah, izmoliv svoju večernju molitvu, stupi upravo na malo krunište, koje na iztočnu okruživaše i tornjeve kršćanskih crkavah. Oko mu, jošte uviek bistro, premda su ljeta vrat njegov skučila, zaleti se po rodnom mjestu, a mukli uzdasi prodirahu iz njegovih grudih: Došao si Gospodine! šaptahu usta njegova, da nadariš sav sviet mirom i spasenjem; nu kad će zablistati plamen tvoje ljubavi ovoj nesretnoj zemlji?

— Nikada, začuje se za njim mužki glas, a zatečenomu pokaže se mlad muž, povisoka stasa i otvorena obličja, na kojem je bilo poznati, da mu srce nepoznaje izdajstvah niti prevarah.

— Ti si to Ilijo? reče Kyril, srdačno se s mladićem rukujuć.

— Tražio sam te, hoće Ilija, pa nenašav te u stanici, podjoh za tobom na doksat, gdje svakoga dana moliš Boga za milost; ali dan prolazi za danom, a molitve naše neprodiru do nebesah.

— Nerugaj se Bogu! vikne nanj Kyril nješto vatreno, on će nam se ipak jednom smilovati.

— Ah jednom i opet samo jednom! reče Ilija, prignuv glavu, moguće da i nikada.

*) Tursko-bugarski grad Tetovo broji 1000 turskih i 1500 bugarskih kućah.

— Nikada? ponovi Kyril.

— Ja sam rekao nikada, častni otče! doklje budemo čeznuće oči svoje u daljinu upirali; tamo u tudjinstvu nitko nemari za uboga Bugarina, koji mora vlastničtvo svoje, ženu svoju na mig tupu Turčinu žrtvovati, kao da se je rodio, da trpi za griehe cieloga svieta.

Otac Kyril zamisli se, te za časak upita, kao sama sebe: Ali gdje nam blista zviezda nade?

Ilija se izpravi, naheri crvenu kapu, ljevicom se podupre o bok te odgrne tako napolak iza pasa viruć mu bodež, desnicu podigne pram nebesah i plamtećim okom probjesedi:

— Sunce svaki dan baca svoje žarke trake na Bugarsku, ogrievajuć muževna prsa njenih sinovah; ali majke naše miešaju svoje suze sa ranom rosom, a djeca njihova sišu jih u robstvu pri sunčanom zapadu; s toga nevidje niti Bosna niti Bugarska osloboditelja; ali nebeski oganj baci ipak iskru svoju u njekoliko njedarah, i bude li Bog s nami, skinut ćemo polumjesec s minaretah džamijah naših tlačiteljah i u razvalinah vlastitih sgradah pogrebsti će Islam svoju okrutnu vladu! I kao za potvrdjenje tih riečih udari pjesti na drven naslon, da se je komad praskajuć dolje svalio.

— Što se je dogodilo; što je tvoju tihu narav tako razdražilo? upita starac užasno.

— Malenkosti, reče Ilija gorko — jesi li poznavao Spasina otca, njegovu krasnu kćerku i njezina dva brata?

— Dobri kršćani, odgovori starac; ljudi, držeći se Gospodnjevih riečih; poste uredno i svetkuju blagdane matere crkve; poznam jih.

— Nepoznaš jih više, odvrati Ilija prividno hladnokrvno, dočim mu je glas drhtao: Danas rano izadjoše Turci u Otunj na šetnju, ugledaše Spasinovnu, ubiše njezina otca i oba brata, te oskvrnuše krasnu Bugarkinju. Nije li to malenkost, otče Kyrile?

— Pravedni Bože! skrsti starac ruke, zar samo nam uzkraćuješ svoju milost?

— Kosnu li se to i tvoga srdca? a ipak nisi nikada zatvoren u zidinah samostanskih poznavao ljubavi, premda je srdce tvoje puno ljubavi i milosrdja pram svojim nesretnim zemljakom? Nu ti neznaš, što je ljubav medju ženom i mužem, a Spasinovna bijaše moja nevjesta.

Izrekav to muževni Ilija prigne glavu i u divljoj žalosti zarine ruke u njedra svoja. Častni starac počeka, dok najžešća žalost u mladićevih grudih mine, zatim pristupi k njemu i uhvati ga za ruku.

Digitized by Google

— Ubogi mladiću! ćutim ja tvoju tugu; i ja sam izkusio groznu bol srdca, te premda je već cielo stoljeće sa svimi nevoljami i nesgodami nada menom prolećelo, ipak nije izbrisalo iz moje pameti slike mladosti. Slušaj, sine moj, govaraše starac mirno, tebi ću jedinomu povjeriti — možda da će te to utješiti — što me je prognalo u samostan, gdje sam ponješto našao nutarnjega mira, kakova nalazi onaj, koji je sve izgubio, što mu je najsvetije — ljubovcu i domovinu!

Umukne, da si misli poreda, dočim se s gorah duvajući vjetar poigravaše riedkimi njegovimi vlasi; zatim se posadi na sjedalo, nalazeće se oko naslona. Ilija pristupi bliže, podupre se o naslon te slušaše pozorno pripoviedanje starca — svećenika.

— Mnogo — mnogo putah, uzme starac, vidio sam u sniežnom ruhu blistajući se Balkan i toliko putah bludilo je moje oko predielom cvietom raja zaodjenutim; vidio sam, gdje dva ljudska koljena trećemu uzmiću; godine izbrisaše uspomenu na prijatelje i neprijatelje moje, samo ona sgoda osta mi živa u pameti mojoj. Bio sam mlad i kriepak kao i ti, sine moj! mrzio, prem uzalud, našega silnika, Turčina, a ljubio svetu i pravoslavnu crkvu, a uz crkvu Athanasiju, kćer pravovjernih roditeljah i bio sam već zaručnikom kao i ti. Nu te, pune slasti dobe nesačuva moja pamet, sat pada za satom u vječnu zaboravnost, dok nepreostane ništa, nego nesigurna uspomena, da smo b i l i njekoč sretni; ali doba boli i brige zajekuje uviek u našoj nutarnjosti. Čuj! Nastade dan svatbe i već se radovah svojoj sreći, zaboraviv, da se Bugarin nesmije radovati. Tajno zadjosmo u crkvu; velim, Ilijo, tajno, jer tada nam je valjalo kradimice štovati Boga i izvršivati zakone crkve, jerbo tada bijaše još silna moć Turakah.

Jedva što poče vriedni svećenik — lahka mu zemljica — nad nami moliti, nastade buka pred vratima hrama; brzo na to obore vrata i Turci navale unutar. Kao da se je to jučer dogodilo, tako se sjećam onoga časa. Preplašeni, nemogav uteći verasmo se kao ovce, kada ih grabežljivi vuci napadnu, oko svoga duhovnoga pastira, tražeći pomoći u starca, koji jedini smiono i bez straha podje pred nje noseć u ruci sliku trpećega Isusa. Ali što haje Ture u svojoj zlobi za starost i prava čovječja?

Tu umukne starac i zakriv lice zataji pred svojim slušateljem neizmjernu bol:

— Nu zašto dalje da govorim? zače za čas opet, dosta je ako znadeš, da je ubogi starac svršio pod njihovimi jatagani, da su oskvrnjivali naše djevojke i žene, da su osmradili Gospodnjevu svetinju i svete crkvene posude te kao ljuta zvjerad prolievali našu krv, tako, da nitko nepreosta kao svjedok toga čina pred ljudmi, do jedinoga mene, koji sam ranami pokrit kao mrtav pao i kao mrtav ostao ležeć.

I opet umukne starac, Ilija zarine ruke u visoko se nadimljuća prsa, a iz očijuh sievaše divlja vatra; ali i on mučaše, te niti jednim uzdahom neprekine starca.

— Ja se osvjestih, pripoviedaše otac Kyril dalje gotovo šapćuć, kao da se sam sobom bavi; ali čim je dulje govorio, tim je glas njegov sve veću silu i veću živahnost dobivao — i opazih naokolo trupla i krv najboljih svojih prijateljah, vidih Atanasiju svoju probušenih prsijuh, i tada pozivah osvetu s nebesah na naše tirane — i od toga časa neizstupih iz zidinah okrutnoga toga čina. Gle! — tu se podigne, a oko mu zaplamti njekim vrhunaravnim ognjem, već je tomu sto godinah, što dolazim svake večeri na to mjesto, nebi li opazio na nebu znakove spasenja, a duhovi ubijenih oblitavahu me i nošahu molitve moje k Bogu; ali nebjehu uslišane. Ha! strese se i uhvati mladićevu ruku, čuješ li, vidiš li je? taj vapeći štropot, to krvavo ruho?

I u svojoj zanešenosti nastavi:

— Gledj! gledj! dugi redovi svećenikah, muževah, staracah, pače i djetca su medju njimi i njihovom se je krvi napajao turski jatagan, što su u Krista vjerovali. Gospodine, Gospodine! oslobodi nas! — Jošte neima kraja! — Sada istom idu žene — djevojke — za Boga! i moja Athanasija! zavapi starac te silnom nutarnjom uzrujanošću nadvladan sruši se opet na sjedalo.

(Dalje sliediti će.)

Sićušne.

V.

Ti me pitaš, divna čarobnice,
Kakva l' ta je sila poljubčeva,
Što ga pjesma uviek moli, pjeva;
Poljubci su — veliš — bezposlice.
Slušaj, knjige što pišu ljuvene:
„Kad Adamu prvi poda Eva,
Žar se njegov primi za ustnice,
Te se nam i danas još rumene.“
Eto vidiš, cviete svijuh djeva'
Koje l' cjelov sile je i ciene.

Dragan.

Digitized by Google

Prošlost i sadašnjost.

„Widerstand ist nicht Hass. Bei Gott, ich hasse jenes Volk nicht! Aber solange dieser fremde Geist den unsrigen niederdrückt, soll jede That, jeder Gedanke, jeder Athemzug meines Lebens gegen ihn gerichtet sein.“

Heinrich Steffens.

Našlo se kod nas ljudih, koji počeše evo u najnovije vrieme braniti njemštinu i dokazivati, da onako nije pogibeljna hrvatskomu narodnomu i političkomu životu, kako to mnogi misle; da su nam Magjari mnogo pogibeljniji. Moramo svakako priznati, da se zahtieva velika dosis smjelosti i još nječega, da se to uztvrdi i u sviet raztura, te ovako izkrivljuje ciela prošlost, a i sadašnjost onih slavenskih granah, koje nesmažu dovoljno oružja, da odbijaju silovito na nje udarajuću njemštinu. Meni nije do toga, da iztražujem motive, koji dovedoše te našince, da dignu oružje na obranu onoga naroda, koji već toliko putah izjavi, da mu je zadaća istok prosvjetljivati — t. j. germanizirati, ako se bude dalo, — koji je Slavenom toliko zadao jadah, da bi Niemci morali proliti ciele rieke suzah, kad bi se htjeli valjano pokajati za težke, slavenskomu svietu učinjene griehe; neću tih motivah iztraživat, nu nemogu zatajiti, kako nas je to vrlo iznenadilo pa ujedno uvjerilo, da imade nevježah, kojim možeš svašta naprtiti pa će on vjerovati, „quia absurdum est,“ da ima ljudih, kojim ni sama historija nije povoljna u njekih stvarih, jer drugčije pripovieda, nego što oni želje.

Valja mi unapried reći, da su Slavenstvu jednako pogibeljni Niemci i Magjari; nu poviest dokazuje jasno, koji su većih jadah i ljućih ranah zadali Slavenom u obće. — Kad sam g. 1859. bio posjetio jednoga od sadanjih naših visokih dostojanstvenikah, za onda slavljenoga domorodca i književnika, poveo se govor medju ostalimi i o Niemcih, pa se on ovako po prilici izrazi:

„Slavenstvu neima jačega neprijatelja od Niemacah, njemački živalj tim nam je opasniji, što on, kamogod doprie, svagdje sve ostalo raztvori, podruje, pa zatim lagano proguta.“ Ovo je doduše sud vrlo strog, ali ga poviest slavenskih granah u Njemačkoj može opravdati.

Jednakim načinom moram se ograditi proti svim, koji bi može biti pomislili, da je ove redke napisalo pero u crnu zlobu zamakano; ja pišem u istinu sine ira et studio; niti imam razlogah, da pišem protivno. Naš narod neima doduše velikih razlogah Niemce kao takove osobito ljubiti; ali netreba ni da je mrzi; jer mu to ništa nepomaže. Slaveni su u obće mnogo pravedniji bili i bivaju prama Niemcem, nego oni prama njim; u nas težko bi se našlo izobražena Slavena, koji bi mogao u devetnaestom vieku god. 1861. ovako pjevati, kao što pjeva Niemac Hebbel:

Auch die Bedientenvölker rütteln
Am Bau, den Jeder todt geglaubt;
Die Čehen und Pollaken schütteln
Ih strup'ges Karyatidenhaupt.

Kad se radi o porugi Slavenstva, žaliboże Niemci su prvi na redu. Neću reći, da tako misli i snuje sav njemački narod; ali dovoljno je, što slično mnenje vlada medju naobraženom klasom.

Vratimo li se njekoliko viekovah natrag, zapitamo li, što veli poviest ob odnošajih medju Niemci i Slaveni? odgovorit će nam se jasno i točno. Poviest naime kazuje, da su njemački carevi — o dobi seobe narodah, ob okrutnostih germanskih protiva Slavenom neću da govorim — počam osobito od Karla velikoga, često udarali na Slavene, živuće u sadanjoj sjevernoj Njemačkoj, u predielih, što no leže sjeverno od Odre, Krkonošah i rudnih gorah, te koje Šafařik prvi okrsti imenom polabskih Slavenah. Karlo veliki otvori tu groznu dramu, koja trajaše četiri vieka; u toj strašnoj borbi moradoše slabiji Slaveni podleći strašnoj i i krvavoj germanskoj sili. Oni se borahu hrabro doduše, već pod Ljudevitom, sinom Karlovim, god. 849. dignu se na oružje; pa tako i više putah; nu uzalud. Već bo carevi iz kuće saksonske skuče ih opet pod svoj jaram i prisile, da primu kršćanstvo. Kako su njemački carevi postupali s tom slavenskom granom, to nam ponješto pripoviedaju pisci i historici srednjega vieka. U to vrieme izgube Slaveni ne samo svoju političku slobodu i neodvisnost, nego nestane i njihove narodnosti. Kakova sredstva uporabljivahu Niemci, da izkorjene slavenski živalj, da ga utamane s lica sjeverne Njemačke: toga nam netreba pobliže pripoviedati, jer se čovjek sgrožava; a niti netreba, rezultat njihovoga postupanja toli je jasan i po Slavene užasan, pa s toga jednostavno konstatiramo: da su Niemci podpuno u njekoliko stoljećah germanizirali sjevernu Njemačku i tim cielomu slavenskomu svietu pokazali, što se ovaj ima od njih nadati.

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. rujna.

U posljednjem Feuilletonu ovoga lista spomenuo sam njeke mahne, kod nas cvietom cvatuće; pa premda mi njeki stanoviti, dugi, a kad što i kratki gospodin prigovori, da sam pisao plitko, to ipak nastavljam svoje meditacije o lindorijah u modi, pa sam nakanio u ovom broju nješto pobliže pregledati stanovitu vrstu mladih ljudih — ali se to proteže i na starije — koji prave ovakove stihove, koje im mećem umah za motto:

Hladno piri povjetarce,
Čoban tjera si magarce
S paše.

Mislim, da mi netreba pripoviedati, koga ovdje razumievam. To su naši nadeprazni pjesnici, t. j. versificatori, koji jedva pročitav njekoliko pjesamah pomisliše, da je i nje valjda već kod poroda pjevačica vila zadahnula — a to ih stara baka kašom davila — osmjeliše junačko srce te se prihvate Pegazu za uho; pak i zbilja, rekao bih, imadu pravo, jer uzmeš li promatrati umne (!) njihove proizvode, moraš priznati, da se takova što nemože na zemlji izvesti, već da si je pjesnik (!?) morao na hippokreonskom vrielu laberte nakvasiti. — Prvo liepo svojstvo naših njekih mladjih pjesnikah jest, da su n e r a z u m l j i v i. Dva su gospodina jednom za šalu prevodila njeku hrvatsku u njekom časopisu štampanu pjesmu na njemački, ali je nemogoše prevesti, što je sasma naravsko, budući nisu originala razumieli. — Toj nerazumljivosti — koja dakako valja samo glede nas laikah — bit će uzrok, što ti pjesnici pišu ono, što im vila u pero kaže; a mi nedolazeći dakako u viline dvorove, neobćeć sa rajskimi timi dusi, nemožemo niti shvatiti plodovah pod njihovim uplivom sazrelih. Rado bih viditi tu vilu; sudeć po verzifikaciji njenih štićenikah mora da je prava grdoba od nakazi, slična više Medusi; duga kao što su pjesmotvori njihovi, kisela lica, kao što je i sadržaj njihove versifikacije; na jednu nogu i jednu ruku kljasta, kao što su i njihovi stihovi; a hranit će se po svoj prilici sienom, jer ti pjesnici kose ciele godine svakovrstne trave — možda pozove i nje kadšto na sieno — samo se nemogu načuditi, kako podnosi njihova fina, nježna ćud onako neestetične stvari, što no polete kadšto izpod njihova pera. Nu moramo svakako obzirati se, da su i oni napokon uzprkos visokomu poletu „homines imbecilles et fragiles," pa im se kad što podkrade — jer nemogu zauzdati silne i bujne mašte.

Napokon srokovi tako su kukavni, da se čovjek mora i nehotice smijati, kad čita. Da vam je samo vidjeti takovoga čovjeka — mene je zapala jednom sreća — uviek zamišljen; ponudi mu rieč — nećeš dobit odgovora, — pročitaj mu kakovu liepu pjesmu, — nevalja ništa, — na jedan put hoće da pobjesni te kući, glava mu vrije kao kotao u fabriki; sjedne, na okolo njega rječnici, a zašto? — mora srokove tražiti. Na pitanje, što radiš? — sliedi odgovor: „liepa mi je idea došla na pamet, rado bi njom obogatiti literaturu." Sada si najprije napiše srokove! te prama tomu misli razredi, nenadje li jih? — to se tako licentijom poetičkom koristi, da nagrdi jezik; pravi diminutiva od svih čestih govora — po primjeru davnih pjesnikah — tu vam se slaže: Zagrebe — ždriebe! vuna — fortuna, sveto, — na to, da, mjeseče — šeće! sestric — Hrvatica! itd. Za primjer navesti ću:

Prve vrsti.

Ja sve čekam nebi l' za me
Gdje narasla vuna,
Nebi l' mi se smilovala
Gospoja fortuna.

Druge vrsti.

Nasta doba, doba sveto —
Tri na osam baš udari!!!
Kad ti sjajni mjesec na to,
Svojim traci svod zažari.

Još bih mogao i više navesti ovakovih primjerah tiskanih i netiskanih; ali neka bude, za šalu je i ovo dosta, a sada da koju ozbiljnu reknem: Pjesničtvo je stvar prekrasna; liepa, uzhitna pjesma probudjuje čovjeka, tješi ga, ublažuje i bodri i uzplamćuje, ali ona mora da je potekla upravo iz p j e s n i č k e duše, da je u skladu i sa pravili pjesničkimi, da joj je svrha plemenita. A to sve može istom onaj postići, koga je već sama narav obdarila pjesničkim duhom. Komu nije to dano, neka se okani pjesmarenja, neka netrati vremena uzalud, a može ga toli liepo i koristno upotriebiti. Našemu narodu trieba knjige, pisane ozbiljnom prozom, treba mu poduke svestrane; tu je dakle široko polje radinosti; tu rastu lovor-vienci, tu te čeka vječna hvala od cieloga naroda, učiniš li zanj što koristna i liepa. Neka se nitko neobzire, rekne mu li ovaj ili onaj stariji pjesnik: ti ćeš biti valjan; ljudi su danas vrlo učtivi, pa tim znatnu nanose štetu. Nećutiš li sam u duši svojoj sposobnosti i onoga, rekao bih, božanskoga nagona k pjesmi, to se je okani. — Ovo u kratko svim onim, koji misle da su pjesnici, neka se okane pjesmarenja i prihvate ozbiljna nauka; a u obće preporučamo svoj našoj mladeži, neka se m n o g o uči; jer samo onda, ako se nam mladež valjano naobrazi, možemo se nadati, da će i sav narod kriepko napredovati na putu prosvjete! *M.*

— (H r v a t s k o k a z a l i š t e.) Kazališna saisona za god. 186⅝ počima evo 1. listopadom o. g., pa će se otvoriti komadom „Nikola Zrinjski." Mi svakako želimo, da zagrebačko obćinstvo pokaže veću ljubav prama tomu hrvatskomu zavodu, nego što ju pokazivaše prošle godine; nu s druge strane nadamo se, da će i odbor valjanije paziti na predstave, a osobito da neće dopustiti kojekakovim ljudem, da svojevoljno rade, ili si biraju u l o g e po s v o j o j želji. —

Digitized by Google

Dne 23. o. m. predstavljeno je na korist u Beč odlazećega gosp. Bana: „Svuda li su tati," pa onda opereta „Monsieur et Madamme Denis." — O tom u budućem broju više.

Književnost.

„Hrvatski pučki koledar" za god. 1866. Uredio te izdao A. Jakić. Ovaj koledar je dotiskan te se može dobiti za 30 novč. u zagrebačkih knjigarnah. Sadržaj mu je raznovrstan i liep, a ciena prama njegovu obsegu malena, s toga je vriedan svake preporuke.

— Od 150 Hoffmannovih čudorednih pripoviedakah, što ih prevodi gosp. Ivan Filipović, a izdaje g. Lavoslav Hartmán, izašao je sada IV. i posljednji svezak. Ovo djelce vrlo je prikladno za djecu.

— „Obrednica," školska knjiga za niže gimnazije i realke, izdao ju je gosp. Albrecht, a preveo jedan svećenik nadbiskupije zagrebačke. Školskoj mladeži ova će knjiga dobro doći.

— Obća poviest za više gimnazije, što ju je po nalogu naše vis vlade napisao prof. g. Franjo Kořinek, doći će do brza u štampu, i to prvi dio, stari viek; dočim je novi viek takodjer u rukopisu gotov. U interesu učeće se mladeži želimo, da se štampanje toga djela pospješi.

— „Slav. Blätter" doznaje, da preč. gospodin Franjo Rački kani prevesti na hrvatski jezik liepo česko djelo „Rodina kronika."

— „Matica," tako se zove časopis, što će ga izdavati Matica srbska u Novom Sadu.

Svaštice.

(Magyar-Ország,) novi politički i književni list magjarski donese u prvom svom pokusnom broju slike petorice Hrvatah: grofa Jankovića, grofa Kulmera, dra. Mirka Šuhaja, Mirka Bogovića i Matije Mrazovića.

— (Izložba u Mariboru) otvorena je 23. o. m. Mi ćemo priobćiti u budućem broju više i ob izložbi, kao i besedi, što je tamo držana na uspomenu pokojnoga biskupa Slomšeka.

— (Srbsko ogledalo) list za jezik, povjestnicu i smjesu književnu, što no izlazi u Novom Sadu pod uredničtvom dra. Jovana Hadžić-Svetića, priobćuje članak „Zagrebačkomu Književniku" od Joksima Novića Otočanina, u kojem imade toliko smješnih stvarih o Hrvatih, da ćemo svakako nastojati, da našim čitateljem barma nješto priobćimo.

Smješice.

— Antun. Amice, ja bih ti čestitao, ali neznam pravo, jesi li Stjepan kralj ili Stjepan mučenik.

— Stjepan. Prije sam bio Stjepan kralj, a sada sam mučenik.

— Antun. Ta kako to?

— Stjepan. Sada sam oženjen.

Gosp. župnik podje sa gosp. učiteljem (školnikom) pod večer na šetnju. Budući bilo sparno, a oni se ugrijali i ožednili, navrate se u bližnju krčmu, da se malko razhlade kapljicom dobra vina s kišelom. — Kad htjedoše otići, opaze oba, da su zaboravili kod kuće kesu s novci. Na što krčmar, da nezaboravi, napiše kredom nad vrati: „G. župnik — jednu holbu, g. učitelj jednu holbu." — Kad mu obojica uzmu dokazivati, da se nepristoji njihova imena tako javno pisati, izbriše krčmar prijašnje i napiše ovo: „Dominus vobiscum" — jednu holbu, „Et cum spiritu tuo" — jednu holbu.

„Gospone, zakaj ide vol na reč: hajs na levo, a na reč: šti, na desno? upita seljak gradjanina. A kad mu ovaj skrene ledjima neodgovoriv ništa, hoće seljak: „Čuju, kak su oni bedasti! Vol to zna, a oni neznaju."

U njekoj zagrebačkoj gostioni prigovaraše gost vinu tvrdeć, da je u njem odviše vode.

— Nimalo, gospodine, hoće krčmar; pače protivno, u toj vodi premalo je vina.

Zagonetka

od Gjure Rožmana.

Seljaci ga dobro znadu,
Hrvati rado imadu;
U zemlji se ljeti goji,
A u drvu zimi stoji.

Srce svê u glavi ima,
Jeseni se van uzima;
A žuto je kao zlato:
Odgovori sada na to!

Listovnica.

Gosp. Garčinskomu u Buševcih. Vaš „Primorani poljubac" nemožemo nikako priobćiti, jer neodgovara nimalo onomu, što bi morao biti t. j. šaljivoj igri.

Gosp. Petranoviću u Sarajevu. Vaša „Parizina" dobro nam je došla; bit će nam vrlo drago, ako nam češće što liepa uzpišete.

Gosp. Hodalić u u Varaždinu. Jeste li primili manjkajući vam broj „N. g. l."? — Gledat ćemo, da vašu pjesmu priobćimo.

Izpravak. U pjesmi „Turske glave," br. 25. u 6 kitici, trećem redku ima biti mjesto nam: vam.

Ovim brojem završuje se treće četvrtgodišće ovoga lista. Molimo sve prijatelje naše, da obnove predplatu za sliedeći četvrt, a koji nam duguju, da svoj dug namire.

Od ove godine može se dobiti još podpunih brojevah „N. g. l.," a tako i od prošlih godinah uz jeftiniju cienu.

Odpravničtvo „N. g. l."

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. listopada 1865.** **Broj 28.**

ODLUKA.

Slagati ću, — pjevati ću:
Naše krasne — pjesme glasne,
Pjesme sgodne, — domorodne,
I u slavu — starom pravu —
Davorije, — da zavrije
Za rod svaku — krv junaku.
Te ljubovne — pjesme skrovne,
Pjesme mile — što no vile
A po stroju — naškom poju
U dubravi — na zabavi
Kada kolo — na okolo
Hrle vode — sried slobode.

Slagati ću — pjevati ću
Naše krasne — pjesme glasne,
Kó u gori — slavulj sbori
Noćju kasno — i kad jasno
Sunce grane — i zapane.
Neka jeka — razdaleka
Razliega, se — neka zna se
Kako štuje — i miluje
Dom zamjerni — sin mu vjerni,
Kako rodu — nesretnomu —
Haran pjeva — i izpjeva
Naše krasne — pjesme glasne.

Slagati ću — pjevati ću
Naše krasne — pjesme glasne:
U briegove — nek valove
Baca more — kao gore;
I oblaci — nek u zraci'
Vatrom sinu — u nizinu;
Da se strese — i raznese
Sav sviet sade — na komade;
Dok iz mene — duh nekrene,
Slagati ću — pjevati ću
Svedj mom domu — hrvatskomu
Naše krasne — pjesme glasne.

Stj. Ljuboje Lopašić.

Digitized by Google

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

(Dalje.)

Kako vidite, ja sam prost i iskren čovjek, reče Gulić udariv se rukom po prsiuh, te s toga najviše ljubim istinu i iskrenost. — Kažite mi dakle, Sofijo, što koristi ljubav, kod koje se gladuje i smrzava?

— To je grozno!

— Još dodje i mnogo gore. Nekršćanski je, opako, gore nego li pustajluk, kad se gleda samo sgodan časak, da se milokrvna djevojka unesreći.

— Istina je, živa istina, Guliću! primieti mlada dieva, iztrgav ruku, koju je dosad Vladislav držao.

— Još nije, hvala Bogu, prekasno, nastavi lihvar namamljivo, još bdije poštenje, koje je pripravno u pomoć. Ja se nebojim nimalo ljutosti ovoga ovdje gospodina, produži skrećuć smjelo glavom, dok je god nevinost pod zaštitom. Ja vas, Sofijo, činim opreznom na ovoga, kao na čovjeka, koji neima ništa, do kojekakovih ludovetah, osnovah, obretah. Ha, ha, ha! čudnovati obreti, kojih čovjek nemože pojmiti, a zato jim ni vjerovati.

— Baš sam pogodila, primieti djevojka. Vi neimate unj pouzdanja?

Gulić strese s rameni, pa zatim posve blago:

— Bože sačuvaj, gospodine Brančiću, da bih vas htio vredjati.

— Toga vi u svojoj blagoj duši niti nemožete, doda Brančić, koji ga posve mirno slušaše.

— Ja sam miroljubiv čovjek, mrzim svadju, a svomu bližnjemu pomažem, koliko mogu; ali gdje mi valja janje iz vučjih čeljustih osloboditi, tu neima pomilovanja.

Izrekav to prevrne Gulić oči svoje tako blago i turobno, da se je Brančić grohotom nasmijao.

— Ja neznam, kako se možeš smijati, hoće Sofija. Čudan primjer tvoje otvrdjelosti. Rekla bih gotovo, da gosp. Gulić i pravo veli. Samo dalje, dragi gospodine, ja sam vrlo ljuta na svoga rodjaka.

— Plemenita je srčba krasne duše, Sofijo, primieti Gulić, uhvati lagahno njenu ručicu i pritisnu joj poljubac. Jeste li odlučili dieliti tugu i nevolju s čovjekom, koji nezna, što će biti?

— To mi baš nije nimalo u volji.

— Ne? ah, vi draga, umna gospodično, ali što mislite za izkusna, čovjeka plemenita, vjerna srca, a uz to i imućna prijatelja, koji vam sve poklanja, što ima, a cviećem će vam put prostirati?

Izrekav to segne lihvar u šešir svoj, izvadi veliku kitu cvieća, pa ga sladkim posmjehom pruži djevojci.

Ona ju primi ljubko i nakloni se duboko.

— Gospodine Guliću, o Bože, dakle je ipak istina?

— Istina je živa! reče on odvažno, dignuv tri prsta u vis i pogledav slavodobitno Brančića.

— O kako je to strašno, kako bolno, kako mi srce para! zajauče djevica, sklopiv ruke.

Gulić upre oči u nju: Kako to, strašno? Ta nije strašno, to je moje tvrdo osvjedočenje.

— Prestani jednom, ozove se Brančić u smiehu, pomesti ćeš mu pamet. Zakasnili ste, vriedni gospodine, sve vaše nježne zakletve više vam nekoriste ništa.

— Zakasnio! vikne on razjaren kao ris. Ah, to je šala. Vi ste zakasnili. — Govorite, Sofice, meni se šala dopada, nu nesmije preko granicah. — Vi znate, što sam vam ja učinio i što bih mogao, kad bih hotio. Nu Bože me toga sačuvaj. Ja sam čovjek priprost, pa što sam učinio, učinio sam. Zahvalnosti netražim, samo to vam velim: Dajte mi ruku gospodično, još nije prekasno.

— Prekasno žalibože! odvrati ona tiho i blago.

— Što velite?! začudi se Gulić. Jeste li sve dobro promislili?

— Jamačno. — Nemojte se ljutiti; ali za sad je doista prekasno, inače bi morao —.

— Što bi morao? zapita lihvar.

— Ovaj goropadni, mladi gospodin rieč opozvati, koji mi je, kao što znate, prisegao, da me nada sve ljubi.

— Ha, ha, ha! kako ste šaljiva, kako ste ljubežnjiva! Ja doista vidim, da je prekasno; nu možebiti ipak nije; Bog znade najbolje, što je za njegovu djecu dobro. — Ja vam dakle nazivljem dobru sreću i božji blagoslov, draga Sofijo. Ljubav, to je liepa rieč; a kako će se dobra majka radovati. Evo, baš pravo dolazi. Dobar večer, gospo Slavićka; krasno, toplo veče, baš je za to, da se zaruci svetkuju.

Sve mu se rumenilo suhoga obraza sakupilo na jagodičici, a zelene mu oči sievale porugom i osvetom. Protegne glavu i pruži dugu, osušenu ruku udovi.

— Ta tko? zapita ona plašljivo. Što se je zbilo? Vi me plašite!

— Ta tko vas plaši, gospo Slavićka? naceri se lihvar djavolski. Sama radost, sama sreća! Dvoje mladih, koji se ljube, kao golubovi. Jedno drugo nemože ostaviti, vječnom su se svezom svezali.

Digitized by Google

Evo gledajte, gledajte! i pokaže na oboje krivacah, koji su si ruke pružali.

— Sofijo! vikne mati. Ah gospodine Guliću, što ću ja tomu!

— Vi ste to znali, odvrati ovaj, pa dobro, onda je sve u redu.

— Ja mislim, mila majko, doda Sofija, da baš ovdje neima ništa takova, što nebi bilo u redu — Vladislavove su ti želje i nade poznate; u ostalom mislim, da je najbolje onomu povjeriti srce i obiteljske stvari, koji je najbliži.

— Razumijem gospodično, razumijem, privrgne Gulić, smijuć se. Baš ste krasno rekli, sasma na svom mjestu. Uzme šešir i hoće da ide.

— Valjda se nećete? reče uboga gospoja zatezajuć i moleć, pruživ mu obje ruke. — Valjda se nećete na nas srditi?

— Ja se srditi? zašto? — Vaš stari prijatelj, gospo, koji vam je, kako mi se čini, uviek bio na uslugu.

— O, sigurno, sigurno!

— Ja znam, kako vi moje prijateljstvo štujete; dakle lahku noć svim; a sutra veseo i zadovoljan dan, Sofijo. Ja se nadam, da ćete se i na mene sjetiti.

Naceriv se što ljubeznije, nakloni se mladoj dievi, pogladi diete, koje je kraj nje bilo, pa onda šmugne kroz vrata.

— Teda njegda! reče Sofija. Ljubezna majko, ta nemoj se žalostiti. Tako je moralo biti. Pruži Vladislavu ruku. On će te ljubiti sinovski, on će sve, kao muž, na svoja ledja oprtiti.

— Sve rado iz dna srdca, odreče Vladislav. Čim nam može ovaj gadni lihvar škoditi? Samo kad smo se ga otresli i bez njega možemo biti sretni.

— Ala je bio gadan, primieti Sofija. Sama pomisao, da ovo krcalo koga ljubi, već je strašna.

— Molim! reče Gulić blago, pruživ glavu kroz vrata; malo da nezaboravih ostaviti vam njekoliko orahah Sofice, da jih možete večeras u zabavi hrskati; mladi, sladki gospodičić pomoći će vam takodjer od srdca. Htjedoh samo reći, nastavi posve prijateljski, da vas srdačno molim, draga gospo Slavićka, izvolite mi sutra donieti kamate od moje glavnice. Baš je godina podpuna; dvanaest tisućah forintih daje upravo po našem računu petnaest stotinah. Novacah, istina, neima, nu druga nije. Dobri lučbar je vilovnjak, ha, ha! Zlato tvoriti, to je šala. Dakle sutra, inače bih morao preksutra protestirati mjenice, a to bi mi vrlo žao bilo. Pa sad i opet lahka vam noć.

Tim uzmakne i poleti što brže stubami, jer je dobro vidio, kako je Vladislav pustio Sofiju i k vratima priskočio.

— Bože dragi, hoće mati lomeć ruke, tako sam mislila, ah i pravo sam mislila.

— Pa što je zato? doda Sofija, zagrliv ju nježno. Ta neće nam, majko, ništa velika ova hrdja ugrabiti! On je već od davna vrebao na svoj plien. Hvala Bogu! što smo mu izmakli. Radimo i uzdajmo se. Oh, kako mi godi, što nemoram više gledati onoga mrzkoga čovjeka.

V.

Bilo prošlo cielih dvanaest nedjeljah od onoga kobnoga dana; nebijahu to nedjelje medene, pune liepe sreće, već jadne, gdje mlada dieva morade upotriebiti sve sile, da na sve strane tješi, veseli i bodri. Vladislav tražio je na sve strane čovjeka, koji bi mu dao novacah za njegov podhvat; nu sve uzalud. Nitko se nenusudi u ovo nepovoljno doba uložiti svoj novac u nesjeguran posao, kao što je utemeljenje tvornice. Čim je više sdvajao i čim se više osvjedočavao, da mu jedina glavnica manjka do podpune sreće; tim bivaše sve sjetnijim sa svoje hude sreće. — Uzalud si glavu razbijao, da to promieni; a uz to proklinjaše samoživost bogatašku i nepravedno razdieljenje dobarah zemaljskih. Svake ruke se snovalo u toj maloj obitelji, da se što god na bolje okrene; a kadkad se pomoli iz tamnih oblakah zraka nade; nu uviek i brzo zamakne, tako da najposlje zavlada njima ogorčenost i mržnja na cieli sviet

Ali medju bojazljivom majkom i razjarenim ljubovnikom stajaše vesela Sofija, kojoj se je činilo, da joj dan na dan nade rastu. Čim je obzor njihove sreće jače se tamnio, tim su njoj sve vedrije sjale oči; što se više bilo nadati zlu, tim se ona sve više šalila; kad je Vladislav mučao, ljetjaše tim jače njen jezičac.

Njeke večeri dodje on kasnije no obično, te već pred vratima začuje veseli glas Sofijin.

— Samo uviek unutar, uviek bliže, moj dobri prijatelju. Vesela viest, treba da ju proslavimo.

— Kakova to vesela viest? upita ovaj.

— Evo gledaj. Liepe prtenine puna hrpa, posla za tri mjeseca, a dobro plaćen, pače već u napred ponudjena plaća. Pa neka tko reče, da već neima poštenja na svietu!

(Dalje sliedit će.)

Digitized by Google

ILIJA.

Po Chocholoušku preveo Hinko Gregorčić.

(Dalje.)

Hladni vjetar dune od Balkana te udarajuć o zidove Tetova zaurla muklo, kao da plače s ubogom Bugarskom.

Ilija, koga je starčeva zanešenost očarala, osviesti se sada te pristupiv k starcu reče važno, dignuv ruku put neba:

— Vriemę mukah minu; nastade doba osvete. Sad nam treba s Turci obaviti posao. Tako nam živoga Boga, mi ćemo vjerno izpuniti svoje obećanje! Položi svoju ruku na moju glavu, častni otče! da donesem tvoj blagoslov svojim drugovom!

Klekne pred starca, a ovaj položi svoje ruke na mladićevu glavu, da ga blagoslovi, šapćuć:

— Bog te blagoslovi, sine moj! — ali, tu se obrati k turskoj džamiji, s koje je upravo muezzin Tetovske Moslemine k posljednjoj molitvi zvao — ali oprosti im Gospodine, jer neznadu što čine.

I opet se posadi i zamisli u prijašnje misli; bilo mu je vidjeti, da se nebavi sadašnjošću, već da ga davna prošlost zaokupila. Zaista nedohitno je ljudsko srce; ovaj starac eto niti poslje sto godinah nemogaše zaboraviti na ljubav svoje mladosti; ali kakovo je to čudo? Ta svaki se čovjek sgrožava, sjetiv se nevoljah, koje su se svalile na ubogu Bugarsku i Bosnu i koje se tako često ponavljaju. Slični prizori nedadu se ni tudjincu iz pameti izbrisati.

Ilija se digne te ode ponosno kao da već svakim korakom ima stupiti turskoj vladi na razvaline; imao je bo blagoslov častnoga svećenika.

Zviezdovito nebo baca maglovito svjetlo na Tetovsku ravnicu, a za Balkanom se mjesec pripravlja, da posadiv se na tjemena gorah, usiše rosu s ledinah i lišća bugarskih dolinah.

Držeć se sienah od ogradah pobjegne mladi muž uz Tetovo te došav na mjesto, gdje se je gusta bazgovina ob ograde podupirala, traži pozorno te izvadi dugu pušku pa zamahne njom, prem dosta neoprezno, nad glavom, pače jedva se je susdržao, da nepovika glasno.

— Hej, nije te našlo pogansko oko, drugarice moja! reče gladeć ju, te doda ponosno: Kako da prodre razbludno tursko oko onamo, gdje niti sokol nebi opazio svoje žrtve. Nu, kleti Tetovski Osmanlije, vi ćete žaliti, što niste slutili smrti u svojoj blizini! To rekav i zaprietiv se pjesti proti gradu sakrije pušku pod plašt te odbjegne ravnicom prama šarskim goram.

Tu blistahu vrhunci gorah u mjesečnom svjetlu; a junak zaustavi na čas svoje korake:

— Da ste mi zdravo, slobodni vi predieli i pećine! klikne uroniv se u taj pogled. Tako mi vjere! neima ljepšega života od hajdučkoga, kad vjerna žena prati junaka po njegovih stazah. — Hm, doda tužno pogladiv si rukom lice — ja te drugarice neću imati — uboga Spasinovna! nevina si, ali što koristi, ipak si oskvrnuta? ta osramotio bih cielo hajdučtvo. Pomozi mi Bože! ja nemogu inače. To izustiv ode dalje.

S desne strane začuje se topot konjah; Ilija okrenuv se tamo opazi gdje četa konjanikah upravo prama njemu preko ceste jezdi. Zasloni si rukom oči, da proniknuv kroz noćnu tamu uzmogne jezdioce razpoznati. Srebrni traci mjeseca razsvjete cieli prediel, a mladić trzne sobom, mora da je prepoznao jezdioce; jer je bistro oko u hajduka, danju se mjeri sa sokolovim, noću sa sovinim.

— Samo da su mi tri od onih, šaptne, što tamo na pećini na mene čekaju, nebi nijedan od vas vidio cilja svoga noćnoga klatarenja! — Ali šta mi je raditi? kad nemožeš neprijatelja svladati, ili mu se ugni ili pokori, veli poslovica, drugi put doći će ti na nišan!

Obrne na drugu stran, da se ugne mrzkim mu jezdiocem, ali ovi ga već opaziše i upoznav u njem kršćanina, htjedoše se pošaliti s njim; bijahu bo veseli. U bližnjem selu slavljahu kršćani petdesetgodišnju uspomenu svoga duhovnoga pastira, koji je toliko godinah s njimi stanovao i sve nepogode s njimi nosio. K njim dodjoše takodjer i spahije na gostbu, izagnaše kršćanske gospodare iz stanovah, zasjedoše za stolove, izpiše i pojedoše, što su oni dugo vremena za sebe čuvali, pa im napokon moradjahu još i platiti, što su jeduć u kršćanina svoje zube kazali.*) Nije dakle čudo, što bijahu veseli, pa im bilo i milo, što jim se je prilika pružila, da se zabave jošte i na putu vraćajuć se kući.

— Hahoi! rikne jedan na Iliju, pseto kršćansko, stani! Rosa hladi naše konje, a tvrda zemlja tišti njihova kopita — stani velim, da si zaplešu na tvom smrdljivom tielu! I svi poskoče u skok.

Mladić se obrati i čekaše prkosno svoje neprijatelje.

---

*) Kada god Turčin u kršćanina jede, mora mu ovaj još platiti, što mu je zube kazao.

Digitized by Google

— Ej, što to! riknu jedan od njih, kada su već blizu dojašili, taj pas nekleči te nesakriva svoga lica u prahu, da neuvriedi svojim pogledom pravovjernih.*) — Alah! preko njega! zaurliče biesno, te potjera konja na mladića.

Ovaj klekne; u divljem skoku preleti preko njega prvi; Ilija se niti nemakne, nijednim migom očijuh nepokaže na sebi nutarnje borbe; za prvim nagna drugi hotomice tištuć svoga konja k zemlji, da kršćanskoga psa sgazi; ali zvier bijaše milosrdnija nego taj vrag u ljudskoj slici; konj se propne, preskoči i zadnjimi kopiti skine Iliji kapu, inače ga nimalo neošteti. Ilija se niti nemakne, i svi skakahu jedan za drugim, veseleć se takovoj dangubi, preko njegove glave; samo posljednji obidje ga naokolo i opaziv, da se njegovi sudruzi pripravljaju k novomu skakanju, poviče:

— Aj, što ćete s kaurinom? nadahnuo vas je Eblisa (zao duh) svojim duhom, da zaboravljate na veselje, što nas čeka u Prizrenu? a imamo jošte biti u Ben — Ismaela. Alah Bismillah! ta poludili ste!

Glasno hohotanje odgovori mu.

— Tu je viditi pravoga Turčina, vikahu, on pije iz čaše razkošja dotlje, dok je neizprazni, a sve ostalo ostavlja; ali pravo ima! I pogladiše si brade te nemareći više za mladića odjure skokom na prvu cestu.**)

Ilija skoči na noge, te gledajuć za njimi, reče:

— A to je bio Turčin, a oni su jednovjerci, samo što su ostavili Krista radi vremenite koristi. Istina je, neima Turčina bez poturice. Pa u Prizren hoćete! Tu se nasmiehnu, svaki njegov dah krvavom je osvetom disao; nu sretan put dakle, jošte danas zajedno ćemo govoriti!

Pobjegne letimice u gore.

(Dalje slieditи će.)

*) Sastane li kršćanin Turčina, mora mu se ugnuti, ili kleknuti; nosi li sobom oružje, mora ga sakriti. Ovaj prizor ovdje je pripoviedan.

**) Sasvim istinito, bez svakoga pjesničkoga uzleta.

Pobratinstvo.

Ako ćemo vinca piti
I naški se pobratiti
Napunimo čaše;
Jedan drugom natočimo
I prijazno izustimo:
„Za bratinstvo naše!“

Tad podižuć čaše gore
Pune vinca s naše gore
Unakrst'mo ruke,
Pak u ime svetog krsta
Sve do malog spijmo prsta,
A bez svake muke.

Prazne čaše prekrenimo
I liepo se poljubimo:
„Da si zdravo pôbro!“
Od sad brate po hrvatski
Dielit ćemo uprav bratski
Svako zlo i dobro. —

Zadajmo si vjeru Boga:
Da smo braća do tamnoga
Crne zemlje groba.
Tako su se naši mili
Stari otci viek bratili
U starinsko doba!

Gjuro Klarić.

Prošlost i sadašnjost.

(Dalje.)

Pokojni Šafařik prvi je dosta jasno, u koliko se to dade, priobćio dogadjaje nesamo polabskih nego i ostalih Slavenah. Prije nego li dokažem u kratko, kako je njemački živalj povoljno (!) djelovao na razvitak ostalih Slavenah, što su s njim morali obćiti, navesti ću, kako pišu liberalni Held i Corvin u svojoj poviesti za njemački narod o silovitom podjarmljenju i germaniziranju polabskih Slavenah. Pripovjedajuć, kako su čete cara Otona I., vodjene njegovim vojvodom Gerom, zavojštile s čista mira Slavene vele: „Es waren keine Kriege sondern Treibjagden, die er (Gero) gegen die unglücklichen Slaven anstellte, so dass es schin, als sollten dieselben nicht unterworfen sondern ausgerottet werden.*) Und als die beklagens-

*) Gero wüthete gegen die unglücklichen Slaven mit echt ungarischer Grausamkeit, nur dass er sie mehr durch List als Kriegsmuth in seine Gewalt zu bringen suchte. Jede Treulosigkeit, jeder Wortbruch, jede Niederträchtigkeit hielt er diesem Volke gegenüber für erlaubt; und als er einst zwanzig slavische Anführer unter den freundschaftlichsten Versicherungen seiner redlichen Gesinungen zu einem Gastmahle einladen und sie während ihres Rausches überfallen und hinwürgen liess; da freute er sich dieser That, als hätte er die deutsche Ehre gerettet, die er durch jede seine Handlungen schändete. — „Wenn der Slave gehorchen soll, muss man ihn Heu fressen lassen wie einen Ochsen und prügeln wie einen Esel!“ Das war damals das Urtheil der Deutschen über die Slaven, und nach diesem Urtheile richtete Gero sein Verfahren gegen sie ein.

Digitized by Google

werthen Völker nun decimirt waren, da schickte man ihnen Priester ins Land, die sie zu der Religion der Liebe bekehren sollten, die es aber zu ihrer Hauptsorge machten, das gemisshandelte Volk auszusaugen."

Zatim punim pravom navode pisci: „Darf man sich unter solchen Umständen wundern, wenn der Hass der Slaven gegen die Deutschen nicht bloss zu einer gefahrdrohenden Höhe anwuchs, sondern auch so tief in das Herz der Gemisshandelten eindrang, dass er sich von Generation zu Generation forterbte und noch heut zu Tage gefühlt wird? Darf man es verdammen, wenn dieser so gerechte Nationalhass jede Gelegenheit ergreift, um sich eine Bahn zu brechen, und um das, was die Väter an den Vätern verschuldet, durch die Enkel an den Enkeln zu rächen?" —

Car njemački Heinrik I. hoteć novo sastavljenu svoju vojsku malo uvježbati te pripravit za bojeve sa Magjari pošalje ju proti Slavenom, bez ikakova razloga, ako ne s toga, da razmakne granice svojoj državi, a poglavito, da izkorjeni slavensku narodnost. To bijaše poglavita težnja njemačkih carevah, pa s toga tko nam može zamjeriti, ako se poslužimo riečmi Helda i Corvina, koji tvrdeć, koli je mučno narod utamaniti, pišu: „Eher kann es sich ereignen, dass die Schuld der Volksunterdrückung, mit welcher Heinrich I. Deutschland belastet hat, dereinst von einem dunklen Verhängnisse blutig und schreklich gerächt wird."

Ove smo rieči s toga naveli, da novi prijatelji njemštine kod nas uvide, kako i gdjekoji pravi Niemac osudjuje postupanje, te ga i nehotice groza hvata pomisliv, da bi mogli silno uvredjeni narodi planuti jednom vatrom osvete. — Propast polabskih Slavenah najtužniji je momenat u poviesti cjelokupnoga Slavenstva, zato sam i napisao ove redke liberalnih Niemacah, koji i sami uvidjaju, da je njihov narod ljuto sagriešio; premda bi se neizmjerno utješili, da im je poznato, kako se pojavljaju kod nas ljudi, koji su pripravni narod njemački absolvirati od svih tih griehah. — Poviest pripovieda nam takodjer, da su njemački carevi svom snagom nastojali podjarmljene Slavene privesti u krilo kršćanstva, a da se ovi svom silom opirahu tomu. A tko im to može u velik grieh upisati? Zar im nisu Niemci najprije namitali svoje gospodstvo, pa onda istom slali svoje slavenštini nevješte svećenike, da propoviedaju jadnomu, pogaženomu narodu uzvišene nauke Isusove? Ta mi zaziremo od neprijatelja nosio on nam dobro ili zlo, jer se bojimo i to razložno, da bi dobro iz njegove ruke moglo nesrećom uroditi, „timeo Danaos et dona ferentes" stara je i vrlo umna rieč. Pa kakovim načinom uvadjahu kršćanstvo medju Slavene pripoviedaju nam eto stari pisci: „Principes nostri tanta severitate grassantur in nos, ut propter vectigalia et servitutem durissimam melior sit nobis mors quam vita .... Quotidie emungimur et premimur usque ad exinanitionem. Quomodo ergo vacabimus huic religioni novae, ut aedificemus ecclesias et percipiamus baptisma, quibus quotidiana indicitur fuga? Si tamen locus esset, quo diffugere posemus. Transeuntibus enim Travenam, ecce similis calamitas illic est: venientibus ad Panim fluvium, nihilominus adest. Quid ergo restat, quam ut omissis terris feramur in mare et habitemus cum gurgutibus*) etc." A na drugom mjestu: „Dux Saxorum Bernhardus, in armis quidem strenuus, sed totus avaritia infectus, Slavos, quos e vicino positos, bellis sive pactionibus subegerat, tantis vectigalium pensionibus aggravavit, ut nec memores dei, nec sacerdotibus ad quidquam essent benevoli**) etc."

Iz ovo njekoliko redakah vidi se, da su Niemci nemilo postupali sa jadnimi Slaveni, jer inače nebi bili ovi tolikom se silom opirali uvedenju kršćanstva. Pa dočim su onako Germani s jedne strane mačem i krvlju pritjerivali Slavene kršćanstvu, pletoše s druge strane biskupi njemački u Rimu spletke i mriežе proti slavenskim apoštolom sv. Ćirilu i Metodu, jer su ovi, shvaćajuć božanski duh nauke Isusove u pravom njegovom smislu, držeć se onoga, „et omnis lingua cantabit gloriam ejus" navješćali slovo božje slavenskim jezikom, te dotlje vojevali proti tomu, dok su napokon djelo sv. apostolah u Moravskoj i Českoj sasma razorili, te mjesto žive slavenštine uveli mrtvu latinštinu.

Sjeverna Njemačka velik je grob, u kom počiva cieli narod. Ali imamo i više takovih grobovah. Kamo izniknu korutanski Slaveni, kojino posjednuše današnju Štajersku, Kranjsku, Koruško, Gorčku? Više od polovice Štajerske, dobar dio Kranjske, većina Koruške poplavi, zaokupi i osvoji njemački živalj. Niemci i tu pokazaše, jesu li nisu li Slavenstvu pogibeljni, da li ih se imamo bojati.

*) Slovanské starožitnosti Pavla Josipa Šafařika, str. 561.
**) Ibidem.

(Konac sliedîti će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. listopada.

Vrata hramovom Muzah otvoriše se; sa svih stranah liepe naše domovine trojednice pohrli žedna mladež u Zagreb, da pije i da se napije na vrutku božanstvenih istinah, da oplemeni mlado svoje srce i prosvjetli um znanostmi, kojimi će danas sutra zaputiv se ovaj ovom, onaj onom stazom života, ali svi složno djelovati i nastojati: oko narodnoga blagostanja. Svi zavodi učevni počam od sitnih abcedarah pa do ozbiljnih bogoslovnih i pravoslovnih prihvatiše u krilo svoje mladež našu, „mladu Hrvatsku," da joj prema uzvišenomu cilju njenomu davaju shodne naputke, kažipute, kojih držeć se moći će kašnje zaploviti širokom, uzrujanom i valovitom pučinom burnoga života. Ovom dakle prilikom reći ćemo koju nasoj mladeži — našoj nadi.

„Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit," veli se, pa i punim pravom. U današnje doba zahtieva se toliko od mladeži, da, hoće li valjano i podpuno zadovoljiti svomu zvanju, je li voljna učiti se za život, a ne za kukavni onaj red, što ga dobije u svjedočbi; da mora ozbiljno prihvatiti se posla. Ali može li i biti inače u ovo naše napredno doba, gdje nam se svaki dan iznašaju na vidjelo nove istine, odkrivaju novi zakoni iz divne prirode, gdje mnogovrstna iznašašća dokazuju, koli zamašan je um čovječji?

U ovo dakle doba nalaže sveta dužnost mladeži našoj, da se svom snagom prihvati nauke, kupeć na raznih strukah dragocjeno blago, kojim će kašnje obogatiti domovinu te koristiti onomu narodu, koji svu nadu i — sreću svoju polaže u nju. Mladež naša dvostrukom treba da pomnjom prione uz nauke i dva puta jačom prilježnošću, jer to zahtieva položaj naroda našega, komu treba još te mnogo, vrlo mnogo. Naprednije od naše zemlje imadu izvrstnih juristah, čestitih d o m a ć i h liečnikah, umnih profesorah; u drugih narodah trgovina cvate, obrtnost se razgranjuje, trgovački i obrtnički stališ osvojio si je gotovo najvažnije mjesto, a ratarstvo, umnimi iznašašći podupirano, nagradjuje bogato trud seljaku i vlastelu. Toga gotovo svega neima kod nas, ili barma neima u onolikoj mjeri, kako se zahtieva. Mladež dakle naša dužna je po svom zvanju, po svetoj onoj ljubi, kojom joj plamti srce za narod, da te pukotine popuni, da nevaljalo ukloni, dobro uvede, korov izčupa, oplije, te polja naša zasadi plodonosnim žitom svakovrstna napredka. Nu da to uzmogne izvesti, mora sama učiti se, mora svestrano raditi, svaki trenutak dobro upotriebiti; jer svaki čas nosi dragocieno blago u sebi — potepeš li ga u tutanj, potratiš li ga u gostionah, krčmah ili nevaljalih igrah, sagriešio si težkim griehom, zakopao svoj talenat u zemlju mjesto da s njim trguješ i promećeš ga; a zato sudit će te vječna pravda ondje, a narod bacati će ovdje prokletstvo na tebe, jer nisi upotriebio dane nauke na korist svoju, nego si ih pobacao pred nečistu živinu — Doduše mi znademo, da mnogi nauke žedni mladići upravo nemogu sve svoje sile posvetiti naukom, jer im se valja brinuti za svakdanji hleb; blagostanje u narodu našem propada d a n n a d a n b a š o č e v i d n o, te mnogi krasni talenat, koji bi riesio sav narod, mora propasti, jer neima sredstvah, da se razvije. Kod nas neima još ni silah učećih, jer se u nas troše novci na kojekakove stvari, mjesto da se umni mladići šalju na viša učilišta, te se pripravljaju za profesore, na gimnazijah, akademiji, realci itd. Koliko bi se bilo moglo u zemlji našoj načiniti n. p. sa onih blizu 17000 fr., što su onako ljetos na izbore potrošeni? Odkada uzdiše hrvatski narod za sveučilištem, ili barma za podpunim juridičkim fakultetom? a što da reknemo o trgovačkih i obrtničkih školah? — Ali nećemo dirati u te rane, jer bi naš glas i onako ugušile krike i vike svagdanjih kruhoboracah; a osim toga nadamo se, da će u tom smislu do brza zaoriti glas, koji će i ljudi gluhi morat čuti. —

Poznavajuć dobro sve ove zaprieke, nadamo se ipak, da će naša vatrena, nepokvarena mladež, vodjena žarkom ljubavlju domovine i naroda svoga, koji treba da joj uviek titra pred očima kao zviezda predhodnica, nadvladav je slavodobitno žurno napredovati putem prosvjete; da će uklonivši sve neprelike, sliedeć mudre savjete svojih učiteljah pribaviti si ono znanje, i takov značaj, kojim će ne samo proslaviti narod nego mu i koristi donieti. Osobito preporučamo našoj mladeži, da si utvrdi značaj; narod hrvatski treba muževah tvrdih kao živac kamen, koji će radeć na korist domovine svoje, braneć njegova prava prkositi buri i nepogodi, lastim i slastim te voljeti i glavu izgubiti, nego iznevjeriti se svojoj zadaći. Uzraste li mlada Hrvatska u takove muževe, tad će starci i vrli domorodci sadašnji položiti mirno kosti svoje u hladan grob; domovina naša, branjena i pomagana takovimi muževi, cvietom će procvasti; slava imenu hrvatskomu orit će se od Urala do Bospora i duh Petra Krešimira Velikoga silaziti će na narod te blagoslivat toli dične potomke!

U to ime: pomoz Bog!

— (P o z i v p u č k i m u č i t e l j e m t r o j e d n e k r a l j e v i n e.) Gg. učitelji: Ivan Filipović, V. Mařik, A. Irgolić, J. Posavec i Ferdo Vuksanović pozivlju sve učitelje trojedne kraljevine na 10. listopad u Zagreb na sastanak, da se tu posavjetuju i shodne zaključke učine, kako bi se sirotčad preminulih učiteljah od nevolje sačuvala, kako bi joj se pomoglo, da nestrada, pokle im umre njihov odhranitelj. Vis. kr. namj. vieće dozvoli taj sastanak, pa s toga se je nadati, da će učitelji pučki uvažiti taj liepi poziv, te zbilja mnogobrojno doći ovamo. Vanjski učitelji neka se prijave kod g. Ivana Filipovića, gdje će dobiti program i ostale potrebne naputke.

— (K o n c e r t gdčne. M. M a l l i n g e r o v e) u Varaždinu stekao je, kako nam pišu iz Varaždina, veliku dopadnost; njezina izvrstna deklamacija — Klaićev „Pjesnik i glasbenik" — upravo uzhiti i očara občinstvo varaždinsko, ne manje i zvučno njeno pjevanje. Nadamo se, da će gdčna. Mallingerova i u Zagrebu prirediti još koji koncert.

— (H r v a t s k o k a z a l i š t e) nije se otvorilo 1. listopadom, kao što u posljednjem broju javismo, premda smo to

Digitized by Google

čuli bili iz sasma vjerodostojna izvora. Kad će se otvoriti, toga za sada nemožemo kazati.

— (Nesigurnost u našoj domovini.) Iz naše Posavine, a osobito iz Slavonije dolaze neprestane tužbe, kako tamo smione razbojničke čete pliene i uznemiruju mirne putnike. Sve naredbe, proti njim učinjene, slabim urodiše do danas uspjehom. Svakako bi trebalo, da se tu štogod ozbiljna učini.

KONCERT „KOLA“

Koncert, što ga „Kolo“ na korist svoga tekn. ravnatelja Sl. Lžičara sastavi, bio jest dovoljno posjećen, dokaz štovanja, koje isti uživa u gradjanstvu zagrebačkom; i njegova preuzvišenost ban usreći družtvo svojim posjetom.

Osobito nas razveseli, što vidismo u Programu tri nove pjesme, poimence, Sandučićevu „Hrvatsku Polku,“ koja, vrlo dobro sastavljena, svojom, šaljivomu tekstu odgovarajućom glasbom ugodni utisak učini. Čestitamo gosp. Sandučiću na uspjehu njegove tvorine i obvezati će sigurno družtvo, ako jošte koju pjesmu u sličnom stavu napiše.

Druge dvie pjesme od dr. B. Ipavca očekivah ljubopitno, budući se sjećah njegvih ostalih kompozicijah, koje su pune ljubkih accordah u slavjanskom duhu. I neprevarih se u nadi, jer „Zdravica,“ solo za Bass sa pratnjom glasovira i cielog sbora, koji g. Šaj svojim liepim glasom dobro izvede, diše istim duhom i ugodno zabavi sluh slušaoca. Ovih danah posla isti novu kompoziciju posvećenu „Kolu,“ koju ćemo ufano kod budućega koncerta čuti.

Zadnji sbor „Hrvatska Četvorka“ poznat je od prije, kao i četveropjev, izveden gg. Ivkancem, Slamom i braćom Eisenhuti na obće zadovoljstvo. Mnogo je takodjer uresilo koncert sudjelovanje gosp. Zlatarovića na Fisharmoniki, koj u svojih „Fantaisies brillantes“ pokaza opetovano svoju veliku vještinu na tom stroju, te koji sastavi sretnim izborom najljepših napjevah iz raznih talijanskih operah vrlo ljepi Quodlibet.

Prije toga čusmo „Slavjansku ouverturu“ od Lžičara, koju sastavitelj sa gosp. Müllerom, poznatim kapelnikom, vrlo eksaktno izvede. Quartet gudalah od Onslova u B-dur, izveden po gg. Lžičaru, Krešiću i braći Eisenhuti, dopade se takodjer u nuanciranju forte — i piana kao i u korektnoj igri; sva četiri gospodina pokazahu, da su podpuno dorasla toj težkoj zadaći.

Poslje koncerta predadu izvršujući članovi liepi Album na uspomenu gosp. Lžičaru, koji odlazi na svoje novo mjesto u Pančevo. Ovaj se na tom daru srdačno zahvali, uvjeravajuć prisutne, da će se uvjek dičiti tim, što mu bijaše sreća, zvati se tekničkim ravnateljem toga družtva, koje on kao svoje mezimče vruće ljubljaše. Zatim se oprosti vrlo ganutim glasom poslje s nazočnimi, koji mu gromkim „živio!“ odgovoriše. — Valja nam priznati, da upravo požrtvovanjem g. Lžičara naše pjevačko družtvo u tako kratko vrieme toli liepi napredak učini i da je on najviše doprineo, da se ovo družtvo u obće i ustrojilo. Svi kod razstanka prisutni živo osjetiše, koli neugodan udarac nanaša se njegovim odlazkom našemu pjevačkomu družtvu. Sretan mu put!

Poslje koncerta bijaše ples, koji trajaše daleko u noći. Za koj dan nadamo se, da će se sastati izvanredna glavna skupština „Kola,“ gdje će se rieč povesti o novom ravnatelju. *K. m.*

Priznavajuć zasluge g. Lžičara, za naše „Kolo,“ nadamo se ipak, da njegov odlazak neće družtvo priečiti u njegovom daljnjem napredku, kojim je toli liepo pošlo. S toga želimo, da se što prije izabere novi teknički ravnatelj, koji će stupajuć tragom svoga vrloga predšastnika podupirati naše pjevačko družtvo, da postigne svoju plemenitu svrhu.

Ured.

Put u Maribor.

Tko putuje, taj znade svašta pripoviedati. Premda nije Maribor preko svieta, niti je velegrad, ipak ima zanimivosti za nas Hrvate, a osobito sada u vrieme izložbe toliko, da bi se i poveća crta izvesti mogla, da nam tiesan prostor ovoga Feuilletona dopušća. Priposlane „Legitimations-karte“ obališe nam ciene na polovicu, što mi prigodom hrvatske izložbe nemogosmo izposlovati. Svečani dan otvorenja izložbe dovabi nas Zagrebčanah priličan broj na kolodvor, gdje čitavo družtvo u jedna kola zasjedne. Putem do Zidana mosta pretvori se vagon u čitaonicu, budući svaki nas izvadi najnovije istoga jutra došavše različite novine, po čem se može suditi, koli inteligentni bijahu to putnici. Romantični Zidani most zanima prvi put putnika rad neobična položaja mjesta medju gorostasnimi pečinami; inače je ono čekanje 4 sata na tršćanski vlak vrlo dosadno. Nu kad se ovakovo družtvo sastane, tad mine i dugo vrieme na ugodan način.

Dok je bio Zidani most izhodište željeznice, podiglo se je to mjestance na brzu ruku, al je danas opet umukla vreva prometa, te samo gdjekoji putnik oživljuje na čas ovaj kameniti prediel. Najznamenitije ovdje, kako se nam činilo, jest tvornica ulja g. Metike, kamo podjosmo svi „in corpore.“ Prije godine danah upita njeki takmac iste fabrike, bi li smio razgledati nutarnje uredjenje, na što mu gospodar odgovori, da drage volje, ako prije položi 1000 dukatah. Mi smo jeftinije prošli, jer nam je gazda sav mekanizam i radnju ljubezno protumačio. Što mislite — reče nam napokon — što je u onom vozu, što upravo ide dvorištem? — to su hrvatske šljive, što jih šaljem u Finlandiju, a tako i u Švedsku i Norvegiju. Eto koliko nam je bogatstva u zemlji našoj, pa ga neznamo dovoljno i ozbiljno pretvoriti u novac, za kojim toli uzdišemo! Dignimo narod iz praha, a sinove si nerivajmo samo u razne buroe, nego dignimo uz akademiju znanostih takodjer akademije trgovine. Bez prometa rasti će nam trava po gradovih, kao što to raste po karlovačkom njegda živahnom trgu. Bez trgovačkoga u nas duha graditi će nam tudjinci svoje željeznice po našoj zemlji na svoju korist, uništiti će bogatstvo naših šumah i rudnikah, pa će nam ostaviti opustošenu domovinu.

Istim vlakom putovalo je 12 „kleine Grenzerah“ od 8 do 12 godinah u vojni „Erziehungs-Haus.“ Te dječake, čiste hrvatske krvi i krajiškoga naglaska, volio bih ja bio odvesti u gospodarski naš zavod, da izuče ondje ono, što bi našoj zemlji u bolju korist bilo, nego kruh, što će ga jesti danas sutra. Bog zna, hoće li ti dječaci vraćajnć se kući govorkati materinjim jezikom onako, kao što sada, putujuć u tudjinu!

(Dalje sliediti će.)

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. listopada 1865.** **Broj 29.**

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

(Dalje.)

Vladislav se okrene zlovoljno rekav:

— Ja sam već mislio, da će biti što više od šale, pa zbilja, dobra viest.

— O, ti nezahvalniče. Zar nije to dobro, ako čovjek ima posla za dobru plaću; barma se je za dugo osigurao?

Mati uzdahne i pogledi tužno u smijuću se kćerku.

— Ja sam zasnovala osnovu, nastavi djevojka, čini mi se bolju, nego li su sve, što smo, dosad izmislili.

— Što je dakle? upita Vladislav.

— Ja se uzdajem posve u gospodina, stara, okrutnika i skupca, koji mi je jutros pouzdan listić pisao.

— Pisao ti list?

— Jest i još koješta laskava rekao.

— Pa na tom ti osnivaš svoju osnovu?

— Sigurno, samo na tom.

— Kako to? Zar bi opet mogla onoga hrdjakovića gledati?

— Eto, kuca. Više ni slovca. On je upravo glavom!

Čovjek visok, u pandurskom odielu, otvori vrata, te stane, kad se je Sofija nasmijala.

— Gospoji udovi Slavički! izblebne osorno, pruži pismo i ode nerekav ni rieči.

— Što je to? upita Sofija.

— Od suda je, odgovori Vladislav, pročitav napis.

— Deder, da čujemo, što zahtieva to mudro poglavarstvo.

Vladislav otvori list, pročita ga i baci na stol.

— Nu, što je? pita Sofija; kazuj!

— Prikraćen je novi rok, na koji će se kuća javno prodati.

Sofija pogleda majku, kao krpa probliedjelu.

— Samo ako nije ništa drugo, tomu se mogosmo nadati. Pred tri nedjelje su nam javili, da će ju prodati. Novacah nemožemo dobiti; protjerali nas dakle nješto prije ili poslje, neima baš velike razlike.

Premda je ove rieči posve mirno i lagano probjesedila i premda se silila da pokaže na obrazu ljubkost, te joj ipak zadrhću ruke, kad pusti iglu, da si plačuću majku zagrli.

— Ta što je, premila majko, ta što ćemo izgubiti?

— O, Bože dragi, sve, sve! Posljednju iskru nade, posljednju podporu. — Onaj će ju nesmiljenik uzeti, a vi uboga djeco! — to sam ja snivala. — Zadnju grudu odnese silni talas.

— Ne, ne, majko! nećemo poginuti. Zar si tako siromašna? Zar neimaš djece? — Mi ćemo raditi, nećemo klonuti duhom, pa dokle nam je toga, nećemo poginuti; bit ćemo sretni i bogati.

Digitized by Google

U isti par pokuca njetko i brzo i čvrsto na vratih i odmah padne u sobu gospodin star i neobićan. — Kolier je od velika kaputa nad uha digao, a šešir na oči namaknuo. Bilo je nješto mračno u sobi te si u prvi mah pomislio, da je Gulić, kao što mišljaše i Brančić, koji se je hitro okrenuo, te oštro rekao:

— Šta hoćete? Nosite se odavle; barem dok sam ja ovdje, nesmijete u ovaj stan ni koraka!

— Baš ste jasno rekli, odvrati neznanik; u prkos tomu, ja ću ipak ovdje ostati.

Stupi nekoliko koračajah napried, skine šešir te nastavi:

— Valjda sam pogodio? Ja tražim mladu gospodjicu Slavićevu.

— Pogodili ste, odgovori Sofija, ja sam.

— Vi? hoće stari gospodin, onda ste valjda i moj list uz platno dobili?

— Sigurno, gospodine, dobila sam i jedno i drugo.

— Vi ćete dakle za me raditi?

— Drage volje, pa kako se nadam, bit ćete zadovoljni.

— Bit će mi drago; nu ja prije nevjerujem, dok nevidim.

Metne šešir na stol, podmakne si stolac, skine pokrov od male svjetiljke, te stane na dugo i široko razglabati, kako hoće, da mu se radi. Uz to uzme razmatrati švelo, što no je pred njim bilo, počme kritično govoriti o zapošivanju i prošivanju, dok najposlje neuzme rieč i o plaći, koja mu se je prevelikom činila.

Dugo se iza toga opirala Sofija njegovoj ponudi, šaleć se i odgovarajuć mu krko.

— Nuto gledaj! reče napokon stari gospodin, ustav i primiv šešir, zar ste vi uviek tako tvrda, moje diete?

— Uviek, kad mi se ono ponudja, što nije pravo.

— Ali tko želi biti bogat, uzme porugljivo, mora se nepravu kloniti.

— Jeli vam to od srca poteklo? upita djevojka, smijuć se.

— Polahko! Naopako, kud bih ja dospio s takovimi odgovori; dati ću vam dakle, koliko tražite.

On produlji i dalje razgovor, te se činilo, da mu se dopada, sad sa Sofijom, sad s materom razgovarati. Časom baci i na Brančića motreć oko, koji se je za stolom zadubio u tajnu sudbenoga pisma.

— Vi ste li udova trgovca Slavića, upita stari gospodin, koji je prije ovu kuću posjedovao?

— Još je naša, primieti Sofija.

— Gle zbilja! Ja sam čuo, da će se prodavati. Zar ne?

— Tako jest, žalibože, prihvati udova. Uzalud smo tražili, da nam tko na nju novacah uzajmi.

— Ta mnogomu nije bolje, odvrati stari gospodin. Mnoge su se kuće lahkoumno prodale, došle su lihvarom i varancijašem u šake, pa sad ono žanju, što su sijale. Tko je vaš vjerovnik?

— Njeki gospodin Gulić, odvrati Sofija.

— Stari prijatelj moga pokojnoga muža, doda udova Slavićka, koji mu je ovu kuću prodao, mnogo od nje dobivao, a sad je na sve zaboravio.

— Biesa! on je gledao svoj novac spasiti, pa radi ono, što mu je valjalo već odavna raditi. Ja poznam toga zaštitnika. Već odavna mu je posao prodavati kuće lahkoumnim ljudem, koje mu po koju tisuću forintih unose. U sgodan čas odkaže svoju glavnicu, pa budući danas neima sviet novca, to on kupi jeftino kuću; tako vam se vrebci love.

Tvrdi i porugljivi izraz njegov dade povod smiehu, koji bi i kamenu ćud dirnuo. Mlada dieva porumeni, mati sklopi ruke uzdišuć; a Brančić pogleda mrko staroga gospodina, koji se zabuljio.

— To je istina, dovoljno poznata, nastavi dalje, budale postaju pametnimi; al zato im je ipak broj uviek jednak.

— Baš bi bilo vrlo zanimivo, reče Sofija, kad biste htjeli tomu mudromu gospodinu Guliću lekciju odčitati.

— Tako je, ovdje mi je trud uzaludan. No, tko zna, što ću učiniti?

— Nam je svakako najjednovitije i najmudrije, da neslušamo nikakova neplodna savjeta, nastavi mlada dieva. Nesretniku se rugati, svakako je neplemenito; drapavom rukom vriedjati rane, pokazuje tvrdo srce. — Koliko možemo, toliko radimo, da si pomognemo, kako treba; zato nevalja, da u razgovoru tratimo vrieme, već da radimo; a da to uzmognemo, želim vam lahku noć. Dopustite mi, da vam posvietim.

— Tako, tako! odvrati stari gospodin, pa se najednom počme smijati, uzev šešir i nakloniv se Sofiji.

— Imate razlogah, koje moram priznati, ma me i tjerate. — Evala, koga van baciti, to mi se dopada. — Nu počekajte malo, drago diete, valja mi još koju reći ovomu gospodinu. Zatim obrati se k Brančiću rekav:

— Zašto niste k meni došli, da vam ljubav vratim?

— Neznam kakovu ljubav.

Digitized by Google

— Ne? — Ja sam savjetnik Hrastić, koga ste vi kući nosili. — Ja sam se vas svakako nadao; tako ste vi dakle prvi, koji netraži za svoju uslugu niti hvale. — Ja sam pitao za vas, pa sam čuo, da ste sveznalica, koji nastoji, da sviet po svom načinu uči pameti, kao i gospodin Gulić.

— Molim vas, gospodine, nenudite mi više svoga poznanstva ni hvale.

— Zbilja? je li to istina, je li to ozbiljno?

— Čini mi se, da niste navikli slušati istinu i ozbiljne odpreme.

— Prilično sirovo! doda savjetnik, lomeć ruke; nu vrlo dobro, u takovu položaju vriedno priznanja.

— Ja barem nebih želio biti na vašem mjestu, primieti Vladislav.

— Nebojte se, odvrati ovaj, zlobno se smijuć, to nikada neće biti; za to će se već brinuti gospodin Gulić.

— Čemu se vi rugate? upita Brančić, primakav se bliže. Ovoj jadnoj obitelji, siromaštvu, meni, koji sam vam, kako velite, uslugu učinio? Nemilosrdje, zloba, skupost i prostota onoga čovjeka, koji moju rodbinu guli, nije tako nepodnosljiva i prodrzljiva.

— Sve bolje, hoće stari, to je massivno ili hrvatski, neuljudno, opako; nu priznajem, da imate pravo. — Velim vam istinu, a vi nećete da ju slušate, jerbo ju nepozvano ostavljam. — A što bi bilo, da vam hoću pomoći? Ja mogu. Imam novacah dosta. — Nije mi baš mnogo stàlo do koje tisuće forintih, ma i znam, da ću je izgubiti. Za vašu pripoviest ob osnovanju tvornice neda nitko ni prebijene pare; ali ja ću vam dati novce, neka vidite, da imam pravo. Dodjite sutra k meni, bolje ćete proći, nego li kod gospodina Gulića; biti ćete i uljudniji, mladi prijatelju, zar ne? Dopustit ćete jamačno, da vam stari Hrastić reče istinu, da smije biti bezobrazan i prodrzljiv? Evala, tako je!

Savjetnik nasloni se o stol, te se naceri pakostno i prezirno na svoga protivnika. Svi okolo stojeći bijahu njekako neobični. Mali, stari gospodin bio si omotao vrat crvenim, vunenim šalom, šešir mu na glavi, hrapavo lice satirično, biela jarčeva bradica, do pola pod zavratnjakom haljine sakrivena, — prava slika napastnika. — Gospoja Slavićka sjedjaše zabrinuta prama njemu, priviv si diete, kao štit, k prsima. Tik do nje stajaše Brančić, ljut kao guja; njega držaše Sofija, koja sad zvonkim glasom reče:

— Odgovori, Vladislave, onako, kako ti valja, ali blagodušno i uljudno, kao što to i veledušni gospodin savjetnik očekuje.

— Ja vam dakle liepo zahvaljujem na vašem novcu, kojim hoćete da si kupite tobožnje pravo bezobraznim biti. Ja volim nedopustiti vam toga. Pridržite sebi ono, što imate, samo — poslušajte moju zaručnicu, pa nas ostavte same.

Ove posljednje rieči naglasi jako. U isti mah uzme Sofija svjetiljku te se starcu nakloni; a Brančić medjutim otvori vrata.

— Ha, ha, ha! nasmije se savjetnik, koga biesa, hoćete li se opametiti ili ne? — Ona hulja, Gulić. neće vam ništa. Ja ću vam dati novacah za vaše bedastoće.

— Lahka vam noć, štovani i veledušni gospodine savjetniče, hoće Sofija. Čuvajte se, da nepadnete, po skalinah je tamno, a stražara nije blizu, da vam pomogne.

— Dakle iztjeran, zbilja iztjeran, prihvati starac, komu nebilo druge, van izlaziti iz kuće. — Baš, drago mi je doista, premda je odviše ludo. Vidit ćemo, dokle će tako biti. Stane na stubah, pa se nadme smijati, kao da ga Bog zna kakova radost snašla.

— Čujte, gospodično, uzme zatim, i sutra je jedan dan, a preko noći ûm se vedri. — Pošaljite toga mladoga gospodina k meni, ja ću mu rado dati nješto novacah, bit će sigurno zadovoljan; ali ako sutra nedodje, kašnje neka nedolazi. U subotu će već kuća prodana biti, a onomu nesretniku lihvarskomu nitko neće nabijati. Tko zna, što bih ja mogao učiniti; nu ako lahkoumni ljudi hoće da jim pomognem, to se neka nesrdé, reče li jim čovjek istinu u brk. — Novci mogu sve! Dakle sutra, ako ga je volja, — i to upravo u deset satih.

(Dalje sliediti će.)

Noći.

Tavna noći, kaži meni —
Kakvi su to nebom plami?
Je l' to zviezdah roj plameni
Iskre baca tvojoj tami?

Il' to možda moje làne,
Sanjareći u samoći, —
Na nebeske na poljane
Razasipa svoje oči?

Aj nisu to oči njene, —
Nebi tamo dugo sjale,
Već bi hitre i blažene
Sve mi na skut popadale.

Jos. Eugenij Tomić.

Digitized by Google

ILIJA.

Po Chocholoušku preveo Hinko Gregorčić.

(Dalje.)

Klisura se diže nad klisurom, protkana vrletnimi amo tamo u prolomih vijugajućimi se stazami, kojimi tek divokoza ili noga goranina ili hajduka smjelo koracati može. Visoki se klanac vijuga timi šarskimi klisurami, uzdiže se ne odviše strmo od Bugarske strane te se spušća pram Albaniji skoro strminom, dočim je na toj strani prebio gorski grad Prizren.

Nad najužjom česti toga klanjca, gdje se pećine do sto stopah visoko s obijuh stranah dižu, gdje neima nikakova zaklona, širi se na tjemenu pećine ravnina, prem dosta prostrana, ipak od nikuda očim pristupna, jer pećina priliči šiljastoj prizmi. U sredini ravnine bukti velik oganj, a njegov plamen razsvjetljuje cielu okolicu, ali nijedan trak nedolazi izdajuć u dolinu, izim ako koja iskra u vis poleti nad terasu prirodom naokolo otvorenu, te gaseć prilići padajućoj zviezdi.

Do dvanaest silnih muževah sjedi oko ognja; za pojasi blistaju se handžari i bodeži, izpod kabanicah jim provirkuju po dvie pištolje, a uz svakoga duga puška. Hajduci su to, još prije nedavna tihi stanovnici bližnjih selah i robovi Turakah, sada slobodni stanovnici gorah i nepristupnih predielah, tako slobodni kao šumska zvjerad, koju loviti svakomu je prosto.

Nu koji Bugarin ili Bošnjak, riečju, koji kršćanin da se usudi dignuti ruku na onoga, kojega će drugom možebiti takodjer u brzo postati, dok mu surovost Turakah, da, više poturicah, sve uzme; ženu ili ljubovcu, djecu i rodjake, da, i posljednji zalogaj kruha, i neostavi mu ništa, no goli život, koji upotriebi, da se njekoje vrieme nasladjuje, krvnom osvetom nad svojimi tirani, to jest, kada postane hajdukom, kao što su ovi, koje je okrutnost Muhamedovih sljedbenikah od grobovah otacah njihovih u puste gore odagnala: koji od tih, velimo, bi podignuo ruku svoju na nje, svoje branitelje?

Tišina vlada u sboru; svaki se zanima svojimi misli i na licih poznaje jim se, da su žalostni dogodjaji predmetom njihovih razmišljanjah — bez dvojbe misli svaki na nevoljah punu prošlost. Doista, ta je prošlost bila puna nasiljah i grozah, nečovječjega postupanja s njimi i zulumah turskih na njih počinjenih, tako da nebismo mogli svršiti svoje pripovjedke, da govorimo, koliko se tu okrutnosti zahtievalo prije, nego je svaki od njih pošao u hajduke. — Nu to vrieme nevoljah i žalosti prodje, te premda se kadkada povraća, ipak nadmašuje u njih misao na sadašnji njihov položaj; silnije se prsa nadimlju, ponosno se dižu njihove glave, a iz oka plamti vatra hrabrosti, kakovom odisahu po prilici borioci za Krista u Španjolskoj, kada počeše rušiti vladu Maurah. A što su tamo u Španjolskoj prije stoljećah bili vitezovi, glasoviti i opjevani junaci, to su ovdje hajduci, kojih broj svaki novi zulum Turakah, počinjen na bugarsko-bosanskih kršćanih, umnožava. Hajduk je junak potlačenih u Turskoj kršćanah; njim se ponosi njegov narod, što je mnogo Turakah utamanio, mnogo mučenikah oslobodio; njegovo ime baštini ubogi narod, prelazeć od otca na sina, a pjesan o njegovih činih odjekuje uzhitno i onda, kada mu je vjetar strunule već kosti raznio. S toga hajduk nepozna veće slave, nego neprestano vojevati, vrebati danju i noću na Moslemina, da mu nanese smrt svojom puškom, koja nikada nepromaši cilja; on nepoznaje veće slave, nego narod svoj oslobadjati od turskih zulumah; nu najveća mu je slava i vječnu stiče uspomenu kod svoga naroda, kada boreć se sa turskom silom junački zaglavi. S toga malo ima primjerah, da hajduk inače pogine; s toga jih se Turci boje, a narod je njihov slavi.

Jedan od njih digne oči prama nebu, da vidi, kako je kasno, pa se ogledje naokolo; svi ga razumiše te se obratiše na onu stran, gdjeno nad vrletnom visinom na kraju pećine ženska stajaše slika. Nijedno micanje tiela neoda, da je života u toj slici, tako je oči uprla u daljinu. Koliko se dalo suditi iz vitka stasa i punoće udah, bijaše još mlada, premda se je razkuštrena kosa i gotovo zanemarena odjeća, protiveć se običaju najveće čistoće, kakova u Bugarskoj i Bosni vlada, tomu mnenju protivila.

— Jošte nije vrieme, reče najstariji od njih, kažuć na djevojku: „ludost“ ima sokolovo oko.

— Uboga! zaori muklo iz svih ustijuh, a pojase sa handžari i pištoljami jače pritegnuše k sebi. —

— Koliko je suzah izronilo to oskvrnuto djevojče, toliko će turskih vragovah kao žrtve pasti, tako mi vjere! prisegne najmladji, žestoko se mašiv svoje šarke.

— Krasno je to poduzeće! pohvale ga stariji njegovi sudruzi.

I opet nastane prijašnja tišina.

Digitized by Google

Tu djevojka gane sobom i nagnuv glavu napred, sgrne s čela kosu te gledaše bistrije napred. Nijedno njezino micanje neuteče hajdukom, a kada se uzkliknuv: „Ilija!“ okrenula, bijahu već svi na noguh.

Sad se djevojka bojazljivo privine u sjenu u vis se dižuće klisure te sjednuv počme ravnati svoju odjeću i gladiti razkuštranu kosu. Ovdje nam budi slobodno pozornije motriti ju. Krasna, veoma krasna morala je biti; ali sada sjevajuća joj pomama iz oka potamni njezine dražesti. Vrat joj je posut krvavimi pjegami, lice nabreknuto, ustne do krvi razgrižene, sve to bijaše znak pretrpljena nasilja; a mora da bijaše okrutno nasilje, kada je i silu njezina duha slomilo i u vječnu ga noć rinulo. Netreba nam možebiti ni reći, da je to uboga Spasinovna, nevjesta Ilijina! — Jadnice! izgubi sve, svetost djevojke i odsjev Boga, čovjeku podieljen — razum i samo bludne njegove utvore spajahu ju sa svietom. Nu, možebiti da je tako bolje, jer sada nemogaše omjeriti svoje nesreće, s koje bi bila morala sdvojiti.

Provirujuće klisurine bijahu staza Iliji i kao što se je činilo, dosta prikladna, jer se je njom veoma brzo puškom na plećih gore penjao, te hitro dopao medju svoje drugove.

— Hvala Bogu i svetoj bogorodici! odahne si, da vas sve skupa nalazim, draga — braćo.

— Hahoi! poviknuše njekoji radostno, što znaš nova?

Najstariji mahne rukom; svi umuknu, a on pristupiv k mladiću, uhvati ga za ruku, veleć: Imam s tobom nješto važna govoriti, Ilijo, dodji amo! Odvede ga k djevojci te pokazav na nju, upita ga:

— Poznaš li tu djevojku?

Ilija upre oči na ubogu svoju nevjestu, stupi natrag te odvrativ se šaptne:

— Tko joj je pokazao put u goru?

— Ludost dade joj njuh hrta, odgovori stariji; a srdce povede ju k ljubovniku. —

— Prestani, prestani! zakrši mu mladić rieč, zastiruć si u dubokoj boli lice; što je već bilo, neće više biti; sve je propalo.

— Dobro! zamrmlja stariji; nu što misliš s djevojkom učiniti? Hoćeš li ju protjerati od sebe, da ju turski izmet blatom nabacuje i pse na nju goni?

— Bog me neka kazni, učinim li tako! zavapi brzo Ilija. Čujte, braćo, što ću učiniti. Ženom mojom, ženom hajduka, više nemože biti; ali ja ju uzimljem pod svoju obranu kao sestru i preporučam ju vašoj blagovoljnosti; je li tako dobro?

— Dobro je tako! pohvale ga hajduci; a mi ćemo raditi po tvojoj volji.

Ilija primi bivšu nevjestu za ruku te popošav predstavi ju družtvu. Djevojka stajaše s početka mirno prekrštenih rukuh, prignute glave, neusudiv se ni pogledati, kao da istom sada osjeća cielu svoju nesreću.

(Dalje slieditи će.)

Prošlost i sadašnjost.

(Dalje.)

Već u početku ovoga članka napomenuo sam, da nisam voljan ogromnimi citati, vadjenimi iz prošlosti, dokazivati, kolika prieti pogibelj slavenskomu svietu od Niemacah. Ono što je rečeno i napisano o polabskih Slavenih morao sam navesti, jer kad se god sjetim sjeverne Njemačke, čini mi se, kosti starih onih Slavenah miču se u grobovih svojih, jer zemlju, u kojoj oni počivaju, zaokupi, posvoji i preote ljuti neprijatelj njihov. Ali zaredamo li kod svih slavenskih granah, neima ni jedne, koja nebi dizala velike tužbe proti njemačkomu elementu? Čehe, koji su već za husitskih ratovah pjevali

Vyzeň Němec,
Cizozemec
Svaty Václave.

koje poslje bitke na Bieloj gori zakvači golema nesreća, koji su za Josefinske dobe jedva znali, da su slavenskoga porekla: te Čehe još i dan danas tišti poput silne móre njemština, te uz svu borbu nemogoše još ni do danas izposlovati, da se barma r a v n o p r a v n o s t jezika u školi i uredu uvede. Zar nečitamo svaki dan u njemačkih novinah ružne pogrde i psovke proti njihovim plemenitim naporom? Neopiru li se njemačke novine svom snagom, da se uvede ravnopravnost; neprieče li, gdjegod samo mogu, narodni razvitak? U saboru, u pokojnom Reichsrathu, u novinah, u javnih i privatnih skupštinah vodi brojem manjina, ali faktično i političkom konstelacijom većina njemačka ljuti bojak proti slavenskomu životu, tvrdeć javno i privatno, da je Češka cjelokupni dio sv. njemačkoga carstva. A ipak su Česi u s v o j o j kući, u s v o j o j domovini, koju su djedovi njihovi svojom krvlju osvojili, toliko putah za nju stradali i trpili. Poslje kobne bitke na Bieloj gori izseli se do 30,000 najviše slavenskih obiteljih iz Češke; mi

Digitized by Google

znamo, da su u Česku dolazile njemačke kolonije; ali kako je da su ti naseljenici u toli velik broj narasli? U ono tamno doba izza spomenute bitke mnogo se je toga činilo, što ovdje nehasni pripoviedati, mnogo je propalo slavenskih dušah u njemačkom moru! Što rekoh o Českoj, valja gotovo i o Moravskoj. A gdje nam je njekoć sasma slavenska Slezka? Što rade Prusi, kako se napinju da uguše živalj poljski u toj pokrajini, neka govore sliedeći redci.

Dr. Weidemann pripoviedajuć, da je većina naobraženoga pučanstva u Slezkoj njemačka, a nenaobraženoga slavenska, veli: „Die Regierung begeht hierbei den Fehler, dass sie auf die polnische Nationalität des Volkes fast gar keine Rücksicht nimmt, und dadurch die Gelegenheit verliert, auf dieselbe entsprechend einzuwirken. Dieses ist insonderheit hinsichtlich des Volksschulwesens der Fall; man will die Jugend durch deutschen Unterricht in den Volksschulen zu Deutschen machen. . . .

Auch auf das materiele Wohl des Volkes hat diese Ansicht der Regierung, die polnische Nationalität derselben nicht beachten zu wollen, den erheblichsten Einfluss; den da in amtlicher Hinsicht alles nur Deutsch verhandelt, die polnische Sprache in keiner Schule regelmässig gelehrt wird, daher dieselbe fast Niemand richtig zu schreiben versteht, so wird man wohl glauben können, dass dadurch so manches Unrecht in Recht verkehrt wird*) etc.“

Ovaj Niemac barma ponješto priznaje, da pruska vlada grieši neosvrćuć se nimalo na narodne interese; ali ih imade na stotine, koji toga nepriznavaju. Evo što reče Wuttke pred jedno 20 god. „Mitten unter Deutschen lebende Polen, Leute von niederem Stande, ungebildet und Deutschen dienend, haben für wahr keine andere Wahl, als in der Aufeinanderfolge der Geschlechter sich zu Deutschen umzuwandeln.“ A malo niže zatim navodi upravo djavolskom prefriganošću: „Unrecht aber thut, wer ihnen (den Polen) diesen unvermeidlichen und onehin peinlichen Uebergang zu erschweren und in ihre Seele Zweifel und Beunruhigung zu werfen bemüht ist.“ — Ovako je radila i govorila, radi i govori i danas većina Niemacah glede ostalih slavenskih granah. Koliko moraju jadni Poljaci u Poznanjskoj vojvodini trpjeti, kako pruska vlada sistematično radi o glavi poljskomu življu, o tom nam pripoviedaju dosta jasno razne novine; ako se ma kako nepromiene političke okolnosti, ili pruska vlada neudari drugim putem — čemu neima nade — poljskomu življu prieti velika pogibelj. — A glede cieloga slavenstva izrazi se Lassaulx god. 1848. na bavarskom saboru evo ovako: „Deutschland hat seine Jugend verloren, es beginnt zu altern; deshalb wird dem letzten Rest des deutschen Reiches das junge, lebensfrische Slaventhum eingeimpft!“ Toga dakako neće još biti, ali se prijatelji pjesme „Was ist des Deutschen Vaterland“ tješe, da će ipak jednom nastupiti.

O austrijskih Slavenih još više pisati, čini mi se suvišno. Dvie grane: Česi i Slovenci, koji najviše postradoše s njemštine, kojim velik dio njihove braće pogine u tudjem moru; koji se još dan danas otimlju svom snagom za svoju narodnost: te dvie grane živi su svjedok, koji najsilnije pobija hrvatske prijatelje njemštini, koliko ova može i hoće učiniti. A mogu li se možebiti Poljaci, Srblji, Slovaci ili Hrvati pohvaliti, da su s njimi ljepše postupali?

(Konac sliediti će.)

*) Slavische Jahrbücher, f. 1844., Viertes Heft S. 140.

STARA RUŽA.

(Po Heine-u.)

Pupoljak je ona bila,
Kad se mladjan sav zablenu,
Al se divno razavila
U ružicu nevidjenu;

Ljepšu nada cviećem inim
Ja ju htjedoh utrgati,
Al me ona znala finim
Trnom svojim odtjerati.

Sad gdje venu čar taj mlad joj
I od bure i od kiše,
Mili Hinko sam vam sad joj,
Ona šapće i uzdiše;

Hinko ondje, Hinko ôde
Pjevucka mi sladko sada,
Ako l' sad me trn koj bode,
Ljepotičina je brada:

Tvrda 'e odviš šćeta tvoja
Na bradi vrh bradavice,
Daj se brijat dušo moja,
Ili hajd u koludrice!

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. listopada.

(Hrvatsko kazalište) Jučerašnjim danom t. j. 14. o. m. otvorena je saisona kazališna za god. 185⁵/₆, koja će trajati do 15. travnja buduće godine. „Domobran“ pripovieda već unapred, da je odbor sve učinio, što je mogao, tvrdeć, da će prva predstava biti vrlo zanimiva, budući su uloge porazdieljene medju najbolje igrače te igračice; a medju ovimi posljednjimi napomenu i gdčnu. Tomaševićevu. Vederemo!

Nadamo se, da je odbor ugodio našemu občinstvu, pozvav u družtvo g. Mandrovića i gdčnu. Perisovu; samo žalimo, što se nije pobrinuo, da dobijemo natrag i g. Andrijevića, koji je takodjer dobar i revan predstavljač bio. Odboru su jamačno poznati uzroci, s kojih ostavi g. A. hrvatsko kazalište; možebit, da bi se bili mogli ti uzroci ukloniti. Nam je milije, ako imademo pet valjanih, nego deset slabih predstavljačah. G. Brany prispio je takodjer već u Zagreb; on će igrati s početka za pokus: „Egmonta,“ Karla XII., Karla Moora u Šilerovih „Razbojnicih,“ Persivala i Dimitriju u „Teuti.“ itd.

Želeć hrvatskomu kazalištu od srca najveću ljubav od občinstva, nadamo se, da će i članovi njegovi sve sile napeti, da zadovolje pravednim zahtjevom ovoga.

— (Učiteljska skupština,) o kojoj u prošlom broju ovoga lista progovorismo, sazvana na 10. o. m., bijaše upravo sjajna. Preko 80 pučkih učiteljah sakupi se u maloj županijskoj dvorani, gdje su izabrav g. Filipovića za predsjednika, a g. Mařika za perovodju, liepo i triezno vodili razpravu o predmetu svom, o tom naime, kako bi se utemeljila glavnica za podporu sirotčadi učiteljske. Ovo je prekrasna svrha, te se hrvatsko učiteljstvo može upravo ponositi, što je ono prvo u cieloj Austriji poprimilo tu ideu, te ju i u život privelo. Slava njemu, a slava i onim učiteljem zagrebačkim, koji su tu misao prvi zamislili, te ju svojoj braći priobćili! — Istoga dana bijaše veliki banket u „Strieljani,“ gdje je više liepih zdravicah izrečeno. — Kako čujemo, sastat će se do godine opet skupština; a tom prilikom namjerava učiteljstvo naše prirediti izložbu učiteljskih pomoćnih sredstvah za podučavanje. Na ovom krasnom podhvatu raduje se jamačno ciela domovina videć, gdje toli važni stališ tako liepo shvaća svoju mučnu, ali prekrasnu zadaću.

— (Županija sriemska) držala je, nije tomu davno, glavnu skupštinu, u kojoj se podigne i njeki g. Šuman-ović — malum omen — te izreče besjedu, tobože na korist uzkrsnuća vojvodine, u kojoj navede njekoliko novih podatakah historičkih — n. p. da su Hrvati pomoću Srbah savladali Tatare na grobničkom polju; da su Srbi-graničari raznosili slavu hrvatskoga imena na sve četiri strane svieta, pa napokon proriče, nebude li vojvodine, da će propasti i banovina t. j. Hrvatska. Mi se nećemo upuštati u pitanje ob uskrsnuću vojvodine, jeli to nije li prama zahtjevu trojedne kraljevine, budući je to posao političkih dnevnikah; ali glede onih historičkih novih podatakah moramo svakako reći, da su nas vrlo zatekli. Mi našoj srbskoj braći nećemo zaniekati njihove slave; ali g. Š-u. mislimo, šume njekako različiti pojmovi u glavi, pa ih on — po svoj prilici nehotice — zamienja, a tim odkriva svietu nove mudrolije.

Do sada držasmo i mi i ostali narodi, da se je hrvatski narod uviek odlikovao velikom hrabrošću; nu g. Š nemisli tako, pače on naročito kaže, da su one krajišničke pukovnije hrvatske hrabrije, u kojih žive Srbi (!) a budući on to kaže, „credo, quia absurdum est.“ Hrvati bijahu pripravni dieliti vazda sa svojom braćom dobro i zlo; ali bojna slava stvar je vrlo škakljiva, s toga neka bude svakomu svoja. — A napokon moramo utješiti g. Š. s bog moguće propasti trojedne kraljevine, da: „Još Hrvatska nij' propala, dok mi živimo.“

Put u Maribor.

(Konac.)

Oko 7 satih na večer stupismo u slovenski Maribor, da pozdravimo braću — al gdje su braća? Za čudo nam bilo, da kod toli udaljena kolodvora neima nikakova fijakera ili omnibusa; tu mora svaki i po najgorem vremenu kasati prtljagom do „Hotela,“ bio zdrav ili nemoćan. Njekakov dječarac pleo se je neprestano oko nas pjevajuć „Braćo mi smo Hrvati, Hrvati,“ i to nam se pričini kao „bonum omen,“ da njemškutarstvo nije ovdje baš tako silno. Gostionah ima dovoljno i dosta udobno uredjenih; pa bi razmjerno moglo biti i u Zagrebu mnogo više elegancije i comforta, nego li nam naši Hôteli pružaju, a ponajviše pako glede ukusa, čistoće u jestvionicah.

Njekoji od naše družbe, poznati u Mariboru i dočekani od svojih znanacah, pograbe i nas da idemo u Kasino. — „U Kasino? — a gdje je čitaonica, mi bi radi tamo.“ — Tamo ćete sutra, a sada da vidite naš narodni dom — „Hvala, mi smo umorni — neidemo večeras nikuda.“ Al kad nas uvjere, da ima tamo i Slovenacah, odosmo.

Kasino je sgrada istom dogotovljena, arhitektonički „ad hoc“ zidana palača. U doljnjem spratu neima ništa nego golema kavana i još veći „Speisesalon“ U prvom katu veoma sjajna dvorana za plesove, a sve naokolo velekrasne manje dvorane, uredjene tako, kako to u monarhiji težko da ima ikoji club. Naša dvorana sa svojimi pobočnimi sobicami daleko ostaje za ovom; vele, da ta kuća stoji 125 tisućah for., i da su ju Mariborčani sagradili na dionice po 100 fr. Preliepo zdanje, al — tudji vlada tu duh, duh slavjanstvu neprijazan.

Drugo jutro pošav nas njekoliko do izložbene sgrade, na kojoj su izključivo njemački napisi i tiskanice bez ikakva obzira na slovenstvo — sastadosmo nješto gospode „vom Comité“ u svečanih frakovih s obligatnim cilinderom, što je možebiti u očijuh Francezah itd. vrlo krasno, nu za nas

Digitized by Google

Hrvate neima parade bez junačkoga narodnoga odiela, bez kalpakah i sabaljah. Poslje sv. mise dodje odbor u izložbenu sgradu, da ju otvori narodu. Ta sgrada, prilično od vjekovah sačuvana, al neprijazna oblika, je vlastničtvo grofa Brandis-a, koji upravo kavalirski ustupi prostorije starinskoga svoga dvora u svrhu novovječne borbe. Koliko je posjetnikom dozvoljeno razgledati taj grad, to su samo dvie sobe, od kojih je jedna odmah kod ulaza sa graditeljski po starom ukusu nakićenih, a sada tropičkim biljem krasno napunjenih stubah poveća i znamenitimi „al fresco" slikarijami ukrašena, što se čudnovato slaže sa modernim podhvatom izložbe. Na toj najsjajnijoj točki expozicije, gdje se nastani industrija, otvori predsjednik izložbu, pročitav svoj kratki njemački govor, na što se pojavi „Hoch!"

Medju timi sobami nalazi se dugačak koridor, napunjen gospodarstvenimi predmeti. Kod one kulture vinarstva, što ju znademo na Štajerskoj, mislismo, da ćemo naći mnogo obširnije razvitu tu struku počam od grozda pa do butelije. Kad je nad sve tamošnje očekivanje gospodarska izložba postigla veće dimenzije, otvori se istom i druga soba, kamo smjestiše sve naknadno pridošle stvari u pravoj smjesi.

Nije svrha ovomu članku opisivati sadržaj čitave izložbe; nu ipak je vriedno, da se napomenu njeke izvanredne stvari, kao što je stolarsko umjetno djelo na način mosaika t. j. 1 stol u cieni od 500 fr., i jedna izvrstno sastavljena drvena slika za 100 fr., od istoga stolara. U izložbi u dvorištu poredaše obična gospodarska orudja, a na trgu razne strojeve za ratarstvo; tu je udarala u oči najviše ona zanimiva sbirka pčelarskih košnicah i ormarah sa bogatimi rojevi. Ovo je vriedno, da su i naši gospodari vidjeli, na koliko su štajerski pčelari napredovali i koliko bi više trebalo u nas njegovati ovu toli koristnu struku gospodarstva. Da je sva izložba nosila biljeg njemačkoga podhvata, premda je već dio domaćih izložiteljah slovenske krvi, to se može suditi i po tom, što „Novice" u svom izvieśću o „Sokolu" ni nespominju ovaj ipak važni dogodjaj u gradu Mariboru. Nije pravo, da se izključuju slov. domoljubi sami, pripuštajuć polje svojim protivnikom. Čudo nam je bilo, što nije nigdje bio priredjen obični njem. „Festessen;" nu ipak se sastade družtvo do 50 članovah u Kasinu, gdje nas Hrvate pozdravi njeki ponjemčeni gospodin rodom Slovenac „mit dem Reste seines slovenischen Wissens," na što mu se hrvatskim jezikom zahvali, a timi riečmi bje prokrčen put narodnomu jeziku, koj se do tad nije čuo u tih prostorijah.

Da potražimo i našu braću, rad koje smo upravo i pošli do Maribora držeć, da je izložba dio i njihovih naporah, ode nas više do Čitaonice. Ova nalazi se skromno u njekoj tiesnoj ulici, gdje smo našli njekoliko slov. domoljubah i medju njimi i Dr. Srnca. Taj vatreni branitelj domorodnih stvarih i duša slov. gibanja u Mariboru dostojan je, da vodi kolo, koje se od šake ljudih sve to dalje razmiče, dok dosegne Bogom naznačenu mu mjeru. Blagoslovi višnji plemenite težnje njegove i njegovih drugovah. Svuda opazismo, kolikimi zapriekami ima se boriti duh narodni, dok se staza utre, kojom će vrviti njihovi sliedbenici.

Na večer posjetismo kazalište, gdje uz jedan njemački komad predstavljahu i operetu.

Drugo jutro rano odemo na kolodvor, gdje očekivahu „Sokolce" iz Ljubljane. Osim male deputacije od strane „Čitaonice" dodjoše onamo i trojica „vom Turn Verein" sa crveno-crno-žutimi vrbcami, da dočekuju ljublj. kolege. Kod došašća pozdravi „Sokolce" gosp. Srnec, a nas do 30 Hrvatah poviknemo jim srdačni „Živili!" Do 50 snažnih mladićah, jednako odjevenih svojim barjaktarom i sviraći na čelu, a pred njimi gradska banda, stupaše uz množinu svieta po mariborskih čudećih se ulicah, u kojih se nikada takov prizor nije vidio i smjestiše svoju zastavu u Čitaonici. Ovaj dolazak nije bio namienjen izložbi, nego uspomeni slavnoga biskupa Slomšeka. S toga digne se oko 9 satih liepa družba, da položi vienac na grob nezaboravnomu pokojniku. Na groblju pred crkvicom povikne zapovjednik čete: „Sokol, klobuk dol'!" i u liepom kvartetu zaori žalobna pjesma, a ljudstvo baci se pobožno na koljena. — „Was sind das für Leute?" zapita njeki njemškutar — „Das sind," reče mu drugi, „Freiwillige nach Italien" — valjda rad crvenih košuljah „a la Garibaldi" i pera za klobuci. Od ovuda se odputiše na bližnji brežuljak k sv. misi.

U podne sastadosmo se mi Hrvati u bašći kod Kartina na objed, kamo dodjoše i „Sokolci" sa mariborskimi domoljubi. Tu bijaše uz liepe napitnice i krasnih govorah, medju kojimi se odlikovahu g. Dr. Srnac i Dr. Šuhaj iz Zagreba.

U večer nagrne množina — do 800 osobah u dvoranu na „Besedu." Da Bog da, napunile se slovenske te zabave vazda toli mnogobrojno, da se napokon opoji narod onimi misli, što se razvijaju u takvih sastancih. Poslje svršenoga programa pretvori se beseda u parlament. Dr. Razlog stupi na besjedište i govoraše, kako to političke novine jur razglasiše o državopravnih pitanjih i reče: „da se bomo mi ustavili temu, ak bodu na Ogerskem pritegnili deloma v Pešt." Tom prigodom dodjoše takodjer znameniti kranjski rodoljubi Dr. Toman, Dr. Bleiweis Dr. Costa itd. da proslave tu svečanost i da stvore oblik polit. programu, koji uprav sada kritiziraju njemačke Journaliste.

Tim se svrši sve, što bje za nas zanimiva te oprostiv se s našimi znanci pomislismo na povratak u naš mili hrvatski dom.

Maribor je grad vrlo star nu tek od kada se ga je taknula razgranjena željeznica, podigne se broj njegovih stanovnikah od 5 na 10 tisućah dušah, pa uz to i nove ulice s liepimi kućami. Trgovina necvate nigdje, al se čini, kao da je mnogo živahnija, nego u naših krajevih. Od znamenitostih grada najviše nas zanimaše gorostasni željeznički novi most, iz lievana gvoždja, zatim veličanstvena tvornica željez. družtva na cjelovačkom kolodvoru, gdje u jednom samo odieljenju vidjesmo 52 lokomotiva. Tude je sve osnovano na veliko! Želeć našoj braći slovenskoj u svem dobar napredak i razvitak, vratismo se u našu, uviek nam milu domovinu.

Zagonetka

Od F. S. Križevčana.

Cielo — imaš znati,
Okrajić će dati,
Sukno dok nešito
Na smotak je svito.
Okrnuto pako
Pozna diete svako,
Jer natražke hodi
Na kopnu i u vodi.

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. listopada 1865.** **Broj 30.**

LIHVAR.

Priporiest iz našega žirota.

(Dalje.)

Očim se Sofija vrati sa svjetiljkom u sobu, a stari gospodin posrnu pri dnu tamnih stubah. Već su bili vrata zatvorili i Sofija svojimi ručicami stala gladiti lice nebogomu Brančiću, kad no su još mogli čuti, kako se smije.

— Još nisam ovako neotesana, sirova i neugodna druga vidila, prihvati Sofija; ali je ipak liepa šala, da smo mi još neotesaniji od njega mogli biti. — Ti si se baš hrabro držao, Vladislave.

— Što ti je rekao vani? upita mati. Zar nije rekao, da će nam kuću sačuvati, ako dodješ ti ili Vladislav k njemu?

— Jest, majko, tako je rekao.

— A ti, — ti nećeš, Sofijo?

— Ja ne, niti koraka; a čini mi se, da neće niti Vladislav nikada.

— Sofijo, progovori ovaj, ako ništa nisam naučio od ovoga, što jur doživih, to sam jamačno to, da je ludo i pomisliti, da će se moje namjere ikad oživotvoriti.

— To je toliko, kao da veliš: ostaviti ću tebe i nje. —

— Tebe ostaviti, nikada! odvrati strastveno, samo ako se smjem nadati, da ti neostaviš mene. — Neprestano samo ću o tom nastojati, da tebe stečem, a za sada vidim, da onaj stari satirik pravo veli, da sam lahkouman i pokvaren, kad bih htio svoj i tvoj udes, rekao bih, sliti. Ja ću potražiti službu, još ćutim u sebi snage i srca; ali ja sam, nalik utopljeniku, koji zna, da će poginuti, pa zato nekreće ni jednom rukom, da pliva.

— Do biesa, hoće Sofija posve istim glasom, kao onaj stari gospodin, sjedne za stol i lati se posla: tko neće da pliva, mora utonuti; tko mi veli, da ima srce, a ruke je u džep turio, taj je sigurno lahkouman, te nije vriedan, baš da bi se zanj brinula. Čekaj mirno, još njekoliko danah, možda će nam sinuti sunce bolje sreće. Ja se tomu čvrsto nadam, baš kao onaj, koji je postavio na lutriju, te je siguran, da će dobiti. — Vjeruj, draga majko, nastavi, dignuv glavu i nasmiehnuv se prama tužnoj gospoji, da nas neće ona stara biedna izjelica iztjerati; nu sad nam daj najprije štogod jesti, — jer su nade sita čovjeka sasma druge, nego gladna.

VI.

Dodje i petak, a još se Sofijino obećano čudo neizpuni. Neima izbavitelja, neima ruke nebeske; sat za satom odlazi, a sutra upravo u devet je zadnji i tad će se kuća prodati. Poslje svakoga udarca zvona bila je neboga udova sve to nemirnija. Ona nije čvrsto vjerovala Sofijinu obećanju; nu ipak se je uviek tješila, neznajuć sama zašto; kad god bi marljivu veselu i ljubežljivu si kćerku

Digitized by Google

pogledala, pomislila bi, da Bog mora angjela čuvara poslati u pomoć.

U petak zavlada njom podpuna tuga. Bilo se počelo smračavati; a gospoja Slavićka sjedjaše sama u sobi, kadno joj pečal obuhvati i onako bolno srce crnima svojima rukama, te joj stane ovako od prilike, rekao bi, šaptati:

— Sve je zalud. Ti si stara bena, kad se nadaš pomoći i milosrdju. Da ti je bila kći pametna, mogla ti je osladiti starost. Mjesto toga prigrli ona siromašnoga Brančića, koji ništa neće biti, dok bude živ. Svatko kaže, istina bog, da je valjan, pametan čovjek; nu što će mu sve to! On je tvrdoglav, pa zato upravo neće biti ništa od njega. Nisi li ga ti sama jučer tajno molila, da ide k staromu savjetniku, da barem čuje, što će reći? A što ti odgovori? „Sve ću drage volje učiniti; svemu se pokoriti, samo k onomu nemilomu, zlobnomu skupcu neću nikad — pa neću.“ — Tako sve tebi na vrat, a sutra moraš van iz ove kuće. Od sutra ti neće više ništa ostati, za tobom će prstom kazivati; smijati se i rugati tebi. O, rugla i sramote! Eno gledajte prosjakah, reći će, još zadnju koru kruha, što imadu, pojesti će do skora, pa onda, onda —

— O, dragi Bože! reče neboga udova, zastre si obima rukama lice i proplače gorko, zar negleda tvoje oko na nas; zar neće nijedan angjeo čuvar da nam pomogne?

Najednom se čuje buka pred vratima, ona posluša, a u oku joj zasja suza puna nade. „Njetko je vani, pa tko bi to bio? — Ah, nevalja sdvojiti — gdje pogibelj najveća, tu je Bog najbliže, — pa tko se unj uzda, toga on neostavlja.

Govoreć tako u sebi otvori vrata, nu najednom odskoči, kriknuv užasno. —

Gulić bio je vani, pogleda ju; nacerio se sladko i naklonio se uljudno, kao obično. —

— Vi ćete mi oprostiti, draga gospo Slavićka, reče, ako vam malo vaš dragocieni mir narušim. Ja sam samo na časak amo došao s ova dva gospodina, da razvidim stube i da nješto izmjerim.

Pokaže na dva čovjeka, koja su radila dugačkom mjerilicom, mjereć dužinu i širinu stubah.

— Ta što hoćete? Što ste naumili? upita udova, neznajuć sama što govori.

— O, ništa, posve ništa! odvrati Gulić; ovaj čas smo gotovi. — Potriebno je žalibože, nastavi, uzdišuć, jer sam naumio već prve nedjelje nješto promieniti.

— Promieniti? — A što promieniti? upita Slavićka.

— Ponajprije ono, što je najvažnije, nasmieši se lihvar. — Ovu ću stienu razvaliti, pa ju malo razmaknuti. Zid se mora probiti, da bude i naprvo ulaz. Ova mala liepa sobica biti će moja poslovnica. Brzo se ugrije, zar ne, gospo; to je vam po volji?

— Bože moj! reče udova drhćuć, ta valjda nećete, dragi gospodine Guliću, toga raditi odmah sada; sada, dok ja ovdje stanujem?

— Bože sačuvaj, odvrati ovaj svećano, da ja u pravo svojih bližnjih diram. Prava su meni sveta, a što ja rečem, kao da bi i prisegao. Ali sutra ću morati sam — žao mi je, vrlo žao — — kuću kupiti. Ta koji bi pametan čovjek kupovao kuće u ovo tužno doba? Dojduće ću nedjelje stiene razvaliti, bilo to u ponedjeljak ili utorak, ili najdalje u sriedu, jedan dan simo ni tamo — ja nikoga netlačim; ja rado pomažem svomu iskrnjemu gdje god mogu. —

— A ja — ja? upita gospoja Slavićka sva smetena.

— O, vi? naceri se Gulić, razmatrajuć preslastno njezinu tieskobu. Vi ćete još prije naći si stan i bolji i prikladniji. Sofija se je za to već pobrinula, a i gospodin fabrikant, vaš zet, takodjer, ha, ha! — Jeste li gotovi, reče svojim delijam. Više vas nećemo buniti, draga gospo Slavićka. A u sriedu izvolite se izseliti, da nebude morala komisija posredovati; a to nebi bilo ni meni ni vam drago. Sada lahka vam noć, vriedna gospojo; preporučam se Sofiji i gospodinu zetu. Sutra u devet satih je rok. Boli me, kad rečem: sutra u devet satih! nu čim se to svrši, javit ću vam sve prepokorno.

U njekoj rekao bih nesvjestici slušaše udova ove rieči svoga mučitelja. Činilo se, kao da ništa nećuti, jer ni rieči neproslovi, samo ukočeno stajaše i gledaše mu u obraz. Kod njegove slavodobitne: u devet satih, zatvori, posve svladana, vrata, sjedne, sklopi ruke i stane tiho sama sobom mrmljati: U devet satih! — u devet satih!

Dok se ovo sbivalo, skoro se i smrkne; po ulicah su samo blieštrile svjetiljke kroz pogustu maglicu.

Sofija hitriše brzim korakom kući.

— Ta stante malo, gospodično, vikne njetko za njom. — Hej, zar nećujete?

Mlada se švelja okrene i stane. Mali, sgureni savjetnik sopljaše za njom. Srdio se i jedva dihao.

— Čini mi se, da vi nećete da čujete? A kako to? — Ili nećete, ili vam je to ćutilo pokvareno?

Digitized by Google

Sofija se duboko nakloni, pa odgovori nimalo smućena:

— Ja sam doista čula, da njetko viče s traga; nu nije me bilo volja na to paziti, jer nisam mogla misliti, da se to upravo mene tiče.

— A, tako, hoće na to savjetnik porugljivo, bilo je to sigurno dosta neugladjeno; nu zato sam ja morao kao lovsko štene trčati za vami.

— Valjda želite štogod saznati o mom poslu? upita Sofija.

— To ne; ja bih rad znati, da li ste se opametili i primili dobar savjet. Zašto nije vaš tvrdoglavi zaručnik k meni došao?

— Da je išao, nebih ga ja više nikad ni pogledala, odvrati dieva posve mirno.

— Tako! — gle biesa! Pa što će sada biti? Što će biti sutra, ako onomu gladušu, nitkovu, Guliću kuća pripane?

— Morat ćemo si svakako drugi stan potražiti; nu ja sam osvjedočena, da toga neće biti.

— Ne? Pa zašto ne?

— Jer vi nećete dati, vi kao plemeniti, veledušni pomoćnik sirotah.

— Ja ću mu pustiti! vikne stari gospodin, da su se mimo prolazeći i nehotice ogledali. — Ja ću mu pustiti, a bio bih lud, da toga nečinim.

— A ja se ipak tvrdo uzdajem, da vi toga nećete dopustiti, reče i pogleda ga tako vjerovatno, rekao bih, pećina će joj pred pogledom pući. — Tu se radi o tom, da li ćete vi dopustiti, da čovjek, koga vi što više prezirete, ubogu obitelj upropasti. Pa neka to i učini, mi nećemo ipak sdvojiti. Ja mogu raditi; mater ću si tješiti, a brata i sestru odgojivati, dok nam nesvane sunce bolje dobe, dok nam neuzmogne Vladislav pomagati.

— Pomozi si svatko, kako možeš! doda savjetnik, smijuć se kao ujedljivo. Moliti i raditi — tako valja! — Pa koliko je baš ta kuća vriedna? Što mislite, što ćete njom izgubiti?

— Moj je otac sve za nju dao, štogod je imao; dvanaest tisućah forintih je platio, a dvanaest je ostalo kao nepokretni zalog; da imamo tih dvanaest tisućah, bilo bi sve dobro.

— Jest! Moguće, da je kuća onda vriedila dvadeset i četiri tisuće forintih; ali sad neda nitko za nju ni dvanaest. Nebude ništa, posve ništa. Radite marljivo, gospodično, upokorite ponosnoga mladića, onda moguće, da vam štogod pomognem.

— Ako vi možete tako dopustiti, to neka bude, samo uzmite na dušu, gospodine savjetniče.

— Ja neimam srca, jer mi evo nekuca, a onda ni duše! primieti on. Nisam bena, da se miešam u poslove onih ljudih, koji su me iz kuće bacili.

— Tako jim se htjelo, hoće mlada dieva. — Evo me upravo na vratih, gospodine savjetniče, te vam liepo zahvaljujem na dobroti, što ste me dovle pratili. Sutra upravo u devet satih bit će prodaja. Vi nećete na to zaboraviti!

— Zaboravit ću svakako, povikne savjetnik za njom. Neima razloga, zašto da se tu miešam, da me izsmjehavaju. Radite, što vas je volja; ali ja se u to nepačam, pa nepačam.

Savjetnik ode brzo. Da si ga čuo, kako sam sobom mrmlja i psuje; pa da si ga vidio, kako ljutit koraca po svojoj sobi, a sluge za svaku malenkost psuje: to bi težko vjerovao, da će on sutradan u devet satih ići u sudionicu, u onu sobu, gdje se je dražba imala držati.

(Konac slieditи će.)

Narodne pjesme žumberačke.

(Priobćio N. R.)

I.

Stara majka i sin joj Vid.

Ide Vide na vojnicu,
Pratila ga stara majka,
Stara majka i sestrica,
Ljuba neće ni iz dvora.
Govori mu stara majka:
„Boga tebi sinko Vide,
Kad mi dodješ na sajmove
Na sajmove na drumove,
Kada budu braća tvoja
Milošticu kupovala:
Njeki majki njeki ljubi,
Njeki svojoj miloj sestri,
Kupuj majki milošticu.“
Kakvu majko milošticu?
Kupuj majki tanko platno,
Miloj sestri droban biser,
Vjernoj ljubi crnu svilu,
Čim zašije crne oči,
Da nevidi koga ljubi.
Kada dodje mladi Vide,
On dijeli milošticu:
Staroj majki tanko platno,
Miloj sestri droban biser,
Vjernoj ljubi crnu svilu:
Na ti ljubo crne svile!

Digitized by Google

Neće ljuba ni gledati.
Još govori mladi Vide:
„Boga tebi ljubo moja!
Doći će ti pusta smrtca,
Odnesti će majku moju,
Doći ćedu dobri ljudi,
Odvesti će sestru moju,
Kiniti će srce moje,
Siniti će sablja moja,
Odmanit' će glavu moju!“

ILIJA.

Po Chocholoušku preveo Hinko Gregorčić.

(Dalje.)

Nu to bijaše tek tamna slutnja ludosti, nutarnji nagon sklopi joj oči pred svojim sudcem. Ilija poljubi ju u čelo, a ona jadna zadrhće, dvie suze zablištu joj na licu, izraz ludosti iznikne; ali samo na čas, jer i opet joj je duh pao u tamnu noć ludosti.

— Vidjeste li? reče Ilija; a sve to učini razbludno Ture. Nu što ću naricati? — Dosta je, ako vam samo toliko rečem, da neću prestati Turčina ubijati, dok mi je bistra oka i praha na prašnici moje puške; svakoga dana mora da čuju poganski zulumčari koju o meni i tresu se u gradovih pred mojim imenom. Izim vas, čuje me Bog! a za posvetu svoje prisege svršiti ću tri velika posta! —

I odahne si, a za čas počme tako hladno, kao da se do sada ništa nije dogodilo:

— Prečastni otac Kyril blagoslovio nas je!

Radostni uzklik i opet sve umukne.

— Govorite, kako je pošlo poslanstvo za rukom u okolici? upita sada Ilija.

— Robovi, razljute se njekoji, poznaju samo korbač nadvornika i jatagan kletoga poturice; alj nipošto drage slobode.

— Tearco pripravan je da nas sliedi, oglasi se jedan.

I jošte se više selah napomene, kojih stanovnici nesnosivim jarmom stiženi, hoće ostaviti svoja sela i u gore prhnuti.

— Dobro je tako, reče sada Ilija, za Otunj jamčim ja. —

— A Tetovo? zapita njetko.

— Jest grad, reče Ilija, gnjila voda teče krozanj te je slabećom napunila ljudske duše. Nu mi ćemo pokazati, da je sjeći naša kriepost!

— Aha, aha! turahu se znatiželjni hajduci, naokolo.

— Poznajete li braćo razsipnoga i okrutnoga Oglu, upita jih.

— Njegov djed bio je kršćaninom.

— Da, taj isti! potvrdi Ilija. Pripravite se, možebiti će naskoro ovuda prolaziti u Prizren sa svojimi jednomišljenici i drugovi!

Više nije trebalo ni rieči; svaki je radostno i već spreman stajao, da nastupi pogibeljni svoj put s pećine. Ilija se ogledje za djevojkom, koja tiho motreć, što naokolo biva, već na kraju pećine stojaše. Ilija mahne i jedan za drugim spuste se dole vratolomnom stazom, vodećom s pećine na ravnicu. Došav dole, razdieliše se na dvoje, te se smjeste na obiuh stranah klanjca.

Ravninom prši petnaest konjanikah, jedan drugoga nadtrkuje; četa se živahno razgovara i raduje; jedan drugomu pripovieda o psih kršćanih, o njihovih djevojkah, o razkošjih već doživjelih kao i o budućih. Dojašu do klanjca, koji vodi preko Šarskih gorah, a nijedan se nepripravlja na obranu, nijedan bo nesluti borbe. Ta idu k prijateljem u Prizren, da se zabavljaju s njimi, da naime zadju u kršćanska sela, da muče stanovnike, da se nagoste, a što nepojedu, da pobacaju; što neizpiju, da izliju na dvor, pa da im uz to plate kršćanski gospodari, što su kazali svoje zube. Ali da možebiti nijedan neće ugledati Prizrena, da se možebiti zadnji put još smiju, na to nepomisli nijedan; jer nijedan neslutijaše na blizu hajdukah. I unidju u klanjac, stupaju sve više i više, već su medju pećinami, odakle nemožeš ni lievo ni desno.

Tu zaori prasak pušakah, uplašeni Turci ogledju se natrag, tu vide šest pušakah na nje naperenih; pogledju napred, tamo isto toliko. Hoi! tolike eto biede po radostih i razkošju! — sada znadu, da je konac njihovu samosilničtvu. Ali što koristi? braniti se bilo bi im u zalud; ali se ipak mašaju jataganah, hvataju pištoljah, jer neznadu, što da rade. —

— Da se nemaknete! zavikne sada Ilija svojim silnim glasom; a njegove rieči odbijaju se o silne pećine, ili će se za čas balkanski orlovi gostiti vašimi trupli. — Odložite oružje i sidjite s konjah!

I učiniše tako; znadoše bo, da je nastalo doba osvete; poznavali su oni hajduke, a pred hajdukom drhće Turčin i poturica bosanski kao šiba

Digitized by Google

na vodi. Prvi skoči na zemlju Ogla, blied i drhćuć; bijaše to onaj isti, koji je nad Tetovim drugi preko Ilije skakao i konja svoga tjerao, da ga pogazi.

Hajduci poberu njihovo oružje, zasjednu njihove konje te jih potjeraše medju sobom natrag na Tetovsku ravnicu!

Ha! kako bliedi, kako tiho i pokorno stupaju ti uporni spahije, ti nečovječni, okrutni mučitelji svojih kršćanskih sunarodnjakah; eto i njim dodje doba poniženja i njim valja drhtati pred kaznom i to pravednom.

Hajduci dovedoše ih na ravnicu, poredaše redom, jednoga njekoliko koračajah od drugoga; jedino onoga Turčina, koji je bio milosrdniji od poturicah, postavi Ilija na stranu.

— Skakali ste preko nas, zače sada Ilija hladno, ali divlja mu radost iz oka plamtila, bili ste nas i gnječili, kao kakove neposlušne pse, oskvrnjivali ste naše žene i pamet otimali našim djevojkam; i mi ćemo dakle takodjer jednom pokušati, kakove vam radosti pružaju zabave naše. — Kleknite! zagrmi i nehotice padnu na koljena spahije sluteć već svoju sudbinu; sada bijahu upravo tako bojazljivi, kao prije okrutni.

— Mila braćo, zamnom! zavikne sada Ilija i u divljem skoku skakaše preko glavah klečećih; hajduci ga sliediše. I preskočiše posljednjega, a Ilija obrativ se, prodje letimice okolo te došav do posljednjega, do okrutnoga Ogle, trgne handžar, zamahne njegovom oštricom, a glava Oglova valjaše se u travi, trup se svali na zemlju, a crna razkošjem pokvarena krv, pofarba zelenu travu i u taj čas skoči dvanaest glavah sa truplah. I zahukne glasno, hajduci zakliču, razjašu po treći put i konjska kopita vrše po turskih trupinah. Svaki zatim podigne oštricom handžara jednu glavu te se obrate u razdraženoj, osvetom nasićenoj bjesnoći, — kao da jošte njekoga traže, koga da žrtvuju svojoj osveti i već je Turčin onaj na strani stojeći čekao, da će i na njega red doći; nu Ilija dodje k njemu:

— Ture, poznaš li me? reče jošte razjaren; ja sam onaj, koga ste prije njekoliko urah silili, da klekne, da se zabavite. Gle, uz to mu pokaže Oglovu glavu, ovako naplaća razdraženi rob, to je osveta hajduka. Ti si jedini imao iskru čovječnosti u sebi, s toga si sada slobodan; pa baciv mu uzdu njegova konja: idi kamo te je volja, pripoviedaj, što si vidio i opominjaj svoje suvragove, neka se čuvaju dražiti hajduke. Čuvaj se, da se i drugiput s nami nesastaneš, jer tada tane moje nebi ti se smilovalo! I potakne ga da što jače trči; a Turčin zajašiv strielovita konja, odjuri pram Tetovu, kao da se je s vjetrom okladio.

(Konac sliediti će.)

Prošlost i sadašnjost.

(Konac.)

Poslje god. 1849. zamahnu poslovi u našoj domovini stazom, kojoj se nitko nije nadao, koja sve zabuni, te gorko raztuži srca svih plemenitih rodoljubah, pače cieloga naroda, koji je trgo mač ne zato, da svoju težkom i krvavom mukom oslobodjenu narodnost i slobodu drugomu žrtvuje — to bi bilo ružno samoubojstvo — nego da ju učvrsti i utvrdi. Pa ipak se dogodi protivno; nisu nam dali ni šest godinah, da se naučimo njemački, nego ga počeše namjestiv mnogobrojne čete raznih beamterah, unapriečac uvoditi, najprije u urede, zatim i u škole. Dobro se sjećam, kako je god. $185^4/_5$ naloženo, da se na gornjih gimnazijah predaje sve njemački, a na dolnjih hrvatski; medjutim, do brzo iztisnut je hrvatski jezik i iz dolnjih gimnazijah; blažene uspomene direktor Premru haračio je nemilo medju našom mladeži; tko je htio iole bolji red dobiti, morao je njemački tepati. Koliko je hrvatskih mladićah propalo, jer bijahu nevješti njemačkomu jeziku; dočim su mladići sasma njemačkih beamterah, posve nevješti niti prvim pojmovom hrvatštine, liepo prolazili: o tom svem znadu koješta pripoviedati djaci iz one dobe. Bilo već tako daleko došlo, da nisi u školi smio gotovo hrvatski niti progovoriti; pače u posljednje vrieme bila njemština tako silno pritisnula, da si je već bila počimala krčiti put i u pučku školu. Narodna knjiga bila sasma ugrezla; ako je u Hrvatskoj i Slavoniji izašlo 20—30 knjigah, to je bilo već mnogo; god. 1858 i 1859. bilo je u trojednoj kraljevini samo 4 hrvatskim jezikom pisana lista: „Nar. Novine," „Gospodarski list," „Kat. list" i „Glas. dalmatinski." O Zagrebu nisi znao, leži li u Hrvatskoj ili gdje drugdje; na zabavah, u kazalištu, u sudnici i školi vladaše njemština.

Tužne posljedice onoga desetgodišnjega gospodarenja osjećamo još i danas i dugo ćemo jih osjećati; taj će crv još dugo podgrizati zdravo stablo hrvatske narodnosti; jer se mnogim našincem tako zapilila ta njemština u krv i život; ona se je toli silno uvriežila u obiteljski život naših gradovah, da se uzprkos svim naporom vrlih njekih muževah nemože izkorjeniti. Ta kako i bi, kad se „naši najbolji narodnjaci (?!) u krugu svojih obiteljih često putah još i sada razgovaraju jezikom njemačkim." A to je ne samo vrlo turobno nego upravo vrlo griešno, jer se tim pokazuje i nezahvalnost prama narodu i neštovanje narodnoga jezika, a uz to daje se i drugim manjim

Digitized by Google

ružan primjer, jer „exempla trahunt," osobito kad ima kod nas vrlo mnogo ljudih, koji su pripravni „jurare in verba magistri." Mi svi držimo, da je obitelj temelj državnomu životu; pa ako je obitelj pokvarena, nezdrav je sav socialni život, pokvareni su temelji, na kojih je država osnovana. — Što su njeki vrli muževi nehrvatskoga koljena, došav ovamo oni ili njihovi otcevi ili djedovi, obljubili hrvatštinu, koliko nam je milo, toliko nam je to slaba naknada za otudjene gradove, otudjenu velikim dielom inteligenciju obojega spola. U ostalom češka imena: Zviezdogorsky — Sternberg, Černohorsky — Schwarzenberg itd. dokazuju, da su i Slaveni pripravni okretati svoja imena. A za vrieme Bachova gospodovanja bijaše kod nas dosta ljudih, koji su svoj ić pretvarali u its ili icht ili iz itd. A koji nemogahu toga, govorahu, da su doduše rodjeni u Hrvatkoj, ali sasma njemački odhranjeni; a drugi opet tvrdiše, da su jim djedovi došli ovamo bud iz Španjolske, ili sjeverne Njemačke. itd. A da je potrajala Bachova vlada, Bog zna, što bi još bilo od nas?

A budimo iskreni: kako se amtira kod svih financijalnih i vojničkih oblastih u našoj domovini? kako se vode poslovi: n. p. u našoj Štedionici? — Neka se nitko netješi tim, što su Niemci daleko napredovali u svakoj struci znanosti i umjetnosti, da neteže za većim gospodstvom, da nežele, kako bi se granice njihovoj narodnosti razmakle. Tko tako misli, nevjeruje povjesti, a niti onomu: čim čovjek više ima, tim više i želi.

Istina, najuspješnije sredstvo proti tudjemu uplivu jest prosvjeta, naobraženost. Ali što je prosvjeta? O tom razni ljudi različito sude. — Ja držim prosvjetu za ono, iz dna duše, iz jezgre narodnoga duha razvijajuće se prosvjetljenje narodnoga života prama trim njegovim pravcem udešena: prama ćudorednosti, državi i književnosti. Odavlje sliedi, da naobraženost nije nikakova exotična namet-bilina, već da ona mora niknuti upravo u narodnosti naroda; ona je skroz i skroz u narodu zamećući se i iz njega dolazeći organizam. Je li u istinu to, onda sliedi samim sobom, da se ona nemože drugomu narodu uciepiti, jer joj se moraju protiviti heterogeni oni življi. Obstoji li ovo, tad je jasno, da moramo najprije tudjinstvo izkorjeniti; očistiti svoju bašću, izćupati korov tudjinstva, pa onda zasaditi tu domaće cviećе. Kad jednom očistimo obitelji naše od poparnoga tudjega duha; kad uz naš svaki podhvat prione sav narod bez razlike stališa, spola i zanimanja; onda ćemo istom moći uspješno raditi, te se možda manje bojati tudjinstva. Nu dok toga nije, branimo se je i otimljimo se njegovomu uplivu, pri čem nam se češće valja sjećati: Čehah, Slovenacah, polabskih Slavenah, a i onih prošlih godinah, što jih netom proživismo.

Sad bi mi valjalo i s političkoga gledišta dokazati, kakovom pogibelji prieti njemstvo našemu političkomu životu. Nu politika nije zanat ovomu listu, niti se u njem smije razpravljati. Što god sam do sada pisao, ticalo se je strogo samo narodnosti i narodnoga života; nu svatko razuman može iz onoga, što sam spomenuo izvoditi posljedice i za politički život. U tom valja se obazrieti samo na već spomenute grane slavenske, takodjer njekoć slobodne, pa onda na ono, što se dogodi u Hrvatskoj poslje god. 1817. do 1823., pa na našu najnoviju prošlost. — „Qui potest intelligere, intelligat." — Hrvatski narod u takovom je položaju, da se mora boriti sa tri življa jednako možebiti neprijateljna, s toga treba mu naoštriti oružje umnoga znanja te njim nemilo udariti na tudji na nas toli silno navaljujući duh, a svaki neka opetuje one Steffensove rieči: „Widerstand ist nicht Hass. Bei Gott, ich hasse jenes Volk nicht! Aber solange dieser fremde Geist den unsrigen niederdrückt, soll jede That, jeder Gedanke, jeder Athemzug meines Lebens gegen ihn gerichtet sein."

Napokon još jednom opetujem: pišuć ovo niti sam hotio niti namjeravao vriedjati, nego samo istinu kazati.

Pr. L.

Sićušne.

VI.

Ja te ljubim, sunce moje,
Ah, obljubi i ti mene —
Svake pjesme presnižene
Uviek ista molba to je;
Uzdah mi je bez promjene:
Ja te ljubim, sunce moje,
Ah, obljubi i ti mene;
Svedj iz grudi izmučene,
Gdjeno hranim jade svoje,
Ječe rieči uznešene:
Ja te ljubim, sunce moje,
Ah, obljubi i ti mene!

Dragan.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. listopada.

Hajdukovanje ima uviek uz svu grozotu, što ju sa sobom vodi, i nješto romantična, osobito, ako se hajduci neizvrgnu u proste razbojnike, koji kolju i sjeku bez razloga i razbora, za svaku i najmanju stvar. Ta koliko se romantičnih stvarih pripovieda n. p. o taljanskih brigantih, o magjarskom Roži Šandoru, o Žubri Josiu i mnogih drugih. U naših narodnih pjesmah igraju hajduci vrlo znamenitu ulogu. Dakako onda bijaše zadaća hajdukom posve druga, rekli bismo, liepa: braniti jadnu raju od krvopijah turskih, te ovim vraćati milo za drago, gdje i kako im se prilika pružala. Narod je one hajduke ljubio i štovao kao svoje jedine branitelje; nje pomagao, te im svagda na ruku bio, osobito, ako je i njim pogibelj zaprietila. Takovih hajdukah ima i dan danas u Bosnoj i Bugarskoj. Nu drugačije se imade sa hajduci u uredjenih državah, gdje obstoje čvrsti zakoni, koji imadu braniti nevinost proti opakosti; gdje su drugimi sredstvi brani imutak i osobna sloboda proti svakomu nasilju. Tu se dakle mora hajdukovanje sa svakoga gledišta odsuditi; tu postaje ono prosto razbojničtvo, hajduci drzoviti narušitelji obćega poredka, sjegurnosti imutka i slobode, pa je dužnost svakoga nastojati, da se takov izrod čovječanstva do kraja izkorjeni, tim više, što tim pati i dobar glas cieloga naroda u očima prosvjećenih narodah.

Kod nas kao da se nikako nemože to zlo izkorjeniti. Istom što su velikim naporom utamanili poznatoga Maksima — nespominjuć ovdje kobnoga Kvakača, koji je prije 30 ili 40 godinah Zagrebčane često poplašio — eto već ove godine dolaze sa svih stranah domovine glasovi o razbojničtvu, nasilju, što ga gotovo svaki dan čine razbojničke čete, razasute po cieloj domovini. Novine pripoviedaju svaki čas: ovdje oglobiše crkvu, ondje oplieniše onoga putnika; a to sve ide njekim osobitim redom. Vele, da te drzovite čete vodi njeki pensionirani poručnik. Ljudi se nemogu dovoljno čuvati te nevolje. Gdjegod znadu kakova imućnija čovjeka, eto pošalju mu pismo, a u njem vele: pripravi sutra, ili posutra gospodsku večeru za toliko i toliko osobah, pripravi i novacah, pa nas mirno čekaj. Pa ti oni svoju rieč i održe obično. O Gjorgji Popoviću, kojega onomadne uhvatiše u Slavoniji, pripoviedaju evo, kako je uhvaćen. Podje on u mjesto, gdje je i samostan pravoslavni, na štakah, kao hromak — u toj maski dolazio je i prije njekoliko putah u rečeni samostan — pa stigne upravo pod večer tamo i zamoli večeru i da mu dadu gdje prenoćiti. Predstojnik primi ga i smjesti negdje u refektoriju. Poslje večere razidju se kaludjeri, samo jedan, koji je ponješto dublje povirio u čašu, osta za stolom spavajuć. U noći netom se probudi te opazi, kako njetko hoda oko vratah i nješto kao da mjeri. Kaludjer se poplaši pa odtrči k predstojniku te mu sve izpripovieda. Ovaj naloži, da se zatvore vrata, pa pošalje brže po četnike. Ovi dodju, pregledju sve, ali nenadju nikakvoga razbojnika, do jedinoga onoga hromljaka. Oni ga nateži ovamo, vuci onamo, ali uzalud, hrom, ostaje hromak. Nu četnici, mudri ljudi, posakriju se u bližnju šumu, da vide, kako će se taj hromljak vladati, kad otisne od samostana. Popović zaputi se natrag, pa izmaknuv već prilično daleko, te ogledav se njekoliko putah amo tamo, baci štake na stranu, pa bjež koliko ga noge nosiše. Ali eto četnikah za njim u potjeru; jedan ga nastrieli u petu, ali nemari zato, — drugi pogodi bolje; razbojnik padne i četnici uhvatiše svoj plien.

A eto drzovitost njihova dovede ih i u glavni naš grad. U krčmi „k crnomu orlu“ odjednе njih petorica; u kolih njim njekoliko liepih pušakah, pištoljah i revolverah; a oni sami, ljudi premda prosti, nanizaše na prste liepo prstenje, u žepovih im zlatne ure; oni kao ljudi imućni plaćaju sve srebrom ili zlatom. To je dakako našim Zagrebčanom, u kojih je srebro a još više zlato vrlo riedka stvar, vidilo se neobično, pa se prijavi organom sjegurnosti; trojicu uhvatiše, a dvojica im pobjegnu; četvrtoga liepo dočekaše na željeznici, te hajd s njim u buturnicu. To su ljudi na seljačku odieveni, ali smioni, osobito Udmanić, koji spada po svoj prilici k general-stabu razbojničkih četah.

— (G. grof Medo Pucić.) „Glasonoša“ priobćuje u posljednjem svom broju pjesmu „Srbija pozdravlja Italiju kod Danteove svečanosti 14 maja 1865.“ — G. grof Medo Pucić ode u Firencu umoljen hrvatskim historičkim družtvom u Zagrebu, da ondje kod onoga slavlja zastupa narod hrvatski. On podje tamo, pa pozdravi Italiju pjesmom, kojoj naslov navedosmo. „Glasonoša“ raduje se toj pjesmi, koja je i na taljanski jezik prevedena, pa mu je drago, što je kod one svečanosti bio zastupan i narod „naš.“ Mi toga žalibože nevidimo; jer koliko god bio gosp. Medo Pucić prijatelj naše srbske braće, to ipak mislimo i usudjujemo se tvrditi, da ga naše historičko družtvo nije onamo poslalo, da zastupa Srbiju ili srbski narod, kao što jamačno nebi bilo n. p. „Družtvo srbske slovesnosti“ u Beogradu, da je slalo svoga zastupnika onamo, naložilo mu, neka zastupa Hrvatsku. Nam je žao, što naša srbska braća nisu imala svoga zastupnika kod Danteove svečanosti, pa g. grof Medo Pucić — bio bi morao kao čovjek fin samo onoga zastupati, koji ga je za to umolio; pa ako je hotio ugoditi i srbskomu narodu, mogao je reći n. pr. „Hrvatsko-srbski narod pozdravlja“ itd. Ali ovako nemože se reći, da je njegovo postupanje pravedno!

Književnost.

Spisi za puk od Mijata Stojanovića. Knjiga II. Zdravoslovje. Revni i vješti g. Stojanović napisao je i opet zanimiv spis za puk, a izdao ga svojim troškom g. A. Jakić. Knjiga obsiže 135 str. U njoj se razlaže popularnim načinom, kako treba zdravlje čuvati i kakova su sredstva zato najbolja. O važnosti i potrebi sličnoga djela netreba nam mnogo govoriti, svaki bo najbolje znade, koli dragocieno blago je zdravlje i kako svaki nastoji, da si ga

Digitized by Google

sačuva. S toga će ovo djelce svakomu dobro doći i mi ga toplo preporučamo našemu narodu. Ciena mu je 50 novč.

— Katolički koledar za god. 1866., od Vilima Švelca, upravo je dotiskan u tiskarni A Jakića te se može dobiti u knjigarnah zagrebačkih za 30 novč.

— Dragoljub, hrvatski koledar za god. 1866., od Gj. Deželića. Nakladom Dragutina Albrechta izašao je i ljetos zanimivi taj koledar, te mislimo, sudeć po njegovom sadržaju, priobćenom u novinah, da je vrlo zanimiv. Može se dobiti po 80 novč. (sa tri slike) u zagrebačkih knjigarnah.

— Koledar na stienu, vrlo shodno uredjen, sadržavajuć koledar katolički i pravoslavni sa ljestvicom biljegah. Izdao ga je g. A. Jakić; a ciena mu je 20 novč.

Kazalište.

Ljetošnja kazališna saisona započe hrdjavo prevedenim komadom „Pretvoreni“ ili „Tko sam ja?“ Komad sam je vrlo zanimiv, te se nećemo prevariti, ako uztvrdimo, da će ga občinstvo, ako se još koji put predstavi, veselo dočekati. Gg. predstavljači izpuniše svoje zadaće dosta okretno, osobito gosp. Freudenreich, koj nas već više putih razveseli svojom poznatom okretnošću. G. Popović nije dorasao zadaći, što ju je imao ovu večer, kao barun, izvesti; tomu se bo hoće više fine okretnosti i poznavanja družtvenoga života. O jeziku samom imamo opaziti, da je vrlo hrdjav, osobito, ako uzmemo, da je kazalište i škola — kao što već toliko putah napomenusmo — jezika; njemačke fraze ostale su i u prevodu odjevene našom rieči; za primjer navodimo: „Vi niste baruta pronašli,“ „Neće mi se juhe, koju mi vi drobite,“ „sa hiljadu radostih.“ Vocativ tro i višeslovčanih riečih uviek na co mjesto na ce, kao banico, kraljico itd. Nadamo se, da će se odbor svojski pobrinuti, te nastojati, da se jednom izpravi jezik i biraju kadšto finiji izrazi u prevodih

Dne 15. listopada predstavljao se je novo prevedeni „Nikola grof Zrinjski“ i to u stihovih. Ovaj se je komad već, ako se nevaram, višeputih kod nas predstavljao, a ipak se napuni kazalište, što dokazuje, da naše občinstvo umije valjane komade cieniti.

Jezik je tu mnogo bolji od prijašnjega komada; premda je od istoga prevoditelja. Pojedine zadaće bijahu dobro podieljene. U tom se komadu odlikovahu gdja. Popovićeva gdčna. Bajzova i gg. Freudenreich i Sajević, koji posljednji stupi po prvi put pred občinstvo, te se nadamo, da će nas, ako nepopusti u marljivosti, više putih razveseliti.

Občinstvo odlikovaše njekoliko putah živahnim pleskanjem njegovu za prvi put prilično igru. Ali gosp. S. neka pripiše ono pleskanje ne svojoj možebiti velikoj umjetničkoj vještini, nego dobrohotnosti občinstva, koje ga, opaziv u njem dobre sposobnosti, htjede tim pobuditi na marljivost i uztrajnost. Misli li g. S. drugačije, to se jako vara; a osim toga moramo mu reći, da je ćednost vrlo liepa kriepost. —

Dne 20. o. m. stupi pitomac našega kazalište gosp. P. Brani kao „Egmond“ pred občinstvo, da činom zasvjedoči, što je po velikih kazalištih vidio. Prije svega moramo reći, da je osoba g. Branoga dosta ugodna za kazalište. Deklamacija upravo je čvrsto i sa psihologičnoga gledišta naučena; on je bo uvidio, da nije svejedno, naglasi li se koja god rieč. Kretanje rukami je estetično i krasno, a s vremenom uglađit će si i kretanje ostaloga tiela.

Mi mu želimo dobar uspjeh, što će ga jamačno postići; jer posjeduje i potrebito znanje za to, a znade i to, što će reći značaj koje osobe vierno predočiti.

M.

Dopis.

U Beču 20. listopada.

Bečki Slavjani su upravo sjajno proslavili 20. listop. kao dan uspomene, kadno je carskom diplomom austrijskim narodom ustav povraćen. U oči toga za sve austrijske narode važnoga dana priredi ovdašnje „slavjansko pjevačko družtvo“ veliku besedu u prostorijah „zum grossem Zeissig,“ na koju nagrne mnogobrojno slušateljstvo. Nije mi svrha, da vam ovdje potanju recensiju te besede priobćim; znam bo, da vas u sadašnjih okolnostih druge stvari većma zanimaju, naime stvari tičuće se našega političkoga života. Nu ipak ću s njekoliko riečih napomenuti, da je družtvo podpuno zadovoljilo zahtjevom i najstrože kritike. Od svih osobitom točnošću izvedenih komadah najbolje se je dopao i vam već poznati prekrasan Ipavčev sbor „Kdo je mar?“ koj se je na obće zahtievanje morao opetovati. A kada je sbor na koncu zaorio poznatu pjesmu „Hej Slovane,“ tu si na licu mogao opaziti, kako se svakomu od radosti srce širi, a gromovitomu pleskanju i uzklikom „Slava!“ „Živili!“ nebijaše ni kraja ni konca. —

Mi kao Slavjani moramo se iskreno radovati napredku toga družtva, jer se sbilja vidi, da mu je jedina svrha ta, da slavjansku glasbu goji i širi. Nu s druge strane moramo opet žaliti, što hrvatski živalj u tom družtvu nije nimalo zastupan; pa odatlje si možemo protumačiti onu okolnost, što se na hrvatske pjesme baš ni najmanji obzir neuzimlje; jer tako pravedni ćemo već biti, da pjesmu „Gdje je slavska domovina?“ nećemo uvrstiti medju hrvatske komposicije, premda joj je tekst hrvatski. Pa i tu se vidi, da se je nječija ruka umješala, budući se je hrvatsko ime izbrisalo, pa njeko drugo napisalo, kao što se to u Beču višeput običaje činiti. Mislim, da me razumijete.*) — Nu to neka nas neplaši. Ako nam s druge strane veća pogibelj neprieti, ova nas neka nesmeta. Mi ćemo, ako Bog da, u našem hrvatskom družtvu već pokazati, da i mi štogod možemo. Ta ima nas liepa kita, pa uz dobru volju i uztrajnu marljivost moći ćemo štogod valjana izvesti. U to ime pomoz' Bog!

— *ć.*

Listovnica.

G. Vodopiću u Karlovcu: S bog silna materiala nemogosmo priobćiti one pjesme; ali svakako bit će sliedećom prigodom. A isto tako morade izostati izvješće o karlovačkom koncertu; s bog istih razlogah.

G. Štepselu u Beču. Hvala liepa! Preporučamo se vašoj dobroti.

*) Podpuno; takovih neslanih stvarih imamo i kod kuće dosta; ali što da reknemo ino, nego: Bože prosti jim, jer neznadu, što rade. Ured.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. studenoga 1865.** **Broj 31.**

LIHVAR.

Pripoviest iz našega života.

(Konac.)

VII.

Bila je to povelika, nješto tamna soba; prozori joj, sa željeznom rešetkom, bili uzki. Na stieni naslonjeno je njekoliko visokih pregradah za pisma i knjige, nješto malo dalje ormarčić; za ormarom sjedio je gospodin, pa si sa debelih pet prstah podupro o puno rumeno lice, te se glasno nasmijao, kad je savjetnik u nutar stupio. Ovaj se gospodin razgovarao s drugim gospodinom, koji se na oba lakta čvrsto ob ormar upro. I ovaj poprati smieh rumenolikoga gospodina, gladeć si mršavom rukom naježenu kosu na glavi, govoreć tako tiho, kao da neće, da tko treći čuje, što govori.

— Dobro ću baratati, zar ne, prijatelju? reče ovaj. Da nemoram baš kupiti, to bih volio živo željezo u ruku uhvatiti.

— Nešalite se, Guliću, nasmije se gospodin iza ormara, kuća dva put toliko vriedi, ali nebude nikoga; tko bi se natjecao. Za pet časakah devet je satih.

— Za dva časa, reče Gulić, pogledav na svoju uru; moja ura ide prerano. Upravo je devet; tamo na crkvi već je odbilo. Samo da čim prije sgotovimo; tad ćemo doručkovati.

— Potrpite se malo, odvrati rumeni gospodin. Ala ste nestrpljiv, Guliću, ta kamo vam se tako žuri? Ova je ptičica i onako vaša; nu vrieme se mora točno držati.

— Šta ću, hoće prometalo; ta dosudite, dragi prijatelju. Što je fajde dulje čekati i onako nitko nedodje. — A mi se i tako dobro poznajemo.

Upravo, kad je ovo izrekao, unidje savjetnik te se malo nakašlja, a on kao da si ga vrućom vodom poparío. Gulić se ustane i pogleda staroga, malenoga gospodina, kao da će ga sad pozobati; a ovaj mu se liepo nakloni i milo nasmješi.

Gulić se odmah ohrabri, te smijuć se glasno:

— Tako mi sreće, gospodine savjetniče Hrastiću! Dobro jutro, gospodine savjetniče. Gle biesa, vi se uviek pomladjujete. — Već se od davna nevidismo.

— Baš mi je vrlo žao! odvrati on, stisnuv nježno ruku Gulićevu.

— Sad smo se baš nenadano sastali, doda Gulić; nu bit ćete zabludili, ili hoćete vi kuću da kupite? — Bit će mi drago, vrlo drago.

— O, vam za volju sve. Pa čija je to kuća, što se prodaje?

— Vi niti neznate, nasmija se Gulić, pa hoćete da mi u volju radite? To su prazne rieči; nu moje vam je srce ipak zahvalno. — To vam bila kuća trgovca Slavića; stara je i ruševna.

— Velika je kuća; ima liepo dvorište i prigradje, primieti savjetnik.

— Ali sve već propada, pridoda Gulić. Gospodarili su u njoj pogani ljudi.

— Zločesti, zar ne?

Digitized by Google

— Posve zločesti. Stari nije ništa u redu držao, a udova i djeca raztepla su i ono, što je ostalo. Tu neima reda, ni savjesti, nit ičesa.

— Tamo je krasna kćerka, kako mi se čini? Gulić strese s rameni.

— Hajde de; ali je ponosna, lahkoumna i obiestna.

— Dakle nije za ništo?

— Baš za ništo! ženska je ta takova, koja samo može strašiti. — Evo baš bije devet satih, gospodine prisjedniče, nastavi, pogledav kroz prozor. Neima još nikoga, tko bi se natjecao, pa onda dosudite — Ili je moguće, da će gospodin savjetnik, ha, ha! ovu kućaricu kupiti.

— Koliko ste vi ponudili? upita stari gospodin.

— Dvanaest tisućah forintih, odvrati prisjednik, kao nepokretni zalog, koji je s tom kućom skopčan.

Stari gospodin stane malo razmišljati gledajuć u lukavo se smiešećega lihvara.

— Ja ću dakle dati četrnaest tisućah, reče zatim, namignuv pouzdano Guliću. — Pišite četrnaest tisućah, gospodine prisjedniče.

— Što? kako? protrne Gulić. Zar sbilja?

— Dragi prijatelju, ja hoću da vas izbavim štete, kupiv onu staru kolibu, da vam pokažem, kako moje srce za vas bije.

— Ja bih vas u ruku poljubio, hoće Gulić tobože umiljato, dočim mu je gnjev iz očiuh sievao; ali to neide, vaša ponuda nevriedi. Zar nije tako, gospodine prisjedniče? upita glasno. Svaki, koji ponudja, treba da ima i novacah, da može barem četvrtinu odmah položiti.

— Tako valja, doda prisjednik. Prije nego vam ponudu zapišem, gospodine savjetniče, morate mi dokazati, da imate pri ruci dokaznicah.

— Vidite prijatelju, primjetne Gulić, tu se ruši vaša srdačna sućut.

— Ne, ne, hvala Bogu! odvrati starac; baš imam srećom kod sebe dovoljnih sredstvah, te gospodin prisjednik neće nimalo dvoumiti.

Segne u džep i izvadi svežčić papirah; razveže ga i pruži prisjedniku.

— Evo, osvjedočite se, da su valjane obveznice; sada nećete dvojiti.

Prisjednik preleti te papire i više nemogaše u ničem pomagati svomu prijatelju.

— Sasma dosta! Četrnaest tisućah forintih dakle prvi put!

— Petnaest tisućah! vikne Gulić. Ha, ha, ha! Ja nemogu uzeti na dušu, da vi štetujete, prišaptne starcu u uho. Volim sam trpiti. — Pišite petnaest tisućah, gospodine prisjedniče. — S poštenjem čovjek dodje najdalje! Ja nemogu gledati, da moj prijatelj radi mene svoje novce izgubi.

— Ali ja hoću, dobri gospodine Guliću; ja hoću da trpim. Meni je osobito drago, ako mogu radi vas što god na kocku baciti. — Dakle šestnaest tisućah, gospodine prisjedniče.

— Šta radite, dragi savjetniče, za Boga miloga? reče prometalo, metnuv drhćuću ruku na rame staroga gospodina. Promislite, što radite. Velika je napast imati sada zemljišta. Tko zna, što može još biti. Rat, novi porezi, veliki tereti. — Ja dam sedamnaest tisućah, pa mirna Bosna!

— Pišite dvadeset tisućah! reče stari gospodin odvažno. Dvadeset tisućah, pa makar dao i i zadnji krajcar; na vašu neće biti, plemeniti prijatelju. Ja hoću da vam pokažem, da se za vas nebojim ni rata ni poreza!

— Je li moguće? odgovori ovaj, pogledav ga ljuto. Pa ako ja rečem dvadeset i jednu?

— A ja velim dvadeset i tri.

— Ludost, upravo ludost! primieti Gulić. Ja neznam, što je to; to nije čist posao.

Stari gospodin kimne glavom.

— Dvadeset i četiri tisuće; pišite, dvadeset i četiri, gospodine prisjedniče, vikne Gulić kao biesan; meni je sve jedno, dajte vi dalje u ludo, ako nećete da mene kuća zapadne.

— Što? Vi dakle hoćete sami za se kuću zadržati, dobri gospodine Gulića? upita savjetnik posve mirno.

— Ja više o tom negovorim, odvrati lihvar namrgodjeno.

Sad tek uvidi, što je u svojoj nagloj osvetljivosti učinio. Duboko se zamisli; nu zato mu svi živci stanu raditi, jer je više ponudio, nego li je kuća ikad vriedila.

— Ako vam je baš stalo do toga, te ako vas ništa nemože od vaše odluke odvratiti; a vi si ju uzmite, reče najposlje veledušno i odlučno.

Neizrecciva poruga sjaše u licu staroga gospodina.

— Ja! reče, Bože sačuvao, da bih samo novčić još dodao; jer znam, da ju želi moj dragi, vriedni prijatelj Gulić pridržati. Neću, prijatelju, uzmite ju i uživajte sretno, zdravo i dugo. — Dvadeset i četiri tisuće, nije šala, imati ćete posla, dok vam se izplati; nu obrtan čovjek, kao što ste vi, može sve. — S Bogom, dragi prijatelju, sjećajte se mene. Baš šaljiva pripoviest, vrlo šaljiva! Saspe si novce u džep, milo mu namigne, te ode, nakloniv se dostojanstveno.

Digitized by Google

— Vraže! zamumlja Gulić, udariv se u onoj neopisivoj bjesnoći rukom po čelu; utjelovljeni vraže! — Kako je on došao samo? Zašto se je on umiešao?

Pogleda zlosrdno na tustoga prisjednika, koji mu, sažaljujuć ga, reče:

— Sada niste doista dobro prošli; ta zašto ste do biesa tako bjesno nudjali?

— Prijatelju, šaptne Gulić, zar nemožemo rok produžiti? Svakako ga moramo produžiti; prevarili su me; ja se nemoram držati svoje ponude.

— Ta neludujte, reče mu čovjek od zakona. Kuća je vaša, sad druge nije — Vi ste ju prije staromu Slaviću prodali za dvadeset tisućah, a ćetiri ste zaslužili, a i drugćije š njom dobro baratali. Sada ćete dati one ćetiri tisuće, pa Bog: To su za takova čovjeka, kao što ste vi, trice i kučine. Nemojte se tako ružno kreveljiti, Guliću; upravo ste takov, da bi vas valjalo objesiti. Ja ću evo zatvoriti knjige, pa hajde, da se razvedrimo kod boce rumenike.

— Ni jedne kapi! vikne Gulić. — Otrov bi volio, otrov! — Nu stani, šaptne sam sebi, metnuv ruku na čelo, stani — jest, tako je u istinu! Pograbi šešir, te reče posve tiho i uljudno: Sutra, dragi prisjedniče, sutra izprazniti ćemo koju bocu crvenike; danas nemogu. Moram brzo ići, može biti, da me još nije Bog ostavio. S poštenjem čovjek najdalje dodje; ljubi svoga bližnjega, kao samoga sebe! — Tako ja i radim, dragi prisjedniče, radim, ali je sviet pun lopovah i varancijašah! —

Rekav ovo, izpadne, te odleti tako hitro, da ga nisi već od davna vidio, gdje bi tako hitro letio. Sav uznojen i umoran padne uza stube u kuću udovičinu, te promisliv si nješto malo, otvori vrata i udje.

— Ah! reče, ljubko se smiešeć, dočim u čas sve pregleda; ta svu sam milu obitelj zajedno našao. — Ostanite sjedeć, predraga gospo Slavićka; nemojte se buniti, mila gospodičuo; gospodin mi zaručnik neće jamačno zamjeriti, ako rečem: mila gospodičuo. — Staro si prijateljstvo smje dopustiti koju pouzdanu riečcu. Zar nije tako, Sofice? Jel-te da je tako, draga gospo? Krasan dan, na koji se božja ljubav i dobrota objavila, pa zato mora svaki pravi čovjek biti pun vjere i poniznosti.

Udova probliedi, videć odurnoga si vjerovnika. Sjedila je sklopljenih rukuh, kao da očekuje smrtnu odsudu. Mlada dieva motri mu pomno sladki posmjeh, te prije nego li sve izreče, prihvati ona veselo:

— Zar nisam ja pravo imala! Izpunilo se je, što sam želila i čemu se nadala. Vi niste kuće kupili.

— Dakako, draga Sofice, dakako, odvrati Gulić. Ja sam ju kupio, pa baš zato sam i došao, da vam to javim.

— Dakle govorite kratko, reče Sofija, dočim joj radost s licah izčeznu. — Istina je, majko, sad vidim na njem, da je istina. Uza sve njegove laži i zločestoće, moram mu sada vjerovati. — Što dakle hoćete? — Moramo li van? Mi smo gotovi. Sutra, danas, ili ako hoćete odmah; što prije, to radje.

Rastuća uzbuna, kojom je govorila, nedjelovaše onako na Gulića, kako se mislilo. On je bio tako licumjerno blag i dobar, kao što nikada. Strese s rameni i uzdahne, te položiv ruku na srce, reče:

— O dragi Bože! Ti vidiš, kako su ti ljudi kratkovidi i slabi stvorovi. — Čujte, Sofijo, ja sam kupio kuću; ali Bože sačuvaj, da bih ja vašu vriednu majku, gospoju svoga staroga prijatelja — Bog mu dušu pomilovao — iztjerao i malenu joj dječicu na ulicu bacio. Ja sam se bio užestio i razsrdio; ali neću dalje da rane vriedjam. Ovdje si protre oči, pa opet nastavi: Svi smo slabi ljudi, Sofijo; al ja sam pošten čovjek, te vam mogu u kratko reći, neka vam ostane kuća, draga gospodjo. Ostanimo kod starih ugovorah, a ostalo što je bilo, bilo, pa prošlo; pa da vam pokažem, da tu nije šale, evo sam napisao i podpisao se, da više o prodaji kuće nesmje biti ni govora. Izvolite se podpisati, gospodjo. Neću, da mi zahvaljujete, toga ne. Ni rieči više, baš ni rieči. Čini, dragi Brančiću, čini, Sofijo, brišu mahne; evo pera i crnila, ostat ćemo prijatelji, gospodine Brančiću, pa Bog zna — mi još možemo sretno baratati.

— Stani, majko! vikne Sofija, pograbiv mater za ruku, u kojoj držaše pero.

— Ho! začudi se Gulić. Kako to? zašto to? ta šta je?

— Moja mati neće podpisati!

Gulić se digne iza stola, te se preko njega, reć-bi, pokloni.

— Ne? upita zatim. — Ona hoće podpisati. Vi mala pošalico, uviek ste puna vragolijah. Tko će joj braniti?

— Ogledajte se, odvrati dieva, smijuć se.

Gulić se obazrie; ruke mu klonu, nestane mu dobre volje, a crveni mu nos pobliedio od srčbe i straha.

Savjetnik stajaše na pragu, te mu se nježno nakloni glavom.

*

Digitized by Google

— Ja, prijatelju, ja ću valjda braniti, reče, jer nemogu gledati, da vi budete veledušniji. Čujte, gospo, evo ovaj gospodin Gulić kupio je kuću i mastno ju platio; dobit ćete od njega dvanaest tisućah forintih. Uzmite jih, pa mu zahvalite na pravednosti. S tim možete osigurati sreću mladih zaručnikah, veselo pir ovršiti, pa kakov liepi posao započeti; a ja ću još, ako Bog da, ovomu mladomu gospodinu pomoći, koga sam vrlo obljubio. Na svem se tom imate vriednomu, plemenitomu i pravednomu gospodinu Guliću zahvaliti. — Ha, ha, ha, Gulić, dajte, da vas zagrlim, neka vam svaki vaš čin takovu plaću donosi. — Stojte, prijatelju sirotah; držite ga čvrsto.

Ali tko da ga zadrži. Skoči iza stola, te odleti kao biesna zvier.

— Vi ste me oglobili, vikaše, oteli ste mi krvavo stečene novce; grdno zakune, ali Bog kazni nepravednike; a vi se još danas nosite iz moje kuće. S poštenjem čovjek najdalje dodje; a od danas više neima mi s takvimi ljudmi posla.

Stari gospodin zapljeska rukama, smijuć se iza svega grla za biesnim Gulićem, koji je strahovito vratima lupio.

— Sa mnom dakle, reče starac; ja baš imam u svojoj kući za vas dosta prostora, te vam velim, kao i Gulić: nikakve zahvalnosti, samo nikakve zahvalnosti! Dalje ni rieči, baš ni rieči!

Tri mjeseca kašnje udala se Sofija za Vladislava, koji je sretno tvornicu sagradio, te mu sad liepo napreduje.

Pr. N. Jankov.

ČOBAN.

U podgorju na cjelini
Do kladenca čoban sjeda,
Nazire se po dolini,
Njekoga, bi reć, izgleda.

Sjenate ga hvoje kriju
Od sunčana tudjer žara,
Gdje baraci stražni bdiju
Tihu zabit gospodara.

Jaganjacah krotko stado
Po zelenoj pase travi,
Izza kojeg, momku rado,
Hrli drago, da se javi.

Hrli kud je napravica
Krševita prek sljemena,
Blage čudi djevojčica
U dolinu zapućena.

Kad ju čoban na prema se
Doć ljuvenim uzrie tragom,
Tinjim časkom zaljulja se
U naručju draga dragom.

Liepo 'e čuti laborenje
I potočić kad žubori;
Liepo 'e slušat pticah pienje
I od stada blej u gori.

Liepa 'e pjesma kad djevojka
Puni vjenčić rodna žita;
Liepa 'e pojka naša ojka,
Zamnje l' s grla tankovita.

Al je ljepše vidjet drage
Do vrela u drugovanju,
Boraviti trene blage
U ljuvenom milovanju.

Stj. Ljuboje Lopašić.

ILIJA.

Po Chocholoušku preveo Hinko Gregorčić.

(Konac.)

Spasinovna nije bila hladnokrvnim svjedokom toga prizora; s početka je dakako bila hladna, ali kada je klicajuća vika hajdukah zaorila i kada su crveni traci krvi u vis prskali, tješilo je to ludu, te je skakala i rukama pleskala vičuć: Kao u moga babajka, kao u moje braće, tako je bilo, da tako li je bilo? I zaista bi si bila možebiti u svojoj ludosti u krv sjela, samo da se osvjedoči, je li je to i takova krv, kao njezina otca i braće od Turakah ubijene, da ju nije Ilija, pogodiv njezinu namjeru, uhvatio i dignuv ju k sebi na konja, zaviknuo: Podji, podji, ti uništeni ponose Otunje, neprestano ćemo svetkovati u turskoj krvi i u žari njihovih kućah, ali bračna kreveta nećemo nikada ugledati. Hej, braćo! zahukne, zamahnuv handžarom, na kojem je Oglova glava visjela, za mnom! Upalimo kao baklju nastajućemu danu stanove na ladanju stanujućih Turakah, da uzmognemo u večer ovaj naš plien, pokaže na glavu, na bedemih Tetovskih položiti!

I u razljegajućem se klicanju odlete za njim hajduci preko ravnice, u skoku se nadlećuć.

Digitized by Google

Na iztoku već se zarudi rumena zora.

U Tetovu zavlada velika trka i gibanje već od rana jutra. Viest o noćnom dogodjaju, Turkom u grad donešena, raznese se kao munja po svih kućah kao turskih tako i kršćanskih. Turci se uzpale, tursko ljudinstvo prolazaše vičuć ulicami i bacajuć kamenje i blato na kršćanske kuće. Ubogi se kršćani zatvore, obitelj klekne nuz otca, uzdižuć ruke k slici Razpetoga, kojega se je uspomena narodjenja upravo danas slavila i moleć, da jih mine prieteća jim propast. Hrabriji izadju te podju postranimi, osamljenimi ulicami se vukuć u Lešnjački samostan, noseć svaki pod odjećom svoj skrovni imetak; ovaj deset, onaj dvadeset parah, njeki više, a njeki manje, da jih sakriju u kloštru kod otca Kyrila, kojega već sto godinah u kloštru stanujućega, svi često se ponavljajući progoni kršćanah uviek prištediše od svake nepogode, pa su mislili, da će njihovo imućtvo i sada sigurno u njega biti. I tako se nabra kod njega od mnogo stotinah kršćanah 6000 parah; to bijaše sve bogatstvo cieloga Tetovskoga kršćanstva, jer jim lakomnost turska neostavi mnogo. Radostno primi vriedni svećenik novce svojih jednovjeracah, nesluteć, da će mu takova radost propast donieti. Tješio jih je, opominjao na uztrpljivost, sjećao jih nauke i primjera Spasitelja, danas se narodivšega, te utješeni i okriepljeni, vraćahu se ubogi kućam svojim. Kyril pako klekne i moljaše glasno za pomilovanje. Uboga Bosno i Bugarsko! molitve tvoje neprodiru do nebesah, jošte možda nije napunjen Gospodnjev gnjev, što je skoro polovica tvojih stanovnikah zatajila Krista i pravoslavnu njegovu vjeru! —

U podugačkoj odaji, krasnimi ćilimi prostrtoj, u vladarskoj tvrdji sjedi na krasnom divanu tetovski nahija.*) Nješto dalje od njega sjedi Turčin, koga je Ilija od smrti oslobodio, te pripovieda noćni dogodjaj. Ganuće misli i tihu biesnost nahije pokazivaše gusti dim, što je u velikih kolobarih sukljao iz njegova čibuka. Turčin svrši pripoviedanje, a nahija zamrmlja: Neka žderu blato, ti psi! Ali tako mi prorokove brade! ja neznam što da počmem! I časkom rekao bih, dosjetio se dobru razlogu i zapleska rukama. Rob unidje. Aga! reče zapovjednik i za časak stupi u odaju aga nahijevih Arbanasah.

— Što zapovjeda gospodar i zapovjednik moj? upita ovaj pokorno.

— Slušaj! reče nahija milostivo.

I Turčin zače opet pripoviedati. Pozorno ga slušaše aga; a kada je Turčin svršio, obrati se aga k nahiji.

— A što je odredila tvoja mudrost?

— Jesam li ja osao, da ću se u misli zadubiti, kada bude njim drago? reče nahija nemilostivo; pljuni si u bradu, pa govori!

— Ja mislim, odgovori aga, ako tvoja milost to odluči, da bismo odmjerili jednakom mjerom.

— Kad je dobijemo — odvrati nahija.

— Imamo dosta drugih kršćanah, utješi ga aga, jedan pas kao i drugi.

— Ded pazi, ago! reče nahija, komu se taj predlog nije dopadao, tu je hatišerif Güllhanski,*) zapovjed potomka kalifah, prorokova namjestnika. Padiša se neda lahko varati; pazider, tko u sunce pljuje, popljuje si vlastitu bradu!

Aga opazi, da nahija nije voljan išto na svoju odgovornost raditi i s toga se ponudi, da će sve ostaviti, što bi se povelo proti Güllhanskomu hatišerifu.

— Nu dobro, reče nahija po kratkom razmišljanju, čini što hoćeš; ali čuj, ja neću o ničem da znam.

Tu se zablista svjetlost u oknu za Tetovim, do pol sata udaljen plamtio je plamom ljetni gradić turski; visoko se popinjaše plamen; a gusti kolobari dima sukljahu pram oblakom.

— Hajduci! zavikne aga.

— Neka se prže tamo, ti psi, zahriplje nahija, dvadeset konjah onamo, pa neka se bace kauri u oganj!

Ljudinstvo se sgrnulo na ulicah te poče udarati na kršćanske kuće, ali sada izadju iz tvrdje Arbanasi, vodjeni lukavim svojim agom i čudo! razganjahu hrpe turske. U čas bijahu ulice prazne i od svakoga nasilja oslobodjeni kršćani slavljahu nahijevu pravednost.

Dan mine mirno, pouzdanje se opet povrati u srdca kršćanah, a u večer usudi jih se veći dio posjetiti crkvu, da u molitvi slave uspomenu Gospodnjeva narodjenja.

To bijaše, što je aga hotio.

Tamna se večer spusti nad gradom, a nestraženimi vrati stupaše dvanaest mužkaracah; djevojka u crnom ruhu, na pol razkuštrane kose,

*) Nahija — vrhovni činovnik nad stanovitim okružjem, takodjer n a h i j a zvanim.

*) Prijašnji sultan Mahmud izdao je zapovjed (turski hatišerif,) u kojoj kršćanom zakonita prava povraća, jer su prije bili bez zakonah. A što je ta zapovjed bila izdana u palači Güllhani, zove se Güllhanski hatišerif.

Digitized by Google

držaše se jednoga od njih, kao da se neusudjuje koracati bez njega. Unišav u grad, stupe na bedeme, svaki izvadi izpod kabanice krvavu glavu te ju postavi nad vrata redomice jednu uz drugu, pa stupiše dolje te odoše laganim korakom u kloštarsku crkvu, gdje su pravovjerni već bili sakupljeni, da slave Boga.

Nu jedva što oni odoše od vratah, podje nekoliko Turakah mimo i opaze na vratih glave. Jedan pokaže taj prizor drugomu, puk se sgrne, mrmljanje, bjesnost raste, doklje se i u bunu pretvori i cielo stanovničtvo nagrne u crkvu, kad je njetko poviknuo: „To su učinili ti kršćanski psi; nitko nije u grad unišao — i: Na nje! zagrmi biesni odgovor.

Arbanasi nebrane više od te navale, paće oni prvi navale na kloštar*) i počeše robiti osamjele, stare stanice; jer otac Kyril bijaše jedini stanovnik kloštarskih zidinah. Dodjoše već do njegove stanice i tu nadju povjerene mu novce.

— Haho! zaurliću, novci tu! Neka pokaže sakriveno blago, taj stari pas! i već navališe na crkvu i pograbiše svećenika od oltara Gospodnjeva, vičuć: Novac! Ubogi starac nije već davno vidio ni pare; ali toga mu nevjerovahu; donesoše slame iz njegove ložnice, objesiše starca od sto dvadeset godinah za noge na gredu vičuć: Novac, novac! I zapališe u paklenoj bjesnosti slamu pod njim bučeć: Dakle se prži, kršćansko pseto!

— Gospodine, oprosti jim, jer neznadu, što rade! moljaše starac u svetoj uztrpljivosti, — pa umukne.

Ali vani zače nova buka: zveket mačevah, krika borbe; bilo je očevidno, da Turci uzmiču. Vrata hrama silno se razlete, a u crkvu nahrupe hajduci, na čelu jim Ilija, uz njega Spasinovna; ali moradoše krvlju preko truplah ubijene braće i sestarah, jerbo je jedva polovica u crkvi sakupljenih kršćanah mogla kod nenadana napadaja Arbanasah i Turakah pobjeći.

— Athanasijo, Athanasijo! zavapi upravo starac i: Bože, smiluj mi se! bijahu posljednje njegove rieči i s grede visila je crna truska.

Živo udari Ilija sa svojimi hajduci na okrutnike, koji tim zatečeni niti se neopirahu. Ali opaziv, da samo ta šaka hrabrih na nje navaljuje, ohrabre se; a kada su se i proćerani Turci iz vana povratili, turahu natrag hajduke; ovi uzmicahu iz hrama hodnikom na krunište crkve i tu se samo jošte četvorica stave na odpor; Spasinovna čvrsto se držaše svoga zaručnika. I stupahu sve više i više; ovdje se sruši jedan, ondje opet drugi, dok napokon ostade sam Ilija sa Spasinovnom na kruništu. Tu se turaše aga napred i jedva što ga Spasinovna ugleda, bilo joj je kao da se njezin duh iz tmine povraća, a prošlost i sadašnjost zatrepti jasno pred njezinom dušom. Glasno zavapiv poskoči napried i uhvativ agu zavikne: Vraže! Dvostrukom silom baci se s njim preko naslona; nu aga se zauhvati za naslon, a djevojka težinom svoga tiela potegnuta poleti dolje, jerbo ju napete sile iznevjeriše. Nu malo je to agi koristilo; jer Ilija, koji nije s djevojke niti oka maknuo, upotrebi sada užas Arbanasah te presječe zasjedniku prste; tužno zaurlikav pusti taj naslon. Težki pad označi, da se je opet raztrieskalo tielo jednoga razkošnika.

Biesno navale sada Arbanasi na Iliju i za čas završi svoj život kao hajduk.

To je bila svetkovina božičnih blagdanah u Tetovu god. 1843.

*) Ovaj istiniti dogodjaj pripoviedamo samo u kratko bez svake obširnosti, da nebi tkogod možebiti mislio, da spisateljski prećeravamo.

Iverje.

(Od Dr. N. I.)

U zadrugi.

U zadrugi gospodara
Ja poznadem vuka stara.
Priznat mi je, on najbolje
Samo za se ovce kolje.

Slaba pohvala.

O jednome činovniku
Vele, da bezposlen nije.
Služi li mu to za diku?
Ne — bez noža ljude brije.

U oprieci.

Tko odkrije tajnu ženi,
Razsipniku novce dade;
Novci su mu izgubljeni,
A za tajnu svatko znade.

Na balu.

Sve se vrti, sve se tu okreće,
Sve se žuri, pretući se neda —
Čudan prizor, čovjeka zateče,
Kuda jure? U grob prije reda.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. studenoga.

Što je nova? Kakove viesti iz Beča? Tko je hrvatskim kancelarom? Ovako su prošlje nedjelje dan na dan pitali ljudi po Zagrebu. Već davno nije u glavnom gradu našem vladala tolika napetost i znatiželjnost, kako ove prošlje nedjelje, a i one predprošle. U ovo vrieme sav grad politizira: i šegert na ulici i kalfa kod svojih postolah i slagar kod svoga ormara; a da šutim o majstorih, trgovcih kao i ostalih naobraženih ljudih neračunajuć ovamo prave politikaše, ljude, koji se „ex professo“ bave politikom. Nisi mogao proći jedan put Ilicom, a da te nisu barma devet putah pitali: Što nova? Tko je kancelarom? Pa kao što je u više danah i više osobah tobože bilo kandidirano za tu visoku čast; tako su ljudi pripadajući k ovoj ili onoj stranki veselim ili namrgodjenim licem pripoviedali većim ili manjim enthusiasmom o novom dostojanstveniku. U jedno pet ili šest danah imadosmo četiri kandidata za tu hrvatsku čast. Najprije se razsuo glas o preuzv. gosp. biskupu Strossmajeru; zatim počeše novine dementirati tu viest navodeć, da se nije o tom ni mislilo, pa dodje red na vriednoga starinu pl. g. Zidarića; za ovim na grofa Pejačevića, a napokon na generala Kuševića. Jedna viest pobijaše drugu, a napokon neznamo čemu da vjerujemo. O njekih tih kandidatih može se reći, da neuživaju baš veliko povjerenje u narodu, te su mnogi dočuv o njih zabrinuto glavom kimali, — dočim su se ipak drugi veselili. Znamo jednoga stanovitoga gospodina, koji pripoviedaše svaki dan, kako je dobio brzojavne viesti iz Beča, te radostnim licem pripoviedao sad ob ovom sad ob onom; nije siromah mogao zatajiti, koli su mu povoljni ti glasovi.

Mnogo se tu smiešnih prizorah vidilo i čulo, koje bi ovdje spomenuli, da nije sama stvar toli ozbiljna, da nepripušća nikakovih lakrdijah. Koliko god bi nam drago bilo, da se, kad je već potrebno, sadanjemu hrvatskomu kancelaru postavi čestiti sin domovine naše, Hrvat ne samo rodom nego i srcem i dušom: to ipak nemislimo, da će osoba na toli visoko mjesto postavljena moći svojevoljno upravljati udesom naroda hrvatskoga, tim manje, što nam je sabor pred vrati, gdje će narod naš moći slobodno i neodvisno izreći svoje mnenje, te neće valjda dopustiti, da pojedinci riešavaju važne stvari u njegovo ime; pa ako bi i hotjeli, narod će znati jih upitati za račun. —

Hrvatski narod nije više ni maloljetan ni nevješt u političkom životu i parlamentarnom mejdanu, da nebi znao i hotio braniti svoja prava onako, kao što su ih branili djedovi naši: odvažno, kriepko, uztrajno i mirno.

— (Nikola Štokan) pomoćnik kod „Domobrana,“ preminuo je 31. listopada poslje dugotrajne bolesti u 20 god. života. Pokojnik mnogo se zanimaše hrvatskom knjigom; uredio je poznati „Niz bisera jugoslavenskoga,“ izpjevao više pjesamah, preveo ali nedogotovio veliki roman ruski „Mrtve duše“ i priobćio drugih članakah. Sahranjen je 2. o. m. Lahka mu zemljica!

Dušni dan u Zagrebu.

„Memento mori!“ Ova kratka, ali vrlo omašna misao zaokuplja i nehotice dušu svakoga kršćanina, kada u oči dana, uspomeni vjernih mrtvih posvećena, prolazi ovim ili onim, cviećem, viencem i svjetiljkami urešenim grobljem. Tužne misli o nestalnosti svega, što se na zemlji ovoj kreće i miče, dovode te neprestano na onu dosta neugodnu, ali djelomice ipak povoljnu točku: za deset, dvadeset ili trideset godinah ovako će drugi po tvom grobu skakati, tudja noga gaziti će zemlju na tvojoj glavi; a Bog zna, hoće li se naći bližna ruka, da ti kitom cvieća, ili ma jednostavnom svjetiljčicom uriesi hladni stan; hoće li se itko i tebe sjećati? —

Na Zagrebčane, čini se, nedjeluje ovaj prizor, ili je njihovu sentimentalnost zbilja mučno probuditi; jer se je osobito na groblju sv. Gjurgja smijalo, vikalo kao svake godine, gore nego na piaci; jer nemislimo, da se i na samom piacu prave veće nepodobštine, izriču neslanije dosjetke, nego te večeri na groblju. Doista vrlo žalostno i nedostojno mjesta, gdje počivaju kosti toliko umrlih! Osobito velika stiska, vreva i komešanje nastane oko groba naših „žrtvah,“ koji bijaše upravo sriedištem i ljubopitnosti ljudske i sjajnosti razsvjete. Visoka piramida, a na njoj svjetiljka do svjetiljke sve do zemlje; k tomu vienci oko glave spavajućemu lavu i na drugih mjestih ponamješteni, od kojih je prekrasan onaj, što su ga poklonile gdčne. Krešićeve, transparenti urešeni shodnimi napisi, od kojih spominjemo samo ove:

Blago rodu, koji javno
Mučenike svoje časti,
Jer će snagom bujno rasti
I doživjet doba slavno.

Krv nevina vapi k Bogu,
Da osveti krivdu mnogu!

A jamačno, pjesnik je u malo riečih izrazio mnenje cieloga hrvatskoga naroda veleć:

Niti sužanj, niti rob
Hrvat radje traži grob!

Na čelu smjestiše grb trojedne kraljevine: sve, da u kratko rečemo, bijaše vrlo shodno i liepo uredjeno i prizor upravo veličanstven, gdje iz preko 500 svjetiljkah sukljaju maleni plami prama nebu. Oko 7 satih prispije hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ sa svojim barjakom kao i s barjakom pravničkim — budući su svi pravnici ujedno i članovi „Kola“ — te odpjeva 3 žalostne pjesme na tom grobu naših mučenikah, a zatim zaori glasni „Slava njim“ i „Kolo“ vrati se natrag pjevajuć ulicami liepe hrvatske davorije, dočim je osam pravnikah na narodnu odjevenih stražilo počastnu stražu kod groba, obkoljena neprestano velikim množtvom svieta.

Digitized by Google

Cielo razsvjetljenje, posao i trud gg. pravnikah, služi jim svakako u veliku slavu i svaki Hrvat jamačno će jim zahvaliti, što su onako dostojanstvenim načinom proslavili dvadesetgodišnjicu tih nevinih žrtvah; 29. srpnja o. g. izteče upravo 20. god., što je krv njihova potekla trgom sv. Marka, a eto 1. studenom proslavismo već dvadeset putah tu turobnu uspomenu; i ona će se slaviti još i kad nas nestane; jer narod hrvatski nemože nikako zaboraviti, kojim povodom i zašto padoše oni muževi! I crn prikor i sramotu zaslužio bi, da to učini. Žrtve ove mora da ga uviek sjećaju silnih krivicah; pa da se opet pojave slične stvari, da se nadje drzovita ruka, koja bi se usudila skinuti nam s lica biljeg samim prstom božjim nam utisnuti: narodnost našu; da se opet tko usmjeli, te posegne zamrljanom rukom za odoricom našega naroda, što no se zove: njegova prava; tad bi ove žrtve morale nam poviknuti, ako se sami nebi domislili: to nesmie biti, —

Posjetiv još grob našega nježnoga pjesnika „Djulabijah" Stanka Vraza, kojemu su stan upravo pjesničkom jednostavnošću izkitili, pregledam i ostale jače ili slabije ili nikako izkićene, kako je već imućniji tko. Svega si tu mogao vidjeti, samo ne onoga, što se dade u takov čas očekivati: dostojanstva u ponašanju!

Vraćajuć se kući stanem na ulazu groblja i nehotice čuvši njekoga bassamirati zašapćem:

Slava ovim, slava svima
Koji umiru slično njima!

A slava i velikoj uspomeni skladatelja „Porina," „Ljubavi i zlobe" i mnogih umotvorinah, jedinomu hrvatskomu glasbenomu velikanu! — ć.

Književnost.

(Poziv na predplatu sbirke od preko 4000 narodnih poslovicah, riečih i izrazah, protumačenih, kako jih narod sam shvaća, razumije i uporablja.) G. A. Jakić pozivlje sve prijatelje narodne knjige, da se predplate na važno djelo, koje on kani izdati svojim troškom, u kojem vredni i umni naš g. Mijat Stojanović tumači narodne poslovice, rieči i fraze. O važnosti takova djela bilo bi suvišno ma samo jednu reći: ta naše su poslovice narodne bogata riznica silnoga narodnoga blaga i umne filosofije. Iz samoga poziva vadimo evo sliedeće:

„Na koliko se dade naprvo rukopis proračunati, djelo će dokučiti okolo 18 tiskanih tabakah po 16 stranah velike osmine.

Predplatna je ciena svakomu otisku (eksemplaru) 1 for. 50 novč. u liepih tiskanih koricah s prošivenim vezom.

Ako se na um uzme, da izvorna djela na jeziku francezkom ili njemačkom, koja se izdaju u 20—50000 otisakah, nose cienu od 10—20 novč. po tiskanom tabaku, to je lasno dokučiti, da udarena našemu djelu ciena, koja po tiskanom tabaku ni 10 novč. neiznosi, nije prevelika, gdje nam naklade jedva njekoliko stotinah dosižu.

Čast mi je dakle pozvati domorodno občinstvo domaće, kao i sve ine slavenske rodoljube, koji se narodnom knjigom rado zabavljaju, na čim obilniju predplatu, tim dodatkom, da će dotično djelo jedva u više otisakah tiskano biti, nego li bude predplatnikah.

Na kraju knjige biti će imena poštovane gospode predplatnikah tiskana, da narod upoznade rodoljubiva lica, koja našku knjigu kupuju.

Da gg. predplatnici glede primanja knjige budu bez brige, poslat će se svakomu onomu gospodinu sabiratelju predplatnikah u carevini austrijskoj i kneževini srbskoj, koji 10 predplatnikah sakupi, gotove knjige stranom poštom, stranom običnim knjižarskim putem, ako dotična gospoda nebi glede pošiljanja naročito drugčije naredila.

Gospodi sabiračem i predplatnikom u inozemstvu odpraviti će se knjige onim putem i načinom, kako će to sama naznačiti.

Gospoda sabirači predplatnikah neka do konca tekuće godine izvole neposredno meni poslati točan imenik gg. predplatnikah s naznačenjem njihova stališa i prebivališta, da se u knjizi mogu natiskati, kao takodjer i odnosnu predplatninu o mom trošku, jer se predbrojke bez priložene predplatnine neprimaju.

Komu se neće kod sabirača predplatiti, može predplatu ravno meni poštom poslati.

Gospodi sabiračem predplatnikah dat ću za njihovu ljubav i trud na svakih sabranih 10 otisakah po jedan na uzdarje!

Smješice.

Kako se kod nas njemština rabi, evo opet jednoga primjera; list ovaj posve je istinit, a original kod uredničtva ovoga lista:

In S . . . . . $^{6}/_{8}$ 65

Eier Hochwolgeburn!

In Mitwoch oder in Donnertag werde brauchen Wein, wollen Eier Hochwolgeburn 1 Guldt fracht geld zahlt, ich mit von S . . . . . nim Gelegenheit, und das ich nit brauhet alle acht Tage zu hollen, könen mir den Mitwoch schiken, komme Donertag selbst, das Geldt folgt mit ten der den Wein trinkt.

bleibe

mit Achtung

S . . . Wirt.

— Hoćete li, gospodično na ples sutra? upita jedna gospodična drugu.

— Ich werde stattfinden — odgovori upitana vrlo afektirano.

Listovnica.

G. Božidaru M. u Veroni. Hvala vam na poslanom; vašu pjesmu upotriebit ćemo drage volje. One naše opazke o njekih nadri-pjesnicih nejdu vas. Što pjevate tudjim jezikom, dokazuje da imate liepih pjesničkih svojstvah. Budete li revno i pomno učili hrvatski, vjerujte, za kratko vrieme moći ćete svoje misli hrvaštinom zaodjevati. Ta i slavni naš P. P. pjevaše u početku njemački, pa gledjte, sada je jedan od najboljih hrvatskih pjesnikah.

G. Tomaju u Krapini. Hvala; upotriebit ćemo.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. studenoga 1865.** **Broj 32.**

Uzdarje junačtvu.

(Izvornica.)

I.

Već zalazi sunce, pošto je razsvjetljalo i ogrijalo vedar njeki jesenski dan — na izmaku šestnaestoga stoljeća. Šljemeni nebosižnih planinah obliveni su rujnim, prozirnim zlatom večernje zažare. Divne različite omasti, kojimi našara zapadajuće sunašce čistu modrinu, zrcale se u valjuškajućih srebropjenih talasih tekućice vode. Ubavu dolinu zastira mrak. Koprene se noćne dizaju sve više i više. Dužasto svjetlo, što je plivalo u visini izčezne. Sve se posumrači.

Mlačna je, ljubka, reć bi ljetna noćca. Sve počiva. Iza gorah pomalja se puni mjesec, pak se protiskuje na neizmjernom tuštom jasnih zviezdah osutu, kao zlatom protkanu nebesku pučinu.

Oko tvrdje sisačke sve je mirno; sve gotovo gluho i niemo. Posvuda vlada prijatan mir i pokoj. Samo je čuti čaroban žamor hladne Kupe; žamor, što no zvoni ob noć poput miljahne narodne pjesme, poput vilinske glasbe; šušak kroz lišće pirkajućega vjetrića i — otajni šapat dvoje milih, šetajućih se na grmovitom žalu.

— Ivane dragi, ništa nego hrabrost i odlikovanje u boju mogu dirnuti u oholu ćud ujčevu. Odvaži se na svaki smjeli čin! Nemoj dvojiti ob uspjehu svojih podhvatah, kao ni o stalnoj i vjernoj ljubavi mojoj. Nije li mi sudjeno živjeti uza tebe, miljenko moj, volim umrieti, čega mi nitko priečiti nemože. — Ustrpi se, te budi osvjedočen, da će ujak, buduć inače dobrostiv, konačno ipak pristati na prilježne prosbe moje i privoliti, da se vjenčamo. Dotle zasužnjena sam sponami sladjane nade, a prevari li me ota nada, nikada u duši si neću naći utjehe, koja lieči i kriepi kao ljekovita vodica, ostala obranjena srca! — Tako govori tankim glasom milokrvna djevojka obasjana upravo u taj par blagom luči titrajuće mjesečine i obavita njom kao srebrnastim plaštom — umiljato gledajuć mladića, koj ju rukom obujmio. Mogao si joj vidjeti svaki nježni potez: jasne tamnomodre oči, krieseće se poput dvijuh draguljah izpod zaokruženih crtanih obrvah i dugačkih svilastih trepavicah; blagostno zoroliko lišce, u kojem uzporedo cvjetahu dva proljetna cvjetka — bieli lier i rumena ružica; — mogao bi joj motriti koraljna usta, a iza ovih sićane, biserne zubiće; mekanu, smedju, prosutu kosu; vitak i pruživ struk te čitav njezin savršeno liep, ružičasti lik, kao od nestašna lahorića izdahnut. Duša joj mirna i čista odgovaraše sasvim spoljašnim milotam. Samo nutarnji mir prelije lice čarom, a ljepota je tjelesna pako priednost istom kad je sdružena s njom kriepost i ćudoredna čistoća, što no čini liepi stvor i plemenitim stvorom.

Ivan, komu evo progovori rieč djevojka, pristal je i glavit momak, obličja cvjetajuća; poštena

Digitized by Google

i muževna vladanja. On ljubi djevojku — Cvjetu — nećakinju bogata kanonika. Plamen očijuh Cvjetinih zapali vatru ljuvenu u grudih njegovih. Ivan planu za njom svim žarom duše svoje, te ljubi dragotni taj stvor svom ljuvenom strasti, koja od dana na dan rastijaše i bivaše sveudilj žešća, vatrenija, divlja. Novi mu se sviet pojavi, novi sviet pun sjajnom nadom, prem je jedva smio snivati o ruci njezinoj, što bijaše otmena roda, a ujak joj se mnogo hvastao plemenštinom svojom. Ljubav goruća siže i za treptećimi zviezdami; a ljubavi skoro ni nejma, kojoj nebi stavljali kakve takve zaprieke. Čim su veće zaprieke, tim je i dobit dičnija i slavnija. Dobit nenaliči pjeni morskoj, njišućoj se na uzburkanoj površini, koju vihar svakamo pršti, već biseru, sakritom u škuroj dubini. Da se dobaviš toga sjajnoga, skupocienoga i neocjeniva bisera, treba ti uroniti u dubinu, u ponor, neplašeć se grdobštinah, kojih je ponor pun puncat. Kad ga imaš, kad ga posjeduješ, zabuditi ćeš na ponor, na grdosije i nemani, hodajuć na zelenilu nebeskih livadah, gdje će oko tebe lebditi svjetla slika ljubkog angjela!

Ivan dugo nehtijaše ni očitovati Cvjeti silna čuvstva svoga, bojeć se da neuznemiri mladjano i bezazleno srce njezino.

Ali je lakše skrivati vrielo gvoždje u grudih no pritajivati djevojci, za kojom plamom plamtiš, ljubav svoju. — Oči su ogledalo duše.

Cvjeta zamieti do mala, da ju ljubi.

Kao što razkidaju guste magluštine striele sunčane, tako dopre i svjetao trak strielja očijuh Ivanovih kroz nježnu povlaku u ćutljivo srce Cvjetino. U njezinoj se duši razvijala, dosele nepoznata stvar prave ljubavi, koja, kad je osnovana na krieposti, nikada nemože umrieti baš kano ni sama kriepost.

Dvie se srodne duše nadjoše i uzajemno stočiše. Obadvoje je blaženo; Ivan je najsretniji stvor, što dobi ljubav za ljubav. Sreću svoju temelji na ljubavi njezinoj. Vjernost utvrdi se jurve u skrovnosti gojenom nagnuću. —

Kao pravi slobodoljubivi Hrvat i on vojuje sa zemljaci proti okrutnoj, surovoj Turadiji, koja u ono doba neprestance provaljivaše u pokrajine premile naše i uboge domovine, koljuć, žareć, harajuć i rušeć, sve kud bi doprli; sela, polja i biele gradove preobraćajuć u ugarak i pustoš; a pradjedovom našim takovimi poganimi čini goleme jade zadavajuć. Rodoljubno mu se srce zali čemerom, poradi propasti suplemenih slovjenskih narodah — Bošnjakah, Srbaljah, jur tada potlačenih željeznim igom turskim. — Budući da se bludni i gnjusni oti krvoloki sada sgrnjivahu i oko postojbine njegove, odluči braniti si ju do kapi; a jer je kanonik, ujak Cvjetin, osobito cienio hrabrost, naumi služiti se svakom živom zgodom, da se odlikuje, na što ga još većma nanuka predraga njegova Cvjeta, nećakinja kanonika Belovića, zapoviedajućega tada na ime vladike zagrebačkoga tvrdjavom sisačkom.

Netreba ni spomenuti, scienimo, da se osvrćivahu oko liep Cvjete kojekakovi još ini mužkarci. Medju njimi poimence joj se ulagivaše lakom, podmukao Vlah, Pepo, tajnik kanonikov; koj no, opaziv da Ivan omili djevojci, nanj uzmrzne te ga stade ocrnjivati i proganjati kao srda, kao ljuta otrovna zmija; — kao pauk prelac uzme presti tanke niti i mriežu, da ga zaprede, zaplete. Ele, nepodje mu za rukom. Čovjek snuje, a Bog odredjuje. —

Noć se sva stiši. Čim Cvjeta zamukne, prihvati mladac, usrkav žednimi pogledi sve nje dražesti, zanešeno besjedu.

— Dušo duše moje, nastojati ću iz petnih silah, da se dobavim onoga, za čim hlepim, ginem, čeznem i za tobom, za najvećim blagom svojim, čega ni vriedan nisam. Bez tebe izgubljen sam i nesrećan stvor. Što bi ja biedan, što će mi život bez tebe, biserko moja. Moja ljubav, moj je život. Ja dišem samo u svjetlu tvojih bajnih očiuh. Ljubim tebe, više nego li sve ostalo na svietu; sve što uzmože osjećati srdce ljudsko za najmilije, za najdraže, to ja ćutim za te, vidu moj očinji. Al mi se sve čini, kano da ljubim zviezdu, odveć visoku na vedrini, čijom se samo svjetlošću zadovoljiti moram. Bojim se neprestance, da ipak neće, odlikovao se i ja ma kako, ujak živoj našoj želji zadovoljlti, te dozvoliti — da stupimo u svezu bračnu. —

II.

Kad oblaci po nebu se mrače,
Gromovi se ore iza gore,
Uzavira iz ponora móre,
A zemljica kô pomamom skače.

M. Pucić.

Iznenada zapuhne vjetar. Po nebu se pognaše tmasti oblaci, koji se sve većma natuštavaju. Grdne pomrčine kriju mjesec i zviezde. Noć dosele toli tiha, biva burna i olujna. Munja munju stiže. Brijući vihor uzburka i zapjeni valovlje vode Kupe, lahko o briegove udarajuće.

Digitized by Google

Dieva plaho uzpreda; mladić privinu ju nježno k sebi. Oboje htjede, svaki sebi na počinak, kući. U taj mah začu se njeki govor, što no se, nedaleko njih, zametne . . . Grom zagruhne, da sva zemlja odjektala i od trieska se drmala — munja sievnu kroz tminu, a u sjaju njezinom bješe vidjeti Pepa, gdjeno se otajno razgovara s Turčinom.

— Kako ti rekoh, Safer beže, pruži mi jošte dvie tisuće škudah; a jamčiš li mi glavom, da mi neće oteti nijedan Turčin Cvjetu, nećakinju Belovićevu, bude Sisak vaš, prije nego li ograne treći put sunce. Ele, čekajde, evo još njeki uslov! Zakleo sam se, da ću se osvetiti Ivanu Moćniku i u vas poznatomu sa junačtva svoga, od koga zazirem svom dušom; umoljavam te zato, propusti toga momka meni.

— Propustim ti ga za 500 žutakah, reče Turčin Safer-beg, podrugljivo se smješeć.

— Nedogovaraš se, bora ti, s ciganinom, već s tajnikom zapovjednikovim! blesnu hrapavim glasom Pepo.

— Neznadoh, da je moći čovjeka, koga jur podmitivamo pet godinah, odgovori Safer, toli lasno uvrieditи; evo ti novacah; a Sisak da bude za tri dana u našoj vlasti. Reci de jedared, kako da se latimo posla?

— Ništa ti laglje od toga; pod izlikom, da si se voljan sprijateljiti sa zapovjednikom, ostati ćeš u Sisku, a ja odjurit sutra noćju u Petrinju, k bratu ti Hasanu. Iz stana kanonikova vode tajne stube do podzemne putanje, kojoj je kraj obala Kupe, šikarjem obrasla, te koja nije nikomu van meni i Beloviću poznata. Odanle uvesti ću tri stotine izabranih Turakah; ti ćeš otvoriti tada kriomice tvrdju — nu prije treba da naručiš priliku što će odvesti mene s Cvjetom u Petrinju — za tim radite, što vam drago u Sisku; a jerbo me veže kletva, pošlji na skoro za mnom Ivana, da ga pribijem o najogromniji top.

— To ti je odmah učiniti, inače je predocno! zagrmi Ivan, skočiv na noge junačke pred izdajnike, i povadiv iza pojasa britki mač.

Vlah se i Turčin prepadoše, ovako zatečeni. Pepo zadrhtav kano trepetljika, smukne bodež, al se sruši, čim mu ga izvinu jedar Hrvat.

Safer-beg neizustiv ni rieči, nasrne golom sabljom na junaka; — kruta se borba završe, koju prekine za tinji čas straža iz tiha Cvjetom dopremljena.

Safera razoružana odvedoše zajedno s Pepom pred kanonika, koj no snovaše jošte ratne osnove, prem bješe noći o ponoći.

Ovomu izpripovieda sav dogadjaj.

— Tko bje jošte s tobom upita ga Belović.

Ivan nikom poniknu, a obraz mu gori kao živi plamenak.

Cvjeti probi bjeloputno, prozirno lišce svježa, živahna, stidna rumen. Primaknuv se ujaku oborenih učiuh, prosbori ozbiljno i glasno:

— Ja sama odoh da razgledam straže, dočim vi dragi ujače, tu razmišljavaste.

— A kod Ivana si započela, jel te?

— Molim, o čem ima prigovarati ujak s hranjenicom, nespada na vojno vieće! odgovori dieva, ćedno se klanjajuć.

— Usljed te straže nitko nezna o tom ništa.

Cvjeta se udalji; legne se na počinak, a do mala joj sladki sanak sklopi oči.

Belović upre, podmulim licem, mrk pogled na uhvaćene pak upita Ivana:

— Čim dokazuješ, Ivane, izdaju tajnika moga?

— Izvolite mu zapovieditи, da vam kaže, od kuda mu toliko zlata u špagu!

Na mig kanonikov izvukoše iz džepa vlašina njekoliko zamotuljakah žutakah.

— Tko li ti dade tu izdajnu plaću? poviče gnjevno Belović.

— Smilujte mi se gospodaru! kliknu Pepo, pobojav se da radi Ivan o prevari, lukavo dočepah se zlata. —

Razljućen kanonik obrati se sad k Safer begu,

— Što li zaslužuje u vas izdajica?

— Smrt! promrmra Osmanlija, skrgućući zubmi.

— Ej momci! sapnite mi klete izdajice, te jih bacite u vodu, kano skotove! Nebilo im traga!

Momci spustivši jih, otvoriše prozor, izpod kojega strujaše u silnih koturih Kupa. Nješto padne, valovi prebujahu gadne izdajnike.

Ime jim poginulo! —

Napolju lieva grozna kiša, kao iz kabla. Grom sliedi za gromom; triesk za trieskom.

Belović jošte se dugo na samu razgovara i svjetuje s Ivanom.

(Dalje sliediti će.)

Odaklje suncu toplina?

Sunce šalje za jednu uru toliku toplinu svemiru, da bi njom mogao 700.000 mil., kockah vode kao led studene ugrijati i uvrieti. To su pokušali slavni astronomi Herschel i Pouillet uvjeriv se na svojih nastrojih, da zemlja dobiva za godinu

Digitized by Google

toliku toplinu od sunca, da bi se ma, bila pokrivena ledom debelim 100 stopah, taj led morao otopiti. K tomu valja primjetiti, da je ta toplina samo jedan dio ukupne toplote i svjetlosti, koju sunce u obće šalje, a da takovih dielovah imade ukupno 2300 miliunah. Da tu neizmjernu, našemu umu nedostižnu množinu topline i svjetlosti barma ponješto shvatimo, zamislimo malo, da ciela tvar sunčana nije ino nego voda, tako da bi sunce, koliko je moguće najlaganije, gubilo od svoje topline. A da i priznamo ili povjerujemo, kako ciela tvar sunčana sastoji iz cigle vode, moralo bi bilo ono za ovih 5000 bibličkih godinah, što sviet obstoji, 9000 stupnjevah izgubiti od svoje topline. Prigovor, kao da sunce u prijašnjih tisućgodinah nije davalo tolike topline, koliku sada, odpada po sebi; jer bujni život bilinski nepojavlja se tek u potonjih stoljećih, pače nalazimo ga već u pradobah geologičkih da je bio, kao što to potvrdjuju okamine bilinske, mnogo veći i silniji: što dokazuje, da sunce negrije od danas ili večeras; što potvrdjuje, da sunce neima vlastite topline, jer bi iza ovih 5000 bibličkih godinah bilo ju izdalo na toliko, da bi mu je napokon i samu nestalo. Ali budući sunce nije voda, nego pače mnogo naliči u fizikalnih svojih bitnostih zemlji, pače imade, kao što je dokazano, mnogo zemljenih česticah: to bi bilo jamačno već za tako dugo vrieme na površju svom ohladnulo, čim bi po sebi svaka toplina bila morala prestati.

„Ali“ reći će mnogi, „nije li moguće, da sunce samo po sebi gori, kao kakova neprestano plamteća kuglja ili neizmjerna baklja?“ Nu kušajmo i to, previdimo i to pitanje sa svih stranah. Dopustimo, da je sunce ogromna ugljevna kruglja, tada bi se morala za svaku uru goreća vrsta toga ugljenja na 10 stopah visočine spojiti sa kiselikom. Ali odaklje da uzme toliku množinu kiselika, da mu bude dosta? Pa kad bi ga i bilo dosta, nije li vjerojatno, da bi sunce napokon prestalo onako grijati za ovih 5600 godinah? Ali ono ipak grije i svieti kao i njekoć; a što njeki tvrde, da su sunčani traci sami u sebi studeni, pa se istom u blizini zemlje ugriju, to tvrdjenje obara se samo sobom.

Ta gdje da dobe traci, sami u sebi studeni, tu toplinu, dočim prolaze bližeć se zemlji studenimi tvarmi, studenom materijom? gdje da se ugriju? Ta misao upravo je tako nespretna, kao što bi bila, da si predstavimo pjesnika najćutljivije pjesme tvorećega, premda on sam pri tom ništa neosjeća. To sve daklje nestoji, ali stoji ono, što ćemo niže navesti.

Svaki obrtnik znade, kad radi dugo kakovim nastrojem, da se ovaj tako ugrije, kako ga nemožeš gotovo već ni rukom uhvatiti. Vozari znadu, da se često kotači, okrećuć se nenamazanom osi, zapale, kao što se je već mnogo putah dogodilo. Divljaci tvore si vatru trenjem drva o drvo. Ovakim trenjem uzgiblju se i najmanje ćestice, a to gibanje velimo da je toplina. Kad se dvie tako pokrenute tvari sastanu, tad se upale. Toplina i kretanje stvari su istovjetne; gdje je velika toplina, tamo mora da je takodjer množtvo gibajućih se česticah; jer i brzinu, kojom se gibanje vrši, takodjer valja uvažiti. — Najveća toplina nastaje onda, kada se počmu tjelesa gibati. Pada li sa nebeskih visinah kakov meteor na zemlju našu, promjeni se to padanje brzinom u takovu toplinu, da je ima 4 do 9 tisuć putah više nego li je daje ma i ogroman kup gorućega ugljevja. A takovih meteorah imade na svodu nebeskom više nego ribah u moru. Oni kruže oko sunca, pa kad se približe zemlji, vidimo, kako naglo zarone, pokaže se svjetla pruga i njih, nestane a narod veli tomu: zviezde padaju. Glavni od sastavnih dielovah njihovih je željezo. Jednom „padahu zviezde“ u Bostonu tako guste, da ih je za 9 urah nabrojeno više od 240.000. Privlači li već malena zemlja tolike meteore k sebi, kolike istom sunce, kojemu je tolik obseg, da bi se dalo iz njega onakovih tjelesah, kakova je naša zemlja, načiniti više od miliuna! A budući padaju, kako već spomenusmo, tolikom hitrinom, da je vrućina, tim nastavša, 4—9 tisuć putah jača od topline, izvodjene upaljenim ma kakovim drugim gorivom: možemo barma ponješto dokučiti, koliku toplinu dobiva sunce. K tomu pada sa svih stranah toliko sličnih meteorah na sunce, da možemo punim pravom reći: sunce je peć, a gorivo njegovo su padajući meteori. Daklje tako se sunce grije? Ma da, grije se ono kao peć, a nanj padajući meteori daju mu dovoljnu toplinu. Mi pako govoreć o suncu kao o jedinom izvoru života bilinskoga i živinskoga na zemlji, činimo kao i povjestničar, koji spominje junačtvo vojvode, a zaboravlja pri tom na njegove vojnike.

Demokratičko naše štovanje prama meteorom poskočiti će znatno, uvažimo li, da svaki planet padne na sunce, nebi svi svojim padom dali tolike topline, kolika je potrebna na 45,000 godinah, dočim neizmjerna množina meteorah uzdržat će tu toplinu i milion godinah.

Prvi je J. R. Mayer u Heilbronu obreo taj divni pojav i opisao ga u posebnoj brošuri; nu sviet ga neuvaži; istom Englezi Waterston i Thomson,

Digitized by Google

pa onda Tyndal bijahu tu sretniji prokrčiv put tomu pronašašću i u učene krugove. — A ipak je to mnogo jednostavnije nego je ono, što se pripovieda u bajkah i što sviet vjeruje u „padajuće zviezde.“ — Težinom privlačnosti gonjena pada jabuka na zemlju, kreće se mjesec oko zemlje, ova oko sunca; meteori padaju na sunce, koje šalju tim dobljenu toplinu i našoj zemlji.

Tako biva u požjoj prirodi, iz koje svakim danom vadimo nove dokaze, koli je divno sve u njoj uredjeno! Pa ako i imade zakonah, kojih još um čovječji nije dokučio, po kojih mnogo toga biva: to je ipak nade, da će se i to postići nastojanjem muževah, koji si uzeše to za liepu zadaću.

Pr. B. L.

SMILJAN I KOVILJKA.*)

Spěvao Ivan Dežman.

Mirna zemlja, po nebu je nemir,
U 'nom kraju, gděno zvězde sjaju.
Mladi měsec, stari prehodniče,
Gleda zemlju, nazire ravnicu,
Gdě junaci trudni počivaju,
Gdě jim konji po ravnici leže
Rosu pijuć, a travicu grizuć;
Gleda měsec na čadore běle.
I nemogav dovit se nikako
Porad šta su běli čadorovi
Ono polje tako poklopili,
Hoće rěčcu jednu prožuborit.
Pa evo ti čuda velikoga:
Sto je zvězdic k měsecu skočilo,
Baš po jedna na svakog junaka,
Na dvě pole ravne se razděle,
Jedne desno, druge lěvo krenu.
Urediv se zvězde i umiriv
Uzeo im měsec govoriti:
„Nu junačke sjajne vršnjakinje,
Što se zemljom one pěge běle,
Běle pěge, běli čadorovi?
Il trgovci na pazar putuju,
Pa umorni ondě nočcu noće?
Il se ljudi opet zaratili,
Pa mi ondě okô učinili?
Il se ono svati sakupili,
Pa na polju konje odmaraju?
Recite mi mile jetrvice,
Kako znade koja i umije,
Radšta momci ondě povrvlěše.
Ti Ružice vrstnika nam kaži,
I reci nam pošto junak došo,
Mi slušajmo, čador mu gledajmo.
Sitna Ruža zasja ognjem živim,
Stade tiho rěč im besěditi:
„Gled'te tamo onaj běli čador,
Čadorom se duge pruge modre,
A jabuka vrh něg zlatna sjaje.
Pred njim junak zabusao koplje,
A za koplje konjica privez'o.
Smiljana je ono běli čador,
Mlada momka, na glasu junaka.
Rodila ga primorkinja majka,
Održa ga sestra najstarija
U zaměni iz gorice s vilom.
De zavir'te u taj čador mali,
A kroz diru do visoke sohe:
Eno vam ga tužna, umorena,
Kako sědi na tvrdome stancu,
Na desnicu glavu naslonio,
I koljeno desnoj podstavio;
Eno momka i eno mu spravu,
Bojnu spravu na njem i do njega:
Kacida je drugu glavu krila,
I to glavu Petka Arambaše;
Perjanica po Bosnoj se vila,
I po Bosnoj i Hercegovini,
O kalpaku ljuta Bosančića;
Koplje dobi kod Zrmanje hladne,
Gdě 'na slana u more utiče;
Ljuta j' sablja s Arbanije ljute;
Topuzinom i děd mu se mah'o.
„Sad je lěto, kad proléće bjaše,
Prolistale šume svekolike,
Propěvale nad jezerom slavja,
Napram dvoru Dilbere děvojke;
I divno je slavja previjala,
Te nemogav moma se prevladat
Potrčala vodi na obalu,
I u vodu tihu se zavere,
Jektalo joj od radosti srce
Slušajući grlo milopojno.
Kad bi slavja mrvo predvojila,
Moma pticu pěsmom sestrimila,
Da joj pěva, da joj ne predvaja,
Još bi njojzi mlada primetnula:

*) Ovaj odlomak — razgovor mjeseca i zviezdah — priobćujemo iz podpuna djela, komu naslov gore navedosmo. Više o tom medju našimi književnimi viestmi na posljednjoj strani

Ured.

Digitized by Google

„„Da se možeš momkom pretvoriti,
Ja bi htěla tvoja ljuba biti.““
Kad to moma potriš primetnula,
Šušnu lišće, zapraskalo granje,
Skoči momak jedan u jezero
I tek lice iz vode izmoliv,
Uze momi ovako govorit:
„„Evo tebi tvoje ptice gorske,
Ja ti budem pěsme izvadjati,
Ti me budeš ljubit i slušati.““
„I on sěde ladjici na krmu,
I děvojci pěsmu izpěvao
Puno lěpšu, nego l' prednje b'jahu,
I on momu ogrlit htijaše,
Al se ote momku děvojčica,
Al se ote jedan i dva puta,
Trećeg puta o grlu mu b'jaše,
I momak joj tvrdu věru dade
Ni na koju do nje nemisliti.
Onda momku moma odkazala:
„„Da Bog dade, da istinu kažeš!““
I věrom se mladi zavěriše
Živit jedno od sada za drugo.
U to ladja jedna se ukaza,
I u ladji dvadeset vozarov,
I pred njimi paša Skadranine.
Kad to vidě Dilbera děvojka,
Uhvati ju drhat i groznica,
Ali Smiljan rěč joj progovori:
„„Neboj mi se sladka Dilberice,
Ja ću amo, ti budeš onamo,
Samo ljubo svoju věru čuvaj!““
Teče momak i u vodu tone,
I odpliva hitro ka obali,
I on danas Skadru dohitao,
Da pokaže sablju i desnicu,
Da iznese s boja ljubovnicu.“
Zamukla se zvězdica Ružica.
Rěč prihvati jasna Sunčanica:
„Do Smiljana Radulov je čador,
Nije momak momci kakono su,
Jer u njega, kada se on nadje,
Vučja šapa, orlovo bi krilo,
I zmajevo kolo pod pazuhom;
Iz očijuh munje mu sěvale,
Iz ustijuh modar plamen bio.
Ne dao se majci zadojiti,
Niti majci niti ženi kakvoj,
Već mu našli mrku medědicu,
I u nje bi čedo na dojilju
Zasobice punih sedam godin.
Kad se děte snagom opasalo
Kad se děte junakom pretvori,
Podali mu konja i oružje,
Te putujuć junačtvo otvara:
Gdě se skače, Radule odskače,
Gdě se meće, Radule odmeće,
Gdě se hrva, Radule obara.
Gled'te čador, a pred njim Radula.
Kako šapće vitezu Zelenku,
I pod grivom kako njega ljubi,
I kako on s konjem razgovara:
„„Oj Zelenko, il sutra il nigda!
Tri dana ti hlěba ne zagrizoh,
Da s' ne lomiš pod sitim junakom,
A tri dana ne obidoh vinca,
Da s' ne kriviš s pijanim junakom;
Nit mi znati budeš ni oseščat,
Kada ti se na ramena bacim.
Gizdo moja, moj ponose stari,
Evo ima dvadeset godinic,
Kako sam te prvom uzjahao,
Medědicu tobom zaměnio,
Da davore s tobom vitezujem.
Nosio si mene na mejdane,
Izneo me zdrava, nebijena;
Nosio si mene za hajduci,
Al ih uvěk Zeko prestigosmo;
Nosio si mene za Vilami
Al ih uvěk Zeko dotekosmo.
Sutra jošte dobro meni teci,
Pa mi budeš za mnom diku nosit:
Lěpu kćercu Skadru gospodara.
Štogod sunce obasja zemljice,
Ne viděsmo takve lěpotice.““
Hrže Zeko, grivom prebacuje,
I on bije nogom i kopitom,
Kan' da kaže: tvoja bude ruka,
Ali“ . . . . „Stani jezičnice mlada,
Iz nebuha zvězdica Danica,
Zaorila něgde iz iztoka.
Nije seko ovo nebo plavo,
Nije pusto nekakvo sborište.
Běži mlada, neuka čeljadi,
Da te sunce tude nezateče.
Evo ide rumena Zorica,
I nastrla ružami je stazu,
I po ružah naše Zlato ide.“
„U mrak dětco!“ reče, měsec mladi,
Měsec reče, zvězde zatreptile,
Za tinji se časak izgubile.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. studenoga.

Trg sv. Marka u Zagrebu znamenitošću slovi u našoj prošlosti; on je vidio toli znamenitih dogadjah, zabilježenih gvozdenim i krvavim pismom u poviesti hrvatskoga naroda, da mu svakako te važnosti, kojom slovi, nemožemo odreći. Na trgu sv. Marka zaglavi junak okrutnom smrću, jer se boraše za slobodu, ne onakovu, kakovu današnji sviet razumieva pod tim izrazom, nego za slobodu sasma ćednu: za olakšanje nevoljnoga stanja jadnih i njekoć silno potištenih kmetovah, koje nemilo pritisnu oholo plemstvo. Na Markovom trgu zaglavi Matija Gubec, nazvan kralj seljački. — Na istom trgu poteče, upravo ljetos 29. srpnja mine tomu 20 godinah, krv prvih nevinih žrtvah, padših za onu uznositu ideu, koja eto danas pokreće politikom cieloga svieta, za narodnost, i s njom skopčanu autonomnu slobodu. U sgradah, nanizanih oko rečenoga trga, dizahu se često oduševljeni glasovi na obranu onih svetinjah, koje i dan danas zadahnju srdce svakoga Hrvata pravednim ponosom: na obranu hrvatskih pravah. I godine 1848. i 1861, i eto 1865. riešavat će se opet tu važni poslovi, odlučni za budućnost hrvatskoga naroda.

Na 12 studenoga sastane se i sakupi opet silna svjetinja na trgu sv. Marka, da vlastitim očima gleda vrle muževe, koje narod usreći svojim povjerenjem, da u njegovo ime odkrivaju težke nevolje, što ga pritisnuše; da u njegovo ime brane mu svetinje od svakoga neprijatelja. Prekrasan jesenski dan pratijaše taj svečani čin; sunce božje ljubko gledaše na sakupljeni narod, i u njegovom svjetlju blistahu se bogate odore naših velmožah, te ine gospode kao i ljepote njihovih equipažah, a medju njimi čake i uniforme krajiških zastupnikah. I tad pohiti, čim izbije 10 urah, sva ta odlična svita u sjajnu sabornicu, u županijskoj sgradi, da čuje što im poručuje gospodar i kralj naš. Svečani bijaše to u istinu čin; do 200 ljudih, cviet hrvatskoga naroda, stojaše tu u liepo uredjenoj, slikami iz davne prošlosti hrvatske urešenoj dvorani, a s gora, s prestolja, čita ban pozdrav i volju hrvatskoga kralja. Da ozbiljan i uznosit bijaše to prizor! Eno ondje u centru zasjednuše zasupnici naše krvave košulje, naše junačke krajine, kao da si ih nanizao, junak do junaka; s desne i lieve strane zasjednu zastupnici civilnih predielah naše zemlje, pred ovimi velikaši naši; a onamo od presjedničke stolice pružaju se s lieve i desne strane stolice za duhovne velmože, za velmože po časti, velike župane, pa se nadje mjestance za izvieštitelje novinarske. Baciš li okom na galerije, tu opažaš cviet liepih gospojah i gospodjicah, o kojih medjutim neznaš, da li jih je povukla na taj — Olimp znatiželjnost ili domoljublje, da vide „oteeve“ domovine u saboru sakupljene. Da je ovo potonje, mi bi pleskali uzhićeni našim krasoticam; žalibože svagdanje i gorko iskustvo uči nas, da nije ovo nego mora biti ono prvo. Naše krasotice nepokazuju ni riečju ni črnom, da štuju kao svetinju narodnu stvar, pa s toga usudjujemo se dvojiti, da li je nje jedini obzir na narodnu stvar poveo gore, ili što drugo. Ako nije ovo, onda žalimo, što nisu dieleć ulaznice jače gledali na mužki spol, koga jamačno više zanimaju saborske razprave; jer nam netreba dokazivati, ad se naš liepi spol — exceptis excipiendis — nemože ni daleko sravnjivati glede domoljubja sa mužkim. Rado priznajemo, da imade u Zagrebu vrlih gospojah i gospodičnah, kojim je domovina sveto i posvećeno biće, a domorodne stvari dragocjeni amaneti: ali to su „rarae nantes in gurgite vasto.“ S toga želimo, buduć su i onako ipovlastice staleške prestale, da prestanu i burokratičke, te se nediele toliko ulaznice na galerije osobam iz courtoisije, nego onim, koje zbilja želja vuče, da čuju, što se snuje dolje u sabornici za boljak, nećemo reći dviuh granah jugoslavenskih kao što se izrazi istoga dana poznata osoba u saboru, — nego velimo: naroda hrvatskoga, koji ipak svojom prošlošću, dičnom i slavnom — kao što se izrazi naš preuzv. g. ban u svom govovu — svojimi slavnimi djeli zaslužuje, da mu se spominje ime u svećanih prigodah, kakova bijaše i ona 11. o. m. kada je u hrvatskom kazalištu predstavljan „Zvonimir“, a prije njega prolog, u kojem bje sve liepo, samo što se nijednom riečju nespomene ime hrvatsko, baš kao da to nebiva u glavnom gradu zemlje hrvatske.

Ovako je uz svirku narodnih napjevah, uz glasno podvikivanje zastupnikah naroda otvoren i ovaj hrvatski sabor, komu je važna zadaća, da uredi odnošaje naše domovine, da učvrsti važnost i ugled hrvatskomu narodu, da steče koliko je moguće staru sjajnost kruni Zvonimirovoj, koju sada nosi sjajni kralj naš Franjo Josip, da podigne materijalno blagostanje naroda, te ga ovako i u tom pogledu uzporedi s ostalimi prosvjećenimi i naprednimi narodi. A ti Bože, koji si rod Hrvatah doveo amo od dalekih Karpatah, koji si mu odredio, da predvodi ostale srodne grane na jugu, Ti ga i sad vodi, sjedini i pomaži, da prostigne cilj svoj, koji si mu i Ti odredio! —

Istoga dana počastiše gg. narodne zastupnike sjajnim objedom uzoriti g. kardinal Haulik i preuzv. g. ban trojedne kraljevine, a već sliedećega dana započme sabor svoje djelovanje. Dao Bog! na slavu i korist naroda hrvatskoga!

— („Pozor“) list liberalne stranke, koji morade podleći 12. siečnja 1864. uzkrsnu eto opet jučerašnjim danom pod odgovornim uredničtvom zaslužnoga književnika našega g. Bogoslova Šuleka, dočim je prijašnji njegov urednik g. Ivan Perkovac, za sada i zastupnik na saboru, pridržao si samo vlastničtvo. Mi svraćamo svestranu pozornost našega občinstva na to glasilo narodno, koje će, nadamo se, i na dalje jednakom odvažnošću braniti prava hrvatskoga naroda.

— (Oprostni koncert gdčne M. Malingerove.) U budući petak t. j. 17 om. dati će vrla naša umjetnica, gdčna Mallingerova oprostni koncert u narodnom kazalištu. Gdčna koncertantica toli je omilela jsvagdje, gdje su čuli njezino izvrstno pjevanje, da se upravo radujemo

Digitized by Google

ugodnosti, koje ćemo se uživati s njena pjevanja. Samo želimo, da dotična gospoda budu manje darežljiva dieleć bezplatne ulaznice, jer bi inače opet morali možda gdjekoji otići nenašav mjesta u parteru, koji bi inače drage volje došli i platili, samo da čuju i da se naužiju. Qui potest intelligere, inteligat.

— (Kolo), hrvatsko pjevačko družtvo daje danas u strieljani svoj družtveni koncert; poslje njega bit će plesna zabava.

Kazalište.

Nastavljajući, sbog inoga materiala prekinutu, kritiku, moramo opaziti, da ćemo i u buduće samo znamenitije komade prosudjivati; da ćemo osobito paziti na jezik i izgovor (što ga takodjer u školah naučismo!) A to s toga razloga, jer ima na pozorištu osobah, koje neimaju posve nikakova kretanja, pa ako jošte ono njekoliko riečih u savezu i valjanim naglaskom neumiju izreći, onda se sl. odbor ni najmanje neka nezačudi, ako koje liepe večeri nadje samo stanovite ljude u kazalištu. Način, kojim bi se moglo doskočiti tomu, da se nevaljali jezik sa pozorišta na uviek ukloni, bio bi taj: Svaki prevedeni komad ima se (prije nego li što se u zadaće podieli) popraviti, osobito, kada je g. Ф . . . . ћ i sam osvjedočen, da ima u komadih redovitoga prevoditelja krupninah, kao u izražavanju tako i omašnih krupninah slovničkih, sintaktičnih, koje bi se morale „utanjiti," kao i augmentativa, što ih narod sigurno onako nerabi.

A što su Niemci usvojili francezke i taljanske fraze, nesliedi da moramo i mi onako prigrliti njemačke. Hrvatski jezik daleko je bogatiji u svakom obziru od njemačkoga, toga mi valjda netreba dokazivati, pa ako se zbilja nadje takovih bud riečih, bud izrazah, da se moraju prema njemačkomu udesiti, to neka se barma kuju prama pravilom hrvatske slovnice i hrvatske sintakse. Ja mislim, da kazalištu nije svrha nespretne, nezgrapne germanizme širiti, nego iznositi na vidjelo bogatstvo našega jezika, ugladjivati ga, te ovako občinstvo naše, koje i onako obiluje u svom govoru germanizmi svake ruke, voditi, da privikne ljepše i čišće besjediti. 2 Igrači morali bi pred čovjekom, vještim naglasku, svoje zadaće pročitati, te si i zabilježiti naglas. To je sigurno jednostavan način, kojim bi se i tomu zlu doskočilo.

Prodjimo sada komadu „Seoska prostodušnost", koji se je vrlo dopao; gg. Freudenreich i Plemenčić, znani kao dobri šaljivdjije, odlikovahu se one večeri, gdčna. Tomaševićeva pokaza liepa dara za vesele zadaće, a občinstvo ju u sličnih ulogah uviek liepo pozdravlja. Gdčna. Bajzova odigra, kao uviek, svoju zadaću točno i krasno. U „Školi života" ili kraljevićna kao prosjakinja pokaza g. Brani već nješto slobodnije kretanje i izvrstnu deklamaciju. Mi se radujemo tomu, jer vidimo, da će nam se kazalište vrlim članom obogatiti. Gdčna. Bajzova odlikavaše se taj večer u svakom pogledu, osobito je krasno izvela prizor, gdje joj valja prosjačiti za oslieplјena supruga te se upravo čudimo, da je njena upravo vještа igra slabo odlikovana, dočim se često kojekakvim lakerdijam pleska brez kraja i konca. Gdin. Mandrović stupi kao „Gjuragj Branković" pred občinstvo, te izvede svoju zadaću vrlo dobro. Ugodnim svojim glasom predstavljao je dostojanstveno i čuvstveno kneza srbskoga. Občinstvo ga odlikova višeputnim: živio! što dokazuje, da mu je uviek mio. Ostala gda igrači izveli su zadaće prilično do gdčne Tomaševićeve, koja je vrlo pogrešila u prizoru, gdje se vraća iz Carigrada, kao oslieplјeni Stjepan te, hoteći ohrabriti otca, da neplače, dočim sama plače. U ostalom neznamo, zašto je bio taj komad izvan predbrojke. Jezik je dosta pravilan, do njekojih formah na ima i ama, koje su možda zato, što jih knez srbski govori.

M.

Književnost.

Smiljan i Koviljka. Spěvao Ivan Dežman. Nakladom Svetozara Galca, a tiskom Abela Lukšića u Karlovcu. — Pjesnikah valjanih — nadripjesnici obiljujemo — kao da sve više kod nas nestaje. Još dva tri starija, koji nas kadšto po kojom razvesele, premda su njekako, rekli bismo, vrlo škrti svojimi proizvodi; dočim od mladjih izuzimeš li dvojicu, najviše trojicu, nikakove nade: sve nezrelo, opureno te izvrtano. S toga čovjeku upravo godi, kad mu dodje što čestitijega u ruke. A ovakovo je gore spomenuto djelo g. Dežmana. Imade tu mjestimice vrlo liepih stvarih, a u obće sav pjesmotvor, po kalupu narodnih naših pjesamah udešen, valjan, te zaslužuje zbilja svaku hvalu. Mi priobćujemo u današnjem broju odlomčić iz toga prilično obsežnoga pjesmotvora; liep je, ali mislimo, da ima u knjizi još i ljepših. — G. pjesnik služi se tako zvanim Kurelčevim pravopisom t. j. rabi rogato ě, a izpušća e pred r, k tomu služi se dakako i kratkim genitivom. Knjiga obsiže 20 polutabakah i 288 stranah, liepo je i ukusno tiskana, a ciena joj samo 1 fr. a. v. — Mi što toplije preporučamo prijateljem hrvatske knjige ovaj pjesmotvor, to s bog njegove nutarnje vriednosti, jer toli daroyit pjesnik naš zaslužuje svaku podporu.

— **Trojedna kraljevina god** 1790/1 od dra. Franje Račkoga. Slawische Blätter javljaju, da je to važno djelo našega umnoga i vještoga historika već pod tiskom.

— **Poviest crkve Isusove.** Za više gimnazije i realke po njemačkom preveo prof. M. Mesić, a izdala hrvatska vlada; ciena je toj knjizi 2 fr.

Anagram.

1. :315⊙2×42 mjesto u petrovaradinskoj krajini
2. 7×6⌣2(◇42 „ „ brodskoj „
3. ⌣793×3◇42 „ „ „ „
4. 9(8(⌣×247 „ „ banskoj „
5. 2◇7×29,:⌣6 „ „ varaždinskoj „
6. ×(60(17,—◇. „ „ zagrebačkoj županiji
7. —3>213◇74 „ „ varaždinskoj krajini
8. >5>30(◇42 „ „ sriemskoj županiji
9. 2◇7×29,>1⌣. „ „ varaždinskoj krajini

:7⌣92×—>2.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 25. studenoga 1865.** **Broj 33.**

Šerežanin.

Na konja se maše,
Poput vile jaše
Šerežanin naš;
Svak mu korak valja
Za rod, dom i kralja,
Kô junaku baš.

Kad s' u boj odputi,
Tad mu, kô zmaj ljuti,
Žestok riče hat.
Tko se na njeg' digne,
On ga u grob prigne,
Da je rodjen brat.

Jao hulji svakom,
Mišlju koj opakom
Prestupi mu prag;
Tom srce nekuca,
Već mu čelo puca,
Da mu krvav trag. —

Kud samokres kreše,
Il handjarom teše,
Tu mu spomen crn;
Jer mu od desnice
Sve opada nice,
Kô od kose strn.

Štovanja svud vriedi,
Kad se liepo sredi,
I podfrče brk.
A za zlobna gosta
Junački mu dosta
Samo pogled mrk.

Dok je njemu mira,
Nikoga nedira,
Krotak je kô mrav;
Al kad s' unj zadjeva,
Plam mu s ustih sjeva,
Bjesan je kô lav.

Šerežanin slavni,
To je starodavni
Našeg roda štit.
U njega je dika
Krajiškog vojnika!
Kâ će vječna bit!

Gjuro Klarić.

Digitized by Google

Uzdarje junačtvu.

(Izvornica.)

(Dalje.)

Na okolo sve počiva — —
Samo što se kadšto petli,
Samo klepka što se čuje.
Samo s' ondje malo svetli
Jer se danak približuje.

(Br. Radičević.)

III.

Spet duva vjetar; nù ovaj raztjera i razprši za malo guste oblačine. Nejma više ni oluje ni grmljavine, nejma ni kiše, koja prestane padati, iza kako dobrahno nakvasi i namoči suhu zemljicu. Nad okolicom razasuta sirja magla sve se većma kida. Sierak zabjeli, danica se pomoli. Svietle zviezde ine, koje no su, pošto se bilo razvedrilo, časak joše sitno vodile kolo na nebeskom svodu i pastir im — blagi mjesec — potamniše ter izčeznuše...

Ivan rano uranivši odjezdi u bogatom òdjelu sa sjajnom pratnjom, na Belovićevom vrancu. Jašuć prolaze driemajuće krajeve. Sve dalje i dalje putuju kroz mirna, tiha sela, pàk slušaju sve ljubke glasove iza sna se probudjujuće prirode: pjene pticah, žamor vrielah i potokah, kukuriek pjetlah, pirkanje povjetarca. — — Rujna zora svita i rudi s izhoda; nježnim rumenilom svojim ocrveni prozračnu modrinu tè zažari rujnim svjetilom ovrške gorah, krošnje drveća i čitav vidokrug. Žarko se sunce radja. Nebesa slična su zlatnomu moru. Zlaćani traci sunčani sigraju se sa žuto-rumenim, malo gdje zelenim lišćem vrbah i jagnjedah, kraj potoka rastućih. U njegovom se sjaju prelievaju u raznolike omasti sijaset rosnih kapljicah, visećih kô biserje o vlaću; o grmovlju kroz šikarje ljeska se gladčina Kupe, nalik na raztaljeno srebro; u poskakivajućih talasih vidjeti je, gdje se praćakaju ribice. Kojegdje probliešti sunčana iskrica, odsjev valovlja, na kitnoj obali, koja obrubljuje nalik na šaren okvir srebren sâg. Po briežuljcih viju se vinove lozice; u voćnjake vabe ogladnjele putnike voćke, zrielim voćem preterešene. Zrak biva sve čišći, krepčiji, mirisniji. Livadno cvieće izpremieša svoj blagoduh s ugodnim hladom mlada jutra i svježim odisajem vode.

Malo po malo sve oživljava. Po stazah vrve težaci, gredući na poljski têg i tjeraju pastieri uz frule svirajući bujna stada na pašnjake . . . .

Jezdioci osvojeni s otih prizorah, sve se većma, na dahtajućih svojih izpod sebe kopitî zemlju izizbacujućih konjih približuju kraju puta si — u Petrinju. Sunce oskočilo je medjutim jur visoko. Do mala prispieše u grad. Ivan odmoriv se podjè s drugovi svojimi k turskomu vodji, Hasanbegu, kamo ga odasla kanovnik, da zamoli primirje od njekoliko tjedanjah, za koje bi se bili oskrbljivali živežom, strieljivom i vojnicî. — — —

Čas za časom, dan za danom lieti. — Cvjeta doznav da joj odjezdi dragan à neznajuć, kada li će se povratiti, proplače gorko. Njoj se čini svaki dan, svaki čas viekom. Sàda tekar ćuti, kako ga vatreno ljubi, kako joj je ukorenjeno ljuveno čuvstvo.

Brez Ivana sve joj je tamno, sve pusto, a srce tamnica, kamo nedopira nikakov svjetal trák, ili grobnica, u kojoj sve gnjije i truhne. Život njezin ravan je stieni sried uzavriele pučine, oko koje pljuskaju i prskaju pjenavi valovi morski.

On joj danju izabran predmet mišljenja, à noćju milo sanjanje. Dušom, nadahnutom jednom mišlju plovi po taboru turskom, gdje on boravlja. Srce joj je uviek nemirno, bezpokojno, ali uviek puno živahnom žudnjom i umiljnom nâdom; za ništa ina nehaje, ne mari. Drhćuć pozira sa zvonika crkve sisačke mutnim okom niz ravnicu prema Petrinji, oko koje se bjelasaju kao labudovi ili zapali snieg bieli razapeti šatori, jeda li dolazi Ivan, za kojim čezne, smagne, gine.

Ujak joj kanovnik, dostojan državnik i vieran rodu svômu, ovršiva neumorno i sviestno dužnosti svoje. Piše list za listom, i razašilja ih na sve strane, tražeći i moleći od zatočnikah vjere i narodnosti, da mu šalju u pomoć i vojsku i strielivo za obranu grada, komu bijaše posada veoma malena na broju.

Ima tomu, od kako su utopljeni izdajice, jurve osam danah.

Ivan neopraviv ništa, unatoč naporu svojemu, s prevejanimi Turci, zaputi se s družbom svojom kući u Sisak. Putem tjera vilenoga vranca si, da mu sve iz nozdrvah mavi plamen liže, à podkove vatru krešu. Obučen u pienu doleti u grad. Izvjestiv nájprije ò posljedku svôga pûta zapovjednika, pohrli na krilih Leljinih u naručaj Cvjetin, kojoj debele suze od radosti brizgahu.

Od nikuda jošt nestigne pomoć. Gradjani očajavaju s bojazni, dobro znajući, da nisu do-

Digitized by Google

rasli premoći turskoj. — Brže bolje pokupi Ivan, po nalogu kanovnikovu, s obližnjih selah seljane, namisliv̀ši, ako li bi se primakla vojska neprijateljska, odapirati njoj se složno i kriepko, bar dok doskoči nevolji njihovoj ban hrvatski Bakač sa vojnici svojimi, koji im to bio tvrdo i stalno obrekô. —

Uza to se što bolje utvrdjivahu; popravljahu oštećene zidine, nasipahu obkope i priredjivahu ratne sprave. Kanovnik Belović opominja malobrojnu svoju četu na slogu, odvažnost i smielost; utiešiva ih skorašnjim spasom.

IV.

Šta se žari s dalka?
Nil' to zrak sunašca?
Nij još ta žar-ptica
Digla sa gnjezdašca.
Turci, braćo, Turci
Sa srčbom se kletom,
Digoše kô pakô
Nad nesložnim svietom.

(St. Vraz.)

Malo bješe postojalo vrieme.

Prozorje svita; prva je svjetlost bjeljeti započela. Hasanbeg, dignuv izabranu vojsku iz Petrinje, krene š njom put Siska.

Kuda vrve, drma se zemlja pod silnim klopotom kopitah konjskih; tresu se gore od divljega rika i strahotne graje konjanikah ter pješakah turskih, koji uzgrede pljaćkaju, robe, pliene, razorivaju, sažižu sela pàk tako iza sebe svagdje ostavljaju težko izbrisive tragove zvierzke svoje okrutnosti: pustoš, garišta, ruševine i podrtine . . .

Zapanjeni Siščani izdaleka jurve opazuju užasne znakove približujućih se divljanah: sukljajući gusti dim i buktajući varničavi crljenkasto-žuti plameni, s kojih se žare nebesa, — pà se žurno pripravljaju na shodni doček.

Turci nahrupivši bliže, pritiskuju i poplave množtvom svojim cielu okolicu, na kojoj se utaboriše.

Umah pozovu prieko poslanikah zapoviednika Belovića, da im predaje grad. Buduć da im osta poziv bez uspjeha, stadoše, obkoliv grad, biti ga iz pušakah i topovah, nebi li ga prinuždili tim da se predade. Nù obsjednute to ni malo ne smete. Bez straha vraćaju im šilo za ognjilo. — Sipajuć žestoku vatru na nje, prvu im navalu suzbiše. —

Ele Turci razjareni sa loše sreće, nasrnuše na novo surovom vikom podvostručenimi silami. Bojna vreva i buka nastaje. — Ivan se jedva može odvojiti od milke svoje, koju grize grozna njeka slutnja. Grudi joj se stežu i nadimlju; na licu suza suzu stizat neprestaje. Al se junak, oduševljen za krst častni i slobodu zlatnu, neda ni suzami ni plačem suzdržati od bojišta; već pohiti da vješto razredjuje i namješćuje momčad.

Strašna je bitka. Gorom i dolom se ori gruvanje topovah, prasak pušakah, zveka oružja i vriska konjah. Nebesa lama stenjanje ràn̄jenikah, naricanje ženskinjah. Sive se magle puščanoga praha hvataju nad bojnim poljem, koje izprosiecaju provirujuće sunčane zrake i bliesak pucnjave. U Sisku se sve užurbalo. Sa obkopah i zidinah obaraju neutrudivi branioci neprekidno silnu vatru.

Ivan, koj no se rad izkazati, vitežki daje primjer i ugled svojim; gdje je pogibelj najopasnija, à sila najslablja, tamo pali puške, ohrabriva i podtiče na smjelost četu malenu, koja očivesto pokazuje kako ljubi domovinu i kako ne žali točiti vlastitu krvcu za nju. Medju svimi vlada ljubav, sloga, viernost.

Zabrinuta Cvjeta pomno razabira glasove s bojišta, sveudiljno se bojeć, da joj se nebi uništila kobna slutnja — što zbiljam usud tako usudi.

Ivan, koj no jošte svim junačtvom prednjačio, padne, pogodjen od zrna dušmanskoga, na obkop, tè se sastavi zemljicom crnom. Iz ràne jedne mu šikće krv. Dieva vidjevši, gdje nose nosila u stan ujčev, zaštrepi, à upoznavši polumrtvo, ukočeno, obljubljeno tielo, usupne se i ustuboči.

Krvca joj stine u žilah; žar joj mine s oka; lice tamni ka sinji pepel, à koraljna joj usta bliede. — — —

. . . . Bitka i pucnjava bez prestanka traje. Polje ugreznuto u krvi, prekrije se truplî turskimi, à Kupa se crveni od krvna crvenila. Turci su neutamanivi, kao stoglav (hýdra), mnogo ih već zaglavi, ali padši samo ustupljuju mjesta svoja čoporom novim. Naši umiraju mirno, nù ih biva sve manje i manje. Sile su im malo ne posve smalaksale, nade izlizale; ele ipak još ne klonuše duhom.

Iznenada čuje se trublja trubah, tutanj bubanjah, a za čas vidjeti je u zraku se vijuće trobojne stiegove, obsjednutim u pomoć dolazećih vojnikah; što ih neizrecivim uzhitom i veseljem napuni. U Sisku sve klikće, sve podvikuje, pà se raduje, napinjuć stražnje sile. — Ogorčeni i bjesomučni Osmanlije neznaju ni kud, ni kamo.

Prispjelim junakom dobra sreća posluži. Turci, kojih sieku kao lûbenice, nagnu bježat na sve

*

Digitized by Google

strane, da si bar ruse proiznesu glave; al se za njimi stisnu trkê u potjeru banovi konjanici, koji ih mlate kao bjelicu-pšenicu. Ratna jeste oluja razagnana.

Oslobodjeni Sisčani pozdravljaju dubokom harnošću bana Bakača, što ih je sa svojimi Hrvati izbavio biedna robstva i smrti; pà ga slavnim slavljem slave. — Ova dična pobjeda ukroti barem za čas biesnilo tursko; Hasan bo sklopiv mir s našincî odšikne varvarskom vojskom svojom u Bosnu, da tamo tlači, guli i globi ubogi puk.

(Konac slieditî će.)

Oproštaj

hrvatske pjevačice od opere, Matilde Mallingarove od svojih dobrotvorah i saborni-kah, od Ivana Trnskoga. *)

Evo vam me pred sjajnimi lici,
Pred tolikim roda odličnici,
Što vas zemlja hrvatska izabra,
Da budete obrana joj hrabra, —
I što amo pohitiste listom,
Da čujete novakinju istom,
Kojoj samo vaša milost mila
Vrstna bit će ojačati krila.

Nije čudo, da sam ovog trena
Uzrujana i sva uzbunjena,
I da u dva silna osjećaja
Punano mi srdce se razdvaja.

Jedan mi je osjećaj milinja,
Kojim sad se dičim novakinja,
Da mi oči vide doma dike,
Naroda nam hrabre zastupnike,
Slave viencem ovjenčane glave,
Domoljube čiste, zbiljne, prave,
I ponosne roda velikaše
A i sjajne zviezde knjige naše.

Pak mi ponos tjera krv u lica,
Da sam i ja kći vam Hrvatica,
I da spomen u srdašcu vriežim,
Da s vas samo za vještinom težim
I da jošte umom nedozrjela
Brige vaše dostadoh se diela,
Da po vašem veledušju mnogom,
Na te daske smijem stupit nogom,
I štogod je u mene vještine
Da je odsjev vaše zadužbine!

S tog me evo cielom dušom vaše,
Dužnice vam i srcem pristaše,
Koja vazda vas se sjećam harno,
Koja sklapam ruke blagodarno,
Da Bog višnji plati i namiri,
Da vam srce i dom naš se širi!

Još navire osjećaj mi drugi
I povod je srca težkoj tugi,
Da se od vas i od roda dielim,
Da je opet poć mi svietom bielim,
Da se opet na put dugi krećem,
Na put težak za liepim umiećem,
A štono je srdcu milo momu,
Da ostavljam na hrvatskom domu!

S toga mi je srdcu odoljeti,
Tuge moje pred vas glas iznieti,
Na odlazku, kad već ima biti,
Suznim okom milo zamoliti,
Da kraj vaše silne glavobolje
Ja vam jedna neizadjem s volje,
Već, ko sunce svemu svieta sije,
Da i mene milost vaša grije!
A ja nikad vjernom si pameću
Vašeg milka zaboravit neću!

S Bogom dakle domovino mila!
Koja si me sreći dohranila,
S Bogom ostaj sokolova mati,
A skoro mi obiljem procvati!
S Bogom roda dike i velmože!
Kojih milost i meni pomože!
Gospodične i gospoje slavne,
Rodoljubne i na žrtve spravne,
S Bogom, s Bogom ostajte na domu!

A sad jošte na rastanku momu
Milo primte glas pjevanja moga;
Jerbo milost nikad nije stroga.
I prem ako slavja biti neće,
Glas je, znajte, kćeri odlazeće,
Glas slabačak turobna milinja,
Kim se prašta — kći vam Zagrebkinja.

*) Budući nam je ova liepa pjesma prekasno došla, to ju nismo mogli staviti na prvo mjesto, kao što punim pravom zaslužuje. Ured.

Digitized by Google

Parizina.

Romantična pripoviest od Byrona.

I.

Doba je, u kojem se čuje samo žubor vodopada i sladko pjevanje pticah; — čas je, u kojem se glas ljubavi još sladjim čini uz ovakov blaženi romon — kad prijatno duvanje tiha povjetarca i veselo blize vodice žuborenje njeki čarni i osobito radostni glas probija uši ljubovnikah u samí. — Kad rosica tihano škropi mirisni cviet; zviede kad se na plavetnom nebu pozdravljaju; u zraku kad zefir sve to jače duva i kitnaste grane povija, na kojih zeleno lisće trepteće i sve to tamnijim postaje; a kad se na obzorju ona slaba svjetlost i dražestna bjelina neprimjetno iza topla zraka pomalja, kao odsjev odlazećega dana: oh to je božanstveni prizor, dražestna večer!

II.

Ali ne ostavlja Parizina sobe, da se nasluša vesela romana vodopada i prijatna, gibkoga glasa pticah; ne hoda niti se šeće žena ta, da promatra svjetlost neba, predivna izpod noćnih osjenah; ako se ona vrza po Estovoj bašći, nemami ju tamo krasota cvieća, — da sluša . . . — ali ne pjenje ptičicah, nego, jer sluti tomu podobni glas. Smjerno broji korak po korak stupajuć napred kroz mirisno drveće; najednoč biserne obraze poče prosipavati njeko bljedilo, a rumen usne neki žar — pak i srdce hoće da skoči iz nježnih prsijuh. Začuje se njeki glas medj onim treperenjem lahkoga lišća, — ona oživi kao mjesečna noć poslje tuče i silne pljuske; krv joj brizne u bielo lice: još cigli tren . . . da su zajedno. — Prodje. — Zaljubljeni kleči u blaženoj radosti pred krasnom ženom.

III.

Ta što je njim sad sviet sa svim svojim bogastvom i dobom vremena? Sve divote zemlje i noćnoga neba, sve to izčezava u njihovoj pameti i pred njihovim očima; kao dao su mrtvi, kao da je svega nestalo, oni nemare za ništa, bilo gore ili dolje, ili naokolo. Jedno guta dah drugoga; zadovoljnost sjaje im s licah; toliko su oni uzdasi duboki, da, nebi li skoro odahnuli, živa nesvjestica ugušila bi oba srca. Padali njim na um nesreća i opasnost u ovako radosnom bunilu i nesitom snu? Sjećaju li se, da ovaki trenutci brzo lete? I da moraju proći? Pa ipak prodjoše! Brzo i prebrzo njim.

IV.

Sa turobnim okom pozdravljaju mjesto svoje ljubavi, i ako se i nadaju i jedno drugomu zaklinje, opet su tronuti, kao da im je to poslednji pozdrav i poljubac. Često uzdišu, dugo predugo se grle, a i usne kao dao su im prikovane, ne mogu se lahko razdvojiti . . . Medjutim poče nebo osvjetljivati divno lice čarobne Parizine; zviezdice nebeske jedna za drugom izčezavaju baš kao da su i one bili svjedoci stidne te ljubavi. — Još se ona, i to često, baca u naručaj ljubeznoga, te mu drži ruku koju bje primaknuo k prsim odaklje se odvaljuju težki uzdasi: valja se razstati. I to učiniše oba u najvećem priezanju i najužasnijoj slutnji, kamenim srdcem!

V.

Hugo spava i samcat boravi san u svojoj ložnici. Ona mora da počiva uz stara, neljubljena supruga. Ali ona ne spava, nego bunca, bliedi i trza sobom, jer ju muče čudni sanci.

U toj borbi izusti ime, na koje u javi ni pomisliti nebi smjela, pak po tom grli i cieliva svoga gospodara, koga ne ljubi. Vatreni poljubci u najsladjem uživanju probude izdana domaćinu, varaju ga česti i sladki uzdasi buncajuće žene, osobito nježna grlenja, kojim nije bio priviknuo, ganuše ga do najvećega uzhićenja. — Od dragosti i milinja plače on nad ženom, koja ga u snu neizmjerno i nježno ljubi.

VI.

Grleći ju i najsladjimi poljubci obsipavajuć nasluškiva svaku rieč, koju u snu ona izgovara. — Čuje . . . — Ta zašto se trese knez Azo, kao da je čuo trublju Arkangjela? — Istom glas nad grobom bit će mu užasniji, kad ga pozove, da ustane na život neumrli, da podje pred najpravednijega sudca! Glas taj obori onaj blaženi mir duše njegove sasma; promucano ime u snu sruši ga te mu predstavi svu veličinu sramote i grieha na jedanput. — Čije je to ime? Ono je Hugino njegovoga — Tomu se nikad ne nadaše! — Ono je Huge, — sina žene, koju on ljubljaše, — njegovoga sina, — ploda razuzdane mladosti, kad prevari Bielku, i kad joj uze poštenje i nevinost; jer vjerova nevjerniku, kojega ljuba nikad se ne nazva.

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

PRIJATELJSKI DOPISI.

Priobćuje X. Y.

V.

Dragi prijatelju! već ti nisam davno pisao; tomu su krivi kojekakvi poslovi, a i šabor, koji se je evo sastao u našem Zagrebu. Nu o njem drugi put koju više, sad ću ti dojaviti, kako se u Zagrebu hrvatski jezik rabi.

Da ti rečem od šale: kad bi slavulj donio ptićem svojim crvića, pa čuo, da mu porod neobičnim tudjim glasom cvrkuće i za branom kljun otvara, sto bi on uradio? Crvà bi iz kljuna pustio, djecu bi gladnu ostavio i to za uviek, jer nebi htio znati, da je porod njegov, nebi mario za onu ljubav, koju i niema životinja za svoj porod goji, već bi ga odtisnuo od sebe kao izrod. Nema toga doisto u nerazborite životinje, jer je njegov nagon stalniji nego-li je razum ljudski; ali ima to u prvoga i najplemenitijega stvora božjega, da se otac sinu, sin otcu, mati kćeri, kći materi, i brat bratu i rodjenu otudjuje i jezikom i običajem plemenitim, a prikora se i sramote neboji od nikoga.

U Zagrebu sam, u hrvatskom gradu, pa opet se tu širi tudjinstvo kao i u Frankfurtu ili u drugom kojem gradu germanskom; ili sam u gradu hrvatskom? — Kamo te god noga nanese, kamo god uho prikloniš, od svakuda ti tudji, neobični tvrdi glasi vriedjaju sluh i srce ti bodu. Čovjek bi se svačemu prije nadao, nego-li tako obilnu, obćenitu i Hrvatu nerazumljivu govoru u hrvatskom gradu. — O tempora, o mores! O Cicerone, da mi je tvoj jezik i zlatni stil tvoj, da pišem i govorim dan i noć proti tudjemu duhu i običaju, i proti domaćim Katilinam, koji rod svoj, krv svoju, ime svoje zameću kriju i taje, srameć se govora svoga, pod našim nebom nikla i bogom odlikovana! Ta što je drugo u tom? Rieči se majčine stiditi reći će takovim se robom i kukavcem držati i smatrati, kakove se kukavice, kakova kukavština riečmi izreći nemože. Svi narodi u ovom izobraženom vieku znadu što je narodnost. I mi to mnogi znamo; ali što je naša narodnost, čini se da dobro neznamo ili nećemo da znamo.

Kamo god zadješ, kamo god udješ ili zaviriš: od svuda ti tudji jezik srcu i onako izranjenu rane nove zadaje. Hoćeš-li nepoznat što boljega pojesti i popiti i na pristojnijem mjestu, nesmiješ hrvatskim jezikom u hrvatskoj zemlji ništa zapitati, ako nećeš, da ti se u oči smiju i rugaju. Narodna kavana, narodna gostiona nad vrati stoji; a čim preko praga u nutra stupiš, liepi i milozvučni glas: vas šafens, tebe gladna morda ili žedna na slavu germanske kulture spominje; pa ako mu se nećeš ili neznaš onako odazvati, kako ti je udvorno ponudio, a ti poberi pete pa hajde onamo, gdje ćeš za manje novacah barem čuti pohrvaćenu tudjinku: kaj zapovedaju!

Staro i mlado, bogato i siromašno znade njemački. Misleć i sudeć pravo, rekao bi čovjek, da se i Zagreb pred njekoliko godinah prenesao iz sred sriede Teutonije, te se već samo nešto pohrvatio: tako se duboko tudji duh i tudji običaj u njem zakorenio. Da bog da, ja pretjeravao i lagao! Da bi mi pero samo deseti dio onoga moglo napisati, što mi je um zamislio: bilo bi tu dosta pisarije i svakojake šarolije, koja morda nebi svakomu draga bila.

Znamo, kako se je pred pet šest godinah na tudju zanosilo, da se je malo moglo znati, da je Zagreb u Hrvatskoj zemlji. Zagreb nam samo gdjegdje po neuku i nepismenu bio grad hrvatski. Tudja je podmuklost znala, dok smo mi spavali, zlo sjeme posijati, krv nam našu izsisati i svoju otrovnu u žile uliti, da ni osjetili nismo. Hvala bogu i sreći, eto se pred njekoliko vremena počesmo dizati. Njetko se osviestio, poznao sam sebe kao čovjeka, imajućega nekakvu narodnost, te tako i do danas ostao; njetko se osvjestio i poznao pravu istinu, nu se opet u san i u mrtvilo zavalio: to su tvrdi stupovi tudje kulture, a gnjili naše narodne prosvjete; netko opet niti se prenuo niti se probudio, kao da na zemlji i neživi. Oni prvi, to su ti pravi narodnjaci; drugi su prijatelji tudji, a neprijatelji svoji; a treći su nitkovići, niti spomena vriedni. Prvim čast i poštenje! Ostalim pošten Hrvat nemože zla želiti, nego zdravu pamet. Dvi trećine Zagreba znadu hrvatski i njemački, govore i jednim i drugim jezikom; a treći dio umije samo njemački, te tako uviek i govori. Izabrani narod božji ili sinovi Abramovi i tudje uselice glavni su podupiratelji i širitelji tudje blagoviesti (evangjelja), našemu duhu i narodnosti ne spasonosne, već otrovne i pogubne. A liepi je broj i sinovah Hrvatovih, koji se s ovimi za lovore otimlju, tko će se od njih gospodstvu tudje kulture bolje umiliti, tko-li narodnost hrvatsku bolje gaziti.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 24. studenoga.

Liepo je biti zastupnikom narodnim, velika je to i slavna zadaća, nu i puno mučna. Kakove su dužnosti narodnih zastupnikah, to mi nemožemo na ovom mjestu razlagati; ali svakako toliko možemo reći, da svaki narodni zastupnik nesmije dopustiti, da njim zavladaju strasti ili, što je još tri put gore, vlastito bud koristoljubje bud častoljubje, nego treba da mu u svih činih i govorih lebdi kao zviezda predhodnica, kao gorući stup sried tamne noći: sreća, sloboda i blagostanje naroda hrvatskoga. Kao što je njekoč gorući stup narodu odabranomu bio kažiputem noćju, dok tumaraše neizmjernom pustarom arabskom; tako neka uzvišena idea narodnoga blagostanja i narodne veličine vodi svakoga od povjerenikah naroda u ovom toli važnom vremenu.

Narodu našemu treba skore i valjane pomoći, jer je sada u tako nepovoljnom položaju, da se je bojati ružne budućnosti, nepobrinu li se narodni zastupnici, da mu kukavno stanje poboljšaju. Nu varao bi se tko misli, da bi hrvatski narod traži samo „panem et circenses“, da bi se zadovoljio loncevi punimi mesa, a da netraži više ništa. Mi želimo, da nam se narod i u blagostanju svom podigne, ali da uz to neizgubi svoga sadanjega ugleda, što ga uživa medju ostalimi europskimi narodi; pače on hoće, da se njegov taj ugled još i podigne, da mu se povrati dostojanstvo, kojega ide i koje on zaslužuje po svojih slavnih činih, po svojoj prošlosti, kojom se punim pravom ponosi. Protivnici naši umieše taj ugled oboriti, liepi glas hrvatskoga naroda pridušiti podmećuć mu zlobne, nedostojne ga čine i namjere. Našim neprijateljem podje za rukom, te su važnost naroda našega podrezali razciepav ga na razne komade, a ti se sada jedva i poznavaju. Sabor dakle hrvatski, ako želi važnost tu dignuti onako, kako to zahtieva i sam narod, njegova poviest, mora prije svega zahtievati, da se razderana uda sjedine u jedno čvrsto tielo; on mora nastojati, da se popuni kruna Zvonimirova barma ponješto. A to će činiti tim lašnje, jer je taj zahtjev posve pravedan, utemeljen na poviesti naroda hrvatskoga, a leži duboko ukopan u srcu svakoga Hrvata.

Ovo su po našem mnenju stvari, koje da će se izpuniti, očekujemo od sada ročećega sobora našega. Tko nejde putem, kojim se mogu ove svetinje postići; tko krivuda stranputicami, te mu je vlastita korist provodić u svakoj borbi, a domovina onaj veliki plašt, za koji on prikriva te ružne namjere; na toga valja svom silom udarati, jer je to crv, koji podgriza svaku zdravu klicu i drugim poštenjakom, koji svojim kužnim dahom sve truje. —

Ovo neka bude rečeno za sada; tko hoće, može sve lasno razumieti.

— (Gdčna. Vizjakova) naša zemljakinja, pjevati će u pokladah buduće godine u Fiorenci Novine taljanske pišu vrlo povoljno o njenom pjevanju.

— (Koncert.) Narodni zem. glasbeni zavod dati će u ponedjeljak tj. 27. o. m. u „dvorani“ koncert na čast zastupnikom sabora trojedne kraljevine, u kojem će, kako čujemo, sudjelovati i naša umjetnica, gdčna M. Mallingerova.

Koncerti.

U ovo deset danah, odkako nam izadje posljednji broj, slušasmo dva koncerta; mi ćemo o svakom nješto progovoriti.

Dne 15. o. m. dade naše „Kolo“ u strieljani koncert i to u čast zastupnikom hrvatskoga sabora. U obće možemo reći, da je i tu „Kolo“ pokazalo puno dobre volje i liepoga napredka. Poslje prve overture pozdravi pravnik g. F. občinstvo upravo krasno sastavljenim proslovom. Oba sbora „Gdje je slavska domovina“ od Wintera i „Slava mladosti,“ od Müllera, sadanjega tekničkoga ravnatelja „Kola,“ upravo se dopadoše. Osobito ovaj posljednji imade liepih svojstvah. Nadamo se, da ćemo ga još koji put čuti. Četveropjev, sastavljen g. Gjurom Eisenhutom, dokazuje, da ima u rečenoga mladoga gospodina svojstvah, koja nam pružaju nade, da bi on mogao hrvatskoj glasbenoj umjetnosti liepo koristiti. Od ostalih komadah spominjemo onaj iz „fra diavolo,“ izveden orchestrom na obćenito zadovoljstvo. — Koncert posjeti liepa kita članovah hrvatskoga sabora, a medju ovimi i odlična gg: preuzv. g. biskup Strossmayer, kojega dočeka te izprati glasno klikovanje mnogobrojnoga občinstva, preuzv. g. ban i druga gospoda. — Poslje koncerta plesalo se sve do biele zore.

Nam je vrlo milo, što i opet možemo pohvaliti naše „Kolo,“ pa se nadamo, da će ono i nadalje svom snagom napredovati na tom liepom polju, a pri tom će ga drage volje podupirati svi iskreni rodoljubi hrvatski.

—y. (Oprostni koncert gdčne M. Mallingerove.) Drugom, vrlo ugodnom zabavom obradova nas naša vriedna i vrla umjetnica, gdčna Mallingerova i to 17. o. m. u narodnom kazalištu. Koliko naše občinstvo cieni narodni napredak, dokaza nam i ovaj njezin koncert, jer kazalište bijaše upravo dubkom puno. Gdčna M. Mallingerova pokaza zahvalnim čuvstvom zahvalnost za sadašnju podporu; jer ako i nismo u svem napredniji od inih narodah, to nam ipak nitko nemože reći, da nismo prijatelji svemu, što je liepo i dobro, a tako i umjetnosti; pače u ovoj posljednjoj točki možemo se, rekli bismo, natjecati s ostalimi narodi, jer težko da bi se ih našlo, koji bi bili razmjerno našemu broju toliko učinili. A dat će Bog i dobra sreća, pa ćemo možda ipak za koju godinicu moći kliknuti: hajdemo u hrvatsku operu! —

Poslje dobro izvedene ouverture oprosti se gdčna M. liepim proslovom (Mi ga priobćujemo u današnjem broju. Ured) s uzhićenim občinstvom. Kod besjedovke opazismo, što je u srcu osjećala, da je i riečmi potvrdila; riečju: deklamacija njena bijaše upravo izvrstna. Pravo pjeva g. Klarić u sonetu njoj namienjenom:

Miljem rieči, divotom pjesmicah
Cielom jugu uzdižeš mi diku,

Digitized by Google

Slast mi širiš majčinu jeziku,
Da ga ljubi svaka našinica."

Kao što je krasno besjedila, isto tako, da mnogo je više uzhitala obćinstvo svojim ugodnim i umjetnim pjevanjem, tako da bih gotovo rekao, kako joj se je sva narav u umjetnost prelila. Molitva iz „Nabukodonozora," tropjev iz „Fausta i Margarite" pjevaše hrvatskim jezikom, što nam je jošte jače godilo. Osobito nas zateče izpjevav velikim čuvstvom „Gdje je stanak moj?" — Sborovi bijahu prilično slabi; tim — više pomisli mnogi, kako bi bilo krasno i koristno, kad bi se „Kolo" i mužki sbor složili, da kojom god prilikom pokažu, koliko mogu zajedno, da pokažu, kako ima i Zagreb sbor, kojim bi se ini gradovi ponositi mogli. — G. K. igraše violončel dosta čuvstveno i liepo.

Na svršetku želimo od srca, da rodoljubi i prijatelji umjetnosti neuztegnu svoje ruke gdčni Mallingerovoj, jer ona zbilja zaslužuje svaku pomoć; a s druge strane nadamo se pouzdano, da će ona napredujuć u umjetnosti uviek misliti i na slavu naroda svoga, da neće nikada i u nikakovih okolnostih zaboraviti, da je i Hrvatica, kći naroda ponosna, te da se i ona s njim ponosi! —

Ovdje još na svršetku dodajemo pjesmu, poslanu nam iz Italije od vrla domorodca, gdčni. M. u slavu izpjevanu.

Matildi Mallingerovoj.

Divna pjenja narav dar Ti dade,
Krasne, mile pruži Ti urese,
Nježna Tvoja duša sviet uznese.
Raj već živiš tu na zemlji sade.

Dušu božji darak Ti opaja,
Bistrim okom, kojim kada zirneš,
Mnogu žicu srca lasno dirneš,
Okom učiš: nikad da nezdvaja.

Goji sveta čuvsta grudi,
Stalna, čvrsta na toj stazi budi:
Doma slavu svagdje, uviek širi! —

Riečju, pjesmom svaku mržnju smiri! —
Dom će Tebe svojom vilom zvati,
Više zemlja nemože Ti dati.

Božidar M.

Smjesice.

(Glasovi o ljepoti Slavjankah). G. Rohrer veli u svom opisu stanovnikah austrijske države: „Mnoga slavenska kćerka u Českoj obdarena je tolikom ljepotom, da u istinu ljepših djevojakah nebje niti u staroj Joniji. Kranjica, osobito u gornjoj Kranjskoj, odlikuje se medju svimi Slavjankami izvanrednom bjelinom i čistoćom odiela, koja bi mogla uzorom biti bečkim modisticam. U Čaplovićevom spisu „Hrvati i Vendi" veli se: „Za uzor krasote smatraju se Hrvatice u šopronskoj županiji." U spisu „Listovi o Ruskoj" piše njeki Niemac svomu prijatelju u Lipskom: „medju ruskimi ženami i djevojkami vidio sam vrlo mnogo i takovih, koje bi bio Herodot bez dvojbe za amazonke držao." Slavni filosof Kant nazvaše Poljsku zemlju „rajem ženah." Nu Poljakinje ne samo da su ljepotom liepe, nego one slove s mnogih inih kriepostih, te bi se mnoga Hrvatica mogla tu ugledati, kad bi samo htjela!

— (Gospoje kao poštarski činovnici). Vrhovno ravnateljstvo poštah u Saksonskoj objavi, da će se u buduće pripuščati kao praktikanti poštarski gospoje i gospodine, koje su navršile 18. god. Njeke od njih svršiv praksu službovati će kod pošte, a kruge kod brzojavah. — Ovako pripovieda češka „Lada."

Smješice.

Sastala se dva krajišnika, dva vojnika, došla oba iz Taljanske, kod ognjišta na dogovoru. Tud se stane jedan hvalit, kako on dobro umije taljanski. Na što će ga drugi — stražmeštar — izpitivati.

— Stato a Milano (Bio si u Milanu)?
— Si! odvrati on.
— Stato a Venezia?
— Si!
— Stato a Padua anche a Verona?
— Si!
— Brussa il tabaro!
— Si
— Brusa ti il tabaro
— Si! si!
— Vjeru ti, izgori ti kabanica!
— A zašt mi to nekažeš, odvrati ovaj posve flegmatično.

Njeki seljak potrošio je skoro sav svoj imetak na školanje svoga jedinoga sina. Kad je napokon vidio, da iz njega niš nebude, dovede ga natrag kući da bude seljak, pa sad običava reći: „A joj, tužna mi majko, koliko liepih kravah dao sam za ovog jedinog vola!"

„Jeli šta novoga?" zapita oficir novaka-vojnika (rekruta), koji je nocju stražio. „„Neima ništa, gospodine poručniče, znate li možebiti vi šta?""

Saborski predlog.

Čujemo, da se sprema njekoliko zagrebčanah, te će podnieti visokomu saboru molbu, neka se stvori zakonski članak, usljed kojega će morati svi stanovnici grada Zagreba preseliti se na brdo sv. Jakova, kad padne komu na um, da priredi kakov vatromet na Jelačićevom trgu.

Zagonetka

Od Dr. N. I.

U gradu i selu,
Je l' hora, u bielu
Odjeven odielu,
Sad zrakom se vije,
Sad poljane grije,
Sad sunce ga pije.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 5. prosinca 1865.** **Broj 34.**

Poziv na predplatu.

Pet godinah minut će za 25 danah, što je „Naše gore list“ prvi put veselim licem pozdravio hrvatsko obćinstvo. Vjeran svomu načelu, što ga izjavi u prvom pozivu na predplatu, nastojaše on, koliko mu je samo moguće bilo, da zadovolji onomu načelu, pa i u obće zahtjevom, koji se danas traže u lista, što no napisa za svoju zadaću: ugodno zabavljati svoje čitatelje, miešajuć zabavno sa poučnim.

Kad je „Naše gore list“ počeo raditi, bijaše on jedincat svoje struke u domovini; nu tečajem vremena priteknu mu u pomoć još dva vrla druga, pa ovako zajedno radijahu trojica na liepom polju narodne beletristike. Žalibože, vrli drugovi njegovi jedan za drugim uzmalakšu, jer ih naše obćinstvo slabo gojilo i slabo za nje marilo. „Slavonac“ prestane, a „Glasonoša“ eto poručuje nam iz dalekoga Beča, da će morat ovom godinom završit svoj tečaj.

Tako je eto „Naše gore list“ opet osamljen; i on će morat kao takov sam raditi — jer „Bosiljak“ nemože se uzeti kao list beletristični u strogom smislu rieči — koliko bude mogao. Ovo je vrlo žalostan pojav, jer dokazuje, da naš narod još nije onolikom vatrom pristao za narodnu knjigu, kolikoj bi se mogli nadati; pače da tudjinstvo imade kod nas vrlo mnogo i premnogo pristašah.

Znamo mi dobro, da su sada takove u našoj domovini zavladale okolnosti, uslied kojih svatko volji čitati političke novine; nu to nebi trebalo da smeta rodoljube, oni bi morali podupirati i ostale listove, kojim je svrha hrvatskim jezikom širiti prosvjetu u narodu, tim više, što beletrističke novine nezastupaju ni ovu ni onu političku stranku, pa s toga može jih čitati svaki domorodac, bio on ovoga ili onoga političkoga mnenja.

Mi smo do sada nastojali svom snagom oko toga, da zadovoljimo svojoj zadaći; nismo li toga svagdje postigli, nije krivnja naša, jer su nam okolnosti bile vrlo nepovoljne, i jer naši stariji književnici upravo neće da nas pomažu.

Uzprkos svemu tomu mi smo opet voljni raditi i nadalje, pa pozivljemo svekoliko naše obćinstvo, da podupire ovaj jedini zabavno-poučni list u trojednoj kraljevini. A da uzmognemo valjano urediti se, to molimo sve naše prijatelje, koji su voljni držati list, neka se prijave svakako do konca ovoga mjeseca, ma i neposlali umah novacah, samo neka se predbroje.

Ovom prilikom opetovamo i uljudno molimo sve naše na peru vještake, neka se sjete, da ovaj list koristi narodu našemu, pa neka ga vrstnimi svojimi proizvodi kite — ta s toga bit će upravo njim najveća dika.

Ciena „Naše gore listu“ ostaje nepromienjena t. j. 5 for. za cielu godinu, a 2 for. 50 novč. na pó godine.

Uredničtvo i odpravničtvo

„Naše gore lista.“

Digitized by Google

Uzdarje junačtvu.

(Izvornica.)

(Konac.)

V.

Ivan dopane u vojni ljute ràne, koja mu je jur sada pod vještim zavojom. Zrno ga uhvati u lievo rame. Onesvješćen i sumrtav stenje u tihom stanu Belovićevom. —

Nad krevetom mu kapâ Belović kao ljubežljiv otac; još usrdnijom sućuti tetoši oko njega mukom mučeć, kao iskrena sestrica oko rodjena bratca, turobna, sietna Cvjeta, koja sa tuge vehne nalik na nježan cvjetak, komu milovidne šari pobliedjuju, a sladki miris izhlapljuje. Kada godj ju dobrostiv ujak tieši i miri, ona mu se vije oko vrata, kao bršljan oko duba, tè ga obasiplje suzami i cjelovî, — al se utješiti nedâ. —

U gradu sve se utaloži. Prijašnje se stanje opet vraća. Sve stare gusle gudi. Stanovnici prijanjaju uz obikli jesenski posal: kose livade, obiraju voćke i vinograde; sahranjuju poznu ljetinu, i krmu, te dovršuju poljsku radnju.

Vrieme biva maglovito i kišovito. Vjetar duva kroz spore vrške tè spuše suho požutielo lišće s drveća, što no gnjije zatim na mokrom tlu. Sunce tužno sjaje kroz razastrte siere magle, pàk je često posvema sakrito za tamnimi oblaci . . . .

U od Siska nješto udaljenoj starinskoj, bršljanom obrasloj zgradi kanovnikovoj vlada mrtva tišina, kao da nejma u njoj ni živa duha, ni ćuha ni sopuha . . . .

Sunce se vije na zapad; posliednji mu se traci grle i rukuju s gorom. Narančasta se smies pruža po plavetnom plaštu.

U tihoj sobi bolestničkoj muklo jeca iznemogao i ránjen Ivan. S prozora, uz koji se penju vinove loze, narišu se kolebajuće siene njezine na zidu i dopiraju pojedincate pruje narančaste sunčane šari na mramorno lice Cvjetino — koja bdije nad ranjenikom — tè ga obaviju kao ananim, prozirnim, bajnim vêlom.

Ivan se netom probudi od nesvjesti, u koju padne sa gubitka krvi — progledne i smotri angjelka svoga, obasjana božanstvenom lučju, prignuta nad sobom, pà mu harnim pogledom zahvali na tolikoj ljubavi.

Za tren opet zažmiri gasnućima očima, tronut s ljuvezni i svladan žestokom bôlju.

Cvjeta težko uzdahnuv svrne suznim okom onamo, odakle se milosti diele, kamo se nâde šalju, gdje sunce utjehe sjaje, kad no vidje, da joj se dragan kaže živ. Nù joj, akoprem sine iskrica nade, ipak još odlanulo nije, jer ju je strah, da preboljeti neće.

Narančasta smies, što plivaše na modrini nebeskoj, opet izčeznu. Mračni mrak krije zemlju. Noć nastaje.

Kako nakon oduge tamne noći — za koje Cvjeta, niti netrenuv, neprekidno ránjenika gledaše, taruć mu mrzli znoj s čela — osvanu bieli, hladan dan; tek što je žarko ogranulo sunce, već ti se gle poče gibati dosele obumrlo, nepomično tielo Ivanovo. Opalo mu i probliedjelo lice probi zrak života, a oči se otvoriše. Opet zgledne pokraj sebe làne svoje, Cvjetu svoju, prihvati mekanu, bielu njezinu ručicu te ju pritisne na modra usta. Dievu obuzè radostna ćut, što joj dragi nanovo oživnu. Sad joj se istom ponješto poumiri nutrnja uzbunjenost. — Brzo skoči k ujaku si, da mu javi toli razkošan glas Beloviću se čelo, na kojem se bila navukla koprena žalosti, opet razvedri. Pruživ Ivanu ruku, stade mu saobćivati, kako, poklje pade zemlji, spasiše već malo ne duhom klonulu četu došavši zemljaci, a kako bje hametom potučena turska vojska.

U njegovo srce uli ta viest novi život, novu snagu, novu moć; a na oku mu se naresi krupna suza radosti!

Cvjeta opet je ista. Biće njezino nutrnje jurve je u podpunom skladu sa spoljašnjim. Po bjelopûtnom joj obrazu plije opet nježno rumenilo i ljubki posmjeh; ginuće oči joj se opet kriese; ponadute tanko-svite ustnice opet joj su crljene poput jagodicah ili pupoljka ruže.

Njekoliko nedjeljah minuše, za kojih podnaša Ivan mirno žestoku bol svoju. Luče mu čuva ga i njeguje kao zjenicu svoju.

U dolu i gori je uvehla trava. Zadnje smedje lišće trepti i vije se po hladnom, vlažnom zraku. Sunašce je pobliedilo. Ptice selice poletiše u daleke priekomorske krajeve, da prezimuju studenu zimu. Zemlja lišena je svega uresa svôga. Mrazovi padaju, slane za biele, a vode se olede. Sve je pusto, sve prazno.

Doskora udari snieg, te zaodjene bielim ruhom svu prirodu. Svaki se živi stvor krije. Na polju brije i huji sjever; grakću vrani gavrani, strvine tražeć. U šumi škriplju stari hrastovi, krše se gole grančice izpod tereta sniežna, à gdješto zavijaju ogladnieli vuci.

Digitized by Google

Zlied se Ivanova, s napregnuta bdienja i vidarske pomoći, sve većma zamladjiva; oslabljeno mu se tielo malo po malo okriepljiva i operavlja. U družtvu Cvjetinom zaboravlja na sve boli. Blažen jeste, što si može pariti i pasti oko na divnom biću njezinom; blažen, što može udisati blagodah, koj se širom širi iz djevičanskih njezinih njedarah, kao miris iz još ne taknuta cvieta.

Oboje opet je ugrijano, užeženo čistom ljubavlju; bistro zrije u budućnost unapried sluteći rajske slasti, kojih bude uživalo. — Vrieme im hitro prolazi. Zima se medjutim primakla svrsi. Toplo sunce opet prigrieva zemlju. Ledovi se tale; sniegovi se tope, a vode žamore.

Proljetno se doba prikučilo. Svod je nebeski prekrasno modar.

Narav je prespala zimu; sad se probudjuje oda sna i preporadja.

Zelena trava lista po pomladjenom polju, po vrletnih gorah, samotnih gudurah i ubavih dolinah. Prediel oko Siska naliči šarenoj tkanini, koju provlači verugasta srebrna nît — rieka Kupa. — Ptice, lietne proročice vraćaju se. Rano cviećе cvjeta: modri zumbul, bieli gjurgjić, crveni medić. Svuda vlada razkoš i veselje. Cvrgutajuće ševe penju se s brazdah, s cvjetnih utrinah i poljanah nebu pod oblake, biglišu i kliktaju visoko nad svietom zemaljskim. U mirisnom se vazduhu roje radine pčele i proganjaju raznomànjasti leptiri i zlatni kukci.

Po humovih pjevaju pastiri, pasući bujna stada svoja tè se natjecaju sa, na grančicah se nišućimi ili lepršajućimi ptičicami. Na krovovih čebeću i prevrću lastavice; u lugu jeca slavulj, à u šumi kuka sinja kukavica. Poljodjelci prihvaćaju se obradjivanja zemlje, orù, plùže, kopaju, siju, brnaju i drljaju . . . .

Ivanu ràna posve zacieli.

Mlitavo si jošte tielo jači, okriepljuje svježim, proljetnim zrakom tè se u tu svrhu često šeće pod vedrim nebom s premilom Cvjetom svojom, diveći se svim uzoritim prizorom mlade prirode, što no njih dvoje opajaju još obilnijim uzhitom nego ostali sviet.

Sve im sjaje; sve im se čini ljepšim. Modro nebo, modrijim; čaroban žamor hladne uzbujale Kupe, čarobnijim; umiljno pjenje, umiljnijim; otajni šapat mlaka povjetarca, otajnijim . . . .

VI.

Vrieme je odletilo. Ivan opet je čitav. Belovićу se razplinula povlaka obole ćudi; jur davno se domislio, da se ovo dvoje vierno i žarko ljubi, skloni se na molbe njihove, pàk nadari slavom ovjenčana Ivana, poradi izredna njegova junačtva, rukom dragostive svoje nećakinje Cvjete, uročiv zajedno dan — od njih toli neustrpno i željno očekivan, dan svatbe.

Nebilo dugo, a turski se polumjeseci, za čas sakriti, opet pojaviše.

Prekinuvši mir navale iznovice na jadnu našu otačbinu, koja je jedva bila nešto odahnula. Nu skupo platiše nevjeru, jer budu od hrabrih pradjedovah naših, koji prionuše složno uz obranu miloga si zavičaja, sramotno poraženi.

Edo Tomaj.

Suzice.

(Od Ede Tomaja.)

1.

Izpod razvalinah
Prastaroga grada,
Ima kuća njeka,
U njoj dieva mlada.

Razvaline sluju
Sa svoje davnine,
A dieva sa svoje
Čarobne miline.

2.

Oči njojzi modre
Kô dragulji sjaju;
Po njih svedjer jasne
Zviezde tumaraju.

Očice bi ove
Gledo neprekidno —
Da ih ne obara,
Kad ih motrim, stidno.

3.

Ustnice joj svježe
Nježno su svodjene,
Pa odista samo
Za ljubit stvorene.

Kad ih gledam svojim
Okom vrlo smjelim,
Jedincati bar si
Cjelov od njih želim.

Digitized by Google

Parizina.

Romantična pripoviest od Byrona.

(Dalje.)

VII.

Izvlači mač iz koricah, ali ga opet tura; jer ako i je nedostojna više života; ali se tako divno stvorenje neda lahko pogubiti, barem kad se smješi, i kad spava. — Neće da ju budi, ali ju motri ukočenim pogledom tako grozno, da bi ju smrtni znoj probio, kad bi ga na javi tako ugledala. — Sad slabe luči goreće svjeće malo ožive, kao da se bolje vide biserne suze njene: ona umukne, smiri se, zaspa; ali su dani njeni već izbrojeni.

VIII.

Prije zore i žarkoga sunca ustane Azo, da sve ukućane izpituje, i ovi mu potvrdjuju, od ćega je strepio: sadašnjega grieha, a posljednjega jada. Svi dvorjani, bez razlike i staro i mlado, svako misli kako će sebe spasiti, i zato i sram i krivnju i kazan na nju bacaju; bez ikakva stida i bojazni odkrivaju u svih potankostih tajnu, da niti uho niti srce nesretnoga Aze nema šta više čuti niti zaželiti.

IX.

On je u svem i svakda bio odvažan i točan. — Sjedne na uzvišeno mjesto prestolja, u staroj savjetničkoj palači Esta, — okružen dvorjani, plemići i stražom. — Pred njim su nesretne ljubavi žrtve: — žena predivne ljepote i vitez bez oružja; na rukuh jim težki okovi . . . — I silom mora Hugo u ovakom stanju da sluša jarosnoga róditelja groznu priesudu i glas najveće nesreće. Nego ipak vitko mu tielo junački stoji, ako i jesu usta niema.

X.

Blieda, mirno i niemo izčekuje Parizina groznu njegovu presudu. — Kako drugćije divno oko njeno svjetli, nego njekada, kad su se u istoj dvorani natjecali svikoliki pazljivi dvorani, koga će prije svietlo i plemenito oko njeno osjenuti; kad se svaka gizdavica i kicoš usiljavao svakoj njenoj pokoravati: sladkom glasu, dražesnom okretu. — Da je onda crno oko njeno ciglu suzicu prosulo, tisuće rukuh bile bi se mačevah mašile, i tisuće prsah razgalile za obranu njenu. — Sad tko je ona? — A tko oni? — Bi li mogla ona zapovie-dati, a oni morali poslušati? — Usta su niema, oči sliepe, svi su zemlji oborili glave, nit se tkogod miče, nit pomiče: sve je kano ukopano. Ta i mladić vitez, koga mimo sebe ljubi, koji bi na cigli ne povoljni njen mig sabljom put si probio, — čovjek, koji bi za jedan tren slobode pao ili je izbavio, utješio i osvetio, — jedinac u otca — i on svezan tu kraj nje nepomično stoji, gleda i sluša: plač i uzdisanje drugih, samo da mu srce još jače puca! — Guste, duge crne trepavice, rekao bi nemiću se nego lete; dva pod njimi crna, velja oka kao dvie danice, rekao bi, nesuze nego da vedro nebo plače, i da polievaju bielije od svakoga sniega obraze, a suzne oči rekao bi: to je nebo, koje se u zraku kupa.

XI.

I on bi ne samo plakao nego bi se grizo od jada, da ga toliko svieta nesluša i negleda; i premda ga silno bolilo, ipak stegne srce; pa zato diže veličanstveno čelo, do sada zemlji oboreno, gore uzprkos kinećoj ga tugi, a nje niti nepogleda. — Ali ona — Ah! ona . . . Boji se i pogledati na ono mrtvačko čelo; — jer bi tada prepuno jada srce njegovo sav grieh jasno izpoviedilo.

XII.

Uzme Azo ovako govoriti sakupljenim: „Dičio sam se i ponosio sa ženom i sinom; — što rekoh, toga neću poreći! — Prije nego žarko sunce na zapad odleti, ja moram bez žene i bez sina ostati; — zar mi je sudjeno samu najcrnije dane provoditi? — hvala Bogu, da je tako. — Na mom mjestu svak bi to isto činio, što i ja. — Već je krvna sveza svaka prekinuta . . . ali ne za mene! — Nu neka se kida Hugo! tebe četnik čeka — i ona kazan, koju si zaslužio. Prije no se nebo sa zviezdami okiti, pomoli se Bogu, — nebi li ti barem on oprostio; — jer nema na zemlji mjesta, gdje bi ja i ti zajedno živiti mogli. — S Bogom! Neću da gledam tvoju smrt. — Idi sad, jer dalje govorit nemogu. — Ajde i ti ženo, nevaljala srca; ne ja, ti prolievaš njegovu krv; idi! — pak ako preživjeti možeš krvavi taj prizor, sretan ti život, tebi ga poklanjam.“

XIII.

Ovdje Azo prekine govor, zakloni lice, jer smrznuta krv na novo kao da poče kipiti. — Nije neg malo postalo, a i oči rukama zaklanja. — Dole na jednoč zazveknuše lanci na rukuh, jer Hugo

Digitized by Google

pruža ruke, da moli roditelja, samo da ga sasluša. Roditelj prihvati mu molbu, i on ovako počme: — „Ja se nikad smrti nisam bojao; ti si me sam više putah opominjao, kad sam sav izranjen ogreznuo u sred ljutog boja i mejdana, da bolje svoj život cienim. Do danas dušmanska ruka nemogaše golu ćordu i iz ranjenih mojih rukuh ugrabiti, jer i ranjen više sam za tebe krvi prolio, nego što će danas iz mene izteći. Ti si mi život dao, ti ga možeš i uzeti; na tom daru slaba ti hvala. Jer sramota, materi mojoj nanešena, još nije zaboravljena; njena ljubav izdana je i čast ocrnjena: to je, što sam od nje baštinio. — Ona počiva u grobu, kamo će do malo i njen sin, a tvoj suparnik, stići, da se nikad ne razdvojimo . . . . Njeno od jada svisnulo srce, moja odkinuta glava, biti će svjedoci do sudnjega dana tvoje vjernosti, nježnosti, ljubavi i pravoga roditeljskoga staranja. — Istina je sveta, da ti nisam povoljno radio. Od vajkada znao si ti, da je tvoja žena moja vjerenica bila (nova žrtva gordosti tvoje). Oko tvoje kako ju opazi, htjede joj stid djevički uzeti; sramote nema, kojom me nisi nagrdio, da me njoj omrzneš. Najposlje rekao si, da ja niti mogu niti hoću ikad sjesti na priestol Estov. Ali znaj, da mi je sudjeno duže živjeti, slavnije bi ime od tvoga stekao, i to ni u čije zdravlje, nego u moje. — Sablju imah . . . a i prsa imam, da se nebi postidila ni svih onih, koji se uz babajka i stare boriše. Nisu svagda najbolji i najprvi; nego znam, da je krilo, koje ja predvodih, prvo u vatru skakalo, gdje su se vjenci slave brali za čast i dom Estov! — Ne, neću da se kriv pravdam, a još manje da te molim, da mi još za koji čas produžiš prah ništavila moga. — Časi moje tuge moraju izbrojeni biti. Znam, tebi se čini, kako se nebi sa tvojim dostojanstvom slagalo, da oprostiš moju krivnju; ali znaj, da su u meni i na licu mom tvoje roditeljske crte . . . Ta sve je tvoje. — I ova gordost — tvoja je . . . Šta bliediš, što li lice mienjaš? — Tvoja krv u žilah mi teče, i moju mišicu nabreča, — od tebe je ova velika duša, ona je tvoj dar. — Ta sva sličnost od tebe dolazi! — Gledaj, kamo te griešna ljubav dovede! — Ona te obdari sinom u svem ti podobnom! — Jednak sam ti u svem, u koliko svaku opasnost smrti prezirem; a ni život više od tebe nisam cienio, kad vodismo naše oklopnike napried na dušmane . . . Nu — to je prošlo, a i budućnost tako može proći. — Ali kamo sreće da sam poginuo; jer ako mi i jesi majku ocrnio, ljubovnicu i vjerenicu ugrabio, opet se sjećam, da si mi roditelj; znam, da je sudbina moja grozna, ali je i pravedna. Začet u girehu griješnije umrem; dovršujem život, kako ga i počeh. — Velika je moja krivnja pred ljudmi, ali pravedni Bog obojici će suditi.“

Presta i prekrsti okovi sapete ruke; — oni zveknuše, da ti se koža ježi. Sad se opet oči svih svinuše na divnu Parizinu. Ali odakle, kako da uzme toliko snage, te mirno da sluša odsudu? Kamen bi proplakao. Jedini uzrok Hugine smrtne presude, ona je; nu to ju ipak neobori. Oba oka kao da su joj ukopana, crne trepavice niti netrenu; rumene obraze poljeva suza, kao rosa zemlju te bi svaki rekao, da one nepadaju iz očiuh. Stresa se, hoće da govori — Ona . . . izumire joj slabi glas u mednih ustih; vidi se, koliko su silni i žalostni ti uzdasi. — Klone — opet se usiljava da dade snagu glasu; čuje se njen glas, — ali pišti kao ljuta guja, pak obamire i pada na tle kao bieli mramor. Leži niema kao bez duše; a nitko se neusudjuje Azovu ženu dignuti. Za njeko vrieme pokazuje opet znake života — diže se od nesvjestice, smrti podobne, oporavlja se, i tek k sebi dodje, već leti uzdah za uzdahom kao munja iz daleka neba. Divna joj je prošlost, ali joj budućnost podobi crnoj grobovnoj osami. — Ječi . . . osjeća njeku silnu hladnu nesreću, koja joj dušu kinji; pominje se njeke tobože sramote, da njeko mora umrieti. — Ali tko? zaboravila je, ali može li odahnuti a da je uzdasi ne zaguše? Hoće li svagda ova zemlja dolje, nebo gore, a ljudi naokolo biti? Jesu li ono dušmani, što ju glede, oni isti, koji su se najsrećnijimi držali, kad jih je prije pogledom pogledala. U njenoj jadnoj i smućenoj duši i pameti sve je čudnovato; turobna nada i čudni strah svlada ju: — čas se smješi kao najveselija, a čas grunu tuge, kao kiša iz oblačna neba. Nego, ah! zaludu joj muka; nikada se više neće osviestiti!

XV.

Mukli glas na smrt zvonećega zvona razliega se s visokoga zvonika divna samostana; ali glas dolazi tihano, da napunja dušu tužnom i žalosnom slutnjom! — Čuj — ono je smrtna pjesma, — ono zvono udara za dušu mrtvoga, ili živoga grobu prilazećega — za čovjeka, koga vode da pogube. — Eno ga već gdje pred svećenikom smierno kleči. — Tužno li ga je gledati, a jadnije slušati.

(Konac sliediti će.)

Digitized by Google

PRIJATELJSKI DOPISI.

Priobćuje X. Y.

(Konac.)

Pa kako govore oni, što hrvatski govore, a kako oni, što njemački? Ako hrvatski govore, to ovi domaći ponajviše govore ni pravo ni krivo; ako-li se nadimlju kako valja govoriti, ili negovore po slovnici, ili naglas kvare i grde, il' ako ništa drugo, hrvatski doduše govore, ali njemački misle. A njemački? Jezik njemački, kako se u Zagrebu govri, nije na sramotu njemačkomu književnomu jeziku; jer se govori njemački, kako ga u knjigah pišu, premda imade i tu strašnih nakazah jezičnih i rugotah; samo se pravilno ciele slovke na kraju proždiru. Eto siromašnih promicateljah književnomu bagatstvu njemačkomu. Nu i u njemačkih riečih ukrade se po koja hrvatska misao, što i najotudjenijega Hrvata za Hrvata izdaje, te neda da čovjek sam svoju narav zataji. Cvate i napreduje taj jezik, koji bolje zna svašta reći, nego naš. Izpričavaju se neki ljudi, da nam je jezik siromašan, da nemogu svojih mislih njim nikomu valjano kazati, da nam je jezik prost i neotesan, da čovjek njim nemore u gospodsko družtvo doći, da nam je neknjiževan: sve te maloumnjake nije ni vriedno po redu pod pero uzimati i dokazivat jim, da krivo misle.

Sada još koju o naših **zabavnih časopisih.**

Mislim, da ćeš i sam lasno shvatiti, koli kukavno mora da životare naši zabavni listovi, kad se njemština toli duboko ukorjenila u srcu naroda hrvatskoga — u glavnom gradu. „Piscis a capite faetet“ — ovu poslovicu latinsku dobro poznaješ, ona bi se dala liepo uporaviti i na glavni naš grad. U Zagrebu, brate, zaviriš li u koju god kjižaru, pa upitaš li knjižara, on će ti pokazati, koliko stotinah ima predplatnikah: „Bazar,“ „Victoria,“ „Ueber Land und Meer,“ „Leipziger illustrirte Zeitung,“ „Kikeriki,“ pa i „der dumme Kerl von Wien,“ a da neračunamo ovamo političke novine njemačke, kojih ćeš naći u svakoj krčmi. Ovo su najjasniji dokazi toga hvaljenoga rodoljubja. Od hrvatskih listovah propada jedan za drugim: ove godine ponestane nam: „Slavonca“, „Sidra,“ i eto „Glasonoše“. U jednoj godini na jedan put **tri** lista! Dočim se kod drugih narodah gleda, kako da se broj narodnih glasilah poveća, kako da se usavrše, kod nas dopuštaju domorodci tobožnji, da nestaje jednoga po jednoga. Ovo ti je strašna satira na hrvatsko rodoljubje. — Neću pretjerati, ako reknem, da iz Hrvatske ide svake godine najmanje 20—30000 for. na njemačke zabavne novine; kako da uz to obstoje još i hrvatske, osim ako si u toliko domorodac i ludjak, te ih svakomu poklonjaš.

A je li drugčije moguće. — Njekomu visokomu dostojanstveniku posla jedan zagrebački knjižar njekoliko hrvatskih knjigah na ugled, pa da uzme koju, ako mu se dopadne što. — Nu on posla te knjige umah natrag, pa poruči tomu knjižaru preko zagrebačkoga gradskoga satničtva, da će ga tužiti radi uvrede poštenja — jer mu je hrvatske knjige poslao! — Drugi njeki, jednako visoki gospodin, komu posla isti knjižar njekoliko knjigah, odgovori mu doduše uljudnije, ali ne samo da nije uzeo ni jedne knjige, nego siromah knjižar morade platit svu poštarinu i još kojekakve pristojbe. — Ako ovako rade gospoda, koja beru na godinu 5 ili 6000 for. plaće iz narodne blagajne, tko da zamjeri kukavcu sa 4 ili 500 for., ako on nekupuje nikakve hrvatske knjige? Umio bih ti još koješta pripoviedati; ali me srce boli, krv mi šika u lice od stida, što ima takovih Judah-izdajicah u hrvatskom narodu. — Domine, domine quare dereliquisti gentem nostram!! — Ovako bi morao zajauknuti svaki pravi Hrvat gledajuć, koli silno nazadujemo upravo u svem. Uzalud se mi napinjali, kad nam sav posao oni kvare, koji su **dužni** pomagati nas.

S Bogom; ove godine nenadaj se više pismu od mene, jer sam silno uzrujan sbog dogodjajah, što bivaju u sabornici.

Iverje.

Od Dr. N. I.

Nagrdi.

Ti si lica ružičasta,
Vilinskoga si uzrasta,
U obilju imaš blaga,
Te bi svakom bila draga;
Kaži! žašt' se sama grdiš?
Znaš li čim? Od gizde smrdiš.

Kuda?

Nebilo ti nikad dano
Oženit se momče rano;
Kada dozreš, možeš la'ko
Još i onda — živ u pako.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 4. prosinca.

Već je dugo tomu, što Zagrebom nepotrese tolika uzrujanost, znatiželjnost u najvećem stupnju, gdješto i ogorčenost, kao u ovoj prošloj nedjelji. Naš sabor, pozvan da uredi našu domovinu, da nam utvrdi stalan pravac, već se u početku svoga djelovanja žalibože razvrgnuo t. j. već u zametku porode se razmirice medju dvie velike stranke u saboru, pa je velika narodno-liberalna stranka poslje žestoke i neodlučne borbe, povedene 24. stud., izostala iz sabornice, te se posebnom deputacijom pritužila nj. veličanstvu našemu kralju s bog postupanja, što ga vrši druga stranka. Nu ovu posljednju to nije na veliko smetalo; doduše kušalo se je izvesti porazumljenje medju obje stranke, ali to se razbilo — o čijoj krivnji, zna se vrlo dobro, a i poviest suditi će o tom. Tko je bio 24. p. m. u sabornici, mogao se je uvjeriti, da u našem saboru imade elementah po onom zaudarajućih, proti čemu toli vojuje ministar Belcredi; nu čemu nisu dorasle niti obje njegove okružnice. Tu se uvjerismo, da se i najbolji mogu zaboraviti, iznevjeriti te poći putem, kojim nebi bili pošli prije njekoliko godinah. Ali strasti i osobnosti dva su velika kretala u našem životu, te im se trag nemože utamaniti nigdje, a kamo li kod nas. Medjutim ove sjednice dokazaše nam barma nješto do sada: neki ljudi nisu voljni riešavajuć državopravna pitanja staviti sdruženje Dalmacije za „conditio sine qua non“ svakomu dogovaraju o tom poslu; ta gospoda voljna su dake riešiti državopravna pitanja ako i nebude cjelokupna trojedna kraljevina. Tako smo jedan put čuli u sabornici. — Sada je sve željno čuti, što će nj. veličanstvo odgovoriti deputaciji stranke narodno-liberalne; a svakako mora da su se stvari zaplele, budući su u Beč pozvani preuzv. g. ban i uzoriti g. stožernik Haulik.

Nam je vrlo žao, što se je djelovanje sabora već u početku tako obustavilo; troškovi rastu svaki dan silno, narod čeka od svojih pouzdanikah, da mu olahkote silne terete; pa eto sabor je već gotovo tri nedjelje probavío, pa se još niti konstituirao nije. Odgovornost za to pada svakako na one, koji su tomu povoda dali. — Dao Bog, svršilo se to sve liepo i napokon na korist našu. — Medjutim sije se po našem glavnom gradu sjeme gorde sumnje o rodoljubju sjajnom njekih vrlo zaslužnih muževah, pače njeki se i toli zaboraviše, da tu gospodu sumnje, kao da hoće domovinu svoju prodati. — Ovo samo konstatiramo, da se znade, kakovim oružjem vojuju njeka gospoda kod nas; nu pobijati to, niti je zadaća niti je potrebno; jer zdrav um odbija te potvore odrješito, tim više, što su potekle iz ustiuh ljudih, kojim nije ništa sveto. —

Književnost.

Pjesmarica, sbirka pjesamah, što se pjevaju u družtvih. Uredio Gjuro Deželić, a izdao C. Albrecht. Ciena joj je 80 novč.

— Troškom g. Hartmana izašao je: Atlas slikah k prirodopisu živinstva i bilinstva sa 334 prema naravi bojadisane slike na 32 table, sa tumačenjem svih slikah na hrvatskom, slovenskom, latinskom, taljanskom, njemačkom i magjarskom jeziku. — Ciena je tomu vrlo krasnomu dielu 2 for. 60 novč., liepo vezanomu 3 for. a. v. Mi ga što ljepše preporučamo našemu občinstvu.

— (Poziv na predplatu). K mojoj sbirki hrvatskih spisah za mladež, koje izdati namjeravam, i od kojih sam njekoje već izdao, izdat ću još i sbirku igrokazah za mladež, i započimljem ju s tri izvorna komada od ravnatelja u Osieku, g. A. V. Truhelke, koji se već pod tiskom nalaze.

Meni se ova struka književnosti za mladež veoma važnom čini. Čitanje takovih zanimivih spisah ugodna je i koristna zabava, pa djeluje veoma blagotvorno, kako za buduće čitanje, tako i za razvoj umni i ćudoredni; a dragovoljno učenje takovih igrokazah vježba i oštri pamet, predstavljanje pako njihovo u domaćih krugovih potiče mladež što silnije, da si usvoji pristojno ponašanje, lako kretanje, i slobodno javno bjesedovanje, koje je tolike važnosti za kašnji gradjanski žitvot mladeži. S ovom koristću neda se ne iz daleka prispodobiti korist naučenih pjesamah i pojedinih štivah.

Od uspjeha, što ću ga postići ovim prvim svezkom, zavisi, da li ću ovaj podhvat u jedno — ili dvomjesečnih rokovih nastaviti; to u tu svrhu pozivljem ovim na predplatu ove prve sbirke hrvatskih igrokazah za mladež.

Ova sbirka sastojat će iz deset svežčićah, svaki po 2—3 igrokaza, koji će se i pojedinice po 30 novč. prodavati. Oni pako, koji se na cielu sbirku naprvo predplate, dobit će ju za 2 stot. 50 novč.

Predplata i dopisi molim da se plaćeno šalju na Lavoslava Hartmána, knjižara u Zagrebu. *L. Hartmann.*

— Spisi za puk. Knjiga II. Zdravoslovje. Predstravio u kratko dr. Vilelmo Franjo Pissling, ponašio Mijat Stojanović; izdao svojim troškom Antun Jakić. — Ako je istina — a o tom nitko nedvoji — da samo u zdravu tielu obstoji i drav duh, i da samo narod čila i zdrava tiela može uspješno napredovati na stazi umne prosvjete; onda mora svaki iskreni domorodac nastojati o tom, da nam bude narod zdrava, čvrsta tiela, pa će onda u tom naroda biti i jaki duh. A da to bude, valja u narodu da širimo knjige, u kojih se na prosto i razumljivo razlažu načela i pravila, kako i što mora čovjek raditi, da sačuva te si uzdrži zdravlje; da se nekvari; kakova jela mora se kaniti, kako li se osobito čuvati neumjerna uživanja pila i jela. Do sada neimasmo u našem jeziku slična djela, pa se upravo radujemo, što se g. Stojanović potrudio, te hrvatskim jezikom iztumačio izvrstno djelo dra. Pisslinga. Ovakovih knjigah trebamo tim prešnije, što žalibože moramo priznati, da je narod naš podvržen kojekakvim mahnam, zdravlju vrlo štetnim. Mi smo već jednom svratili pozornost naših čitateljah na ovu knjižicu, a sad to činimo opetovano. Naš je narod dobre i blage ćudi, ali je neuk, niti jadan često znade, što mu je

Digitized by Google

koristno što li pogubno. Dužnost je dakle onih, koji to znadu, neka ga svjetuju na dobro, a odvraćaju od zla, pa gdje neima takovih ljudih, tu ih liepo zastupa knjiga. Spis, o kom govorimo, pisan je liepim i gladkim jezikom, i dosta razumljivo; imade do 9. tiskanih tabakah, a bome ciena mu nije velika, jer iznosi samo 50 novč. — Preporučamo ga daklje toplo občinstvu našemu, a vrlo je shodno, da se djeci daje za nagradu koncem školske godine. Vanjski naručnici mogu ga dobiti u zagrebačkih knjižarah.

Kazalište.

Vjerni svomu načelu nastavljamo kritiku o kazalištu, neobziruć se ni lievo ni desno. Žao nam je, što nemožemo sve komade onako valjano procieniti, kako to zaslužuju; jer nam list toga nedopušta. Radostno opažamo, da se ljetos igraju dobri komadi; nu isto nemožemo reći o prevodih. Mi smo opazili u prvoj svojoj kritici i u listu naveli njekoliko krupnih slovničkih pogriešakah, koje bi se lasno izpravile bile, pak nam se je to s njeke strane u zlo upisalo, premda nismo nikoga vriedjati naumili; ali nas to neće preplašiti; mi ćemo i nadalje udarati na pogrieške, ma se tkogod s toga izjeo od jada. — Naše je družtvo sada prilično, igrači izvode svoje zadaće kad što dobro, njekoji dapače višeputih veoma liepo, a njekoji lošije, sasvim naravski, da se neda glavom kroz zid; samo da se jošte više, mnogo više uzme jezik u obzir, koji je toli važan kod našega kazališta, upravo je nuždno! Medju krupnine, što jih slušamo, spadaju i ove, uz one stare, kojih se jošte okanili nisu: **Nepravi se posve nikakova razlika medju minulimi i trajnimi glagolji; pravoj porabi povratnoga zaimena neima ni traga!** Formam na **ima i ama** neima mjesta na našem pozorištu; jer jih je knjiga hrvatska **posve** zabacila! *)

A mislimo, da nam je nješto finiji sluh, pak da nas vrlo neugodno dira, kao što bi i glasbenika, da mu tko na glasoviru udara liepu maštu o kojem napjevu, te da koj put umješa krivi glas! Na nas nespada tko prevodi komade, mi želimo samo, da su valjani i pravilni i ugladjeni. Ovo se daklje mora svakako uvažiti, jer je u interesu obćem toga zavoda! —

U komadu „Mlinar i njegovo diete“, što se po svih njemačkih pozorištih na dušni dan predstavlja, dopali su se g. Bajzova i gosp. Freudenreich, koji se mnogo trude oko dobrih predstavah, te neima skoro komada, gdje nebi sudjelovali. Gosp. Sajević je prerano počeo igrati znamenitije zadaće; samo po malo, jer tko polagano podje, takodjer kući dodje! Znamo i to, da nije on svemu kriv. -- U „Zvonimiru“ dopala se je osobito garderoba i osvjeta! G. Perisova, ljubimica občinstva, igrala je više putih na obće zadovoljstvo; samo ju molimo, da malo manje pjeva u deklamaciji, pak će se jošte više dopadati. Liepo predstavljaše „Vicomta Letoriera“ i „Lowoodsku sirotu“ a i „Ljubav sve može“. „Biesnilo stranakah“ nedopada nam se na toliko, na koliko se u njem sloboda u najružnijoj slici crta. G. Tomaševićeva dobro je predstavljala kao što i g. Brani, a g. Freudenreich majstorski. Mjesto intrigana nije dobro zastupano, a što ćemo „čega ni, toga nit car neji.“ U komadu „Marija Ana, ili kći iz puka“ igraše osobito gdčna. Bajzova s čuvstom i velikom točnošću. Držimo za dužnost svratiti opreznost kritike na tu predstavljajčiu, koja i mnogo igra i uviek svoju ulogu liepo na izust znade, te dostojno odigra. O novoj drami „Miloš Obilić“ drugi put više, ako nam bude sgode, sada velimo samo toliko, da je g. Freudenreich dobro igrao „Miloša Obilića“ te zaslužuje onu pohvalu, kojom ga občinstvo obsipa. *M.*

*) Kad se baš rieč povela o tom „ima“ i ama“, prihvaćamo sgodu, da odbijemo od sebe težak prikor, što ga obori na ovaj list recenzent „Domobranov“ o kazalištu: da mi najme udaramo svakom prilikom na Srbe, te sijemo sjemo razdora i nesloge medju braćom. Taj g. recenzent spada medju one ljude po Zagrebu i trojednoj kraljevini, koji drže svaku obranu za napadanje, koji uviek te uviek viču na Hrvate, da ruše mir i slogu medju narodom hrvatskim i srbskim, pa kad nemaju inoga povoda, a oni drže i proglašuju to napadanjem, ako tko rekne: „ima“ i „ama“ nebi valjalo rabiti u pismu i govoru. — Taj g. recenzent neka znade, da se u Hrvatskoj n e s a ž i ž u srbske knjige, da se u Hrvatskoj nepišu onakove stvari, kakave čitamo u „Srbskom ogledalu“, „Vili“ „Svetovidu“ i gotovo više manje u svakom srbskom listu. Nije li mu ovo dovoljno, iznieti ćemo na vidjelo krupnijih dokazah. — Hrvati su upravo sjajnim načinom dokazali, koliko ljube slogu medju braćom jednorodnom, pa ako se ljubav ljubavlju nije vraćala — nevalja s toga na nje bacati krivnju — Ured.

Koncert.

Narodni zem. glasbeni zavod priredi u slavu saborskim zastupnikom svečani koncert u prostorijah dvorane. Program koncerta bijaše ukusan i liep. Kod toga koncerta stupi nam mila zemljakinja g. Mallingerova posljednji put na pozorište, a sada se već u Beču nalazi. Ona je pjevala, kao što smo ju već navikli čuti, vrlo krasno i čuvstveno; občinstvo ju pozdravi višeputnim živila! Što joj i mi od srca želimo, dodajuć jošte: na s l a v u h r v a t s k e n a m d o m o v i n e! G. Švarc, učitelj na istom zavodu, znani ravnatelj orkestra, izveo je čuvstveno i nježno svoju kompositiju, isto tako i gos. Ortl. G. Kafka, poznat kao dobar glasbenik, udarao je na glasoviru vrlo krasno. Sborovi izvedeni su na obće zadovoljsto tako, da su se opetovati morali, što ide u slavu g. Lichtenegeru. Overtura izvedena je točno i liepo. *M.*

Konjićev skok.

od I. P.

li-	va-	si-	da	ra-	ku;	kro-	još
lu	da-	de-	Hr-	ca	kod	ob-	vu-
tom	je,-	nam	na	sve	za	Al'	njih
du!	te-	će	i	će	kli-	da	Bez
Nie-	bez	već	vat	krv-	ku!	ne-	je,-
du,	bi-	ca	da-	ca,-	Hr-	ca	ru-
sr-	kl	zna	i	dig-	nam	Još	šeg'
ti	Pa-	nas	fr-	zna	Na-	nut'	nek'

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. **U Zagrebu 15. prosinca 1865.** **Broj 35.**

Memoiri jednoga novčića.

(Priča iz novčanstva.)

Ako sam voljan i nauman pripoviedati ovdje poviest moga života, činim to ne zato, kao da želim dovinuti se spisateljske slave, nego da poslužim svojim mladjim drugovom ovdje ondje mojim izkustvom, nebi li se tim okoristili. Ja sam bo vidio i proučio život i ljude te imao sgodu tim većma sve druge promatrati, što su me radi moga neznatnoga stališa slabo ili nikako cienili i uvažavali . . Počimam dakle ovako:

O mojih predjih samo toliko mi je poznato, da su obitavali u gorah, vlastničtvu bogatih posjednikah bakrenih rudah, nu da ih je njeki absolutističan čovjek lišio njihova sjedišta te prodao kao robove u razne tvornice. Ondje prirediše i usposobiše je za razne poslove, pa su tom prigodom mnogi stekli veliku sreću, te jim bje dopušteno, da uče bogoslovje t. j. u Englezkoj načine iz njih kipove bolvanah, pa prodaše u Kinu ili Japan, gdje jih dopade dakako vrlo štovani položaj u družtvu čovječjem. Drugi opet moradjahu nîti pukati, a jednoga zapade i proti njegovoj volji i nagnuću obrt ponjve, pa morade siromah dopustiti, da su cieli nutarnji dio njegova želudca cinkom oblili, da ga s mnogih jestvinah nepokvari. Trećega izobraze opet za puce (dugme), gumb, pa mora ovako siromah za cieloga života, prišiven na kakovu haljinu ili kabanicu, strpljivo podnositi zimu i vrućinu, kakovo je već doba godine, samo da je zaštićen sadržaj kabanice. A što se napokon mene tiče, no mene uzmu u državnu službu, pa me preporuče ministru financijah, a ovaj mi dade malenu chargu jednoga novčića sa pravom avanciranja. To me vrlo raztuži. Nu način, kako sa mnom postupahu, povriedi zajedno duboko moje mladjahno čuvstvo.

Njekoga danah sjedjah najme posve mirno, tad na jednoč pograbe me i bace u njeki silno komešajući se i radeći metež. Odmah zatim udari piff! paf! i dva težka, strašna udarca svališe se na mene, jedan na prsa, drugi na ledja tako, da padoh u nesviest. Osviestiv se opet, opazim da sam — kovan.

Eto sad postah dobro uredjeni i obskrbljeni c. k. novčić, a moj posao stojaše u tom, da me primaju pa izdavaju. Najprije stave me u zajednicu sa množinom jednako uniformiranih kolegah u vrste, kao vojnike, zamotaju nas u papir ali tako, da nismo ništa vidjeli, te bi nas bio jamačno i strah hvatao, da nismo bili onako na blizu jedan drugomu. Što se sad dogodi s nami, nemogu kazati, jer nam onaj papir strašno tiskaše oči. Napokon sasiplju nas svekolike u ladicu njekoga trgovca sa specerijami, i sada jedan za drugim morade van u tvrdi ovaj i nepoznati sviet. I mene zapade taj

Digitized by Google

gvozdeni udes. Jednoć bace me ne baš nježno na mramornu ploču, zatim pograbi me tvrda, okorjela, mrljava ruka i spusti u taman, zamazan i ružan žep. Ah koli nesrećnim osjećah se tada.! U tom žepu nadjem njekoliko njih moga stališa, ali činilo mi se, da su se već svi oprijatelji sa svojim udesom, jer bijahu veseli i dobre volje. Oni već podpuno priviknuše toj, meni posve tudjoj spheri te prihvatili od žepa već i njegovu ružnu, smedju boju; rugahu mi se, što sam se koliko mi samo bilo moguće ugibao stienam žepa, pače rivahu se hotomice do mene, da nisam znao jadan ni kud ni kamo. To me učini vrlo nesretnim, pa se tješih samo tim, ma se i primile one mrlje moga vanjskoga oblika, da ću svakako zadržati svoju nutarnjost podpuno čistu i neoskvrnjenu. Toga držah se sve do danas točno i savjestno.

Jedina slaba promjena nastane u mom tadanjem životu, kad se najednoć njekakov inostranac pojavi u našem žepnom družtvu. Doduše vanjski oblik nedokazivaše visoko pleme, njegova boja na licu nebijaše nimalo aristokratična, nego upravo onako crveno-smedja kao i ona mojih drugovah, ali bio debeo i velik za nas četvoricu. Bio vam po njegovom zvanju četvrtak, pa s toga nosio glavu na visoko tvrdeć, da on sám toliko vriedi, koliko nas četvorica na jedan put. Njegovi nobel običaji i tobožnje gospodsko ponašanje bilo mi upravo odurno. S ničim zadovoljan psovaše sve, česa god bi se dočepao. Našoj okolici prigovaraše, da nije dovoljno romantična (moj Bože, žep!), naše pokućtvo ne liepo, jer sastojaše iz jedne škatuljice žigicah samporastih, jednoga komada crvenke-olovke i hrdjava nožića. Govoraše i prituživaše se na sva usta, koli mu je nepovoljno naše družtvo, jer da je naviknuo boljemu družtvu, pače da je često stanovao u elegantnih portemonneih te obćio sa velikimi i uglednimi bankami. Hvastaše se upravo već za dosadu svojim poznanstvom sa visokimi osobami; po ustiuh motahu mu se neprestano rieči: nj. preuzvišenost g. petak, nj. visost g. desetak i nj. sjajnost g. stotinjak. On mi prvi priepoviedaše, da ima razlike medju stališi da jedan vriedi više a drugi manje, pa da prema tomu jednoga više poštuju, a drugoga preziru. Od onoga vremena kiniše me neprestano znaličnost: koliko ja vriedim.

Do brza dodjem i u tom na čisto. Naša okrutnica, vode se bojeća ruka banù nenadano medju nas te me izuese na sunce božje, prije nego mogoh poviknuti: „s Bogom“ svomu družtvu. Činilo se kao da me ruka nerado daje drugomu, jer me dugo motaše medju svojimi zaprljanimi prsti, da su me sve muke popadale, a napokon položi me nježno na stol u njekoj pekarnici, gdje se upravo tada desismo. Sad odlučih točno paziti, da vidim kolika je moja vriednost. Pekar dohvati malen, crn hlebčić kruha, sasma malen i sasma crn, te ga pruži onoj vodostrašivici, koja s tim ode. Još čekah, neće li mu pekar možda koješta dodati, kao cubok, ali se prevarih, pekar porine me prezirno u svoju ladicu. Je li moguće? Tolika je indi moja vriednost? komad kruha i ništa više? Da je barma bio za štogod veći i njekoliko nuancah manje crn! I opet htjedoh se zarumeniti, ali to bijaše nemoguće, jer sam bio već sasma crven i rumen, odkako me u krajcar skovaše.

Da otresem te gorke misli, odlučim pregledati svoje nove drugove. Uz mene ležahu na tlu ladice novci raznolici, razštrkani što pojedinci, što na kupu njih više. Većinu sačinjavahu moji srodnici ali ovi žalibože imadjahu već podpuno sve ciničke vlastitosti, što nastaju, kad tko obći sa prostaci i uličnjaci; svi bijahu smedji ne sjajni, mnogi od njih k tomu još izkrivljeni ili probušeni, pa ovim rugahu se ostali, da su grbaši i šuplji, što je moje fino čuvstvo upravo ogorčilo. Ali jao, što se usudih ove braniti, sada me uzmu psovati kao prpošnjaka, aristokrata gazeć hotomice po mojih sjajnih cipelah.

To mi se sve oduri, s toga odoh i namjestim se u kutu, gdje nadjoh jedan jedincati individuum. Veselo poskoči mi srce, kad ga opazim, nemogoh gotovo vlastitim vjerovati očima. Dakle ipak nisam ja najmanji, najneznatniji stvor božji na tom svietu; imade jih dakle još manjih, još nevriednijih? Spomenuti stvor bijaše jedva na po tolike veličine kao ja, a uz to tanak i mršav, da bi mogao krozanj gledati sunce božje. „Jeste li vi možebiti krojač?“ upitam ga naglo. Ali gle čuda, to biće nebožko uzme mjeriti mene od glave do pete vrlo oholo, pa odgovori ledeno: „Ja sam po novčića,“ ter mi okrene ledja. Mene pako nadahne to novim životom. On puka polovina, pa toliko u njem samoljubja, ponosa i samosvjesti? A ja da se stidim, što sam cio? Ne; odlučim od sada posve inače čuvati svoju čast, svagdje raditi prama dostojanstvu moga stališa, pa ma bilo to i u sukobu sa debelim četvrtakom. — Njeka vrlo čudnovata individua svrate moju pozornost i znatiželju na sebe, jer su uviek samo sa sebi jednakimi obćila, a svim drugim plašljivo se uklanjala. Kašnje doznah, da se zovu šestaci, pa da im je njekakov dvoličan položaj u družtvu, budući se uviek drže kao srebro,

Digitized by Google

dočim su po pravoj svojoj nutarnjosti puki bakar. S toga rado se uklanjaju ljudem, jer bi tada svatko mogao opaziti njihovu bakrenu, na svakoj niti haljine im kažuću se nutarnjost; a toga upravo nehtjedoše. Oni dakle izbjegavahu sve nešestake, pa s toga činilo se s daleka, da izgledju vrlo liepo i srebrno. Na njih uvjerih se ob istini onoga dokaza, koli malo koristi u svietu kriva, uzajmljena sjajnost; dok se ga nitko netakne, čini se kao trinaestlotaš, nu u tjeskobi i stiski, u težkih prigodah života nemože se uzdržati gornja haljina, krabuljaš mora izpovieditи pravu svoju boju, te postane ovako predmetom rugla i sramote.

Meni dogrdi već ta kriva sjajnost i svjetlost te odlučim sada potražiti ljude iz viših stališah. I tek se tomu dosjetih, opazih pred sobom drveni tanjur pun malenih i velikih bankah. U svih ovih teče plemenita krv počam od jedinca (einsera), kojemu su kukavni i mršavi pl. pred ime stavljali pa sve do stotinjara, kojega su njegovi znanci titulirali sa „sjajni.“ Neznam što je, ali to mi se baš nedopade. Ta sva gospoda pričiniše mi se, kao da su vjetrenjasta, kao da neimaju u sebi ništa poštena, reelna, što se podnipošto neslaže sa visokimi naslovi njihovimi, premda se osobito trudijahu, da u razgovoru mnogo piskuću i šapću, upravo kako to čini papir, kad ga stisneš ili sdrepaš. Sva ta gospoda nastojahu da budu liepa, da imaju ravnu i zaokruženu formu, ali su ipak ugljasta, a ono napeto aristokratično ponašanje pretvori se kod njih uviek u nespretnu ukočenost. Odatlje zaključim, mora da su to homines novi (Emporkömlinge), što se ovdje toli gospodski ponose. Pa sam pravom tako sudio, jer kasnje pripoviedahu mi, kako svi oni imadu zahvaliti svoje časti i naslove jedino toj okolnosti, što su kod velikih financijalnih operacijah služili ministru finac. kao orudje, kao ugovorači, a njihovi predji da bijahu sasma prosti poderanci — dronjci. Dakle i tu sve šupljo i siputljivo. Liepa krinka nesakri ništa, jer nije imala što sakriti.

Prevariv se u svojih nadah podjem dalje te naidjem do brza na gvozdenu škrinjicu, po svoj prilici vlastničtvo djece bogata pekara, i u njoj puno kojekakvih liepih stvarih. Već s daleka dopiraše mi do ušiuh sladak glasić, silno različit od papirnata piskutanja bankah; začujem jasno zveketanje, kakova nečuh nikada prije, a i poslje vrlo riedko, jer se je u današnjem životu težko namjeriti na čisto zlato i srebro. Znatiželjan, kakov već bijah, poluknem na pukotine u škrinjicu, — i moje oči zatvori sjajnost; tolikom sjajnošću i bogatstvom odlikovahu se ta gospoda. Ako igdje na svietu, to mora da sam o v d j e naišao na najviše izkjučne krugove, gdje prestaje svaka prostota, a čovjek približuje se idealnoj savršenosti. Odmah ćemo viditi, imadem li pravo. Najprije opazim tri srebrne dvadesetice (cvancike), kako se razgovaraju sa saveznim talirom. Uznosita li prizora! Ove tri pripoviedaju ponosno, koli silne bijahu one njekoč u svietu, kako su tek po svojoj nutarnjoj vriednosti gospodovale cielom zemljom, kako jih je svatko ljubio i radostno primao u stan, kamo se svratiše, a nerado odpuščao. Savezni talir tvrdijaše, njega samoga bila bi zapala mnogo veća moć u svietu gledeć na njegovu veličinu i sadržaj, da ga nepovoljne političke okolnosti nisu prisilile, te morade siromah, istom se rodio, već se vraćat u svoju postojbinu, t. j. otići u podrum narod. banke, pa nije vlastan po tuzemstvu obćiti; ali u inozemstvu svatko ga štuje i priznaje njegovu vriednost, osobito kad se radi o plaćanju kamatah.

Proti tomu prosvjedovaše približivši se pruski talir, komu bje naložena posebna misija u Austriji glede Lauenburžkih poslovah, pa tvrdijaše, da se to štovanje osniva jedino na obzirih uljudnosti, štono se goje prama tudjincu, ali da on nije pravo mjerilo vriednosti, jer tamo vani nije dovoljno, da je tko od srebra — biljeg (gepräge) inteligencije mora svakomu već na čelu utisnut biti. Uz to podigne oholo glavu, kako to može učiniti samo p r u s k i talir.

To mi bijaše i preko volje. Upravo mi je godilo, što me sada uhvati njekakva ruka, iznese na svjetlo božje te me baci, da putujem cestom novčića i na dalje. Tečajem mojih svakakih izkustvah tako sam otupio, da me više ni malo nije alteriralo, što su za mene kupili sad kakovu gnjilu jabuku, sad kap ulja, sad komadić kakova crna šećera, sjećajuć me tako neprestano na moju kukavštinu i malenu vriednost. Dugo, vrlo dugo podju stvari tako; za to vrieme nestane njekdanje moje sjajnosti, postadoh smedjim i pljesnivim, vanjska slika moja izdere se, već me gotovo nitko nemogaše poznati, pa s toga moradoh dopustiti, da me svaki prije sa svih stranah promatra, baca, da čuje moj zvuk, prije nego me primi, baš kao da nevjeruje u moje poštenje. Sve nevolje ovoga svieta morao sam kušati, čašu gorkosti do dna izpiti, dok me napokon zapane i malena radost. Pokloniše me prosjaku. Ovaj se siromah silno uzradova dohvativ me, cjelivaše me sa svih stranah revno nastojeć i pazeć, da me neizgubi! To bijaše zadovoljština, koju mi dugovaše nemili udes, i koja me dvostruko usreći, dobro znajuć,

Digitized by Google

da sve one gospodske vrsti novca nemogu se ponositi niti okusiti tu veliku radost, jer je ona povlastica, privilegij jadnoga, preziranoga novčića.

Sada sam ostario te izslužio svoje vrieme. Nitko neće da me uzme, nikomu nemože poći za rukom, da me turne u sviet. Zanemaren, zaboravljen ležim u kutiću te imam dovoljna vremena, da pišem svoje memoire. Vi pako mladi sunovčići, čitajte i učite štogod iz moga života.

Novčić.

Narodne pjesme žumberačke.

(Priobćio N. R.)

Sirota djevojka i Kraljević Marko.

Ovce pase sirota djevojka
Po livadah zelenijeh.
Tuda jaši Kraljeviću Marko,
Dobar joj je danak nazivao:
„Dobar danak sirota djevojko,
Čije blago, čija li livada?“
Još govori sirota djevojka:
„Boga tebi Kraljeviću Marko,
Ovce jesu Vuka Popovića,
Livada je Zmaja iz Kotara.“
Još govori Kraljeviću Marko:
„Boga tebi sirota djevojko,
Imaš koga od roda svojega?“
Al' govori sirota djevojka:
„Ja neimam nikoga od roda
Nego jednu Jelicu sestricu,
I ona se daleko udala,
Tri mi dana preko polja ravna,
I četiri preko gore crne.“
Još govori Kraljeviću Marko:
„Boga tebi sirota djevojko!
Ti me nemoj nikada odati,
Dovest' ću te Jelici sestrici.“
Kada ide Kraljeviću Marko,
Govorila Jelica sestrica:
„Nut mi Bože Kraljevića Marka
Al' si vodi ljubu obvr' ljube,
Al' si vodi čedu zibaricu,
Al' si vodi dvoru ključaricu,
Al' si vodi vinu točaricu,
Al' si vodi kruvu pekaricu.“
Još govori Kraljeviću Marko:
„Nevodim si ljube obvr' ljube,
Nit' si vodim dvoru ključaricu,
Nit' si vodim vinu točaricu,
Nit' si vodim kruvu pekaricu;
Neg' si vodim čedu zibaricu.“
Pjevala je sirota djevojka:
„Tutaj nunaj moje čedo malo,
Zahašnjelo otcu i materi
I tetici mladoj zibarici.“
To začule sluge i dvorane,
Govorile Jelici sestrici:
„Boga tebi Jelice sestrice,
Da ti čuješ mladu zibaricu,
Gdje proklinje tvoje čedo malo:
Tutaj, nunaj moje čedo malo,
Nehašnjelo otcu i materi,
Neg' tetici mladoj zibarici.“
Još govori Jelica sestrica:
„Boga vami sluge i dvorane,
Vi mi odte u goricu crnu,
Prevraćajte drvlje i kamenje,
Dok nadjete kaču jadovaču,
Kad zaprosi zibarica vinca,
Ili vinca il' vodice 'ladne,
Govorila Jelica sestrica:
„Nadar tebe zibarice vinca,
Ja sam pila tebe ostavila.“
Još govori sirota djevojka:
„Joji l' mene do Boga mojega,
Je li tko taj od roda mojega,
Ki b' na mene vrata otvorio?“
Skočila se Jelica sestrica,
Ona ji' je bliže pritvorila.
„Joji l' mene do Boga mojega,
Je li tko taj od roda mojega,
Ki b' na mene okna otvorio?“
Skočila se Jelica sestrica,
Ona ji' je bliže pritvorila.
Joji l' mene do Boga mojega,
Je li tko taj od roda mojega,
Ki b' na mene putce razpinjao?
Skočila se Jelica sestrica,
Ona ji' je jače sapinjala.
„Joji l' mene do Boga mojega!
Je li tko taj od roda mojega,
Ki b' na mene djerdan razpinjao?“
Skočila se Jelica sestrica,
Ona ga je jače sapinjala.
Još govori Jelica sestrica:
„Boga tebi sirota djevojko,
Tko ti dao djerdan moje majke?
Znaš li moja Jelice sestrice,
Kad je majka ruho dijela,

Digitized by Google

Tebi dala šarenu maramu,
Meni dala zlaćene djerdane,
Koliko ti na marami grana',
Toliko ti na srdašcu rana'!
Obadve su mrtve osvanule!

Parizina.

Romantična pripoviest od Byrona.

(Konac.)

I on klekne na tvrdu, hladnu zemlju, a moli Boga gledajuć pred sobom pripravljeno stratište, a oko sebe naoružanu vojsku i krvnika, gdje ga dobro pazi; on čuje, ali nepazi na mrtvačku pjesmu. — Diže se, — a u ovom stanju ide napried da padne žrtvom grozne presude jarosnoga roditeljа!

XVI.

Vrieme je najprijatnije, kad sunce ljetnoga dana nagiba zapadu, koji je divno razsvjetlilo i ugrijalo, divnije nego obično, kao da se bolje sjeća uspomene tužnoga toga dana. Večernji zraci i oni se opraštaju sa nesretnim Hugom, i čekaju dok svrši pomirljivi čin svete ispovjedi, jer liepo svoje tielo ne žali sagnuti, da primi blagoslov i oproštaj neba od skromna svećenika! — Ah! tužno li se približuje posljednji čas! Ta kako da nestrepi; istina, bijaše velik grieh, a pravedan sud, — ali kad ti valja smrti u oči gledati, tad te groza hvata, mora se strepiti i sgroziti.

XVII.

Posljednju molitvu dovrše odsudjeni sin i tužni ljubovnik! Svoje griehe izpoviedi; — njegov posljednji čas već mu udari. Najprije mu skinu divan kabanicu, podrežu dugu plavu kosu. Haljine, koje ga kitiše i gizdava ogrca, poklon Parizine, ni one nemogu s njim u grob da polaze. — Sve se baca na stranu, još samo valja da mu oči zavežu, da ne gledi njimi groznu smrt svoju. — Ne, neće, ovu posljednju sramotu divne one oči da podnesu osjećanja gotovo izumrla, jarosno oživlje, kad pristupi krvnik da mu oči zaveže, kao da smrt gledati nebi smjela.

Ne, to ne — ja sam u tvojih rukuh, zato puštaj da slobodnim očima barem smrt izrugam — Udri . . .“ Ovo izrekav smjerno položi glavu na stratišta spravu. — Dok Hugo izreče: „udari!“ — sgroza se smrtni udar ljutoga gvoždja — glava vrcne na jednu, a tielo na drugu stranu. — Oči i usne, malko se razvukoše, pak ga naviek i zaklopiše! — a iz tjela mlazovi krvi polješe, kao kiša iz oblakah. Izdahne kao pravednik, bez ikakve gordosti, toplo se pomoli, i svećeniku pokloni da strese sa sebe breme zemaljsko. — Ne pada li mu na um u ovaj čas otac ili ljubovnica? — Samo nesta crna prebacivanja i grješna očajanja, samo o bogu misli, i moli se, ali ne govori. Posljednja mu rieč bijaše: „U d r i.“ Tako svrši Hugo svoj život.

XVIII.

Ukočena, kao usta, koja smrt zatvori, stoje prsa svim, a dihanja ni čuti se ne mogu. — Sried ovoga grobnoga ćutanja, kao jaki udar groma iz vedroga neba, probi srce svim grozna ježa, onaj smrtni udar, koji umrtvi tužna ljubovnika; napade na sve žalost i strah, da se uzdah čuti ne mogaše. . . . . Što probi ono onako snažno i jadno, al najbrže snuždeni zrak? Zar jedinca majka da zakapa, pak onako žalostno ciknu? Ne. Žalostni odjek vapaja dolazi iz dvora — Azova, pogledi se tamo svraćaju — nego na jedan put i glas presta, i pogledi kao da su se okamenili. Cika i lelek bijahu tužne žene, jer ne bješe duše, koja ne zaželi, da joj to kukavici crnoj posljedni bude.

XIX.

Pade Hugo — njega više nema — i od to doba niti je tko vidio niti čuo Parizinu u dvoru Estovu. Imena njena (kao da ga nikad i ne bilo) nestane iz ustiuh i pobježe iz ušiuh svih kao najveća sramota i grieh; Azo takodjer nespomene nigdje si sina ili žene. — Groba ne imadoše kao ni spomenika; bog zna gdje im zemlja kosti krije, — barem viteza, koji toga dana pogine. Dal se znade udes Parizine? — Ode da u samostanu duši mjesto nadje, gdje da se kaje za grieh i pokoru posteć i moleć ili pade od noža il otrova, kao žrtva ljubavi i grieha; ili svisnu od jada i tuge, kad joj skinu draga ljubovnika sa ramenah glavu? Niti tko zna, niti znati može. Nego budi kako život dokončala, konac joj je nevoljan i tužan bio.

XX.

Azo se po drugi put oženi; njemu žena i porod pokloni; ali dražestno i junačno ni jedno ne bješe, kao onaj, kojega baci u grob; — ili ako i bijaše, al ih oko roditeljsko milo ne pogleda, drago ne poljubi niti pomilova; ta na visokom onom čelu

Digitized by Google

ostaše znaci brige, a u duši žalosti i tuge kao rane na junaku poslje ljutoga boja i mejdana. Svaka ga radost ostavi kao i tuga, samo mu ostaše nemirne noći i snuždeni dani, sramna i nemarna sviest, hladno i okamenjeno srce i česti uzdasi, — jer srce zaboravit nemogaše, začim je ginilo. Koliko mu drago bio malen led, tamo se na dvoru ledeni, koliko mu drago majušni potok bio, žubor njegov dokazuje, da teče. Dušu mu kinjiše crne misli; — zaludo se trudio, da suze ustavi; bistri ovaj izvor srca našega presušit ne može. Suze izljetele opet se slievaju u izvor svoj, niti se smrznuti mogu, neg što redje to veće kapaju. — Azo se više putah zacienjiva od plača, a to se dogodi svagdà, koliko god putah bi se sjetio ubijenih žrtvah, ili kad bi mu na um došao dan, kad će se morat š njimi sastati tamo u vječnosti pred sudom božanskim; koliko ga je god um tješio, da je pravedna presuda bila, ali njegov je život žalost i nesreća bila, plač i vapaj i uzdasi. Kad se stablo podkreše i podsječe, može opet procvasti i ploditi; ali kad ga jaki nebesni grom razvali, nikad više neprocvati, neurodi već plodom sladkim, niti daje mirisna vonja.

Prometheus (Ognjišar*)

Evo nješto o Prometeju (Ognjišaru), po basni i po današnjoj znanosti. Basna o Prometeju nije samih Helenah, nego svih narodá *Arijanskih* (sanskr. slavnih), t. j. Indo-evropejskih (Indianci, Persianci, Heleni, Latini, Slavjani, Germani, Celti). Tko je iznašao oganj i svietio, taj je pravi otac uljudnosti; jer bez ognja nemože biti ništa za ljudstvo. Taj je Prometej, sanskr. Pramantha, šćap, kojim se tare da izkreše oganj — Pramathyus-tko čini i krade oganj. Heleni pojmeć učinke ognja, i smisao uzduhovniv, navrnuše manthanein-naučiniti — Promethevs-koi prvo znade Promisá — a na suprot mu brat Epimetheus, koj potla se nauči, potla se stavi. U Grčkoj pojam se oprostio basnoslovnoga tišmena, (chaos), i šćap ognjokresni prometnuo se u utjelovu duha ljudskoga na drzovitoj i neprestanoj borbi s' redom prirode. Eziod kaže za Prometeja, da je Dïv (gigant-titan) t. j. odlomak Neba i Zemlje, od onih prvotnih bundžijah, koje nova učenost priznala je za mjestne bogove, samo malo neotesanije, i prignute životinstvu nješto više od liepih olimpskih bogovah, rad šta dïvi su i ostali mal po malo, pored onih bogovah, zatureni oli zaboravljeni. Kasnije, imenim njihovim nazivale su se sile prirodne, neuredjene i nepodjarmljene. Sve basne arijanske poviedaju o borbi bogovah, ravnateljah reda prirodnoga sa življi smutljivimi, koji rek bi da im se oblasti opiru, bilo olujami, bilo sopci (erution volcanique), bilo treśnjami. *Jafet*, sin Neba i Zemlje, imao je od Klimene, Oceanove kćeri, četri sina, Atlas-a, Menetius-a, Prometeus-a i Epimet-a. Ovo je pleme neprijatno bilo ka Jupiteru. Buntovnika, Atlasa on svrnu da podrži sviet; a Menetiusa strovali u Ad (pako). Prometej, premda od Boga i neumrl, u rodu je s' ljudi po majci Zemlji. Kad se Jupiter pognao dïvim, Prometej ih svjetovao na mir; ali kad ih vidi strovaljene i ljude ubiedjene, smili mu se; i on, živa utjela izumnosti ljudske, doskoči nevolji uz prkos Jupitru. Ovdje se valja spomenuti, kakve je vrste kod starih poganah, mogujstvo njihovih bogovah. Oni se mogu kruto svetiti onim, koji njim se opiru; ali nemogu nikako potrt što je učinjeno. Jupiter nije mogao oteti ljudem oganj, što im je spustio Prometej. Ovdje nam je ključ ove helenske basne. Jupiter utjelova neba, našao se vrhovni bog, ka' reditelj i ravnatelj tvarnoga svieta. Kad čovjek, krepošću svoga uma, segne preko prirode tvarne, skupo ga plati. Njegova napredovanja i njegova osvajanja možda će ga rinuti u više duševnih nevoljah, nego li što ga iz tjelesnih oslobode; ali red prirodni nemože da mu već napredak oduzme. Jupiter nemože nego da osveti; i ljuto se osvetio, kako po basni u pjesmi se pjeva. Jetru čupa orô, Perunova ptica, jer su stari držali jetru gnjezdom duševnih nahlepah, strastih i zlovolje. To su muke što muče velike duhove, u zaličanju za uzorom (idealom). Brat Epimet (Nahlep) predstavlja nam protivnu stranu ljudskoga duha. Nije bez pameti, ali nezna s' njom da se služi na oposum. On duhom kasan i lien, nestavlja se zla, nego kad je unj zagazio. Uzalud mu Prometej govorio, da se kani Jupiterovih darovah. Epimetej bio je veselovidac i žirnjak (realiste), koi nije nikad mario za mutna predvidjanja tankoumnikah (ideologues), što bi on zvao vjetrogonjam: on ti kliče pred Pandoru (Svedarku), čestit da mu ljubavi odvraća. Užasne posljedice nisu zakasnile. Čovjek pomoću Prometeovom mnogo je omudrio i osnažio; on se, kako bi se danas reklo, na brzu ruku izobrazio (uljudio): ali ustanu gadne strasti, nagloželja, neznaboštvo spireno od površnoga znanja i od hologa pouzdanja u svoje moći, zloporabe čovjeka, koj nezna razborno da se služi zagospodarenjem prirode; napredak tvarni, kad mu nije uporedjen napredak duševni (moralni), više mu škodi no što mu pomaže; jer samo sve to većma razdražuje na posmage, i podhranjuje mu putenosti.

(Konac sliediti će.)

*) Više o tom može se čitati u književnih viestih, priobćenih u ovom broju. Ured.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 14. prosinca.

Komu je iole sreća i blagostanje hrvatskoga naroda na srcu, taj će se s nami zajedno radovati, što su se napokon obje stranke u našem saboru složile, pomirile i dogovorile. I genius hrvatskoga naroda raduje se jamačno ovomu liepomu danu, kad se opet povratio mir u dvoranu onu, koja će upravo dobiti historičku vriednost i uspomenu sa dogodjajah, što će se u njoj sbivati u ovo vrieme. I tako započmu opet sjednice i djelovanje saborsko ondje, gdje bijaše prekinuto 24. studenoga, izabira se novo častničtvo saborsko, pa onda obavlja verifikacija prieporuih članovah. Kad dodju do razprave važna pitanja o državopravnih odnošajih na tapet, onda će moći jamačno stranke jače braniti svoja načela, kako se to dolikuje muževom uztrajnim, svoj narod i njegovo dobro svom dušom ljubećim.

Nu bilo kako mu drago, toliko ipak morali bi u interesu dobra narodnoga zahtievati, da se proti nikomu nedižu samovoljne sumnje, jer narod može pravom zahtievati, da svaki član sabora nesliedi nigda i nigdje svoje koristi, nego jedino obće interese cieloga naroda; tko protivno radi, nevriedi da ga zemlja hrvatska nosi i goji. Svakomu mora lebditi onaj axiom pred očima: „salus reipublicae (hrvatske) suprema lex esto.“ A štogod čini, snuje i misli, svaki njegov korak i svaki čin neka smjera „ad majorem patriae gloriam.“

Toga načela držasmo se i mi, u koliko to mogasmo u našem listu, pa ćemo tako i u napried raditi, ako nas narod bude pomagao u toj radnji. U revnosti za obće dobro, za slavu i korist naroda hrvatskoga, izmakne nam se često i po koja oštrija proti svim onim, o kojih mišljasmo, da nerade prema tomu cilju, da nešire sve ono, što je narodu našemu sveto: kao jezik, narodnost, i prosvjeta. Priznajemo, da smo često i žestoko udarili na mužko i žensko, jer neće da se služe onim prekrasnim preimućtvom, kojim ih sam Bog obdari: svojim jezikom. Mi smo to radili u najboljoj namjeri, hoteći i oštrinom postić ono, što blagošću nemogosmo; a držasmo, da oni, kojih se neticu naše rieči, neće ih na sebe niti protegnuti. Mislimo, da će nas razumieti oni, kojih su nam u tom smislu prigovarali. — Ali ujedno velimo već u napried, da ćemo pri tom uztrajati, jer držimo za veliku sramotu i poniženje, nanešeno cielomu narodu našemu, ako se njegove kćeri i sinovi stide one rieči domaće, u kojoj se od pamtivieka poje slava Višnjemu, kojim sborahu i sbore danas kraljevi i carevi, kojim govori narod slavan i ponosan sa svoje slave, kako malo koji narod u Europi. A ovo urgirat ćemo tim više, što jezik taj mora ljubiti jednako svaki Hrvat, spadao on k ovoj ili onoj stranki. Ta čitali smo ovih danah pismo, što ga piše njeki gospodin nelajik drugomu svećeniku i narodnomu zastupniku na saboru, te ga proklinje svim što čovjeku može biti sveto, zoveć ga izrodom domovine, pa, što mislite, zašto? Zato jer je pristao uz narodno-liberalnu stranku. Ako čovjek po svom zvanju na miroljubivost upućen, može tako zabasati i neliepo pisati svomu drugu, što je sliedio svoje političko uvjerenje, kako da se mi nežestimo, kad vidimo, gdje mnoga i tako zvana odlična gospoda jednoga i drugoga spola upravo preziru svetinju naroda svoga.

To moradosmo navesti, da opravdamo svoj prijašnji, sadanji i budući postupak.

— (Koncert gdčne. Veizerove). Gdčna. Veizerova dade 6. o. mj. koncert u narodnom kazalištu, u kojem su njeki komadi liepo izvedeni; a imenito gdčna koncertantica dade si mnogo truda, da svoju zadaću liepo izvede.

Književnost.

Ognjišar. Pjesma Mihovila Pavlinovića. U Zadru izadje ovih danah maleni pjesmotvor, komu naslov ovdje spomenusmo. Tu se u jezgrovitih riečih opisuje bajka o Prometeju — bogu vatre starih Grkah, pa s njim dovodi pjesnik u savez savkoliki slavenski narod; i tu su mu misli uznosite, smjele, žarkom ljubavju zadahnute. Pjesmi dodano je tumačenje, a od toga priobćujemo u ovom broju članćić „Prometheus (Ognjišar.)“, koji ćemo u budućem broju svršiti. Mi iskreno preporučamo to djelce našemu čitajućemu občinstvu.

— Književnik, list za jezikoslovje i poviest hrvatsku izašao je opet i to 4. svez. ove godine. Evo mu izvrstna sadržaja:

I. Razprave.

O nosnih samoglasih. Priobćuje M. Hattala (konac). Odnošaj srbskih despota i doselaca naprema kruni i kraljevini hrvatskoj i ugarskoj. Priobćio dr. Franjo Rački. Dosadanji napredak u prirodopisu, priobćuje Živko Vukasović (nastav). Slovjensko jezikoslovje. Priobćio V. Jagić (nastavljenje). Žestoke zime. Priobćio J. Torbar. Digitalin. Zemljopisni odlomci. Priobćuje prof. dr. Petar Matković (nastav.)

II. Kritika.

Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske od Šime Ljubića. Priobćio V. Jagić. Ažđaja sedmoglava, a drugćije Ukor malovridnostih čovićanskih od Vida Došena. Priobćio V. Jagić. Narodne pjesme, izdala Matica dalmatinska. Priobćio V. Jagić. Special-Karte des Königreiches Dalmatien. Priobćio pr. dr. P. Matković. Mande Budrišićka, pjesan Ivana Tomka Marnavića. Priobćio F. Petračić. Glasnik srbskog učenog dzužtva. Priobćio dr. Franjo Rački. Paul Josef Šafařik's Geschichte der südslavischen Literatur. Priobćio dr. Franjo Rački. Vladanje mletačko u Rieci od prof. Ljubića. Priobćio dr. Franjo Rački. Oblici književne hrvaštine i kritika g. Kostića, od V. Pacela. Odgovor g. Jagiću na primjetbe o sintaksi, od A. Vebera.

III. Kratke književne viesti.

Knjižnice, starinske i prirodoslovne zbirke u Zagrebu. I. Knjižnica Ivana Kukuljevića Sakcinskoga (nastavljena).

Digitized by Google

Kazalište.

Već u broju prošlom spomenusmo u kratko prijam g. Freudenreicha kao i novu dramu „Miloš Obilić“, odjdra. Subotića, što je na njegovu korist prvi put igrana. Neupuščajuć se u potanje prosudjivanje toga novoga proizvoda dramatičke vile g. dra. Subotića, velimo samo toliko, da ima dosta liepih prizorah, ali da je ono njekako neugodno dirnulo, što je g. pjesnik u toliko se iznevjerio poviesti, što je dao Milošu, pošto je probo turskoga cara, da jošte dosta dugo živi, da dočeka poraz srbske vojske, da vidi, razgovara se i razjašnjuje svoje postupanje uhvaćenomu caru Lazaru, pa napokon što mu tek po zapovjedi nasljednika Muratova, cara Bajazita, odrube glavu: dočim poviest veli, da su ga nahrupivši Turci u carev šator na sablje raznesli. — Na korist vrle naše predstavljačice gje. Popovićeve (Adelsheimove) predstavljan je prošle subote komad „Mati i sin.“ Naše občinstvo poznaje gju. Popovićevu, ona je uviek igrala svoje zadaće točno, s čuvstvom i dobrim shvaćenjem značaja svoje uloge, pa s toga bilo bi nam vrlo milo, da je občinstvo kod njena prijama i činom zasvjedočilo, kako uvažuje njene liepe kazališne sposobnosti, kojimi se svakom prilikom odlikuje. — „La Pomerais“ još nije izgubio svoje privlačivosti za naše občinstvo, a mi se nadasmo, da ga je kazališni odbor već za uviek izbrisao sa reportoira našega kazališta. Nebi li ugodnije bilo, da se dade kakova vesela igra, nego što se razvijaju onakovi prizori? G. Freudenreich, gdčna Bajzova igrahu liepo; a g. Brani čini se, da je dobro shvatio duh obrane, jer je kao branitelj bio na svom mjestu. — „Lovoodska sirota“ jest komad inače bez osobite dramatičke važnosti, ali imade nješto nježna i puno čuvstvena u sebi, a k tomu dolazi upravo liepa igra g. Mandrovića i gdčne Perisove, te učini ovako taj komad vrlo zanimivim. G. Mandrović kao „Rochester“ igra dostojanstveno, gdje treba vatreno i umjereno, dočim je gdčna Perisova kao Jeanna vrlo karakteristično, s čuvstvom i plemenitom značajnosti odigrala svoju zadaću, tako da ova uloga spada medju njene najbolje. Komad taj preveo je g. A. Mandrović; nemože se reći, da je pravilan prevod, ali je prilično dobar; samo bi imali primjetiti, ako bude kada prevodio, neka se okani „ima“ i „ama“; neka nekuje nesgrapne rieči, neka nepravi neobičnih samostavnikah i neka rabi pravilnije zaimena. Ovo mu velimo najviše s toga, jer želimo, da budu njegovi prevodi vrli kao što je vrla i njegova igra. Gdčnu Perisovu molimo opetovano, neka nepjeva kad govori, inače je njena igra takova, da možemo s njom gotovo podpuno zadovoljni biti. To se pokaza u komadu „Mati i sin,“ koji bi bio, uzprkos liepoj igri gje. P. valjda propao, da ga nisu pomagali uzdržati g. M. i gdčna. P. — U Subotu t. j. 16. o. mj. igrat će se drama „Dva brata“ od g. I. K. S. na korist g. Mandrovića. Želimo, da naše občinstvo valjano posjeti tu predstavu, jer će tim ohrabriti najdarovitijega člana našega kazališta na dalnju radnju.

Smješice.

Repertoir

iz života jednoga igrača.

Za njega se nikako nije moglo reći, da je kadgod bio „Ženski neprijatelj“, za to se odveć mlad oženio. Njegova „žena, što kroz prozor skače“, znala mu je dokazat, „Kada žena plače“, osobito odkako joj nehtjede kupiti „Niz bisera“. S toga su „On i ona“ živili u vječitoj razpravi. Njegova „Punica“, u mladosti „Vješta služkinja“, a sad „Pokondirena tikva“, znala ga je takodjer kinjiti. Ona je u svom djetinstvu naučila u školi samo „Četiri pismena“, ali se docnije prolupala tako, da je nemogaše nadvlati. Siromah naš glumac nikad nije znao „tko je gospodar u kući;“ na koju se god stranu okrene, svikuda vidi „Prkos.“ U kući mu do vieka „Nečista soba“, a na ormaru podikoja „Razbijena šolja.“ Kad li mu „Prijatelji“ savjetovali, da netreba da trpi taj kućni nered, on bi uviek odgovorio: „Kakova majka, onakova i kćerka“; što je „Oklada“, da sa ženami nitko ne izidje na kraj? One su gore nego „Turci u Bosni.“ Oj, oj! to li je nekdašnja „Slika moje drage!“ Uvjeravam vas, braćo, zaludu će sav moj „Muški metod“, kad je jača „Ženska majstorija.“ — S toga je sva kuća, na kojoj je od sokaka bio jedan „Zazidani prozor“, izgledala kao njeka „Sudnica.“ Njegov stari „tast baka,“ bijaše „Kartaš“ i „Pijanica,“ koji nikad nije znao, što je „Čaša vode“, a njegova tri brata: „Dješa, Ješa i Neša“ bijahu „Tri bekrije“, koji se „Rasejani“ s bančenja vraćaše kući tek „posle po noći“, dakle „Incognita“ Naravno; da „posljedice zla djela“ toga nisu dugo mogle izostati. I naš glumac bijaše okužen. Poznat odprije kao „Pomodar“ postane on sad prava „Sitnička konfuzia“, upozna se s njekim članom stranoga kazališta (mal ne rekoh nekazališta), koji se zvao „Spletkašević“, i koje ga su predci bili nekakvi „Korzikanci u Banatu.“ Naš je glumac držao, da mu je član stranoga kazališta prijatelj i brat, ali bi ovaj uviek imao običaj reći: „Ja sam moj brat.“ Gle iz dešperacije bijaše naš glumac izprava tek „namišljeni bolestnik“, ali se docnije poboli zaista i umre, niti ga je mogao „Doktor Zoljić“ od smrti dignuti. („*Zmaj*“.)

— (Njemačko pravo). Nedavno je berlinski „Kladeradatsch“ stavio ove tri točke kao temljno pravo Niemacah:

§. 1. Svaki Niemac ima pravo, da se dade zatvoriti. §. 2. Svakoga Niemca, koji ima pravo, valja zatvoriti. §. 3. Svaki Niemac, koga zatvore, ima pravo.

Odgonetka zagonetke u broju 33.

Snieg.

Razriešiše: gg. D. H. Garčinski, F. Šafar, M. Š. gdčna. M. V.

Pozivljemo sve prijatelje ovoga lista, neka se izvolje do konca ovoga mjeseca predbrojiti nanj, uz uvjete već poznate.

Jednako molimo onu gospodu, koja nam duguju, da izvolje čim prije namiriti svoju dužnost. „N. g. listah“ ima od prijašnjih godinah podpunih exemplarah, pa se mogu dobiti uz obaljenu cienu.

Uredničtvo „Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj V. · **U Zagrebu 25. prosinca 1865.** **Broj 36.**

DJEVIČINA.

Ti mi jesi djevičina!
Pjevat mi je tebe volja,
Još da su mi krila bolja,
Digô bi te gor' k nebesom,
Tu med zviezdah jasnim kriesom
Drugarice da te glede,
Da ti s' dive, da te sliede.

Ti mi jesi djevičina!
O tebi mi svud besjeda,
Da nad tebe nejma čeda,
Što će pravim srdca tegom
Svojad pazit takvom njegom,
Da zavriedi vid očinji,
Prene ponos materinji!

Ti mi jesi djevičina!
Umna vodiš rieč na sielu,
Vješte imaš ruke k djelu, —
Umiš sitan vezak vezti,
Našim dikam vience plesti,
I još radiš istom mjerom
Da kô iglom, — vladaš perom.

Ti mi jesi djevičina!
Iz srdca mi hvale vriju
Tebi dražoj od očijuh,
Jer ti ljubav čist je plamen,
Jer ti vjera tvrdi kamen,
Kad će bure da ga slete, —
Ej tko će mi da te smete!

Ti mi jesi djevičina!
Kano sunce misó čista
U svakom ti djelu blista,
Iskrena si bez dvoličja,
Dobrostiva bez sebičja, —
Pouzdana, ćedna, stidna,
Milokrvna, milovidna.

Ti mi jesi djevičina!
Koja nezna veće slasti
Nad djevičkom liepom časti,
I još činit zna što valja,
Ne da časti neokalja,
Već da dospjev do vrline
Sine slavom djevičine!

Ti mi jesi djevičina!
Vrućim srdcem rod si ljubiš,
I što više svojski snubiš
Sestre svoje, našu nadu,
Da nek braći ruke dadu,
Nebi l' slavja bilo više,
Kad i seka kolom niše.

Ti mi jesi djevičina!
Pa da bog nam dá i sreća
Još i više takva cvieća,
Vila bi se slava roda
Prieko gorah, prieko vodah;
Jer na nebu naših nadah
Vaš bi ures sjao tada!

Josip Eugenij Tomić.

Digitized by Google

Smućeni brak.

Priobćio D. H. Garčinski.

lada, nedavno udata gospoja u glavnom našem gradu šetajuć se sa svojim suprugom gradom stade pred dućanom jednoga od zagrebačkih urarah, te opazi dobnjak (uru), koji joj se veoma dopade. To bijaše bogato pozlaćena, izvanredno ukusno izradjena umjetnina.

— Ah liepa li dobnjaka, povikne gospoja B., što misliš, drago moje, nebi li ova ura krasno riesila moju sobu?

Gosp. B., koji je već prvih danah svoga braka opazio i tu mahnu kod svoje mlade gospojice, da se ona rado diči i hvasta novimi stvarmi, svrati njenu pozornost na krasnu kučiju, koja baš u taj par proleti mimo njih; te nastave šetnju. Medjutim htjede još ovaj put zadovoljiti želji svoje žene; nije bo mogao, kao tek oženjeni, svoju suprugu iskreno ljubeći suprug, izušćenoj želji njenoj oglušiti se. Odprati ženu si kući te pohiti za tim k onomu uraru, kupi dobnjak, zovne prolazećega služnika, te mu preda krasni dobnjak, da ga nosi uručiv mu ujedno i biljetu, kamo da ga odnese.

— Odnesite ovu uru onamo i k onoj osobi, čije ime ovdje je napisano te neišćite nikakove plaće, jer evo vam novacah.

Nato ode gosp. B., da obavi ine poslove svoje.

Služnik pročita ime osobe, kojoj ima odnieti uru: Angjelina Iglićeva, švelja, obavlja svakojake šveljske poslove . . . . . Ulica . . . broj, 2. sprat drugi? — Tako bilo napisano.

Uputi se u . . . . ulicu, nadje broj . . te prevali dva reda stubah. Liepa, bieloputna i plavooka djevojka otvori mu vrata.

— Stanuje li ovdje gosdčna. Angjelina? pita služnik.

— Tako je.

Stupi u sobu, te postavi dobnjak na ormar, koji je samo kitica cvieća u vedrac-čaši riesila.

— Što to činite? upita u čudu se našla Angjelina.

— Ta vi ste gospodična Angjelina?

— Svakako, ali . . . . .

— Činim po nalogu; nebojte se, zasluga mi je već plaćena.

— Ali ja nisam taj dobnjak kupila!

— Ali zato je ipak on vaš; liepim djevojkam dolazi dobro, premda one na to često niti nemisle.

I ostavi sobu.

Angelina sad počme prije svega razgledati uru na sve strane.

— Liepi poklon, reče veselo gledajuć, kako se kazalo na krasnoj ploči kreće. Ala to mora da je čarobno, kada se noćju nespava, slušati tihane udarce, koji javljaju, koliko urah možemo još u krevetu ostati!

Zatim uzme razmišljati, tko bi joj mogao tako dragocieni poklon učiniti. Možda onaj stari gospodin u prvom spratu, koji joj uviek štogod laskava prišapnuti umie, kad ju na stubah sretne; možda pako onaj liepi, crnomanjasti gospodin, koji je prije dva dana do nje u kazalištu sjedio, te joj onako mnogo laskao.

— Ah! uzklikne, udariv se dlanom po koljenu, sad znam, mora da je to Miroslav!

Miroslav bijaše mladi čovjek, koji ju veoma ljubljaše, i koga je i ona malko ljubila; a radio je kod onoga istoga urara, koji je spomenuti dobnjak prodao. On joj pače obeća, da će ju uzeti. Naravski je Angjelina mislila, da je Miroslav, sried dobnjakah živeć, jedan izabrao, te ga Angjelini kao komad pokućtva poslao. Ta misao ju umiri, te učini dobnjak još liepšim, njoj milijim.

Medjutim ode gospoja B. došav kući opet, da posjeti svoju švelju. Prolazeć mimo onoga urara, u kojega izlogu prije onaj liepi dobnjak opazi, stane, ali ure već neima ondje. Zlovoljna zadje u dućan, pitajuć, bi li joj barma drugi, ali onomu jednak dati mogli. Urar joj rekne učtivo, da se sjeća, kako ju je vidio prije jedne ure, gdje sa njekim gospodinom pred njegovim dućanom govori — Da, on gospodin jest moj suprug, gosp. B.

— Nu dakle, vaš je gosp. suprug kupio uru i kući već poslao. Kada dodjete kući, već ćete ju naći u sobi.

Ta nježna opreznost njena supruga veoma obradova mladu gospoju, koja pohiti sada švelji svojoj žureći se, samo da se što prije kući vrati. Dodje u . . . . ulicu, stupi u sobu Angjeline (kod ove bo, kao vješte švele, naruči krasnu odjeću). Banuv u sobu opazi njeno oko liepu uru.

— Dvojim, pomisli, da li je taj modell toli obći, da bi ga iste švelje mogle imati.

— Promatrate li moj dobnjak? upita djevojka, veoma je liep, što ne? To je poklon, milostiva gospo, koji sam malo prije dobila.

— Poklon, koji ste malo prije dobili?

— Jest, gospojo, upravo malo prije.

— A tko vam je taj liepi dar poslao? upita gosp. B. ne malo uzrujana.

Digitized by Google

— Moj prijatelj.

Mlada gospoja obliedi kao krpa, vidljivo pritegne rastući gnjev, te sumnjivo pogledav djevojku, reče:

— Dobro gospodično, dosta je, sad znam više nego sam željila. Jučer vam donese moja poslužnica tkanine za moju odjeću, pošaljiti mi ju natrag . . . .

— Mi . . . milostiva gospojo, nećete li, da vam mjeru izmjerim? upita začudjena Angjelina.

— Pošaljite tkaninu gospoji B. ovoj . . ulica N. . . . . natrag, to vam velim; netrebam vaše radnje,

— A tako! reče Angjelina, kad ju gospoja B. netom ostavi! nije li ova gospoja B. ljubeznica Miroslava? To bi liepo bilo! — Možebit se njoj hoće te ure?

U isti par odbije dobnjak tri ure, a vrata Angjeline opet se otvore. Miroslav ukrade se na jednu uru iz djelaonice, da ju ugodno proživi kod predmeta svoje ljubavi. Tek što je u sobu stupio, svrati se oko njegovo na uru.

— Gle — gle, imate liepi dobnjak, Angjelino?!

Mladić se približi ormaru, te uzme pomno promatrati uru, napokon reče: Taj dobnjak kupio je g. B. u našem dućanu prije jedne ure.

— Kako, niste ga vi? . . . . .

Ali Miroslavu plane gnjev na oči, ljutit kao ris povikne:

— Sada shvaćam; gospodin B. znade put u ovu kuću, i to su pokloni, koje dobivate? Ah, gospodično, vi vodite poznanstva sa trgovci, sa bankiri. O, jasna mi je vaša namjera, vi hoćete niekati, što ne? Ali, evo svjedoka pred našima očima: ja sam ovaj dobnjak, i to samomu gosp. B. — prodao. Sve se nepredvidja; tomu se niste nadali, al ću se osvetiti vam i njemu; ja ću saznati stan toga gosp. B—a.

— . . . . . ulica, broj . . reče Angjelina, zapanjena.

— Izvrstno! još i ta bezsramnost! klikne Miroslav. Ja ću toga gospodina pozvati na mejdan, a poslje vidjeti ćemo se opet.

Miroslav ode razjaren kao lav, i nehoteć slušati opravdanja njena; čin bo bijaše jasan.

Sada dodje red na gospodina B—a. Dovršiv poslove vrati se kući, te pohiti u sobu svoje supruge, da vidi, kako je djelovao na nju najnoviji poklon.

— O nebesa; povikne, dobnjak nije dospio! Ja sam okradjen, a nisam si broj toga kletoga služnika zapamtio. Potraži suprugu ali nenadje je nigdje.

Sada opazi pisamce na stolu, pograbi ga, odpečati te čita:

„Poznajem tvoje grdo ponašanje; sretni slučaj skine ti krinku; daruj i u buduće drugim ženam liepe dobnjake, ja se vraćam svojoj materi.“

Milica B. — ova.

U velikom čudu bivši pozvoni gosp. B., da mu poslužnik kaže što potanjega. Al u taj par predade mu poslužnik drugo pisamce, sliedećega sadržaja.

„Moj gospodine!“

Za jednu uru biti ću kod vas, i jerbo se niste bojali onu, koju ljubim, il bar sam ljubio, zavesti, viditi ću, hoćete li moći meni ju oteti!

Miroslav. V . . . .

— Miroslav V . . . povikne B., što će ta budala od mene? Možebiti mu je žao, što sam ženu svoju zaveo i poveo?

— Njeka djevojka želi s vami govoriti, javi drugi sluga.

I sbilja bje Angjelina, koja, premda bieloputna i plavooka, bijaše ipak toliko žestoka značaja, da odurjavanje gospoje B.-ove i vriedljiva zametavanja Miroslava nemogaše trpljivo nositi; nije gospodina B-a poznavala, ali bje očevidno, da je on nju poznavao, te ju kanio zavesti.

Dodje dakle gnjevno, kako to dostoji djevojci, kojoj je kriepost uvriedjena, u svojoj samoćuti i svojoj ljubavi oskvrnjena.

— Dakle vi ste gos. B.? povikne; vi se usudjujete slati meni dobnjake? Vi ste krivi, da mi je vaša gosp. supruga zaslugu uztegnula, da sam sa svojim Miroslavom kavgu zametnuti morala!

Reče Angjelina te izvadi u rubac zamotanu uru, digne ju vrh glave, te tresne š njom o zemlju.

— Evo, vidite, reče, koliko mi je do vašega dobnjaka!

Ura se razprši na tisuć komadah, criepovi kazala poletiše na sve kraje, i ura ta udari posljednji put.

U taj par stupi gospoja B.-ova, u pratnji svoje majke u sobu; nehtjede bo da se rastanu bez svakoga razjašnjenja, a dakako i kara i svadje.

— Evo ga, pa još u družtvu svoje ljubeznice, klikne gnjevno gosp. B-ova, kažuć na muža si i Angjelinu.

— Dok svršite s ovimi gospojami, doći će red na nas, reče Miroslav, koji takodjer bane taj par u sobu.

Prizor, koji se sada tu razvio, laglje se može

*

Digitized by Google

misliti, nego opisati. Za malo pa bi se bili počepunjali i ples, ili bolje „divji lov“ bio bi procvao.

Srećom bijaše gospod. B. čovjek razuman pa kao takov uvidi, da svim treba poduke. Energično zahtievajuć, da se svi umire, reče obrativ se k mladomu uraru Miroslavu: „Moj gospodine! tući ćemo se, ako vas je volja. — Vas, gospodično, progovori Angjelini, molim, da ovdje više nepredajete svoje karte; vaša bo atresa, koju je jučer moja supruga medju moje posjetnice umješala, dade povod ovim neugodnim prizorom, kojim je evo pozorište moja kuća, i koji vas tamo dovedu, da ste razlupali dobnjak, koji nije vam namienjen bio, i kojim neimaste pravo razpolagati.

— Što se pako vas tiče, gospojo, konačno će svojoj suprugi, to ja nisam ničemu drugomu kriv, no što sam vam dopustio, da ste jučer moju listnicu prerovali. Vi ste sada kod svoje gospoje majke, te znate, što vam je činiti u ovom neugodnom slučaju.

Izrekav to ostavi sobu svoje supruge, te otidje u svoju pisarnu.

Sada istom, kad on ode,

„Svi junaci nikom poniknuše
I na zemlju oči oboriše.“

Kad se opet malko osvieste od poraza, što ga učiniše kratke ali jezgorovite rieči gda. B-a, započme na novo debata, ali ju vodiše mnogo mirnije i hladnije. Tu se istom mnenja podpuno izmiene te izjave. Angjelina i Miroslav zastide se sa svoje žeštoće, a gja. B-ova s bog svoje naglosti u sudu. Mlada švelja, rumena do ušiuh, što je ovako i nehotice odala svoju ljubav, pohiti kući; mladi urar mjesto da dieli dvoboj liepo se izpriča umoliv g. B-a, neka zaboravi na sve; a goja B-ova umoli liepo i nježno svoga supruga, neka joj oprosti.

Posljedica svemu onomu bijaše: da je gdčna. Anjelina izgubila vrloga naručnika i naručnicu, a gja. B-ova prekrasnu uru.

Mlade supruge neka uče odavlje, koliko je vriedna ona slovenska poslovica: „Nobena naglost nič nevalja.“

Iverje.

Od Dr. N. I.

Državno-pravno pitanje.

Dualizam nadvladao,
Brzo su ga tam izveli:
Jedva što se sabor sastô,
Na dvoje se on već dieli.

Zemun-riečka pruga.

Gradit će se Zemun-riečka pruga,
I to prije nego svaka druga,
Ozbiljno se, čujmo, o njoj radi
— — — po navadi.

Korist železnice Zagreb-karlovačke.

Zagreb-Karlovačkom prugom
Neće Karlovac propasti,
Bujnije će, vidim, odsad
Još po njemu trava rasti.

Njekomu liečniku.

Miruj jednom, odmori se!
Vršio si dužnost vierno;
Za se čuvaj barem jedno
Tam na groblju mjesto smierno.

Tajnomu potjere glavaru.

Na zlikovce kad udaraš,
Kad jih loviš i zatvaraš,
Zlo do kraja izkoreni
Te i sebe s njimi skleni.

Leopold, kralj belgijski.

Leopold I., belgijski kralj, preminuo je dne 10. o. mj. u 10 satih, 10 minutih, šest danah prije nego je dovršio sedamdeset i pet godinah.

Leopold bijaše sin Franje sasko-koburžkoga vojvode, a brat pokojnoga vojvode Sasko-Koburga i Gothe, Ernesta III. sasko-koburžko-koharyskoga, udove vojvodkinje Viktorije kentske i pokojne velike vojvodkinje Konstantinove. Kadno je udatbom njegove sestre Julijane za velikoga vojvodu Konstantina koburžka kuća s ruskom u savez stupila, postao je princip Leopold ruskim gjeneralom, te je cara Aleksandra I. pratio na kongres u Erfurt; samo skrajnja prietnja Napoleona sklonu ga, da je 1810. ono mjesto u ruskoj vojsci ostavio. God. 1812. posjeti Beč, a zatim zaputi se u Italiju i Švajcarsku; a kad se 1813 stvari u Njemačkoj preokrenuše, ode mjeseca veljače u Poljsku i ostane u ruskoj vojsci dok su Pariz zauzeli. Kašnje pratijaše vladaoca u Englezku i na kongres u Beč. Vrativ se Napoleon iz Elbe, uputi se Leopold k vojsci na Rajnu, gdje je ostao, dok su drugi put Pariz zauzeli. Od ovud ode u Berlin, gdje mu stigne poziv, neka se oženi sa nasljednicom englezkoga priestola, Augustom Dragojlom, te je s njom 1816. i zaručen. Nu pošto je princesa već god.

Digitized by Google

1817. preminula, življaše izmjenito sad u Londonu, sad u Claremontu. Pošto je ponudjenu mu od Grkah i od saveznih vlastih krunu Grčke uz pogodbe primio, a zatim opet položio, povuče se natrag i življaše sam za se, dok ga belgijski kongres na priestol u Belgiju nepozva.

Malo će biti osmrtnicah iz povjestnice naše dobe, kao što je ova, koju će europska štampa na grobu ovoga pokojnika napisati; jer uz najbolju volju neće joj se tako skoro zgoda pridesiti, da takovim počitanjem i jednakom iskrenošću svoje priznanje na grobu kojega vladaoca napiše.

Neodvislost Belgije plod je srpanjskoga prevrata. Mjeseca srpnja 1830. ustane Pariz, da na Polignac-ova nasilja s protjeranjem Karla X. odgovori, a umah iza toga digne se mjeseca kolovoza Bruselj, proglasi odcieplјenje Belgije od Holandije, ter oslobodjenje od gospodstva Nasavo-Oranske kuće. Neodvislošću Belgije odtrgnuo se je prvi komad ugovorah 1815., liberalna Europa pozdravi ovaj čin onim istim zadovoljstvom, kojim i malo prije podignutu Grčku kraljevinu. Diplomatička konferencija velevlastih u Londonu, gdje su Francezka i Englezka kolo vodile, potvrdila je narodnim kongresom u Bruselju proglašenu neodvislost kao nasljedno-monarkičke ustavne države, pa ukloniv kandidaturu drugorodjenoga sina Louis-Philippova za novo podignuti priestol, prihvati dne 4. lipnja 1830 sa 152 od 196 glasovah izabranoga po kongresu, za onda u Englezkoj živućega sasko-habsburžkoga kraljevića Leopolda za belgijskoga kralja. Dne 17. srpnja stupi Leopold na belgijsko zemljište, na 21. uljeze svečano u Bruselj, te položiv zakletvu na izradjeni po narodnoj skupštini ustav, lati se vladanja.

Kraljević Leopold postade ne samo božjom milosti, nego upravo i voljom belgijskoga naroda kraljem Belgije, a ciela poviest njegova 34—godišnjega vladanja živi je dokaz tomu, da on ovaj postanak svoje krune nije niti jedan sat svojega kraljevskoga živovanja zaboravio. Kralj Leopod je prije, nego mu je belgijski kongres krunu belgijsku ponudio, krunu Grčke odbio, jer mu se činilo, da mu narod grčki za trajni obstanak ustavno-monarkičkoga reda nepruža dovoljna jamstva. Poviest grčke kraljevine, odkad ova neodvisnom postade, zasvjedočila je, da je Leopold pravo slutio; a poviest Belgije, odkad je neodvisnom postala, svjedoči opet, da se kralj Leopold nije nikad pokajao, što je krunu Belgije primio. Ustavna monarkija u Belgiji je, da pravo reknemo, liberalizmu put prokrčila na kopnu. Vrlost belgijskoga naroda i mudra umjerenost njegova vladaoca primjeri su nam silna djelovanja. Belgijski ustav popeo se je do visine uzorne vriednosti. — načela belgijskoga ustava preživjeti će bonapartističku i novoprusku slavu . .; jer samo uporavljajući načela belgijska, može se državom našega kontinenta najkrasnije blago političke slobode i mira osigurati.

Velika je zasluga kralja Leopolda, što je svojim 34godisnjim vladanjem u Belgiji ustavnost tako razvio, da ju gotovo nije više moguće podsjeći.

Nije to bio lahak posao, slobodu Belgije nesamo uzdržati, nego i učvrstiti, pa ako i nemislimo, da se sudbina narodah baš samo osobnom vrlinom njihovih vladarah stalno udesiva, to valja ipak priznati, da je vladanje kralja Leopolda mnogo tomu doprinielo, da je Belgija ono, što jest, i što će, uzdajmo se u Boga, i ostati. Kad je godine 1848. silni vihar Europom potresao, ostala je Belgija od njega sačuvana. U prvi mah pričini se, da Belgija želi republiku proglasiti, nu toga se kralj Leopold nije poplašio. On se nije htio niti najmanje Belgijancem, koji si ga kraljem izabraše, nametati. „Ako želite republiku, reče im kralj, ja vam neću smetati, te ću drage volje sići s priestola, na koji ste me postavili.“ Belgijanci nisu se dugo premišljali, već štujući kraljevu odanost, moljahu ga, da zadrži priestol.

Kralj Leopold bijaše uzor ustavna vladaoca u devetnaestem vieku, bez strasti, triezan i oštrouman, da mu je riedko premca naći. On je belgijski sa svoje slobode tako ponositi, već od sto godinah burnoj opoziciji navikli, a u europskoj politiki jošte neizkusni narod, nepovriediv nikada njegovih ustavnih sloboštinah i njegova čuvstva, u najopasnije doba sjegurnom rukom ravnao. Kao politik bijaše čvrsti zastupnik englezko-francezkoga saveza, te je uviek izmedju ova dva saveznika posredovao, jer je u ovom savezu najčvršću podporu svojega priestola nalazio. Uz to je pomnjivo i o tom nastojao, da i savez s Austrijom i Pruskom uzdrži, a tim tumače njegovo obiteljsko sdruživanje s austrijskom kućom, koja je njekoč Belgijom vladala.

Jedino je jošte, što ovaj put nemožemo mimoići, dužnost i vjernost kralja Leopolda. Pozvavši ga na priestol, stavi belgijski kongres za uvjet, da samo onda priestol zasjedne, pošto zakletvu položi, „da će se po ustavu i zakonih belgijskoga naroda vladati, a narodu neodvislost i

Digitized by Google

cielost zemljišta uzdržati.“ Ovaj zakletvi ostao je kralj Leopold vazda vjeran, i to u ono doba, kad su se tolike promjene zbivale, zakletve kršile, ustavi padali i tolika obećanja neizpunjena ostala. Zdušnost i vjernost to su doduše moralne dužnosti, koje bi svakomu čovjeku, bio on ma kako visoko postavljen, svete imale biti; nu što je kralj Leopold ovu dužnost i politički izpunjivao, bit će mu Belgijanci za uviek zahvalni; a kod ostalih narodah, koji se nemogu pohvaliti onakovim stanjem, kakovo je u Belgiji, ovjekovječio si je kralj Leopold uspomenu štovanja. I u istinu tolikoga ga živa štovahu i ljubljahu, da stupiv jednom u bruseljsko kazalište, pozdravi ga občinstvo ovako: „Blažen narod, koji imade takvoga kralja;“ na što on odvrati: „blažen kralj, koji vlada takovim narodom.“ — Nadati se je, da će i njegov nasliednik Leopold II. hodati stopami svoga mudroga i proslavljenoga otca, a tim nastaviti sreću plemenitoga belgijskoga naroda.

(Iz „Pozora“)

Prometheus (Ognjišar)

(Konac.)

Tad *civilizacija*, jest istovjetna krasnoimena Pandora, sjajka, veselka, vioglavka, koja raztapa srce u prsih; ali koliko čemerah za sobom ostavlja, koliko li jalah izasiplje, taj smamljivi kip, sliepljen od gnjile! Medjutim Prometej strada. Doć će dan, kad će silni Hrelja (Hercules) smaknuti orla i odkovati dïva.

Herodot priča, da je Prometeju za ljubu dana Asia, kao da se tim pamtio onaj dio svieta, u kojem je koljevka ljudih i uljudnosti. S istoga uzroka reklo se, da je muke trpio u Kavkazu. Helenski je narod o sebi pripoviedao, da je ostavio priprostot i divljačnost iza visokih goráh, što diele Evropu od Azije. I dan danas Čerkezi pripoviedaju putniku za dïve prikovane i mučene na kavkazkih hridinah.

Velum Eskilov basnu Prometeovu za svoje tragedie veličanstveno, ali na prosto uredi: iz sve basne on je izabrao i nadigao *velikoga dïva mučenika svoga uma i svoje ljubavi*, pa uzanj stavio druga dva sobstva, koja predstavljaju utjelovu drugih težnjah ljudske naravi. U njega su Oceanke, što nam predstavljaju one milostive duše, koje obore suzami, kad čuju za kakvo nedostojno progonstvo; ali bi radje odvraćale poštenjaka od začetoga djela, nego bi ga bodrile i kriepile, da postoji.

Ocean je stari tvrdosrdac, koji potle nego je vidio mnogo dobrih nadáh izjaloviti se, i mnogo svakojakih promjenáh zapamtio, malo čemu vjeruje; klanja se jačemu, prima kako što dolazi, zadovoljan je s onim, što ima.

Io, u prostoj basni jest utjelova *Mjeseca*, u koju Jupiter (t. j. nebo) jest zaljubljen, a žena mu Juno čini da im straži Argo sto-oka (zviezde na nebu). Mjesec, t. j. Io, jest putnica svedjerna, kao da je obad tjera po pučini nebesnoj, dok se napokon nepretvori u kravu (otle njoj rogovi) i koje šta još, i nespane k odru Jupiterovu. I kći Inaka kralja (Io) muke podnosi kao i Prometej; ali ona nezna nego plakati, drhtati i tužiti se; a Prometej lomi se, krši se, ali se nepredaje. Io će poroditi, oslobodioca Prometeju. Biedno ljudstvo (Io), plačno i slabo, uzalud kad i kad u svom dugu putovanju odahne slušajuć kojega blagovjestnika, što mu sudbinu odkriva i uslobadja ga, jer pritiče naredba: *napred*, *napred svedj*; i okrvavljenu red mu je da putuje, i da hiti onomu uzoru (ideale), što ga k sebi priteže ujedno i stvari. Ali nek uzdanja neizgubi. Prometej, što vidi dalje nego što vidi Io, zna da obad kroz muke ju vodi cilju ozgor odredjenu, gdje se ima žalost okrenuti u radost. Prometej predriče Jupetru, da će i njegovo vrhovno bogovanje prestati, i da će se na njem izkaliti kletva otca mu Saturna; ka što je i Saturna, pored svih njegovih sviriepnih prezanjah (precautions), dopala kletva njegova otca Uranus-a, kojega je bio zbacio s priestolja. Ovo se sve slaže sa vjerom štovalacah više bogováh, koji su držali, da je tajna moć, zakon nepromjenljiv, osvetan, neopredieljen, absolutan, sam Usud (Fatum, Destino), kojemu se ništa nije moglo oprieti ni na nebu ni na zemlji.

Eskilo uvadja i Merkura (Dobropana) udvoribu poploga pred gospodarom, holca sa prognanici, porugaše velikim dušam, vjeruje u samu silu, i sve mu je nastojanje, da dosluži onim, koji zapoviedaju.

Helenski je veleum umišljajem uzorio kroz basnu ovu istinu, da dobrotvori čovječanstva, njegovi slobodioci, njegovi pravi prijatelji, plaćaju svoju ljubav sa svojim pokojem i mukami samim i odkupljulju svetu želju, koja ih peče. — Žrtva na Golgoti najsvetija je upravo toga zakona, što je ljudski um mogao naslutiti i predstaviti pod oblakom divne basne, ako joj se i nije mogao doviti (formuler).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. prosinca.

I opet dakle prevalismo jednu godinu! S ovim brojem opraštamo se sa štioci našimi, jer godine ove nećemo se više s njimi sastati. Jedna opet mine godina, za narod naš puno mučna, nevoljna, kao i prijašnje. „Naše gore list“ dielio je vjerno sa svojim narodom radosti i žalosti, što jih on proživi. Žalibože što smo tugah i nevoljah svakim danom pili iz pune čaše, a u ovu riedko kada pade po koja kapljica radosti, koja dakako nemogaše osladiti onaj čemer. Tek pod konac godine nasmija nam se kao sreća, jer se sastanu zastupnici naroda u liepu kitu, da viećaju kako bi se jadnoj domovini pomoći, narodu na noge dignuti pomoglo. Dao Bog te njihovo djelovanje urodilo dobrim, ali i skorim plodom, jer je kod nas upravo „periculum in mora.“

Nećemo ovdje još jednom spominjati sve tuge, koje nas zatekoše ove godine, nećemo crtati jadno stanje, u kojem se nalazi narod naš; to bi nas i predaleko vodilo, a pri tom još bi samo jače derali rane, koje ne samo da nisu zacielile, nego upravo još i neprestano kljuća iz njih vrućа krvca, potičuća iz srca samoga naroda. Kolika je kod nas materijalna nevolja, dokazuju mnogobrojni vojnici, što se šalju na sve strane domovine, da utjeruju porez od naroda, koji više nemože plaćati, jer neima gdje zaslužiti; jer neima što prodati, budući mu ljetina zlo uspjela, a marvu kuga pomorila, ili porez progutao. Kod nas viče sve za pomoć: vlastela, trgovci, obrtnici i ratari. Ovaj je vapaj silan, da mu se nije moguće oglušiti. Neima nijednoga stališa, izuzmeš li kojega lihvara ili bogata novčara i špekulanta, komu nebi dodijalo ovo stanje.

Uz takovu materijalnu nevolju nije ni čudo, što nam svi zavodi, stvoreni da dižu narodnu prosvjetu, da šire umje i znanje u narodu, nemogu onako napredovati, kako bi mogli, neračunajuć ovamo, što njeki zavodi niti se neustrojiše, premda bi se bili mogli dignuti na noge. Uz takovu nevolju slabo se mari za narodnu knjigu; ova slabo prolazi, malo se čita i listovi narodni propadaju; a sve to komu ide u prilog? Nam ne, to svatko znade; a komu? i to neće bit težko pogoditi. —

Nu koliko i bile nepovoljne te okolnosti, mi se ipak nadamo: u providnost božju, koja narod hrvatski nikad neostavi, nego mu i u najkritičnijih sgodah pomogne; nadamo se u rodoljubje onih muževah, kojim narod izruči svoju sudbinu, da će krepko postupati te proučiti sve puteve, nebi li našli jednoga, kojim bi mogli narod izvesti iz te egipatske tmine nevoljah i biedah svake ruke. Uzdamo se u genij naroda hrvatskoga, on će bditi nad narodom, koji je ne jedan put oslobodio Europu kršćansku od propasti i uništenja! -- A da to uzbude, valja da svi zajedno radimo, da si složno ruke pružimo te radeć junački na mučnom poslu gledajmo kao jedinu svrhu: sreću i blagostanje cieloga naroda našega. I „Naše gore list“ obećaje, da će podvostručenom snagom napeti sve sile, te raditi neumorno na svom polju; ali dakako uz veću pripomoć, veću ljubav i čitateljah i pisacah. Jedino tom pomoćju moći će on nastaviti svoju radnju; ljubav bo topi i grije; ljubav i pomoć naroda daje njemu životne snage; nebude li te ljubavi, ili ohladni li ona, onda će i njemu zaći dan života. — Medjutim nada se on, da ga prijatelji njegovi neće ostaviti, da će ga još većom ljubavju gojiti i njegovati, pa u toj nadi opraštа se on sa svojimi čitatelji sa cielim narodom, te želeć svim boju i sretniju novu godinu, a sebi punu torbu predplatnikah, pjeva već unapried: sretna vam svanula nova godinica!

Iz saborskih sjednicah imamo spomenuti sjajni govor nj. preuzvišenosti g. biskupa djakovačkoga, koji izreče na korist konačnomu uredjenju jugoslavenske akademije, sveučilišta i uredjenju narodnoga muzeja. Preuzvišeni govornik nacrta majstorski, kako bi te zavode bili mogli davno već dobiti; već su tomu četiri godine, što su položene liepe novčane svote, pa za četiri pune godine nije vlada, nisu muževi upravljajući narodom, ni toliko izposlovali, da se barma pravila tih družtvah potvrde. Zatim predloži predstavku, koja bi se imala u tom pogledu podnieti nj. veličanstvu, da se pravila ta potvrde. — Sabor je odgodjen s bog nastajućih božićnih blagdanah do 15. siečnja. Do toga raditi će odbori, osobito odbor za adresu.

(Ugarski sabor) otvoren je 14. o. mj. sajnim načinom. Otvorilo ga je nj. veličanstvo prestolnom besjedom, liepom i upravo kraljevskom.

Kazalište.

Dne 14. prosinca razveseli nas naše družtvo prvi put novom — za Zagreb — operetom „Meštar fortunio.“ Kazalište se napuni dubkom, što je jasan znak, da je občinstvo za operete vrlo zauzeto. Moramo priznati, da je opereta dobro izvedena, što osobito gospodinu Švarcu, ravnatelju našega orkestra, zahvaliti imamo, jer svatko mora priznati, da je težka zadaća nevješte glasove tako daleko uvježbati, da kao pjevači pred občinsto stupe. Hvala mu daklje na trudu, što si ga naprtio, a nadamo se, da će i tu uztrajati, te nam duge zimske večeri više putih prikratiti. Gospodična Milanova pjevala je svoju zadaću ugodno i sigurno, kao što i gja. Norvegova i gja. Lesićeva, tako da možemo reći, da su prve zadaće na obće zadovoljstvo izvedene bile. Sborovi pjevani su vrlo točno, a skoro bi rekli i sigurno. U sborovih opazili smo liepe sposobnosti g. Plemenčića, koji je svojim ugodnim glasom rekao bi, sborove ravnao i vrlo pomno na takt ravnatelja orkestra pazio. Ako ta ljubav za liepim ostane čvrstom u našem družtvu, to neima onda dvojbe, da će za kratko i veće operete izvoditi moći.

Na korist vrloga našega Mandrovića igrali su „Dva brata.“ Žao nam je, što moramo umah kazati, da si nije priličan komad izabrao, dočim bi u drugom kojem mnogo bolje svoju vještinu pokaza bio, nego li što je u tom komadu učinio.

Digitized by Google

Komadu moramo kojekakvih stvarih prigovarati. Već nam se to malo nespretno čini, kako može prosti Hercegovac, nevježa, pritišnjen robstvom turskim, onako sboriti o vjeri, neslogi i drugih stvarih.

Nam se to upravo tako čini, kao da naš dobrodušni Zagorac perorira o državopravnih pitanjih, ili o kojem inom pitanju, o kom neima ni pojma, premda je opet, što se tiče prosvjete, medju ovim i onim razlike. Zatim, kad se tko usudjuje na javnom mjestu vjeru napadati, mora dobro i protivnika naoružati, da ju valjano brani, a ne samo navesti znamenite doista izrieke, ali nedostatne, da pobije tvrdjnju onoga, koji vjeru napada, To rekoh za to, jer ima u kazalištu i prostijega svieta, koji si nezna nadopuniti onoga, što manjka obrani. Napokon nam se Vladko čini kao politički griešnik, koji bi se rado pred občinstvom izpričati. — Igraći zadovoljili su svojoj zadaći osobito g. Mandrović, Freudenreich i Mihovilov; od gdjah. dopadoše se gdčna Perisova i Popovićeva. U nedjelju igran je „Lumpacius Vagabundus," koji još uviek našim olimpom trese.

M.

Književnost.

Igrokazi za mladež. I. Dio. Od A. Truhelke, izdaje svojim troškom Lavoslav Hartman. Od toga vrlo koristnoga djelca upravo se dotiskuje u štampari g. A. Jakića prvi dio. Ciena bit će mu 30. novč. Mi ga toplo preporučamo školskoj mladeži i svim prijateljem mladoga naraštaja.

„Napredak." časopis školski, pozivlje občinstvo na predplatu veleć, da je nakanio izlaziti i buduće godine uz svu nemarnost i nehajstvo občinstva. S bog tiesna prostora nemožemo priobćiti diljem njegov poziv, ali toliko velimo, da nebi bilo častno ni po naš narod, a osobito ne po učiteljstvo, kad bi njegov jedini organ u trojednoj kraljevini.s bog slabe podpore morao propasti. Ciena je „Napredku" za Zagrebčane 2 for. 50 novč., za one, kojim se poštom šalje, 3 for. a. v. Predplatnina šalje se g. Stjepanu Novotnomu, uredniku „Napredka."

Dopis.

U Beču 19. prosinca. (Beseda.)

Prem ste me iza prvoga moga dopisa umolili, da vam se kojiput odavlje kojim glasom javim, ipak nisam sve dosada vašoj želji mogao zadovoljiti. A o čem da vam i pišem? Možda o visokoj politiki ovdašnjih centralistah, koji sve sile napinju, da opet uzkrise i k životu privedu čedo prijašnjega ministarstva? ili o kojekakvih ovdašnjih lakrdijah, koje čovjeku samo vrieme a bogme i novac iz žepa grabe? Sve to niti spada u taj list, niti se usudih uztrpljivost vašu na takav način kušati. Ako sam vam dobro došao, dozvolite mi malo mjestance, da vam i opet koju javim o „Besedi", što ju priredi ovdašnje slav. pjev. družtvo na 18. o. mj. Tu se prviput naša vrla zemljakinja, gdčna Matilda Malingerova pojavi pred bečkim občinstvom. Pjevala je ariju iz hrvatske opere „Ljubav i zloba" od Lisinskoga i kavatinu iz opere „Marino Faliero" od Donizetta. Prvi taj njezin pojav ovdje u Beču bje najsjajnim uspjehom ovjenčan. Iza svakoga njezina broja izazva ju oduševljeno občinstvo pod občim gromovitim pljeskom, te je morala jošte po koju pjesmicu izpjevati. Osobito nas je dirnulo, kada je iza kavatine zapjevala Livadićevu pjesmu „Mio ti je kraj" te je dubokim čuvstom i osjećanjem pokazala, da joj je mio kraj, odkuda dolazi. Koliko je već kod prvoga svoga pojava na „besedi" sakupljenu občinstvu omiljela, moglo se je razabrati i iz onoga upravo uzhitna pljeska, kojim bje praćena, kad je dvoranom kući polazila. Mi joj iskreno čestitamo na tom slavju, što ga je slavila svojim pjevanjem, te se punim pravom možemo njom ponositi kao našom pjevačicom. Samo joj na srce mećemo, da uztraje na toj stazi i da nikada nezaboravi, da je Hrvatica. Dosada barem je uviek pokazala svakom prigodom, da je vriedna kćerka svoga naroda i da podpuno zasluživuje podporu naših domorodacah. S toga joj kao hrvatskoj kćeri podvikujemo: Živila nam na slavu hrvatskoga imena!

Što se sborovah tičc, moram u kratko spomenuti, da su poznatom već vještinom pjevačah izvrstno odpjevani, da su se dakako samo slavjanske kompozicije pjevale; ali moram vam opet žalostań javiti, premda priličan broj Hrvatah polazi te besede, da ih nikada sreća ne dopane, da čuju koj hrvatski sbor. Neznam, da li dotičnici u onoj srbskoj narodnoj pjesmi, što su ju pjevali, više muzikalnoga uzhita opažuju, nego li u naših zbilja prekrasnih Lisinskijevih sborovih; ili se pako uzrok tomu ima dalje tražiti. To sam bio istini za volju dužan vam javiti kao faktum, koj se neda izpričati, i koj nam je najsjajniji dokaz one slavljene bratinske uzajemnosti. —*ć.*

Razriešenje konjićeva skoka u br. 34.

39	42	35	30	3	48	53	50
36	31	38	41	54	51	2	47
43	40	29	34	45	4	49	52
32	37	44	5	28	55	46	1
9	6	33	60	19	64	27	56
16	13	8	11	24	59	20	63
7	10	15	18	61	22	57	26
14	17	12	23	58	25	62	21

Bez obraza i bez srca
Nieki danas biti znadu,
Pa i krvca nek nam frca, —
Našeg' neće nam da dadu;
Već na silu te delije
Hrvatom će sve da vuku;
Al' još kod njih krvca klije, —
Još zna Hrvat dignut ruku!

U pozivu na predplatu izjavismo naročito, tko želi list ovaj držati, neka se izvoli prijaviti do konca ovoga mjeseca. Nu moglo bi se dogoditi, da tkogod bud zaboravi bud inimi poslovi zapriečen, neučini toga, to evo produžujemo taj rok do 15. siečnja buduće godine. To bo moramo znati, da uzmognemo ustanoviti veličinu naklade.

Uredničtvo „Naše gore lista."

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	**Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.—** na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 10. siečnja 1866.** **Broj 1.**

POVRATAK.

Ballada.

Kroz stoljetnu, pustu šumu
Po utrenu junak drumu,
Sa vojne se vraća kući,
Crne misli prevrćući, —
Jer kad podje mlad na vraga,
Osta plačna za njim draga,
Pa sad sjetan premišljava,
Je l' mu živa, je l' mu zdrava!

Nemir ljuti u njem gori,
A miso se s mišlju bori; —
Još nemirno konj mu hrže;
Nuder vranče, nuder brže,
Jer još prije tavne noći,
Do drage mi valja doći! —
Tako vranca junak mladi
Na kás brži sklonut rádi.

I šumu će jur da mine,
I kroz sumrak sad mu sine
Bieli dvorac vjerenice
I zasja mu nadom lice, —
Kad al' u to s grane prne
Sova, glasnik sudbe crne, —
Kliknu triput, pa se vinu
Dalje u lug, ća u tminu.

Trne junak od užasa —
I još bržim kásom kasa,
Već i dvorac biel domaši
I sa znojna vranca sjaši:

Nigdje nikog' pred njeg' nije,
Pas pred vrati samo vije,
A na okna kroz zastore
Vidi svieće, kako gore.

I drhćući sav unidje
Prieko praga i tu vidje,
Gdje na odru tuge žrtva
Vierna ljuba leži mrtva,
Njoj do noguh majka sjedi
I obraz joj motri bliedi,
Pa bugari neprestano:
Moja kćerce, moja rano!

Pade junak sad do odra,
Ljubi dragoj usta modra,
Još cjeliva izza reda,
Ruke, čelo, lica blieda;
Pa u težkoj duše stràvi
K njedru joj se lednom savi, —
I u čas mu smrknu lice,
Zaniha se, klonu nice.

Za živa se na to časa
Sve od crna snebi glasa;
Mrtvoj dragoj da na ustih
Jadan junak dušu pusti,
I kad čuše, da se s briega
Smrtnog' zvona glas razliega.
Govorahu tiho ljudi:
Milostiv jim bože budi!

Josip Eugenij Tomić.

Digitized by Google

Krajišnik.

I.

Pripoviest iz pučkoga života.

Nedaleko od Broda, gradića istoimene pukovnije u Krajini na Savi, stajaše kućica krajišnika, obično „stari Danilo“ zvanoga.

Sried vesele i krasne božje prirode, okružena krasnimi predielji i na jedan hitac udaljena od ceste, vodeće u Podvinje, na ponješto uzvišenom mjestancu bijaše sagradjena ta kućica, od koje ti se oku na okolo otvaraše prostran vidik po dražestnoj i čarobnoj okolici. Svrneš li pogledom prama iztoku ili zapadu, na obie strane ukazuju ti se plodne njive i vinogradi, od sjevera gusta šuma skriva vidokrug, dočim se s juga ustavlja oko na tvrdji brodskoj, u koju hladna šumi Sava, dieleć Slavoniju od tužne Bosne.

Kućica sama u sebi prosto je sastavljena od drva, stiene blatom su izmazane, krov slamnat, a tugom i čemerom opletena. Već četvrti porod teče, prelazeć od otca na sina, odkako je kućica sagradjena i samo onda i ondje popravljana, kada i gdje to skrajna nužda zahtievaše. Pa kraj svega toga ubožtva, ipak ju je milo bilo pogledati, jer kao bogatstvo, ima kadkada i ubožtvo svoj ures, dražestniji možda od sve razkoši; ovaj bo ures ubožki potiče najviše od divne prirode.

Snutra razdieljena je kuća u spavaonicu i jednu sobu, gdje je i kuhinja; uz kuću stoji zgrada za poljodjelsko i domaće orudje, do ove hambar (žitnica), a tik hambara vrtić njekoliko hvatih dug.

Tavanice u sobi bijahu iz dasakah crnih već od dima, a pod nabijen zemljom i omazan čvrstom ilovačom; zidovi okrečeni u podpunoj bjelini. Stol, stolci, ormar i ostalo pokućtvo načinjeno je od prostoga drva na „starovjersku,“ česa radi upravo bijaše milo i drago stanovnikom ove kućice; jer dočim sjajno i ukusno pokućtvo od nikakve važnosti za njih nebi bilo, sjećaše ih prosti ovi stolići na predje, koji na njih prije mnogo ljetah sjedjahu, prosti stol na suze, koje njim tecijahu. Nu najmilija ipak uspomena bijaše im stari, drveni crvotočinom iztrošeni križić u kutu sobe, kojemu stari njihovi često oči i ruke dizahu, kô što to i u najnovije doba običavaše liepa i mila Katica, šestnajstogodišnja kćerka starog Danila.

Ona bijaše domaćica i gospodarica u kući i polju, gdje je sve najbrižljivijvom točnošću i redom obavljala, što se i na nježnom djevičanskom lišcu opaziti može. Domaće rubine bijahu uviek čiste kao i pôd i pokućtvo u sobi, a jedna ptičica cvrkutaše u kavezu tik prozora Katičina. Kroz prozor vijahu se okrajci noćocvata cvieta u sobu, koj okružavaše s vana kućicu, sjećajuć uboge stanovnike jutrom i večerom na nebo.

Stari Danilo bijaše tielom i dušom krajišnik, čvrst, kriepak i visoka stasa, kosa mu na pó osrebrena, nu oko ipak neizgubilo svoj žar, duh i srce mu bilo mlado, a hrabrost i ljubav za dom i rod još posve živahna.

Njegova kći, djevojče od oka, bio je najkrasniji cvietak ciele okolice one. Vitki stas, najdražestniji ures djevojakah onoga kraja, gusta, crna kosa, pala u širokih upletcih oko blagih, rumenih, pravih hrvatskih obrazah, a vrh dražestih male, rumene ustne i sanjarskog čara pune, liepe crne oči, kó dvie zviezde izpod vedra neba: ovo dovoljno opisuje i izražuje sliku ovog djevojčeta.

Katica bila je ljubimče, zenica oka, ponos i jedina sreća staroga Danila. Živa slika njegove ljubljene, rano preminuvše Marije, uz to joj srce čisto a duša neokaljana. Stoga je stari štedio i svaki novčić, da si kćerku češće čimgod razveseli.

Njeke nedjelje bijaše zima neobično zavladala. Stari Danilo morade na kordun na stražu, dočim je Kata sama morala kod kuće ostati. Prvi traci sunca već pozdraviše ju u podpunoj gali svoje postojbine. Zatvoriv za tim vrata klekne moleć pred slikom razpetoga, koja u kutu sobnom od pamtivieka visjaše kao svetinja obiteljska. Jamačno je bila slika ovo njekad ružicami obložena, a križ kao i slika na njem obojadisana, nu zub vremena već davno iztroši one i samo se još razpoznati mogaše kruna trnova nad slikom, lišenom svake boje.

U podpunom oduševljenju klečaše djevojče pred slikom, dočim se traci sunčani od grane do grane, od drva do drva sve to većma razširavahu, dok se napokon i ciela okolica u podpunoj svjetlosti neukaza i veseli brodari zračni svoj hvalospjev k nebu šiljahu.

Jednostavna nošnja krajišnička dolikovaše najljepše ovomu djevojčetu. Biela oprava joj do izpod koljenah neskrivaše ni malo crvenih čarapah i gladkih svjetlih cipelah; ćurlika, tielu prikrojena, stajaše joj naredno i prikladno kao oblivena, a oko glave bjeli rubac dovršivaše ovu nošnju. Oko vrata joj bliestaše niz sjajnih dukatah, što samo najbogatije imati mogoše, i koje je Katica samo svetcem i nedjeljom na vratu nosila. Odlična njeka gos-

Digitized by Google

poja, kojoj je njen djed njekom prigodom život spasio, nadari ga ovim uresom, koj osta kao nasljedstvo i ostati će do najkasnijih vriemenah u obitelji.

Kata uredi sve u kući, zatvori ju i odputi se cestom prama Brodu u crkvu, odkuda će k svomu ujaku, krčmaru u Brodu, gdje će i dan provesti, kô što to običavaše uviek za očeva boravljena na kordunu.

U ujčevoj gostioni bijaše po pódne veoma živahno, tako da je i sam i žena mu Josipa pune šake posla imao, a Katica im u svem pripomoći nastojala. Istih častnikah vojničkih i trgovacah bilo je vidjeti izmješano s krajišnici, u bunde, radi zime, zagrnjenimi. Crne, široke šešire na stran staviše, a oka, vinom puna pozdravljahu redom od ruke do ruke znance i prijatelje, dočim djevojke sa strane u kolo se skupljajuć, očekivahu nemirno, prigovarajuć u šali i smjehu, ples. Osobito veselo i živano bijaše za jednim stolom u kutu, kod kojega sjedjahu svakovrstni, sumnjivi ljudi iz okolice, kojih niti se je pravo obi talište niti zanat znao, već su obično razuzdani, tepački život vodili. Krajišnici medju sobom nazivali su je „tepci," a nitko nesmjede u gostioni Nikolinoj, koj nespadaše u ovo družtvo, sjesti za njihov stol. Nu pravi život kod ovoga stola istom nasta onda, kad u sobu stupi Lacko i svojimi lakrdijami i pogrdami na smjeh prisili sve u sobi, osobito pako braću svoju; nu njegove lakrdije i zadirkivanja urodila bi svaki put svadjom, koja se nikada bez batinah i krvavih glavah nedovrši.

Lacko bijaše mladić od kakvih dvadeset godinah, visoka tanka stasa, vatrenih, crnih očiuh, odvažan u srcu, a smjel u duši. Rodjen je u krajini, nu roditelji njegovi kupiše si kašnje imanje u Ugarskoj, gdje kao plemenitaši ugarski življahu, s toga se je Lacko odievao na magjarsku, premda je već davno ostavio Ugarsku i u krajini nemirno, razkalašeno živio. Pa uz sve to ipak ga je svako djevojačko oko rado gledalo, gdje god bi se pokazao. Krasne njegove crte u licu, mili pogledi, prividni, nu ipak razpušteni život občara i predobi svako žensko srce, uzprkos svih zabranah, koje su krajišnici svojim djevojkam izdavali, opominjuć ih, neka se čuvaju toga beznačajnika.

Nu veseli Lacko nije mnogo za oto mario; njegov ljubki pogled samo je jedinu tražio Katicu, koju je čisto, vatreno i vjerno ljubio, kako rieči izreći nemogu, niti bi čovjek ob ovakvom tepcu i misliti mogao.

Istom ga djevojče jednom vidjelo, istom im se prvi put pogledi sukobiše, jedva što je jedanput s njim u kolo stupila i već se poremeti mir, njeno srce stade jače kucati, a grudi se nadimati kao bura morska; lica joj porumeniše u ljuvenom sramu, i tim reče ona svojim djetinjim sanjarijam za uviek „s Bogom!" Novi, nepoznati sviet joj se ukaza u čistih grudih; sviet, koj joj stotine ružicah ili pako trnacah pripraviti mogaše; — a tko bi to znao? — Kad bi se s Lackom kod ujaka Nikole našla, pojavi se u njoj njeko nenadno, posve neznano čuvstvo, a kad s njom uz to po koju umiljnu riečicu progovori ili se koj put u kolu s njom obrne i koj stisak ruke pokloni, raztopila bi se u dragosti i bila bi joj to utjeha za cieli tjedan u njenom ubožkom domu.

Što iza toga može sliediti, kojoj svrhi će ju to dovesti: što je do toga stalo ljubljenomu srcu djevojačkomu; ta bezbrižnost je najljepša sreća mladosti. —

Medjutim protekoše dani i nedjelje. Njezin nemir nepadè ni da bi najmanje u oči staromu Danilu, a niti ujak Nikola neopazi još ljubav ovih dvijuh srdacah, koja se tako naglo razvi i učvrsti.

Mnogo i često morala je slušati svakojakih pogrdah proti Lacku, osobito ujna znala bi joj po koju večer o tih tepcih i njihovu vodji Lacku, po koju crticu iz njihovih gadnih činah, pripoviodati; nu sve to ona i čuje i nečuje, ali i nevjeruje nikomu, do jedinom glasu srca svojega; ljubav njena slikaše joj predmet njene ljubavi najkrasnijom bojom.

Nu vratimo se opet u gostionu, gdje ostavismo Lacka. Lacko stupi u gostionu, pruži ruku na okolo svim oko tepačkoga stola i posadi se u sredinu njihovu, a skoro zatim započe s njimi živahan razgovor. U koliko se je opaziti moglo, vodili su oni razgor na prste raznimi znaci, što samo tada običavahu, kad su imali nješta tajna izvesti.

Napokon započe ples, a Lacko stupi Katici, stojećoj kraj prozora zamišljeno. Ona je opazila tajne razgovore ljubovnika i težke misli zaokupiše joj dušu. Već joj na jeziku bijahu njeke rieči, naperene proti Lacku, ali kad on stade kraj nje, obuze ju desnom oko pasa i preko ramena zaviri duboko u očice joj, a pogled njegov dopiraše daleko tja u srce — izčeznuše kletve i pogrde, a sva joj se hrabrost raztali o njegovom pogledu, koj ona istim milinjem odvrati.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

Suzice.

(Od Ede Tomaja.)

1.

Iza njih se biele
Zubići maleni,
Sjajni kano biser
U ljuski skriveni.

Biser dragi, što ga
Mriežom mornar lovi,
Brodom kad po moru
Uzburkanom plovi.

2.

Dva joj divna cvjetka
Cvjetaju u licu:
Bjelcat, nevin ljiljan
Nùz rujnu ružicu.

Pogled umiljati
Kô u golubice,
U srce mi siplje
Sladjahne strielice.

3.

Kosa joj mekana
Poput plave svíle,
Kakvu ti imadu
Iz gorice vile.

Sunce ju u nitje
Zlaćano pretvara,
A od vlasa svakog
Trak sunčani stvara.

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

I.
Starica.

Bijaše njeke zimske večeri godine 1814. Dvadeset do trideset težakah tiskaše se oko ogromna ognjišta, stojećega u velikoj razizemnoj dvorani staroga grada Croyata u Bretagni.

Ti ljudi činilo se da su neobično umorni, na licu vidila jim se je sakrivena ljenost i nemir; a kako i nebi? ta ciel dan bijahu na noguh, a pokisnuta jim i zamazana odjeća zasvjedočavaše, da se baš nisu štedili. A ipak, mjesto zaslužene dobre večere, koju su svim pravom očekivali, javiše jim, da moraju opet na put, i to još iste noći. Ako dakle promislimo njihovu umornost i strašnu vani bjesneću oluju, to se nesmijemo čuditi, što nijedan svoga nezadovoljstva nije tajio, nego ga upravo iznosio na svjetlo.

Moramo čitateljem kazati uzrok toga umora.

Kći vlastnika grada, liepa Anka Moustierova, izčezne jučer, a nitko nezna kud i kamo. To isto dogodi se i sa Karlom, mladićem, što no ga gospodin Moustier odgojio, i o kojem se neznalo, je li gospodarov sluga ili pako nadjeno sirotče. Mladić taj je po svoj prilici pošao da traži Anku, ali se — kako već spomenusmo — nevrati.

Anka bijaše jedino diete gospodina Moustiera, i premda se taj, gotovo najbogatiji vlastelin u okolici, a osim toga još i načelnik varošice Croyata, nije rado povjeravao noćnomu zraku, to ipak mo rade taj put s tieh razlogah sam poduzeti i upravljati.

S druge strani nješto dalje od ognjišta, na kojem njekoliko ogromnih komadah drva silanim plamom goraše, grijaše se njekakova vrlo stara ženskinja pušeć uz to iz male glinene lule, kao što to bje običaj u velike veličine bretagnskih ženah.

Nitko od prisutnih niti je nepogleda, barem š njom niti rieči neprogovori Kad i kad ganu se i njoj ustne, kao da sama sobom govori; al ipak niti riečcu neprosbori. Da joj se nisu ovako ustne gibale, svatko bi ju držao za mrtvu.

Seljaci razgovarahu se na tihom medjusobno, blažeć si gnjev čestimi kletvami.

— Dakle zato, što ništa nenadjosmo, moramo na novo u potjeru? poče Jean Hervè, krojač iz gradića.

— A za ništa, baš ništa! To je borme malo preveć — u tako tamnoj burnoj noći! primetnù drugi.

— Nije drugćije, reče krojač stresav rameni, no siromasi su kao — — —

Nedovrši, ali svi mu zasvjedoče kimajuć glavom, da ga razumiju.

— No, što je istina, istina je reče Alain Lefeuvre, adjunkt. Sramota našemu gradu, što se u njegovoj okolici nalazi toliko tih propalih chouanah.

— I što se njihovim zaklonom nemože u trag ući, prihvati opet drugi.

— Sve ćemo tako lahko naći, kao što i špilju prosjakovu! zakrši mu rieč krojač Hervè.

Digitized by Google

Jedva izusti to ime već se diže do dvadeset rukuh, da se prekrste znamenjem sv. križa, i stisnuv još bolje k sebi bojazljivo strašni seljaci gledahu, kao da već sjedi medju njimi sam živi djavo.

Niema tišina trajaše njekoliko časovah; silni prasak ognja pretrgnu jim razmišljanje; krojač Hervè poče slabim glasom.

— Jeli ga tko od vas vidio danas?

— Ja! odgovori mladić. Vidih ga na Lameneurskom putu.

— I ja, ozove se drugi, ja sam ga vidio na Morlaickom drumu.

— Ja ga vidih na Plougazkom razkrižju! prida treći.

— A kada?" upita ozbiljnim licem Hervè.

Kao iz jednoga grla svi tri odgovoriše.

— O podne!

Krojač izpitavaše kao sudac okorjela krivca. Sad pogleda na probliedjela lica prestrašenih seljakah.

Ona tri mladića isto tako zastrašena svojimi sličnimi izjavimi, opetovahu još jedanput svoje rieči većim utiskom.

— Dakle je trovrstan djavao? Što još? primetnu napokon jedan.

Krojač zapoviedi, i sve ušute. Zatim nastavi

— Velim vam, da je četverovrstan. Jer ga i ja danas sukobih, i to kod Kergatskoga razpela, udaljena ciele dvie milje od spomenntih mjestah, i to upravo o podne.

— Bože i svi sveti, smilujte se nam! klicahu prestrašeni seljaci sklopiv ruke.

Samo gospodin adjunkt trese rameni i reče podrugljivo;

— Jest bome, gospodine Hervè, vaša bajka je zanimiva. Znate li još koju?

— Gospodine Lefeuvre, odvrati ozbiljno uvriedjeni krojač, čuo sam već mnogoga srdačnijega i razumnijega o tom šale sbijati; ali se je svaki zato pred svojom smrću kajao.

— Ta ja se nešalim, odgovori adjunkt lukavim pogledom. —

— Dobro, dobro, reče muklim glasom Hervè: no upitajte, gospodine Lefeuvre drugu osobu, koja o toj stvari više zna, nego mi.

To rekav pokaže prstom na staru babu, što no sjedjaše kod ognjišta. No Treza, ili što nije čula, ili pako nehtjela čuti njihova razgovara, nit se neganù, nego je samo svoju lulicu čistila. Glava joj pade na prsi, i staricu savlada san.

— Pustite ju u miru!" odgovori Lefeuvre na zadnje rieči Herveove. Od dvadeset godinah, što ju poznam, tiskujem si uviek uha, da nečujem iz njezinih ustijuh kakova nesretna proročanstva ili zlokobne viesti.

U to se otvore vrata, a Baptista Mustier, vlastnik grada, unidje u sobu. Bijaše to mal, no krupan, jak muž po prilici u šestdesetoj godini. Glavu mu pokrivaše velika kudrava kosa boje crvene. Boju očijuh nebje moći razabrati kod svjetla plamtećih panjevah. Komu je upravo u oči gledao, što se medjutim vrlo riedko sgadjalo, onaj vidje, da mu imaju nesiguran, al iskreći se pogled. Čim je unišao, namah skoče težaci na noge, skinuv hitro kape s glavah.

U tom pozdravu bje nješto robska, slična ne štovanju, nego strahu. Tuj nestajaše podanik pred svojim gospodarom, nego siromah pred bogatašem!

Moustier baci pozorno svoje oko na nje. Zamumlja njekoliko osamnih riečih o zlih posljedicah današnjega traženja. Zatim dade zapaliti svjetiljke, ostavi dva mladića, da čuvaju grad, i htjede s ostalimi otići.

Bivši već na vratih, promisli drugčije. Obrati se.

— Ti dječaci bi i onako usnuli, reče; al zato nedajem jim plaće. Ajdete s nami; stara Tereza obraniti će moj grad pred sovami i šišmiši. A zašto ju hranim. Neka si hranu, i drugo što uživa, valjano zasluži!

Ubogi mladići, koji su već veselo k ognjištu prignuli, vrlo se s toga presenetiše, te se pridruže k ostaloj hrpi njekako lieno.

— Ustaj, stara; zar nečuješ? viknu nestrpljivo Moustier, pograbi ju za rame i stisnu tako silno, da su joj kosti pucale. Tereza se trznu, nakrivi lice od boli i upre oči u Moustiera.

— Razumiješ li? opetovaše taj. Ostati ćeš ovdje sama!

— Sama? odgovori starica; ta ja sam stara — pomislite, osamdeset godinah.

— Ah što to! neka te zabavlja tvoj kolovrat, odgovori Baptista, pak bdij, ako možeš. Ako hoćeš, a ti spavaj; no ostani ovdje i čekaj nas!

— Ovako ostavljena starica, povuče k sebi mršavom rukom kolovrat, i reče tihano, bi reć grobnim glasom.

— Ah, koli tiesno će mi biti — u toli strašnoj noći — sama — ah sama.

Moustier podsmjehnuv okrene se od nje.

— Moli, vještice stara! reče surovo. Ako ti se neće biti samoj, a ti si pozovi onoga za druga.

Digitized by Google

Na njegov mig izadju težaci jedan za drugim s puškami na ramenu. Kad već zadnji ode, pristupi Moustier k starici, potrepta ju pouzdano po ramenu i reče joj gotovo laskavo.

— Dobra Treziko, nebrini se ništa za to, što sam ti sad govorio. Zatvori vrata i nepusti ovamo nikoga, osim mene; razumiješ li?

Treza mučè kimnu glavom. A Moustier zagrnuv se toplim kožuhom ode za ostalimi.

II.

Plougazki gajić.

Grad Croyatski bijaše star, nizak i nepravilno sagradjen dvor. Dvie male, uzke kule s čudnovatimi krovi, s jednom u posried, s drugom na desnom krilu grada, davahu mu neobičan, smiešan oblik. Ista glavna sgrada, samo na jedan kat, bijaše vrlo kukavna; kad si ga prvi put ugledao, to nisi mogao vjerovati, da je to postojbina visokih grofovah Croyatskih. No svaki starožitnik i ljubitelj znakovah je naklonio glavu pred vrati, na kojih se je caklio velik, stari grb s ovim oholim napisom:

„Radje sve razoriti,
„Nego se pokoriti!“

No sad već neima ni grada ni kulah, isto tako kao ni imena grofovah Croyatskih, a i koljena njihova već od davna nestane. Samo je jedan jedini kamen od ciele sgrade ostao — a to je ona ploča, na kojoj bje izrezan znak s oholim geslom Croyatskim. Ali gdje je i u koju svrhu?“

Njeki Morlaixski trgovac, kojega kuća se sada na mjestu ondašnjega viteškoga grada diže nebu pod oblake, kupi taj kamen za vrlo jeftine novce; no nemareći ništa za kakov grb, upotrebi ga za prag mala hlieva, u kojem se mlade, odurne, kruteće zvieri nalaze i hrane na radost spomenuta trgovca i njegove velecienjene obitelji.

No u ono doba stajaše ubogi dvor mnogo gore nego sada, kad se u ništa promieni. Bje žuto pobojadisan, a to obezčašćuje viteški grad isto tako, kao zaušnica lice kakova gizdava plemića u naše doba. Al zato su se vijale s obadvijuh kulah dvie liepe zastave različitih šarenih bojah. Na jednoj stajaše limeni Napoleon, promatrajuć ogromnim dalekogledom sjevernu stran, a na drugoj nepoznata ptica, na podobu zebe, držeći u pandjah svezak bliska tamnomodre boje; ova zeba je valjda imala predstavljati orla.

No nutrnjost grada ostade sveudilj još jednaka. Tuj su dakle Karlo, Bernard i Anka Moustierova, obojica liepi i mladi mirno svoja mlada lieta proživjeli. Rusokosa Anka bijaše sad objestna i smjela, sad bojazljiva i stidljiva, al skoro vazda poslušna i uljudna, no ipak kad i kad svojevoljna; u ostalom bijaše vriedno, krotko djevojče — da se zaljubiš, a uza sve to nevidje nikada — a to mnogo znači — nit komada ni najnedužnijeg romana.

Karlo bijaše velik, dobro uzrasao, liep i odvažan mladić; no njegove znanosti bijahu vrlo ogranične. Moustier bijaše uviek njegov jedini učitelj i odgojitelj, te je vrlo malo nastojao oko duševna izobraženja svoga gojenčeta. A što bje najdivnije, to bi, što mu nije za dugih zimskih večerih, ili u drugo prosto vrieme o ničem drugom pripoviedao, van o nečuvenoj drzovitosti i okrutnosti Bretagnskoga plemstva.

U toj struci bijaše ubogi mladić vrlo vješt. Moustier mu upili u glavu množinu čudnovatih, istinitih i neistinitih dogodjajah, kojih sadržaj bijaše: razuzdan, okrutan, surov, vjeroloman, plemić, koji je siromašna, kriepostna, radina seljaka bez uzroka nemilosrdno proganjao, i napokon ga — opet bez uzroka — krvoločno ubio.

Karlo je uviek s užasom poslušao; lahkovjernost bo je prva vlastitost svieh plemenita srdca ljudih. Najvećma bijaše razjaren na grofove Croyatske, koji su, polag pripoviedanja Moustierova, ciela stoljeća u Bretagni, kao krvoločni i nemilosrdni divljaci robili, harali, ubijali i plienili.

Moustier mu je pripoviedao, da je Petar Bernard vriedan, pravedan općinar, marljiv, radin poljodelac, kao što i valjan republikanac Morlaixki, godine 1793 od Chouanah *) bio napadnut; da je pobjegao u Lameneur, i tamo da je bio od njekoga Croyatskoga grofa pred očima svoje supruge ubit; žena Bernardova, majka Karlova da je izpustila dušu, kad ga porodila, a Mustier, budući mu bilo milo sirotčeta, uze ga k sebi i odgoji. Je li to sve bilo istina? — To ćemo poslie vidjeti!

No živa je istina, da je taj dječak, takovim načinom odgojivan na plemstvo strašno mrzio; ova smrtna mržnja pak ljubav prama Anki premaknuše njegova sva ostala čuvstva. —

*) Chouvani, hrpe ljudih nižje vrsti, živućih s početka nepravilno, zabavljajućih se klatarenjem, a kad kad i lupežtvom. No kasnije bijahu skoro uredna vojska, boraveće od rieke Loire kroz cielu Bretagnu. Chouani bijahu privrženici nasljednoga kralja i mrzitelji republikanacah i konventa.

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 9. siečnja.

I deseti već teče dan nove godine, a „Naše gore list“ istom danas pomalja svoje lice, istom danas ostavlja dvoranu slagarsku, ljutu prešu, pa polazi u bieli sviet medju svoj narod, da pozdravi stare svoje vjerne prijatelje, a s novimi da se upozna, da progovori koju s njimi, nebi li ga možda već u prvi mah obljubili, s njim se oprijateljili te utanačili one redke, ali vjerne sveze, koje no nestoje više od 5 for. a. v., a mogu trajati — upravo dok druga srana ugovarajuća hoće, jer je „Naše gore listu“ radost boraviti medju svojim narodom, slušati njegove jade, uzdahe, njegovo klikovanje i radovanje. Njemu je najmilija zadaća, kad koje namrgodjeno čelo razvedri, munjom ljutosti sjevajuće oko ublaži, zlu volju u veseli hohot prehiti. On rado pripovieda, što je čuo gdje u tudjem svietu, a najveća mu je slast, kad vidi, da narod zanj mari, kad uvažava njegove ma i ne bog zna kako na tanko izpredene, ali zato iskrene i valjane savjete. Stari mu prijatelji poznadu svaku njegovu ćut, pa umiju pogodit, gdje ga kadsto čižma potišti, pa ti oni hajd brže bolje šalji mu papirnata lieka za kurje oči. Nadati se, da će on na brzo upoznati se i sa novimi tek nadošlimi prijatelji, oni će njemu vraćat milo za drago, a uz to nastojati, da mu pribave više iskrenih srdacah — tvrdih mužkih i nježnih, sladjahnih ženskih.

Ali gle, kako mu se jezik razmašio. Htio on čestitati svakomu k novoj godini, a mjesto toga on se pustio pripoviedati na dugo i široko. Ali kakva fajda od čestitke, kad su već davno minuli prvi dani novoga ljeta, niti se već pjeva o mladom kralju, nego snuju pokladne ludorije.

Zato mjesto čestitke, evo malene ponude, ali kratke: „Naše gore list“ obećaje svečano, da će raditi koliko bude ikada mogao, brinut će se, da zadovolji svim pravednim zahtjevom; svagdje će mu svjetliti ova jedina misao: da koristi svomu narodu, da mu širi slavu, ugled, da zabavlja, ali i podučava. A narod hrvatski neka sudi, vriedi li takov prijatelj podpore.

Sad bi nam valjalo koju javiti iz glavnoga grada; ali što? Saborske ferije još traju, pokladne šale tek su u zametku, o balovih istom se pogovorka i o njekom mnogo dogovara kao o djetetu, što no dodje prije reda na sviet, pa uslied toga sviet muca o „Missgeburtu.“ O svem tom više drugi put; a za sada moramo žalibože javiti turobnu viest, da su se na sama sv. tri kralja zadušile noćju četiri osobe; ovdašnji naime remenar R., njegova supruga, diete i jedan mu rodjak. Njekako se upalila drvena stiena te ovako silni onaj dim zagušio prije, nego što se mogahu osviestiti i uteći. Sliedećega dana micaše se žalobni sprovod sa četiri mrtvaca na groblje sv. Roka, a neizmjerna množina svieta stajaše na ulicah i pratijaše te žalibože prerane žrtve do njihova tamna stana.

— (Hrvatska opera „Porin.“) Bečki dnevnik „Zukunft“ doznaje, da će bečko slavjansko pjevačko družtvo još ove zime predstavljati hrvatsku operu „Porin“ od našega Lisinskoga. — Čudnovato, prije god. 1848. predstavljana je u Zagrebu vrlo sjajno opera „Ljubav i zloba“, a sada nikako nemožemo doživjeti, da vidimo „Porina“, premda bi se našlo za to osoblja dovoljnoga. Ali o tom drugt put više.

— (Svečano otvorenje čitaonice u Sevnici.) Mi smo već više putih izrazili našu radost srdačnu, što naša draga braća preko Sutle onako liepo napreduju, kako u duševnoj ali junačkoj borbi stupaju doduše lagano, ali sjegurno napried; kako pedalj po pedalj doduše svoja ali tudjinom zaokupljena zemljišta opet osvajaju te umah na njem sade voćku narodnosti svoje. Budu li ovako napredovali, jamačno njihovi mučni trudovi uroditi će jednom obilnim plodom. Najbolje sjemenište mladomu narodnomu razvitku jesu čitaonice, u njih se bo koncentrira duševni život, pa odavlje probija na sve strane. To su naša braća vrlo dobro opazila, pa s toga uzeše utemeljivati čitaonicu jednu za drugom, a takovu jednu osnovaše u Sevnici na Štajerskoj, koja je 7. o. mj. svečano otvorena. U tu svrhu podje liepa kita Zagrebčanah svojoj braći u pohode. Tu bijaše zastupnikah hrv. sabora, učiteljstva našega, pravnikah, a ponajbolje zastupano bijaše naše pjevačko družtvo „Kolo,“ jer dodje do 15. članovah njegovih, koji barjakom svojim na čelu Sevnicu sasvim drugim duhom opoje.

Glavni akt svečanosti biaše skupni objed i na večer beseda. Kod objeda bijaše sakupljeno do 70. gostovah, a napitnicam, nazdravljanim s jedne strane Slovencem s druge Hrvatom, njihovomu saboru, biskupu Strossmayeru, pjevačkom družtvu „Kolu“ itd., nebijaše ni konca ni kraja. Naše „Kolo“ pratilo je napitnice izabranimi hrvatskimi pjesmami. —

Na večer sakupi se cielo družtvo u gradu sevničkom k besjedi, koju počasti i mnogo krasoticah slovenskih iz obližjih krajevah svojom prisutnosti. Besjedu otvori svečanim liepim govorom Dr. Razlag, vodja slovenske narodne stranke u onoj okolici, u kojoj se osobito raduje toli mnogobrojnomu posjetu Hrvatah, i zahvaljuje hrv. pjevač. družtvu „Kolu,“ koje svojim pjevanjem mnogo k otoj svečanosti doprinese.

Poslie njega pozdravi čitaonicu Dr. Kočevar od strane grada Celovca, a poslie njega stupi na govornicu g. Veber, koji ih pozdravi sa strane Hrvatah. Govorio je od strane Hrvatah i gosp. Kolarić zastupnik grada Osieka, naglasiv osobito ono mjesto, gdje govoraše o narodnosti veleći, da mu proklet bio pepeo, tko se iznevjeri slavenstvu. Od strane hrv. pjevačkoga družtva „Kola“ pozdravi čitaonicu pravnik Filip, zahvaliv se na bratskom pozivu, kojim udostoji čitaonica ovo družtvo, i na toli liepom doček u. Moramo napomenuti još i to, da je bugarski pozdravio čitaonicu u Zagrebu boraveći Bugarin, g. Simeonov, a francezki mladjahni francez A . . . . . Valja još spomenuti, da je jedan župnik slovenski našu hrvatsku pjesmu „Tko je naš“ od g. Tomića, slovenski deklamario te občinstvo njom upravo uzhitio. Poslje besede počme ples, kojim se zanimaše mladež, a staro se sakupi oko rujna vinca, gdje se

Digitized by Google

do jutro orile se napitnice i besjede pune duha slavjanskoga i bratske uzajamnosti. — Poslje dovršena plesa odprati goste hrvatske cielo družtvo do kolodvora, gdje im se još jedanput Dr. Razlag od strane Slovenacah na bratskom posjetu zahvali i do Brežcah poprati.

Mi se radujemo sa svoje strane napredku i narodnomu razvitku Slovenacah te im uzkličemo iza dna hrvatskoga srca: Živili! A radujemo se i tomu, što se je upravo naših Hrvatah toliko sakupilo kod te svečanosti, da dokažu i opet ljubav svojoj dragoj braći. Još valja spomenuti, da je istoga dana prispjela čestitka iz Siska brzojavom i to u hrvatskom jeziku. — Nebi li Bog dao sreću!

Kazalište.

Gosp. Popović izabrao si je za svoj prijam liepu tragediju naše književnosti „Teutu.“ Teuta, izpjevana za mladjih pjesnikovih godinah, spada medju najbolja naša dramatična djela, puna je poetičnih vrlinah, uzvišenih istinitih mislih i čuvstvah te sili občinstvo na sveobću pažnju. Glavne zadaće bijahu u rukuh gdčne. Bajzove, kao Teute, i gdna. Branoga, kao Dimitra. Gčna. Bajzova igrala je poznatom već vještinom svoju zadaću na obće zadovoljstvo, čuvstveno i okretno. Gdin. Brani shvatio je značaj Dimitra točno, besjedio ga je valjano, mjestimice krasno te je već i glasom gospodariti počeo. Gospodin koristnik imao je manju zadaću, ali ju je dosta okretno odigrao. Mi mu želimo dobar uspjeh u daljnem napredku i više občinstva buduće godine.

Na korist vrle naše predstavljačice gdčne. Bajzove predstavljan je poznati komad Laubea, „grof Essex.“ Predmet komada crpljen je iz poviesti englezke, i to iz dobe Jelisave, kćeri Henrika VIII. O dramatičnoj vriednosti netraba nam više reći, nego da se na najglasovitijih njemačkih pozorištih kao znamenito dramatično djelo igra.

Igra gospodične Bajzove, kao grofice Routhlandove bijaše čuvstvena, sigurna, na mjestih dapače majstorski izvedena. Njezino odielo bijaše ukusno i vrlo liepo, a igra joj, kao što rekosmo, valjana, a tomu se i nadasmo, jer je gospodična Bajzova nadkrilila već svoje takmice svojom neumornom marljivošću, te će i nadalje ostati ljubimica našega občinstva, koje ju svakom sgodom odlikuje. Ovo velimo gosdčni. Bajzovoj u ime našega občinstva, a i onomu gospodinu, koji joj, kako se glasa, rekao: „Seien si still, Sie werden nur geduldet beim Theater.“ Ovakovim li se načinom potiču mlade, marljive i sposobne sile na rad i napredak, ovakovim li će načinom igrač ili igračica obljubiti svoj stališ? A što bi onaj gospodin, da mu mi rečemo i opetujemo one njegove rieči, da se nanj protežu? Nadamo se bo pouzdano, da će naš sabor i kazališno pitanje malko razglabati, pa onda reći: — Sie werden nur geduldet. — Gdja. Popovićeva igrala je kraljicu dostojanstveno i liepo. Gosp. Brani, kao Essex, odlikovao se je ove večeri deklamacijom i igrom na obćenito zadovoljstvo, što mu je i občinstvo izkazalo. U obće opazismo, da je gdin. Brani za takove zadaće dobar i zato mu nesmijemo umah u finih komadih zamjeriti, ako gdje pogriješi, što će on svojim darom i marljivošću naskoro svladati. Osim toga moramo pohvalno spomenuti gda. Mandrovića, Mihovilova, Popov. i Kontilovića, kod kojega opažavamo sve veći napredak. Kuća bijaše puna. — Operete, „Violeta i Pirot“ i „Meštar fortunio“ dopade se vrlo. Odlikovala se: gdja. Norvegova, Milanova i Lesićiva i gdin. Plemenčić.

M . . .

Književnost.

— **Karlovački viestnik.** Prošle subote izadje prvi broj i to „List za pokus“ karlovačkoga viestnika. Uredjuje ga g. Ljudevit Tomšić, a izdaje Dragutin Kostinčer. Ciena mu je na godinu 6 for. s poštom.

Napredak, časopis školski uredjuje od nove godine počam g. Šk. Fabković, učitelj na zagrebačkoj preparandiji. Prijašnji njegov urednik, g. St. Novotny, postao je župnikom u Feričanih.

„Zastava“ zvat će se novi srbski list, što će ga izdavat i uredjivat u Pešti g. dr. Svetozar Miletić, zastupnik na ugarskom saboru. Za sada izlazit će samo dva puta na nedjelju, a stoji na cielu godinu 10 for. a. v.

„Zukunft“ njemački list u Beču, koji no liepo zastupa slavenske interese, pretvorio se je od nove godine u dnevnik, pa kao takov stoji na godinu 10 for. Mi se nadamo, da će on od sada još kriepčije braniti interese slavenskih narodah u Austriji živućih. U tom poslu dao mu Bog svaki napredak.

Konjićev skok.

Od I. P.

die-	ra	Što-	lju	Zar	met	ta-	sma-
ska,	um-	lih,	bro-	ju	Kad	su	smu-
što	po	Mo-	je!	pa-	tom	tra-	ko
ne-	da-	po	nie-	jit	svo-	di,	na
lju-	će	Da	da-	još-	se	ži.—	ska?
paju	zna-	ki	Da-	mno-	nas	nas	Valj-
po-	di	da	te	jim	je.—	vat-	ni,
ju	stu-	nas	Po-	Hr-	da	da	bro-

Pozivljemo sve prijatelje narodne knjige, da se predplate što prije na ovaj list.

Ciena mu je ista, t. j. na cielu godinu 5 for., na pò godine 2 for. 50. novč., a na četvrt 1 for. 25. novč. — Molimo svu gospodu, koja nam što duguju, da izvole svojoj dužnosti zadovoljiti.

Od „Naše gore lista“ ima podpunih exemplarah od prijašnjih godinah, te se mogu dobiti za obaljenu cienu.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 20. siečnja 1866.** **Broj 2.**

ŽENI NEVJERNICI.

Čemu još da otimljem se istini?
Dost si rodu naniela mi uvrjede,
Moga brata—, za srce ga ujede,
Te ga vrže na zla usta svjetini!
Svaka mu se šuša ruga,
Već ga ubi gnjev i tuga;
Kleta ženo, što od njega učini?

Lažne dakle smagala si poglede,
Kojim' njegvo ludo srce predobi?
Ljuta zmijo u andjelskoj podobi
Lukavo li u zamku ga zavede!
Zar je bio dobra lùda,
Koju smjede turit svuda?
Pak da bude žrtvom sramne pobjede!

Il si za njeg' pošla samo s nategom?
Do njegva ti samo stalo prstena?
Il ti vriedna prohtjelo se imena?
Te mu krivom priseže se prisjegom!
Lakoumna vjeru zada,
A nevjerna ti si sada
I sramote nakažena biljegom!

Tebi, majci dječice mu uboge,
Ženi njegvoj nitko da nezamjeri,
Što si ludo podala se nevjeri
I poštenje njegvo vrgla pod noge?
Il je morda kukavica
I bez srca i bez lica?
Koje li ga vriedna držiš uloge?

Za tebe je živu ljubav osjećo!
Kad mu godj se brižno čelo razvedri,
Tebe, djecu nosio je na njedri';
Sve je držo, što je tebi obećo —
Čuvar tvoga utočišta!
A to tebi sve je ništa,
Nikad niesi — ljubila ga, nesrećo!

Njegvu ljubav, njegve brige prezireš,
Djeci svojoj majka si nevaljala,
Sramotom si kuću mu okaljala,
Što jih izvi, suzah mu neutireš!
Od hiene ti si mrža,
Krv mu piješ a još brža —
Kukavicu za dragog si izbireš!

Misliš, taj te većom ljubi ljubavi?
Taj, što s tobom bezposlicu sprovodi,
Od dužnosti dušu tvoju zavodi,
I djeci ti kaže posó hrdjavi?
Zar je željan tvoje sreće,
U sramotu koj te meće?
Koj je spreman, da te sjutra ostavi?

Ajd' odatle, ostav dom taj bludnice,
Da se propast pod tobom neotvori!
O tom ruglu svatko živ već govori,
U dom stupit srame ti se družice!
Iz svetog se tornjaj mjesta,
Gdje svetinje tebi nesta,
Da nedužne neokužiš dječice!

Nikad kraja sramoti i pokoru!
I Bog sam će još te tamo karati,
Što si smjela dobru dušu varati!
A na grobu, na tom vječnom zatvoru
Baš pisano neće biti,
Al će mnogi prosloviti:
„Ovdje dobru nije mjesta govoru!“

I. T.

Digitized by Google

Krajišnik.

I.

Pripoviest iz pučkoga života.

(Dalje.)

Lacko proskače njekoliko put u kolu sa Katicom, a pri tom izprazni njekoliko ćašah vina i njegova strast za svadjom preote mah. Katicu nepusti od sebe, niti je itko smio s njom plesati, neštedeć uz to pogrdah i psovakah svakomu, koji bi se usudio dražiti ljubomornost njegovu. Iskra vrcne, veselje se prekine pretnjami i Lacko stoji već pripravan svojimi druzi na boj proti krajišnikom. Uzalud ga moljaše Katica, da se umiri; htjede ga maknuti iz gostione moleć i zaklinjajući ga svojimi suzami; nu sve uzalud. — Krv mu zavri i on rine djevojku od sebe. Sama, ostavljena stajaše tako Katica, niti ju itko htjede slušati; s toga ostavi gostionu, gdje su se radi nje borili. U svojoj nevolji ode gorko plačuć kući.

Stari Danilo imao se je iste večeri vratiti sa korduna. Katica došav kući pripravljaše večeru, da tim otca zateče. Naloži dakle vatru na ognjištu, a radost, što ju osjeti srce njeno, pomisliv kako će se radovati otac, izagna joj sve kini radi Lacka iz glave; ali samo za čas. — Večera bijaše gotova, a nju napadnu opet grozne misli o svadji ljubovnika si, o njegovu divjačtvu, njegovu zlu glasu — i prvi vaji života provališe u djetinju joj grud. Kraj ognjišta sjela na klupu, spustila ruke u krilo te niemo i zadubljeno zurila u žeravku, kako jedna iskra za drugom gasne. Medjutim se i dan primicao svršetku i traci zahodećega sunca titrahu u širokih plohah po drveću i grmlju te ulievahu pozlaćeno rumenilo na Katičin prozor. Iz dolinah uzvijahu se tamne sjene sve to jače, a mjesec vireć na modrom svodu, širio je sve to većma bliede svoje trake nad tiho romonećimi vali hladne Save.

Napokon se probudi Katica iz svojih sanjarijah. Posljedni traci dana već davno izčeznuše, dočim sjevahu nebrojena jata zviezdah, poput očih angjelskih, s visinah nebeskih na zemlju, a mjesec melankoličku svoju svjetlost sa svih stranah sipaše u sobu krajišnikovu.

Stari Danilo još se nevrati. Katica ga izgledaše na prozor, nu nigdje ni živu dušu da vidiš u dalekoj daljini i noćnoj tišini. Sjede opet kraj prozora, a neobične, dosad nikad nesmišljene misli zaokupe ju na novo. Najednom izčeznuše kine i brige opet pred djevojačkom bezbrižnošću i onako sjedeć pričini joj se, kao da se je njena najednom soba pretvorila u sjajno razsvietljenu dvoranu. Ona sjedi kraj Lacka u svili i kadifi, prstenje blista joj na rukuh, a pošteno ime njegovo zvonilo ugodno u njenih ušiuh. Otac sjedi bezbrižno na vrućem kaminu, kordun je ostavio i živi kod svoje djece, ljubljen i svim obskrbljen.

Tko u svom životu nije slično sanjario; komu nije već mašta slične basne kadgod u uboštvo uplela, i tko nije već, ovim slikam i snu slične i svoje vidio u magli varke izčezavati, čim zbiljnost razlupa zrcalo varke? —

Mašta je vrli graditelj, a tvar joj isto tako; pa ako joj zbiljnost i poruši zgradu, ona si stvara u brzo još ljepšu. —

Kraj prozora proleti sjena; njetko pokuca nanj i Katica se probudi, misleć, da je otca opazila — nu vani stajaše Lacko. On ju pozdravi.

Djevojka otvori prozor i odvrati nenadani pozdrav, pri čem joj srce živo kucaše.

— Otvori Katice! — reče drhćuć živahno — kazati ću ti puno koješta; vani je zima.

— Lacko, k meni u sobu nesmieš, otac još nije kod kuće. Počekaj malo, on mora skoro doći. Ali što je, ti si sav znojan, a lice ti gori kao vatra? —

— Pak, što je? u gostioni junački sam se za tebe zauzeo bio i tako mi Boga, ni jedan neće više smjeti niti stati kraj tebe.

Nesrdi se! Otvori dušo, vjetar strašno brije! —

— Lacko! ti znaš, kako te ljubim; ali otvoriti znaš da ti nesmiem!

— Gledji, gledji, ali si pametna — govoraše ogorčeno i razdraženo — ili si možda Miloša u komoru skrila?

— Što spominješ o Milošu, činim kao da nerazumijem; govori radje o tom, što se je zbilo u igri (plesu).

— Što bi se sbilo? Nazvali su nas „tepci," a mi im odvratismo. Rieči nisu bile dovoljne, već se šake umješahu i odpratismo ih nabijenih ledjah, s toga zapriete, da će nam se osvetiti; a mi smo pripravni i — —

— Vidiš, Lacko, ako me ljubiš, prodji se takova života, nepolazi sumnjiva družtva — ja se bojim veoma, to se neće dobro svršiti. Ja doduše nepoznajem svieta, niti ljudih, nijesam bila dalje od Zagreba — nu toliko ipak znam, da si pošao zlim putem; a što će tada iz mene biti, koja te toli iskreno ljubim, i koja sam zato već toliko suzah prolila, jer sviet o tebi zlo govori. —

Digitized by Google

— Zlo? — tko mi može što dokazati? —

— Kako bude jedan mogao, moći će i deset, a tad bit će jur kasno! —

— Svatko, veliš, svatko me grdi? — Nediraj u nje. —

— Ujak Nikola, ujna, pa baš i moj otac.

— Tako?! — E pa ima i tomu još lieka, usta im treba začepiti — pretijaše Lacko, držeć ruku na držalu noža.

— Čuvaj se griehah — opominjaše ga Katica — negovore oni krivo; Lacko, kakve si i danas tajne s onimi snovao?

— Tajne? — Ja? —

— Nepretvaraj se, i ja sam sama vidjela, stojeć kraj prozora.

— Dakle i ti si preuzela zadaću uhode! Naravno, tà i u tvojih žilah teče krv otčeva, krajišnička!

— Lacko, danas si mi smješan. Što sam ti ja učinila, da mene i moje najmilije grdiš? Ako si pravedan čovjek te imaš čistu sviest, stupi preda nje i kazni ih svojom obranom — tvoje mučanje silno me boli, tvoj tamni pogled probada poput noža moju dušu.

— No, mani se toga! Evo ti moje ruke, bit će drugčije, bolje. Priznajem, da sam puno zla od objesti počinio — nu maniti ću se svega iz ljubavi prama tebi.

— O moj mili Lacko!

— Ali za to moraš cieli tjedan kod Nikole i kod svoga otca slušati, snuju li možda novu osnovu proti tepcem, i kane li što nova izvesti.

— Pa dalje? — zapita smrknuto Katica.

— Ako štogod saznaš, dati ćeš mi znak na prozoru, ja prolazim ranim jutrom svakoga dana ovud. Budem li vidio tvoj prozor otvorenim, biti će mi znakom, da si nješto saznala, a tada ću na večer, kad ti otac otidje k Nikoli, doći; a ti ćeš mi sve priobćiti.

— Je si li svršio? zasjekne Katica pogledav mu oštro u oči.

— Skoro! — što me tako oštro gledaš, draga? —

— Jer si me prije ukorio kao uhodu, a sad hoćeš, da me poučiš, kako da izdam svojega otca. —

Lacko se upropasti na ove prostodušne rieči, i nehotice lupi nogom o zemlju, ali se do brza oporavi te nastavi mirno.

— Vidim, i ti me biediš kao i drugi! Ali ja znam, da sam čist, a da vidiš, kako me nepravo potvaraš, kazati ću ti sve. Ovih danah naumili su tepci izvesti oveliki njeki podhvat, što će im puno novacah donesti. Iz Bosne i odovud složiše se najodvažniji i najdrzovitiji. Koliko sam ja opazio, saznali su krajišnici za ovu osnovu. Njihova revnost u službi nije zadovoljna samo sa kordunom, nego su odlučili sa svih stranah napasti ove i tako im posao smesti, a njih pohvatati. Danas sam ih htjeo od te osnove odvratiti, nastojeć je zaplašiti junačtvom krajišnikah; nu oni me izsmiju i pogrde, a napokon i uhodom okrste. — Lahko mi je pregorjeti njihovu porugu, jer sam danas upravo dobio od otca list, gdje mi oprašća i zove natrag k sebi, da mi preda cielo gospodarstvo; a drago bi mu bilo, kad bi sobom ujedno i drugaricu doveo. — Vidiš dušo, odmah pomislih u sebi: stari Danilo jedan je od najrevnijih i najhrabrijih krajišnikah, a kao takav stao bi jamačno na najopasnije mjesto proti tepcem, pa bi lasno nesreće dopao. Da ja znadem, što su naumili krajišnici, mogao bih mu pomoći ili u potrebi tepce tako zavesti, da bi bez oružja svi pali mu u ruke i svoju krivnju neprolijav krvi okajali. Tepce sám izdati nemogu, nejmam bo dokazah, a sve da je i izdam, osnove jim porušim, bila bi sutra zadnja moja ura; njihova osveta zahtievala bi moj život. Tvojega otca ili Nikolu nemogu pitati, oni mi to nevjeruju, jer me drže za svoga neprijatelja. I tako sam dakle na tebe, mila Katice, pomislio; ti me ljubiš, ti ćeš mi vjerovati, tà to je svim nam koristno.

— Što? mojemu otcu prieti tolika pogibelj?

— Vojnik u službi nikada nije siguran; a kako ti velim, tako je. Povjeri se meni i sve će dobro biti. Nagovorit ćemo otca tvoga, da ide u mir i s nami se odseli, a ti ćeš biti mojom ženom, ljubiti me, kako tvoje srce samo umije — smijem li dvojiti? —

— Dvojiti? o meni? — Uboga sam na rieči, ali mi možeš i na sam pogled vjerovati; ti znaš, da moje srce samo za te do svoga konca bije; ti si i samo ti jedina radost i nada mojega života. Nikad osim otca i majke nikoga nisam ljubila do tebe evo Lacko. O kako bih rado žrtvovala za tebe sve, kako bih rado ostavila očinski dom, kako bih te rado svuda sliedila, koliko je neograničeno moje povjerenje u tebe, i kako ti dobro želim! U tvojih očijuh čitam, da želiš i meni i staromu otcu momu u starosti pomoći i sretne mu dane pripraviti. —

— Tako je, sladka moja! Ako i nisam odličan gospodin, ti ćeš ipak biti kao odlična gospoja i vidjeti ćeš kako te ljubim, kako ću te cieloga života na rukuh nositi, jerbo te kao ja još nitko nije ljubio.

(Dalje slieditи će.)

*

Digitized by Google

Suzice.

(Od Ede Tomaja.)

4.

Bajno li miriše
Ružica rumena;
A milo u busju
Ljubica skrivena:

Al joj grudi ljepšim
Odahom disaju,
Takvim dišu samo
Angjeli u raju.

5.

Mjesec kada svoju
Bliedu luč prelije:
Plaštem ju srebrnim
Mal' ne obavije.

U oku se hvata
Zràka mjesečine,
Da ono kô alem
Skupocjeni sine.

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

Naročito nit netreba spominjati, da je Anka i njega ljubila, tomu će se i sam čitatelj lahko dosjetiti, kad pomisli, da joj je bilo devetnaest godinah, a Karlo mlad i liep — nije dakle ni čudo, što se u njenom srdcu zametne klica ljubavi prama njemu.

Neznamo, da li je ta tajna ljubav bila gospodinu Moustieru poznata. Toga neznadjahu niti sami ljubovnici; jer su, da se uklone njegovima očima i ogovaranju družinčadi, sastajali se gotovo svaki dan u maloj šumici blizu Plougaza, udaljena pol sata od grada. Ako uzmemo pravo, nebijaše to nikada ugovoreni sastanak, ili kao što se sada obično veli „rendez-vous;“ koji je od njih kod zajutrka samo jednom riečju spomenuo o šetnji i šumici — eto ti gotova dogovora. Ako je Karlo stajao kod prozora, da vidi Anku, gdje odlazi, dade mu ova prstom znamenje; drugčije se o tom nije nikada ni rieči govorilo.

Za njeko vrieme bijahu ti sastanci neugodnim načinom prekinuti, jer se pojavi u okolici jaka četa chouanah. O njihovu skrovištu neznadjaše nitko; budući se je pako o njih i u varošici i u gradu koješta strašna pripoviedalo, neusudi se bojazljiva Anka da posjeti svoje milo al malo udaljeno mjestance.

Pa u istinu; slične šetnje bijahu vrlo opasne. Svaki čas dogodi se što neobična, da strahovita, a osim toga hodaše još onom okolicom njekakova otajstvena osoba, za koju nitko neznadjaše, odkud je došla i kad će otići. Bijaše to čovjek poderan, dronjci zaodieven, koji no dolazaše kao prosjak u svaku kuću bez razlike te izpitavaše koješta o stanju i obivateljih grada.

Tomu otajstvenu tudjincu vrlo je mnogo stalo do obitelji Moustierove; kad bi mu tko opisao Anku kao kćer Baptistovu, lecnù se očevidno, strese glavom, i obično zadubi se u duboke turobne misli.

No ipak se nitko nije mogao na toga tudjinca potužiti; dapače njegova spoljašnost imadjaše, uzprkos raztrganu plaštu, nješto poštovana, nješto dostojanstvena na sebi tako. da se ga nitko neusudi uvrieditì, ili mu na prošnju milostinje, ili pako na pitanje odgovara zanijekati.

Na skoro se raznesu o njem svakojaki glasi. Mnogi seljaci tvrdiše, da su ga u isti čas na više mjestah vidjeli, i premda nije s početka nitko u to tvrdo vjerovao, to smo se ipak već o njegovoj četverovrstnoj osobi osvjedočili.

Taj neprirodjeni strah od njega bijaše tako velik, da nitko nije imena, „prosjak“ izustio, a da se bojazljivo neogleda i neprekriži.

Već njekoliko tjedanah nisu se Karlo i Anka tajno sastajali; pak su s toga čeznuli za časom, da se mogu opet na samu bez ikakve smetnje zajedno porazgovoriti; a najpače Anka, koja mu je toli rado priobćivala tajne svoga srdca. Bojaše se dakako Chouvanah i „prosjaka,“ ali nakon dugotrajne nutarnje borbe svlada ljubav strah.

Dan prije dogodjaja, što smo ga malo prije pripoviedali, reče Anka prije doručka.

— Danas ću opet jedanput već pogledati šumicu plougazku.

Karlo nečù ništa!

Na pó bojazljiva, a na pó vesela ode Anka poslie podne na šetnju, nadajuć se, da će se na pol puta sastati s Karlom. Ali se prevari. Kad

Digitized by Google

dodje, do svojega ljubljena mjestanca, neima Karlu tamo ni traga.

Tama, što no ju činjaše granje stoljetnih hrastovah, probudi u njoj neugodna čuvstva. Nit se ptica nečù, na pocrnjelom svržju ogromnih bukavah i hrastovah, nosećih posljednje ostatke požutila lišća, sjedjaše samo njekoliko niemih kavkah, a i romon potočića, inače toli rječita, umuknù danas pod ledenom korom.

Strah Anku tako hvataše, da htjede nakon i pobjeći.

Tad čuje na suhom lišću i šiblju ljudske korake. Ali nebijaše to njezin mili, izgledani Karlo.

Muž visoka uzrasta izadje tihano iz grmlja, oprezno se ogledajuć na okolo. Osvjedočiv se, da neima nikoga nepozvana, udari nogom o zemlju, i zamrmlja:

Prokleti dječaci! još ih neima!

Uplašena Anka slušaše otvorenih ustiuh, a oči ukočeno upre u sablastna tudjinca. Zaisto, to je bio prosjak.

Duga brada, plivajuća kosa, raztrgan plašt različitih bojah; to sve dokaza, da je on otajstvena osoba ona, vitez bajkah ciele okolice.

Dok ga ona tako bojazljivo, ali znalično gledala, zašušti opet u grmlju, i pojavi se druga osoba, prvoj savim slična; a zatim namah treća i četvrta. Svim bio isti obraz, isto odielo, riečju: bijahu si tako slični, da Anka, kad se sastaše, prvoga od njih već nije mogla prepoznati. Ubogo djevojče, drhćuć od straha, sakri se za debeo granat hrast, te se neusudi ni dahnuti.

— Nu što novoga? upita jedan.

— Ništa, odgovore drugi jednoglasno.

— Sasvim ništa? dakle se ga nemožemo dočepati? reče opet prvi.

— Sad već ni neizlazi, boji se, odgovori drugi.

— „A“ upita opet prvi „ono djevojče, o kojem govore, da mu je kći?“

— Kći neizlazi niti korak daleko od kuće, odgovore, prije je hodala ovamo, na ovo mjesto, ali sad. —

Anka nečù od užasa ništa dalje, kad je iz njihova razgovora razumjela, da su ona i njezin otac predmet njihova govora. Oporaviv se ponješto, poslušaše napeto pritisnutim dahom dalje.

„Tako? hoće onaj, koji je najprije progovorio. Dakle chouani mrmljaju?

„Milostivi gospodine, reče jedan učtivo, „nesmijemo njihova dobra zlo rabiti. Govore, da su ovdje zato, da služe njegovomu veličanstvu, a ne Vašoj milosti.

„Misle, da negovore istine? upita prvi.

„Neznam, što bih rekao; ali slutim, da ih još nepoznate, primjeti opet jedan.

„Slušati će vas i nadalje kao svoga čeonika, reče drugi ćedno, ali taj ima za svoju osobu samo tri, na koje se može osloniti.

„Znam, znam, odgovori onaj, kojega su milostivim gospodinom nazivali. Tri vjerna i odana prijatelja — jedini — što mi na svietu preostaše. Ali što vele chouani dalje?

„Vele, da jih onaj čovjek nije nikad uvriedio.

„Nije uvriedio?! viknu načelnik. Zar nije on ubio više royalistah nego deset običnih zasjednikah.

„To smo jim i mi kazali, reče jedan. I glede toga i oni vele, da zaslužuje kaznu. No zajedno pitaju, zašto mu se bez svakoga okolišanja Croyat na sve četiri strane nezapali?

Anka, koja je sve dosele napeto slušala nemogaše pri tih krepko naglašenih riečih udušiti slaboga usklika. Namah su drvo, za koje se bila sakrila, obkolili.

„To je ona! klicahu veselo sluge; „kći Baptiste Moustiera!

„Moja kći! viknu načelnik, skoči k Anki, odvine joj ruke s lica, te ju promatraše njekoliko časovah mučè. „To nije ona! reče zatim turobno. To nije slika moje uboge Alicije.“

„Bi li ju odveli? upita jedan.“

„Dakako, odgovori. Ta nemora biti diete slično svojoj majci. Ujedno pozdravi djevicu, i reče: Gospodično, morate s nami.

Anka silno prestrašena nečù ni rieči od svega, što su ti ljudi govorili. — Sad se baci pred nje na koljena, i uprosi jih, neka dopuste, da se vrati k svomu otcu — uzalud! Najveći izmedju njih, odloživ najedanput svoje dostojanstveno ponašanje, govoraše s njom vrlo uljudno, al ipak neodstupi od svoga zahtjeva.

* * *

Na večer bijaše, kao što vidjesmo, ciela varošica na noguh; čitav dan tražiše ju, a Karlo, udaljiv se od drugih, izčeznù.

Hrpa seljanah, što je u gradu vidjesmo, odputi se u večer u šumicu Plougazku. To je bilo jedino mjesto, gdje još nisu tražili.

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

ŽENA.

Valja mi umah u početku reći, da nisam naumio ovdje izcrpiti predmet ovaj, koji je zbilja takov, da bi se o njem dala napisati ciela knjiga; ja ću samo u kratko nacrtati ženu, kakva bi morala biti, i kakovih se, hvala Bogu, i nalazi; onim, koje su takove na slavu, a drugim na korist, nebi li se u to ugledale. Žalibože i opakih ima dovoljno.

Od prvih godinah djetinstva svoga, pa do hladna groba, žrtvuje se ona mužu; riedko kada živi sebi, a uviek prati ju visoka njeka misao, koja ravna nježnim njenim životom.

Gledaj ju kao nejako diete, gdje no materinim mliekom sisa obiteljske običaje, a kao djevojčica već pomaže materi, da olakoti život cieloj obitelji. Ako itko što nauči u obitelji, to sigurno ona nauči; ako je itko čim zadovoljan, to je ona; ako itko za što plače, ona plače, ako li se smije, ona je najveselija, jer je ona pravo čedo, pravo diete obitelji.

A pogledaj ju kao djevojku, vidit ćeš — najljepši uzor slike božje! — Jer je ona ljubav svieta; pa ako poviriš u poviest čovječanstva, primietit ćeš, da je djevojačka ljubav povod najplemenitijih i najsavršenijih čovječanskih djelah; jer nitko kao ona nemože iz mladića, već na rubu propasti stojećega, učiniti čovjekom, žarkim trakom svoje ljubavi svrućiti mu srdce za obiteljsku ljubav, koja je spojena sa ljubavju domovine.

Da ti je zaviriti u srce djevojačko, ti bi se raztopio od milinja, što ti iz njega sjeva; divio bi se prostodušnosti, u njem sakrivenoj; klanjao se duboko čednosti rajskoj, kojom ono miriši. Djevojka je angjeo u kući; ako joj obitelj siromašna, ona radi, pomaže, da pomogne što priskrbiti; a uz to je uviek vesela, vedra čela, pa koji časak odmora upotrebi na to, da koju uzpiše, da i tu pokaže goruću ljubav za svoj narod. Netreba li joj takova napora, je li u povoljnih okolnostih, ona je ipak uviek marljiva, uviek revna, radi i uči se, bistri um, izobrazava ga, te tako postane ponos svojih roditeljah; vješta na besjedi, umie ti pripoviedati sgode svoga naroda, izbraja ti crne i radostne dane njegove; poznaje narodnu knjigu i njeno stanje, razabire cvietove na polju, a uz to i sve ženske poslove da netrebaš bolje; riečju ona ti je, kako Grci vele: prava Sofija — sveznadarka. A uza sve te krasote ona je uviek mila, ćedna, dobrodušna, milokrva, kojoj se moraš klanjati te ju visoko štovati — negovoreć o ljubavi.

Oj rode mi mili, dragi!
I teb tice pjevale bi,
Da što više tvorac blagi
Ćerih takvih dade tebi.

Kao zaručnica ona je velika u radosti, vitežka u žalosti; u svom djelovanju ponosita; u svom smiehu ćedna, u svojem jadu veledušna, u svom plaču mirna, a u pogledu — divna! Je-li mladca ikada što razveselilo, kao prvi pogled ljubavi? Do onog časa ne. Ništa mu nije tako sladko, jer mu ništa nije tako blizu.

U to doba počimlje se ona žrtvovati; tu je ona ili žrtva svoje ljubavi, za koju jedino živi, na kojoj osniva svoja najplemenitija djela, koja je središtem njenih najdivnijih mislih; ili je žrtva neodvraćene ljubavi, za kojom plače i uzdiše i koju nikada zaboraviti neće, jer nemože; ili je žrtva drugih biedah.

Kao vjerna drugarica svoga supruga dragovoljno dieli sve njegove žalosti i radosti; vesela ako je on veseo, turobna uz njega turobna, bogata, ako je on bogat, siromašna ako njega tišti bieda, a sve to ona nosi mirnim srdcem netužeć se, jer znade, da su njihovi srasli se udesi i da će jih jednako pratiti do groba, bili oni svietli ili kobni. Njoj je zapovied njegov mig, sveta njegova rieč, jer kao što ona u veledušnosti svojoj nepojmi prevare, tako ju ni u drugoga nevidi; a tim manje u onoga, u kojega se njeno srdce ogledalo.

Ona je mati! Jadan si, ako nepoznaješ čarobnosti majčinoga imena! Niti moje, niti sile mnogih nemogu dovoljno nacrtati onu tajnu kriepost, štono ju u sebi krije ovo ime. Ona se sada više nežrtvuje, jer ona za se neživi, jer neljubi sebe, već ljubi živi i djeci svojoj, pùti svojoj, krvi svojoj. Pa koja prava mati nije pripravna i život svoj položiti da spasi svoje diete?

Je li Bog stvorio bolju učiteljicu od matere? A ima li domovina zaslužnije prijateljice od matere? Tko joj radja i odgadja branitelje, tko širi jezik, tko goji i njeguje narodnost, ako ne mati? Tko joj srdce grije, tko joj običaje čuva, tko joj udara onaj pečat, kojim se razlikuje i odlikuje medju inimi? Izprazni bili bi svi napori mužkaracah, kad bi htjeli sačuvati i sahraniti narodnost bez pomoći majkah. Mati goji srdce, a muž um; ali srdce obično savladuje um; ono najčešće izvojšti pobjedu. A ima li narodnosti, gdje nije srdca? Upitajte pohlepna čovjeka, komu je srdce novac, koliko bi platio za vašu domovinu! Upitajte ljude, o kojih reći možete: „quorum deus venter est," koliko bi dali zalogajah, da spase vašu narodnost?

Ako mati neodgoji srdce, ono će rasti kao otrovna gljiva uzprkos umu; ako mati neusadi blagonosno sjeme u srdce, dok je još nevino, riedko će tko drugi valjano naravnati: mladjahna šiba lasno se dade ravnati kamo hoćeš; ali omašno stablo pako lje ne, ono ostaje, kakvo je, dok ga ili sjekira obori, ili grom na zemlju svali. A čovjek bez srdca, je čovjek bez obitelji, bez narodnosti, bez domovine.

Ako današnji „Naše gore list" bude tako sretan, pa dodje u ruke koje žene, budi djevojke budi matere, pomislit će možda, da sam jim htio laskati, pa neće valjda dokučiti razlog ovomu laskavomu govoru. Laskati? Ne, nipošto! Ja sam ovdje opisao uzor žene; ako je sav naš krasni spol ovakov, bog ga veselio; ako nije, neka se ogleda. A držim se čvrsto onoga, da naše stvari domorodne onda će istom ljepše procvasti kad naš krasni spol prione uz nje svom dušom svojom nježnom.

— *z z.* —

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 19. siečnja.

Kojekakvi oglasi, prilieplјeni na ćoškovih kućah sa stereotipnim svojim „Heute Sontag . . . Bal“ pa „danas u nedjelju ples“ — valja bo zapamtiti, da se u glavnom gradu trojedne kraljevine nazad ovo njekoliko godinah svi oglasi štampaju u hrvatskom i njemačkom jeziku, česa n. p. g. 1861. nevidismo; to je dakle napredak od one dobe? — pa onda ogromna, hrdjavim, nakaznim jezikom sastavljena kazališna cedulja; različite priprave za plesove: sve to dokazuje, da je nastalo doba ljudskih šalah i pomanjih ludorijah, da je nastalo vrieme pokladah. Nećemo ovdje sravnjivati poklade novijega vremena s onimi prijašnjih dobah; ta svatko znade, da su se okolnosti tako silno promienile, da su u našem družtvenom životu uplivom materijalnih nevoljah takove mah preotele stagnacije, koje upravo čine nemogućnim, da budu zabave današnje onako i sjajne i jako posjećane, kao njekoč. I diete bo znade, gdje neima jaspre, ondje neima ni svega onoga, što se za nju može nabaviti. Obziruć se na sve to možemo slobodno zaključiti, da se neće ni ovogodišnje zabave pokladne znamenito razlikovati od lanjskih ili kojih drugih u prošlih godinah; da će bit štogod živahnije, vjerujemo, jer su i kratke poklade i liepa kita boravi u Zagrebu narodnih zastupnikah, velikašah te inih uglednikah.

Bal krabuljni, što je prvi davan u kazalištu prošle nedjelje, bio dosta loš; občinstva nakupi se po nješto po ložah i u parteru, ali zabave inače nikakve; maskah dodje jedva pet, a i ove brzo odu; zagrebački bo debardeuri slabo koga napastuju, a neimamo hvala bogu niti damah ine vrsti t. j. njih nebijaše u kazalištu i tako se občinsto razidje već oko 11. satih. — Ples, što ga priredi družtvo „dvorane“ 15. o. mj. takodjer je slabo posjećen bio, nu tim bolje se plesalo i na noseve padalo. — Napokon moramo još spomenuti ples kod preuzv. g. bana, davan 17. o. mj. o kom vele, da je bio sjajan. — Sbor zagrebačkih pravnikah kani takodjer aranžirati ples na 7. veljače, a hoće da ga okrste „narodni (?) pravnički ples.“ Čine se velike priprave i kupe prinesci za to.

Sried tih sjajnih i manje sjajnih plesovah i pripravah započimlje naš sabor važnu razpravu o adresi, te će valjda na mnogi bal ili drugu zabavu neugodno djelovati oštre, vrlo oštre, ali pravedne besjede narodnih zastupnikah, iznosećih na vidjelo jade našega biednoga naroda i krivde dosadanjega vladanja, te će gdjekojemu velikomu gospodinu ogorčiti pokladnu slast. Glede adrese imamo javiti, da je većina odbora usvojila osnovu, sastavljenu umnim našim povjestnikom, g. drom. Račkim, u kojoj se cielovitost trojedne kraljevine stavlja kao „conditio sine qua non“ razpravam o državopravnih pitanjih.

— (Ivan Milaković.) Javlja nam njeki prijatelj iz Praga, da revnoga mladića, Ivana Milakovića, koji uči glasbu na pražkom konzervatoriju, njegovi profesori vrlo hvale. O tom više u budućem broju.

— („Preodnica srbsko-hrvatske omladine.“) Iz Pešte piše nam dopisnik medju inim i ovo: „U Pešti davno već ocuti še veliku potrebu, da se djaci slavenski na sveučilištu medjusobno upoznaju, — više putah se o tom radilo, kako da se to izvede; ali bijaše zaprekah, a osim toga bojaše se ovdašnja omladež, da joj se to neće dozvoljiti, jer namjestničko vieće nedopusti pred dvie godine Slovakom ovakovo družtvo. Napokon se hrvatska i srbska omladina odluči, te se sastane u dvorani sveučilištnoj pod predsjedničtvom prof. slavenske filologije, g. Ferenca, i zaključi, da se družtvo ustanovi i to od mladićah Hrvatah i Srbah, slušateljah na tom sveučilištu. Pitanje je bilo, koje ime da se dade tomu družtvu. Srbi rekoše „Preodnica srbske omladine,“ — al Hrvati tomu se protiviše zahtievajuć, da se reče: srbsko-hrvatske. Istina, Hrvatah je malo, al je ipak predlog hrvatske omladine primljen, te se novo družtvo zove: „Preodnica srbsko-hrvatske omladine.“ U istoj sjednici odluče, da se odmah namjestničko vieće umoli za dozvolju. Svaki član će na godinu plaćati samo 1 stot., — a do sada zna se za 50-60 članovah. Kašnje će pristupiti istomu družtvu i Slovaci i Rusini. Viećalo se i o tom, nebi li se ovo družtvo nazvalo: „jugoslavensko,“ — al većina odustane s važnih razlogah. Mislimo svakako, da će za koji dan dopuštjenje od namjest. vieća stići. Ovako će se želja omladine slavenske u Pešti napokon, mislimo, izpuniti. Ufamo se, da se neće uredničtva slavenskih glasilah oglušiti molbi ovoga mladjahnoga družtva, te će po mogućnosti priteći svojimi listovi u pomoć; jer što toliki mladići, došavši u Peštu, kao mlohavi Slaveni za kratko vrieme i posljednju ćut za Slavenstvo izgubiše, krivo je to, što neimaju nikakvve sveze, koja bi je kopčila na domovinu.“

— („Kolo.“) Hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ imalo je prošle nedjelje t. j. 14. o. mj. glavnu skupštinu, u kojoj je izabran za predsjednika družtvu Mijo Krešić, za podpredsjednika i predsjednika gospodarskoga odbora g. dr. Matok, za poslovodju Mirko Hadvig pravnik. — Mi se nadamo pouzdano, da će naše pjevačko družtvo i nadalje sve ljepše se razvijati i napredovati.

Kazalište.

U korist gdna. Branoga igrali su 13. o. mj. „Agnezu Bernauerovu.“ Predmet komadu osniva se na priči naroda bavarskoga i to na priči iz srednjega vieka.

Ovaj komad nemože se za drugo smatrati, do za zrcalo običajah tadašnjega vieka, što nemože ni malo hrvatsko občinstvo zanimati; daklje se i dosljedno nemože uzdržati na našem pozorištu; jer nečeznemo tako silno, da se upoznamo s običaji naroda njemačkoga iz srednjega vieka, jer i tako su nam noviji već dozlogrdili i kuću obezčastili.

Digitized by Google

Gospodin koristnik ukaza se občinstvu u zadaći Albrechta, koju i dobro odigra; nu ipak ne onako, kao što ga vidjesmo u grofu Essexu i u Teuti. Uzrok tomu nebismo znali kazati, ako nije možda taj, što je zadaća Agneze u lošijih rukuh bila. Tajiti se bo neda, da je igranje pojedine osobe u savezu s ostalimi, te ako glavnija osoba uzmalakša da se mora i sav komad slabije odigrati, uzprkos dobroj volji dotične osobe.

Naše je občinstvo priviklo vidjeti gdčnu. Tomaševićevu u veselih komadih, te je i prilično zadovolj no sa njezinim igranjem u takovih ulogah. Nemislimo, da nas je htjela zateći ove večeri u dramatičnoj zadaći, kojoj nije dorasla, ta i sam glas joj nije za ovu struku, a uza to se hoće takovoj zadaći puno čuvstva, jer inače izčezava sva illuzija. Mi ju svjetujemo, i to samo na njezinu korist, da se u buduće kani ovakovih zadaćah, a uvjereni smo — bar bi tako moralo biti —, da joj dotični takova što narinuti niti hoće a još manje smiju. Ovo joj kažemo samo zato, jer znamo, da će si samo ovakovim načinom uzdržati onakovu naklonost občinstva, što si ju steče u veselih zadaćah, premda se ni u ovih nemože nimalo takmiti sa gdč. Perisovom. Ostale zadaće odigraše slabo. Jezik je na njekih mjestih upravo hrdjav, što opažujemo zato, je smo gospodina prevoditelja brojili medju dobre spisatelje svoje književnosti.

U utorak predstavljahu operetu „Svatba kod svetiljakah.“ Ova je opereta još uviek mila našemu občinstvu, koje ju i sada živahnim pleskanjem pozdravi. Gja. Norvegova i Milanova pjevahu dobro, ali moramo primietiti, da proza obim ide vrlo slabo, pače gdčni. M. neugodno, a uz to neznamo niti neshvaćamo, zašto gji. Lesićevoj nedavaju znamenitije uloge, budući svatko priznaje, da ona imade kriepak, zvučan i upravo liep glas, koji može smiono konkurirati sa svakom od gore spomenutih pjevačicah. Svaki iskreni prijatelj umjetnosti želi, da kad dielenja ulogah nevlada nikakova protekcija

Prošloga četvrtka igran je liepi francezkl komad „Poslanički Attaché,“ o kojem u kratko velimo samo to, da zahtieva mnogo ugladjenosti i poznavanje finijega života, ali uzprkos tomu dobro je odigran, osobito pohvalno valja spomenuti gdčnu. Perisovu, zatim gdna Mandrovića, a ponješto i Branoga kao i Mihovilova.

M.

KONCERT „KOLA“

Jučer priredi naše hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ koncert uz ulaznicu, koji se je tako svršio, da se upravo njim ponositi možemo. Tom prilikom dokaza „Kolo“ ne samo da ima zdrave životne snage u sebi, nego da upravo krasno napreduje, te se sve ljepše približuje svojoj svrsi. A da nam se nekaže, kao da hvalimo bez razlogah, spominjemo, da su sborovi: „kalendar a ne farár“ i „uspomena na Senj“ pod občenitim pleskom opetovat se morali. Osobito ovaj posljednji, kompozicija od tekničkoga ravnatelja „Kola,“ Vilima Müllera, pjevan uz pratnju cieloga orkestra dopade se občenito te je uzhićeno občinstvo dva puta izazvalo g. Müllera, što ovaj podpuno i zaslužuje. Jednakim načinom liepo su odpjevani sborovi: „Kdo je mar“, pa onda „Napitnica.“ Sborovi su jaki, kriepki i dobro uvježbani. Gdčna. Adela Mihićeva pjevaše skladno i liepo pjesmu „Udaljenoj“ pa onda u sboru „Napitnica.“ Mi upravo liepo hvalimo gdčni. Mihićevoj na njenoj dobroti, pa se nadamo, da će ona još koji put svojim zvučnim glasom razveseliti naše občinstvo. G. Kafka odigra poznatom virtuoznošću svoje komade, koje morade na obće zahtievanje opetovati; ono živahno i dugotrajno pleskanje podpuno zaslužuje njegova majstojrska igra. G. Konrad Filip deklamovao je melodram „Luda“ onakovom vještinom, kakvoj se, da budemo iskreni, upravo nismo nadali. Mi čestitamo g. Filipu na krasnih sposobnostih njegovih. On je predmet pjesme vrlo dobro shvatio te ga izveo tako, da podpuno zasluži što ga občinstvo onako liepo odlikovalo. „Allegro,“ kvartet za gudala izveden je liepo točno.

Občinstva sakupi se prilićan broj, tu vidismo preuzv. gg. biskupa Strossmayera, grofa Gjuru Jellačića, g. barona Prandau-a, gg. velike župane zagrebačkoga, križevačkoga i riečkoga kao i drugih odličnjakah; nu malen broj narod. zastupnikah, što se valjda ima tomu pripisati, jer ovi posljednji bijahu zabavljeni u klubovih.

Mi srdačno želimo „kolu“ da uztraje na ovoj stazi, da se prema svomu naslovu kreće neprestano putem napredka, pa će ga jamačno i sav naš narod s ponosom nagledati i paziti.

B.

Smješice.

Što je cjelov?

Na to odgovara:

Naravoslovac: Cjelov je sjedinjenje dvaju protivnih stožerah, iz koga on poput munjevite iskre frcne.

Moralista: Cjelov je znak tjelesnoga zajedničtva; zato se pravom samo u braku nalazi.

Liečnik: Cjelov je ona vrst gibanja ustnih mišicah, uslied koga se ustnice najprije stisnu, i on čas odpuste. Cjelov je dakle njeka vrst grča.

Jezikoslovac: Cjelov je onomatopoetična rieč; jer se u njoj brzina i slast čina izrazuje kratkoćom i nježnošću rieči.

Povjestnik: Cjelov je od Grkah i Rimljanah k nam prispjeo običaj. Glede pravâ značenja mu još teže nismo na čistû. Valjda je prilika sunčanih, na zemlju padajućih trakovah; a kao takov imade početak svoj u Aziji u obožavanju sunca.

Mudroslovac: Cjelov je nastavak pojma ustnicah, čim se količna razlika jednoga jestva u količnu razliku drugoga jestva tako stavlja, da tim postane istovjetnost predmetnoga podmeta.

Dosjetljivac: Cjelov je izlievanje jedne duše u drugu. Tiskanje ustnicah je tiskanje citrone u dosadnu limonadu života. Taj tisak je izraz utiska, kojega srce prima. To je jedini tisak, koj nespada pod censuru, i tu imademo „slobodu tiska.“

Pravoslovac: Cjelov nije ništa; jer ga ne možemo ponjati ni kao stvarnoga (jus reale) ni kao obveznoga prava (obligatio). Njeki ga uvrstiše u obiteljsko pravo postupajuć s njim po analogiji dote (dos). Ali L. 74. D. de dote const. nemože se okrenuti na cjelov. Najbrže ga možemo shvatiti, rekši, da je cjelov „donatio inter vivos.“

Ljubovnik: Cjelov je — nebo!

Vriedno je, da saslušamo o tom i mnenje humoriste velećega. „Cjelov je pitanje u višoj etaži, da li se daje klietka srca u najam.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 27. siečnja 1866.** **Broj 3.**

JUNAK SIGETSKI.*)

Tko nam slavna nezna za junaka,
Što na svietu malo mu je ravnih,
Uz glas koga poput crna mraka
Svaka slava mrkne i potavni,
Koga majka Hrvatica rodi,
Da banuje i da vojsku vodi?

Taj je junak Zrinović Nikola,
Knez plemenom, ban hrvatski dični,
Soko sivi rodjen od sokola,
Umom, duhom div je nebotični,
Slavan nekad branilac Sigeta,
A ponos nam, dok je biela svieta.

Na tvrdoj se Nikolinoj vjeri
Izdajica Kacianer skrši
I kad tajno k Turkom pobjeć smjeri,
Zrinjskog voljom griešni viek dovrši;
Zatro Zrinjski vraga svomu rodu
I izdajstva razgodio sgodu.

Rodjenog si brata smrt pregara,
Nesveti se, gdje se svatko sveti,
Tudjeg dvora nepali, nehara;
Već domaće potrebe se sjeti:
Da nebratskoj pizmi mjesta nema,
Kad se na nas neprijatelj sprema.

Ban bosanskog pašu Ulamana
I vojsku mu do koljena pobi,
Alipašu ljutog Budimljana
Na Kanižkom razbojištu dobi
I u tužnoj onda Moslavini
Napadanju turskom kraj učini.

Ali eto Sultan - Solimana
S nebrojenom vojskom od Mohača,
Da od cara Maksimilijana
Izvojuje još više haraca,
Da mu otme grade i države,
A kršćanske da odvodi glave.

Tko će strašnoj sili na put stati?
Tko će prvi na tisuće smjeti?
Tko na strašnu mjestu postajati
I bujici gorskoj odoljeti?
Tko već Zrinjski, junak svieta prvi,
Ban hrvatski i Hrvat po krvi!

S malom vojskom cesar ga opremi
U Sigetu da se priutvrdi,
Da ustavi oblak taj golemi,
Da napada, pecka, draži, srdi,
Jer zabavit grdnu silu valja,
Da neplieni ostalih zemalja.

Ban odluči, ban se zavjetova . . .
I sestrića Alapića Gašu
Šalje s četom hrabrih sokolovah,
Da susretne prednjeg Memedpašu
I ljut bojak umah da zameće,
Da izvidi, kud se vojska kreće?

Kod Šikloša Alapić udobi,
Na Memeda iznenada bànu,
Do zla Boga zabunjena pobi,
Pak u Siget povrati se banu
A za njime to čoporje grne,
Kao nebom oblačine crne.

*) Ova krasna pjesma poteče iz pera jednoga od prvakah u hrvatskom pjesničtvu, vrloga našega I. T., što bi čitateljï ugoditi narodu priobćujuć mu ovu pjesmu. Znademo pouzdano, da g. pjesnik imade do 20 ovakovih pričalicah (baladah), kojimi bi se upravo naš narod ponosio, da se izdadu.

Digitized by Google

I oluja janjičarskog biesa
Pred Sigetom gomilat se stala;
A izgleda pomoć sa nebesa
Duhom jaka, brojem vojska mala,
Na branitbu Zrinjski sve nagodi
I junake junači, slobodi.

Zaklinje se Sultan - Solimane,
Da će smesti hrvatskog junaka
I žarkim se plamenom razplane,
Da grad otme od junačkih šaka:
Zalieta se poput zmaja ljuta
I jnriša na dan devet puta.

Ali Zrinjski Sigetgrada neda,
Braneći ga slavno junakuje,
Mudar vodja mudro zapovieda,
Oštar junak oštro zamahuje
I suzbija dično sve juriše,
Poviest roda svojom krvcom piše;

Mjesec dana Zrinović se brani,
Obustavlja dvadeset tisuća,
A nastao nedostatak hrani
I mnoga se proli krvca vruća,
Mala vojska smanjila se više,
Mnogi naši tudier zaglaviše.

Puška puca, top za topom gruva,
Striele pršte, kano gràd i kiša,
Grmljavina zaglušuje uva,
Rika stoji, janjičar juriša;
Al ga naši stoti put suzbiše,
Tako Zrinjski krvcom poviest piše.

Dozlogrdi Sultan - Solimanu
Takva krepost vodje i tvrdjave;
Zlato nudi Zrinoviću banu,
I nudi mu slovinske države,
Da ih drži, da im sam kraljuje,
U kraljestvu da mu sin sljeduje.

Jošte sultan razglasiti gleda
Da je robom banov sin u njega,
Ako l' Zrinjski Sigeta nepreda
Da će sina sasjeći mu svega
Al ni za to Zrinović nehaje,
Ni Sigeta caru nepredaje.

Ban se sjeća i kćeri i sina
Bielih dvorah, krasnih prijateljah;
A ogromna u njeg imovinah,
Može sladkih doželjet se želja!
Ali ino čast mu zapovieda,
Solimanu živ Sigeta neda!

Zrinović je stalan kano gora,
A ljuće se Soliman razpali,
Niti trpi kakovih prigovora,
Ni vojvodah niti vojske žali,
Platno ruši, sgrade zapaljuje,
Janjičare na mač natjeruje.

Vidje Zrinjski, tu je poginuti,
Jer pomoći nema ni od kuda,
Liepo svoju malu četu puti,
Da dolazi kraj njihova truda,
A nek svietu krv svjedoči skupa,
S vragom zemlje kako se postupa.

„Hrvat živ se Turkom nepredaje,
Ajdmo dakle hrabro poginuti,
Da iza nas slavan glas ostaje
I da pamti krvnik roda kruti:
Gdje Hrvatom gubiti je glave,
Da od krvi nije vidjet trave!"

Tako Zrinjski govori si četi
I na samu malu gospu zorom
Dâ si sablju očevu donieti
Svedj opasnu njegovim zlotvorom,
A junačko, plemenito tielo
U najljepše odjeo odielo!

Perjanicu smjesti povrh čela,
A za pojas sto cekinah zadje,
Tko mu mrtva doćepa se tiela,
Da u bana štogodj pliena nadje;
U njeg bo je srce milostivo,
Junake je bogato darivo!

Sad u okrug četa se poreda,
Ban uzjaha Prvana *) konjica,
Te zastavu Jurišiću preda,
Suza kanu niz junačka lica,
Ban se prašta, preporuča četi,
Da je danas slavno joj umrieti!

A sad šîrom dâ otvorit vrata,
Sa grada se zadnji top opali,
A za Zrinjskim četica Hrvata
Umriet spremna na Turke navali:
Nasta pokolj i sječnjava grozna,
A hrvatskim sabljam trag se pozna!

Na Zrinjskoga sto se peri cievi. —
U glavu ga kobno zrno svati,
A još šiču sablje i noževi,
Tako ginu uz bana Hrvati!
A kad biesan Turčin u grad stiže,
Tri tisuće prah ih u zrak diže.

Tako Zrinjski, tako Siget pade,
Ko kad potres strašan gore ruši
I na sela sgomila gromade,
A crn dim se iz propasti puši,
Takva Siget stigla sudba prieka
Ni Soliman živ je nedočeka!

Golem silnik skapao od jeda,
Što mu Zrinjski živ se nepredade,
Tursku vojsku našla crna bieda,
Kadno Zrinjski i tvrd Siget pade;
A iz krvi sigetskog junaka
Duh se roda visi do oblaka!

*) Tako se je zvao konj bana Zrinoića.

I. T.

Digitized by Google

Krajišnik.

I.

Pripoviest iz pučkoga života.

(Dalje.)

Ah, kad bi to već bilo! — Nebi li mi mogli još prije ove sgode ostaviti ovo mjesto i otca moga spasiti?

— Nije moguće! vrieme je prekratko. Dok otac nedobije odpusta, nesmie se udaljiti; a u ostalom poznaš i ti njegovu revnost u službi, koja nikada nemalakše, niti bi ga itko odgovoriti mogao, da u tom krajišničkom poslu nesudjeluje. Svaku opomenu s moje strane on bi zabacio, a tepce bi tim razdražio proti sebi, — čini dakle što ti rekoh. Nekaži ipak nikomu, čuješ, ali nikomu! niti istomu svojemu otcu, da sam ja ovdje bio, pa će sve dobro biti; — prije no mjesec danah mine, mi smo sretni ljudi.

— Pomoćju božjom, Lacko! Kako hoćeš, neka bude; ja ću moliti nebo, neka sve obrati na dobro.

— Tako, tako draga Katice; a sada laku noć! Vatreno pritisnuv ruku njenu kroz prozor na svoje ustne, skoči u grmje i izčezne u brzo, opazio je bo staroga Danila u mjesečini, kako odvažno kući koraca.

— Laku noć! laku noć milo i drago! — zapjeva Katica gledajuć za njim, nu zamukne u skoro žalostna, što ga tako brzo s vida izgubi.

Stari Danilo jedva izčekaše radostni čas, da se s korduna vrati, veselo misleć na onih osam danah, što će ih kod kuće, kod svoje mile kćerke, provesti.

Ovo su krajišniku najsretniji dani; a u čem stoji ta sreća? Od rana jutra već vidiš ga, gdje se trudi i znoji obradjivajuć polja svoja, dok se u podne nenadje u prostoj si sobici kod objeda sa kćerkom. Po kratku odmoru polazi opet na djelo, dok ga zadnji traci sunca kući neodprave trudna i umorna, da se kratkom večerom, a zatim na tvrdoj postelji za djelo budućega dana okriepi. I tako prolazi dan za danom, dok ga trublja ratna pozove na bojište. Ovo su najsretniji domaći danci krajišniku. On je kod kuće, na domaćem ognjištu, u otčinskoj kući, u kojoj mu je život prirasao kao drvo svojim korenom zemlji; on je kod svoje djece zadovoljan, veseo, pomnjiv — a tko samo jedno srce u svietu svojim nazvati može, taj je sretan; nesretan je samo onaj, tko je sám samcat u prostranom, širokom svietu.

Stari Danilo približavaše se veseo svojoj sreći. Bundom preko ledjah, pod njom bajonet sa strane, puškom o ramenu, tako se vraćaše s korduna nesvrativ se ni k Nikoli na razgovor; otčinska bo je ljubav, koja ga privlači domu, jača no sve ostalo.

Koracajuć u mjesečini, urešen zlatnom kolajnom na prsih i bjelimi brci izpod nosa, svraćaše vatreni svoj pogled u gluhoj tišini na sve strane izpod širokoga šešira; samcat, obasut srebrnimi traci mjeseca, podvostruči korake, opazivši u daljini kućicu svoju. Srce mu stadè jače kucati, a i pjesma mu se u šumu Save razlegati. Za čas mu se naoblači čelo, oko izpod njega sjevnù, a pjesma umuknù. Opazio bo je čovjeka uz Katičin prozor, te ga htjede upoznati; pričini mu se, da nemože biti drugi nego Lacko.

— Što traži taj potepuh ovdje? mrmljaše Danilo sàm sobom. Tako mi Boga! ako se još jednom samo usudi — moje diete, moju ljubeznu Katicu zavesti — ha, nikad nećeš ni pomislit na nju, prokleti tepče! Više trčeć no hodeć stupaše starac prama kući, nu i stranac isto tako brzo izčezne, udaljiv se poljem. Danilo pohiti za njim, viknu po dva puta, nebi li se odjavio i osovio nu uzalud, on izčezne kao munja u tami.

Došav u dvorište, postade malo pred kućom na pušku se nasloniv; crne mu misli zaokupe glavu. Na prozor vidio je kćerku, gdje u sobi baklju užiže i večeru na stol nosi. Ona njega nije opaziła, već htjede sva umorena na duši nove sile crpiti u naravi; otvori vrata i opazi straca zamišljena.

— Otče! ti li si to? Hodi u sobu, hladno je vani! — Poljubiv ga u ruku i lice, uze bajonet i pušku i ode pred njim u sobu. Zatim u sobi skine mu bundu, šešir i torbu, te stavi sve na svoje mjesto, gdje će osam danah počivati.

Danilo stupi k stolu. Katica mu sa strane, preko ramena gledaše kakvom će radošću primiti najmiliju svoju jestvinu. Starac izmoli običnu molitvicu, izjavi u malo riečih kćeri zadovoljnost nad jestvinom i uzme jesti negovoreć ni rieči više, a Katicu niti nepogleda. Ovoj se to na žao dalo i suze joj lice obliše. Ona je vidjela smrknuto otčevo čelo, i znala je, da bi mu sladji bio danas komadić kruha, samo da ga nemuče kine na duši, koje su mu kvarile tek za najmilije jelo. Djevojče nije moglo u isti par pogoditi tugu starčevu, nu slutnja ju ipak uplaši, niti smjede mučanje starčevo prekinuti. Oboje sjedjaše niemo i zadubljeno u mislih, jedno kraj drugoga.

Digitized by Google

I tako se svrši dan, kojemu su se oba ova srca osobito radovala. Luč dogori i zadnji plamčići već ugasnu, starac reče kćeri, da je vrieme počinku. Ova poljubi otca u ruku, a on ju povuče na otčinsku grud; suza mu se pomoli na oku i pade Katici na ruku. Ova ode, starac htjede ju zvati natrag, da joj odkrije sve jade svoje od onog časa, odkad je Lacka na prozoru vidio, nu opet se domisli i reče samu sebi: „Neću, neka joj mirna bude ova noć; jutrom pitat ću ju o svem — a nadalje, što dragi Bog dade,“ — i leže na kukavnu svoju postelj.

Katica stajaše dugo još na prozoru, gledajuć u tihu mjesečinu, suza otčeva silno bunila joj je dušu; nutarnji njeki glas javljaše joj, da ju je ona iz sama starčeva oka iztisnula. Sjedeću dugo na postelji sklopljenih rukuh, težkom tugom na srcu, oblivahu obilne suze, dok ju napokon nesvlada san i umornu u svoj naručaj nebaci; oči joj se sklopiše, a glava pade na dušek, — ona usne.

II.

Zora zabieli, a Katica se probudi; u svečanoj odieći usnu jučer. Brzo presvuče se zatim u svagdanje svoje kućno odielo i polahko otvori vrata svoje ložnice, hoteć na djelo, a da otca neprobudi; stupiv u njegovu sobu, nadje začudjena, postelju praznu. U sdvojnom čekanju stade na prozor, gledajuć na okolo u daljinu, nebi li ga gdjegod opazila. Stojeć dugo tako, ugleda ga napokon, gdje od Broda kao izvan sebe k kući hrli. Malo pred tim prodje i Lacko od Podvinja krajem kuće i dva i tri put se na Katičin prozor osvrto, a nenašav ga otvorena, niti ikakva znaka na njem, iščezne kao sjena medj drvećem.

Danilo stupi u sobu, baci šešir na stol i reče oštrijim glasom nego to običavaše:

— Katice, tko je jučer na prozoru stajao, kad sam se kući vraćao? —

— Lacko! — odvrati dieva bojazno.

— A što je on tražio kod tebe? Ja neslutim ništa dobra iz njegova pohoda. Baci se otcu u naručaj, budi iskrena, govori otvoreno kao pred izpovjednikom — što je htjeo taj bezznačajnik kod tebe?

— Ja sam bila, kao obično, kod ujaka Nikole; a kad se započe svadja, odoh kući. Kasno na večer poslje toga pokuca Lacko na prozor i — i — kako je dalje bilo, znadeš i sám — završi Katica, a rumenilo oblije njeno lice.

— Da ga ljubiš, znam žalibože, premda mi toga nitko nije kazao! — reče stgac uhvativ kćerku za ruku. — Bio sam kod ujaka Nikole, tamo je bilo jučer okršaja i krvavih glavah. A kavgu zametne, kao svagda, taj lupež. On je sa svojimi sudrugi naš zakleti neprijatelj; ali pamtit će on to! Dan osvete je bliži nego oni i slute. — Odakle je k tebi došao, moje diete da ti zasliepi oči i povuče te na svoje pakleno srdce! Kćerko! nemoj ubiti staroga otca svoga za sve dane života njegova!

Plačuć baci se jadan otcu na grud i reče jecajuć:

— Otče, nemisli tako o meni, ta ja tebe ljubim nada sve u svietu! . . . . Oprosti, nekuni me, što sam prvi put u svojem životu pred tobom nješto tajila; Bog vidi, da je to ujedno i zadnji put. Nu Lacku krivo činiš, ti zlo o njem sudiš; on je dobra duša, a jučer mi se je zakleo, da će odsele čestito se vladati i mene i tebe usrećiti.

— Sto put hvala mu na toj sreći! Volim prije umrieti, no s njim pod jednim krovom živjeti. — Čuj me diete moje: prije ću ti sam nož u srce rinuti, nego da budeš njegovom!

— O Bože! Bože! . . . . Ja ga ljubim — ljubim ga neizrecivo; ljubim ga, kako sam sámo tebe otče uviek ljubila!

— Tako ga dakle ljubiš? — vikne Danilo gnjevno.

— Ljubim otče, kako ti nemogu reći. Kako se je to slučilo, neznam, samo znam i ćutim, da je tako pa se sretnom scienim. Kad me onako milo pogleda, raztopila bih se u slasti; kad me u igri uhvati oko pâsa, čini mi se, da je sav sviet bez njega pust; kad ga iz daleka vidim, srce mi jače kuca, kao da će mi grud pući i sliedilo bi ga cielim svietom. A i on mene tako ljubi. Da si samo čuo, kako je govorio, jamačno bi mu vjerovao! — Vjeruj otče, Lacko je dobra duša; on će odsele čestit biti, pokajat će svoje lahkoumje, on se je zakleo, a srce mi veli, da će zakletvu održati . . .

— Bože! U starosti li moradoh ovakvih doživjeti danah! — zajaukne Danilo, razabrav jasno iz Katičinih riečih, kako joj je srce osvojio i u njeg se uvukô. — Sav moj šestnajstogodišnji trud zaludan je, uništi ga ova hulja, koji se poput razbojnika uvuče u slabo djetinje srce! Moje jedino dobro, moja posliednja nada, moj ponos i utjeha siede moje kose — sve zarobljeno ovim lupežom i nepreostaje mi ništa do neutješive boli!

— Otče dragi, tá što sam toliko zakrivila? —

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

III.

Zaklinjanje.

Dvie ure već minu, što je Moustier otišao sa svojimi iz grada. Stara Treza sjedjaše sama uz dogarajuću vatru. Mala svjetiljka na stieni bacaše slabu svjetlost na staricu; a sve naokolo pritisnu gusta tama.

Treza obazrie se već više putah nemirno okolo sebe, a svaki put pričini joj se, da se u kutu tamne dvorane strašne amo tamo miešaju sablasti.

Starica bila praznovjerna, a uz to opake savjesti.

Sad upre oči u tlo. Tjerajuć mekaničko svoj kolovrat, da si protjera strah, zapjeva ulomak stare romance, koju obično pjevaju u Bretagni. Čim se jače primicala pónoć, tim nju veći hvatao nemir i stiska. Crna misao, koje se nikako nemogaše otresti, mučila ju neprestano; oči nagrdjene sablastnim izrazom zurijahu na jakih hrahostovih vratih s krasno izrezanim grbom gospodara grada, kao da će taj čvrsti pogled ukoriti povratak njezina zapovjednika. Napokon stane, ustavi kolovrat, a glava njoj klonù na prsa.

Činilo se, kao da spava.

Na jedanput skoči naglo!

— Moram! reče odlučno poslie duge stanke. Bog il vrag me na to nuka. Moram!

To rekav trgne svjetiljku sa stiene i ode na drugi kraj prostrane sobe. Na crnih, čadjavih stienah visjahu velike slike u ružnih drvenih okvirih. To bijahu slike njekdašnjih gospodarah grada Croyata; ali visjele su preokrenute na stienah — posljedica domisli sadanjega gospodara Baptiste Moustiera. Tim načinom oprosti se Moustier njihovih, njemu zaisto neugodnih pogledah, a nije morao lišiti stiene njihova nakita.

Treza prodje kao niema mimo šest tih slikah čvrstim, brzim korakom, i stane istom kod zadnje. Bojazljivo nasluškivaše vani bjesneću oluju drhćuć na cielom tielu. No nutrnji nagon nadvlada strah; velikim naporom digne sliku te primakne do nje svieću.

I mladjoj, jačoj osobi bila bi ta slika vrlo težka, al Treza nepazi na to, a niti na dvie suze, na taj posljednji izliev usahla vrela, što su joj lagano niz nagrišpano lice potekle.

— Bio je to liep i vriedan mladić! uzdahnè napokon. A bio takodjer bogat i plemenit, plemenitiji nego drugi mladići — a ipak — ah!

Umuknè.

Njezin vlastiti glas, štono se strašno razlegao dvoranom, prestraši ju. Sad se samo čuje šum oluje i fićukanje vjetra. Najedanput razbi nagla bura jednu ploču na prozoru, a snieg se rinu u ovelikih križkah u dvoranu.

Treza lecne se te izpustiv sliku iz ruke, padšu velikim štropotom opet na stienu, poskoči natrag.

— Sveta Bogorodice! vikne i potrči k prozoru, ele strašne li noći! Upravo kao onda — Bog mi prosti! Protrne od strašne uspomene, strese glavom, i nastojaše komadom platna razlupani prozor zatrpati. Al oluja odpuhnù platno, a silni snieg bane joj u lice.

— Hu! zavikne, upravo kao one noći. Vjetar je zviždao, kiša padala kao iz kabla — o grozovito!

Poslie toga ode natrag k ognjištu, objesi svjetiljku na stienu, sjedne i duboko se zamisli.

— U to doba po prilici kucaše na prozor, poče opet iza kratke stanke. Znala sam milosrdja, ali niti sam osjećala niti me je savjest grizla, da ga smrt čeka, — U to doba vikne: Trezo!

— Trezo! odjekne na jedanput glas s vana.

— Isuse i Mario! krikne starica.

— Trezo! vikne vani i drugi put.

— Bože moj! Bože moj! smiluj se meni, jecaše griešna starica.

— Trezo! odjekne i treći put tužni glas.

— To je njegov glas! zamrmlja starica na po izvan sebe. Gospodine, smiluj se meni! Grčevito zatiskivaše si uši. Nu osviestiv se uze svjetiljku u ruku, podje u sdvojenju prama vratam, te ih otvori

Mužki koraci čuju se na hodniku. Starica podigne svjetiljku, da raztjera tamu.

— To je on! vikne i pade na zemlju. Svjetiljka, što no joj pade iz ruke, utrnù na vlažnom studenom pločniku.

Čovjek unidje.

— Čini mi se, danas neću ništa od nje saznati! reče hladno, upaliv svjetiljku opet na ognjištu. — Trezo, ustani!

Prinese luč k njenomu bliedu licu.

— Ta već je tomu dvadeset godinah od onoga vremena, reče, Bog ti oprostio, kao što ti ja oprostih. Bila si samo sredstvo one grozovitosti, ti nesretni stvore.

Zatim digne staricu, odnese ju na stolac kraj ognjišta, razpiri oganj i sjedne naprama njoj.

Digitized by Google

Dobu toga muža težko je pogoditi. Lica bijaše smedja, kose bielosiede, ali krasno i neobično visoka uzrasta. Imadjaše malen, ravan nos, liepa prilično velika usta, šiljastu bradu i velike modre oči, koje su davale surovu obličju ugodan izraz. Odielo mu sastojaše iz različitih medju sobom u neskladu stojećih tvarih. Na noguh mu tanke pantalone, a oko tiela šaren pojas, kakov obično nose stanovnici Finisterrski. Mjesto njihova ktratka prsluka visjaše mu na ramenu stara, ogoljela dragunska kabanica, koje veliki zagibi povećavahu dostojanstvenost inostranca.

Dugo sjedjaše naprama starici, čekajuć dok se osviesti. Zatim ustane te hodaše dugimi koraci amo tamo po dvorani. Kad opazi propao grb i preokrenute slike, namrgodi se; no za jedan časak zatitra mu oko ustijuh podrugljiv posmjeh. Poslie toga sjedne opet, te se negane, dok se starica neprobudi.

— Strašan li bijaše to san! zamumlja napokon pritisnuv si oči suhim dlanom.

— Trezo, nije to san! reče neznanac dubokim, zvučnim glasom, neboj se; tebe brani tvoja vlastita slabost.

Pri prvih njegovih riečih trzne se starica, pa sjedjaše opet u podpunom bezćustvu; samo težki uzdasi i grčovito trzanje ustijuh do mala dokazivahu, da živi, da joj u žilah još krv teče. Strah ote joj zadnju silu, te je kao u magnetičkom stanju odgovarala na pitanja, koja joj je tudjinac stavljao.

— Je li mrtva? upita ju ovaj.

— Umrie u onoj kobnoj noći, odgovori starica. Ali — tko zna! Zar nisam i njega držala za mrtva?

— Ali, upita neznanac, kažu, da je bila mati!

— Dakako, ali je umrla u porodu.

— Tudjinac duboko uzdahnù. Zraka nade zablisnu mu u očijuh.

— Dakle moja kći? viknu. Je li to moja kći? Oprostit ću ti sve, Trezo, ako mi rečeš, da je to moja kći.

— A tko? upita hladno Treza.

— No djevojka, koju chouani imadu u svojoj vlasti?

— Mlada gospoja porodi sina, odgovori starica.

— A tko je ona djevojka?

— Njezin otac je Baptista Moustier.

— Moustierova kći! vikne tudjinac. Čelo mu se nabra i krvava misao proleti njegovom dušom. Stane, stavi si ruku na srdce i reče: „Ne, ne, neka mu bude diete; Bog će mi naplatiti ovo smilovanje, i možebiti će mi dati, da si nadjem sina. — Moj sine, moj sine, na jedanput viknù, svladan žalostnom mišlju, i položi ruku na staričino rame.

— Rekla si, da imam sina! Kaži mi! gdje je?

— Mrtav je kao i ona, reče tiho starica.

— To nemože biti! jaukne prestrašeni muž.

— Mrtav kao i ti! doda Treza. Ti si bo mrtav. Zar ti nisam vidjela krv na podu u sobi staroga grofa?

— Ali moj sin — moj sin!

— Chouani uhvatiše tvoga sina! A znaš, da ovi nepuste nijednoga svoga uznika da živi dvadeset i četiri sata? Pusti me, i nemuči me duže svojom prisutnošću.

— Hvala Bogu! toplo vikne tudjinac.

— U ime Otca — i Sina — i Duha svetoga! odlazi od mene, vraže!

— Kakvo mu je ime! kako mu je ime! vikaše neuztrpljivo neznanac.

— U ime Ota — i Sina, poče opet Treza.

— Nesretnice! kaži mi kako mu je ime, zagrmi tudjinac.

— Karlo se zove, Karlo Bernard! A sad još jedanput: u ime Otca — i Sina — i Duha svetoga. —

No trećega zaklinjanja nije trebalo; jer jedva što ga je izustila, odbaci tobožnji sotona svoj velik plašt, koji ga je u bjegu priečio i skočiv kroz vrata izgubi se kao munja u noćnoj tmini.

Treza pade u nesvjest.

IV.

Špilja.

Grad Croyatski stajaše na podnožju pećinata brežuljka, povrh kojega provirivahu iz grmlja ogromni rtovi od granita. Naš otajstveni tudjinac prebježe taj vrh brzim skokom, i trčaše dalje po prostranih pašnjacih, štono se oko Lamneura protezahu.

— Karlo Bernad! opetovaše u duhu. „Dà! tako se zove taj mladić; hvala Bogu, što jim zabranih, da mu što zla učine! Samo da nebi ti djećaci. —“

Nedovrši, no ta misao podvostruči mu korak. Za četvrt sata sidje sa staze, te udari guštarom dalje.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 26. siečnja.

Kocka pade razprave o adresi hrvatskoga sabora započeše. Govornici, branitelji raznih mnenjah, izjavlju svoje nazore, jedni ovako a drugi onako, a njeki baš i onako, kako se nismo nadali, i kako besjede njihove narod odobriti nemože: njeki liepo i sjajno redaju svoje rieči, razlažuć temeljito želje i zahtjeve naroda, nadajuć se svakako, da će svietla kruna sada izpuniti pravednu stvar uviek viernoga si naroda. Medju ostalimi besjedio je u tom smislu vrlo liepo narodni zastupnik g. Ivan Perkovac. Njegova besjeda odlikova se osim inih prednostih i tom, što je govorio sasma u duhu hrvatskom, kako ju može izreći samo zastupnik, koji svoj narod ljubi, koji je njegovu ustavnu slobodu i narodnost branio ne samo riečju nego i činom, koji je za prava hrvatskoga naroda i u tamnici čamio. S toga nitko na svietu nije se nadao, da će mu tko u sabornici zamjeriti, što je kao Hrvat govorio. A ipak pojavi se g. Živković, komu nije bilo po volji, što je g. Perkovac spominjao samo narod hrvatski, ime hrvatsko, premda je on govoreć o sebi i svom narodu nazivao se samo Srbinom, a ipak nitko mu toga niti nezamjeri niti ga ukori. To je zahtjev — da blago rečemo — vrlo čudnovat, a i nepolitičan i nebratinski. Sva ta bo gospoda znadu vrlo dobro, u kakavom je položaju narod naš, koliko mu se valja boriti sa raznovrstnimi protivnici, pa opet nemare nimalo baciti sjeme razdora u sabornicu i to odmah sada, već u početku ozbiljna saborova djelovanja. Ako je to ljubav bratinska, na koju se s njeke strane toliko apelira — onda mi neznamo, što je nesloga, što li neljubav. Prodiče se uviek o slogi, a tko ju prvi narušuje? — Još se živo sjećamo pisma, što ga pisaše pokojni patriarka Rajačić g. 1861. našemu saboru, koje je onako neugodno djelovalo, pa eto stara pjesma ta pripjeva se na novo.

Naša braća nezadovoljna tim, što se u odborovoj adresi nespominje ni riečju ime ma kojega naroda, hoće da se umetne, što je sasma suvišno. Ta zar se pod imenom „narod naš“ nerazumievaju i Srbi? Nitko živ nemože prigovoriti Hrvatom, da su netolerantni, zašto se dakle u najvažnijem momentu zameće pitanje, kojemu nemože — sudeć po svih okolnostih — drugi svršetak biti, nego da porodi smutnju. Mi neznamo pravo, ali čini nam se, da nije u posljednjem karlovačkom kongresu, gdje je velik dio naroda hrvatskoga pravoslavne vjere zastupan bio, nitko zahtievao, da se tu govori o narodu hrvatsko-srbskom; srbski listovi, u srbskih javnih skupštinah govori se samo o narodu srbskom, pa je nitko u tom nesmeta, nitko je nekori, premda su i tu česte nepravde, često se i tu napada na hrvatski narod neliepim načinom.

A najčudnovatije je to, što su ta ista gospoda u svojih govorih rabila izraze „hrvatski ustav,“ „hrvatsko državno pravo“ „hrvatsko-ugarski ustav,“ premda ove rieči ništa drugo nedokazuju, nego da je taj narod hrvatski stvorio, razvio i branio taj ustav; da je narod hrvatski razvio hrvatsko državno pravo, dakle da je sam on narod političan. Pa uzprkos ovomu neprimjetne nijedan hrvatski govornik ništa, što se u cieloj adresi većine odborove nespominje nigdje ime hrvatskoga naroda.

U sjednici, držanoj 24. o. mj. čuli smo onako prvi put javno u sabornici hvaliti njemačku kulturu. Jedan g. preuze tu mučnu zadaću, da brani stvar cielomu Slavenstvu pogubnu, proti kojoj se i on svimi silami borio — prije; a sada je dakako drugčije. Mi ćemo svakako prvom sgodom dokazati, kolike je koristi i kolike jade njemačka kultura doniela Slavenstvu u obće, a napose hrvatstvu. Za sada velimo samo toliko: da je onaj g. veoma slabu učinio uslugu hrvatskomu narodu braneć pogubnu stvar.

Dopis.

U Zlatnom Pragu. (Ivan Milaković.) Uhvativ nješto malo vremena hitim, da vam evo koju javim o mladiću, koji pruža najljepše nade hrvatskomu narodu, uztraje li na putu, kojim je pošao i bude li mu tolike podpore, da uzmogne svoje nauke valjao dovršiti.

Doznao sam, da je sl. zastupstvo grada Zagreba na vaš predlog povisilo podporu ovomu vrlomu mladiću. Čast mu i hvala, a doći će možda vrieme, kad će za to gradu Zagrebu zahvaliti i ciela domovina. Jer kojega god profesora upitali, svaki hvali našega Ivana kao mladića vrlo revna i mirna. Naš vrli zemljak komponirao je već četiri vježbe „Etuden“ za gusle, koje sada ima kod sebe ravnatelj konservatorija. On mi sam reče, da mu je to djelce vrlo milo, jer pokazuje puno duha za skladanje, a tim milije, što ga je spomenuti mladić sam bez ičije pomoći, u početku tako rekuć svoje nauke satvorio.

Nu s druge strane moram vam žalibože očitovati, da se ovomu mladiću valja boriti sa kojekakvimi nevoljami pa da nema vrloga domorodca g. A. I., bilo bi mu i gore. Hrvati neobiluju na domaćih vješťacih u glasbi, narodnih umjetnikah te vrsti kao da neimamo, pa s toga bila bi dužnost naša, da ovomu pomognemo na noge. Naš Ivan hrvatsko je diete, on ovdje služi na čast svomu narodu, učenik je glasbenoga zavoda, pa s toga u svih je nas interesu, da mu pomožemo; jer nitko nemože tajiti, da je već skrajna nuždа, da dobijemo svojih umjetnikah, te se jednom uklone onakovi tudjinci, koji svakomu našemu umnomu i za glasbu sposobnomu mladiću put zapriečuju, medju koje spada i onaj gospodin, koji jednom reče otcu jedne poznate umjetnice: „da je vaša kći mužko, ja joj nebi ni jedne note pokazao.“ U Zagrebu i po domovini kupe se prinesci, te njimi podpomažu pjevačice, a zašto? Kakova nam korist od toga? Kad se naobraze, jedna ode ovamo, druga onamo, pače njeke se stide svoga naroda, dočim se jedna izdaje za Magjarku, druga Francezkinju itd. Hrvatom treba narodne glasbe, a hoćemo li tu, tad nam valja podupirati mladiće za i to sposobne. Kad su

Digitized by Google

se sakupljanjem dobrovoljnih prinesakah mogle podupirati pjevačice naše, to bi sasma u redu bilo, da se i ovomu vrlo umnomu mladiću tim priskoči u pomoć.

(Mi se sasma slažemo s ovim predlogom te se nadamo pouzdano, da će ona gospoda, koja su hvalevriednom revnošću starala se za izobraženje njekih naših vrlih pjevačicah, jednakim načinom pobrinuti se i za Ivana Milakovića, o kom nam i privatna pisma javljaju, da je vrstan mladić. Mi primamo drage volje svaki prinesak, te ćemo ga poslati na dotično mjesto, položiv o tom račun. Ured.)

Smješice.

Pripoviedahu njegdje u družtvu, da star, iztrošen i vrlo gadan čovjek kani uzeti mladu, krasnu i pametnu djevojku. Svi se tomu čudili. „Ja se nečudim ni malo — reče jedan — ta sova je uviek Minervu pratila.“ —

Savjetovahu priljetnú udovcu, tužećú se na samotovanje i dug čas, da se opet oženi. „Neprijaju mi stare žene“ odgovori. Uzmite dakle mladu: „Jest, ali mladim ženam neprijaju stari mužkarci.“ —

Žena njeka opasno bolestna čitala je iz Kanižlićeve Rožalije pjesan, gdje no Rožalija zove smrt, da dodje po nju:

Dodji smrti! sliko sàna
Dodji, dodji, odvedi me! . . . . itd.

Muž joj čuvši tu molitvu, sklopi ruke i plačućih očiuh uzdahne.

„O usliši gospodine Bože,
Za što te tvoje diete moli.“

Glumica njeka imala je u svom komadu reći: Govori! — Kako? — Šutiš?“ — Ali malo joj bilo stalo do interpunkcijah, te odvažno i oduševljeno se oglasi: „Govori, kako šutiš!“

Njetko svjetovaše mladu i liepu gospoju, neka se čuva, da joj sunčani žari nenahude. „Ja se toga nebojim,“ hoće ona, „pače prosto mi je danju i noćju hoditi po suncu, pa mi to neće nimalo naškoditi.“

Učitelj. Čekaj, tepče, na zemljovidu znadeš pokazati gdje stoji Tibet i Kamčatka, a neznaš, gdje je liepa naša trojedna kraljevina. Ovdje, kod table tako ćeš dugo stajati, dok ju nadješ.

Učenik (plačuć). Ali, gospon vučitelj, to bi vrlo dugo trpelo, a mama nebi htjela tako dugo s objedom na mene čekati.

Njeki šalivdjija ovako podieli znanosti:

I. razred: kruh i poštenje.
Pravoslovje, liečničtvo, bogoslovje.

II. razred: Niti kruh niti poštenje.
Metaphysika, logika.

III. razred: poštenje ali ne kruh.
Pjesničtvo, matematika.

IV. razred: kruh ali ne poštenje.
Odvjetničtvo i gospodarstvo.

Smjesica*)

Za občinske Potreboće vtiševati, moglo bi se narediti, kaj predi to bolje, da na mesto Štempelnov, počemši od pervoga Poglavara do zadnega Službenika, pri isplaćajnu, do svakoga fl: samo jedan kraicar bi se zaderžal, -- tak bi vnogo Penez skupa došlo, skimi bise vnoge potreboće vtiševat i Daće pomenšivat mogle — kaj bi Narodu vnogo hasnilo — A prava Narodnost je to, — da jedan drugomu u Potrebоćah priatelski pomaže i u Strahu božjem živeć Dužnosti Stališa Svoga zveršava, ktomu za Sreću i božji Blagoslov se preporuči.

O Bože!

Za volju one krvi, koju je Narod horvatski prelial za obranit Cesara — Smiluise i pomozi, da dojdu Stempleni v kraj, i da bude Sol, Tubak handlfrei, kako je predi bilo, od koga jesu vnoge Sirote živile — a, kada je pri svemu Gewerbe i Handlfreiheit — tako naibi pri Soli i Duhanu takaj bilo, kai bi narodu vnogo hasnilo, ali pres božje Pomoći nikai Dobra ni — anda — molimo i prosimo u svoj Poniznosti, dabi gospodin Bog dostojal narediti, da prestanu Svi Nepravićni Čini, Govorejne, Kletve, Blaznosti, i sva Razvuzdanost, kai vnogo Zla zrokuje — ter da po Milošći božjoi Zadobimo ona, koja Bogu povolna a nam svem potrebna i hasnovita jesu — Bog nam pomozi Amen.

Andraš K . . . . . ć.
Stanovnik u Zagrebu od
Letta 1824ga, a rodjen
u Karlovcu 1790.

*) Original ovoga pisma leži kod urednićva ovoga lista.

Zagonetka

Od Dr. N. I.

Rieč sam mala, premalena,
Iz tri slovca sastavljena,
Pa još tako mala bila,
Svakom težka, nikom mila.

Tko mi ime preokrene
Pogodit će lahko mene,
Puna vjernosti, miline,
Poslušnosti i hitrine.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 1.

51	58	49	56	33	22	29	26
48	55	52	59	28	25	34	23
53	50	57	32	21	36	27	30
42	47	54	5	60	31	24	35
7	4	41	46	37	20	11	62
40	43	6	1	19	61	14	17
3	8	45	38	19	16	63	12
44	39	2	9	64	13	18	15

Danas hoće njeki ljudi
Po množini da nas broje,
Valjda jim se pamet smudi
Kad smatraju tako svoje!
Zar su na tom jošte stupnju
Da neznaju, da danaska
Što po činih, što po umlju
Mora brojit nas Hrvatska?

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 5. veljače 1866.** **Broj 4.**

Krajišnik.

II.

Pripoviest iz pučkoga života.

(Dalje.)

Hodi bliže, sve ću ti kazati. Jučer obeća ti, da će se poboljšati, a baš jučer je ugovorio s braćom si, tepci, veliki zločin. Došo je k tebi, da razvidi u mojoj kući potrebna za njegove osnove . . . . Diete, zašto si porumenilo, zašto se sada odvraćaš od otca svojega? Govorim li krivo? Jesi li se i ti urotila proti braći svojoj, da ćeš ih skupa s otcem izdati i na nože predati? . . . Reci diete: nisam! — — reci: nisam!

Katica mučaše, silne boli iztisnu joj gorke suze.

— Ha! — viknu starac i rinu ju od sebe, — uhodo, izdajice u vlastitoj svojoj kući, na vlastitom ognjištu, vlastitom srcu . . . Moje jedino diete izdat, prodat će me . . . . Odlazi! — Tornjaj se od mene! Odnašaj se ili — ili ću učiniti, što mi dužnost nalaže! — —

Starac htjede iz sobe, nu djevojka uhvati ga za ruku, ustavi i izpoviedi sve, što je Lacko jučer govorio. Iz njenih riečih uvidi on, da je nevina, da ju je zasliepio Lacko, hoteć upotrebiti njenu neizkusnost na svoju korist. Otac digne ju sa zemlje, gdje je klečala, posadi ju kraj sebe i progovori nježnije:

— Diete moje, ti znaš, odkada ti umrie majka, dobra moja Marica, nikoga u svietu neimam do tebe. Bog mi je svjedok, kako težko dielio sam se s tobom, kad te uze kapetan, da s njegovom djecom možeš štogod koristna naučiti; premda ubog, za tvoje dobro učinih ipak to. — Bog i ja sam znadem, kako mi je težko bilo otići u daleki sviet, a tebe ostaviti, da te možda nikada više nevidim. Za koga sam se kod sv. Tomaš-a borio, za koga sam zlatnu kolajnu stekao, za koga mučim se i tarem stare svoje kosti težeć polja, samo nedjeljom se mesom i vinom kriepeć — za koga drugoga no za tebe, koja si moje sve?! — Nitko ti nebi toliko učinio, kao ja, niti isti tvoj Lacko, i ako bi tvoja sreća moj život zahtievala, drage volje žrtvovao bih ga za tebe. Nu Lacku te nemogu dati, njegovom nemoreš biti, doklegod u ovih grudih srce bije, dokle ja živim!

Djevojče jecaše neodgovorivši ni rieči; a otac nastavi:

— Bog neka sám zna, kako se taj zlikovac upravo k tebi namjeri i tebe zavede, — samo da ga nikad ni vidjela nisi! — Lacko je pobjego od svojih roditeljah i danas ga još prati njihovo prokletstvo; ako ti on drugčije veli, laže. Lacko je prije dvie godine ubogu Ružicu u Brodu prevario i u najvećoj biedi i nevolji ostavio.

Jadna djevojka već je na smrtnoj postelji ležala, pa ipak nehtjede kaziti ime svojeg zavoditelja — jadna izgubljena duša — ali cieo sviet

Digitized by Google

to zna. Pitaj ga, zašto nesmie s večera kraj njezina groba proći, već se ugiblje groblju i najdaljim putem obilazi? Lacko je svim tepačkim opačinam prisustvovao. Lacka vidjeli su kraj tiela usmrtjenoga Bogdanića . . . . I premda ga je sud nevinim proglasio, budući nebijaše dokazah — uklanja mu se ipak svaki pošten čovjek, a i svaki će krajišnik priseći, da je on ubojica Bogdanićev. Pratila ga sjena njegova do groba! . . . Sad znadeš sve! pa ako ti se dopada pri njem, idi, budi zaručnicom ubojice . . . ali na moje grudi se više nevraćaj; meni na oči nejdi više, moje su ruke tebi zatvorene; ja nejmam više kćeri, a blagosov vjenčani možeš si donieti sa groba uboge Ružice . . .—

Dugo još sjedjaše oboje niemo, gorko ožalošćeni, dok napokon Katica pade otcu oko vrata i reče topeć se u suzah:

— Otče, oprosti mi! Nemogu, ja nemogu vjerovati, što mi o Lacku veliš; ja ga uzprkos svemu tomu ljubim. Meni je sav sviet bez njega pust, meni neima života bez njega! . . .

— Dakle idi k njemu! Idi, a mene ostavi sáma. Padni mu u naručje i budi sretna, sretna, kako se može biti sa otčinskim prokletstvom . . . Ostavi me u zdvojenju ili skini jatagan i probodi mi grudi . . . ili predaj me tepcem u šake, nek me smaknu . . . Čini, što ti srce veli, mà me moje sjede glave stajalo, mà me kojega jutra izbace talasi Save na žale svoje . . . šta je tebi do toga stalo — ti si ljubljena, — ti si sretna! —

Silno raztužen ode starac iz sobe naglo!

— Otče, otče! — viknu kćerka za njim; nu on se nevrati.

Katica pade u zdvojenju na koljena pred slikom razpetoga, te ga moljaše dugo za utjehu i olakšicu.

III.

Stari Danilo obavljaše domaće svoje poslove običnom marljivošću, ali mu nikad još nisu tako mučno od ruke išli, kao sad. Naslonjen na lopatu često bi stajao zadubiv se silno naperivajuć prama kući svojoj bolni pogled, i razmišljajuć o hudom si udesu, o sreći, koja ostavi njegov dom, ustupivši mjesto tugi, koja no pritisne nad njom kobnu svoju koprenu. Njegda i sada, djetinstvo i starost, sanjarija i ozbiljnost razdirahu mu dušu.

Katica trpljaše u isti par bezimenu bol, koju samo ona grud i ono srce razumieti i osjećati može, koje je u naručju svom držalo mrtvu svoju prvu ljubav. Ohrabrena i ojačana ponješto molitvom htjede na polje k otcu, da mu se o vrat objesi, da padne pred njega i za uviek se odrekne ljubavi, koja sjedu njegovu glavu toli raztuži. Ali čim prestupi prag, pojavi se u njoj opet čuvstvo i misao na Lacka i njegovu ljubav, te tako joj put zakrši zakrvarivši u grudih boj nad djetinjom dužnosti.

U tugi i žalosti prodju tako i dva duga dana. Danilo misljaše, da rieči njegove nenadjoše odziva u duši kćerinoj, nu prevari se; ona se odvaži i naumi, da za uviek položi u grob zaboravnosti svoj snivani raj i blaženstvo. Drugoga dana na izmaku opazi suzno oko otčevo, uprto u bliedo njeno lice, i bol u srcu i tuga u duši nad roditeljevom žalošću pobjedi, i Katica u zdvojenju padè otcu na grudi.

— Otče! — Netuguj! . . . Ja . . . ja ću Lacka za . . . boraviti . . . daj mi samo vremena . . . zadrži me i nadalje u ljubavi! . . .

— Diete moje! hoćeš li ga zaboraviti?

— Ta ja sam tvoje diete, tvoje sve u svietu . . . Primi me opet u naručaj svoj . . . Mà mi srce puklo . . . božji blagoslov neka bude sa mnom! —

— Božji i otčev blagoslov s tobom! — reče starac tronut. — Ja sam već jednom nogom u grobu, nu doći će ipak još čas, gdje ćeš me za ovaj čin blagosloviti, premda sada ranim mladjanu dušu tvoju. Nad nami bo živi još uviek otac, koj nad svim bdije. —

— To je i moja utjeha. On će dati pa će dobro biti. Ako Lacko opet dodje, zatvoriti ću pred njim i vrata i srce svoje; biti ću opet vesela, opet radostna kao i dosad. Ako su mi oči i pune suzah još, pomisli otče: ona je pokopala za uviek ljubav svoju u srcu. Nu znaj, nad grobovih se nezatvaraju u dušah naših zadnjom grudom zemlje odmah vrata zaboravnosti . . . dugo nam se jošte čini, kao da sjena pokazanoga pred nami stoji i u pameti se pojavljuje, kao da nas sobom zove . . .

Ali, ja ću biti vesela . . . smijati ću se . . . pjevati ću . . . i . . . smiluj mi . . . se . . nebo! jaukne i spusti glavu na stol; grozna bol pritisne joj dušu.

— Kćerko — progovori starac, uhvativ ju za glavu — izplači se diete, to će ti olakšati duši; suze te neka budu razkršćem nesrećnoj tvojoj ljubavi. Ako te još boli, pomisli, da si nevriednoga ljubovnika žrtvovala, a otca si usrećila, kako još nikada, našao sam bo opet svoje izgubljeno diete.

Veseo stupi starac u tihu noć. — Uputi se put Broda, da tamo njekoja priredi na ublaženje djeteta si.

Katica ostane kod kuće. Izidje van, pogleda prama nebu, činilo joj se, da nijedna zviezda ne-

Digitized by Google

bom neplovi, kao da je ona sama sve krasote svieta utamanila; tako pusta, tako prazna činjaše joj se zemlja i nebo.

Nemirnu noć zamieni tužno jutro. Danilo ode u polje na posao, a Katicu posjeti ujna iz Broda. Radostno ju pozdravi djevojka i udariše u razgovor, dok ujna napokon nekaza uzrok svomu dolazku i Danilovu jučeranjemu bavljenju u Brodu.

Tu naime življaše trgovac njeki, kojega je stari Danilo vrlo štovao, a i ovaj starcu u mnogo privržen bio, činieć mu u svakoj sgodi dobro i ljubav. Sin trgovčev, Miloš, baš je u to doba preuzeo otčeve poslove i trgovinu, te se je imao oženiti.

Od njekoga vremena, kad god je stari Danilo morao bud u boj bud kamo drugamo, izručivao je kćerku svoju trgovcu, koj ju je uviek rado primao. Miloš i Katica u to se doba uže sprijateljiše, živeć medjusobno kao brat i sestra. Liepa krajiškinja živo se ukopa u srcu Miloševu, a najugodniji časovi života bijahu mu, kad se je s njom gdjegod sastao. Izbor dakle pade na Katicu, na što i trgovac dragovoljno pristane, premda Katica bijaše uboga; nu blago njeno bilo je kriepost i dobrota, koje je on vrlo cienio. Miloš zamoli ruku njenu u staroga Danila, a ovaj mu obeća radošću svoj blagoslov, samo ako djevojka privoli. Danilo misljaše, da će ljubav Miloševa s nova oživljena ugušiti svaku dalnju misao o Lacku u grudih djevojačkih. S toga je zamolio staru Josipu, neka bi došla i pripravila kćerku mu na Milošev dolazak.

Josipa održa rieč. Katica ju je mučeć slušala i na sva opisivanja buduće sreće i blaženstva s Milošem po koj put samo skrenula glavom ili se tiho, podmuklo posmjehnula. Miloš stupi u sobu.

Mladi trgovac ponješto se zabuni, neznajuć kako da odkrije svoju želju, te stade vrtiti šeširom u ruci.

— Vaš otac mi je dopustio — ja sam došo, poče napokon, sjednuv na stolac.

— Vrlo mi je drago, Miloše, da Vas opet vidim! Ta mi smo stari prijatelji; ali se već davno nevidjesmo!

— Osobito me veseli, što ste sačuvali, bar u mislih, prijateljstvo naše!

— Ta kako nebih? koliku sam zahvalnost dužna vašemu otcu: čitanje, pisanje, šivanje i sve što znam, sve imam njemu zahvaliti, a i Vi ste prama meni, ubogoj krajiškinji, uviek prijazni bili, dielili ste sa mnom i dobro i zlo; cieli dan se igrasmo i skakasmo po dvorištu . . . Ah, to su bili najsretniji časovi mojega života!

— O kako se još svega sjećate! Pa kad vam je tako mila uspomena na kuću otca moga, nebi li htjeli za cieli svoj život u njoj boraviti, a mene usrećiti?

— Težko bi mi bilo dieliti se sa rodnim ovim stanom; a i otac je moj ostario, treba mu moje podpore i njege.

(Dalje sliediti će.)

U perivoju.

U samotnom perivoju
Cvieće brala moja mila,
I na radost baš je moju
Inokosna tudjer bila.

Vereći se iznenada
K njoj dotapam pomisleći:
Bez cjelova nećeš sada
Iz vrtlića mi uteći.

A kad začuh glas ljuveni
Milovane djevojčice:
Dragu svomu gdje namjeni
U bus brane ljubičice.

Približim se iz busije,
Mene bo ta slava zovnu,
Hitim želju kako prije
Da ovjenčam tu ljubovnu.

Čim me zlato vidje doći,
Obzirne se na sve strane,
Preda, trne, natrag kroči
Iz rukuh joj cvieće pane.

Uvjeriv se ob osami
Skrene pogled božanstveni,
Bus iz trave digne i dà mi
Buduć meni namienjeni.

Te namjerom jur odići,
Prišapnu mi: lasno dragi,
Mogó bi tko sim unići
Za ogorčat tren taj blagi.

Boravila bi tu rada
Da mi poć ni u naglosti
Do sastanka ti mi nada
I jedina si radosti.

Ja ju uzmem za ručicu
Veleć: dušo evo prije
Dala si mi ljubičicu
Cjelov daj mi, druge nije.

Tek kad bude na rieč moju,
Ostavi me zabunjena,
U samotnom perivoju
Djevojčica dražestvena.

Lj. Lopašić.

*

Digitized by Google

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

IV.

Špilja.

Al jedva koracne dvadeset po prilici korakah, uhvati ga čvrsta ruka za grkljan. Brzo potegne za mač, ali sad istom opazi, da je razoružan. U taj hip obkoli ga do deset ljudih, u kojih prepozna Croyatske seljake.

— Gospodine Moustieru! dodjite ovamo! vikahu, jednoga imamo.

Malo zatim opazi tudjinac, gdje se njekoliko zubaljah brzo približava. Sve dosele neprogovori ni besjede; al sad probesjedi tako razgovjetno, da ga je mogao svatko čuti.

— Što se vrag mora u sve miešati?

Čim on to izrekao, iztrgne jedan seljak drugomu svjetiljku iz ruke, i primakne ju k njegovu licu.

— Prosjak! vikne zastrašen, a od straha pade mu svjetiljka iz ruke. Okolo stojeći opetujuć taj uzklik i uzmicajuć natrag, obkoliše ga iz daleka.

— Gledajte, neima danas svoje kabanice, šaptne prvi junački krojački majstor, Ivan Hervè.

Ostali uzmu se krstiti. Svjetiljku primaknu opet bliže.

Neznanac — prosjak — izmjeri okom položaj mjesta, pozorno proračuna udaljenost približavajućega se Mustiera sa služinčadi.

— Čuste li, junaci, reče zatim dubokim glasom, idem tamo, gdje kraljuje vrag, i ako se tko samo prstom moje odjeće dotakne, to —

— Ide k vragu! k vragu! povikne njekolicina jih. Moramo ga pustiti, inače zlo po nas; propali smo.

— Gdje je? zaori glas Moustierov, šestdeset korakah po prilici daleko od mjesta.

— Odatle! do vraga! vikne prestrašeni prosjak, i skoćiv medju seljake, koji silno uplašeni uzmaknu, pobjegne iz kola te izčeznè u gustom šikarju.

— Gdje je? željno upita Moustier, težko dišuć. Seljaci zabunjeni neznadu što da odgovore, bojali su se, da ne uvriede gospodara si; napokon izadje najodvažniji od njih, majstor Hervè, i reče:

— Ovdje bijaše sàm i pravi onaj prosjak!

— A vi ste ga pustili! vikne Moustier.

Seljaci mućahu.

— Kamo? na koju li stranu pobježe? upita opet Moustier natežuć kokot na puški. Hervè mu pokaže rukom pravac, kojim pobjegne tudjinac u šumu.

Svi podignu zublje u vis; a ove tako razsvietliše okoliš, da je Moustier opazio, gdje se nadaleko giblje granje visoke guštare.

I on izpali pušku upravo na onu stranu.

— Ajdte za menom! zapoviedi, pograbi svjetiljku i udari u guštaru. Putem razgledaše velikom pozornošću svaki kamen. No jedanput radostno vikne — nadje bo krvav trag.

— Imamo ga! klikne veselo, sad samo tragom!

Ali mu radost bila kratka; krvava bo traga za malo sasma nestane.

To Moustiera vrlo razjari, pa se s toga ljuti i prepire sa seljaci, koji nemogu da se načude tomu, što svakako hoće da uhvati toga tudjinca. Poslie toga zapovjedi, da se vrate kući, nebrineć se više za kćer, kao da o njoj nije ni spomena bilo. Seljaci se obrate i htjedoše upravo maknuti se na put, kad jim nenadano dospie do ušiuh poznati glas.

— Što je to? vikne zatečeni Moustier pozorno nasluškivajuć.

— To je glas mladoga gospodina Karla! veselo reče krojač. Ja ga dobro poznam.

Zatim savije šake kao u trublju, te vikne, što ga je grlo nosilo, a na to Karlo — on je zbilja bio — odgovori iz daleka.

Malo kasnije prispije k njim, te pripoviedaše užasnutim seljakom, da je bio dvadeset i četiri sata zarobljenikom chouanah, a jedan od njih pomogne mu u bjegu. Anka bijaše takodjer u njihovoj vlasti. Mostiera, koji je Karlu otčinski stisnuo ruku, nezateče nimalo viest o njegovoj kćeri, kao što su to svi očekivali; on je pitao samo za utočište, gdje chouani borave.

— Povesti ću vas tamo, ma bilo namah, odgovori odvažno Karlo. Sad je možete napasti najlaglje i gospodična Anka —

— Ima li jih mnogo? zakrši mu brzo rieč Moustier.

— Nemogu vam izviestno reći, odgovori Karlo „Trideset — četrdeset, petdeset!

Moustier skrene rameni, i ode upirajuć se o Karla kući.

Karla silno zabuni ona hladnokrvnost Moustierova za udes kćerin, pa stoga reče:

— Vaša kći čeka vas.

— Jesi li ju vidio? upita Moustier.

— To baš ne, odgovori mladić, ali iz riečih onih lupežah razumio sam, da je u njihovih rukuh.

Digitized by Google

Moustier podvostruči korake i udaljiv se dobrano od svojih podanikah, reče, tiskajuć velevažno ruku mladićevu: Jesi li vidio prosjaka?

— Neznam, reče ovaj. Vidio sam tri sasvim nalična si čovjeka, i četvrtoga jim spodobna, kojega su nazivali milostivim gospodinom.

— Milostivim gospodinom! vikne Moustier, a čelo mu se namrgodi.

— Ja ga doduše nevidih, odgovori Karlo. Ali u njegovo ime izpitavahu me svašta, što se je vas ticalo.

— Jesi li im odgovarao?

— Nisam.

— Dobro si učinio.

Moustier stane, a kad ga seljaci dostignu, koracaše šuteć dalje, niti se je više obazirao na Karla.

Prosjaka zbilja rani Moustier u lievo rame, te je s početka jako krvario.

— Rana me neće, mišljaše, priečiti u bjegu.

Al čim je razgovjetnije čuo glasove svojih progoniteljah, tim je više slabio i on uvidi, da će ga na skoro dostići. S toga skoči najedanput na stranu, pa trčaše najvećim naporom po prilici još petdeset korakah daleko, i padne sad iznemogao na kup suha lišća, gdje si sam ranu omota rubcem. Odavle vidio je sve, što smo čitatelju već priobćili.

Oporaviv se opet po nješto, podje žurno dalje. Za čas dospie na kraj šume, i podje jednom od najmanje utrtih stazah, kojih se je tu sijaset križalo. Napokon tumarajuć po hvat dugom šikarju prispije k željnoj svrsi.

Bijaše to mala, razrušena kapelica, sa svih stranah otvorena, stojeća sried prostrane ravnine. Trava, sit i praprut bujno rastijahu oko i u kapelici, a amo tamo razbacano kamenje bijaše svjedokom, da se tu dizaše njekad velika sgrade. Starožitnik pomnjivije izpitivajuć razvaline, pronadje trag prijašnje široke, al sada izšušene grabe, koja se je okolo protezala, a uz nju iznutra vukao se debeo zid. Na četirih pravilno položenih točkah vidjevalo se je temeljno kamenje velikih okruglih kulah.

Francezka povjestnica povieda, da je ovdje prije stajao grad Croyatski. Za vrieme križarskih vojnah, kao što povjestnica kaže, vrati se jedan vojvoda Bretagnski iz svete zemlje, te opazi, da mu supruga s plemićem Konanom, gospodarom Croyatskim, njekako pouzdano obći. Ljubomornost ga natjera skoro do ludosti, sabra svoje ljude, razori grad, ostavi vlastniku samo ovu kapelicu, i dade mu na volju, da si ili svoju sreću u tudjinstvu traži, ili pako da na svojem bivšem vlastničtvu pustinjački živi.

Prosjak, prije nego unidje u kapelicu, baci se na zemlju i pritisne uho na nju, pozorno slušajuć, nejdu li možebiti za njim njegovi progonitelji. No sve bijaše tiho. Sad ustane, preskoči nizak zid, i digne ogroman kamen, što no je ležao na podnožju jednoga preostaloga još stupa. Ukaže se rupa, a prosjak snidje po njekoliko stubah u duboku pivnicu — raku grofovah Croyatskih.

Tu bijaše oko petdeset ljudih, stranom ležećih na slami, a stranom sakupljenih oko velika ognja, kojega je dim iz podzemne pivnice dimnjakom u kapelu odvijao se. Svi prisutni odievahu se različito, ali svi imadjahu velike, biele kokarde ili na malenih kapah ili na širokih slamnatih kriljacih; za pojasom velike handžare i dvocievke pištolje.

O pećinatom zidu visjaše poredano svake vrsti oružje, a u kutu, oprezno u zeleno povošteno platno zamotan ležaše veliki mjeden top. Kod ulaza stojahu dva čovjeka naoružana na straži. Kad načeonik unidje, pozdrave ga učtivo.

— Dovedite mi zarobljenika! zapovjedi strogim glasom načeonik.

Straža krene glavom i neodgovori ni slovca.

Načeonik videć, da to nesluti na dobro, trgne jednomu od njih samokres od pojasa, i upade do sredine pivnice, opetujuć grozovitim glasno: Ja pitam, gdje je sužanj?

— Milostivi gospodin je ranjen! kliknu svi, kažuć na ranu, i tiskajuć se oko njega.

Prosjak kimnù, iz čete izadju tri čovjeka. Zatim se okrenù k ostalim, i reče strogo: Odgovarajte.

Mlad, liep muž, noseć na prsih bielu, častničku vrbcu stupi napred i ponizno reče.

— Milostivi gospodine, neljutite se, sužanj je — to znate, rat to već sa sobom donosi. —

(Dalje slieditи će.)

Tristogodišnjica sigetskoga junaka.

Slavni vitez davnieh lietah
Svè hrabrenstvo svietu objavi,
Kad u obrani od Sigeta
Uspomenu vječnu ostavi.
Vladislav Minčetić.

U povjestničkih analih svakoga europejskoga naroda spominju se djela neobične bud snage, bud hrabrosti ili inih kriepostih ovoga ili onoga muža, koja tako djeluju na savkoliki narod, da je ovaj obavije u nezaboravni čar poezije, pa se ovako pje-

Digitized by Google

vaju od koljena do koljena dugo, i spomenik taj, što ga muževom dičnim stavlja sam narod, daleko je i slavniji i trajniji od svakoga skupa, što ga salije ili satvori ruka umjetnika. Tako prosti Španjolac pjeva uz guitaru ili mandolinu slavu narodnoga svoga junaka Cida; francezki svoga junaka Bayarda, viteza slavna sa kriepostih i junačtva; Poljaci mnogobrojne svoje slavne muževe, osobito Sobieskoga, kralja Kažimira, Koscziuskoga; Magjari svoje Hunyady-e; hrvatski narod pjeva slavne junake Frakopane, Zrinoviće, Bakače i mnoge druge, on se ponosi i pravom diči junakom, kakovu poviest srednjega i novoga vieka nenavodi druga, kojemu je jedini takmac kralj spartanski, Leonida. Doista Hrvatska i hrvatski narod mora da se njemu raduju, da se njim diče; ona zato, što porodi i odgoji takova sina, a ovaj zato, što je on krv njegove krvi kost, njegove kosti, koji je slavu njegovu visoko podigao te ime hrvatsko neuvehlom slavom ovjekovječio, premda su zavidni protivnici dugo vremena otimali narodu našemu toga junaka hoteć ga silom posvojiti, njegovom slavom sebe okititi. Nu bezpristrana poviest razbistri i tu varku i sada već izobraženi narodi dobro znadu, da je sigetski Leonida pravi listak hrvatske grane.

Dne 8. rujna ove godine minut će upravo tri sto godinah, što je grof Nikola Šubić-Zrinjski, ban hrvatski sa svojimi junaci braneć Siget do tri nedjelje slavno poginuo, ostaviv pravi uzor velikoga požrtvovanja, ubilježiv svojom krvlju vječnu si slavu u poviesti hrvatskoga naroda, pače cieloga svieta; njegova smrt porodi slavnomu spartanskomu kralju prvoga takmaca gotovo poslie dvie tisuću godinah, a sa ruševinah sigetskih sine hrvatskomu imenu na novo slava cielim svietom.

Sada je dakle hora, da narod naš dokaže svietu i činom, koliko štuje vrle muževe svoje. Poviest naša nabraja nam više junakah velikih, ona spominje njihova imena, ali narod pjeva u svojih gorkih i radostnih časovih njihova djela opširno, i Bog zna, nebi li mnogo slavno ime bilo potamnilo, izčeznulo u davnoj davniui, da ga narod neprigrli, da mu on nesačuva uspomenu. Mnogi tih muževah morat će se još dugo zadovoljiti tom uspomenom; ali sigetskoga branitelja treba da dostojno proslavimo; onako, kako to dolikuje narodu, junaku i kako to čine ini narodi.

G. R. Lopašić naznačio je u „Pozoru," kako bi se tu raditi imalo, ali ja mislim, da bi se u tom pogledu moralo i više činiti, pri čem bi trebao da prednjači glavni grad trojedne kraljevine svojim primjerom i to ovako: 1) Još ove godine ugledat ćemo spomenik Jelačića bana na trgu njegova imena. Nikola Zrinjski zaslužio je takodjer spomenik, ako ne slavniji, a to jamačno onakov, kakov se kani podići Jelačiću. A upravo sada je tomu hora, dok u glavnom gradu borave zastupnici naroda, naši duhovni i svjetski velikaši, o kojih mislimo, da su toliko i ponosni i rodoljubni, te bi htjeli za to i žrtvah doprinieti. U Zagrebu mogao bi se sastaviti odbor, koji bi sav posao preuzeo.

2) Budući je običaj kod svih narodah. da se bud ulice bud trgovi krste imenom ovoga ili onoga zaslužnoga muža, to bi morao naš grad nješto slična učiniti. Ako imademo trg Jelačića bana, zašto da neimamo trg bana Zrinovića. Takova imena ostaju za viekove, i narod hrvatski samo bi povladio i odobrio taj vrli čin glavnoga grada, koji bi tim liepo zasvjedočio, da umie raditi prema želji naroda. Ta žalostno je doista, što već nije tako učinjeno.

3) Obitelj Zrinovićah steče si liepih zaslugah i za knjigu hrvatsku; junaci iz te porodice ne samo „da pisahu svojom krvlju poviest naroda," nego se brinjahu i drugim načinom za korist i napredak svoga naroda: umjestno bi dakle bilo, da se izdade na uspomenu ove godišnje slave i kakov bud almanak, bud album. koji bi imali najvještiji pisci hrvatski pjesmom i prozom tako izkititi, da bi bio dostojna uspomena ne samo slavnoga junaka nego i pravi biser hrvatske knjige.

Ove stvari neizključuju dakako još i drugih svečanostih, koje bi imao odbor urediti; svakako mora da je Zagreb središte svega nastojanja, kao što to vrlo liepo naglasi dr. Ig. Brlić, koji ujedno javlja, da je u maloj skupštini županije virovitičke izabran odbor pod njegovim predsjedničtvom u tu svrhu; a gle u Zagrebu se još i negovori gotovo o tom. S toga valja se požuriti, ta valjda neće Hrvati dopustit; da je preteknu i tu Magjari, koji se takodjer spremaju, da dostojno proslave tristogodišnju uspomenu Nikole Zrinjskoga.

Stara je ali uviek valjana istina: koliko slavi narod koji svoje velike muževe, toliko slavi sama sebe. Hrvati pokazat će ovaj put, da su dostojni potomci svojih cielom svietom slavljenih djedovah; pokazat će, da u njihovih žilah teče još ona ista krv, da njihovom dušom vlada narodni ponos, ljubav i štovanje prama mužu, koji je mačem u ruci pao boreć se za najdragocjenije blago na svietu: za svoj narod, za slobodu svoje domovine!

B. L.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. veljače.

Poklade sada cvietom cvatu, pa budući su kratke, to svatko hrli, da se jih užije, koliko najviše može. Ples sliedi za plesom, zabava za zabavom; u dvorani, u streljani, kod preuzv. g. bana bijahu balovi prošle nedjelje; o svih pripoviedaju, da su bili sjajni I maskirani plesovi u kazalištu postaju živahniji, premda ne onako, kao n. p. prošle godine, a niti nevidjesmo ove godine još nijedne pantomime, valjda zato, jer g. Freudenreich boluje. Vele, da bijaše osobito sjajan posliednji ples kod preuzv. g. bana, pa je plesače u dvoranah zatekla i biela zora. Jednako živahan bio ples i u dvorani, kao i u strieljani. Sve je to liepo, mi se tomu svemu radujemo, ali žalimo, što se nemože reći: to su plesovi upravo narodni t. j. u njih odsieva duh naroda hrvatskoga. — Za pravnički bal čine se velike priprave, kakov će taj biti, kazat ćemo našim čitateljem već u budućem broju.

Uz te pokladne šale govori sabor hrvatski važne rieči, razpravlja znameniti spis, adresu. Žalimo, ali moramo se vratit opet na predmet, o kom govorismo u posliednjem broju, i to upravo na ovom mjestu. Dne 29. p. mj. započe specialna debata ob adresi. I tu predloži g. dr. Subotić izpravak, neka se mjesto izraza „narod naš“ umetne: „hrvatsko-srbski narod.“ Predlog taj pobijahu sa naše strane gg. Perkovac, Jakić, Vranyczany, Mrazović, Knežević i bar. Kušlan, a branijahu ga gg. Polit, Ćepulić, Miletić, Nikolajević, vel. župan Kušević itd. Kod glasovanja primljena je velikom većinom redakcija adrese t. j. predlog dra. Subotića propao je. G. vel. župan zagrebački predložio je izpravak, da se reče „narod hrvatski i srbski.“ — Naša srbska braća apeluju uviek na ljubav, slogu i prijateljstvo; to je vrlo liepo; mi se uviek odazvasmo tomu pozivu; ali napokon i bratinska ljubav i prijateljstvo imade svoje granice. To naša braća najbolje znadu, a da te granice poznaje i narod hrvatski, pokaza g. bar. Kušlan u svom govoru, kojim je, da iskreno govorimo, pogodio žicu hrvatskih osjećanjah. Jer kolikogod su Hrvati pripravni na svaku slogu, to oni ipak neće nikada dopustiti, da ma tko bio podkapa temelj njihovomu obstanku kao naroda političkoga. Hrvati su trojednu kraljevinu svojom krvlju Avarom oteli, ovdje se nastanili, politički život razvili, svoje kraljeve krunili, ovu zemlju krvlju natopili braneć ju od biesnih Mongolah i nasilnih Turakah; oni dakle mogli bi punim pravom zahtievati, da se u svakom diplomatičnom spisu spominje samo ime hrvatsko; a toga jim nitko nebi mogao zaniekati, jer je ime hrvatsko tako slavno u davnoj prošlosti kao i u sadašnjosti, da se njim upravo ponositi moramo.

Mi srdačno preporučamo našoj srbskoj braći, da hladno prouče besjede g. Vranyczanya, barona Kušlana i A. Jakića, pa će, kao ljudi pravedni, priznati, da su razlozi u onih besjedah navedeni temeljiti, a niti je njihovu temeljitost ikoji branitelj Subotićevoga predloga mogao pobiti. Hrvati su tolike donieli žrtve na žrtvenik sloge, da se od njih više zahtievati nemože, niti oni mogu dalnje žrtve prinašati. Sada je dakle red na braću našu srbsku, neka ona jednom počmu štogod u tom smislu činiti, jer do sada, govoreć iskreno, nisu mnogo učinila, osim ako se to ima računati za kakovu žrtvu, što dopuštaju, da su Čakovci Hrvati, ili: da u županijah zagrebačkoj, križevačkoj i varaždinskoj imade ponješto Hrvatah. — Ovo je po svoj prilici prvi put, što je narod hrvatski umjereno, ali i odvažno rekao svojoj braći rieč puno važnu, a nadamo se, da će ju Srbi u bratinskoj ljubavi i primiti. Nam je ovdje još samo spomenuti, kako su njeka gospoda na lievici i u centru kod glasovanja o tom predmetu sjedjela t. j. bila za predlog g. S., premda bismo mogli tvrditi, da su ono takovi korjeniti Hrvati, da netrebaš boljih. Mi bi znali tomu navesti razlogah, ali to bi nas zavelo na visoku vodu politike, — s toga apage.

— (Pjevačko družtvo.) Trudom i nastojanjem vrloga domorodca g. Gjure Klarića sastalo se je opet u Karlovcu pjevačko družtvo.

— (Uspomena na Vodnika.) U Zagrebu živući Slovenci slavjahu prošlog petka uspomenu svoga pjesnika, Valentina Vodnika. Tu se sakupi liepa kita samih Slovenacah i njekoliko Hrvatah i napijahu zdravice svemu što je slavenskomu svietu milo. Upravo se nanasladjivasmo slušajuć onako bratinske rieči, što su te večeri izušćene u slavu i korist naroda slovenskoga i hrvatskoga. Dao Bog te se one izpunile, a Hrvati i Slovenci sve se jače približivali i sljubljivali na korit svoju zajedničku.

Kazalište.

Javiti nam je u kratko, jer je već malko i kasno, da se je komad „Kućna kapica dra. Fausta“ zagrebačkomu občinstvu dopao, jer je u osam danah igran dva puta. Mi imademo tu koječemu progovoriti. Prije svega moramo reći, kako je od njekoga vremena zavladala kao moda, da se jedan te isti komad drugi put gore predstavlja. To opazismo kod prije spomenutoga komada, opazismo kod operete „Meštar fortunio“ i kod „poslaničkoga Attachea.“ — „Kućna kapica dra. Fausta“ vrlo je lošo prevedena, tako da se čovjek upravo scandalizira slušajuć onakove barbarizme jezične, osim toga neznamo, čemu je onaj quodlibet hrvatskih pjesamah; nam se barma čini, da je došao onamo kao Pilat u Credo. — U opereti „Meštar fortunio“ bilo je kojekakvih „knixerah,“ medju koje računamo i onaj, što ga načini predstavljač B. a u obće, nije išlo onom točnošću, kojom prvi i drugi put, niti su pjevačice glavnih ulogah bile baš najbolje volje. — Napokon „poslanički Attache,“ taj fini Francezki komad, malo da nije posljednji put izfućkan i to krivnjom g. Mihovilova, koji je te večeri tako predstavljao, kako nebi želili, da ikada ozbiljnu ulogu diplomata predstavlja. On mora svakako zadovoljan biti, što se je stvar onako svršila, jer bi ga iole strožije občinstvo od našega bilo jamačno inače pozdravilo. Hvala gdčni. Peri-

Digitized by Google

sovoj i g. Mandroviću, što su vještom svojom igrom zapriečili te prilično izbrisali vrlo nepovoljni utisak, što ga učini igra g. M. Osobito liepo se je držala gdčna. Perisova, kojoj samo najveća pristranost može uzporedjivati gdčnu. T., a g. Mandrovića molimo, neka se okani one ekavštine i onih i m a te a m a, koji grde njegov liep izgovor.

Posljednjega petka predstavljana je na korist gje. Norvegove prvi put opereta „Veseli djaci.“ Već dugo nevidismo kazališta tako puna, kao taj put, što je svakako vrlo laskavi pojav za gju. koristnicu. Prije operete igrana je stara stvar stranom pod novom firmom t. j. „neobradjeni dragi kamen“, u kojem stupi g. Freudenreich prvi put poslie duže stanke na pozorište; občinstvo pozdravi ga dugotrajnim, vrlo živahnim pleskanjem. Sam komad igran je dobro, gja. Norvegova i govorila bi napokon i u prozi kako tako, samo da iole bolje naglašuje. Opereta odigrana je, da u kratko rečemo, točno, liepo i dobro. Sbor bijaše dobro uvježban te je hvalevredno riešio svoju dosta mučnu zadaću. Nadamo se, da ćemo tu operetu još više putah vidjeti, pa onda moći koju više o njoj i reći.

Književnost.

Saborski dnevnik. Pisarna sabora trojedne kraljevine pozivlje na predplatu saborskoga dnevnika. Predplaća se na 10 arakah unapried sa 50 novč. računajuć arak po 5 novč. Predplatnici izvan Zagreba, koji hoće da jim se on poštom šalje, valja da doplate u ime poštarine još 20 novč., dakle svega za 10 arakah 70 novč. a. v. Priznajemo, da jeftinije knjige nedobivamo nego što ovdje arak po 5 nvč.

— „U č i t e l j s k a z a d r u g a“ kani izdati ove godine „knjigu za mladež“ kao nagradu našoj mladeži! Uredit će ju g. Ljudevit Modec, koji pozivlje u ime upravljajućega odbora „učiteljske zadruge“ sve naše književnike, da ga pomognu svojimi umnimi proizvodi

— „Č e t i r i g o d i n e i z p r o š l o s t i, i l i c r t e i z k r i m s k o g a r a t a.“ G. Zdravković u Beogradu preveo ju sa ruskoga jezika i izdao knjigu rečenoga naslova. Prvi dio stoji 60 novč.

— **Onjegin.** Znamo iz sasma pouzdana vrela, da je daleko čuveni hrvatski pjesnik g. I. T. velikim trudom i takovom točnošću preveo ili bolje govoreć prelio u hrvatski jezik glasovito djelo Puškinovo „Onjegin.“ Mi smo nekoliko ulomakah toga prevoda čitali, pa nam valja izpovieditи, da smo se upravo divili krasoti i bujnosti jezika hrvatskoga, u koji je onaj pjesmotvor prelijan, te bi gotovo rekli, da mjestimice nadmašuje i sam original. Bila bi upravo vječna šteta, da taj pjesmotvor ostane zatvoren u škrinjici pjesnikovoj, a tako će i biti, ako se nenadje nakladatelj, jer ga sam pjesnik nemože izdati. Naša „Matica“ mogla bi, pače bila bi dužna, to djelo odkupiti, pa ga svojim troškom izdati; jer bi to i našoj knjizi na čast bilo, a Matica otela bi zaboravnosti znamenito djelo, koje neće inače bog zna kada ugledati svietlo božje. Isti g. I. T. prevodi lakrdiju Nestroyovu „der Zerrissine“ i to na molbu kaz. odbora. I tu knjigu valjalo bi izdati, da ljudi čitaju, pa da vide, kako bi valjalo prevoditi kazališne komade.

Trnje i kupinje.

Na posljednjem plesu u strieljani izadju tri krasotice iz dvorane u bližnju sobu, da se malko ohlade. Njeki mladi gospodin, osjećajuć u sebi još nješto duha galanterijskoga i viteztva sredovječnoga, pristupi k njim, poče jih hladiti dodav: „Meine Damen, ich bin ihr Windbeutel.“

M o l i m d a s e č i t a !

Imade tomu već jedno tri nedjelje, što me svake noći muče čudne prikaze: iz grobovah ustaju muževi, tielo jim puno ranah, pa se tuže i silno ljute na njeke ljude, koji dokazuju, da su oni uviek branili opake poslove, natražnjačke zahtjeve. Ja molim smjerno visoki sabor, nebi li izvolio tomu zlu doskočiti, te ove mrtvace umiriti, jer inače moram poginuti.

J e d a n g r o b a r.

U č i t e l j. Reci der mi Ivane, koje zemlje spadaju na trojednu kraljevinu?
U č e n i k. Hrvatska, Slavonija i Sriem.
U č i t e l j. Oho, a odkada Sriem? Tko ti je to rekao.
U č e n i k. Ja sam tako čitao u „Srbobranu.“

R a z p i s n a t j e c a j a.

Tkogod nadje „kućnu kapicu dra. Fausta,“ ali onu pravu, da se bude mogla uspješno upotrebiti na hrvatskom saboru, dobit će 10,000 dukatah, jednu gospoštinu, ako je inostranac, pravo incolata i bit će prost od plaćanja ma kakva poreza.

J e d a n č l a n h r v a t s k o g o s a b o r a.

B r z o j a v n e v i e s t i „ N a š e g o r e l i s t u.“

P r a g, 3. veljače. Uslied najnovijega zakona o ravnopravnosti jezika kani 30,000 njemačkih obiteljih, na čelu jim „Kuh“, ostaviti Česku te se preseliti u Hrvatsku, gdje se nadaju velikoj prijaznosti i slavnomu dočeku.

P e š t a, 4. veljače. Ovdje čine se silne priprave, da sjajno proslave 26. veljaču. Nadaju se deputaciji zagrebačkoga sabora, da bude svečanost što veličanstvenija.

C a r i g r a d. Ovdje govore, da će poslast deputaciju u Zagreb, koja bi imala Hrvatom izraziti svoje simpatije pa uzveličati tristogodišnjicu sigetskoga junaka.

Dobrovoljni prinesci.

Za podporu mladoga našega zemljaka, Ivana Milakovića, koji no uči na pražkom konservatoriju, položiše kod uredničtva ovoga lista:

G. Pajo Kotur iz Siska 2 for.
„ Mijat Novak „ „ 3 for.

Pozivljemo opetovano naše rodoljube, da u tu liepu svrhu doprinose, a mi ćemo svaku svotu u ovom listu točno priobćivati, te poslati dotičnomu.

Izpravak. Neobičnom pometnjom uvukla se je u posljednjem broju na prvoj strani u opazki k pjesmi „Sigetski junak“ takova pogreška, koja izkrivljuje sav smisao sve do točke. Mjesto „što bi čitatelji ugoditi narodu priobćujuć mu ovu pjesmu“ mora biti ovako: „što bi čitatelji i sami pogodili, da jim toga i nerekosmo; s toga znademo, da ćemo ugoditi narodu priobćujuć mu ovu pjesmu.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 15. veljače 1866.** **Broj 5.**

Zdravica Dalmaciji.

Kano listak one crne gore,
Preko koje rodjena si braća
Ruke daju, srcem s' odzivaju,
Evo primam ovu čašu vina,
Da pozdravim onu zemlju slavnu,
Koja goji sive sokolove,
U poletu svojem nedohitne,
Što-no znadu trebiti jastrebe,
Koji njene nezlobne piliće,
Svojim kljunom baš u glavu kljuju,
Te u koje milom naručaju,
Danas i ja ugodno se njijam (njiham.)
Zdravo da si Dalmacijo slavna!
Ti koljevko vjenčanih junakah,
I na peru i na vojnom maču;
Zlatna usta hrvatskog jezika.
Tužna majko tužne uspomene,
Poslie onog sretnoga vremena,
Kad su naši hrvatski kraljevi,
Tvojom slavom ponositi bili!
Zdavo da si na danak današnji!
Zdavo da si u oči vremena,
Gdjeno zora na istoku tinja,
A zraci joj daleko zasižu
Obraćajuć na sebe poglede
Svih narodah, koji su studeni
Više ljetah preko mjere siti,
Nadajuć se ugodne toplote,
Izhodećeg' od sunca žarkoga!
A dočim ti sa „zdravo“ napijam,
Želim da bi k srcu Ti pristalo
Ovo mojih njekoliko riečih,
Iz istine misli izlazećih:
Želim tebi i svakomu tvomu
Jednu misal uzajmnog spasenja,
A ta jeste: sloga rodne braće,
Koja im je već više viekovah
U tudjinskih lancih zakovana,
Izdahnula, pepel ostavila,
Iz kojega evo danas opet,
Kano fenić lepršajuć s' diže,
I koja će pretrpljene jade
Našeg roda cielom zacieliti!
Želim tebi i svakomu tvomu
Onu svezu, bez koje su braća
Raztrgana kó bludeće ovce
Izvržena šapi gladna vuka.
Jerbo ta je u današnje doba
Baš na pravom redu naše sudbe,
Koja će nam bez iste — ostati,
Ona ista — što je dosad' bila!
Da bog dade, te u kratko vrieme
U jednomu kolu junačkomu
Zaigramo, pjesmu zapjevajmo,
O vremenih slavnih nam i sretnih,
Prvo neg' se tužno razstadosmo,
I što kuda bluditi odosmo
Po tom onu — pretrpljenih jadah
Na tom tužnom dugotrajnom putu,
A najposlje onu najmiliju:
Naše, ljepše bolje budućnosti
U zajamnoj slogi i ljubavi —
A kada nam taj radostni praznik
Jutrom svane, s' žarkim suncem grane,
Onda ću se i ja okrenuti

Digitized by Google

Pram izhodu žaranoga sunca,
Te klečeći zakleti ću sunce,
Da sa svoga prežarana lica
Zbaci ono crno pokrivalo,
Koje-no je mojoj domovini
Kroz vjekove to žudjeno lice
Zakrivalo, vidit nije dalo;
E da će se ono smilovati
Našim ranam meleina pružiti,
Da možemo zdravi, obrabreni,
S našom braćom u rečenom kolu,
Zaigrati, pjesmu zapjevati:
Bože živi braću sjedinjenu,
Da im bog da ono polučiti,
Što je bilo od više vjekovah,
Njima jedna zajednička dika,
Slava, ponos i obrana kriepka:
Samostalnost, ustavnost hrvatska!

I. R. Ličanin.

Krajišnik.

III.

Pripoviest iz pučkoga života.

(Dalje.)

— Mislite li. da bi vaš otac ovdje sám ostao? On će stupiti u mir, koj je davno zaslužio i preseliti se k nam.

— To bi mu bila osobita sreća — ali ja — ja bih vam bila samo na teret . . . .

— Kako možete takova šta reći? Moja sreća, moj raj u otčevoj kući može samo tada nastati, ako budem vas kao domaćicu u njoj viditi i pozdraviti mogao.

— Vi se šalite!

— Vjerujte mi, nešalim se! To je moja zbiljna nakana, najvruća molba mojega, Vas ljubećega srca — Dajte mi svoju rieč, tim me možete samo usrećiti; — a Vaš otac dati će nam svoj blagosov.

— Ako je to volja mojega otca, ako je on dao svoju rieč — ja sam njegova pokorna kći . . .

— Ja nemislim tako. Možete li mi vi iz sve duše, od srca, iz vlastitoga nagona dati svoju rieč? Na tom jedinom temelju može se graditi domaća sreća svake kuće.

— Ja vam govorim iskreno . . . kao bratu i tako vas cienim i štujem; ali ljubiti, ljubiti vas iz srca, kao što bi vi zahtievali, to nemogu više . . . Nezamjerite mi! neću da vas varam . . . to je istina, ljubiti nemogu niti vas, niti ikoga drugoga! . . .

— Katice, vi me žalostite, to me boli — nu hvala vam na iskrenosti! Bolje sada, nego kašnje! Tim se digne htjede otići.

— Nezamjerite mi, Milošu! — hoće opet ona. Ja idem sada u vašu kuću, ako vas to može usrećiti, jer dugujem vam i vašemu otcu veliku hvalu, kojoj ni moj ubogi život nije dovoljan; biti ću vam revnom, vjernom i marljivom domaćicom; truditi ću se; da budete uviek sa mnom zadovoljan; nikada nećete doživjeti ma kakove sramote od mene; ali srce u božjih je rukuh; njega sam već zamienila . . . ljubavi na tom svietu nemogu vam nikada pokloniti, niti ću ju ikomu . . . Poklonila bo sam srce svoje za uviek i tim je svršeno, — to je bilo, nu prošlo! . . . — Djevojče klonu glavom u krilo, a suze prokapnu joj na ruke.

Miloš ostade još njeko vrieme niemo ju gledajuć, zatim metne ruku na čelo, kao da se želi osvjedočiti, sanja li, bdije li. Poslie ustane, stisne vruće ruke djevojci i reče:

— Hvala vam srdačna! Ostanimo prijatelji; ja sam dobro mislio, nu nebo je inače odredilo. S bogom! — otvori zatim vrata i vrati se tužan svomu domu.

Katica ostane cio dan sama kod kuće. Danilo je otišao u važnom njekom poslu u Podvinje, i tek o pónoći mogao se vratiti; djevojče proživi i taj dan samotno i u tuzi. Poslje sunčanoga zalazka, kad već mrka noć razastiraše po malo crna svoja krila, izadje ona van i sjede na klupu blieda i zaplakana; djetinje sanjarije igrahu se izmučenom joj dušom, a siva radost i nada vrteć se pred njom donjekle, izčezavaše malo po malo. Težko li joj bilo na srcu, kao da zbilja za nju nikakve više nade ni života nije! Napokon joj zadrhću ustnice, i tužnim pogledom obazriev se naokolo zapjeva svoju omiljelu pjesmicu:

Ah kad tebe ljubit nesmjem,
Drugog ljubit neću ja!
Mà da krasom i divotom
Kô na nebu sunce sja!

Pjevajuć njekoliko kiticah završi tužnu pjesmu svoju ovako neobično bolnim glasom, s kojega bi svako srce proplakati moralo:

Prazno mi je bolno srce,
Pustoš mi je cjeo sviet;
Kudgod podjem, sáma stojim
Kô u pjesku klonut cviet! —

Digitized by Google

Lagano, kao zabludjeli putnik, letahu njeni glasi povjetarcem u tihu noć, nikim nečuveni — a i neodvraćeni. Nu najednoć joj se učini, kao da je vidjela sjenu pred sobom u mrkoj noći; uplašena pogleda gori i opazi pred sobom — Lacka pištolami i noževi za pâsom, a bliedo i grozno lice žarki pogled uprie u nju. Djevojka se uplaši i htjede u kuću; nu sile ju iznevjere i pade na prag.

— Katice! — povikne mladić surovo — tako li se drži rieč? Tri dana već bludim ovom okolicom, tepci me drže za izdajicu, a krajišnici bježe pred menom. I ti me dakle ostavljaš; ti, koju nada sve ljubim. — Nisi mi htjela dati znaka na prozoru? —

— Idi od mene, zavodljivče! — progovori djevojka ozbiljno; a kada im se pogledi sukobiše, kao nesviešćena jaukne:

— Bože, krepi slabu dušu moju!

— Zavodljivac? — Tako me drugi zovu, a to me neboli; nu iz ustih one, koju ljubim, ubija me. Ako nitko nepristaje uz mene, ti moraš, ti si mi ljubav za uvjek prisegla.

— Ako sam prisegla, dobro! Evo moje grudi, rini nož u nju i tvoja sam — nu tvojom ženom nikada!

— Katice, tako ti govoriš? Ti, za koju sam pripravan sve, isti svoj život žrtvovati; koje sam otca spasiti htjio?

— Tvoj glas me neće više zavesti! Na nože da predade krajiškinja u svojem neznanstvu i otca i svoju braću; tebi, vodji tepacah ih izdati i predati? Pusti me u miru, dosta si mi jada i nevolje naneo: ukrao si mi srce iz grudih . . . ono je na uviek tvoje; moja ljubav i moje sve za uviek je kod tebe, moja nada i moja sreća propala kod tebe . . . Nisam li i odviše nesretna? Lacko, ja ću te ljubiti do konca života . . . tvoja biti nesmijem, niti mogu . . . Nesmijem . . . krv . . . krv se rumeni na rukuh tvojih . . . — Prestane i jedva se mogla držati uz zid; grudi joj se burno nadimahu.

— Ha! — vikne Lacko razjareno — proklet bio, tko ti je te laži o meni kazivao . . . tko je taj? . . . reci mi Katice! Tko je, tko? on mi lje neuteče; kaži ga samo! — i pograbi ju za ruku.

— Da li su to zbilja laži, Lacko? jecaše djevojče. — Čuj me, vjerovat ću ti, jer te neizrecivo ljubim. Znaj, što se o tebi svagdje govori i što mi napunjuje srce tugom, a oči suzami. Nije me to od tebe rastavilo, što si bio razuzdan i što si pobjego od svojih roditeljah; niti to, što te tepcem nazivlju, niti što svagdje prepirke započinješ; nego, — groza me hvata — vele, da ti nesmieš mimo groblja prolaziti, da se bojiš groba Kužičina. Vele, da te sjena Bogdanićeva prati noćju bez odpočinka; vele, da si ti ubojica staroga šumara . . . Ja toga nevjerujem, ako dokažeš, ako mi se zakuneš na sliku razpetoga, na kojega rane ja evo mećem ruku. Lacko, zakuni se, vjerovat ću ti, reci: „nisam!“ Zakuni se, da nisi ubojica staroga Bogdanića . . . Lacko, reci: „nisam!“ — reci, ja ti vjerujem.

Uzhićena stane Katica, jednu ruku na sliki držeć, a drugu mu na zakletvu pružajuć.

Lacko probliedi, kosa mu se naježi, i ode kao munjom ošinjen ili duhovi gonjen . . .

Ona sruši se na kamen, viknuv u zdvojenju: — Nije rekao: „nisam“! — Nije rekao. — Bože, smiluj se duši njegovoj!

(Dalje slieditи će.)

Nediraj unj.

(Po Geibelu.)

Gdjeno ljubav srce žari,
O nediraj unj, nediraj!
Božju iskru neutrni —
Dobro nećeš uradit znaj!

Ako igdje zemlja ima
Mjesto nikim neskvrnjeno,
To je mlado ludsko srce,
Od ljubavi uznešeno!

Proljetan mu sanak puštaj,
Gdje ga ružin cvietak časti,
Jer neznadeš, kakve s ovim
Sankom rajske gubi slasti.

Mnogo jako srce svisnu,
Kad mu ljubav ugrabi se;
Mnogo krotko stalnost gubi
Mržnjom, tminom zamjeni se

Krvavo se mnogo stisnu
U jadu svojem vičuć: zrak! —
Te se baci u prah svieta,
Prekrasnom Lelji smrti trag.

Suze ronte te se kajte;
Nu nij suze te na svietu,
Ka bi mogla ružu vehlu,
Mrtvo srce oživjeti! —

—y . . .

Digitized by Google

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

IV.

Špilja.

— Što! uzprkos mojoj zapovjedi? krikne drhćuć od ljutine.

— Ja za Boga! Gospodine! jecaše uplašeni Chouan, neljutite se!

Al prosjak nečuje; neobaziruć se na ranu pograbi častnika za goljer, strese š njim, te mu naperi samokres na prsi.

— Natrag! zapovjedi Chouanom, bojazljivo se tiskajućim oko njega, koji ga htjedoše moliti za milost.

Al upravo u onaj hip, kad htjede izpružiti, zadrži mu smion mladić ruku.

— Gospodin Cadour nije ništa kriv, reče, onaj dječak nam izmače, kad sam ja stražio.

— Izmače? reče poluglasno kao samu sebi.

— Jest, mirno odgovori onaj mladi Chouan. Danas izadjoše svi s gospodinom Cadourom van; ja i Lovro stajasmo na straži; ja sam već odavna kazao, da je Lovro čovjek, kojemu nije mnogo vjerovati. On i sužanj nasrnuše na me, oboriše me, svezaše i utekoše

— Uteče? opetova tudjinac poluglasno.

Mladić držeći tu rieč za predbacivanje, odvine si ranjenu ruku i pokaže ju načelniku. A dobi još njekoliko manjih ranah na prsih.

— Gospodine, budite pravedni, primjeti za svoje izpričanje. Mladić je čvrst, a isto tako i Lovro; ja bijah sam proti dvima, nisam mogao zapriečiti njihova bjega.

Lice prosjakovo umiri se.

— Dobro, dobro, reče za čas, potreptav mladića na ramenu. Zadovljan sam s tobom, Mijo. Vi ste, gospodine Cadoure, čestit muž, i vjeran podanik Njegova Veličanstva! Razumjete?

Sada prodje prosjak brzim korakom hrpom chounanah, na kojih pozdrave odgovori pukim kimom, te izčezne.

Chouani jedva se oporave od svoga straha.

— Čini mi se, da je naš gospodin poludio, zače Mijo.

— Skoro da je tako — odzove se sa stranah.

U jednom kutu sjedjahu one tri slike prosjakove, koje smo već vidili u gajiću Plaugazskom. Privijahu zavoje za gospodara svoga. Gospodin Cadour mâhom ruke i važnim pogledom zapovjedi jim da govore.

— Ali, što je istina, jest istina, poče Mijo. Nišaneć na onakova nevaljalca malo da nisam kršćana ustrielio.

— Junaci! povikne Cadour gorko. Gospodin grof naš je vodja; kralj sám dade nam ga. Živio naš kralj!

U to dovrše ona trojica svoje zavoje i odoše na ona vrata, kojimi prodje prije i načelnik.

— Što sudite o tih duganih? upita jedan od chouanah.

— Ja bih rekao, da su to njegove uhode, kojih se moramo i sami čuvati, odgori Mijo.

— A što do biesa pade našemu gospodinu na um, da pozove takova tri strašila k sebi? hoće opet drugi.

— O, što se toga tiče, to nebijaše baš lako, prihvati Cadour, ta tri dugana odnesoše često na svojih ledjih plaću, njihovu gospodaru namienjenu. U ostalom — to su ipak pošteni ljudi; a što malo govore? Hm, tomu imaju po svoj prilici i razlog. — A sada dječaci — k večernoj molitvi, pak svaki u svoj kut!

Chouani učine tako.

Al ina sudbina čekaše mnogoga od njih. Za kratak čas pojavi se jedan od one trojice slugah grofa u špilji, te namigne Cadouru, koji se je već gotovo bio svukao. Umah se obuče i podje sa slugom u sastrana vrata tvrdo odlučiv, da će sve dobro zapamtiti, što će tamo vidjeti; bijaše to prvi put, što je u načelnikovu sobu kao u kakovu svetinju ulazio.

Nu on se ljuto prevari u svom očekivanju. Vidje bo sobu izte sanu u pećini bez svakoga sudja, pokućtva i udobnosti. Tuj nebijaše niti uredne postelje. Svuda tamo vlažna, gola, pećinata stiena; malen otvor, kojim je danju svjetlost dopirala; u jednom kutu visjaše na konopcih prosta postelj poglavara.

Cadour bijaše sin bretanskoga ratara, i ova prostota, može biti najveća, koja samo može u ljudskom obitalištu vladati, pomiri ga opet sa vodjom, čije oholo i neuljudno ponašanje dosele mukom je podnosio. Učtiv, kao rob približavajući se kralju na prestolju sjedećemu, skine Cadour kapu, čekajuć ponizno zapovjedi vodje.

Načelnik stajaše u špilji; na jedinom stolcu, štono bje u sobi, sjedjaše Anka Moustierova, zakrita koprenom, gledajuć bojazljivo na prosjaka, kojemu su upravo ranu vezali.

Digitized by Google

— Gospodine Cadoure! prihvati vodja uljudno, izaberite dvadeset i pet jakih, odvažnih i opreznih muževah i pripravite se za deset minutah na put.

Drugda bio bi Cadour koju rekao o kasnoj dobi, o umorenosti ljudih; ali je danas, kao što znamo, osjećao veće štovanje prama svomu zapovjedniku, nego prije, te se neusudi niti riečce progovoriti.

Za deset minutah izadje „prosjak“ na čelu dvadeset i pet naoružanih Chouanah iz špilje. Uzanj stupaše uboga od zime i straha drhćuća gospodična Anka. V.

Babtista Moustier.

Godine 1813. bilo je malo gdje viditi chouanah, a oni koje vidjesmo, bijahu preostatci mnogobrojne čete, koja no je najprije kod dolnje Loire vojevala, no kasnije se razpršila, a sada je čestimi navalami umaljena. Morbisauskim krajem ća k Lamneuru uzmakla, jer su ju vojnici Napoleonovi progonili iz šume u šumu.

Tada bijaše Cadour vodja tih izključenih, u prokletstvo bačenih i samo neprestanim progonstvom na okrutnost prisiljenih, no inače poštenih i vjernih ljudih.

Umoreni, sa svih stranah obkoljeni i izvježbanom vojskom Chouani naumiše upravo razpršiti se po cieloj Bretagni, kad se najedan put pojavio medju njimi čovjek, koji se proglasi general-lajtnantom u službi njegova veličanstva kralja Ljudevita 18., a i dekretom kraljevskim za takova se izkazao. Chouani vojevahu doduše već od duže vremena više za svoju vastitu obranu, nego li za kralja; ali kraljevsko ime i kraljev podpis djelovahu ipak na nje silno; s privoljom Cadourovom izabran je general-lajtnant jednoglasno za vodju čete.

Ovaj muž, s kojim se već pod imenom „prosjaka“ upoznasmo, vodjaše Chouane tja do Croyata i pokaže jim pod ruševinami kapelice sigurna skrovišta, gdje su barem za koje vrieme sjegurni od zasjedah neprijateljskih.

Da uzmognu čitatelji ovu pripovjest lasnije razumieti, moramo ih s tim čovjekom bolje upoznati, a u tu svrhu valja nam se za mnogo godinah vratiti u prošlost.

Ivo, osmi toga imena, grof Croyatski, gospodar Perverauva, Kerhimera, Lanzika itd. odraste i ostari na svojih imanjih. Bijaše to grub i surov zapovjednik, koji je od jutra pa tja do večera lov lovio, a od večera pa do jutra dobro vince pio, a kad to nebje, žene i kćere svojih podanikah nedopuštenom ljubavju oskvrnjivao i napokon, da se ga težaci boje, neizmjerno kleo, osobito kad mu tko reče, da se oženi.

Oko godine 1760. bijaše gospodar Croyata po prilici petdeset godinah star. Prvi početci kostoboli dovedoše ga k razumu i pomisli, da je samac u širokm svietu. I zato si je tražio njekoga, s kim bi mogao prijateljstvo sklopiti i š njim si duge časove prikratiti; al htjede, da ima takov stvor, s kojim bi se mogao za koj čas opet bez svake zaprieke i težkoće razlučiti. Oči mu padnu na čovjeka, a to bijaše dosta veliko čudo, jer je grof Ivo više ljubio svoje lovne pse, nego kojega god izmedju svojih podanikah. Taj čovjek bijaše sin njegova najbližnjega zakupnika — ružno, zlobno, pokvareno diete, prava kuga u otčinskoj kući. Radi tih svojstvah obljubi ga grof. — Kad ja ložničar htjeo zlovolju i ludosti svoga gospodara protjerati, to je namah svoju svrhu postigao, ako mu je lopovštine toga djeteta pripoviedao, kojemu bijaše ime: Baptista Moustier.

Kad mu je što takova o njem pripoviedao udari grof u smieh, samo da nepuče; prama ovomu dakle stvoru čutijaše veliko nagnuće, koje kašnije svojim rodom urodi.

I u istinu si njegova milost izabra Baptista Moustiera, koji se namah u gradu nastani. Nastaniv se u grad, dobi nalog, da svukoliku družinčad barem dvadeset putah na dan na proklinjanje natjera, svakoga pol sata svomu gospodaru račun o svojih veselih komadih i lopovštinah položi, i napokon da po ciele ure uz postelj svoga gospodara kao mlado štene laje.

Rieč je, da je svaki početak težak; u grofa nebijaše tomu tako. Jedva tomu dakako malo zlu družtvu privikne, već nehtjede o samoći da čuje. Posliedica tomu bijaše, da se je za tri po prilici godine poslie toga oženio, uzev siromašnu plemićku gospodičnu, koju sa roditelji za blago i uzvišenost prodali.

Al od svatbena dana poče okrutan, nepomirljiv boj medju Babtistom i mladom gospojom, kojoj napokon podje za rukom toga mlada čovjeka iz grada sasvim odpraviti. Porodi sina, pak budući joj taj novi pristaša vlast poveća, nenadje Baptista uzprkos svomu laskanju i prilizavanju nikakove obrane ili zaštite proti zapovjedničkim nalogom grofičinim i proti grdnim uvredam, toli često vriedjane služinčadi. Uzpaljen kao ljuta guja tim izrinućem uteče napokon njekoga dana iz grada, i zakle se u duhu, da će se strašno osvetiti.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

Novinstvo u starom Rimu.*)

Zamislimo, bilo samo za čas, da je nastao taj nemogući slučaj, te su sve novine cieloga svieta confiskacijom udesa propale. Tad našli bi se sried toli zamršenih političkih i socialnih odnošajah u zapletenom državnom organizmu, a oko nas svuda vladala bi podpuna tama neznanja. Lišeni svakoga pogleda na daleko i blizu, nebi mogli radeć i tvoreć napredovati, jer bi se bojali, da se nepopiknemo na kakovu nevidjenu zaprieku; sried svietskoga komešanja mi bi bili svezani, dakle mrtvi kup jedinicah, „numerus, fruges consumere natus“ — bili bi u istom onom položaju, u kojem bi bila imala biti i ogromna rimska svjetska država bez novinah. Jer bez potankoga poznavanja vanjskih i nutarnjih okolnostih absolutno je nemoguće upravljati prosvjećenom državom, a zastupnici toga poznavanja u običem životu jesu novine. Ovim pobijen je i onaj mogući prigovor, što drugi prosvjećeni narod staroga vieka, grčke naime nije imao nikakovih novinah. Grčki bo narod razciepkao se bio u mnogo pomanjih, sasma neodvislih državicah; u svakoj pako od tih državicah bijaše demokratičko načelo tako svestrano razvijeno, da je vladala podpuna javnost u svakom slučaju, tičućem se toli cjelosti kao i pojedinosti; a budući su pojedini autonomni teritoriji zemaljah bili u obsegu maleni, to mogaše svaki slobodni gradjanin zasjecati činom u poslove državne crpeć potrebne naputke iz neposrednoga vrela tako, da se velika potreba kakova lista nije osjećala.

Drugčije dakako moradjahu se razviti odnošaji u Rimu, pošto je silna razvojna snaga naroda rimskoga raztegla granice svomu gospodstvu daleko na sve strani zemlje; pošto su tu mnogi narodi, pritisnuti gvozdenim korakom rimskih legijah, vičuć podložili oholi vrat u rimski jaram i pošto začmu sa sedam briežuljakah rieke nadrikulture cesarske poplavljivati sve strane svieta pogubnom svojom trulošću. Važne promiene, štono se sbivahu osobito za vrieme cesarah u vječnom gradu, morale su zanimati i prokonzula u skrajnoj kojoj pokrajini, a s druge strane niti izcifrani sinovi patricijah sried tabora nemogahu zaboraviti svih onih liepih stvarih, onih zanimivih gradskih brbljanjah, uz koje prianja mladež svake dobe. Ovako je dakle nastala potreba velika, da se uviek i točno znade, što biva u „gradu“, a ta nužda po vede osnovanje novinah.

Za početak novinstva moraju se svakako držati „anali“ ili godišnjaci, što jih vodjaše svaki pontifex maximus tako, da je sve dogodjaje ciele godine na njenom svršetku lapidarnom kratkoćom ubilježio u mramorne ili gvozdene ploče, te ovako sačuvao potomstvu u kratko sve znamenite dogadjaje u njekoliko redakah.

Nu medju prave novine, koje imadjahu zadovoljiti potrebam svagdanjim, spadajn najprije svagdanji zapisnici (protokoli) sjednicah senatskih. Za vrieme republike obićavaše dododuše senat obviti svoje razprave u misterioznu otajstvenost; nijedan laik nemogaše štogod o njih saznati, pače znade se, da je mladi patricij Papirij bio na smrt osudjen, što je došav jednom izvanrednim slučajem u sjednicu, kod kuće nemogav odoljeti znatiželjnosti svoje matere, ovoj sve pripoviedao. Pače često priobćivahu, samo da puk zavedu, izmišljene (fingirane) protokole, a prave objelodanili bi samo onda, ako su imali kakovu obvezatnu kriepost, n. p. zaključci senata. A znade se o Ciceru, da je on za vrieme Katilinine urote razširio — i to iznimno, sve protokole po cieloj Italiji, samo da umiri narod. Istom Cezar uvede podpunu javnost i glede tih zapisnikah.

U najstarije takove spise spadaju „acta forensia“, koja su bila po prilici ono, što je austrijski „Reichsgesetzblatt“, jer si u njih nalazio nove zakone, plebiscita, uspjeh izborah za komicije (sabore,) naredbe ili proglasi Tribunah, ædilah i drugih častnikah naroda. Budući oni autentični te izvorni spisi priobćivahu je svakom sgodom širec je na sve strane. Ovim slična bijahu „acta judiciaria“, ono po prilici, što bi kod nas mogao biti „Pravnik“ ili „Gerichtszeitung“; sastavljahu je pisari raznih sudovah, a sadržavahu sve izrečene osude.

Da uzmogne „grad“ sve znati i to neprekidno, što biva na dalekom bojnom polju ili u raznih taborih, a da znadu i vojnici o svojih dogodjajih, izdavahu kod svakoga samostalnoga vojenoga odiela „vojni list“, a urednici bijahu vojnici, vješti čitanju, pisanju i računstvu, odatle nazvani „librarii legionis“. U takovih strukovnih listovih bijaše uviek točno upisano stanje vojske, u njih priobćivahu se sve nagrade i kazne, odpusti, pogodnosti ostarjelim vojnikom dozvoljene, zatim karte, napokon izviešća generalah senatu poslanih kao i prepisi u Rim poslanih viestih.

(Konac slieditи će.)

*) Zell: novine starih narodah; Schloser u „Jahrb. für Litt. und Wiss. Berlin 1830“; Le Clero: „Journaux des Romains“.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. veljače.

Poklade su na izmaku, još jedan dan i nje zamienit će stroga, ozbiljna korizma. Mi u Zagrebu imademo gotovo svaki dan balove, a medju onimi, koje smo prošle nedjelje doživjeli, bio je svakako najodličniji „pravnički ples“, o kojem bi se dalo koješta pripoviedati, osobito obzirom na naš jezik, ali neka bude — do priličnije sgode. — Ovo pokladno vrieme bijaše za hrvatski narod vrlo važno; tu bo imadjaše on priliku da upozna svoje prave prijatelje od prividnih; ovih pokladah doživjesmo, budi Bogu potuženo, slučaj, kako tako zvani „domorodci“ bezobzirnom rukom turaju u grob hrvatsko državno pravo, kako sami pomažu zapriečiti izvedenje cjelokupnosti naše domovine, premda je to prvi najjači zahtjev naroda hrvatskoga, koji on uvjek stavlja, i premda su taj zahtjev njekoć podupirali i oni muževi, koji mu se ovaj put protiviše. Ali narod dobro će si ublježiti imena tih svojih nazovi-prijateljah, pa će bez dvojbe u prvoj sgodi pokazati, što o njih misli, pače i njihovi potomci osjećati će griehe svojih starcah. „Manebit alta mente repositum!“ — Pošto je izpravak g. Mrazovića i drugovah ob odnošaju prama Ugarskoj bio ve ćinom prihvaćen, primljena je konačno adresa onako raznimi izpravci izkrivljena, te izkrpana sa tek relativnom većinom od 78 glasovah. Ovako se nemože reći, da je adresa ta izraz volje naroda, a to nam je i povoljno, jer narod naš nikada i nikada nemože niti nesmie odobriti postupanje, kakovo razvi jedna stranka u našem saboru, koja silom hoće, da se zove per excelentiam „narodnom i samostalnom“. O njenoj samostalnosti dalo bi se koješta pripoviedati, ali o tom — šutac, do bolje sgode. Jer kad bi mi počeli priobćivati „saborske fotografije“, uvjereni smo, da bi muogomu „domorodcu“ te stranke pao debeli mraz na obraz, te bi ga prošla volja ikada si nadjevati to častno ime.

Kazalište.

Mi smo već u posljednjem broju spomenuli novu operetu „veseli djaci“, a sada reći ćemo koju više o njoj. Skladatelj te operete je naš zemljak Supè, koji u tudji sviet otišao, neimajući podpore od naroda. To spomenuh zato, jer se bojim, da će se tako i u buduće sbivati, ako se nepobrinemo već za rana, da se naobraze valjano mladići sposobni za glasbu. Predmet komadu crpljen je iz života djačkoga na sveučilištu. Glasba mu je vrlo krasna i skladna, te dira i čovjeka, koji nije ni najmanje viešt glasbi pa se upravo liepo odlikuje pred sličnimi umjetninami Offenbachovimi. Osobito je šaljiv prizor djaka Engleza predstavljajućega sa Hieronimom Geierom, koji se je na živo pleskanje opetovati morao. Gdja Norvegova upravo je brilirala u svojoj zadaći kao vodja vesele družbe osobito pako kao englezki djak. Pjevanje joj je pravilno i liepo, izuzev jedino to, što joj je glas slab. Sborovi odpjevani su točno i sigurno. Gospodin Freudenreich vrlo je karakteristično odigrao zadaću škrtca Hieronima Gajera. Občinstvo pratilo je velikim odobravanjem njegovu igru. Jednaku pohvalu zaslužuje i g. Plemenčić.

Od znamenitijih komadah, što su igrani od posliednje naše kritike, spominjemo jošte izvoran komad „Posljednji Stuart pretendent“. Predmet crpljen je iz poviesti englezke te je znamenite vriednosti i dobro izveden. Glavnu zadaću igrao je g. Brani, koji se je već višeputih odlikovao u takovih zadaćah, pa i ovaj put bio sasma na mjestu. Gdčna. Bajzova igraše liepo i sa čuvstvom, a g. Mandrović dobro puritanca. Ali ipak njekako nam se činilo, da u cielom komadu nema pravoga saveza medju pojedinimi dogodjaji, njeke su stvari kao samo prikrpane.

Napokon posljednjega petka bijaše prijam suprugah Lesić, te u tu svrhu igrano je „deset djevojakah u uniformi“, i opereta „Meštar Fortunio“. Jedan i drugi komad igrani su lošije, nego obično i osobito opereta njekako je traljavo išla, do jedine gje. Lesićeve, koja je svoju zadaću i dobro na izust govorila i liepo, kriepko pjevala. Da občinstvo uvažava njen zvučni glas, pokaza i te večeri, jer ju vrlo prjazno pozdravi, a to ona i zaslužuje; jer, kao što smo već više putah opazili, njen kriepki, zvonki glas nadmašuje onaj naših dviuh pjevačicah, što smo i te večeri opazili kod gje. Norvegove, kojoj glas znamenito popušća. Kad si gja. Lesićeva prisvoji veću okrenost, bit će sasma na svom mjestu. Kazalište bilo je prilično puno.

M.

Dopis.

U Beču 10. veljače.

(Narodni zemaljski glasbeni zavod.) Znate valjda, da je ovdje u Beču zavladao strah sbog tako zvanih trihinah. To su vam male životinjice, koje se nalaze u svinjskom mesu, pa ako čovjek ovakovo meso pojede, neima mu više lieka, mora umrieti. Nu neplašite se nimalo, neću da vam tim dosadjujem. Samo vam jednu javnu tajnu odkrivam, naime: da i kod vas im trihinah. O ima ih i te kako strašnih! Ima ih, koje nam korjen našega života podgrizaju, koje se u naš mozak upiljuju, te nam ga sve po malo izjedaju. O jednoj vrsti takovih trihinah kanim vam ovdje svoje mnenje izreći.

Pročitav onomad u jednih naših novinah viest, da učitelji našega zemalj. narod. glasbenog zavoda sudjeluju u tako zvanom „Schiffingu“, a poznavajuć tu gospodu osobno kao revne privržene ike i promicatelje njemačke glasbe — izuzam možda jednoga i ili dvojicu — a još revnije protivnike svega, što je narodno, nametnulo mi se je umah pitanje: zar neima tomu nikakova lieka t. j. neima li nikakova sredstva, da se taj zavod naš radikalno preustroji — i na nam povoljnije temelje osovi? Sa žalošću moramo priznati, da taj zavod, jedini te vrsti u našoj domovini, premda obstoji već od g. 1827., upravo sada skoro nikakove životne snage u sebi nepokazuje. Ako kao s jedne strane

Digitized by Google

veoma radujemo napredku našega pjev. družtva „Kola“, a osobito novo probudivšemu se produktivitetu njegova tekničkoga ravnatelja, to s druge strane nemožemo nikako dopustiti, da nam glasbeni zavod, kojega bi svrha imala biti narodnu glasbu gojiti i širiti, propadne; ali nemožemo niti dopustiti, da se na sadašnjih osnovah uzdrži. Sada, kada si je hrvatski naš jezik put prokrčio u sve grane javnoga života, u škole, u urede, pače kad nam se i s prestolja ori, zar da jošte uviek ovaj zavod jedini trpi pod uplivom tudjinacah? Vrieme bi već jedared bilo, da se o tom ozbiljnije misli. Uzrok svemu tomu nazadku našega glasbenoga zavoda jesu bez dvojbe svakako oni, kojih brigi je povjeren taj zavod, a onda učiteljske sile. Zar nisu ti ljudi svojim uplivom izposlovali, da se je njekojim našim mladićem, voljnim posvetiti se glasbenoj umjetnosti, uzkratila podpora za daljnje obrazovanje? Bojali su se bo, da će domaći umjetnici iztisnuti je iz njihova mjesta, gdjeno na štetu domaće hrvatske umjenosti naš kruh jedu. Tom prigodon činim one, koji u toj stvari odlučnu rieč imadu, pozornimi na ovdje u Beču živućega našega zemljaka i poznatoga skladatelja g. Zajca, rodom Riečanina, koj si je svojimi operetami — žalibože njemačkimi — dovoljno već ime u muzikalnom svietu pribavio. Ovaj gospodin počimlje u novije doba našoj stvari prianjati; onomad posvetio je jednu hrvatsku misu preuzviš. gosp. biskupu Strossmayeru, a ako sam dobro ubavješten, radi upravo sada na jednoj hrvatskoj operi. Zar nebi li to bila znamenita akvizicija za naš grad Zagreb, a napose za našu narodnu glasbu? Ja opetujem još jedanput samo to, da nesmijemo nikako dopustiti, da njekim tudjincem za volju u glasbenoj umjetnosti baš ni koraka da neučinimo, te mećem na srce onim, koji imadu u toj stvari kakav upliv, da svojski o tom nastoje, kako da se glasb. naš zavod preustroji. Drugoga bo lieka neima. Na takvih osnovah nećemo valjda budući naš konzervatorij ustrojiti.

—ć.

Trnje i kupinje.

Sadanja adresa sabora trojedne krajevine piše ovo pismo svojoj starijoj sestrici od g. 1861.

Draga sestrice! Napokon kocke padnu, moja sudbina riešena je. Namjeravah ti već prije pisati, ali nemogoh neznajuć, što će sa mnom biti. — Blago tebi, draga sestrice, ti si svoj posao svršila, pa sada liepo mirueš; a moraš priznati, da s tobom nisu onako neuljudno postupali kao sa mnom. O tom hoću da ti pripoviedam, da tugu srcu ublažim.

Moj roditelj i odgojitelj — blaga i vrla duša — reče odmah čim oživih, da mi predstoji velika, liepa ali i mučna zadaća, pa da se moram za nju i valjano pripraviti. S tog uzme me kititi i rediti. Štogod najljepšega izumi, tim mene obdari — a on je, znadeš, vrlo uman čovjek. — Zaogrne me bielom, nikada okaljanom haljinom prave iskrenosti i vjernosti; na ledja prikopča mi grimizni krvavo-crveni plašt ustavnosti; oko čela savije sjajni diadem, šte ga on prozva cjelokupnošću. Ovom prilikom reče mi, da je ovo najdragocjenija baština naših djedovah; na vrat privije mi gjerdan sastavljen od sjajnih opalah, pa ga prozva „hrvatskim pravom“ naloživ mi, da ga vjerno čuvam. Svršiv ovako moju ličnju uze me promatrati na sve strane, popravi ovdje ondje štogod, zatim uhvativ moju ruku reče: diete moje, sad valja da posjetimo naše prijatelje; drži se liepo, kako sam te naučio; neboj se nikoga, ti ćeš naći svagdje vrlih prijateljah. I dovede me u družtvo od 10 ili 11 osobah. Većina ovih dočeka me vrlo prijazno, i odmah počmu me razgledati odasvuda, popravljati koješta, gladiti mi kose, odjelo i nakit naravnjivati, pa napokon svršiv posao rekoše, da će me odvesti u sjajno i veliko družtvo, ali da se neimam ničesa plašiti, jer će me oni svi braniti. Tako dodjem smjelo u tu družbu. Ali jao, već prvoga dana izkusih, koli su istinite rieči pjesnikove: „vjekovite i bez svrhe neima, pod suncem kriepke stvari“. Istom me liepo polože na stol, a moj roditelj uz mene, počeše me njeka gospoda baš neuljudno natezati, koječemu prigovarati, s početka samo u obće, a bome kašnje i potanko. Jedni rekoše mojoj grimiz-kabanici, da je precrvena, starinska, te bi ju valjalo drugom, novijom zamieniti; druge je moj diadem odviše u oči bockao, njegova sjajnost nikako se nedopade njim, pa s toga rekoše, da me to neide, da on bolje dolikuje drugoj glavi i — skinuše jedan dio njega sa moje glave. Trećim opet svidjelo se prigovarati, da je moj gjerdan tudja imovina, da mi nepripada, pa odvale iz njega najlepše opale; pače nadje jih se, koji su prigovarali i mojoj haljinici, da nije dovoljno biela; njeki opet tvrdjahu, da sam prevelika; ovi su kazali, da sam drzovita, oni da nisam dovoljno ugladjena, da mi je hod odviše ponosan, a govor oštar. Našlo se je doduše sjajnih broj muževah, koji me baš junački zakriljivahu, a medju timi bijaše i moj odgojitelj; ali napokom njih bilo uviek manje pa stoga tako me izmuče, moju liepu odoru i nakit prekroje i promiene, da gotovo samu sebe nepoznam više, pa lišiv me prvobitne ljepote, ostavi me velika većina, a prigrli manjina. — Moj odgojitelj reče mi, da ću ići i pred samo sjajnoga kralja; ali nezam, u ovoj odjeći nemogu ići; ti si imala mnogo ljepšu napravu, ali zato je tebe sjajni onaj gospodin liepo i primio. — Drhćem jadna i neznam što će od mene biti. — Oh moj je položaj vrlo neugodan. Sve bi njekako pregorjela, ali to me strašno boli, što su me oni mučili, meni prigovorali, moju odjeću napadali, koji su obećali, da će me braniti. Ali neka bude tako. — Ja neznam, kakov me čeka još udes. S Bogom.

Tvoja nesretna sestrica
Adresa.

Entente cordiale.

„Der grade Michel“ piše „Vrana iz Zagreba i vrana iz Beča telegrafiraju jedna drugoj, da neće ni od sada — kao nisu ni do sada — jedna drugoj očiuh izkopati.

Dne 16 veljače o. g. držati će se svečane zadušnice za pokojno 5. o. m. pokopano državno pravo hrvatsko. Pozivlju se svi prijatelji, da dodju i počaste tim slavnoga pokojnjka. Tugujući genij hrvatski.

Dobrovoljni prinesci.

Za Ivana Milakovića

Jedna domorodka iz Jaske	10 fr.
Od prije	5 „
ukupno	15 fr.

Nadamo se da će ovaj liepi čin vrle naše domorodkinje u Jaski naći sliedbenikah i sliedbenicah.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 25. veljače 1866.** **Broj 6.**

Jeka kolu. *)

(Kad se igra vanjkušca ili jastučića.)

Gledate me, ko od čuda,
Na umu vam šala neka,
Što njihate kolom tuda?
Tko to nešto zanijeka?
„Jeka, jeka“.

Šala vam se, vidim, rači,
Vi ste jeka milolaga,
Vi ste vráči, pogadjači:
Tko li će me, da razdraga?
„Draga, draga“.

Al mi drage ovdje nema,
Da mi milo namiguje;
Koju želim, ta vam driema,
Drugdje duhom samotuje
„Tu je, tu je“!

Srce sad bi na nju preglo,
Ali páči stid angjelov;
Što bi srcu nju priteglo,
Pjesma ili teg ocjelov?
„Cjelov, cjelov“!

Klecalo joj mećem meko,
Nebilo joj samo krivo!
Klekni dakle sladka seko,
Rad bi s Tobom raj uživó.
„Živo, živo“!

I. T.

*) Onaj, koji je u kolu, pjeva kitieu, i to zadnja dva redka 5. kitice klečeći, a što jeka odgovara, to pjeva sve kolo.

Krajišnik.

IV.

Pripoviest iz pučkoga života.

(Dalje.)

Služba, koju krajišnik za čudo uztrpljivo nosi, doisto je velevažna, pa bilo to na suhu ili na Savi, svakako mučna i težka. Svatko, koji je krajinom prolazio, znade kako krajišnici obavljaju službu svoju. Uzduž naime obale savske sagradjene su drvene stražare, čardaci zvane, po prilici dva hvata od briega savskoga, sve na četvrt ure jedan od drugoga. Čardaci ti podignuti su na stupovih, a zgora je namješten pôd, odkud krajišnik lasno preko Save i u prostorie sebi nanajbliže vidjeti može. A da budu te straže u savezu, tako su uredjeni čardaci, da na straži sjedeći lasno jedan drugoga vidi, i u potrebi znak prvomu do sebe dati može; a tim načinom može se u čas cieli kordun uzbuniti, čim se što važna ili sumnjiva onkraj Save zbije.

Digitized by Google

U domaćoj svojoj nošnji, a puškom medju koljeni sjedi krajišnik u najvećoj žegi, kao i po najvećoj buri i kiši u svojem čardaku i čuva krajinu carstva, dočim se drugi narodi u njem bezbrižno šire i neznaju niti haju za one nevoljnike . . . —

Dvaput u tjednu oživi ponješto mrtva ova inače tišina, naime onda, kad se trži medju krajišnici i Bosanci pod nadzorom krajiške oblasti. Iz turskoga Broda prevažaju trgovci robu, dočim marha prepliva. Bosanci izkrcaju se i ostanu onkraj tržištah, tako zvanih skelah, razdjeljeni od krajišnikah, te tako mienjaju, kupuju i prodaju razne stvari.

Izim tvrdje brodske još je mjesto Brod, ponješto razstavljeno od tvrdje, iz kojega potiču ceste u Osiek, Gradišku i Podvinje, a medju njimi protežu se plodne njive, osobito prama sjeveru, izmješane koje vinovom lozom, a koje šumami.

Ovaj nacrt predielja morao sam ovdje navesti, jer je potreban, da se razjasni svršetak ove pripovjedke.

Gnjevan u srcu, a žedan osvete ostavi Lacko Katicu. Sliedećega dana nije bilo vidjeti njega niti ijednoga mu druga u cieloj okolici, samo dvojica ih bijahu kod tržišta. Iz ponašanja ove dvojice nije se moglo na nikakovo zlo slutiti, nu oprezni krajišnici brojili su ipak pozornim okom svaki njihov korak. Pod večer sastanu se svi krajišnici u krčmi kod Nikole.

— Braćo! reče Nikola, odlučan je prispio čas; nu kordun sám nije dovoljan; prve dvie noći nesmie nas nijedan bezbrižno spavati; na prvi znak da smo svi na noguh; biti će tud posla.

— Ja sam pripravan, reče Danilo. Opazio sam danas kod tržišta tajne razgovore tepacah sa Bosanci; oni su u porazumljenju. Sad je vrieme, kad se često nad Savom magla diže; onakvu jednu noć namjeravaju oni upotrebiti, s toga budimo pozorni.

— Od jednoga dječka, koji je u službi kod njekoga tepca, saznao sam, da su naumili razići se na sve strane, da nas prevare, dočim će drugi kod tržišta čekati.

Ovako se dakle dogovore medj sobom i odrediše svakomu mjesto posebno, s kojega će moći vrebati; a zatim se udaljiše koj odmah na opredieljeno si mjesto, a koj pako kući, da se priredi, nu na prvi puščani hitac da je svaki na urečenom mjestu. Danilu bijaše odredjeno mjesto u šumi nedaleko Podvinja, da tako onim, koji bi uzmaći pokušali, put preprieči.

Budućeg dana bilo je vrieme posve ugodno i vedro, nu pod večer digoše se oblaci od zapada, vjetar stade duvati i raznese ih po cielom obzorju, mjesec se sakri, a zviezde izčeznuše izpred očiuh svakomu zemaljskomu stvoru. Nad Savom se diže magla, da si jedva na pet korakah vidjeti mogao.

Katica leži u svojoj ložnici, sladki sanak ju grli u naručju. Danilo sjedi pod oružjem kraj prozora i prisluškuje kao vižao. Nebilo pet časakah, a začu se puška. Glas zaori, a Danilo skoči, otvori vrata i tiho kao sjena odjuri na svoje mjesto.

Na obali je veoma živahno. Tepci su u opasnosti; brane se kao u zdvojenju. Boj se završe u tmini, mnogo pogibeljniji, nego bi bio na danu. Množina ranjenikah osta ležeć, a množina ih izmače. Ciele pó ure trajaše neodlučna borba. Napokon pobjediše krajišnici. Tepci dopadoše sa svóm robom krajišnikom, a Bosanci se bjegom spasiše.

I Katica se bila probudila na pucnjavu. Odmah pohiti u očevu sobu, a videć da otca nejma, neki ju osobiti strah obuze. Lackin nagli odlazak, a očeve rieči o njekom poduzeću tepačkom napuniše joj srce tugom. Nemirna kao na žeravki stupi k prozoru, slušajuć neprestanu pucnjavu pušakah. Najednom joj se učini, da vidi u crnoj tmini njekog prama sebi težko koracati, kao da bi nječim obteršen bio. Isti stupi bliže ka kući i stade naglo i jako lupati o vrata vičuć iza glasa:

— Pomoć, pomoć ranjenomu! —

Po tom se udalji bez svog tovara, a Katica gledajuć to uzboja se za otca, s toga odrinù ključanicu od vratah i videć tielo na podu ležeće bez gibanja, prigne se k njemu; ali u isti mah ciknu i ustade — Lacko leži na zemlji, velikom ranom na glavi.

Već htjede da pobjegne i ostavi ga; nu sućut i ljubav ipak nadvladaše ju; težkim naporom i svimi silami odvuče ga u sobu, zatvorivši vrata za sobom. U sobi skinù s vrata rubac, umoči ga i stade mu ranu izpirati, a zatim ju zaveza i stade oko njega svimi znanimi joj sredstvi nastojati, nebi li ga kako na život privela. Nakon dugog vriemena pojavi se dah, žila stade kucati, i on otvoriv oči, svrati pogledom Katici, kao da još sanja.

— Smiluj mi se! — šaptaše — daj mi nož, ili rini ga sama u srce mi! — sve — je — izgubljeno, — neizdaj me — neprijateljem! —

— Umiri i neboj se Lacko; nitko nezna za tebe ovdje, a u mene si siguran, kunem ti se nesretnom svojom ljubavju! Ali čim se oporaviš, moraš preko granice!

Digitized by Google

— Kako se opet nadjosmo Katice . . . . Vaj me nesretnoga! . . . Ah! samo da imam i malo nade; nu moj spas je nemogućan niti ovdje, a ni tamo gore! Proklet sam i prezren! — O zašto mi nije smrtno zrno prošlo srcem, — bolje bi mi bilo! —

— Prodji se toga! Nisi još izgubljen; poboljšanje nije nikada kasno . . . Mlad si i kriepak, nada je u budućnosti!

— Katice, oprosti mi! O kako te još uvjek, uzprkos svôm opakom životu, ljubim! Ti si mi jedina radost i utjeha u svietu, pa da i tebe za uvjeke ostavim? —

— Negovori toliko, Lacko; skupljaj sile. Vrieme je kratko, a put dalek . . . Ja ću se moliti, da sretno prodješ.

— Za mene se moliti? A može li to nebo uslišati? A čemu i da bježim, što mi je život bez tebe? Što ću ja u svietu, kad me sve proklinje i prstom na me pokazuje? Sve, sve u svietu osim tebe dušo! —

Od težke boli izmučen, pade onesviešćen opet na zemlju. Katica sjedi na klupi drhćuć i neznajuć, što bi počela. Upravo kad htjede Lacku pomoći, da ga sa zemlje digne, začu na dvorištnih vratih lupu i viku više glasovah, zahtievajućih ulaz.

— Jao! — viknu Katica, — sliedi me Lacko —

— Nemoj Katice — šaptaše Lacko; — ostavi me u miru; izdaj me nesretnika, nisam boljega zaslužio.

(Konac slieditи će.)

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

V.

Babtista Moustier.

No mali Jurica, sin grofa Croyatskoga, ljubljaše mladoga Baptistu, dok se je on bavio u gradu, bijaše mladi grof njegov vjerni zaštitnik, a protjerana pomagaše milosrdno svojom prištednjom. Jurici bijaše najveća radost kad je mogao posjetiti staroga Moustiera; tamo sjedjaše u kutu ubogi prognanik namrgodjen kao noć; znao je bo, da ga svi mrze — otac, majka, a i drugu ljudi; Baptista bijaše neposlušno, prkosno, bezstidno diete, a s toga tjerahu ljudi i njegove roditelje. Da nebi zagovore i zaštite Juričine, morao bi bio ostaviti otčinsku kuću, pače i cielu okolicu. Ali zato je pokazivao mladomu grofu u svakoj prilici neizmjernu ljubav, zahvalnost i odanost.

Godine 1775 umrie star grof Ivo Croyatski i nitko neproplače za njim no zahvalni sin. Udova grofica bijaše mlada, liepa i uviek vesela; sin njen baštinio je silno blago, a k tomu bje valjan, te je svatko govorio, da će biti savršeni kavalir.

Pa u istinu, Jurica nije ni iz daleka nalikovao svomu otcu; kao što je ovaj svoje staro slavno ime ogrdio, tako ga sin nastojao proslaviti. — Samo jedno svojstvo staroga grofa baštini i sin, nagnuće k samoći. Niti prošnje majčine, niti nagovaranja njezinih prijateljah, niti laskanja mladih susjednih plemićah nemogahu ga skloniti, da obći s kim drugim, do sa Babtistom, svojim starim, nerazdruživim prijateljem.

Medjutim brzim korakom približivahu se veliki dogodjaji. Njekoga dana sadje Juraj Croyatski vrlo ganut u kukavnu kolibu Moustierovu. — Mladi grof priznavaše već dugo vremena Baptistu ne samo za sebi ravna sugradjanina, nego i mila si brata. No danas mu stisne ruku dvostrukom vatrenošću.

— Baptisto! kliknu, sutra moramo odavlje!

— Mi? upita nepouzdano Moustier.

— U Ameriku, brate, u Ameriku!

— A tako! odgovori lakonički Baptista i prihvati svoj posao opet u ruku.

— Ti ni neznaš, nastavi Jurica velikim uzhitom, ti niti neznaš, da daleko odovud, preko mora, stanuje narod, koji vujuje za svoja najskupocienija prava: za slobodu i ravnopravnost? Razumieš li, brate?

— To je liepo! hoće Baptista tajnim podsmiehom na ustima.

— Samo liepo? tako hladno? Krasno je i uzvišeno to, brate; moramo tamo odploviti!

Moustier se zamisli i neodgovori ništa.

— Bi li ti mogao dopustiti, da sam idem? upita turobno mladi grof.

— Putujte gospodine mladi, kamo vas je volja, reče; ja ću ostati ovdje. Vi ste dobar i plemenita srdca, to znam; al u vaših žilah teče krv vaših otacah. Stoga voljite boriti se za tudje robove, nego li za one, koji vam ovdje služe. Ajte s Bogom! U Americi branit ćete slobodu na život i smrt, u Francezkoj ju samo udušiti. Oprostite mi, gospodine grofe, ako sam vas uvriedio. Ali vam velim, da ostajem kod kuće.

*

Digitized by Google

Drugoga dana poslie toga ode Jurica zbilja; majci nereče kud i kamo bojeći se, da je nerazžalosti. Samo se sa Baptistom, tim vjernim prijateljem, tužno oprosti.

* * *

Nećemo pripoviedati sve dogodjaje mladoga vojnika po svih njegovih ratovih i bitkah, samo spominjemo, da se je uviek svojim junačtvom odlikovao. Poslie svršena rata nevrati se s ostalimi svojimi sudruzi kući, jer se je bio oženio sa liepom kćerju njekoga amerikanskoga trgovca, te za volju svoje mlade supruge naumi još njekoje vrieme proživiti u novom, slobodnom svietu.

VI.

Koncem godine 1793. plovijaše brod s napetimi jedri prama francezkim obalam. Na njegovoj palubi stajaše Juraj sa svojom mladom gospojom, koja se upravo u blagoslovljenom stanju nalazila.

Juraj začuv, da mu je majka umrla, pa da će sada postati gospodarom velikih imanjah i vlastnikom ogromna imetka, odluči vratit se kući, gdje će mu Baptista Moustier biti svagdanjim gostom i najboljim prijateljem i zaštitnikom djeteta, što će mu ga Alica njegova poroditi.

Ladja stane u Brestu, glavnoj Bretagnskoj luci. „Gradjanin Lanzik“, — opreznosti radi izabere si grof svoje najneznatnije ime — sa svojom gospojom dodje sretno i bez svake zapreke u zemlju, i već drugi večer radostan pokaže Juraj svojoj miloj Aliciji dvie male kule grada Croyata. — Napokon prispješe na mjesto grofovah Croyatskih.

Na pragu stajaše čovjek sa crlenom kapom i s bielimi nogavicami. Juraj skoči s kolah, i zagrli srčano toga čovjeka; to bijaše Baptista Moustier, vjerni mu prijatelj. — Ovaj gledaše ga njekoliko časovah muče, a zatim probliedi kao stiena.

— Baptisto! brate! vikne grof, radošću opojen: „Gle — moja sanja se ipak izpuni! slobodni smo; hvalimo za to bez prestanka Bogu“!

Tek sada osviesti se Baptista. Licumjerni posmjch titraše oko ustiuh njegovih.

— Jest, u istinu, reče napokon, hvalimo Bogu, što se naše nade izpuniše.

U svojem uzhitu niti neopazi grof, kako ga je hladno dočekao bivši mu prijatelj. Suznima očima reče: „Baptisto, moj dobri prijatelju, ah koli sretan sam, što te opet vidim!

Zatim primi Alicu za ruku, i reče: „Gle, to ti je moja draga supruga, a tvoja sestra“.

Baptista pogleda ju malko, pa se nakloni.

— Ha ajdemo u grad, poče Jurica. Ta znaš. da si ovdje kao kod kuće.. Znaš li, Alice, da je naša kuća zajedno i njegova?

Mlada gospoja šutijaše, jer kad opazi Moustiera kao da joj pade težki kamen na srce.

— To vjerujem, odgovori Baptista na posljednje rieči Jurjeve.

— Dakle me barem zagrli, klikne grof došav u dvoranu.

— Od srca rado, odgovori Baptista, i poljubi ga.

To bijaše Judin poljubac; Moustier ode za časak van.

— Jurice, šaptnu Alica prateć očima Babtistu, ja se bojim čovjeka toga.

— Benice, nasmije se Juraj vatreno ju grleć, da samo znaš, kako me ljubi!

U taj hip otvore se vrata i do dvadeset ljudih bahne s Baptistom u sobu.

— U ime jedine i nerazdieljive republike, reče Moustier, zatvorite toga čovjeka!

Juraj ustane i reče ćutljivo: — Baptisto — ta šala malo je krupna!

Ali jedva to izgovori, prihvate ga ljudi.

— Jadniče, vikne Juraj, koji tek sada uvidi izdajstvo Baptistino.

— Odvedite ga gradjani, opet viknu Baptista. Emigrant nesmije moje kuće svojom prisutnošću sramotiti.

Juraj stajaše kao gromom ošinut. Vjerni taj prijatelj nazivaše grad Croyat svojom kućom; onaj čovjek, koji je dobro znao uzrok njegova odlazka iz Francezke nazvà ga emigrantom!

— Zar ja — ja da sam emigrant? Više nemogaše izgovoriti.

— Tiho, zapovjedi Moustier, tiho, gospodine grofe Croyatski!

Ove rieči djelovahu kao munjina.

— Grof! grof! viknu biesni republikanci, bace se nanj — i odvukoše ga iz sobe.

Alica pade onesviešćena u naslonjač. Baptista motraše ju muče njekoliko časovah, ali mu lice uviek hladno kao mramor.

Napokon reče:

— Njegova gospoja nije izseljenica nego priseljenica, nemora dakle ona sa svojim mužem.

Tko je Moustiera poznao, mogao je namah znati, kakov ju udes čeka. — A Juraja neima, da ju brani!

VII.

Julijan Tachet.

Moustier nezaboravi nikada, da je bio kao drapav pas iz grada protjeran. Al ona nesretnica,

Digitized by Google

koja ga javno tako osramoti, življaše još u tih zidovih; ugadjaše si u sjajnih dvoranah, dok je medjutim Baptista svoj život morao u kukavnoj otčinskoj kolibi provoditi.

Dugo je odgadjao svoju osvetu; ali zato je morala biti savršena, zrela. Drugi bi bili na njegovom mjestu svoga neprijatelja ili prognali ili umorili, a zatim si njegov imetak medju se razdielili; to je i Moustier učinio, ali se s nikim drugim nerazdieli. Zadrža sve za se.

Nedugo pred povratkom Jurjevim zaljubi se u Trezu, sobaricu udovice grofice. Treza bijaše ružna i mnogo starija od njega; ali ga ljubljaše vatreno. Moustier znadjaše, da mu Treza neće ništa zanijekati, pak izmisli u duhu osnovu, ali joj nepovjeri ništa, dok neimaše sve na pripravi.

Njeko jutro razgovaraše se Baptista gorljivo sa Trezom; razgovor jim bijaše tajan i trajaše dugo. Krhka žena plakaše, prosijaše, kukaše za svoju gospodaricu; al napokon ipak podleže njegovim prošnjam. Isti večer unidje potajno u grad petdeset maskovani i naoružanih ljudih; svekoliko, u gradu sakupljeno plemstvo bje poubijeno, a grofica uhvaćena i iz Croyata u Morlaix u tamnicu odvedena. To sve se je radilo u imenu jedine i nerazdieljive republike, koja o svem tom nije ništa ni slutila.

Moustier se svojimi prijatelji pogosti sjajnom večerom, koja bje za druge goste priredjena. Kružahu srebrne čaše s ognjenim vinom; pijaše se na zdravlje i sreću naroda. a strahovito proklijanje se razlegalo po sobi, gdje visjahu u zlatnih okvirih stari gospodari Croyatski. Medjutim dok su ta braća Moustirova napijala, udalji se Baptista pod njekakovom izlikom, zapovjedi Trezi, da otvori sobu posljednjega potomka grofovah croyatskih, ondje razbi blagajnu, i prisvoji si sasvim hladno ciel njezin sadržaj.

Što se je dalje sbilo, moći je lahko pogoditi.

Za ukradjeni novac kupi si Moustier, dakako vrlo jeftino, grad i zemljišta i vlastnička prava; kašnje još kupi i veliki diel susjednih plemičkih imanjah, i posta za kratko vrieme najbogatijim vlastelinom i plemićem u cieloj okolici.

Razumije se samo po sebi, da se nije pobojao Jurjeva povratka; umijaše sve razmotriti, i vidje onamo, da mu u skradnjoj već sili netreba ništa drugo, van rinuti mu sulicu u prsi. — Moustier bijaše hitar čovjek; on je već odavna neuztrpljivo izgledao svoga prijana, i uredi sve vrlo oprezno za primiti ga. Medju ostalim dade ga pred svojima očima upisati u knjigu izseljenikah ili biegunacah, ili drugačije emigrantah. Jedva se dakle Juraj pred tribunalom pojavi, sazna, da je odsuda već odavna nad njim izrečena; bijaše naime odsudjen na smrt, a medjutim bačen u Morlaisku tamnicu.

Odsudjen je na smrt u imenu slobode!

Juraj ljubljaše i branijaše slobodu više nego išto drugo; slobodi žrtvovà sve, imetak, ime i čast; a sloboda ga, za koju je vojevao, proklè na smrt! — a povrativ se iz suda u svoju tamnicu, dočù glas o sramotnoj, krvničkoj smrti svoje ljubljene majke. Preminù pod guillotinom!

U jednoj noći ostari Juraj za dvadeset godinah. Srdce mu okameni, nemogaše plakati — vrelo njegovih suzah najedanput presahnù.

U turobnoj tamnosti prodje njekoliko satah iza njegova utamničenja. Pod večer mu donie tamničar zapečaćen listić. Juraj preleti pohlepno kratke redke; pročitav ga grozovito kriknù, skoči i htjede se oboriti na tamničara, no taj mu brzo uteče. Lice mu gorjaše, bliede ustnice drhtahu mu od ljutinah; a brzim korakom stupaše amo tamo po svojoj maloj tamnici.

(Dalje sliediti će.)

Suzice.

(Od Ede Tomaja.)

6.

Ja te ljubim žarko!
Al se meni čini,
Kan da ljubim zviezdu
Na modroj pučini.

Ljubav tvoju rajsku
Ne mogu bo steći:
Baš kô ni do jasne
Zviezdice doseći.

7.

Sužanj i rob plaču
Sried tamne tamnice;
Ja pod vedrim nebom
Zbog tebe Ljubice!

Plačem, cvielim, tužim
Što me odbjegueš,
Odgovarajuć mi,
Da ništ' nevjeruješ.

Digitized by Google

Novinstvo u starom Rimu.

(Konac.)

Kasnije umnoža se broj novinstva u toliko, da su obćinska vieća povećih pokrajinskih gradovah kao i decuriones i gubernatori naselbinah imali svoje organe, pače svaki veći posjednik držaše na svom imanju novine, ili je u grad po nje slao, te su mu je morali svaki dan čitati. Tako satirizuje Petronio njekoga bogatira posjednika, Trimalchia, komu su takodjer novine čitali, ovako:

Aktuar ili urednik čita: „7 dana kalendah sextilis. Na dobru Cumä, vlastničtvu Trimalcha, narodi se trideset dječakah i četrdeset djevojakah; sa gumna (area) snošeno je u hambar (horreum) pet sto tisućah mjericah žita; upitomljeno je pet sto govedah. Istoga dana prikovan je na križ rob Mithridat, jer se je rugao zaštitniku našega gospodara. Istoga dana položeno je u pjeneznicu sto tisućah sestercah, jer se nisu mogli potrošiti. Istoga dana bukne vatra u bašćah u Pompeju; vatra provali iz kuće zakupnika Naste.“ — Što je to? vikne Trimalchio, kad je kupljena meni bašća u Pompeju? — Prošle godine, odgovori redaktor, pa s toga nije se moglo o njoj do sada podnieti izviešće. — Ljutito odvrati na to Trimalchio: Takove nepokretnine, koje su nabavljene za mene, a neprijave se meni barma za šest mjesecah, nesmiu se unieti u moje račune. — Za tim čitani su edikti Aedilah; 'oporuke, u kojih se izvinjuju poljari (poljski čuvari), što Trimalchiu nisu ostavili nikakove baštine; dugovi zakupnikah; odpust njeke slobodnjakinje, jer su ju zatekli u kupelji; napokon čita se, kako je komornik poslan u Bajä; kako su ukućani podigli tužbu proti pjenezniku, te ga i odsudili“.

Medju ove journale valja uračunati i novine carskoga doma, kojim bijaše zadaća, da spominju sve gospodarske dogodjaje, što se sbijaju na dvoru, na carskih imanjih i u gradovih. U njih priobćivahu ne samo dohodke i razhode, nego takodjer izviešća o žetvi, o berbi, ulju itd., o sgradah, koje se imadu podignuti, elementarne sgode i dogodjaje sbivše se medju carskom služinčadi. Taj redaktor često se spominje u starih rimskih spisih pod imenom: „ab actis“, ili: „a commentariis“, a njemu na službu bilo je namješteno više pisarah i činovnikah.

Ali najdalje prodrše tako zvana „acta publica“, podpuno slična našim dnevnikom. Prve takove novine utemeljio je bojni tribun a. D. Publio Sempronio Asellio, tri godine poslie obsjednuća Numatije, u ono vrieme, kad su prestali izdavati anale pontifex-a maxim-a; a zvao se taj journal „Diarium“, (još i danas izlazi u Rimu list „Diario di Roma“.) Za puničkih i ratovah obiuh Gracchah nastavljen je taj diarium pa tako narasao do četrnaest knjigah, a iz njega crpljahu potonji rimski povjestnici obilno gradivo za svoju poviest. I podhvatni, slabodnim proglašeni Grk Chresto uredjivaše, kao što se vidi iz Ciceronovih pisamah, pisanih Cöliu, svaki dan izlazeći list „Compilationes Chresti“ zvani. Ovimi, kao i drugimi novinami bavilo se je mnogo novinarah (diurnarii) i izviestiteljah, nazvanih „subrostroni“, jer su za vrieme skupštinah na foru tik govornice (rostra) stajali, dakle bijahu svakako bolje smješteni, nego izviestitelji hrvatskih novinah u saboru ili drugih skupštinah. Ta gospoda trčahu cielim gradom tražeć i pobirajuć svagdje novosti ma bilo kakove. Oni raztrubiše umah svaku škandaloznu poviest ili zanimivu kakovu parnicu. Njim bje poznato, kako se je svršilo posliednje hrvanje grčkoga Athleta Myrmela u circus maximus-u, ili kako je Fufio odveo čarobnu grčku robinjicu Zoë-u na vilu u sabinskih gorah, ili kako su se na podnožju Esquilina u taverni „ka galskoj kacigi“ zavadili i potukli gladiatori, ili napokon, da se može dobiti Plautunov Trinummus kod knjižara Sosia u Appievoj ulici. U kratko: njim se jedino ima zahvaliti, da su ne samo gradjani ogromnoga „grada“ znali, što u njem biva, nego i Cicero, kad je u maloj Aziji vojsku vodio ili Lucullo, baveći se u krasnoj svojoj vili na čarobnom zalievu Bajä, ili koji drugi patricij, boraveći na svojem hladovitom ljetnom gradiću u Tiburi ili Pränesti.

Glede samoga načina, kako su te novine satvarali i razširivali, to je naravski, ako reknemo, da se tu valjalo boriti sa kojekakovimi zapriekami. Novine bo te moradjahu ili u kamen ili u gvoždje urezavati, stranom pako pisati na drvenih valjcih ili na pločah, voskom obloženih; a takove izložise onda na javnih mjestih, da može svatko razgledati, a predbrojnikom izvan grada stojećim šiljahu njihove exemplare pojedinimi glasnici ili poslanici, ili, da se poslužimo modernim izrazom, raznositelji ili poštom. Ovo posliednje nebijaše baš jako mučno, jer nam listovi Frontonia, pisani Marku Aurelu svjedoče, da je već za života Katona starijega bio uveden poštarski zavod u rimskih državah.

Pr. B. L.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. veljače.

Naše štioci neće nam, ufamo se, zamjeriti, ako još jednim pogledom svratimo na jadnika, pred njekoliko danah u grob položena; — ako sa njekoliko redakah spomene dogodjaje, sbivše se za njegova života, slavne i drastičnemo, znajuć dobro, da ćemo tim ugoditi mnogim njegovim prijateljem i štovateljem — ako se sjetimo pokojnoga — fašnika. Znameniti ljudi, glasoviti muževi, umro naglo, preko jedne noći — i neima jih; ali njihovo ime dugo se još spominje, uspomena njihova blagoslive se ili proklinje — kakovo bijaše već djelovanje. Naš mesopust spada medju kratke ali velike znamenitosti. Život mu bijaše siromahu ove godine neobično kratkotrajan, ali zato sakupe se oko njega mnogobrojni prijatelji i prijateljice, da mu ga oslade bučnimi zabavami, skokovitim plesanjem i ljubovnimi prizori; pa kao pravo čedo našega neobičnoga vieka, umrie kako je i živio — sried najživahnije konverzacije u kazališnoj dvorani; sried više ili manje burnih zabavah, zdravicah i punih glavah nestane ga na 13. o. m. upravo u 12 satih, dakle o ponoći, u vrieme, kad mrtvaci obično polaze iz svojih grobovah. Prijatelji njegovi traže ga, zovu — uzalud, njega neima. Sliedećega dana traži ga maska po bielom danu po Zagrebu svjetiljkom u ruci; ali njega neima — lego je u hladni grob do buduće godine.

Nu posljedice njegova života traju još neprestano. Tko se o tom želi osvjedočiti, neka popita koju liepu gospodičnu, gospoju ili kojega gospodina, pa će čuti zanimivih stvarih; neka upita zabrinuta roditelja, njegova kesa težko boluje, pohara ju nemili fašnik; neka popita onu vrstu pijavicah u našem gradu, koje zovu inače lihvari, kolik su dobitak dobili, koliko li novih mjenicah stekli; a zlobni ljudi pripoviedaju, da je u našoj „štedionici“ založeno do 4000, pišemo: četiri tisuće urah žepnih Ovo je očevidno pretjerano, jer bi inače svaki peti stanovnik Zagreba — uzmemo li, da Zagreb broji 20.000 stanovnikah — morao bio uru založiti. Ali nješto imade ipak i tu istine; jer ako nije baš založeno toliko urah, bit će po svoj prilici drugih stvarih. A koliko je založeno srdacah? o tom nismo vlastni dakako suditi; nu usudjujemo se u svoj smjernosti izjaviti, da je i tih zalogah priličan broj, koji će se morat sada izkupljati bilo kojim mu drago načinom. — S druge strane dadu poklade liepu sgodu, da štićen krinkom pecneš ovoga ili onoga; da uzburkaš srce koje krasotice spominjanjem imena, koje se inače nebi smjelo čuti niti na javu iznositi — zagrebkinje bo vrlo su skromne i otajstvene. Takovih prizorah opazismo liepi broj na posliednjem maskiranom plesu u kazališnoj dvorani, gdje zlobne maske napastovahu ne samo nježni spol, nego i političke naše korifeje, a mnogim od njih nedopade se ta ozbiljna šala, to jim vidjesmo na licu, to primjetismo iz njihovih odgovorah, ne baš uviek uljudnih. U ostalom bijaše taj ples vrlo zabavan, i gotovo sve, što ima Zagreb liepa ili znamenita, nadje se tu u punom broju; tu se šaptalo, pripoviedalo, natezalo i tajni znakovi davali. Politički protivnici, nuzljubnici, prijatelji i neprijatelji kretahu se u toj dvorani mirno i učtivo kao najveći pouzdanici. A da si mogao zaviriti u srca, prepao bi se jamačno; da ti je bilo namaknuti kapicu dra. Fausta, groza bi te bila uhvatila s bog opakih onih mislih. Ali da, ta zato nam je Bog usadio jezik, da sakrivamo prave svoje misli. —

I tako prodju poklade, a uspomena na nje traje neprestano i trajat će Bog zna kako dugo.

U ovo pokladno vrieme radio je naš sabor marljivo; gg. dr. Šuhaj i M. Mrazović odnesoše nj. velič. u Budim adresu sabora hrvatskoga, pa ujedno i predstavku o konačnom potvrdjenju pravilah jugoslavenske akademije i ustanovljenju sveučilišta. Oba predmeta vrlo su važna, pa ako se uvedu, bit će narodu našemu vele koristni, a služit će onomu prvomu sinu naše domovine, koji je jedan utemeljio a oko drugoga živo nastojao, na vječnu slavu, koju neće nikakova potištenost niti podlost potamniti, jer narod naš nauči već poznavati svoje prijatelje od onih nazoviprijateljah, koji noseć u ustima dobro naroda rade i misle jedino za vlastito dobro, za vlastiti žep.

Kazalište.

Čim se je prvi put, nam nova, opereta „Veseli djaci“ od Suppèa predstavljala, vidjesmo u njoj bogatu rudu, iz koje će se kazališna blagajna malo po malo okriepiti, što joj od srdca želismo, kao pravi rodoljubi. Rečena opereta igrala se je do sada već četiri putih i to redomice jedan put za drugim, a kazalište bilo uviek puno. Svaki se veselo vraćaše kući, podpuno zadovoljan s napredkom našega družtva; pak i isti tudjinci, koji se dugo opirahu hrvatskim predstavam, polaze je sada, te se osvjedočiše, da i mi uz slabe svoje sile, što jih po domovini sakupismo, napredujemo. Mislim, da neću pogriešiti, ako i sada pohvalim osobito igru gdje. Norvegove, Perisove, gje. Lesićeve, gdina. Freudenreicha i Plemenčića, koja se dva posliednja osobito dobro maskiraše; gdin. Mandrović igraše zadaću krčmara na obće zadovoljstvo.

Iste večeri predstavljao se je po drugiput „Recept proti punicam“. Ova se vesela igra dopade, te je nade, da će se i održati na našem pozorištu. Komad je od dobrih predstavljačicah i predstavljačah odigran.

Ali nemožemo to reći o komadu: „kompromitira svoju ženu“. Već kod prve predstave nesteče on ma kakova uvaženja, s toga se čudismo odboru, da ga je proturao na pozorište. Nadamo se, da je to posliednji put. Ujedno molimo odbor, neka se pobrini, da bude jezik valjaniji, jer se bome kad što upravo stidimo slušajuć onakove nesgrapnosti jezične. Ta što će reći narodni zastupnici slušajuć onakov Galimatias u jeziku: liepe li škole narodnomu jeziku!

Digitized by Google

U subotu predstavljahu na korist gdćne. Mace Perisove novi komad „Precioza“. O tom drugi put više.

M.

Književnost.

Zemljopis trojedne kraljevine. Napisao Vjenceslav Mařik. Drugo izdanje. G. L. Hartman izdao je vlastitom nakladom drugo izdanje ove koristne knjige, koje se eto u kratko vrieme prvo izdanje tako brzo razgrabi. U koliko znamo, nastojaše pisac, da mu bude ovo drugo izdanje što korektnije i savršenije. Djelce ovo preporučamo osobito našoj mladeži; nije skupo, može si ga lasno nabaviti, da uči poznavati svoju domovinu.

— G. Vinko Sabljar, vrhovni nadzornik c. k. financijalne straže u miru pozivlje na predplatu na knjigu: **Mjestopisni riečnik trojedne kraljevine**, u kojem će bit zabilježena: sva i najmanja napučena mjesta, znamenitija brda i doline, špilje, vode, rudna vrela, rude, rudokoplje, šume, površina, broj marve, njekadašnji i sadanji spomenici, poviest kr. gradovah, te inih znamenitijih mjestah itd. itd., riečju sve, što je znamenita u domovini. Ovaj riečnik imat će po prilici 30 arakah štampanih, a za predbrojnike stoji *3* fr. Predplata ili predbrojnici šalju se g. A. Jakiću, vlastniku tiskarne u Zagrebu. Tko sakupi deset predbrojnikah, dobit će jedan otisak badava.

Koncem lipnja bit će knjiga gotova.

— **Petrov dan na Cetinju** 1865. Spjevao J. Sundečić. Znameniti naš pjesnik izpjeva opet maleno ali liepo djelce, koje mu zaista na čast služi. Tiskano je na Cetinju.

Trnje i kupinje

Djevojci njekoj tako zaručnik dozlogrdio, da se s njim posve razstala. Zaručnik joj zaprieti iz osviete, da će sve njenje listove na vidjelo iznesti. „Slobodno — reče ona — ja se ničesa u svôm listu nestidim do jedinoga: naslova!“

„Kako si mogo djevojku od 18 godina, ti kao šestdeset godišnji starac, za ženu si uzeti“ upitaše prijatelji pjesnika. „A zašto nebi? Ta to je licentia poetica“ odgovori poeta.

Naš njeki — inače stari — grof tražio je ruku velmi bogate gospodične u Z. Moleć ju za ruku reče: „Štovana gospodjice! ja sam već ostario, a vi ste još mlada; nebiste li hotjela biti mojom udovicom?“

Šta ti se čini o drugoj ženitbi našega Ž-ća sa gospodjicom Lj-vom? On je starac od 60 godina, a njoj je istom 19.? — „Čini mi se ta komedija baš tako, kan da hoće mlinar, koj ima njekoliko vaganah žita još samljeti, za oto nov malin sagraditi“. —

N. Njeki juriste novijega vremena hoće Ti silomice persuadirati sviet, da su zastupničtvo i župnikovanje duo incompatibilia.

A. Zbilja? Ali canonicatus i zastupničtvo, ta valjda nisu incompatibilia?

N. A to ne, jer ova su pactibilia.

Cur me persequeris, amice? Quid mali feci tibi?
Hrvatsko državno pravo.

Oglas.

Tko želi nabaviti si novo izumljenih, dobro uredjenih, iz Amerike dobavljenih stalacah za djecu, a i odrasle slabih noguh, može je dobiti kod podpisanoga uz vrlo povoljnu cienu.

Skladište nalazi se u Zagrebu u sveobćemu domu kod „Sunca“.

Davis Jefferson,

Konjićev skok.

Od I. B.

bi-	to	Si-	Ni-	ti j'	Al'	je:	da-
got-	že,	Šu-	va	ću-	već	skog	i-
hr-	ću,	ski	u-	ko!	me	vno,	Al'
Kad	ko!	di-	ćah	Sla-	get-	ko	ka-
grud	vat-	i-	Pa-	vjek	da	ja-	Si-
di-	va-	nos	ne.	bi-	že,	mu	Ni-
po-	me	ska	sla-	o	će	spo-	di-
Hr-	vno.	tu	Šu-	me	se	si	grud

Odgonetka zagonetke u broju 3.

Trh, hrt.

Razriešiše gg. D. H. Garčinski, F. Š. gja. L. M.

U pozivu na predplatu točno smo naznačili, kolika je ciena ovomu listu. Uzprkos tomu poslaše nam njeka gg. predplatnici manje. S toga molimo onu gospodu, da izvolje onaj manjak dodati, kada budu slala dalnju predplatu, jer ćemo jim to uračunati.

„Naše gore lista“ od prošlih godinah ima još podpunih eksemplarah, pa jih dajemo za pó ciene t. j. **2 fr. 50** novč., a djakom za **1 fr. 50** novč. Ujedno molimo onu gospodu predbrojnike, koji nam štogod duguju od prošle godine, da izvole svoj dug namiriti; a sve prijatelje ovoga lista pozivljemo, neka nastoje, da se krug njegovih čitateljah razširi.

Uredničtvo „Naše gore lista“.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 5. ožujka 1866.** **Broj 7.**

Nove Kriesnice *)

(Iz treće knjige.)

I.

Kandi St . . . . . .

Evo opet nova kriesa
Na srcu mi uzbuktala,
Iskra leti put nebesa,
A vraća se pjesma mala —

I ta pjesma, Kando vedra,
Kando dušo nepoznana,
Na vjerna ti pada njedra
Davno željna toga stana.

I kaže ti mahom mašce,
Niti časka neoklieva:
Kando dušo i srdašce!
Za volju ti pjesnik pjeva.

Ti me liepo paziš svuda,
Milost si mi milostiva,
Pjesmi mojoj, ko od čuda,
Srce ti se odaziva.

Duša tvoja, čista, blaga
S dušom mi se nježno spaja,
Smjer si vidla, spoznala ga
I svetost mi osjećaja.

Takvu u snu pjesnik sebi
Nesudjenu dragu snije:
Nečudi se, što o tebi
Pjesma milo zučat smije.

Krajišnik.

IV.

Pripoviest iz pučkoga života.

(Konac.)

— Ah da te toli neljubim! pa da te ja izdam? Tà moje srce je tvoje; sav sviet nek te izda, ja neću, dokgod dišem . . . Hodi u komoru! Odvede ga u sobicu kraj kuće dogradjenu, dočim je vika i lupa na vratih sve jače rasla. Zatim vrati se ona i ode na vrata, da im otvori, prenavljajuć se, da je pospana.

Njekoliko naoružanih krajišnikah stupi u dvorište tražeć bjegunce. Do dvorišta su, rekoše, išli njegovim tragom, ovdje mora biti tkogod. Katica se izgovarala, da nije nikoga vidjela. Uz to drhtaše na cielom tielu, a probliedi kao krpa; jedina ljubav okriepi ju, da se nije izdala.

*) Srećna se čini pomisao, što pjesnik duljeći kriesnice živuće ljepotice u svoje kolo povlači i liepe duše svoga vieka zaboravnosti otimlje. Ured.

Digitized by Google

Krajišnici traže po kući, na tavanu, u podrumu i na sve strane, a jedan ostade na vratih, da nitko iz kuće ne izmakne. Opaziv Katica da je sama, približi se komori, gdje je Lacko ležao i šapne mu tiho: — Zavuci se pod slamu u kut! — Zatim baci sve sjeno i slamu nanj i zatvori vrata. Za čas skupe se krajišnici, nenašav nigdje nikoga.

Katica metne ključ u njedra i moljaše nebo za obranu, a zatim se spusti tobože spavajuć u zakutak.

Već htjedoše krajišnici otići, a jedan od njih zapali baklju u trenu i opazi vrata na komori, kod kojih je Katica sjedila.

— Ej Katice, što je u toj komori?

— Sjeno, slama i poljodjelsko orudje, odvrati ona.

— Ded otvori! Gdje je ključ?

— Ta ovdje neima nikoga; sáma sam zatvorila, ključ je u sobi.

— Ništa zato! reče drugi. Ti tvrdo spavaš, te bi te čovjek skupa s kućom odnieti mogao!

— A k tomu, reče prvi — Lacko pozna bolje sve kutove, nego mi svi! Otvori, ili ćemo i bez ključa otvoriti! —

Na ove rieči protrne dieva i ode u sobu, kao da će ključ donesti, te otvori vrata od komore kao bez duše. Jedan od krajišnikah stupi u komoru svjeteć bakljom, dočim je drugi puškom po slami prekapao i bajonetom po sjenu bockao; — djevojče se jedva uzdrža da nezavikne iza glasa.

Nenašav ni ovdje nikoga ostave kuću; a na cesti opaze opet tragove k Podvinju vodeće; za ovimi odpute se dalje.

Jedva oni odmaknu pete, a Katica pohiti u komoru; Lacko dodje joj na susret. On se bio u kut zavukô i jedva ga je malo bajoneta zahvatila, ozledivši mu lievi bok; nu on je pretrpio bol i spasio se.

Katica bila još uviek blieda; on ju zapita:

— O Bože! što je tebi Katice?

— Ništa, nebrini se!

— O da nije tebe bilo, propade ja sada.

— Nu još nisi siguran; moj će otac doći. Jesi li pripravan na bjeg?

— A kamo da bježim?

— Na lievo od ceste, kraj Podvinja kroz šumu . . . Kad prodješ drugi brieg, možeš slobodno disati; tamo istom možeš odpočinuti.

— Naći ću ja put; molim te malo vode, Katice! —

— Evo, uzmi i ovu cvanciku, ovo mi je sve što imam; nu i to dajem od srca.

— Vaj me Katice! Tà zašto nisam umro? Što će meni život bez tebe?

— Negovori tako! Budućnost može sve preinačiti; ja sam tvoja za uviek; moje srce je u tebi; premda se i nećemo vidjeti duže vremena, Bog će dati, pa će dobro biti; ako se pokaješ za svoje zloće, privesti će i tebe k sreći. A sad ostaj s Bogom! . . .

Lacko ju pritisne na grudi i htjede otići, nu Katica ga opet ustavi:

— Čekaj, ja poznam ovu okolicu, kao crte svoje dlani, a tebi je još sve tudje . . . Pasti ćeš krajišnikom u šake, — sliedi me!

— Kamo?

— Do briega iza Podvinja, odanlje vratiti ću se; požurimo se! —

Zatvori vrata i stupi s Lackom pod prosto nebo.

— To je nemoguće! Ti bi —

— Tebe vodila!

— Nemoj, draga Katice! nemoj! Pogibelj prieti, — sjeti se! —

— Ako podješ sám, izgubljen si; nu sa mnom je ipak moguće spasiti se. Ja ću te pratiti, jer te ljubim i ljubiti ću te uvjek. Vrieme bježi; žurimo se!

— Ovako stupaše ovo dvoje biedni stranputicami medju drvećem do briežuljka podvinjskog, niemo i odvažno.

Koracajuć ovako šumom i potezajuć se o korenje i drvlje, već ugledaše svietlost iza šume, kad se najednom začu:

— Halt! wer da? —

Oboje stanu kao niemi drhćuć i neusudjujuć se ni dahnuti.

— Halt! wer da? viknu isti glas i drugi put.

— Bježi, bježi! samo žurno, na desno . . . što možeš brže; mene ostavlja snaga; nemogu ni s mjesta . . . šaptaše djevojče.

— Nemogu! ti da sama ostaneš?

— Za ime božje, bježi! ili . . . smo propali oboje! —

— Halt! wer da? — viknu isti nevidjeni glas treći i zadnji put.

— S bogom! — s bogom! — šapnu ovo dvoje razstajuć se.

Tane zazviždne šumom . . . grane se stanu lamati i . . . začu se jauk . . . Jedno se tielo gibalo pravcem u šumu. Uzalud ga popratiše još dva hitac, tmina i noć spase ga.

Strieljac, koj je pucao, jedva je čuo jauk, ostavi drvo za kojim je stajao — glas mu se učini poz-

Digitized by Google

natím, nebijaše mužki glas. Došav na mjesto izvadi ocilo i kremen, da razsvietli padšega. Ali — i on se sruši kao mrtav nad tielom . . .

Danilo je ubio svoju Katicu . . .

— Bože, . . . u ruke tvoje . . . — šaptaše djevojče, boreć se s angjelom smrti, koj već razpinjaše svoja crna krila nad njom; pruži zatim otcu ruku i — usnù za uviek . . .

Lacko izmače. Nitko više o njem ništa nemogaše saznati. Katicu polože već drugoga dana u kićeni grob; njoj je bilo dobro — boli joj nestane. Stari Danilo malo da nije sdvojio.

Poslje mjesec danah nadje jedne večeri straža krajiška čovjeka u otrcanoj odjeći na groblju, kraj Katice na grobu klečeća, u kojem upoznaše Lacka i stupe k njemu. Videći ih ovaj, podje do njih i ponudi se svojevoljno, da ga vode. On se je bio pokajao za svoje zloče i opačine, trpeć boli i pečali svoje sviesti.

Čim je čuo za tužnu smrt Katičinu, vrati se iz svojega utočišta odlučiv, da će se sám predati sudu.

Lacko je Katicu većma ljubio, nego bi to čovjek misliti mogao; a život, kao njegov, činjaše mu se paklom na svietu, s toga se dragovoljno preda sudu, da se zakoni vrše na njem.

Stari Danilo obavljaše još dugo krajišku službu. Niti smrt njegova života nesatre mu sve sile. Mučno i žalostno, pusto i prazno bijaše mu u svietu dokgod i njega nevidjena sila nepokori i odpravi iz samotnoga mu stana u vječnost.

Lj. Vrbanić.

Nemoć.

Ko što trenom mine zlatni sanak,
Kad na noćni zora cikne mir,
Tako kanù sreće moje danak,
Kao kaplja u prošlosti vir.

Iz mladosti cvietka mi izcrpi
Zavist svieta svijuh slastih med,
Što preosta, s tog' mi srce trpi —
Grki to je uspomenah jed.

Zahman želja goni me naprieda,
Cestom strogom nikô drač i trn,
Hman se oko uokol ogléda,
Svud se magli, svudi mrak je crn.

Duh bi rado uzvio kreljuti,
Da izbjegne stroge sudbe bič,
Nuka srce, da se za njim puti,
Sve zaludu, nemože ga stić!

Tako čamim bez nade i sile,
Kao sapet u verigah rob,
Oko mene kukavice krile,
A uza me — moje sreće grob.

Oj ljubavi kaži mi rad česa
Tvoje cvieće da se mili nam,
Zašto cvietom zovu te nebesah,
Kada korjen — otrov ti je sám?!

Josip Eugenij Tomić.

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

VII.

Julijan Tachet.

„Umrieti“! kliknu žalostno. I potekoše mu niz lice gorke suze, i milo zovnù: Alice moja, draga Alice!

Taj listić bijaše od njegove supruge, koja ga je, ni neznajuć gdje je, za pomoć molila. Bez prestanka čitaše te strahovite redke. Napokon — biskoro već jutro — usnù i spavaše ciel dan. Kad al eto sad ga poznati glas iza strašna sna probudi.

— Ustanite gospodine, ustanite!

Juraj skoči i na svoj veliki užas opazi, gdje mu razriešeni okovi leže pod nogama.

— Tko si? upita čovjeka uzanj stojećega.

— Dragi gospodine, sad nije vrieme kojekakovu izpitkivanju, odgovori neznanac; ja sam Julijan Tachet, plemče iz grada Croyata, koji se sjećam nekadašnje vaše prama meni dobrote.

Juraj upozna u njem svoga tamničara. Htjede ga pitati za ovo i ono, al mu Julijan namah prekine rieč.

— Odtale, odtale, dragi gospodine! Bože daj, te nezakasnili. Čujte, i ja ću ići u varošicu Croyat, i biti ću tamo možebiti prije, nego li vi; upitajte se tamo za vratara Mathurina Tacheta. Ja i moja dva brata jesmo — bez svake hvale — iskreni, na koje se možete osloniti; nezaboravite toga!

*

Digitized by Google

Rekav to izpravi se, a grof uvidi, da istinu govori. Stisne mu muče ruku i pobjegne.

Istoga dana još na večer stajaše pred svojim gradom; bjeg, hukanje bujice, strah — to sve djelovaše na njegovu maštu, i namakne mu zimničnu vrućicu.

Dvie svjetiljke sjahu u gradu; jedna u razizemnoj dvorani, u koju smo čitatelja namah na početku pripovjesti uveli, a druga u sobi pokojne grofice.

Juraj stajaše časak muče pred tamnom sgradom; sjeti se riečih Tachetovih, i već htjede obratit se prama stanu staroga Mathurina, kad al najedanput opazi za zastori razsvietljene sobe dvie osobe, i on stane kao okamenjen.

Ženska osoba klečaše s klopljenima rukama pred mužem, koji upravo htjede na nju navaliti.

— Svemogući Bože! — Alica! vikne Juraj udušenim glasom.

Slab, žalostan zvuk odgovori mu. On skoči k vratam i udaraše po njih; vrata tresjahu se pod njegovimi udarci, vratnice i stožeri praskahu, al nitko nedodje, da mu otvori.

Sad stupi na visok kamen pod prozorom razizemne dvorane, razbi prozor i zaori: Trezo!

— Isuse, Marijo! mladi gospodin! krikne ljubovnica Moustierova.

— Trezo, otvori ako Boga znadeš, otvori!

Treza stupi k prozoru, al mjesto da mu odgovori, šaptne: Bježite, gospodine Jurju, jer će vas Baptista umoriti.

— Otvori, velim ti! opetovaše grof u najvećoj stisci.

— No, kad već hoćete tako, to — Gospodine smiluj mu se! mrmljaše Treza i otvori vrata. Nekoliko skokah i Juraj bijaše gori; strašan mu udarac provali vrata od sobe njegove pokojne majke.

Nije se varao — Alica klečaše na zemlji i .....

Moustierovo okrutno postupanje s njom uskori joj porod, novorodjenče ležaše uz nju na zemlji.

Al Juraj toga više neopazi. Kad je udarao na velika vrata, skoči Moustier k prozoru, i uzprkos noćnoj tmini prepozna Jurja. Jedva se ovaj na vrata pomolio, obore ga dva hitca iz samokresa na zemlju.

Iste noći umrie Alica, porodiv sina.

Trojica braće Tachetah, koji u to dojuriše, odnesu sa Trezom smrtno ranjena grofa u kuću Mathurina Tacheta. Tamo se poslie duga vremena po velikom trudu i naporu svojih zaštitnikah oporavio i rane mu zacielile.

Oporaviv se sasvim odplovi sa trojicom braće Tachetah u Vendeeski kraj, ondje vojevaše hrabro u katoličkoj vojsci, kasnije medju chouani, a napokon medju drugovi Candoudalovimi,

Češće šiljaše Juliana, vjerna si prijatelja, u Croyat na iztrage, ali sve, što mogaše saznati, bijaše jedina sigurna viest, da je uboga Alica preminula ostaviv malo djevojče, što ga Moustier kao svoju vlastitu kćer odgaja. Al težnja za domom tjerala ga silno natrag, i tako se oko god. 1813. pojavi opet u okolici svojih bivših imanjah. No da bude siguran od Moustierovih zasjedah, izmisli za se i za svoja tri sudruga čudnovato, neobično odjelo, u kojem ih čitatelju namah u početku predstavismo. U isto doba dodju Chouani pod zapovjedničtvom poručnika Cadoura u Lamneurski kraj.

Ostalo poznato je već iz prijašnjega.

VIII.

Prosjak.

Ostavismo Moustiera, kad no je sastav prosjaka i nemogav ga se dočepati, vraćao se u svoj grad. Udubljen u tamne misli mrmljaše često putem: „Taj prosjak sumnjiv mi je“.

Karlo i nehoteć pristupi k njemu, i začu taj samorazgovor; raztrešenost Moustierova u toli važnom času vrlo mu je dodijala; a radilo se tuj o njegovoj kćerci Anki!

— E, gospodine Moustieru, što nam je stalo do prosjaka? poče on neuztrpljivo: Mislimo radje na gospodičnu Anku!

Moustier pogleda ga kradomice i nepouzdano. To bijaše prvi put, kad pomisli, da Karlo valjda ljubi kćer njegovu.

— Croyatska grofica! šaptjaše djavolskim posmjehom. Ele, ele, kamo sreće, da se naše stvari jednom na bolje okrenu!

Ali ovo bijaše i prvi put, da se Karlo usudi s takovim glasom Baptistu osloviti. — Bijaše ponosit i nagao mladić; češće se tresao s bjesnosti videć koli sramotno postupa š njim Moustier. Ali ta ljubav, koju Moustier tek sada opazi, — ljubav ta življaše mu već od djetinstva u srcu. Karlo mišljaše, da je sin siromašna zanatlije, kojega je bogati, okrutni grof Croyatski u svojoj žestini ubio. Moustier utuvi mu sám tu laž u glavu, a Treza moradjaše vrlo često, neznajuć ni o čem se radi, svjedočiti. Moustier joj uz strašnu prietnju zapovjedi, da šuti o svem, što god se tiče grofovah Croyatskih. A kad ju je Karlo u svom mladenačkom vieku molio, da mu štogod kaže o njego-

Digitized by Google

vom nesretnom otcu, ponikne uboga žena glavom, i reče suznima očima: Negovori o tom, moje diete. Tvoj otac bijaše dobar — vrlo dobar, ali veoma nesretan čovjek!

— A moja majka?

— Tvoja majka? — ona bijaše krasna, izvanredno krasna žena!

— A njihov ubojica? neumorno pitaše Karlo.

— O, on je bio mogućan, vrlo mogućan, ali zao čovjek! Negovori, moje diete o tom, ako Boga znaš!

Ovi odgovori slagahu se sa pripoviedanjem gospodina Moustiera, i zato je u mladićevim prsima sve jače rasla mržnja proti plemstvu.

Vratimo se opet k njim.

Karlu činilo se je, da Moustier nije začuo njegova malo surova pitanja. Znajući, kako će ga najlakše iz razmišljanja probuditi, reče tobože slučajno:

— Što dakle sudite o prosjaku?

— Rekao bih, da je to njekakav tajni plemić!

Oči mladoga čovjeka uzplamtiše.

— Plemić! vikne, počem to sudite?

Moustier neodgovori ništa.

Naskoro prispješe u dvorište. Ovdje razpusti Moustier sve seljake, i pridržà samo krojača Hervea, gospodina Lefeuvrea i svoju služinčad.

Karlo unidje k njemu u hodnik.

— Ja bih vas nješto molio, reče.

— Što? odgovori Moustier.

— Dopustite mi, da navalim na chouane u njihovoj špilji s našimi vjernimi slugami.

Moustier razmišljaše jedan časak, a zatim reče:

— Voljeo bih se š njimi pogoditi novcem.

— Što? Vi se hoćete s timi jadnici pogadjati?

— Scienim, da je to sigurnije!

— Ali — htjede Karlo prigovarati.

— Gospodine Bernarde! zakrši mu rieč Moustier, znam, što imam činiti!

Zatim stupi k vratam i pokuca. Nitko se ni neganù.

Udari još jednom — sve tiho.

— Trezo! ti stara vještice! vikaše neuztrpljivo Moustier, drhćuć od zime.

— Uboga starica, po svoj prilici je kod ognjišta usnula! reče Karlo.

— Ili pako odjašila na metli kroz dimnjak u pakao! odvrati Moustier i udari kao biesan nogom u vrata . . . . . ova se otvore.

— Otvorena! bogme otvorena! vikne začudjeni Moustier. Što to znači?

Brzo unidje u dvoranu, gdje je stara Treza na svojem stolcu sjedela, kako ju je prosjak ostavio.

— Zašto su vrata otvorena? zagrmi Moustier, i strese š njom.

— Pustite me! jecaše bojazljivo starica, misleć, da prosjak pred njom još stoji. Da me ovdje na mjestu ubijete, nemogu vam ništa više kazati.

Moustier ju pusti.

Čini mi se, da je pijana! zamrmlja i ode ljutit od nje.

Medjutim ostali sakupe se opet oko ognjišta, al najedanput skoče prestrašeni natrag.

— Zaisto, ovdje je bio! krikne njekoliko drhćućih glasovah.

Ovi glasovi probude Trezu od njena sna.

— Ah, da, da reče. Bijaše ovdje, — a je li još tuj? dakle je u istinu otišao?

— Što to brblja? upita Moustier.

Preplašeni pokažu mu prosjakov plašt, što no je ležao na podu.

Moustier pròbliedi.

— Opet taj prokleti i otajstveni čovjek? zamrmlja: Uviek i svuda mi dolazi na put! Bože, tko će me osloboditi toga izroda? —

— Karlo, reče na dalje, stupiv s mladićem na stranu, razmislih tu stvar bolje, ti ćeš ići k chouanom, dragi sinko, ali neću dopustiti, da se sam bacaš u pogibelj. Ajde sa mnom, dati ću ti dvie tisuće franakah; volio bih stoputah više dati, nego da tebe, moje diete, izgubim!

Karlo veselo stupaše za njim, čudom se čudeći toj neobičnoj nježnosti. Jedva što izadju, upita krojač Hervè staru Trezu:

— Čuješ li, starice! što ti je učinio?

Treza šutijaše.

— Hm, takove stvari je težko pripoviedati, reče jedan izmedju slugah.

— A zar niste vidjela, da neima plašta na sebi? pita drugi.

— Dakako, beno, ta vidiš, da leži ovdje! odgovori Hervè.

— Mene još podjedno peče ruka, primjeti treći; znaš, da sam ga pograbio za grkljan.

— Vjerujem, prihvati opet drugi.

— Volio bih da me na komade izsjeku, nego da probavim jednu noć na onom mjestu, gdje se š njim sukobismo, progovori stari seljak.

— Hm, kao da se nisi drugdje nikada š njim sukobio, uhvati mu krajač Hervè.

— Ali što je ipak Trezi učino? Uboga je kao miš.

(Dalje sliediti će.)

Digitized by Google

Hrvati i Srbi.

Od robstva bi davno u valih
Potonula Italija,
O hrvatskih da se žalih
More otmansko nerazbija.
Vl. Minčetić.

Na sada ročeći hrvatski sabor viču njeki domaći, jednoplemeni te centralističko-njemački organi, da je promašio svoju svrhu, da njegovi članovi nisu dorasli svojoj zadaći, da nisu shvatili položaj, u kojem sada stoji narod hrvatski, proričuć odatle ružnu budućnost i nesreću narodu našemu. Svako spomenutih glasilah govori sa svoga posebnoga gledišta ili svoje stranke, i premda mi vrlo dobro znademo razloge, s kojih viču njeki u Zagrebu izlazeći organi na sabor ovaj kao i razloge one, koji potiču na sličnu viku njemačke listove, nećemo opet, niti spada u djelovanje ovoga lista, potanje o tom govoriti. Nam je ovdje namjera, da uklanjajuć se politici govorimo o predmetu, ne upravo ugodnom, ali za narod hrvatski svakako važnom, o predmetu, koji su i na ljetošnjem saboru potaknuli protivnici naroda hrvatskoga, a tim protivnici i svoga plemena.

Mnogi narodnih zastupnikah na sadanjem sabu sjećaju se pisma, što ga napisa pokojni patriarka baron Rajačić saboru trojedne kraljevine g. 1861., u kojem je prosvjedovao u ime braće srbske proti izreci velikoga župana zagrebačkoga, kojom uztvrdi, da u Krajini živi čisti hrvatski narod. Taj protest tako zabuši njeke našince, a po svoj prilici i g. velik. župana zagrebačkoga, te je izjavio, da nije rekao: „narod hrvatski“, nego narod naški, a pod tim imenom da je razumjevao i našu dragu srbsku braću. A sabor tadanji podje i dalje, pa da umiri braću, izjavi i uzakoni, da u trojednoj kraljevini imade ne samo Hrvatah nego i Srbah, pače pošao je još dalje, te je samomu patriarki preko preuzv. g. bana čestitao k slavlju njegova 50 godišnjega svećeničtva.

Mi smo uvjereni, da je te žrtve sabor učinio samo s toga, da umiri našu ne uviek mirnu braću i da zaprieći one vrlo neugodne, nebratinske i djelovanje saborsko znatno otegoćujuće prizore i pojave. A usudjujemo se tvrditi, da je i g. vel. župan zagrebački ponajviše s toga razloga onako raztumačo svoju izjavu; inače nebi znali, kako bi se onako vatreni branitelj hrvatstva u jedan mah mogao promieniti. I osim toga slučaja pružio je sabor od g. 1861. toliko dokazah prave ljubavi prama srbskoj braći, koliko nikada braća naša prama Hrvatom. On se je izjavio pripravnim podupirati želje i zahtjeve naroda srbskoga, te je uslied toga imenovao poseban odbor, koji bi imao njihove želje izpitati; a isto tako očitova se pripravnim dogovarati se i s ugarskim saborom i srbskim kongresom, kako bi se dala ustanoviti srbska vojvodina.

Sve je to uredjeno člankom 100. Pače sabor naš od g. 1861., zanešen lepim čuvstvom bratske sloge i ljubavi stvori i takovih stvarih, koje bi se čovjeku nepoznavajućemu naših okolnostih upravo i smješnimi činile. Tako n. p. on je stvorio članak o „jugoslavenskom jeziku u trojednoj kraljevini“; članak o „kazalištu jugoslavenskom trojedne kraljevine“ itd. „Jugoslavenski jezik u trojednoj kraljevini“, lucus a non lucendo, to je svakako gotovo nedokučiv pojav; ali tako zaključiše otci domovine, a napokon nezamjeri jim toga nijedan pravi domorodac, znajuć dobro, da sabor prinosi te žrtve samo s toga, jer želi, da ga u buduće nesmeta to srbsko pitanje. Uz to su njihovi odličniji rodoljubi, pače i manje odlični dobili visoke časti odlikovanja; kod svih oblastih u trojednoj kraljevini počam od dvorske kancelarije i septemvirata pa do najnižega ureda imade jih u dovoljnom broju, dočim, čini nam se, u sriemskoj županiji, ne, htjedoh reći: u sriemskom vojvodstvu, imade vrlo malo namještenih Hrvatah. Nadam se, nitko neće ovih mojih riečih krivo tumačiti, ja nezavidim onim članovom srbskoga naroda, koji su postali visoki beamteri, pače jim od srca želim, da postanu i veći; ovo naveo sam tek s toga, da dokažem, kako su Hrvati sjajnim načinom dokazali, da oni negovore samo o ljubavi, nego da ju i činom dokazuju.

Hrvati pače još i dan danas nastoje oko „jugoslavenskoga sveučilišta“; „jugoslavenska akademija“, stvorena dobrovoljnimi prinesci stanovnikah iz Hrvatske i Slavonije bit će zajedničko blago tako Srbah kao i Hrvatah. Pače smiemo reći, jedinoj slogi za ljubav okrstiše Hrvati različito svoja družtva: mi imademo „družtvo za jugoslavensku poviest i starine“, Maticu ilirsku, hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo, itd. Hrvati nebi bili marili u svoje vrieme odreći se i svoga imena u literaturi, samo da se na tom polju postigne sloga i zajednica svih južnih plemenah. Ovo su takove žrtve, da jim i protivnici hrvatskoga naroda nemogu zaniekati priznanja; o njih govori svaka gotovo knjiga, izdana od duševnoga preporoda hrvatskoga naroda. Što ipak najplemenitijom namjerom podhvaćeni ti napori nisu urodili željenim plodom, molimo liepo našu braću, neka prosude, tko je tomu kriv. —

(Konac slieditи će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. ožujka.

Prvomu danu svakoga mjeseca raduje se neposredno savkoliki služeći sviet, jer je sada običaj, da se 1. dana u mjesecu plaće dižu, a ovo je dakako koristno ne samo službujućim osobam, nego i onim, koji imadu odatle štogod dobiti. Ljetošnji 1. ožujak donese ne samo službenikom plaću, nego i cielomu narodu tri važne stvari: kraljevski odgovor na adresu hrvatskoga sabora; očitovanje naše domaće vlade, da „Agramer Ztg“ postaje službenim njenim organom; i 3. donese nam ranu grmljavinu i sjevanje munjah.

O prva dva dara nemožemo reći, da su nam jako ugodila; tko je bio dne 1. o. m. na saborskih galeriah, mogaše i bez cvikera i štehera opaziti tugu na licu pravih narodnih zastupnikah, a ta žalost zavlada i glavnim našim gradom, s nje zacviliti će i savkoliki narod hrvatski; jer njegova najvruća želja, koju je on toli nježno gojio, za koju se očitova pripravnim prinositi velike žrtve, pače njekim načinom odreći se najbitnijih pravah svoga ustava — cjelokupnost politička i narodna nije mu povraćena. Ali ako ta viest i bolno dira svakoga pravoga Hrvata, to opet nesmiemo izgubiti nade. — Što je teta Agramerica postala službenim glasilom naše vlade, to nas je u toliko zateklo, što neznamo, čemu nam treba dvojih službenih novinah; a još manje shvaćamo, kako može hrvatska vlada njemačko glasilo birati za svoj organ, dočim je službenost hrvatskoga jezika i kod najvišega priestolja priznata. „Omnia jam fiunt, fieri quae posse negebam“. — A kao sto su rečenoga dana izza tamnih oblakah sjevale munje, tako neka sred svakakih nevoljah sjeva slava hrvatskoga naroda, koju neće niti mogu prikriti ma kako debeli oblaci, i koja će jednom sinuti u cieloj svojoj sjajnosti te biti narodu goruću luči u ovoj dolini borbah i nevoljah.

Književnost.

Dragušica. Spisi Zdravka Niemčića. Sabrao i izdao Gj. Deželić. (Sa slikom.) Ciena 2 fr. a. v. G. Izdavatelj vršio je liepu zadaću sabrav sve spise pokojnoga mu prijatelja Zdravka Niemčića i predočiv tim narodu, koliko je šteta ponj odatle, što je ljuta smrt u mladih i liepih godinah poharala mlada čovjeka, koji bi izvrstnimi svojimi duševnimi darovi bio mogao liepo koristiti domovini. I mi smo pobliže poznavali pokojnika, njegov tvrd i postojan značaj često hvalili, a radinosti i marljivosti njegovoj divili se proričuć odatle i njemu liepu budućnost i narodu, kojega je pokojnik upravo uznešeno ljubio, veliki probitak. Huda smrt satjera u tamni grob naše najljepše nade. Pokojnik bijaše svećenikom zagrebačke nadbiskupije, a poslie tajnikom preuzv. biskupa senjskoga, gdje ga snadje smrt.

Njegovim mnogobrojnim prijateljem ova će knjiga biti milom uspomenom, a narodu našemu dokaz, koliko može uraditi i mlad čovjek, komu srce sjeva žarkom ljubavju za domovinu, a um izvodi plodove te ljubavi. I oni i ovaj bit će g. Deželiću vrlo zahvalni na tom daru. Knjiga broji 350 str., a po sadržaju razdieljena je ovako: pjesme, pripovjeke, životopisi, crkva i škola, život i dom i dodatak. Imade u njoj stvari liepih, poučnih zabavnih, a spreda dodana je slika pokojnika. — Mi toplo preporučamo ove spise narodu našemu i svim prijateljem hrvatske knjige.

Niz dragocjenoga bisera, ili duhovne i moralne pjesme za djecu. Napisao Sundečić. Štampano na Cetinju. Ova 8. tabakah obsižuća knjižica obiluje liepimi i moralnimi pjesamami svake vrsti, prikladnimi osobito za djecu. Ime pjesnikovo jamči već za vrlinu njihovu. Isti revni pisac izdao je koledar:

Orlić, crnogorski godišnjak, stari i novi za g. 1866. Knjižica ta ima 64 str., tiskana je takodjer na Cetinju u kneževskoj tiskarni, liepo i ukusno. Sadržaj je tomu koledaru dosta raznolik i valjan, ima u njem koledar stari i novi, rodoslovje i dvoranstvo crnogorskoga kneza, duhovno i gradjansko poglavarstvo, pa onda ini članci i pjesme tiskane što cirilicom, što latinicom. Ciena mu je jedna cvancika, a to bome nije mnogo za liepu tu knjigu.

— **O preuredjenju narodnoga muzeja u Zagrebu** Od dra. V. Bogišića. Ova brošurica, pretiskana iz „Pozorova“ listka, izašla je napose, i to, kako čujemo, samo u 100 eksemplarah; a to je šteta, jer bi one zdrave misli trebalo na daleko razširiti.

— **Zastava,** politički list srbski, izlazi u Pešti. Uredjuje i izdaje ga poznati dr. Miletić.

— **„Komarac“** šaljivi list, oglašuje, da će opet izlaziti. U svom pozivu na preplatu veli medju inimi, da će „pretjerane Magjarone, Hrvatomane i Švabomane dotle za nos i za uši peckati, dok se ćorava posla ne manu, i pravim Srbima postanu“. Beogradska „Vila“ veli o tom pozivu: „Ako „Komarcu“ i ostala šala podje s onakom srećom, s kakvom mu se dala u pozivu „ko predplatnikom“, može se slobodno ostaviti toga posla“. A mi dodajemo: „Amin“.

— Jovan Rakić, činovnik kod ovdašnjega fin. zem. ravn. dobio je dozvolu, da može pečatati u kronologičkom redu sastavljene patriache, metropolite i episkope pravoslavne vjere od Černoevića počamši. Ovo djelo bit će veoma krasno, te se obćinstvu u napred preporučuje tim više, što će u obliku rodoslovja tiskano biti, tako da će se u hramu, u učionah i za kuću liepo upotrebit moći.

Kazalište.

Gospodična Perisova izabra si za svoj prijam „Preciozu“ komad od Wolfa. Dužnost nam je očitovati, da je to komad, u kojem nije nimalo mogla odkriti svojih liepih

Digitized by Google

darovah za kazališnu umjetnost, a to zato, što se hoće zadaći „Precioze“ dobro uvježbane plesačice, dobro uvježbane pjevačice, a kod deklamacije jošte nješto više čuvstva. Nismo nakanili ovdje koriti predstavljačicu, koja je vrlo omiljela našemu občinstvu, već samo kažemo, kako je djelovala na nas, koji smo ju obikli vidjeti u svih ostalih zadaćah kao vrlu igračicu. Govoreć o samom predmetu valja nam najprije reći, da je melodram, u kojem se označuje život ciganah po Španjolskoj. Čin sam vrlo je jednostavan, osnivajući se na romanu istoga imena, a moramo iskreno izpovieditи, da se je preživio, te nespada u naše doba, koje stavlja druge zahtjeve, nitiпodnosi onakove — stare stvari. Glasbu priredio je glasoviti Carl Maria Weber, koja je doista puna klasiciteta, svaki akord na pravom majestu; ali ipak moramo priznati, da nije duh ciganskoga sbora pogodio, osobito ciganah južnih. Za primjer navodimo samo drugi sbor, koji više naliči „Kyrie-u“ kakove svečane mise njemačkoga skladatelja, nego li izražaju naroda bezbriżnoga.

Komad je prilično dobro odigran, a njekoji su pače članovi dobro riešili svoje zadaće kao: gdja. Popovićeva, kao stara ciganica, maskirala se je upravo originalno, igra joj bijaše posve naravna; gdin. Brani igrao je zadaću Alfonza ćutljivo, a gospodinu Mandroviću moramo reći, da nije dosta čuvstva razvio. Prije nego li što svršimo, dodajemo jošte, da gdin. Sajević jošte uviek stoji na istom stepenu, osobito pako u deklamaciji, kojoj se baš nemože priljubiti. Mi mu savjetujemo, da se marljivo toj nauci posveti, ako ćuti u sebi zvanja i volje za liepi stališ, u kojem bi si lasno mogao steći ljubav občinstva uz ostala svojstva. Kao glavnu pogriešku spominjemo ovdje, da se kani jednakoga naglašivanja svake izreke, što uviek slušateljstvo buni. Sborovi odpjevani su za naše sile dobro.

Prošloga četvrtka t. j. 22. o. m. predstavljahu po drugi put: „Biesnilo stranakah“, o kojem neimamo ništa nova reći, samo da je gdčna. Tomaševićeva bolje i većim čuvstvom igrala. Opereta „Veseli djaci“ igrana je već pet putih, uviek kod pune kuće, a nedvojimo, da će to još koji put biti. Posljedni put bje igrana nova vesela igra „Neće da umrie“, koja će se održati moći i nadalje. Glavnije uloge dopadoše dobrih rukuh. — Napokon molimo g. Švarca, neka nam neigra uviek novih komadah. —

M.

Smjesice.

Češki Mezzofanti. Kardinal Mezzofanti govorio je dvadeset i osam jezikah, a s toga slavljahu ga njegovi suvremenici, a pohvalno spominju ga i potomci. I jest zbilja neobično, kad slušamo razgovarat čovjeka u jezicih tolikih narodah, i činilo se, da se takovi izvanredni pojavi neće više pokazati. Al eto u Českoj ustane mladi 23 godišnji čovjek, imenom Šercl, koji kao da će slavu spomenutoga kardinala potamniti. U dosta nepovoljnih okolnostih, zanimajuć se i drugimi poslovi, učeć prava k tomu, nauči on trideset i dva jezika, pa je 11 veljače o. g. pred autoriteti jezikoslovnimi, u nazočnosti zemaljskoga zastupnika Vojtjeha Naprstka i mnogo izabranoga slušateljstva položio ispit iz svih jezikah. Učitelj englezkoga jezika g. Ande izpitivao ga je iz englezkoga i holandezkoga, a njegova gospoja iz malajskoga jezika, prof. Gindely odabra si jezik španjolski i portugalski, prof. Tonner slavjanske; prof. Ludwik sanskritski; dr. Houška jezik hebrejski; prof. Petr arabski, a školski savjetnik Kőhler jezik kinezki i japanski. Jezici, iz kojih on rečenoga dana položi ispit, jesu sliedeći: češki, poljski, ruski, hrvatski, bugarski, francezki, englezki, taljanski, španjolski, portugalski, magjarski, švedski, danski, holandski, rumunjski, arabski, turski, novogrčki, hindostanski, kinezki, japanski, malajski, hebrejski, perzijski, arnautski, tibetarski, mongolski, manžurski, sankritski, ciganski i njemački. U svih tih jezicih besjedi g. Šercl vrlo okretno, pače u njekih i stenografira. — On je pravi Čeh, rodio se je u okolici Berounskoj, te prianja svom dušom uz česku narodnost, premda Niemci silom hoće, da je njihov „Landsmann“.

Carević francezki, Napoleon imenovan je predsjednikom svjetske parižke izložbe, koja će se držati 1867.

Trnje i kupinje

Gavro. Kakova je razlika medju kazališnom redutom našom pokladnoga utorka i našim saborom?

Glišo. Iduć ljudi u redutu moraju sami platit, da mogu praviti komedije i sablazan, dočim se njekim u saboru za to plaća.

Luka. Kaži mi boga ti, što su to trihine, o kojih se tolíko pripovieda?

Grga. To su ti vrlo malene živinice, da jih prostim okom nemožeš ni opaziti.

Luka. E, kad su tako malene, zašto jih se sviet toliko plaši?

Grga Jer dolaze iz Njemačke, a odanle nedodje nam lje nikada ništa dobra.

A. Zašto su naša braća pravoslavna, a na čelu jim g. Ž., predprošle subote t. j. 24. p. m. izašla iz sabora?

B. Po svoj prilici, da pokažu Židovom, kako su voljni s njimi zajedno svetkovati šabes, te da tim proklamuju svoja čuvstva tolerancije.

De profundis clamamus ad te Domine, Domine exaudi voces nostras.

Dalmacija i Krajina.

„Ich habe gesiegt.“

Agramer Zeitung.

Brzojavne viesti „Naše gore listu.“

Pešta. Magjarski „Hón“ nudja se Hrvatom, da će jim biti službenim organom, a tako i novosadski „Komarac“. To je pravo, jer u trojednoj kraljevini imade toliko Magjarah i Srbah koliko i Niemacah

Iz Klokočca. Stara Bara pjevajuć redi se i pripravlja, da liepo posjeti svoju milu „tetu“ u Zagrebu te joj čestita na liepom i brzom avanciranju.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 15. ožujka 1866.** **Broj 8.**

Nove Kriesnice.

(Iz treće knjige.)

II.

Barunici L . . . . skoj.

Ljepota se, gospo, tvoja
Na daleko svietom čuje,
A hvale ti sve u spoju
Motreć pjesnik — pjesnikuje.

Crne oči, crna kosa
Kriesnicam su liep zametak,
A dragina od uzkosa
Tuzi mi je započetak.

Crno t' oko voljno čita,
Iz srca mi što navire;
Tvoja duša plemenita
Od pjesnika nezazire.

Jer hrvatskoj liepoj knjizi
Dragotna si mitilica,
A kud tvoji mignu mizi,
Leti pjesma pomamnica.

I klanja se tvomu duhu,
Hita ti se oko vrata
I vjerna je na posluhu;
Jerbo ljubav ljubav hvata.

Dok je dragog što na svietu,
Pjesma će te milovati,
I ko pčela sa dna cvietu
Iz duše ti slasti brati.

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

VIII.

Prosjak.

— Što? mudro odgovori Hervè to ću vam namah kazati. Načinite joj na zatiljku križ, jer je vidjela u paklu duha svoje pokojne majke.

— Je li moguće?

— Ili joj kaza dan i uru, kad će umrieti?

— Uboga starice!

— Bože, smiluj se njenoj duši!

— U istinu žalim tu siroticu!

Tako su sudili o posjetu nečastivoga.

Sad se se vrati Moustier sa Karlom, noseć u svakoj ruci tcžku kesu s novci. Opomenuv još jednom mladića, pozva prisutne k sebi i reče:

— Sutra, prijatelji moji, morate gospodina Karla slušati kao mene. Voljan sam doduše nasrnuti na te lupeže ili oružanom rukom, ili pako

Digitized by Google

platiti odkupninu. Ali Bog neće, da si oslobodim kćerku ljudskom krvlju. Karlo, ako nebudu zadovoljni s ovom svotom, to jim ponudi dva ma i triputa više! — Sad čujte! doda glasom nehotice udušenim: susretnete li čovjeka, kojega nazivljete prosjakom, to ga bez odvlake uhvatite i svežite!

— Višnji Bože! kliknu protrnuti seljaci. Prosjaka uloviti?

— Ako li se vi neusudjujete, učinit ću ja, smiono odgovori Karlo.

— Što? Zar se toga jadnika bojite? upita Moustier na silu se smješeć.

Istom on ovo izrekao, otvore se vrata, i u dvoranu unidje čovjek vodeći za ruku djevojku, koprenom zastrtu. Stavi se upravo naprama Moustieru. Baptista potiho cikne i skoči tri koraka natrag.

— Prosjak! zaore sva grla u jedan par.

Stara Treza, još sveudilj sjedeć u svom kutu, otvori oči i viknu očajano:

— To je on! dodje, da nas sve kazni! U neizrecivoj stisci baci mu se k nogama, grli njegova koljena i vičuć: Milost — milost!

— Tiho! šaptom zapovjedi prosjak, a zatim reče glasno:

— Odvedite ju, gospodine Moustieru; valja mi se s vami mirno razgovarati.

Trezu odvedoše, a Moustier upita;

— Što tražite u mojoj kući?

— Dodjoh, da vašim ljudem prištedim posla, odgovori; špilja chouanah je daleko, a put nevaljav, u noći strašan. Zato vam dovedoh kćer!

— Moju kćer? reče Moustier više od užasa, nego od radosti.

— Jest! strastno kliknù Karlo i htjede ju iz ruke prosjakove iztrgruti.

— Stojte, mladi gospodičiću! strogo zapovjedi prosjak; ništa za ništa. Prije nego li vam ju predam, moram spomenuti svoje uvjete.

Moustier naglo stupi k njemu, i reče pružajuć mu jednu kesu:

— Jeli ti dosta: tisuća franakah?

No prosjak baci zlato na zemlju.

— Tvojega duga nenamiri lje ni zlato ni diamanti, reče muklim glasom.

Moustier probliedi kao stiena.

— Tko si? strašljivo jecaše; što želiš od mene?

— Ja sam — poče tudjinac, ali namah presta.

— Što ti je do imena prosjakova. Taj mladić bijaše, neima tomu davno, u mojoj vlasti; hoću da mi ga umah predate!

Karlo trgnu mač kao munja.

— Ha! jadniče, vikne i biesno se baci na prosjaka, nu ovaj brzo rinu predanj mladu djevojku. Zatim oštro zazviždne.

Na taj znak obrate se svi u napetom očekivanju na vrata. I nemorahu dugo čekati. U jedan hip stvori se tu dvadeset i pet od pete do glave naoružanih ljudih — chouanah — medju prosjakom i služiuća di Moustierovom.

— Samo su dva proti jednomu! vikne Karlo. Na nje! na nje!

I poprativ tu zapovjed svojim primjerom baci se golim mačem u ruci na chouane, ali ga nitko nehtjedè slieditì. Chouani brzo razoružaju Karla i obkole ga.

— Da se ga nitko netakne, zapovjedi prosjak jakim glasom.

Moustier opaziv chouane uzmakne tja do druge stiene; glava mu padne na prsi.

— Ji li to u istinu on? šapne tihano.

Sada stupi prosjak, ili bolje: Juraj grof Croyatski k njemu.

— Baptisto Moustier! probesjedi dubokim glasom, sada si u mojoj vlasti! Ti izrode, koji si toliko ljudske krvi prolio, ti si moj sužanj. Na moj mig raznesti će te chouani na komade!

Strašno topotanje zagrmi. Pod se strese.

Moustier drhtaše na cielom tielu kao jasika.

— Tiho! zapovjedi grof; Baptisto, to si ti i zaslužio; ali ja ti opraščam — radi ovoga evo mladića, pokaže na Karla. Uzmi si natrag kćer! doda zatim.

— Jurju, to nemože biti, mrmljaše Moustier. On mi nebi nikada oprostio.

— Vi ste, mladi čovječe slobodan, obrati se grof k Karlu; Chouani, pustite ga!

— Što, gospodine? vikne začudjeni Karlo.

— Ali, primetne Juraj, sutra u devet satih na večer doći ćete u Plougazski gajić — sám — jeste li razumjeli?

— Jesam!

— Na vaše poštenje?

— Na moje poštenje!

— Dobro; oslanjam se na vas!

Tudjinac ćedno se nakloni Anki, oprosti se sa Karlom vrlo uljudno i namigne svojim Chouanom, neka odlaze na vrata. Chouani nebi bili rado onako naprečac pustili mladića, s toga oklevahu izvršiti njegovu zapovjed.

— Što će taj stari jazavac tako lahko izgreznuti? upita jedan.

Digitized by Google

Jednim skokom stajaše vodja sried dvorane.

— Jeste li razumjeli? zagrmi on.

— Morate pravedno raditi, usudi se jedan progovoriti; sužnja izpustiti, a odkupnine neprimiti, to je mnogo. Sudruzi, misliti li i vi tako?

Prosjak digne oholu glavu, odgrne plašt, a pod ovim ukaže se krasna osoba u sjajnoj uniformi geneneral-lajtnanta.

— Tko je govorio? upita strogim glasom pregledajuć četu.

— Ja gospodine, ponizno odvrati krivac. Bijaše to starac siede glave i grbava tiela.

Vodja mu migne da izadje.

Migne i drugi put, i starac stupi bliže prevrćuć rukama kapu na sve strane.

— Još bliže! hladno zapovjedi načelnik natežuć kokotić na samokresu.

U to zaplamti svjetiljka još jedanput, i razsvietli častnu osobu prosjakovu.

— Pomoli se! zapovjedi taj grobnim glasom.

Chouan klekne i moli vrlo lagano „Otće naš“!

Prije nego ustane reče:

— Već dvadeset godinah vjerno služim njegovomu veličanstvu!

— To je istina! potvrdi ciela četa.

— Ustani! zapovjedi načelnik.

Starac krzmajuć posluhne.

— Izgubih tri sina u ratu! primetne. Bože, smiluj se meni!

— Milost! — milost! zaori sa svih stranah.

Zapovjednik oklevaše njekoliko časovah, zatim turi samokres za pojas i upita: Kako se zoveš!

— Mathurin Morvan, iz Pornisa! odgovori siedoglavac.

— Mathurine Morvane u ime kralja darujem ti život, reče zapovjednik. No ajde kuda te volja, ti više nespadaš medju njegove podanike!

Starac stajaše kao gromom ošinut. „Volim da me ustrielite“, zdvojno vikaše: Ah za Boga, ubijte me!

— Milost! klicaše opet ciela četa.

Zapovjednik pridje k vratam. — Odtale! vikne gromovitim glasom.

Chouani odlažahu bacajuć pogled milosrdja na nesretnoga si sudruga.

— Dakle u devet satih! vikne grof, odilazeć za ostalimi.

— Neću zaboraviti, odgovori Karlo.

Još jednom baci se ubogi, izključeni, u prokletstvo sunovraćeni starac vodji pred noge. No taj ga odrine, ne surovo, nego odlučno, te izčeznu u noćnoj tmini kao sablast,

A stari chouan, prikrivajuć neprestano lice rukama ustane najedanput; gorki mu i prezirni posmjeh poigra na ustijuh, i neprogovoriv ni rieči izvadi samokres.

Za čas i on ležaše s razmrskanom glavom pred nogama Karla.

IX.

Sjenica.

Sliedećega dana u jutro ležaše u tiesnoj, malim prozorčićem providjenoj sobici, u najvišem katu gradske kule, stara Treza i driemaše. Kod glave sjedjaše čovjek, pozorno poslušajući rieči, što no ih iza sna besjedila.

Taj čovjek bijaše Baptista Moustier. Studeni znoj pošikavaše mu čelo, sad ustane i hoda po sobi, sad se opet posadi, al čim duže, tim postajaše nemirnijim. Napokon nemoguć više odoljeti nutrnjemu nagonu, probudi staricu. Ova se digne u postelji, te uzme divljim pogledom promatrati sobu.

— Jesi li ga vidjela? upita Moustier.

— Koga? o kom govoriš? odgovori starica, i zakri oči rukom.

— Njega — Jurja — razumieš?

— Njega? nisam; strašno sam snivala. Čuješ li, jel li bio to san? Ta on je valjda već odavna mrtav?

Moustier ponikne glavom.

— Tko to zna? mrmljaše on tihano.

— A tko drugi mogao bi to znati, nego ti, Baptisto, njegov ubojica? O nešali se takovimi strahovitimi uspomenami!

— Tà nešalim se, reče Moustier. No kaži mi, je li te što pitao?

— Dakle je ipak istina? klikne starica; čim se je više osvješćivala, tim joj je bilo jasnije, da nije sanjala, da ju je prosjak zbilja posjetio.

No sad odluči gospodara za nos voditi. Koliko ga prije ljubljaše, toli ga sada preziraše.

— Deder mi, molim te, mila Treza kaži sve, što ti je govorio, prosijaše Moustier pritisnuv se uzdano k njoj.

Treza, hinjaše najveću nevinost veleć: Bože milostivi! ako je to zbilja istina, onda mora da se je vrlo promienio, znaš li?

— U dvadeset godinah promieni se dakako spoljašnost čovjeka; reci mi iskreno, je li što govorio s tobom o njoj?

— O svojoj gospoji? upita nasmijav se Treza.

— Dà, samo se je sjeti; o krasna li bijaše to gospoja, a zvala se Alica!

— Odgovaraj, Trezo, na moje pitanje, hoće neuztrpljivo Moustier.

(Dalje sliediti će.)

*

Digitized by Google

Svomu milomu pobratimu

Dru. Ivanu Dežmanu.

i

zaručnici mu, častnoj gospodjici

Nelki Šmidovoj,

u slavu njihova vjenčanja dne 15. ožujka o. g.

Živio mi brate Ivo!
Živila mi Nelka tvoja!
Tako zvoni danas živo,
Zvoni živo pjesma moja.
Po hrvatskom običaju
Žice mi se razigraju,
Pa se ore moje žice
Kó zdravice iz čašice.

Blažen tebi danas danak,
Takov vas ti život budi,
Lazio kó milen sanak,
Ti se Ive naprobudi;
A nad tobom vazda bdila
Ženka tvoja, vierna, mila,
Ćuvala te, ljubila te
Kao cvietak sunce, brate.

Bog ti držó temelj kući,
Pokrila ju dobra sreća,
U njoj planduj pjevajući;
Nek se Hrvat svoga sjeća;
A kraj tebe kó reduša
Tvoja želja, tvoja duša,
Naše pjesme pobudnica,
Tvoja Nelka, Hrvatica.

Vrli bili vaši sini,
Liepe bile vaše kćerce,
Da su dika domivini
I hrvatsko u njih srce.
Kažte krvi s vaše krvi,
Da j' Hrvatu zakon prvi:
Budi vieran svomu rodu,
Ljubi dom svoj i slobodu.

Jošt su grudi željah pune,
Da ih glas u pjesme svije,
Da ih vjetar k tebi dune.
Al ti čitat hora nije,
Meni muka steže prsi.
I jošt jednom sad na svrsi
Od sveg srca kličem živo:
Živili nam Nelka, Ivo!

August Šenoa.

Žrtva.

Prizor iz posliednje poljske bune.

Žarki traci zapadajućega sunca pozlaćivahu obilnu ljetinu krasne zelene Ukrajine. Modro nebo kao oko božje svijalo se je nad čarobnom okolicom, zarubljujuć ju modrim rubom. Kolibice sela, kojim gospodovaše ruski general V., samotovahu, stanovnici radijahu na svojih poljah. — U svem selu ni glasa, već što ptičice čvrguću, rekô bi, zapadajućemu suncu poputnicu.

Pred vratima njeke kućice stoji djevojče zaodieveno liepim ukrajinskim odielom. Traci zapadajućega sunca titraju joj plavom kosom, koja no obrubljuje krasno lišce poput vienca zlaćana. Vidi joj se, kako bolnim srdcem sluša rieči kćerce spahije. Plemkinja bijaše ponositih i krasnih crtah; al sada mogô si joj vidjeti u licu nemir i ljutu bol.

— Svuda me okružava izdajstvo, reče Moskovkinja; bez prijatelja, bez vjerna sluge, samo još u tebe se nadam, da ćeš mi pomoći ti, koja si mi sestra po mlieku. Al Hanuško, ako nam nepodje za rukom, što sam nakanila, tad te čeka samo tamnica ili smrt.

— Pa makar, reče smjelim glasom mlada Poljkinja seljanka, za vas gospodično pripravna sam na sve.

— Dobro daklje; čim se posve smrkne, dodji, uzam sobom svoje nedjeljno odielo, u krčmu, gdje Kozaci noće, tamo ćeš me naći.

Privoljiv zakima djevče milom glavicom, te stisne plemkinji ruku.

Sad zaore na blizu glasovi vraćajućih se težakah. S druge strane išla je satnija ruske pješadi niz brdašce u selo. Jur oslabjeli traci sunca odbijahu se o svietlom oružju. Tužno li su se razliegali divlji napjevi moskovskih tlačiteljah po jadnoj poljskoj domovini.

Crna se već noćca bila počela s istoka zemljom širiti. Hanuška, ostaviv tajno otčinsku kolibu, podje hitro osamljenom stazom na ročište. Riedko je kada bila dosele u kukavnoj krčmi, u kojoj su Kozaci običavali odmarati se, vodeć cviet mladeži jadne Poljske u veliki ledeni grob — zemljopisci nazvan Sibirijom.

Žurno Hanuška koraca; da ju tko vidi, preplašio bi se misleć, da je zlokobna vještica. Čudne misli vrte joj se mozgom, i nehotice sjeća se tužnih pjesamah ukrajinskih, u koje je nesretni Slovjen prelio sav vaj tisućugodišnjega robstva i nesreće svoje. Sve joj se čini, kan da svaki listak, svaki cvietak šapće — s Bogom!

Napokon se pokažu razsvietljeni prozori krčme; Hanuška podje laganije. Pazljivo se vere kraj truloga plota, kojim je kućište krčmarovo opasano. Najednom se ukaže mužka osoba u

Digitized by Google

kozačkoj odori; preplašena Hanuška uzmakne. — U taj par znani glas zovne ju imenom, i ona upozna mladu groficu.

— Evo ti, reče plemkinja, list; gledaj, da mu ga kako predaš. Poznaš li ga?

— Poznam gospô, vidjevala sam grofa često; ta dolazio je u Varšavi svaki dan u vaš dvor.

— Ostalo znaš i sama — moram ga spasiti, ma me i života stalo — znaš kako ga ljubim. — Al djevojko, što ti je? Plačeš? Ruka ti drkće? Plašiš li se?

— Ne, odvrati junačka kći Ukrajine utrev suze, tako mi Bog pomogô, sve će dobro proći. Nu — ako se ja nebih vratila, budite uvjereni, da mi je smrt laka, samo ako ste vi i što vam je milo spašeni.

Hanuška poljubi mladoj grofici ruku. — Malo vrieme pastojalo i eto je u krčmi. Žid i njegova Sara čudom se začudiše opaziv nenadana gosta; al se opet umire začuv, da je posjetiv kumu u susjednom selu putem umorena prisiljena malko počinuti. — Najednom začu se iz vana topot konjah. — Kozaci su, vode njekoliko uhvaćenih Poljakah s bojišta u Tobolsk. — Hanuška pograbi svoj svežânj, pa se skuči kraj vratašcah, vodećih u komoru. — Kozaci skoče s konjah i naskoro se napuni nizka sobica sve po izbor Donjanah.

Čudni su junaci, ti Kozaci; vikli u divljoj slobodi na lakih konjih lietjeti širokom pusti, nemio ih udes zakle, da viekom samo jadne sužnje od tamnice do tamnice ili, što je triput gore, u Sibiriju vuku. — U jedan kut sobe smjeste sužnje, a u drugom se sami oko stola saberu, da si okvase grlce rakijom. Nije čudo, što Kozak ljubi rakiju, ona ga jedina može pravo okriepiti, poslie kako je 80—100 vrstah na konju projurio.

Hanuška pogleda bliede, izmučene sužnje; ne našav što je tražila, svrati okom plahim na otvorena vrata, kojimi je ulazio u taj par hetman kozački vodeć bliedoga mladića; desnica i visoko, gospodsko čelo bijahu mu povezana. Ponosno odbije hetmanovu ponudu, da ga podupre.

Mrkim okom pogleda Kozake oko stola, a zatim nesretne svoje drugove i braću sa bojnoga polja, koji su, živa slika i prilika bjede, ćućeli u kutu.

Hetman stane s krčmarom parlamentirati i za čas otvori Sara vratašca, na kojih je Hanuška stala. Sad il nikad. Poljak prodje kraj nje; u taj par, kad dodje tik nje, ućuti doticaj lake ručice i listak u svojoj ruci. Začudjen obazre se i opazi djevojku. Na očima joj pročita, da se radio njegovom spasu. Hetman neopaziv ništa, odvede mladića u izbu i tamo ga zatvori.

Za pol sata od prilike začuje se jauk iz komore, za tim padne njetko na zemlju. Uplašen poteče hetman unutra, pa se naskoro vrati pozvav krčmaricu, da pomogne sužnju.

— Nebi li vam ja pomogla, reče mirnim glasom Hanuška.

Hetman dozvoli. Za malo izadju obje, a Sara reče hetmanu, da je Poljaku već odlanulo. Čuvši to, prodje ga skrb za nesretnika.

Dočim je jedan dio Kozakah vani stražio, drugi je u krčmi pio i pušio. Napokon smjeste se svi pred kućom, da pod vedrim nebom prenoće. Bliedi mjesec razsvietljivao je sav prizor. Sve je mirno. Iz krčme izadje svečano nakićena seljanka, tihano se miče kraj spavajućih i pošalicom odgovori na uzklik straže. — Da si u dragune od garde pošla, djevojko! odvrati Kozak nasmijav se liepo uzrasloj djevojci, koja hitro zakrene za ogradu.

Za njekoliko časovah otvore se vrata opet, druga djevojka izadje; i ova se tiho, da ne probudi nikoga, provuče kraj spavajućih; ali straži pričini se to čudno; gromoviti „stani“! zaori; ona, nemogav strahu odoljeti, nagne bježati — puška puče: — A joj majko Čehostanska! — Hanuška pade na crnu zemljicu.

Gruvanj puške probudi sve; hetman skoči da prebroji sužnje, pogleda u komoricu — ona bje prazna.

Strašnim gnjevom uzavriev poleti na mjesto, gdje je Ukrajinka na svojom krvlju orošenoj travi izdisala. Stari kozak klečaše kraj nje dižuć joj glavu. Blagim posmjehom na licu upre modre oči u zviezdami posuto nebo.

— Održah svoju rieč; on je spašen, šaptne taj poljski angjeo; obojica biti će sretna.

— Što, — što veli? zapita naglo hetman, misleć, da će saznati, kuda je grof pobjego.

— Ništa više! reče tronutim glasom siedi Kozak, te skine, zatisnuv joj oči, čalmu.

Daleko razliegaše se pjesma žalostinka donskih Kozakah. Tu presta politika i narodna mržnja; prosti i surovi sliedbenici Davora, svi su klečali oko tiela umrloga angjela.

Preveo —ž—

Digitized by Google

Hrvati i Srbi.

(Dalje.)

Od god. 1835., kada su njeki revni muževi uhvatili se mučna, ali dična posla, da dignu naš narod iz njegova pugubnoga duševnoga sna, sjaše Hrvatom poput sjajne zviezde idea sloge: hoteć sva jugoslavenska plemena ili barma najsrodnija t. j. hrvatsko i srbsko, spojiti u književnoj radnji odreknu se svoga u poviesti slavnoga imena hrvaskoga. God. 1848., kad nastaše burne i pogibeljene okolnosti, prinesu Hrvati sve, što se mogaše od njih samo tražiti, da utvrde slogu medju oba plemena.

Kad je na saboru našem rečene godine zahtievao patriarka Rajačić, neka se uz Bačku i Banat takodjer i Sriem podčini novomu vojvodi, Stjepanu Šuplikcu, pristajaše uz taj predlog velika većina narodnih zastupnikah, a medju timi i tadanji kao kolovodje Kukuljević i Vukotinović, neračunajuć ovamo Gaja, koji je uviek radio u prilog obćoj slogi, ma bilo i na štetu hrvatskoga naroda. Jedini sadanji biskup Ožegović, muž razborit i shvaćajuć naše bratinstvo u pravom smislu, oprie se živo onomu zahtjevu Rajačićevu braneć postojano prava naroda ne samo proti patriarki, nego i proti argumentacijam gg. Gaja, Kukuljevića, Vukotinovića nemareć, što su ga njeki opadali za onda silno perhoresciranom izrekom: da želji posijati sieme nesloge i razdora medju braćom jednokrvnom.*) Srbi nemogu, ako i hoće, zaniekati, da su Hrvati najviše pomogli dići na noge onaj zavod, što su ga braća naša okrstila srbskom vojvodinom, — premda nebijaše ni slika i prilika tomu nazovu. A kad je absolutna vlada austrijska prikučila sve narode pod klobuk absolutizma, te zatvorila vrata svakomu slobodnomu izrazu političkoga mnenja: tad su Hrvati, vjerni svojoj ideji, na književnom polju radili prema mogućnosti gojeć uviek onu liepu misao o zajedničkoj slogi južnih plemenah kao nježnu ali i skupocienu biljku. Kad je god. 1860. ukinuta ona tobožnja vojvodina srbska, sva su hrvatsko-slavonska municipija podigla svoj glas na korist naše braće, a tako i sav narod u saboru g. 1861., kako je to već spomenuto.

Ovo su takovi čini, koje pripoviedat će poviest, dok bude naroda našega, pa ma upravo i niekala to naša draga srbska braća; jer se poviest neće nimalo osvrtat na to, hoće neće li oni htjeti toga priznati.

*) „Dragušica". Spisi Zdravka Niemčića; životopis barona Mirka Ožegovića, biskupa senjskoga, str. 166.

Ali neželeć nikomu krivice nanieti, hoćemo sada da vidimo, koliko su naša braća srbska uvažavala hrvatske plemenite napore. Moramo uztvrditi, da su Srbi od onoga doba pa do današnjega dana u tom dosliedni bili: da nisu htjeli ni mrvice žrtvovati od svoga, da pomognu Hrvatom izvesti slogu na jugu slavenskom. Pače u tom postupahu oni osobiti mudro, dočim su Hrvati naime počeli se odricati svoga imena te prinositi tu skupu žrtvu na oltar sloge zajedničke, dočim su jim svi ostali narodi slavenski zato pleskali, te veličali njihovo čisto rodoljubje; Srbi su šutili, kad što koju zlobnu o tom progovorili, nagovieštali, da se Hrvati stide svoga imena, pa nepuštajuć ni za dlaku od svoje Srbštine, malo po malo širili svoje ime sve dalje, te ga počeli protezati i na Hrvate. U početku dakako nebilo im pravoga razloga; al tu do brza pomogne im pokojni Vuk Karadžić. Ovaj zaslužni muž, umni poznavatelj i tumač našega jezika, ali inače nevješt poviesti i i hrvatskoj i srbskoj, napiše u svom „Kovčežiću" razpravu „Srbi svi i svuda", u kojoj dokazuje — svojim načinom — da u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji neima Hrvatah do one šačice Čakavacah, živućih u hrvatskom primorju; Štokavci da su Srbi negledeć ni na vjeru, a Kajkavci Slovenci. Ovom, n i k o j i m historičkim razlogom podkriepljenom, rekli bismo, tedencioznom i ne manje opakom tvrdnjom baci pokojni Vuk plamteću zublju u kup suve slame, i ova bukne u čas živim plamom — razdora i viekovitih prepirakah. Svim razmiricam, što se kasnje sbivahu, svemu onomu, što se je dogodilo god. 1861. i 1866 na hrvatskom saboru: svim tim dogodjajem treba tražiti vrelo u onoj Vukovoj knjižici. Srbi bo su objeručke prihvatili ničim opravdanu neistinu Vukovu, te kao u jedan korus na sva usta vikali: Hrvatah neima; hrvatski jezik, hrvatske knjige, hrvatsko-dalmatinsko-dubrovačka literatura: sve je t o s r b s k o. Njihovi emisari složno nastojahu i kod inostranstva razširiti tu ideu o Srbstvu: u Beču, Pragu, Lavovu, Moskvi, pače i Parizu širilo se jedino to ime, i braća naša mnijahu: za njekoliko godinah i nestat će imena hrvatskoga sa lica Europe, ono živit će jedino u poviesti; jer odatle nemogu ga Srbi uz najbolju volju nikako eliminirati.

Hrvati, skučeni pod težkim jarmom absolutizma i pritisnuti ljutom njemštinom, slabo se opirahu tomu nebratinskomu i upravo neprijateljskomu postupku. Naše novinstvo bijaše onda kukavno; „Narodne Novine", u rukuh g. Gaja i dra. Demetra više prianjahu Srbom nego li Hrvatom; „Nevenu„ bijaše mučno o tom pisati; pojedini literati slabo za to marijahu; pa su ovako i sami Hrvati Srbom olahkotili posao. Kad svanu dan 20. listopada 1860. već se je u Českoj, medju literati, tako po prilici pisalo o Srbih, kako su željeli u Novom Sadu ili Biogradu.

(Konac sliediti će.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. ožujka.

Pet punih godinah trebalo je da stečemo zavod, utemeljen, osnovan i podupiran našim novcem; zavod, zamišljen velikim umom našega mecena hrvatskoga, utemeljen nečuvenom u naroda našega darežljivošću, te podignut na noge pomoću cieloga naroda u Hrvatskoj i Slavoniji živućega; a taj je zavod naša akademija. Bivši upravljatelj naše domaće vlade nemogaše za četiri godine izposlovati, da se taj toli važni zavod oživi, da počme onako raditi, kako bi morao i kako je njegov slavni utemeljitelj bio zamislio. Sad tek dobismo, čemu se već davno nadasmo; pa hvala Bogu, da je i sada. Važnost akademije hrvatske osjeća savkoliki narod naš, to je on najljepše dokazao prigrliv velikim uzhitom njeno utemeljenje zahtievajuć i moleć vladu svagdje, gdje mogaše dići svoj glas, da mu dozvoli oživotvoriti, što je svojim novcem ustrojio i što će svojim novcem uzdržavati. O potrebi akademije govoriti čini nam se suvišno; dovoljno je, reknemo li, da je njoj odredjeno važno, pače najvažnije mjesto medju sličnimi zavodi u našoj domovini. To će biti košnica, u koju će marljive pčele — učenjaci naši, prinositi med umlja i znanja sa svih krajevah prostrane domovine naše; iz nje sinuti će narodu blago svjetlo znanstvene naobraženosti. Ona će razbistrit našu slavnu, ali i do sada prilično tamnu poviest te objelodaniti, utvrditi i dokazati takova djela naroda hrvatskoga, koja će mu pred Europom još i jače osvjetlati lice, pa ujedno sve naše jednoplemene te inoplemene protivnike upravo osramotiti. Akademija utvrditi će pravila našemu krasnomu jeziku, da jih nebude svaki pisac slagao po svojoj volji, te se njih i držao; da nebude nijedan tobožnji ma baš i čelavi jezikoslovac mislio, njemu jedinomu pripada monopol filologičkoga znanja, misleć da drugi, osobito mladji, nesmije niti više znati, niti mu gdjegod prigovoriti. Ona gojiti će i ostale struke znanosti te podupirati i kod nas toli zanemarenu umjetnost. — Nu hoćemo li, da bude akademija zbilja i na korist i slavu hrvatskomu narodu, to treba, da budu njeni članovi zbilja cviet naših učenjakah; da se u njoj stiču najdarovitiji, najumniji i pravi gojitelji znanosti; muževi, koji su do sada već dokazali, da su zaslužili to mjesto. Na to valjalo bi osobito paziti, pa se u tom poslu neosvrtati ma bilo na kakove obzire, nego birati medju dobrimi najbolje; muževe i odlične u znanosti i prave iskrene domorodce, koji će gojeć i zanimajuć se znanošću jedino u prilog ovoj raditi, a neće tjerati kakovih posebnih svrhah, nego imajuć pred očima jedino korist i slavu naroda hrvatskoga prama tomu cilju uviek i snažno raditi. Ovo isto valja i o častnicih akademije, kao što su: predsjednik i tajnici (sekretari) akademije, itd. Znajuć dobro, koli je znamenit položaj častnika kojega u obće, nećemo promašiti, reknemo li, kako nebi željeli, da se na to mjesto postave ljudi, o kojih se uz najbolju volju nemože reći, da su radili u prilog hrvatskomu narodu.

Ovako sastavljenu akademiju pozdravit će ne samo narod naš na jugu, nego i sav slavenski sviet kao pravu blagodat. Nu bilo kako mu drago, slava onoga muža, koji je tu veličanstvenu misao zamislio, velikimi ju žrtvami utemeljio, oko nje uviek nastojao; slava toga hrvatskoga Sechenyi-a sjati će dugo i svjetlo, i kasno naše potomstvo, dok bude pravih svoj narod iskreno ljubećih Hrvatah, ne samo da će najvećim preziranjem sjećati se onih ljudih, što nanj po novinah viču, nego i zahvalnim srcem podvikivati: slava Strossmayeru!

Uz akademiju potvrdilo je nj. velič. i pravila o preustrojenju narod. muzeja. Nu i o tom drugi put više.

(Matica dalmatinska.) Iz napisnika književnoga odsjeka „Matice dalmatinske“ priobćujemo, da je g. Stjepan Ivičević iz Makarske pripravan sastaviti pučku ručnu knjigu za občinske uredovne poslove, koja bi imala sadržavati novi občinski pravilnik, jasno raztumačen itd. Odsjek književni odluči, da se ponuda prime, pa bude li djelo odobreno, te će ga Matica tiskati na svoje troškove. — Nadalje odluči odbor, da će od svake knjige, što ju izdade Matica, pokloniti po jedan otisak radi zametka knjižnice novo podignutomu učiteljskomu slovinskomu zavodu u Arbanasah.

— (Občinsko vieće) u Obrovcu, u Dalmaciji zaključi u sjednici, držanoj 22. siečnja o. g., a kako pišu „Narod. listu“ — da od sada mora da bude u vieću hrvatski jezik službenim.

— (Srbsko narodno pozorište.) „Srbobran“ priobćuje u br. 19. o. g. obširniju kritiku o narodnom srbsku pozorištu u svom „podlistku“, pisanu iz Sombora, u kojoj pisac žestoko udara na sadanje kazalište srbsko veleć, da upravo ništa nenapreduje. Medju ostalim veli taj dopisnik: „Osobita napredka vidi se samo u gdje. Ljub. Kolarovićeve i Ružićke — Ružića i Kolarovića. Znak, da je tudje podnebje za vreme boravljenja u Zabrebu za dvie godine većma u pogledu napredovanja uticalo, nego 5 godinah pod današnjom upravom na ostale glumce“. I mi smo u ovom listu česće pohvalno spominjali gg. Ružića i Kolarovića, ali se nesjećamo, da li smo ikada pohvalili spomenute gospoje.

— (Gdična. Matilda Malingerova) vrla hrvatska pjevačica, angažirana je, kako javlja „Zukunft“, na dvorskom kazalištu u Stuttgartu.

Kazalište.

U jednom od posliednjih brojevah rekosmo, da se nikako nemogu dopadati našemu ob instvu komadi, u kojih se crtaju običaji i narav njemačkoga življa iz srednjega vieka. Nov dokaz tomu, sto onomad rekosmo, pruži nam opeta za nas nov komad „Paprenjarka Ruža“, što ga naš odbor odredi za predstavu na korist učiteljske zadruge. Predmet komadu crpljen je iz sriedovječne poviesti naroda njemačkoga, koji bi jedino mogao zanimati oduševljenoga Niemca,

Digitized by Google

nipošto pako Hrvata. Napisa ga poznata Birchpheifferova, koja jo više komadah priredila za kazalište, od kojih su njeki našemu občinstvu već poznati.

Pojedini značaji nacrtani su liepo i onako, kako nam jih poviest zbilja kaže, samo moramo primjetiti, da je značaj Gerhardov, skoro bismo rekli, prepisan iz romana Špindlerovoga „Der Jude“. Gledeć na samu predstavu, na koju dodje malo občinstva, moramo reći, da nismo bili nimalo s njom zadovoljni; jer su, izuzam gdčnu. Tomaševićevu, gdina Branoga i gdina. Mandrovića, ostale zadaće bile u rukuh kazališnih početnikah i početnicah; česa neshvaćamo. Predstava bijaše odredjena za plemenitu svrhu, a odbor, ili dotični g. artistički ravnatelj, bio bi morao dati glavnije uloge osobam vještim; jer neda se tajiti, i ova vještina pojedinih igračah privlači občinstvo. Al ovako te večeri vidjesmo njeke vrstne predstavljačice po ložah, dočim su gdčne Paškajeva, Zobnićeva itd. na pozorištu figurirale; osobe, od kojih se prva rabi u neznatnih ulogah, a posliednja kao statistica. — Da nije bilo gdčne. Tomaševićeve i gg Branoga i Mandrovića, bilo bi se moralo občinstvo još prije predstave razići; ove tri osobe nastojahu jedino da spase, što se je spasiti dalo.

„Zviezda moje sreće“, nova vesela igra, prevedena g. M., spada medju najhrdjavije prevode ove saisone. U kazalištu te izvan njega pitahu nas ljudi, što radi onaj gospodin, koji bere za to plaću, i komu je dužnost recenzirati sve komade, zašto propušća onakove jezične strahote; zašto dopušta, da se onako grdi naš jezik, te ga upravo izpostavlja ruglu i smiehu onih, koji mu i onako nisu prijatelji; a prave prijatelje jezika i kazališta upravo tjera iz kazališta, jer vole kod kuće sedjeti, nego onakove nesgrapnosti slušati. Al nezadovoljni, da su jedne večeri mučili njim občinstvo, porinu ga odmah i sliedećega dana na pozorište isto onako nagrdjena sa svimi pogrieškami, koje su paće igrači njekom osobitom emphazom naglašivali. A pri svem tom gotovo nitko nije znao svoje zadaće na izust, a najmanje g. Freudenreich, koji je igrajuć morao neprestano prisluškivati šaptalca, pa mu je dakako igra bila hrdjava. Mi štujemo g. Fr., ali nebi želili, da u buduće mjesto njega govori šaptalac.

M.

Smjesice.

(Nagrada.) Ruski skladatelj A. Serov satvorio je novu rusku operu „Rognjeva“, koju su u Petrogradu već predstavljali, pa ju silno hvale. Car Aleksander obdari ga sa 2000 rubaljah, osim toga dobivat će do smrti svake godine 1200 rubaljah. A naš Lisinski malo da nepoginu od gladi! —

-- (Česka glasba.) Naša braća Česi liepo napreduju u glasbenoj umjetnosti. Dugo vremena imadjahu oni jedinu svoju operu „Drátenik“, od poznatoga skladatelja Fr. Škroupe. A eto u najnovije vrieme pomnoža se znamenito broj njihovih operah; evo ih: „Vladimir“ od Skuherskoga; „Templaři na Moravě“ od Šeborova; „Braniboři v Čechách“ od Smetane, „Prodana nevěsta“ od istoga skladatelja i „Zaboj“ od Zvonaŕa. Sada radi Smetana na trećoj svojoj operi „Dalibor“, Laub na operi „Vodnik“ a Mayer na „Slorymiru“.

Trnje i kupinje

A. Što veliš o nedavno dva puta igranom komadu u našem kazalištu „Zviezda moje sreće?“

B. Hm, mislim da se nemože pohvaliti, kako da je našao liepo „gostoprimstvo“ kod Zagrebčanah, koji po svoj prilici „posjeduju slab značaj“, te mu nisu ni poviknuli: do „vidjenja“.

Adam bijaše prvi demokrat, buduć prvi prognan iz domovine. Raj zemaljski bijaše prvo mjesto, nad kojim se proglasilo obsadno stanje, jer je Jehova postavio raju pred vrata angjela maćem u ruci.

Poziv.

Budući se srbskomu narodu nanosi golema nepravda, što se njegovi Jovani silomice i pooti naravskomu i božjemu pravu krste Ivani; to ovo pozivljem sve kolike srbske Jovane, kojim su imena izkrivljena, neka se čim prije prijave kod podpisanoga, da se za vremena potraži tomu lieka te izbriše ta ljaga sa naroda srbskoga.

Jedan nar. zastupnik,
koji neće da bude Ivan.

Brzojavne viesti „Naše gore listu.“

Velika Gorica. Danas je u velikom broju sakupivše će občinstvo sl. i plemenite občine „Turopolje“ jednoglasnim majoritetom zaključilo umoliti peštanski sabor, neka ga smjesta utjelovi guberniju riečkomu. Ujedno odluči u budućoj sjednici proglasiti zakone ugarskoga sabora od god. 1848. (Nevjerujemo. Ured.)

Rieka. Ovdašnji „Ungharesi“ umoliše peštanski sabor, neka jim dozvoli služiti se u svojih poslovih jezikom turskim, dok nauče magjarski.

Dobrovoljni prinesci.

Za podporu mladoga našega zemljaka Milakovića posla: Jedna odlična domorodka iz Varaždina 10 fr. a. v.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 6.

Hrvatu ponos grud diže,
Kad ime Šubićah čuje:
Al' jače grud mu se diže,
Sigetskog' kada spomene.
Slava ti, hrvatska diko!
Šubiću, Sigetski Niko!
Pao si Niko već davno,
Al' ime ti j' uvjek slavno.

Razriešiše: gg. Gjuro Hadvig, Niko Hajdić N. Segedi i N. Lj.

Listovnica.

G. Vlad. Nikoliću u Bekteżu. Srdačna vam hvala na poslanom; nadamo se, da nećemo čekati dugo na obećanu pripoviest. — G. Nik. Hajdiću u Kraljevici. Sve primismo; hvala liepa, pošaljite i više. — G. D. S. Garčinskomu. Hvala, pripoviest pregledat ćemo. — G. Vodopiću u Karlovcu. Hvala, al se neljutite, što do sada ništa vašega neupotrebismo; bit će. — G. Dru. N. I. Zar ste zaboravili na „Naše gore list“? — G. Dav. Kolariću. Razvidit ćemo.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cieua u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 25. ožujka 1866.** **Broj 9.**

Nove Kriesnice.

(Iz treće knjige.)

III.

Matildi Malingarovoj

Još u uhu glas mi zvoni,
Glas romonit zvonka grla;
Od milja se milje roni,
Iz dubine slast navrla.

Još u uhu mome zuje
Rodoljubne tvoje rieči,
Tvoj me oganj zamamljuje,
Tvoj mi ponos dušu lieči.

Tvoja slava uzdiže me,
Tvoj me milak oporavlja,
A duše ti rajsko pleme
Na domak me raju stavlja.

Još u uhu mom šapuće
Tihi šapat tvoje šale;
Šurke duše djevujuće
U srce se zakopale.

I jerbo su bar i za liek
Kriesnice ti omiljele,
Ti ih nosiš u sviet dalek,
Da ti štogodj naški vele:

S tog ti evo uspomene
Sladka časa i veselja;
A za dragom, znaj, da mene
Još neminu živa želja.

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Dalje.)

IX.

Sjenica.

— Dà, da, nastavi starica. Liepu imadjaše rusu kosu, srebrni glas — ah liepa bijaše gospoja.

— Prokleta! zamumlja poluglasno Moustier.

— O ne, ne, klikne Treza, Baptisto, nije ona ne, nego ti si proklet, osudjen zato, jer si ju ubio. — Ona je u nebu, prosi Boga. da ti pripravi dobrano toplo mjestance u paklu; ha! ha! ha!

Još izmrmlja njekoliko nerazumivih riečih, zatim prikriv glavu blazinom, neodgovaraše ni riečce na nijedno ostalo pitanje gospodarovo. Moustier nemogav s njom ništa opraviti, ode dolje.

— Ta nit netrebam njezina razjašnjenja, snovaše on silazeć niz stube. To je on, poznah ga vrlo dobro. Ovako razmišljajuć, unidje u vrt. Tamo

Digitized by Google

sjedjaše Karlo s Ankom u sjenici, gusto obrasloj u ljetu, no sada skoro proglednoj. Imadjahu si obojica toliko pripoviedati!

Moustier idući za sjenicom u svojoj raztrešenosti niti jih neopazi, pa htjede dalje; al najedanput pane mu na um djavoljska misao i on stane.

— Da, da, reče samu sebi; to bi bilo dobro! Ali ne, svoga otca nesmije ubiti, to bi bilo grozovito! No mora mi ga dovesti, pak ćemo — vidjeti!

Glasan poljubac probudi ga iz razmišljanja.

— O ljubezno Anko! o da znaš, kako te ljubim, vikne u taj hip zanešeni Karlo.

— Čekaj samo, na to ću ti ja odgovoriti! pomisli Moustier.

Bane u sjenicu pa odskoči za korak natrag tobože u čudu. Zatim reče gorko: To je dakle plaća za moja dobročinstva?

— Gospodine Moustieru! Dragi otče! poviknu kao iz grla oba ljubovnika.

Moustier se podboči. Karlo stajaše ravno pred njim; Anka si pokri lice rukama.

— Karlo, da mi se ovoga časa nosite iz kuće zapovjedi Baptista strogo.

— Gospodine Mostuer! pentaše prestrašeni mladić.

Moustier svrati oči prama nebu veleć ozbiljno:

— Mnijah, da poznam značaje ljudske; ali takove nezahvalnosti —

— Gospodine Mostieru, čujte me, moljaše Karlo osviestiv se; ja sam —

— Tiho Karlo! Zar hoćete i lagati?

— Kunem vam se —

— Tiho, velim!

— Dragi otče!

— A ti, gospodično, jesi li i ti nevina?

Anka nemogaše odgovoriti.

— Gospodine, ozbiljno govori Karlo; ja ću mjesto nje odgovoriti. Jest, ona je nevina, kao angjeo!

— I hoćeš da me još varaš? izdere se nanj Moustier; uzeh te u kuću kao sirotu, a ti mi zavodiš diete?

— Zaklinjem vas —

— Da te ljubi, nastavi Moustier, ali promienjenim glasom: prisegao bi da te ljubi. To rekav, oštro mu pogleda u oči, pa reče: Čemu si se nadao, čovječe?

Karlo nemogaše na to ništa odgovoriti.

Moustier pogleda ga prezirno, i povede djevojku na stran.

— Anko, ljubiš li ga? zapita ju prijazno.

Tri puta moradje ponoviti to pitanje dok mu odgovori: da.

— Nesretno diete! vikne otac teatralnim patosom. Toga sam se bojao! Zatim uze ju za ruku i odvede u grad.

Za deset časovah pozove Karla u svoju sobu.

Kad je ovaj bojazljivo unišao, pokaže mu Moustier muče stolac, strogo ga pogleda, pak poče:

— Ja sam stvar kako valja razmislio; ti se moraš s mojom kćerju vjenčati.

— Kako? je li moguće? radostno viknù Karlo.

— Ili ću te protjerati iz grada kao biedna prosjaka, hladno prihvati Moustier. — Šuti! nezakrši mi rieči! zapovjedi, kad htjede Karlo progovoriti. — Ja sam vlastnik Croyata, mogu dakle lahko — — dobro, dobro! reče opet, videć, da hoće govoriti. Velim ti, nezaplići mi se u rieči. Znam, što hoćeš reći.

— Ta ja ni neću ino, nego Anku za suprugu!

— Ali ja, mladiću, ja toga neću, razumieš li?

— Gospodine, ako moram odavle — poče Karlo —

Moustier mu opet zapovjedi da šuti, i nastavi:

— Ne — neću, nego što više, hoću, ali uz jedan uvjet. —

— Kakov je to uvjet? zapita znatiželjno mladić.

— Čuj dalje; već sam ti to jednom kazivao, i činjaše mi se, da si tomu sklon. Dakle znaj: želim onoga čovjeka, kojega svi „prosjakom“ zovu, no koji po mojem mnenju nije ništa drugo, no plemić, i to iz ove okolice —

Tuj se zažari.

— No! povikne neuztrpljivo Karlo.

— Želim toga čovjeka uhvatiti!

— Dajte mi do dvadeset ljudih, pretrgne mu rieč vatreni mladenac.

— Dobit ćeš jih, reče Moustier. Ali rado bih, da se to izvede bez velike buke. Opet stane mišleći, da će se Karlo ostalomu dosjetiti. No ovaj ga nije razumio, i zato nastavi Moustier. Rado bih, da pri tom nebude velike buke, to jest, da se to tajno izvede — za kakovu god cienu!

— Za kakovu god cienu? lagano probjesedi mladić.

— Za kakovu god cienu, razumieš li?

— Nerazumiem!

— Dakle moram to jasnije protumačiti. Danas Karlo sastati ćeš se s tim čovjekom.

Karlo se nemilo trzne. Ali Moustier je to trzanje zlo tumačio.

Digitized by Google

— Nemoraš niti u pogibelj, doda Moustier naglo. Ja mislim ovako: Tvoji ljudi već će se prije sakriti u busiju.

— Ne, nikada! naglo vikne Karlo, to bi bilo sramotno izdajstvo. Zar me, gospodine Moustieru, držite za lopova?

— Ta prokleta Croyatska krv nemože se nikako ugušiti, mrmljaše ovaj srdito. Dakle moramo to drugčije pokušati,

I nebrineć se više za ljubav svoje kćeri razmišljavaše jedino Moustier, kako bi se najlasnije prosjaka dočepao. A imao on u istinu i uzroka, da taji uhvaćenje prosjakovo. Pred ovoliko godinah nebilo s kriminalnim sudom ništa bolje, nego i sada; kao što danas, tako i tada bijaše javni sud takovu čovjeku, kakov je Moustier, nješto grozovita. Dodje li napokon prosjak pred tribunal, to nepreostaje gospodinu vlastniku grada Croyata ništa drugo, van oprtiti torbu, pak što žurnije reći s Bogom zemlji Francezkoj. Ma bio zločin i pred petdeset godinah počinjen, sud vazda nadje svjedokah.

Moustier poznavaše dobro Karla, i znadjaše, da se može na njegovu zadanu rieč osloniti. Da mu je mladić svoju pomoć obrekao, imao bi razloga vrlo se ga bojati; al ovako nesmjedè se nanj osloniti.

Sad se Baptista sjeti gospodina adjunkta Lefeuvrea. Čovjek taj nebijaše niti junačkoga srdca niti svomu gospodaru osobito vjeran; ali je svatko o njem kazivao, da se neboji ni djavla, i zato je bio za ovakovo poduzeće sasvim sposoban.

Moustier se s njim dugo i tajno dogovaraše. Adjunktu dopade se njegov predlog, jer je od njega imao dvovrstnu korist. Jednu, što se je savršeno osvjedočio o zlotvornom srdcu svoga zapovjednika; drugu opet, što je dobio liepu svoticu za nagradu. Zato pristane radostno na to, da ide sa dvadeset i pet najodvažnijih momakah u gajić Plougazki, prosjaku u tajne zasjede.

— Gospodine Lefeuvre, opomenu ga Moustier na odlazku, nemorate ga ubiti, razumiete li?

— A što onda, ako se bude branio? hladno zapita adjunkt.

— No, ako se bude branio, odgovori Moustier, morate činiti, što vam bude moguće. U ratu obori često nenamjeravan, ali nesretan hitac. No gospodine Lefeuvre, vi ste mudar i oprezan čovjek, na vas se sasvim oslanjam.

X.

Razgovor.

Očajano izadje Karlo iz sobe Moustierove. — Turobno se šetaše na vrtu, tražeć Anku, da se š njom oprosti; kad al najedanput začu gdje njetko zove: Karlo, Karlo! Ogledne se brzo, al na gradskih prozorih neima nikoga. Isti glas zovne ga i drugi put, i tek sada prepozna u njem Trezin glas.

Starica nije ga smatrala za sirotu, za nahod, nego za sina, za jedinoga baštinika svojega bivšega gospodara, i gojeć prama njemu veliku nježnost i nagnuće smatraše ona Karla još sveudilj za diete, nit neopaziv, da je medjutim već do jaka mlada muža narasao.

Jutros joj pritešča na srdcu; vidje, da je smrt blizu, pa mu htjede zato u zadnji čas povjeriti grozovitu tajnu. Al kad stupi na vrata njezine sobe, stajaše neodlučna prama njemu neznajuć, kako da počme; s toga viknu: „Za Boga, moje diete, što ti je? Što se dogodi, da si tako blied?

Da mu odlane na srdcu, izpripovjedi joj sve, što je sám znao. Kaza joj svoju ljubav prama Anki, i nepoštena snovanja Moustierova. Dok je pripoviedao, izjavljivaše Treza često glasnimi uzklici svoj gnjev il užas, ali tako žestoko, da je Karlo s udivljenjem primetnuo: „Trezo, valjda ima kakovih važnih razlogah, da uhvati toga čovjeka?

— Razlogah? zlobno vikne Treza. Razlogah, veliš?

(Konac slieditи će.)

Ublaživanje.

Smiri mi se, željo moja!
Kud te silni vihar goni,
Bezgraničnih preko onih
Stazah, uvjek bez pokoja,
Tražit uzor sve vrline,
Da ti jednom pokoj sine?

Svemu, štogod biva kada,
Hitra krila prostor veže:
Mrava, lava on ti steže,
Izvan njega ništ' nepada;
A ti, željo, brzo samo
Letiš, letiš — Bog zna kamo!

Izmed zemlje i nebesah
Tvoji puti nek se kruže,
Krieposti se i tu druže
Sjajem rajskog tu uresa —
Iznad zemlje diži mi se,
Al' nepredji neba vise!

I. Z.

*

Digitized by Google

Već je zapremljeno.

Crtica iz života njekoga suvišnjaka.

Dugo si razbijahu učenjaci glavu, da li će naša stara zemlja i za sve buduće zemaljske gradjane dosta prostora imati, ili će mozbit koji od budućih nadošljakah naći već svaki kut i svako mjestance zemaljske kruglje popunjeno i zapremljeno, te tako prisiljen biti, da se umah vrati u Abrahamovo krilo. Poslje duboko-učena iztraživanja pronadjoše, da se mnogo i mnogo godinah neimamo takova prenapućenja bojati i da će naši sinovi, unuci i praunuci jošte uviek dosta hrane i prostora imati.

Čast i poštenje svim u njihovih učenih iztraživanjih, ali što se tiče toga zaključka, to moram o njihovom znanju vrlo dvojiti, buduć ja već sada na ovom svietu poznajem njeki stvor, komu neima mjesta. „Za sve imade zemlja dosta prostora“ — samo za mene ne.

Od moga poroda počam proganjaše me sudba „suvišnosti“; jer sve okolnosti to pokazuju, da sam ja samo njekom bludnjom i neopreznošću svietlo naravi ugledao. Do onoga nesretnoga dana, naime moga poroda, imao je otac jedanajstero djece. — Broj doista nemalen, nu otac moj imadjaše veliko i otvoreno srce, veliku glavnicu ljubavi, a bome i veliki stan. U njegovom srcu i stanu imala su sva djeca dosta veliko igralište, a njegova ljubav svu je djecu pratila i dragala, te jih obskrbljivala svimi potrebitimi svarmi. Da što više, jošte se je nalazio jedan stanoviti „plus“ tih svih liepih stvarih, koji je bio spravljen za dvanajsti očekivani porod. Taj dvanajsti pako imao bi biti i stražnji, tako je barma bilo svečano izrečeno. Za taj toli ožudjeni i svečani doček bilo je već sve pripravljeno: rubačice, povoji, zibka i naručaj ljubeznoga otca. Sve većma bližio se taj važni trenutak. U djetečoj sobi sakupljena bijahu moja braća i sestre; u drugoj sobi čekaše otac običnom ozbiljnošću na novi božji blagoslov; u obabinjaćoj pako sobi bijahu sve moguće rodice i tetke od 10 miljah daljine sakupljene, sve u propisanoj za takove zgode uzbunjenosti i smeći. Ova postigne sada svoj vršak; već htjedoše neke slabo-živčaste tetke u nesviest pasti: al' eto napokon začuje se glas djetečji; novi zemaljski stanovnik prijavi svoj dolazak, žurno se otvore vrata od bližnje sobe, te u ruke čekajućemu otcu urinuše njekakav mali stvor; otac poljubi taj stvor, stvor viče; sveobće ganuće, i prvi čin te obiteljske drame, činilo se, da je svršen.

Rekoh „činilo se, da je svršen“; jer malo drečalo, kojega dolazak upravo pokušah dramatički predstaviti, nisam bio ja, to je bio njetko drugi, ja pako učiniti ću svoj naklon malko kasnije. Usried najvećega ganuća čulo se je iz sobe obabinjaće novo drečanje, novo uzdisanje, nova nesviestica tetakah i napokon novo djetečje vikanje. Novi stanovnik došao je u taj žalostni stan! K dvanajstim — trinajsti! — a to sam bio ja!

I sada se doduše vrata od bližnje sobe žurno otvore, nu otac nije mogao sada novoga nadošljaka u svoj naručaj primiti, taj bo bio je već zapremljen, a niti ni se nije sjetio, da me poljubi. Na jedno diete bijaše on pripravan, te za ono jedno imao je jošte prostora u svom srcu; neočekivana pako ugnjelica bio je doista nepozvani gost, te nijedan kutić nije bio zanj prazan; mjesto u otčinskom srcu bijaše zapremljeno. Ali za to još kako tako; nu i jedina zibka bijaše već zapremljena, te sam s toga morao zadovoljiti se zibkom, na brzu ruku stvorenom, iz koje sam spao. Buduć je dadilja na drugo diete pazila, to sam imao po svoj prilici jedino angjelu čuvaru zahvaliti, da se nisam padši ozliedio, već pod zibkom mirno san nastavio. Što me pako nije rečeni angjeo čuvar i od samoga pada sačuvao, tomu je valjda uzrok, što je on u svom dvostrukom zvanju kao zaštitnik pijanicah i djece, valjda bio upravo zabavljen dizanjem koje pijanice, pa tako k meni zakasnio. Nu bilo kako mu drago, dosta, drugo jutro digoše me izpod zibke, te odnesu u crkvu na krst.

Što me je kod svečanoga krsta gospodin župnik sasvim zanemario, te istom kasnije, poslije dovršenoga krsta moga predšastnika, samo mimogredce poškropio vodom, to napominjem, što ja taj površni krst jednim uzrokom smatram, da nepostadoh nikada cieli kršćanin. Ali sada se još druga neprilika pojavi kod tog svećanog čina. Ja nisam imao kumovah; samo za jednoga bijaše to, toli nuždno sredstvo pri ruci, na drugorodjenca nije se niti mislilo do zadnjeg časa. Napokon se ipak odluče iz milosrdnosti prisutni kumovi i kod mene mjesto otčevo zastupati; ali sada istom započe prava nesreća. Kakovo da ime dobijem? Kumovi dadoše sva svoja imena sretnomu bratu, a ja, mnijahu oni, nemogu nikako tih imenah nositi radi smutnje, koja bi se stoga poroditi mogla. Neznajuć šta da rade stajahu ovdje, dok se jednomu od njih, koji je po svoj prilici morao njekada nješto latinski znati, neizmakne izraz: „Superfluus“.

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

Hrvati i Srbi.

(Konac.)

Ovako postupahu Srbi poslie godine 1848.; poslie one naime godine, kad su Hrvati — po mnenju „drage“ naše braće — najsjajnijim načinom zasvjedočili, koliko jim je do prave sloge; kad su donieli toliko žrtvah i političkih okrnjiv toj braći za ljubav i samu Trojednu kraljevinu, neračunajuć ovamo duševnih, koje se već toli visoko popeše, da je dr. Lj. Gaj bio počeo svoje „Narodne Novine“ i ćirilicom štampati. Naša braća vraćahu nam tu ljubav sliedećih godinah upravo onako kao i austrijska vlada, pače još i gore; Srbi otimahu nam ne samo ime i jezik, nego upravo trubljahu svietom, da nas neima; dočim je Bachova vlada barma u toliko čovječnije postupala, što nam prepusti, da se možemo svojim imenom zvati.

Kako već napomenusmo u posliednjem broju, ugarska politika razkine god. 1860. onu tobožnju srbsku vojvodinu. To Srbe vrlo ogorči, a dobroćudni Hrvati, dočepav se barma ponješto svoga starodavnoga ustava, živo se zauzimahu za tu vojvodinu. Dakako, napori naši neurode nikakovim plodom, austrijski Srbi nedobe nikakova posebnoga teritorija, a budući svakako hoće da igraju ma kakovu političku rolu u Austriji, to svratiše oko od Ugarske na trojednu kraljevinu, nadajuć se ovdje onomu, česa jim Magjari nikada dati niti dozvoljiti neće. Nemogav uzkrisiti vojvodine hoće da se trojedna kraljevina podjeli na srbsku i hrvatsku. Doduše nezahtievaju oni, neka se ona politički raztrga, nego hoće privoljiti Hrvate, neka priznaju, da je trojedna kraljevina jednako svojina naroda hrvatskoga kao i srbskoga, nadajuć se, kako će doći vrieme, te će se trojedna kraljevina zvati samo srbskom. Odatle ona vika na g. Kukuljevića god. 1861., što je uztvrdio živu istinu, da u Krajini biva narod hrvatski, iz toga vrela poteče i ono pismo pokojnoga patriarke. I ovako prenesu oni onu borbu proti Hrvatstvu sa polja književnoga na polje političko.

Hrvatski sabor prizna, da imade i Srbah u trojednoj kraljevini; tim stekoše naša braća temelj, na kojem uzmu živo dalje raditi, i to tim intensivnije, čim su Magjari jače upravo ignorirali svaku njihovu želju. Poslie godine 1861. svrati se opet ta borba na polje novinsko. Svi se živo sjećamo polemike, što su ju vodili „Pozor“ i „Srbski Dnevnik“, a i ovaj naš list radio i borio se je vazda prema svojim silam, i to ne iz objesti, nego upravo prisiljen, da koliko moguće odbija nepravedne, narod hrvatski u njegovoj duši vriedjajuće mahiavelističke nasrtaje srbske. Možda sjećat će se još tko god onoga famoznoga katekizma srbskoga u „Domišljanu“, o kom je govorio i „Pozor“? Evo najglavnijih mjestah iz njega:

„Učitelj: Imaju li Srbi zapadne vjere narodnu srbsku sviest i narodni srbski ponos?

Djak: Do skora nisu imali; znalo se samo, da su Srbi po jeziku srbskom, po običajih srbskih i po otvorenoj i prostodušnoj naravi srbskoj; ali narodna srbska sviest, narodni srbski ponos, narodno srbsko ime, sve to bilo je zatrpano sa latinizmom, i sad se tek narodna srbska sviest i kod njih počima buditi, i narodni srbski život povraća se i kod njih.

Učitelj: Šta Srbe zapadne vjere još zabunjuje, te nemogu do čiste narodne srbske sviesti, do čistoga narodnoga imena da dodju?

Djak: Hrvatština; Hrvati navaljuju na Srbe zapadne vjere, da se zovu Hrvati.

Učitelj: A ima li hrvatskoga naroda na svietu?

Djak: Nit ga je kadgod bilo, niti ga i danas ima na svietu.

Učitelj: Pa da što su današnji Hrvati?

Djak: Srbi, jer srbskim jezikom govore, čitaju i pišu.

Učitelj: Odkuda dakle to ime Hrvat?

Djak: To se ime u neznano doba u sred srbskoga naroda isto tako izleglo, kao i imena: Šijaci, Jere, Bobe, Šokci; pa naroda šijačkoga, jerskoga, bobskoga, šokačkoga neima na svietu: isto tako niti je bilo, niti ga ima hrvatskoga naroda na svietu“.

Nespominjuć ono, što se je pisalo u ovom listu proti g. Sundečiću, jer se toga i onako svi dobro sjećamo, navesti ćemo ovdje samo njekoliko podatakah iz novije doba, koji jasno dokazuju smjer težnjam srbskim.

„Ogledalo srbsko za jezik povjestnicu i smjesu književnu“, što no izlazi u Novom Sadu, uredjivano drom. Jovanom Hadžić-Svetićem, priobći u svezku 9. i 10. god. 1865. članak: „Književniku zagrebačkom“, u kojem njeki Joksim Nović Otočanin odgovarajuć g. Jagiću ovako piše: „Ponajprije pitam spisatelja g. Jagića: koja je to hrvatska crkvena slovjenština, što je pobjedi (valjda pobjedila) narodni govor? i koji je to narodni hrvatski (valja da) govor? Ja znam Hrvata u zagrebačkoj, u varaždinskoj i u križevačkoj županiji (Gradomedji) i u bjelovarskoj brigadi (sic!). Znam pako izviestno, da su to Kekavci (ili kao što taj „časopis“ ljepše (valja: veli?) Kajkavci, ali ne znam doista ni za tu Hrvatsku literaturu, ni za onaku crkvenu slovjenštinu, što je izgubila mejdan“. A malo niže na istoj str. 278 veli: „Odkud kekavački jezik u Dalmaciju u ono vrieme, kad ga od Kupe rieke tamo naviše ni danas nema, premda se Hrvatština nameće čak do Soluna i brdu i dolu? Zna se, da su Hrvati dolazili u Dalmaciju, pak su tamo radili oko vina, kao naši vinciliri ili ćuturičari, te se po njima i zove lošie vino Hrvaštinom, da se razlikuje tim imenom od boljega primorskoga“. Opet njekoliko redakah niže na istoj strani: „Taj je g. spisatelj tražio nevolju bez nevolje, jer je nečuvenu Hrvaštinu uz Srbstvo dizao, a Srbstvo uz Hrvaštinu ništio ne pomišljajući, da rdja ne prijanja za zlato, već ostaje na svom gvoždju“. — Taj „Otočanin“ piše, kako su se „tek odskora neki obezočili, te javno vele: da je ovo hrvatski jezik, kojim se oni uče pisati, i kojim im negovori nijedna Hrvatuša“. (sic!)

Digitized by Google

Mogli bismo još cielu stranu napuniti samimi citati iz toga vrlo mutnoga, gadom zavisti oprljanoga „Ogledala“, nu mi ćemo samo još iz 10. svezke nješto spomenuti, i to ono mjesto, gdje taj famozni pisac ilustrirajuć već jednomu napisanu izreku, da Hrvati žive samo u županijah: zagrebačkoj, varaždinskoj i križevačkoj i bjelovarskoj „brigadi“, dodaje: „Od lieva briega Kupe, pak od prilike do svete Jelene, i od Krapine do Bjelovara i do Siska bit će Hrvatska po svome jeziku; jer samo jezik medji zemlje, a ne izopačena želja spisateljska.

Kao što se odavlje vidi, mladji Srbi njekako dodjoše u sukob sa teorijom Vukovom; jer dočim ovaj posliednji tvrdi, da su jedino Čakavci pravi Hrvati, a Čajkavci da su Slovenci, veli ovaj novi apoštol srbski, da su jedino Kajkavci pravi Hrvati, a svakako nam duguje odgovor: što su Čakavci? Ali ne, njemu je to jasno, česa god neima u onih predielih, koje on napomenu, ono je sve srbsko, ergo i Kakavci su Srbi. Ovdje vlada očevidna pometnja pojmovah medju jednim i drugim dokazivanjem; u oba ima sila božja povjestničkoga neznanja i drzovitosti, nu obim jednaka je svrha: da se ponizi, pače uništi ugled hrvatskoga imena. A da nam se nereče, ovako rade samo njeki, o kojih se nemože reći, da su škrinja mudrosti, moramo spomenuti samo još taj faktum, da je čuveni filolog i budući — kako govore — tajnik jugoslavenske akademije, g. Daničić prije godinu danah dao preštampati svoju slovnicu latinicom, te ju posvetio „Srbima zapadne crkve“.

Ovo je srbska ljubav za ono, što učinismo na saboru god. 1861.; ovako se Hrvatom vraćalo nemilo za drago; nas je to gorko peklo; ali se ipak nesjećamo, da je itko živ progovorio, neka se slični mnogobrojni spisi srbski spale; neka se bace u vatru knjige, koje se upravo ruglom rugaju hrvatskomu narodu. Ta prednost ide svakako našu srbsku braću, ona namjeravaju po svoj prilici opetovati ono sa hrvatskimi knjigami, što činjahu Jezuite u Českoj poslie bitke na bieloj gori sa českimi. Na čast jim!

Ovako dodje i sabor god 1865/6. a s njim i opet srbsko pitanje; jer Srbi doseljenici u trojednu kraljevinu hoće svakako, da budu u njoj ono što i Hrvati. U saborskoj adresi spomene se narod „naš“, a taj nevini izraz silno uzruja dragu braću našu, koja nikako nemogu dočekati vremena, kad se bude pisalo: u Trojednoj kraljevini žive sami Srbi. S toga zahtievahu zastupnici sriemske županije, neka se rečeni izraz zamieni ovim nazivom: narod hrvatsko-srbski.

A kad se Hrvati usudiše oprieti toj, kako reče dr. Vranycani, agresivnoj politici, eto diže se bieda i nevolja, silna graja ne samo u — nego takodjer izvan sabornice. Ali naša braća nisu možda nikada tako jasno dokazala, za čim teže, koliko u onoj sjednici, kad se je viećalo o imenu hrvatskom i srbskom. Nije se tu radilo, da se prizna narod srbski kao takov, nego da se izreče u diplomatičnom spisu: Trojedna kraljevina nije više, kako bijaše do sada poznata u diplomatičkom svietu, država hrvatska, nego jednako i srbska t. j. u diplomatičnom svietu zauzimlje daleko manji i neznatniji broj poslje padnuća srb. države na Kosovu polju amo doselivših se Srbah isto ono mjesto, koje i narod hrvatski. Pa kad Hrvati nehtjedoše na to pristati, eto ti prietnje sa svih stranah, i u samom saboru. Nespominjuć sve, što su govorili njeki zastupnici sriemski, spominjemo ovdje samo rieči Nikolajevića: „Ako se srbsko ime neuzme u adresu, onda se može dogoditi, da nam narod srbski, kad bi ga zatrebali, neće doći da pomogne (!). Na grobničkom polju g. 1242. protiv Tatarah su se borili pored Hrvatah i Srbi“. (? ! Ured.)

U oči dana, kada se je imalo riešiti to pitanje, govoraše u dvoranskom klubu o tom proto karlovački Pavle Nikolić besjedu vrlo sentimentalnu, u kojoj nabraja veličinu naroda srbskoga — do 600.000 dušah! — i zasluge njegove pa nastavlja ovako: „Gospodo moja! Ovomu narodu u ovo vrieme, u koje se sudba svijuh u Austriji narodah riešava, ni imena nedati, po mom mnenju toliko znači, kao i njegov život htjeti sahraniti. Gospodo moja! Ruku na srce, pak onda recite, je li to ovaj junački narod, koji od vajkadašnjih vremenah s vami zajedno jednu sudbu dieli, ovu nepravdu zaslužio“? itd.

A kad sabor nehtjede nikako pristati na predlog g. Ž., da se sriemskoj županiji dade više zastupnikah, uze prietećim glasom besjediti proto Nikolić veleć medju inim „ovo je može biti posliednja sgodna prilika bila, pri kojoj su Srbljи s braćom svojom Hrvatima svezu god. 1848. učinjenu, ponoviti i još čvršćom učiniti mogli. Ali kako sę meni čini, ne samo da se ona neće moći ponoviti, nego će se i sasvim razkinuti. No u koliko mi je žao, što će ovo zaista dogoditi, u toliko mi je dva put milije, što povod ovomu razdvoju nisu dali Srbljи, nego braća naša Hrvati! (O beata simplicitas! Ured.)

Ali govornik pripovieda, da narod srbski neće duhom klonuti, nastale ma kako nepovoljne okolnosti, nego će se „pasivno vladati, spokojno očekivajući na pospješni vjetar, i onda ćemo jadra naša razširiti i tamo ćemo broditi, kud nas Bog i junačka sreća rukovodila bude!“

Ako su ovako govorili zastupnici sriemske županije u saboru hrvatskom, u brk zastupnikom naroda hrvatskoga, nije se čuditi, što su srbske novine u tom upravo exorbitirale, te u svojoj prevelikoj revnosti braneć srbstvo od ljutih Hrvatah napisale nesgrapnosti, kojih će se kašnje i same stiditi. „Hrvati treba da znaju — viče „Srbobran“ u br. 10. o. g. — da Srbljи nestoje osamljeni i da imaju braće svoje i pri svekolikoj hrvatskoj negaciji, i preko Kupe i Une, i preko Drine i Drave, i preko Tise i Save i preko tija Dunava i valovita móra (!) Hrvati treba da znaju, da će naglašena ustih (siç!) liberalnost nji-

Digitized by Google

hova činom ovim uroditi, slabim simpatije rodom kod slobodnih narodah. Hrvati valja da znaju, da će svaka srbska rieč, koja danas pade u saboru, naći odjeka ne samo u granicama trojedne kraljevine, već i preko ovih medjah. Glas će odjeknuti te će se zaoriti od Adrie pak preko Balkana do crnoga mora". — Nadamo se, da braća srbska, cielim svietom razširena, neće zamjeriti maljušnim Hrvatom, ako za sada ostanu još u svojoj domovini, te se neizsele u Tursku.

Ali kao što neće Hrvate uplašiti ta neslana prietnja, jednako neće je odvratiti s puta, kojim podjoše, one klevete, što jih čitamo u istom „Srbobranu" br. 22., gdje njeki sriemski zastupnik piše: „Nevarajmo sa braćo, braća naša Hrvati samo su nam jezikom prijatelji, ali srce njihovo od onoga, što govore, daleko otstoji (sic!). Pletke i neprijateljstvo njihovo na saboru sprama naroda srbskoga nemože se lako opisati. — Istina, imamo medju njimi i prijateljah, ali je ovo malo čislo. Zato braćo, okanimo se saveza, ljubavi i prijateljstva hrvatskog i uzdajmo se u se i u svoje kljuse". (Prosit! Ured.)

Naši čitatelji oprostit će nam, ako ih poštedimo sličnimi daljnjimi citati iz srbskih novinah: dovoljno je, reknemo li, da ovako po prilici pisahu i pišu sve srbske novine, od najmanjih do najvećih, jedini „Svetovid", uredjivan g. Andrićem, nije udario u ovaj kor, nego upravo dičnom smjelosti branio prava hrvatskoga naroda dokazivajuć nepravednost zahtjeva sriemskih zastupnikah. Svi prijatelji prave sloge i ljubavi medju hrvatskim i srbskim narodom bit će liepo zahvalni g. Andriću na njegovom umnom postupanju.

Iz ovoga, što smo do sada naveli, sliedi: jedno, da su Srbi otimali nam hrvatsko ime u literaturi krsteć naš jezik srbskim, našu književnost srbskom; drugo: da su zaniekivali bivstvo hrvatskomu narodu stežuć ga jedni na šačicu Čakavacah, a drugi na ono malo Kajkavacah; treće: da zahtievaju, neka se podieli trojedna kraljevina medju narod hrvatski i srbski. Koliko su naša braća u svom postupanju počam od g. 1835. pa sve do danas pokazala ljubavi prama Hrvatom, neka sudi sav sviet; ali Srbi morali bi znati, da se samo ljubav ljubavlju vraća, pa budući nisu oni nikada takove prama nam pokazali, kako nas mogu biediti, da smo jim prijatelji samo na izliku?

Trojedna kraljevina država je hrvatska; narod hrvatski ote ju poslie sedamgodišnje borbe divljim Avarom, sbaci jaram ljutih Frankah sa nje; ovom zemljom upravljahu Krešimiri i Zvonimiri, slavni bani i vojvode; narod hrvatski satre barbarsku silu na grobničkom polju: sve to učini bez ikakove tudje pomoći. Narod hrvatski pozva dva Anjouvca na priestol hrvatski, on izabra sám sada vladajuću kuću, prihvatio je pragmatičku sankciju. Hrvati imadu svoj starodavni, posvećeni ustav, svoje državno pravo; a to su takove stvari, koje jasno dokazuju, da jedino narod hrvatski može pravom tvrditi: trojedna kraljevina država je hrvatska. Ovu zemlju branjahu djedovi naši preko 300 godinah bezprimjernim junaćtvom. A oni Srbi, koji su bježeć pred turskim kopitom doselili se ovamo, ovdje našli pribježište, utočište i zaštitu, nisu jamačno došli, da osnuju novu državu, nego da u već gotovoj nadju pomoć, koju su zbilja i našli. Ako su se oni borili proti zajedničkomu neprijatelju, vršiše tek svoju dužnost; ako su odbijali tursku silu, odbijahu ju ne samo od Hrvatah nego i od sebe, paće najviše od sebe; a za nagradu postanu dionici ugarsko-hrvatskoga ustava, svih pravah i povlasticah, što jih uživahu i sami Hrvati. Kojim pravom mogu oni dakle zahtievati danas, da se Trojednica proglasi jednako vlastničtvom srbskoga kao i hrvatskoga naroda? dočim niti su ju pomagali osnivati, niti podizati, nego samo po nješto braniti i to na svoju korist! Ovdje se i nehotice sjećamo one basne o ježu i zmiji; samo što Hrvati neće da rade onako, kako je radila zmija.

Srbi zahtievajuć, da bude trojedna kraljevina jednako srbska kao i hrvatska tvrde, da ima u njoj toliko Srbah, koliko i Hrvatah. Da vidimo. Uzmemo li — što nedopušćamo niti ćemo ikada dopustiti — da su svi pravoslavni ujedno i Srbi, to ima: u Hrvatskoj i Slavoniji gradjanskoj: 738 826 katolikah i 132.523 pravoslavna; u hrvat-slavonskoj vojničkoj krajini 402.329 katolikah i 272.755 pravoslavnih; dodamo li ovamo pučanstvo Dalmacije, gdje imade: 338.141 katolikah i 77.139 pravoslavnih: Dakle u cieloj trojednoj kraljevini imade, neračunajuć ovamo petrovaradinske pukovnije: 1,479.296 katolikah i 482.417 pravoslavnih.*) Ovi dakle brojevi jasno dokazuju, koliko je istinito ono što njeki srbi tvrde, da je u krajini više Srbah nego li Hrvatah.

„Hrvat dakle mora ostati Hrvatom u državi, koja je starim hrvatskim kraljevima osnovana, a do danas se održala. Ona može priznati genetično, da u toj državi ima više žiteljah i drugog plemena, ali nikada diplomatično".**) Ove rieči neka si dobro upamte braća srbska; dok je jednoga svjestnoga Hrvata u trojednoj kraljevini, taj neće dopustit, da se u diplomatičnom svietu poznaje kakovo drugo ime do imena hrvatskoga, kao što neće ni Srbi u kneževini dopustit, da se u diplomaciji spominje kakov narod rumunjsko-srbski. — Hrvati netraže druge domovine; nu svoju će braniti do posliednjega uzdisaja i ljubiti ju kao svoje najveće blago; umirući otac preporučat će djeci, da ljube tu omovinu; jer

Djedi naši zanj lievahu krvcu,
Otci naši zanj lievahu krvcu,
Zanj i mi isti krvcu prolievamo,
Za nas draže na svijetu neima.

B. L.

*) Izložbeni katalog str. 19.

**) „Svetovid" br. 9. g. 1866.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. ožujka.

U posliednjem broju obrekosmo koju progovoriti o narod. muzeju, kojega su takodjer pravila već potvrdjena. O važnosti i koristi i toga narodnoga zavoda koju više govoriti držimo, da je nepotrebno, jer sve ono, što čine ini prosvjećeni narodi, da jim budu muzeji dostojno uredjeni, jasno dokazuje jedno i drugo. Nam je vrlo drago, da će hrvatski muzej, jedini zavod te vrsti u trojednoj kraljevini, valjano se urediti, te doći u takove ruke, koje će sviestno o tom nastojati, da bude on zbilja, što ima biti: koliko je moguće vjerno ogledalo svega, što u našoj domovini bijaše ili što ima znamenita. A kako zbilja bijaše skrajno vrieme, da se hrvatski muzej već jednom u kakov red privede, to svatko priznaje, koji je ma samo jedan put zavirio unj.

Pokojni, revni i mnogozaslužni naš Mijo Sabljar radio i nastojao je prama svojim silam, ali mu ruke nekako bijahu svezane; a huda smrt nehtjede da dočeka dana, kad se bude ono, što imamo do sada sakupljena, moglo valjano urediti, kad se bude na to pazilo, da najljepše stvari, nadjene u našoj domovini, nebudu išle u tudji sviet. Našemu muzeju treba prije svega savjestna, umna i razborita čuvara — kakov bijaše po prilici pokojni Sabljar, — koji će svom snagom nastojati, da nam muzej bude onakov, kakov dolikuje hrv. narodu.

— (Darovi za jugoslavensku akademiju.) „Pozor“ doznaje, da je preuzv. g. biskup Strossmayer opet veledušno poklonio 20.000 fr. u akcijah „Associazione Dalmatica“ našoj akademiji i to odsjeku za umjetničke svrhe; osim toga izjavi isti naš mecen, da jugoslavenska akademija ima biti baštinicom svih njegovih slikah i ostalih umjetninah. Ovaj u Hrvatah riedki primjer uzoritoga rodoljublja blagosivat će narod hrvatski dok ga bude na zemlji, jer mu zbilja neima ravna. — Nadamo se, da će ona gospoda, kojim nije poznata vrednost spomenutih akcijah, pohitit, te isto toliko položiti u gotovu novcu. A oni „stari“ domorodci takodjer će pokloniti sve svoje umjetnine i slike i ciele biblioteke akademiji, tim prije, što i oni „priznavaju važnost“ akademije. —

— (G. Gjuro Daničić) poznati naš filolog, boravi u Zagrebu, gdje će se takodjer stalno namjestiti. Novine njeke doznavaju, da je on predložen za tajnika naše akademije sa plaćom od 1600 fr.

— (Velika skupština dionikah narodnog doma) sastala se bila prošle nedjelje t. j. 18. o. m. prije podne u dvorani. Tu se sakupi velik broj starih domorodacah a ponješto i mladjih. Sjednicu otvori g. predsjednik dr. Vancaš priličuo obsežnim govorom; zatim čitana su novo potvrdjena pravila; ali računi nedodju na dnevni red, nego je rečeno, da se oni predadu posebnomu odboru, koji će je pregledati. O cieloj skupštini dade se reći, da je osobitim načinom držana.

Smjesice.

— (Slikarstvo u Poljskoj.) Slavni poljski slikar Matejko — pripoviedaju „Slav. Blätte“ — naslikao je u novije vrieme „Targoviecku konfederaciju“, koja je odredjena za pariško izložbu. Posljednja njegova slika „Vid Stoss“ prodana je za 3000 fr. a. v.

— (Družtvo sv. Mohara.) Vrli „slovenski Glasnik“ pripovieda, da se ljetos broj članovah družtva sv. Mohara upravo krasno množa; sa svih stranah dolaze novi članovi u obilnom broju; tako da se je ljetos prijavilo iz konjiške dekanije u Štajerskoj 90 članovah, dočim ih je prošle godine bilo samo 5. — Ovo je doista najljepši dokaz, kako naša vrla braća Slovenci krasno napreduju. Mi ćemo od sele osobitom pozornošću pratit njihovu duševnu radnju, te već u prvom broju priobćiti najnovije proizvode njihove knjige. Živili!

Konjićev skok.

Od N. H. Primorca.

nju	li.	krse-	od-	mom	mu	Ka-	va
na,	le-	za-	A-	no	hr-	daj	svo-
gr-	ca	Sad	ka	ka-	li	dje-	li
ti	Kraj	nak,	li-	nak.	k'so-	lom	gle-
sa-	sried	slad-	nje	K'mi-	ko	da-	ri-
ka	Mo-	nih,	ro-	li	vi-	di	ti-
U	ki	jas-	ra	ho-	sah	bie-	ga
na,	o-	di.	cr-	la	da	hom	Ko-

Ovim brojem završujemo prvi četvrt ove godine. Molim uljudno one naše čitatelje, koji se predplatiše samo na jedan četvrt, da izvolje predplatu ponoviti.

Od ove godine imademo još podpunih otisakah, pa s toga možemo njimi poslužiti i novo nadošlim predbrojnikom.

Uredničtvo „Naše gore lista“.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 5. travnja 1866.** **Broj 10.**

NAŠA ZEMLJA.

Zemljo naša, zemljo mila,
Slavna majko roda slavna,
Ti kolievko starodavna,
Gdje se radja hrabra sila,
Od vjekovah koja svedje
Krstu brani svete medje!

Gizdava si, ponosita
Zatočnikah svojih dikom,
A na užas protivnikôm
Kao groblje glasovita.
Do dva svieta, što se kolju,
Mejdan diele na tvom polju!

Po ravnicah i po gora',
Preko šumah zelenicah,
Izmedj riekah srebrenicah,
Pa od móra sve do móra
Ti se stereš divnim sagom,
Ti se nudiš svakim blagom!

Žarkim suncem, modrim zrakom
Smije ti se otac s neba,
Imaš vina, imaš hljeba,
Imaš svega srcu svakom,
Kom si mila ti u svemu,
Te sve tvoje prija njemu!

Obiluješ svakim miljem,
Milim zvukom guslo-žicah,
Milom krvi ljepoticah,
Cvatiš smiljem i koviljem
I na uzor u sve glase
Oriš s divnih pjesama' se!

Oj sve tvoje krasno li je
I premilo svakom sinu,
Koj neljubi majku inu,
Koj pastorkom tebi nije,
Već uz hranu tvojim kruhom
I tvojijem diše duhom!

Zato sinci zemlje ove
Prionimo knjojzi dolje!
To je naše sveto polje,
Na koje nas život zove
Da radimo, da tvorimo,
Da se na njem proslavimo!

Stojmo čvrsto na tlu tome,
Stojmo svi u jednom kolu,
Svoju zemlju, makar golu,
Sačuvajmo rodu svome,
Na njoj život, da mu pravi,
Tudji korov nezadavi!

Prah pod našim koracima,
Prah slavnih nam predjah to je,
Prah Zrinjskoga i Hrvoje
I mnogijeh sličnih njima!
Bud'mo vredni čestitosti
U njem shranit svoje kosti!!

P. P.

Digitized by Google

Strašan tudjinac.

Roman od Pavla Fevala.

(Konac.)

X.

Razgovor.

— Dà, da je to njekakov tajni plemić vele, koji nješto zla snuje proti Moustieru, nastavi mladić.

— To ti je valjda kazao sam Baptista? upita starica.

— Jest, to su njegove rieči, odgovori mladenac.

— Plemić! klikne opet Treza, a ti, ubogo diete, strašno prezireš plemstvo! I to ti je utuvio taj lopov u glavu! O, po tom poznam Baptistu Moustiera. —

Ali višeputah vara istina kao i laž. No — a ti si se tomu bez dvojbe protivio?

— Dakako.

— Izvrstno, moje djete, to je bilo dobro. Bog ti platio! nu — a zatim?

— Zatim me protjera, odvrati Karlo turobno i krzmano.

— Protjera? opetovaše tihano Treza. Lice joj probi — iza mnogo godinah možebiti prvi put — tamno rumenilo. Dakle te protjerao, nastavi glasno, vas, moga mladoga gospodina, protjerao — vas protjerao iz kuće? Zato, što — Ha! najprije poniziti koga do sluge, a zatim zavesti na ubojstvo! O grozne li sramote!

Pri tih riečih usta starica, Karlo uplašen strastnom srčbom htjede ju zadržati, ali mu se ona iztrgne i reče čvrstim glasom: „Tko je vlastan tjerati vas iz grada?

Karlo mišljaše, da je poludjela.

— Uboga Trezo, prihvati; umirite se!

— Da se umirim! vikaše starica, da se smirim, kad mlad baštinik plemićke obitelji i toli prostranih dobarah —

Tuj najedanput zapne, pa nastavi tišje: „Čujte, Bog bi me morao kazniti, kad bih još duže šutila. Baptista je varalica i palikuća! Baptista — ah! njetko dolazi!

Starica sklopi ruke upiruć bojazljivo pogled na vrata.

Medjutim je on napeto prisluškivao. Njezine zadnje rieči napune ga njekakovom nadom i radostnom slutnjom. S toga je željno čekao na njezinu daljnu rieč. No medjutim zaboravi Treza sve. Glavu zaokupe druge misli. Nemogaše se dosjetiti ničemu.

— Govoraste o Baptisti, poče on pomažuć ju.

— Bože — već sam tako stara, mrmljaše Treza kao kao da je luda. — Što sam govorila o Baptisti?

— Rekoste, da me je prevario, da je moj pravi rod zatajio.

— Zar sam to rekla, ubogi čovječe? Ja se već toga nesjećam! — Ah moja starost — moja starost, uzdahne duboko.

Ali se Karlo neda tako lahko ušutkati. Njezina ošastna zaboravljivost davaše njezinim riečim tim veću važnost. Navalio je na nju, prosio ju za razjašnjenje; ali sve uzalud.

— Dakle s Bogom Trezo! reče napokon iduć prama vratam. Prije nego li Croyat za uvjeke ostavim, rado bih —

— Jest, istina je! brzo prihvati starica. Prognan biti, to je strašno. Čuj dakle!

Tu još jedanput stane. Zatim pritegne ga naglo k sebi i šaptne mu u uho:

— Idi k prosjaku, on će ti ti kazati ime tvoga otca!

— K prosjaku? vikne začudjeni Karlo.

— Tiho! idi moje diete; a sutra, kad budem mrtva, nekuni stare Treze.

Uzalud ju prosijaše mladić, da ga izviesti; ona šutijaše poput stiene.

XI.

Biela vrpca.

Još prije, nego ugovorni sat odbi, šetaše se Karlo na kraju gajića Plougazkoga, očekivajuć prosjaka.

Juraj vjerujuć Karlu, nehtjede sobom nikoga uzeti. Tachetovci, vjerni mu sluge prosjahu ga, neka jim dopusti, da ga prate; nu on jim odgovori: Karlo iz Croyata zadade mi svoju rieč, on je neće prekršiti; Bože sačuvaj, da podvojim o njegovoj vjernosti.

Sam izadje iz propale kapelice, te se razgleda ravninom. U onaj hip, kad je bat male ure na Croyatskoj kuli devet putah udario, stajaše prama Karlu. U isti čas pojave se i tri brata Tacheta u gaju, te se sakriše u guštari.

— Gospodine, poče Karlo, bio uzrok našega sastanka koji mu drago, dopustite mi prije jedno pitanje: poznaste li mojega otca?

Preplašeni tudjinac gledaše ga s udivljenjem.

— Molim vas, gospodine, odgovorite mi! opetovaše Karlo. Je li imao takovo ime, kao što ja?

— Nije! odgovori pitani.

— Kako se je dakle zvao?

— Kasnije saznat ćete. —

Digitized by Google

— Za miloga Boga! vikne mladić sklopiv ruke, kažite mi, kako se je moj otac zvao?

— Mladiću, prihvati chouan zvučnim glasom, kako vidim, njetko me je pretekao; znate, da je to laž, a rado biste znao istinu. Hvala Bogu za to! Valjda znate i to, zašto smo ovdje? Ja, da pripoviedam, a vi da slušate. Dakle slušajte pozorno: taj je dogodjaj malo odug!

Udaljeni topot više korakah prekine mu rieč. Pozorno gledaše u lice mladiću; ali u njem se je vidila sama znatiželjnost i neuztrpljivost. Prosjak nastavi dalje; što je pripoviedao, to čitatelj zna već od davna. Njekoliko putah stane, da sluša približavajući se topot stupnjah po suhom lišću. Karlo ga svaki put umiri, i uprosi da dalje pripovieda. Upravo mu prosjak smrt Alicinu opisa, i već mu htjede toli željno izgledano ime izgovoriti, al u taj hip obori ga na zemlju čvrsta košćata ruka.

— Izdajstvo, i on izdajica! zajeca prosjak u stašnih duševnih mukah. Kad je opet ustao, opazi oko sebe množtvo naoružanih ljudih; ali mladić izčezne.

— Hvala Bogu! reče samu sebi prosjak. Samo čas kasnije, i bio bi već saznao ime svoga otca; al sad ga već nikada neće saznati.

Medjutim odvuče njekoliko ljudih Karla, začepiv mu usta.

Već se laćahu prosjaka, i htjedoše ga odvesti; al najedanput zaori šuma bojnom vikom chouanah. Prosjak se brzo iztrgnù, i sa dva hitca iz samokresa obori dvojicu. U taj čas stajahu uzanj trojica braće Tachetah, obarajući sve, što jim bilo na putu. Dugo trajaše borba ove četvorice neobično jakih i odvažnih muževah; ali dvadesetorici ipak nemogahu odoljeti. Osim toga bijaše prosjak toli oslabio, da jedva mogaše udarce, sebi namienjene, odbijati.

— Mjerite na bielu vrpcu! vikaše neprestano Lefeuvre, koji je kao izkusan gjeneral bitku iz daleka motrio. Jedva se dakle njegovo ljudstvo iza prvoga straha sabere, štono ga cika chouanah prouzroči, udari tim bjesnije na slabu četu; sad zaprieti pogibelj svim, uzprkos svojemu divljemu naporu nemogahu Tachetovci obraniti svoga gospodara.

Sada šaptnù Julijan svojoj braći nješto u uho, iztrgne grofu bielu vrpcu, i omota ju oko svoga tiela. Zatim pograbi pušku i baci se biesan kao tigar u hrpu neprijateljsku.

— Pucajte u bielu vrpcu, vakaše na novo bojazljivi Lefeuvre.

Namah obkoli četa Julijana, i taj pade oboren množinom udaracah za svoga zapovjednika, kojega je strastveno ljubio. — A njegova dva brata iztrgnu grofa iz bitke i uteku, upotrebiv zgodan taj čas, u grmlje.

Lefeuvre, ponosan sa svoje pobjede, zapovjedi da polože mrtvaca na nosila, na brzu ruku iz granja u tu svrhu priredjena, i ode sa svojom četom kući. Moustier iztrči na dvorište na susret mu.

— Pobjeda — pobjeda! vikaše već iz daleka Lefeuvre. Imamo ga!

— Kako scienim živa? upita Moustier.

— Doduše mrtav je, ali —

Bijaše tamna noć, i zato je mogao Moustier svoje lice po volji razvedriti.

— Koga biesa! ta rekao sam vam —

— Doduše zaslužio sam kaznu, hoće adjunkt. Prekrših vašu zapovjed, ali njezin smisao dobro sam razumio. —

Moustier mu potajno stisnù ruku.

Nosila sa tobožnjim prosjakom polože u razemnoj dvorani; a kad je Lefeuvre sa svimi otišao, pozatvori Moustier svakolika vrata.

— Je li barem ovajput mrtav? pomisli u duhu.

Lice mrtvaca bijaše zakrito. Moustier stajaše dugo neodlučno pred njim. Njekakova groza hvataše ga i tjeraše od mrtvaca. Napokon — no velikim naporom digne pokrovac, i posvieti u lice mrtvačevo.

— Jao meni! krikne užasno, to nije on — prokleta sudbino, koja mu dopusti, da već i drugi put utekne

XII.

Požar.

Njekoliko satih iza toga nalazimo Moustiera sama u sobici. Upravo dovrši svoje priprave za put, hoteći sutradan pobjeći u Morlaix, jer se bojaše osvete prosjakove. Odjeven ležaše, da se tim ranije probudi; ali badava stiskaše oči, one nehtjedoše usnuti. Svi dogodjaji njegova života titrahu mu u živih slikah; činjaše mu se, kao da vidi Jurja, valjajućega se u krvi; sdvajajuću majku i umirajuću suprugu, koje sina odgoji za izdajstvo. Ovaj grad mu već nebijaše sigurno utočište — odavle daleko, tamo preko bezkrajna oceana, nanamjeri otići, da bude siguran od progonstva ubijene žrtve.

Vrata se tiho otvore, i u sobu unidje Treza; a on je nit neopazi. Bijaše slabija i mršavija, no ikada prije; pri svakom koraku malo da nepade, a ipak se približi tja do njega.

*

Digitized by Google

Sada stoji uz njegov krevet.

— Baptisto! progovori slabim glasom, moramo umrieti. Kod prve njezine rieči vidilo se jasno, kako se je trznuo posjednik grada Croyata. Već otvori usta, da si surovom kletvom odahne, no opaziv njeno izmučeno tielo oniemi.

— Baptisto, probjesedi još jednom, moramo umrieti; to je volja Božja; gle kako mi sile malakšu. — To rekav, pade na dušek. Umrieti ćeš, nastavi dalje, jer on hoće — razumiješ li — on —

— Tko? upita Moustier, nemogav prikriti tjeskobu svoje duše.

— Ta to dobro ti znaš, odgovori starica. Zašto me siliš pitanjem da odgovorim? Ta vidiš, eto umirem! — Baptisto, ljubljah te vatreno; al se dosta naplakah; Bog će mi morebit oprostiti, no ti nećeš ni da pokoru činiš!

Moustier skrivi usta na gorki posmjeh.

— Kad mi se smrt tako približi, Trezo, kao tebi, onda ću se možebiti pokajati za svoje griehe!

— Dakle čini pokoru, dokle možeš, hoće starica, jer ćeš sad umrieti.

Velikim naporom ustane Treza, i pruži svoju mršavu ruku prama prozoru,

Moustier pogleda tamo, i opazi, kako rumeni žar razsvietljuje drveće u vrtu.

— Vatra! krikne i skoči k prozoru, da zove pomoć.

Al plamen buktijaše već iz prozorah razizemnih.

Na vrtu stajahu nepomične crne sjene, i činjaše se, kao da radostno gledaju bjesneću vatru.

— Chouani! vikne Moustier.

— To je on — on! reče Treza muklim glasom. Zar neuvidjaš u tom prst i djelo Božje? Čini pokoru!

Al je Moustier nečů. Kao bezuman trčaše amo tamo. Napokon popade pušku i htjede van na vrata.

Al na pragu stajaše visoko izpravljeni prosjak.

Moustier uzmakne u sredinu sobe U svom sdvojenju htjede nišaniti i na svoga neprijatelja pucati; al mu se tresla ruka, a puška pade s velikim praskom na tlo. Prosjak zaključa vrata, pristupi k Moustieru i obori ga malim naporom na zemlju.

Plamen buktijaše već kroz prozore u sobu, i razsvjetljivaše sve više večerni obzor. Strašan tudjinac stavi svoju nogu Moustieru na prsi, al nereče ništa. Grozna vladaše tišina, samo kad i kad, pošto se najme praskajući plamen na trenutak stišao, čuo se je slab Trezin glas:

— Čini pokoru, griešniče, čini pokoru!

— Velik sam krivac, stenjaše Moustier, Jurju, mnogo učinio sam vam zla — oprostite mi, gospodine grofe!

Nu grof se samo užasno podsmjehivao.

— O taj dim zadušiti će me! stenjaše Moustier. A težina tvoga tiela, Jurju — zadušit ću se! Jurju! Jurju! smiluj mi se!

Crn gust dim prodiraše kroz prozore u sobu. Treza izpusti s posljednjim uzklikom: Čini pokoru! dušu svoju.

— Jurju, čuj me, zajauče za čas Moustier, dati ću ti sina. Jurju — imaš sina! radi toga sina, smiluj se meni!

Glasom, od biesnila tresućim se, reče napokon grof:

— Moj sin! Usudjuješ se na skranjem trenutku govoriti o mojem sinu? Jadniče! sve ostalo bih ti oprostio, ali ti si mi sina odgojio za izdajicu i ubojicu.

I grčevito pritisne petu u tielo griešnikovo, da je taj tužno urlikao.

— Moj sin, veliš? govoraše dalje Juraj. Lažeš! Ja neimam nikakova sina! Ne, baštinik grofovah croyatskih više neživi. Neka dakle sa rodnim gradom Croyatah propadne i njegov posljednji vlastnik i prokleti povod moje nesreće!

I umukne.

Mrtva tišina vladaše u sobi, dok se nesruši pregorjeli pod. Dugotrajni izostak načelnikov uznemiri vani čekajuće chouane. Oba vjerna preostala Tachetovca prislone ljestve k prozoru; i u onaj trenutak, kad se uzpeše, opaze, gdje je grof Croyatski — mirno na svom neprijatelju stojeć, i pobožno oči prama nebu svraćajuć — gustim i tamnim dimom obasut sred buktećih plamenah propao!

Od gradskih stanovnikah poginu samo Baptista i Treza, Anka i Karlo kao i svakolika družinčad sretno se spase.

Od rodnoga grada grofovah Croyatskih nepreosta sutradan drugo, no začadjeni zidovi.

Posljednje izdajstvo Moustierovo uništi obitelj Croyatsku za uvieke. Karlo nedozna nikada svoga pravoga imena. Uze Anku Moustierovu za suprugu i bijaše s njom sretan.

Kad ustà Grčka, ode tamo mnogo Francezah da vojuju proti Osmanom. Medju ostalimi ostavi Francezku i gradjanin Karlo Bernard sa svojom suprugom i dvoje djece od devet i deset godinah. — Je li on bio sin Jurja Croyatskoga? — slutimo, ali nemožemo toga za izvjestno dokazati.

Oba Tachetovca vrate se opet u otčinsku kuću. Sad su već starci siedih glavah, i spominju se neprestano bivših dobrih vremenah. Tako nazivlju biedno i nevoljno živovanje, što no ga proživiše u službi posliednjega grofa Croyatskoga. Rado pripoviedaju ovaj dogodjaj, kao što ga čitaocu opisasmo, svakomu, tko ih hoće slušati.

Pohrvatio Šk. M—ć.

Digitized by Google

Suzice.

(Od Ede Tomaja.)

8.

Ah reci mi reci,
Mila okrutnice,
Zašto mene haraš,
Toli nemilice?

Zar mi se nikada
Nećeš smilovati?
Zar mi nikad nećeš:
„Ljubim te!“ kazati.

9.

Iz duše izticu
Té moje pjesmice,
Zato samo jesu
Pjesme žalostnice.

Ah da me obljubiš,
Predraga Ljubice:
Kliktajuć bi pjevô
Pjesme radostnice.

Već je zapremljeno.

Crtica iz života njekoga suvišnjaka.

(Dalje.)

Župnik misleć valjda, da je to kakav koledarni svetac, okrsti me imenom sv. Superfluusa. — Tako dobijem ime Superfluusa i to samo jedno jedincato ime, pa k tomu još takovo, kakova neima u koledaru. Ako je i bio kum moj u velikoj smetnji radi imena, u koli većoj bijaše tada, kad je valjalo kumče s krsta dići, te onda onaj navadni običaj izpuniti. Pet novih dukatah zamota on već njekoliko nedjeljah prije našega poroda u liepi fini papir, da jih može kod krstitkah staviti pod vanjkušac svoga kumčeta. Pa je zbilja sretno čas zahvatio, u kom nije slučajno nitko na diete pazio, te je tako mogao momu bratu namienjeni dar na svoje mjesto metnuti. Zadovoljan htjede se obratiti, al sad mu pogled padne na mene. Ja sam ga morao negdje pogledom, punim ukoravanja na to sjetiti, da sam i ja njegovo kumče, pa da i ja imadem pravo na kakav dar. — Nu da, ali šta da počme, dukati bijahu već poklonjeni, natrag jih nije bilo moguće više uzeti, pa razdieliti u dva jednaka diela. Drugih dukatah više nije imao, a bome niti škudah, te je tako za mene sasvim nepripravan bio. Svaki drugi bio u toj okolnosti odlučio ništa nedati — ali on, muž izobražen nehtjede tako; otvori svoju listnicu, izvuče iz nje njekakav papir, te ga turi pod moj vanjkušac. Tako dobih i ja kumovni dar, a to je bila — Kažimira Esterhazija srećka!

Pa doista nije niti bila to najgora nesreća onoga dana, jer istoga dana jošte predadu me njekoj dojilji izvan naše kuće, mjesto bo na materinskih prsijuh bilo je već zapremljeno. Majka htjede doduše dojiti djetce oboje, ali joj liečnik odriešito zabrani. Jedva može jedno diete nasititi, tako se izrazi, te zato mora prožđrljiviji iz kuće, a taj sam imao biti ja. Dakle jedva 24 sata star, moradoh već ostaviti otčinsku kuću, te tudje mlieko sisati. Kako mi je to prijalo, i da li sam ga dosta dobivao, toga se dakako već nemogu dobro sjetiti, nu ipak nagadjam, da ovo posliednje nije bilo, a to mislim iz dvih velevažnih uzrokah: Prvo, moj glas bio je izkvaren jošte prije, nego sam i pjevati počeo, i to tako izkvaren, da me je već kod prve lekcije učitelj pjevanja iz škole protjerao bojeć se, nebi li se mojoj milozvučnosti prohtilo uz sbor pjevati, te tako cielo pjevanje pokvariti. Buduć dakle nenalazim nikakva uzroka, zašto nebi ja bio dobra i ugodna glasa sa sobom na sviet donio, to mogu slobodno izkvarenje moga glasa pripisati jedino strašnomu vikanju za hranom. Drugi pako uzrok jest kriepčiji, te si ga nedam iz glave izbiti. Od moga pristupa u mladjahnu dobu počam, uviek mučila me je njekakova nenaravska žedja i to ne žedja za vodom, već za zasitnim pićem. Što drugo može tomu krivo biti, nego li manjkavost tekuće hrane još za sisanja? Jošte jedno zlo moram navesti, što je po svoj prilici u savezu sa mojim ranim odlazkom iz otčinske kuće. S plebejskim mliekom mislim da sam i plebejsku ćud usisao, buduć su mi moja plebejska kretanja već više putah predbacivali kao jedini uzrok, što nemogu do ničesa dotjerati. —

Da li je bilo to, ili mozbit moja slaba vanjska slika, štono se je po svoj prilici pronašlo kod kojeg pohoda dadilje, ili se mozbit najednoč probudila materinska ljubav, to već sada neznam — dosta, poslje dvijuh godinah donesu me opet u kuću otčinsku.

Bio je valjda petak, a moguće da je i kiša padala, kad sam svoj ulaz slavio u otčinski dom.

Dojilja nosila me kao kakav svežčić rublja u djetinju sobu, ondje me ostavila, te otišla, valjda po plaću za skrb i hranu. Tako ostadoh osamljen, tudj, sried moje braće i sestricah, koji razvale oči na ugnjelicu. Napokon dodje moja majka, moja prava

Digitized by Google

majka, poljubi me i predstavi plašljivoj četi djece kao novoga bratca. Plašljivo približavaše se jedan za drugim k meni, zijajuć tako iz blizine na me. Dà, njekim nebje ni to dosta, već me počeše opipavati, moj blizanac pače, Milko, tako je daleko stvar tjerao, te me je počeo za nos natezati, da se osvjedoči, nisam li mozbit kakova velika lutka. Nu nebudući s opipom dosta zadovoljan, htio si je u pripomoć jošte i tek uzeti; on bo se stavi u položaj, da moj nos okusi. Nu tu posriedovaše majka, čim je moj siromašan nosić obranila od pohlepnih zubih maloga krvoloka.

Za taj čas bio sam oslobodjen; da se pako predusrieti dalnjim napadajem od strane moga brata, uklone me za uviek iz sobe dječinske i predadu skrbi čeljadi. Ta i onako nije bilo za mene u kući nigdje drugde prostora. Dječinski stol bio je zapremljen, isto tako i roditeljski, pa osim toga bio sam ja trinajsti, a dvanajst puni jedan tucet. Dvanajst tanjurah, dvanajst noževah, dvanajst vilicah pravi istom jednu cjelost; apoštolah imao je gospodin dvanajst, dvanajst je svetih broj redah, a što trinajsto to je smetljivo, neugodno, dosadno, jednom riečju — nesreća. —

Pa ipak rasto sam kô svi ostali; moje nezakonito, suvišno bivstvovanje nastavih i nadalje, po svoj prilici iz prirodjene mi pakosti i zlobe, a ipak dan za danom prinosio mi je nove tuge i nevolje. Ako je bilo što poslasticah ili voća za razdieliti, to su se mene istom onda sjetili, kad nije bilo više što za dieliti, pa moj dio moradjahu uviek ostaloj braći i sestram silom oteti. Ponos i veselje novu odjeću nositi, nisam kao diete nikada, nikada poćutio; uviek me zapadnu iznošene odjeće osobito pako odjeća moga blizanca. Tim stekoh glas kao najveći drapavac; jer sam nosio odjeću koja je bila već prije mene više godinah nošena, najviše mjesec danah. Jedan jedincati put usudih se svomu otcu u tom protusloviti, te mu kazati, da se upravo zato mora odjeća na meni tako brzo razderati, što je svoju jakost već na ostaloj braći dovoljno dokazala. Nu otac dokaza mi umah očevidnim i osjetljivim dokazom, ko što sam kasnije doznao, argumentum ad hominem nazvanim, koli nevaljala je moja logika, te od to daba okanih se dalnjeg iztraživanja medju uzrokom i učinkom.

(Konac sliediti će.)

Aleksandar Kuza.

Kuza, koj nije ni punih pet godinah pod naslovom Aleksandar Ivan I., Vlaškom i Moldavijom vladao, rodi se 20 veljače 1820. u Galcu od roditeljah iz nižega plemstva. On je bio prvi gospodar ili knez izabrani iz nižjega plemstva; do njega su se samo boljari iz najstarijih plemićkih porodicah na tu čast uzpinjali. — Kao dječak od 14 godinah podje po običaju vlaških plemićah u Pariz, da se tamo naobrazi. Vrativ se g. 1839. kući stupi u vojsku. Na brzo dotjera do pukovnika, a pošto je stupio iz vojske, posta podpredsjednikom okružja galačkoga. God 1850. posta prefektom istoga okružja. Vješta uprava steče mu obće štovanje. Jer je bio neprijatelj austrijske okupacije, posvadi se sa tadanjom vladom kajmakana Bogoridesa i ostavi svoju službu.

Oženiv se god 1844. sa Jelenom, kćerju bogatoga boljara Rosetija, pristane uz unionističku stranku, u kojoj je i Roseti bio. — Sad si uzme za zadaću, da umali važnost Austrije u istočnih odnošajih, što ju je bila stekla parižkim mirom god. 1856. God 1858. izabra ga grad Galac za svoga zastupnika na zakonodavnoj skupštini. Iste godine posta ratnim ministrom, a 17. siečnja 1859. bude u Jašu ponajviše pomoćju unionistah jednoglasno izabran za kneza Moldavije, a 5. veljače iste godine u Bukareštu za kneza Vlaške; zakune se na ustav od god. 1856. i na parižki ugovor od god. 1858. Premda ga je porta istom u listopadu 1859. potvrdila i to samo kao kneza Moldavije, bijaše ipak mjeseca studenoga proglašen ustav sdruženih kneževinah, a god. 1860. sastadoše se zastupnici obijuh zemaljah, da prosude novi ustav. Iste godine ode Kuza u Carigrad, da pospješi potvrdjenje svoje za kneza obijuh zemaljah. — Pošto je prispio portin ferman 23. prosinca 1861., bje faktično već obstojeća unija pod imenom Rumenija svetčano proglašena. — Na to pozove Kuza obje zastupničke komore u Bukurešt, spoji središtne oblasti kneževinah i namjesti zasebice reakcionarne ministre Barbu-Katargiu i Krezzulesku, koji su nastojali, potaknuti Ruskom vladom, ugušiti ustav. 14. ožujka 1863. razpusti knez komore prije nego su mogle pregledati proračun.

Samovoljnom promjenom ustava 24. svibnja 1864. izgubi i posliednju sjenu popularnosti. Udarac taj naliči posve francezkomu god. 1852., s toga se je mislilo, da ga je Francezka i pomagala. — Čitav Kuzin sistem nije, nego puko nasledovanje Napoleona III. To ga je sunovratilo. Nezadovoljni boljari, uz koje pristaje sav narod, zavjere se, da će ga lišiti kneževine, što i sretno izvedoše. Sried ponoći, u spavaćoj sobi, prisile ga, neka podpiše akt, u kojem se odriče vlade, zatim ga liepo zatvore i odprate preko granicah zemlje svoje.

—ž—

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. travnja.

Štioci neće nam zamjeriti, povratimo li se opet k predmetu neugodnu, ali svakako takovu, o kojem se danas mnogo piše, osobito po srbskih novinah. Nu neplašite se, nećemo opet pisati članka o tom jadnom srbskom pitanju — koje nebi ni smjelo nikada doći na dnevni red — nego evo priobćujemo dopis našega bečkoga prijatelja, koji će opet podkriepiti toliko putah već dokazanu stvar: da su Srbi upravo protivnici našega duševnoga boljka.

U Beču u oči uskrsa.

Čini mi se, kao da se u moje dopise hotimice uvlači namjera, da ovo ili ono kudim. Nu ja nisam tomu kriv, ako dan na dan opažam, da nam se ono, što je naše ili otimlje ili krnji; ako opažam, da se upravo oni, od kojih bi se punim pravom imali nadati, da nam budu privrženici, kod svake sgode pokazuju kao naši neprijatelji. Da vam n. pr. stanem pripoviedati o dvoličnom postupanju ovdašnjih Srbaljah, mogao bi tkogod graknuti na mene, te me objediti, da sijem sjeme razdora i da nastojim jaz još većma razjaziti. Nu ja bih toga najsmjernije zapitao, kako bi on okrstio postupak ovdašnje mlade srbske gospode, koja no nehtjedoše pred dva mjeseca podpisati adresu jugoslavenske mladeži na sabor trojedne kraljevine, da se čim skorije otvori jugoslav. sveučilište? Takvimi li dakle čini pokazuju, koliko im je stalo do zavoda, za kojim već tako dugo čeznemo i od kojega bi i oni korist crpili? Tako li dakle podupiru naša draga braća naše najplemenitije i najvrućije želje? Neznam zbilja, a niti sam željan saznati, što ih je odvratilo, da zajedno s nami neizraze najživahniju našu želju, da se naime oživotvori uzvišena misao našega prvoga muža. Zar možda i u tom nazrievaju naša srbska braća kakovu posebnu njim pogibeljnu veliko-hrvatsku politiku? Zbilja, ako čovjek promisli, kakav neprijateljski duh mržnje i bi reć zavisti u pogledu svega, što se hrvatskim nazivlje, medju ovdašnjom srbskom mladeži vlada, pa da će upravo taj naraštaj biti budući nosioc Srbstva, morao bi sdvojiti o budućem kakvom uzajemnom djelovanju na polju znanostih i umjetnostih. Istinu govorim; oko mi nije pomućeno kakovimi strastmi, a iz činah zaključujem na posljedice.

Naprotiv tomu nuka me pako dužnost, da našu braću Slovence najvećom pohvalom spomenem. Oni bo uz svaki naš domorodni podhvat najvećom revnošću prianjaju; oni nas svakom sgodom odlučno brane od neprijateljskih napadanjah; u obće oni nam svoje simpatije bez svakoga licumjerstva i najotvorenijim načinom izjavljuju, a tolikoput rabljena rieč „braća“ nije jim samo na ustijuh, nego i u srcu. Nu dosta o tom! Uzdajmo se u budućnost, možda će ona našu srbsku braću od prenapetih im zahtjevah izliečiti, možda će ipak jednom vrieme nadoći, kad ćemo moći reći: sad smo složni.

Naša zemljakinja, gdčna. Mallingerova engažirana je za dvorsko kazalište u Monakovu, a ne, kao što ste i vi javili, u Štutgartu. (Mi smo onu viest priobćili po „Zukunftu“. Ured.) Eto tako najvrstnije naše umjetnice našim novcem izučene, tudja pozorišta kite; a mnogi zabrinuti domorodac će si na tiho prišapnuti: a kad ćemo se mi tim koristiti? Čekaj starče, mogao bih mu odgovoriti, dok ti se drugi Lisinski pojavi, dok domaći umjetnici svoja mjesta u Zagrebu zasjednu.

Dakle nam se i slavni naš „Domobran“ u vječnost preseli! Divni li su putevi božji! Siromah u najljepšem cvietu, jedva što se je bio razpupao, u najvećoj borbi za svoj — ne, za dom svoj, presječe mu nesmiljena Parka nit života upravo onda, kad se sve životu veseli, kad se ciela priroda cvietnim ruhom proljeća zaodjeva. Spasitelj svieta ustade od mrtvih k životu, a „Domobran“ se svali u tamni, hladni grob. Sit tibi terra levis! A što da rečem novomu njegovomu zamieniku? Sudeć po svem, mislim da će to biti isti posao samo pod novom firmom.

—ć

— († Dr. Josip Vranicany-Dobrinović.) Dne 29. p. m. zakopan je u obiteljskoj raki grada Severina, jedan najplemenitijih muževah u našoj domovini — dr. Josip Vranicany, narodni zastupnik, član regnikolarne deputacije hrvatske, veliki sudac i vlastelin severinski. Pokojnik bijaše domorodac u najplemenitijem smislu rieči: naobražen, značajan, postojan, odvažni branitelj pravah svoga naroda, uviek spreman na borbu za boljak tužne naše domovine, k tomu nesebičan. Po svom znanju i domoljubju spadaše on medju najbolje članove našega sabora; njegovom smrću izgubi narodno-liberalna stranka jaku podporu, sveta stvar domaća vjernoga branitelja, a supruga mu i djeca ljubeznoga druga i skrbna otca. Lahka mu bila zemljica, a mladež naša ugledala se u njegov primjer, jer joj on zbilja može biti pravim uzorom.

— Dne 31. ožujka preminuo je Gustavo Gaj, veliki bilježnik županije zagrebačke, u 34. godini dobe svoje. Pokojnik bijaše valjan domorodac i marljivi častnik. Svakake nesgode rinuše ga prije reda u grob.

— (Hrvatske predstave u Karlovcu.) Iskrenom radošću priobćujemo našim čitateljem liepu viest, da se u našem, uviek domorodnom Karlovcu sastalo dobrovoljačko družtvo, koje već od 4. ožujka predstavlja ondje hrvatske komade. „Karlovački viestnik“ hvali vredne domorodke i domorodce ondašnje, koji se iz čiste ljubavi prama svetoj stvari prihvatiše toga posla, da velikom točnošću vrše svoje zadaće. U trojednoj kraljevini imade i većih gradovah, ali u nijednom nenadje se toliko ljubavi prama svomu jeziku i narodu, da se davaju narodne predstave. Varaždince zabavljaju već davno kojekakove „wandernde Schauspieltruppen“ njemačke, a tako, čini nam se, i Osječane, sam grad Karlovac njeguje domaće svetinje iskrenom ljubavlju. Slava Karlovcu! Takovu gradu želi svaki Hrvat što veći napredak u svakom pogledu, jer će uz njegov napredak koracati napred sve, što nam je milo i drago. Živili karlovački dobrovoljci!

Digitized by Google

— (Tristogodišnjica sigetskoga viteza.) Odbor županije varaždinske, izabran da se postara za dostojno proslavljenje tristogodišnje uspomene hrvatskoga Leonide i njegovih junačkih drugovah, imao je nedavno sjednicu, u kojoj zaključi medju ostalimi, da se ima knjižica „grof Nikola Šubić-Zrinjski“, napisana g. Perokom, medju narod za 30 novč. prodavati; pozvati neka se u Zagrebu stvori središnji odbor, te ovomu predložiti, da pozove sve duhovne i svjetovne vlasti, neka se dostojno ta svećanost obavi.

Upravljaći odbor družtva za jugoslavensku poviest odluči u posliednjoj svojoj sjednici, da se izabere središnji odbor, koji će izraditi potanki program o svečanostih, pa dogovorno sa Maticom hrvatskom izdati knjigu, koja će sadržavati život, sliku, autograf i svakojaka pisma Nikole Zrinjskoga, Adrianskoga mora sirenu slavnoga bana Petra Zrinjskoga, itd.

Govoreć o to svečanosti svraćamo opetovano pozornost dotičnikah na predlog naš, učinjen u br. 2. ovoga lista, koji bi moglo uvažiti osobito sl. poglavarstvo našega glavnoga grada; jer želimo svakako, da se uspomena slavnoga junaka dostojno ovrši i trajno uzdrži.

Književnost.

— Jovana Hristov. barona Bartenstajna kratak izveštaj o stanju razsejanoga mnogobrojnoga **ilirskoga naroda** po car. i kralj. nasledničkim zemljama. Preveo Aleksander Sandić. U Beču g. 1866. — Pisac ovoga djela, Ivan bar. Barstenstein pišuć ob „ilirskom narodu“ imao je na ruku sva vrela, k tomu potrebna, a da je i dobro poznavao stvar, o kojoj piše, svjedoči i to, što je bio predsjednikom iliske dvorske deputacije, koja je ustanovljena za vladanja Marije Terezije, a bijaše i c. kr. austrijski ministar. Mi ćemo našim čitateljem priobćiti njeke stvari iz te knjige, koje se više tiču hrvatskoga naroda, a za sada velimo samo toliko, da smo veoma zahvalni g. prevoditelju Sandiću, što je to znamenito djelo prelio u jezik naš, te ga od srca preporučamo hrvatskomu obćinstvu, budući je zbilja takovo, da će svakoga našinca zanimati tim više, što nam razbistruje mnoge stvari, tičuće se našega naroda kao i naše braće amo se doselivše. Knjiga sadržaje 8 u osmini tiskanih tabakah, a ciena joj je 1. fr. 30 novč. a. v. Može se dobiti u Beču kod prevoditelja g. A. Sandića, Landstrasse, Hauptstrasse, Hôtel „zum goldenen Engel“, zatim u knjižari jermenskoga manastira „Singerstrasse, deutsches Haus Nr. 7. a izvan Beča u svakoj knjižari. Tko uzme šest knjigah, dobiva sedmu badava.

— Matica ilirska kani izdati **album** na uspomenu tristogodišnjice sigetskoga junaka, kneza Nikole Zrinjskoga, pa s toga pozivlje sve hrvatske literate i pjesnike, da joj pošalju sastavakah što u prozi, što u poeziji. Rok za to odredjen traje do svršetka lipnja o. g.

— „Domobran“, politički list prestao je izlaziti koncem ožujka; mjesto njega dobila je tako zvana narodno-samostalna stranka novi organ „Sviet“, što ga uredjuje g. Ivan Vončina, podžupan rječki.

Kazalište.

Prije uzkrsnih blagdanah igran je Kotzebuov „Srnac“, koji bi bio morao već prije doći na red, da nije g. Freudenreich sasma nenadano te iz čista mira (?) ohrapavio. Neiztražavajuć koliko je tu istine, da čovjek, koji niti što govori niti radi, pa opet najedan put ohrapavi, prelazimo k samomu komadu, o kojem nam je u kratko reći, da obiluje dosjetljivošću i živahnim crtanjem, ali je vrlo sklizak — čini nam se i presklizak za obćinstvo zagrebačko; a u koliko prijaju našemu obćinstvu taki igrokazi, vidi se i odatle, što su one večeri i mnogi mužkarci često govorili: to je predebelo. —

Glavnije uloge odigrane su prilično dobro; g. Freudenreich htjede mimikom naknaditi i opet hrapavi svoj glas, što mu je doduše gdje gdje pošlo za rukom, ali na mnogih mjestih bijaše vrlo drastično i — pretjerano. Od ostalih osobah dobro se držahu gdčne: Bajzova i Tomaševićeva, pa g. Mandrović i gdčna. Perisova, ova posliednja po običaju naivno i umiljato.

Na uzkrsni ponedjeljak predstavljahu prvi put Nestroyeva „Smušenjaka“ (der Zerissene), što ga je pohrvatio slavni hrvatski pjesnik I. T. Moramo reći, da se upravo nasladjivasmo krasotom i milinom jezika, kakovom obiluje ovaj prevod, o kojem čovjek nebi gotovo ni rekao, da je prevod, tako je dobro lokaliziran. Kolika razlika medju prevodom ovim i onimi, kojimi nas pita kazališni prevoditelj ili novi njeki prevoditelji od predstavljačkoga osoblja? Kad je Veselica (gdčna. P.) govorila o narodnoj knjizi hrvatskoj, o naših pjesnicih i njihovih proizvodih, onda su se doduše mnoge gdčne. i gospoje u drugom katu ložah njekako najljepše razgovarale, nu od njih boljemu niti se nenadasmo; — ali vidismo i takovih, koje su pozornim okom pratile predstavljačičine rieči. — Ovakih prevedenih, ali ovako i shodno lokaliziranih komadah treba naše kazalište, pa budući jih može imati, to ćemo od sele zahtievati, da jih i bude. Komu se nerači oko toga nastojati, neka ostavi mjesto, komu nije dorasao. —

O predstavi, izvedenoj prošle sriede t. j. 4. o. m. nemožemo ništa dobra reći; ali neda nam se nikako pregorjeti, da neprišapnemo g. M-u: drugi put neželimo, da vas onakova vidimo.

U subotu predstavljat će se na korist gdčne. Ivane Tomaševićeve prvi put: „Mali parižki potepuh“. Gdčna. koristnica marljiva je, talentirana i napredna predstavljačica, pa joj želimo što bolji prijam.

Ovim brojem počimljemo drugi četvrt ove godine. Molimo uljudno one naše čitatelje, koji se predplatiše samo na jedan četvrt, da izvolje predplatu ponoviti.

Od ove godine imademo još podpunih otisakah, pa s toga možemo njimi poslužiti i novo nadošlim predbrojnikom.

U nastajućem četvrtu priobćivati ćemo medju ostalim i pikantne crtice „Zapisnici putujućega djaka“, pa onda „Žrtva taštine“ i više vrlo zanimivih pripoviestih.

Uredničtvo „Naše gore lista“.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 15. travnja 1866.** **Broj 11.**

Nove Kriesnice.

(Iz treće knjige.)

IV.

Ljubici S . . . . . .

Na podgorju, na visini
Uz stoglasni cijuk ptîca
Ti mi cvateš na samini
Skromna, tiha ljubičica.

Sa triema si bielu dvoru
Vidiš crkve nebrojene,
A uznosnu pri obzoru
Od mîlja ti duša zene.

Što zamisli oštroumno
Gundulić nam uzoriti,
I čim nježno, milošûmno
Gjurgjević *) nam srca miti;

Preradović što mi dragi,
Što li Vraz mi drug premili
Uz vještinu i um blagi
Na tamburu udesili:

To su tvoje povoljice,
To ti nježna njedra širi
I mirisom ljubičice
Iz krasne ti duše mirî.

S tog Ljubice, diko cvieća,
Na krilo ti pjesma leti,
Srce mi se drage sjeća,
A ti si mi na pameti.

*) Dubrovački pjesnik na glasu, nazvan po talijansku Gjorgji, zove se po glasu porodičnih listinah Gjurgjević, a nezove se Gjorgjić, kako ga Zagreb prekrstio.

Već je zapremljeno.

Crtica iz života njekoga suvišnjaka.

(Konac.)

Dodjoh u školu, i sada tek započmu moje muke; jer umah kod ulazka u nju baciše me iz nje. Ta došao sam prekasno, sve klupe bijahu već zapremljene, pa kada me u jednu, zapremljenu klupu urinuše, osvetiše se moji suučenici nepozvanu ugnjelici tim, što me iz nje iztisnuše. Pa ma kolikogod putah me staviše posredovanjem učitiljevim, uviek me iz nje iztisnuše, pa da se već jednoč doskoči dalnjemu smetanju, stave me privremeno u „magarečju klup“.

„U magarečju klup“, tim znakom udarena je prva karika dugačkomu lancu svakojakih psovakah i progonah proti meni od strane mojih suučenikah. Da sam to mjesto zaslužio kakovim, u analih školskih nečuvenim činom, ili da sam ga vlastitimi

Digitized by Google

zaslugami stekao, oni bi mi bili oprostili, pače bili bi me mozbit štovali i častili. Ali kad sam se ja doista nezasluženim načinom i to umah kod svoga ulazka, na najviši stupanj sramote popeo, toga mi nemogahu oprostiti, i ja gorko osjećah njihovu mržnju. Od svih zajedničkih igarah i vježbanjah izključiše me, kod svih zabavah bio sam suvišan, sve školske spletke i magarštine zatajiše mi, pa samo kada je ljutitost učiteljeva koju pomirljivu žrtvu tražila, bio sam ja, poslie tajna sporazumka, šibanju predan. — Mržnja, koju si pribavih već u prvoj školi, pratijaše me u svih višjih učionah; uviek te uviek bio sam ja cilj sve sramote i svih dosjetakah. Kaže se „šilo za ognjilo“, pa i ja tako „mržnju odvraćaj mržnjom“. Za kratko vrieme dotjerah do toga, da sam bi najnepodnosliviji mladić u čitavom razredu, pa one zlostave i uvriede štono sam ih prije samo slučajno doznao, tražio sam kasnije zbilja nesnosljivim ponašanjem, da ih dobijem i zaslužim. Tako dodje već do toga, da su me i u svih višjih razredih iz svake klupe iztisnuli te osamljena i zapuštena u zadnju klup strpali.

Da se nisam ništa učio, spominjem samo mimogredce. Sada mi je valjalo poći na sveučilište, nu ta malenkost dakako ništa neznači. Meni i momu bratu bijahu štipendia obećana. Moj brat dobije u istinu svoj, onaj pako, što ga meni obečaše, bio je naravski već zapremljen, kad sam ja zanj molio. Uzprkos tomu moradoh ipak i ja djak biti. Za četiri ili pet danah obećahu mi bezplatno jelo, a isto tako njekoliko instrukciah. Nu onih pet danah stopi se u jedan dan (bio je upravo petak, dakle postna jela,) a instrukcije bile su sve upravo uru prije moga dolazka drugim predane. Pa ipak sam i nadalje životario. Kako je to bivalo, toga nisam sám tada znao upravo tako malo, kô što i ona žaba, koja bi, zatvorena u kakovoj boci, dobivala svaki mjesec jednu muhu za hranu. —

Svakim danom vraćale bi se moje tuge i muke u istom redu: U jutro glad, o podne glad i na večer glad; glad i ništa nego glad. Taj odsjek moje životne povjesti odviše je jednoličan i monotoman, nego da bi mogao čiju pozornost probuditi. Proći ću ga, te pripovjedati, kako sam postao dječakom i mladićem.

Nastupih stazu života. — Nijedno neugodno izkustvo, koje običaje prvi korak tužnoga životnoga teka pratiti, nemine mene. Sve tegobe života morao sam u dvostrukih, pače u trostrukih porcijah kušati. Sve htjedoh pokušati, sve mi propadne; svagdje poznat, a odasvud bio sam odpravljen. Sve mladenačke budalaštine proletio sam i ja. Naravska stvar, da sam i ljubio, nu da li sam bio ljubljen, toga nemogoh dugo vremena saznati, buduć je mjesto u srdcu moje krasotice uviek zapremljeno bilo; kad se jednom usmielih, te joj izpoviedih ljubav svoju, opazih, da sam zakasnio, te da je i opet srce moje božice zapremljeno.

Zapremljena bijaše uviek klupa, na kojoj se htjedoh poslije dugoga hoda odmoriti; zapremljene sobice u gostioni, zapremljeno mjesto na parobrodu, na kom se htjedoh voziti. Zapremljena bijahu sedala u kazalištu i koncertnoj dvorani, ako sam se htio kada nasladjivati proizvodi vile umjetnice; zapremljene i prezapremljene nadjoh brojeve na lutriji, kojimi sam htio svoju sreću pokušati. Od svakoga stola u gostioni tjerao me je strašni znamen: „već je zapremljeno“. Da, iz samoga onoga tajnoga kabineta, koj, zvao se ovako ili onako, ipak uviek jedno te isto ostane, iz toga samoga mjesta u najvećoj stisci, zaori mi uviek onaj strašni glas: „Već je zapremljeno“!

U svakoj vrsti glasa, počam od najdubljega basa, pa sve do najvišega fistla, u najraznovrstnijem načinu, blago, uljudno, neotesano, sažaljući, hladno, toplo morao sam čuti taj strašni glas: „Već je zapremljeno“! pri svakom koraku i na svakom putu proganjaše me prokletstvo suvišnosti. Ja sam bio suvišnjak u svakom suvišnom uredu, te sam morao drugo koje mjesto, koje što nosi, potražiti. Kô što mnogi drugi u mojem stanju čine, tako mišljah i ja sebi naći ono, što tražih u prometani novinah. Ja sam marljivo čitao sve journale, nijedan oglas neizmakne mi, gdje tko što traži. Naskoro mi pade u oči, da se tražeći i traženi, kupac i prodavaoc nemogoše umah u novinarnici porazumjeti. Ovdje se je tražila kuća sa toliko i toliko sobah u ovakom ili onakom položaju, na ladanju ili u stanovitom odielu grada; njekoliko samo linijah dalje, nudjala se na prodaju ista kuća, sa isto isto toliko sobah u istoj predgradji, pače u istoj naznačenoj ulici za vrlo jeftinu cienu. Malo niže traži se mladić, obdaren neizmjernimi umnimi darovi; umah polag nudja se isti mladić sa nevjerojatnimi sposobnostmi na uslugu. Misli li dakle tko, da se oba tražeći i traženik, kupac i prodavaoc ikada sastanu, ili da kuća onako opisana igdje obstoji, ili ona za prodaju naznačena ikada se proda? Ja to sada podnipošto nevjerujem; ali prije bio sam toliko pametan, te sam zbilja vjerovao na obstanak tih u prometani novinskoj prividnih objektah. Čim opazih oglas: „Traži se mladi čovjek“, trčao sam ko vrag za griešnom dušom. —

Digitized by Google

S početka mišljah, da sam samo ja tako nesretan, te nemogu gospodina, koj traži mladog čovjeka, na prvi mah kod kuće naći. Obično imao sam tu sreću istom drugi ili treći dan. Onaj gospodin, koji bi tražio mladića, ili nije bio jednostavno kod kuće, ili je bio upravo važnim poslom zaokupljen, te tako nije mogao sa mladićem, za kojim mu je srce čeznulo, umah porazumnieti se; ili je kamo odputovao; najčešće pako stanovao bi u kojem sasvim drugom gradu, ili u kojem udaljenom predgradju, te je za nevolju naznačio samo adresu svoga sudruga. Ja sam već bio privikao najmanje jedan par cipelah prije poderati, nego sam tu sreću imao onoga, koji mladića traži, licem u lice gledati, te iz njegovih ustiuh čuti, kako mu je vrlo žao, što je upravo prije jedne ure ili minute prazno mjesto drugim kojim mladićem popunio. —

Odlučim tomu predusriesti, te prvi na mjestu biti. S toga sklopih prijateljstvo sa njekim slagarom, i priskrbih si njegovom protekciom već u noći korekturu onoga broja novinah, koji je imao drugoga jutra izaći. Već u prvom broju, koji sam na taj način dobio, opet je tražio njetko mlada čovjeka. Zahtjevane sposobnosti imao sam u podpunoj mjeri. Oglas bio je sasvim kao za mene napisan, te naličio više potjerici o mojoj osobi, nego li čemu drugomu. Taj gospodin, mišljah, mora ili mene uzeti, ili sasvim okaniti se daljnjega iztraživanja za svojim idealom. —

Jošte noćju obućem zanešen sa svom svojom konačnom pobjedom surku i rukavice. Prije nego li je zora zarudjela i danica lice pomolila stajah pred vratima naznačene kuće. Jedva što se ova otvore odletih kroz stube u drugi kat, zazvonim kod vratah broj 17. — Pospana služkinja otvori; pa saznav što želim, nastojaše me nagovoriti, da malko kasnije dodjem ili da barma malko pričekam. Ali ja ostanem tvrd kao klisura, provalim u spavaću sobu gospodina, koji traži mlada čovjeka, te mu se sa svom svojom uslugom i ljubeznivošću predstavim kao takova. — Zaspano okrene se gospodin u postelji k meni, pogleda me široko, te zamrmlja: „Odnio vas v... to mjesto je već zapremljeno“. To je bio moj posliednji korak. Od onoga vremena okanih se svakoga dalnjega traženja. Meni preostaje još jedina nada, da moj grob nije zapremljen, da će barem ovdje prvi suvišnjak naći mir, koji mu opaki život i zlobni ljudi uzkratiše. Samo bih želio, da i čitalac ove pripovjedke o suvišnjaku nerekne: „Doista, to je sasvim suvišna pripovjest“.

Prev. D. Jagić.

Ulomak

iz izvorne drame: „Ostoja kralj bosanski“, od J. E. Tomića. *)

Čin treći.

Prizor prvi.

(Dvorana u Sutiski. Prestol kraljevski. Stjepko i Sandalj ulaze.)

Stjepko (uzbunjen):

O kako me još uztezat možeš'
Odmah — odmah idem k otmičaru,
Pa ako je s dobra mi nedade —

Sandalj (upane u rieč.)

Bar toliko potrpljenja imaj
Doklam š njime Dubrovčani svrše —
Kad to bude — onda ćemo listom
Svi velmože stajati uza te.

Stjepko.

Oh nijedan od vas nije kadar
Poćutiti jedovitu gorkost,
Kojom gori bolno srdce moje.

Sandalj.

Ako si ju ljubio i malo
Nesretnicu nećakinju moju —
A ti za sad udalji se odtle.

Stjepko (prieteć piesnicom)

Idem, idem, da još gorči dojdem.
(ode.)

Prizor drugi.

Sandalj (sam; gledi za Stjepkom.)

Tužni mladić, — tko bi ikad reko,
Da opaka tako otca ima.
Taj zaisto jedini je kadar,
Pomiriti Ostojino pleme
S uvriedjenim narodom bosanskim.

Prizor treći.

(Ulaze: Klesić, Pribinić, Senković, Tepak. Prijašnji.)

Sandalj (ulazećim.)

Dobro došli, sad smo svi na broju.

Klesić.

I ti dosad sam si ovdje bio

Sandalj,

Kraljevića mirio sam dosad.
Taj nesretnik mahniće od jeda,
I jedva sam uzdržat ga mogo,
Da pre reda nenapadne kralja.

Senković.

Nije čudo, jer kako se vidi
Uživo je mladjan u djevojci,
Pa kako će da zauzda jarost,
Gdje mu otac ugrabi ljubovcu.

Tepak.

Zna se dakle, da je u Sutisku
Sinoć s kraljem prispjela djevojka.

*) Vidi: književnost, na posljednoj strani ovoga broja.

*

Digitized by Google

Sandalj.

Nije dvojbe; dosada sam zalud
S kraljevićem sve sliedio trage,
Nebi l' kako nabasali do nje.
Danju noćju oblazismo brižni
Bez počinka sva sumnjiva mjesta —
Al sve zahman; — da ni s istim kraljem
Nikako se nemogosmo najti.
Danju loveć probijo je šume,
A noćio — gdje i kako htio.
Istom sinoć, znajuć da se vrati
Kralj ovamo — izpipo sam mitom,
Da je dični taj otmičar dao
I djevojku dopremit ovamo.

Tepak.

Ubio ga grom iz vedra neba,
Zar nam za to radjaju se kćeri,
Da ih kašnje kralj na silu skvrni?

Sandalj.

Oj nesretni moj šurjače Pavle,
Ti si sretan, da na žive oči
Svoje kćeri nevidiš sramotu.
Dobri starac, u zadnjemu ćasu
Kako mi je još izručo kćercu;
A ja eto uz svu brigu svoju,
Morah takvu doživjeti žalost.
Al tako mi junačkoga zdravlja,
To ću ruglo ja oprati sa se,
Ili oprat il neživjet radje.

Pribinić.

Ej kamo je ponos u Bošnjaka; —
Da nam starci progledju iz groba,
Od srama bi zaklopili oči,
Kad bi svetu silnog Tvrtka krunu
Na sramotnoj zapazili glavi.

Tepak.

Istina je, pravo veliš pobro —
Ali mislim, da je već i nama
Dodijalo, da nemože gore!

Klesić.

Ja bar želim da mu skoro vratim
Čast u zajam. Kad je Turad ljuta
Nahrupila u krajeve moje,
Utekoh se pod zaštitu kralju.
A kako je pomogo nam liepo —
Sami znate — pa da nebi bilo
Našeg druga — junačkog Sandalja,
Propala bi moja djedovina.

Sandalj.

Moje čete, pomoći će bratu,
Jerbo znadem, da i mene neće
U nevolji ostaviti braća.

Pribinić.

Neće pobro; evo vjere moje
Da ćeš vazda gotove nas naći
Proti svakom, koj nasrne na te —
Pa ma bilo — proti istom kralju.

Sandalj.

U kakav me sudba tjera klanjac,
Nebi slutim od suviška bilo
I u tom se osloniti na vas.
Ja godine probavih sa kraljem
I bojim se — da djevojke neće
Na rieč našu pustit na slobodu.
Al ako je s dobra mi nedade —

Senković (upane u rieč.)

A mi silom iti ćemo na to.

Svi.

Jeste silom.

Sandalj

I pravo je tako —
Samovolju ni kruna nesvêti.

Klesić.

Tako ipak jošte pali nismo,
Da gledamo skrštenijuh rukuh,
Gdje svetinju domaćeg nam praga
Skvrni noga pohotna vladara.

Tepak.

Koji vriedja čast naroda svoga
Nije vriedan, da je častan u njem.
Mi Ostoju obavismo slavom
I na prestol popesmo ga vlasti,
A on sada samovoljom gadnom
Pogrdjuje svetost vladalačku.

Sandalj.

Budemo li i najmanje složni
Slavit ćemo nad nepravdom slavje.
Mladi Balša istom što je čuo,
Da se snova sa vladarom prêmo,
Poruči mi, da u svakoj sgodi
Stat će uz nas na ždrijelu prvi.
Još mi javlja, da će i Dubrovnik
Ako treba pomagat nas novcem,
Jer je opet zamrzio ljuto
Na Ostoju radi našeg Pavla.
Čini mi se i prilika sva je,
Da mu neće danas poklisari
S Dubrovnika dobre doniet glase.

Senković.

Šteta da ih nedovede sreća
U sinoćni naš sastanak bratski.

Pribinić.

Ništa za to, bit će sgode dosta
Da sborimo š njimi pouzdano.
(Otvore se vrata: prvi i drugi poklisar ulaze.)
Evo idu!

Prizor četvrti.

(Prijašnji. Oba poklisara)

Prvi poklisar.

Pozdrav vam boljari!

Svi.

Dobro došli.

Sandalj

Želite li odmah
Govoriti sa vladarom našim.

Digitized by Google

Drugi poklisar.
Rad smo, da ga dopratite skoro.

Sandalj (inim boljarom.)
Hajdmo dakle pozvati ga amo.
(Odu svi boljari.)

Prizor peti.

(Oba poklisara.)

Prvi poklisar.
To je Sandalj, što je govorio!

Drugi poklisar.
Taj je dakle glava odpornikah,
Što potajno idu sada na to,
Da Ostoju sa priestola sbace.

Prvi poklisar.
I hoće ga, jer nikada nisu
Tako jaki ko što sada bili,
A Ostoja od slabosti kleca.

Drugi poklisar.
Bog bi dao, da to skoro bude,
Jer je i nam dodijalo jurve
Neprestano razpravljati š njime.
Drugi vladar, što će ga nasliedit,
Zaisto će znati štovat savez
I prijazan slavnog našeg grada.

Prvi poklisar.
To je ipak nečuveni silnik
Na vjeru nam pogubi viećnika.

Drugi poklisar.
Al će zato posljedak okusit
Svoga čina. Znam da će se žacnut,
Kada čuje, da trgovcem Bosne
Brani vieće tržit u obsegu
Svoje vlasti.

Prvi poklisar.
Ala će ga trti
Ta zabrana — tim je kažnjen narod,
A ne ovo ruglo od vladara,
Komu malo do toga je stalo,
Da li narod živi il skapava.
Naše vieće nebi drugće pošlo
Tim korakom, da to nezahtieva
Korist naših domaćih tržacah.
Nu ja mislim, da će stoput više
Porazit ga, kad mu ujedljivo
Sobćim žalbu uzvišenog vieća,
Što je člana pogubio njemu
Izdajnički — okrenuvši vjerom.

Dvoran (unidje i otvori vrata.)
Kralj dolazi!

Drugi poklisar (prvomu potiho.)
Samo odrešito.

Prvi poklisar.
Nemaj brige, naučni smo tomu!

Prizor peti.

(Kralj. Marsalko. Velikaši: Sandalj, Senković, Klesić, Pribinić, Tepak, dvorani. Poklisari se duboko poklone. Kralj oholo odvrati i sjede na priestol. Marsalko uz lievu stane. Velikaši s desna.)

Ostoja (poklisarom.)
Pristupite.

Oba poklisara
Poklon tebi kralju!

Ostoja (poklisarom.)
Kazujte mi, što vas dobra vodi
Amo k meni.

Prvi poklisar.
Mudro naše vieće,
Jur podugo tužnim motri okom,
Da ozbiljne neimadeš volje
Sklopljena se držat ugovora,
Po kojem bi trgovina naša
U prostranoj kraljevini tvojoj
Istu onu uživala povlast,
Koju vaša svedj u nas uživa.
Rudarstvo nam propada rad tebe,
I kada smo tebe sklonut htjeli,
Da mu stare povratiš povlasti,
Ti izdajno poslanika ubi,
Koj imade taj obavit poso.
Osim toga, trgovci se tuže
Da ih često odpraviti znadeš
Doma s robom — odkud su i došli.
Naše vieće, kom je puno stalo,
Da nam cvjeta trgovina liepa,
Po nami ti poručuje sada,
Da odsada dopustiti neće
Da trgovci iz kraljestva tvoga
Trgovinu kao dosad vode
U obsegu njegove oblasti.

Ostoja.
Ja nemogu dobar stajat za to,
Ako se je kad trgovcem vašim
Dogodilo šta bez moga znanja.
Ali vi ste viknuli odavna,
Svaku krivdu obarati na me.

Drugi poklisar.
Trgovina to je bilo naše,
Po kojemu poznati se dade,
U kakvu se nahodimo stanju.
A tko svoju u to rabi sila,
Da nam liepa trgovina strada,
S time nismo drugovati voljni.

Ostoja.
S otim ćete sami sebi hudit,
Moja zemlja bogata je, silna
A Dubrovnik — to je istom školjka,
Gdje živerka mala šaka ljudih.

Prvi poklisar (uvriedjeno.)
Dubrovnik je sjajni biser morski,
Štono blista na slovinskih žalih,
I slovinsko ono srdce nije,
Što neumi podičit se njime.

Digitized by Google

On je kao gizdav mladoženja,
Što slobodu — ovu čistu dievu —
Svojski snubi za života svoga;
I tko stupi do njegova praga,
Neka goni robske misli s duše,
Jerbo samo rieč slobode smije
Razliegat se po svetištu tome.
Malašan je, ali dok mu djeca
Kao pomne u proljeću pčele,
Lete širom na sve svieta strane
Krepke volje — prometljiva duha —
Dotle uviek taj Dubrovnik mali,
Velik će se u svem svietu zvati.
Eno i sad na moru se vije
Tisuć stiegah s našega brodovja
Šireć slavu i moć svetog Vlaha.
Pa neka ga zloban sviet i zove
Morskom školjkom — zato se je ipak
O toj školjki mnoga sila strla —
Al i tvoja —

Ostoja (osorito.)

Zaboravljaš, da si
Samo glasnik volje svoga vieća.

Prvi poklisar.

I to hoću sad odmah da budem.
Naše slavno i visoko vieće —
Svoju žalbu saobćuje tebi,
Što si vriednog njegovoga člana
Izdajnički pogubiti dao.

Ostoja.

Pogubit ga imao sam prava,
Jer je krivac mog zakona bio,
A kada je mojom zemljom išo
Ko poslanik od vašega vieća,
Podtico je sve boljare na me.

Boljari (s desna.)

Kleveta je.

Ostoja.

Ej stari smo znanci,
Netreba mi izpričanja vašeg,
Prama vami znati ću se ravnat.

Drugi poklisar.

Mi o tome nevodimo rieči,
Dosta na tom, da si našem vieću
Kraljevskom se zajamčio rieču —
A kasnije pogazio vjeru.
To je grdna tvoje časti ljaga,
I vjeruj mi — da sam na tvom mjestu
Pa da igda tako se okaljam —
Snimio bi krunu sa tjemena,
Da vrednija ponese ju glava.

(Konac slieditи će.)

Skupi uprosi.

Mitrovan Afanašiev, vrlo bogati vlastelin u Moldavskoj, čovjek mlad, u 22 godini, oglasi prema koncu prošle godine u „Fremdenblattu“, da bi se rado ženiti, naznačiv uvjete, kakove mora imati njegova buduća. Broj taj „Fremdenblatta“ prispie u ruke i njekakovomu Hieronimu Kellneru, koji je pred njekoliko danah istom pušten iz kazuionice. Ovaj nastojaše svakim načinom, da se upozna sa tim vlastelinom i s toga pisaše njekoliko putah na temelju onoga oglasa Afanašievu. Napokon sastane se Kellner 10 pros. p. g. sa tim vlastelinom u kavani Kurthovoj. Tu se predstavi Afanašievu kao posjednik od 400 ralih zemlje, 70 kravah i množine ovacah, a ujedno objavi mu, da ima bogatu nećakinju, Amaliu pl. Lichtenfelsovu, posjednicu liepa dobra nedaleko Lastovke, u iglavskom okružju, dodav: to bi bila za vas vrlo dobra partija. S toga uzme Kellner nagovarati inostranca, neka podje s njim u Moravsku, veleć mu ujedno, neka ponese sve novce sa sobom, jer bi inače mogla pomisliti njegova nećakinja, da je kakov pustolov ili varalica. Mladi Afanašiev pristane na to pa bude odlučeno, da će 31. pros. p. g. odputovati.

Istoga dana stignu oko 12 urah na rosički kolodvor, i tek oni iz kolah željezničkih, preleti blizu njih liepa kučija, a pod njom upregnuta dva liepa zelenka. Kellner prijavi mladoženji, da su to kola one gospodične, poslana ovamo, da ih odvedu u Lastovku. Medjutim predade Afanašiev vrataru na kolodvoru svoj putni sanduk, u kom bijaše 11.000 fr. u vrednih papirih, naime 20 komad. ruskih željezničkih dionicah, vjeresijskih dionicah itd., zatim odjeću, vriednu 100 fr. i svoju putnu bundu, vriednu 100 fr. Pri tom se njegov pratioc Kellner tako ponašao, da je vratar mislio, to su njegove stvari, a u tom ga potvrde još većma sliedeće rieči Kellnerove: „ovih stvarih nesmiete nikomu drugomu predati, nego samu meni“. Zatim povede taj ženitbeni prokurator u jedno dvie tri li gostione svoga klienta, da traže tobože onu priliku, a pošto je nigdje nenadjoše, svrati se Afanašiev umoran u gostionu „k trim pjetlom“, da tu počine.

Kellner ode veleć, da će posjetiti svoje rodjake, vrati se medjutim, do skora pripoviedajuć, da mu je njeki kapetan, znanac, kazivao, kako su upravo malo prije otišla kola one gospodične kući. — Nije druge, moram sada brzojavom oglasiti se u Lastovki, s toga molim vas, uzajmite mi toliko novca, a i svoju uru, da znadem koliko je satih. Vlastelin uruči mu 15. fr. i svoju uru, Kellner ode, a ovaj posljednji usne sladko na divanu i spavaše do jutra sliedećega dana. Probudiv se i opaziv, da još neima njegova druga, ode k vratru na kolodvor, pa potraži svoju bundu i sanduk. Ali ovaj mu javi, da je jedno i drugo drugi jeki

Digitized by Google

gospodin, te se na jednom konju odvezo na brnski kolodvor. Afanašiev za njim na rečeni kolodvor; ali tu mu rekoše, da se takov i takov gospodin već u 7¼ odvezao u Beč. — Afanašiev pohiti u Beč, i prijavi to redarstvu obećav 1000 fr. onomu, koji nadje varalicu. Izbilja već sliedećega dana nadjoše ga u gostioni „k paunu“, i to bijaše — Hieronimo Kellner. — On prizna pred sudom sve, veleć, da je sve uzeo, vriedne papire u štedionici založio i odatle dobio 3200 fr. Tim novcem izplati njeke svoje prijašnje dugove, kupi svojoj ljubeznici za 200 fr. odjeće itd. Taj Hieronimo Kellner rodio se u Moravskoj, inače je po svom zanatu glasbenik; kao vojnik dobio je radi kradje 70 batinah; drugi put radi pokušana bjega i kradje morade deset putah trčati šibe izmedju 300 momakah; a treći put isto tako, samo da su ovom prilikom šibe dva puta mienjali. Izstupiv iz vojničtva kažnjen je radi zločinaprevare jedan put na 6 a drugi put sa 8 godinah težke tamnice. A za ovu najnoviju prevaru osudi ga bečki sud na devet godinah težke tamnice.

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. travnja.

Nesta nam maglastoga i močvarnoga ožujka, a zamieni ga nestalni travanj, tako nestalan, kao šte je domoljubje zagrebačkih ljepoticah, značajnost starih njekih domorodacah; kao što je nestalna srbska ljubav prama Hrvatom, prusko-austrijska politika i viesti o trihinah. Sreća što nas travanj muči svojom nestalnošću samo trideset danah, dočim nestalnost ostalih individuah gore izbrojenih kini nas svaki čas, pa nam u danu najljepših nadah pohara liepe misli o budućnosti narodnoj, kao što je onomadne prerana tuča poharala voćnjake i vinograde. Ovo je prva ali vrlo loša preporuka za nastajuće proljeće i ljeto, kao što je Bismarckova politika loša preporuka za europejski mir. Uztraje li ovako još koju godinu, budu li nas i na dalje tukle ovakove nevolje, to će Hrvati, s dopuščenjem naše drage srbske braće, preseliti se u Ameriku i to upravo u sjevernu republiku, gdje do sada neima nijednoga Srbina, a kragujevački topovi moći će i nadalje mirno ležati u arzenalu, kao što su počivali i za posljednjega bombardovanja Beograda; zahrdjale puške one dvadesetorice pravoslavnih krajišnikah — kojimi nam prieti drug lorda u „veselih djacih“ — moći će se i na dalje rabiti u lovu na plahu zečad, a urednik, pomoćnici i dopisnici „Zastave“ mirno će počivati na svojih lovorih, stečenih u neslavnoj borbi sa braćom, koja se nikako neće da na njihovu zapovjed okane svoga imena i svoje slavne prošlosti.

Uz tuču, koja nas prerano posjeti, uz napadanja srbska imademo još spomenuti kao neobičan pojav, da su pomoćnika „Pozorova“ g. Iliju Radoševića pozvali dne 11. o. m. prije podne na ovdašnji magistrat, te ga ondje umah i pridržao gradski kapetan g. N. Urica; a pod večer da su ga odpravili na kolodvor pod stražom pandura! Nespada li i ovo medju izvanredne pojave, kao i oni, neznamo kako da jih okrstimo — zarubljeni maleni kaputići, koje bi slobodno okrstili „frakovi en miniature“, što jih zamieniše njeka mladja gospoda sa pristalimi našimi surkami? Ali o tom drugi put više! A da bude sadanji viestnik što podpuniji, valja nam dodati, da se je nedavno jedan listonoša objesio — s bog njekih obiteljskih odnošajah — a vojeni svećenik H. utopio.

Književnost.

— **Klasje z domačega polja.** Zbirka najboljih del slovenskih pisateljev z dodanimi kritičnimi uvodi, življenjepisnimi črticami in kamenotiskanimi podobami. Nabrala in izdala Jož. Jurčić in Jož. Stritar. Ciena 1. snopiću 25 novč. Ta dva vrla Slovenca pozivlju na predplatu djela, kojemu gore naslov priobćismo, i koje će upravo biti na ponos našoj dragoj braći slovenskoj i njihovoj književnosti. Prvi svezčić sadržavati će životopis Preširnov, njegovu sliku, uvodni članak o Preširnovih pjesmah i jedan dio njegove poezije. Sliedeća dva svezka sadržavat će sve ostale pjesmotvore toga najslavnijega pjesnika slovenskoga. U dalnjih svezcih priobćivat će se životopisi, slike raznih pisacah slovenskih i kritična ocjena njihovih proizvodah, što tiskanih, što netiskanih. Zatim izabrana djela: Levstika, Jenka, Vodnika, Koseskoga, Cegnara, Erjavca, Slomšeka, Terstenjaka, Tomana, Valjevca, Vilhara i drugih. — Mi čestitamo našoj braći na ovom krasnom poduzeću, pa se nadamo pouzdano, da će i Hrvati po mogućnosti nastojati, da mnogobrojnim učestvovanjem pomognu izdavateljem i da se ovako pobliže upoznadu sa najljepšimi proizvodi slovenske književnosti.

— **Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen.** Behandelt von Fr. Levstik, Laibach 1866. — Ovo važno filologično djelo zaslužuje svaku preporuku. Knjiga broji 144 strane, a ciena joj je 60 novč. te se može dobiti u svakoj knjižari.

— **Kazališne nagrade.** Odbor za prosudjivanje najboljih kazališnih komadah imao je 5. o. m. javnu sjednicu, u kojoj objavi, da je g. Heinriku Pennu, bivšemu članu hrvatskoga kazališta, dosudjena nagrada od 80 fr. za njegov komad „Propast Metula“, a druga g. I. E. Tomiću za nje-

Digitized by Google

gov prevod „Jadviga“. — Ob onom prvom komadu neznamo, da li je prevod ili original; nu poznavajuć vještinu g. Penna u hrvatskom jeziku moramo svakako tvrditi, da će biti prevod; s toga nedokučujemo, kako mu se moglo nedjenuti ime originala.

Ujedno razpisuje odbor nove nagrade i to: za najbolju izvornu dramu iz naše (valjda hrvatske? Ured) poviesti 60 carskih dukatah za dramu ovoj po valjanosti najbližu, u kojoj pisac pokazuje osobiti dar 80 fr.; za veselu igru iz domaćega života, nu koja nesmie biti prosta lakrdija 24 carska dukata; za najbolji prevod kakove drame klasičnih inostranih pisacah 80 fr., za drugu ovoj najbližu 40 fr., za prevod kakova konversacionalna komada 40 fr. Rok natjecaja traje do konca rujna o. g.

— „O s t o j a kralj, bosanski“. Izvorna drama u 5 činah od Jos. E. Tomića. U današnjem broju priobćujemo ulomak iz ove drame, a da čitatelji uzmognu shvatiti taj čin, evo sadržaja te drame do trećega čina: Za vladanja Ostoje, kralja bosanskoga ustadoše Bošnjaci na njega sbog njegovih nepravdah i za protukralja izaberu Pavla Radišića (Radinovića.) Šišman ugarski pomogne Ostoji i svladaju odpor, a Pavle Radišić pobjegne u Dubrovnik. Ostoja je na to vladao ko i prije nepravedno, a povrh toga nije njegova bludnost štedila ni najotmenijih gospojah i djevojakah bosanskih. Tako zaljubi se i u kćer Pavla Radišića, koja je kod svoga šurjaka u Bobovcu bila. U to pošlju Dubrovčani svoga viećnika Pavla Radišića k Ostoji, da njeke razmirice medju Dubrovnikom i Ostojom uredi. Ostoja medjutim dade pogubiti Pavla Radišića, premda je Dubrovniku obećao, da mu ništa učiniti neće, a pogubio ga je zato, jer nije htjeo privoliti kćer, da bude Ostojinom ljubovcom, i jer je Ostoji veoma smetao u postignuću te nečiste svrhe. Pavao Radišić pred smrt prokune strašno svaku moguću vezu medju krvlju Ostojinom i svojom. Sin Ostojin Stjepko bio je za toga u Dubrovniku. Bijaše ujedno i zaljubljen u kćer Radiševićevu Anku. Vrativ se iz Dubrovnika začuje, da mu otac smjera oteti ljubovcu na silu, i on ode k njoj u Bobovac, gdje je kod svoga šurjaka Sandalja bila. Tu Stjepko razumije od Anke kletvu otca njezina, i on joj odkrije sada, da je sin Ostojin, česa djevojka prije nije znala. Oba uvide, da tu vezu ljubavi svoje moraju prekinuti i razstati se. Stjepko otidje, a djevojka ostane. U to hrupe najmljenici Ostojini i odvuku djevojku. Stjepko čuje vapaj djevojke progoni otmičare, al jih nedostiže. Tu počima čin treći.

Kazalište.

Dne 7. o. m. predstavljahu u hrvatskom kazalištu na korist gdčne. Ivane Tomaševićeve novu veselu igru „Mali parižki potepuh“. Nećemo ovdje da kritizujemo sam komad; doći će i tomu možda kojom drugom prilikom sgoda, gdje nam bude prostor ovoga lista dopuštao. Za ovaj put reći nam je, da je jedina gdčna. koristnica svoju ulogu valjano odigrala, te ovom prilikom i opet dokazala, da su slične uloge upravo prema njenoj naravi i njenim sposobnostim, i da u takovih može najbolje uspjeti; stoga preporučamo joj prije svega, neka nastoji da bude koliko moguće bolja i savršenija u struci, za koju pokaza već više putah liepoga dara. Gdin. Freudenreich igrajuć staroga generala iz Napoleonove dobe bio bi dobar, da nije onako pretjeravao; a gdčne: Bajzovu i Perisovu molimo, neka nepjevaju, nego naravski govore; a g. Popović mogao se je živahnije kretati, nebismo bo rekli, da su mladi diplomati parižki onako drveni. Kazalište bijaše puno, a to je svako bonum omen za gdčnu. koristnicu, koja imadjaše p r v i prijam.

Prošloga četvrtka t. j. 12. o. m. vidismo opet novu veselu igru „Otac debitantice, ili: ipak je uspjeo. Ova šaljiva igra jako inklinira običnoj lakrdiji, možda s toga, jer je prevedena iz njemačkoga, premda stoji na kazališnoj cedulji i francezki „Le pére de la debutante“, što su mogli dotičnici tuta conscientia izpustiti. G. Freudenreich igraše dobro i okretno, a i gdčna. Tomaševićeva držala se dobro; g. P. bio kao obično premalo okretan i živahan, što nemoramo reći i g. Branomu; g. Mandrović predstavljaše profesora dobro; ostale sudjelujuće članove pušćamo u miru božjem za sada. Jezik je bolji, nego u komadu „Zviezda moje sreće“, ali ima opet krupnih germanizmah, kakovih nećeš naći u našega naroda nigdje, premda imade kod nas prevoditeljah, koji hoće da svaku pogriešku svoju u jeziku odbijaju na narod služeć se onom stereotipnom frazom: „tako narod govori“. Da spada medju ovakove i g. M. imamo dovoljno razloga tvrditi.

B.

Trnje i kupinje.

Udala se njeka gospodjica. Trećega dana nakon vjenčanja, videći si supruga da kući ide, došulja se kradom za njega, pa ga poljubi. Muž se razljuti na tu nepristojnost; a ona da, ga utiši, poviče: “oprosti srce, oprosti, nisam znala, da si ti“. —

„Ti si mi odista sretan čovjek, baš kan da ti je sjekira u med pala“, reče Mika Luki; „u svem ti sreća na ruku ide“. Samo ne u ljubavi“, doda Luka. „Kako to“? — „Prva mi ljuba umrla, druga otišla u opatice, a treća postala mi suprugom“. —

Nova brijačnica.

Tko se brije, sekser plati,
Tako bijaše tarifa;
Ali sad će manje stati
Radi grofa O . . . . .

Razriešenje konjićeva skoka u br. 9.

Ali gledaj momka krasna,
Kraj nje kako tihom hodi,
Kosah crnih, oka jasna,
Mora da ga vila rodi.
U sried lica nju zagrli,
Sad odleti sladki sanak,
K milom svomu dieva hrli,
Kano k zori bieli danak.

R a z r i e š i š e: gdjica. Anka Tomac; gg. Gjuro Hadvig, D. H. Garčinski i Filip Šafar.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 25. travnja 1866.** **Broj 12.**

Nove Kriesnice.

(Iz treće knjige.)

V.

Liepoj seljanci.

O j djevojko zdrava, jedra
I rumena i žarkasta;
U napun ti biela njedra,
A živa si kano lasta.

Što govoriš, nigda nije
Na izliku ni na stranu;
Što osjećaš, milo grije,
Ko na liepu sunce danu.

Prostodušnoj za krasnikom
Zamiču ti žarke oči;
A ponikneš stidna nikom,
Kad te ljubit krasnik skoči.

Tudjem kroju ti nedvoriš,
Ni jezika neznaš ina,
Sva si naša, a što boriš,
Prekrasna je hrvaština.

Pune oči na poziru,
Puna glava, kad te snijem,
Puno srce na dodiru,
A od milja želje vijem:

Da mi pjesma toli jedra,
Prostodušna, puna, živa
I da bude zdrava, vedra,
Da našinke predobiva.

Žrtva taštine.

Sa poljskoga preveo B.

Obični je hod sreće ovaj:
oduge sanjarije — okratka bitnost,
iza toga viekom — spominjanje
i jadovanje.

Kraszevski.

I.

Mrklo zahodi sunce iznad Varšave grada; njeki rumeno-hrdžavi trak obli mu cielo obličje, rekao bih, odsjev je krvi razlivene po zemlji i jošte nesgrušane; iznad njega i izpod njega nanizali se raznobojni potezi što jasniji, što tamniji, kao da su potoci osjećanja i mnenja ovoga naroda tekući gore pred svevideće oko. Ulicami se premetalo i rojilo sve više i više; ali, kako se pričinja, to živo gibanje nepoticaše s radosti; svih bo, što prohadjaju, namrgodi lice njeka tuga i jad. Prigodi se to god. 1832.

U saskom perivoju šetahu ozbiljno i spokojno omanji skupi stanovnikah glavnoga grada. U lipovom drvoredu na klupi sjedjaše mladić; večerni mrak, povećan sjenom drveća, sakrivaše ga od

Digitized by Google

očijuh prolazećih, s toga mogaše mirom ploviti morem svakakih mislih i sanjarijah. Prignut k zemlji gvirio je u nju, ali nevideć je možda, a trstikom u ruci šarao po piesku njekakove znake i slovca, sve to, kako se činjaše, neznaške i nehotice. Već noć sakri ulice u tamni svoj skut, uljenice sipahu bliedo svjetlo; tko se jošte pridesi u perivoji, pohiti brže bolje kući. Netom očuti i opusti cieli cjelcati perivoj. Jedini mladac na kamenoj klupi zaosta nesmotriv možda ni osamljenja ni tame. Misli i sanjarije zaokupe ga toli silno, kao da su ga već Bog zna kako dugo grlile; tako sjedjaše — dok ga dvokratni tutanj topa neprene iz sanjanja i nesjeti, da mu je poći kući. Ustade i tek sada smotri, što našara za cieloga zamišljenja. Ubrzo sbriše sliede na piesku i obazre se kolo na okolo — ali sve mirno i pusto. Hitrim krokom zapali vratam i unidje u senatorsku ulicu. Prije nego ćemo sliediti samotnika svoga iz saskoga perivoja, neće biti sgorega, ako upoznamo čitatelje s njegovom osobom.

Mladić ovaj krasna i plemenita struka, vrane kose i ognjevitih očijuh, bijaše urednikom jednoga odiela financijalne straže. Prem mu nebje više od 20 godinah bijaše ipak u njega ozbiljnosti i dostojanstva, kakova neima obićno u vršnjakah, a umujuće mu lice i sliedi nutrnje sjegurne sile steče mu njeko počitanje. Bio on sin imućnih njekada roditeljah, nu razlike okolnosti požderu jim sve i jedva jim preostade toliko, da su mogli više naobraženje podati sinu si. Za rana umre mati, nedočekav slave sina svoga, otac preživi za njekoliko godinah mater, nu i on nedoživi časa, toli žudjena od roditeljah. Viktor — to bje ime mladiću — dovrši god. 1829. nauke na sveučilištu krakovskom te dodje u Varšavu, da si potraži mjesto dolikujuće svojim sposobnostim. Spoljašnost i naobraženje pribavi mu nagnuće svih, sve ga milovalo, sve ga pozivalo — polazijaše najotmenija družtva, gdje se upoznao sa svim velikim i krasnim spolom Varšavskim.

Desiv se u takovu položaju nehrlijaše baš previše, da si odabere službu, već htjede barem jednu godinu, da se naužije slobodna žića, komu početak jeste u školah, a dočetak: prihvat stalnih obvezah na sebe. Nije indi za čudo, što mu godina prozuji u brzo te je ni neopazi; nu kad se Viktor probudi od toga mladačkoga žića, opazi, da je on jedincati tako veseo i bezsviestan. Mladež oko njega bijaše ozbiljna i mirna, vidivo nješto zabrinuta, stoga gledala bi nanj sažalenjem i porugom. Takovo gorko ponašanje kosnu ga se, dušu tako plemenitu, kao što bijaše njegova, žacnu to, zače se tada približati mladeži, ali ga ova primaše njekim nepovjerenjem. Nekoliko nedjeljah danah nakon toga smotrenja razvedri se Viktorovo čelo, ali na tom njekad veselu ogledalu odsjevaše sada samozataja i njeka odluka.

Napokon prispije i listopad i ona noć, koje Viktorov otac usnu za uvieke, a sám Viktor težko ranjen u nogu, legne u postelj, da na njoj proleži mnogo mjesecih. Kad ozdravi, zapade već sunce nade tužnoj Poljskoj, a njemu se bje o vlastite sile thrati svietom. Nakon kratka iztraživanja nadje si mjesto u odielu financijalne straže. Nu premda mu je ova služba namirivala tjelesne potrebe, to mu lje nenamiri potrebah srdca i duše. Njeka tuga kinjaše mu dušu, što odmah prvoga dana doče čislo svojih djelah za omiljelu stvar, ali nebje on tomu kriv; Bog bo htjede, da tako bude; jer dopusti kruglji ubojitoj, da mu unidje u nogu. Bijaše dakle Viktor pomračen i zamišljen, omrzi mu družtvo, a omili samoća: s toga očara ga posve večerna šetnja saskim perivojem, pa je nikada ni nepropusti. I mi ga tamo vidjesmo i sprovodismo u senatorsku ulicu, a sada hajde da jošte pokušamo sustići ga.

Krakovsko predgradje titraše u svjetlu visećih svjetiljakah, što no razsvjetljivahu široke ulice, a bliesak sievajući s prozorah podpomaga jih u tom ne malo. — Ulicami vrvljahu žitelji glavnoga grada na sve strane, sredinom puta ropotahu vozi ili tutnjaše jednolični korak noćne obhodke (patrouille.) Viktor jurijaše oštro nehajeć ni za koga ni za što, al kad ga jednom njetko uhvati za ruku i pozdravi. Ustavi se mladić i uzpozna si prijatelja. Bijaše mu to školski sudrug, davni prijatelj i uz to svjedok udesu one noći, Severin R. Kako ga smotri, uzradova se Viktor; jer milo je čovjeku, kad se sretne s drugom ponase u čas tuge budi moralnih trpljenjah — uhvati ga za ruku i povuče za sobom. Putem razgovarahu se o svagdanjih stvarih, o Severinovu dolazku u Varšavu, o šetnji saskim perivojem pričuvavši si očivjestno pouzdaniji razgovor za mirnu sobicu kod kuće.

Te tako prije no što su mislili, stvore se pred zgradom, gdjeno obitavaše Viktor. Soba mu bijaše u trećem spratu, omalena, čista i skrovna; ona bijaše kao stvorena za pouzdane prijatelje. Sjednu mahom na divan, te gledeć se medju se, mučahu kao da si na licu hoće čitati djela minulih godinah. Prvi zausti Severin:

— Kako si se ti promienio, Viktore! Evo druga godina, što te nevidjeh, te da nije tajne

Digitized by Google

moći od simpatije, stalo bi me muke, da te upoznam. Veseo mladić promieni se u ozbiljna muža, ipak to bez uzroka; na obrazu ti razabirem, koli si trpio i trpiš. Dragane moj! neka se podati odviše tuzi i jadovanju. Na, pogledi der mene, ja sam uviek onaj isti, barem ja tako scienim, a i ja dosta preživih. Da ti pravo kažem, volio bih bio ne samo ruku već isti život podati, samo da nedoživih toga časa užasna po nas sve. — Viktor istom sada opazi, gdje mu prijatelju lievi rukav prazan te mirno visi; suza mu zablisti u očijuh, a uzdah mu sa pola iz prsijuh prodre.

Nu Severin produlji: „Bolestan ležah u kući gospoštine N. te uzprkos boli, što me mučijaše, smijah se i tješih, pun budući nade i sreće. Nu kad me izvieste o sramotnu padu našega poduzeća, kada začuh kletu izdaju, jaoh! tada neznam, što bje od mene; tužijah se na Božju pravdu, proklinjah uzmicajuće, napokon u sdvojnosti odtrgoh oveze s ruke, da mi s iztokom krvi izteče i otaj jadni život. I za cielo nevidje mene danas, da nebude bilo gospoštine N., da nebude bilo kćerke jim Jelke, koja mi udahnu divni pokoj i samozataju. Sve malo po malo priučih se novu svomu stanju, upokojih dušu, jer oživjeh novom nadom. Primih službu gospoštinsku; jer nepreosta mi ini izbor, ele namjerih se na poštena čovjeka, te imam i znatne dohodke. — Tu se zamisli Severin časak, kao da razmišlja, jeda li si sve kazao prijatelju. Viktor neprekide mučanja. Napokon izusti ove rieči:

— Zavidim ti, mili Severine, da si se mogao nadvladati; ja pored najbolje volje nemogu se lišiti svejednako mekaničnih mislih.

— Istinabog, to je mučno, — odvrati Severin — ali svemu se nadje uztuk i liek; jer, vjeruj mi, niti ja nebih bio ništa opravio bez tudje pomoći. Tko sdvoji, u toga neima vjere, a da sebi samu uzmogneš gospodovati, treba da imaš živu vjeru u božju promisao i u sebe. Pomoć indi može doći samo od osobe, koja je puna vjere, a tu posjeduje jedina, čestita i glavita poljska gospodja.

— Razumijem te što hoćeš tim da rečeš, hoće mu na to Viktor nasmjehnuv se. O! da mi je naći slična angjela vjere!

— Ta ti kod svačesa sdvajaš! zakrši mu rieč Severin. Traži, možda ćeš naći! — Za dugo pogovarahu se oba prijatelja. Viktor razumije radostno, da mu se prijatelj ženi i to s onom djevojkom, koja je toli uspješno nanj djelovala u čas stranputicah i sdvojnosti. Sluhom slušaše pohvale i proslavljenje riedkih svojstvah gospodične Jelke i svesrdno se radovaše, što će Severin biti toli srećan u kućnom braku.

— Ah! da je meni kada tada sprovoditi žiće tako mirno, u sukromnom roditeljskom kolu! zavapi turobno Viktor. Sa šta na novo sliedjahu Severinova utješenja i savjeti, da niti neopaziše prijatelji, kako jih zateče druga ura po polnoći. Skrajni bijaše već čas, da idu počivat, al jim nesklapaše jošte san očijuh, te kada, nazvavši si lahku noć, legoše da spavaju, neusnuše odmah, obojica bo razmišljahu o prošlosti.

(Dalje sliediti će.)

Ulomak

iz izvorne drame: „Ostoja kralj bosanski“, od J. E. Tomića.

Čin treći.

(Konac.)

Ostoja (uzavrije.)

Ja ću činit, što je mene volja,
A tko hoće da mi zapovieda,
Svoju silu nek o moju mjeri.
To svojemu saobćite vieću.

Prvi poklisar.

Ti na svoju oslanjaš se silu,
Pazi dobro da se neprevariš.
Na te reže sve susjedne zemlje,
Odtud dakle dobru se nenadaj.
A na narod da l' se slonit možeš?
Na to nek ti odgovori saviest.
Ti si prvi zatornik pravice,
Koju štitit dužnost bi ti bila
Onom silom, koju kralj imade.
Ti si prvi koji zakon gaziš,
Na koji si svetčano prisego,
Uzvišeno kad zasjede mjesto.
Ako zemlja još za sada šuti,
Nemoj mislit, da će omramorit.
Kada narod potlačen, uvriedjen
Jednom miso zamisli ozbiljnu,
I kad čvrsta osili mu volja —
Tad će skršit verige i lance
I mišicu oružat će zdravdu,
Da osveti slobodu i pravu! —

(Odu. Zapanjenost. U to udje Stjepko uzbunjen, popostajuć motri otca i stupi u sredinu.)

Prizor šesti.

(Prijašnji bez poklisarah; Stjepko.)

Stjepko (muklo.)

Otče, kralju!

Ostoja (presenećen.)

Što je tebi sinko?

*

Digitized by Google

Stjepko (gnjevno.)
I još možeš nazivat me sinom,
A srdce mi trgaš iz njedarah.
Ostoja (velikašem hineć.)
Što je Stjepku?
Sandalj.
Oj nehini kralju,
Dobro znadeš, da si ugrabio
Prvo njemu na tom svietu blago,
Kad si moju nećakinju milu
Nasilnički s mog odveo doma.
Njemu jarost kida rieč u grlu,
Al ja zato kao ujak njezin
Svom sbilnjošću zahtievam od tebe,
Da djevojku pustiš na slobodu.
Ostoja (plane.)
Tko se drzni takove rugote
Veličanstvu nanašati momu.
Stjepko.
Oj negrmi, jer ni ljući triesi
Tvojih riečih — poplašit me neće.
Ti djevojku ugrabiti dade,
Ja na svoje vidio sam oči,
Gdje ju tvoji odvedoše ljudi.
Ostoja.
Tko ju vidje u mojemu dvoru?
Sandalj,
Dosad nitko — ali sada znamo,
Da je uprav u ovomu dvoru.
Ako toga vjerovati nećeš,
A ti hajde, da ju potražimo.
Marsalko (kralju.)
Na tvom mjestu da ja sjedim kralju
Te uvrede podnosio nebi.
Stjepko (plane i trgne mač na Marsalka.)
Ni rieč više plazivico gadna,
Ako nećeš, da ti gadnu dušu
Ovim mačem satjeram u pako.
Ostoja (ustane, jarostan.)
I ti hoćeš nasilje da činiš
Pred prestoljem veličine moje?
Mač ovamo!
Stjepko.
Nisam kukavica.
Ostoja (dvoranikom.)
A vi silom — kad s dobra nedade.
(dvoranici priskoče.)
Sandalj (trgne mač pred dvoranike.)
Natrag skoti — dokle ova ruka
Mačem vlada — nećete do njega.
(dvoranici uzmaknu kralju.)
Ti nam s dobra djevojke nedadeš,
Neka bude, kada hoćeš tako,
Izkusit ćeš, da smo i mi ljudi.
(Stjepku.)
Hajde Stjepko!
(velikašem.)
Hajdmo braćo odtud.
(Odu svi.)

Prizor sedmi.

Prijašnji bez boljarah i Stjepka.

Ostoja (dvoranom.)
Otidjite.
(Dvorani odu.)
Marsalko.
Takav odpor kralju
Već odavna doživili nismo.
Ostoja.
Tko im kazà, da je u mom dvoru?
Marsalko.
Ja neznadem.
Ostoja.
Pa mi silom priete, —
Imaj brigu, da stražari budu
Na oprezu.
Marsalko.
Skrbiti ću zato,
Jer se vidi, da su dogovorni.
Ostoja.
O kad samo ova pseta mogu,
Svi će brusit ljute na me zube.
Marsalko.
A što veliš k onomu poslanstvu?
Ostoja.
To su stare i dosadne diple,
Na koje sam obiknuo s davna.
Ja se uviek istog držim puta,
A tko bi mi na put stati smjeo,
Taj će znati s kime se je sreo.
Marsalko.
Takve rieči dolikuju kralju,
Koj gospodi u ponosnoj Bosni.
Ostoja.
Kanimo se toga razgovora.
Neg mi kaži, je li se djevojka
Već otela vrućici žestokoj.
Marsalko.
Čini mi se, da ju bolest minu;
Al je mlada stravljena od tuge,
Neda joj se ni jelu ni pilu.
Ostoja.
To su trice i to mora proći.
Dosada sam štedio je dosta;
Ali danas — kada noćca pane
Malo ću joj u pohode poći.
Marsalko.
Dobru sreću, uspio mi liepo.
Ostoja.
Nemaj brige! Ali sada hajdmo
S ovog mjesta, gdje obično moram
Neugodne samo slušat glase.
(odu.)

Digitized by Google

Prizor osmi.

(Ukusna soba — sa svjetiljkom.)

Anka (sama, žalostno.)

Danju, noću nesretnica jadam
U strahotnu i nesretnu mjestu,
Neznajući što će s menom biti,
S kakvom li ću susresti se kobi.
O ima li na širokom svietu
Gdje od mene jadnijega stvora,
Kog strašnije lomile bi muke.
Što je bolest, što je umor isti,
Što je bieda, što je siromaštvo,
Kad se slaboj, nesretnoj djevojci
Nasilnički čast oteti kani.
Oj Ostojo Boga nevidio,
Zašto si me nasilno, izdajno
Mojoj sreći trgno iz krijoca
I u strašnu natjerao sdvojnost.

(Sluša.)

Opet njetko smetati me ide,
Tko će biti — pomagaj mi bože!

Prizor deveti.

Anka i Ostoja.

Ostoja (unišav motri ju njeko vrieme.)

Došo sam te popitati Anko,
Kako ti je, je l' te bolest minu?

(Anka odvrne prezirno lice.)

Ti mi ništa odgovorit nećeš.

Anka (prezirno.)

Voljela bi da ti odgovaraš
Svojoj sviesti.

Ostoja.

Ti se žestiš na me,
A povoda je l' tomu imadeš?
Ako sam te dopremio amo,
Tvoju sreću imadoh na umu,
Jer svakako i to pravo sudim,
Da se može ponositi svaka,
Kojoj kruna bosanska se klanja.

Anka.

Podli stvore — nek se tiem ponosi
Svaka, koja ima k tomu lica.
Ja te kralju prezirem i mrzim,
I radje bih da me žive nema,
Prije neg bih ponosit se mogla
Prijaznošću Ostoje vladara.

Ostoja.

Čuvaj me se, ja sam čovjek dobar,
Al kada mi uzavrije krvca,
Tad sam ljući od ikoje zvieri.

Anka.

Od zvieri se nikada ni niesi
Razlikovo.

Ostoja

(plane i trgne nož, nu odmah ga pusti na tle.)

Suvišno bi bilo, —
Nehasni ti otrov tvojih riečih,
Kad se moraš — moraš da podadeš.

(Čuje se buka s vana, Ostoja se trgne.)

Kakva buka! Nebi l' skoka bilo.

(poleti napolje.)

Prizor deseti.

Anka (sama.)

(Buka još nješto traje, a po tom Anka klekne, orkestar ju prati.)

Što ću počet, što ću Bože sveti
U strahoti što mi jadnoj prieti,
Grdna neman bjesno na me zieva,
Kako slaba da ju svlada dieva.

Duša mi se sgraža i užasa
Al od nikud pomoći ni spasa,
Nitko sada niti zna nit misli,
Kakvi jadi da su mene stisli.

Izmaknuti nikud nije moći,
A za malo i sgoda će proći,
Kralj će banut, brojeni su časi,
Bože, Bože nesretnicu spasi.

(Vidi nož.)

Nuto sreće, što mi vide oći!

(digne nož.)

Ova nádo znat će mi pomoći,
Kralj u svom ga tu ostavi gnjevu.
Da izbavi od sramote dievu.

Ništ' me više neveže sa svietom
Sve izgubih tudjom zlobom kletom,
Radje dakle poginut i pasti,
Neg izgubit djevojačke časti.

(Sluša.)

Njetko ide, sad će na! na vrata
Već je stao — ah groza me hvata,
Kralj će biti — a tko drugi može,
Sbogom svietu — prosti — prosti Bože!

(Probode se, u taj čas stupi Stjepko unutar.)

Prizor jedanajsti.

Stjepko

(vidivši što se je sbilo, poleti k Anki.)

Ha! što vidim — Anko tko te ubi?

Anka (slabim glasom.)

Ti si Stjepko — ja se ubih sama —
Tvoj mi otac — sramotom zaprieti, —
A ja voljah — djevicom umrieti!

(Umre.)

Stjepko (pane do nje.)

Oh neumri! čekaj časak jedan,
Da mi cjelov čistu dušu sretne
Na tih ustnah! — Bil moguće bilo, —
Ne ti živiš, — zaspala si istom
I o Stjepku svojem snivaš sladko!

(uhvati ju za ruku, tužno.)

U toj ruci već života nema,
Jer da samo jedna kap života,
U njoj struji — ova nježna ruka
Vila bi se oko vrata moga!

(Cieliva joj ruke; u to unidje Sandalj.)

Digitized by Google

Prizor dvanajsti,
Sandalj i Stjepko.

Sandalj (zapanjen.)
Što to vidim!

Stjepko (prenese — gorko.)
Žrtvu otca moga, —

Sandalj (muklo.)
Zar je sama život si uzela.

Stjepko.
Da izbjegne rugu i sramoti!

Sandalj (gledje ju tužno.)
Tužna Anko!
(odvrne lice, i obori glavu.)

Stjepko (prigne se k Anki bulazni.)
Ti me nepoznaješ,
Čuješ li me — tvoj te Stjepko zove, —
Čemu tako ledan pogled imaš, —
Progovori — i tako su na pol
Otvorene u bliede ustne tvoje! — —
Ah sve zahman!

Sandalj. (primi za rame Stjepka.)
Osviesti se Stjepko!

Stjepko (prene se.)
Što me zoveš?

Sandalj.
Hajdmo odtud sinko,
Stražare smo sve izsjekli redom,
A kralj tajno izmače iz dvora,
Da na noge digne čete svoje —
Hajdmo brže — dok se izmać dade,
Naši ljudi čekaju nas dolje.

Stjepko.
Od nje pojti?

Sandalj.
I ona će sa nami.
Ako si ju milovao igda,
A ti hajde pomozi mi sinko,
Da ju s ovog odnesemo mjesta.
Mrtva barem neka bude naša,
Kad je žive dobit nemogasmo.
Brže Stjepko — negubimo časa.
(Prime Anku izpod jednog, a Stjepka izpod drugog ramena — u to zastor pada.)

„Les travailleurs de la mer".

Ovo je naslov novomu romanu glasovitoga francezkoga pisca Viktora Huga, o kojem se sada mnogo govori, a još više piše, jer kao da je već običaj, napiše li Viktor Hugo kakov roman, govori o njem cieli sviet; jedni velikim oduševljenjem, drugi nemanjim preziranjem, ali — govoriti o njem moraju svakako. Kritici natiču naočale i oštre pera, a knjižari i nakladnici toplo preporučaju prevode njegove — riečju: svaki roman Viktora Huga radja veliku senzaciju. Hvale ga, kupuju ga, kude ga, pa se opet sviet jagmi zanj. Jao književnomu podhvatu, o kom se ništa negovori! U Huga još je i to znamenito, da svako njegovo djelo, bilo ono bolje ili lošije, uviek iste prate posljedice. Istom ste čitali oglas, da će ono izaći, eto već novine pripoviedaju, kako mu nakladnik X. nudja zanj sto tisućah franakah, a novinari obećavaju mu velike nagrade, dopusti li jim, da ga smiju pretiskati, a nakladnik X. steče ipak liep dobitak pri tom.

Najnovije djelo Hugovo „Les travailleurs de la mer" nije ni za mak niti bolje niti gore od prijašnjih njegovih romanah, pa je probudilo senzaciju isto onako veliku, kao i oni prijašnji. Neznamo reći, u koji sve jezik prevodi se već ono, no toliko nam je poznato, da se bečke „nobile par sororum" stara i nova Pressa prepiru za pravo prvoga prevoda; isto tako prevodi se i na češki jezik, pa će se po svoj prilici i u ostale slavenske jezike, — u hrvatski dakako ne — žalibože, da je tomu tako. Nije nam na umu kritizovati najnoviji taj proizvod beletristike francezke, toliko samo moramo reći, da je glavna misao ovomu djelu: korist radnje, skrajna potreba radnje i proslavljenje radnje. Kakov njemački učenjak pisao bi o tom učene razprave, izdao spis u njekoliko svezakah, gdje bi sistem filosofički pobudjivao na radnju — Hugo pako napisà roman.

Bogati graditelj brodovah, Lethierry, koji ima radnji zahvaliti sav svoj imetak, izgubi u razvaljenom i utonulom svojem brodu parostroj, kojim je mnogo zaslužio, stroj vrlo dragocjen; pa hoće da si ga svakako nabavi. „Tko mi pribavi taj dragocjen stroj iz morske dubljine, nagradit ću ga bogato, nijedna žrtva neće mi biti prevelika, dati ću mu svoju gojenicu, milokrvu Deruchettu"! To začuo Gilliat, muž radin, koji je vrlo dobro shvatio veličinu gubitka Lethierrova. On sjedne u ladju, uzme potrebne nastroje i pomoćnike, i odpliva na mjesto, gdje blizu pusta otoka krije móre cienu, kojom si htjede odkupiti Deruchettu. Ovdje počimlje prava radnost onih „Les travailleurs de la mer".

Gdje je pero pisca, koji bi se mogao mjeriti sa Hugom? Najsmjelije slike, pune samih nemogućnostih tako su živo predstavljene, da čitajuć je moraš zaboraviti na nemogućnost, te sve na dlaku vjerovati. To je Hugo! Ta ista sila, koja nas je vodila za Quasimodom na toranj, te nas prinukala,

Digitized by Google

da vjerujemo u mogućnost očitovanja u crkvi Notredamskoj, ta moć, koja nas vodjaše parižkimi kloaki za Valjeanom, umirajuću Mariju na rukuh nosećim; ta čarobija, koja nas učaše i nukaše vjerovati u objavljenje kod Waterloa — ona ista vodi nas i za Gilliatem na njegov podhvat. Vidimo ga, kako sa svojimi drugovi podhvaća nemogućnosti, kojih bi se hladni ćovječji razum sgrozio, da jih spomeneš — ali kao što upravlja umni otac koraci svoga djeteta, tako vodi i silni duh Hugov čitatelje onamo, kamo hoće — sliedeć ga vjerujemo, a vjerujuć uzhićeni smo. Slikanje radnje mornarske jest majstorsko, nemanje slikanje u detailu, pojedinih dogadjajah. Poslie dvomjesečna napora postigne Gilliat svoj cilj. Parostroj digne iz morskih dubinah, a njekoga krasnoga jutra stoji cielo blago Lethierrovo čisto i nepovredjeno pod njegovimi prozori. Sad valja da se vrati milo za drago, da djelo dobije nagradu. Mislite li, očekivati li, da će Hugo pisati sada prama vašoj želji, o ljubavi i koječem drugom? Ne, glavnu je svrhu pastigao, razprava „o radnji“ gotova je, sada hrli k svršetku. Liepa Deruchetta obljubi pastora Caudray-a, a Gilliat, diveć se tomu, nemože biti toli okrutan, da bi strogo zahtievao obećanu nagradu. On sazna iz odnošajah njihovih i upoznav, da otac neće htjeti na to privoljiti, dade oba ljubovnika tajno odvesti poprativ je sam na brod. Veselo gleda za odlazećimi, to je nagrada za za njegovu radnju; pučina morska raste, Gilliat stoji nepomično i gleda na obzor — dok ga neizmjerno more nesakrije. To je nagrada za njegovu radnju! Pitatate za psihologične motive? To vam je nješto divna, neizreciva! A nevalja nikada zaboraviti, da je to pisao Viktor Hugo!

Po „Lumiru“.

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. travnja.

Liepa je zadaća pomagati siromaka, darežljivom rukom utirati suze biede i nevolje, što jih težko vrieme i nemile okolnosti iztišću prosjaku iz tamna oka; nu daleko je veća zasluga podupirati ostavljenu sirotčad, tužne udove i osamljenu djecu, kao što to i kršćanski zakon plemenito uči. Ako je ovo u obće dužnost naša prama svakomu siromaku, naravski je, da će biti tim veća, čim se tu radi ob osobah ili pače cielom stališu, zaslužnom za cielo čovječanstvo. A da si stališ učiteljski stiče velikih, pače ogromnih zaslugah za narod, nećemo ovdje dokazivati, jer to bi značilo zdravu ćud vredjati, a da je svakoga nas sveta dužnost pomagati te prosvjetitelje naroda, njihovo djelovanje prema našim silam podupirati, razumie se po sebi, a nakon njihove smrti vraćati dobročinstva njihova, učinjena narodu dobročinstvi prama njihovoj djeci i možda zaostalim udovam. Tko u nas hoće toj ugodnoj dužnosti zadovoljiti, eto mu u Zagrebu krasne sgode. Sastavilo se u Zagrebu družtvo „učiteljska zadruga“, kojemu je plemenita svrha sastaviti glavnicu, pa dohodci njenimi pomagati zaostalu sirotčad i udove učiteljah narodnih. Upravljajući odbor „Zadruge“ napreduje vrlo liepo, pa je eto uslied više dozvolje otvorio lutriju, koje čisti dohod namienjen je takodjer zakladi „učiteljske zadruge“. Ovaj podhvat t. j. lutriju izvesti će odbor plemenitih gospojah u Zagrebu se sastavivši, koji riedkim požrtvovanjem sabire darove za lutriju i pozivlje sve domorodke u trojednoj kraljevini, da je u tom pomognu. Predsjednica tomu odboru je presv. gja. Kornelija Kukuljevićeva, podpredsjednica: gja. Slava Bedekovićeva, odbornice pako gje: grofica Kulmer, Ljudmila Dutkovićeva, Crnadkova, Lj. Mažikova, Devideova, Šuhajeva, Mrazovićeva itd..

Sakupljeni darovi izigravat će se na srećke, od kojih će svaka stajati 20. novč. Nadamo se pouzdano, da će se sav narod naš liepo odazvati ovomu u istinu plemenitomu nastojanju naših vrlih Hrvaticah, koje evo već i drugi put sjajno dokazuju, da jim u nježnih grudih bije milostivo srce za sve, što je nam na korist ili slavu. Živile!

(Hrvatsko kazalište.) 15. travnjem svršena je šestmjesečna saisona hrvatskih predstavah. Mi ćemo u budućem broju priobćiti kratak pregled o napredku našega družtva ove godine. — Na posljedku predstavljahu obljubljenu operetu „Veseli djaci“ i „Recept proti punicam“. Oba komada odigrana su složno i točno; g. Freudenreich, koji extemporira kadšto dobro, kadšto opet vrlo neslano, pokuša i te večeri, neznamo da li po vlastitom nagonu ili kakovim tudjim prišaptom, te se posluži njekakovim krpežom od extemporacije, koji se njekoj gospodi sudeć po naglom plesku, vrlo dopade, nu koji je pravi bratac prostačine. Mi želimo u interesu samoga g. F., da se okani sličnih prostotah. Želi li pako koga šibati, mi ćemo mu priobćiti prekrasnih crticah o stanovitoj gospodi, pa ćemo vidjeti, hoće li imat toliko hrabrosti, da jih javno izusti. — Napokon još ovo: Čitasmo u novinah, da se kani družtvo naše pridržati u Zagrebu, i poslie taljanske opere sagraditi njekakova arena, gdje bi se hrvatski predstavljalo. Mi toga nerazumiemo; kazalište je zemaljski zavod, vuče podporu iz naših zakladah, bilo bi dakle sasma u redu, da družtvo putuje i po ostalih gradovih domovine, te ondje narodnimi predstavami širi ljubav prama narodnomu jeziku; ili zar je odboru povoljnije, da se u Varaždinu i Osieku predstavlja njemački, a Zagrebčani da nemogu ni odahnuti od samih predstavah? Kazališno osoblje dobivat će svejedno plaću, a putni troškovi nebi bili toliki, da se nebi mogli namiriti

Digitized by Google

iz dohodka dobljena u pojedinih gradovih. Molimo dakle kazališni odbor, neka ovo dobro uvaži.

Predstave talijanskih operah već započeše; prošle nedjelje bijaše prva predstava. U budućem broju o tom više.

Varaždinske sitnice.

Na noge purgaru! zaoštri malo oštrije pero — nu samo bez jeda — zatrumbentaj purgarskom trumbentom cielomu svietu golem napredak, što ga učini naš siedi orijaš u tako kratko vrieme, odkako si zašutio! Tako mi govoraše sviest, a ja skočim odmah u čižme, opašem o bedricu britku lopatu i junačku metlu, da si put prokrčim po ulicah, što su po najnovijem načinu b l a t o m! nabijene; da razgledam varaždinske novosti, kojih nemogoh nigdje čitati, odkako nam ode naš „Domobran“ u „Sviet“. — A i one viesti, što jih je rečeni list donosio, nisu onakove bile, kakove jih je on priobćivao; žalibog, što je taj list svoju misiju prije Krajine dovršio. —

„Sudbina jarac“ veli narod, i pravo veli. Sudbina me dakle nanese na ono sveto mjesto, na koje se je predprošle zime opeka i živac kamen vozio, da se sagradi hram posvećen Muzam. Ti ćeš valjda misliti, da već kuma tražimo, da nam kumuje sgradi, ali se ljuto prevari.

Mi smo postojani i neuzkolebivi, mudri i obzirni. Mi ćemo mladjemu naraštaju sve onako uručiti, kako i sve od pradjedovah nasliedismo! — Mi nediramo u nikoga, a samo zub vremena može joste mnogo toga uništiti, a napokon i nas nevriedne sinove, koji ćemo onda mirnom sviesti u hladan grob leći u duši osvjedočeni, da nismo ma baš ni trune komu učinili! — Hvalà Bogu, da sada ljudi već neživu Mathuzalemovih lietah. —

Zašto govorim tako veličanstvenim tonom ob ovom svetom mjestu? Zato jer sam vidio, kako se opeka i kamenje na kola tovare i njekamo voze — u prvi mah pomislih, da je koj naš mjernik pronašao način, kako bi se smrzla opeka u kamen pretvoriti dala — zatim upitah, kamo ćete s tim, a oni će na to: Na groblje! Aha, pomislih, naši si patriciji već sada sami spomenike dižu, groblje pretvoriše u perivoj, koji će roditi smokvom, čempresom i maslinom; a zbilja bi i pomislio, da si u Napulju, da ti neprotjera svu illuziju stari „Vierziger“, koga bi Bog najbolje nadario, da ga okameni i sama sebi za spomenik postavi. Znao sam ja, da će naša gimnazija na groblje: „Kaj bi to novi gimnazijum, em smo se i mi v stare škole zeškolali, pak smo vendar spametni, a ve bi vre rep spametnejši biti štel od glave? tomu su vse zrok te zmožne palače i lepe vulice, ja imam moj varaš vendar rad, pak će i zagreznem do požiraka v blato“. Ovdje bi rado još nješto primetnuti; ali nesmijem, jer bi mi ta gospoda rekla, da sam „grubijan“. —

Prošle i predprošle godine spomenuh višeputih, da se ovdje ništa negleda na poljepšanje grada; nu sada me duša peče i sili, da to svečano opozovem:

I. Jer se je ovdje ustrojio njekakov odbor za to, da osnuje osnovu za osvjetu grada, a drugi za poljepšanje grada. Prvi je odbor došao do sliedećega rezultata: „Ljeti se imaju loviti kriesnice — mušice što noćju sviete — da se njimi grad razsvieti“. A tko će je loviti? —

Onaj dio mladeži, o kojem ti pisah, da je poput sardelah u školi strpan, a ljetos niti mjesta više u školi neima, te ga namjeravahu naši mudri i obzirni „patres“ smjestiti u njeki sjajni dvorac, kojega obtiče bistra voda varaždinskih kanalah. U tom je dvorcu tako suha soba, da voda sve curkom sa zidinah curi, tako svjetla, da si ju isti šišmiši za stanište izabraše. A što da ti rečem o predložitelju? — On sam se ponudi, da će bezplatno u njoj predavati. —

II. Drugi je odbor došao do te osnove: „Po cielom se gradu imaju posaditi strmogledi — Trauerweide — tik do kanalah“; jer se je odbor osvjedočio, da strmogledi na promenadi kanale bar oku sakrivaju, ako ne nosu. To je dakle ono, što me prinuka, da ono opozovem; sada vidiš, da ima nade, da će se popraviti! —

Sliedi me sada malo na šetalište, da ga proučiš. Liepo je naše šetalište, a to nam je jedino, kamo možemo na šetnju; jer da nam toga neima, onda s Bogom sviete, živi mrtvaci!

Kod kuće morali bi se zakopati koji medju knjige, koji posjedati za mastne stolove, zaokružene zvonkimi čašami i rujnim vincem. Šetalište spomenuh, jer će se na njem za koj dan dogoditi vrlo važan čin, što će ga Varaždin medju najvažnije u svoje annales uvrstiti, naime: Jedan će se diel šetališta prozvati „Tončekov-mir“, a drugi, „Mateušev-mir“ — u priznanje velikih zaslugah. —

Za sada se zadovolji tim, a čim i malo samo uzimam vremena, poslat ću ti fotografije naših njekih muževah i to tako vjerne, da nebi ni biogradskoj policiji izmakli.

Jedva što nas ostavi njemačko kazalište — bez kojega ni ljetos nismo bili — dočusmo vrlo žalostnu viest, da će nas prvi domorodni Tenor i prvi glasoviti Bas ostaviti. Tenor odlazi u New-Orleans, a Basso u New-Jork, oba k operi. Sretan jim put, nevratili se nikada, bili i tamo apostoli njemštine! Dixi!

P u r g a r.

Konjićev skok.

Sastavila ga Anka Tomac.

Tu-	mi,	Pu-	ti,	ma-	se,	duš-	cu
ca	Pa-	ži,	tuž-	de,	do	ra,	li
Ko	ga	si	gla	ma-	man	krv-	bost, —
do-	zo-	na	bje-	mo-	proj-	se-	bu-
mi-	ju-	doj-	li	le	Hor-	slo-	še
ra-	še	na	va-	dost	vi-	či	Ve-
na	ne,	vr-	de,	Ko	ši	Lja-	vo
ti	tmi-	ci,	ra	ti,	Zdra-	ni.	Bu-

Listovnica.

Gdjici. A n k i T o m a c u K r a l j e v i c i: Liepa hvala na poslanom. G. F r a n j i M a t a z i ć u: S vremenom dat će se upotrebiti vaša stvar; ali morate svakako počekati, jer u nas ima silna gradiva, koje se mora upotrebiti. Vi možete do toga raditi.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 5. svibnja 1866.** **Broj 13.**

Nove Kriesnice.

(Iz treće knjige.)

VI.

Slovenci Anci.

Sjećaš li se crnih zala,
Crna jada do zla Boga,
Kad si tužan glas čekala,
Glas o smrti dragog svoga?

Kadno jedva pokopana
Milog Vraza spominjasmo,
I kad njegvih tužnih dana
Tužnu sliku naslikasmo?

Kad iz divnih djulabija
Tužne misli nabrojismo
Te sestrica Anka i ja
Suzicu mu posvetismo?

Da te tješim, ja ti tade
Kazah srca rane grdje —
I tako me tu zapade
Milo tvoje milosrdje.

I ode ti na istinu
Sunce tvoje, brat mi Ivo...
Dugo vrieme za tim minu,
A nas dvoje još je živo...

Tako tuga sviet taj drži,
Tako tuga srca spaja;
A ni sviet mi nije mrži
Sa turobnih osjećaja.

Zapisnici.

Putne crtice iz djačkoga života.

Mancher Arme kommt er weiss nicht wie,
Durch den Regen ohne Paraplui.

I.

Varaždin spada medju najznamenitije slobodne hrvatske gradove; tamo imade više slobode u županijskoj skupštini, nego nas u na ulici. Mnogi se tamo bore za slobodu, dočim opet drugi misle: „Il est bien de parteren home libre mais — Il nest pos moins brun de bien diner“. Varaždin je jedini grad, koji se drži starine; dočim su već svi slobodni i neslobodni hrvatski gradovi privikli komotnoj austrijanskoj vriednosti, računa jedini Varaždin po starom šajnu; valjda zato, jer varaždinski purgari misle, da forint šaina ima pet cvancigah. Ali stvar je sasvim istinita; prije stajaše dobar puran 1 forint šajna, a sada pet cvancigah — ergo — imadu sasvim pravo; a tim više, jer su oni u ono doba primali bakrene novce za bakar, dočim je sada papir tako težak postao, da valja i za srebro. Dok su se varaždinskim purgarom svjetlile sablje, bijahu dobra vremena; nu

Digitized by Google

sada posula ih hrdja, pa tako nastaše i hrdjava vremena. Nečudim se, što su već i Varaždinci počeli pjevati: „Olim fuerunt tempora boljša"; jer Zagrebčani već odavna pjevaju: Miserere mei domine! a Riečani obrnuv se prama sjeveru pjevaju uz takt zagrebačkoga sabora: „Domine exaudi orationem meam". Nu svakako želim Varaždincem manje tmine i više svjetlosti i to po noći; jer tko je bio prije pet godinah u Varaždinu, pa dodje sada opet, sigurno će doći na vladajuću izreku slavnoga poglavarstva — „sicut erat ip principio" ....

Mene zapade sreća, te bijah djakom u tom slavnom gradu. I Bog zna nebi li bio koju godinu duže ostao, da mi nije smrtna pogibelj prietila, to jest ne samo meni, nego čitavoj gimnaziji; bojasmo se bo svaki dan, nebi li se gimnazija na nas srušila; jer se već počeše svi zidovi smijati. — Ja dakle, bojeć se više nego itko drugi za svoj život i to u interesu svojih vjerovnikah, s toga nemogoh nikako na to pristati, da zaglavim prije, nego li svoje vjerovnike namirim. Jer tko se je pošteno zadužio, kao što ja, taj i želi pošteno kano ja — dužan ostati. Odlučih dakle sa svojimi se vjerovnici sasvim na tiho razstati. I osnova bje gotova! Ja bijah sasvim odlučio krenuti putem na Rieku. Ali sám — na to se nemogoh odvažiti, nego potražih si kojega kollegu, nebi li htio sa mnom poći. U tih mislih dodjoh i nehoteć na varaždinsku promenadu. Bijaše upravo o podne; zvona pozivahu varaždinske Filistre na objed; mimo mene prodje njekoliko dojkinjah mrmljajuć: „Otče naš", malo zatim prodje i njeki fratar, koj mi na moj uljudni pozdrav odvrati posprdne rieči: dobar apetit! Ja mu na to odgovorim — neću reći što.

Na promenadi uzmem promatrati narav krasnu, koja se upravo počela buditi od zimskoga sna misleć pri tom: ali si Bože dobar, da si nam siromakom bar badava dozvolio tvoja djela promatrati i njim se diviti. Tvoja dobrota dozvoli nam siromakom, da se možemo na žarkom tvom suncu grijati, dok se drugi uživaju onoga, što mi smiemo tek promatrati. Mislih: hvala ti Bože, što na nas kišu nepustiš, dok su drugi pod krovom; što se možemo uživati ugodnoga mirisa tvoga cvieća, i krasnih pjesamah ptica. Jer da su ona — — gospoda sviet stvarala, nebi nam ni toga badava dopustila; a da knez Vindišgrätz š njim upravlja, sunce bi sijalo po samih baronih, grofovih i knezovih. Tako zamišljenu kanu mi mokra kapljica niz lice — to vam bijaše suza debela kao jagoda. Umuknu glas zvonovah, i dnevna tišina zavlada cielim gradom; ulice su prazne, čovjek bi reko, cieli se je grad izselio, nečuje se ništa do kapljicah otopljena snega, što kaplju s krovovah. Potražim suhu klupu, da u samoći ozbiljno promišljam o svom putovanju. Nu samoća, kojoj nisam nikad navikao, nedade mi mira; misli moje skakahu sa jednoga na drugi predmet; tomu doprinese nješto i želudac, jer se sve misli kretaše oko pečenke, premda sam ga nastojao svojom filozofijom osramotiti: „Non vivimus, ut edamus, sed edimus, ut vivamus". Ali taj egoista nehtjede ni malo popustiti, niti je htio slušati mudri taj nauk, nego se držaše sasvim Bühnera i Špinoze, koji tvrde: Čovjeku je tielo glavnica; što se tielu dade, to su kamate — ergo tielo bez hrane, glavnica je bez kamatah. Pa i isti mudrac Ezop nije Plebejcem drugo dokazao, nego da je trbuh os, oko koje se cieli sviet kreće. Zato nemogoh napokon ni svomu želudcu zamjeriti, da je takav materialista. Nesposoban za svako daljnje razmatranje, ustanem te podjem prama kolačnici ili, kako ju Varaždinci krste, Zukerbeckerhüte o kojoj bih mogao reći da je na vrlo neumjestnom položaju, kao što to dokazuju faktični dokazi okolo nje.

Pred sobom opazih dvie osobe, koje nemogoh dobro razaznati. Krctanje rukuh i kimanje glavom dokazivaše važnost njihova razgovora. Obje sjednu na klupu, s jedne strane jošte sniegom pokritu. Sada razabrah, da su to dva zdrava, čila mladića; stariji po prilici oko 18, a mladji oko 16 godinah. Došav sasma do njih, stanem pred nje, i pozdravim je po svom običaju: Servus! O srvus digo! odvrate oba; bijahu to moji dobri prijatelji; stariji se zvao Antun T., a mladji Gjuro E . . . Ja sasma pobožno uzdahnem: „O lasst mich in der Mitte, ich bin in euerem Bunde der drite".

Zatim sjednem medju svoje prijatelje. Najprije pade mi u oči svežanj papirah; progledam ih, to bijahu same svjedočbe mojega prijatelja Gjure.

— Što si naumio svjedočbami Gjuro? Upitam ga ljubopitno.

— Ništa, odgovori on.

— Ti nisi iskren, nastavim opet, šta ti je na srcu? Ti nesmieš meni ničesa zatajiti.

— Ti se varaš, odgovori on; meni nije ništa, niti imam kakovih tajnah.

— Gjuro, ded govori istinu, uhvati rieč Antun, koji se bio opet zamislio; ta prijatelj digo neće nas izdati.

— Slušaj dakle, hoće Gjuro uhvativ me za ruku. Ja i moj prijatelj odlučismo maknuti se iz Varaždina, ili bolje govoreć kanimo pobjeći i to u

Digitized by Google

Senj; tamo ćemo naći dobro utočište u bogata Antunova rodjaka. On će se njemu za volju i za mene pobrinuti, pa ćemo tako uteći svim nesgodam, koje nas ovdje progone. Nu molim te za Boga, neočituj nikomu naše osnove, dok neotidjemo; jer bi se inače moglo sve poremetiti.

— Šutit ću kao riba, odvratim tihim glasom.

— Tako jest, progovori sada Antun, koj je do sada šutio — nas dva odlazimo, a ti ćeš nam pisati, plaču li Varaždinci za nami.

— Dobro dobro — odgovorim ja; nu što je sa svjedočbami? Jeste li već izvadili polaznu svjedočbu? —

— Nismo, odgovori Gjuro; to ćemo sutra u jutro, a posutra put pod noge. Živio! Zavikne Antun; posutra će moja gazdarica konkurs razpisati; a moja bude kridu ansagovala, primjeti Gjuro. —

— Promislite samo, hoće Antun, moja gazdarica tužila me je profesoru; pa nemogav kod njega mnogo obaviti, buduć on nezna hrvatski, a ona opet njemački, ode k japici (tako zvasmo directora,) te podnese njemu svoju tužbu; na što ju ovaj utješi, da će me već opomenuti. Nu ta dobra duša kao vrag, tiha kao mlin, mirna kao bura ode i k slavnomu magistratu i preda me na treću inštanciju. Evo čitajte taj prokleti Vorladung. Nu to mi je svejedno, ona nemože ništa, prisiliti me nemože, da platim; a platit nikomu neću, jer nemogu.

— Sa mnom postupa sasvim inače moja gazdarica. Danas mi u jutro reče: Ako gospodine do petka neplatite, bacit ću vas na ulicu!

— Je li moguće, primjeti Gjuro. Ona te je najposle napolje bacila?

— Tako je, evo me sada pod modrim nebom. Kod sunca objedujem, a kod mjeseca večeram. I to ima nješto ugodna: Prvo, netrebam se kod policije prijavljivati, da sam stan promienio: drugo: mogu si svaki dan na drugom mjestu zube čistiti; a treće: što je najbolje, nemože me nitko više iz ovoga stana baciti. Zar nije to sloboda? Moji drugovi uzmu me sada pitati te izpitivati, kako ću živjeti, gdje mi je roba itd. Na sve te mušice odgovorim resignirajućom nounchalancom:

— Moje stvari zaplieniše, gazdarica bo moja imala je ipak toliko soli u glavi, te ih pridrža, znajuć dobro, da vrativ mi prtljagu upravo bi mi toliko nahudila, koliko su Krapinčani uhvaćenu raku, kad su ga iza dvomjesečna zatvora bacili opet u vodu. A što se tiče moga uzdržavanja, mislite li malodušni stvorovi, da čovjek žive samo ob kruhu? Neznate li onih riečih iz sv. pisma: „Ptice nebeske niti siju niti žanju, pa ipak skrbi otac nebeski za nje", a ja mislim, da imam ipak veći rang medju stvorovi božjimi, nego kakov neobrijani, neočešljani i zacopani vrebac. — Ja idem najprije do direktora, neka mi dade „Frequentations-Zeigniss", a zatim ako na liepu — Rieku.

— Na Rieku? upitaše oba grla na jedan put, pa zašto, kada, s kim?

— Lagano, lagano, na sve ću odgovoriti. Na Rieku polazim, jer mi u Varaždinu već dodijalo, a tamo, u primorskom gradu ima svega u izobilju; ondje se prodaje na funte: kruh, meso, voće, vino i — same djevojke. O imade vam na Rieci krasnih, crnomanjastih, živahnih djevojakah, kojim nisu Varaždinke dorasle. A polazim tamo odmah sutra.

— Eh, bene, prihvati Antun, pa idemo zajedno, nas dva u Senj, a ti na Rieku; možemo zajedno putovati, te putne sgode zajedno uživati ili snositi.

Ja prestanem na to: „tres faciunt colegium", obećav, da ću ih još ovoga dana izviestiti o svojih dalnjih koracih.

(Dalje sliediti će.)

Pjesme

Vladislava Nikolića.

1.

Zaručnici za sretna puta.

Pokraj vratah kola podpregnuta,
A nemirno konji biju zemlju,
Svatovi se pak unutra spremlju
Podvrći se jadom dal'ka puta.

U nutra se zaručnica mlada
S otcem, majkom, i ostalim prašta, —
Istina je, što bi prije mašta —
Ali mladoj kô da poć' nij rada.

Jedva što se s majkom izcieliva,
Sa sestrami i braćom izgrli,
Odmah opet na grudi im hrli,
Reć' bi da je jada slika živa.

Podji samo i sretno ti bilo;
Podji samo mladjana nevjesto,
I zauzmi od sad ono mjesto,
Što je nebo tebi dosudilo.

Digitized by Google

Žrtva taštine.

Sa poljskoga preveo B.

(Dalje.)

II.

Proteče njekoliko danah iza toga prijateljskoga razgovora; u Viktorovoj duši radjahu se sve veće promjene, prijatelj samoće i zabitnosti približaše se sve većma znancem. Udarena u njem žica osjećanja djelovaše na razmnivu, a ova izprede nit maštanja, utvorila sliku gospodje mile, tihe, krotke, koja bi mu uzmogla razpršiti barem čestimice tugu ili samo pomoći, da ju trpljivo podnosi.

Viktor priljubi tu sliku, te što se više s njom zabavljao, to je više željkovao, da ju stvorom zamieni. Zače ćutiti njekav nemir. — To je položaj neobično divan, njekakova uzrujanost, njekakovo neograničeno žudjenje zavlada mu cielim bićem. To se dogodi i Viktoru. U perivoju bi se dugočasio, u družtvu znanacah ćutio njeku jednostavnost, na zabavi sa gospojami žestio se, što toli nastoje da se dopadnu i zatrave, na šetnji gnjevio so videć kako se sve kiti i suviše resi, riečju: svigdje je na nješto naišao, što ga uzlovoljilo. Ipak što se dalje bavio u takovu stanju, to je većma čeznuo da se zabavi i razstrese.

Jednom prigodiv se u takovu nemiru izpade iz kuće Viktor. Jedva da je bila šesta ura u jutro, malo tko hodaše po ulicah; jer u velikih gradovih običaju prespati sunčani izhod. Hitrio, kao da ima što važna, nemareć za ništa oko sebe, niti za jarko sunašce, sipajuće ružične zrake po ulicah, niti za modri nebeski svod, vedri kao ribje oko, niti za blago povjetarce, što ga otakalo. Naglio na oko, što dalje to brže, napokon upravo proti volji skrene u Pivnu ulicu. Baš prolažaše kraj crkve otacah Augustinah. Gromki zvuk orguljah, stopivši se kadkad s milim pjevanjem, uznese ga i povuče u crkvu. Na velikom žrtveniku žrtvovaše svećenik, njekoličina sjedjaše po klupah i moljaše pobožno. Krasota crkve i sv. služba probudi u njem neizrecivu ćud. Baci se u tamni kut od crkve, da mu se po usrdnoj i gorućoj molitvi odlahne i da se upokoji. Nu to mjestance nebje pusto, u malenoj klupi sjedjaše njekaka djevojka, na srednju ruku odievena, zadubljena u knjižicu. Lice joj bijaše toli krasno, oči zrcalile suzom svetoga uzhita, što sve zapanji Viktora za čas i obmami u toliko, da ju je motrio njekim divnim nagnućem. Doista najkrasnija jeste ženska, kada trpi i kada se Bogu moli.

Dok se malo oporavi od toga porazka uvidi nepristojnost svojih korakah, te podje u sriedinu crkve. U to mine misa, pobožni izilaze iz crkve, Viktor pogleda na onu stranu, gdje je zagledao moleću djevojku, ali već nebje nikoga u onoj klupi. Turoban izadje iz crkve: taj čitavi prikaz pričini mu se kao nepovratljivi san, koji ga časak mučio; uzdahne težko. Nu u dnu njegove duše šaptaše mu njeki otajni glas o sreći i nadi; pa i uzradova se sve malo po malo s toga glasa, jer mu se činilo, kao da je to glas božji, prorokujuć mu izpunjenje željah i uvjeravajuć ga, da je stekao za čim toliko hlepi i uzdiše. Sada jošto većom voljom i veseljem vršio bi svoje dužnosti utvarajuć si, da je postigao svoju svrhu. I evo tako maljušna stvar može kadkad upokojiti čovjeka, — nu jeda li za uvieke, jeda li barem za dugo, za to nepitaj; sve bo je to u božjih rukuh, a puti njegove promisli jesu nedohitni.

III.

Posliednji dni lipnja dosadiše svojom žegom i omarinom; ugrijani vjetri izgoriše polja; tko godjer mogao, čučao u kući čekajuć ladniji večer, a tko morade za poslom, vukao se jedva oblievan znojem i iztrudjen.

U Pivnoj ulici u sobici razizemlje, od koje prozori gledahu na dvorište, sjedila djevojka zabavljena ručnim poslom; napram njojzi stajaše mladić blieda lica i gledaše ju nepomično. Djevojka, jedva joj 17 godinah, ljubka i blaga lica radila marljivo i jedva bi kadkada bacila svoj stidan pogled na zatravljena mladića. Ali taj pogled, komu se pridružio i rumen, izražavaše toli jasno, da ga može razumiti i onaj, komu nebje do njega ni najmanje stalo; a kamo li da ga nepojmi preko glave zaljubljeni mladić! Pa s toga bi mu se i prolila svakoga puta takova radost po licu, te si motreć ga mislio, da vidiš nadzemaljsko biće. Sredovječna gospoja kretaše se po sobi, te bi samo kadkada napopriečila oči na ovo dvoje mladih, ali jim neprekide ni malo tajna razgovora.

Za cielo da već odgonetnuše čitatelji, da je taj mladić Viktor, a djevojka ova mlada ona ista, kojom ga kob sukobi u crkvi; sredovječna pako gospoja da je majka ove posljednje. Djevoci bilo ime Julija, a bijaše kći njekoga poručnika ulanah, umrla god 1828. Po zakonu žena udovica i kći joj dobivahu mirovinu; nu jer ova bijaše hrdjava, valjade objema raditi, da namaknu ono, što jim trebalo za uzdržavanje. I prem neimahu, koliko bi bilo dostatno, to se ipak osjećahu sretnimi, jer

Digitized by Google

mir u duši i prilagodjenje u svoj položaj podupirahu je i tješijahu. — Cieli božji dan sjedile bi kod kuće, te neizlazile, ako ne nedjeljom i praznikom, kad su rano pošle u crkvu, da zahvale Bogu na zaštiti i da se okriepe molitvom za muke i posao. Ipak jim to živovanje nikad nedozlogrdi, jer i kuća ima svoje ugodnosti za onoga, koji joj privikne i koji se nije izopačio goneć se u svietu za svietom. Ovako proticalo vrieme i ovim gospojam do onoga časa, kad jim poče Viktor polazivati kuću. Odista niti se sada nepromieni, ali opet Viktorov dolazak, njegovo ponašanje, pogled i naklonost probudi u Julijaninu srdašcu njeko neznano dosele ćućenje, koje povrvi u glavu i tu se ugnjezdi, te izleglo čudnovite sanjarije. A nije probitačno čovjeku, da se duže bavi u gorućem vazduhu mašte, navlastito valja to o gospojah. Po naravi je bo gospoja više nagnuta uzorom, pa žudi svoje sanjarije i ostvarati; nu kolika oprieka medju uzorom i osbiljnosti! S toga dakle gospoja snuždi, vehne i kano cviet usahne, ili se baci na stranu posve materijalnu — a tada što bude od toga angjela zemaljskoga? —

Već tamni mrak pade na zemlju; Julka odloži svoj posao i sahrani ga, zatim poskoči kao vjeverica k majci i sjeti ju šetnje. Mati pogladi svoje zlato po glavi, uzme kriljak i mantilju na sebe, te tako odgovori na kćerkinu prošnju. Julka skokne k opravniku, te se i ona spremi, prem ne toli u brzo kao majka, za šetnju.

— Kamo ćemo? upita mati.

— U Saski perivoj, majko, ta Viktor najvoli ondje šetati — osmjehnu se djevojka radostno. Saski perivoj veoma polažahu, a po najviše vojnici u to doba godišta. Sijaset jih se šetalo onuda razlike časti i odiela; a svi bi mjerili bezstidno prieko oka gospodje i kad kadkad bi se pokojoj poklonili na rusku. Juliji se sve to dopade, jer bila to za nju novost, buduć se dosele jošte nigdje neprigodi, gdje se svjetina sabirala. Nu sada dopuštaše mati šetnje, osobito, jer bi ih svakamo pratio Viktor, a u materinu srdcu ugnjezdi se on kao obljubljeni sin — suprug njezine kćerke.

Premda bijaše Julija krasna, nu pritajena kod kuće, naznaše toga, a nekmoli, da ljepota mnogo vriedi u svietu. Jednom, kad se šetahu saskim perivojem, te udarili pokraj skupa častnikah, začu kako se njoj diviše; douši razgovetne rieči: „Ah, krasna li je“! Zanimivo bijaše to ponješto po nju, vrati se skoro kući i jedva što dodje, odšulja se krišom pred ogledalo, da se pobliže ogleda. Valja da je i sama uvidila, da je taka, kakovu ju rekoše, jer se nasmjehnu ogledalu i plesne rukama. Prvi bijaše pojav taštine u njezinu srdcu. A naša rieč veli: Tko ljesta, prelesta. Težko je početi, nu kad si počeo, ići će stvar sama od sebe. Odmah ćemo se osvjedočiti, kako je istina živa ova poslovica.

Upravo njekako od toga časa mnogo se promieni Julija. Ponajprije ohladi ljubav prama Viktoru, koga je ljubila kano samu sebe; kuća, koju odprije toli milovaše, dozlogrdi joj, te samo gledaše, kako bi iz nje izaći mogla, posao, što ga odprije marljivo opravljala, radila bi sada, što no rieč, kao ni sebi ni svomu. Mati opazi dobro tu promienu, ali si ju ona posve inače tumačila, nego što bijaše u stvoru: što joj dom dosadi scienijaše, da je tomu kriva neobična želja za Viktorom; što toli nehajno radi, da je uzrok, što se svaki čas zamisli; a što je manje o njem govorila, tomu da je krivo veće pouzdanje, što je unj stavila. — Nepredbaci joj zato ni što bi pod noktom crna, jer je vriedila ljubav sukromne djevojke toli glavita i odlična momka; mati ga dobro poznavaše. Jedino se divila prekomjernoj toj želji, da izlazi na šetnju, koja se skoro pojavi u Juliji; mozgaše o tom, ali nemogav se doviti onako na sliepo uzroku, pripisa i to kćerkinoj ljubavi.

Dočim Julija što dalje to hladnija bivala u ljubavi, dogodi se s Viktorom posve protivno: što dulje s njom proživi, to više za njom čeznijaše, to ju vatrenije ljubljaše. Pače već mišljaše o tom, kako da što prije zadovolji svojoj želji; vjenčanje imaše se opraviti jošte pred došašćem. Njekoliki dakle samo mjeseci dielijahu ga od te sreće, ali žalibože, što se sve nemože sbiti u njekoliko mjesecah! Ele Viktorova ljubav nedopusti nikakove promjene; povjerovaše čistoći osjećanjah svoje ljubovce; pouzdaše se u iskrenost njezina srdca; a što je otajno i kod kuće svedjer bavila, bijahu mu za to sjegurni poruci. Što se njega kasa, neposumnji ni mrve, jer dobro poznavaše sebe osjećajuć čitavu silu ljubavi u svom srdcu; a takova ljubav nedokonča, ako ne životom. Niti nu mati brige zadavaše, jer ga je ljubila; ne samo, da mu se neopiraše, već i željkovaše, da njezina jedinica podje zanj. Sve se podudaraše u njegovu maštanju, da će ga sreća dopasti; ali nesreća htjede, da se drugačije sbude.

Stigne Viktoru zapovjest, da podje u službenom poslu u Pljocku. Kako će dugo tuj boraviti, nenaznači mu se, samo mu rekoše, da će ostati dok nesvrši tamo posalah.

(Dalje slieditи će.)

Digitized by Google

Hrvatsko kazalište.

Predstave u hrvatskom jeziku završene su još 15. travnja; a to me pobudi, da u kratko rečem koju ob uspjehu i napredku našega družtva za prošle saisone. Ovaj je list pratio, koliko je najviše mogao, pozornim okom svaku predstavu, te je svaki ma i namanji napredak našega družtva ocienio, dočim je i sdruge strane svaki nazadak ukorio, što mu opet nitko zamjeriti nesmije, jer svatko znade iole naobraženiji, da kritika nikada škodila nije, pače je, rekli bismo, čudesa tvorila. Za primjer navodimo samo Lessinga, koji je prvi zagrizao u tu kiselu jabuku kod Niemacah te i prvi okusio njezinu slast, kada se proti njemu pobuniše hamburžki predstavljači; a kakovim je plodom urodila njegova kritika, to nam nije ovdje razlagati.

U obće nam valja priznati, da se je upravljajući odbor mnogo brinuo, da hrv. kazalište omili našemu občinstvu, što mu je i zbilja za rukom pošlo njekojimi liepimi operetami, koje su i kazališnu blagajnu nješto okriepile. Naš se repertoir obogati i njekojimi komadi, koji će se uzdržati na pozorištu; ali bilo je tu i takovih, koji se sasvim zabaciti moraju, jer su posve njemačkoga duha i značaja, pa će nas sl. odbor buduće saisone sigurno pošteditи sličnimi stvarmi. Kada već to spominjemo, mislimo, da će odbor bolje paziti na izbor komadah, što bi se imali prevesti, a ujedno i na to, da nam nedolaze na pozorište komadi onim jezikom pisani, kakovim su ljetos njeki bili

Pita se sada, što će naše družtvo ljeti raditi? — Na to nam se odgovara, da će družtvo ostati u Zagrebu. U broju zadnjem ovoga lista navedosmo njekoliko razlogah proti tomu, pa bi jih mogli navesti i više; nu željni smo, hoće li upravljajući odbor razjasniti okolnost, zašto družtvo ostaje u Zagrebu. Čuli smo doduše od pouzdane ruke njekoliko razlogah — zato, nu hoćemo svakako počekati, neće li možda sam odbor štogod reći. Ostane li družtvo u Zagrebu, to mu osobito preporučamo, neka uči:

1.) Jezik. Zašto mi upravo najviše na loš jezik vičemo, to nije nikakova zagonetka. Svi smo osvjedočeni, da naše družtvo slabo jezik znade. Zato bi se upravo morao jezik kao prvo i najglavnije točno proučiti, da svaki član znade, zašto mu valja to ili ono ovako reći, a da mu nebude jednostavan odgovor: ja sam to zato rekao, jer mi je tako napisano bilo. Pogledjimo samo Niemce po manjih kazalištih, pak ćemo vidjeti, kako oni izgovaraju i naglašuju. A jesu li oni možda što više proučili od naših predstavljačah? — Nisu sigurno, ali ipak moraju točno izgovarati, jer jih ravnatelj sili, a osim toga govore medju sobom svojim jezikom, dočim mi toga nemožemo reći o naših; kod nas bo imade kazališnih članovah, koji ni dan danas neumiju hrvatski, i to zato, jer neće da uče, jer njeki članovi neosjećaju u sebi ni toliko, nevelimo, domoljubja, nego upravo dužnosti, da nauče korektno jezik, kojim si služe hljebac svoj; neznadu jezika, jer u svom privatnom obćenju, na ulici i kod kuće govore uviek njemački; jer neimaju ni toliko narodnoga ponosa, da kao članovi hrvatskoga kazališta nauče barma svoj jezik čestito.

2.) Morala bi se učiti deklamacija, bez koje neima niti govora o kakovoj kazališnoj umjetnosti. Za deklamaciju se pako hoće poznavanje dotične zadaće i to točno poznavanje, predstavljač bo je govornik, koji nam misli pjesnikove kao svoje predočuje. Liepa li ti veselja, da pjesnik čuje svoje misli onako i izdrpane, osakaćene, kako jih mi višeputih slušasmo od njekojih članovah! Ako hoćemo da budemo iskreni, moramo izpovieditи, da ima kod nas igračah, koji sve zadaće jednako deklamuju, i to tako, da izreku po izreku samo odsieku, nebrineć se, da li onamo naglas pada ili ne. Oni se tako naučiše, občinstvo jim pleska, pa eto gotovih umjetnikah; kritika bi jim samo rada slavu potamniti; ona je osoljena — vele — purkom zlobom i pizmom. Budući bi pako deklamacija bez okretnosti tiela bio više deklamatorni koncert, to bi se takodjer i u kretanju tiela i pojedinih gestih vježbati morali. Da se ovako ljeti postupa, da se ovako marljivo radi, doživjeli bi, da bi nam kazalište punije bilo, jer bi svatko u njem mnogo toga naučiti mogao, česa za sada nemože, budući su njeki članovi upravo nesnosni svojim deklamovanjem, naglašivanjem i kretanjem.

Ovom sgodom moramo priznati, kako su njeki članovi dosta liepo napredovali spominjuć ovdje medju ostalimi g. Pl. i gdčnu, T. i dodavajuć dakako, da su gg. F. M. gdje: P. N. gdčne. P. i B. svoje zadaće liepo riešavale. A da je bilo s njeke strane veće marljivosti, da se je pazilo na kritike i mladjih ljudih, ma oni baš neprekoračili nikada granicah svoga zavičaja, bilo bi puno toga, što bismo mogli danas pohvaliti. Ali nadajmo se, da će i tomu biti pomoći; a do toga molimo pojedine članove družtva, neka rade svaki prema svojim sposobnostim, neka jim trepti, ako je moguće, pred očima i vlastita korist i slava naše domovine!

M.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. svibnja.

„Evo nastadoše krasni dani proljeća“ pjeva se u narodnoj pjesmi, a toj pjesmi odgovara izbilja novim životom bujno se razvijajuća priroda božja. Zagrebčani zalaze sada na sve strane krasne zagrebačke okolice: u mirni i prijatni Tuškanac, čarobni Maksimir ili u dražestni Cmrok, da pasu oči zelenilom, a srce i dušu hrane, ugriju na preobraženoj prirodi. Nu dočim ovako jasno proljetno sunašce grije ljude i zemlju, razsvjetljujuć obzor nebeski, pritišću sve jače zrenik politički tmasti oblaci; sa sjevera i sa juga čuje se podmuklo sušanje, koje prieti gromovi i munjami; krvavi Davor diže ubojito kopje i puče svjetli mač, a sa njegova krvoždna pogleda drkću jadni, izmučeni narodi. „Bit će rata“ viče se sa svih stranah, a zagrebačke ulice vrve nadošlimi vojnici, o kojih se može reći, da su najbolje sile naroda, odredjenimi, da se ogledaju na krvavom polju. O ratu govoriti nećemo, on je vazda bio nesrećom svakoga naroda; ali o drugom nekrvavom boju, za nas važnom, reći ćemo dvie tri na ovom mjestu.

Prodješ li ma samo jedan put našim Korsom, Ilicom, ili zaviriš li u „Karalovu“ kavanu, opaziti češ ljudih, njekako neobično odjevenih. Kušat ćemo ovdje čitatelju opisati tu „modernu“ robu. Tanke noge gube se u uzkih vrećicah, što jih zovemo pantalone, koje su dole pri kraju, neznamo da li nakopčane ili privezane na njekakov komadić sukna, koje opasav čižmu blizu pete vere se po drugoj strani do drugoga kraja nogavice, a to ti se zove „strupflini“. Truplo čovječje steže haljina, koju moramo proglasiti sudeć po njenom kroju i ustroju za „predteču“ amortisiranoga fraka. Oba prednja okrajka zakružena su u slici polukruga, sa svake strane prišivena njekakva dva priklapala dosta velika, a pod njimi čući žepić, u koji nemožeš strpati ni po maloga kiflina; gdjekojemu doda jošte umni majstor modni kesicu za ona dva stakalca, što no vise niz vrat mladu čovjeku, kao gdjekojemu pastirčiću kosturica, i što se zove „Zvicker“. S traga brate dugo tielo, a nizko dole sjela dva gumba, kojim je valjda zadaća štitit onaj vrlo maleni komadić toga kaputa, što no se za njimi prostire. A da bude slika podpuna: na razčešljanu glavu nabiše lončić, ovisoka tulca, uz koji se priljubila dva krila — to je „kanasz kalap“.

S timi dakle novimi nadošljaci valja se boriti našoj ćednoj i pristaloj narodnoj odjeći; borba biti će zanimiva i žestoka, nu surki prieti svakako pogibelj, jer nove inostrance prigrli osobito mladji sviet, pa prijateljem hrvatske surke valja napeti sve sile, hoće li da preotmu mah tomu francezko-njemačkomu, biljegom tobožnjega europejskoga gradjanstva označenomu frakiću. Govoreć ovdje o našem mladom svietu nemislim onaj, na papiru štampani mladi „Sviet“, nego onaj dio naše što učeće se što već služeće mlade gospode, koja se goropadno lakome za tudjim, te misle, da su navukav na sebe onu francezko-njemačkim krojem prikrojenu haljinu puno elegantniji, ukusniji: nu bi im ovdje spomenuli njekakovu basnu — medjutim budi jim proštene za ovaj put. Mislimo, da će se zadovoljiti, navedemo li jim ove rieči, što jih njekoć čitasmo u knjižici „Pan Podstoli“: „To je njeka čudnovata vrst naše sadanje mladeži, samo da koju izvanrednu svtar opaze, negledeć je li dobra ili zla, pristojna ili nepristojna, da li će probuditi začudjenje ili smieh, idu sliepo za novošću; pa kano da je to osobiti ures, onaj se najviše dopada, koji stvar najbolje pretjeruje“. Mi ćemo o narodnom odielu još možda koju reći; nu toliko moramo svoju žalost izraziti, što sve tudje odmah nalazi pristašah u mladezi, koja bi imala biti prototipon i pravo ogledalo čista i neskvarena rodoljubja, a ne sliepi štovatelj svega, što nije naše. —

— (Tristogodišnjica Zrinjskoga.) Dne 29. travnja imao je središnji odbor za proslavljenje tristogodišnjice Sigetskoga junaka, Hrvata Nikole Zrinjskoga sjednicu, tu se konštituirao te izabrao za predsjednika presv. g. Ivana Kukuljevića, a za perovodju g. Gj. Deželića. Ujedno sastavio je zanimivu osnovu programa za svečanosti, koje će se obslužavati 7. i 8. rujna u Zagrebu. — U istu svrhu dopriniela je mladež ovdašnjega nadbiskupskoga sjemeništa 5 fr. 76 novč. — Nadamo se, da je vredna mladež otvorila put, kojim valja i ostalim našincem ići.

— (Prolom beogradskoga kazališta.) „Zastavi“ pišu iz Beograda, da se je tamo drugoga dana uskrsa kod same predstave slomilo pozorište (Bühne) kazališta, a uzrok je tomu, što su glumci onako po „srbski“ „malo žešće po njem hodili, a time mal da nisu grob svoj našli“. — Sada neimaju u Beogradu nikakova kazališta.

Književnost.

„Književnik“. Ovih danah izašao je prvi svezak „Književnika“ za god. 1866. Kao obično tako je i sada taj list pun zanimivih stvarih; ovdje spominjemo samo ove glavne razprave:

„O skupljanju pravnijeh narodnijeh običaja kod Slovena, napisao dr. Bogišić“. — „Starine i njihovo znamenovanje s obzirom na ono, što je u zagreb. narod. muzeju, napisao V. Jagić“. — „Najnovija kartografija o jugoslovjenskih zemljah, priobćio dr. Matković“. — „Panonija u IX. stoljeću. Priobćio dr. Hermengild Jiriček“. — „O bilinah. Piše Živko Vukasović“. „O vatrometih u obće s obzirom na jugoslovjenski podanak, od C. A. Bakotića“. Zatim imade kraćih razpravah, hrvatsko-srbski knjigopis za g. 1865. omanjih kritikah itd. Ciena je „Književniku“ kao i prije 5 fr.; napose stoji ovaj svezak 1 fr. 40 novč. — Novci šalju se franko profes. V. Jagiću. — Mi toplo preporučamo ovaj krasni časopis hrvatskomu narodu.

— **Sedam klevetah na ljubav.** Pripoviedka od Kolbasina. Iz ruskoga preveo A. Šenoa. Ova liepa pripoviedka, štampana u „Listku Pozorovu“ tiskana je napose.

Digitized by Google

— **Bosanski Viestnik.** U Sarajevu izadje ovih dana tjednik, komu gore ime naznačismo, taj prvi pokus journalistike na hrvatskom jeziku pod turskom vladom. Sretan uspjeh.

— Srpske narodne pjesme. (Hercegovačke ženske.) Za štampu priredio ih Vuk Stef. Karadžić. — Udova pokojnoga Vuka pozivlje na predplatu tih narodnih pjesama, koje se u Beču štampaju, te će izaći do 1. srpnja. Ciena je za prenumerante iz Austrije 1 fr., a za one iz kneževine srbske 10 car. grošah. — Prenumeracija šalje se samoj udovi: Anna Karadschitsch, Landstrasse, Marokanergasse. Nr. 3. I. Hof 1. Stige itd.

— Rodoslovje pravoslavnih patriarkah, mitropolitah i vladikah, kronologično sastavljeno djelo koje je g. Ivo Rakić prigotovio i tiskati dao, dovršeno je. Čujemo, da je dobro i liepo za rukom pošlo, te se izdavatelj može kod oduševljenja pravoslavnih Hrvatah za takove podhvate nadati dobroj razprodaji. Ciena za jedan otisak jest 2. fr., može se dobiti kod izdavatelja sama, kao i kod ovdašnjih knjižarah.

Kazalište.

Bit će tomu već dvie nedjelje, što nas zabavlja taljanskimi operami družtvo, koje dovede poznati u nas g. Andreaza. Do sada igrana je opera „Rigoletto“ od Verdia, a sada predstavljaju drugu „Tutti in Maschera“. „Rigoletto“ liepo se odlikuje medju inimi proizvodi umjetnika Verdia, neima one halabuke, kao u ostalih, tu sve biva puno nježnije i umiljatije. — Glavnu zadaću predstavlja bariton, sada g. Valle Giovani, o kom moramo reći, da ima zvučan i kriepak glas tako u visini kao i nizini, i koga čeka ljepša budućnost nego ikojega od ostalih članovah, ostane li revan. Žalimo samo, što mu je sama igra drvena, osobito u posljednem prizoru trećega čina, gdje nadje smrtno ranjenu kćer; ta mahna medjutim nije takova, da se nebi dala nastojanjem i dobrom voljom izliečiti. — Prima dona gja. Fumagalli Amalia pjeva liepo, ugodno i dosta zvonko, igra joj naravska i simetrična, vidi joj se umah, da je već puno pjevala i igrala; ona i bariton jesu bez dvojbe najbolji članovi ljetošnjega družtva; jer tenor g. Caj Serra Leandro ima doduše umiljat i zvonak, ali slabahan glas, kojim i preko mjere štedi, o bassu nemožemo još ništa reći; nu gdčna. Zamboni Angelina, altistica dopada se sve jače. Sborovi su slabi, nu tim bolji orkestar, koji osobitom pohvalom moramo spomenuti.

Sadržaj opere „Tutti in Maschera“: Prvi čin biva u kavani i u kući Cavaliera Emilija. Tu se razgovara o sinoćnoj operi, što je sjajno propala. Sakupljeni gosti psuju i grde glasbu i pjesničtvo, što sve sluša privatni pjesnik Marrello, koji upravo pjeva sonet na kraljicu prima donnu. U tom ga prekine Emilijo, pitajuć što radi, on mu spomene rečeni sonet, — a Emilijo dade mu šest dukatah, da piše proti njoj; jer mu je glavna svrha, da ju sasvim ukloni sa pozorišta. U to dodje i meštar muzike, kojemu se gosti rugaju, što je propao. Don Gregorio stane se izpričavati, da nije njegova krivnja, što je opera propala, da je prima donna pokvarila svoju ariju, buduć u zavadi sa svojim ljubovnikom; Tenor da je ohrapavio a Basso, da je prava strahota, nalik magarcu u ljubavi. Budući mu pako domovina nepriznaje umnih darovah, to odluči poći u Tursku s impresarijom, koji je u Mletke došao, da kupi pjevače za tamošnju operu.

Sad se razvija zanimiv prizor u kući Cavaliera Emilija, kojemu dolazi u pohode Dorotea, supruga Don Gregorijeva; a namah zatim eto i prave ljubovnice Emilijeve, pred kojom se Dorotea ukloni u drugu sobu. Za Vittorijom dolazi Emilijo, čudeći se, kako je k njemu došla razsrdjena ljubovnica. Vittorija videći da je vrlo hladan naprama njoj, stane mu predbacivati ljubav sa Doroteom, ali se opet pomire. U to bane na vrata Don Gregorijo, koji traži Vittoriju, hoteći ju upisati za operu u Domasku. Vittorija se ukloni u drugu sobu k Dorotei, neznajući za nju, nu pošto joj već dosadi, izadje u prednju sobu; Dorotea se pako neusudjuje pred muža, a Gregorio dodje u drugu sobu i držeći ju za Lisetu, sobaricu Cavalierovu, hoće da ju poljubi; ali ga mine volja videći svoju ženu, te odluči, da će se razženiti. Prvi se čin zaključuje riečmi.

„Oh mariti, parliamo sinceri;
Chi ha trovato una moglie fedel“!

Drugi čin biva u njekom svratištu, kamo dolaze sve, već poznate nam osobe, i gdje stanuje Abdalah, impresarijo iz Damaska, kojemu se spomenute osobe nudjaju, da jih primi u družtvo. Abdalah odpusti sve iz sobe do prima donne, u koju se zaljubi, te joj obečaje, da će ju u svoj harem primiti, na što ona nikako pristati neće, već svom silom nastoji, da ugovor za operu učine. Na to dodje Dorotea, koja bi rada govoriti s impresarijom, ali joj nedadu uniči hadumi, ona navali silom, nastojeć na svaku ruku, da umreži Abdalu. Za njom unidje u veliku dvoranu Abdalah. Don Gregorijo predstavlja mu sve pjevačice i pjevače; a i Emilijo se upiše u družtvo kao tenor, videći da ga ljubovca ostavlja. Kada su već svi upisani, nadje Gregorijo cedulju bez napisa, što je Vittoriji izpala, kojom Abdalah naznačuje njekoj gospoji, kako ima doći na krabuljni ples.

Gregori se uplaši, nebi li to bilo njegovo ženi? Emilijo da to nije ljubovci? Zato odluče oba, neznajuć jedan za drugoga, da će se obući, na tursku, te doći na ples.

Treći čin biva na krabuljnom plesu. Don Georgijo i Cavalier Emilijo zaodjeveni sbilja na tursku, dodju na ples. Don Gregorijo susretne Krabulju u modrom dominu, te joj se stade uljagivati, dok se neodkrinka kao supruga njegova Gregorijo ju zatim zapita, da li joj muž valjan, a ona ga izgrdi neznajuć, da je to on, napokon se upoznadu, pošto se i on odkrinka, te otidju. Za njom unidje Emilijo kao Ture, te se upozna s Vittorijom, napokon dodje i Abdala, vukuć za šišak Gregorija i ciela se zagonetka odgonetne: Vittorija se naime i Emilijo zahvale na ugovoru; a mjesto primadone i tenora zauzmu Dorotea i Marttelo.

Smjesice.

Učitelj: Kaži ti meni dečko, — kad bi na pladnju bile tri jabuke, a ti bi dvie pojio, koliko bi onda ostalo?

Djak: nijedna —

Učitelj: Kako to?

Djak: Ja bih sve tri pojio.

Nježan zaručnik sjedjaše uz zaručnicu si i pritište joj ruku na svoje srce rekši: „Čutiš li šta, angjelu moj? — O ćutim, odvrati prijazno milostiva — ćutim tvoju listnicu“. —

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 15. svibnja 1866.** **Broj 14.**

ZAGONETKA-ODGONETKA

ili

zašto ruže kadšto tuguju.

Jutro jedno u znanom perivoju
Uz zujeće blago povjetarce
Izpod ruke vodeć milu svoju
Na bielo joj sagnuh se njedarce.

Mila prhnu — cvjetiću poniče,
Ja koračih, do dvie susjedice
Zgledah; jedna drugoj se primiče,
Susjedice ruže — stoperice.

Sniegu jedna otimlje bjelinu,
Druga rujnu rumenilom zoru
Nadkriljuje, al se težko svinu
S drûgom, kao da je na umoru.

Je l' vam sitna možda biser-rosa
Nježnoj odviš dodijala glavi,
Il zabode kužna kakva osa
Smrtni žalac divnoj vašoj slavi?

Il to nisu sitne rose kapi,
Veće je i u vas mala duša,
Koju kakva bol neznana trapi,
Te ju suzom ublažiti kuša?

Ja u mislih — dirnu se ramena
Lahka mile ruka, — te mi kitu —
O da vjerna ljubavi spomena! —
Pruži s rosnog cvieća tek savitu.

Ne na kitu već na bielo-rujno
Pogled bacih divno njeno lice,
Pa gle ono zrcalo mi bujno
Zagonetku rieši nehotice.

Liepa li si i ti, ružo biela,
Krasna si mi i ti, rumeniko,
Nijedna vas obo'e spojit smjela,
Zato k zemlji obraz vaš poniko!

Kamo ljepša ti si moja mila
Od svih ružah ti si prva ruža,
Medj dievami prava ti si vila,
Hrvatica za Hrvata muža!

—*n.*

Digitized by Google

Pjesme

Vladislava Nikolića.

2.

Snova pjesni.

Omiljela meni
Opet s nova pjesma,
Ko djevojci prednja
Sa dobra povjesma.

Šum i viku grada
Bučnog rano bježim,
Da se u hladnom lugu
Kriepim zrakom svježim.

Tamo slušam pjesni
Slavulj-slador grla,
Što mu ga podieli
Majka neumrla:

Majka neumrla,
Narav mati brižna,
Koje su nam djela
Mnoga nedostižna.

Koja romon lista,
Što ga vjetrić trese,
Sa pjesmom slavulja
U liep sklad donese.

I da sklad taj čvršće
Spoji i pomnoži,
Žubor potočića
Bistrog s njime složi.

Ugodan je sklad taj
Srcu, uhu, duši;
A tko bi pred njime
Mogo da ogluši?

Možda mi je s toga
Usahnuto vrielo
Pjesme već umrvše
Snova oživjelo.

Zapisnici.

Putne crtice iz djačkoga života.

I.

(Dalje.)

Bijah tada učenikom velike gimnazije. Ne! ne! htjedoh reći: više gimnazije; jer velike su samo Realke, koje stoje 100.000 kao što u Zagrebu. Ravnatelj, dobra duša, bio tada M., koji se doista pravom mogao zvati otcem djakah. K njemu se dakle odpravim, da ga molim za polaznu svjedočbu i to samo zato, nebi li mislili, da sam dobio consilium abeundi; inače bo imadoh i semestralnu svjedočbu; premda je imala gdje gdje „Kaum ausreichend". Taj čudnovati historički red iz Bahovih vremenah tumačih svojoj majci sasvim protivno, te ju zbilja uvjerih pomoćju njene nevještine u njemštini, da to neznači mnogo manje od „kaum ausgezeichnet". — Približiv se kući ravnatelja poče mi srce kucati, a noge se tresti kao šiba na vodi i neznajuć s česa. Saviest mi bila čista kao novi lovoir, a ipak me groza hvatala. Napred pomislih! Pokucam dakle na vrata. Na glasni unutra! padem u sobu, gdje me dočeka dobri ravnatelj razkopčanim prslukom, te u prvi mah oštro pogleda, a napokon zapita, što želim. Ja sam doduše znao što želim; ali mi nebilo riečih, da svoje želje izrazim — počeh dakle mucati. Nakon duga zatezanja, mucanja i mucanja izustih sasvim tihim glasom: Molim polaznu svjedočbu. Na ove rieči pogleda me ravnatelj tako, da sam već počeo očima vrata tražiti. Za njekoliko časovah ustane i metnuv ruke na trbušac progovori sasvim tihim glasom:

— Dragi sinko! kaži mi, što si odlučio?

Taj uvod obodri me tako, da sam mogao sve kazati, što sam odlučio — samo ne uzroka; rekoh mu naime, kako želim doći na Rieku, da naučim taljanski jezik. Na to progovori mi sasvim milim glasom.

— Budući te dakle jedina želja za znanjem od nas druži, moram ti na rastanku sa našom gimnazijom reći, da smo bili sa tvojim uzornim ponašanjem uviek zadovoljni. Tečajem svih ovih godinah nečusmo nikakova zla o tebi. Žao nam je dakle — — nu ako bi te kada opet volja snašla, da se vratiš, znaj, da ti je varaždinska gimnazija vazda otvorena! — Te rieči izmamiše mi suze na lice. Ja, koji sam 18 godinah sám sa sobom u

Digitized by Google

slogi živio, nisam se tako dobro poznao, kao što me je direktor. Ja tako dobar i na toli liepom glasu i kreditu kod direktora, pa da otidem? Ove misli skoro me pobuniše; nu jedina želja za znanjem uzdrža me, te se nisam iznevjerio svojoj osnovi.

Primiv svjedočbu iz rukuh svog ravnatelja, pustiv mu njekoliko suzicah na ruku, odoh. Oprostnu vizitu načinio sam samo professoru W.; njega sam štovao i ljubio; a to je on i zaslužio. Uviek bo kazao mi je dan, kada će me pitati.

Osnova je gotova; sutra na put!

Na put je lahko; ali kako bez odieće i novacah? Najprije moradoh se pobrinuti, da dobijem svoje knjige i odieću od gazdarice. Ali zato mi trebalo novca, znajuć dobro, da inače neću ništa dobiti. Tu se dosjetim liepu izumu — izvedem li ga, spasio sam, ne poštenje nego svoje stvari.

Odem umah do nje i tješeć se: neboj se babe, otvorim sasvim slobodno vrata, i stupim prijaznim i veselim licem pred njenu šostarsku zmožnost! Opaziv me baba skine naočale sa debela nosa, izmjeri me od glave do pete, upre ruke o suhe boke; valjda misljaše: „Quousque tandem obutere patientia mea“?

Nu ja, poznavajuć njenu slabost, poljubim joj ruku, koja je po smoli strašno udarala i progovorim milim glasom:

— Priznajem, milostiva gospo, da sam vašu trpljivost zlo rabio; zato se kajem i nadam se, da ćete mi oprostiti; a to se nadam tim više, što ću već sutra svoj dug namiriti.

Oh da vam je bilo vidjeti milu tu dušu, kako se je promienila! Odvede me odmah u sobu, donese što je ostalo od objeda; a najposlje poče moliti oproštenje, te izvinjivati, kako nije mislila, da sam ja tako pošten čovjek, bojeć se, da ću ju prevariti, kako ju već mnogi prevariše! Na što joj rekoh, da ću ju uvjeriti, kako pošteno mislim! Sasvim zadovoljna ode ostaviv me sama u sobi.

Dok sam se onom mrzlom govedinom natezao, pokuca njetko na vrata. Unutra! poviknem — misleć: pošten čovjek nije, koji na moja vrata kuca. Tko stupi u sobu? Opet jedan Manihejac i to „aner von unsere leut“. To bio moj krojač. „Sie soyens var verus a mol joslen“? Sutra dragi moj Moric, sutra u 10 satih dojdite po novce, odgovorim mu. Na to se tri put nakloni kao Turčin naprama Meki i ode u najboljoj nadi.

Mrak se počeo već hvatati, a to mi pruži liepu s godu, da izvedem svoju osnovu. Jedva sunce zašlo u meksikansko carstvo i mrak okriepio sve mračnjake, poberem sve svoje stvari, svežem jih što u rubac, što smećem u kožnatu torbu, i zagrnuv se kabanicom odem žurno do prijatelja Šandora N., koji je znao za osnovu moga putovanja. Njemu dakle povjerih svoje stvari, da mi jih sahrani do sutra, umoliv ga ujedno, da mi dozvoli kod njega pronoćiti. Obaviv i to odoh da prijavim svojim prijateljem Antunu i Gjuri sjajni uspjeh svojih operacijah.

— Što je? upitaše me oba, čim stupih u sobu.

— Sve u redu, odgovrim; evo moje svjedočbe, a stvari sam si već izkupio. Sada možemo otići. Braćo! — sutra zorom u 4 sata sastat ćemo se kod Šandora, gdje ću ja prenoćiti.

Ustanoviv ovako uru našega odlazka, rekav još jednom „lahku noć“ svojim prijateljem, odem ravnim putem prama gimnaziji, da se još jednom oprostim sa njenimi bolujućimi zidinami; da upitam, nije li kakov list prispio.

Tmina zaokupi cieli grad, premda bijaše tek 7 satih. Samo gdje i gdje vidila se na zidu mala točka svjetlosti. Čovjek bi mislio, da su tako zvani Johaneskebri; ali u istinu bijahu svjetiljke grada Varaždina tako čiste, da je svjetlost jedva njimi prodirala. Poklopiv dakle obima šakama nos, da ga nerazbijem, prodjoh prama gimnaziji. Najedanput opazih pticu sa dvie glave. Stani! pomislih: tu je ili trafika ili gimnazija. Pak sam i zbilja pogodio, — bijaše gimnazija! Vrata bijahu zatvorena, ali ne zaključana, jer je ključanica falila jur od 48 godine. Potražim podvornika, koji opaziv me porine naočale na zašnjofani nos veleć: Si haben a prief! — Brže ovamo s njim, da vidim što je. Veselje, koje sam počutio otvoriv ga, nemogu vam opisati. — List bio od moje sestre, a u njem 10 fr. i 12 rifih — morala.

Nemareć mnogo za taj moral, a turnuv novce brižno u žep odjurim što sam mogao brže do prijatelja Šandora te legnem umah da se počinem. Razmišljajuć kako ću sliedećega dana počastiti svoje drugove kod „Turčina“ usnem napokon mirno i spokojno.

III.

Zora poče pucati. Varaždinski noćni stražari tužno zapjevaše i treći put „kikiriki“! Ja se htjedoh još na lievu stranu prevaliti, da se desna ne srdi; ali u taj par začuh vani buku, a malo zatim milozvučnu pjesan: „Oj! Oj! put je danas dalek moj“! To bijahu moji dobri drugovi, koji me počastiše jutarnjom serenadom. Poznav ih

*

Digitized by Google

odmah po glasu otvorim vrata bojeć se, da jih nepograbi narodna varaždinska patrola. U sobu bane pet čilih i zdravih momakah jedan rumeniji od drugog; pravi ponos varaždinske nevinosti.

— Dobro jutro! zaore oni.

— Dobro došli, odvratim ja. Zatim stupi preda me prijatelj K. i probjesedi po prilici ovako:

— Mili prijatelju! Velika nas žalost stiže začuvši jučer na večer, da si nas nakanio ostaviti. Nepreosta nam ino, nego da se požurimo do tebe, te ti nazovemo srdačan sretan put pa iskreni pozdrav milih ti kolegah i inih prijateljah; a s druge strane da ti se ujedno zahvalimo na tvojem iskrenom prijateljstvu.

— Hvala vam, braćo! odvratim još sasvim u negligeu; hvala vam, što se sjećate ugodnih onih danah, koje zajedno proživismo. Vam je žao što odlazim; i mene boli, da vas moram ostaviti. Biti će mnogim žao, što odlazim, za koje meni nije žao; nu dopustite, da se naprije uredim, onda idemo zajedno „k Turčini" na zajutrak.

Prijatelji posjedaju, a ja spremim svoju prtljagu i obučem se. Dok ja ovako u poslu, pokuca njetko na vrata. Na moj „sabat" nahrupe u sobu dva mladića spremna sasvim na put. — Sudeć po vanjskom obliku rekao bih, da stariji sa kožnatim felajzinom, a na njem dvie kefe i čizme, spada u slavni šoštarski ceh; dočim bi mladjega s bog nestašice putne bagage u jarčev ceh uvrstio. To su moji prijatelji Antun i Gjuro.

— Što i ova dvojica s tobom putuju? Upita jedan od one petorice.

— Jest.

— Sad možete prvom prilikom predstavljati „lumpacija vagabunda", primjeti drugi.

— Samo nam šoštar manjka, koji bi pio i filosophirao kao ti, odvrati mu Gjuro.

O glasovitom Alcibiadu pripoviedaju, da su se unj bile sve atenske djevojke zaljubile. Ja doduše nemogu toga o sebi reći; nu i mene tištila ta rana ponješto, pa mal da se nepokajah s bog lahkoumna odlazka; nu videć da inače nije, pograbim omnia mea, i obrativ se k Antunu i Gjuri poviknem: na noge braćo!

Dan poče svitati kad mi kroz vrata na ulicu. Varaždinske svjetiljke već su bile izdahnule, premda se jošte mrak hvatao po ulicah; Varaždinci snivahu sladke sanke; samo njekoliko filjaricah vidjevaše se na trgu, koje su se požurile, da si potraže bolje i zgodnije mjesto. Mi udarismo dugom ulicom, ili, kako ju Varaždinci zovu, „dugim koncem".

— Samo tihano ovuda! povikne Antun. U ovoj ulici stanuje moj gazda; a da me opazi ili čuje, s Bogom sliepe moje nade o putu. Laganim korakom odosmo jedan za drugim.

(Dalje slieditі će.)

Iverje.

(Od dra. N. I.)

Naše gore listu.

Što me koriš, za te da nehajem?
Ta ja grieh svoj evo! sam priznajem:
Ja priznajem, da baš malo pišem,
Malo pišem — mnogo više brišem.

Žrtva taštine.

Sa poljskoga preveo B.

III.

(Dalje.)

To ožalosti ponješto Viktora, jer znaše iz izkustva, da su takova poslanja trajala kadkada po njekoliko nedjeljah, a sneveseli se ne samo s toga, što neće za to vrieme viditi svoje drage, već i suviše s toga, što se mogu posloyi otegnuti do došašća (adventa), te bi po takovu morao opet da čeka njekoliko nedjeljah, dok mu se želja izpuni. Nu uzalud tugovanje i jadovanje, nemogaše na ino. Zapovjed valja da se vrši. Zaputi se indi koncem kolovoza na odredjeno si mjesto.

Svaki odlazak i oproštaj s milimi osobami jeste ponješto mučan, pa tako i Viktor odieli se sjetan i nevesco. Ako je već po sebi razstanak turoban, to bijaše ponj koliko više, gdjeno opazi, opraštajuć se s Julijom, kako je hladna i nimalo tronuta. Spustitv glavu na prsi svakake misli razmišljavaše, niti hajaše za drugove, koji su zajedno s njim na kolih putovali; teda njegda zagrli ga san, taj ublažitelj svihkolikih ranah i trpljenjah i zakopa ga u svoje mirno krilo. Sve mukom mučaše na vozu, samo bi kadkada poštarska trubljica zatradarikala putem u Pljock.

IV.

Pljock spada medju onakove gradove, što nisu ogromni i po novom ukusu, ali opet vabe i mame u sebe. Pa tako se i Viktor doskora udomi u njem, i da nebude bilo dreselja, što ga svejednako

Digitized by Google

uznemirivalo. bio bi se tamo s voljom desio. Gradjani bo Pljocka bijahu ti ljudi bez svake taštine i prenapete uljudjenosti velikih gradovah, već kako bijahu iskreni i prostodušni, predobili bi svačija srca, čim bi se s njimi družio. Viktor se upozna i sprijatelji s njekolicinom, da se liši tuge i nemira. Ali uzalud zaljubljenu sve zabave i omilje, ako nije uzanj ljubljena stvorenja. da ga po kojiput pogleda, da ga po kojiput podraga, da mu po kojom rieči srce odgali, ili da mu se lahko dotakne ručice. Upravo u takovu položaju prigodi se Viktor. Pisamca ma kako duga i ljubavi odišuća nenadomještaju vatrene pozore zaljubljenikah, niti nezavriede toliko, što jedincata rieč potekla iz ružičastih ustnah, štono se pričini kao nebeski zvuk. Što dalje. to je većma sumoran bivao, te očevidno spadao i velinuo, pa nije ni za čudo, gdje su mu na vatrene listiće nikakovi ili ledeni odgovori prispjevali. Da bude dulje boravio u tom gradu, to bi ga bilo stajalo zdravlja, jer na toliko osili i uzplamti u njem ljubav i tuga. Ali na njegovu sreću izticaše već čas tudješnjega boravljenja, čas obostrane kušnje. Viktor, kako vidismo, ostade zlato ma opalo i u blato, nu jeda li i Julija uztraje, s kakovom se razkrstio, osvjedočiti će se čitaoci odmah. —

Upravo u to doba zače živo gospodovati listopad po poljanah, mienjajuć po volji masti lišća i trave i posipavajuć jih blistajućim biserom mraza. Jutra i večeri uzeše opominjati, da je nadošla zima i prisiliše, da se misli o toplijem odielu kazneć neposlušne hunjavicom i kašljem. Viktor od veselja da će opet u Varšavu, nehajaše za ništo, već lahko odieven pohiti jutrom na poštu, da čeka na odlazak. Kola poštarska bjehu već pripravna, da se putuje; i doista živo bješe nazebao Viktor, ali ništa to njemu, već ujedno s inimi sjede, da se zaputi.

Na vozu stajaše žamor, jer njekolicina razgovaraše se medju se; Viktor radostan, što se vraća, neuztegnu se od razgovora, te tako niti neopaze, kako se na vidokrugu pomolila slemena od kućah i zvonici priestolnice. Viktor približaše se k meti svojih željah; jedva ura razstavljaše ga jošte od toga cilja. Ali upravo ta mu se otegne, kao da će mu prkositi, dulje od provaljena puta.

Upravo se stade mrak hvatati, kad prispješe gradu od strane Pražke. Cesta oširoka i ravna kao dlan, legla poljem; premda se bješe već smrklo, to bijaše opet viditi ovamo onamo okup ljudih, kako se šetahu po stazah na polju. Viktor tjeran njekakim neizrecivim ćućenjem, sliedjaše okom te ukupe, kao da u njih traži njekoga, ali kad na jednom probliedje i padne na sjedalo. Sudruzi, kojino su zajedno s njim gledali za šetaoci, neopazivši, što se s njim dogodi, rešetahu i češljahu ujedljivo svejednako. Toga trenutka biesnijaše strašna oluja u Viktorovu srcu; on obljubi Juliju nada sve — više no svoje žiće a ona — . . . nu nepovjerova jošte. volio sám sebe nagovoriti, da se prevari u pozoru — pogleda i drugom.

Onamo po punoj stazi išlo njekoliko osobah; spreda njeka sredovječna gospodja s iste dobe gospodinom, očevidno mora da je bio izsluženi vojnik, jer za takova izdavaše ga izpravno držanje i i promjereni koraci; za njimi dva para mladih ljudih vodeć se izpod ruke: bijahu to častnici s gospojami. U gospodji od drugoga para prepoznade svoju Juliju. — Zadugo je motrijaše, kao da hoće tu sliku utisnuti u svoju pamet za vieke. akoprem mu taj prizor prekide dah i potrese svimkolikim mu bićem. Spokojno svrne glavom od toga vidika, nu taj pokoj nebijaše ino, van moralna uzrujanost, jer ode mu sreća, potone svaka nada.

Predavajuć putovnicu stražaru u predgradju nebje pri sebi; brez misli ili bolje da rečem s cielim rojem svakakih mislih doveze se pred poštu, a odanle takav podje svomu stanu u senatorsku ulicu. Tu se baci odmah na postelj, na toli ga izmuči, iztrudi i oslabi poraz, štono ga upravo podnio. Noćju napade ga žestoka vrućica, a ponješto doprinese i jutrnja prezeba, sa šta porodi se opasna bolest — pošalin.

V.

Kroz prozore žute kuće u Pivnoj ulici preljetivaše veseli žamor i smieh; sad bi se pomolio kakav častnik, te bi počastio ulicu klupkami od dima; sad bi prošlo žensko ili bi na polje zavirilo, da se ohladi ili razgovori. Prolazeći prošli bi tu kuću niti se neobazrevši na nju, jer ima u Varšavi kućah, gdje je veselje povlašćeno, sa šta nepadaju nikomu u oči niti koga vriedjaju

Nu štioci valja da neće poznati Varšave; za cielo da se u njih probudila želja, što će to radostno kliktanje i ta vreva u tako inače sumornom gradu, i tko da tuj učestvuje. Hajde da jim kažemo: Ima u toj prestolnici od god. 1795. takovih kućah, gdje se sastaju vojnici i ini ljudi sumnjiva zadržavanja, te vabe onamo neizkusne djevojke: budi kćeri nemarnih materah, budi osamljene sirote. S početka postupaju s privabljenimi veoma oprezno i pristojno, ali sve malo po malo osmiele se, kvare biedne djevojke koje nepristojnimi riečmi, koje razbludnimi slikami, koje ljubovnimi pjesmami; pre-

Digitized by Google

dobe jih mužkaračkim drugovanjem i njegovom ugodnom slobodom na toli, da biedno žensko potrati najvećma mirisavi cviet moralne nevinosti, a za tiem sliedom sliedi konačna skvarenost i propast. — Jer ako mlado žensko srce obsienjeno spletkarijami i umjetno zavedeno jednom samo posklizne, to ti već već propade za viek; priliči grudici sniega, sbačena krilom ptiča-zloguka, koja, koturajuć se nizbrdice, što niže sve u veću grudu naraste, dok nepadne u bezdno — bezdno neizličive propasti. Pa jošte sreća, ako poput lavine nesatre i nepošteti svačesa, što joj na put staje.

(Dalje slieditи će.)

Agra.

Agra bijaše njekoč cvatuća priestolnica istoimene vele plodne pokrajine. Danas pako, kan da ju nemio bič udesa ošinuo, sve više i više propada, kô njekada slavni Baalbek i Palmyra.

U početku 17. vieka cvala je Agra i popela se do vrha sjajnosti i bujnosti. Težko bi mogla poviest cieloga svieta napomenuti vladara il državu, čije bogastvo bi se moglo natjecati sa blagom velikih Mogulah, kojim priestolnica bila je Agra, a kadkad i Delphi. Nebi mi nitko vjerovao, da mu opišem iztočnu sjajnost, da mu nabrojim množinu najfinijega mramora, da mu kažem silu najdražega kamenja, da mu spomenem skupu robu i sjaset svakovrstnih zlatarijah, kojimi su kitili svoje palače. — Mnoge spomenike iz one zlatne dobe uzčuvao nam je viek, kao na priliku grob cara Akbera, koji je za svoga vladanja dignuo Agru na vrh slave i bogastva. Za njegova carevanja bila je Agra prvi grad u Indiji. — Od svih ostatakah ove dobe neizmjerno bogatstvo velikih Mogulah najbolje nam dokazuje grob carice Šah-Jehan-a. Iztesan je sav iz bieloga mramora; a na njem je prilieplјena množina draga kamenja. Stajao je dô 5,100.000 talirah. Na njem izrezano je ime Tajeh Mahal, t. j. kruna sgradah. Dok su Moguli stanovali u Delphih, bila je Agra sasvim neznata. Nu kad se Sekunder, hindostanski car, preselio u nju, tad se uze dizati i slava njena imena. Po Sekunderovoj smrti nudjahu krunu njekomu knezu, Timur-Beku, koji ju napokon poprimi. Nu Ibrahim, koj je medjutim zasio priestol, nehtjede mu ustupiti krune, pače naoruža svojih 16.000 vjernih privrženikah i navali na neprijatelje, kojih je stoput više bilo. Ibrahim bude dakako savladan na poljani Paniput, i ubijen Timorovom rukom. — Najjači i najsretniji vladar bijaše Akber. On podieli Hindostan u pokrajine, župe i kotare; popravi i ponovi državnu upravu i dade sagraditi mnogo veleliepih sgradah. Po njem nazvali su grad kašnje Akbarabad. Imao je silnu vojsku — 600.000 momakah; — a godišnji dohodci iznašali su mu do 202,500.000 talirah u našem novcu. Sagradi si prekrasan dvor, u kom su kašnje Moguli stanovali; dade složiti sve povelje i stare zakone i sastaviti nov zakonik. Oko poljepšanja i uzdignuća Agre mnogo je činio i njegov prvi savjetnik, ili ministar. — Englezi poslaše amo Tomu Rowa, prvoga poslanika, da ugovori o pomorskoj trgovini s ondješnjom vladom; malo zatim bude sagradjen veličanstveni manastir za Jezuite, koji su zajedno i škole utemeljili. Nje uze pod svoju osobitu zaštitu otac glasovitoga Mogula, Aurengzeb-a.

Čim Aurengzeb ponaraste, htjede zasjesti na otčev priestol; al mu otac nedopusti. Razljućen pobjegne iz kuće, te se za dvie godine povrati na čelu dviuh tisućah razbojnikah. Navali na otčevu palaču, usmrti majku, a otca razcviljena zatvori u tamnicu. Da se liši svake uspomene groznoga tog čina, premjesti priestol u Delphi. — Odtada propadaše dan na dan Mogulsko carstvo.

Pronašav Portugalac Vasco de Gama g. 1498. novu cestu u Indiju, presele se na južnu azijatsku obalu ljudi svakojake narodnosti evropske. Malo po malo naseli se tolika množina u skupu, da si mogô tu naselinu punim pravom nazvati državom. I zbilja za njekoliko godinah čulo se je i čitalo koješta o novom englezko-istočnom kraljestvu. Naselnici stranom poubiše, stranom izćeraše tamošnje dospote, a stranom jih i zasužnjiše. Na Mogule udarivši Peržani i Maratti pooteše jim gotovo sve zemlje, a Maratti osvojiše napokon sami cielo carstvo; nu g. 1803. ote jim ga Lord Lake, general englezke vojske. Danas dakle neima više velikih Mogulah ni mogulskih državah. Današnja Agra nije ni slika stare. — Kad je surovost i okrutnost iztočna prietila smrću i kolcem svakomu Evropcu, koji bi se usudio stupiti u barbarsku zemlju, koja nije ni poštene ceste imala; kad nisi sjegurno njom putovati mogô, no sa 200 pratilacah; kad je još barbarstvo brata na kolac nabijalo i kad je još ciela Europa pred azijatskim žezlom drhtala; tada odputova slavni Mêndelslooh, Holandezac, u Indiju i dodje slučajno u Agru. Vozeć se naime godine 1638. iz Suratah, grada primorskoga, dvie sto urah nemilim putem dodje on u Agru, koja ima, kako on pripovieda, dan hoda u širini i dužini. Ogradjena bje čvrstimi zidinami a puna liepih

Digitized by Google

sgradah, a svaka kuća ima kraj sebe toliko zemljišta, da može posijati, koliko joj za hranu treba. Ulice da su široke i ravne. Vode ima dosta, palaćah još više. Ima petnaest tržištah, kuda svaki dan toliko svjetine vrvi, da nemožeš prolaziti; osamdeset gostionah, ili bolje govoreć, ložnicah, jer se u njih nemožeš gostiti, već prespij ondje, pa se poberi; sedamdeset hramovah — mošeah — dižu svoje neizmjerno visoke tornjeve nebu pod oblake. U obće tudjinac mora se čuditi veličanstvu i ljepoti grada. — A što da kažem o neizmjernom bogatstvu vladara! Preslabo je moje pero, da opiše množinu zlata, da ti kažem silu srebra, da nabrojim sjaset bisera i draguljah. —

Ovoliko o tom; dalje neznam; jer ni Mendelslooh nenapisa više.

Eto! koliko se znade danas o staroj Agri; što se piše o velikih Mogulih i njihovoj državi. Čovjek se mora diviti, kad čita štogod o iztoku. Il se diviš njegovoj sjajnosti, il bogatstvu, ili prokljinješ njegovu okrutnost, il te straši surovost i divljost. Mnogi srčani ljudi odputovaše onamo, da se obogate!? — Sirote, poginuše! —

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 14. svibnja.

Niti Bismarckovo majstorstvo u zavarkivanju, niti silne ratne pripreme, niti neobične polemike stanovitih novih novinah nemogu da svrate Zagrebčane od predmeta, kojim se zanima sav grad, a taj je — razbojnik Udmanić. Svakomu naših čitateljah bit će znano, da je taj na glasu harambaša razbojničke čete prije osam po prilici mjesecah uhvaćen u Zagrebu, ali sud mu neodkrojiše sve eto do današnjega vremena, a on se tomu umio neobičnom smjelosti uklonuti prokopav si put kroz tvrdu tamnicu. Štioci naši, a osobito čitateljice razabirahu jamačno po inojezičnih romanih starijega i novijega ukusa svašta ob utamničenju ovoga ili onoga nesretnika, koga huda ili objestna sreća, ili kakov vratolomni čin privedoše u hladan konak, iz kojega jih rieši bud vlastita smjelost, bud pripomoć kakove nježne ručice. Ali naš Udmanić svako je, rekli bismo, mnogo originalniji; on netraži pomoći liepe dieve, neprizivlje grozne bure i mećave, niti noćne tame, a niti strielah i gromovah; ne, sried biela dana, poslje podne oko 4½ sata, nabaciv haljine kravara, s jednim komadom okovah na rukuh izadje smjelo na ulicu opatičku u gornjem gradu, stupa hladnokrvno prama sto stubam, prodje preko „Potoka i Ribnjaka“ te zakrene — kud? toga nezna ni sviet ni njegovi panduri. Recite mi sada: nije li to neobična smjelost? — Od toga vremena govori se po Zagrebu najviše ob Udmaniću i njegovom begu, ali dakako svaki govori po svom načinu. Sviet naš većinom ili se tomu ruga tobože satirično, ili pako baca svu krivnju na županijski sud. Kako je sviet maliciozan, pripisuje sve to zlo jedino tomu slučaju, što je kod žup. suda slučajno i liep broj čestitih Hrvatah, pa dakako, to njemu nije po volji, njemu bi ugodnije bilo, da nam kroje pravdu onakovi ljudi, kakovi bijahu anno 1854. itd.

Sviet kako je opak udara na sve, što misli, da se nesudara s njegovimi tobožnjimi načeli, a nevidi jadan, da ima i u njegovoj četi kojekakovih i Udmančićah i glavitih Udmaničah, dakako u drugoj struci, o kojih bi se dalo pripoviedati mnogo vrlo zanimivih slikah iz života privatna i najprivatnijega, — ali i debelih prizorah, koji su „rukopipateljni“. — Žalibože, valja nam primjetiti, da je Udmanić već započeo svoj krvni posao nemilo, izraniv njekakova žandarma blizu Dugihselah. Sad će haračit to silnije, budući je Krajina gotovo pusta od mužkaracah, a i provincial znamenito izpražnjen. — Nu možda će oni otajstveno-mudri ljudi, koji su gledali krajiške liepe dobrovoljce prolazeće pjevajuć Zagrebom pronaći sredstva, da se i tomu silniku stane čim prije na glavu!

— (Svečano otvorenje pucanja u gradj. „strieljani“.) Dne 6. o. m. otvoreno je svečano pucanje u našoj gradjanskoj strieljani, a s tim skopčaše u večer i tombolu na korist učiteljske „Zadruge“. Na tombolu sakupi se malen broj občinstva, nu ovo bilo izabrano; da su tu zabavu priredili za koji drugi dan, možda bi bilo došlo više ljudih.

— († Vladislav Nikolić.) Doznajemo, da je u Bekteži preminuo pred njekoliko danah Vladislav Nikolić, ondješnji kot. pristav i književnik. Pokojnik mnogo se je bavio pjesničtvom i novelistikom, te je izdao i poseban svežčić izvornih hrvatskih novelah. Lahka mu zemljica.

— (Stenografija hrvatska.) G. prof. P. Magdić predaje počam od 5. svibnja hrvatsku stenografiju i to u zagrebačkoj realki, u 6. razredu. Želimo, da nadje mnogo slušateljah, jer je to zbilja vrlo koristan predmet!

— (G. Ivan Milaković.) Iz Praga dolaze nam privatna pisma, koja vrlo hvale našega mladoga umjetnika Ivana Milakovića. On, premda istom u prvom tečaju konservatorija, sudjeluje ipak kod koncertah, što jih davaju pitomci drugoga tečaja; njegovi učitelji hvale ga, da je vrlo marljiv, a već i sam počima skladati; i o tih njegovih pokusih umjetničkih vele da su liepi. U obće: bude li imao mladić taj tolike podpore, da uzmogne svoje nauke valjano dovršiti, on da će biti na liepu korist narodu. — Mi smo poznavajuć krasne mladićeve sposobnosti već njekoliko putah pozivali naše občinstvo, da dobrovoljnimi prinesci pomogne stati mu na noge. A milo nam je, što naš poziv nadje vjernih srdacah, koja mu se odazvaše. Eto upravo malo niže priobćujemo prineske, što jih je sakupila vrla i svomu narodu svim srcem odana domorodka, gja. Milka Švajcarova.

Digitized by Google

Mi joj isto tako srdačno hvalimo u ime mladićevo, kao i u ime svih onih Hrvatah, koji podpuno uvažuju takovo plemenito nastojanje. — Nebi li se ugledale i ine krasotice po našoj domovini u ovaj primjer; a i mužkarci nebi smieli zaostati, jer mladiću tomu treba podpore novčane, hoćemo li, da nam bude za koju godinu gojio i širio umjetnost našu po našoj domovini. Mi ćemo svaki darak priobćiti u ovom listu, te ga poslati dotičniku.

Kazalište.

„Tutti in Maschera" od Pedrotti-a, opera srednje ruke, koja dakako nije dorasla „Barbieru de Sviglia", ali spada svakako medju pobolje slične proizvode taljanske umjetnosti, predstavljana je u našem kazalištu do pet putah, pa se prama koncu sve jače dopadala. Glavna uloga bijaše u rukuh buffa, g. Bellincioni Cesare-a, koji ju je i liepo izveo; on pjeva dobro, a igra mu je osobito živa i okretna, paće na mjestih i prećerana, i ne upravo sasma estetična, jer sudimo, da čovjek može biti vrlo dobar komik, pa zato nemora jezik plaziti na pozorištu. Priznajemo, da ima i u tom pogledu razlike medju recitativnom dramom i operom, ali valja i u ovoj posljednjoj držati medju, koja se nesmije prekoračiti. Gja. Fumagalli Amalia (Vittorija) riešavala je liepo i dostojno svoju zadaću, dočim g. Vale Giovani (Abdala) sve jače pokazuje obsežnost, zvonkost i zvučnost svoga glasa; mi upravo čestitamo tomu mladomu umjetniku na krasnom daru njegova glasa. Liepu pjesme „Viva la bella Italia", pjevaše osobitim čuvstvom, a u posljednjoj predstavi sliedilo je za tom arijom dugotrajno i vrlo živahno pleskanje. O tenoru (Emilio) opetujemo ono, što rekosmo u prijašnjem broju, a gdčni Angelini Zamboni pruži ta opera sgodu, da razvije živahniju igru i liepi, pa dosta zvučan glas. Sborovi bijahu dobri.

Dne 10. o. m. predstavljahu prvi put Bellinievu operu „La Sonambula". Evo kratka njena sadržaja: Elvino, bogati posjednik u selu, zaljubi se u liepu Aminu, siroticu; prstenova ju sklopiv pred notarom ženitbeni ugovor. Ali u istoga Elvina zaljubi se potajno i Liza krčmarica, kojoj dakako to prstenovanje nebje nikako s voljom, i koja nije nimalo hajala za svoga zaručnika Alessia. U to prispie grof Rudolfo, gospodar istoga sela, opazi tu Aminu, pa se ona i njemu vrlo dopade, i poče ju svakako snubiti. Noću zatim dodje Amina kao mjesečnjačica (Sonambula) vodjena silnom pritegom mjeseca u krčmu i to upravo na postelju grofovu. To vidio grof, to vidila i zlorada Liza krčmarica pa pozvala susjede i Elvina, da se osvjedoče. Elvino držeć to za golemo vjerolomstvo, strašno se razljuti, vrati Amini zaručni prstan, te odluči vjenčati se sa Lizom. Uzalud jadna Amina plakala i dokazivala, on bio tvrd. Kašnje noću išla ona opet, vodjena mjesecom, oko mlina svoje zaštitnice Treze i to preko brvna, vodećega preko doboka ponora, kud se valjahu talasi. To gledali svi prisutni, a i Elvino. Uz to pjevaše jadnica svoju tugu, izpovjedala svoju ljubav prama Elvinu i kazivala, kako je nevina. To svi slušali, a slušao i njen zaručnik, u kojem na novo uzkipi stara tjubav, on joj vrati zaručni prsten, pošto je Treza, zaštitnica Aminina, očitovala sve spletke i neliep život krčmarice Lize. Razumie se po sebi, da je Elvino presretnu Aminu oženio. — To je kratak sadržaj. U budućem broju koju više o samoj operi.

Trnje i kupinje.

Družtvo „narodnoga doma" držalo je poslje trinaest god. prvu skupštinu; koja je trajala pó ure; kako dugo morale bi trajati sknpštine onih naših družtvah, koja imadu svake godine glavnu skupštinu?

Molimo p. n. gospodu matematike zagrebačka, da rieše ovu zadaću.

Iz Petrinje dobismo sliedeće pismo: „Ovdje je sada sve na noguh, i žene i djeca rade i pomažu graditi sgradu, u kojoj će se smjestiti novo tuvorište za cielu trojednu kraljevinu; ujedno najmljeno je njekoliko učiteljah za njemački jezik iz Reis-Greisz-Schleiss-Lobensteina, koji će nevaljalu djecu tobože hrvatskoga naroda podučavati u njemačkom jeziku.

Dobrovoljni prinesci.

Za našega pitomca na konzervatoriju u Pragu, mladoga Ivana Milakovića, sakupljeno je, kako to javismo u broju „ „ „ 4 i 5 fr. 15.
„ „ „ 8 „ 10.

Na novo darovala su trudom veledušne i blagorodne gospoje Milke Švajcarove u Jaski sliedeća domorodna lica:

gja. Vjekoslava Pajnićeva, supruga veletržca	„	fr.	5. „
g. Josip Roneš, župnik	„	„	5. „
g. Drag. Jaugcer, župnik	„	„	5. „
g. Falkner sa suprugom, posjednik		„	5. „
g. Bolto Bočo, nadarbenik		„	3. 23.
(Ostatak budući put.)	Svega	fr.	48. 23 nov.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 12.

17	48	9	40	5	36	29	60
10	41	16	37	8	61	4	35
49	18	47	6	39	30	59	28
42	11	38	15	62	7	34	3
19	50	23	46	31	54	27	58
12	43	14	55	22	63	2	33
51	20	45	24	53	32	57	26
44	13	52	21	56	25	64	1

Buči bura, magla projde,
Puca zora, tmina bježi,
Tuga mine, radost dojde,
Zdravo slobost! dušman leži!

Veseli se tužna mati,
Podoše ti vrli sini
Ko junaci, ko Hrvati
Ljaše krvcu domovini.

Riešiše: ga gdjica. Marija Štiglićeva i gg.: Srećko Mažuranić, N. Segedi, Gjuro Hadvig, Filip Šafar, V. B. Njekoji Fužinarci u djačkoj čitaonici na Rieci; gdčna. H. K. i gja. M. Š.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 25. svibnja 1866.** **Broj 15.**

Zapisnici.

Putne crtice iz djačkoga života.

II.

(Dalje.)

— Eto nas kod malte! vikne Gjuro. Crno-žuta pruga, štono se bacila preko puta, nosaše željezni lanac, kojim se prieko puta tako sputala, da bi bili morali ili se izpod nje provući, ili se prieko nje penjati.

— Stante! viknem. Zašto da se penjemo? Maltar neka otvori! I pokucam mahom na prozorčić. Mitničar pruži glavu kroz prozor i pogleda nas još sasvim pospanima očima.

— Zar ste volovi, da vam moram otvarati? vikne! A zar vi gospodine, upita mene, vodite magarce na sajam?

— Volovi i magarci ostaše u gradu, odvratim mu, a mi smo sami pošteni ljudi. Zato vam velim, da nam odmah otvorite, inače razlupat ćemo vam prozore. Doušiv te zadnje rieči, digne onu crno-žutu frajlu, i mi prodjosmo sasvim udobno.

Samo jošte njekoliko korakah trebalo nam prevaliti do stupa kulture, što ih usadi po našoj domovini zaslužni K....d, muž u istinu genialan, koj nepoštedi domovine niti za 30.000 forintih, samo da pruži priliku našim seljakom, te mogu na svakom razkršću čitati proizvod njemačkih kulturträgerah. O K....du, gdje si sada, da vidiš, kako nezahvalni Hrvati tvoja djela crnilom zamazaše! — Za čas eto nas pred stupom mudrosti! Bijaše on do poldrugi hvat visok. Na njem iz lievena željeza ploča sa njemačkim nadpisom: „K. K. Frei-Stadt Varasdin etc. etc.“ Nu godine 1860. uvidi naš narod, da je to ruglo: u sred Hrvatah frankfurtski nadpisi! tako skupo plaćeni.

O mudri ti K....d i tvoje vieće,
Je li vas još savjest za 30.000 peče?

Sudac njeki, izbrisao je taj njemački nadpis a na njegovom mjestu kredom napisao:

„O K....d verzeihe mir, wenn ich mich irre,
Dass ich deine Werke jetzt eifrig schmiere“.

Idući dalje dodjosmo do kapelice sv. Roka, koja tako kukavno izgleda, da bi svaki na prvi pogled rekao: to je filiala sv. Nikule, ili, kako Varaždinci vele, farne crkve, premda varaždinski purgari ponosno kažu:

Prva v orszagu naša je fara,
Ima jen turen i devet oltara.

Ipak nemogu zamjeriti onim Magjarom, koji pobjegoše iz njihove crkve, čuvši pjevati: „heilig, heilig“, misleć da se crkva ruši.

— Kape dolje! viknem čitavoj družbi, koja nas pratijaše. Ovdje zahvaliti ćemo Bogu, da sretno odosmo iz grada i ujedno ga umoliti za sretan put. Tako i bude. Antun odmah baci svoj felajzin s ledjah, klekne nanj pred vrati kapelice, a mi ostali stajasmo časak pred vrati odkriveni.

Digitized by Google

Najedaput digne se Antun i pošav natrag njekoliko korakah okrene se prama gradu i patetično zapjeva:

Obkoliše nas dužnici svi,
Množina njih, a mi tri, itd.

Amen! viknu cielo družtvo i mi nastavismo put. Bijaše baš krasno jutro. Blago sunašce pomoli nam se iz ravne Ungarije. Na licu si mu mogao čitati, da je ovu noć ugodno prospalo; pa uprav zato računasmo na ugodan dan. Sunčani traci bili istom po rifa dugi i mi dodjosmo već do mosta hladne Bednje, na kojem stoji sasvim ponizno sv. Ivan Nepomuk bez lieve ruke. Valjda ga umjetnik načinio tako s ekonomičkoga gledišta kao što Hribinčani občinsku kuću bez prozorah. Jošte njekoliko amerikanskih leynah i eto nas kod Turčina. Valjalo nam se dakle požuriti, jer su naši pratioci morali do 8 ure povratiti se u školu; inače došli bi bili u „Klasenbuch", a to vam bio u ono vrieme najveći bau bau! Podvostručiv svoje korake, opazismo do skora na njekoj kući zelenu grančicu, koja nas tako uzhiti, kao što Noema golubova; jer je kazala, da se je već sve posušilo. Ta zelena grančica bijaše, kako Varaždinci dobro vele, „cager" na kući hotela Turčina. Naša grla prisušila se kao državna blagajna za Plenera. Sjećajuć se mudrih riečih sv. Augustina: „Spiritus non potest habitare in sicco" zakrenusmo u krčmu.

— Kaj zapovedaju? Upita nas odmah pri ulazu mužka karikatura sa ženskim odielom ogrnjena.

— Zar su kod vas još poklade? upitam tu kosmatu dušu. Na što pogleda me srditim okom i ode. Odmah zatim stupi na hodnik muž, koji nam prišapne: To je moja žena s dopuščenjem govoreć; drugčije je dobra, samo što je kosmata kao i ja, te što ju moram svaki tjedan dvaput brijati.

— Žalim vas, odgovorim mu; nu gledjte samo, da dobijemo odmah dva polića dobra vina.

Posjedasmo oko stola. Svaki baci sa sebe svoju prtljagu, da uzmogne bolje počinuti.

— Ala sam žedan, uzdahne moj Gjuro, koji je često imao bolest sv. Martina,

— Evo vina! vikne krčmar mećuć naručeno vino i jedno dvadeset žemaljah na stol. Gjuro pograbi kupice a Antun žemlje. Nijednomu nebijaše poznata poslovica: „modicus cibi, modicus sibi"; zato bi se često na putu tužio prvi na glavu, a drugi na trbuh. Družtvo premda mlado zaokupi junački čaše, ako je i bilo istom sedam satih, i mi jošte svi na tašće. Jedini Antun potuži se, da se bez mesa neda piti; pa zato naručismo i šunke. Ostalim pako mogao si čitati na licu: „Absit ab humano gutture potus aquæ"; a osobito njekomu Križevčanu, koji je tu majstor bio, kao što vele, da je i ciela križevačka županija. Nitko nemože prigovoriti velikim skupštinam u Križevcih, da su se ikad zlo razišle, nego sasvim protivno: uviek veselo i zadovoljno; dočim su se u zagrebačkih vodile žestoke prepirke, a ne manje i u varaždinskih. Nesliedi dakle, da se kod vina svadja i tuče.

Da Cicero, sin Torquata, koji je petnaest vrčevah jedan za drugim iztrusio, sada živi, sigurno bi zlobni sviet rekao, da je Hrvat. Sviet je civiliziran; pa ista križevačka mjera pokorila se već civilizaciji. Njihovi sajtljeki i holbe postaše ćednije od prijašnjih, premda su križevačka i stubička mjera još i sada na glasu; nu tempi pasati! Pripovieda se, da je njeki Križevčanin naručio kod Renera sajtljek vina. Ovaj mu donese i zajedno upali mu drugi plamen plina.

— Ugasnite taj plin! reče on, dopunite mi radje ovaj sajtljek! To je pravi Križevčanin, takov neće nikad osramotiti svoje domovine! Njemačka drži za najveće pijance djake, Francezka vojnike, Talijanska pope, a u Hrvatskoj njeki učitelje. S toga stavio je duhovni stol u Zagrebu godine 1864. učiteljem pitanje: „Koje posljedice imade pijanstvo? Imade li se učitelj toga zla čuvati"? Svakako bi na to pitanje dobro odgovorili i stanoviti ljudi iz nesvjetske athmosphere — experientia docet. —

Moj župnik B. držao se uviek državnoga zaključka od godine 1500., kojim se pijanstvo strogo zabranjuje; ali se strašno jednoć posjekao govoreć: „Još vam enkrat velim, kdo v jutro vin pije, da je p..... Mi se toga nebojasmo već napunismo čaše, pa je opet izpraznismo misleć: „i gospod fajmošter v jutro vin pijejo". Družtvo se razigra. Šaljivim napitnicam ni kraja ni konca. Svaki je govorio, ma se i blamirao, kao i njeki zastupnici na saboru. Smisla nije imao nijedan govor, kao ni uvodni članci srbske „Zastave" i govori gosp. Yes-a. To uvidi moj kolega K. te umoli silentium, pa uzme besjediti sasvim ozbiljno i pobožno, kao da je koprivnički zastupnik. Cieli govor smjerao je na to, da nam se valja razstati; ali prije trebaše platiti. Svaki nas izvadi svoju listnicu da plati.

— Ja sam benefactor, odgovorim im — pozovem krčmara te veledušno platim. Zatim dodje Šandor k meni, poljubi me i oprosti se sa mnom govoreć:

Digitized by Google

S Bogom, dakle s Bogom sada!
Što će biti Višnji zna,
Ovdje kada il' nikada;
Nać ćemo se tamo — da!
Srećno dojdi kamo kreneš,
Napredan ti trud i znoj
I mene se da spomeneš.
S Bogom, s' Bogom brate moj!

Tako se oprostih sa svimi redom. Srce mal da mi nepukne od težke žalosti. Suze poteku mi niz lice kao voda iz potrte žbanje. Videć to moji prijatelji udru i oni u plač kao mala djeca, pa tomu gotovo nebilo ni kraja ni konca, kao i Varaždincem god. 1858., kad su im Jezuite majku božju u Rim odpeljali. Možda bi bilo i suzah uzmanjkalo, da nismo na sreću njekoliko bocah pelinkovca izpili. Jošter jednom pruživ si ruke i rieč „s Bogom" razdruži nas sve. Mi trojica krenusmo prama Zagrebu, a ostala družba vrati se natrag u Varaždin. Idući dalje često se ogledavasmo i drugovom rukom mahasmo; nu za malo razdruži nas mali brežuljak — samo rieč s Bogom orila se je jošte turobnom šumicom.

S početka obhrva nas njeka nujnost i tuga, nijedan niti da bi pisnuo. Tako dodjosmo na razkršće, na kojem stajaše stup s rukom, a na njem napisano: „U Varaždinske toplice"; a na drugoj strani: „U Kneginec". Smiešan nadpis; sasvim naličan onomu u optujskoj ulici u Varaždinu: „Freie Stad Varasdin, Feuer-Spritzen-Magazin". Dakle varaždinske toplice! Zbilja slavne toplice; pače njeki Varaždinac pripovjeda, da su to najstarije europejske toplice i da se je sama Semiramis u njih kupala, te je i svoju haljinu za uspomenu tamo ostavila. Ove su toplice vrlo koristne ne samo mužkarcem nego i ženam. Ako našim pradjedom nije supružni blagoslov u kuću došao, oni su strpljivo čekali; a najposlje zagovorili se bl. djevici Mariji bistričkoj. Potomci njihovi nerade tako; pa ako se i nadje kakav stari Zakarija, toga voli žena ići u toplice nego na Bistricu. Malo je skuplje, nu svakako su posljedice sjegurnije. I varaždinske su toplice na liepom glasu, samo u posljednje doba prave jim Sutinske veliku konkurenciju.

Gospoje idu vrlo rado u toplice, pa ako nemogu muža sklonuti, da je pusti, one imadu drugih sredstvah pri ruci; tko se nesjeća onog kazališnog komada: „Kada žene plaču"? „Dum femina plorat, decipere laborat"!

U Švajcarskoj se najviše kuplju; upravo tamo, gdje je najmanje vode, u Holandeskoj pako najmanje, gdje imade najviše vode. Zato svi Holandezi traže žene po inostranih državah, dočim se iz Švajcarske izvoze po cielom svietu pod imenom „gouvernantice". Austrija namjeravaše udariti posebnu carinu na tu robu.

Pročitav taj komičan kažiput podjosmo dalje. Da se zabavimo uzmem pripoviedati svojim drugovom poviest o kralju Andriji II., kojega u Kneginec zatvore, i koji je Varaždin upravo onako, ko što Bela IV. Zagreb, digao na slobodan kr. grad. Ovako pripoviedajuć poće nas sunce već prilično grijati, kaplice sukljahu sa topećega se sniega ko biser na zemlju. Često bi se ogledavali, netrči li za nami u potjeru koji vjerovnik. U takovom strahu dodjosmo do novomarovskih brežuljakah.

(Dalje sliediti će.)

Pjesme

Vladislava Nikolića.

3.

Pjesničko siroče.

Iz tavnoga luga,
Lagano idući,
Putnik sam, bez druga,
Dodje jednoj kući.

Trudan, s nemogućom
Dalje poći snagom
Klonu pred tom kućom,
Svali se pred pragom.

„Otvori, otvori!
Za koj samo satak,
Putnik da se odmori
Kroz taj konak kratak"!

Ali u kući kao
Sve baš da ogluši,
Ko da bog nij' dao
Živoj mjesta duši.

Zalud putnik budi,
Nitko se najavlja;
Nij' odmora tudi,
Sve bo ga ostavlja.

„Neka ti, nečasi,
Noge dalje kroče,
Znadeš dobro da si
Pjesničko siroče".

Digitized by Google

Žrtva taštine.

Sa poljskoga preveo B.

V.

(Dalje.)

Žuta kuća u Pivnoj ulici spadaše medju takve izdajničke kuće; kućarila u njoj gospoja Florentina, kako bi ju po imenu vikali častnici i varšavski gizdelini. Tko da je ta gospodja, o to se nebrinilo mnogo; za to znadu samo njeki pouzdanici. Ali dosta je to, imaše cieli drugi sprat, odievaše se krasno, davaše zabave, kamo bi se skupljala množina ljepoticah, sve po izbor nećakinjah i prijateljicah gospoje domaćice. A to bijaše posve lasno, jer u gosp. Florentine bila njekaka joj nećakinja njezina ugodnica, koja bi se po volji svoje tetke upoznavala s onakimi djevojkami, o kakvih već natuknusmo. Po takovu upoznade se ponajprije Julija s mladom nećakinjom gosp. Florentine, gospodičnom Eufemijom; ele ova lukava spletkarica opazi, da Julija neće na laku ruku u gvoždje, ma ako i je tašta, jer je pobožna i stidna. Ujedno sa svojom tetkom obrè sredstvo, kako će ju namamiti. Koristeć se nedostatkom ote obitelji upoznade se, donoseć ručnoga posla, s materom, te pokaza kod svakoga dolazka sve veće nagnuće pram Juliji; al kad i jednom zaprosi joj mater, da dopusti, Julka da ju posjeti; i to bivalo početkom riedko i za kratko, a poslije sve više i to poslom svojim, dok se to koncem trećega već mjeseca veoma često nezbude.

Doista djevojku nješto vuklo onamo, kao što se obično zbiva u neizkusnih; nu ipak bojala se majke, te bi uzimala sa sobom svoj posao, koji bi udvorna teta ili Eufemia pošiljala kakovoj švelji. Juliji za taj čas doticalo vremena, da se zabavlja; a kad pošla kući, uzela bi sa sobom ovako tudji posao. Videć mati svedjer gotov posao, neposumnja ni malo o čem goder, već držaše te posjete za to, da se razgovori i razvedri diete joj, koje bajage toli tugovalo, što joj vjerenik tako dugo izostaje. Buduć da mati nemogaše od silnih posalah iz kuće izlaziti, lasno bijaše kćeri, da je najposlje i na šetnju izlazila s novimi prijateljicami. — Pripitomiv se kroz to vrieme mužkarcem u domu, izgubi ćut pristojnosti, te tako nebijaše samo jedanput, što bješe izašla, da šeće u polje, u saski perivoj, na Bielanu, k Vilanovi itd.

Kod takove šetnje uoči ju vraćajući se Viktor, motrijaše ju, kako se izpod ruke vodala sa častnikom, kako se uzanj pouzdano i ljubezno priljubila. Što se s njim tada dogodi, vidismo na poštarskih kolih.

VI.

Hajde da se upoznamo nješto bliže s drugom, s kojim Julija ponajviše šetala. Ovaj bijaše četnik, sin njekoga bogatoga ruskoga boljara. Naobraziv se vrlo površno, ma i bio na sveučilištu (ta gdje će boljarski sin učiti, imajući silni imutak!) stupi u vojničku službu, i jer u Rusiji valja rod i porod više od zaslugah i vrstnoće, a k tomu budući poduprt zaštitom i novci, popè se vrlo lasno i u brzo do većih stupanjah u vojsci, pa imaše i nadu, da će jošte dalje. Buduć da je već u školah razpušteno živjeo, imajuć za to i sredstva i naklonost, prozlio na toliko, da je jošte samo spolja bio čovjek, a iz nutra upravo zvier. Baš taj gospodin, četnik Kroguleov, opazi Juliju onda, kadno šetala u saskom perivoju s materom si i vjerenikom. Kad smotri djevojku, gdje je sjala cielim čarom ljepote i nevinosti, probudi u njem bludne strasti, te odluči, kako bilo da bilo zavesti Juliju, pa zato odabere upravo gosp. Florentinu, koja razape svoje mreže, sa šta bi šuljala po Pivnoj ulici nedaleko od Julkina stana.

Sredstvom gosp. Florentine prikuči se četnik kamo smjerio, kamo hleptio. Ali prevaliv već pola puta, te prem se probudi u djevojci taština, videć kako ju toli imućan i visok častnik obljubi, te prem njegovo druženje i zaljubljeni razgovori neostaše bez upliva na njezino srce; to joj ipak puče medju očima, da ga upita, jeda li je naumio se s njom oženiti — pa to bijaše jošte jedino, što ju uzdržavalo; to bijaše, rek bi, njenim angjelom čuvarom.

Obzirom na to nehtjede nikakovih darovah da prima od gosp. Kroguleova, da mu se njimi neobveže, a i nesmjede ni od matere, koja bi je mogla opaziti; dobrano bo znaše, da kad bi joj mati doušila štogod o drugovanju njezinu sa četnikom, da bi ju pokarala, što se iznevjeri Viktoru. U taj čas zaboravi ona posve na Viktora, gdje ju bliesak imetka sasma priliepi uza četnika i što dalje to čvršće; jer nazirala, da će samo preko njega moći ostvariti kule, što no jih već u djetinstvu po zraku gradila, — da se kiti, resi i nasladjuje. Željkovaše indi onaj trenutak, gdje će joj četnik razgaliti svoje osjećanje i naum; jer tada će moći smielo stupiti pred mater i očitovati joj svoje nagnuće ka četniku. Zaključi bo u sebi, da joj toga mati neće zabraniti, ta to će njim objema koristiti. Tako bi se tješila Julija i maštala, a za toga pritecaše i

Digitized by Google

taj čas željkovani, a ona se sve većma zaplitala u četnikovoj mreži.

VII.

U mjestnoj bolnici ležaše bliedo mužko zaklopljenih očijuh; slaba svjetiljka, štono visijaše o stropu u sredini dvorane, igraše po bolestnikovu obrazu, to razjasnujuć to potamnjivajuć poteze napregnute njekom neizgovornom bolešću. Na dvoru bijaše tamno kao u rogu; oluja biesnijaše i udaraše spalim lišćem o prozore, te bi orila kao da težko uzdiše, a zatim sipala bi ga po zemlji te duvala i žviždala, kao da hoće vražji smieh da izvede. U dvorani grobna tišina, osim što bi stenjanje umirućih sprovadjalo parajućim glasom oluju, a uzdisaji i vaji odgovarali na užasno hukanje vjetra.

U kutu dvorane kod žrtvenika, na kojem razapeti Isus pružio ruke iznad nesrećnika, klečala pobožna sestra milosrdnica. Crna suknja otegla joj se do talah, a na glavi bielo pokrivalo palo do lica posvećene djevice. Sklopljene ruke i o nje naslonjena glava očitovahu pokornu, tihanu i svesrdnu molitvu, štono ju šiljala pred prestolje svevišnjega Gospodina sve gospode; nu za što? za koga? jeda li se možda samo potužila z bog svoga trpljenja utješitelju, liečniku, koji sve ozdraviti može? To samo ona znaše i Onaj, u koga postavi sve svoje pouzdanje. U to nagne probliedjelo mužko, kojino dosele mirno ležaše, silovito bacati se; pola sviestan, opetovaše tihanim glasom: „piti! piti! jaoh, kako žeže“!

Na te rieči trgne se duvna, podje k bolestniku i pruži mu njekakav napitak. Bolestnik jedva da se dotaknu posude, sune ju, kao da nije pri sebi, te se tuč proli po crnoj suknji, a posuda skotrlja se sa zveketom na pod. Kako se vidjaše, spopade ga silna vrućica. Lice dosele toli bliedo oblije sada rumenilo, oči mu sjahu bolježljivim žarom, a prsi, poput uzrujana vala, nadimahu se i spadahu. Djevica stade i promatraše ga. Takav prizor bješe njojzi nješto obična, jer mu svikla od 12 godinah; tà koli putih nije ona, kao sada, lebdila nad bolestnici, te koli putih nije ona motrila, kako se na samrti smrt borila sa životom! A srdce je čovječje kao voda, koja bila kako mu drago ključala, to se ona s vremenom opet ohladi i sasma oledeni.

Naglo zače bolestnik buncati, iz razpaljenih ustijuh letijahu početkom na pola izprekidane rieči; iza toga čitavi izrazi bez ikakva saveza tecijahu poput sabrane rieke očitujuć svoje vrelo, naime stanje bolestnikove ćuti, pometenu mu pamet, i neobuzdanu razborom razmnivu.

Najposlje u tom metežu riečih i pojmovah razabra se opet i jedan smisao. Bolestnik govoraše: „Kamo me vodiš? onamo neću da idem, oh, onamo neću da idem, ondje bo je velik evropski sajam; ondje prodavaju ljude; zar ti hoćeš da me prodaš? Ajde sa mnom u saski perivoj, onamo u onu ulicu od lipah, ondje ćemo se posaditi na kamenitu klupu, tamo ćemo biti sretni jedan uz drugoga; tamo ćeš ti tako čenuti u kraj moga srca, tako sgureno, da te majka neopazi. Ho! ho! vidj, kako taj prodrzljivi mjesec viri izmedju lišća; taj ljubopitnik hoće da te vidi, nemoj mu za Boga pokazati očijuh“!

Opeta očutl časak, obazre se okolo i hoće iznova ovako: „U kakovu li me cienu prodala? Avaj meni! da li su ti malenkost. — Znaš li ime? ime joj jeste — za časak. A tvoje čisto srdce, tvoju nevinost, čim ti plati? Netom sada uzela si razlog — razuzdanost — docnije dobiti ćeš — poniženje i sramotu, a za postotke dopasti ćete grižnja savjesti.“

Nakon tih riečih kao da se uštapio, samo što se grudi silnije nadimale, a lice većma zacrvenilo; redovnica odalji se od postelje te podje, da potegne konopac od zvonca.

Za čas unidje bolnička služavka, te ju zapita s podsmjehom, nije li možda od potrebe, da zovne sluge da iznesu umrla. „Nije, odvrati redovnica, ajde te mi zovni liečnika“. Služavka izpadne iz dvorane zievajuć, a sestra vrati se na prvašnje mjesto. Bolestnik se na toli umirio, da se čuvarici bdijućoj valjade prignuti k postelji te viditi da nije možda u istinu već umro; ali on odisaše jošte, nu dah mu bijaše toli tihan, da mu ga redovnica jedva jedvice doušila. Bijaše to posvemna nemoć, kakova se dogadja u velikih vrućicah.

Za dobar četvrt eto liečnika gnjevna, što su ga probudili od sladka sna, jer bolnički liečnici nerevnuju baš u svojoj službi. Na znak redovnice pristupi k bolestniku, opipa mu bilo — brojaše, po tim, kao da će odgovoriti na pogled milosrdnice, reče gromkim glasom:

— Vrućica silna, danas valja da se ta stvar razrieši i dokonča: jeda li će umrieti ili ostati u životu. Za tim primieti: „Jošte će mnogo sanjariti, ali ništa to, samo mu davajte taj napitak, pa ako bi se možda uzrujao i bacao, mećite mu hladne zavoje na zatiljak i glavu; — ja inače neumijem, kako da mu pomognem“. — Ove potonje rieči probesjedi posve inim naglasom, iz čega se lasno razabrala mu želja, da mu više neprekidaju sna.

(Dalje slieditl će.)

Digitized by Google

Nješto iz prirodopisa.

O spisateljih.

Da razbistrimo ovu jošte malo izpitanu stranu prirodopisa, odvažismo se opisati pojedine kod nas u Hrvatskoj živuće glavnije vrsti; a da jih jasnije predočimo, poredasmo ih po srodnosti i sličnosti.

Spisatelji (homo literatus) diele se na ova četiri glavna razreda:

1.) Na povjestničare (Historici): 2.) Slovničare (Gramatici): 3.) Naravopisce (Naturalistici): 4.) Umjetnike (Artistici): sa vrlo mnogo podrazredah. —

Medju povjestničari najodličnija vrst jest: Povjestničar poveljaš (historicus pragmaticus.)

Ovaj prekaplje državne, gradske, tajne i javne archive; živi izključivo od prašine po archivih i starih pergamentskih poveljah.

Historicus archeologicus boravi u starih gradinah i razvalinah i vreba na napise, koje nemože nitko pročitati; a blažen je, kad nadje kakovu ostarjelu, obledjelu zastavu.

Statisticus (vulgo brojofagus,) živi od brojevah i tablah; on je strahovito suhoparan.

Species histor. chronologici nalazi se dan danas samo još fosilno. —

U razred slovničarah (Gramatici) spada mnogo obiteljih, a diele se na dva podrazreda, na: 1.) Prostosložce (prosaici) i 2.) Mjerisložce (versifices.)

Prostosložac korenodubac (gram. pros. radicarius) obično je slaba tiela, kratka vida, a nikakova njuha. Spava jako malo, a hrani se svakovrstnim korenjem, to sanskritskim, to gotskim, to hrvatskim itd. Pod starost postane nesnosan, jer si zapili u glavu, da je sve, što vidi, žuto korenje. — Ovomu najsrodniji je

Gram. oxitonon, koji ima jako oštar sluh, kako prvi od korenja, tako i ovaj živi samo od pukoga naglaska.

Gram. criticus progutne svaku novu knjigu i piše o njoj, bila ona kakova mu drago sadržaja, ciele razprave. Prosta je vrst: criticus infamus, koj nenapisav sam jošte ništa, ipak sudi tudja djela tako strogo i naobširno, da se kritika pô godine novinami povlači. —

Gram. poliglottus nema stalna prebivališta, nego hoda okolo po čitavoj zemlji i zavlači se preko noći pod čiji god krov, da tamo prespava; a pita svakoga koga susretne, za imena mačja i kokošja.

Od obitelji „literatus logicus“ dolaze kod nas samo log. cornuti krivosudi, i živje od ogrizakah kojekakovih.

Drugi podrazred: Grammat. najme versifices daleko su razširen i nalaze se svuda, gdje god su se ljudi naselili; živu isto tako u palačah kao i u kolibah, a hrane se ideali. Najobičniji je:

Versf. liricus. Ovaj pjeva u mirno doba ljubovne, a u ratno domordne pjesme i davorije. Podredjena vrst ja: „homo miser“, koji sakuplja po tudjih spisih ljepše pjesme, te ih onda izdaje kao „biserje“. Piše uza to anthologije etc.

Nješto odličniji je Guslicus, koji zasjeda starim babam, dadiljam i školnikom, jer ovi znadu najviše pripovjedakah i bajkah.

Versifex theatralicus riedko se kod nas vidja, tim češće ver. theatr. translator, kvarijezikus, koj hotimice izbira najlošije komade tudjih literaturah, te ih još lošijim jezikom pohrvaćuje. —

Čudni li su Naturalistici, medju kojimi nam je spomenuti kao prvoga:

Geologicusa. Vanjski oblik njegov nalik je onomu petrifactah. Gotovo svake godine dobije renumeraciju, da putuje po Krajini, nu tim uvjetom, da nesmije ništa nova naći, a po dovršenom putovanju da napiše putopis, koji se ima u dva, tri izdanja tiskati.

Metereologicus provlači se kroz četiri godišnje dobe. Bez njegova znanja nesmije se niti oblačić pokazati, niti kapljica kiše pasti. On pomno i oštro pazi na sve u naravi, pače tvrde o njem, da vidi i čuje, kako trava na polju raste. —

Ovim se pridružuje Trichinosus sive medecinicus. On nosi obligatne očale, živi od straha pred trihinami, prava je pošast za ljudstvo, jer bez njegove pomoći nesmije nitko umrieti.

Da ima lit. artistikah kod nas malo, svatko znade; jer su umjetnosti kod nas istom u povoju, a stoga neznatan je broj i umjetnikah Od onih, koji su se do sad kod nas najviše opažavali, vriedan je da se napomene: Musicus, rad duboka i pronicava sloga, kog do sama pisca težko da tko drugi razumie.

Znameniti su još takodjer i drugi literati, kojih nespomenusmo gore u nijednoj rubriki; a takovi su:

Politicus i najsrodnija mu vrst

Feuilletonicus. Ova dva živu u vječnoj razpri radi prostora, osobito se zato posljedni tuži neprestano na prvoga. Kao nametnjak se pridružuje ovim dvim Polemicus, koji mora uviek imati njekoga, s kim se svadja i prepire.

Humoristicus pojavi se samo jedan dosad u cieloj Hrvatskoj, nu i to samo mimogred, tako da je još jako dvojbeno, živjeli u obće ta vrst literatah u našoj domovini.

B. V—ć.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. svibnja.

Obično drže ljudi svibanj mjesec najbujnijim i najboljim vrelom pjesničkih proizvodah; u njem plode se pjesme kao glive preko noći, kada padne kiša. Ali ljetos mora da bude njekakova iznimka. Ove godine poče gospodariti ljuti Davor, pa eto po njegovu sada sve pleše; posljednji dani svibnja bivaju gori već od prvih; proljeće kao da nebi se rado pomolilo, a ljudi prikrivaju se kabanicami kao početkom travnja. Gospodari zabrinutim okom gledju usjeve, tu svoju jedinu nadu, dočim si spekulanti i lihvari sa žitom veselo taru ruke, jer se nadaju punoj kesi, pa ma bila ova natrpana i samimi novimi državnimi notami; a nadaju se i kojekakovi spekulanti, koji nam i ono malo bakrenih srebrom pobieljenih šesticah vade iz prometa, pa ćemo valjda doživjeti za koji dan papirnatih mjesto ovih. Ovako u svietu biva uviek: jedni plaču, drugi se smiju. Na Duhove i duhovski ponedjeljak n. p. bilo bome i liepa, vesela i radostna tralalikanja; ali se istih danah, osobito prvoga, prosula mnoga suzica i suzetina uz nježno ili i provjetrano lice; mnogo srce stegne gorka tuga, kada je valjalo polaziti na daleki put onim vojnikom, koji su u Zagrebu već do pet godinah u posadi proživjeli. Očevidci pripoviedaju nam, da je tu bilo i komičnih i tragi-komičnih prizorah, koji bi se dali u kakvom Feuilletonu vrlo liepo nacrtati. Nu mi nismo voljni poslužiti se tim pravom; štujuć fina čuvstva gospodičnah nježnih i manje nježnih pokrivamo koprenom svečanoga silencija o svem, što su nam kojekakovi telali doušili. Ovu našu diskreciju, nadamo se, umiet će dotične osobe podpuno ocieniti.

— (Proslavljenje tristogodišnjice Nikole Zrinjskoga.) Središnji odbor za proslavu tristogodišnjice hrvatskoga junaka Nikole Zrinjskoga imao je 13. svibnja sjednicu, u kojoj je preciziran program svečanostih, što će se vršiti u Zagrebu 6. 7. 8. i 9. rujna o. g. Svečanost ima započeti 6. rujna na večer sa predstavom drame „Nikola Zrinjski“, koja se po mnenju odborovu ima preraditi i prama povjesti izpraviti. Dne 7. rujna bit će u strieljani banket, a za taj izabran je poseban pododbor; a poslje podne istoga u 3 sata u gradjanskoj strieljani otvorit će se svečana pucnjava, i svirat će vojnička banda uz to. U 6 satih u večer istoga dana biti će u narod. kazalištu sjajni koncert obijuh družtvah: „Kola“ i glas. zavoda, a poslie koncerta u 9. satih izpalit će se top tri puta na znamenje, da počimlje dobrovoljna razsvjeta grada Zagreba. Na svečani dan tristogodišnjice t. j. 8. rujna gruvat će topovi ranim jutrom, vojnička glasba prolazit će ulicami, a kuće uresit se narodnimi barjaci. Poslie 9 satih bit će u prvostolnoj crkvi zagrebačkoj svečana služba božja, a pri ovoj pjevat će se glagolski štenje i evangjelje, te reći tomu shodno slovo, a na koru pjevat hrvatska misa. Poslje podne bit će u Maksimiru pučka svečanost, na večer razsvjetljenje Maksimira. Gg. pravnici umolit će se, da tom prigodom paze na red. Sliedećega dana t. j. 9. rujna otvorit će se svečano nova ulica iz Ilice u plinarnicu prama Savi i prozvat će se „Zrinjskova ulica“, — ako dopusti gradsko poglavarstvo.

Trošak za pučku svečanost nosit će centralni odbor, pa zato će umolit vis. vladu za podporu, a pozvat narod, da prinosi dobrovoljne svote. Ujedno odluči odbor pozvati po oblastih svećenićkih, crkvenih i vojničkih sav narod, neka svetkuje, što ljepše tu svečanost, ali ne istoga dana, nego kašnje, jer odbor želi, da se sve sile sastanu u Zagrebu, i da bude sav naš narod po svojih deputacijah 8. rujna zastupan u glavnom gradu. Napokon odlučeno je umoliti družtvo južne željeznice, da za sve posjetnike narodne ove svečanosti u Zagrebu od 4. do 12. rujna obali voznu cienu na polovicu.

(Jugoslavenska akademija.) Nj. velič. kralj naš izvoljio je višnjim riešenjem od 9. svibnja t. g. kao članove jugoslavenske akademije potvrditi: dra. Ivana Bleiweisa, urednika u Ljubljani; Bogovića Mirka, literata u Zagrebu; Kukuljevića Ivana, velikoga župana zagreb. županije; Ljubića Simeona, gim. profesora na Rieci; Mažuranića Antuna, gimn. ravnatelja na Rieci; dra. Muhića Pavla, ravnatelja pravoslovne akademije u Zagrebu; dra. Račkoga Franju, kanonika i školskoga nadzornika u Zagrebu; dra. Ivana Subotića, septemvira u Zagrebu; dra. Šlosera Josipa, namjest. viećnika i praliečnika u Zagrebu; Šuleka Bogoslava, literata u Zagrebu; Torbara Josipa, ravnatelja više realke u Zagrebu; Vebera Adolfa, gimn. ravnatelja u Zagrebu i Vukasovića Živka, gimn. ravnatelja u Osicku. — A nisu potvrdjeni: Petar Preradović, c. kr. obrstar i Gjuro Daničić.

Književnost.

Zemljopis i poviest austrijskih zemaljah. Napisao i svojim troškom izdaje Vjenceslav Mařik. Za koji dan dogotovit će se ovo djelce, namienjeno našoj mladeži u pučkih učionah. U njem se na kratko razlaže zemljopis i kratak povjestni pregled pojedinih kraljevinah i zemaljah u austrijskoj carevini. Da takove knjižice trebamo, o tom mislimo, nedvoji nitko, pa se s toga nadamo, da će i učiteljem i mladeži našoj doći u dobar čas

Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih. Napisao arhiepiskop Danilo i drugi, na svijet izdao Gj. Daničić. Štampano u Biogradu u državnoj štampariji 1866. U Zagrebu dobiva se u Svetozara Galca. Daleko čuveni jezikoslovac jugoslavenski g. Gjuro Daničić izdao je evo djelo za srbski narod a i njegovu poviest znamenito, o kojem je pokojni Šafařik dosta nepovoljno sudio, nu koje će, kao što vrlo dobro primećuje g. izdavatelj, „samo ako ne sa sviem odbiti od sebe dojakošnje priekore, a ono jih za cielo dosta umanjiti“. Knjiga ta broji 24 tabaka, štampana je vrlo ukusno; izdavatelj posveti ju kneginji srbskoj, Juliji M. Obrenovički. Ciena: 2 fr. 50 novč.

Digitized by Google

— G. Sv. I. Zdravković prevodi „Vječitoga Judu(!!)“, pa će ga izdati u 12 knjigah po 60 novč. Ako se nevaramo, to će biti Sue-ov roman „Vječni Žid“, na koji je gotovo ostali sviet već i zaboravio. Nu ako bi sve njekako i pojmili, to neshvaćamo, zašto onakov naslov „Vječiti Juda“. Misli li g. prevoditelj, da je slavni francezki pisac nacrtao u svom romanu možda Judu, izdajicu spasitelja?

U Beču 19. svibnja. (Bečani i njihove zabave; slavjanska beseda.) Prem je sav obzor politički zastrt tmastimi oblaci, iz kojih će valjda naskoro gromovi pucati, i prem se i u bečkoj vrevi opaža silno skupljanje vojske, to ipak uzprkos svim diplomatičkim notam, depešam i kojekakovim ratnim viestim, koje danas komentiraju, a sutra dementiraju, koraca Beč svojim svagdanjim velegradskim korakom. Što se brine dobroćudni Bečani za visoka kabinetska pitanja! Tá zato su novinari, kojim je zvanje, da proniču u tajne kabinetske: on jedva opazi, da mu se je u listnici bankina nota preko noći u državnu pretvorila.

Ovdje vam je još sve, kao i od prije. Jošte stoji pred škotskima vratima osamljena i pusta ona parlamentarna kuća, u koju bi se, po mudrom savjetu bečkih novinah, imali povratiti rezerviste i dopustnici. Ljudi se još uvjek, ko i odprije, kolju i vješaju, il si cyankaliom žedju gase, da te groza samo hvata, kad pomisliš, kakovim stoičnim mirom ti ljudi u smrt hrle. A što da vam pišem o ljetošnjem Praterfahrtu, premda je već davno minuo? O tom nije vriedno gotovo ni govoriti; cieli taj prizor prispodobio bi ja sa živom izložbom bečkih krasoticah, koje sav svoj luksus na vidjelo iznašaju i koje nastoje natjecati se s „obitelju Benoiton“. Ako li se želite s tom obitelju upoznati i na daskah — jer u svagdanjem životu imate ih i vi sijaset — dajte si taj francezki Sardouov komad, po kojem članu kazališnom prevesti — al dakako iz francezkoga.

Obratiš li se na lievo, tu ti se uho nasladjuje divnimi glasovi praterske glasbe, kakovom te po prilici usrećiti može i zagrebačka potočka glasba s klarinetistom Poldlom na čelu. Najzanimivije jošte, što ti oči razblažuje, jesu Stuverove piroteknićke produkcije, koje dakako nadaleko nadmašuju lanjsku Lambergerovu fontainu. I o tom dalo bi se koješta po Zagrebčane neslavna pisati, ali bilo bi, čini mi se, uzalud.

Da vam pravo kažem, veoma sam se začudio, dočuv iz novinah, da je naš kazališni odbor u Zagrebu dosudio nagradu njemačkomu jednomu komadu! Tá za boga, što li misli taj odbor? Zar je postao zaštitnikom sveobće kazališne literature?“

Drugi naš dopisnik piše nam ovo:

„U sriedu t. j. 9. o. m. obavismo ovdje sveslavjansku besjedu t. j. zabavu, na koju se je sabrala omladina slavjanska sviuh jezikah i plemenah do jedinih Srbah, od kojih nebje nijednoga — zašto, neiztražujem. Tu je bilo zastupano česko družtvo djačko „Morava“ „Vltava“, poljsko „Ognisko“, slovensko družtvo, hrvatski „Velebit“ itd. Najviše se govorilo, a onda pjevalo. Od govornikah morali su svakoga zanieti dva Poljaka i jedan Slovak svojim ushićenim i čistom ljubavlju i cieloga Slavjanstva i užega svojega plemena odišućim govorom. Čuvši i vidivši mi vatru i zanešenost onih Poljakah, vazda jednu vazda silnu, rekosmo u jedan glas, da narod, komu žilami onako vruća krv potiče, nemože i nesmije propasti, da mu mora doći vrieme, gdje će on izbavit svoju „ukrižovanu matku“, kako Poljaci zovu jadnu domovinu svoju. Pa da vam je bilo čuti one turobne njihove napjeve — pucalo bi vam milostivo srce u grudi.

Ali nemislite, da su Hrvati bili samo niemi svjedoci ovoga slavlja. Premda jih sreća iznevjeri, te jim je na to odredjeni govornik izostao — ipak se nadje vriedan član „Velebita“, Stj. Kućak, koj je u čas smišljenom shodnom besjedom pozdravio sakupljeno mlado Slavjanstvo. On je govorio o potrebi i shodnosti, da se slavenski narodi upoznaju i jaće sljube, naglasiv osobito veliku pripravnost Hrvatah, koji su vrlo mnogo radili, da se ta idea oživi, itd.

Ovakovi su sastanci svakako koristni, jer se njimi barem rušaju oni kinezki zidovi, što su do nedavna pregradjivali Slavjane od Slavjanah. S Bogom, drugi put o čem drugom“. (Molimo liepo. Ured.)

«Kolo» u Samoboru.

Prošloga ponedjeljka t. j. 21. o. m. uredi naše hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ prvi od svoga postanka, kako ga zovu, izlet u Samobor spojiv s tom zabavom i liepu namjeru, da sudjeluje kod tombole, što su ju u Samoboru priredili na korist učiteljske „Zadruge“. Osim jedno 25 pjevačah podje dakle tamo i više podupirajućih članovah toga družtva, svih skupa po prilici do 40 pod svojim barjakom do Podsuseda željeznicom, a dalje što pješke, što na kolih. Kad se domaknuli Samoboru, eto izšeta pred nje liepa kita Samoboracah i gradjanska banda, te ih odprati trgovištem, kojemu ulice bile su pune svjetine, do narodne čitaonice. Tu odpjeva „Kolo“ pjesmu „Liepa naša domovino!“, a gradska banda odvrati mu sa „Još Horvatska nij propala“, a zatim pozdravi predsjednik čitaonice nadošle goste toplom besjedom naglasiv rieči: „Gospodo! mislite, da ste kod kuće“. — Odmoriv se ponješto posjeti družtvo okolicu samoborsku pjevajuć liepe hrvatske pjesme, dočim mu je samoborska glasba liepo odgovarala. Prolazeće gradom pozdravljaše svjetina veselim klikovanjem: „Živili kolaši“. Cielo družtvo počasti g. Livadić u svojoj bašći sjajnim objedom, koji je vriednim Samoborkam i Samoborcem na čast. Da su se nazdravljale radostne zdravice, po hrvatskom običaju: „Kolo“ Samoborcem, ovi opet „Kolu“, to se razumie; osobitim uzhitom i izvanrednim tušom prihvaćena je zdravica domovini sa drûgom, najvrlijim joj sinom, biskupom Strossayerom! — Ostali dio dana sprovedoše pjevajuć pjesme; medju ostalim pozdravi „Kolo‘ pjesmom vrlu predsjednicu gospojinskoga odbora za uredjenje tombole. — U večer bijaše u narodnoj čitaonici „tombola“ na korist učiteljske „Zadruge“, na kojoj se sakupi prilična svotica; a poslje toga uhvati se mladež obojega spola u kolo i plesalo se tu gotovo do zore. — Oprostiv se sa našimi vrlimi i gostoljubivimi Samoborci odosmo ranim jutrom do željeznice, a ovom vratismo se u Zagreb.

Ovom prilikom valja mi opetovano izraziti najsrdačniju hvalu vrlim Samoborcem, koji su družtvo onako liepo i upravo hrvatskom gostoljubivošću primili i počastili. A ovaj izlet mora da s nova pokaže našim ljudem, da se „Kolo“ naše svestrano uvažava, da to družtvo imade životne snage u sebi, te bi uz bolju podporu moglo krasno napredovati noseć tim korist cielomu hrvatskomu narodu!

. . . . *p.*

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 5. lipnja 1866.** **Broj 16.**

Zapisnici.

Putne crtice iz djačkoga života.

II.

(Dalje.)

Brdo se prilično visoko uzpinjalo, ne kao Ivančica, s koje Varaždinci i u Jeruzalem vide (Jeruzalem se zove jedno selo u štajerskoj nedaleko od Varaždina,) s toga se valjano izmučismo dok mu se dočepasmo vrha. Pred nami se otvori okolica, sigurno može se prispodobiti smrtskoj okolici u Pampasu. Na briežuljku stajaše dvor vlastelina B., staro koljeno hrvatskih plemićah, koje je s vremenom žalibože pretvorilo svoje liepo ime hrvatsko, pa tako sa hrvatskim imenom izgubilo i njihovo staro junačtvo i slavu. Čudim se, što nisu mnogi ovaki ljudi i pod absolutizmom svoga imena poniemčili.

Grofovi E. zajedno su nasliedni veliki župani varaždinski. Ako tako ostane, mogli bi dobiti Varaždinci takova velikoga župana, kao što Parižani izložbenoga predsjednika. Varaždinci imadu kadkada mjesto velikoga župana tutora, koji se inače zove kr. comissar; blagozvučna je to rieč, ali udara po absolutizmu. Veliki župan bio njekoć u svojoj županiji vladar; „Vox populi“, kao da je izgubila svoju vriednost, pa ako bude tako i nadalje, moći ćemo naskoro čitati: Veliki župan N. N., prvi podžupan njegov šurjak, drugi podžupan njegove žene brat, veliki biljčnik velikog župana tetke sin itd. Novi Marov tako me je interesirao, da sam odlučio posjetiti njegova vlastnika. Nu prije odosmo u krčmu, koja spada takodjer k istomu imanju. Tamo zamolih sina Abrahamova, da mi dade vode, da se operem i kefe, da se očistim. Tako čist i snažan in illo tempore u crnom fraku odoh do biela dvora. Idući putem nisam mnogo mislio o finih izrazih za razgovor s velikim gospodinom; ja sam bo češće pravio takove vizite u posebnih poslovih; a niti sam se plašio, da ću naići na takova plemića, kojega bi se seoska hrdja tako primila, te bi se zaboravio, kano grof — a nije jošte niti u običaju bilo — da grofovi glave briju. Ovako sasvim slobodan dodjem do vratah. Tu navale na me dva psa i to tako strašno, da čovjek sudeć po njihovoj prostoti, nebi mislio, da su to gospodski psi. Sluga čuvši tu laju dotrči mi u pomoć, raztjera pse, te držeć me za velika gospodina, odvede me do svoga gospodina, koji je upravo kod zajutraka sjedio.

Stupiv u sobu, opazim sriedovječna muža; za stolom sjedeć i pijuć kafu čitaše zagrebačku tetku. Čim me opazi, zauzme drugu poziciju; skrene bo nogu, koju držaše na stolu na pravo mjesto. Ponudiv mi stolac, zapita, što želim. Ja počnem pripoviedati; a toga je s početka tako zanimalo, da je bacio tetku „Agramericu“, te svu pozornost na mene obratio. Kadkada pogledao bi me od glave do pete. U najvećoj vatri govorničtva prekine mi rieč:

— Na koliko sam razumio iz vašega govora, vi ste djak te putujete na Rieku; nu molim vas

Digitized by Google

zašto baš sada, sried godine, pa upravo na Rieku?

Pogodio ste gospodine, odgovorim mu. Ja sam djak velike gimnazije varaždinske, bio sam na njoj tri godine učeć se najvećim uspjehom; nu budući da u Varaždinu ništa takova više neima, što bi se naučiti mogao, odlučih poći na Rieku. To je jedina hrvatska gimnazija, gdje me jošte nije bilo. Tamo nadam se da ću bolje proučiti talijanski jazik i naći mjesto, gdje bi mogao nauke svršiti; a mislim, da je Rieka najprikladnija, jer me tamošnji profesori nepoznaju.

— Zar vam nije drago, kada vas profesori upoznaju?

— Nije, odvratim; jer učitelji samo tako dugo štuju djaka, dok ga dobro nepoznaju. Ja doduše mogu o sebi reći, da neima ničesa na meni, što bi se poštenu čovjeku u grieh zapisati moglo; — nu dan su danas professori takovi pedanti, kao i stari birokrati, jer se mladiću najviše zamjeri, kada je veseo, dakle takovi ljudi, koji bi rado onu najljepšu kriepost sasvim uništiti, i iz veselih mladićah načiniti same ciepce.

— Vi ste živi vragolija, umetne vlastelin, zovne zatim slugu, te mu zapovjedi, da donese jošte jednu šalicu za kafu i ponudi mi, da s njim zajutrakujem. Taj poziv dobro mi dodje, jer se moj želudac bio već prilično izpraznio. Pograbih dakle donešenu šalicu, te počeh pošteno ometati. Moguće je, da si je domaćina svašta mislio, ali ja nisam mnogo mario, što će on o meni misliti.

Jedući pripovjedao sam mu koješta iz svojih putopisah, što ga je veoma zanimalo. Opazih mu na licu, da me želi nješto pitati; prestanem s toga govoriti, da on dodje do rieči. To moj gospodin i učini upitav me, koliko mi je godinah.

— Sedamnaest, odgovorim. Tomu se začudi te hoće smješnim licem:

— Sedamnaest godinah vam istom; pa ste već toliko svieta prošli?!

— Jest, gospodine; a to dolazi odatle, što sam deseti brat t. j. deseti sin moga otca i tako po njegovom proročanstvu moram po svietu kao židovi i cigani; samo da ja prolazim uviek poštenim načinom, što se kod ovih nedogadja.

— Putujete li uviek pješke?

— Da, gospodine, jer to me najviše i zanima; put bo željeznicom odveć je suhoparan, a najposlje i preskup. Za put pješački trebam veoma malo; ako mi moja, odnosno moje majke kesa presahne, navratim se kao što n. p. k vam gospodine i tako se proturam kroz sviet.

— Pravo imate, odgovori vlastelin, koji je po svoj prilici smisao moga govora razumio i ponudio mi ujedno, da kod njega njekoliko danah ostanem. Drage bi volje taj poziv bio primio, da sam bio sám; nu sada mi nepreosta ino, nego sjetit se Horaca: Edisti satis atque babisti, tempus abire est tibi; ustanem i zahvalim mu na tolikoj prijaznosti i velikoj ponudi. Vlastelin videć, da me srce dalje vuče, ode u drugu sobu, donese mi njekoliko smotakah, koje sam odmah u džep za svoje drugove turio, stisne mi u ruku njekakav papirčić veleć:

— Hvala vam, što ste me posjetili; drago mi je, da sam upoznao takova mladića. Ako budete kada ovuda prolazili, svratite se opet k meni. Izišav iz sobe najprije pogledam kakav je to papirčić; bila to petaća, crvena kao kokotova glava. Dok sam u dvorištu pregledao taj kipec, opazi me njeka Eva, koja mi namigne, da dojdem k njoj u sobu. Ja pohitim u sobu i nadjem ključaricu, koja je sigurno već polovicu svoga vieka proživila.

— Jelte mladi gospodičiću, vi ste djak? upita me ta Putifarka.

— Jest, gospojice; a što želite?

— Evo vam na put nješto, i stisne mi u ruku nješto zamotana u papiru, u drugu pako nješto svietla, česa do onda nisam vidio; stvar je tako riedka, kao pravi domorodac u Osieku; i to vam bijaše k r i ž e v a č a. Od same radosti nisam znao, bi li u ruku ili u lice poljubio tu dobru dušicu.

Tako nadaren počeh od veselja skakati i odmatajuć sir pjevati. Vlastelin, koji je medjutim u vrt pošao, opaziv me udari se smijati. Mislio si je valjda: to je pravi „le gamin de Paris“. Ja ga jošte jednom pozdravim pogledav ga smješno veselim licem; on mi mahne rukom, viknuv mi: Sretan put!

Moji kolege nestrpljivo već čekahu, dapače Gjuro mišljaše, da me je vlastelin u službi zadržao, dok nedotrćim sasvim sretan i bogat. Živili! viknem obojici, koji medjutim potrošiv zajutrak kod čifuta, sjedjahu pred občinskom kućom. Pokažem im novce i počmem pripoviedati čitavu vizitu. U najljepšem razgovoru dodje do nas njeki seljak; njegova slika tako me se dojmila, da se nebih želio ni noćju š njim sastati. Taj seljak bio dopuštenjem govoreć seoski sudac. Gotovo rekao bih, da je bio njekoć kapral Trenkovih pandurah.

— Kaj bi vi radi? upita nas u ime zakona ta seljačka duša.

— Da nam se maknete sa sunca, odgovorim mu ja, kao njekoć onaj mudrac Aleksandru.

Digitized by Google

— A kam idete? nastavi svoje službeno pitanje.

— Nikamo, sad sjedimo ovdje, odgovori Antun.

— Nek mi tak neodgovaraju, opomene nas; jer ja sam —

— Bedak? upletem mu se u rieč. Na to se razljuti sudac i ode u občinsku kuću. Odmah zatim vrati se vodeć sa sobom njekakva polugospodina u crnom kaputu i perom za dugimi ušmi. Oba stanu pred nami njekoliko korakah i stanu nas motriti. Taj civilizirani gospodin, valjda predsjednik seoskoga sudišta, videć da neima u nas ništa sumnjiva, obrne se i htjede otići. „Cognovit bos et asinus, quod puer erat dominus", progovorim ja sasvim glasno. Čini se, da je gospodin notariuš ove dvie posliednje rieči razumio, jer su ga strašno uvriedile. Gospoda sudci htjedoše sigurno koga uloviti za kladu, koja je njekoliko korakah pred nami stajala, te nas zamamnim pogledom vabila k sebi.

Klada je sigurno nemoralno sredstvo, da popravi čovjeka, koj je krivim putem zabasao. Ja mislim, da joj valja postanak tražiti u inkviziciji španjolskoj, u „fussvolterih". Na mnogih sam mjestih naše domovine opazio, da su ju ukinuli osim onih okolicah, gdje bi rado seoski sudci ono uvesti, što je htio Gesner u Švajcarskoj; jer se sjećam jednoga slučaja, gdje je seljak samo zato sjedio u kladi, što se je slučajno jednom zavadio sa sudcem.

Razborit čovjek nemože nikako uvidjeti, kako bi moglo ovakovo sredstvo, koje svaku iskru poštenja ubija, koga popraviti. O tempora, o mores! U Zagorju vidio sam jednom mlada momka u kladi zajednó s jednom djevojkom, čemu se je cieli sviet iduć iz crkve smijao. Taj gospodin sudac je sigurno kod državnoga izpita propao, ili nezna kakova je to zvier; inače bi drugčije sa prostim narodom postupao.

Još jednoč baciv oko na kladu, tu uspomenu starih vremenah, pa zatim ustanem, moji prijatelji za mnom, te odosmo najprije u krčmu po moje stvari, pa onda ravnim putem dalje. O krasnoj okolici, kojom sada putovasmo, nemogu vam ništa pisati, jer stvar ta ostaje uviek jednaka.

Un voyageur, qui court le monde
Est un pen faible du cerveau,
S'il croit dans la machine ronde
Voir quelque chose de nauveau
Ou' il parcouirt la terre et l' onde,
Apres chaque jour il dira
C' est tout ici comme la.

Svaka je okolica romantična, tako piše sada putujući Grashof iz Amerike. Briegovita okolica puna je romance; isto tako neizmjerna dolina sa bistrimi riekami i potoci, kao i saharska pustara. Suvišno bi dakle bilo opisivati novomarovsku okolicu po Kahniovom običaju; jer bi takov opis bio „remedie assoupissant" ili pour dormir, kao što su srbske novine za početnika u njihovoj azbuki. Idući putem računasmo, koliko imademo sada novacah u svojoj blagajni, kojoj ja bijah glavnim predstojnikom i računovodjom. Svi novci, što ih putem dobismo, bijahu obće dobro u centralnoj blagajni. Svaki je imao isto pravo na nje, dobio ih onaj ili ovaj. Iz ove blagajne plaćah stan i hranu na cielom putu. Je li koji želio što drugoga si kupiti, morade platit iz svoga žepa; pa zato je svaki imao njekoliko novčićah u partikularnoj blagajni. Ovako govoreć o financijalnih operacijah poskoči i nehotice naša phantazija, te svaki počme pripovjedati, što bi radio, da steče veliko blago. Dakako, nijedan nije imao niti Eszterhazijevu, a kamo li kakovu još valjaniju srećku. O našem razgovoru moglo se je reći: puka je to tlapnja; ali uz sve to ipak je bio tako zanimiv, da smo prevalili znatan komad puta pripovjedajuć o raznih osnovah, što si ih naše mašte stvarahu. Autun bi htio uviek samo dobro piti i jesti, kad bi se onovčio; on je i bio prosti gourmande, dočim je Gjuro počeo sve novce trošiti na poljepšanje Zagreba, veleć da bi on kao demokrat pokazao hrvatskoj aristokraciji, koja svoje novce u tudjih gradovih nemilo troši, kako treba raditi i domaće stvari podupirati.

(Dalje slieditи će.)

Pjesme

Vladislava Nikolića.

4.

Mojoj pjesmi.

Pjesmo moja! kuda siliš
Kuda li ćeš van?
Kom li hoćeš da omiliš,
Želiš vidjet' dan?

Zar su tebi tiesne grudi
Te, gdje do sad bi? —
Misliš, sviet da tebe žudi?
Tad se varaš ti.

Ta pjesamah vrlih ima
Nebrojenih sviet;
Nezna ni sam kud će s njima,
Kuda li je diet'.

*

Digitized by Google

Ti ćeš biti med vrlimi
Cvietki — cvietak prost,
Tko li hoće da te primi,
Jer si neznan gost.

Kad već hoćeš na vidjelo,
Ti napolje hod';
Ostavi si svoje vrielo —
I tvoj slavni rod.

Žrtva taštine.

Sa poljskoga preveo B.

VIII.

(Dalje.)

U Pivnoj ulici, u kući uboge udove Julkine matere, užasni jauk i lelek. Ima tomu dva dana, što joj nestalo kćeri, a s njom i gospodje Florentine te vriedne joj nećakinje Eufemije. Ban badava propitkivaše jadna gospodja, kamo da se preseli stara zavoditeljica drugoga sprata; pazikuća bi samo stresao ramenima ili najviše što bi joj odgovorio bijaše: „djavo bi znao, kamo pošla". Biedna indi mati malo da nesdvoji, to više što joj svjetina stala sada stoprv pripovjedati, tko da je ta gospod. Florentina, čim da se bavi; sa šta nazrievaše jadna, kakovim joj mrkim putem pošla kći.

— Avaj meni sinjoj kukavici! da mi samo naći, zavapi tužno, mogla bih ju jošte uzdržati od posvemašne propasti; ali, koje nevolje! gdje ju pored svega mi nastojanja, pored svega propitkivanja, pored redarstva nemogoh naći. Julija se valjano sakri.

Čitavi Božji tjedan proživi mati na taku kukajuć i jadikujuć; ali kad u predvečerje sedmoga dana donese listonoša pismo s pošte. Bijaše to pismo od Julije, u kom taloži i pokoji mater, odkriva svoje odnošenje sa četnikom i izviešćuje ju, da će za koji tjedan zanj poći; sada izgledje samo na dozvolju četnikovih roditeljah, koja će nedvojbeno prispjeti; za sada stanuje u četnikove prijateljice, kamo se utekla, da ju mati nesili, da podje za Viktora, kojino ozdravi i danas izadje iz bolnice. — Pismo ovo ne samo da ne upokoji matere, već ju i više uzruja, jer iz njega razumije, kako se ljuto varala obzirom na Viktora. Sve bo dosele mišljaše, da će se Julija udati za Viktora, te ako i nebude plivala u bogatstvu, a to će opet, bogata ljubavju, boraviti sretan i miran život u kućnom braku. A na! sada, kako je grdno zavedena!

Ele tužna mati jošte nepogubi sve nade; mozgajuć i razmišljavajuć kako da pronadje kćer, u dobar čas ovako zamisli: Bijaše u Varšavi njeki Žid, sloveći prevejanosti i lukavosti, Mosel Rozin, orudje i pomoćnik nadredara. Otaj žid zanjušio i pronašao bi, ma to bilo kako mu drago mučno, sa šta se množina nanj obraćala, kad bi joj valjalo što pronaći; a on se tim valjano podkoži. Biedna indi mati pohiti k njemu i obeća mu uzdarje, ako pronadje te ju obavjesti, gdje se Julija pritajila. Nakon dužega pogadjanja, kad se već sbog siromaštva udove nije imalo ni kud ni kamo, nagode se, da će ga namiriti s pedeset rubaljah, ako mu stvar podje za rukom; ali pó valja odmah da položi. Nu niti toga nebijaše u nje; pospješi brže bolje doma, da unovči dragocjenosti, što joj preostale od prijašnjih časovah. Bijaše to po nju da se opaše likom, ali uprkos tomu, jer do ništa joj nebje toliko, koliko do sramote i poruge kćerine, bijaše spremna sve da proda, pa ma joj upravo ništa više ostalo, no što na njoj, samo da se opet dokopa kćeri.

Valja priznati, da se Mosel Rozin svojski zauzeo za tu stvar, jer već istoga dana mnogo iztraživao i izpitavao, a sutradan sve saznao. Nu tu opet pakao i tri zanj, gdje je na četnika Kroguleova nabasao, s kojim neimaše volje kolača prekinuti, a sada liepe zgode, da unj kakav dobitak uhvati. Nu opet prije nego što će odlučiti, što i kako da uradi, posavjetova se sa svojom suprugom Hanom. Srećom nebje ova lišena materinske čuti, s toga, upitav ju suprug za savjet, odgovori mu odriešito:

— Kako bilo da bilo, ona je ipak mati, te miluje svoje diete, kao što ti i ja; a što bi ti uradio, da i naša kći zabasa u taku mlaku?

— Ali bi se moglo što pridobiti od četnika — zakrešti Mosel.

— Nu i ona ti naplati trud, pa ako si i ne jednom i to učinio, da si onoga poslužio, koji ti više dao, to je ovdje druga, tuj se radi o materi i kćeri. Ta vratom bi si okrenula, da mi se što takova pridesi! —

Kako se činjaše, uvažio je Mosel tu istinu, a možda se i neobićavaše opirati svojoj supruzi; pobubnja prsti po stolu, kao u znak, da mu težko glavom o zid, te reče: „Neka bude, kako ti hoćeš!" — Nepočasiv časa, otidje upravo u stan gospodje G., te joj izprovjedi sve od kraja do konca. Utješena gospodja izplati mu jošte ostatak nagodbe,

Digitized by Google

zahvali mu se baš usrdno, pa podje da se opravi brže bolje.

IX.

Na saskom trgu u veličanstvenoj zgradi, u sobi ukusno izkićenoj sjedijaše Julija pred ogledalom; sobarica — djevojka stala joj straga, te joj nješto popravljala na odielu. Drugačija bijaše ona danas, no je bila pred njekoliko danah; krasna joj suknja zaokupila tielo, a o vratu visaše zlatan lančić. Kosa spletena i uredjena po najnovijem dnevniku i po prvom pletikosi poljepšala i onako krasno lice. Riečju, Julija bijaše toli krasna i divna, da nije za čudo, što je u opaku srdcu Kroguleovu probudila bludne strasti. Kadno se posve opravi, odasla sobaricu, a ona se posadi na divan, te se prividjaše, kao da koga izgledje. Ali neima zadugo ni žive duše; sbog šta se uznemiri i prošeta njekoliko putah dvoranom. Dobnjak pokazivaše već jednu. „Već mu doba, da dodje, progovori sama sobom — jedna je ura, možda ga štogodj zapriečilo?“

U to zamniju brzi i dalečni stupnji, sva je prilika, da je njetko hitrio. Julija zarumeni od radosti; jošte jednom ogleda se u ogledalu, jeda li sve kako valja, a za tim baci se na stolac naslonjač. Tu se postavi baš na romantičku; o snieżanu ručicu podniemi maljušnu glavicu, te, kao da se Bog zna kako zamislila, upili oči u pod.

Za toga utihli koraci, kao da se idući ustavi pred vrati i susteže unići. Julija mnijaše, da je to četnik, koji se ustavi, da prevari tobože sluh svoje drage, te da ju krišom unišav iznenadi. Obradovana što se dovi njegovoj namjeri, osta onako sjedjeti, te mu tako prinese, da poluči svoju namisao.

I doista se vrata od predsobe otvore tihano i oprezno, korak bijaše nesiguran i drhtući; ele približaše se k dvorani. Osvjedočena o svem Julija ni da bi okom svrnula prema vratam — ali kad na jednom začu rieči znanim joj glasom izrečene: „Julijo! moja Julijo!“

Podigne glavu, na vratih stala mati blieda kao krpa, sklopljenih rukuh put visine, a suza za suzom valjala se po licu. „Julijo! Julijo!“ povika jošte jednom i svali se na tla.

U prvi mah neznade Julija, što da čini; ali skoro podbode ju srdce, priskoči materi, da ju podigne i opet osviesti; na kriku i viku dotrča i sobarica, te si pomože gospodarici oko ležeće gospode. Pošto joj odlahnu, podiže pogled na kćerku; otaj pogled bješe toli čuvstveni toli, razgovetan, da mu Julija nemogaše da odoli, već ju nadhrva te kleknu; srce joj zadrhta, a usta progovarahu rieči izprekidane plačem, a divnim romoneće glasom. Mati obujme ju grčevito objema rukama oko vrata, te besjedjaše brzo:

— Vrati se, vrati se, moje drago, vrati se k majki, u tihu sobicu; ondje tvoja sreća i pokoj — ovdje — sramota i prikor! — Vrati se, vrati se, ili ću umrieti pri tvojih noguh.

— Majko! zakrši joj rieč Julija, zar neušćiš sreće svojemu djetetu, zar neće biti njegova ujedno i tvoja sreća?

Ali neprestano ju stiskajuć i obuzimajuć govoraše mati: — Povrati se, povrati, jer neima tuj sreće po diete, gdje mati suze roni; neima tuj zanj mira, gdje roditeljem valja jadikovati. Vrati se, vrati jošte danas, jer sutradan može biti da bude već dockan — tako jest, sutradan dockan, kad se budeš vratila pogrdjena i naružena, a tvoje matere više nenadješ, koja ćete u grobu oplakivati.

— Ali majko! on će mi biti suprug; sutra, posutra, za njekoliko danah, — hoće joj Julija.

Nu mati se nečula pričinja, te ponavlja svejednako svoje:

— Povrati se, povrati k majci — u sobicu, ondje tvoja sreća, ondje pokoj, — netraži na takovu muž žene, neide ovako žena za muža, vrati se vrati! — Ja ću te odriešiti iz te mreže, u koju si pala; ah! ota mreža te oplela na pogubu ti duši — on će te skoro odbaciti, hoće bo samo svoje bludne požude da zasiti s tobom. Jaoh! Bože! moja kći, moja krv! pa bludnica!

Iznova se onesviesti, onemogla glava s pade na pod, ruke spustiše se s kćerina vrata — ležaše tiho, mirno.

— U pomoć! u pomoć! vrišti Julija snebila, te napregne sve sile, da ju podigne s talah i metne na divan. Služinčad se sgrnu, pomaže, te ju opet osviesti — stoji u dvorani vika i halabuka: otaj natira kvasinom, otaj riba ćetkom (kefom), onaj umiva obraz i sliepa oka, a izmedju njih, kao da sa uštapila, stoji Julija.

U taj čas kod toga prizora toli užasna, odluči Julija da će se spasiti. „Povratiti ću se k majci, — prošaptivaše, — u svoju sobicu, te odhitit štogod mi dao i što me napastuje i što me može sunovratiti u propast. Ah! možda će mati uzčuvati materinskim srcem moj udes, moju budućnost.“ —

U taj mah otvore se širom vrata i ukaže se četnik.

S početka činjaše, kao da se ga kosnu taj nenadani prizor, al odmah se dosjeti, što da je to. Namršti se, te neupitav ni da bi što Juliju, zapo-

Digitized by Google

vjedi, da se gospodja, koja se već bješe osviestila, udalji iz dvorane. Mati uprla se o Juliju, a služinčad, nebuduć odviše na službu spremna, nehiti baš da zapovjed izvrši. — Četnik se upali. — Mati tužna opravdivaše svoje pravo na kćer i predbacivaše četniku, kakav je nitkov i spletkar. Ogorčen četnik navali sada, te na nju trista sijasetah na moskovsku; ali ni mati neštedijaše; već mu i ona živo vraćaše čast u zajam; dok najposlje nedosadi Kroguleovu, a ovaj onda pošalje po redarstvene sluge, te ju dade uzaptiti, što je tobože obružila carsku vojsku i čast častnika. Nemilosrdne te sluge vucijahu ju upirajuću surovo, i odćeraše ju u viećnicu.

Za čitavoga toga prizora u dvorani mukom mučaše Julija, te nakanjivaše: bi li nebi li pošla? Ali opet pretegnu materina poruga i tuga. Odluči učiniti, kako ju majka svjetovala.

Pohiti po kriljak i mantilju da se odieli od te kuće; nu Kroguleov stade joj na put i zapita, kamo da će poći?

— U svoj vlastiti dom, odvrati Julija. — Ta ti jesi u njem, hoće joj četnik. — Neću ništa o tom da znam; ostavi me — vikaše ona.

Četnik joj uze laskati; ali Julija neprestade se izgovarati, te gledati, da mu se kako iztrgne, dok joj napokon sav u gnjevu nezagrmi: „Hajde! svuci odielo, jer je moje, pa mi se kidaj s očijuh!“ Valja bo znati, da je kroz to vrieme četnik pokupio sve što je imala Julija, a ona opet da je sve do krpe razpoklonila, da i istu suknju, u kojoj došla, darovaše sama sobarici.

(Dalje slieditи će.)

Što se dogodi Noemu, kad je trsje sadio.

Iztočna priča.

I opet došlo jedno proljeće. Modro je nebo veselo gledalo dolje, kako Noem hoda po svom vrtu razgledajuć s radošću zeleno drvlje i šareno cvieće i misleć na minule dane potopa. Srce mu zaigra od blaženstva i božje miline i on zahvali Stvoritelju na nebesih, što ga je oslobodio, pa se onda primi posla. Poče saditi vinovu lozu i u tom poslu bijaše tako radin i marljiv, da je jedva opazio strana čovjeka, što mu se bje uprav prikučio.

— Ti li si radin? upita prihodnik.

— Kako vidiš, odvrati Noem, evo sadim trsje. A tko si ti?

— Ja sam ti vrtlar. »I meni je milo raditi o vinovoj lozi, rado sadim trsje i dobro mi se plaća.

— Zar ne? reče Noem. Vino je liep dar nebeski. Nebo nam nije moglo ništa ljepšega dati. Vino razigrava čovjeku srce, daje mu radost i veselje, a ubija brigu, tugu i zlovolju.

— Zaista, prihvati tudjin; vino je kriepka kap. Da ti je znati, ti si mi srcu ugodio dajuć vinu toliku hvalu. Zato ću te sad naučiti, kako će ti loza brže i bolje rasti i koristiti.

— Znaš li ti to? upita Noem.

— I te kako! odvrati tudjin. Ja sam se osvjedočio o velikoj koristi moga izuma.

— Pa što mi je raditi, zapita Noem, da mi se ovaj zlatni plod bude bolje plaćao?

— Prije svega moramo polje janjećom krvlju pognojiti, reče prijazni tudjin, koji nebijaše nitko drugi, nego sotona u čovječjoj slici, koji je bio zavidan čovjeku, što može taj zlatni plod uživati. Noem nemogaše dokučiti, zašto njekako kao da mu se neće tudjega čovjeka slušati. On zakla janje i poškropi njegovom krvlju zemlju.

— Nu, reći će on sad tudjinu, mogu li se obilnoj berbi nadati?

— Još ne, odgovori tudjin. Još tu treba lavje krvi. Hodi idemo da ubijemo lava!

Oni odoše i ubiše lava. Noem poli njegovom krvlju njivu svoju.

— Je li već sadjenje gotovo? upita opet.

— Još nije, reče tudjin. Još treba krvi svinjeće, pa se moreš onda obilnoj berbi nadati.

Noem posluša dragovoljno, pa kad je sve gotovo bilo, zahvali stranomu čovjeku:

— Ti si mi tako prijateljski učinio, reče on: od mene ti velika hvala! Ali bi li mi ti kazao, zašto si mi baš one troje životinje krv preporučio? Prijazni tudjin neodgovori ni rieči, jer ga bje već medju to nestalo.

Posljedice vinova pića tumače se od tada po svojstvih životinjah, kojih krv bijaše Noemovo trsje natopila. Kad čovjek jednu čašu izpije, krotak je kao janje; popije li drugu, jak je kao lav; izprazni li treću, onda je blatan kao najblatnija životinja, što se valja po kaljuži.

Pohrvatio Mjć.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. lipnja.

O čem da pišemo u Feuilletonu? Tako pitasmo same sebe kad je valjalo, da javimo čitateljem našim izvan Zagreba stanujućim, što se ovdje sbiva. Pa sbilja mučno je takov si predmet stvoriti; ne kao da jih nebi bilo, pače imade sijaset stvarih, o kojih bi se dalo mnogo pisati, dà upravo to izobilje smeta čovjeka, te nezna česa bi se najprije latio. — O mrazu i njegovih zlih posledicah pripoviedaju dovoljno ostale novine, pa nas duša boli, kad samo jednom moramo spomenuti golemu tu biedu, koja i opet ošinu jadni nam te upravo iznemogli narod. — O glavnom gradu trojedne kraljevine dalo bi se doduše navoditi vrlo zanimivih crticah; južno i sjeverno šetalište, Ilica, Tuškanac itd., da jim se kojim god čudom utisne organizam govora, pripoviedali bi tajnostih, kakovih se ni puno znamenitiji gradovi nebi nimalo postiditi mogli.

Na tih mjestih često se u tiho doba, u samotnoj uri plaho šapuće, ruke nježno stišću, prisege prihvaćaju i vraćaju, bulazni o vječnoj ljubavi i vjernosti; njeki se šeću o podne, drugi pod večer, treći ranim jutrom itd. Ovake pripovjedčice mogle bi se gdjekomu i dopasti. A budući želimo, da koliko se najviše dade, ugodimo čitajućemu našemu svietu, to upućujemo znatiželjnike takove na budući broj, ovaj put morat će se zadovoljiti ovim kratkim natuckanjem. Uzvidi li se komu dugo dotle čekati, ili bude li se dugočasio, molimo ga liepo, neka čita „koristne zabave radi“ najnoviji „Kratak odgovor g. Miliću“ u br. 162 „Pozora“, pa će mu jamačno vrieme zdravo i brzo minuti. A budući se u tom odgovoru besjedi i o „Livréejah“, to nam se nameće dužnost upozoriti nanj osobito naše mladje i modne „kaputaše“, jer su i njihovi po najnovijem ukusu skrojeni kaputi vrlo slični „Livréejam“; dakako valja priznati, da imadu povoljniju vanjsku sliku, da jim repovi nisu onako dugi; ali to nisu bitnosti; a osim toga nadamo se, da će orijaškim korakom napredujuća moda i te još obstojeće razlike medju četćom livréeiranom i nelivréeiranom do brza izjednačiti, pa ćemo onda imati jamačno više srbskih politikah u „Livréejah“, nego li danas u surki. A nastane li jednom to kod nas, obratit će sve na bolje. Hoće li to blaženo vrieme do brzo doći, nemožemo pravo reći, ali slutimo. „Fiunt signa magna“; „Karlovački Viestnik“ preštampava pjesme g. N. B. iz Novosadske „Danice“, izpjevane i deklamovane na uspomenu, kad je „prvi put srbsko ime i u Hrvatskoj uvedeno“. Ovako je „Kar. Viestnik“ postao glasilom one dvadesetorice pravoslavnih Srbah (?) koji će jurišati na sabornicu hrvatsku, pa ako ikoga, a to će njega poštediti kragujevački topovi, i on vijati će se uz ponosnu srbsku peštansku „Zastavu“ na ruševinah Zagreba, koji no poput Jerusolima nehtjede upotriebiti dneve pitanja srbskoga na svoju korist. — A i oni silni Slovenci u Kastvi poslati će, kako doznajemo, spomenutomu našemu kolegi pouzdanicu, u kojoj će medju ostalimi napomenuti, da se nemogu načuditi, kako je preko noći čiste ovejane Hrvate mogao pretvoriti u Slovence. Bizantinska civilizacija djeluje. —

Mogli bismo još puno toga napisati, ali bojeć se, nebi li opaki sviet i ovo krivo tumačio, kao što su njeki ljudi ono njekoliko redakah o dobrovoljcih, svršujemo za ovaj put naziviuć svakomu: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit“.

(Spomenik Jelačića bana) već je gotov; bečke novine javljaju, da ga je 29. svibnja razgledalo nj. velicanstvo te izrazilo Fernkornu svoje najviše zadovoljstvo. U Beču bit će osam danah na ogled občinstvu, a onda će ga po svoj prilici odvesti u Zagreb.

Književnost.

Posielo. Sedam klevetah na ljubav. Olivija. Preveo August Šenoa. Ciena je 20 novč. Nakladom g. A. Jakića izašao je eto IX. svežčić „Posiela“, što no sadržaje dvie liepe pripovjedke, prevedene g. A. Šenoa-om, te već tiskane u „Pozoru“. Ciena vrlo je neznatna.

„Vade mecum“, trgovački tabelarni pregled sadržavajući vrednotu novca, mjere i teze, najvažnijih trgovačkih gradovah nuz prid državnih zadužnicah i mjenicah po bečkoj burzi, za porabu trgovacah realnih i trgovačkih zavodah, sastavljen po Josipu Devidé-u. Tko se iole bavi trgovinom i prometom znat će uvažiti korist i veliku potrebu ovakova trgovačkoga pregleda o stvarih, u svakoj trgovini neobhodno potrebnih, pa će zahvaliti g. Devidé-u na njegovu trudu.

Ali ne samo trgovcem, i ljudem od inih poslovah dobro će doći, budu li znali, kakova je gdje mjera i vaga, vrednost novca itd.

— **Pripovijetke iz staroga i novog zavjeta.** Preveo Gj. Daničić. Sedmo izdanje. U Biogradu. Predmet ovoga djela poznat je svakomu; a govoriti o jeziku, čini nam se suvišno, ta preveo ga je daleko čuveni naš filolog g. Daničić. Ovo je već sedmo izdanje, što najbolje preporuča samo djelo, k tomu štampano je latinicom. Knjiga obsiže 12 tiskanih tabakah, a ciena joj samo 30 novč. Ako ikoja, a to je ciena ove knjige veoma neznatna.

— **Zemljopis i poviest austrijskih zemaljah.** O toj knjižici, koju napisà g. Vjenceslav Mařik, rekosmo njekoliko riečih u posliednjem broju; a sada javljamo, da je već dotiskana, te se može dobiti u zagrebačkih knjižarah i kod samoga pisca za 25 novč. I ovo bio bi vrlo shodan dar za školsku dječicu, što će se koncem školske godine dieliti.

— **Slomškova djela.** „Slovenec“ doznaje, da je ljubljanski knjižar g. Antun Wagner nakanio izdati sve sabrane spise pokojnoga, puno zaslužnoga biskupa Slomška. Ovo bio bi najljepši spomenik slavnomu pokojniku.

Digitized by Google

Kazalište.

Nestrpljivo očekivasmo prvu predstavu opere „La madre slava“, koju su u Trstu oduševljenjem primili, da čujemo i sami taj prvenac našega zemaljaka, Hrvata g. Strmića. Premda ciela opera diše duhom talijanske škole, ipak je skladatelj veliku pozornost obratio i slavjanskoj glasbi upotriebiv s hodno više hrvatskih melodijah. Mi mu čestitamo na vrlom uspjehu, što ga postigne to djelo kod nas; a to moglo bi ga obodriti i na dalnju radnju; jer to polje, slabo obradjeno, pruža liepu budućnost svakomu umjetniku, koji neštedi truda i napora. Tu bi savjetovali mladomu skladatelju, da pregleda djela neumrloga Lisinskoga kô i sada živućega Čeha Smetane. Da se on pobliže upozna s timi glasbotvorinami, to bi jamačno povoljno djelovalo na razvitak njegovoga liepoga dara.

Sada da rečemo koju o samom djelu.

U ouverturu, koju bi skladatelj mogo malo prikratiti ko i predigru u prvom činu uplete u liepom skladu veliki dio napjevah, u operi se nalazećih njekoliko u hrvatskih pjesmicah Sbor mužki i ženski u prvom činu takodjer je iz naših napjevah i vrlo dobro instrumentiran, osobito nam se dopade tercet finale u prvom činu medju primadonom, tenorom i baritonom, te nas je kao izvorna tvorina skladatelja tim više obradovao.

Drugi čin odlikuje se osobito duetom druge primadone sa tenorom kao i veličanstvenim finalom na koncu cieli ženski sbor sa obje primadonne tenorom i baritonom sudjeluje tu, te možemo ovo zabilježiti kao najsjajniji moment ciele opere. U trećem činu uplete umjetnik dvie hrvatske pjesme na vrlo zgodan način. U tom činu dolazi prizor boja, kod kojega glasba vrlo karakteristično izvadja zveket oružja i lelek borećih se. Tu pokaza tvorac, da je dobro shvatio situaciju boja. Finale zadnjega čina jest kriepak sbor.

Samo opera izvedena je dobro prema sudjelujućim silam; osobito moramo pohvaliti gju. Fumagalievu, koja i pjeva i igra na obće zadovoljstvo; dobro se je držao i bariton, koji je osobito svoju ariju u drugom činu liepo izpjevao, a i tenora i altisticu moramo pohvalno spomenuti. — Još nam je spomenuti, da je prigodom prijama 1. baritona pjevan posljednji čin iz opere „I due Foscari“, gdje g. Giovanni Vali svoju ulogu prekrasno igrao i pjevao, te ga je uzhićeno obćinstvo gromovitim pleskom pratilo i izazivalo.

Sadržaj opere „La madre Slava“ je ovaj. U Crnojgori zaratiše se dva plemena. Glavar jednoga po imenu Turo pade od neprijateljskoga noža, kuća mu se svali u pepeo, a žena mu Stefanija i sin Vid pobjegoše u Srbiju. Od bližnjih rodjakah ostade samo vojvoda Ljubo u Crnojgori, koji je zavolio od neprijateljskoga plemena djevojku Angjiu, neznajući da se Angjia i Vid ljube. Poslie više godinah povrati se Stefanija sa svojim sinom u Crnugoru, tajeći u srcu krvnu osvetu. Naišav na Angjiu hćede ju ubiti, al ju zaprieći Vid, Angjin ljubovnik.

Stefanija goreći osvetom skupi svoje pleme, da se digne na krvnike muža svoga. Badava ju moli drugo pleme, da se izmire. Stefanija povede četu sama na neprijatelje, te ih potuče i pohara, al u tom boju pade Ljubo, a Stefanija sama bje na smrt ranjena. U to se pridesi Angja, i već hoće da ju kao diete dušmansko smaknu, al djevojka očitova, da nepripada neprijateljskomu plemenu, već da je Dalmatinka za mlada oteta, i da je sama zapalila uz Stefaniju neprijateljsku kuću. Umirući blagosivlje Stefanija dvoje zaručnikah — Vida i Angju. *K. m.*

Trnje i kupinje.

Porezni činovnik. Kume, što želite?

Seljak: Dragi gospon, ja nikaj, samo ako oni od mene kaj nežele.

Grga. Što misliš Panto, hoće li biti rata?

Panto. E to nek sviet znade. Ali svakako je dobro, da se stavimo na krixfús.

Jedan primjer njemškutarenja kod nas.

God. 1858. donese listonoša c. k. kotarskog ureda križ. službeno pismo pokojnomu žup. V. na V. s naslovom: „An das löbliche Pfarramt in V“. — Žup. inače čestit rodoljub pročitav naslov pisma opre se njemštini sliedećom dosjetkom: „Dragi moj, reče listonoši (ordonancu), toga gospona Faramta neima u ovoj okolici, to ti mora biti njekakov Niemac ili Koćevar, koj kod nas prnjke pobira; možebiti je i ovdje bio, ali morda da je dalje odputovao; odnesi ti pismo gosp. predstojniku i kaži, da u knjigah neima farnika, koj bi se „Faramt“ zvao; i to kaži, da ja nerazumijem nemški“. Tako se i dogodi. Predstojnik saznav što mu poruči V. zadovolji se ustmenim razjasnjenjem žup. i odustane od nasilnoga uvadjanja njemštine, makar se i zamjerio Ergerom-Bergerom u Zagrebu, jer mu tudjinstvo nije baš jako na srcu ležalo.

Kinskoj regimenti fali samo jošte jedan vojnik, da može otići na sjever; u tu svrhu zahtievaju Štajerci jednoga zagrebačkoga učitelja. Naše oblasti neznamo što će činiti.

S naših gorah je mraz opao, — po takovoj studeni mogao bi i „Naše gore list“ pozebsti, ako se toplije nepojavi sunce. —

Dobrovoljni prinesci.

Za našega pitomca na konzervatoriju u Pragu, mladoga Ivana Milakovića, sakupljeno je svega, polag izvješća u broju 14. . . . . 48 fr. 23. novč.

(Ostatak.)

Na novo darovala su trudom veledušne i blagorodne gospoje Milke Švajcarove u Jaski sliedeća domorodna *lica*:

G.	Jak. Jambrećak, podjašprišt i župnik	1. —
„	Jos. Fink, vlastelski upravitelj	1. —
g.	Jos. Majhofer žup. kot. kancelista	1. —
g.	Nik. Badlaj, odvjetnik	1. —
g.	član glasbene učione u Zagrebu	1. —
gja.	Ernestina Merher, supruga trgovca	1. —
g.	Mijo Penić, obć. bilježnik	1. —
g.	Drag. Sernko vlast. šumar	1. —
g.	Škender Pafa, vlast upravljatelj	1. —
g.	Luka Vranko, učitelj	— 30

for. 57 63. novč.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 5.— na pol godine . . . . . 2. 50 na četvrt godine 1. 30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 15. lipnja 1866.** **Broj 17.**

Kuditeljem naroda hrvatskoga.

Aj vi zlobni kuditelji roda moga,
Što graknuste jedljivom omrazom
Sa Dunava, Tise, mora jadranskoga
Prieteć vječnim Hrvatu porazom?

Vi niečete ime rodno mu i slavu,
Nad njime se uzvisit želite,
Prot slobodi i narodnom starom pravu
Lukavštine podižete štite.

Nemareći za pregorke ljute rane,
Što Hrvatu tudji sviet zadade,
Nastojite, rad vas živ da u grob pane,
Da zakopa ime, slavu, náde.

Stante, braćo, stante! —Jošte Hrvat živi,
Još u njemu krv otacah vrije;
Još poletjet hoće, kao oro sivi,
Da uništi sve pod sobom zmije!

S. Š.

Zapisnici.

Putne crtice iz djačkoga života.

II.

(Dalje.)

Mene ponese razgrijana mašta sasvim u Pariz, te mi se pričinilo, kao da se šećem ulicom Rivoli zvanom, pa da kupujem palais Royal. Što još nije može biti, pomislih: „If it pleases God a mon may bite off his ovn nose.“ (Ako bog hoće, čovjek si može i nos odgristi) veli Englez; tomu treba hladne krvi i duga života, pa možemo jošte doživjeti, da nam se sanjarije obistine. Baveć se takovimi osnovami svoje budućnosti, pope se već i sunce na najvišu točku našega zrienika; bijaše bo blizu poldan. Antunu i Gjuri, koji nisu po gospodski zajutrakovali, počeše se trbusi buniti, te bi se na svaku krčmu ogledali poput Izraelacah na prepelice u pustinji. Bojeć se, da se koji u grabu nesruši, odvedoh jih u malu krčmicu uz put stojeću i naručih objed. Mlada krčmarica poče se izpričivati, da neima govedske jube; ali da će zato ipak priličan objed pripraviti. Da pako dotle nezdvojimo, donese nam oku staroga vina.

Eine Mass zu trinken ist vergund,
Aber mehr ist ungesund.

Tako tvrde izkusni Niemci. I mi vladasmo se prama toj izreci, popiv samo jednu oku vina. Moguće je, da bi nas ljudska slabost bila i dalje zavela; nu bojeći se, da nebi putem Heinsinsew

Digitized by Google

stih opetovali poput profesora T . . . . kad bi se vraćao iz Biskupcah u Varaždin:

„Sta pes, sta mi pes, nec velis cadere mi pes!
Ni stes pes, mi pes, tectus erunt lapides.“

Istom da smo svaki po jednu čašu iztrusili, eto dobra krčmarica već nosi objed na stol, sastavljen liepo na domaću: zelje sa slaninom i gulaš.

Antun, koji je više jeo nego pio, neznade gdje da prije počme, da li kod zelja ili gulaša; svakako mu je zelje sa slaninom jače dišalo. Počme indi ovdje, kao što počimlju sluge u zagrebačkom sjemeništu kod pečenke na uskrs ili božić.

Objed bio kratak, ali ipak dobar. Krčmarica, njegova tvoriteljica, sjedjaše kod istoga stola, hraneć malo, po prilici 8 mjesecih staro derište. Diete nebilo ružno, ali bijaše neugodan način, kako ga je mati hranila. Često bi mali gost, nezadovoljan, što bi mu mati puna usta natrpala, kihnuo; na što se morasmo uviek mi mjesto njega obrisati. To nas nebi bilo jošte uvriedilo, premda je mati mogla nas toga osloboditi; nu kad se počeo mali gost inače neuljudno ponašati, to nam bogme pokvari tek; u želudcu nastajaše prevrat. Neosta nam ino, nego brže bolje plati pa bježi. Prije nego što se s krčmaricom rastasmo, upita nas, tko smo i kamo putujemo? To mi se pričini smješno, te odlučim pošteno slagati se. Oba moja prijatelja pogledaju me nakon toga pitanja; jer se nadahu smiešnu odgovoru. Izvadim dakle rubac iz žepa, stanem jecati i sasvim žalostno pripoviedati masnu laž, koju je ona medjutim kao pravu istinu prihvatila.

— Mi smo smo svi tri, progovorih suznima očima, kako nas ovdje vidite, djeca jednoga otca i majke t. j. mi smo si braća, polazimo latinske škole u Varaždinu. Otac nam je g. 1848. poginuo u ratu; a jučer dobismo list, da nam je mila majka na umoru i da želi još prije smrti sinove vidjeti. Zato krenusmo na put, da primimo materinski blagoslov. Dok sam ja to krčmarici suze roneć pripoviedao, kimahu moja oba prijatelja glavom taruć si suze; kadkada bi koji težko zaplakao, pa onda opet iz dur u mol prošao.

„Quis non fleret, si nos videret in tanto suplicio“ — zato i krčmarica pograbi pregaču, te udri s nami u plač. Tako na jednoć posta kvartet u suzah. Mali naš gost, ležeć u zibci, pomagaše nam, eto ti nasta sada kvintet „mit Begleitung eines Naturinstrumentes“, u kojem je mali pomagač kao osobiti virtuos sudjelovao. Najednoć nasta tišina. Svim nam oči bile zaplakane, te bi tkogod težko poznao, da smo silom suze ronili. Krčmaricu uz nas stojeću i još uviek plačuću zapitam:

— Što smo dužni?

— Ništa, odvrati ona.

Mi niti s daleka nesmjerasmo svojom šalom takova šta izvesti; te zato joj pružih forintu i umolih ju, da primi, što smo dužni. Nu ona nehtjede podnipošto; pače nam reče: da nije nikada groša vidjela, nebi ga od nas uzela. Nolens volens metnem forintu opet u žep.

Zahvaliv se, odosmo dalje smijuć se s te dobre šale. Tako siti putovasmo dalje. Nu istom da smo prevalili njekoliko korakah, ukaza se grad, u kojem, kako saznasmo, stanovaše njeki barun B. M. Odlučismo dakle i toga gospodina pohoditi; ali na svu žalost stupiv u dvorište rekoše nam, da ga neima kod kuće. Pivničar, koji je upravo vino pretakao, nehtjede da pustih rukuh otidjemo, nego pozva nas u pivnicu i napoji pošteno „fir-unddreisigerom.“ Okriepljeni kaplicom mudrosti podvostručismo korake da se prikučimo k Brezovici i tamo prenoćimo. Sunce baš zapadalo, a mi bijasmo do noći na odredjenom mjestu. Došav tamo bila nam prva briga konak; zato upitah njekoga seljaka, nebi li nam znao naznačiti konak.

— Tu, u krvavoj oštariji, reče pokazujuć nam strahovitu kuću, sasma naličnu Petrovoj kupelji na zagrebačkom potcku.

Istom što smo prekoračili prag te kuće, pritrči nam u susret stara Rebeka, te nas upita.

— Vas vollens meine Herren?

— Sobu za spati odvratim skidajuć prtljagu s ledjah i — polić svetog Ivana.

Dok smo se mi spremili i kod čaše vina razgovarali, trgovaše domaćina naš sa seljaci. Moj prijatelj Antun, uviek ljubopitan, umješa se takodjer medju seljake, koji su upravo najvećom živahnošću tjerali svoju trgovinu sa Judinim potomkom. Jedni mu donašahu vina na pokus, drugi mu nudjahu kukuruza, riečju: moj Izak kretaše se sasvim u svom elementu. U početku razabirah po koju rieč; ali kad jih stupi još njekoliko u sobu sa zečjimi kožami, nemogoh ništa više razumieti nego: „fünf groschen“, jetan forint za taj maslo, kukuruz i tva funta sol. Teb, ak ćeš za sajc košu groša četir, forint, krajcar, groš, duhan, sol. Ovako je sve išlo bez kraja i konca. Sjedeć u kutu razmišljavah o tužnu stanju jadna seljaka, kog židov muči, kao Talijan svoga medu. Što je prije ohola vlastela radila, te preuze sada u mnogo jače gdjekoji židov. Istina i židov hoće mu u nevolji pomoći, ali mora zato platiti 60%. Na taj

Digitized by Google

način propada seljak do zla Boga. Imetak njegov u takovih je rukuh, u kakovih i naš credit.

Dužnik mora vjerovniku u svačem popustiti, inače mora dug platiti, a uz to izgubi i sav kredit. Tako rade Francezka, Englezka; a ništa bolje nit Austrija. Sve evropejske vlade klanjaju se Rotschildu, kao židovi u pustinji zlatnomu teletu. Zato mogu reći židovi, da im je Mojsia samo pokazao obećanu zemlju, a Rotschild ih sada voda po njoj kao Aron.

Da se još umnoža Abrahamovo pleme onako, kao što je sanjao Jakob putujuć k stricu si Labanu; tad nam nebi bilo drugo nego se preseliti u Saharu, koja je valjda nam pripravljena.

Židov je vrlo dosjetljiv i marljiv. O tom sam se osvjedočio na Brezovici, gdje je krčmar domaćina običnim racam noge crnio, da jih tako uzmogne kao divje prodati. Jednako dosjetljiva židova vidio sam i u Kaniži; taj mi naime naračuna mjesto 60, 90 novčićah. Na to ga spomenem, a on se uzme sasvim pobožno izpričavati veleć: „O lieber Himmel! Von oben herunter sieht 9 aus wie 6.“

Žudija rodjen je trgovac. On počme obično s vrlo malenim, pa doćera često na veliko. Propadne li mu trgovina jedan ili dvaput, eto ti mu braće u pomoć, ili si inače umie pomoći.

U židova je duh podhvatan, te se laća često posla, kojemu niti nije dorasao. Tako n. p. pripovieda Štedman, da je u Surini našao portugijskoga Židova, koji je podučavao djecu njekoga vrtlara u kršćanskoj vjeri. — Prvo mjesto za židovi zauzimlju Mletčani: „Siamo Veneziani e poi Cristiani,“ to im je poslovica. Nu o Taljanih na drugom mjestu više; a sad se vratimo k Isaku, koji se medju seljaci jadi i zaklinje, da nemože niti novčića više dati. Antun, koji je medjutim te trgovce gledao, povrati se natrag, izvuče čizme iz felajzina i ode s njimi na taj tandelmarkt.

Nas dva želeć znati, kako će se to trgovanje svršiti, odosmo za njim. Žid razgleda dobro ponudjene mu škornje i obeća mu četiri groša. Uvredjen, ljuto s bog toga Antun, pograbi škornje, i htjede otići. Pa imadjaše pravo; jer sami čavli bez podkovah vredili su toliko. Židovu se ipak na žao dalo, što je tako malo obećao; zato ga pozove natrag, te mu nakon dužega pogadjanja dade osam grošah. Nu mjesto da mu židov izplati, morao mu je Antun još tri novčića nadoplatiti; jer mu je trgovac odmah uračunao: krevet, duhan i lulu, što ju je malo prije kupio. Vrativ se natrag k svomu stolu, naručimo večeru. Medjutim se i naš Antun vrati. Ljutit, što ga je židov nemilo namazao, sjede do mene i poče tu silomice piti. Gjuro ga opomene, neka toga neradi; jer bi mogao još i čizme s noguh zapiti, te bi najposlje morao bos u Senj. Njegove čižme bile su nam ciele večeri neprestana zabava; a budući ga je to još i ljutilo, to mi navlaš udri na nje što je više bilo moguće. Doduše on je često našim ne uviek najspretnijim šalam prigovarao sa pokojnim Blažekom.

„Quam bene tum vere veteres dixere Croatæ“.:
Nejde svakoja; na svaku čižma nogu.

Nu to nas ništa nesmetaše, te mi nastavismo svoje šale sve do večeri. Ova bila bi dosta dobra, da nije sve plivalo u gušćoj maštи; ali ovako brzo nas prodje volja za jelo, te zadovoljiv se kruhom i vinom potražismo svoj konak. — Ovaj stan bio doduše priličan; ali čim upalismo svieću, uzeše plaziti kojekakovi kukci, kao da su došli iz Hessen-Kasela.

(Konac sliediti će.)

Suzice.

(Od Ede Tomaja.)

10.

Preda mnom je slika
Tvoja brez prestanka,
Usried tavne noći
I sried biela danka.

Zato mi vjek duša
Ljubavlju uzdiše,
Zato joj se vratit
Neće pokoj više.

11.

Proljećem kad lista
Zelena gorica,
Jutrom kada rudi
Rumena zorica;

Kad u perivoju
Vidim liere biele:
Vazda mislim na te
Mili moj angjele.

Digitized by Google

Žrtva taštine.

Sa poljskoga preveo B.

IX.

(Dalje.)

U mučnu se indi položaju desijaše Julija, ele niti ove prietnje neuzmognu, da ju odvrate što je naumila; hoće da trči sobarici te da u nje uzajmi odielo za čas. — Četnik videć, kako je stalna i odrješita i kako po takovu ništa neće opraviti, uhvati se inoga sredstva i uze joj prietititi; da ako ga ostavi, neće nikada ugledati si matere, pa da će jošte drugačije štetovati . . . . . Julija postane — razmišlja — za toga, koristeć se četnik tim časom, okrene opaklija i stade joj napominjati, kako će se s njim oženiti, te umiljavati njezinoj taštini obećavajuć, kako će svakom stvari obilovati, nakitom i uresom sjati, u slasti i lasti plivati. — Julija oslabi u svom naumu, pogleda ljubezno nanj; on joj obećaje, da će usrećiti mater, štovati ju i častiti.

Poslje kako bi pol ure ovamo onamo natezali nadhrva ju te joj pokloni kao za pomirenje dragocjenu naprsnicu. To poravna sve. — Julija se već i obveseli i utažena obećanji i himbenom tugom četnikovom sprovede s njim večer sladkim razgovorom i to skoro razpuštenim.

X.

Sutradan cestom od Varšave put Lublina kotrljahu se poštarska kola; u njih sjedjaše njekakav poveći častnik, a do njega mlada i vilinskoga struka gospodja. Bijahu to Kroguleov i Julija. Četnikova četa premjesti se u Lublin, valjade mu indi za njom, pa s voljom to učini; željkovaše bo, da svoje drago i blago i milo udalji od toga mjesta, gdje mu življaše mati i gdje ga živo sjećaše na njegdašnje obitalište i prijašnju čast i poštenje.

U taj par ćamijaše mati tugom i jadom obhrvana u viećnici i uzalud izgledavaše oslobodjenje; mučijahu ju sveudilj iztragami, hoteć iz nje izpipati Bog zna što; jer moskovsko redarstvo, ako koga utamniči, to ono mora iz njega izvabiti kakovu krivnju. Nesretna gospodja izgledavaše željno kćer; ali, gdje prozuju njekoliko danah, a kćeri svejednako neima, te neima, i kada po tamničaru douši svekoliko, što se sbilo, tu stoprv jadovaše gorke jade; sdvojnost joj se udomi u srcu i razprhnu razborne misli. Pomamna razbije staklo od prozora u tamnici i s jestojkom donešenom o podne proguta staklovinu. Jedenaest urah uztraje jadna nesretnica u strašnih mukah, dok joj smrtca nedokonča moralnih i fizičnih trpljenjah.

Mati, koja već izgubi vjeru u Božju pravičnost, i o svem zdvoji, a ušutkati nemogaše srdca, volila si skratiti život, no da vidi porugu i prikor svoje kćeri.

XI.

Izišav iz bolnice, gdje je jedino ćudom Božjim ozdravio od toli opasne bolesti, prihvati se Viktor iznova zvaničnih si posalah. Ljuto prevaren u najmilijem osjećanju, promieni se, da si ga jedva prepoznao. Smutan i ponuren vukao bi se kao kameni stup, mučno si se pomogao u njega za rieč, a jošte mučnije za posmjeh, na toli se ponuriše u dublinu srca svakolika osjećanja, a zajedno poginuše i prvašnja živahnost i sloboda mišljenja. Prijatelji sažalivahu ga; ali se i tješijahu, da će vrieme, koje rani i lieči, i njega ozdraviti i s pameti izbrisati taj tamni prizor u njegovu životu. Nedosadjivahu mu indi težko, premda nebje sastanka, kamo ga nebi bili pozvali. Sve to ipak, kako se prividje, nedjelovaše nanj mnogo; jer budi sam samcit, budi u najbrojnijem družtvu, svedjer bio onaj isti. Samo sada češće, no što je to odprije običavao činiti, prost od poslovah, šetao bi izvan grada sám nad Vislom ili gdjegodj drugdje, kuda najmanje ljudih prolazilo, a često bi ga vidjeti, káko se moli kod kakova žrtvenika.

U takovih okolovštinah i gdje je Viktor takov život sprovodio, dojuri god. 1833., koje pokrajina za Zalivskijevu stvar novi dokaz i to krvavi svoga žića podade. Viesti stigavše iz Francezke tajom kružijahu po pouzdanih družtvih; što dalje to se većma skupljalo i posavjetovalo, kako da se ustanak sbude; snule se osnove i sve malo po malo spremalo se za veliki učin. Viktor učestvovaše živo kod ustanka; oduševljenje bo njegovo svim bijaše znano, a sposobnosti mu i značaj bijahu valjanim jamcem, te mu povjeriše jednu od najglavnijih ulogah u tom, kako da se ustanak ima urediti. Oko njega indi skupi se liepi broj dobro mislećih muževah, pa i on oživi i razmaha se budi nadom, da će se boriti te pobiediti, budi pomisli, da će ga skoro grob progutnuti, te tako dokončati jadno mu žiće.

Nu argusovima očima moskovskoga redarstva nepritaja se to skrovno uzrujanje medju mladeži, koje sbog čestih i sumljivih sastanakah, koje što ju izviestiše iz Pariza o tom, što se snuje u pokrajini. S toga navali utamničivati i iztrage voditi. Udes htjede, te su dvojicu uzaptili iz Vik-

Digitized by Google

torova kola. Bojeć se Viktor da jih jošte više nenagrajsa, odluči bjegom prekinuti nit po kojoj bi moglo redarstvo doći do klubka, jer pripadaše on k onim, koji se smatrahu ujedno sa Zalivskim, ovom dušom ustanka, za prvake.

U predvečerje, preobučen u seljačku odjeću, izmakne iz Varšave, te udari putem prama Lublinu, da uzmogne odavle lakše prispjeti u naznačeni mu kotar hrubješevski. Kako on tamo dosmucao i kolikimi potežkoćami bilo mu se boriti, kad pomisliš, da je živo bdilo redarstvo, lasno si čitalac može utvoriti.

Tek ću napomenuti, da se u Lublinu desio tri dana, te da uprkos mržnji, što no ju gojio proti Juliji, opet nemogaše se nadhrvati, da barem s daleka nevidi one, koju je toli strastveno ljubio. Odonuda se već lakše prošuljao u Hrubješovsko, te u selu M. očekivao kod njekoga seljaka ustanovljeni čas. U to doba prispievahu iz Francezke poljski častnici, štono se zauzimahu za Zalivskijevu stvar. Jošte množ bijaše jih u Galiciji, te pojedince preko medje prelažahu. Razpačani bjehu tiskani oglasi Zalevskijevi medju narod, razjasnujući mu razlog ustanka i pozivajuć ga, da sudjeluje.

Poraz, štono ga pretrpiše onomlani, nezaguši jim duha, već skoči i sada sve na noge, uprkos ili bolje rekuć, baš poradi silna pritiska moskovskoga. Sve je vrvilo kao u mravljaku, osobito mladež i vojnici, preostali iz potonjega boja. Redarstvo sjeknu snagom i životom: nebi dana, da nebi uzapćeno njekoliko ljudih, iz okoliša pako stigavale sveudilj viesti o premetačinah po kućah.

XII.

Snieg već odavna okopni sa zemlje, koja se zaodjela zelenom travom; a gora pupoljci posula; te bo godine preko običaja urani pramaljeće, kao da sám Bog hoće da unapredi Zalivskijevu bojnicu. Okoristiše se indi tim učestnici kod te stvari Zalivskijeve, ali i vlada moskovska sluteć dolazeću oluju, pripravi se, da ju valjano dočeka.

Nanizala se silna vojska uzduž južne medje, jer douši vlada, da će ustaši udariti iz Galicije.

Tu nije bilo časa počasiti. Zadnjih danah u mjesecu ožujku preskoči Galičku medju Lavoslav Bjaljkovski sa jedanaest ljudih i stade na lubelsku zemlju. Nadaše se, da će tu snažno osiliti, ali kad tamo, neprivede mu Viktor više od pustih 40 momakah. Jedne bo utamniči redarstvo, a drugi nemogahu od pregustih svomkolikom pokrajinom porazštrkanih stražah doći. S ovom dakle šačicom u ime Boga i svete stvari na dan 1. travnja navali Bjaljkovski na mjesto Józefóv, te u prvi trenutak utjera u strah vojsku ondje sjedeću; nu živi oganj diljkah prisili ga, te uzmakne s gubitkom od tri ubijena i sedam ranjenikah.

Jošte njekoliko danah tumaraše Bjaljkovski sa svojim odjelom izbjegavajuć svakomu sukobu, i očekujuć pomoći i obći ustanak, nu gdje nedočeka ni jednoga ni drugoga; jer sve klonu duhom, nepreostade mu ino, van da se vrati preko medje. Isti udes stiže i ine kolovodje. Ele! cigli Zalivski neklonu jošte duhom, neporazi ga taj prvi razsap, već rek bi taj poraz uznese mu duh i postojanost utvrdi; ustaše bijahu svejednako oboružani, a on se dvostrukom moći spremaše, kako će na godinu iznova podpaliti ustanak i to većom silom te s toga s većim uspjehom. Ali i njega uzapte, te tako propadoše sve osnove. Okrivljeni žitelji u Kongresovki i prisutni izseljenici videći, kako sve propade, moraše pobjeći u Francezku. Medju njimi prigodi se i Viktor.

XIII.

Preteče njekoliko godin-danah od toga časa; mnogo se toga promieni u pokrajini, a mnogo više medju ljudmi. Jedni ostarjeli, drugi porasli, a ni promienili ovaj sviet prije dobe s drugim. — Sijaset bogatirah postadu ubogari, ove ostavi sreća i mir, onih se uhvati tuga i nevolja.

Tako se bo običaje mienjati udes, tako ide na ovom svietu kolo na okolo. —

Bijaše mjesec studeni godine 1849; udari snieg kao iz neba i zemlje, te se prividje, kao da svojom bielom ponjavom hoće sve da pokrije. Nebi se čovjeku dalo ni psa na polje iztjerati, takova bijaše mećava, jer u Minjsku nadodje zima prije i većma stisne.

U staroj ulici, u odličnoj kući prigodi se čudoviti prizor izmedju ruskoga generala i njekake jošte mladjahne gospodje. General zakrvavio očima kao divlji petao, te lupaše nogom o tle, da su sve prozori zvečili proklinjajuć gospodju i zapoviedajuć joj, da se umah nosi iz kuće. Ona valja da mu bila pouzdanica, te mu vraćaše šilo za ognjilo, protivljaše se njegovoj zapovjesti navodeć miru, što joj sve obećao spominjuć mu 16 ljetno drugovanje, te napokon i dužnosti, koje mu nadleže i koje treba da mu se srdca kosnu. —

— Potratih svoju mladost, — govoraše — žrtvovah ti sram, odrekoh se vlastite matere, koja se od žalosti radi mene smaknu, pa ti hoćeš sada da me izpudiš? Zabacih materine opomene, izdah i otrovah srdce glavita čovjeka, kojega mogoh, a

Digitized by Google

on mene usrećiti; podjoh s tobom, prionuh uza sve, što htjede, a ti me sada goniš? Oh! da bih bila samo pusta, pljunula bih ti u obraz, ti orjatsko kopile; ali evo vidi žrtavah, evo tvoje odrasle kćerke, eno tvoga sinčića u kolievci!

(Konac sliedit će.)

Bijaše li knjiga francuska u XVIII. vieku uzrokom francuskoj buni?

(Po Barante-u.)

U poviesti svih narodah i svih vjekovah nejma odista dobe toli velike i toli zamašne, kao što o koncu osamnajstoga i nješto o početku devetnajstoga vieka. Silni i golemi tadanji dogodjaji preobraziše skroz i skroz ne samo francuski narod, dà i čitavu Evropu. Vjera, državna uprava, zemljišća pojedinih vladalacah nijesu se samo promienila, nego se baš korjenom prevrnula i prekrenula. Idea čovječtva udarila je posve drugim putem i u političnom i u družtvenom i u znanstvenom životu, riečju: u svem, gdje se pojavlja i gdje diše duh čovječanski. Izbriše li tko iz poviesti bunu francezku, i ugreznuo je u kal i blato srednjega vieka, zabludio je u mrak i polnoć srednjega vieka.

Ova toli silna, omašna i znamenita buna dogodila se razmjerno u zbilja prekratkom vremenu: u njekoliko lietah. Je li dakle čudo, što su učene glave izpitivale i iziskivale uzrok i razlog tomu groznomu pokretu, koj-no uzdrma najprije francuzkim narodom, a ovaj ga poput bukteće luči nosio i raznosio širom ovoga svieta?

Takovo gibanje i kretanje, kojeno priestoli drma i potresuje, probudjuje — kako nas poviest uči — ili silni pobjednik, ili velik vojvoda, ili nezadovoljstvo naroda, ili nesnosni trh kojega samodržca (tirana), ili razkinjeni ugovori. Nu u Francuskoj viek osamnajsti neobilovaše velikimi dogodjaji. Medju visokimi dostojnici nije se nitko ponašao takovim veleduhom, kojno bi mogao promieniti sudbu francuskomu kraljestvu. Osamnajsti viek do poslednjih lietah proteče dosta tiho i mirno, bez kakova pojava, da potrese svietom. Jedna jedina stvar bijaše znamenita. Bijaše to napredak u izobraženju i prosvjeti ljudskoj, u mišljenju i u duhu naroda, u plodovih duševnih. Duh naroda razkide i raztrže težke okove, otrese se slutnjah i predsudah srednjega vieka, pokroči iz crnoga mraka i guste tmine k svietlu božjemu, oslobodi se bludnje i prazne vjere, da se primakne k pravdi i osveti! To je glavni pečat ovoj dobi. —

Imade razlikih tužbah u Francuzah proti obćemu mnenju u osamnajstom vieku; osobito proti spisom, gojećim i razširujućim obće mnenje. Medju ljudmi, koji se nanj tuže, ima ih svakojakih. Jedni zavedeni ogorčenošću ugrezoše u silnu bludnju. Odružujuć osamnajsti viek iz niza ostalih vjekovah, pogledahu nanj kano ti na viek proklet, gdje je genius poput zloduha navodio spisatelje na takove goropadne misli, te ih oni gojili medju ljudî. Pa vele, da nije knjigah tih spisateljah, da bi sve ostalo u onom redu i poredku, kao što bijaše sedamnajstoga vieka; — kan da bi predjašnji viek mogao predati poput kakve baštine došastomu vieku plod duha ljudskoga. Ali tomu nije tako. Mnenje je nutrnja sila. Od one dobe, što se ljudi spojili u narode, što se priučili uzajamnosti, rodi se i podiže odlučeni napredak u mišljenju..... i u svem, kôga nemože nitko zaustaviti. To je napredak u prosvjeti, u izobraženosti; on potegne za sobom epoku miroljubivu i častnu, epoku zločinah i svakakih nepodobštinah; njegdje slavu, njegdje ukor; a nas dopade bud sretna, bud nesretna epoka, u kojoj živimo. Naše mišljenje, naša prijatnost, naši obični dojmi većinom su njoj u rukuh. Ništa nemože ljudsku družtvenost izmjenom odtudjiti. Sve razmjere u čovječanskoj družtvenosti tako su čvrsto spojene i složene, da misao potonja nije van naravni posljedak predjašnje. Kad bismo jednom htjeli kuditi ustroj čitave prosvjete, pravac duha ljudskoga kojegoder dobe, malo po malo od posljedakah do uzroka nebismo nigdje i nikako ostali u bludnji.

(Konac slieditи će.)

Iverje.

(Od dra. N. L)

Slavlje na bojnom polju X.

Što, tam slave uspomenu
Hrabrih svojih vitezovah?
Plačte mrtvi! Tam se ruže
Noseć okove robovah.

Na grobu junaka.

Što trunete svete kosti?
Unuk vam u robstvu spava!
Ustanite — Bog nek prosti —
Da negine roda slava!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 14. lipnja.

„Što? zar „Naše gore list“ prestaje? Je li istina?“ — Tako pitat će gdjekoji naših čitateljah pročitav one rieči, što jih namienismo svomu občinstvu, i koje su na posljednjoj strani nješto većimi pismeni natisnute. Kao pri svakoj sličnoj sgodi, kao kod pojedinoga čovjeka, kad mu već smrt za šišakom sjedi: tako će i ovdje mnogi pitat: koja nevolja prekine nit života ovomu jedinomu zabavnomu listu u trojednoj kraljevini? Mi smo naveli razloge tomu, pa se nadamo, da će oni uvjeriti ljude o tom, kako nismo upravo mogli dalje poći tim journalističkim putem, te opravdati pred narodom ovaj naš korak. — Kad je pred ono dva tri li mjeseca umro vrli Hrvat i pošten narodnjak, dr. Joso Vraniczany, raztuži njegova smrt sav narod naš, ali ipak se našlo plemenitih „bratskih“ dušah, koje se u velikoj „bratskoj“ ljubavi radovaše tomu gubitku tvrdeć, da se tako sretno riešiše jednoga „velikoga Hrvata.“ Mi niti smo optimiste niti pesimiste: s toga mislimo u svoj čednosti, da će se naći možda gdjekoja dobra dušica, pa možda ako i ne zaplakanih očiuh reči: šteta za taj N. g. l., siromah bio dobričina, te imao puno dobre volje, da radi na korist naroda. Nu s druge strane znademo pouzdano, da će se razvedriti lice gdjekojemu našemu sa veliko-hrvatske politike i njene težnje vrlo zabrinutomu „bratu,“ pročitav oglas naš. Mi nismo doduše zasjecali u dnevna pitanja, ali smo uviek, prama svomu djelokrugu i mogućnosti, branili čast i ime naroda hrvatskoga, a to je mnogoj našoj braći vrlo zazorno. Ali mi se nadamo pouzdano, da će nasliednik naš poći istom stazom, pa isto tako odrješito, ako i ne možda onom žestinom, odbijati od hrvatskoga naroda krivde, dolazile one one s koje mu drago strane. Pače tako će morat raditi svaki hrvatski list, hoće li, da bude dostojan svoga naroda.

Još dugujemo prema obećanju, u posljednjem broju učinjenu, našim štiocem njeke crtice iz života glavnoga našega grada. Ali da nam se nerekne, kao da oprašćajuć se sa našinci grizemo oko sebe; N. g. l. želi se razstati u miru sa svojimi protivnici, pa nije voljan na svršetku zametati kavge. Rekli bismo još više i koješto, nu ostavljamo to za posljedniji broj.

— (G. Petar Coronelli), učitelj plesa u Zagrebu, odlazi u Karlovac, da tamošnju mladež podučava u toj liepoj umjetnosti.

— (Dar.) Preuzv. g. biskup djakovački Josip Juraj Strossmayer poklonio je svoje jednomjesečne dnevnice, što jih dobiva kao član kraljevinskoga hrv. odbora, u iznosu od 300 fr., učiteljskoj „Zadrugi,“ pa ujedno obećao, da će istomu družtvu pokloniti i ostale, što ima još dobiti. Gdje tako sjajni čini govore, tu su sve rieči suvišne. Mnoga sirota učiteljska blagoslivat će i u kasno doba uspomenu preuzv. našega mecene.

— (Poziv na rodoljube.) Centralni odbor za proslavljenje tristogodišnjice Nikole Zrinjskoga, hrvatskoga junaka, pozivlje sve rodoljube, neka nastoje, da se ta svečanost u narodu što ljepše proslavi, ali ne 7. 8. i 9. rujna, jer će se ovih danah slaviti u Zagrebu, nego ili prije ili poslje. A budući treba za tu svečanost i novca, to pozivlje središnji odbor rodoljube, da prama silam žrtvuju po koji darak. Svi prinesci imadu se slati g. Adolfu Hudovskomu, viećniku grada Zagreba i blagajniku centralnoga odbora.

— († Kober.) U Pragu preminuo je nedavno L. Kober, velik dobročinac češke knjige, koji je bio češkoj književnosti najrevniji nakladnik. Lahka mu zemljica!

Književnost.

Ljubica. Izvorna vesela igra iz zagrebačkoga života. Napisao Aug. Šenoa. U „Podlistku Pozorovu“ doštampana vesela igra, što ju je napisao vrlo revni pisac hrvatski, g. Aug. Šenoa, tiskana je napose, te te će se za koji dan moći i kupiti. Mi preporučamo ovo zanimivo djelce što ljepše hrvatskomu občinstvu. Ciena je knjizi 30 novč.

— **Narodne poslovice**, sabrane i protumačene g. Mijatom Stojanovićem. G. A. Jakić nakladnik te liepe knjige javlja, da će se tiskanje tih poslovicah svakako do svršetka o. m. svršiti.

— **Sveto pismo.** Pet knjigah Mojsijevih. Preveo Gjuro Daničić. Ovo vrlo liepo u Pešti latinicom i ćirilicom tiskano djelo, što ga je preveo neumorni naš pisac g. Gj. Daničić, stiže nam ovih danah do rukuh, te možemo reći, da je vrlo liepo i ukusno tiskano, k tomu prevedeno kako treba. Knjiga broji 27 tiskanih tabakah u maloj osmini.

Trnje i kupinje.

Logična „zaključenija“.

— (Dobro je biti debelu.) Ako si debel, moraš se jako kretati. Krećeš li se jako, sladko jedeš. Jedeš li sladko; znak je, da si zdrav. A želiš biti zdrav, ergo — dobro je da si debel.

— (Dobro je biti suhu.) Ako si suh, želiš odebljat. Želiš li odebljat, moraš mnogo jesti. Jedeš li mnogo, to je znak, da ti ide u slast. Idel' ti jelo u slast, znak je da si zdrav. A želiš biti zdrav, ergo — dobro je da si suh.

— (Dobro je imati novacah.) Imaš li novca, ponosan si. Ako si ponosan, osmjeliš se na velika djela. Osmjeliš li se na velika djela, izgubiš novac. Izgubiš li

Digitized by Google

novce, eto te siromaha. Ako si siromah, štedan si i radin. Dobro je biti štednu i radinu, ergo — dobro je da imaš novacah.

Odlikovanje.

Čujemo, da je vojvoda meklenburžki poslao srbskomu „Zmaju“ dvadeset svežčicah finih ljeskovicah u znak osobita priznanja, što ga steče svojim člankom: „Dokaz najnovije diplomatske mudrosti i posliedice joj.“

Upita laćman svoga kapurala, inače žestokoga rakiaša, zašto mu je nos tako crven? Kapral će na to brzo: „E gospodine, nos mi uviek pocrveni, kad govorim sa svojim gospodarom! Znate što je subordinacija.“

Reče dragi dragoj: „Ako me ti nećeš imati, ja se ubijem.“ — „Nude! odgovori tronuta draga — daj mi taj iskreni dokaz svoje ljubavi, i tada neću oklievati više sa ženitbom.“

Listovnica.

Gdčni. D. M. u Kraljevici. Oprostite, ali vaš „konjićev skok“ nemogosmo upotrebiti, budući je prekasno stigao, a osim toga nije ni podpuno sastavljen. Hvala vam liepa na dobroj volji. — Gdčni. K. H. Š. u Kastvi. Ako bude ikako moguće, upotrebit ćemo vašu pjesmu. — Gdnu. M. 2. u sr. Karlovcih. Nješto ćemo možda upotrebit. Nu nadalje netreba vam ništa slati, jer, kako vidite, list neće izlaziti.

Konjićev skok.

Sastavila ga Anka Tomčeva.

sim	pra-	se	tko	lo	du:	ca-	pi-
Ja	žem —	Pu-	va-	li-	me	tim	ha
sam	no-	vats-	smje-	no-	Hr-	ta —	Da
ka-	ga. —	Da	u	ko-	sam	na-	po-
ce	hr-	kom	dno-	va-	O-	ga,	ro-
Sva-	ta,	baš	sam	vats	ro-	no-	tvo-
da	sr-	me-	ti-	no-	Što	da	Što
ni-	ca!	ro-	ko-	ple-	hr-	re-	sim

Štiocem ovoga lista.

Kad sam prije pet i više godinah uzeo izdavati i uredjivat ovaj list, ponuka me na to, ne kakov osobiti razlog, nego jedina želja, da pružim svomu narodu listić u ruke, koji bi ga mogao ugodno zabavljati i u koječem podučiti. — Narod hrvatski prigrlio je gdje većom gdje manjom voljom moju — smielo mogu tvrditi — iz najčišćih vrelah ljubavi poteklu namjeru, pa me sve do dana današnjega i vjerno pomagao; a ja sam uviek do danas sve činio i žrtvovao, da list uzdržim narodu.

Ali i u napred nemogu toga činiti i to s više razlogah: jedno, moji ini poslovi zabranjuju mi njekim načinom, da se bavim oko uredjivanja toga lista; a drugo, i moj glavni dosadanji pomoćnik otići će za kratko vrieme iz Zagreba, što bi me kod dalnjega izdavanja lista mnogo smetalo; a imam k tomu i drugih razlogah, jednako važnih. Ali neglededeć na sve te uzroke ja nebih nikako hrvatski narod u ovo vrieme pustio bez zabavnoga lista, kad nebih znao, da će do brza izaći zamienik mu i čestit i valjan. Sve to sklone me, te evo izjavljujem, da ću koncem mjeseca lipnja prestat izdavati „Naše gore list.“

Prije svega dakle: hvala iskrena svim štiocem ovoga lista na njihovoj vjernoj materijalnoj podpori, a nemanju hvalu dajem i onim književnikom našim, koji su me obilnim duševnim gradivom pomagali, pa se nadam, da će jedni i drugi isto onako revno pomagati novi zabavni list, o kom upravo nastoje, da ga privedu u život.

Ujedno molim onu gg. predplatnike, koji se predplatiše na cielu godinu, neka mi jave, hoće li, da jim pošaljem ostali dio predplatnine u novcu, ili žele li možda, da jim za ono 2 fr. 50 novč. pošaljem podpuni otisak „Naše gore lista“ od prijašnjih godinah; to mogu i ini dobiti uz obaljenu cienu od 2 fr. 50 novč. A onu gg. predbrojnike, koji mi duguju bud od ove bud od prošlih godinah, molim uljudno, neka vrše prama meni onako svoju dužnost, kao što sam ja prama njim, te mi pošalju čim prije dužne zaostatke.

Posljednji broj izaći će 25. o. m.

Mijo Krešić,
urednik i izdavatelj „Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakica u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mije Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je cienа u Zagrebu i poštom s.— na pol godine . . . . . 2.50 na četvrt godine 1.30	Uredničtvo i odpravničtvo na Jelačić-trgu broj 772.

Tečaj VI. **U Zagrebu 25. lipnja 1866.** **Broj 18.**

Oproštaj.

Podugo sam zelenio rodu,
Vazda voljan sladiti mu dane;
Nu je došlo doba u nezgodu,
Da i listak naše gore sa'ne.

Svoj sam bio od prvog početka,
Nit me strana pokretaše sduha,
I što bilo kužena zametka,
Nije moga oblačilo ruha.

Takav braćo i po Bogu seke
Vaš ljubimac sad se od Vas dieli —
Eda Bog dá nebilo za vieke —
Te se opet kao njekoč sreli.

Zdravo sam vam vazda šiljo sjeme,
Shvatite ga u srca si čista,
Pa će ostat i u pozno vrieme
Sladka spomen „Naše gore lista."

„Naše gore list."

Žrtva taštine.

Sa poljskoga preveo B.

XIII.

(Konac.)

Ali general jošte neohladni od gnjeva već sveudilj tjeraše gospodju, da se kotrlja iz kuće. — Nosi se iz moga doma, te mi ostavi kćerku — nu to pasje diete nosi sa sobom, inače zakrenuti ću mu vratom. — Potrči ka kolievki, uhvati za ručicu prestrašeno čeljade i udari njim o pod, da je sve zatutnjilo.

— Krvoloče! — zavapi mati i baci se k djetetu; ono ležaše mirno, silno sopljaše, a krv mu iz ustiuh sukljala kao iz kakova vrela.

— Krvoloče! ubi mi djetešce! Nahrupi nanj, ali on ju toli težko udari pesću, da odskoči ka stieni. Srećom udarac, kojim bijaše smjerio u glavu, padne u zatiljak; inače bila bi pala na tle i na za njom stojećem mramorovom stolu polupala glavu.

U taj tren poviče general svoga ordinanca, te mu zapoviedi, da ju baci na polje. Sada priskoči osmjelila kći, 16 godišnje djevojče, koja dosele prestrašena i iznemogla sve gledala, što se sbiva, — k materi, tješijaše ju i navali na nju da idu.

— Ajde majko! da idemo iz ovoga lupežkoga brloga. — Bog nas neće ostaviti — Bog će osvetiti nanešenu ti nepravdu, i on će ti namiriti, kako je pravedan, tu nevinu prolivenu krvcu. — Žuri se i ostavi tu lešinu, neka mu bude pred očima

Digitized by Google

danju i noću, neka mu bude predmetom, koji će ga spominjati na opačinu, krivdu i strah vječna suda.

Mati posrne neznaške za kćerkom, te obje izpadnu iz sobe; general stade kao zakovan, neznajuć što da radi i prije nego što se razabere, izletiše već one na ulicu, te douši kroz prozore cielo proklinjanje.

Kao da se prenu iz odurna sna pohiti za njimi, vidi kako su mu se razplinule osnove, — hćede bo puku mater odagnati, ali ne kćerke, koja no biła mlada kao kaplja, liepa kao napupala ruža ili šumska jagodica. Nu na ulici nedostiže nikoga. Razjaren vrati se kući; kao da će se osvetiti, što mu se nade razbiše obzirom na kćer, sune nogom umrlo čeljade, da mu glavica zaštropota njeke pute kotrljajuć se po podu.

Biti će se već za cielo štioci domislili, da ta gospodja nebijaše ina do Julije, one mladjahne, krasne i skromne djevojke iz Pivne ulice u Varšavi, vjerenice Viktorove. Danas bijaše ona mati 16 godišnje Jelice i ubita sinčića; danas ju odtjera pogrdjenu i poruženu Kroguleov, koji se nezadovolji tim, da ju osramotio i unesrećio, već ju suviše danas odtjera, da ide po bielom svietu bogaljikom torbicom i štapom.

XIV.

Crveno zahodi sunce za vidokrug, ciča studen što dalje to bolje zače stezati, šindula po krovovih blieskutaše, a pod nogama škripaše, kao da se put posuo stučenim staklom. Bijaše to na izmak mjeseca prosinca, drugoga praznika na Božić. Put Varšave idjahu dvie gospoje: jedna sredovječna, a druga mlada kao rujna zora; obje pospješile, da prispiju u grad prije što se mrak uhvati. Sa spoljašnosti zaključiti si mogao na nedostatak, a na obrazih jim sgurila se nevolja tuga, i nemir. — Ele što brže one, a to brže i sunce za goru, te jih, kad padnu u predgradje, zateče i tama.

Ulicami svjetile već svjetiljke te gonjahu noćnu tminu; gospoje putnice niti za što pitale, niti se gdje ustavljale, već podjoše upravu prama ulici „nad obkopom“. Tamo obitavaše njekada prijateljica Julijine matere, čestita gospoja, koja no ostaviv zetovu kuću, imaše tuj doživotni stan. K njojzi pohitiše gospoje nesigurne, da li će ona htjeti ovako pogrdjene da nastani. Nu Bog nikoga neostavlja, te kad već dogori luč do nokatah, pošalje on koga god, da mu pruži pomoćnu ruku. Tako se i sada steče. Tek što bieše nogom o prag Ljahetove gospoje, ali ti ona prepozna Juliju; uprkos promjenam koje joj vrieme potegne po obrazu, oveseli se, što ju opet vidi i nazove joj „dobro došla.“

Jer su toli prijazno primljene, osmjeliše jadne gospoje, te uzeše izliti svoje srdce; pripovjedile sve izkreno nezamučeć ni najsitnijih okolovštinah. Starica, gospoja Ljahetova, samo bi kimala glavom dok su joj pripoviedale, a kad ju napokon zapitaju za stan, odgovori jim svesrdno:

— No! no! pouzdajte se u Boga, on vas neće ostaviti, možete u mene ostati, dok vas goder volja poslje svetacah ogledati ćemo se, nebi li kakov posla dobile. — Nesretne gospoje htjedoše u ruku da poljube dobru staricu, ali ona toga nedade, već jih k sebi pritisnu i obje poljubi. Ipak joj osobito omili Jelica; držeć ju dulje u zagrljaju, upravi se njoj laskala, a nakon toga prekrstiv ju na čelu reče:

— Neka te Bog blagoslovi, i dade dobru sreću jer si dobra i kriepostna. — Upravo na viećnu udaraše dobnjak devetu uru, koja bijaše Ljahetovoj gospodji doba počinku. Izmolivši zajedno otče naš legnu spavat i za kratko usnuše snom sladkim utješene budući s pretrpljenih jadah protekla dana. Nu kako posve drugačije bijaše jutro od prošlih večera, kako slabo mislimo, što može jutro donesti! Večeri legle zdrave i čile, a jutrom ustale cigle dvie gospodje; Jelica slabašna i nježna budući, izmučena putem iz Minjika u Varšavu u dva toli oštro, jer u najmraznije, sa ćiče i napi oboli opasno.

XV.

Prije nego će u naravi oluja ili nepogoda navali, predusreta ju običajno njekakova tiši mir, čas, kao da se štogodj izgleda; upravo sbiva se i medju ljudmi. Prije nego ćemo odvažna poduzeti i na to se podati, umirim posve, obazremo u se i u prošlost, iza toga u oči kakove pogibelji sliedi — molitva. —

Varšavskimi ulicami vrve gomile svjetine; kakovo divno oduševljenje nagoni, te sve g crkve, otače žrtvenike i svete slike. Kao da jedan te isti duh oživi, ote gomile nerazgovorne se izmedju se, već se samo gledju i razumiju.

Nadahnu jih duh vremena — duh histo struja. — A prije njega ustaje svjetina i slo plovi na njem, kao na kakovu sionu moru. — crkvom sv. Ivana stoji osoba u crno zavita; guste koprene pomalja se bliedo žensko lice ždeno, a oči bacaju goruće poglede — živa i prilika proročanskoga duha. Oko nje gr

Digitized by Google

se svjetina, a ona pružila ruke s križem u vis, nješto sbori, ali huka i buka, štono stala ulicami, zagluši njezin glas. Ljudi opet načuli i dalje pripoviedali; — gospodja izniknu, neima joj ni traga ni glasa.

Za „željeznimi vrati“ žamor i vika — jer ovdje se trguje — ondje ljudih iz okolice i grada kao da si jih iz vreće sasuo — tamo se gromade zastrkale, jer se pokazuje osoba u crno odievena i opeta izniknu prije, no što se razabrali od utiska, što no na nje učiniše čuvene rieči.

Tko je to? Kakova to? propitkuje se, ali nitko živ neumije odgovoriti, jer je nitko nepoznaje, akoprem ona pred njekoliko godinah s njimi tuj bila i živjela.

XVI.

Minuše od toga časa dvie godine; pramaljeće se pomoli te svojim toplim i blagim povjetarcem pršilo i lebdilo povrh smrznule zemlje, kao da ju hoće da oblaske, te se ona nasmješi živim zelenilom; ptice-pjevice žvrgutahu i poljećivahu iznad jošike, koje se zelen prividje, kao da se podrugava livadam jošte žutim.

Na izmaku od pruske medje iza sela Trepizuri pukla oširoka ravnina, koja se bielila od šatorah i uprila se od oružanih bojnikah. Ma ako i bila tu sila Božja svega, te opet red, kako Bog hoće: tuj su poredane kolibe i šatori, a spreda njekoliko korakah složene u kupe šarke ubojite, pokraj kojih hoda dosta mladjahan vojnik, ali momče od bojnika; onamo u red povezani konji zoblju zob i prskaju, oko njih bdiju o sulice naslonjeni konjanici — usried sriede veći i prostraniji šator. Podaleko naokolo sievaju pojedine puške, kadkad pomoli se barjak odilazećih vojnikah, i opet iznikne. To ti je tabor Jounga Blankenheima. — S jedne mu strane selo, izza koga se protegla duga i gusta šuma; straga sve na lievo nanizali se bori, samo mu jedna s trana otvorena k jugu, akoprem se i tuj na ravnini savio malen šumik. —

Upravo s te strane otvorene hitri njeka gospodja u crnini, a za njom njekolićina lakokrilih mladićah. Ustavi se pred stražarom, te traži, da ju prepusti, jer da želi porazgovoriti se s vodjom. Nadošli glavar straže dade ju odpremiti k Joungu. Došav onamo, preda mu mladiće, i ponudi se, da će i ona službovati u taboru. Prijazni vodja zahvali joj se, što je toli zauzeta za ustanak i odašalje ju k upravljatelju tabora, čigovi šator se bielio s desna ne daleko od sela.

Ova gospodja nebje nitko drugi van Julija, koju sguriše i poništiše godine nevolje i tuge. Nu koli se začudi, gdje vidi, da rečeni satnik u taboru jeste njezin njegdanji vjerenik Viktor. U prvi mah izgubi prisutnost i rieč; stojaše kao prikovana na mjestu, te ga motraše osupljenima očima; nu sve malo po malo uslobodi se, klecnu predanj i nakvasi mu noge groznimi suzami. Viktor sav smeten podigne očajanu gospodju, nu prije no zausti, zaprosi ga izmučena Julija, da joj oprosti.

— Ja sam Julija — zavapi — pokornica, Julija, koja se tebi iznevjeri, koja potrati tvoju ljubav, čistu i svetu, samo da ugodi gadnim strastim. Nu ona strogo okaja zabludu svoje mladosti, te joj Bog za cielo oprostio, ele čeka samo, da jojzi i ti oprostiš!

To izustiv sruši mu se do noguh. Viktor probliedje, kako ga to zateklo i kako ga se kosnu. Davna ljubav sinu u njegovu srdcu; suznima očima osovi nevoljnu gospodju i stisnuv joj ruke, progovori ozbiljno i tiho:

— Ja ti već odavna oprostih, pa niti negojih nikada mržnje proti tebi, koja si bila svedjer dobra, samo, nebudi Bogu potuženo! bijaše ti tašta pa si i ogriešila dušu taštinom. Nu Bog kuša ljude, te presretan, tko kušnju valjano podnese. —

U to sa sela nješto zatutnji, njekolicina konjanikah uzagrabce dojezdi i ustavi se pred šatorom taborskoga upravitelja.

— Što je odje? — poviče Viktor. Moskovljani! — odvrate mu konjanici. — Daleko? — Neima pola milje!

— Odkale idu? — Od Čentohova!

Neproteče ni da bi pet časovah, već ti bješe sve na noguh i kao zapeta puška pripravno, da mejdan dieli. Pokraj bojnih redovah projahivaše na ognjevitu vrancu Joung, te motraše, jeda li sve u redu i pripravno, a najzad svrnu na desno krilo, te reče Viktoru:

— Gospodine satniče! uzmite der satniju strielacah, te jih razporediti, kamo valja. —

Nakon tih riečih zapovjedi Viktor „na desno,“ te podje sa svojom satnijom putem u šumu. Julija uhvativ sulicu pristane za njimi.

Netom što se Viktor uhvati šume i htjede da ponamjesti momčad, ali kad tamo, to ti jih nagnu Moskovljani pozdravljati živim ognjem iz pušakah. Pola ure sipahu oganj, u kom znatno više od ustašah postradahu Moskovljani, jer ovizi stajahu na otvorenu polju i po briežuljcih, a onizi sakrivahu se po grmlju; navale se već i komešati te i uzmicati, Viktor hoteć se okoristiti uzmakom, za-

*

Digitized by Google

pali s rezervom za njimi, da jih sa sabljami u rukah smlave i potuku do noguh; u to shvati ga u bojita kruglja, smrtna bljedoća ga obli, stade tetubati; sruši se na tle: dvie mu kruglje probušile prsa.

Julija priskoči k njemu, al' on već zaklopi oči na vječan san; — vrisnu gorkim i srdcem parajućim glasom sa žalosti, iztrgnu mu iz ledenih rukuh krivošiju i poviče smetenim strielcem: „Napred!" te koracaše toli smjelo, da se zastidiše sliedeći ju; medju to i po drugi put zadažde bojevite kruglje, te Julija njekoliko korakah dalje od ljubovnikove lešine pade smrtno ranjena. Sretna, što joj Viktor oprosti, prošapće ugasnujućim glasom okolostojećim:

— Ništa većma nežudjah, no da mi on oprosti, te sada umirem spokojno. Budite uvjereni, da ima pravednost Božja i kazna za opačine, te da je Bog spor, ali je dostižan. —

Za njekoliko urah ukopaju padše; u jednoj te istoj jami ukopaše tjelesa Viktora i Julije, koji toliko pretrpiše u zivotu, dok se napokon poslje godištah nesastanu opet, da barem budu ujedno ukopani, kad jih taština svieta razdružila, te nedala, da zajedno živu.

Ja sam ruža.

(Po Geibelu.)

Ja sam ruža djulistana,
Što u duhu milo sjaje;
A ti dušo, ti si rosa,
Što joj sladku hranu daje.

Ja sam taman alem-kamen
Iz dna srca zemlji otet,
Ti si dušo zraka sunca,
Što mi svjetlost daješ opet.

Ja sam čaša od kristala,
Samo kralj ju vjek izpija;
Ti si vinu slast i cvijet,
Što ju grimizom probija.

Ja sam tmastan ljetni oblak,
Što na nebu podiže se;
Ti si sjajna moja dûga,
Što nad menom uzdiže se.

Ja sam mrtav stup Memnona,
Što ga krije tama noći,
Ti ćeš poput zore zvuka
Lasno mojih grudih doći.

Ja sam čovjek, koji mnogo
Bludim dolom gorkih jadah,
Ti si angjeo jak i nježan,
Mom životu sjajna nada.

—*y*.

Zapisnici.*)

Putne crtice iz djačkoga života.

II.

(Konac.)

O stieni visjaše prekrasno propelo. Meni nikako nije išlo u glavu, kako je ono došlo u tu židovsku kuću; napokon domislih se, da ga je spekulacionalno diete Izraelovo kupilo gdjegod na kakovoj dražbi uz jeftinu cienu. — U to dodje i naša domaćica Rebeka, razpremi krevete, priredi sve što nam trebalo preko noći i odlazeć poželi nam još: lahku noć.

Ja i Gjuro uzmemo se pripravljati na počinak, ali Antun, koji je u obće pokazivao vrlo mnogo sposobnostih za financiera ili drugo kakovo njuškalo, uze pregledavati i premetati cielu sobu, kao da traži kakova člana tajne revolucionarne poljske vlade od g. 1863. Premetav sve u našoj sobi odkrene vrata, vodeća u drugu; tu ga najedan put nestane, pa se za kratak čas opet vrati noseć u rukuh dvie velike tiganje pune puncate samih kolačah.

— Ta za Boga, gdje si pak to opet uhvatio? upitasmo ga u jedan glas.

— Zar neznate, da će Židovi slaviti ovih danah svoje poklade; a kod takove prigode običaju se oni dobro počastiti. I sad se istom dosjetismo, da nam je o tom naš gostioničar pripoviedao veleć, da je za sutra večer pozvao sve susjede svoje na večeru.

Tu vam bilo svega, što si samo prokšeno diete zamisliti može: makovnjače, orehovnjače, bazlamače, sirovih drugih kolačah, kojekavih kiflinah, kuglovah svake ruke, torte itd. Antun smjesti to na stol, potegne ga zatim u sriedinu, i nas trojica zasjednemo oko stola, da — držimo bojno

*) Ove zanimive crtice nisu još dovršene, nego će se nastaviti, istina ne u časopisu, nego se štampaju na pose. Mi je dakako moradosmo prekinuti. Ured.

Digitized by Google

vieće, što bi s timi neprijateljskimi zarobljenici. Najprije progovori Antun:

— Ja štujem pravo medjunarodno svih prosvjećenih narodah, počme on velikim pathosom, ali ovdje tomu neima ni traga. Jer su ovi neprijatelji potajno vrebali na nas, te kad bi mi bili pospavali, eto njih do naših krevetah i bilo bi nas za uviek nestalo. Tu je dakle očevidno zla nakana umorstva; a gledjte, ti griešnici niti se nekaju, nego upravo tako ponose, kao da su veliko dobro učinili. Ta pogledjte, molim vas, ovoga ohologa kuglova, kako se naduva; eto, kako se ona orehnjača nepristojno kesi, a ova grintava margeta baš frivolno obazire. To su same otegoćujuće okolnosti. Pače ovi naši neprijatelji već su pokušali izvesti umorstvo, to dokazuju sama naslonjena vrata i sve priprave; a pokušaj se kazni po §. 8. austr. kaz. zak. onom istom kažnju, kojom i sam zločin — ergo moraju poginuti.

Sad se zametne živahna debata u ovom parlamentu od 3 člana, a napokon prodre juridičkimi razlozi podkriepljeno mnenje Antunovo sa mojim izpravkom: da se gospodaru dade primjerena odšteta u gotovu novcu.

Sad započmu istom prave gosti. — Tu se dakako nješto obilnije pilo i pjevalo do kasna doba u noći. Nahraniv se kako valja i zaboraviv tako na nevaljalu i gušćom masti plivajuću židovsku večeru, legosmo mirnom sviesti spavati. Antun mora da je nješto preko mjere jeo, jer se još dugo posteljom kretao, dok napokon usne i on.

Ja se probudim zorom prvi. Jutro bilo još dakako tamno; sve oko mene tvrdo spavalo; samo lajanje pasah i pojenje pjevacah čulo se na okolo; bile su 4 ure. Probudiv Gjuru uzmemo zajedno drmati Antuna, dok ga njekako težkim naporom privedosmo u život. Hitro se obučemo, spremimo, a ja uzev komadić papira napišem olovkom na njem: „Ovo vam kao odšteta za potrošene kolače; u buduće možete je bolje spraviti.“ K tomu priklopim četiri austr. forintače. Svršiv ovu dužnost i umiriv posve savjest svoju, pograbimo štapove pa hajd dalje tvrdom cestom i hladnim jutrom prama Zagrebu.

Žurno tako hodeć i razgovarajuć se o koječem dodjosmo u sasma novu okolicu. To je bilo Antunovo rodno mjesto. Tu nam stade pripoviedati koješta o svom plemstvu, koje je već zahrdjavilo kano križevački čekić, i o junačtvu starih si pradjedovah, koji su plemstvo stekli. Pripovjedaše nam još o svojih susjedih, štono su isto tako došli do pergamentske kože kao i njegov pradjed, koji je u turskom ratu mrtvomu Jusuf-paši odsjekao nogu. U njekojih selih naših ima više plemićah, nego lazaronah u Napulju; nu njihova prava odploviše s Josipom II. vodom; jedina jim povlastica osta, da se njim batine moraju odmjerit u manjoj mjeri nego drugim. Dok nam je Antun kazivao i opisivao svoju kuću, udaljenu do 300 koračajah od puta, dodjemo do njeka mosta, tu sjednemo, da možemo bolje motriti i diviti se krasnoj okolini, gdje je naš mili prijatelj prvi put ugledao sunce i gdje je u školi dobio prvi put šiblje.

Bijaše li knjiga francuska u XVIII. vieku uzrokom francuskoj buni?

(Konac.)

Kao što se nebeska tjelesa kreću po stalnih nepromjenivih zakonih, da se uzdrži božanski sklad u svemiru: tako i ljudskomu duhu vlada i zapovieda njeki neodoljivi zakon, te mora poći od odredjenim svojim pravcem, kao što se kreće kolo na osi; on mora izpunit svoju svrhu, a tako se naravski i zavoditi moraju i neprijateljski življi. Tim nastaju narodom dobe razhodne.

U početku se razvijaju ideje ljudske posve mirno i tiho: žive u idilskoj spokojnosti, ništa jim nemuti udobnosti njihove. Mirno se gane i polako uzvije život duševni. Knjiga procvate krasnim cvietom i zavonja ugodnim vonjem. Znanosti uzbujaju i raduju se povoljnu uspjehu. Umjetnosti se usavršuju. — Poput bistra potočića vijuga se poljem i livadom. Njegov romon nikoga nesmeta. Ali potočić taj raste, i eto ti potoka. Potok se nadune do silne rieke. Rieka u svom teku krši i lama pred sobom, ni čim se neda zastaviti: to ti je prosvjeta.

Nastane vrieme, kada se nemogu složiti ideje ljudske i pomisli s vladajućimi ustanovami, gdje većina naroda za sve sazna, gdje sve dozna. Tad buknu grozne bune, nasrnu silni prevrati: prieštolja se drmaju, vjera smalakše, običaji se narušavaju; dugutrajni nemiri, hrvanje i trvenje, neprestano komešanje ubi do zla Boga narod. Napokon se utaloži bura, oluja; zasja blago sunašce mira i poredka. Nužda mira i pokoja obme mislim, duhove obuzme slavohlepje i pouzdanje prema osvjedočenju svomu. Razvratne okolnosti slome i skrše ljepše pomisli, plemenitije težnje.

Digitized by Google

Svuda je novi red, koji tvori nove običaje i uredbe, a sinovi živu često u dobi posve mirnoj i sretnoj, osjećajući samo još ostatak očinskih jadah i nevoljah. Ali to nije za dugo. Za koje vrieme eto ti opet zastruja nova struja, koja može donesti idejah, neslužeć se s praktičnim životom, i tim mogu zaigrati kolo nove katastrofe; odista žalostne i strašne, ali potomstvo jim okusi slasti. Prosvjeta i izobraženost zamienjujuć mir i pokoj s kretanjem i gibanjem, s prevrati bud daljimi, bud grozovitijimi pelju narode dalje, pelju ih napred, pelju k izvoru životne sile. Samo narodi, zatrti velikimi nesgodmi ili preživivši se zaostaju u nerádu duševnom i materijalnom i pogiblju.

Francuska revolucija svalila je na zemlju dugotrajne i krute jade i nevolje. Kada se razigrane i ražešćene misli ustavile i ohladile, svatko gledaše i iskaše s omrzlimi sužitniki uzrok pretrpljenu netom zlu. Duh pristranosti tjera se pred sud; suvraštvo i osobno neprijateljstvo, obični plod razpre i prepirakah, zavlada mjesto sumnje i sumnjičenja. U neprijatnosti nalazili ljudi utjehu i okriepu.

Njeki, naduti i oholi, što se drugi prevariše u nadi, zaboravljajuć s ljakoumlja i nestida na svoju bludnju, htjeli bi izkorieniti i zatrti sve, što spominje na osamnajsti viek. Njeki opet čeznuć za starim, „zlatnim vremenom," nisu mogli pregorjeti nove dobe, osobito kad bi pomislili, da ih osudjuje viek i ljudi. Tim načinom nastade vječit prepir i osobno prigovaranje. Viek osamnajsti bijaše samo viekom prigovorah i žalbah. Jedni ga kudili i udarali nanj, drugi ga branili i prehvalit ga nemogli; jedni da zadadu što teži udarac svojim suparnikom, drugi da se opravdaju i suzbiju striele, na se upravljene.

Muževi, koji neiskusiše sbivših se dogodjajah, koji su nadošlo prihvatili mudro i neoporno, koji neimadoše uzroka, a ni razloga, da se zapletu u osobne prepirke i razpre: ovi muževi bi mogli biti sami nepristranimi. Motreći bez predsudah samu stvar, domisliše se uzrokom, veoma znamenitim. Osamnajsti viek jim se čini, kano velika drama, kojoj bje svršetak tako neodoljiv, kao što početak i tečaj silovit. Sliediše struju mislih ote dobe, razgledaše joj izvor, označiše različne trake i struge jim, kojimi strujala i utok, kamo se izljela. Knjiga nije pred njihovimi očima kakova urota spisateljah proti vladajućim uredbam, niti komedija, pobudjena da razveseli i razigra mnenje občinstva: smatrahu ju za izraz čitavoga družtva. Ovom mišlju rodjeni izpitaše na dlaku duševni život osamnajstoga vieka. Razjasniše, da literatura ništa nepredjelava ni nerazmiće narodu mnenja i običajah, košto to njeki tvrdjahu; nego da je literatura upravo nuždni posliedak i mnenja i običajah narodnih; da nemože promieniti vladi ni oblik ni duh, ni običaj ni navade družtvenosti, riečju: ljudi bi se bili medju sobom i jače povadili, da ne stigne od davnine literaturi za oto prilična izmjena. Pokazaše, kako se stvara javno mnenje, kako ga se laćaju spisatelji, kako ga siju i rešetaju te kako razbiru, da li jim je sám viek odredio pravac, kojim spisatelji idu. To je rieka, kojom brode; njeni valovi poplaviše doduše, ali od nje potekla prva uljudnost svieta.

Tako sude obzirni muževi o duhu u spisateljah osamnajstoga vieka. Nebi ovi osudili spisah osamnajstoga vieka, da neugledaše u njih toliko pojavah obće bolježljivosti, koja se prihvatila i francuskoga naroda, a tim probudila revoluciju. Nehtjedoše bit ni koritelji ni hvalitelji, samo da budu povjestnici. Bojeć se, da neugreznu u običnu izvraćenost, uviek su karali prevrat i objest. Nastojahu odkriti težnje i pomisli pisacah, ali netrsjahu se upoznati njihov temelj, uslied kojega mogu njeki biti u isti čas nevini i krivci. A odbacujuć naprosto nazore mnogih filosofah, da je Bartoleomska noć uništila ugled kršćanstvu, nepadahu u njihovu običnu manu, te nepripisivahu ubojstva rujanska filosofiji u grieh.

Pr. I. B—n.

Na uspomenu.

(Gospodični Ž.)

Gle kako se svietle zviezde,
Kako jim se dive svi;
Pa opeta moj uzore
Nesjaju se kao Ti!

Njenu svjetlost svu potamni
I najmanji sunca zrak;
Al pred sjajom lica Tvoga
I samo je sunce mrak.

II.

Kad sve opustoši
I studen zavlada, —
Vjetrovi kad buknu,
Al' bieli snieg pada;

Sjećam se, vjeruj mi,
Pa ću se do groba
Sjećat. zlatko, tebe
Vjek u svako doba!!

B.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. lipnja.

Krvavo se kolo zaigralo, i za koji dan doglasivat će novine našemu svietu viesti o ljutih pobojih, o juriših, bitkah i svakakih retiradah i manevrah, što će jih izvoditi ova ili ona vojska. Neiztraživajuć na dalje, komu se imade golema ta nevolja ratna u grieh upisati, štono prieti nemirom cieloj Europi, valja nam samo primjetiti, da će ona oprtiti narodom nove nevolje i neprilike. A ova godina kao da se je upravo zaklela osobito proti narodu našemu: grozni rat eto već se zametnuo, a s njega proplakat će mnoga duša hrvatska; mnogi hrvatski junak pasti će i opet na pustih pruskih ili talijanskih poljanah u borbi za interese monarkije austrijanske, a vele i za „Deutschlands Ehre;“ ljetinu nam poparo ljuti mraz, nevoljni narod lomi ruke i ogleda se na sve strane, hoće li mu itko pružiti desnicu pomoćnicu; zlikovci i hudi razbojnici haraju po zemlji otimljuć ljudem i ono malo imovine, što jim ostaviše porezi i kojekakove daće. K tomu dolaze i svakake druge biede i tužne viesti, a nade slabe za skoru pomoć. Još moramo konstatirati, kako su naša „ustavna braća“ prekomurska uzoholila se, te nehtjela obnoviti saveza, kakov jim Hrvati ponudiše tražeć ono, česa jim nijedan pošteni Hrvat nikada dati niti smije, niti može. Koliko je taj postupak nepravedan, toliko ga ipak lasnje snosimo, nego ono goropadno, nedostojno peckanje njekih „livreéiranih“ i dualiziranih ili svećeničkom mantijom zaogrnjenih izabranikah naše srbske braće u „Napredku“ i „Zastavi.“ Kad bi u te gospode bilo više ljubavi a manje fanatizma; više političke zrielosti, a manje remeniscencijah na Döbling i njegov život; sami bi nikom ponikli stideć se svojih u sviet rasturanih pampletah. — Nam je vrlo drago, što je tih ljudih malo, a osobito milo nam je, što naša braća preko Save i Dunava u kršnoj Šumadiji posve inako misle.

Sred eto ovakih vrlo tužnih okolnostih oprašća se „Naše gore list“ za uviek sa svojim narodom hrvatskim! Ali tješimo se tom istinom: genij naroda hrvatskoga, višnja promisao, koja je toliko putah pomogla našemu narodu, neće jamačno ni ovaj put dopustit, da jače postrada. Ovom zemljom vladahu njekoć divlji Avari, a mišice hrvatske oboriše jih i osvojiše ju; surova oholost Franakah, bjesne navale mongolskih čoporah, fanatično tristogodišnje tursko ratovanje: sve se to razbilo o junačtvu i smjelosti naroda hrvatskoga; stotinu i stotinu inih nevoljah pritiskaše narod naš, pa je on ipak, budi Bogu hvala, još živ i čil, doduše nesrećom vremena i tudjom krivnjom razciepkan, ali ipak ujedinjen zajedničkom slavnom prošlosti; nad svimi udi razdielena tiela hrvatskoga naroda prži još uviek duh njekadanje slave Krešimirove, sve još veže jedna obćenita pomisao: da su potomci slavnih djedovah. A duh našega vieka, duh prosvjete i narodnoga ponosa prodire svesilnom moći i u proste kolibice mirna seljaka, te oživljuje svojom vrhunaravnom moći ohladjela srca, topi ledene sante, što jih obavila ljuta nevolja oko prsiuh naroda; diže koprenu s očijuh Hrvatah, te nam svim prstom pokazuje čarobnu dol, kojoj svi hrlimo: sreću, slavu i liepu budućnost naroda hrvatskoga. Divni hram prosvjete, što se već liepo uzpinje medj narodom našim, razlijati će, ako Bog da, novu sjajnost dolinami i gorami blagoslovljene hrvatske domovine; njeni žarki traci ugrijat će srca svih nas, i doći će vrieme, kad se bude sav narod skupio oko žrtvenika proslavljene majke — domovine: odlični i sukromni, bogati i ubozi, učeni i neuki, liepe gospoje, umiljate gospodične, sve će se to sastati u jedan skup, uzajemno pružit će si ruke, da svi zajedničkom snagom pomognu dići na zlatnu stolicu sreće hrvatsku domovinu. Da će tako biti, nadamo se pouzdano; a da bude čim prije, k tomu se hoće dobre volje, sloge i medjusobne ljubavi i ljubaavi za narod; k tomu se hoće, da se pravi rodoljubi slože u jedno kolo te zajednički rade; da naša nadobudna mladež prione svom snagom oko rada i da joj bude „suprema lex“ sreća domovine; da ju ta zviezda, i nikakova druga sebična svrha, vodi u cielom životu; da naše ljepotice odbace jednom ono nenaravsko, upravo jih ružeće afektirano prianjanje za tudje te cielim srcem obljube svoj narod i njegovo dobro. Bude li jednom to, tad, vjerujte mi, sunce sreće naše pokročit će hitrije, stara naša slava i snaga sinut će novim žarom; Krešimiri, Zvonimiri, Zrinovići, Frankopani i mnogi slavni sinovi hrvatskoga naroda vedrim i blaženim će licem gledat iz rajskih visinah na zemlju našu, na njekadanju domovinu svoju, koju su oni ljubili, za koju su radili i život svoj žrtvovali. Hrvatski narod bit će slavan, snažan i ugledan u cielom svietu!

Da se ovo čim prije sbude, to je jedina i iskrena želja „Naše gore lista,“ koji evo na koncu svoga života cielom svojom dušom dovikuje hrvatskomu narodu: „s Bogom!“ bratski još na svršetku svakomu šapćuć:

„Djeluj svaki u svom krugu
Krstom, perom, plugom, veslom;
Pod zastavom svaki svojom,
Al hrvatskim svi pod geslom!

— (Ivan Milaković.) Svatko priznaje, da se u nas umjetnost, na narodnom podlogu osnovana, još slabo razvija. Zato bi valjalo da svakoga, koji želi na tom polju raditi, pomažemo. Da medju ove posljednje spada naš mladi zemljak, Ivan Milaković, o tom nas ljudi, koji ga dobro poznavaju, sve jače uvjeravaju. S toga smo molili sve domoljube, neka kupe, koliko mogu, da se tomu mladiću pomogne i u materialnom pogledu, pa smo, hvala iskrena svim dotičnikom, prilično svoticu u to ime sakupili; a i u ovom broju priobćujemo izkaz o darovih, što ih i opet sakupi vrla kćerka naroda našega, prava hrvatska domorodkinja, gja. Milka Švajcerova. S toga preporučamo svim hrvatskim listovom, da oni nastave naš posao pozivljuć obćinstvo na dobrovoljne prineske; jer će tim koristiti i samomu narodu.

Digitized by Google

KONCERT „KOLA“.

U sriedu, 20 o. m. osvjedočilo je opet naše vrlo „Kolo“ o liepom svom napredku občinstvo, sakupivše se na drugi ovogodišnji družtveni koncert, što ga „Kolo“ priredilo. I sami se uvjerismo o tom napredku, a dokaza nam to i radost i veselje, koje se vidilo na licu svakoga gosta; kojoj osobitu važnost i tim veću dajemo, što je isti koncert posjetilo i više naših domaćih umjetnikah — glasbenikah.

Prva mjesta dakako zauzimlju sborovi, koji su uzprkos velikoj težkoći vrlo dobro izvedeni. Mora zbilja svakako da laska našemu „Kolu“, što ga takovi umjetnici, kao što je skladatelj prvoga sbora (Dr. Ipavec) i skladatelj „Molitve Graničarah“ svojimi kompozicijami počašćuju. S toga živio nam hrvatski kompositeur g. Just, i slava vrlomu Slovencu dru. Ipavcu! Nemogu da tom sgodom nespomenem uvodnu „ouverturu“, drugu ove godine od darovitoga mladjahnoga skladatelja Gjure Eisenhuta. Kao prijašnje njegove radnje, od kojih smo već njeke čuli, tako i ova overtura pokazuje, da ima g. E. i puno dobre volje i liepoga dara u toj struci, te da će moći svomu narodu danas sutra liepo koristiti.

G. Šmid svirao je iz blagonaklonosti ovom prilikom mečtu za frulu napjevah iz Verdieve opere „Sicilianska večernja“, i to sjegurno i dosta vješto, pa mu je jamačno i Kolo zahvalno, što je na njegovom koncertu onolikom pripravnošću sudjelovao. Romancu iz opere „L' Elisir d' amore“ izpjevao je g. T. I. svojim krepkim i zvonkim glasom liepo i dobro, samo se činilo, da ga je u početku bila trema malko zahvatila. — U obće moramo reći, da su komadi izvedeni dobro, i što već u početku rekoh, Kolo napreduje, pa će napredovati i ljepše i bolje, bude li ga hrvatsko občinstvo, a naime Zagrebčani, onako pomagali, kako to zaslužuje.

F. K.

Dobrovoljni prinesci.

Na podporu mladoga Ivana Milakovića.

Vrla domorodka gja. Milka Švajcerova sakupila je opet svoticu novca za rečenoga mladića, te nam ju poslala uz ovo pismo, koje evo priobćujemo, nadajuć se, da nećemo tim povrediti njenu plemenitu i rodoljubivu ćut:

„Slavno Uredničtvo!

Evo opet se odazvaše njeka blagodarna srdca vašemu pozivu za zemljaka našega, Ivana Milakovića, mladića puna liepe budućnosti, — te pokloniše ovu svotu od 36 for. Evo jim imenah. — U ostalom spremna sam i nadalje za ovakove blagotvorne svrhe sakupljati netražeć, kako me vi uzvisiste, da budem primjerom i uzorom slave, jer rado priznajem, imade puno boljih od mene domorodkinjah, dapače bi željela, da sam ga medju posljednimi; već kada što radim, pred očima mi je samo boljak mile naše hrvatske domovine.

U Jastrebarskom 18. lipnja 1866.

Ostajem sa počitanjem
Milka Švajcerova. s. r.

Evo imena darovateljah:

G. Pavao Majcenić, župnik	3.	fr.
„ Josip Kuril, župnik	1.	fr. u srebru
„ Josip Šintić, sudac u trg. Jaska	1.	fr.
„ Dragutin Berković, obć. bilježnik	1.	fr.
Sl. občina sveto-Janska . . .	10.	fr.
„ „ Plešivička . . .	4.	fr.
„ „ Klinčaselska . . .	4.	fr.
„ „ Slavetička . . .	2.	fr.
„ „ Petrovačka . . .	2.	fr.
„ „ Volavečka . . .	2.	fr.
G. Janko Smetko, obć. sudac	1.	fr.
„ Janko Družak, obć. bilježnik	2.	fr.
„ Franjo Vanjek, šumar u Plešivju	2.	fr.
„ Stjepan Senečić, pjeneznik	1.	fr.
ukupno	36	fr.
Po izkazu u br 16 —	57	fr. 53 novč.
Svega:	93	fr. 53 novč.

Novci su već odpravljeni dotičniku u Prag. Još jednom: iskrena hvala svim darovateljem i rodoljubivoj gji. sabiračici.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 18.

24	59	2	37	4	27	48	39
1	36	25	60	47	38	5	18
58	23	14	3	26	61	40	40
35	32	57	46	15	50	29	6
22	13	34	31	62	41	16	51
33	56	45	10	19	30	7	42
12	21	54	63	44	9	52	17
55	64	11	20	53	18	43	8

Ja se smjelo tim ponosim,
Što sam roda hrvatskoga,
Što hrvatsko srce nosim
Puno duha narodnoga. —
Svakom kažem, tko me pita —
Otvoreno baš u lica —
Da sam roda plemenita:
Da sam prava Hrvatica!

Razriešiše ga: gdčna. Katarina Štigliceva u Kraljevici, gdčna. Bar. Ž. u Zag.; gja. M. Š. u Z. i gja K. B. u Z.; gg. Gjuro Hadvig, Niko Hajdić, Filip Šafar i Srećko Mažuranić u Zagrebu; gdčna. Ant.... P..l; g. A. Čajkovac iz B. u Djakovu i Š I. iz Karlovca.

Ovim brojem završuje „Naše gore list“ svoj tečaj, kako smo to u posliednjem listu izjavili.

Molimo uljudno gg. predbrojnike, koji nam štogod duguju, da namire čim prije svoje zaostatke.

Uredničtvo *„Naše gore lista.“*

Tiskom Antuna Jakica u Zagrebu.

Digitized by Google

BESEDA

mariborske čitavnice v Slomšekov spomin

dne 24. kimovca 1865.

Načrt:

1. **Uvodni govor.**
2. **»Iskrenim Slovencem«**, zbor.
3. **»Večernica«**, zbor.
4. **Samospev.**
5. **»Preljubo veselje«**, zbor.
6. **Deklamacija.**
7. **»Lahko noč«**, zbor.
8. **»Naj bolje vince«**, samospev z brenčečim zborom.
9. **Samospev.**
10. **»Kdo je mar?«** zbor.

Natisnol E. Janžič v Mariboru.

Digitized by Google

Iskrenim Slovencem.

Besede Antona **Slomšeka**. Napev Janeza **Miklošiča**.

Veselo novo leto vam!
Vi vsi Slovenci mladi!
To betvo pesmic vam podam,
Ki ste za pesmi radi!
Se grlo mi postaralo,
Ne morem gladko peti,
Da vmrla grlica ne bo
Imate vi začeti!
Budite z petjem svoj sorod
Naj se v omiko žene!
Obhajajte veseli god
Slovenije oživljene!

Večernica.

Besede Antona **Slomšeka**. Napev dr. Gustava **Ipavica**.

Glejte že solnce zahaja,
Skoro za goro bo šlo;
Hladen počitek nam daja
Pojdmo veselo domo.
Čujte zvoniti,
Počivat zvoni!
Zvoni le zvoni nocoj,
Sladko počivat zapoj!

Čujte po drevju šumeti,
Glejte kak vetrič pihlja!
Urno se začne mračiti,
Hitro, da bomo doma!
Čujte zvoniti,
Počivat zvoni!
Zvoni le zvoni nocoj
Sladko počivat zapoj!

Vsi bomo enkrat zaspali,
V miru počivali vsi.
Delo na vselaj končali,
V hišo očetovo šli.
Takrat zvonovi
Zvonite lepo!
Kličte k očetu domo,
Kličte nas v sveto nebo!

Preljubo veselje.

Besede Antona **Slomšeka**. Star naroden napev.

Preljubo veselje, oj kje si doma?
Ljubim te čez vsè;
Povej, kje stanuješ, moj ljubček srca?
Ljubim te čez vsè;
Po hribih, dolinah za teboj hitim,
Te videti hočem, objeti želim!
Ljubim te čez vsè.

Oh blažene leta nedolžnih otrok!
Ve mate veselje brez težkih nadlog;
Oh kako vas srčno nazaj poželim!
Al ve ste minole, zastonj se solzim.

Le eno veselje še čaka na me,
V presrečni deželi, kjer mlado je vse:
Trpljenje v taisto deželo nezna,
Le tamkaj je pravo veselje doma.

Lahko noč!

Besede Antona **Slomšeka**. Napev dr. Gustava **Ipavica**.

Lahko noč!
Daj nam Bog svojo pomoč!
Ker smo delo dokončali,
Da bi tudi sladko spali!
Vsa vročina je zdaj proč,
Lahko noč!

Spravimo se!
Roke si podajmo še!
Naj sovraštvo naše mine,
Vsaka jeza s srca zgine!
Prej, da solnce zašlo bo
Za goro.

Lahko noč!
Tamkaj vidimo se drugoč.
Kaj bi se več smrti bali?
Enkrat bomo zopet vstali!
Zdramla bo nas Božja moč;
Lahko noč!

Digitized by Google

Naj bolje vince.

Besede Antona **Slomšeka**. Napev Cizinca **Maneha**.

Naj boljše sladko vince
Za deco – belo je:
Izpod pečevja zvira,
Prelepo sveti se.

Po logu tiho teče,
In žvinco napoji:
Tud' ptičica si žejo
Brez plače ogasi.

Od tega vinca glava
Bolela te nebo;
Telo bo tvoje zdravo,
In spanje prav sladko.

Je čista voda zdrava
Za deco majheno,
Tak mislim, da starejim
Tud' škodvala nebo.

Kdo je mar?

Besede J. **Koseskega**. Napev dr. Benjamina **Ipavica**.

Vse doseže, kar mu drago,
Bodi slava, bodi blago;
Vse doseže sosed moj.
Dlan doma mu ne odreče,
Gre na tuje, dobro steče
Njemu zlata kaplja znoj.
Vidši tujče krasne čine
Se zavzame iz daljine —
Kdo je mar?
Mi zapojmo: Rodovine
Je slovenski oratar.

Čujte bor, vojaške roje!
Krogla zvižga, boben poje,
Grad vali se v sip in prah.
Vragu peta se zabliska,
En junak za njim pritiska,
Udri, udri, mah na mah!
Kjer zadene, iskra šine,
Šest jih pade, kjer porine;
Kdo je mar?
Ta pogumen korenine
Je slovenski oratar.

Blaga polna tèrg in cesta,
Barka plava v daljne mesta,
Velki kupec pošlje vse.
Nam nanese mire, zlata,
Njemu vse odperte vrata,
Zemlja skor njegova je.
Kupi polje plavž, grajšine,
Dnarja meri na štèrtine,
Kdo je mar?
Ta bogati korenine
Je slovenski oratar.

V zbor učenih, vede slava,
Stopi moder, bistra glava,
Vse jezike sveta zna.
Če zapoje, vse pogleda,
Na katedru grom beseda,
Zvezde šteje, pravdo da.
Svet posluša modrovine,
Se začudi koncu tmine,
Kdo je mar?
Taka glava korenine
Je slovenski oratar.

Nek se trudi v sodni hiši,
Rase krepko, viši, viši,
Pravde čist, zeležen hram.
Vse ga slavi, vsi so vneti,
Zvezda se na pèrsih sveti,
Cesar clo ga čisla sam.
Kakor solnce iz višine
On zasije, krivo zgine,
Kdo je mar?
Ta pravičen korenine
Je slovenski oratar.

Pusti svet, opravke svoje,
„Sursum corda" v domu poje
Mož pobožen, rajski svat.
Vse obèrne v božjo slavo,
Mitra kinči sveto glavo,
Papež piše: „Ljubi brat!"
Kedar grob nemilo zine,
Angelj čist na svetu mine,
Kdo je mar?
Ta pobožen korenine
Je slovenski oratar.

Bodi v tugi, bodi v šali,
Zmir ponižno Boga hvali,
Ter ne zabi rojstva nit,
Skaz je njemu krasno lice,
Uma, sprave, sle, pravice
Zvezdojasen, čist osvit.
Če zavist ližuna zvine,
Da zamèrdne sin kèrtine:
Kdo je mar?
Zagromimo: Čast očine,
Scer slovenski oratar!

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DATE DUE

GAYLORD			PRINTED IN U.S.A.

Digitized by Google

AP56
.N24
v.4.6

Digitized by Google

DATE DUE

GAYLORD			PRINTED IN U.S.A.

Digitized by Google

AP56
.N24
v.4.6

Digitized by Google

3 0000 093 443 608